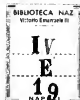

SYNODORUM GENERALIUM, AC PROVINCIALIUM DECRETA, ET CANONES,

SCHOLIIS, NOTIS, AC HISTORICA ACTORUM DISSERTATIONE ILLUSTRATI,

PER F. CHRISTIANUM LUPUM,

Iprensem, Ordinis Heremitarum Sancti Augustini, Sacræ Theologiæ in Alma Lovaniensi Universitate Doctorem, ac Regium Primarium Professorem.

PARS QUARTA.

OPERUM TOMUS QUARTUS.

Continens Synodalia & Cathedratica Acta Sancti Leonis noni.

STUDIO, AC LABORE

F. THOMÆ PHILIPPINI RAVENNATENSIS EJUSDEM ORDINIS.

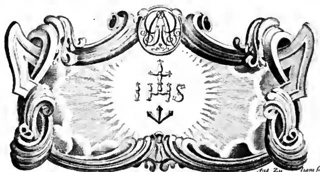

VENETIIS, MDCCXXV.

Prostant { Apud Jo: Baptistam Albritium q. Hieron. et Sebastianum Coleti.

CUM GRATIA, ET PRIVILEGIO.

REVERENDISSIMO AC AMPLISSIMO DOMINO,

D. MICHAELI VANDER SMISSEN,

Ad Sanctum Trudonem Imperialis, liberi, ac exempti Monasterii Prælato dignissimo, ejusdemque Oppidi Domino Temporali,

Nec non in Webbekom, Helchteren, Senii, Halmael, Borlò, Buvinghen, Muysen Dynastæ, &c.

ORDINIS SANCTI BENEDICTI.

EVERENDISSIME DOMINE,

Et Synodalia & Cathedratica, quibus Evangelicam Dogmatis ac Disciplinæ integritatem & castitatem sibi redditam gratulata olim fuit, ac etiamnum gratulatur Ecclesia, Sancti Leonis noni Pontificis Acta, nec non & hæc ipsorum qualiacumque Scholia suo quasi jure ambiunt atque expetunt patrocinium vestræ Reverendissimæ Amplitudinis. Etenim non solus istorum Actorum Auctor Leo, sed propemodum cuncti ad illa Cooperatores fuerunt è sacrosancta Magni Patris Benedicti familia assumpti Ecclesiæ Proceres. Nempè Cardinalis Humbertus, Sanctus Cardinalis Petrus Damiani, Sanctus Cardinalis & postmodùm Papa Hildebrandus, Cardinalis & postmodùm Papa Fredericus, Cardinalis & postmodùm Papa Desiderius, Sanctus Lugdunensium Archi-Episcopus Halynardus, Sanctus Cantuariensium Primas Lanfrancus, & alii plures. Etiam fontes, ex quibus sanctissima sua Decreta hausit optimus Pontifex, Patriarcha Benedictus posuit in Ecclesia. Etenim in claustro sub Episcopi oculis communem Cathedralium Clericorum vitam, quam ad grassantem tunc in ipsis Incontinentiam & Simoniam eradicandam reparavit, Leo accepit à Sancto Abbate Romualdo, Sanctus Romualdus à Sancto Rigoberto, post Sancti Benedicti Monachum Archi-Episcopo Rhemensi. Hic Regularium Clericorum est in Europa omninò primus Auctor. Sanctissimum Institutum adeò placuit Sancto, quem habemus etiam è Sancti Benedicti familia, Martyri & Apostolo nostro Bonifacio, ut ipsum ad lapsæ Christianitatis reparationem sanxerit imponendum cunctis Franciæ Monarchiæ Ecclesiis. Et Rex Pippinus, ejusque filius Imperator Carolus, ac nepos Imperator Ludovicus omninò imposuerunt. Et quis nesciat Europæ Ecclesiam nunquam fuisse doctiorem aut sanctiorem, quàm sub istis Regularibus Clericis? Quòd mundum fecerint quasi novum, testatur S. Galli Monachus. Hunc omnem electissimorum militum exercitum Mater Ecclesia debet Sancto Benedicto. Sua pro Canonicis Antistitum electionibus, & harum adversùs Regiæ nominationis violentiam ac Simoniam plena libertate & castitate sanctiones Sanctus Leo ex Apostolicis, Nicænis, ac aliis Generalium Synodorum Canonibus hausit; at hos innovandi & exequendi constantiam in ipsum traduxerunt Magnus ex Sancti Benedicti filio Papa Gregorius, ex Sancti item Benedicti filio Rhemensium Metropolita Hincmarus, ac præsertim Magister Florus, è tuo Sancti Trudonis Religiosissimo Monasterio assumptus in Diaconum Ecclesiæ Lugdunensis. Quin & primus Regiæ in Canonicas Electiones violentiæ ac spurcitiæ apud nos Damnator, Sanctus Eucherius Aurelianensis Episcopus, pro ista justitia exulavit, defunctus est, requiescit, & gloriosam Resurrectionem exspectat in vestro sanctissimo Monasterio. Et quas illud pro eadem justitia ac ipsius Defensore septimo Gregorio calamitates pertulerit, edicit in suo Chronico Antecessor vestræ Amplitudinis, Abbas Rudolphus. Omnes suas possessiones maluit transcribi in Fiscum, quàm Imperatoris Henrici quarti sordibus connivere. Andegavensis Hæresiarcha Berengarius fuit è Joannis Erigenæ Schoti damnato cadavere enatus fungus: Uti Sanctum Nicolaum primum Pontificem Paschasius Ratbertus, Rabanus Maurus, ac Sanctus Lupus ad istum, ita ad hunc expugnandum adjuverunt Sanctum Leonem Sanctus Lanfrancus, Sanctus Guitmundus, Durandus Troarnensis, Magister Ascelinus, aliique ex Sancti Benedicti ordine Episcopi, Abbates, Doctores. Inter Leonis Acta primum locum meretur solemnissima ad Imperatorem Constantinum Monomachum & omnem Orientalem Ecclesiam Legatio adversùs Photii schisma, resumptum à Patriarcha Michaele Cerulario: Hanc obierunt, & summo fructu expleverunt Humbertus ad Sanctam Rufinam è Sancti Benedicti filio Cardinalis Episcopus, & Cardinalis Fredericus, Romanæ Ecclesiæ Archi-Diaconus, frater Ducis Lotharingiæ, ac postmodum è Cassinensi Monacho Papa Stephanus nonus. Et omnes sua adversùm Michaelis nugas firmamenta mutuarunt ex eruditissimis, Nicolai primi Pontificis & Gallicanæ Synodi jussu scriptis, libris Ratramni Monachi Corbejensis. Proindè hæc Scholia non sunt aliud, quàm meus erga Sancti Benedicti Ordinem, cui Augustiana familia ex multis titulis

est

est obnoxia, debitus famulatus. Etenim Romanum Sancti Augustini Monasterium, Eremitanæ Religionis caput est fundatio ac beneficium Domini Guilielmi Destoutteville, è Sancti Benedicti Ordine Rothomagensis Metropolitæ, & Cardinalis Episcopi Ostiensis. Et alia Sancti Benedicti beneficia noster Ordo habet plura: Etiam hæc nostra Provincia. Porrò hæc Scholia à quorumdam dentibus non poterunt non rodi. Hinc à Reverendissima vestra Dignitate, firma & alta apud Sancti Benedicti familiam & omnem Ecclesiam anchora & columna, cæteris amplissimis beneficiis supplicant adjici gratiam Asyli & Protectionis. Et ubi quærant Asylum securius? Etenim Ecclesiasticæ Regulæ, Disciplinæ, Hierarchiæ, atque Antiquitatis es per omnia peritissimus, & in ipsis indagandis inter tantas tantæ Prælaturæ curas versaris assiduè, & quasi feriaris. Dignus Sancto Leoni nono cum laudatis è Sancti Benedicti familia Patribus assedisse, & conjudicasse. Antistites, quibus aut Evangelica eruditio, aut Apostolica vita deest, esse monoculos rectè scribit Sanctus Gregorius Nazianzenus. Amplitudo vestra per utriusque istius, præter quas omnis est præcipitiis obnoxia, scalæ gradus dignitatem adscendit, quotidiè procedit ad utriusque fastigium, suum Bursfeldensis Congregationis, Illustrissimi in Ecclesia ac Republica membri, gregem ducit ac pascit per easdem vias, atque ita ut plenum lumen fulget in Ecclesia. Cujus radiis ut dudum foveri & gaudere mereamur, nobis impartiat Divina Clementia.

Dabam Lovanii, in Conventu Sancti Joannis Baptistæ, die 23. Sept. An. Dom. 1672.

REVERENDISSIMÆ DIGNITATIS VESTRÆ

observantissimus famulus,

Fr. CHRISTIANUS LUPUS.

ORDO
CONCILIORUM AC DECRETORUM SANCTI LEONIS NONI,

Quæ in hoc Tomo elucidantur.

Concilium	*Remense.*	166	*Concilium*	*Vercellense.*	258
	Romanum I.	226		*Parisiense.*	259
	Papiense.	228		*Romanum III.*	262
	Moguntinum.	229		*Romanum IV.*	263
	Romanum II.	234	*Decreta tria.*		270

INDEX DISSERTATIONUM.

1. *De Latinorum Episcoporum & Clericorum continentia.* 1
2. *De Simoniæ crimine.* 41
3. *De Regia Antistitum nominatione.* 115
4. *De Laica Antistitum Investitura.* 153
5. *De Remensi Synodo.* 199
6. *De Sancti Leonis noni Actis adversùs schisma Michaelis Cerularii, Patriarchæ Constantinopolitani.* 302

PRI-

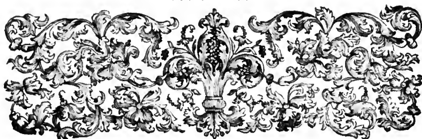

SYNODORUM
GENERALIUM AC PROVINCIALIUM
DECRETA ET CANONES,
SCHOLIIS, ET NOTIS ILLUSTRATI.

PRIMA PROŒMIALIS
DISSERTATIO,
De Latinorum Episcoporum & Clericorum continentia.

Roderici fatalis, Gothorum in Hispania Regis, facinorosæ libidines, Caroli Martelli Francorum Ducis ambitus, Merovingiorum ibidem Regum ignavia, Saracenorum ex Africa in Europam irruptio, & infelicia nostrorum cum ipsis bella, causarunt nobis Episcopos, Clericos, & Monachos pravos, pauperrimos, ad manuum labore quæritandum victum compulsos, Ecclesiastici dogmatis ac moris ignaros, ipsosque tandem verterunt in flagitiosos milites, ac maritos facinorosos, atque ita dormientibus hominibus veniens inimicus homo superseminavit in medio tritici Zizania, sacrilega Sacerdotum conjugia, professam Regiæ ad Ecclesiasticas dignitates nominationis Simoniam, omnium Sacramentorum nundinationem, Regiam Antistitum investituram, Laicas Ecclesiasticarum Præfecturarum Commendas, maledictam Neophytorum ac puerorum hæresin, liberam Monachorum Apostasiam, Barbaricam sacrorum bonorum direptionem, privatorum bellorum insaniam, armatas Episcoporum atque Abbatum pugnas, aliasque sine la-

lacrymis non memorandas sordes. Quin immò cunctum Christianitatis triticum ex omni fermè Europa inimicus evulsit. Apostolica Sancti Petri Sedes ipsum & conservavit dudum, ac sedulò replantavit. At ecce tandem supervenerunt patrata in Formosum Pontificem scandala, Francici Imperii eclypsis, Italorum Principum turbulenta ad regnandum libido, inhabilium Pontificum per ipsos intrusio, atque ita omnem humanam medelam vulnera transcenderunt. Tantis Paganorum, Hæreticorum, & malorum Christianorum sordibus fœdata tunc fuit Ecclesia, ut peritura timeri potuerit, immò videri periisse. Misericordia Domini, quia non sumus consumpti: Nisi Dominus nobis reliquisset semen, quasi Sodoma fuissemus & Gomorrha. Ex optimo isto semine prodierunt Sanctus Leo nonus, Victor secundus, Stephanus decimus, Nicolaus secundus, Alexander secundus, Gregorius septimus, Urbanus & Paschalis secundus, aliique similis zeli ac sanctimoniæ Pontifices, qui Apostolica Patrum corda in filios reduxerunt. Nempe fundamentum Dei stat, & transire non potest hocce Domini de Romana Ecclesia verbum: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Pro sequentium Synodorum intellectu horum pleraque sunt elucidanda.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur antiqua Latinorum Episcoporum & Clericorum castitas.

Atina Ecclesia in suis Episcopis & Clericis semper æmulata est Sanctos Apostolos, de quibus in libro de Mnnngamia Tertullianus: *Petrum solum invenio maritum per socrum, cæteros cùm maritos non invenio,* (C. 11.) *aut spadones intelligam necesse, aut continentes*. Quare Saocti Martyris Ignatii Epistolam ad Ephesios, quæ Paulum adfirmat conjugatum, certum est à quopiam esse interpolatam. Porrò Petrum Apostolum, Dominn adhærentem, statim uxoris usui renuntiasse, uon est dubitandum. Eteuim hæc Doctriua, *Volo omnes esse sicut meipsum*, nequaquam fuit solius Pauli, sed & Sancti Petri, quem Domino scimus dixisse: *Ecce nos reliquimus omnia*. Ea inter fuisse & uxorem evincit Domini responsum. Et Domino repudii licentiam exscindenti reposuerunt omnes Apostoli: *Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere*. Absit illorum ullum fuisse ex istis, de quibus Dominus: *Non omnes capiunt verbum hoc*. Quio immò etiam Nicolaum Diaconum, impudicæ sectæ auctorem, uxorio operi dedisse nuntium, tradunt Clemens Alexandrinus, in Ecclesiastica historia Eusebios Cæsareensis, ac in hæreticis fabulis Theodoretus. Mulieres, quas circumduxeruut quidam Apostoli, fuisse uxores errat laudatus Clemens, exindè opinans etiam (L.3.c.1.) Paulum fuisse conjugatum. Fuisse solius fidei sorores ac discipulas, impensam ac servitia præstantes Magistris, verissimè scribuut Tertullianus, Sanctus Hieronymus, Sanctus Joannes Chrysostomus, laudatus Theodoretus, ac alii passim.

Quæstio est, an Apostoli hocce suum exemplum cunctis Episcopis & Clericis fixerint in legem? Respondeo non fixisse in legem universalem. Etenim Apostolicum de ordinandis Episcopis ac Diaconis Canonem, *Unius uxoris virum*, in secundo Sermone de Beato Job exponens Sanctus Joanues Chrysostomus, dicit prædicati Evangelii tempore mundum fornicatoribus, & adulteris, nec non & simultaneis polygamis fuisse plenum, ad vocatos ex istis sordibus dirigi laudatum Canonem, ac pergit: *Dixit Apostolus*, UNIUS UXORIS VIRUM, *non ea ratione, qua id nunc in Ecclesia observatur.* (Tom.6.) *Oportet enim prorsùs castitate ornatum esse Sacerdotem*. Et in decima Hnmilia super primam Epistolam ad Timotheum: *Non hoc veluti sanciens dicit Apostolus, quasi non liceat absque uxore Episcopum fieri, sed ejus rei modum constituens. Judæis quippe licitum erat etiam secundo matrimonio jungi, & duas habere simul uxores*. Et ad eundem Apostoli locum Theodnretus: *Incipiebat prædicatio. Virginitatem autem nec Græci exercebant, nec admittebant Judæi. Liberorum enim procreationem existimabant benedictionem. Quoniam ergo illo tempore non facilè inveniri poterant qui castimoniam exercerent, ex eis qui uxores duxerant, eos qui temperantiam honorassent, ordinari jubet. Illud autem,* UNIUS UXORIS VIRUM, *mihi videntur quidam rectè dixisse. Olim enim consueverant & Græci & Judæi cum duabus, & tribus, & pluribus etiam uxoribus simul jungi lege matrimonii. Dixerunt ergo Divinum Apostolum dixisse eum, qui*

cum

cum una sola uxore pudicè cohabitat, dignum esse qui ordinetur Episcopus. Opinionem multis confirmat, & concludit: *Hæc & alia considerans, admitto eorum interpretationem, qui sic intellexerunt*. Ex quo principio constanter defendit, non successivam, sed simultaneam dumtaxat bigamiam esse fontem irregularitatis, ideoque & de facto suo, quo Irenæum successivè bigamum consecrarat in Tyriorum Episcopum, nunquam voluit pœnitere. De quo quidquid sit, eandem expositionem laudat in suis super Epistolam ad Titum C. 1. commentariis Sanctus Hieronymus, rectèque addit Theophylactus: *Nonnulli asserunt, quod cœlibem innuat Apostolus, & si hoc fieri nequit, habeat quidem* eligendus Episcopus *unicam uxorem, verumtamen sic quasi non habeat, hoc est, ejus cupiditatibus non subditus*. Omnes sibi similes esse optans cælebs Apostolus sanxit etiam cælibes eligi in Episcopos atque Diaconos, aut certè irreprensibiles unius uxoris viros, qui damnatæ per Evangelium simultaneæ Polygamiæ renuntiassent. Ab uxoris usu cessare hisce suasit dumtaxat, non præcepit. Hinc enim ad Corinthios scripta Apostoli verba, *Bonum est homini mulierem non* Hom. 19. *tangere*, rursùm scribit laudatus Chrysostomus: *Nonnulli dicunt hoc dictum esse Sacerdotibus*. Improbat expositionem istam, adfirmat esse ad omnes fideles generale consilium, atque ita supponit nullum tunc etiam Episcopis fuisse istius continentiæ præceptum.

Quæstio est, An non solum initi usum, sed etiam ineundi conjugii licentiam Episcopis ac Diaconis permiserint? Quidam constanter adfirmant. Etenim laudatus Chrysostomus de incæstuoso illo, qui novercam duxerat, Corinthio addit in litteris ad carne lapsum, qui postea fuit famosus ille Mopsuestiensis Episcopus, Monachum Theodorum: *Sunt qui Sacerdotem fuisse autumant*. Eam esse communem sententiam adfirmat C. 5. in secunda Epistola ad sacram Virginem Olympiadem. Istum porrò Presbyterum, non quod uxorem, sed dumtaxat quod novercam duxisset, ad solemnem pœnitentiam damnavit Apostolus, atque ita non solùm irreprensibiles unius uxoris viros consecrari in Sacerdotes, sed etiam à cœlibibus consecratis permisit duci uxorem.

C. 10. Quod ipsum quibusdam Diaconis disertè confirmavit Synodus Ancyrana. Et adeò non excessit Apostolicum indultum, ut ejus istum ipsum Canonem Græci inseruerint suo famoso, ac per Chalcedonensem Synodum probato Codici, quem passim intitulant Codicem Ecclesiæ Universæ. Etiam vetustus Canonum collector id fecit, & ex Romanæ Ecclesiæ jussu Abbas Dionysius Exiguus. Apostolicæ sanctioni adversum Canonem sanè non ita honorari oportuisset, sed radi ubique & proscribi. Et Presbyterum, qui deinceps conjugium attentaret, dumtaxat deponi, fornicatione autem lapsum insuper excom- C. 1. municari, & ad solemnem pœnitentiam cogi mandat Neo-Cæsareensis Synodus: Quod nempè nova Presbyterorum conjugia illic antea licuissent. Et legem illam, quæ Episcopis, Presbyteris, ac Diaconis solum initum indulget, omne autem ineundum circumscribit, non Apostolicam esse, sed dumtaxat veterem dixit ad Nicænam Synodum Paphnutius Episcopus, confirmantque Hermias Zozomenus, Socrates, ac Gelasius Cyzicenus. Quod nempè laxius Apostolicum indultum, dum abusibus non clausit vias, successores Episcopi, quos inter fuerunt Patres Synodi Neo-Cæsareensis, ita contraxissent. Cœperunt id per huncce Canonem: *Innuptis, qui ad Clerum promoti sunt, præcipimus, ut si voluerint, uxores accipiant, sed Lectores, Cantoresque tantùm*. Apost. can. 27. Licet ante Constantinum Augustum generales Synodi non fierent, verè tamen ad Africanos Episcopos scripsit Magnus Athanasius: *Non nupera aut novitia res est Canonum Ecclesiasticorum institutio, sed à primis usque Patribus per manus tradita, & in Ecclesiis fundata*. Istorum item, quos vulgò Apostolicos dicimus, Canonum collectio, licèt Apostolica non sit, antiqua est tamen, & ipsorum quidam sunt antiquissimi, immò & Apostolici. Quo tempore, quo exordio, quo successu jam laudatus Canon intrarit ac pervaserit Ecclesiam, ignoro. Ex ipso interim lucet olim majoribus etiam Clericis nova conjugia licuisse. Alioquin enim licentia ista ad minores non debuisset authenticè restringi. Hæc sunt quorumdam argumenta. Respondeo rem esse verosimilem, præsertim quoad Presbyteros ac Diaconos. Nullus enim olim Episcopus legitur iniisse novas nuptias, nullus Canon eas ipsis abstulisse. Res incerta sine firmis fundamentis non est definienda.

Quod initi conjugii usum & Episcopis & L. 4. c. 23. Diaconis permiserint Apostoli, insigniter confirmat laudata per Eusebium Cæsareensem Sancti Dionysii Corintbii ad Pinytum Gnossiorum Antistitem Epistola, qua ipsum admonet, ne grave castitatis onus Fratribus ex necessitate imponat, sed accuratè consideret multitudinis imbecillitatem. Et rescribens Pinytus Dionysii quidem consilium veneratur ac laudat, ex adverso tamen obsecrat, ut sacro Clero tandem aliquando permittat impartiri perfectioris Doctrinæ solidum cibum, ne in umbratilis eruditionis lacte ac puerili disciplina consenescat. Rectè enim apud Clementem Galanum scribit de Apostolis Adanensis Armeniorum Synodus: *Apostoli ministerio verbi pro viribus instantes, intenti potissimùm erant, ut homines ab erroribus simulacrorum ad unius veri Dei cultum converterentur. Cum in hanc rem impenderent omnem curam*, variorum rituum ac morum *ordinem haud sanè multùm curaverunt*. Eadem ratione Neo-Cæsareensibus prædicassu Sanctum Gregorium Thaumaturgum, ideoque illis varios imperfectos, à successoribus postea poliendos, ritus reliquisse scribit in libro de Spiritu Sancto Magnus Basilius. C. 29. Ad quam polituram venisse in Montano incarnatum Paracletum, insanivit Tertullianus. In libro interim de velandis virginibus optima est ejus hæc C. 2. de diversis & adversis Ecclesiarum consuetudinibus regula: *Adhibenda est examinatio, quæ magis ex diversis consuetudinibus disciplinæ Dei conveniat*. Hocce de præsenti puncto examen suæ Provinciæ adhibere cœpit Cretensium Metropolita Pinytus;

ab Apostolis permissam Clericalis conjngii licentiam censuit fuisse meram pro tempore, & à suprà adducto Patrum Canone non satis purgatsm jndnlgentiam, atque ita cunctis suæ curæ Episcopis ac majoribus Clericis plenam castitatem, quam exemplo commendassent omnes iidem Apostoli, & Romanæ Ecclesiæ Sanctus Petrus imposuisset, sanxit deinceps esse legem. Spectabat ad Illyricianam Diœcesin ac Romanum Patriarchatum, ideoque Apostolicæ matris morem censuit amplectendum. Verùm Achajæ Metropolita landatus Dionysius; licèt ad eandem spectans Diœcesin ac Patriarchatum, gravitet intercessit, collegæ zelum quidem prædicans, at multis Sacrorum Ordinum infirmis nolens imponi necessitatem oneris, quod Apostoli & ipsorum usque hnc successores liberum reliquissent. Quis causam evicerit, ignoro: Existimem ambos ad suo in sensu abundandum perstitisse. Qnidquid sit, Incet inito conjugio utendi libertatem etism Episcopis permissam ab Apostolis, ipsam viguisse etiam in Illyrico, & quosdam indulto fuisse usos, at multos proprio placito abstinuisse.

Eandem formsm viguisse in Antiocheno Patriatchatu, docet unus è Nicænæ Synodi Patribus Sanctus Spiridion, Trimithuntis in Cypro Episcopus. Quod enim nxorem & liberos habens, rem Divinam non negligentiùs obierit,
L. 1. c. 11. ac insuper claruerit miraculis, testantor Hermias
L. 1. c. 8. Zozomenus, Socrates, & alii plures. Quod eadem licentia pet omnem Cyprum saltem in Diaconis, immò & in Presbyteris pet alias ejusdem Pattiarchatus Provincias manserit usque ad Sancti Epiphanii Episcopatum, infra ostendetur & ex ipso Epiphanio, & ex ejus discipulo Joanne Monacho. Viguisse etiam in Alexandrino Patriarchatu, evincit Paphnutii Episcopi apud Nicænam Synodum intercessio. Quomodò enim tantus Episcopus adversùm suæ Diœceseos sanctimoniam & consuetudinem intercessisset? Etiam
L. 6 c 34. Sanctis illic Martyribus, Chetæmoni civitatis quæ Nilus dicitur, & Phileæ Thmuitensis Episcopo, fuisse uxorem & liberos scribit in Ecclesiastica historia Eusebius Cæsareensis. Philæam hac in re æquiparat cum laico Martyrii collega,
L. 8. c. 10. Nobili viro Philomoro.
11. Excipe tamen Patriarcham. Etenim sdversùs Demetrii, quod præter morem & sine exemplo conjngatus adscenderet, electionem fuisse ab Alexandrino Clero graviter intercessum, & Episcopum virginem denuo postulatum, testatur Orientale Alexandrinorum Patriarcharum Chronicon. Et hinc post quadiaginta annorum conjugium & se & uxorem esse vitgines, vulgari per ignem probatione demonstravit Demetrius. Nec antea populus acquievit. Plenam continentiam Sanctus Marcus suis successoribus fixerat in legem.

Ponticæ Diœceseos consuetudinem discimus ex ptimo Canone Neo-Cæsareensi: *Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si verò fornicatus fuerit, vel adulterium perpetraverit, ampliùs pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.* Et ex decimo Canone Antyrano: *Diaconi quicumque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerunt velle se conjugio copulari, quia sic manere non possunt; hi si postmodum uxores duxerint, in ministerio maneant, propterea quod eis Episcopus licentiam dederit. Quicumque sanè tacuerint, & susceperint manus impositionem professi continentiam, & postea nuptiis obligati sunt, à ministerio cessare debebunt.* Hunc Canonem in nuper per Lucam Dacherinm edito adversùm Photii calumnias Tractatu Æneas Parisiensis Episcopus legit longè aliter: *Diaconi quoque, cum ordinantur, si in* C. 2. *ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes velle se habere uxores, neque posse se continere, hi postea si ad nuptias convenerint, maneant in Clero tantùm, & à ministerio abjiciantur. Quicumque verò tacuerint, & susceperint manus impositionem professi continentiam, & postea ad nuptias convenerint, à ministerio vel Clero cessare debebunt; laicam tantùm communionem recipientes.* Ex ipso probat omnes olim sacros Clericos fuisse ad profitendam continentiam in Orientali eriam Ecclesia rigidissimè adstrictos. Contextum istum unde hauserit, ignoro: Nostrum firmant Codex Ecclesiæ Universæ, Joannes Scholasticus Patriarcha Constantinopolitanus, prisca Canonum Latina editio, Dionysius Exiguus, aliique omnes, & Latini & Græci, Canonum collectores.

Nova conjugia non solùm Episcopis, sed etiam Presbyteris ac Diaconis fuisse pridem interdicta apud Ponticos, lucidè clamat nterque Canon, ac supponit. Verùm insignes Monachos, aut in pnpulo cœlibes ad Clericatum rapi, & invitos ac reclamantes ab Episcopis consecrari, fuit olim frequentissimum. Sic enim factum fuit Sancto Epiphanio, germano Sancti Hieronymi Pauliniano, Sancto Paulino, Sancto Augustino, & aliis multis. Et reclamantes solebant, quandoque veraciter, quandoque astutè ad elabendum, de sibi impossibili castitatis custodia protestari. Sic namque protestatus fuit & Sanctus Synesius, licèt non raptus, sed dumtaxat contra voluntatem electus ad Pentapolitanæ Ptolomaidis Episcopatum. Propter hosce mota fuit quæstio, an veracitèr & ex corde protestantes per violentèr impositam sacræ ordinationis manum essent adstricti ad plenam castimoniam, & à matrimonio perpetuùm exclusi? Erat res dura, ac plena varii periculi: & fortasse evenerant infelicia exempla. Hinc ergo taliter ordinatis Diaconis unius matrimonii licentiam fecit Synodus Ancyrana, verùm ineundi in Diaconi gradu ante adsumptum aut impositum Presbyteratum. Per hunc censebatur recessum esse à protestatione. Et adversùm illos, qui sua ante Diaconatum interposita protestatione uti distulerant, & jam Presbyteri volebant uti, emissus fuit laudatus Canon Neo-Cæsareensis. Etiam solis ad Diaconatum, nequaquam ad Presbyteratum raptis & protestantibus istam licentiæ gratiam fecit Ancyrana Synodus. Ad Presbyteratum quippe raptus esse debebat triginta annorum, ideoque censebatur sine fundamento adversus castitatem protestari. Lucet ergo veterem, qui majoribus Clericis abstulit novas nuptias, canonem etiam hac in Diœcesi esse antiqnum, &

isto

isto excepto casu constantur viguisse.

Dixi datam ab Apostolis licentiam non fuisse universalem. Romanæ enim ac omnis Latinæ Ecclesiæ Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos Sanctus Petrus Apostolus omnino compulit ad plenam continentiam: ad antea etiam ductæ uxoris usui renuntiandum. Lucet ex Tertulliani libro ad castitatem exhortatorio: *Quanti in Ec-* C. 13. *clesiasticis ordinibus de continentia censentur, qui Deo nubere maluerunt, qui carnis suæ honorem in* primævum paradisi statum *restituerunt, quique jam se illius ævi filios dicaverunt, occidentes in se concupiscentiam libidinis, & totum illud quod intra paradisum non potuit admitti?* Vox, *Dicaverunt*, lucidè importat professionem ac votum. Hinc eosdem nostros Clericos in libro de velandis virginibus appellat *viros Virgines ac voluntarios Spadones.* Et quod ipse, dum in majorem Carthaginensis Ecclesiæ Clerum fuit adscriptus, uxorio operi valedixerit, lucet ex libris ad uxorem. Et avisam Episcoporum, Presbyterorum, atque Diaconorum castitatem reparans Africanæ Diœcefeos Primas Aurelius, dixit ad secundam Carthaginensem Synodum: *Quod Apostoli docuerunt, &* C. 2. *ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Quod Africa non sub ipsis Apostolis, sed dumtaxat sub ipsorum successoribus crediderit ac receperit Evangelium, in libro de unico Baptismo
C. 15. ac in Carthaginensis Collationis Breviculo profi-
l. 3. c. 8. tetur Sanctus Augustinus, ideoque istam castitatis legem nequeunt illic Apostoli prædicasse.

Quo circa Aurelius locutus fuit ex Sancti Innocentii Primi Pontificis Epistola ad Decentium Episcopum Eugubinum: *Quis nesciat id, quod à Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari? Præsertim cùm sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias atque Siciliam, insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores, constituerint Sacerdotes. Aut legant, si in his Provinciis alius Apostolorum invenitur aut legitur prædicasse.* Quod Africa à Romana Ecclesia acceperit Evangelium, in Præscriptionum libro testatur etiam Tertullianus. Hinc ergo, ut & omnis alia Latina Ecclesia, ex Sancti Petri lege accepit & plenam sui majoris Cleri castitatem. Dico, *Latina Ecclesia:* Quod enim Orientale Illyricum, uti linguam, ita & Græcam Cleri castitatem habuerit, est supra ostensum. Res ita cucurrit usque ad Synodum Nicænam.

CAPUT II.

Exponitur Nicænæ Synodi de Clericorum castitate Decretum.

Licèt rituum ac morum varietas Catholicam unius fidei Ecclesiam faciat esse Reginam circumamictam varietatibus, plenam tamen etiam istorum unitatem inducere semper studuit Apostolica Sedes, ideoque ejus Legati in Nicæno Concilio fecerunt quod scribit Socrates: *Vi-* L. 1. c. 8. *sum erat Episcopis legem novam in Ecclesiam introducere, ut qui essent sacris initiati, sicut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, cum uxoribus, quas cùm erant laici in matrimonium duxissent, minimè dormirent. Et quoniam illis erat propositum de hac re consilium inire, in medio eorum consessu surrexit Paphnutius, ac vehementer vociferatus est, non grave jugum cervicibus illorum imponendum esse, qui erant sacris initiati. Honorabile esse conjugium inter omnes, & thorum immaculatum. Videndum, ne nimis exquisita præscriptione Ecclesiam gravi incommodo adficerent. Omnes enim non posse ferre tam austeram disciplinam, tamque ab omni animi perturbatione vacuam, neque à singulorum uxoribus fortasse eam castitatis normam posse servari. Viri autem cum legitima uxore concubitum appellavit castimoniam. Illud satis esse, ut qui in Clerum ante adscripti erant, quam duxissent uxores, hi secundùm veterem Ecclesiæ traditionem deinceps à nuptiis se abstinerent, non tamen quemquam ab illa, quam jam pridem dum laicus erat uxorem duxisset, sejungi debere. Istam in Episcoporum conventu orationem habuit Paphnutius, cum ipse non modò nuptias non expertus esset, sed etiam mulierem non aliquando attigisset. Nam à puero in Monasterio sesesum severa vitæ & disciplinæ genere addixerat: qui quidem propter singularem castimoniam præ cæteris planè in magna famæ celebritate vixit. Itaque cum totus Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum conventus verbis Paphnutii assensisset, controversia de hac re exorta est penitùs sedata, potestasque permissa cuique pro arbitratu ab uxoris consuetudine abstinendi.* In illa, quæ morum regulas condidit, sessione fuisse factum scribit Hermias Zozomenus, addens novam istam legem non de solis Episco- L. 1. c. 23. pis, Presbyteris, ac Diaconis, sed etiam de Subdiaconis fuisse postulatam. Quæ ipsa affirmat Gelasius Cyzicenus. Nam & supra adductus, qui veterem Ecclesiæ traditionem continet, vulgaris Apostolicus Canon etiam Subdiaconos arcet à novis nuptiis, ipsasque indulget solis Lectoribus & Cantoribus. Quod ipsum largioribus verbis sanciunt Apostolicæ Romani Clementis Constitutiones, atque ita prodant se neque Apostolicas esse, neque Clementis. Apostolicam enim conniventiam potiùs quam constitutionem memorata traditio contraxit, & utcumque perfecit. Eamdem traditionem Paphnutii intercessio firmavit.

Quæstio est, An ista intercessio sit authentica & vera? Rationem dubitandi præstat Bertholdus A. 1079. Presbyter Constantiensis, affirmans Paphnutii Capitulum, quod pro sacrilegis suis conjugiis ebuccinabant istius sæculi Sacerdotes, uti figmentum fuisse à Gregorio Septimo Pontifice damnatum. Et plures gravissimi scriptores ipsum ad Græculorum fabellas proscribunt. Respondeo tamen esse authenticam. Ei namque attestantur non soli laudati Græcorum scriptores, sed etiam in litteris ad Vercellensem Ecclesiam Sanctus Epist. 28. Ambrosius, Apostolicum de unius uxoris viro Canonem laudans, ac pergens: *Cognoscamus non solum hoc Apostolum de Episcopo & Presbytero statuisse,*

tuisse, sed etiam Patres in Nicæni Concilii tractatu addidisse, neque Clericum quemquam debere esse, qui secunda conjugia sortitus sit. In Canonicis ad Wulfinum in Anglia Episcopum litteris nescio quis Ælfricus addit à laudata Synodo sic fuisse constitutum. Verùm labitur. Quomodò enim adversùs istam constitutionem Theodoretus & alii Græci plures fuissent ausi constanter sustinere solam simultaneam bigamiam esse fontem irregularitatis? Dumtaxat ergò tractatum fuit, cum præsenti Clericalis castitatis quæstione propositum per Sedis Romanæ Legatos, ac postulatum, sed à Paphnutii intercessione suspensum ac impeditum. Eundem tractatum laudat ac intercessionem probat Gangrensis Synodus, adversùs Enstatium Sebastensem Episcopum, primæ Armeniæ Metropolitam, statuens: *Si quis discernit Pres-*
C. 14. *byterum conjugatum, quasi non oporteat ejus oblationi communicare, anathema sit*. Relictam à Nicæna Synodo libertatem ex inconcinnis ac deviis rationibus damnabat Eustatius, addens conjugatum Presbyterum esse abominabilem & scabiosum, ejusque sacrificium sine contagio non posse audiri. Hanc ejus temeritatem damnavit laudata Gangrensis Synodus, sanctissimi Paphnutii intercessionem, ipsique ab universali Concilio firmatam libertatem nolens judicari à quoquam, longè minùs anathematizari. Istud tamen extans suo tempore Capitulum rectè damnavit Gregorius Septimus: erat enim à conjugatis tunc Latinis Sacerdotibus consutum mendacium. Et ab authentico indulta Græcis libertas ad Latinos non poterat extendi.

Etenim avitum ac Apostolicum suæ Clericalis castitatis morem & Canonem constantissimè perrexit etiam post Nicænam Synodum Latina omnis Ecclesia custodire. Quod Romano in Concilio, quo Nicæna Acta revidit ac probavit Sanctus Sylvester Pontifex, istam etiam castitatem novis adversùs Paphnutii intercessionem Edictis firmarit, non est dubitandum. Licèt Acta perierint, lucidè tamen id supponere videtur in suis, laudatam castitatem apud Hispanos stabilientibus, ad Himetium Tarraconensem Metropolitam litteris Papa Siricius, edicens in
C. 7. ejus prævaricatores: *Noverint se ab omni Ecclesiastico honore, quo indignè usi sunt, Apostolicæ Sedis auctoritate dejectos, nec unquam posse veneranda attrectare mysteria, quibus seipsos, dum obscœnis cupiditatibus inhiant, privaverunt*. Lucidè laudat, non Apostolicum Canonem, nec avitam consuetudinem, sed non ita vetustum, quod omnem priori suo conjugio deinceps usurum Sacerdotem aut Diaconum degradarat sine spe reparationis, Apostolicæ Sedis Edictum, quod esse non potuit aliud, quam laudatum Sylvestri. Laudat Edictum, cujus quidam allegabant ignorantiam, quam de Apostolico Canone aut avita consuetudine Episcopi non poterant habere. Adeò ipsa non ignorabant, ut per Paphnutii admissam à Nicæna Synodo intercessionem solutam prætenderent aut laxata, & Græcæ Ecclesiæ libertatem etiam ad Latinos extensam. Eos in hanc errorem circumscripserat novum Joviniani ac Vigilantii dogma, cujus prima rudimenta videntur statim post laudatam Synodum pullulasse. Hinc ipsa novis Edictis evelli debuerunt à Sylvestro, & avita castitas novis anchoris firmari. Quas anchoras in libro adversùs Vigilantium omnino respicit & Sanctus Hieronymus: *Quid* C. 1.
facient Orientis Ecclesiæ, quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ, quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes, aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt? Per Apostolicæ Sedis Ecclesias intelligit totum Romanum Patriarchatum. Innuit etiam Orientale Illyricum è Græca per Dionysium Corinthi Episcopum defensa olim libertate ad Latinam legem fuisse à Sylvestro traductum. Hinc enim & ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, suum istic Vicarium, scripsit Sanctus Leo Magnus: *Cum extra Clericorum ordinem con-* Ep.84.c.5.
stitutis nuptiarum societati & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconibus quidem connubium carnale conceditur, ut & qui habent tanquam non habentes sint, & qui non habent permaneant singulares. Quod si in ordine, qui quartus à capite est, dignum est custodiri, quantò magis in primo, aut secundo, vel tertio servandum est, ne aut Levitico ministerio, aut Presbyterali honore, aut Episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se à voluptate uxoria necdum frænasse detegitur? Constantinopolitanam Cathedram semper dilexerunt quidam istius regionis Episcopi. Hinc enim ad firmandam suæ Sedis Patriarchicam potestatem Sanctus Damasus Pontifex istic posuit novam Ecclesiasticæ Præfecturæ speciem, Apostolicum Vicariatum. Et nihilominus Ecclesias istas in suam Diœcesin transcribi à Theodosio secundo Imperatore impetravit Atticus Regiæ civitatis Episcopus, ipsasque nonnisi multo labore sibi reddidit Sanctus Bonifacius Primus. Ita illic Paphnutii intercessio, non solum in Diaconis aut Presbyteris, sed etiam in Episcopis revixit. Hinc ergo Romanam etiam Subdiaconorum castitatem laudat apud suum Vicarium Leo, & ipsam saltem in Diaconis atque Presbyteris, ac præsertim in Episcopis reparari mandat & custodiri. Quare in sua Historia rectè scribit Socrates: *In Thessalia consuetudinem invaluisse novi, ut ibi qui Clericus sit, si cum uxore, quam cum* L.5 c.21.
esset laicus ducebat, postquam Clericus factus sit, dormierit, Clericatu abdicatus sit. Consuetudinis auctor fuit Heliodorus Tricæ, quæ est illius regionis urbs, Episcopus, cujus feruntur libri amatorii, quos cum esset adolescens composuit, eosque Æthiopica inscripsit. Eadem consuetudo etiam Thessalonicæ, & in Macedonia, & in Hellade servatur. Hæ enim omnes sunt Orientalis Illyrici Provinciæ. Errat consuetudinem esse nescio cujus Heliodori institutum. Est Sancti Sylvestri lex, reparata per Sanctum Leonem. Possit tamen Heliodorus consilio adjuvisse.

Verùm quomodò Sanctus Hieronymus dicit hanc sanctitatem viguisse etiam in Ægypto? Quomodò adversus Paphnutii intercessione illa possit eò penetrasse? Respondeo penetrassem per adductas à Romanis Legatis in Nicæna Synodo rationes. Adeò postulatæ, licèt non impetratæ, legis facta per ipsos relatio non fuit infructuosa.

De

De Alexandrina Ecclesia ad ejus Patriarcham [Epist. 81.] Dinscorum rectè scripsit Sanctus Leo Magnus: *Unum nos oportet sentire & agere, ut in nobis quoque esse unum cor & anima comprobetur. Cum enim beatissimus Petrus Apostolicum à Domino acceperit Principatum, & Romana Ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere, quod Sanctus Discipulus ejus Marcus, qui Alexandrinam Ecclesiam primus gubernavit, aliis regulis traditionum suarum Decreta formaverit, cum sine dubio de eodem fonte gratiæ unus spiritus fuerit & discipuli & magistri, nec aliud Ordinatus tradere potuerit, quam quod ab Ordinatore suscepit.* Etiam Dioscorus Presbyter & Cheræmon Lector, laudatæ Ecclesiæ apud Anastasium Augustum Apocrisarii, & ad Acacianum Schisma componendum legati, ad Cresconium ac Germanum Episcnpos, Anastasii Secundi Pontificis Legatos, dixerunt: *Venerabiles sanctæ Ecclesiæ Romanæ urbis atque Alexandrinæ, non solùm fidem rectam atque immaculatam, ex quo salutaris in iis prædicatus est sermo, sed etiam in Divino ministerio semper concordiam servaverunt.* Hanc & ipsi fundant in primo suo Doctore atque Episcopo, Sancti Apostnli Petri filio ac discipulo beato Marco. Eodem ex principio, dum Alexandrinæ Ecclesiæ per Meletium læsa judicandi & consecrandi jura reparavit, locutus est sextus Nicænus Cannn: *Quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est.* Eandem ergn unitatem, adductas à Rnmanis Legatis in Nicæna Synodo rationes, nec nnn summum, qund ex Arianæ perfidiæ & Meletianæ turbolentiæ damnatinne acceperat ab Apostolica Sede nmnis Ægyptus, beneficium attendens Patriarcba Alexander, Episcopi sui Pephnutii intercessionem sprevit, Synodaliter admisit, ac regidis Edictis firmavit Romanum morem, ipsumque vastissima illa Diœcesi semper tenuit ennstantissimè, & eustodivit.

Lucet ex querimonia, quam *Patres Monasteriorum, qui sunt in Thebanorum Provincia, viri pii & sancti*, depnsuerunt apud suum Alexandriæ Patriarcham Sanctum Cyrillum: *Quidam qui uxores recenter duxerunt, & in ipsis velut thalamis adbuc constituti sunt, aliquos sanctissimos Episcopos arripiunt, & nullo de eis utique renunciante ordinantur Clerici seu Presbyteri.* Juvenes maritos, qui ab uxoribus continere, adeoque Ægyptiacam Clericalis castitatis legem servare adbuc non valeant, à circumscriptis aut nimium facilibus Episcopis, & quidem sine examine, Patres isti queruntur etiam in Presbyteros consecrari. Et forsan Episcopi isti laudatam Alexandri legem nb Paphnutii à Nicæna Synodo probatam intercessionem spernebant, rati solemne Generalis Concilii indultum non potuisse ab illo exsufflari. Hinc enim ad Lybiæ ac Pentapolitanæ Provinciæ Episcopos scripsit laudatus Cyrillus: *Quoniam ad ædificationem populorum omnia à nobis facienda sunt, hæc vestra observet Pietas. Si est quidam ordinandus Clericus, de vita ejus inquirat, & an uxorem habeat, an non, & quonam modo duxit, & abstinuit. Ita & nostram conscientiam puram conservabimus, & inculpatum sacrum ac venerabile mysterium.* Nullum conjugatum, nisi qui cum servandæ continentiæ pacto duxisset uxnrem, aut jam pridem ab ipsa abstinuisset, mandat deinceps ad majorem promoveri Clerum. Et hinc Patriarchæ, qui Cyrillum antecessit, Thenphili, in Ptolomaidis Episcopum consecrare volentis, sacras manus effugere conatus Sanctus Synesius, varia in semetipsum finxit; præsertim quod à nuper ducta uxore nec posset continere, nec vellet. Norat in Ægyptio Episcopo nnn posse tolerari.

Per Orientis Ecclesias Sanctus Hieronymus nnn totum Orientale imperium intelligit, sed solam Orientalem Diœcesin, seu Patriarchatum Antiochenum. Qund & is Latinam Cleri castitatem admiserit, testatur etiam Sanctus Joannes Chrysostomus, in secundn Sermone de beato Job affirmans hæc verba, *Unius uxoris virum*, nnn ea ratinne, qua nunc observantur in Ecclesia, dicta fuisse ab Apostnlo, & adjungens: *Oportet omni prorsùs castitate Sacerdotem esse ornatum.* Non snlum Episcupum, sed nmnem Sacerdntem. Longè lucidiùs in Catharorum hæresi loquitur Sanctus Epiphanius, Salaminensis in laudato Patriarchatu Episcnpus, ac Cypriorum Metropolita, scribens nullum etiam dumtaxat successivè bigamum posse promnveri ad Clerum, ac subjungens: *Quin eum insuper, qui in matri-* [L.59 c.4.] *monio degit, ac liberis dat operam, tametsi unius uxoris vir sit, nequaquam tamen ad Diaconi, Presbyteri, Episcopi, aut Hypodiaconi ordinem admittit Ecclesia, sed eum dumtaxat, qui ab unius uxoris consuetudine continuerit, aut ea sit orbatus. Quod in illis locis præcipuè fit, ubi Ecclesiastici Canones accuratè servantur. At enim nonnullis adbuc in locis Presbyteri, Diaconi, & Hypodiaconi liberos suscipiunt. Respondeo illud non Canonis auctoritate non fieri, sed propter hominum ignaviam, quæ certis temporibus negligenter agere & connivere consuevit, ob nimiam populi multitudinem, cùm scilicet qui ad eas functiones se applicent non facilè reperiuntur.* Clericorum cœlibatum affirmat omninn intendi ab Ecclesia, esse necessarium, ac pergit in expositinne Catholicæ fidei: *Sacerdotium ex virginum ordine præcipuè constat, aut si minùs ex vir-* [C. 22.] *ginibus, certè ex Monachis, aut nisi ex Monachorum ordine ad illam functionem obeundam idonei comparari possint, ex his creari Sacerdotes solent, qui à suis se uxoribus continent, aut secundùm unas nuptias in viduitate versantur.* Addit matrimonii nsum permitti solis Lectoribus & Cantoribus: *Nempè Lector non Sacerdos est, sed tamquam Divini Verbi scriba.* Quod factus Episcopus uxoribus utentes Diaconos invenerit in sua Ecclesia, & à ministerin suspenderit, demonstrat in ejus vita Joannes Monachus, & concludit: *Ex hoc non* [C.37.38.] *ampliùs ordinabat qui haberent uxorem, sed viros Sanctos qui vitam exercebant monasticam, & viduos probatos.*

Verùm quis iste Cannn, qui à negligentibus non servatur Ecclesiis, & contra cujus auctoritatem quarumdam adhuc Ecclesiarum Presbyteri, Diaconi, ac Subdiaconi ductis antea uxnribus utebantur? Nullus enim prn universali Ecclesia tnne exstabat istius modi Cannn. Responden non universalis Ecclesiæ, sed suæ dumtaxat Orientalis Diœceseos Canonem laudari ab Epipha-

phanio, verosimilitèr editum à Sancto Patriarcha Eustatio, quem ob summa in se merita in Sancti Philogonii apud se defuncti locum è Berrhaenfi Episcopo exaltavit Synodus Nicæna. Existimo & hunc & Alexandriæ Patriarcham Alexandrum Romanorum Legatorum relationi ac postulationi suisse patrocinatos, ideoque domum reduces perfectæ castitatis Canonem, quem Paphnutii intercessio fuerat morata, impartiisse sua Patriarchali auctoritate, & cunctis suarum Ecclesiarum majoribus Clericis imposuisse. Et hinc fortasse evenit, quod ab Eusebianis, non Arianis solùm, sed & uxoriæ libidinis dilectoribus Episcopis fuerit de fornicatione ac suscitata prole accusatus, per falsos testes convictus Eustatius, & iniquissimè degradatus. Possit hac, quam eadem de causa à conjugatis Sacerdotibus sustinuit Gregorius Septimus, pessima calumnia in sui Canonis talionem fuisse pulsatus. Quidquid sit, errorem continent hæc Socratis verba: *Omnes illustres Presbyteri in Oriente, & Episcopi etiam, modò ipsi voluerint, nulla lege coacti, ab uxoribus abstinent. Nam non pauci illorum, dum Episcopatum gerunt, etiam liberos ex uxore legitima procreant.* Quod etiam Episcopi id faciant, lucidè adversatur Sancto Epiphanio. Apud quasdam negligentes Ecclesias fieri asserit à solis Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis. Quod nulla lege coacti abstineant, eidem advertatur: Disertè asserit fieri ex Canonis auctoritate. Fieri tamen possit, quod adversùs laudatum Canonem esset hinc indè præscriptum. L. 5. c. 21.

Et quidem Episcopi omnes pro sua persona & gradu videntur Nicææ admisisse Romanam castitatem, & Paphnutii intercessionem pro solis Clericis probasse. Res tamen incerta est. Etenim inter articulos, de quibus Antoninum Ephesinum Episcopum, Asiaticæ Diœcesεos Primatem, in Constantinopolitano Sancti Joannis Chrysostomi Concilio accusavit Eusebius Valensinopolitanus Episcopus, fuit & hic: *Quod cum uxori propriæ renuntiasset, rursùm illi congressus est, filiosque ex ea procreavit.* Non quod factus Episcopus, sed quod post renuntiationem exercuisset conjugale opus, ipsum accusavit, ideoque supponit opus istud citra renuntiationem etiam Episcopo omnino licuisse. Possit tamen ista renuntiatio Episcopatui fuisse adnexa. Exstant ista Synodalia Acta apud Palladii Helenopolitani Episcopi Dialogum cum Theodoro Diacono Ecclesiæ Romanæ. Quidquid sit de mollibus Asiaticis, Pontica Diœcesis pro suis Episcopis omninò admisit. Etenim Petrum Sebastenum Episcopum, primæ Armeniæ Metropolitam, cum uxore sua, sed ut eum Sorore, cohabitantem, apud ejus germanum Fratrem ac Primatem Sanctum Basilium de ista cohabitatione detulit dictæ civitatis populus, adlegans Episcopum ex Canone obligari ad plenam castitatem, adeoque ab illo suspecto contubernio separandum. Et accusationem uti legitimam omninò admisit Basilius, accessit Sebasten, fratris cum uxore castitatem demonstravit miraculis, atque ita populi scandalum exstinxit. Dixi, *Pro Episcopis:* Quod enim Presbyteri, adeòque & Diaconi atque Subdiaconi ductis antea uxoribus uti illic potuerint, lucet ex Gangrensi adversùs Eustatium Sebastensem Canone, & ex Anastasio Cappadociæ Presbytero, quem quod cum uxore sua, uti cum sorore, castissimè viveret, tamquam de magno supererogationis opere admiratus est, atque laudavit idem Basilius. Quæ omnia habes in ejus vita apud Sanctum Amphilochium Metropolitam Iconiensem.

Quod plenam castitatem omnis tandem Orientalis Ecclesia Episcopis suis in legem admiserit, lucet ex novella Justiniani Augusti ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum lege, quæ Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis permittit ductæ antea uxoris usum, eligendum verò Episcopum vult esse professum Monachum, aut certè Clericum, qui neque filios, neque nepotes, neque uxorem habeat, aut illi saltem non cohæreat, hoc est, ipsa ex mutuo consensu non utatur. Et in lege Codicis ad Julianum Prætorio Præfectum de sola Presbyterorum, Diaconorum, ac Subdiaconorum incontinentia queritur, ipsisque solis novas interdicit nuptias: quod nempe omnes ubique Episcopi in plena viverent castitate. In quibus omnibus se profitetur dumtaxat esse priorum Canonum executorem. Existimo laudari Canones S. Alexandrini atque Eustatii Patriarchæ Antiocheni, & aliarum Diœceseon consuetudinem, quæ pedetentim ubique fixerunt istam Sanctimoniam. Quæ tandem adeò profecit, ut in plerisque Græcorum Ecclesiis solos longa castitate probatos Monachos admiserit ad Episcopatum. Etenim in suo Hierosolymitano itinere scribit de Maronitis Joannes Catovicus: *Omnes Maronitarum Pontifices, uti & Patriarcha, cælibem agunt vitam, & Monachi sunt Ordinis Sancti Basilii, cæteris Presbyteris, quod uxorati sint, ab hac dignitate exclusis.* Et de Chaldæis Nestorianis: *Monasteria habent Sancti Antonii Ordinis quam plurima, ex quorum cætu cum Archi-Episcopi tum Episcopi omnes eliguntur.* Ita servari dicit apud omnes Orientales Ecclesias, & Schismaticas & Orthodoxas. Et sanè matrimonio assuetis Presbyteris ac Diaconis meritò non credunt castum Episcopatum. Moris originem ignoro. Est tamen antiquus. Etenim ex ipso etiam profanus Photius ex uxoris latere in Constantinopolitanum Patriarcham consecrandus gradatim, primò fuit in Monachum attonsus. Certè post Nicænam Synodum paucos adduces Orientales Episcopos, quos non constet Monachos fuisse. Et hinc in suis ad quintum Apostolicum Canonem Scholiis deviat Theodorus Balsamon: *Ante sextam Synodum, quæ fuit in Trullo Palatii, licebat Episcopis habere uxorem, etiam post dignitatem Episcopalem, quemadmodum & qui post matrimonium ordinantur Presbyteri ac Diaconi.* L. 6. c. 1. 2. L. 1. tit. 3. c. 43.

Quæstio est, An raptis ad sacrum Ordinem, ideoque ante acceptam manus impositionem de sibi impossibili castitatis custodia protestantibus Diaconis datam unius posterioris conjugii ab Ancyrana Synodo licentiam Synodus Nicæna exsufflarit? Partem affirmativam suadent Gelasius Cyzicenus, Hermias Zozomenus, ac Socrates, disertè affirmantes veterem, quæ Episcopis & cun- L. 5. c. 8. L. 21. c. 41

cunctis majoribus Clericis posteriores vetabat nuptias, regulam fuisse à Nicænis Patribus probatam. Quod ipsum in laudatis legibus, in Novella ad Patriarcham Epiphanium, nec non ad Joannem Orientalis Prætorii Præfectum lege supponit laudatus Justinianus: Solis Lectoribus & Cantoribus affirmat novas nuptias licere secundùm Canones, à quovis altiori Clerico attentatas, natasque ex ipsis proles declarat ac facit adulterinas; atque ita supponit Ancyranæ licentiæ nullum superesse locum. Pontica enim Diœcesis pleno jure tunc suberat Patriarchatui Constantinopolitano, ideoque & directis ad ejus Patriarcham legibus. Et Trullanæ, quæ cunctis generatim Diaconis etiam abstulit istam licentiam, Synodo Pontici Episcopi omninò interfuerunt.

Respondeo tamen licentiam istam à Nicæna Synodo non fuisse cassatam. Lucet ex Gregorii Sisensis, Armeniorum Patriarchæ, apud Clementem Galanum exstantibus, ad Haytonem Armeniæ Regem litteris: *Etiamsi Sacerdos in Ecclesia nostra, sicut in Romana, cælibem vitam non agat, rejicimus illos, qui Diacones matrimonio jungunt.* Per hosce lucidè intelligitur Græcos: Non utique omnes, sed solos suos Condiœcesanos Ponticos, qui isto posteriori sæculo adhuc utebantur Ancyrana licentia. Laudata enim Epistola est sæculi decimi tertii. Nempè universales generalium Synodorum Canones privatas singularium regionum consuetudines non exsufflant. Ita singularem suum, quo inferior Clerus Romam appellare non sinebatur, morem nec à Nicænis, nec à Sardicensibus Canonibus fuisse exsufflatum, adversùs Zozymum Pontificem sustinuerunt constantissimè Africani Episcopi, & obtinuerunt. Et adversùs sanctissimum Decretum, quo & laicis, & inferioribus Clericis, & non conficientibus Sacerdotibus sacrosanctum Calicem interdicere parabat Tridentina Synodus, Caroli IX. Francorum Regis Legatio intercessit: *Postulamus id fieri absque eo quod præjudicium ullum fiat auctoritati & Prærogativæ Regis Christianissimi, & quorumdam in Gallia Monasteriorum vetustissimæ consuetudini.* Quæ Prærogativa & consuetudo etiamnum hodiè omnino perseverant. Et adversùm Gregorii VII. aliorumque Romanorum Pontificum in sacrilega Sacerdotum conjugia Sanctiones, de singulari privilegio reclamarunt Nortvvegiæ Presbyteri, ipsos ad ejus probationem admisit, & istarum executionem distulit Innocentius III. Ita ergo veteri, licèt per Nicænam priùs Synodum, ac postea per laudatas Justiniani leges probato castitatis Canoni sese non adstringi crediderunt illi Diaconi Pontici, quibus singularem licentiam dederat Synodus Ancyrana. Et hinc fortassè ad alias etiam Provincias, ipsarumque non tantùm Subdiaconos ac Diaconos, sed etiam Presbyteros traducta fuit ista pessima libertas, quam per varias leges cohibere debuit Imperator Justinianus. Et plenè non potuit. Nam consuetudinem, quæ etiam Presbyteris toto post consecrationem biennio dabat ineundi conjugii licentiam, fuisse suo tempore antiquam & adhuc grassatam, in Novella ad Stephanum Patriarcham Constantinopolitanum L. 3. lege testatur Leo sapiens, ipsamque abolet & circumscribit. Quod ipsum fecisse videtur Synodus Trullana. Verùm nos hic de solis Latinis Clericis agimus, non de Græcis.

Altera quæstio est, Ex quo fundamento Sanctus Silvester Pontifex, Sanctus Alexander Alexandrinus, ac Sanctus Eustatius Patriarcha Antiochenus, à Nicæna Synodo probatam veterem Ecclesiæ legem exsufflarint, ac plenæ castitatis necessitatem suis Diœcesibus imposuerint? Et quomodò istud ipsum in illis laudemus, quod in Sebastensi Eustatio damnavit Synodus Gangrensis? Etenim Nicænos Canones esse Dei Spiritu conditos, ac totius mundi reverentia consecratos, ideoque nec à majori Synodo posse solvi aut verti, edixit frequenter Sanctus Leo Magnus. Et licet non Apostolicus, tamen antiquus Canon habet: *Episcopus aut Presbyter propriam uxorem nequaquam sub religionis*, seu servandæ castitatis *prætextu abjiciat; si verò ejecerit, excommunicetur.* Et nos Latinos ob solutos hosce Canones esse damnatos prævaricatores dixit Photius Patriarcha Constantinopolitanus, ideoque non sese, sed nos esse Schismatis Auctores. Respondeo veterem istam legem fuisse solius Orientalis Ecclesiæ, ideoque ad nos Latinos non spectasse. Ex opposita Sancti Petri lege nos semper viximus. Absit ut Nicæna Synodus ipsi derogarit. Alium adductum Canonem fateor antiquissimum: Verùm ille non uxoris usum, sed ejus dumtaxat cohabitationem, quæ cum plena castitate dudum viguit etiam in Latina Ecclesia, jubet & curam maritalem. Hinc enim & Nicænus Canon solas subintroductas mulieres proscripsit à sacrorum Clericorum domibus, nequaquam antea ductas uxores. Quare Sebastenus in Armenia populus, dum Episcopi sui Petri uxorem postulavit ejici, excessit limites, ut rationes habuit pravæ suspicionis. Undè & hanc dumtaxat purgavit Basilius, uxorem non ejecit. Hæc ergo omnia spectant ad veterem Orientalis Ecclesiæ legem, quæ permissam ab Apostolis etiam novi conjugii licentiam contraxerunt successores Episcopi, & quam Pinytus Gnossiorum Metropolita dixit esse imperfectæ disciplinæ puerile lac, ac meram conniventiam; atque ita non solùm Romanus Pontifex, sed quivis Patriarcha perficere potuit & abrogare. Sebastensis Eustatius non perfecit, sed anathematizavit: Omnium fidelium damnavit nuptias, ideoque fuit justissimè damnatus. Etiam Photius: Avitam enim, non solius Latinæ, sed etiam Alexandrinæ atque Antiochenæ Ecclesiæ sanctitatem damnavit sine fundamento. Verùm hæc omnia sunt alterius loci.

C. 6.

CAPUT III.

Latinorum Subdiaconorum castitas exponitur.

IN secunda, cui ducentos octoginta quatuor Episcopos adfuisse scribit Æneas Parisiensis Episcopus, Romana Sancti Silvestri Synodo ha-
C. 8. bemus hunc Canonem: *Nullum Subdiaconorum ad nuptias transire praecipimus, ne aliqua praevaricatione praesumpserit.* Fuisse dicitur omnium ad Romanum Patriarchatum spectantium Dioecesôn Synodus, & per ipsam cunctis istarum Subdiaconis plena castitas imposita. Verùm spuria est: Ex mercibus, quas ab Hispania detulit nescio quis Isidorus, & per omnem Franciam sparsit Riculfus, tertius post Sanctum Bonifacium Archi-Episcopus Moguntinus. Et certè Romanorum, & plurium in vicinis Ecclesiis Subdiaconorum plena castitas est Sancti Petri institutum, dudum post Sancti Silvestri tempora extensum ad Afros, Hispanos, Gallos, Siculos, Calabros, aliosque Latinos. Quomodò Siculi & Calabri, ad Metropoliticam Romanae Ecclesiae potestatem proximè spectantes, istum Silvestri Canonem non admisissent? Et Siricii atque Innocentii ad Hispanos & Gallos missa adversùs Jovinianum ac Vigilantium Decreta edicunt de solis Episcopis, Presbyteris, ac Diaconis: Quod nempè generalem de Subdiaconorum castitate Canonem Romana Ecclesia necdum edidisset. Quae varietas fuit etiam apud Orientales. Etenim veterem, novarum nuptiarum interdictricem, suae Ecclesiae legem ad Subdiaconos extendunt vulgares Apostolici Canones, Gelasius Cyzicenus, Hermias Zozomenus, Imperator Justinianus, ac Trullana Synodus; at verò Socrates, cui favere videntur Apostolicae Clementis Romani constitutiones, ad solos Diaconos. Lucidè favet decimus Ancyranae Synodi Canon: Etenim protestantibus Diaconis, & non Subdiaconis facit singularem novi conjugii licentiam. Quod nempè ipsam avito jure haberent Subdiaconi, ideoque nec protestatione, nec privilegio egerent. Etiam solos Provinciae suae Diaconos ad castitatem coegit Sanctus Epiphanius. Verùm ago hic de solis Latinis.

Latina itaque castitas quoad Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos fuit ubique universalis, at non ita quoad Subdiaconos. Eos ad plenam continentiam semper compulit Romana cum aliis variis Ecclesiis, verum de Africana habet secun-
C. 2. da Synodus Carthaginensis: *Cum in praeterito Concilio de continentiae & castitatis moderatione tractaretur, gradus isti tres conscriptione quadam castitatis per consecrationes annexi sunt.* Episcopos, Presbyteros, atque Diaconos dicit annexos, & pergit: *Quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Et quinta Sy-
C. 3. nodus: *Cum de quorumdam Clericorum, quamvis erga proprias uxores, incontinentia referretur, placuit Episcopos & Presbyteros, & Diaconos, secundum priora statuta etiam ab uxoribus continere. Quod nisi fecerint ab Ecclesiastico removeantur officio. Caeteros autem Clericos ad hoc non cogi, sed secundum uniuscujusque Ecclesiae consuetudinem observari debere.* Sunt in Africano codice Canones tertius & septuagesimus, quibus consonat & quartus, disertè etiam adstringens solos ordines Hierarchicos. Et quia hic est Faustini, Potentini in Piceno Episcopi, ac Apostolici ad Afros Legati, suffragium, lucet regulas istas, uti rationabiles consuetudines, à Romana Ecclesia fuisse probatas. Et quidem Sanctus Gregorius Magnus, multorum abusuum in Africa exstinctor, hic in re nihil reperitur immutasse. Ex quo fundamento vigesimus quintus laudati Codicis Canon adjungat Subdiaconos, ignoro: Forsan pro, *Subdiaconi*, legendum sit, *Clerici*. Ita cogunt textus cohaerentia, & haec verba: *Secundum priora statuta.* Etenim & priora & posteriora Afrorum statuta adstringunt solos Hierarchas. Pro dictis vocibus Theodorus Balsamon supponit has: *In suis terminis.* Vices intelligit, volens olim Latinos etiam Clericos non semper, sed solis ministerii vicibus à carnali commercio cessisse. At certum est hallucinari. Afrorum tamen Subdiaconi servare semper debuerunt hunc Canonem tertiae Carthaginensis Synodi: *Lectores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.* C. 19. Rationes enim, quae à lectoribus, longè magis à Subdiaconis alterutrum faciendum persuaserunt.

Hispaniarum Ecclesia eosdem fermè cum Africana mores olim habuit: nam & Mauritania Tingitana spectabat ad illius Dioecesim. Hinc illic etiam quaedam imposuerunt continentiam, quaedam Ecclesiae Subdiaconis nuptias indulserunt. Etenim statuit prima Synodus Toletana: *Subdiaconus, defuncta uxore, si aliam duxerit, ab officio removeatur, & habeatur inter Ostiarios vel Lectores. Qui tertiam acceperit, abstentus biennio, postea inter laicos reconciliatus per poenitentiam communicet.* C. 4. Non solum primas, sed secundas etiam ac tertias nuptias palam fatetur esse validas ac ratas, utpote quas punit, non qua nuptias, sed qua Subdiacono indignam bigamiam. Et hinc etiam Toletana sub Richaredo Rege, & Gregorio Magno Pontifice habita Synodus solos Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos castitatis lege constringit. C. 5. Eosdem solos constringit etiam quarta Toletana, solosque Presbyteros ac Diaconos in Parochiis constituendos cogit ad Episcopo faciendam ejusdem virtutis professionem. Consonat & primus Canon Synodi Oscensis. At vero Gerundensis Synodus statuit: *A Pontifice usque ad Subdiaconum, post suscepti honoris officium, si quis ex conjugatis fuerit ordinatus, semper alterius Fratris utatur auxilio, cujus testimonio vita ejus debeat clarior apparere.* C. 21. C. 6. Qui testari possit etiam à Subdiacono suam Subdiaconam haberi ut Sororem. Statuit pro sola Provincia Tarraconensi. Ejus tamen legem omni postea Hispaniae imposuit octava Synodus Toletana. Quidam Subdiaconi non tantum antea ductis uxoribus utebantur, sed & novis se copulabant, *Asserentes hoc ideo licere, quia benedictionem se à Pontifice nescirent perce-*

percepisse. Latini Subdiaconi per solam Sacrorum instrumenrorum porrectionem ordinanrur sine impositione manuum. Hinc Hispani illi nullam crediderunt sibi esse continentiæ legem, atque ita in secundas etiam nuptias delapsi noluerunt, juxta primæ Toletanæ Synodi Canonem, delabi item ad Lectores ac Ostiarios, sed Subdiaconi permanere. Nuptiarum expertos compellere ad continenriam est res ardua ac plena periculi. Hinc enim Apostolus juniores viduas suasir nubere ac generationi vacara. Hinc ergo staruit &
C. 6.
landata Synodus octava: *Omni excusationum discusso velamine, id præcipimus observari, at cum Subdiacones ordinaatur, cum vasis ministerii Benedictio eis ab Episcopo detar, sicut in quibusdam Ecclesiis vetastas tradit antiqua, & sacra dignoscitur consuetudo substare probata, omni penitus ab illis sorde mulierum ac familiaritate remota. Quod si hoc vulnere deinceps fuerint sauciati, mox eraat sub pœnitentiæ oneribus usque ad extremum vitæ monasteriis relegandi*. Mandat Subdiaconos deinceps cogi ad profitendam ac servandam plenam continentiam, ideoque imposterum ordinari non pet solam instrumentorom porrectionem sed adjungi certam benedictionis formulam, qua professio ista ostendarnr ac sigilletur. Hæc verba, *Sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas tradit antiqua*, respiciunr Tarraconensis Provinciæ Ecclesias, confirmantque supra adductum Canonem Gerundensem. Affirmant castiratem istam esse illic anti-
Cap. 21.
quissimam, unaque istam Subdiaconorum in Ordinatione Benedictionem. Quæ omnia innovat, & novis pœnis confirmat nona Synodus Toletana.

Quamdam varietatem viguisse etiam in Gallicana Ecclesia, lucet ex litteris apud Jacobum Sirmondum exstantibus, Sancti Lupi Trecensis & Sancti Euphronii Augustodunensis Episcopi ad Talasium Episcopum Andegavensem: *Generationem filiorum ab his, quos conjugatos assumimus in Subdiaconos, aut Exorcistas, melius esset, si fieri posset, arceri. Quos melius est non assumi, quam de his postea sub diversa sensuum varietate certari, cum melius sit omnes disceptationum causas excludi: ut qui non vult in Clericatu generari, non constituat in altario conjugatos*. Et infra: *Ecclesiæ jam obsequiis aggregatos ad secundas nuptias transire non patimur, quos postquam assumpti fuerint, etiam à primis penitus arcemus; Exorcistas duntaxat atque Subdiaconos*. Non solummodo illic erar ista varietas, sed & inter Episcopos diversæ de ipsa sententiæ, quibus componendis unam in omni Gallia statui Clericalis conrinentiæ regulam suadent Sancti Euphronius & Lupus. Itaque Tricassina & Augustodunensis Ecclesia Subdiaconos arcebant à posterioribus nuptiis, anteà contractis uti permitrebant. Quam licentiam fuisse passim in omnibus Galliarum Ecclesiis, liquet ex Innocenrii primi ad Sanctum Exuperium Tolosæ Antistitem Epistola: Etenim nuperum Siricii Pontificis adversùs Hispaniarum Presbyteros ac Diaconos, uxorum ante sacrum Ordinem ductarum usum sacrilegè repetentes, decretum extendit etiam ad Gallias, atque à solis Presbyteris ac Diaconis, de quibus solis Exuperius rogarat, mandat custodiri. Nempe licentia ista Subdiaconis illic semper fuerat, ideoque neque Exuperius, neque Pontifex illam volebanc circumducere. Etiam in Canonica ad Rusticum
Cap 3.
Narbonensem Metropolitam Epistola Sanctus Leo Magnus solis Episcopis, Presbyteris ac Diaconis imponit necessitatem initi antea carnalis mattimonii vettendi in spirituale. Et de solis
Cap 43.
Diaconis statuir secunda Arelatensis Synodus:
Cap. 22.
Non ordinentur Diacones conjugati, nisi qui prius conversionis proposito professi fuerint castitatem.
Cap. 13.
Quod ipsum antea statuerat prima Arausicana,
Cap. 2.
firmantque Arvernensis, & prima Turonensis. Et hinc Epaonensis non Subdiaconi, sed solius Diaconi aut Presbyteri viduam arcet à novis nuptiis, quod nempe hæ solæ una cùm mariris vovissent castitatem, & à conjugii usu abstinuissent. Hinc item plures Gallicanæ Synodi solis Episcopis, Presbyreris ac Diaconis interdicunt extraneas Agapetas: Quod nempe Subdiaconis uxore sua utentibus, nulla esset istarum accipiendarum occasio aut periculum. Ad idem respi-
Cap. 12.
Cap. 39.
ciunr Synodus Venetica & Agathensis: *Presbyteri, Diaconi atque Subdiaconi, vel deinceps quibus ducendi uxores licentia non est*. Respiciunr Trecensis, Andegavensis ac plurium in Gallia Ecclesiarum consuetudinem, de qua supra audivimus Sanctum Euphronium ac Lupum.

Hanc Subdiaconorum licentiam circumcidit tertia Synodus Aurelianensis: *Ut nullus Clerico-*
Cap. 2.
rum à Subdiacono & supra, qui uxores in proposito suo accipere inhibentur, propriæ, si fortè jam habeat, misceatur uxori. Quod si fecerit, laica communione contentus, juxta priorum Canonum statuta, ab Officio deponatur. Laudatarum Ecclesiarum, quæ Subdiaconos à solis ineundis inhibebanc nnptiis, morem lucidè respicit, ipsumque abolet & circumscribit, mandans illos etiam ab antea initis continere. Ex verbis, *Secundum priorum Canonum statuta*, quidam volunr circumcisionem hanc non introduci ab hac Synodo, sed dumtaxat innnvari. At certum est falli. Adductæ voces respiciunt primæ Turonensis Synodi decretum adversus Presbyteros & Diaconos priori suo matrimonio utentes: *Licet à Patribus nostris fuerit constitutum, ut quicumque Sacerdos vel Levita filiorum procreationi operam dare fuisset convictus, à communione Dominica abstineretur; nos tamen huic districtioni moderationem adhibentes decrevimus, ut ad altiorem gradum non ascendat, neque sacrificium Deo offerre, vel plebi ministrare præsumat. Sufficiat his tantum, ut à communione non efficiantur alieni*. Antiquus Ecclesiæ Gallicanæ rigor eos, non Clericali solum, sed & laica spoliabat communione, id est, degradabat simul atque excommunicabar. Eum mitigat Synodus Turonica, ejusque clementiam confirmar tertia Aurelianensis, jubens impartiri & Subdiaconis, jam ad plenam continentiam compulsis. Verùm compulsio videtur non fuisse efficax. Etenim quarta Aurelianensis Synodus de solis Presbyteris ac Diaconis statuir: *Cum suis antea ductis conjugibus non habeant communem lectum & cellulam, ne propter suspicionem carnalis consortii religio maculetur. Quod si fecerint juxta priscos* primæ Turonen-

sis Synodi *Canones ab officio degradentur*. Pertinax quorumdam rebellium Subdiaconorum libido coegit dissimulari. Eam subvertit quinta Aure-
Cap. 1. lianensis Synodus: *Si quis Clericus post acceptam benedictionem cujuslibet loci vel ordinis ad conjugalem thorum jam sibi illicitum denuò redire præsumpserit, usque in diem vitæ ab honore accepti ordinis, & sicut habent antiquorum Patrum Canones, ab officio deponatur, et tantummodo communione concessa*. Innovat tertiæ Aurelianensis Canonem, simulque primæ Turonensis. Notanda sunt verba, *Post acceptam benedictionem cujuslibet loci vel ordinis*: Evincunt benedictionem illam, de qua octava Toletana Synodus, etiam in Gallia fuisse appositam Subdiaconalis ordinationis ritibus, atque ipsorum plenam castitatem ab ipsa sigillatam. Eam à Gallica Ecclesia forsan Hispania mutuarit. Et quidem major olim apud Hispanos, quam apud Gallos fuit Subdiaconis licentia: Gallicana enim solas antea initas, Hispana autem Ecclesia etiam post acceptum ordinem ineundas nuptias illis permisit.

Audiamus, quid ex laudato primæ Turonensis Synodi Canone educat pro Ecclesiæ Gallicanæ libertate illustrissimus Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis: *Nunc discutiendum restat, ad quorum curam pertineat examen illud, an nova lex Ecclesiastica sit utilis vel noxia. Quod uno verbo explicari potest, nempe ad eos pertinere, quorum interest legem ferri aut non ferri, ideoque ad Eccle-*
L. 2. c. 17. *siam Gallicanam in Gallia, id est, ad Episcopos & ceteros è Clero, qui conventibus publicis interesse solent. Rem satis apertam uno vel altero exemplo confirmabimus. Siricii & Innocentii Primi decretales Epistolas, quæ Sacerdotibus & Diaconis uxorum usum ita interdixerunt, ut contumaces à communione abstinerent, Ecclesia Gallicana non statim admisit in eo capite, quo à communione pelluntur, sed rem totam initio ita temperavit, ut officio suspensis, communione concessa, ad altiores gradus ascendendi spes adimeretur. Quod probatur Canone undecimo Concilii primi Turonensis*. An plena Provinciæ ac præsertim Diœceseos Synodus Romanæ Ecclesiæ leges dispensatoriè ex causis mitigare possit, est examine digna quæstio, sed exemplum istud non facit ad ejus rem: laudatorum enim Pontificum neuter Hispaniarum aut Galliarum Presbyteros ac Diaconos, per Joviniani ac Vigilantii pseudo-prædicationem ad repetendum ductarum anteà uxorum usum seductos, communione privat, sed solo gradu. Lucidissima sunt ipsorum verba. Uterque secutus est vetustam Ecclesiæ regulam,
Cap. 25. ex qua desumptus est vulgaris Canon Apostolicus: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur, non tamen communione privetur. Dicit enim Scriptura: Non vindicabit Dominus bis in id ipsum*. Quam regulam uti antiquissimam laudat in suis Canonibus etiam Magnus Basilius. Et istum duplici pœna vindicantem rigorem Turonica Synodus disertè asserit, non à Sede Apostolica, sed à vetustis in Gallia Episcopis promanasse. Erat ergo Gallicanæ Diœcesi proprius, & communibus universalis Ecclesiæ regulis adversus, atque ita successores Episcopi habuerunt plenissimam mitigandi auctoritatem.

Eadem Subdiaconorum licentia viguit in Sicilia usque ad tempora Pelagii secundi Pontificis, de cujus decreto scribit ad Petrum Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum, Siculi patrimonii rectorem, Sanctus Gregorius Magnus (a): *Ante triennium Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ Ecclesiæ nullatenus suis uxoribus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, ut qui usum ejusdem continentiæ non invenit, neque castitatem ante promisit, compellatur à sua uxore separari, atque per hoc, quod absit, in deteriùs cadat. Unde videtur mihi, ut à præsenti die omnibus Episcopis dicatur, ut nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit, quatenus & præterita mala, quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura cautè caveantur, qui vero post eamdem prohibitionem, quæ ante triennium facta est, continenter cum suis uxoribus vixerunt, laudandi atque remunerandi sunt, & ut in bono sic permaneant, exhortandi. Eos autem, qui post prohibitionem factam se à suis uxoribus continere noluerunt, nolumus promoveri ad sacrum Ordinem: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata*. Utitur argumento Paphnutii, qui Episcoporum & Clericorum usque tunc sine castitatis professione promotorum uxores etiam dixit ad ipsam legitimè non posse cogi. Pergit Gregorius in litteris ad Leonem Episcopum Catanensem: *Multorum relatione comperimus hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, ut Subdiaconi suis licitè miscerentur* L. 3. Epist.
conjugibus. Quod ne denuò quisquam præsumeret, 34.
à Servo-Dei nostræ sedis Diacono, ex auctoritate nostri Decessoris est isto modo prohibitum, ut qui jam uxoribus fuerant copulati, unum ex duobus eligerent, id est, aut à suis uxoribus se abstinerent, aut certè nulla ratione ministrare præsumerent. Et quantum dicit Speciosus tunc Subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspendit officio, & usque in obitus sui tempus Notarii quidem gessit officium, & à ministerio, quod Subdiaconum oportuerat exhibere, cessavit. Post cujus obitum, quia ejus relicta Honorato marito est sociata, à tua tam Fraternitate in Monasterio cognovimus esse deputatam. Ideoque si, ut fertur, ejus se maritus ab administratione suspendit, ante dictæ mulieri non debet officere, quod ad secundam conjugii copulationem migravit, præsertim si non taliter Subdiacono juncta est, ut à carnis voluptatibus abstineret. Si ergo ita se veritatem habere cognoscis, prædictam mulierem de Monasterio per omnia convenit relaxari, ut ad suum maritum sine aliqua formidine possit remeare. De cætero vero tua Fraternitas sit omnino sollicita, ut quos ad hoc jam officium contigerit promoveri, hoc quam maximè diligenter inspiciat, ne si uxores habent, miscendi secum eis licentia potiantur, sed ad similitudinem Sedis Apostolicæ eos cuncta observare constituat. Maritus & uxor sunt una caro & persona, atque ita alter sine altero nequit ad castitatem constringi, aut ad conjugalis commercii licentiam laxari. Quia igitur Speciosus Subdiaconus continentiæ legem numquam admiserat, etiam ejus vidua nequiit ad ipsam compelli.

(a) Lib. 1. Epist. 42. Anno 590. Adnot. Norisiana.

Etiam

Etiam apud Calabros in Rhegiensis Ecclesiæ Subdiaconis viguit ista licentia usque ad tempora
L.3. Epist. 1. laudati Gregorii scribentis ad Bonifacium istic Episcopum: *Subdiaconis tuis hoc, quod de Siculis statuimus, decernimus observari. Nec illam definitionem nostram cujuspiam finas contumacia aut temeritate corrumpi*. Uti Rhegiensia, ita & omnes Siculorum Ecclesiæ, tamquam propriæ suffraganeæ olim spectabant proximè ad Romanam metropolim, atque ita liquet Romani Cleri castitatem in propria etiam provincia non semper ex integro viguisse. Integram tandem recepit omnis Latina Christianitas, multisque Decretis Sanctus Leo Nonus Pontifex, Gregorius Septimus, & varii ipsorum successores confirmarunt. Quin imo in Claromontano Concilio Urbanus secundus Subdiaconatum statuit deinceps esse Ordinem majorem & sacrum, atque Subdiaconum posse eligi in Episcopum. Ita omnem tergiversandi ansam Subdiaconis præcidit.

Quoad minores item Clericos fuerunt variæ Ecclesiarum consuetudines. Eis vulgaris Apostolicus Canon permittit etiam novas post acceptum ordinem nuptias, istamque disciplinam & Latini & Græci passim tenuerunt. Augustodunensis tamen & Tricassina in Galliis Ecclesiæ habuerunt sanctitatem majorem, de qua earum Episcopi Euphronius & Lupus scribunt ad Thalasium Episcopum Andegavensem: *De Clericis bigamis, usque ad Ostiarios Ecclesia permittit & patitur*. Exorcistis & Subdiaconis ajunt indulgeri initas ante ordinem nuptias, & addunt: *Eos, postquam assumpti fuerint, ad nuptias transire non patimur*. Quam sanctitatem viguisse in multis etiam Orientalibus Ecclesiis lucet ex quarto decimo Canone Chalcedonensi: *In quibusdam provinciis concessum est Lectoribus & Psalmistis uxores ducere*. Ergo in multis non concedebatur. Et istud præter rationem fuisse, & Apostolico Canoni adversum, Theodorus Balsamon præter rationem affirmat. Etiam Aphricana Ecclesia habuit singularem sanctitatem, de qua tertium
C.19. Carthaginense Concilium: *Lectores, cum ad pubertatis annos venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri*. Et iterum: *Cæteri post Diaconos Clerici ad continentiam non cogantur, nisi maturiori ætate*. Tunc ampliùs non erat locus isti electioni. Huc item spectat regula, quam ad Sanctum Victricium Rhotomagensem Episco-
C. 10. pum scripsit Innocentius primus: *Monachos, qui postea ad Clericatus ordinem pervenerint, non debere à priori proposito deviare*. Uti hodie Episcopalis, ita olim quævis Clericalia dignitas destruebat statum Monachi, ideoque quidam ad minores ordines assumpti volebant se liberos à castitatis voto, & posse ad nuptias transire. Hoc damnat Pontifex, ajens Monachum ad Clericalem statum transferri cum suo onere, ideoque esse nuptiarum omnino incapacem.

Verùm his obstare videtur secundæ Toletanæ Synodi tertius Canon: *Illud præterea speciali ordinatione decrevimus, quod nec antiqua Concilia in universis Canonibus siluerunt. Ut nullus Clericorum à gradu Subdiaconatus & supra in consortio familiaritatis habeat mulierem, vel ingenuam, vel libertam, vel ancillam. Sed si sunt et ejusmodi servitia, matri, vel sorori, vel alii propinquæ contradat*. Non solis Episcopis, Presbyteris ac Diaconis, sed etiam Subdiaconis interdicit, Agapetas. Et quidem sub pœna, quam rigidissimis verbis subdit, excommunicationis ac degradationis. Ipsos ergo cogit ad plenæ castitatis professionem, Nam sola hæc professio Nicænæ Synodo persuasit Agapetas damnare & proscribere. Addit Canon hæc se statuere ex antiquis Conciliis, adeoque generalis Hispanorum Subdiaconorum ad plenam castitatem constrictio est omnino antiquissima, nec differri debet in octavam Synodum Toletanam. Ad præsentem Canonem eludendum quidam Subdiaconi memoratam de non accepta consecrationis benedictione exceptionem excogitarunt: Grassantem eliminare dudum non potuerunt Episcopi, atque ita octava Synodus fuit coacta manum apponere. Novam legem non edidit, sed antiquissimam innovavit.

Respondeo non esse antiquissimam. Etenim Siricii ac Innocentii primi Pontificum transmissa ad Hispanos Decreta solos Sacerdotes & Diaconos alligabant: Quod nempe Subdiaconis ductæ antea uxoris usus omnino liceret. Quin & novam ab ipsis duci lucidè permittit, verum cum aliqua pœnitentia, prima Synodus Toletana. Et quis antiquus in Hispania Canon lapsos cum propria uxore Subdiaconos & gradu privat & communione? Laudata Pontificum Decreta nec lapsos ita castigant Episcopos. Si detur licentia, dicam esse mendum, & pro vocibus, *A gradu Subdiaconatus*, legendum *A gradu Diaconatus*. Sic enim Canon cum anterioribus & posterioribus variarum de hac re apud Hispanos Synodorum decretis per omnia concordabit. Quæ mea suspicio si tamquam grassatio refutetur, dicam solas Agapetas hic interdici Subdiaconis, non uxores. Licet enim conjugii prohibitio prohibeat etiam Agapeticam introductionem, non tamen vice versa. Etenim Agapetas non solis Episcopis, Presbyteris ac Diaconis, sed omni penitus Clerico Nicæna Synodus interdixit: quod nempe quidam etiam inferiores Clerici Agapetis jungi mallent quam uxoribus. Magni Basilii, Joannis Chrysostomi, Hieronymi, & aliorum Sanctorum Patrum firmis testimoniis possit hoc demonstrari. Quin imò non tantum quicumque Clerici Agapetas, sed etiam sacræ Virgines introducebant Agapetos Clericos: nec sacros solùm, sed & inferiores. Hunc ab antiquis variarum gentium Canonibus damnatum abusum credo grassatum in Hispania. Et abusus fœdissimus, ideoque & Montanus Archiepiscopus in secunda Toletana Synodo per laudatum Canonem rigidissimè iterùm damnavit.

CA-

CAPUT IV.

Exponuntur antiqua Clericalis castimoniæ apud Latinos vulnera.

PRimum Clericali apud Latinos castitati vulnus inflixerunt Vigilantius & Jovinianus hæresiarchæ. Etenim de Vigilantio scribit Sanctus Hieronymus: *Proh nefas Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes. Si tamen Episcopi nominandi sunt, qui non ordinant Diaconos, nisi priùs uxores duxerint, nulli cœlibi credentes pudicitiam, imo ostendentes quam sanctè vivant, qui malè de omnibus suspicantur, & nisi prægnantes uxores viderint Clericorum, infantesque de ulnis matrum vagientes, Christi Sacramenta non tribuunt.* Novas interdici, priorum verò nuptiarum usum permitti Presbyteris ac Diaconis Orientalibus norat Vigilantius: ad Latinam Ecclesiam extendere istud ipsum est machinatus, atque ideò neminem, nisi antea uxoratum, voluit consecrari in Diaconum, qui deinceps commercio conjugali vel abstineret ex arbitrio, vel uteretur. A Domino non præceptam sanctitatem noluit ulli invito ab Ecclesia imponi. Etiam ex antiqui testamenti, quam Sacerdotibus ac Levitis commercia ista indulgentem Dominus non correxit, lege fœditatem suam defendit. Conjugii legem imponit solis Diaconis, quod nempe homo Hispanus juxta suæ gentis, Subdiaconis novas etiam nuptias tunc permittentis, consuetudinem blateraret in Gallia, atque majorem istic Subdiaconorum sanctitatem una tentaret evacuare. Fuisse tamen natione Gallum, ad Barchinonensis in Hispania Parochiæ rectorem, atque ita non ab Hispano Galliam, sed à Gallo Hispaniam fœdatam, affirmat in virorum illustrium catalogo homo Gallus Gennadius Massiliensis. Hæc Sancti Hieronymi de seductis ab ipso Episcopis verba,
L.1.C.45 *Ostendunt quam sanctè vivant, qui de omnibus malè suspicantur*, exponit in Constantini Augusti vita Eusebius Cæsareensis scribens de Licinio Cæsare: *Licinius, animo in omnem intemperantiam effuso præditus, eximiam castimoniæ virtutem negavit hominibus inesse posse, aliorumque naturam ex sua vitiosa mente spectavit.*

Etiam de Joviniano, Mediolanensis Ecclesiæ primùm Monacho, deindè Clerico scribit in libro adversùs Vigilantium Sanctus Hieronymus:
C.3. *Quomodo Euphorbus in Pythagora renatus esse perhibetur, sic in Vigilantio Joviniani mens prava surrexit.* Et in litteris ad Himerium Archiepiscopum Tarraconensem Papa Siricius: *Plurimos Sacerdotes Christi atque Levitas, post longa consecrationis suæ tempora tam de conjugibus propriis, quam etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri Testamento Sacerdotibus ac Ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc quisquis ille est sectator libidinum præceptorque vitiorum, si æstimat quod in lege Moysis passim sacris ordinibus à Domino laxata sunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur Sancta Sanctorum, præmonet dicens: Sancti estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester?* Libidinum ille sectator omninò fuit Jovinianus, de quo in libris retractationum Sanctus Augustinus: *Joviniani hære-* L.2.C.17. *sis, sacrarum virginum meritum æquando pudicitiæ conjugali, tantum valuit in Urbe Roma, ut nonnullas etiam Sanctimoniales, de quarum pudicitia suspicio nulla præcesserat, dejecisse in nuptias diceretur, hoc maximè argumento cum eas urgeret dicens; Tu ergo melior quam Sara, melior quam Susanna, sive Anna? Et cæteras commemorando sanctæ Scripturæ testimonio commendatissimas fœminas, quibus se illæ meliores, vel etiam pares cogitare non possent. Hoc modo etiam virorum sanctorum*, utique Sacerdotum ac Diaconorum *sanctum cœlibatum commemoratione patrum conjugatorum & prædicatione frangebat.* Quæ omnia Augustinus in libro de hæresibus repetit, ac in libro de bono conjugali, & libro de sancta virginitate insigniter refutat. Virginalis sanctimoniæ ad conjugalis pudicitiæ æqualitatem dejectio asseverat illam non esse meliùs bonum, ideoque ejus professionem esse votum frivolum & irritum, simile illi, de quo in Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris Magnus Basilius: *Illud quidem mihi visum est ridicu-* C. 28. *lum, vovere aliquem à carnibus suillis abstinere. Quamobrem dignare eos docere, ut ab ineptis votis & promissis abstineant. Usum esse indifferentem permitte. Nulla enim Dei creatura est rejicienda, quæ cum gratiarum actione accipitur. Quare votum est ridiculum, abstinentia non est necessaria.* Votum enim esse debet de meliori bono. Ut virginalis Epist. 74 sanctimoniæ professionem penitus exsufflaret Jovinianus, addidit etiam Christum Dominum non potuisse nasci ex Virgine: ex ipsa quidem conceptum, sed non natum. Ita in litteris ad Siricium Pontificem testatur Sanctus Ambrosius.

Neque hic stetit impietas. Etenim de eodem Joviniano & ejus Sequacibus pergit in litteris ad Vercellensem Ecclesiam laudatus Ambrosius: Ep.25. *Asserunt baptizatos intendere non debere virtutum disciplinis, nihil illis abesse commessationes, nihil voluptatum affluentiam, insipientes esse eos qui ist caveant, virgines oportere nubere, filios facere. Similiter & viduas iterare quod semel malè virili admixtione expertæ sunt, etiamsi se continere possint. Errare eas, quæ nolint iterare copulam.* Et superius in eadem Epistola: *Prædicant voluptatem, delicias suadent, castimoniam nulli usui esse dicunt, dicunt nullum esse abstinentiæ meritum, nullam frugalitatis, nullam virginitatis gratiam, pari omnes æstimari pretio, delirare eos, qui jejuniis castigent carnem suam, ut menti subditam faciant.* Et in litteris ad Mediolanensem Ecclesiam ipse Papa Siricius; *Dicit jejunia esse superflua, non habens spem de futuris.* Joviniano placere dicit vetustam desperantium regulam *Manducemus & bibamus, cras enim moriemur.* De quo ejus errore sunt plura testimonia. Eum ex Monacho Clericum vixisse deliciosissimè, affirmat Sanctus Hieronymus. Etiam apud Gennadium Massiliensem Paulus Pannoniæ Presbyter memorat *Jovinianum hæreticum voluptatum ac libidinum prædicatorem, cui*

continentis

continentis & castæ vitæ institutio fuit in tantum contraria, ut inter luxuriosas epulas animam eructarit. Erat doctrina sibi ipsi concors. Rectè enim de Epist. 22. c. 5. Monachorum & Clericorum jejuniis scribit ad Eustochium virginem Sanctus Hieronymus: *Deus intestinorum rugitu, & inanitate ventris, pulmonisque non delectatur ardore; sed aliter pudicitia tuta esse non potest.* Atque ita quibus nulla sit castitatis cura, liberè & splendidè valeant epulari. Castitatis autem professoribus debet semper esse ante oculos hæc Apostolica regula: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.* Et hinc nutare videtur hæc Sancti Augustini de epulone Joviniano bona suspicio: *Non sanè ipse vel habebat, vel habere volebat uxorem.*

Nutant item hæc verba sequentia; *Cito ista hæresis oppressa est & extincta, nec usque ad deceptionem aliquorum Sacerdotum potuit pervenire.* Etenim à Joviniano devenit in Vigilantium, atque ita ab hisce duobus libidinem fumantibus titionibus, & junctis vulpium caudis fuisse omnem Hispaniam, Galliam, atque Italiam vexatam Apostatis ad sacrilega conjugia Monachis, nec non & sacrilegè regressi ad initi ante sacrum Ordinem conjugii usum Presbyteris ac Diaconis, docent litteræ Siricii Pontificis ad Himerium Tarraconensem Archiepiscopum, litteræ Innocentii primi ad Sanctum Exuperium Episcopum Tolosanum, item ad Maximum & Severum Brutiorum Episcopos, octavus Canon Synodi Taurinensis, nec non in libro adversus Vigilantium Sanctus Hieronymus, affirmans quosdam Episcopos fuisse adeo depravatos, ut nulli continenti Diaconatum crederent, sed omnes à se consecrandos priùs compellerent ad conjugia. Addit Siricius Pontifex de variis Hispaniarum & Galliarum Sacerdotibus: *Tam de conjugibus propriis, quam etiam de turpi coitu prolem didicimus procreasse.* Per turpem coitum non fornicationem intelligo, aut adulterium, sed novas post sacrum ordinem nuptias, quas fœda ista prædicatio non poterat non probare. Et hinc intelli-
C. 22. ge etiam hunc Canonem primæ Synodi Arausicanæ: *Deinceps non ordinentur Diacones conjugati, nisi*
C. 43. *prius conversionis proposito professi fuerint castitatem.* Et Canonem secundæ Synodi Arelatensis, a quo
C. 7. iste Arausicanus verbotenus innovatur. Et Canonem tertiæ Synodi Aurelianensis: *Episcopus, qui invitum, aut* de continentiæ professione *reclamantem præsumpserit ordinare* Diaconum, *annuali pœnitentiæ subditus Missas facere non præsumat.* Lucidè statuunt adversum Vigilantianos ac Jovinianistas Episcopos, à consecrandis Diaconis non exigentes continentiæ professionem, atque ita antea initi conjugii usum illis permittentes, & adversum ejusdem libidinis Diaconos, adversus exactam continentiæ professionem solitos in sua consecratione reclamare. Eodem respiciunt Canon vigesimus tertius ac vigesimus quartus laudatæ Arausicensis Synodi, & quadragesimus quartus laudatæ Arelatensis, & nonus Agathensis, & decimus tertius Arvernensis, & secundus tertiæ Aurelianensis, & quartæ septimus decimus, nec non & Sancti Leonis ad Rusticum Narbonensem Metropolitam Epistola, quæ Diaconos ad priora uxoris usum regressos damnant, & puniunt juxta Siricii ac Innocentii Pontificum decreta, palam edita adversum fœditates Vigilantii ac Joviniani, atque ita lucet sordes istas non statim fuisse extinctas. Quare existimo Sanctum Augustinum de aliis Joviniani erroribus, non de hac in Clerum sparsa scabie fuisse locutum.

Porrò Jovinianum Siricius Pontifex in litteris ad Mediolanensem Ecclesiam, & in litteris ad Himerium Archiepiscopum Tarraconensem meritò vocat pudicitiæ adversarium, luxuriæ magistrum, libidinum sectatorem, præceptorem vitiorum. Sanctus Ambrosius in litteris ad laudatum Pontificem, ac in litteris ad Vercellensem Epist. 7.
Ecclesiam vocat feralem & agrestem ululatum confundentem omnia, sectam improbam, novos Epicuræos, Judæos, Manichæos. Edicit item erroris originem: *Quæ istos Epicuræos nova schola* Ep. 25.
misit? Fuerunt nobiscum, sed non fuerunt ex nobis. Hic positi jejunabant, intra monasterium continebantur, nullus erat luxuriæ locus, interdicta ludibriosæ disputationis licentia. Hoc delicati non potuerunt ferre. Abierunt: Deinde volentes redire non sunt recepti. Pleraque enim audieram quæ deberent caveri. Monueram: Nihil profeci. Effervescentes itaque illa disseminare cœperunt, quibus essent incentores vitiorum omnium. Miserabiles: Perdiderunt utique quod jejunaverunt, perdiderunt quod se aliquo continuerunt tempore. Nunc itaque diabolico studio invident aliorum operibus bonis, quorum ipsi fructu exciderunt. Etiam Sanctus Hieronymus Jovinianum vocat Christianorum Epicurum, luxuriæque & omnis turpitudinis magistrum, in quem quasi in Euphorbum Basilides sit transformatus, L. 2. c. 19.
& qui spurca carnis hæresi primus fundaverit Ecclesiam Latinam. Hæc paucis dicta volui, ut Martinus Lutherus ac Joannes Calvinus agnoscant suos Duces ac Patriarchas.

Tertium Latinæ castitatis vulnus venit ab Arianis in Hispania Episcopis & Clericis, adversùm quos statuit tertia Toletana Synodus. *Compertum est à sancto Concilio, Episcopos, Presbyte-* C. 5.
ros ac Diaconos venientes ex hæresi, carnali adhuc desiderio uxoribus copulari. Ne ergò de cætero hoc fiat præcipitur, quod & Canonibus prioribus terminatur, ut non liceat eos vivere libidinosa societate, sed manente inter eos fide conjugali communem utilitatem habeant, & non sub uno conclavi maneant. Sanctus Leander, Hispalensis Archiepiscopus, Richaredum Regem & omnem Gothorum in Hispania gentem ad Romanam fidem & mores traducens, etiam eorum Episcopos & Clericos, in suo gradu dispensatoriè admissos, castè vivere docuit, tunc tamen initi conjugii licentiam radicitùs evellere non potuit, atque ita posteriores etiam Synodi coactæ sunt adversùs illam dudum pugnare.

Verùm unde ista in Arianis Gothorum Episcopis & Clericis scabies? Illane fuit pars Arianæ nequitiæ? Respondeo non fuisse. Nemo authenticus Scriptor de illa culpat hanc factionem. Quin immò de Josepho Judæo Tiberiadensi, quem Christianum Constantius Augustus creavit Romani Imperii Comitem, scribit Sanctus Epipha-

Hæref. 30. phanius: *Josephus ajebat mortua conjuge se veritum, ne ab Arianis violenter abreptus Clericus fieret; sæpe enim illum blandè adeuntes, ut ad suam factionem transiret hortabantur, ac majoris spe processus alliciebant, ut vel si necesse foret, Episcopatum ostenderent. Horum igitur metu alterum se matrimonium iniisse dicebant, quò se ab illa manuum impositione liberaret.* Factum id dicit Schytopoli per Patrophilum Episcopum, pessimum Arianum. At cur exspectabat Josephi viduitatam? Quod uxorium commercium suis majoribus Claticia non permitteret. Quare scabiei exordium crediderim esse ab Ulphila Episcopo, qui ab Eudoxio Regiæ civitatia Antistite seductus, suos etiam Gothos ex Catholicis fecit Arianos, subjecitque Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Exindè ipsorum Episcopos consuesse consectari apud Constantinopolim, lucat ex litteris Sancti Joannis Chrysostomi. Ulphilas ergo Græcam conjugii licantiam possit unà dedisse suis Clericis, & horum postea successores ipsam in Hispanias deportasse. Deinde Joviniani Symmistam Helvidium suisse Auxantii Mediolanensis Episcopi, omnium in Occidanta Arianorum Antesignani, discipulum scribit in catalogo Gennadius Massiliensis. Etiam hic possit utramqua simul pestem propagasse. A Levigildo item Ariano Hispanorum Rage inductas morum novitates affirmat Joannes Biclarensis. Et apud omnes generatim Hæreticos nullam essa disciplinam affirmat in Præscriptionum libro Tartullianus.

Etiam tertium Claricalis castitatis vulnus prodiit à Witiga Gothorum in Hispania Rege, de quo Rodericus Archiepiscopus Tolatanus: *Synderedus Episcopus, urbis Regiæ Primas, vir Sanctimoniæ studio clarus, viros longævos & honorabiles, quos in Ecclesia Toletana repererat, zelo Sanctitatis, licet non secundùm scientiam, cœpit graviter infestare, & hoc ad instinctum Witizæ, qui propter suam nequitiam eorum justitiam timescebat.* Lib. 3. c. 15 *Verùm quod iste sibi in facie resistebat, propter vexationem Episcopi ad Romanum Pontificem appellabant. Witiza facinorosus, timens ne suis criminibus obviarent, & populum ab ejus reverentia revocarent, dedit licentiam, imo præceptum omnibus Clericis, ut uxorem & Concubinas, unam & plures haberent publicè, juxta libitum voluptatis. Et ne Romanis constitutionibus, quæ talia prohibent, in aliquo obedirent, & sic populos per eos retineret.* Quod ipsum scribit Chronicum Moissiacense. Anno 715. Ita Gothorum virtus dafecit in Hispania, capta à Saracanis & subjugata in longas calamitatea.

CAPUT V.

Exponitur Clericalis Castitatis in Gallicana Ecclesia lapsus.

PRima Gallicanæ Ecclesiæ miseria occupavit nostrum etiam Belgium, atque de illa ad Sanctum Amandum Trajectensem Episcopum scribit Sanctus Pontifex Martinus primus: *Suggestum est nobis, eò quod Presbyteri seu Diaconi, aliique Sacerdotalis officii post suas ordinationes in lapsu coinquinantur, & propterea nimio mœrore Fraternitatem tuam astringi, velleque Pastorale obsequium pro eorum inobedientia deponere, & vacationem ab Episcopatus laboribus eligere, & in silentio atque otio vitam degere, quam in his quæ tibi commissa sunt permanere.* Optimum Episcopum, perversos Clericos mandans puniri secundum Canonas, variè solatus ast sanctus Pontifex, attamen malum non fuit extinctum. Etenim apud nescio quam Gallicanam Synodum etiam Veranus nescio cujus Civitatia Episcopus de Gallorum Clericorum non tantum scortationibus, sed & attantatis matrimoniia est gravissimè questus, atque adjunxit: *Notum vobis est circa loca beatitudinis vestræ sub magnorum Patrum disciplina Monachorum congregationes esse non parvas, unde ad supplenda Clericorum officia, in promptu est viros bonos assumi. Utilior est enim in Ecclesia paucorum bonorum electa probatio, quam erraticæ multitudinis præsentia conglobata, ac plus ædificationis adferunt rara virtutis exempla, quam popularis licentiæ abundans & incorrepta præsumptio.* Omnes Concubinarios Claricos suadat damnari & abjici, atque novos ex probatis monachis ordinari. Disciplinæ enim ruinas per assumptos è monasteriis Episcopos & Clericos & Græca & Latina Ecclesia semper restaurarunt. Synodalam Verani intarlocutionam, ex vetusto Sancti Germani Parisiansis Codice productam, secundæ Valentinæ Synodo, ad implendam vacantam paginam, subinjunxit Jacobus Sirmondus, arbitrans illum asse aut Cabilonansam, Palagio secundo coævum, aut potius Lugdunensem Episcopam, Hilaro Pontifici contemporalam. Ego malim ad Sancti Amandi tempora resarre. Neque enim antea apud Gallos cœperunt sacrilaga conjugia Sacardotum.

Libido semper profecit in pejus. Etenim gentis nostræ, & omnium Francorum Apostolus Sanctus martyr Bonifacius scribit ad Zachariam Pontificem: *Si invenero inter illos Diaconos quos nominant, qui à pueritia sua semper in stupris, semper in adulteriis, & in omnibus semper spurcitiis vitam ducentes, sub tali testimonio venerunt ad Diaconatum, & modo in Diaconatu Concubinas quatuor, vel quinque, vel plures noctu in lectulo habentes, Evangelium tamen legere, & Diaconos se nominari nec erubescunt nec metuunt, & sic in talibus incestis ad Presbyteratus ordinem venientes, in eisdem peccatis perdurantes, & peccata peccatis adjicientes, Presbyteratus officio fungentes, dicunt se pro populo posse intercedere, & sacras oblationes offerre, ac novissimè, quod pejus est, sub talibus testimoniis per gradus singulos ascendentes, ordinantur & nominantur Episcopi.* Ep. 1. c. 3. Quomodo illos Pontifex tractatos valit, postulat doceri. At apud nos tunc periarat omnis Christianitas, aramus in fronte Christiani, in corda pejores quam Pagani. Hinc Bonifacium, Sancti Benedicti Monachum in Episcopum consecrarat, & ad nos miserat Sedes Apostolica, omnia restauraturum. Pergit varo in postulatione sua Bonifacius; *Episcopi & Presbyteri generis Francorum, qui fuerunt adulteri & for-*

fornicatores acerrimi, quos in gradu Episcopatus vel Presbyterii fornicationum nati filii arguunt, ab Apostolica Sede revertentes dicunt Romanum Pontificem sibi licentiam dedisse ministerium Episcopale in Ecclesia ministrare. Quos contra contendimus, quia Apostolicam Sedem nequaquam contra decreta Canonica audivimus judicasse. A Bonifacio ejecti & degradati Romam appellabant & ibant, & reversi ista impudentissima mendacia non erubescebant seminare.

Horum Duces fuerunt Clemens & Adelbertus, nescio quarum civitatum Episcopi, de quibus idem Pontifex ad eundem Bonifacium: *Retulisti nobis, quod duos Pseudo-Prophetas in eadem Francorum Provincia invenisses, quos non Pseudo-Prophetas sed magis Pseudo Christianos appellare debemus.* Enumerat Adelberti flagitia ac facinora, pergitque de Clemente: *Alius verò ita luxuriæ deditur, ut Concubinam haberet & duos ex ea filios, & tamen Sacerdotium sibimet vindicabat.* Adversum istiusmodi Episcopos & Clericos scribit ad omnem Franciæ Clerum & populum: *Habuistis huc usque peccatis facientibus falsos & erroneos Sacerdotes, undè & cunctæ Paganæ gentes vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter laicos & Sacerdotes.* Propbani Saraceni, qui sacrilega Sacerdotum conjugia castigarat in Hispaniis, à divina Justitia ad similem vindictam fuerunt immissi etiam in Gallias, plurima istic destruxerunt Monasteria & Ecclesias, atque ita infelicem terram à multis pestilentibus Episcopis & Clericis expurgarunt. Etiam Thuringiam & Bavariam fuisse per flagitiosos Sacerdotes exutam omni Dei gratia, rejectamque in pessimas tenebras, restatur in Sancti Bonifacii vita Willibaldus. Et hinc laudatus Pontifex Zacharias merito laudat Pippinum & Carolomanum Francorum Principes, Caroli Martelli filios, nec non Leptinensem Bonifacii sub illis Synodum, quæ parentum nostrorum fœdissima alligare vulnera, & Christianitatem nobis reparare incipiens, omnem deinceps carne lapsum Presbyterum statuit carcerari per duos annos, flagellatum antea & scorticatum.

Epist. 4.

Ortum fuit malum ex variis causis. Primam ad laudatam Leptinensem Synodum edixit laudatus Carolomanus: *Consilium mihi dedistis, quomodo lex Dei & Ecclesiastica religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum Principum corruit, & qualiter populus Christianus ad salutem animæ pervenire possit, & per falsos Sacerdotes deceptus non pereat.* Mali causam fuisse dicit notam ignaviam atque luxuriam Regum Merovingiorum. Secundam causam fuisse Episcoporum nimiam paucitatem scribit in litteris ad Sanctum Bonifacium Gregorius tertius Pontifex: Etenim omnis Bavaria dumtaxat unicum habebat. Hinc tres alias illic Cathedras erigi jussit idem Gregorius, pluresque postmodum erexit Carolus Magnus. Eadem via gentem nostram ab inflictis per Martinum Lutherum, & Joannem Calvinum plagis sanavit Philippus secundus Rex Catholicus. Et non nisi per eandem viam afflicta & lacerata Germania salutem recuperabit. Tertiam causam addit in litteris ad Pontificem Zachariam Sanctus Bonifacius: Quod Francorum Episcopi plusquam per octoginta annos nullam Synodum fecissent. Frequentes namque Synodos esse & conservandæ & reparandæ Christianitati necessariam medicinam clamant omnes antiqui Canones, ideòque mandant bis per annum in quavis Provincia celebrari. Quarta causa fuit Saracenorum in Gallias irruptio. Fuit & causa & pœna. Etenim magnam Galliæ partem redegerunt in vastitatem, trucidarunt aut expulerunt plurimos cum Clericis & Monachis Episcopos, reliquos per summam egestatem coegerunt ad armatam in se militiam, atque ita ad omnem militarium flagitiorum & facinorum licentiam illis habenas laxaverunt. Quintam causam exponit in Rhemensis Ecclesiæ historia Flodoardus, agens de Carolo Martello pugnante in Raginfredum Majorem domus regiæ sub Childerico Rege, expellente Sanctum Rigobertum Rhemensem Archiepiscopum, & Episcopatum commendante cuidam Miloni Clerico solius primæ Tonsuræ: *Hic Carolus non solum istum, sed etiam alios Episcopatus regni Francorum dedit laicis hominibus & Comitibus, ita ut Episcopis nihil potestatis permitteret in rebus Ecclesiarum.* Ad intestina partim, partim ad externa cum Saracenis præsertim bella necessarios sumptus non habens Carolus, Ecclesiasticas invasit possessiones, militibus suis dedit in stipendia, induxit laicas Ecclesiarum Commendas, Episcopos & omnem Clerum abjecit in extremam paupertatem, atque ita cœpta jam pridem vitia largè in ipsis adauxit. L. 2. c. 12.

Et Sanctus quidem Rigobertus Clerum suum restaurare insigniter cœperat. Nec deerant paucissimi hinc inde integri Episcopi. Hi cum Sancto Bonifacio, Romanæ Ecclesiæ Legato, nec non cum Caroli Martelli filiis Pippino & Carolomanno, varias fecerunt Synodus, pro viribus reduxerunt Canonicam disciplinam, instaurarunt Ecclesias ac Monasteria, ac melioribus Antistitibus & possessoribus impleverunt. Quod laudati principes, à Sancto Encherio Aurelianensi Episcopo æternam sui patris damnationem edocti, animum ad reparandam Ecclesiam cœperint serio applicare, cum aliis Francorum scriptoribus testatur in Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Palmarem restaurationis articulum laudat Sanctus Bonifacius in litteris ad Cutbertum Archiepiscopum Cantuariensum: *Decrevimus in nostro Synodali conventu, & confessi sumus fidem Catholicam, & unitatem ac subjectionem Romanæ Ecclesiæ fine tenus vitæ nostræ velle servare; Sancto Petro & Vicario ejus velle nos subjici.* Subjectionis modum exponit in alia, quæ exstat apud Gratianum, Epistola: *Tanta reverentia apicem Apostolicæ Sedis omnes suscipiunt, ut nonnullam Sanctorum Canonum disciplinam, & antiquam Christianæ Religionis institutionem magis ab ore Præcessoris, ejus quam à sacris paginis & paternis traditionibus expetant. Illius velle, illius nolle tantum explorant, ut ad ejus arbitrium suam conversationem & ipsi remittant aut intendant.* Ita recta Patrum corda reduxit in devios filios, pedetentim restituit Ecclesiasticum cœlibatum & omnem Christianitatis regulam, tandemque suo sanguine sigillavit.

Ep. 105.

Distinct. 40. c. 6.

Dico, *Pedetentim*. Ita enim, quo usque fereniora allucescerent tempora, agendum censuir, ac etiam cum ipso Synodus Vernensis. Per incontinentium Clericorum carcerationes, flagellationes, ac alias id genus vindictas advertens parum profici, emisit hunc mitiorem Canonem:
C. 11. *De illis hominibus, qui dicunt quod se propter Deum tonsuraſſent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec ſub Epiſcopi manu ſunt, nec in monaſterio Regulariter vivunt, placuit ut in monaſterio ſint ſub ordine Regulari, aut ſub manu Epiſcopi ſub ordine Canonico. Et ſi aliter fecerint, & correpti ab Epiſcopo ſuo ſe emendare noluerint, excommunicentur.* Canonis Epigraphe est lucidior: *Ut Clerici omnes ſub manu vivant Epiſcopi, vel in Monaſterio ſub ordine Regulari.* Resumpsit aut prosecuta est Synodus reformandi Cleri rationem cœptam à S. Rigoberto Rhemensium Archiepiscopo, de qua auctor incognitus in ejus vita: *Rigobertus Canonicam Clericis religionem reſtituit. Juxta numerum quoque eorum, quotus illo tempore erat, ſufficientia & continua eis victualia constituit, quatenus divino cultu liberius atque inſtantius inſiſtere quiviſſent. Priùs quippe quam exoptabilis hic auctor ac pater eorum adveniret, non eis dabatur Canonicus panis, & non erant, ut ſunt hodie Canonici, ſed ſicut matricularii. Et ad hæc res proprias cum habitatoribus earum illis contulit, qui ſingulis neceſſitatibus eorum deſervirent. Primus Rhemenſium hic Epiſcoporum fertur commune eis inſtituiſſe ærarium, generaliter uſibus eorum in ſæcula profuturum.* Omnes Clericos coegit ad communem in claustro sub Episcopi oculis vitam, rationem longè securissimam & servandæ ipsorum castitati, & avaritiæ atque opulentiæ, ex qua mala omnia, frænandæ. Hanc Clericorum vitam esse ejus in Europa insti-
Ep. 160. tutum, lucidè in litteris ad Rhemensem Decanum tradit cum Flodoardo etiam Stephanus Tornacensis Episcopus, indignissimè ferens communem illic dormitorium ac refectorium, solas sanctissimæ vitæ superstites reliquias, eradicari. Scio
Epist. 25. etiam Sanctum Eusebium Vercellensem Episcopum, quod Clerum suum in Monasterio clauserit, laudari à Sancto Ambrosio: At monachale, non clericale fuit istud claustrum, quale item ex Sancti Gregorii Magni instituto habuerunt Ecclesiæ Anglicanæ.

Hanc ergò communem Clericorum in Claustro vitam recipi ab omnibus Francorum Eccle-
Anno 802. fiis mandarunt Vernensis Synodus & Rex Pippinus. Paternam pietatem prosecutus est Carolus Magnus. Ejus namque executricem, à Moissiacensi Chronico laudatam, Synodum Aquensem, aliasque alibi plures celebravit, & desolatæ usque ad sua tempora Lugdunensi Ecclesiæ imposuit Ledradum Episcopum, in cujus ad ipsum relatione hæc habentur: *Clauſtrum quoque Clericorum conſtruxi, in quo omnes nunc ſub uno conclavi manere noſcuntur.* In Ecclesia Metensi istud ipsum fecit Sanctus Crodogangus, in aliis Episcopi alii, atque ita pedetentim omnem Francorum Monarchiam vita sanctissima implevit. Aliud insuper Carolus addidit: Omnes in suis regnis Monachos coegit ad vitam & vestem uniformem, ad Regulam Sancti Benedicti. Omnes item sanctimoniales aut ad Canonicam, aut ad Monachalem sub eadem regula disciplinam. Etiam publicas litterarum scholas in singulis Cathedralibus Ecclesiis ac plerisque Monasteriis instituit. Ita reddidit nobis Christianitatem, fecitque mundum, teste Sancti Galli Monacho, quasi novum. Etenim communis in Claustro vita produxit Clericos doctissimos atque sanctissimos: Numquam sanctior fuit Europa. Ad regendas pagensium parochias nemo assumi poterat nisi dudum probatus in claustro. Et hinc posterioribus temporibus, dum vita sanctissima dissipari, & communia Ecclesiarum bona in singulares Præbendas cœperunt dividi, adversus Guilielmum Lemovicensem Episcopum, regulares Clericos ab excipiendis pœnitentium confessionibus & regendis pagorum Ecclesiis synodaliter proscribentem, merito intercessit Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Rectius feciſſet Guillelmus, ſi omnes Sacerdo-* Epist. 69. *tes ad regularem vitam invitaſſet, quam regulariter viventes à Dominicarum ovium cuſtodia penitus removiſſet.*

In prosequenda paterna & avita pietate nonnihil negligentior fuit Imperator Ludovicus Pius. Anno 874. Hinc in Purgatorio pœnas luisse testantur Fuldenses Francorum Annales. Quod tandem zelum resumpserit, regularibus Clericis jusserit à Synodo Aquensi conscribi regulam, ipsamque servari per omnem suam Monarchiam, & quod ex illa plurimus fructus & gaudium provenerint, Astronomi Annales affirmant. Eos quippe secundum Anno 817. Canones vivere, ac exinde Clericos Canonicos appellari, simpliciter mandarant Carolus & Pippinus. Extat Aquensis regula, collecta ex antiquis Canonibus & Patrum dictis, Sanctorum præsertim Hieronymi & Augustini. Servata fuit Lib. 1. usque ad tempora Sancti Petri Damiani, qui il- Ep. 18. lam, quod proprium peculium permitteret Clericis & largum nimis victum adscriberet, in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem culpavit graviter & exauthoravit. Ita paulatim exolevit ipsa, in ejus locum recepta est Regula Sancti Augustini, cœpitque Pater noster, quod Clericos intra claustrum & communem vitam plantasset in Africa, etiam ab Europæis uti Fundator & Legislator honorari.

CAPUT VI.

Mali per omnem Europam resuscitatio exponitur.

NIhil stabile sub Sole: & prona in malum humana libido semper fræna executit. Post ademptum Carolino sanguini Occidentale Imperium Romana Ecclesia à Stephano septimo ac Sergio tertio, intrusis Pontificibus, passa est barbarum ac sempiterno silentio dignum in Formosi Pontificis defuncti personam & Acta scandalum, atque ita percusso Pastore dispersæ sunt oves, unaque cuncta Latinæ Ecclesiæ disciplina. Plures per Italiam, Galliam, ac Germaniam non solam

solum Presbyteri atque Diaconi, sed & Episcopi deposuerunt Castitatis professionem, & publi- Lib.1. Ep. 77. ca matrimonia attentarunt. Etenim multos Germaniæ Episcopos carnali flagitio laborasse, testatur in litteris ad Beatricem Ducissam ac ejus filiam Mathildem Gregorius septimus. De Poppone Tullensi Episcopo, quod cum muliere quadam jaceret in publica fornicatione, genuisset ex ipsa filium, imo & solemniter laicorum more desponsasset, queritur in litteris ad Udo- Lib.2. Ep. 10. nem Trevirensem Episcopum, ejus Metropolitam. Eadem lepra laborare plures Episcopos lamentatur apud Albertum Comitem Namurcensem.

Audiamus quid de hac Latinæ Ecclesiæ miseria scribat ad Nicolaum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: *Nuper habens cum nonnullis Episcopis ex vestræ Majestatis authoritate colloquium, sanctis eorum femoribus volui seras apponere, genitalibus Sacerdotum tentavi continentiæ fibulas adhibere. Sed quoniam hæc est Secta, cui ubique contradicitur, aliud quidem quodcumque vestræ constitutionis Imperium sub spe perficiendi fidenter indicimus, hujus* L.1. Ep.6 *autem capituli nudam saltem promissionem tremulis prolatam labiis difficilius extorquemus. Primo, quia fastigium Castitatis attingere se posse desperant. Deinde, quia Synodali se plectendos esse sententia propter luxuriæ vitium non formidant.* Romanam Ecclesiam hac in re dissimulare & tepere queritur gravissimè, addens omnem Christianum populum inde offendi admodum & scandalizari. *In minoribus*, inquit, *Sacerdotibus luxuriæ inquinamenta persequimur, in Episcopis, quod nimis ab-* L.4. Ep.3. *surdum est per silentii tolerantiam veneramur.* Scribit item ad Kunibertum Episcopum Taurinensem: *Permittis ut Ecclesiæ tuæ Clerici, cujuscumque sint ordinis, velut jure matrimonii confœderentur uxoribus.* Et quoniam ipse Kunibertus erat castus, pergit: *In Episcopo inutilis est Castitas; quæ se sic exhibet sterilem, ut aliam non pariat Castitatem.* Interim adversus uxoratos Clericos zelum illi imprimere non potuit, ideoque tandem imploravit laicum brachium Adelaidis Marchio- Lib.7. Ep. 37. nissæ Alpium Cottiarum. A Laudensis Ecclesiæ Clericis, uti à cornupetis tauris, se fuisse invasum queritur apud eundem Kunibertum, & addit de Clericis Gallicanis: *In Galliarum partibus prope administrationem ac ditionem cujusdem Religiosi Abbatis habitabat Presbyter, qui quanto copia facultatis uberius affluebat, tanto magis religionis & honestatis premebatur inopia. Obeunte igitur Pellice viduatus adjecit iterare conjugium. Confœderat sibi quasi tabularum lege prostibulum, amicorum atque consinium congregat nuptiali more conventum, epulaturis etiam totius affluentiæ providet apparatum.* Abbati per missos Monachos monenti & dura minanti obtemperare noluit, *Sed quidquid nuptialis ordo dictabat implevit.* Et hinc Divina vindicta non dormiit. Etenim sacrilegum stuprum consummare tentans infelix Presbyter, *Uno eodemque momento & semen fudit & animam exhalavit.* Pestis illa fœdavit omnem Italiam: Etenim ejusmodi miserabilem Romani etiam, ad sanctæ Cæciliæ Basilicam habitantis, Presbyteri mortem refert in iisdem litteris idem Petrus. Omnem Provinciam Mediolanensem, Sancti Ambrosii Ecclesiam, ad nuper solemnissimè ejerata Clericorum conjugia fœdissimè rediisse, atque ita luxuriæ addidisse perjurium, scribit ad Adam Monachum, ad Maynardum Abbatem, & ad Abbatem Sancti Apollinaris Classensis. Quin & ipse, puer miserabilis, à quapiam Presbyteri focaria fuit collectus, & grandi charitate educatus, atque hinc à quibusdam, at sine fundamento, dicitur fuisse nimium memor beneficii, nimiumque clemens in Presbyteros conjugatos.

Gallicanæ fœditati attestatur etiam Sanctus Anselmus, Beccensis adhuc Monasterii Abbas, de Fulcone Bellnacensi Episcopo scribens ad Urbanum secundum Pontificem: *Canonici & Presbyteri illi adversantur, quia eos à pravis consuetudinibus, & maximè à mulierum reproba conversatione vult prohibere, & eorum filios à Præbendarum hæreditaria successione, atque à sacrorum Ordinum promotione arcere.* Omnem fere istius Ecclesiæ Clerum affirmat duplici hac scabie infectum. Exstat Epistola apud Franciscum Juretum in Notis ad trigesimam Epistolam Sancti Ivonis Episcopi Carnutensis. Et apud Daimbertum, Senonen- Epist. 200. sem Episcopum, suum Metropolitam, laudatus Ivo graviter expostulat de quodam istius Ecclesiæ Prælato, *Qui publicè sibi duo scorta copularat, &* Epist. 218. *tertiam pellicem, cui tabulas matrimoniales faceret, jam sibi præparabat.* Scribit item ad Gualonem Episcopum Parisiensem: *De Canonico Ecclesiæ vestræ, qui contra prohibitionem vestram matrimoniales tabulas sibi composuit, nullam sententiam ad manum habeo, quam Dilectio vestra ignorat.* Et Hildeberto Ecclesiæ Cenomanensis Electo dissuadet Episcopatum, eo quod *Archi-Diaconus, ac-* Epist. 277. *cubante lateribus ejus plebe mulierculárum, multam genuisset plebem puerorum & puellarum.* Et hæc quidem omnia post tot Romanæ Ecclesiæ adversum istas impiissimas nuptias Decreta. Quid ergo ante illa?

Eadem lepra fœdavit item Angliam atque Hiberniam. Ejus causam in Barbaros Nortmannos, qui Ecclesiam Lindisfarnensem devastarant, atque ita expulsis Cathedralibus Monachis vagandi, scortandi, ac tandem attentandorum conjugiorum ansam dederant, refert Simeon Monachus Dunelmensis, ita ajens usque ad Grego- In Præfat. rii septimi Papatum perdurasse. Eadgarum Regem, quod spinas evellere conatus sit, laudat Abbas Alredus, at certum est non plenè evulsisse. Etenim de Guilielmo primo Rege ad Hugonem Diensem Episcopum suum in Gallia Legatum scribit laudatus Gregorius: *Anglorum Rex* L.9. Ep.5. *Presbyteros uxores etiam juramento dimittere compulit.* Hinc dicit *cæteris regibus probabiliorem & magis honorandum.* Eandem laudem illi adscribit Gregorii antecessor Alexander secundus. Sed Epist. 10. quod nec ipse malum eradicaverit, lucet ex multis & longis adversus illud, suo loco producendis, laboribus posteriorum Episcoporum.

Etiam Hispania, licet gemens sub Saracenis, non deposuit pestem, factam ex illis, adversum quos in libris de Civitate Dei declamat Sanctus Augustinus: *Perdidisti utilitatem calamitatis. Miserrimi facti estis, & pessimi permansistis.*

Etenim inter scriptarum ab Adriano primo Pontifice Epistolarum summaria seu argumenta est etiam hoc: *Ad Egilam Episcopum, seu Joannem* Epist.45. *Presbyterum de conservatione continentiæ in Hispaniæ partibus prædicanda Epistolam scripsit Adrianus ac de diversis erroribus, ac eorum Pseudo-Sacerdotibus, qui vivente viro sortiuntur uxorem.* Quasdam integras Epistolas nuper produxit Franciscus du Chesne. Et ad Didacum Compostellanæ Ecclesiæ Episcopum scribit Paschalis secundus: *Si qui Presbyteri aut Diaconi ante Romanæ legis susceptionem, secundum communem patriæ consuetudinem, conjugia contraxerint, natos ex his filios neque à sæculari, neque ab Ecclesiastica dignitate repellimus.* Romana ista lex omnino sunt Gregorii septimi Decreta, cujus & alias sanctiones fuisse ab Hispanis reverenter admissas, est suprà ostensum. Nam & Richardus Massiliensis ad Sanctum Victorem Abbas, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Presbyter, fuit illic ejus Legatus, & pro laudatorum Decretorum executione duras luctas sustinuit. Qui majorum Clericorum è prætensis conjugibus filios ad Ecclesiæ ac Reipublicæ gradus reddidit inhabiles, fuit Urbanus secundus.

Et hisce obscænis Clericis nec argumenta defuerunt, nec patroni. Ex ex his fuisse Gudnfredi Lotharingiæ Ducis Capellanos scribit Sanctus L.5.c.13. Petrus Damiani: *Dogmatizatis sacri Altaris ministres jure posse mulieribus permisceri.* Primum argumentum erat Canon Gangrensis, mandans eos, qui conjugati Sacerdotis sacrificium spernerent, communione privari. Adversus Romanæ Ecclesiæ Decretum, conjugati Presbyteri Missam audiri vetans, esse palmare videbatur istud argumentum. Videbatur Pontifices de antiquorum Canonum prævaricatione convincere. Et hinc laudatus Petrus reposuit: *Dum litterarum superficiem negligenter attenditis, sobrietatem Ecclesiasticæ intelligentiæ non tenetis. Ille nimirum Sacerdos conjugatus dicitur, non qui nunc habet, sed qui priùs habuit ante perceptam Sacerdotalis Ordinis dignitatem.* At certum est labi. Etenim Eustatius Sebastensis in Armenia Episcopus, non præterita, sed præsentia damnavit Sacerdotum conjugia, eadem adversùs illum ex Nicæno ad Paphnutii intercessionem Decreto Synodus Grangrena defendit. Responsum igitur oportebat Græcum esse, & de Græcis statuere istum Canonem, ideoque produci non posse ad res Latinas.

Etiam adduxerunt alios Canones. Primo Canonem Synodi Triburiensis, quo contra Romanam Ecclesiam esse conclusum existimarunt Landenses Clerici, atque ideo tamquam tauri cornupetæ in optimum Petrum Damiani insilierunt. L.4.Ep.3. Rectè vero hic respondit ejusmodi Canones esse spuria vitulamina & adulterina sarmenta. Nihil enim simile habet Synodus Triburiensis. Etiam Paphnutii Ægyptii, nec non & Sancti Udalrici Augustensis Episcopi capitula fuisse ab illis producta, testatur Bertholdus Presbyter Con- Ann.1179. stantiensis. Sancti Udalrici capitulum erat nescio quod Sancti Gregorii Magni, plurima Clericalium spuriorum infantilia capita in quodam lacu reperientis, ideoque illis conjugia deinceps permittentis, à Sancto Udalrico probatum, & ad Germanos extensum Decretum. Exstat in Annalibus Abbatis Urspergensis. Est mendacissima fabula, ideoque per Gregorium septimum meritò damnata. Quomodo enim Magnus Gregorius, qui etiam Siciliæ & Calabriæ Subdiaconos coegit ad continentiam, possit omnibus Presbyteris conjugia indulsisse? Fœdi illi adduxerunt etiam Canonem Apostolicum. *Unusquisque uxorem suam habeat.* Item praxim Sacerdotum Moysaicorum, nullibi damnatam ab Evangelio aut Apostolis. Eorum mentem exponit in litteris ad Petrum Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & Lateranensis Basilicæ Archi-presbyterum, laudatus Petrus Damiani: *Ecce, inquiunt, hæc verba Apostolica sunt generalia, & dum unicuique nubendi licentiam tribuunt, nos excipere non videntur.* L.2.Ep.10. Quin imò Gregorium septimum, tamquam qui adversùs Apostolum manifestè statueret, à Germaniæ Presbyteris fuisse proclamatum hæreticum affirmat Lambertus Schafnaburgensis. Ann.1074.

Secundum ipsorum argumentum refert idem Damiani in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem: *Fastigium castitatis attingere se posse desperant.* L.1.Ep.6. Et hinc per Lambertum memorati Germaniæ Presbyteri adversus Sigifridum Moguntinensem Archiepiscopum in Erphordiensi Synodo clamaverunt deinceps à Gregorio septimo non homines applicandos Ecclesiæ ministerio, sed devocandos è cœlo Angelos, utpote qui soli valeant castitatem servare. Etiam à Philippo Burgundo Ultrajectensi Episcopo castitatem fuisse existimatam impossibilem, permissos & continentibus prælatos Clericos concubinarios, irrisos Monachos Clericalis continentiæ Prædicatores, speratumque fore ut Romana Lex brevi abrogaretur per generalem Synodum, testatur quis Anonymus in ejus vita, quem tamen quidam affirmant mendacem impostorem. Huc etiam facit, quod Sanctus Petrus Damiani scribit ad laudatum Archi-presbyterum Lateranensem. *Nonnulli super hac quæstione conventi ad paupertatis illicò patrocinium convolant. Muliebris, inquiunt, sedulitatis auxilio carere non possumus, quia rei familiaris inopiam sustinemus.* Rectè verò reddidit Damiani: *Paupertas indiga solitudinis, fœminarum docet abdicare consortium, & propter inhiantes edentium prohibet gignere parvulorum.*

Tertium ipsorum argumentum adducit idem Damiani in libro gratissimo ad Henricum Archiepiscopum Ravennatem: *Fesulanus Episcopus, Raimbaldus nomine, erat manifestissimè Simoniacus.* Cap. 18. *Huc accedebat, quod præter alias unam habebat publicè & familiariter adhærentem & tamquam legitimæ desponsationis uxorem. Per hunc itaque tamen plura perhibentur exhibita fuisse miracula.* Refert quædam illius miracula, addens eadem gratia donatum fuisse Marinum Faventinæ Ecclesiæ Presbyterum, etiam publicè conjugatum. Hinc ergo fœdi Clerici blaterarunt conjugia sua esse divino testimonio comprobata. At miraculorum virtutem esse gratiam gratis datam, ideoque & impiis hominibus quandoque concedi, docet Christiana Lex, & multis ibidem exemplis laudatus Petrus ostendit. Possumus & adversum miraculum adducere ex magno Belgii Chronico:

Eodem anno mira Secta tam virorum, quam mulierum, venit Aquisgranum de partibus Alemanniæ, & ascendit usque ad Hannoniam seu Franciam, cujus talis erat conditio. Utriusque sexus homines illudebantur à dæmonio, ut tam in domibus quam in plateis, & in Ecclesiis se invicem manu tenentes ducerent choreas, Ann. 1374 *& in altum saltarent, nomina quædam dæmoniorum nominantes, nec ullam cognitionem in hujusmodi choreis nec verecundiam propter adstantem populum habentes. In fine verò chorizationis ita circa pectoralia torquebantur, ut nisi mappulis lineis à suis amicis circa ventris medium fortiter stringerentur, quasi furiosè clamarent se mori. Tandem Leodii per conjurationes, sumptas de illis quæ ante baptismum in cathechismo fiunt, à dæmonio liberabantur, & sanati dicebant visos se tempore saltationis immersos in flumine sanguinis, & propterea se in altum saltasse. Vulgus Leodii dicebat plagam illam populo contigisse, quia male erat baptizatus, & maximè à Presbyteris Concubinariis. Qua de causa proposuerat vulgus insurgere in Clerum, iisque trucidatis bona eorum diripere, nisi Deus de remedio per conjurationes prædictas providisset.* Ita multis in locis Clericorum Castitas fuit restaurata.

Quartum argumentum prodit Lambertus Schafnaburgensis, dicens de Sigifrido Archiepiscopo Moguntinensi: *Archiepiscopus sciens non* An. 1074. *parvo constare operam hanc, ut tanto tempore inolitam consuetudinem revelleret, atque ad rudimenta nascentis Ecclesiæ senescentem jam mundum reformaret.* Erat omninò antiqua consuetudo, de qua ad Theoduinum Leodiensem Episcopum Grego- L.2.Ep.63. rius septimus: *Inolevit ex taciturnitate Pastorum.* Dormientibus enim hominibus, solet inimicus pessima zizania in Ecclesiæ agro ac tritici medio superseminare. Quare de talibus consuetudini- Cap. 1. bus restè in Synodo Turonensi dixit Alexander tertius: *Diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget.*

CAPUT VII.

Exponuntur Leonis Noni, & Gregorii Septimi contra has sordes Decreta.

Fœda hæc licentia sine fræno cucurrit usque ad Gregorium sextum Pontificem longè optimum, sed quem Henricus secundus Imperator tamquam Simoniacè intrusum deportavit in Germaniam, optimas ejus intentiones frustrans, atque ejus in locum imposuit Clementem secundum, antea Suigderum Episcopum Bambergensem. Aliquot dumtaxat mensibus hic sedit, non solum nomine, sed & re Clemens nimium, ideoque ad illum, Principis jussu priùs acriter à se exstimulatum, scripsit desperans Sanctus Petrus L.1. Ep.3. Damiani: *Quid juvat Sedem Apostolicam de tenebris ad lucem remeasse, si nos adhuc in iisdem tenebris remanemus? Nos sperabamus quod tu esses redempturus Israel.* Ejus autem successor Damasus secundus, antea Poppo Brixinensis Episcopus, sedit per dies solum viginti, atque hinc de successore Sancto Leone nono, ante Brunone Episcopo Tullensi, ac ejus Remensi Synodo scribit magnum Belgii Chronicum: *Ubi Presbyteri uxorati,* Fol. 113. *persuasione Hugonis Abbatis Cluniacensis, à Catholicorum congregatione & Ecclesiis eliminati sunt.* Etiam à Sancto Petro Damiani, adhuc Eremita, ejusque libro Gomorrhiano fuisse permotum opus, ipse in datis ad illum laudatoriis litteris Pontifex profitetur. Ejus Decretum, quod sæpe & in Conciliis, & per Legatos, & per Epistolas innovarit, laudat in litteris ad Rudolphum Sueviæ & Bertholdum Carinthiæ Ducem Gregorius septimus. Ipsum refert atque innovat Romana Nicolai secundi Synodus: *Ut nullus Missam audiat* L.3.Ep.45. *Presbyteri, quem scit Concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem. Unde etiam ipsa sancta Synodus hoc Capitulum sub Excommunicatione statuit dicens: Quicumque Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, post Constitutum Beatæ memoriæ Prædecessoris nostri Sanctissimi Papæ Leonis de castitate Clericorum, Concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte Omnipotentis Dei, authoritate Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, præcipimus & omnino contradicimus, ut Missam non cantet, neque Evangelium vel Epistolam, aut Missam legat, neque in Presbyterio ad divina officia cum iis, qui præfatæ Constitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab Ecclesia suscipiat, quo usque à nobis sententia super hujusmodi procedat.*

Leonis ergo de solis Presbyteris Decretum Nicolaus ad Diaconos & Subdiaconos extendit. Quod ipsum in sua Romana Synodo fecit Alexander secundus. Imitati sunt Stephanum deci- L.4 Ep.3. mum, de quo in litteris ad Kunibertum Taurinensem Episcopum scribit Sanctus Petrus Damiani: *Papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem, omnes Clericos Romæ, qui post interdictum Papæ Leonis incontinentes exstiterant, de conventu Clericorum & Choro Ecclesiæ præcepit exire, ut quamquam relictis fæminis per pœnitentiæ se lamenta corrigerent, tamen quia sancto Viro inobedientes fuerant, & de Sacrario ad tempus exirent, & celebrandæ Missæ licentiam de cætero non sperarent.* Hic ergo primus Leonis Decretum ad omnes Clericos extendit. Quam extensionem laudat & Ann. 1057. Bertholdus Presbyter Constantiensis. Et tunc facta est divina illa in Apostolici mandati contemptorem Romanum Presbyterum, habitantem prope Basilicam Sanctæ Cæciliæ vindicta. De Sancti Leonis Decreto pergit ibidem laudatus Damiani: *In plenaria planè Synodo sanctæ memoriæ Leo Papa constituit, ut quæcumque damnabiles fæminæ intra Romana mœnia reperirentur Presbyteris prostitutæ, ex tunc & deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillæ.* Eandem Romanarum focariarum pœnam laudat ad millesimum quadra- Ann. 1049. gesimum nonum annum Hermannus Contractus. Cap. 5. Erat pœna justissima, isti mulierum fæci olim Cap. 43. Cap. 5. etiam inflicta per tertiam & quartam Toletanam Synodum, & per primam Hispalensem. Et hinc Decretum istud, non in Rhemensi, uti vult magnum Belgii Chronicum, sed in Romana aut Vercellensi Synodo factum oportuit: etenim

Rhe-

Rhemensis, non quadragesimo nono, sed quinquagesimo post millesimum anno fuit celebrata. Et in ipsa laudatum Decretum non reperitur. Et cur Gallicana Synodus definiret de Presbyteris Romanis?

Notanda sunt Petri Damiani de Stephani decimi Decreto verba: *Omnes Clericos Romæ*. Palam asserunt in solos urbis Clericos statuisse. Quod ipsum de Leonis Decreto affirmat Hermannus Contractus, & hinc de illo ad Cunibertum Taurinensem Episcopum pergit laudatus Damiani: *Quod salutare statutum, æquitatis justitiæque plenissimum, nos etiam per omnes Ecclesias propagandum esse decernimus, quatenus percepto prius Apostolicæ Sedis edicto unusquisque Episcopus Ecclesiæ suæ vindicet famulas, quas in sua parochia deprehenderit sacrilega Presbyteris admixtione substratas. Æquitatis scilicet jure, ut quæ sacris Altaribus rapuisse servorum Dei convincuntur obsequium, ipsæ hoc saltem Episcopo per diminuti sui capitis suppleant famulatum.* Hæc prima extensio fuit ad solos Clericos Italiæ. Factam fuisse à Nicolao secundo, per laudatum Petrum instigato, scribit Bertholdus Constantiensis. Et hinc eumdem Petrum, jam Cardinalem Episcopum Ostiensem, ad extensionis hujus executionem purgandam Ambrosianam Ecclesiam, Mediolanum cum amplissima potestate legavit Alexander secundus. Mediolanensis Ecclesiæ filium, ac Ambrosianis uberibus sublactatum affirmat se natus Mediolani Pontifex, ideoque charitatem hanc suis civibus à se impendendam. Sua istic Acta singulari libro Petrus descripsit, & inter alias suas sanctissimas constitutiones reliquit illic hunc articulum: *Presbyter, Diaconus, ac Subdiaconus, fœminam ad fornicandum palam retinens, donec in culpa manserit, nec officium faciat, nec Ecclesiæ beneficium habeat, qui vero non retinet, & eventu ex humana conditione ceciderit, postquam manifestum veraciter fuerit, suspendatur ab officio tantum, donec per pœnitentiam satisfecerit.* Hoc esse existimo Decretum, cujus causa Petrus nimiæ in fornicatores Clericos indulgentiæ à quibusdam accusatur. Et reverà ab avito Ecclesiasticæ disciplinæ rigore admodum recedit istud Decretum. Temporis calamitas coegit ad dispensationem istam, neque quid sanctius sperari permisit aut imperari. Ejus pro hoc Decreto adversitates collige ex Epistola ad Landulphum Clericum Mediolanensem: *Mediolanensis civitas in seditionem versa repentinum nostrum minabatur interitum.* Pro effrœni sua fœditate pertinaces Clerici commoverunt populum, suaseruntque optimum Petrum tamquam novæ legis Pseudo-prædicatorem lapidari. Et hinc à meliori, quam jurata solemniter professione firmari Petrus curarat, vita in pristinas sordes sunt post breve intervallum relapsi, ajentes professionem fuisse metu extortam, ideoque non tenere. Adductarum ab ipsis rationum fucos nervosè Petrus in laudata ad Landulphum Epistola refutat.

Ann. 1058. et 1061. [margin, beside "bit Bertholdus Constantiensis"]

L. 5. Ep. 16 [margin, beside "ad Landulphum Clericum Mediolanensem"]

Et hæc quidem omnia Decreta fuerunt directa ad solos Clericos. Quod à Cardinali Heldebrando, qui postea fuit Gregorius septimus, instigatus Nicolaus secundus tandem addiderit Presbyteri, Diaconi, aut Subdiaconi palam conjugati aut concubinarii, non audiri Missam, vel alia Divina officia, seu ulla percipi Sacramenta, testatur Bertholdus Constantiensis. Dicit à Nicolao mandatum solis Italis, ac postmodum ad omnem Ecclesiam à laudato Gregorio extensum. Decretum exstat in Romana Nicolai Synodo: *Ut nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem.* Hoc à se addi dicit ad Decretum Leonis noni. Quod ipsum in prima sua plusquam centum Episcoporum Romana Synodo confirmavit atque innovavit Alexander secundus. Gregorianæ extensionis seriem edicit Marianus Scotus: *Hildebrandus, qui & Gregorius Papa, decrevit præcepto Petri Apostoli & Sancti Clementis, & Canonibus Patrum per bannum Dei, Petri & Pauli, & suum, Synodali judicio multorum Episcoporum, & contra dicens interdixit Presbyteris, Diaconibus, omnibusque Clericis uxores habere, & omnino cum fœminis habitare, nisi cum eis, quas regula vel Nicæna Synodus concessit. Unde & de prædicta Synodo Legati Papæ missi ad Henricum Regem Romanorum, id est, duo Episcopi, cum Regina ejusdem Regis matre, & universali Synodo, coram Rege, communi omnium Episcoporum interdicto, fœminas separarunt à Clericis, & maximè à Presbyteris.* Pergit ad annum sequentem: *Plures Clerici sub sententia interdicti Apostolici libentius esse voluerunt, quam fœminis & uxoribus carere. Sed ut per alios castigarentur, decrevit Synodica Legatione etiam hoc anno, ut nullus Christianus audiret Missam conjugati Presbyteri.* Quod multi Apostolicam excommunicationis & degradationis sententiam spreverint, contumaciter perseverantes & in sacrilego conjugio & in Ecclesiastico ministerio, testantur etiam Sanctus Petrus Damiani, Lambertus Schafnaburgensis, ac Simeon Dunelmensis. Et hæc contumacia Nicolaum secundum, Alexandrum secundum, & Gregorium septimum compulit procedere ad istud posterius Decretum. Addit laudatus Simeon omnium istorum cum suis uxoribus Sacerdotum sempiternam damnationem fuisse Bosoni militi divinitus revelatam.

An. 1074. [margin, beside "Marianus Scotus"]

An. 1075. [margin, beside "rio, testantur etiam Sanctus Petrus Damiani"]

Incognitus Gregorii adversum rebelles Apologus ex ejus ad Othonem Constantiensem Episcopum litteris refert Decretum: *Nos juxtà auctoritatem Sanctorum Patrum in Synodo sententiam dedimus, ut hi qui in crimine fornicationis jacent, Missas celebrare, aut secundum inferiores ordines ministrare altari non debeant. Statuimus etiam, ut si ipsi contemptores fuerint nostrarum, imo Sanctorum Patrum Constitutionum, populus nullo modo eorum officia recipiat, ut qui pro amore Dei & officii dignitate non corriguntur, verecundia sæculi & objurgatione populi resipiscant.* Ipsum etiam refert in suis Annalibus Rogerus Hovedensis; *Gregorius Papa, Servorum Dei Servus, per totum Italicum Regnum & Theutonicum debitam Sancto Petro Obedientiam exhibentibus Apostolicam Benedictionem. Si qui sunt Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, qui jacent in crimine fornicationis, interdicimus eis ex parte Omnipotentis Dei, & authoritate Sancti Petri, introitum Ecclesiæ, usque dum emendent & pœniteant. Si qui autem in peccato suo perseverare maluerint,*

Cap. 1. [margin, beside "pum litteris refert Decretum"]

An. 1075. [margin, beside final line]

rint,

rint, nullus vestrum ad officium eorum auscultare præsumat, quia benedictio illorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum. Similem Decreti formam refert Simeon Dunelmensis. Non sunt tamen ipsum, qnod latet aut periit, Synodale Decretum, sed litteræ ejus executrices. Aliud insuper ejus de hac re Decretum laudat Lamber- An. 1074. tus Schafnaburgensis: *Hildebrandus Papa decrevit, ne quis omnino ad Sacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam vitamque cælibem profiteatur*. Aliud item extat in quinta ejus Romana Synodo: *Si quis Episcopus fornicationem Presbyterorum, Diaconorum, seu Subdiaconorum, precibus vel pretio interveniente, consenserit, vel commissam sibique compertam authoritate sui officii non impugnarit, ab officio suspendatur*.

Rectè Mariauns Scotus ait Gregorii Decreta ex Patrum Canonibus processisse. Etiam Lambertus Schafnaburgensis affirmat fuisse conformia antiquorum Canonum institutis. Quod ipsum in Epistola ad Lucium, Sancti Juventii, Ticinensis Præpositum, multis ostendit Urbanus secundus. Agunt in illos, adversum quos in litteris ad Sanctum Annonem Coloniensem Archiepiscopum scribit ipse Gregorius: *Novit Fraternitas tua, quia præcepta hæc non de nostro sensu exsculpimus, sed antiquorum Patrum Sanctiones, Spiritu sancto prædicante probatas, officii nostri necessitate in medium propalamus, ne pigri servi subeamus periculum, si Dominicam pecuniam, quæ cum fœnore reposcitur, sub silentio abscondamus. Quam-* La.Ep.67. *quam huic sanctæ Romanæ Ecclesiæ semper licuit, semperque licebit contra noviter increscentes excessus nova quoque Decreta aut remedia procurare, quæ rationis & authoritatis edita judicio, nulli hominum fas sit refutare*. Quidam Scioli, Hincmarum Remensem secuti, garrivere Romanum Pontificem obligari ad servandos Canones, nihil nisi ex antiquis Canonibus haustum posse præcipere, ideoque nova hæc, Gangrensi Canoni & longissimæ consuetudini adversa, Gregorii Decreta esse nullius ponderis. Reponit ipse Decreta sua esse omnino hausta ex isto fonte: Addit Romanam Ecclesiam ad istam hausturam non obligari. Lege Authoris incogniti, quandoque tamen cespitantis, pro Gregorio Apologiam. Gangrensem Canonem supra explanavi.

CAPUT VIII.

Exponuntur variæ adversum hæc Gregorii Decreta contradictiones.

PRimus Gregorianorum Decretorum hostis infensissimus fuit Belgii nostri Monachus, Henrici quarti Imperatoris partes secutus, Sigi- An. 1074. bertus Gemblacensis, scribens in suo Chronico: *Gregorius Papa uxoratos Sacerdotes à Divino officio removit, & laicis Missam eorum interdixit, novo exemplo, & ut multis visum est, inconsiderato præjudicio contra Sanctorum Patrum sententiam, qui scripserunt quod Sacramenta, quæ in Ecclesia fiunt, Baptismus scilicet & Chrisma, Corpus & Sanguis Christi, fiant Spiritu sancto latenter operante, eorumdem Sacramentorum effectum seu per bonos seu per malos intra Dei Ecclesiam dispensentur. Tamen quia Spiritus sanctus mysticè illa vivificat, nec meritis bonorum Dispensatorum amplificantur, nec peccatis malorum attenuantur, quia ipse est hic qui baptizat. Ex qua re grave oritur scandalum, ut nullius hæresis tempore sancta Ecclesia graviori Schismate scissa sit, his pro justitia, illis contra justitiam agentibus, porrò continentiam paucis tenentibus, aliquibus eam causa quæstus & jactantiæ simulantibus, multis incontinentiam perjurio, aut multipliciori adulterio cumulantibus, ad hoc hac opportunitate laicis insurgentibus contra sacros Ordines, & se ab omni Ecclesiastica subjectione excutientibus, laici sacra mysteria temerant, de his disputant, infantes baptizant, sordido humore aurium pro sacro Oleo & Chrismate utentes, in extremo vitæ Viaticum dominicum & usitatum Ecclesiæ obsequium sepulturæ à Presbyteris conjugatis accipere parvipendunt, decimas Presbyteris deputatas igne cremant, & ut in uno cætera perpendas, laici corpus Domini à Presbyteris conjugatis consecratum sæpè pedibus conculcaverunt, & sanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia contra jus & fas gesta sunt in Ecclesia, & hac occasione multi Pseudo-magistri exurgentes in Ecclesia profanis novitatibus plebem ab Ecclesiastica disciplina averterunt*. Quæ omnia verbo tenus ad eundem annum scribunt Matthæus Parisiensis, Radulphus de Diceto, & Thomas Walsingamensis.

Eodem scrupulo laboravit Lucius, Sancti Juventii apud Ticinum Præpositus, existimans Decreta hæc adversari Sancto Augustino, adversus Donatistas constanter tradenti Christiana Sacramenta à profanis intra Catholicam communionem ministris non pollui, & per Sanctos ac per impios tradita aut confecta esse æquè sancta, atque ex omnium manibus posse sine contagio fructuosè participari. Pseudo-Apostolorum, ex invidia & carnali contentione Evangelium aut Sacramenta dispensantium, ministeria esse sancta & piè accedentibus fructuosa scripsit etiam Apostolus Paulus. Respondit verò Urbanus secundus: Confecta aut data per incontinentes Presbyteros Sacramenta *proprias quidem habent virtutis dignitates, sed agentibus vel suscipientibus contra Romanorum Pontificum instituta, nisi fortè sola morte interveniente, utpote ne sine baptismate vel communione quilibet humanis rebus excedat. Eis, inquam, in tantum obsunt, ut veri fiat Idololatræ, quoniam peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus Idololatriæ nolle acquiescere*. Quod à Presbyteri, Episcopi, Metropolitæ, Primatis aut Patriarchæ, Christianam fidem aut sacros Canones palam cum Ecclesiæ scandalo prævaricantis, communione sit licitum, imò & quandoque jussum retrocedere, notissimum est in lege Christiana. Quanto igitur magis id liceat & oporteat ad jussum Romanæ Ecclesiæ? Omnis contra jussum istud inita, præsertim in divinis Sacramentis, communio est contagiosa, & attractio peccati alieni. Rectè tamen Gregorius septimus legem hanc vigere jussit in solis Presbyteris, Diaconis

conis atque Subdiaconis publicè uxorem aut pellicem habentibus. Quod enim ex dubio crimine, quousque accedat Superioris authoritas, nemo possit sui Episcopi aut Presbyteri declinare communionem, statuit Synodus octava. Et istam
L. 3. tit. 3. c. 7. Gregorii legem etiamnum hodie vigere in Clericos palam concubinarios, lucet ex Lucii tertii Pontificis Decreto, quod suo Codici inseruit Gregorius nonus.

Fateor tamen horum Decretorum occasione Latinam Ecclesiam fuisse scandalosissimè turbatam. Utique à Presbyteris omni Ecclesiastico ministerio, imo & cœlorum regno potius, quam suis uxoribus valedicere malentibus, & barbaricè ubique tumultuantibus. Plures omni ministerio valedixisse, testatur in litteris ad Cunibertum Taurinensem Episcopum Sanctus Petrus Damiani, affirmans ac demonstrans valedictionem istam fuisse sceleratissimam Apostasiam. Crediderunt se posse uti gratia, quam Siciliæ Subdiaconis, dum ad continentiam coegerunt, permiserunt Pelagius secundus ac Gregorius Magnus, alternativè dumtaxat imperantes aut abstinere ab uxoribus, aut à ministerio cessare. Verùm erat causa valde dispar. Etenim Siculorum Subdiaconorum conjugia erant legitima & Canonica, ideoque per novam sanctionem non poterant invitis auferri. Qualiter adversus Petrum Damiani, Alexandri secundi Legatum, Mediolanenses, & adversus hominem Gregorii septimi Decreta laudantem grassati fuerunt Clerici Cameracenses, supra est dictum. Qualiter Germani Clerici Sigifridum Archiepiscopum Moguntinum, eadem Decreta publicantem, ex Erfordiensi Synodo expulerint & propemodum trucidarint, refert Lambertus Schafnaburgensis. Eadem passum dicit in Moguntina sequentis Anni Synodo, &
An. 1075. pergit: *Sic tandem rei difficultate superatus Archiepiscopus statuit sibi deinceps tali quæstione omnino supersedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut causam, quam toties ipse inutiliter proposuisset, ille per semetipsum, quando & quomodo vellet, peroraret.* Ejusmodi Responsa accepit Gregorius ab aliis etiam Episcopis, ideo ut & ipse lassatus responderit suorum Decretorum per Germaniam executoribus Passaviensi Episcopo & Abbati
L. 9. Ep. 3. Hirgauziensi: *Quod de Sacerdotibus interrogastis, placet nobis ut in præsentiam, tum propter populorum turbationes, tum etiam propter bonorum inopiam, scilicet quia paucissimi sunt qui fidelibus Christianis officia Religionis persolvant, pro tempore, rigorem Canonicum temperando, debeatis sufferre.* Ita coegit Henrici Regis in optimum Pontificem
L. 2. c. 1. rebellio, ad quem in Brixinensi conventiculo degradandum fuisse illum à conjugatis Presbyteris incentum & persuasum, testatur in libris de gestis Frederici primi Imperatoris Otto Episcopus Frisingensis.

Per Sanctum Lanfrancum Cantuariensem Archiepiscopum in Anglia, & per Hugonem Diensem Episcopum in Gallia, suos Vicarios & Legatos, Decreta sua Pontifex est potentissimè executus. Et quidem Lanfrancum Guilielmus Rex, Hugonem quidam Gallicani Episcopi strenuè adjuvarunt. Fœtere perstitit sola ferè Germania, quod Henricus Rex fœderet ac impediret omnia, & plures Episcopi, præsertim Guilielmus Ultrajectensis, sceleratè ipsi adularentur.

Sigifridus Moguntinus à contumacibus Presbyteris in negligentiæ somnum actus dormire pergebat. Hinc Sancti Annonis Coloniensis, Wicelini Magdeburgensis, Burchardi Halberstadiensis, & paucorum simiuum Episcoporum zelo Gregorius adjunxit operam Rudolphi ac Bertholdi, Ducum Sueviæ & Carentiæ: etiam Alberti Namurcensis, & Roberti Comitis. Flandrensium enim Presbyteros fuisse longè sordidissimos & Episcopos negligentissimos, imò quasi colludentes, docent Papales litteræ ad laudatum Robertum & Comitissam Adelam. Etiam per zelosos ac sibi fideles Monachos curavit Pontifex sua Decreta divulgari. Et hinc nata est bina imputorum Episcoporum & Clericorum querimonia. Primam refert Pontifex in litteris ad laudatos Duces Rudolphum ac Bertholdum: *Si qui contra vos, quasi istud officii vestri non esset, aliquid garrire incipiant, hoc illis respondete, ut vestram & populi salutem non impedientes, de injuncta vobis obedientia ad nos nobiscum disputaturi veniant.* Uti adversus quintam Synodum rebelles trium capitulorum defensores Pelagium primum, Narsetis Comitis armato brachio ad ipsos Constantinopolim deportandos usum, de violata Clericali immunitate & motis Christiano tempore persecutionibus, ita etiam Gregorium septimum fornicarii Episcopi & Clerici accusabant. Et uti istis Magnus, ita bis respondit noster Gregorius: *Romam veniant nobiscum disputaturi.* Alteram querimoniam producit impuros auctor Chronici Augustensis: *Gyrovagi sub religionis specie discurrentes maximam ubique seminant discordiam. Papæ Decretum enorme de continentia Clericorum per laicos divulgatur. Sacerdotes à laicis pro connubiis miserabiliter ejiciuntur. Fas & nefas, promiscua omnia, confusa.* Emissos à Pontifice Monachos vocat Gyrovagos. Eorum unus fuit Magenoldus, regularis Clericus, quem ob similem gyrationem fuisse à scortatoribus Clericis gravissima passum scribit Bertholdus Constantiensis. Ex ipsis item fuisse existimo illum hominem, quem Cameracenses vivum combusserunt. Eorum zelus possit quandoque non satis habuisse salis, plebem in uxoratos Clericos nimium inflammasse, atque ita dedisse ansam, ut ipsorum personæ, & data ab ipsis Sacramenta scandalosè tractarentur.

L. 4. Ep. 10 et 11.

L. 2. Ep. 45

An. 1075. et 1076.

An. 1094.

Etenim similem Florentinorum Monachorum, sui de Simonia defamati Episcopi Sacramenta aversantium, excessum describit in litteris ad eamdem civitatem Sanctus Petrus Damiani: *Ad Commonachos meos articulum transfero, à quibus profectò procedere notam hanc jurgandi materiam non ignoro. Dicunt enim, quia ab hujusmodi Sacerdotibus nec Chrisma confici, nec Ecclesia dedicari, nec Clericalia jura conferri, nec Missarum ullo umquam tempore potuerunt solemnia celebrari. Et tam hæc impudenter allegant, ut anno toto compulerint in tribus Plebibus sine conspersione Chrismatis catechumenos baptizari. Sed cum Christus procul dubio denominetur à Chrismate, nil aliud tollunt Baptismo* L. 8. Ep. 11

nisi Christam, qui Chrismatis subtrahunt Sacramentum. Et certè si me fortè non fugit, nulla umquam hæresis in tantam prorupit audaciam, ut à Baptismi lavacro Chrisma, hoc est, à Christiano Christum dividere præsumpsisset. Hoc ipsum, aut quid simile possint prædicasse missi à Gregorio Monachi, ideoqoe à Chronico Augustano Gyrovagi, à Sigeberto Gemblacensi fuerunt dicti Ecclesiæ turbatores. Quod pro sacro Chrismate quidam usurparint aurium sordes, fabulam existimo aut imposturam. Adverte interim hæreticam Lutheranorum & Calvinistarum, Chrisma à Baptismo separantium, imò omnem sacram Unctionem blasphemantium, audaciam esse ideò novam, ut eam usque ad Sancti Petri Damiani ævum Ecclesia ignorarit.

Imploratum Regii brachii auxilium peperit & aliam in Anglia miseriam, de qua Guilielmus
F. 227. Malmesberiensis : *Presbyteros Concilii Londinensis, quod ante Sancti Anselmi abscessum seu exilium fuerat celebratum, violatores, qui post Concilium mulierculas domibus suis vel introduxerant recentes, vel revocaverant veteres, Rex Henricus primus discrimine pecuniæ mulctare meditabatur. Id vero Anselmus ferendum non arbitratus Regi scripsit, ut ab hac exactione temperaret : Quod Ecclesiasticorum ministrorum vitia, Episcoporum, non sæcularium corrigi debeant instantia. Ille consilia dignanter accepit, leniter rescripsit venturum proximè in Normanniam, si quid deliquisset in his & aliis, per ejus emendaturum obedientiam.* Et Matthæus Parisien-
An. 1129. sis : *Rex Anglorum Henricus tenuit Concilium magnum apud Londonias de Sacerdotum focariis prohibendis. Adfuerunt Concilio VVilhelmus Cantuariensis,* Sancti Anselmi successor, *& Turstinus Eboracensis Archiepiscopus, cum suis suffraganeis, quos omnes simplicitate Cantuariensis Archiepiscopi Rex Henricus decepit. Concesserunt namque Regi justitiam de focariis Sacerdotum, quæ res postea cum summo dedecore terminabatur. Accepit enim Rex pecuniam infinitam à Presbyteris pro suis focariis redimendis. Tunc, sed tardè, pœnituit Episcopos de concessa licentia, cum in omnium oculis pateret deceptio Prælatorum, & depressio Sacerdotum.* Rex enim in Clericorum crimina nequit esse judex, sed obediens dumtaxat ab Episcopis invocatus seu jussus Ecclesiastici judicii executor. Tunc factum existimo, quod addit laudatus Malmesberiensis: *Episcopis aliis* ista focariarum redemptrices pecunias *vel concedentibus, vel metu silentium tenentibus, in solo Radulpho Cicestrensi Episcopo vigor Pontificalis emolliri nequivit. Per totam siquidem Diœcesin divina vacare officia, Ecclesiarum januas præcepit spinis obstrui, Monachorum cantum non inhibens, sed tamen laicis aditum arcens. Facti atrocitas Regem inflexit, ut ei soli, quasi mentis inconsideratæ homini, censum Presbyterorum indulgeret.* Eum posteà solum oti verum Episcopum, cæteros spernens, timuit, dilexit, honoravit. Quo exemplo & alii tandem Episcopi censum istum de regiis manibus paulatim efestucarunt. Sordidissimum, à Gregorio septimo quam meritissimè damnatum, quæstum varii postmodum Episcopi ac præsertim Archidiaconi sibi appropriarunt. Et hinc Sanctum Anselmum, qui quæstum istum non soli Henrico Regi, sed & cunctis Angliæ Fol. 472.
Archidiaconis ac Decanis rigidissimè interdixit, meritò laudat Rogerus Hovedensis. Hasce omnes Gregoriani Decreti lnctas Urbanus secundus, Paschalis secundus, Calixtus secundus, Honorius secundus, ipsorumque Legati & Synodi variè adjuvarunt. Etiam ab Innocentio secundo fuisse Leodii factam ex Lotharingis & Transrhenanis Episcopis Synodum, damnataque hæc sacrilega *conjugia*, testatur magnum Belgii Chro-
nicon. Verùm Hydra semper revixit, & num- Fol. 158.
quam omni capite potuit truncari. Hinc tandem in Romana sua Synodo statuit idem Innocentius: *Decernimus ut ii, qui in Ordine Subdiaconatus & supra uxorem duxerint, aut Concubinas habuerint, officio atque Ecclesiastico beneficio careant. Ad hæc Prædecessorum nostrorum, Gregorii septimi, Urbani & Paschalis, Romanorum Pontificum, vestigiis inhærentes præcipimus, ut nullus Missas eorum audiat, quos uxores vel Concubinas habere cognoverit. Ut autem Lex continentiæ, & Deo placens munditia in
Ecclesiasticis personis & sacris Ordinibus dilatetur,* Cano. 6.
statuimus, quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, et 7.
Subdiaconi, Regulares Canonici, Monachi, atque Conversi professi, qui Sanctum transgredientes Propositum uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Hujusmodi namque copulationem quam contra Ecclesiarum Regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Quin etiam ab invicem separati pro tantis excessibus condignam pœnitentiam agant. Sacrilega ista matrimonia reddit ac declarat irrita, Hoc addit supra Decreta laudatorum suorum Antecessorum. Lucet ex confirmatorio Eugenii tertii Canone, edito in Synodo Remensi: *Quia continentia, & Deo placens munditia in Ecclesiasticis personis & sanctis Ordinibus dilatanda est, Sanctorum Patrum & Prædecessoris nostri Papæ Innocentii vestigiis inhærentes statuimus, quatenus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdia-
coni, Regulares Canonici, Monachi, atque Conversi* Cano. 7.
professi, qui Sacrum transgredientes Propositum uxores sibi copulare præsumpserint, separentur. Ejusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam Regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Qui etiam ab invicem sæparati pro tantis excessibus condignam pœnitentiam agant. Id ipsum quoque de Sanctimonialibus, si, quod absit, nubere tentaverint, observare præcipimus. Innovari à se dicit solius Innocentii secundi Decretum, quod nempe Gregorius & ejus Successores damnassent quidem ista conjugia, non tamen lucidè irritassent. Exprimit & Sanctimoniales: Quod enim eas Innocentius non expressisset, irritantem ejus legem quidam garriebant ad ipsas non extendi. Et hinc nulla deinceps apud sacros Canones est memoria Episcopalium, Presbyteralium, Diaconalium, aut Subdiaconalium conjugiorum aut uxorum. Eas in sua Lateranensi Synodo Alexander tertius vocat mulierculas, quem Successores sunt passim imitati.

Hac via decrevit malum, non tamen fuit plenè extinctum. Etenim dudum post Eugenii tempora scripsit ad Andream Lundensem in Dania Archiepiscopum, suum per Septemtrionis Eccle-

L.4. Epist. 1018. sias Vicarium ac Legstum, Innocentius tertins: *Postulasti, utrum Sacerdotes Sueciæ in publicis deberes tolerare conjugiis, qui super hoc se asserunt cujusdam summi Pontificis privilegio communitos*. Quod nec cnmmuni jure, nec consuetudine, utpotè exsufflata per Innocentium secundum, possent fœdas nuptias defendere, Apostolicum privilegium allegarunt. Hinc pergit Pontifex: *De Presbyteris Sueciæ certum non possumus dare responsum, nisi viderimus privilegium quod prætendunt*. An privilegium babuerint atque exbibuerint ignoro; partem negativam persuadere possint
L.18.c.6. verba Joannis Magni in bistoria Gothorum & Suecorum: *Presbyterorum filii in Gothia semper fuerunt vilissimi æstimati, eorumque patres ob læsæ bonestatis infamiam non minùs contemptibiles effecti velut sal infatuatum conculcabantur*. Hæc palam edicunt ista conjugia ex pravo abusu, non ex Apostolico privilegio suisse. Eadem pravitas usque ad eadem tempora perduravir in Dalmatiæ ac Diocliæ Presbyteris & Subdiaconis, exstirpataque primum fuit per Joannem Capellanum
An. 1199 & Simonem Subdiaconum Legatos laudati Innocentii tertii. Ipsorum Synodum Abrahamus Bzovius suis Annalibus inseruit. Honorius tandem tertius in Ecclesiam introduxit Religiosos Mendicantes, quorum sancto verbo & exemplo malum fuit radicitus ubique evulsum.

CAPUT IX.

Exponitur aliud contra sacrilega hæc conjugia remedium.

REmedium hoc edicit in vita Sancti Petri Damiani Joannes Monachus: *Ex Sancti*
C.15. et 16. *Petri Damiani beneficio est, quod matricum Ecclesiarum Clerum per Romanam provinciam undique sibi contiguum congregatum inspicimus, eosque nonnulla Canonici ritus vestigia imitari applaudimus, qui relictis olim cunctis Canonicis institutis, & à communis vitæ ordine prorsus recesserant, & in singulis laribus una cum mulieribus sæculariter degebant. Fœditas eatenus se impudenter effuderat, ut nuptiæ Presbyterorum nihil discrepare viderentur ab ambitione sæcularium*. Sancti Rigoberti pro reparanda Clericali castitate institutum, longè efficacissimum, ideoque à Pippino Francorum Rege ac ejus filio Carolo Magno omnibus Occidentalis Imperii Ecclesiis impositum, plurimis in locis per causas ex Formosi Pontificis calamitate natas defecerat, atque ita redierant fœdæ nnptiæ Sacerdotum. Hinc ad hasce eliminandas istud per omnes Romanæ Provinciæ Cathedrales Ecclesias reparare studuit laudatus Petrus Damiani. Quomodo Fanensis, ac præsertim Velitrensis Ecclesiæ incorrigibiles Clericos, non dumtaxat ad commnnem, sed & ad sanctissimam vitam reduxerit, docent ejus litteræ ad nescio quem Archiepiscopum, & ad Clericos Fanenses. Singulares Clericos passim à sæcularium conversatione & L.3.Ep.19 et L.5. Ep. 9.
inconditis moribus non discordare, curis sæcularibus indifferenter inservire, ab otiosi sermonis ineptiis se non compescere, terrenæ concupiscentiæ flammis feryere, & aliis insuper subjacere vitiis ac vitiorum periculis scripsit ad quemdam Episcopum, cunctis assiduè Clericis prædicavit, atque ita pedetentim reduxit ad vitam communem. Etiam Ecclesiæ Mediolanensi imponere conatus est, suis istic pacificatoriis ac reformatoriis Decretis inserens hunc articulum: *Clerici juxta Ecclesias, si fieri possit, babitare cogantur*. Eandem tunc Lateranensis Ecclesia suscepit: Susceptam fuisse jussu Alexandri secundi, & quidem sub Sancti Augustini Regula, testarur in Romano Bullario prima Epistola Anastasii quarti. Omnium prima vitam istam in Italia tunc suscepisse videtur Ecclesia Lucensis. Quod enim L.6.Ep.11
per Leonis noni ac Victoris secundi auctoritatem susceperit, testatur in compulsoriis ad ipsam retinendam litteris Gregorius septimus. A Sancto Romualdo hæc didicerat Petrus Damiani scribens
in ejus vita: *Constituit vir Sanctus Romualdus plures Canonicos & Clericos, qui laicorum more sæculariter babitabant, Præpositis obedire, & communiter in congregatione vivere docuit*. Laudatus Petrus insuper proprietatem ab Aquisgranensi Regula permissam exstirpavit, & omnes ubique Canonicos deduxit ad Regulam Sancti Augustini. Etenim Rhemensem Synodum mandantem omnes Canonicas mulieres vivere secundum Sancti Augustini Regulam, quam Severinus Binius factam existimat sub Eugenio secundo, marginalis Scboliastes rectè adscribit Eugenio tertio. C.35.

Quod cunctus olim Italiæ Clerus vitam commnnem ex Caroli Magni jussu egerit, lucet ex Romana Synodo landati secundi Eugenii nuper
publicata per illustrissimum Dominum Lucam Holstenium: *Necessaria res existit, ut juxta Ecclesiam claustra constituantur, in quibus Clerici disciplinis Ecclesiasticis vacent. Itaque omnibus sit unum refectorium ac dormitorium, seu cateræ officinæ ad usus Clericorum necessariæ. Ministri vero post Episcopum tales super eos eligantur, quorum vita atque doctrina illos potius exornent, quam deboneslent*. Et iterum: *Sacerdotes constitui non oportet, nisi in Ecclesiis aut speciali Monasterio deputentur, ne necessitas in sæcularibus domibus babitandi illis occurrat. Alioquin à propriis Episcopis aut in Episcopia aut in Monasteria babitandi & conversandi pro exercendo officio constituantur, in quibus mulieres conversari nulla ratio permittit. Ideòque eos ibi conversari & enutriri oportet*. Hanc ergo lapsam disciplinam revocavit Petrus Damiani, atque confirmari & juberi impetravit à Sancto Papa Leone nono, de quo in historiali Epitome Siffridus Presbyter C.7.10.
Misnensis: *Leo Papa constituit, ut fiant claustra juxta Ecclesias ad disciplinam servandam*. Quod ipsum eisdem verbis ad eundem annum testatur incogniti auctoris Chronologica compilatio. Etiam à Romsna Nicolai secundi Pontificis Synodo impetravit Petrus hunc Canonem: *Præcipientes statuimus, ut ii majorum ordinum Clerici, qui Leoni nono Prædecessori nostro obedientes castitatem servaverint, juxta Ecclesias, quibus ordinati* An. 1049.

sunt,

*sunt, sicut oportet Religiosos Clericos, simul man-
ducent & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesiis
venit communiter habeant. Et rogantes monemus,
ut ad Apostolicam, communem scilicet, vitam sum-
mopere pervenire studeant.* Quem Canonem in-
novavit in sua Romana Synodo Alexander se-
cundus, persuasus ab eodem Petro Damiani.
Etiam à Gregorio septimo Decreta ista fuisse fir-
mata scribit magnum Belgii Chronicum, & ad-
F.3047. dit: *Multa tunc magnaque ubique terrarum fundata
sunt Monasteria, & maximis divitiis à Principibus,
Prælatis, ac divitibus solemniter dotata.*

Etenim Hugo primus cognomento Salmensis
seu Salmanna, Vesontionensis Archiepiscopus,
quatuor erexit claustra Clericalia, primum pro
se, secundum pro Clericis ad Ecclesiam Cathe-
dralem, tertium Sanctæ Mariæ Magdalenæ,
quartum ad Sancti Laurentii Basilicam, de qui-
L.3. Ep.8. bus laudatus Petrus Damiani: *Ibi candidus Cleri-
corum tuorum cætus tamquam Chorus nitet angeli-
cus. Illic enim velut in cælestis Athenæ gymnasio sa-
crarum Scripturarum erudiuntur eloquiis, illic veræ
Philosophiæ solerter incumbunt studiis, seseque sub
regularibus exercent quotidiè disciplinis.* Multa
item in Gallia & extruxit & reformavit Sanctus
Ivo Carnutensis Episcopus, & post illum Stepha-
nus Episcopus Tornacensis. Etiam Lutholfus
An. 1095. Tullensis Ecclesiæ Presbyter, laudatus à Ber-
tholdo Constantiensi. Hi omnes propagavere
Canonicos sub Regula Sancti Augustini. Opus
bonum etiam in Germania plures Episcopi pro-
moverunt: Sanctus Anno Coloniensis, Heri-
mannus Bambergensis, Willigisus Moguntinus,
Altmannus Pataviensis, Wazo Leodiensis, Bru-
no Augustanus, Conrardus Salisburgensis, lau-
An. 1075. dati à Lamberto Schasnaburgensi, Mariano Sco-
to, Abbate Dodechino, Magno Belgii Chro-
nico & Chronico Augustano. Hamburgensem
& Lubecanam Ecclesias esse ex ipsa fundatione
regulares, omnemque per Sclaviam multas fuisse
eis à Godescalco Duce adjectas testatur Presbyter
Hemboldus. In Hibernia eandem sanctitatem
Il.1.c.10. plantavit Sanctus Malachias Dunensis Episcopus,
in Anglia Henricus secundus Rex, ejusque ma-
ter Imperatrix Mathildis laudata à Roberto Mon-
An. 1168. tensi. Omnibus eam non Monachalibus Cathe-
dralibus Ecclesiis imposuerunt. Sanctus Mala-
chias prosecutus est ac restauravit Sancti Patricii,
non Apostoli & Episcopi, sed qui circa Domini
annum octingentesimum quinquagesimum flo-
ruit, Abbatis opus. Ab ipso enim Hibernis esse
An. 1171. & regulares Clericos, & admirabile illud purga-
& 1185. torium testatur Joannes Bromptonus Abbas Jor-
nalensis. Etiam de Godefrido Hierosolymorum
Rege scribit magnum Belgii Chronicon: *Primus
secundum Gallicanæ Ecclesiæ morem in Ecclesiis Se-
pulchri Dominici & in Templo Domini Canonicos in-
F. 1040. stituit regulares.* Quod ipsum testatur Simeon
An. 1010. Monachus Dunelmensis. Circa hæc tempora,
quod omnes ubique Canonici ad vitam commu-
nem reduci non possent, cœpit vocabulum, *Ca-
nonicus Regularis*, distinctioque inter regulares
Canonicos & sæculares. Regularis & Canoni-
cus sunt penitus idem. Carolus Magnus, dum
omnes sui Imperii Clericos ad Canonum in Clau-
stro & communi vita observantiam coegit, al-
terutro etiam nomine fecit appellari. Et Græ-
cum præ latino, quia jam dudum magis inole-
verat, fuit retentum. Retentum fuit etiam post
excussam sanctam istam vitam. Hinc illius hoc
tempore restauratores, quo ab illius excussoribus
discernerentur, sese vocaverunt Canonicos re-
gulares. Non est frivola aut inutilis repetitio.
Est similis huic: *Abba pater.* Communem Cle-
ricorum vitam etiam Innocentius tertius dilexit,
& admodum promovit. Etenim de ejus apud
nos Legato scribit magnum Chronicon: *Guido
quondam Abbas Cistertiensis, nunc Episcopus Lega-
tus à Papa, sciens Leodii Clericos dormire cum suis
focariis, præcepit ut in dormitorio dormirent, &
Ecclesias nocte & die frequentarent, & ut Decani
ac Præpositi, qui curam eorum gerunt, delinquen-
tes graviter punirent. Ordinavit, & maximè in
majori Ecclesia, ut residentes simul in refectorio co-
medant, & in dormitorio jaceant, & nunquam ex-
tra, nisi de licentia Decani. Rebelles vero ut suo
stipendio priventur.* Lapsæ istic disciplinæ origo
fuit sub Innocentio secundo Albuzo Episcopus,
de quo idem Chronicum: *Sub hoc Albuzone cœpit* F.1062.
*ruere disciplina Clericalis. Per claustrum equi, &
mulieres in domibus habitabant. Cives filias suas
sine discretione graduum Clericis & laicis dabant uxo-
res.* Accessit & aliud malum sub Pontificatu
Alexandri tertii: *Ecclesia Sancti Lamberti confla-* F.1091.
*gravit ab igne prosiliente è domo cujusdam, & com-
burente totum claustrum, & omnes ejus officinas.*
Patracensi etiam in Achaja Ecclesię regulares San-
cti Rufi Canonicos imposuit laudatus Innocen-
tius tertius, volens institutum istud per omnes,
quæ cum Flandrensi jugo Latinum ritum susci-
perent, Græcorum Ecclesias propagari. Tunc
item Osmensis apud Hispanos, ad Sancti Domi-
nici, sui tunc Canonici, postea Fratrum Prædi-
catorum fundatoris consilia, necnon & apud
Septemtrionem Livoniensis, pluresque in aliis
gentibus Ecclesiæ ipsum susceperunt.

Quæstio est, an ista vitæ sanctitas sit apud
nos revera Sancti Rigoberti institutum, ab Eu-
ropæ Ecclesiis antea ignoratum? Dico, *Ecclesiis
Europæ:* Quod enim Africanæ Ecclesiæ ipsam
Sanctus Augustinus imposuerit, atque ita illam
ex fœdissima florentissimam reddiderit, liquet ex
variis ejus scriptis, atque vita per Possidium Epi-
scopum Calamensem. Porrò negativam proposi-
tæ quæstionis partem suadet Sancti Papæ &
Martyris Urbani primi Decretalis Epistola, af-
firmans vitam istam ex Apostolica traditione vi-
gere in omnibus Cathedralibus Ecclesiis. Et de
Sancto Eusebio Vercellensi Episcopo scribit San-
ctus Ambrosius. *Hæc duo in attentiore Christiano-* Ep.25.
*rum devotione præstantiora esse quis ambigat, Cleri-
corum officia & Monachorum instituta? Hæc primus
in Occidentis partibus diversa inter se Eusebius con-
junxit.* Hinc in istius Ecclesiæ eligendo Episcopo
asserit requiri duo: Monasterii continentiam, &
Ecclesiæ disciplinam. Quod ipsum repetit in
quinto decimo Sermone de Sanctis. Et Ecclesia-
sticum Augustense Chronicon ait Cathedralem
olim, postea Monachalem istic Sanctæ Martyris
Afræ Ecclesiam fuisse ædificatam sub Constanti-

L. 1. c. 8. no Augusto, & adjungit: *Ibidem denique Clerici instituti sunt sub Apostolica regula in communi viventes, ac Deo juge sacrificium laudam statutis horis persolventes, qui processu temporis Canonici regulares nuncupati sunt*. Quod item Cathedralis ad Sanctam Mariam Atrebatensem Ecclesia dudum ante Sanctum Rigobertum fuerit Regularis, liquet ex litteris Sancti Vindiciaui Cameracensis Episcopi ad Joannem quintum Pontificem, existentibus apud Baldricum Tornacensem Episcupum in Ecclesiæ Cameracensis Chronico, laudatamque Atrebatensem Ecclesiam vocantibus *Monasterium Canonicorum*. Eandem vitam in Ecclesia Metropolitana Vesontionensi plantatam à Sancto Lino primo istius civitatis Archiepiscopo, ac primo dein post Sanctum Petrum Apostolum Romano Pontifice, viguisse usque ad Felicem & Tetradum Episcopos, per ipsorum incuriam periisse, ac tandem per Sanctum Martyrem & Apostolum Bonifacium denuo revixisse scribit in ejusdem Ecclesiæ historia Joannes Jacobus Chifletius,

Lib. 1. c. 25.

Respondeo tamen Sanctum Rigobertum, ex Sacro Sancti Benedicti Ordine Rhemensem Archiepiscopum, omnino fuisse primum Sancti instituti in Europa auctorem. Adversa argumenta aliud non evincunt. Etenim adducta Sancti Urbani Epistola est ex spuriis Isidori negotiatoris Hispani mercibus, à Riculpho tertio post Sanctum Bonifacium Moguntinensi Episcopo sparsis in omnem Franciam, ideoque posterioribus Sancto Rigoberto. Ipsarum auctor fuit magis pius quam doctus, conatus afflictæ tunc Ecclesiæ tradere aut reddere variam necessariam disciplinam, cujus non infima portio fuit communis vita Clericorum. Sanctus Eusebius Vercellensis Episcopus Cathedrali suæ Ecclesiæ non regulares Clericos, sed Antonianos Monachos imposuit, uti palam lucet ex adductis locis Sancti Ambrosii. Ita cunctis Anglorum Ecclesiis Sanctus Gregorius Magnus impositos voluit Monachos Benedictinos. Augustensis Chronici Auctor est Othone Frisingensi Episcopo posterior, ideoque dicit ibidem tandem Clericos institutos in communi viventes: Utique non sub Constantino, sed sub Pippino aut Carolo Magno. Sancti Vindiciani Epistola videtur habere aliquid difficultatis. Exponit eam Georgius Colvenerius. *Sic Helgandus in vita Roberti Francorum Regis omnes Ecclesias per eum fundatas, sive fuerint Monachorum, sive sæcularium aut Regularium Canonicorum, vocat Monasteria, uti & alii passim scriptores mediæ ætatis*. Et in Vesontionensis Ecclesiæ historia Joannes Jacobus Chifletius: *Nihil frequentius in antiquorum scriptis, quam ut Ecclesiam quamlibet Monasterii nomine appellent, sicut & nos Galli quamcumque Basilicam* Mounstier *appellamus*. Ita etiam Philo Judæus & Eusebius Cæsariensis Episcopus prima
Lib. 2. c 23. Christianorum apud Alexandriam habitacula vocarunt Monasteria, id est, & situ & singulari sanctimonia ab aliorum habitaculis segregata ad normam Hierosolymitanam, de qua Sanctus Lucas in actis: *Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis, cæterorum autem nemo audebat se conjungere illis, sed magnificabat eos populus*. Porrò laudatus Chifletius Ecclesiam Vesontionensem affirmans ab Apostolorum tempore fuisse Regularem est omnino lapsus. Adduci nequit firmum istius rei argumentum.

CAPUT X.

An sacrilega Clericorum & Monachorum conjugia fuerint olim valida?

BAsilius Pontius Legionensis in eruditis de Matrimonii Sacramento libris existimat sacrorum Clericorum ac Monachorum matrimonia fuisse quidem semper sacrilega, ac per Ecclesiam damnata, dudum tamen valuisse, ac priùs per Innocentii secundi Lateranensem Synodum fuisse irritata. Probare nititur ex variis Ecclesiæ Patribus, & antiquis Canonibus, conjugia ista quidem punientibus, palam tamen non exsufflantibus. Hinc opinatur legem exsufflantem olim non fuisse. Ita cespitat in ipso limine. Etenim matrimonio, quod non solum Christianum Sacramentum, sed & civilis contractus sit, dirimentia impedimenta statuere dudum sibi arrogarunt ac reservarunt Christiani Romanorum Augusti, posterioribus dumtaxat sæculis Ecclesia fuit nacta istam potestatem. Hinc antiqui Patres & Canones raro istorum impedimentorum, utpote ad suam potestatem non spectantium, ex professo meminerunt.

Et rei & temporis distinctione est opus. Primo agamus de Monachis & Sanctimonialibus. Attentata ab ipsis matrimonia constanter assevero numquam valuisse. Lucet ex lege Joviniani (a) Augusti exstante in Codice Theodosiano ad Secundum Prætorio Præfectum: *Si quis non dicam rapere, sed vel attentare matrimonii jungendi causa sacratas virgines vel invitas ausus fuerit, capitali sententia feriatur*. Eandem legem Codici suo inseruit Justinianus Augustus, omittitque voces, *Vel invitas*, quæ revera videntur superabundare. Legis causam edidit Hermias Zozomenus: *Jovinianus misit ad Secundum Præsidem generale edictum, quod jubebat, ut qui sacratam Virginem, vel ad nuptias contrahendas pellicere conaretur, vel lascivo solum obtutu aspiceret, maximè omnium si per vim raperet, capitis supplicio mulctaretur. Istam legem ideo tulit, quod quidam improbi viri, regnante Juliano apostata tales virgines vel vi vel persuasione ad hanc corruptelam inductas sibi connubio junxissent, quemadmodum fieri solet, cum religionis statu perturbato turpis libido id genus sceleris conscicendi impunitatem proponit*. Quod probrum quia uno ictu exscindi nequiit, legem ad Palladium Prætorio Præfectum iterarunt Honorius & Theodosius Augusti, capitalem tamen sententiam mutantes in publicationem bonorum ac deportationem. Neque Jovinianus fuit primus legis auctor: Constantii Augusti legem, exstantem in eodem ejusdem Theodosiani Codicis titulo, innovavit dumtaxat, & capitali supplicio auxit.

(a) Jovian. Noris. L. 9. tit. 25. c. 2.

L. 1. tit. 3. c. 5.

L. 6. c. 3.

Executus est antiquam & haud dubiè Apostolicam

licam Eccleſiæ regulam, de qua primum Concilium Toletannm, devotam carne lapſam mandans pœnitere per decem annos, & adjungens:
C. 16. & 19. *Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, niſi adhuc vivente ipſo viro caſtè vivere cœperit, aut poſtquam ipſe deceſſerit.* Quod nempe itritum ſit tale conjugium, & nullus illius liceat uſus. Quod ipſum obſcurioribus tamen vocibus ſtatuunt Eliberina Synodus, & quarta Carthaginenſis, pro fundamento adducens Apoſtolicum Canonem: *Cum luxuriatæ fuerint, nubere volunt.* Non dicit, *Nubuat*, ſed, *Nubere volunt*, quod nempe nuptias nequsquam validas inire, ſed ititas dumtaxat poſſint attentare. Hinc igitur earumdem cum ſacra virgine aut vidua attentatorem capite plecti Jovinianus, omnibus bonis exutum deportari juſſerunt Honorius ac Theodoſius, quo ſeducta muliet poſſet mox in pœnitentiam redigi, & ad veniam adſpirare. Vanum ſacrilegi conjugii ſucum voluerunt efficaciter ſine quavis ſtandi ſpe diremptum. Vox *Attentare* palam importat plenam nullitatem. Et hanc legem omninò reſpexit in litteris ad Himerium Tartaconenſem Archiepiſcopum Siricius Pontifex, deteſtabiles Mnnachorum cum Monialibus nuptias addicens perpetuæ uſque ad mortem pœnitentiæ, perſonas proſcribens è Monaſteriis ad ergaſtula, aſſerenſque & à publicis legibus, & ab Eccleſiaſticis regulis condemnari. In ſuis ad Gallicanos Epiſcopos reſponſis, apud Jacobum Sirmondum in primi tomi calce exſtantibus, Innocentius primus affirmat ab ejuſmodi ſeductis virginibus, volentibus crimen defendere, *Adultero imponi mariti nomen*, id eſt, conjunctionem iſtam non eſſe conjugium, ſed adulterium atque incæſtum.

. Lucidiſſimè iſtud ipſum tradit in litteris ad
C. 12. & 13. Sanctum Victricium Epiſcopum Rotbomagenſem: *Quæ Chriſto ſpiritualiter nupſerunt, & velari à Sacerdote meruerunt, ſi poſtea vel publicè nupſerint, vel ſe clanculo corruperint, admittendas non eſſe ad pœnitentiam, niſi is, cui ſe junxerant, de ſæculo diſceſſerit. Si enim in omnibus hæc ratio cuſtoditur, ut quæcumque, vivente viro, alteri nupſerit, habeatur adultera, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, niſi unus ex ipſis defunctus fuerit, quanto magis tenenda eſt de illa, quæ ante immortali ſponſo ſe conjunxerat, & poſteà ad humanas nuptias tranſmigravit? Hæ verò, quæ nondum ſacro velamine tectæ, tamen in propoſito virginali ſemper ſe manere promiſerant, licet velatæ non ſint, his agenda aliquantò tempore pœnitentia eſt, quia ipſarum ſponſio à Domino tenebatur. Si enim inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolvi, quanto magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, ſolvi ſine vindicta non debet? Nam ſi Apoſtolus Paulus, quæ à propoſito viduitatis deſceſſerant, dixit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt; quanto magis virgines quæ pactionis ſuæ fidem minimè ſervaverunt?* Diſtinguit inter votum ſimplex & ſolemne. Scio voti ſolemnitatem eſſe rem Eccleſiaſticam & compoſitum artificiale; eſt tamen longè antiquiſſima, traditioque veraciter Apoſtolica. Etenim Apoſtolus Paulus, dum ſolas ſexaginta annorum, & quidem ſolas verè, id eſt, inopes & deſolaras, viduas admitti vult ad continentiæ profeſſinnem, mandans juniores nubere & fieri matres familias, ne in Chriſto luxuriatæ incipiant uti à nimium curatæ cutis prurigine, datam Chriſto fidem prævaricentur, denuo tentent nubere, atque ita retro abeant poſt Sathanam: Apoſtolus, inquam, non agit de qualibuſcumque viduis, ſed de ſolis ad Eccleſiæ miniſterium & ſportulas eligendis, admittendiſque ad honorificum viduitatis velamen, varias Sacerdotalium benedictionum preces, & ſolemnem profeſſionem caſtitatis. Abſit ut omnes juniores viduas coegerit ad nuptias. Eis quæ de datis ſibi à Deo viribus confiderent, ſimplicem profeſſionem non tantum permiſit, ſed & ſuaſit; ſolis de incontinentia periclitantibus ſuaſit nuptias: Verum nullius profeſſionem voluit ſolemniter ab Eccleſia conſectari. Quod talis conſecratio dirimeret futuras nuptias, adeoque lapſuras viduas dejiceret quaſi in neceſſitatem perpetuæ damnarionis. Quæ regula omnino viguit etiam in ſacris Virginibus. Nam virgines etiam ab ipſis Apoſtolis fuiſſe conſecratas, authenticis exemplis poſſit oſtendi. Quo circa & virginalis & vidualis caſtimoniæ profeſſio ſemper per ſacri veli, quod mitram vocavit
Africana Eccleſia, ſolemnem impoſitionem, Sa- Cap. 19.
cerdotales preces, aut aliam conſecrationis formulam fuit ſigillata, eaque eſt illius antiqua ſolemnitas. Et hinc Innocentius Pontifex ſcripſit velatæ virginis nuptias eſſe adulterinam ac ſimultaneam polygamiam, & quidem carnali polygamia & adulterio deteriora. A quibuſdam exiſtimatur loqui cum Canone Ancyrano: *Quicumque virginitatem profitentes profeſſionem ſuam irritam reddunt, ii Bigamorum definitionem impleant.* Utique Bigamorum ſimultaneorum. Ejuſmodi virgines, non niſi ſoluto per mortem aut æquivalentem diſſociationem contubernio, vetat Pontifex admitti ad pœnitentiam, ſimpliciter autem profeſſas non mandat ſeparari, ſed dumtaxat de læſo bonæ fidei ſeu ſimplicis voti pacto
caſtigari. Lucidiſſimè dicit primæ eſſe irritum, C. 1. & 2.
ſecundæ conjugium valere. Eadem diſtinctione ac eiſdem ferè verbis utitur in reſponſis ad quæſtiones Gallorum. Et hinc fortiter ſuadeor reſponſa iſta eſſe omnino ipſius.

Voti ſolemnitatem in data per manus impoſi- Cap. 40.
tionem benedictione etiam ponit, ac talium vir-
ginum conjugia eſſe adulteria affirmat Venetica Cap. 6.
Synodus: eſſe conjunctiones nefarias ait prima Turonenſis. Eas quæ ſive in Monaſterio, ſive in propria domo per veſtium commutationem converſæ fuerant, quinta Aurelianenſis mandat non admitti ad communionem, *Niſi culpam ſe-
queſtratione ſanarint.* De lapſis in conjugia Mona- Cap. 19.
chis ſtatuit ſecunda Turonenſis; *De uxoris male-* Cap. 15.
ſociato conſortio etiam Judicis auxilio ſeparentur. Id ipſum ex laudata Joviniani Imperatoris lege ſtatuit de ſacris virginibus & viduis, atque adjungit: *Excludatur excuſationis adinventio, quam modò aliquæ dicere meditantur, quod propterea ſe veſte
mutarint, ne eas inferiores perſonæ macularent.* Cap. 20.
Nam quæ ſe veſte mutaverit, abſque dolo in eo propoſito, quod diſpoſuit, ſ verare procuret. Illud

vero

vero quod aliqui dicunt, Vidua quæ benedicta non fuit, quare non debet maritum accipere? Cum omnes sciunt quod nunquam in Canonicis litteris legitur benedictio viduatis. Noo ao liceret, sed an valeret istarum personarum coojugium, erat quæstio. Quis enim fidelis unquam quæsierit, an continentiam professæ virgini, aut viduæ liceat matrimonium? Quædam virgines non in professionis istius sigillum, sed dumtaxat adversus Raptorum violentiam ajebant se mutasse vestem, quædam viduæ sese Sacerdotalibus precibus so-
Cap. 12. lemniter non benedictas cavillabantur, ideòque à valido conjugio non arceri. Ipsarum nihilominus nugas damnat, & attentata conjugia separari mandat Synodus, adeòque palam censet irrita. Illarum nuptias esse potius stuprum quam conjugium definit prima Synodus Matisconensis.
Cap. 3. Quousque sese separarint, ab Ecclesiastica communione & omnium Christianorum coovivio separant Lugduoensis tertia, & quinta Parisiensis.

Cap. 6. Idem pro Hispaniarum Ecclesiis statuunt Sy-
Cap. 52. nodus Ilerdensis, Barcinonensis, & quarta Toletana. Sancti Bachiarii, à Gennadio Massiliensi in virorum illustrium catalogo laudati, doctissimam Epistolam non possim præterire. Cum sacra virgine in fornicationem lapso Monacho ut crimen initis cum ipsa nuptiis emendaret, quibusdam suadentibus insigniter ille respondit: *Absit hoc à Christiani oris eloquio. Serpentis ista suggestio est, ut illius quem occidit, etiam cadaver absumat. Nonne simile est, si quis percussus graviter extremo anhelet in fine, & hunc terrenus medicus si fortè visitaverit, quia non posse vivere suspicatur, hortetur occidi?* Nervosè ostendit conjugium esse religiosi nominis vocabulum, in Monacho aut Moniali nec licere nec posse valere, ideoque hisce lapsis nullum nisi à Monasterii carcere esse
Epist. 9. spem salutis. Exstat Epistola Tomo tertio sacræ
Epist. 3. Bibliothecæ. Etiam in litteris ad Lucaniæ, Brutii, ac Siciliæ Episcopos Gelasius primus, Symmachus in litteris ad Sanctum Cæsarium Archiepiscopum Arelatensem, ac in litteris variis istud ipsum docet Sanctus Gregorius Magnus.

Eadem fuit sententia Ecclesiæ Græcæ. Etenim in litteris Canonicis ad Sanctum Amphilochium
Cap. 6. scribit Magnus Basilius: *Canonicorum fornicatio pro matrimonio non reputetur, sed eorum conjunctio omnino divellatur. Hoc enim ad Ecclesiæ securitatem est utile, & hæreticis adversum nos non dabit ansam, quod propter peccandi libertatem ad nos attrahamus.* Per Canonicos seu Regulares intelligi majores Clericos, professosque Monachos ac Moniales, rectè advertit Theodorus Balsamon. Ego existimem non de quibuscumque, sed de solis apud hæreticos promotis, ac professis Clericis & Monachis retulisse Amphilochium, & Basilium respondisse, quod facta extra Ecclesiam vota quidam censerent irrita & exsufflanda. Hoc evincit ratio pro responso adducta. Ita lucet de attentati per orthodoxos Clericos aut Monachos connubii invaliditate nec hunc nec illum umquam ambegisse. Ea enim jam pridem irrita edixerat ex Apostolico Canone Synodus Ancyrana. Et ad Theodorum Monachum, in sacrilegas nuptias lapsum, Mopsuestiensem postea cum tot post mortem contentionibus Episcopum, scribit
Sanctus Joannes Chrysostomus: *Legitima & justa res est conjugium: & ipse fateor. Sed tibi jam non est integrum jura connubii servare. Cœlesti enim sponso semel junctam, illum relinquere, & uxoris laqueis implicari est adulterii crimen incurrere. Quamvis millies hoc ipsum voces nuptias, ego tamen & adulterio illud tanto pejus affirmo, quanto major ac melior mortalibus Deus.* Nervosè ostendit penitus irritum esse istiusmodi conjugium, & subjungit causam: *Nihil in te penitus tui juris est. Nam si mulier proprii corporis non habet potestatem, sed vir, multò magis hi, qui Christo potius quam sibi vivunt, ditionem sui corporis habere non possunt.* Solemne castitatis votum ponit hominem in statu, & facit esse juris alieni. Ep. 1. c. 11.

Consonat sextus decimus Canon Chalcedonensis: *Virginem, quæ se Domino Deo dedicavit, similiter & Monachos, non licere matrimonio jungi. Sin autem hoc fecisse inventi fuerint, sint excommunicati.* Conjugium declarari irritum affirmant in responsis ad Francorum consulta Stepha- Cap. 7.
nus secundus Pontifex, in Canonum Synopsi C. 10.
Arsenius Monachus, ac in adducti Canonis scholio Theodorus Balsamon, affirmans ipsum loqui etiam de consecratis extra Monasterii claustrum in propria domo virginibus, probansque ex Ju-
stiniani Augusti ad Epiphanium Patriarcham L. 6. c. 6.
Constantinopolitanum novella lege, mandante attentatum à Diaconissa conjugium solvi, non quovis modo, sed utriusque attentantis capitali supplicio. Et in scholio quadragesimi quarti Trullani Canonis, Monachum in profanas nuptias lapsum sola fornicantium pœna ferientis, pergit Balsamon: *Quod fornicatorum solum pœnis puniatur, qui venit ad matrimonii societatem Monachus, non est, ut existimo, sine distinctione. Vidi enim tempore Patriarchæ Domini Lucæ Monachum quemdam Leontium Muzacem nomine, cum veste militari indutus Synodicè adstitisset, & ab ea muliere cum qua vixerat separari non persuaderetur, ea de causa cùm severitate fuisse Monachalibus vestimentis indutum, & carceri traditum, & aliàs valdè punitum. Mihi ergo videtur, quod præsens Canon illum Monachum, qui in matrimonio versatus est, fornicatorum pœnis subjiciendum dicit, qui sua sponte ab illicitis nuptiis sejunctus est, & ad priorem Monachalem statum reversus, ac confessus. Qui enim non sua sponte ab illicito matrimonio recedit, propter apertam impudentiam graviter punitur.* Et in Scholio decimi noni Canonis Ancyrani distinguit votum simplex & solemne, pergitque de posteriori: *Qui vitam Monasticam elegerint, suam Deo professionem irritam facientes, & se matrimonio conjungentes, Digamorum pœnis non subjicientur, sed divulso ac separato matrimonio, ut quod consistere non possit, valdè punientur, & Monasterio, in quo tonsi sunt, tradentur, sicut in aliis Canonibus diximus.*

Eadem est ratio attentati per Episcopos ac majores Clericos matrimonii. Dico olim fuisse irritum ex Canone antiquissimo. Etenim cunctis Orientalis etiam Ecclesiæ Episcopis, Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis novas post acceptum ordinem nuptias fuisse ab immemoriali consuetu-

dine,

dine, ac ipsis forsao Sanctis Apostolis vetitas,
solumque priùs initarum usum permissum, va-
rio autheotico testimonio est supra ostensum.
Ostensum est, quod antiquam novarum nuptia-
rum interdictionem Nicæna Synodus confirmarit.
Erat interdictio omninò irritans. Hinc enim Jo-
vinianus & Vigilantius, Clericorum inconti-
nentia Latinam Ecclesiam maculare conati, ne-
quaquam novas illis nuptias, quod ex antiquissi-
mo atque Nicæno Canone nossent irritas, sed
solum priùs initarum usum permiserunt. Quod
Vigilantiani Episcopi ordinandos à se Diaconos
ad prins ineunda conjugia eam ob causam coge-
rent, supra audivimus à Sancto Hieronymo. In
nulla item Latina Provincia, aut Parochia legi-
mns nova majorum Clericorum conjugia fuisse
olim grassata, oullum adversus illa antiquum
Canonem, nisi bunc unicum tertiæ Synodi Au-
Cap. 7. relianensis: *Clerici, qui cum uxores non baberent,
benedictione suscepta conjugia crediderunt eligenda,
qui volentes absque ulla reclamatione in ætate legi-
tima fuerint ordinati, cum ipsis mulieribus, quas
acceperint, excommunicatione percellantur. Quod
si invitus vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio
quidem deponatur, sed à communione non pellatur.
Episcopus autem qui invitum aut reclamantem præ-
sumpserit ordinare, annuali pœnitentiæ subditus
Missas facere non præsumat.* Similis est Canon
Cap. 6. octavæ Toletanæ Synodi: *Relatum est nobis, quos-
dam Subdiaconos, non solum carnis immunditia sor-
didari, sed etiam, quod dictu nefas est, novis
uxoribus copulari, asserentes boc ideò sibi licere, quia
benedictionem à Pontifice se nesciune percepisse. Pro-
inde omni excusationum discisso velamine id præcipi-
mus observari, ut cum iidem Subdiacones ordinantur,
cum vasis ministerii benedictio eis ab Episcopo detur,
sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas tradit antiqua.*
Irritati Clericalis matrimonii fundamentum est
solemne castitatis votum: Votum sacro quopiam
Ecclesiæ ritu sigillatum. Porrò Gallicani quidam
à Presbyteris ac Diaconis nullum hujusmodi vo-
tum exigebant, ordinabantque etiam invitos,
ac adversus ipsum protestantes; quidam vero
Hispani Episcopi in ordinatis à se Subdiaconibus
votum nulla sacrarum precum benedictione sigil-
labant, ideoque hi gradum suum non esse so-
lemnem ant sacrum, illi licere sibi voluerunt
Cap. 9. gratiam Ancyrani Canonis: *Diaconi quicumque
ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sint &
dixerint velle se conjugio copulari, quia sic manere
non possint, bi si postmodum uxores duxerint, in Mi-
nisterio maneant, propterea quod eis Episcopus li-
centiam dederit.* Erant causationes frivolæ. Ipsas
interim excisas volens Mater Ecclesia, & Subdia-
conos deinceps benedici jussit in Hispania, &
nullum ità protestantem Gallum in Diaconum
consecrari. Vides item novas olim nuptias à oul-
lo umqnam latino sacro Clerico fuisse sine quo-
piam irritantem legem nubilante fuco attentatas.
Eademque disciplina vignit in Diœcesi Illyricia-
Epist. 3. na. Hinc eoim Joanois io Cretensi Ecclesia Dia-
coni sacrilegas nuptias separari ac exsufflari per
Panlum Metropolitam jussit Pontifex Vitalia-
nus.

Eandem sanctitatem sempet fuisse in Ecclesia
Græca docet vulgaris Canon Apostolicus: *Innu-* Cap. 27.
*ptis qui ad Clerum provecti sunt, præcipimus ut si
voluerint uxores accipiant, sed Lectores & Canto-
res tantum.* Novas nuptias etiam subdiaconis esse
ab Apostolis, atque à Nicæna item Synodo in-
terdictas Græci omnea constanter asseverant.
Apostolicæ item sub Sancti Clementis nomine L.6.c.17.
constitutiones Episcopo, Presbytero, atque
Diacono ipsas interdicunt rigidissimè, solisque
Lectoribus & Cantoribus indulgent. Et Nicæna
Synodo prior Canon Neocæsareensis: *Presbyter,* Cap. 1.
si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Fuisse
legem irritantem liquet ex superius adducto Cano-
ne Sancti Basilii: *Canonicorum*, seu majorum
Clericorum, *fornicatio pro matrimonio non repute-* Cap. 18.
tur, sed eorum conjunctio omninò divellatur. Pon-
ticæ, intra quam Neocæsarea, Diœceseos Pri-
mas fuit Basilius, ideoque & istius Canonis au-
thenticus interpres. Et omnes hosce Canones in
sui eodicis ad Julianum Prætorio Præfectum lege
innovat Imperator Justinianus, affirmans esse
nimium dulces, ideoque addens natas ex ejus-
modi coostnpratione proles, oec legitimas esse
aut proprias, imò nec naturales, oothas ant
spurias, sed prorsus & undiqun probibitas ac
damnatas, successionis & omnis etiam per in- L.1. tit.3.
terpositam personam donationis incapaces atque c.45.
indignas, ad instar illarum quæ ex incæstis ac
nefariis nuptiis nascuntur. Quæ palam edicunt
omnimodam conjugii nullitatem. Eadem repe- Lege 5.
tit in duahus novellis legibus ad Epiphanium Pa- c. 8.
triarcham Constantioopolitanum. Penitus ine- Lege 6.
ptum est hocce Dionysii Godofredi marginale c. 5.
scholion: *Verosimile est novo jure mutatum esse.
Jubentur enim Clerici contrahentes nuptias suis ad-
hærere uxoribus, Novellæ vigesimæ secundæ capite
quadragesimo secundo.* Novella quippe ista loqui-
tur de solo Lectore. Avitam consuetudinem va-
riis Canonibus confirmans etiam Trullana Syno-
dns, ejusmodi conjugia tamquam nefaria dissol-
vit. Confirmavit & Leo Sapiens, pœna nonni-
hil mitigata. Quin imo io multis Græcorum Ec-
clesiis fuisse etiam Lectoribus & Cantoribus in-
terdictas novas nnptias docet quartus decimus Ca-
noo Chalcedonensis. Et hinc ad Ancyranum,
qui Diaconis adversus castitatis professionem pro-
testantibus ipsas permittit, rectè scribit Theodo-
rus Balsamon: *Hunc Canonem ne sequaris.* Ad-
versari dicit Synodo Nicænæ. Item Novellam
Leonis Sapientis legem, permittentem à sacris
Clericis intra suæ ordinationis bienninm duci
uxores. Etiam de Episcopi licentia ait non posse
duci.

Apud nos Latinos, licet quandoque graviter
cespitarit, permansit tamen ista disciplina usque
ad barbaras in Formosum Pontificem injnrias.
Ex isto scandalo nata calamitas omne nostrum
aurum vertit in scoriam, adeò nt non soli Pres-
byteri ac alii majores Clerici, sed & ipsi Episco-
pi, laicorum more, palam ducerent uxores,
tamquam sponsi coronarentur, & festa nuptialia
impudentissimè celebrarent. Infami flagitio po-
tentes ac eruditos, etiam in ipsa Romana Urbe,
non defuisse patronos est supra demonstratum,
& de nefarii commercii validitate oemo audebat

vel

vel dubitare. Quod validitatem istam Leo nonus, Stephanus decimus, Nicolaus & Alexander secundus, Gregorius septimus, Urbanus, Paschalis, Gelasius, & Calixtus secundus pro chymerico monstro habuerint, est longè certissimum, disertè tamen in suis Decretis non expresserunt, ideoque libidinosa Episcoporum & Clericorum fæx hinc inde non desiit errorem contumaciter defensare.

Epist. 19. Favere videbatur Paschalis secundi ad Compostellæ Antistitem Epistola, usque ad Romanæ legis susceptionem natos è conjugatis juxta Hispaniæ consuetudinem Sacerdotibus filios permittens esse tamquam legitimos omnis Ecclesiasticæ & civilis dignitatis capaces. Etiam quidam probati doctores cespitarunt in hisce nebulis, credentes avitum Latinæ, imo Apostolicum atque Nicænum universalis Ecclesiæ Canonem per adversam tanti temporis consuetudinem sopiri potuisse, imò & abrogari. Quare intolerabili errori omnem ansam atque fomentum præcisa volens Innocentius secundus in sua Lateranensi Synodo statuit, aut potius declaravit *istiusmodi copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse*. Basilio Pontio & aliis quibusdam scholasticis Doctoribus visus est de solis futuris conjunctionibus decernere, atque ita creditus fuisse primus ipsarum irritator.

Quam omnem doctrinam in septimo Theologicæ eruditionis Tractatu docet, atque insigniter
C. 10. elucidat etiam Hugo de Sancto Victore: *Virgines devotæ, postquam ab Episcopo sunt consecratæ, & viduæ velatæ, nullo modo possunt facere conjugium*. Probat ex Pauli Apostoli, Innocentii Pontificis, & quorumdam aliorum Patrum Decretis, quæ & nos laudavimus. Quorumdam sententiam, omnia ista sacrilega virorum & mulierum conjugia habentem rata & valida, refert in undecima parte secundi libri de Sacramentis, acriter impugnat, votum publicum seu solemne distinguit ab occulto seu simplici, sacrilega post hoc conjugia fatetur esse ac semper fuisse valida, & pergit: *Aliud est de illis qui post votum etiam professione publica sub testimonio Ecclesiæ erga Deum se obligarunt, & fortè adhuc quod amplius est ad continentiæ sanctimoniam consecrati sunt, de quibus verè dicimus, quod post tale Propositum & post tale votum, manifesta professione confirmatum, ad conjugale fœdus descendere non possunt. Etsi forte hoc aliquando attentaverint, non conjuges, sed fornicarios, & spiritualis castimoniæ violatores ad pristinam sui propositi integritatem reparandam & conservandam districtè revocandos*. Hanc esse dicit mentem omnium antiquorum Canonum, & addit de suo tempore: *Sic Ecclesia tenet*. Quare certum est cunctarum, quæ mutata solemniter veste, aut simili publico ritu sigillatant professionem suam, virginum ac viduarum vota fuisse olim solemnia, & istorum Canonum reviviscentiam esse à cunctis optandam Quod non nisi circa laudati Hugonis tempora cœperit ad Monasticam professionem & sacros Ordines contrahi ista solemnitas, lucet ex hac ejus disputatione, nec non ex septuagesima sexta Epistola Sancti Bernardi. Res non est hujus loci.

CAPUT XI

Solvuntur adversa argumenta.

PRimo possit objici decimus nonus Canon Ancyranus: *Quicumque virginitatem profitentes professionem suam irritam reddunt, Bigamorum definitionem impleant*. Utique non simultaneorum, sed successivorum Bigamorum, quorum secundæ nuptiæ semper valuerunt apud omnem Ecclesiam, & quibus ab Orientalibus Patribus definita pœnitentia fuit unius dumtaxat anni. Canonem ità intelligendum tradit non solus in ejus commentario Theodorus Balsamon, sed & in Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris Sanctus Basilius. Ait Canonem statuere in sacras Virgines solemne suum votum attentato matrimonio prævaricatas. Respondeo hæc vera esse, addoque C. 18.
à Sancto Basilio rectè adjungi Canonem esse justo mitiorem, ideoque Virgines istas non successivis Bigamis, sed adulteris in pœnitentia & actus invaliditate comparandas. Eas enim à prætensis maritis mandat omnino separari. Verum solas Virgines, quæ sponte ac liberè post sextum decimum ætatis annum fuerint professæ. Emissum ab inferiori ætate votum censuit non solemne. Loquitur conformiter ad regulā Latinæ Ecclesiæ, à qua lapsas in matrimonia sacras Virgines fuisse semper tractatas ut simultaneè Bigamas, est supra ex Innocentio primo Pontifice ostensum. Nec desunt qui ita intelligant etiam Ancyranum Canonem. Ego sanè sic mallem intelligere, sed nolim Sancto Basilio sine firmo fundamento adversari.

Secundo possit objici primus Canon Neocæsareensis: *Presbyter, si uxorem acceperit, ab Ordine deponatur; si verò fornicatus fuerit, vel adulterium perpetraverit, amplius propelli debet, & ad pœnitentiam redigi*. Hic non tantum degradari, sed & excommunicari debet, adigi ad omnes Presbyteralis pœnitentiæ gradus, & sic tandem reponi in Laicam dumtaxat communionem. Cur Presbyteri conjugium quam fornicatio castigatur mitius? Quod validum tunc fuerit, ideòque licet Ecclesiasticæ Regulæ prævaricatorium, à fornicationis tamen ac adulterii sorde purum. Hic est Canon, quem justo mitiorem attentati matrimonii nullitate adauxit Justinianus Augustus, ideoque ipse apud Græcos videtur fuisse primus auctor istius nullitatis. Respondeo non hunc solum, sed & supra adductum Sancti Basilii Canonem, qui talia Matrimonia palam censet irrita, fuisse respectum & adauctum à Justiniano, ideoque ipsum talis nullitatis nequaquam fuisse auctorem. Sed neque fuit Sanctus Basilius. Etenim per Nicænam Synodum, imo per antiquissimum Canonem fuisse semper in omnibus sub cœlo Ecclesiis damnata talia matrimonia, est omnis clarum. Per Acaciani schismatis licentiam ipsa in Orientalibus Ecclesiis invaluerant. Hinc novis pœnis, postmodum per Leonem Sapientem mitigatis, Imperator Justinianus censuit esse opus.

Etiam

Etiam post illum sub Justiniano secundo Synodus Trullana. Neocæsareensis porrò Canon in illa damnata conjugia quàm in fornicationem fuit clementior, quod honestatis & pudicitiæ, licet nullam veritatem, tamen aliquam haberent imaginem. Præterea non de quibuscumque, sed de solis, qui adversùs castitatem fuerant ante Diaconatum protestati, Presbyteris agit: Datam ipsis licentiam sancit cum solo diaconatu durare; à suscepto Presbyteratu statim extingui. Delicti hujus species erat nova apud Ponticos, ac in istis protestatis mereri videbatur aliquid excusationis ac veniæ. Hinc mitiùs castigata.

Objicitur etiam Sancti Cypriani adversum Virgines fœdè cum Diaconis concumbentes locus in litteris ad Pomponium Episcopum Dionysiensem:
Epist.62. *Quod si ex fide se Christo dicaverint, pudicè & castè sine ulla fabula perseverent. Ita fortes & stabiles præmium Virginitatis exspectent. Si autem perseverare nolunt, vel non possunt, melius est nubant, quam in ignem delictis suis cadant.* Respondeo sensum hunc esse à Sancto Cypriano alienissimum. Etenim si ille sacris, continere nolentibus aut non valentibus, virginibus matrimonia suasit, manifestus fuit Christianæ legis prævaricator, nequaquam custos & doctor. Obscurum ejus locum mutuatus est Sanctus Hieronymus in
Epist. 8. Epistola ad Demetriadem: *Sanctum Virginum Propositum quarumdam non benè se agentium nomen infamat. Quibus apertè dicendum est, ut aut nubant, si se non possunt continere; aut contineant, si nolant nubere.* Elucidat verò in libris adversus Jovinianum, Apostoli verbum, *si nupserit Virgo, non peccavit*,
L. 1. c. 7. exponens: *Non illa Virgo, quæ semet Dei cultui dedicavit. Harum enim si qua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit. Virgines, quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt quam incestæ.* Eas quæ se continere nolunt aut non possunt affirmat non post, sed ante acceptam consecrationem debuisse nubere. Eodem modo Apostoli locum exponunt in litteris ad Lucaniæ ac Siciliæ Epi-
Epist. 9. scopos Sanctus Papa Gelasius, in libro de Sancta
C. 4. Viduitate Sanctus Augustinus, & pluribus in locis Sanctus Joannes Chrysostomus.

Idem tamen Augustinus in libro de sancta Virginitate videtur aliter sentire: *Multas sacrarum Virginum revocat à nubendo, non amor præclari Propositi, sed aperti dedecoris timor, veniens à superbia, qua formidatur magis hominibus displicere, quam Deo. Hæ igitur, quæ nubere volunt, & ideò non nubunt, quia impunè non possunt, quæ*
C. 34. *melius nuberent, quam urerentur, id est, quam occulta flamma concupiscentiæ in ipsa concupiscentia vastarentur, quas pœnitet Professionis, & piget confessionis, nisi correctum cor dirigant, & Dei timore rursus libidinem vincant, è mortuis deputandæ sunt, sive in deliciis agant, sive in laboribus atque jejuniis nulla cordis correctione superfluis, & magis ostentationi, quam emendationi servientibus.* Respondeo locum hunc exponi in primo Augustini sermone de communi vita Clericorum: *Malum est cadere à Proposito, sed pejus est simulare Propositum. Clericus duas res professus est: Sanctitatem, & communiter vivendi societatem. Si ab hoc Proposito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimidius cecidit; si vero intus*, occultè proprietarius, *habuerit simulationem, totus cecidit*. Manifestis Apostatis occultos hypocritas asserit esse pejores, quod nempe justitiæ histriones sint, & pessimæ suæ nequitiæ addant superbiam & simulationem. Quo etiam respexisse possit supra laudatus Canon Neocæsareensis. Presbyterorum nuptias, non quod validas agnoscat, mitius punit quàm fornicationem aut adulterium, sed quod apertum Attentatum sentiat esse crimen levius, quàm Epicurum vivere, & virum sanctum simulare. Et ex ipso loqui omninò videtur in Apostolicorum hæresi Sanctus Epiphanius, sacrilega quarumvis sacrarum personarum matrimonia damnans rigidissimè, atque adjungens: *Verùm melius est judicium quàm damnatio. Nam qui, ut ne apud homines in infamiam adducantur, clam stupram perpetrant, Monasticæ vitæ vel conti-* Hæresi 61.
nentiæ sponsione non se apud homines obligant, sed l. 6. & 7.
apud Deum, qui & occulta cognoscit, & in adventu suo universam carnem redarguet, in quibus videlicet quisque peccaverit. Quo circà satius est uno peccato se quàm pluribus adstringere. Satius est, ubi à curriculo exciderit, palam sibi uxorem legitimis nuptiis adjungere, ac post virginitatem longo intervallo suscepta pœnitentia iterum Ecclesiæ reconciliari: Utpote qui & peccatum admiserit, & prolapsus fuerit & infractus, & obligatione vulneris opus habeat, ut non occultis in dies emissæ à Diabolo nequitiæ jaculis saucietur. Etiam hoc sensu dicit esse melius nubere quàm uri: Utique nubere, & postmodo pœnitentiam agere, quàm ob productas ad vitæ finem secretas scortationes addici ad perpetuas gehennas. Quæ doctrina an omnino irreprehensibilis sit, non caret scrupulo.

Objicitur etiam Sanctus Augustinus in libro de sancta Viduitate, Apostoli de sacris Viduis verbum, *Nubere volunt*, insigniter exponens, & pergens: *Habent damnationem, quoniam primam*
fidem irritam fecerunt, etsi non nubendo, tamen C. 9.
volendo. Non quia ipsæ vel talium nuptiæ damnandæ judicantur, sed damnatur Propositi fraus, damnatur fracta voti fides, damnatur non susceptio à bono inferiori, sed ruina à bono superiori. Proinde qui dicunt talium nuptias non esse nuptias, sed potius adulteria, non mihi videntur satis acutè ac diligenter considerare quid dicant. Fallit eos similitudo veritatis. Quia enim conjugium Christi dicuntur eligere, quæcumque Christiana sanctitate non nubunt, hinc argumentantur quidam dicentes, Si viro suo vivo, quæ alteri nubit, adultera est, vivo ergo Christo, cui mors ultra non dominatur, quæ conjugium ejus elegerat, si homini nubit, adultera est. Ex ista argumentatione affirmat sequi quædam absurda: Quod sacræ Viduæ Christus Dominus sit non primus, sed dumtaxat secundus maritus, imò & adulter conjugatæ mulieris de mariti venia continentiam voventis. Hinc pergit: *Quapropter non possum quidem dicere à Proposito meliori lapsas, si nupserint, fœminas esse adulteria, non conjugia, sed planè non dubitaverim dicere lapsus & ruinas a castitate sanctiori, quæ vovetur Deo, esse adulteriis pejores. Hæc ideò disputo, ne arbitreris, vel secundas nuptias esse crimen, vel* qua-

quascumque nuptias, cum sint crimen, esse malum. Non itaque illas à te damnatas esse velim, sed spretas.

Fateor locum esse difficilem. Movit ille etiam duos Carnutenses monachos, ad quos in libro de præcepto & dispensatione Sanctus Bernardus: *Postulatis absolvi vobis, cur Sanctus Augustinus conjugii legi votum quodammodò subjiciat continentiæ, ita ut in libro de Viduitate asserere videatur, nec cœlibis quidem vitæ Propositum præscribere posse copulæ conjugali, quo minus indissolubile maneat etiam quod à continentibus, fallente diabolo, fracto sanctitatis voto, initum fuerit matrimonium. Et ad hoc nihil ad præsens certius brevinsque respondendum occurrit, nisi quod ita Sanctus Antistes sapuit; rectène, ipse viderit. Nam ego in sensibus, actibusque illustrium Patrum cautus profectò sum omninò non aliud existimare, quam quod beato Apostolo teste quæritur inter Dispensatores ut videlicet fidelis quis inveniatur. Certus sum enim, sive in suo abundaverint sensu, sive in Dei Spiritu, sicut & in cæteris, ita & in hoc Augustinum fuisse fidelem.* Debita cum submissione & reverentia asserit Augustinum L.5.c.3. istic ut hominem deviasse. In libris de continentia Claudius Espencæus locum istum scribit facilius posse negari, quam solvi. In libro de Monachis Robertus Cardinalis Bellarminus ait Ecclesiasticum Canonem, sacrarum personarum conjugia irritantem, fuisse ab Augustino ignoratum. Et reverà sacrorum Canonum ille non fuit plenè peritus: dudum enim octavum Nicænum, per omnem vitam ignoravit cunctos Canones Sardicenses. Verum quomodo ignorasse possit à se editum atque subscriptum, postremum quartæ Carthaginensis Synodi Canonem, qui professarum mutata veste Viduarum matrimonia lucidè definit esse adulteria ac secundas nuptias, omni communione privat, mandatque separanda? Quomodo ignorasse possit Sancti Optati Milevitani Episcopi notissimos adversus Parmenianum libros, in quibus lucidè docetur professarum cum assumpta Mytra Virginum conjugia non valuisse? Quo circà melior videtur Hugonis Victorini sententia, in postremo superius laudato loco, asserens Augustinum, non de solemniter ac publicè, sed de solis simpliciter & occultè professis loqui viduis. Loquitur enim ad nobilem Viduam Julianam, quæ cum omni sua priori pompa degebat in defuncti viri domo, atque ità videtur non assumpsisse humilem Vidualis professionis vestem, ideoque nec solemne votum habuisse. Et ante quartam Carthaginensem Synodum possit esse scriptus bic libellus, atque illic, si quidem de solemni voto agat, retractatus.

Verum quid ad Sanctum Epiphanium, qui attentatas à solemniter professo Monacho nuptias disertè affirmat legitimas? Lucidè affirmat in ipsis committi dumtaxat unicum peccatum; nempe in ipsarum contractu. Earum, quod validas censeat, usum credit non esse peccatum. Et adjungit: *Hunc in modum prædicare consuevit* Cap. 8. *ecclesia. Hæc ad remedium comparata sunt medicamenta.* Respondeo originalem ejus textum sonare hoc modo: *Satius est à cursu lapsum accipere sibi palam mulierem secundum legem.* Nequaquam ratas ac legitimas ejusmodi nuptias, sed dumtaxat vult satius esse cum una palam pellice vivere secundum matrimonii leges, quam vagè cum pluribus clanculo volutari. Quod de unico peccato habet, videtur non de individuo, sed de unica specie intelligendum. Quidquid sit, uti in Canonicis litteris, ita & in Patrum scriptis occurrunt loca obscura & dubia, quibus lucidi Ecclesiæ Canones sunt omninò præponendi. Et Sanctum Epipbanium constat non esse ubique authenticum.

Opponitur nobis & Sancti Gregorii Magni factum circa Venantium Monachum Apostatam. Nobilis vir Venantius, pravis consiliis circumductus, sub Pelagio secundo Pontifice excutit Monasticam professionem & habitum, fit Italiæ Cancellarius, ac ducit uxorem. Sanctus inte- L.1.Ep.33 rim Gregorius fit Romanus Pontifex, Venantium acriter monet & arguit, conatus reducere ad Monasterium, sed non fuit exauditus. Ex Italiæ Cancellario fit ille Siciliæ Patricius, seù Romanis per istam provinciam militiæ atque ærario Præfectus, & cum Joanne Syracusæ Episcopo habet graves contentiones. Joannes ejus ob- L.5.Ep.48 lationes suscipere noluit, nec in ipsius ædibus celebrari Missas; ille autem iratus in Episcopum immisit armatos milites, bostili more grassaturos. Contentionis causa non est liquida. Ego existimem fuisse Monasticam apostasiam, ob quam generosus ac primus Siciliæ Episcopus noluerit homini communicare. Nihilominus pacem inter ipsos composuit Sanctus Pontifex, & Joanni Episcopo scripsit, *ut & oblationes Venantii, sicut antea, susciperet, & Missas in domo ejus non solum celebrari permitteret, sed etiam ipse perageret, & causam suam servata charitate exequeretur.* Hinc ergo quidam existimant Apostasiam fuisse dissimulatam à Pontifice, & matrimonii, licet sacrilegè, tamen validè initi usum Apostatæ ex causis dispensatorie indultum. Omnes olim Monachos, uti hodie Clericos Societatis Jesu, volunt solutis & exstinctis votis liberos potuisse à Prælatis remitti ad sæculum, atque id Gregorium Venantio fecisse.

Resp. non fecisse. Lucet ex Testamento morientis Venantii. Omnia quippe sua Barbaræ & Antoniæ filiabus reliquit, conjurans Pontificem de ipsis curam gerere, & Mauritio Impera- L.9.Ep.31 tori supplicare, quatenus aut in Romana Urbe ponantur, aut certè non extrahantur de Sicilia, sed hic aut ibi juxta Principis placitum ordinentur. Et ipsas & omnem suam substantiam coram laudato Joanne Episcopo posuit sub tutela & protectione Apostolicæ Sedis. Verum Regiè Fisci Curatores omnia defuncti bona mox invaserunt, arrestarunt, & Regia illis sigilla apposuerunt, tamquam spectantibus ad Fiscum. Utique ex Justiniani Augusti ad Julianum Prætorio Præfectum lege, mandante majorum Clericorum & Monachorum ex attentato sacrilegè matrimonio proles tractari ut natas ex nefario & damnato congressu, nihil illis relinqui, nihil donari, ne quidem per interpositam personam. Hinc ex bujus legis & Fiscalium Ministrorum metu ad Apostolicam protectionem, & benignum Pontificem,

ficem, qui orphanarum filisrum rem apud Principem ageret, Venantius confugit. Porro Pontifex ex Johanne Episcopo intellexit hæc omnia, ac rescripsit: *Uno tempore auditis & Venantium desperatè ac graviter ægrotare, & in rebus orphanorum homines iniquos insistere, vix se dolor in corde meo capere poterat. Vestra Sanctitas primam, quam decet, curam negligere non debet, ut de anima ejus cogitare debeat, exhortando, rogando, terribile Dei Judicium proponendo, ineffabilem ejus misericordiam promittendo, ut ad habitum suum redire vel in extremis debeat, ne ei tantæ culpæ reatus in æterno Judicio obsistat.* Hæc verba demonstrant Venantium non fuisse sæculo redditum, nec à votis liberatum. Ejus Filias Joanni Episcopo custodiendas Pontifex tradidit, & omnem causam Mauritio Augusto per Anatholium Diaconum, suum in Regia Urbe Apocrisarium, commendari fecit, dolens quod in Testamento suo Venantius Principis opem implorandam rogasset. Maluisset solam Apostolicæ Sedis protectionem fuisse invocatam. Tunc enim Fiscales Ministri manus rapaces in ejus bona extendere non præsumpsissent. Tanta tunc erat Authoritas Apostolicæ protectionis, imploratæ etiam adversum publicas de rebus temporalibus leges. Ex his interim lucet sacrilegum Venantii conjugium neque à Pontifice neque à Principe fuisse habitum pro valido, sed pro clarè nefario, atque per Canones & Leges damnato.

Quæstio est, Quomodo igitur Gregorius ipsum dissimularit, quomodo Venantium in Monasterii carcerem non conjecerit, quomodo jusserit ejus oblationes suscipi, & in illius domo per ipsum etiam Episcopum Divina Sacrificia celebrari? Respondeo esse quæstionem difficilem. Eamdem Sancto Bernardo proposuerunt supra L.1.Ep.40 memorati Monachi Carnutenses, & ille in Libro de præcepto & dispensatione non scivit aliud, quam Sanctum Gregorium credere & laudare fuisse fidelem Dei dispensatorem, qui egerit ex legitimis causis, sed à sese ignoratis. Et certè laudatus Gregorius quosdam in publica Matrimonia lapsos Surrentinæ Ecclesiæ Monachos per Anthemium Subdiaconum, Apostolici in Campania Patrimonii Rectorem, jussit apprehendi, & red- L.3.Ep.24 di suis Monasteriis ad agendam in carcere pœnitentiam. Lapsas in conjugia Moniales tractari eodem modo jussit per Januarium Calaritanum Episcopum, Sardiniæ Metropolitam. Romanum L.4.Ep.18 Ravennæ Exarchum eis patrocinia præbentem gravissimè monet, graves inde discordiss minatur, & adjungit: *Hujusmodi iniquitatem impunitam propter Deum nullo modo patimur permanere.* L.8.Ep.9. Etiam Marinianum Ravennæ Archiepiscopum in ejusmodi conjugiis separandis & vindicandis tardiorem, graviter arguit spondens auxilia per Vitalem Romanæ Ecclesiæ Defensorem. Arguit & Leonem Catanensem Episcopum ob similiter lap- Epist. 20. & 21. sos Sancti Viti ad Æthnæ montem Monachos, lamentans talia matrimonia apud Siculos quasi licita grassari. Forsan Venantii pessimum exemplum dederat ansam licentiæ. Duos item Sancti Georgii Monachos Apostatas, quorum alter L.12. Ep. 20. etiam uxorem duxerat, per Stephanum Carthularium apprehendi jussit ac recludi. Ita palam lucet sacrilega ista conjugia apud Gregorium fuisse omninò irrita & nulla.

At cur Venantium toleravit? Causam edicere videtur in scriptis ad ipsum litteris: *Sic culpam* L.1.Ep.33 *tuam insequor, ut personam diligam; sic personam diligo, ut culpæ vitium non amplectar. Si igitur à me amari te credis, Apostolorum liminibus præsentare, meque consiliario utere. Si autem fortasse in causa Dei minùs credor, & pro Zeli mei ardore suspectus sum, cunctam simul Ecclesiam in consilio hujus disceptationis adhibeo, & quidquid omnibus fieri salubriter placet, ego in nullo contradico, sed quod in commune decernitur, lætus subscribam & implebo.* Venantius reclamarat adversus professionem, ex causis dixerat invalidam, ejusque circumscriptæ cupiditati plures adulabantur. Hinc non illos, sed se audiendum clamabat Gregorius, spondens rem nequaquam suo solius judicio, sed Synodaliter tractandam, datamque illic sententiam à se probandam & exsequendam. Verum Venantio examen istud non potuit persuadere. Res videtur fuisse dubia. Hinc suæ conscientiæ Pontifex reliquit Romanæ militiæ Ducem, qui graves in omni Italia motus potuerat concitare. Attamen in extremis positum denuò admonuit redire tandem vel tunc ad Monasticum habitum. An impetrarit ignoro.

Adversus nos adducitur etiam Sancti Bernardi Epistola ad Artaldum Pultariensis Monasterii Epist 76. Abbatem: *Periculosum est, ac fortasse illicitum, hominem post diutinam in domo & habitu religionis conversationem ad sæculum redisse, quique prius, & adhuc priori uxore vivente & consentiente, fortissimè ac diutissimè continentiam tenuit, secundæ rursum amplexibus se ineptissimè atque inhonestissimè implicuisse. Quia tamen publicè ac solemniter juxta morem cæterorum hominum, & sine querela vel calumnia ipsum qualecumque conjugium celebratum fuit, nobis non videtur tutum, illum illam non consentientem dimittere, nisi prius Episcopalis auctoritatis vel consilio fretum, vel imperio, aut certè Ecclesiastico Canonicoque Judicio.* Nescio quis pius fidelis post suæ, cum qua ex mutuo consensu dudum castè vixerat, uxoris mortem assumpsit in propria domo monasticum habitum, quo votum suum majori securitate muniret; quin & Paltatiensis Cœnobii ingressum petiit. Verum dum ab Artaldo Abbate differtur, suæ carnis infirmitati tentatus succubit, & solemniter in Ecclesiæ facie duxit uxorem. Hinc quæstio de matrimonii validitate. Et in perplexa facti specie tam ille quam Abbas recurrerunt ad Oraculum Sancti Bernardi, qui & ipse definire non ausus censuit esse opus authoritate Episcopalis Judicii. Et hinc nascitur alia quæstio, quo ex fundamento res hæc perplexa fuerit, & indiga tantæ authoritatis? Quod enim mutata veste sigillatum Castitatis votum sic solemne, & subsecutum conjugium ab ipso dirimatur, antiqui Canones nobis jam lucidissimè & abundantissimè dixerunt. Resp. tunc cespitasse istam disciplinam, similis voti solemnitatem ad solam in Claustro professionem cœpisse contrahi, varias fuisse Doctorum sententias, ideoque Bernardum hæsisse quasi inter incudem & malleum,

noluisse definire, sed ad authenticum Episcoporum Judicium remisisse. Quod etiam Hugo Victorinus hic hæserit, est supra ostensum. Fuit tamen utcumque generosior. Nam antiquos Canones stabilire conatus, constanter dixit: *Sic tenet Ecclesia*. Opposita interim sententia assiduè profecit & prævaluit, sub Innocentii Tertii Papatu plenè evicit, & omnem votorum solemnitatem ad sacros Ordines, aut Cœnobiticam, & quidem in approbato per Apostolicam Sedem Ordine, professionem contraxit.

Tandem nobis objicitur Latinarum Episcoparum, Presbyterarum, Diaconarum, ac Subdiaconatum, id est, relictarum à maritis in sacros istos Ordines provectis uxorum matrimonium. Ipsum olim post maritorum mortem fuisse validum, adeoque & post earum mortem nova maritorum conjugia valuisse quidam asseverant. Canon. 15 Ambo enim, utpote una caro, eadem lege tenebantur. Respondeo fœminarum istarum matrimonia semper fuisse irrita. Etenim prima Aurelianensis Synodus ipsas separari mandat rigidissimè, & utrumque prætensum conjugem, quousque separentur, excommunicari. Idem mandant Canon. 32 Epaonensis, Canon. 16 secunda Matisconensis, & prima Canon. 15 Toletana. Quod ipsum lucidissimè patet ex sententia Sancti Gregorii Magni adversus factum Leonis Episcopi Cathanensis. Pelagius secundus Pontifex edixerat nullum deinceps in Sicilia ordinari Subdiaconum, nisi solemniter professum plenam continentiam, & omnes usque tunc ordinatos aut ab uxoris usu cessare similiter professos, aut à ministerio sui Ordinis. Porro Speciosus, Cathanensis Ecclesiæ Subdiaconus, de viribus suis diffidens, noluit uxorem dimittere, ideoque cessavit à Ministerio, ita defunctus est, & tunc ejus vidua nupsit cuidam Honorato. At vero Leo Episcopus intercessit, seperavit matrimonium, ac viduam illam ad Monasterium coegit. Solius prioris usum permiserat, omne autem novum conjugium Subdiaconis interdixerat Pelagius, hinc eadem teneri lege & ipsorum uxores, ideoque viduæ Speciosi non licuisse secundas nuptias Leo existimavit. Verum illius maritus Honoratus provocavit ad Sanctum Pontificem Gregorium, atque hic dicto Episcopo L. 3. Ep. 34 rescripsit: *Si, ut fertur, antedictæ mulieris maritus se ab administratione suspendit, et non debet officere, quod ad secundam conjugii copulationem migravit, præsertim si non tali mente Subdiacono juncta est, ut à carnis voluptatibus abstineret. Si ergo ita se veritatem, quemadmodum edocti sumus, habere cognoscis, prædictam te mulierem de Monasterio per omnia convenit relaxare, ut ad suum maritum sine aliqua possit formidine remeare.* Si ergo Speciosus fuisset professus continentiam, rectè judicasset Leo Episcopus: Quod nempe istius etiam uxor tunc fuisset solemniter professa, atque ita ad novas nuptias inhabilis. Quocirca omnes ejusmodi à Sacris Clericis aut ipsorum viduis attentatas nuptias & Gregorius Magnus, & Leo Cathanensis Episcopus, & omnis semper Latina Ecclesia credidit non tenere. Quæ disciplina jam dudum etiam viguit, & adhuc hodiè viget apud Græcos. Etiam illic majorum Clericorum viduæ non possunt amplius nubere.

Addo simplex Castitatis Votum, licet matrimonium subsecutum non dirimat, cùm solemni tamen quoad principalis obligationis substantiam æquari. Episcopus, Presbyter, professus Monachus, simplex Devota Virgo, per parem carnis lapsum pari etiam reatu votum suum prævaricantur. Dico: *Votum suum*. Item: *Principalis obligationis*. Etenim solemnitas est singulare ab Ecclesia appositum voto sigillum, singularis Ecclesiastica Lex, ideòque ejus prævaricatio est solemniter professis reatus singularis. Hinc item qui sciens sacram simplicis Voti virginem duxit, ejus corpore, quousque ab Episcopo dispensetur, nullatenus potest uti. Conjugale debitum nec exigere potest, nec reddere. Etenim Deo obligatum corpus sacrilegè invasit, ideòque acquisita in ipsum potestas est quidem verum dominium, sed undequaque constrictum & alligatum, quousque ista erga Divinam Majestatem obligatio Episcopali potestate solvatur.

CAPUT XII.

Exponitur ex Sacrilegis Clericorum Conjugiis natus novus Canon de Irregularitate Illegitimorum Natalium.

SAcrilega Clericorum apud Latinos conjugia secum traxerunt & alium pessimum abusum, hæreditatiam in Ecclesiasticas dignitates successionem, abundè expositam in scholiis ad Canones Trullanos. Ex malis tamen moribus nata est bona lex: Irregularitas filiorum illegitimorum, præsertim Clericalium. In novella ad Joannem Orientalis Prætorii Præfectum lege scribit Justinianus Augustus: *A Principio quando sola natura sanciebat, nulla hominis, antequam scriptæ provenirent leges, fuit differentia naturalis atque legitimi, sed antiquis parentibus antiqui filii, mox ut procedebant, fiebant legitimi*. Quod an verum sit, est longa quæstio. Nec enim desunt rationes, quæ discrimen istud suadeant statim cum primo Protoplastorum peccato cœpisse. Quidquid sit, illegitimorum natalium irregularitatem Ecclesia dudum ignoravit. Etenim inter Nicephori confessoris Canones habemus & hune: *Qui ex concubina, scorto, Digamis, aut Trigamis nati sunt, si virtutibus præditi appareant, & sint Sacerdotio digni, ordinentur*. Exstant Canones Tomo sexto Bibliothecæ sanctæ. Et Sancto Genebaudo primo Laudunensium Episcopo, Latronem filium ex damnato cum sua Episcopa congressu natum, successisse in Cathedram testantur in Francorum Historia Sanctus Gregorius Turonensis Episcopus, ac in Rhemensis Ecclesiæ Historia Flodoardus. Etenim tales, licet ex legitimo matrimonio natos, esse spurios supponit apud Gregorium nonum Clemens tertius. Drogonem Me-

Lege 74. cap. 1.

Canon. 15

L. 1. c. 34.

Lege 1. cap. 14.

L. 1. tit. 17. c. 14.

Metensem Episcopum quis ignoret fuisse Bastardum Caroli Magni? Joannem undecimum Pontificem fuisse Sergii ex famosa Marosia spurium refert liber Pontificalis. Bosonem spurium fuisse ab Hugone Italiæ Rege nominatum Episcopum Placentinum scribit Luitprandus Diaco-
L.4. c.6. nus Ticinensis. Arnulphum Rhemensem Episcopum, quem ob illegitimos è Carolo Rege natales uti tanto Episcopatu indignum ejecerat Hugo Capetus, fuisse à Romano tunc Pontifice restitutum affirmat Radulphus de Diceto. Et Thomam primum Ecclesiæ Eboracensis Archiepiscopum, quod Sacerdotis esset filius, fuisse ab Ale-
Fol.213. xandro secundo Pontifice dejectum, & posteà ad Sancti Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi preces restitutum, babes apud Guilielmum Malmesberiensem. Et Sanctum Guitmundum, quod ipsum æmuli esse Presbyteri filium prodidissent, regiæ ad Rothomagensem Archiepiscopatum nominationi, ne discordiarum causa foret, renuntiasse, & abiisse in Italiam, ibi autem à Gregorio septimo Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & ab Urbano secundo factum fuisse
Tom. 4. p. 524. Aversanum Episcopum, apud Lucam Dacherium narrat Oldericus Vitalis. Plura istiusmodi exempla adducit laudatus Radulphus de Diceto, agens de Richardo Roberti Cestrensis Episcopi
Ann.1613 Spurio promoto ad Episcopatum Conventrensem. Et ad Daimbertum Senonensem Episcopum suum Metropolitam de Cathedralis suæ Ecclesiæ Canonicis scribit Sanctus Ivo Episcopus
Epist.126. Carnutensis: *Certum habeat amantissima vestra Paternitas, quia juramentum, quod fecerunt Clerici de non recipiendis vulgo natis in Concanonicos, vel quibuslibet aliis de extranea familia genitis, me inconsulto fecerunt.* Ipsum tamen posteà probavit Ivo, & per Paschalem secundum Pontificem, Carnutensium Comite frustra recalcitrante, impetravit confirmari. Eo namque tempore Duces & Comites suos passim ex ancillis Bastardos violenter intrudebant in sacras dignitates, atque ita servili simul & adulterino sanguine fœdabant Ecclesias. Adversum illos solemni juramento se astrinxerunt plura Capitula de nullis deinceps in suum Collegium admittendis Bastardis, nullisque servis, nisi ex Ecclesiæ suæ familia legitimè natis. Et binc adversus istud Capituli Carnutensis juramentum, tamquam dignitati & juribus suis contrarium, Carnutensis Comes potentissimè insurrexit, & ab ejus observantia cessari compulit usque ad adventum & examen Richardi Cardinalis Albanensis Episcopi, Apostolici per Galliam Legati. Quin imo adversus simile Parisiensis Ecclesiæ Statutum ac juramentum scripsit ad Lucium tertium Pontificem Stephanus Episcopus Tornacensis: *Ad sacri vestri*
Epist.99. *Apostolatus genua procidimus, magnæ indolis juvenem, majoris, ut credimus, virtutis virum mox futurum, Domini Regis Francorum Cancellarium vestræ gratiæ commendantes.* Eum strenuè prædicat, ac pergit. *Quoniam in regno Francorum quædam Ecclesiæ quadam scrupulosa nobilitate gloriosam, ut æstimant, sibi consuetudinem adsumpserunt, ne aliqui nisi ex licito complexu geniti promoveantur, in eis meritorum & virtutis excellentiam origini postponentes, prædicto Cancellario superbè potius quam supernè titulum nativitatis objiciunt, ne vel ad eos accedat, vel inter eos ascendat. Eorum, Pater, legibus Romana Ecclesia non subditur: Poteris, si volueris, vel eis derogare in partem, vel eas penitus abrogare.* Multis instat, ut Pontifex istud quorumdam in Gallia Capitulorum Statutum, tamquam Ecclesiæ & Regni bono adversum, dignetur exsufilare. Quin de Gregorio nono Pontifice, suos Decretalium libros vulgante, scribit Matthæus Parisiensis: *Gregorius Papa nonus in suis Decretalibus quædam innovavit, ne* Ann.1235 *scilicet illegitimi Prælatias vel Ecclesiastica beneficia, nisi adepta à Sede Romana legitimationis dispensatione, obtineant, sciens inde Romanæ Curiæ pro impetratione tali multa emolumenta provenire.* Mendacissimè calumniatur optimum Pontificem. Ex hisce tamen omnibus lucet nullam tunc usque firmam legem Ecclesiasticam adversus Bastardos viguisse.

Et hinc quæstio est, quis ipsos primus rejecerit ad irregulares? Andreæ Lundensi Episcopo, Danorum Metropolitæ, ac suo per Septemtrionem Legato, roganti; *Si Presbyterorum filii sine* Lib.4. Ep. 118. *indifferenter ad sacros Ordines promovendi*, respondit Innocentius tertius: *De Presbyterorum filiis tam ex Decreto Urbani Papæ secundi, quam ex Concilio colligitur Pictaviensi, quod ad sacros non sunt Ordines promovendi, nisi aut in Cœnobiis, aut in Canonica Regulari religiosè fuerint conversati.* Primos hujus justissimæ irregularitatis autores videtur facere Urbanum secundum ac Synodum Pictaviensem. Porro Urbanus secundus adversum Bastardos edidit tres Canones. Primum in Synodo Melfitana: *Presbyterorum filios à sacri* Canon. 14 *Altaris ministerio removendos decernimus, nisi aut in Cœnobiis, aut in Canonicis religiosè probati, conversati fuerint.* Secundum edidit in Synodo Claromontana: *Ut nulli filii concubinarum ad ordines vel aliquos honores Ecclesiasticos promoveantur, nisi Monachaliter vel Canonicè vixerint in Ecclesia.* Etiam Tertium: *Ne filii Presbyterorum, Diaco-* Canon.15 *norum, vel Subdiaconorum ad Ordines vel alios honores Ecclesiasticos promoveantur, nisi Monachus vel Canonicus fuerit.* Utique Canonicus Regularis. Per Joannem & Benedictum Cardinales, Paschalis secundi Pontificis Legatos, celebrata Pictaviensi Synodus edidit hunc Canonem: *Ut filii Presbyterorum, & cæteri in fornicatione nati, ad sacros Ordines non promoveantur, nisi aut Monachi fiant, aut in congregatione Canonica regulariter viventes. Prælationes verò nullatenus habeant.*

Attamen certum est Urbanum secundum non esse primum irregularitatis auctorem. Etenim Sanctio Hispaniarum Regi, virum quempiam egregiè litteratum & probum, sed de concubina natum, ad Episcopatum nominanti respondit Gregorius septimus: *Venerandi Canones ad Sacer-* Lib.1. Ep. 50. *dotis gradum tales provehi contradicunt. Et solet sancta & Apostolica Sedes pleraque considerata ratione tolerare, sed numquam insuit Decretis & constitutionibus à concordia Canonicæ traditionis decedere.* Etiam de Rothomagensis Ecclesiæ Electo scripsit ad Hubertum suum Subdiaconum, ac in Gallia Legatum: *Audivimus Rothomagensem Archiepiscopum* Lib.7.Ep.1

pum esse Sacerdotis filium, quod si verum deprehenditur, noveris nos promotioni illius assensum nequaquam tribuere. Landat antiqnos Ecclesiæ Canones, atque ità profitetur etiam se non esse primum hnjus irregularitatis anctorem. Etiam Thomam Eboracensem Archiapiscopum ob vitiosos natales fuisse ah Alexandro secundo Gregorii antecessore degradatum, atque tandem ad Sancti Lanfranci preces dispensatum ac restitutum, suprà audivimus à Guilielmo Malmesberiensi. Similis dispensationis ab eodem Pontifice pro nescio quo Electo litteras adducit in Decreto suo Gratianus, itemque & alias Sancti Martyris Bonifacii, gentis nostræ Apostoli, quibus vagam Anglorum libidinem, natosque per ipsam & nascituros bastardns graviter damnat, atque ita ille creditur ipsos primus ah Ecclesiasticis ordinibus & honoribus proscripsisse. Nam & ipse nescio quem Gentis nostræ Episcopnm, quod adulri & homicidæ ex adulterio filius esset, accusavit apud Zachariam Pontificem, qui taman ad istam quæstionem directè non respondit. Et hinc primi adversum Bastardos Canonis authorem fateor à me ignorari.

Distinctione q. 56. c. 10. Epist. 8.

Primum ejusmodi Canonem quidam existimant esse Synodi Meldensis, factæ suh Carolo Calvo Francorum Rege, rigidissimè damnantis omnem virginum aut viduarum raptnm, ac pergentis:
Canon. 64 *Filii ex hujusmodi vituperabili conjunctione aute conjugium etiam minus laudabile procreati ad Ecclesiasticam dignitatem nullo modo prevehantur, nec de tali conjugio procreati Ecclesiasticis Ordinibus applicentur, nisi fortè eos aut maxima Ecclesiæ utilitas vel necessitas postulet, vel evidens meritorum prærogativa commendet*. Verùm Synodus de unica dumtaxat Bastardorum specie statuit. Eodem tamen tempore ad vacantem Ecclesiam Belluacensem, legitimam novi Episcopi electionem fieri mandans, scripsit Hincmarus Metropolita Remensis, vetuitque eligi *eum cui nulla natalium dignitas suffragatur*. Quare videtnr tunc qnivis Bastardus ad solum Episcopatum fuisse irregularis. Exstat Epistola inter Episcopalium promotionum formulas apud Jacobum Sirmondum. Etiam per Alexandrum secundum ac Gregorium septimum videntur Bastardi à solo Episcopatu fuisse proscripti. Fuisse etiam à gradibus inferioribus proscriptos, nullo possit doceri exemplo.

Vide Synodum Bituricensem ann. 1031. Can. 8. *Noris*.

Episcopus item erat ille Bastardus, qnem apud Zschariam Pontificem postulavit ad degradationem Sanctus Bonifacius. De Remensi item, quæ Arnulphum Archiepiscopnm dejecit, Synodo scribit in Senonensis ad Sanctum Petrum Vivum Cœnohii Chronico Monachus Clarius: *Dixit non decere fieri Episcopum ex concubina natum*. Eum à solo Episcopatu degradavit. Quare ulterior extensio possit fuisse cœpta ah Urbano secundo, & hoe in litteris ad Andream Lundensem Archiepiscopum dumtaxat voluisse Innocentius tertius. Canonum perisissimus Pontifex non est facilè de lapsu argnendus. Et hinc landatus Urbanus in Claromontana Synodo non solum & Laicorum & Clericorum Bastardos proscripsit à sacris Ordinibus ac dignitatibus, sed & addidit: *Quod nullus in Episcopum eligatur, nisi cui suffragatur natalium dignitas, nisi maxima necessitate, & licentia Papæ*. Ita Csnonem refert, ac aliis dnobus priorem asserit Matthæus Parisiensis. Nempè primo isto Canone priorem Ecclesiæ disciplinam innovavit, dnobus aliis ipsam ad Clericales etiam Ordines Urhanus extendit. An. 1095.

Et hos ejus Canonas non sola Pictaviensis Synodus confirmavit, sed etiam Innocentii secundi Romana, Sancti Hildeherti Turonensis Archiepiscopi Namnetensis, confirmata per Honorium secundum, Dalmatica sub Innocentio tertio, Salisburgensis sub Martino quinto, & aliæ plures. Confirmarunt & hocce Pictaviensis Synodi ad Urhani Canones additamentum: *Prælationes nullatenus habeant*. Licet in Monasterio seu regulari Collegio religiosè vixerint. Basileensis Synodus addidit, quod nullus illegitimus possit fieri Romanæ Ecclesiæ Cardinalis. Sixtus quintus extendit etism ad illos, quos Apostolica Sedes antea legitimarit. Ex damnato coitu natos vetuit etiam ad Monasteria admitti. Quin & de Leostico, decimo ad Sanctum Alhanum Abhate, scribit ejusdem Cœnohii Monachus Matthæus Parisiensis: *Leofricus nullum, nisi genere nobilem, aut certè legitimum, ad Monasterium admisit, adserens ignobiles & illegitimos, ignoros maximè & instabiles, ad enormia fore proniores*. Postmodò ad Cantnsriensem Archiepiscopatum fuit ille adsumptus, pergitque Matthæus: *Recedenti & valedicenti, redarguendo ipsum, dixit quidam fratrum, genere ignobilis & illegitimus, moribus tamen præditus & scientia, Leofstanus nomine, qui postea, sed non immediatè factus est Abbas Sancti Albani: Mundatur totus sacro Baptismate lotus, vel non est sacri mundatio plena lavacri*. Falsa est ista ratio. Rectè tamen rigorem hunc Gregorius decimus quartns mitigavit. Quod legitimati etiam in Valentina Hispanorum Ecclesia nullum possint babere beneficium, laudatus Sixtus testatur. Bastsrdos item ab omni Patriarchalium in urbe Ecclesiarum beneficio exclusit Gregorius undecimus. Opus esse voluit specialissima Apostolicæ Sedis dispensatinne. Et de Joanne Balle, Wicleffista apud Anglos Presbytero, scribit Thomas Walsingamensis: *Docuit neminem aptum regno Dei, qui non in matrimonio natus fuisset*. Nempè dum vitant stulti vitia, in contraria currunt. Quis enim ignoret Jepte, ah ipso Apostolo adscriptum Sanctorum Catalngo, fuisse filium meretricis?

Epist. 65. & 66.
Const. 50.
Const. 71.
Const. 3.
Const. 84.
Const. 8.
Fol. 375.

Hæc igitur Irregularitas pedetentim inter varias variorum contradictiones invaluit. Jam audivimus non solum Laicos Duces & Comites, sed & quosdam Episcopos dudum recalcitrasse, Gregoriumque nonum Pontificem, dum ipsam Apostolico Romani Juris Codici inseruit, pessimas calumnias sustinuisse à Matthæo Parisiensi. Etiam ad Turonensem Archiepiscopum scribit idem Pontifex: *Nimis in tua provincia Ecclesiæ deformatur honestas, eo quod filii Sacerdotum, & alii non legitimè nati, ad dignitates & personatus, & alia beneficia curam animarum habentia sine dispensatione Sedis Apostolicæ promoventur*. Omnes huc usque promotos mandat ejici, & pessimam licentiam plenè eradicari. Quod & Theobaldus

L. 1. tit. 17. c. 18.

dus Stampensis Bastardorum causam acerrimè defenderit, infra ostendetur. Laudari etiam Gregorii in Anglia legatum Otbonem Sancti Nicolai in Tulliano carcere Cardinalem Diaconum, quod [An. 1257.] in illegitimos Clericos dura staturus diceretur, à turbulentis hominibus fuisse graviter periclitatum, narrat memoratus Matthæus Parisiensis. Sanctissimos tamen Canones omnis tandem Latina Ecclesia plenè acceptavit. Etiam Latinos ritus sequi consueta Ecclesia Armeniorum. Etenim Diaconum consecrare istic ab Archidiacono postulatus Episcopus, ritualiter & ipse ro- [Fol. 114.] gat: *Scitis illum esse ex sancto matrimonio natum?* Ita patet ex ipsorum libro Pontificali, exstante apud Clementem Galanum.

Rogat de solis Diaconis: Quod apud ipsos à Diaconatu incipiant sacri Ordines, à quibus solis Urbanus secundus Bastardos proscripsit. Licet ejus Canones videantur de quovis ordine loqui, eorum tamen interpres Pictaviensis Synodus disertè ait: *Ad sacros Ordines non promoveantur.* Et Guilielmus Malmesberiensis eosdem Canones [Fol. 131.] redigit in bocce compendium: *Quod Presbyterorum & Concubinarum filii ad Presbyteratum non promoveantur.* De solis item sacris Ordinibus Innocentium tertium consuluit Andreas Archiepiscopus Lundensis. Postmodo tamen ad minores etiam ordines, ipsamque Clericalem tonsuram extensa est irregularitas. Etenim Bonifacius octavus ad minores ordines, & simplicia Benefi- [L. 1. tit. 11. c. 1.] cia per Episcopos, ad majores verò gradus & animarum curam permittit Bastardos à solo Romano Pontifice dispensari. Episcopi potestatem ad Cathedrales etiam Præbendas, quæ dignitates non sint, quidam extendunt. Regulares ad sui ordinis officia & dignitates à suis Prælatis dispensari indulsit Gregorius decimus quartus. Et quidem gratiam hanc fuisse olim facillimam, lucet ex Innocentii tertii ad Calatitanum Archiepiscopum Rescripto: Bastardum, qui tacito vitio [L. 1. tit. 9. c. 10.] permisit se in Episcopum consecrari, dummodò rectè administret, & non spurius, sed naturalis sit, affirmat non solum misericorditer, sed & utiliter in gradu tolerari. Hinc item Gaufredum, ex Henrici secundi Anglorum Regis Bastardo Episcopum Lincolniensem per dispensationem Alexandri tertii, potuisse sine nova gratia eligi [An. 1190.] & transferri ad Eboracensem Archiepiscopatum [An. 1189.] scribunt Radulphus de Diceto, & Joannes Brom- [L. 1. tit. 11. cap. 2. & 1.] ptonus. Quod nempe dispensatus ad unum Episcopatum censeatur dispensatus ad omnem. Quam liberalitatem, non solum quoad Episcopatus, sed quoad omnia beneficia merito restrinxit Bonifacius octavus. Bastardos sine nova venia noluit de beneficio transferri ad beneficium, ac novo præsertim beneficio cumulari. Quis irregularitatem ad minores etiam ordines extenderit, ignoro. Forsitan nullus Canon, sed pia consuetudo. Est omnino piissima. Causam edicit in litteris ad Episcopum Cameracensem Innocentius [Epist. 89.] tertius: *Ad Bastardos peccata Parentum promotionis impedimenta transmittunt, eo quod propagatio criminis in tali prole timetur, dum vitiati ramusculi de vitiosa radice procedunt.* Quo fundamento fuit supra usus etiam Leofricus Abbas Sancti Albani.

Sunt tamen fundamenta, ex quibus Bastardorum, non solum ad Episcopatum, sed etiam ad inferiores gradus irregularitas videatur longè antiquior. Etenim inter crimina, de quibus Eusebium Pelusii Metropolitam accusavit apud Sanctum Cyrillum Alexandrinum Patriarcham Isidorus Pelusiota, fuit & illud: Quod Martinia- [Lib. 2. Ep. 127.] num, ignotæ originis hominem, in Presbyterum promovisset. Per ignotam originem videtur intelligere natales meretricios, de quibus scribit etiam ad Strategium Monachum: *Quod ex forni-* [Lib. 4. Ep. 129.] *cario complexu nascitur, contumelia afficitur, quippe quod nothum ac spurium vocetur, & ubique locorum notetur ignominia, & sive in cœnaculum, sive in Judicium ingrediatur, inde exturbetur.* Quanto igitur magis à sacro Clero, qui ex Apostolico Canone esse boni testimonii seu famæ debeat, etiam apud illos qui foris sunt? Et de Arnulpho, Hierosolymitanæ Ecclesiæ Electo, scribit in sacri belli historia Guibertus Novigenti Abbas: *Papa Paschalis secundus, post mortem Podiensis* [Lib. 7. c. 13] *Episcopi, vices super Dominici exercitus cura suas mandavit Damberto Archiepiscopo Pisano. Qui electionem quæ de Arnulpho fuerat facta eventilans, secundum Canonum jura refutandam duxit. Discusso nimirum hominis genere, Sacerdotis filius reperitur, qui non solum à sacris arceri præcipitur gradibus, sed secundum Toletanæ Synodi scita, ejus Ecclesiæ ad cujus injuriam constat esse progenitum, servus jubetur fieri sempiternus.* Lucidè dicit Arnulphum ad omnes sacros Ordines fuisse irregularem. Nec id probat ex recenti Urbani secundi Decreto, sed ex antiquo Canone Toletano. Utique ex nonæ Synodi decimo, sacri Clerici, seu cum Ancilla, seu cum Ingenua conjugium affirmante esse detestandum, & adjungente: *Illi, ex quibus filii geniti probabuntur, Canonica censura damnentur. Proles autem nata ex tali pollutione, non solum parentum hæreditatem nusquam accipiat, sed etiam in servitutem ejus Ecclesiæ, de cujus Sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt, jure perenni manebunt.* Quarta solas Ancillas Concubinas, octava etiam Ingenuas jussit vendi, hæc Toletana Synodo de filiis statuit duriora, adeoque sanxit infames atque irregulares. De multa, quæ ob inveteratam in Ecclesiis grassationem corrigi non possit, Canonum prævaricatione lamentatur in Romano suo Itinerario etiam Ratherius ex Lobbiensi apud nos Monacho Veronensis Episcopus: *Si manzeres à Clericatu abjicerent, quem etiam ex puerulis in Choro stare permitterent?* Omnis enim tunc Clerus & sacrilegis conjugiis, & hæreditaria in paternos gradus successione erat pollutus, ideoque constabat solis ferè filiis Sacerdotum. Hinc & in litteris de illicitis cujusdam nuptiis exclamat ad suum Clerum idem Episcopus: *Quo circa monendi & obsecrandi fratres, ut quia prohiberi, proh dolor, à mulieribus valetis nullo modo, filios de vobis generatos dimitteretis saltem esse laicos, filias laicis jungeretis, ut vel in fine saltem vestro terminaretur, & nusquam in finem sæculi duraret vestrum adulterium.* Sacrilega Cleri conjugia esse invalida, & ex ipsis natos lucidè censet manzeres, ideoque ejiciendos è Choro, seu minorum etiam graduum incapaces. Et ad hanc Sancti

An-

Anſelmi Cantuarienſis Archiepiſcopi relationem: *De Sacerdotum filiis vel Concubinarum, qui quoſdam olim gradus acceperunt, & volunt omnino redire ad immunditiam ſæculi, niſi ad majores promoveantur, promittunt religioſam vitam, quid agendum?* Reſpondit Paſchalis ſecundus: *De Sacerdotum filiis vel Concubinarum, quam vitam tenendam Prædeceſſores noſtri Sedis Apoſtolicæ Pontifices inſtituerunt, noſſe te credimus. Nec nos ab illorum volumus aberrare veſtigiis. Quod igitur tibi ſuper his in barbaris regionibus ſit diſponendum, ex ipſius præceptis poteris collatione diſtinguere.* Non ſolius Urbani, ſed & aliorum Prædeceſſorum urget Decreta, quæ Urbano debeant eſſe antiquiora.

Lib. 3. Ep. 41.

Reſpondeo non eſſe. Lucet ex huc uſque dictis, ac inſuper ex Theobaldi Stampenſis diſputatione adverſus Roſeelinum Compendienſem. Hunc, quod Sacerdotum filios, & alios ex carnis lapſu generatos aſſeveraret exleges, ille de improvida ultra ſobrietatem ſapientia ac de antiquorum Canonum prævaricatione arguit, aſſerit ex Baſtardis Eccleſiæ proveniſſe ſummos olim & plurimos Epiſcopos, cum Leofſtano Sancti Albani Abbate vult vitioſos in ipſis natales plenè purgari per Baptiſmum, & adjungit: *Quod autem Sacerdotum filii ab ordinibus reprobentur, ex vigore juſtitiæ factum eſt, ſed nullo modo juſtum eſt.* Lucidè taxat Urbani ſecundi Canonem, uti iniquum hujus novitatis authorem. Et pergit: *Qua igitur fronte quidam homunciones, non palam, ſed è latibulis loquentes, & totam Campaniam libidinoſa peregrinatione polluentes, indignos Sacerdotii judicant, quos Petrus & Joannes regali Sacerdotio dignos eſſe confirmant?* Monachis illis, qui Gregorii ſeptimi adverſum Simoniacos & conjugatos Clericos Decreta divulgarant, ad hocce etiam divulgandum uſus fuiſſe videtur Urbanus, & in ipſos hic declamare Theobaldus. Fundat ſe in argumentis ineptiſſimis, quæ tamen omnia ſupponunt Decretum hoc eſſe heſternum. Nec obeſt Iſidorus Peluſiota: Martinianum enim non de illegitima, ſed de peregrina arguit origine, qua olim quem fuiſſe Irregularem docent cum aliis multis Canones Eliberini. Spurios in Romano Imperio fateor fuiſſe infames & viles: attamen qui bonis moribus purgare poſſent vitium, atque ita & ad Reipublicæ, & ad Eccleſiæ dignitates adſpirare. Conſtat enim etiam Conſtantinum Magnum fuiſſe Baſtardum. Adductus Toletanus Canon, non quoſvis, ſed ſolos Clericorum Baſtardos facit Eccleſiæ ſervos, nullo tamen modo irregulares. Quis enim neſciat ex Eccleſiarum familiis ſemper potuiſſe Clericos ordinari? Guibertus Abbas & Daimbertus Legatus nuperum tunc Urbani Canonem conati ſunt qualicumque exemplo roborare. De ſolis Clericorum Baſtardis agit etiam Ratherius: nec editum laudat Canonem, ſed optat edendum. Lucet ex Sancti Adelberonis, coætanei Metenſis Epiſcopi, oppoſita ſententia, de qua apud Philippum Labbæum antiqua ejus atque authentica vita: *Epiſcopi ſui temporis, aliqui faſtu ſuperbiæ, aliqui ſimplicitate cordis, filios Sacerdotum ad ſacros Ordines admittere dedignabantur, nec ad Clericatum eos recipere volentes. Hic vir beatus neminem deſpiciens, neminem ſpernens, paſſim cunctos recipiebat, neque perſonam, neque genus eligens, aut præjudicans, ſed id mente fixa retinens, quia non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente, quæ timet Deum & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.* Tanta Epiſcopalium opinionum ſine mutuo præjudicio diſcordia lucidè & altè clamat nullum tunc fixum ac univerſalem fuiſſe in Eccleſia Canonem. Sancti Anſelmi relatio agit de Baſtardis noviſſimè ante Urbani ſecundi Decreta ad ſacrum Ordinem promotis, ſupponit ipſos tunc fuiſſe regulares, reclamaſſe adverſum novos Canones, prætendiſſe ſe ipſis non comprehendi, ideoque aſcendere voluiſſe ad omnia ſuperiora, etiam Epiſcopatum. Et hinc non ſolius Urbani, ſed & anteriorum Pontificum Sanctiones eis objecit Paſchalis ſecundus. Quod eadem de cauſa Gualo Belluacenſis Epiſcopus graves à ſuis Clericis perſecutiones ſuſtinuerit, ſcribit laudatus adhuc Beccenſis Abbas Anſelmus ad Urbanum ſecundum. L.2. Ep.33 Nempè penitus nova tunc erant Decreta iſta, ideoque adverſus ipſorum executionem multi hinc inde reclamabant. Permaneat ergo Baſtardorum ad Epiſcopatum irregularitatem, licet præciſum ignoremus exordium, eſſe antiquam, & ad ſacros inferiores Ordines extenſam ab Urbano ſecundo. Quis ad minores & primam tonſuram extenderit, item ignoro.

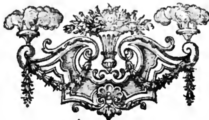

DISSER-

DISSERTATIO II.

DE SIMONIÆ CRIMINE, ET VARIIS AD IPSUM SPECTANTIBUS.

CAPUT PRIMUM.

Simoniæ crimen exponitur.

SIMONIS Magi, à quo Simonia in Novo Testamento nomen accepit & originem, crimen eleganter exponit Sanctus Irenæus Episcopus Lugdunensis: *Simon, qui fidem simulavit, putans Apostolos & ipsas sanitates per Magiam, & non virtute Dei perficere, & per impositionem manuum Spiritu sancto adimplere credentes Deo per eum, qui ab ipsis Evangelizatur* JESUS CHRISTUS, *per majorem quemdam Magicam scientiam & hoc suspicatus fieri, & offerens pecunias Apostolis, ut acciperet & ipse hanc potestatem, quibuscumque velit dandi Spiritum sanctum, audivit à Petro: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Et cum adhuc magis non credidisset Deo, & cupidius intendit contendere adversum Apostolos, ut ipse gloriosus videretur esse, & universam Magiam adhuc ampliùs inscrutans, ita ut in stuporem cogeret multos hominum, docuit se esse sublimissimam virtutem.* Ipsum utique in carnis specie Deum. Simon de Apostolis istud ipsum, quod de Domino Jesu Christo impii Judæi, opinatus est: quod non in Dei digito, sed in Dæmoniorum principe ejicerent dæmonia. Proindè nequaquam Spiritum sanctum, sed potentissimæ Magiæ principem Diabolum voluit pecunia comparare. Ex quo vides Spiritus sancti, sacri Ordinis, aut similis divini muneris emendi opinionem, aut cupiditatem ad Simoniæ etiam plenissimum crimen non requiri.

Lib. 1. c. 20.

Est crimen longè gravissimum, de quo ad Adrianum primum Pontificem in litteris post septimam Synodum exstantibus rectè scripsit Sanctus Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus: *Tolerabilior est Macedonii & eorum qui circa ipsum sunt Spiritus sancti impugnatorum impia hæresis. Illi enim creaturam, & servum Dei ac Patris Spiritum delirè fatentur, isti sui ipsius, ut autumant, eum servum efficiunt. Omnis enim Dominus, quod habuerit, si voluerit, venumdat, sive servum, sive aliud quid eorum quæ possidet. Similiter & qui emit, Dominus volens esse ejus quod emerit, per pretium pecuniæ illud acquirit. Ita & qui hanc laiquam actionem operantur, detrahunt Spiritui sancto, æqualiter peccantes his, qui blasphemant, dicentes in Beelzebud ejicere dæmonia Christum. Atque ut verius dicamus, Judæ comparantur traditori, qui Dei occisoribus Judæis pretio argenti Christum venumdedit.* Quas litteras in suis ad Sancti Gennadii Patriarchæ Constantinopolitani Epistolam Commentariis laudat Theodorus Balsamon, ac suo Decreto inseruit Monachus Gratianus. Inseruit & hocce Paschalis, nescio an primi aut secundi, Pontificis Decretum: *Omnia crimina ad Simoniacæ hæresis comparationem quasi pro nihilo reputantur.* Similia Sanctorum Patrum testimonia possint plurima adduci. Et hinc in lege ad Armasium Prætorii Præfectum exstante in Justiniani codice, & activam & passivam, pretio factam, Episcopi electionem aut consecrationem Leo Imperator merito refert inter crimina læsæ majestatis. Nam crimen, quo horrendè adeò offenditur divina clementia, lædi omninò oportet etiam humanam majestatem. Dum Subdiaconus Hildebrandus, Victoris secundi Pontificis in Gallia Legatus, varios per Simoniam promotos Episcopos Synodaliter castigaret, quidam *ita docendi arte calluit*, ut omnes illuderet. Hinc alia via conveniendum hominem videns Legatus edixit: *Cesset hominis eloquutum, in medium producatur divinum Oraculum. Scimus profectò, quod Episcopalis gratia est munus Spiritus sancti, & quisquis Episcopatum mercatur, sancti Spiritus donum posse pecunia comparari* opinatur.

1. q. 1. c. 21.

L. 1. tit. 3. c. 31.

opinatur. Coram nobis ergo, qui Spiritus Sancti judicio congregati sumus, dicat iste, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto: Quod si expressè & sine titubantia dixerit, apud me constabit illum non venaliter, sed legitimè Præsulatu functum. Libens hanc conditionem ille accepit, nihil minùs quam horum verborum difficultatem ratus. Et verè, Gloria Patri, & Filio, integrè protulit, sed in, Et Spiritui sancto, hæsit. Suscitato cunctorum strepitu, nullo conatu vel tunc, vel in reliquo vitæ spatio potuit nominare. Ab hæretica scelerati hominis lingua Fol. 108. Spiritus Sanctus noluit vel proferri. Ita ex fido Hugonis Abbatis Cluniacensis, qui Synodo ac miraculo interfuit, testimonio refert Guilielmus Monachus Malmesberiensis. Eorum, qui in Judaico Templo vendebant columbas, Dominus avertit Cathedras: Ita & Simoniacorum Episcoporum Cathedras in Ecclesia semper cadere, benedictiones verti in maledictiones, & plura ab ipsis enasci scandalosa facinora, scribit frequenter Sanctus Gregorius Magnus. Et hinc facinus istud Cathedræ lapsu, seu degradatione omnis sub cœlo Ecclesia semper punivit. Ex L. 2. c. 6. ipso post patrata in Formosum Pontificem scandala prodiisse Cleri & populi ruinam, variasque divinæ Justitiæ plagas, Ecclesiæ etiam publicas orationes non fuisse à Deo exauditas, omnes simul cucurrisse in Infernum, testatur in historia L. 4. c. 5. sua Glaber Rudolphus. Unde & Patris sui Imperatoris Conrardi Salici, qui illius temporis scelus dissimularar solummodo, nequaquam fo- L. 5. c. 5. verat, animæ etiam timuit filius & successor Henricus Niger, & pro ipsa ab omnibus ubique Ecclesiis &, Monasteriis preces efflagitavit. Ex turpi civilium Magistratuum quæstu imminere Romanæ Reipublicæ lapsum prædixit apud Paulinum Presbyterum Sanctus Ambrosius, & Prophetiæ veritatem eventus comprobavit. Quid igitur à grassante Simonia non metuamus? A tanta peste tempora nostra & animas divina clementia præservet. Ad Ponticæ suæ Diœcesis Episcopos rectè scripsir Sanctus Basilius: *Levius delinquit, qui sacros Ordines propter inexperientiam emere volebat, quam qui donum Dei vendit. Auctio namque est. Et si quod gratis accepisti vendideris, tamquam Sathanæ venundatus gratia Dei privaberis. Cauponis enim ritu quæstum rebus spiritualibus infers & Ecclesiæ, ubi Corpus nobis & Sanguinem Christi concreditum habemus.* Emens enim partim ob inexperientiam seu ignorantiam, partim ob Prælati exigentis reverentiam, impositamque ab ejus improba exactione necessitatem, quoad culpæ & pœnæ aliquid possit revera excusari.

Dico, *Quoad aliquid*. Nulla enim necessitas, nulla vis, nullus error, nulla ignorantia plenè abluit, nisi ablutum velis ipsum etiam Simonem Magum, unaque illos de quibus in vita Sancti Romualdi Abbatis scribit Sanctus Petrus Damia- Cap. 35. ni: *Romualdus inter cæteros præcipuè sæculares Clericos qui per pecuniam ordinati fuerant, durissima severitate corripiebat, & eos, nisi Ordinem spontè desererent, omnino damnabiles & hæreticos asserebat. Qui novam rem audientes, occidere illum moliti sunt. Per totam namque illam Monarchiam usque ad Romualdi tempora, vulgata consuetudine, vix quisquam noverat Simoniacam hæresin esse peccatum.* In libro gratissimo addit: *Quis nesciat usque* Cap. 27. *ad Henrici tertii Clementissimi Regis imperium, Præsulatumque reverendæ memoriæ Clementis Papæ secundi, istiusque beatissimi Leonis noni, quo nunc Præsule sancta se gubernari gratulatur Ecclesia, per Occidentalia regna virus Simoniacæ hæreseos lethaliter ebullisse, ita ut quod passim fiebat licenter admissum, ultoriæ animadversioni nequaquam duceretur obnoxium, & quod erat ferè omnibus consentaneum, pro regula tenebatur, tamquam legali sanctione decretum.* Quin immo iniquitati non deerant aperti, potentes, ac eruditi defensores. Etenim de Joanne & Tudethchino, Godefridi Lotharingiæ Ducis Capellanis, ad Alexandrum secundum Pontificem pergit laudatus Petrus: *Nonnulli Clericorum vitam per exterioris habitus speciem mentientes, prorsus à Deo frigidi, ambitionis Ecclesiasticæ facibus inflammati, hoc pertinaciter dogmatizant, non ad Simoniacam hæresin pertinere, si quis Episcopatum à Rege vel quolibet mundi Principe per interventum emptionis acquirat, si tantummodo consecrationem gratis accipiat. Unde cum nuper in Excellentissimi Ducis Godefridi versaremur alloquio, duo quidam ex Capellanis ejus, unus, ut erat barbarus, barbarico nomine Tudethchinus, alter vero natione Venetus Joannes vocabatur. Hi nimirum, tamquam Hymenæus & Philetus in prædicatione Pauli, vel certè tamquam Jamnes & Mambres tempore Moysis, resistentes veritati, hanc non cessabant disseminare doctrinam, hanc Catholicam atque Canonicam fatebantur esse sententiam. Videlicet ut jure Simoniacus non dicatur, quisquis absque manus impositione Episcopatum comparasse convincitur. Dicebant enim,* Lib. 1. Epist. 13. *quia tum hoc fit, non distrahitur Ecclesia, sed facultas: nec emitur Sacerdotium, sed possessio prædiorum. Sub hac enim præstatione pecuniæ opes tantum, non honoris vel Ecclesiæ redimitur Sacramentum. Venalia siquidem sunt, sicut ajunt, unde sint divites; gratis accipiunt, unde fieri debeant Sacerdotes.* Quæ omnia repetit in Epistola Lib. 5. Epist. 13. ad ipsos Capellanos.

Simoniæ per Clementem secundum, Leonem nonum, ac Alexandrum secundum Pontifices facta damnatio, non solos Episcopos & Clericos, sed etiam Reges ac quosvis laicos Principes multo spoliavit lucro & quæstu. Uti antea Episcopi & Clerici manus impositiones, consecrationes, omniaque Sacramenta & Sacramentalia, ita Reges & Principes Episcopatuum, Abbatiarum, & omnium majorum Beneficiorum nominationem, collationem, atque investituram palam vendiderant quasi sub basta. Nugivendi Theologastri vix ullo unquam tempore Ecclesiam non infestarunt. Hi ergo dixere omnem illam laudatorum Pontificum damnationem in solos ferri Episcopos & Clericos, eis solis interdici mercaturam Sacramentorum & Sacramentalium; Reges & Principes manere integros in suo antiquo jure. Ab hisce dixerunt non Ecclesiasticum Ordinem, gradum, honorem, aut Jurisdictionem conferri, sed solam agrorum, Decimarum, ac aliarum facultatum possessionem, & jus in ipsorum fructus, quæ omnia sint merè temporalia, adeòque possint vendi. Ejus opinioni Du-

ces

ces erant jam dicti Capellani. Opinio erat adeo probabilis, ut palam ab ipsis ante Sancti Petri Damiani, Cardinalis Episcopi Hostiensis, barbam uti Catholica & Canonica defenderetur. Eodem modo & ratione Ecclesiasticorum Beneficiorum jura temporalia dogmatizarunt posse ab Episcopis & aliis Ecclesiasticis Collatoribus vendi. Quem errorem pro parte resorbent quidam hodiè Doctores Scholastici, docentes à Clericis, beneficia permutantibus, fructuum inæqualium compensationem posse stipulatione pecuniaria fieri, dummodò priùs ipsi tituli gratis commutentur. In beneficio distinguunt jus ministrandi in Ecclesia, & jus fructus percipiendi. Hoc volunt esse temporale, & obnoxium humanis pactis.

Verùm longè aliter Sanctus Petrus Damiani: *O novum Schismaticorum genus, & os sacrilegum, æterni silentii censura damnandum.* Eos Capellanos asseverat esse hæreticos, Sathanæ prædicatores, Apostolos Antichristi, utpotè qui manifestum errorem procaciter adstruant, & fucatis vanarum rationum versutiis pertinaciter contendant sustinere. Alexandrum Pontificem urget, ut tamquam novus Josue evaginato Canonici vigoris mucrone prosternat istos Amalecitas, tollatque è medio tartareæ amaritudinis aconitum, ne ferale venenum faucibus influat parvulorum. Et adjungit suæ doctrinæ & censuræ causas: *Cum aliquid sub venalitate suscipitur, & illud procul dubio comparatur, quod ex necessitate subsequitur. Ad hoc enim Pastoralis Ecclesia cuique committitur, ut ad ejus regimen obtinendum consecratione firmetur. Et ad hoc sine dubio collatæ pecuniæ commercium spectat, ad quod is qui promovendus est adspirat.* Et in alia Epistola: *Quisquis Ecclesiam pretio redimit, simul & consecrationem comparare convincitur, ad quam scilicet per ejusdem Ecclesiæ acceptionem promovetur. In Ecclesiæ quippè commercio & consecrationem procul dubio comparat, sine qua videlicet eidem Ecclesiæ præsidere se posse non sperat.* Regiam nominationem atque investituram cum consecratione, item ministrandi spirituale cum fructuum percipiendorum temporali jure, ait plenè atque indivulsè esse connexum, ideoque alterum sine altero nec emi posse nec vendi. Quæ omnia non in solis prælaturis, sed & in cunctis inferioribus beneficiis obtinere constanter affirmat. Quæ ejus sanctissima consilia non solus tunc Alexander secundus, sed & hisce diebus secutus est Alexander septimus, damnans hunc nostrorum Theologastrorum articulum: *Non est contra justitiam, beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.*

Quod laudati Petri consilium & doctrinam secutus fuerit etiam Alexander secundus, lucet ex ejus ad Lucensem Ecclesiam litteris, exstantibus in Decreto Gratiani, affirmantibusque pestem illam esse nummulariam in templo negotiationem, quam facto de funiculis flagello Dominus eliminavit, atque ità demonstravit, non corripiendam dumtaxat, sed longissimè ab Ecclesia projiciendam. *Sicut*, inquit, *per columbarum venditores illi denotantur, qui sacram manus impositionem conantur vendere, sic per nummularios Ecclesiastici beneficii venditores designantur.* Eundem vendendorum beneficiorum abusum damnat in litteris ad Spirensem Episcopum Gregorius septimus, affirmans jam pridem & in suis, & in suorum Antecessorum Romanis Synodis damnatum. L. 5. Ep. 18
Et nec ità extinctum fuit malum. Hinc rursus in Placentina, Amalphitana, & Claromontana Synodis Urbanus secundus damnavit altarium, id est Parochialium Ecclesiarum & Canonicalium Præbendarum venditionem. Item ejus successor Paschalis secundus: *Si quis objecerit non consecrationes emi, sed res ipsas quæ ex consecratione proveniunt, penitus desipere probatur. Nam cum corporalis Ecclesia, aut Episcopus, aut Abbas, aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo proficiat, sicut nec anima sine corpore corporaliter vivit, quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.* Quod apud Gratianum exstans Decretum innovat atque confirmat Gelasius aut Calixtus secundus, & adjungit: *Donum Dei est Spiritus Sanctus, &* 1. quæst. 3. cap 7 & 8.
donum Dei est res ipsa Ecclesiæ oblata. Et si benè animadvertitis, Simon Magus, qui ad fidem fictè accessit, non Spiritum Sanctum propter Spiritum Sanctum, quo ipse erat indignus, sed ideo, quantum in ipso erat, emere voluit, ut ex venditione signorum, quæ per eundem fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur. Hinc concludit non solum illos, qui spiritualia, sed & qui Ecclesiasticorum beneficiorum temporalia vendunt vel emunt, esse germanos fratres Simonis. Scripta est hæc Epistola ad Lucium Præpositum Ecclesiæ Sancti Juventii Ticinensis. Gratianus, ejus corrector Augustinus Caravita, nec non & Dominus Cardinalis Baronius eam adscribunt Urbano secundo. At certum est labi. Epistola enim laudat jam adductum Decretum Antecessoris sui Paschalis Pontificis, quem ipse idem cum suo correctore Gratianus profitetur esse Paschalem secundum Urbani secundi proximum successorem. Severinus Binius perperam vult fuisse Paschalem primum. Hujus enim felicior ætas tales Theologastros nec passa est, nec impugnavit. Epistola ergo est vel Gelasii vel Calixti secundi, qui Paschali secundo successerunt.

CAPUT II.

Refutantur variæ ad palliandam Simoniam inventæ technæ.

HÆ technæ nequaquam sunt novæ. Etenim de illis queritur in litteris ad Ponticæ suæ Diœcesis Episcopos Sanctus Basilius, & in Synodalibus ad Sanctum Leonem Magnum Pontificem, ac omnes ubique Metropolitas Sanctus Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus. Primam calliditatem & technam prodncit Basilius in laudatis litteris: *Feruntur quidam ex vobis* Epist. 70.

ab illis, qui ordinantur, accipere pecuniam, idque, quod pejus est, pietatis nomine palliare. Duplo namque puniendus venit, qui prætextu boni, quod malum est, facit. Tum quia operatur quod bonum non est, tum quod ad perficiendum peccatum bono utitur cooperario. Exponit & confirmat in litteris ad Syagrium Augustodunensem Episcopum Sanctus Gregorius Magnus: *Adversarius animarum, dum non potest in his, quæ ad faciem sunt prava surrepere, callidè specie quasi pietatis injecta nititur supplantare, suadetque forsitan ab habentibus debere accipi, ut sit quod possit non habentibus erogari, dummodò vel sic venena mortifera, eleemosynæ celata obumbratione, transfundat. Nam nec venator feram, aut avem auceps deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut ille laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum esca absconditum non haberet. Omninò ergo metuenda & cavenda est hostis astutia, ne quos aperta nequit tentatione subvertere, latenti telo sævius valeat trucidare. Neque enim eleemosyna reputanda est, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis rebus accipitur. Quia qui hac intentione malè accipit, ut quasi bene dispenset, gravatur potius quam juvatur. Eleemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, sed quæ de rebus concessis & benè acquisitis impenditur. Unde etiam illud certum est, quia etsi Monasteria, vel xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quæ pro sacris ordinibus datur, construantur, mercedi non proficit: Quoniam dum perversus emptor honoris in locum sanctum transmittitur, & alios ad suam similitudinem sub commodi datione constituit, plura malè ordinando destruit, quam ille potest ædificare, qui ab eo pecuniam ordinationis accepit.* Insigniter crimen istud exaggerat, & concludit: *Nimis ergo declinandum est sub obtentu eleemosynæ peccata Simoniacæ hæreseos perpetrare. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere, aliud propter eleemosynas peccata committere.* Orono, Ailæ ad rubrum mare urbis primario ac ditissimo, pro sua à pessimo dæmonio liberatione pecuniam offerenti, sese de Simonia apud Sanctum Hieronymum excusavit etiam Sanctus Hilarion, reponentique cum fletu, *Accipe & da Pauperibus*, respondit: *Tu melius potes tua distribuere. Ego, qui mea reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum est occasio avaritiæ, misericordia verò artem non habet.* Nec Simonis artem, nec Giezi. Eadem ex regula ad Ecclesiam Lucensem scribit apud Gratianum Alexander secundus: *Constituimus & firmamus, ut nullus cujuscumque gradus Clericus pro Ecclesiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ Ecclesiarum vel donariis, seu etiam quod pauperibus sit tribuendum. Quia, teste scriptura*, utique non aliqua canonica, sed jam adducta Gregoriana, *qui aliquid malè accipit, ut quasi benè dispenset, potius gravatur quam juvatur.* Quod Decretum in habita ad Eugenium quartum Pontificem, & Florentinam Synodum oratione laudavit plurimum & ursit Joannes de Bacchensteyn, Decretorum Doctor, ac Legatus Consilii Basileensis.

Lib. 7. Indictione 2. Ep. 112.

1. quæst. 3. cap. 9.

Pontica Diœcesis pauperes passim, & Episcopali gradui sustinendo non sufficientes habuit Ecclesias. Hinc ipsarum plures Episcopi, quo levarent miseriam, & fundos paulatim emerent, modicum quid in sacris Ordinibus exigebant. Nihilominus praxim damnat in laudatis litteris Sanctus Basilius, & adjungit; *Avaritia Idololatria vocatur. Ne velitis igitur modicæ pecuniæ gratia Idola Christo præferre, neque Judam sectantes, quæstus gratia illum secundo prodere, qui semel pro nobis cruci est affixus. Alioquin & ipsi agri, & manus eorum, qui hosce fructus metunt, aceldama vocabuntur.* Exponit in Epistolæ commentario Theodorus Balsamon: *Quemadmodum ager, qui emptus est pecunia, qua venditus est à Juda Dominus, pretium sanguinis est appellatus, ita & pecuniæ, quæ ab iis accipiuntur, qui Domini donum vendunt, & Diœceses, & vici, in quibus qui dant ordinantur.* Quin & istorum agrorum conductores, cultores, atque messores Sanctus Basilius maledictioni supponit. Quo circa Clerici & Monachi, quotquot hodiè apud laicos aut Ecclesiasticos Principes agunt proxenetas ac intercessores, impetrare conantes promotionem aut nominationem Prælatorum, qui ipsorum pauperes Ecclesias, Collegia, Monasteria, aut Xenodochia postmodum ditare, adjuvare, vel ornare obligentur, committunt plenissimam Simoniam, & suis personis ac rebus evocant divinam maledictionem. Etiam Antistites, & quivis alii hisce intercessionibus promoti. Hinc quemdam Bethlehemitanæ Ecclesiæ Canonicum, qui quingentorum nummorum promissione corruptus, Regem ad probandam Episcopi electionem mediator induxerat, ab officio & beneficio tamquam plenè Simoniacum meritò dejecit posterioribus etiam sæculis Innocentius tertius. Exstat Decretum apud Gregorium nonum. Etenim etiam à mediatoribus committi plenam Simoniam, omnesque incurri pœnas, sanxit Canon Chalcedonensis, & innovavit Pontifex Paulus secundus. Et hinc vides à Magnatibus quoque, dum quid à nominatis Episcopis vel Abbatibus exigunt quasi ad publicas regni necessitates, omninò committi Simoniam.

L. 2. tit. 18 c. 2.

Extra. l. 5. c. 2.

Alteram diaboli technam aperit in laudatis litteris idem Sanctus Basilius: *Putant quidam se nihil delinquere, quod non antè, sed post manuum impositionem pecuniam accipiunt. At pecuniam accipere est accipere, quandocumque fiat. Hortor itaque, ut quæstum hunc, imò transitum ad gehennam declinetis, nec manus tali lucro polluentes, indignos vos ipsos ad tractandum Sancta mysteria constituatis.* Abusus præsertim in Galatia fuit grassatus, in quem Synodaliter posteà rursum agere compulsus fuit Sanctus Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus. Innovavit Canonem Chalcedonensem, & subjunxit: *Nec ante tempus ordinationis, nec post dari pecunias Canon permittit.* Et supra memoratus Oronus, cujus munera tamquam Simoniaca sprevit Sanctus Hilarion, nequaquam anteà pactus fuerat, aut promiserat, sed dumtaxat post perceptam gratiam offerebat. Et ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Episcopos scripsit Sanctus Petrus Damiani: *Sunt nonnulli, qui vel antequam consecrationis exhibeant ministerium, vel ante decisum causæ negotium, nullum pacti sunt commodum, postmodum verò tamquam*

quam à debitoribus exigunt, & extorquendis remunerationibus vehementer insistunt. Hi se Giezi non dubitent crimen incurrere, qui postquam Naaman curatus, jamque revertens, de Sancti Spirtus dono ausus est pecuniam postulare. Et de Sancto Anselmo, per Guilielmum Rufum Anglorum Regem gratis promoto ad Archiepiscopatum Cantuariensem, scribit Matthæus Parisiensis: *Rex Anglorum Wilhelmus Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum circumvenire affectans, mille libras argenti sibi dari ab eo vehementer postulabat. Ad hoc allegabat, ut sibi videbatur, causam justissimam, quod gratis Episcopali ejus promotioni annuisset. Archiepiscopus verò nihil interesse ducens, ante promotionem vel post, talem ob causam numerare pecuniam, pari pœna dignum arbitrabatur utrumque. Cum autem saccos Regis, nisi læsa conscientia, implere non poterat, eligit potiùs Regis indignationem, quam dispendium famæ & periculum animæ in præsens incurrere, & in posterum confusionem & scandalum in Dei Ecclesia seminare.* Ecclesia sua & regno exulare maluit, quam consentire in istam iniquitatem. Sanè si prævium pactum, promissio aut exactio requirantur ad Simoniam, Giezi perperam à Sancto Eliseo fuit criminis damnatus.

Ann. 1094

L. 1. Ep. 1. Notanda sunt laudati Damiani verba: *Tamquam à debitoribus exigunt.* Ostendunt spontaneè oblatorum receptionem hocce vitio carere. Et hinc primos Montanistas, oblationum nomine munera admittentes, gravissimè de avaritia culparunt antiqui Ecclesiæ Patres apud Eusebium Cæsareensem, nullus de Simonia. Hinc item dixi

L. 5. c. 17. spontaneè oblatorum receptionem ab hocce solo vitio esse immunem. Quod frequenter avaritia maculetur, non est ambigendum. Hinc ejusmodi oblata, vix ullus umquam Sanctus legitur admisisse. Dixi item, *Spontaneè oblatorum.* Qui enim quidquam quasi debitum offert, lucidè laborat Simonia. Qui ipsum ex errore facit, docendus à nobis est & corrigendus, ejusque oblatio respuenda. Et ita Naaman Syrus, ac dives Oronus videntur obtulisse.

Huc spectat illa etiam iniquitas, de qua Sanctus Petrus Damiani in litteris ad Bonifacium Cardinalem Episcopum Albanensem: *Quilibet curialis Episcopus hos muneribus attrahit, illis beneficia lautiora concedit. Sic à quibus non erat electus eligitur, & ut sibi de Simone nihil desit, ipsam electionem sacrilega venalitate mercatur. Verum in hoc*

L. 1. Ep. 3. *sceleris turpitudinem palliat, quia sub colore fidelitatis Ecclesiasticæ municipes per juris jurandi Sacramenta confirmat. Cum nemo deterius Ecclesiam lædat, quam iidem ipsi infidi fideles, qui ejus diripere facultates anhelant. Cum illis ergo munera tribuit, cum sub nomine velut Ecclesiæ sibi potissimum jurare compellit, non Ecclesiæ consulit, sed sibi quietè possidendi culminis aditum pandit. Sive ergò hoc ante consecrationem, sive postquam consecratus est faciat, valdè ei timendum est, ne dum non pro Ecclesiæ utilitate, sed pro sua potius confirmatione, sacri loci bona dilapidat, in voraginem se Simoniacæ hæreseos, dum extolli conatur, immergat. Et hinc perniciosè coram divinis obtutibus corruat, undè se inter homines arroganter exaltat.* De quo malo queritur

L. 1. Ep. 10 etiam in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem, ejusque Archidiaconum Cardinalem Hildebrandum. Est malum antiquissimum. Etenim de Georgio Cappadoce, quod militibus, à quibus in Thronum Alexandrinum intrusus fuerat, Ecclesiasticam substantiam in præmium ac mercedem dederit, queritur in litteris ad Africanos Episcopos Sanctus Athanasius. Similes querimonias habet Symmachus Pontifex in litteris ad Sanctum Cæsarium Metropolitam Atelatensem. Agit in Episcopos, qui scelerata præmia spondebant primum, ac deinde solvebant, adeoque sine fuco erant palam Simoniaci. Laudati Damiani tempora fuerunt nequiora. A Ducibus, Comitibus, Baronibus, aliisque intitulatis nobilibus duras olim calamitates, atque injurias passa fuit Ecclesia: Possessionum suarum invasionem, ejectionem Episcoporum, & alia haud inferiora. Hinc lupos istos mansuefactura, superfluas sibi possessiones, etiam Decimas, ipsis in beneficium dari permisit ab Episcopis, atque ità illos conata est sibi facere juratos fideles, municipes ac vassallos. Eorum taliter vexas, & iniquos ausus redemit. Verùm curiales, id est, per curialia servitia, seu Palatinum ab obsequio munus, & istorum nobilium mediationem promoti Episcopi pessimos hac in re dolos frequenter commiserunt. Non solùm superfluas, sed & necessarias Ecclesiarum suarum facultates infeudaverunt mediatoribus istis, atque ità sub legitimi beneficii fuco Simoniacam operam munerarunt.

Commissa istic fuit duplex Simonia. Prima fuit jam dicta factæ mediationis stipendiatio; alteram exprimit hisce verbis Petrus Damiani: *Quietè possidendi culminis sibi aditum pandit.* Et his: *Pro sua potius confirmatione.* Damnat curiales Episcopos, quod non solum per dolosam & L. 3. Ep. 4.
secretam Simoniam essent Episcopatum ingressi, sed etiam quod per easdem artes in ejusdem invalida & nulla possessione sese sustinerent. De quo vitio Cadaloum Antipapam graviter arguit in Epist. 6.
litteris ad Henricum Ravennatem, ac in litteris ad Sanctum Annonem Metropolitam Coloniensem. Ejusdem criminis Severum intrusum sibi Patriarcham accusant apud Joannem secundum Patriarcham Constantinopolitanum, in litteris existentibus apud Synodum sub Menna Patriarcha, Clerici & Monachi Provinciæ Antiochenæ. Uti Episcopatum per temporale pretium acquirere, ità & illum per istud retinere est Simonia manifesta. Nullus hic redemptæ aut redimendæ vexæ possit esse fucus. Et Simoniacos ejusmodi Vassallos Sanctus Petrus Damiani merito vocat fideles infidos. Promotis enim à se Episcopis frequentet fecerunt, quod Joanni Aurelianensium simili electo fecit Philippus primus Francorum Rex, in Sancti Ivonis Carnutensis Episcopi ad Hugonem Lugdunensem Primatem litteris dicens ad Abbatem ejus corrivalem: *Sustinete interim, donec de isto faciam proficuum meum, postea quærite ut iste deponatur, & tunc faciam voluntatem vestram.* Ep. 66.

Et hinc oritur quæstio, an sese in legitimè accepti beneficii possessione adversum iniquos turbatores pecunia firmare, & injustas violentias redimere, sit etiam Simonia? Partem affirmati-

vam

vam defendere videtur in aliis ad dictum Primatem litteria laudatus Ivo : *Multi Electi, qui gratuitam & Canonicam habent electionem, quia dilationibus & fatigationibus impediuntur, comparatis sibi pecunia mediatoribus & prolocutoribus, ne turpem patiantur repulsam, in Simoniacam aliquando impingunt consecrationem*. Episcopos & Abbates à Regibus deinceps nominari, aut investiri vetuerat rigidissimè Gregorius septimus. Priori Decreto quidam Reges obediabant, alterum penitus adspernati, Secundum Canones eligi permittebant Antistites, at nullum à se non investitum benedici aut consecrari. Aliter initiatos variè & durè vexabant. Imo & acquisito per electionem jure exturbabant, mandabantque alios aligi. Hinc quidam, longam Ecclesiæ suæ vacationem miserati, per emptos auto Palatinos emolliebant Regem, impetrabantqua accipiendæ sine investitura consecrationis licentiam. Erat redimere iniquam vexam, esse tamen Simoniam Sanctus Ivo affirmat. Quod ipsum sensisse videtur Sanctus Anselmus, exulatum abire, imò & occidi malens, quam Guilielmo Regi postulatas auri marcas numerare, atque ità iniquam vexam redimera. Et ad Guilielmum Vintoniensia Ecclesiæ Electum, à quo Henricus primus Rex indebitum nescio cujus castri exigebat homagium, hæc scripsit : *In hoc vos multùm oportet attendere, quod necdum vestra Dilectio suscepit Episcopi consecratione, & si hoc faceretis quod à vobis Rex exigit, nullus posset exstinguere execrabilem famam, quia hoc factum esset propter Episcopatus, quem perdere timeretis, redemptionem*. Quod pro avertenda factæ Electionia aut Regiæ nominationis exsufflatione, tantaque redimenda vexa, Regi aliquid dare sit Simonia, lucidè supponit. Item nescio L.5. tit.3. c.23.
quem Episcopum, qui à majori Capituli parte electus minoris partis contradictionem pecunia composuerat, Simoniacum declarat apud Gregorium nonum Lucius tertius, & cedere cogit.

At verò partem, quæ omninò vera est, negativam tradit in bistoria sua Henricus Huntendoniensis Archidiaconus, scribens de dicto Guilielmo Anglorum Rege : *Wilhelmus infirmus Roberto Cancellario suo dedit Episcopatum Lincolniæ. Sed ex quo sanus fuit, pœnituit eum. Condolens igitur, quod Episcopatum non vendiderat, cum Archiepiscopo Eboracensi calumniatus est Robertum, quod Urbs Lincolniæ & Provincia Lindissæ Archiepiscopo eidem subjacere debuissent, nec potuit causa terminari, donec Robertus quinque librarum millia Regi pro libertate Ecclesiæ suæ pepigerit. Quod Regi quidem Simoniæ, Præsuli verò Justitiæ deputatum est*. Inter Cantuatiensem & Eboracensem Archiepiscopos fuit vetus lis de sede suffraganea Lincolniensi, quæ Cantuatiensi subesse semper maluit. Hinc ergò dati Episcopatua pretium alio sub titulo emungere volens Guilialmus Rex minatus est ipsam Eboracensi supponere, atque ità ille solus, non Robertus Episcopus, qui ejus iniquitatem redemit, commisit Simoniam. Ejusdem sententiæ fuit Henricus Vintoniensis Episcopus, Stephani Regis frater, ac Apostolicæ Sedis per Angliam Legatus, à quo quarumdam Abbatiarum, Regiæ commendæ violentiam pecunia redimentium, & liberam secundum Canones electionem ita recuperantium, causam fuisse probatam testatur in historia novella Guilielmus Malmesberiensis. Etiam venerabilem Bertholdum Electum Constantiansem, qui sibi per quemdam Comitem positos ineundæ possessionis obices pecunia dissolvit, purgat in ejus vita Albertus Argentinensis. Addit eam esse praxim omnium, qui iniquos istos à laica potestate obices tum frequenter patiebantur, per Sedem Apostolicam Provisorum.

Nec Sanctus Ivo nobis adversatur. Ejus adductus locus est modicæ authoritatis Rigidissima enim Romanæ Ecclesiæ adversum laicas Antistitum investituras Decreta improbavit, volens ob rem nec naturali nec divino jure vetitam non committi Sacerdotium atque imperium, turbarique rempublicam atque Ecclesiam, & dicens ex Decretis istis enasci plura peccatorum pericula, præsertim variæ, quam sub redimendæ vexæ titulo vel fuco committerent canonicè etiam Electi, Simoniæ. Nec dubirandum, quin varius ejusmodi fucus pro vero titulo tunc se vendiderit, atque non vexam redemerit, sed veram cansarit Simoniam. Præsertim quia ejusmodi redemptiones etiam vetabat ac damnabat Romana Ecclesia, mandans investituram plenè à Regibus dimitti. Anfer damnationem hanc, & ista violentia potuisset omnino redimi. Olim enim Patres nostri etiam Idololatriæ violentiam redemerunt. Attamen sanctissima illa, & tunc omnino necessaria Decreta istorum malorum fuerunt dumtaxat occasio, non causa, ideoque ea improbana Sanctus Ivo excessit. Sancti Anselmi exemplum non facit ad rem. Neque enim Guilielmus Rex illum Regno ejecit. Varia servitute ab illo pessimè affligebatur Anglicana Ecclesia, ideoque omnibus simul & semel finem impositutus per Apostolicæ Sedis authoritatem Sanctus Anselmus, Regno spontaneus excessit. Ejectionis injuriam omnino, uti in simili specie fecit Robertus Lincolniensis Episcopus, potuisset pretio evincere. Etiam Lucii tertii Decretum non est ad rem. Nostra quippe assertio de sola loquitur violenta injuria, quæ Superioris authoritate non possie averti. Proindè Electus ille, non muneribus, sed per suum Metropolitam, aut per Dominum Papam debuerat motam sibi à minori Capituli parte contentionem sopire. Et in quibusvis circa beneficia aut alia Ecclesiastica jura litibus pecuniariam transactionem non permittunt sacri Canones, nisi quæ fiat per Prælati authoritatem. Hinc & Sancti Anselmi Epistola ad rem non facit. Guilielmum enim Electum nulla violentia, sed sola prece adgressus fuit Rex Henricus, ideoque citra fundatam Simoniæ suspicionem ejus postulata non poterant impleri.

Huc etiam spectat illa Simonia, adversus quam in litteria ad universos Hispaniarum Episcopos scribit Hormisda Pontifex : *Nec hanc partem* Epist.25.
sollicitudinis & admonitionis omittimus, ne vel c. 2.
ille se à culpa æstimet alienum, qui etsi ipse quidem à redemptione liber initiaverit benedictione mystica Sacerdotem, & tamen ad alterius redempti voluntatem vel sponte in hoc vel necessitate consenserit. Quid

prodest

prodest illi suo errore non pollui, qui consensum præstat erranti? Proculdubio contra mandata committit, & qui habet peccatum proprium, & qui sequitur alienum. Incassum animus resistit cupiditati, si non resistit & timori. Partim Arianis Gothorum Regibus parebat tunc Hispania, partim Romano Imperio, cujus ruina per Ministrorum, sacra & profana vendentium, avaritiam cœpta fuit & consummata. Per eosdem tunc Episcopalium electionum procurationes credo fuisse venditas, atque Metropolitas, aut potius ad eorum adhuc potestatem spectantes provinciales Episcopos, necessitate & vi adductos ad similes Electos consecrandos. Hinc enim in iisdem litteris Pontifex mandat Metropolitis, sortis seu regni divisione non obstante, suam in his rebus plenam vigere ac manere potestatem. Rectè item damnat istorum Electorum consecrationem: Erat enim consecratio hominis hæretici, à cujus capitis contactu plusquam à spinis abstinendum esse novit omnis Christianus. Romanorum ministrorum violentia cogebat ad opus natura malum, ideoque moriendum potius erat Episcopo quam ad illud concurrendum. Iniquæ vexationis redemptio nullum hic habebat locum.

Altera quæstio est, quo loco habendus sit Cardinalis Gratianus, postea Gregorius sextus Pon-
An. 1040. tifex, de quo in Epitome Siffridus Presbyter Misnensis: *Tantum Schisma in Ecclesia fuit, ut tres in summos Pontifices electi essent, quos eandem Gratianus Presbyter, pecunia magna eis data, induxit ut cederent, & sic ipse electus est. Imperator Henricus tertius pro tanto Schismate sedando Romam properans, apud Sutrium Urbem habuit Gratianum obvium, qui ei coronam auream obtulit, ut eum propitium haberet. Cæsar primo cuncta dissimulans, convocata Synodo, Gratianum, qui & Gregorius dictus est, de Simonia convicit, & eo amoto Suigde-
L.6. c.32. rum Bambergensem Episcopum substituit, qui Clemens secundus dictus est.* Sutriensis igitur ista Synodus, Henricus Imperator, ac Presbyter Siffridus censuerunt dubiæ electionis Episcopum per pecuniam seu Ecclesiasticam pensionem ad cedendum induci non posse sine Simonia. Quod namque Gratianus Cardinalis Benedicto nono & Silvestro tertio, de Papatu contendentibus, non de propria, sed de Sancti Petri substantia pensiones in cessionis solatium assignaverit, disertè testatur in generali historia Ottho Episcopus Frisingensis. Ejusdem opinionis fuisse videtur Her-
manus Contractus: *Romani Benedictum Papam
An. 1044. multis criminatum sede sua pellunt, & Silvestrum tertium quemdam in ejus locum statuunt, quem tamen postea Benedictus, quibusdam sibi faventibus, excommunicatum depulit, suæque sedi redditus seipsum postea privavit, & alium pro se*, utique Gregorium sextum, *ob avaritiam contra Canones ordi-
An. 1046. navit.* Et infra: *Rex Henricus juxta Natalem Domini non longè ab Urbe Roma apud Sutrium Synodo acta, causaque extraneorum Pontificum diligenter ventilata, Gratianum Papam convictum Baculo Pastorali privavit.* Et in Sancti Henrici Imperatoris, quam ex Reddorsiensis Monasterii Archivis publicavit Jacobus Gretzerus, vita Nonnosius Mo-
Cap. 16. nachus: *Suigderum sanctum Bambergensem Episcopum Henricus Rex tertius, tribus invasoribus Apostolicæ Sedis dignè & justè explosis, catholicum & legitimum Papam constituens Clementem secundum appellavit.* Et ipse ibidem in litteris ad Bambergensem Ecclesiam Clemens secundus: *Ecce, cum illud caput mundi, illa Romana Sedes hæretico morbo laboraret, ut hujusmodi ægritudinem propulsaret, plosis tribus illis, quibus nomen Papatus rapina dederat, dignatio cœlestis gratiæ nostram mediocritatem elegit.* Lambertus item Schafnaburgensis: *Rex Henricus tertius Domini Natalem Romæ celebravit, ubi tribus depositis, qui Sedem Apostolicam contrà regulas invaserant, Suigderum Bambergensem Episcopum constituit Vicarium Apostolicum.* Tres ergò isti intrusi ac Schismatici Pontifices non fuerunt à Gregorio distincti, sed erat is omnino
unus ex ipsis. Porrò Benedictus nonus erat Be- L.1. Ep 9.
nedicti octavi & Joannis decimi octavi Germanorum fratrum, ac Sedis Apostolicæ invasorum, successor & nepos, puer decem annorum, qui quomodò post mortem apparens æternam suam damnationem revelaverit, edicit in litteris ad Nicolaum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani.

At longè aliter hic sentit de Gregorio sexto. Etenim prima ejus Epistola est ad laudatum Gregorium, vocans sanctissimum Papam & adjungens: *Lætentur cœli, & exultet terra, & antiquum sui juris privilegium se recepisse sancta gratuletur Ecclesia.* Sub illo & per illum cessasse dicit perversæ negotiationis commercium, eliminatum Simonem & Giezi, reparari aureum Apostolorum sæculum, non amplius vendi columbas, reflorere Ecclesiasticam disciplinam. Ab ipso expurgari supplicat Ecclesias Pisaurensem, Fanensem, & Castellanam, ut erat expurgata Romana. Ejusdem Gregorii grandia in Romanam ac omnem Italicam Ecclesiam, atque Ecclesiasticam disciplinam merita largè describit in secundo de Anglorum Regibus libro Guilielmus Malmesberiensis. Ejus cum Benedicto & Silvestro Pseudo-pontificibus Acta edicit Glaber Rudolphus, & pergit: *Tunc cum consensu Romani populi atque ex præcepto Imperatoris ejectus est è Sede Benedictus, & ejus loco subrogatus est religiosissimus ac sanctitate perspicuus Gregorius, natione Romanus, cujus bona fama, quidquid prior fœdaverat,
in melius reformavit.* Et Ottho Frisingensis Epi- L.6. c.31.
scopus: *Ob ea cives Romani Gratianum Presbyterum, tamquam Ecclesiæ Dei liberatorem, in summum elegerunt Pontificem, & mutato nomine Gregorium vocaverunt.* Fuisse injustè depositum scripsit disertè ad Henricum Augustum Wazo Episcopus Leodiensis. Magnus ille Wazo, post mor-
tem meritus hoc Epitaphium: *Ante ruet mun- C. 106.
dus, quam surgat Wazo secundus.* Exstat Epistola apud Anselmum ejusdem Ecclesiæ Canonicum. Idem semper censuit Gregorius septimus, qui optimum Pontificem in Germaniam ab Henrico Imperatore relegatum sua sponte secutus est, ipsi ad mortem usque adhæsit, & in ejus postea memoriam curavit se ex Hildebrando vocari Gregorium, non sextum, sed septimum, quo ipsum ostenderet fuisse legitimum Pontificem. Quare illum Romæ in Pa-

patu

patu defunctum erat Guilielmus Malmesberiensis. Liber Pontificalis ait illum non fuisse depositum à Synodo Sutriensi, sed spontaneo pacis amore, ad Sancti Gregorii de Sede Constantinopolitana exemplar, renuntiasse. Verùm omnes, & pro illo, & contra illum jam addocti auctorem affirmant dejectum. Etiam Wazo Leodiensis. Interim qui Cœlestinum quintum existimarunt fuisse primum Papatus renuntiatorem, & de istius renuntiationis validitate disputantes turbarunt Ecclesiam, fuerunt omnino hallucinati. Nam etiam Joannem decimum octavum, à fratre Benedicto octavo jam defuncto terribiliter monitum, sponte renunriasse L. I. Ep. 9. scribit in laudata ad Nicolaum secundum Epistola S. Petrus Damiani.

Neque nobis adversantur Sutriensis Synodus, Henricus Imperator, Siffridus Presbyter, Hermannus Contractus, aut Lambertus Schafnaburgensis. Damnant innoxium Pontificem Gregorium, non quod Benedictum & Silvestrum per pecuniam & Ecclesiasticas pensiones ad simpliciter cedendum, sed ad sibi cedendum Papatum, & ejus electionem procurandam induxisset. Et hinc eoquaquam Benedictum uti innoxium reposuit, sed unà cum Gregorio, uti Giezi cum Simone, dicta Synodus degradavit. Non Simoniam solummodo expulit, sed etiam Romanum Clerum & populum à variis indisciplinatæ vitæ libertatibus correxit Gregorius: Tetigit montes, & illi fumigarunt. De palliata per purgandæ, & pacificandæ Romanæ Ecclesiæ fucum, in sui commodum & exaltationem Simonia illum accusarunt, suamque calumniam Synodo & Principi persuaserunt. Hinc optimus Pontifex dicitur, utique per testes iniquos & falsos, fuisse convictus. A suis ipsis electoribus passus est istud ipsum, quod postea Urbanus sextus. Et quod Joannes Abbas Malmesberiensis, qui Stephanum Anglorum Regem ad Abbatiam à commendæ miseria liberandam, & avito Canonicæ electionis privilegio reddendam pecunia induxerat, atque ita à fratribus beneficium agnoscentibus fuerat electus, passus fuit Fol. 185. ab Henrico Vintoniensi Episcopo, Apostolicæ Sedis Legato, de quo Guilielmus ejusdem Cœnobii Monachus: *Legatus probavit causam, improbavit personam. Nullo enim modo menti ejus persuaderi poterat, Regem præter pecuniæ dationem electioni consensisse.* Non pro sola Monasterii libertate, sed etiam pro personæ electione credidit munera militasse. Quod porro dubiæ, imò & palàm Schismaticæ, aut etiam palàm certæ electionis Pontificem liceat ex causis ad simplicem cessionem promissis pensionibus inducere, aut etiam cogere, lucet ex Constantiensi Synodo, quæ ità induxit Gregorium duodecimum, legitimum Pontificem, idem Joanni vigesimo tertio, & Benedicto decimo tertio, si obedivissent, præstare parata.

Aliam adhuc facti in hac materia speciem refert de Urbano quinto Pontifice magnum Bel- Fol. 313. gii Chronicon: *Fertur Abbas Ecclesiæ Sancti Pauli Romæ dicto Papæ magnam summam florenorum obtulisse, ut ad Cardinalatum promoveret, Papam verò accepisse oblationem, & de eadem reparasse Ecclesiam Sancti Pauli, relicto Abbate in suo statu sine promotione. Sicque factum est, ut Papa de dicti Abbatis pecunia faceret, quod ipse Abbas facere debuit.* Factum laudatur. Et hinc quæritur, an à quovis simili Simone liceat cuivis simili pio dolo pecuniam accipere, & piis causis applicare? Respondeo licere solis Prælatis, valentibus similes, quibus Canonum pœna necdum debetur, criminosos ex arbitrio castigare. Privatus hic nihil possit, nisi acceptam pecuniam tradere in manus Prælati. Et hinc laudatus Urbanus, non solum in Sancti Pauli, quam ex justitia reparare tenebatur iste Simon, Ecclesiam, sed & in quemvis alium pium usum potuerat istud sanguinis pretium impendere. L. 6, c. 28. Burdinum Bracarensem Episcopum, dum pro Toletana Cathadra offert pecunias, eodem modo fuisse à Paschali secundo tractatum refert ac laudat Rodericus Toletanus.

CAPUT III.

Exponitur triplex munus, per quod committitur Simonia.

QUidam hodiè opinantur ad Simoniam requiri pecuniæ vel æquivalentis corporis promissionem aut donationem. Errant toto cœlo. Etenim de Sancto Gregorio Magno scribit in ejus vita Joannes Romanæ Ecclesiæ Diaconus: L. 3. c. 6. *Astuta turpissimæ cupiditatis iniquitas non sufferens se tantis Pastellatici commodis, licet turpissimis, imò periculosissimis angustari, commentum satis artificiosum reperit, quo scilicet illos Sacerdotiis sublimaret, qui sibi post consecrationem tantò subjectiores esse debuissent, quantò non divino, sed potius humano judicio se fuisse promotos ipsi procul dubio reputarent. Quapropter omnipotentis Dei Præco Gregorius in Evangeliorum tractatibus, in quibus scilicet frequentius legi vel audiri potuisset, disputat errorem redarguens & damnans.* Fecit id in quarta Homilia super Evangelia: *Columbas vendere est impositionem manus, qua Spiritus Sanctus accipitur, non ad vitæ meritum, sed ad præmium dare. Sed sunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis solummodò retributionem quærunt. Hi nimirum quod gratis acceptum est, gratis non tribuunt, quia de impenso officio sanctitatis munus expetunt favoris. Undè benè, cum justum virum describeret Propheta, ait: Qui excutit manus suas ab omni munere. Neque enim dicit, Qui excutit manus à munere, sed adjunxit, Ab omni: Quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippè ab obsequio est subjectio indebitè impensa. Munus à manu, pecunia est. Munus à lingua, favor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non solum nullam pecuniam,*

sed

ſed etiam humanam gratiam non requirit. Latius
hæc tradit & exponit in litteris ad Antonium
Subdiaconum, Apoſtolici in Dalmatia patrimo-
nii rectorem, agens de facienda electione Archi-
epiſcopi Salonitani: *Illud præ omnibus tibi curæ*
L. 2. indict. 11. Ep. 22. *ſit, ut in hac electione nec datio quibuſque modis in-*
terveniat præmiorum, nec quarumlibet perſonarum
patrocinia convaleſcant. Nam ſi quorundam patro-
cinio fuerit quiſquam electus, voluntatibus eorum,
cum fuerit ordinatus, obedire reverentia exigente
compellitur. Sic fit, ut & res illius minuantur Ec-
cleſiæ, & ordo Eccleſiaſticus non ſervetur. Et ad
Joannem Metropolitam ac Primatem primæ Ju-
Lib. 4. Epiſt. 8. ſtinianæ: *Ne umquam ordinationes facere tentetis*
illicitas, ſed ſi quos ad Clericatus Ordinem, vel po-
tiorem fortè gradum promoveri contigerit, non præ-
miis, aut precibus, ſed meritis ordinentur. Non ſo-
lùm præmia, ſed & preces eſſe dicit Simoniacæ
hæreſis laqueos: quod nempè per preces promo-
L. 7. Ep. 5. tus ſuo poſtea Promotori obligetur. Et in litte-
ris ad Brunichildim Reginam Francorum: *Chri-*
ſtianitatis veſtræ ſolicitudo diligenter invigilet, ut
nullum ad ſacrum Ordinem ex datione pecuniæ, vel
quarumlibet patrocinio perſonarum patiatur accedere.
Preces rurſum dicit eſſe Simoniacam hæreſin, ex
Lib. 2. qua immineat Regni ruina. Idem docet in litte-
Dict. 11. ris ad Columbum neſcio cujus in Numidia Sedis
Ep. 47. Epiſcopum, & in litteris ad Adeodatum ejuſdem
Ep. 48. Provinciæ Primatem. Fatenr commendationes,
preces, patrocinia poſſe ſine Simonia, imo & ſine
peccato fieri; verum rariſſimè ita fiunt, præſertim
à laicis. Non alio enim fine hi paſſim commen-
dant, niſi ut promoto Epiſcopo aut Clerico domi-
nentur poſtmodum, & precis ac patrocinii ſui
ſtipendia conſequantur, quæ eſt plena Simonia.

Et hæc Theologia eſt antiquiſſima. Etenim
Theophilum Alexandriæ Patriarcham, quod ra-
ro viros ſenſatos & integros, ſed paſſim vitioſos,
quorum ſuffragio poſtmodum dominaretur in
ſuis Synodis, Cathedris Epiſcopalibus impone-
ret, graviter arguit in Dialogo cum Theodoro
Romanæ Eccleſiæ Diacono de geſtis Sancti Joan-
nis Chryſoſtomi, & damnat Palladius Epiſcopus
Helenopolitanus. Et ad Italiæ ac Galliæ Epi-
ſcopos ſcribit Sanctus Baſilius Magnus: *Multa*
apud nos per evectos ab Euſebiana Arianorum fa-
Ep. 63. ctione Epiſcopos *peccandi libertas patet. Nam*
qui favore humano ad imperium devenerunt, eodem
ipſo favoris gratiam implent. Non liberè loquun-
tur. Nam qui per homines ſibi ipſis poteſtatem ac-
quiſierant, ſervi ſunt eorum, quorum favore adjuti
ſunt. Ejuſdem criminis, & ſuarum per ipſum
in Epheſina Synodo expletarum cogitationum,
etiam Sanctus Cyrillus Alexandriæ & Joannes
Ep. 28. c. 2. Antiochiæ Patriarcha ſeſe mutuo accuſarunt,
Epiſcopalem electionem, uti non pretio emi,
ita nec obſequentis operibus poſſe quæri ſcribit
etiam Hormiſda Pontifex ad univerſos Hiſpa-
niarum Epiſcopos. Et in Apoſtolicorum Acto-
rum Commentariis Sanctus Joannes Chryſoſto-
mus: *Cogita quid acciderit Simoni. Quid enim re-*
fert, ſi non das pecuniam, ſed pecuniæ loco adula-
ris, ſubornas, multa machinaris? Pecunia tua te-
cum ſit in perditionem, ad illum dictum eſt: & his
dicetur: Ambitio tua ſit tecum in perditionem,
quoniam putaſti ambitu humano poſſideri donum Dei.
Et in primo adverſus Jovinianum libro ſcribit
Sanctus Hieronymus: *Quidam Pontifices Divitum* Cap. 19.
obediunt Juſſioni, quodque his pejus eſt, illis Cleri-
catus donant gradum, quorum ſunt obſequiis deli-
niti. Et in Iſaiæ Prophetæ Commentariis: *Non* C. 57.
eſt peccatum leve mittere margaritas ante porcos,
& dare Sanctum canibus, & Ordinationem Cleri-
catus nequaquam Sanctis & in lege Dei doctiſſimis,
ſed affectis ſuis tribuere, & vilium Officiorum mini-
ſtris, quodque his dedecoroſius eſt, muliercularum
precibus. Et in Apoſtolicæ ad Titum Epiſtolæ
commentariis: *Cernimus plurimos hanc rem*, Cle- C. 1.
ricalem promotionem, *beneficium facere, ut non*
quærant eos in Eccleſia columnas erigere, quos plus
agnoſcant Eccleſiæ prodeſſe, ſed quos vel ipſi amant,
vel quorum ſunt obſequiis deliniti, vel pro qui-
bus Majorum quiſpiam rogaverit, & ut deterio-
ra taceam, qui ut Clerici fierent muneribus im-
petrarunt. Eos præſertim taxat Epiſcopos,
qui ſuos famulos ſeu quoſvis in ſacra aut pro-
fana re mercenarios miniſtros remunerant Eccle-
ſiaſtico gradu.

Quæ omnia eſſe Simoniaca, ſolidè oſtendit
in litteris ad omnes ſanctæ Romanæ Eccleſiæ
Cardinales Epiſcopos, & in litteris ad Boniſa-
cium Cardinalem Epiſcopum Albanenſem San-
ctus Petrus Damiani: *Tria dicuntur eſſe munerum*
genera, ſcilicet munus à manu, munus ab obſe-
quio, munus à lingua. Et munus quidem à manu
pecunia, munus ab obſequio obedientia ſubjectio-
nis, munus à lingua eſt favor aſſentationis. Sed ſi
ritè conſiderentur hæc tria munerum genera, in eo,
quod medium ponitur, & primum ſimul & tertium
continetur. In obedientia quippè ſubjectionis &
munus à manu, quod eſt pecunia, & munus à lin-
gua, quod eſt favor adulationis, ſubſequenter agno-
ſcitur. Quis enim manifeſtius approbatur pro adi-
piſcendis honoribus præſtare pecuniam, quam is qui L. 2. Ep. 1. & 3.
tot expenſas utendo vehiculis, tot facultatum ſum-
mas in acquirendis pretioſarum veſtium prodigit
ornamentis? Eoque ſuperat eum, qui pecuniam ſe-
mel appendit, quia non contentus ſolummodo faculta-
tes expendere, ſemetipſum quoque non dubitat tam-
quam ſervum Domino vendititium ſubjugare. Jam
verò quis ambigat eum, cum datur occaſio, favora-
bilibus Dominum ſuum verbis oblinere, ut eum
blanda poſſit adulatione mulcere? Ut ejus animum
capiat, quid ei magis placeat, callidus obſervator
explorat. Oculis gliſcit, geſtibus innuit, feſtivi-
tatem ſereni cordis ore prætendit. Pendet ad nu-
tum, ut ſic herile præceptum, tamquam per Si-
byllinum os Phœbi præſtoletur Oraculum. Ire jube-
tur, evolat; ſtare præcipitur, ſilicem repræſentat.
Agit in Clericos Palatinos, qui Regum aut
aliorum Principum perſonas, aulas aut caſtra
ſequuntur, eis mira promptitudine & propriis
ſubindè expenſis ſerviunt, & omni adulationis
forma placere conantur, ut quempiam tandem
Epiſcopatum, Abbatiam, aut aliud Eccleſiaſti-
cum beneficium, uti fidelis ſervitii mercedem,
conſequantur. Eos eſſe non ſolummodo Si-
moniacos, ſed omnium Simoniacorum peſſimos
laudatus Petrus conſtantiſſimè aſſirmat. Neque L. 1. Ep. 13.
enim dumtaxat unica, ſed omni ſingulo-

rum trium munerum specie & scabie laborant. L. 6. Ep. 17 Pro munere donant semetipsos. Quæ omnia docet etiam in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem, & in litteris ad Aripandum Monachum, & in laudatis ad omnes Cardinales Episcopos litteris addit: *Quam sui afferent excusationem, qui licet verbis non contraxerint venalis pacta commercii, operatione tamen, non uno, sed omnibus his probantur laqueis irretiti? Verumtamen jactant se, & eo gloriantur innoxios, quia nullam talenti summam pro suscipiendis honoribus se pepigere daturos. Sed dic mihi, ò Clerice, quisquis es, si redempto quolibet aureo vase vel prædio distractor exigeret, ut retenti apud te vice pretii sibi sedulitatis ejusmodi impendium exhiberes, numquid non postmodum constanter assereres te, quod acceptum est, justo pretio comparasse? Non videlicet quia pecuniam persolvisti, sed quia servitium præbuisti. Diceres enim, & fortassis non impudenter adstrueres, Carius emi dum tanto me labore vexarem, dum toties facultatum mearum sumptus expenderem, quam si semel præfixæ quantitatis pecuniam numerarem. Nequaquam ergo sibi innocentiam spondeant, & à Simoniacæ hæreseos maculis se mundos esse confidant, qui licet metalla vibrantia non appendant, pretium tamen pro suscipiendis honoribus per subjectionis & obsequii quasi quædam talenta persolvunt.* Idem ipse error etiam hodie grassatur. Quidam, quia neque pecuniam dederunt, neque obsequii pacta iniere, & sese & beneficii Patronum aut Collatorem existimant innoxios. Sed respondendum illis, quod ipso ad Patronum, Collatorem, vel etiam mediatorem obligandum aut inducendum facto opere sint pacti & stipulati. Nec possint diffiteri. Nam in suis ad ipsos precibus omnia suorum obsequiorum merita loquacissimè exaggerant, & illis in mercedem expostulant Ecclesiasticam dignitatem.

Et hanc Simoniam, non minùs quam pecuniariam, Patres olim puniverunt. Etenim Remigium Lincolniensem Episcopum, *Quod pro auxiliis Guilielmo primo Anglorum Regi venienti in Angliam præbitis factus esset Episcopus, divinum munus bellicosis laboribus nundinatus*, suisse baculo Fol. 213. & annulo spoliatum à Sancto Lanfranco Cantuariensium Archiepiscopo, & plenè degradatum restatur Guilielmus Malmesberiensis. Guilielmus Nortmandiæ Dux Angliæ regnum per Eduardi Regis mortem vacans, & à quodam An. 1070. Haroldo occupatum, ex Alexandri secundi Pontificis auctoritate sibi per arma vindicarat, ei Remigius Monachus, uti justam agenti causam faverat, & ex Nortmandia fuerat cum spe à victore Episcopatus consequendi comitatus & obsecutus, uti refert etiam Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Hinc degradatum nec ad Regias preces reparare voluit laudatus Alexander Pontifex, sed tradidit arbitrio Lanfranci. Etiam nescio quem Hispanum Clericum, quod *cuidam, qui manum ei fecit imponi, promiserat & exhibuerat annuum ex pacto servitium, quasi non ingratus gratiæ*, ad degradationem postulavit Toletanus Archiepiscopus, *quod munus ab obsequio peræquè ac munus à manu in hoc sacro contractu reprobetur*. Ex simplicitate & ignorantia deliquerat, ideoque intercessionis auxilium ipsi detulit Ep. 51. Stephanus Episcopus Tornacensis. Divinas in taliter promotum Bononiensem Episcopum plagas refert in litteris ad Bonifacium Cardinalem Episcopum Albanensem Sanctus Petrus Damiani. Euphemium item & Thomam, qui pro deferenda Anastasii Episcopi sui accusatione, munere pravi obsequii, acceperant sacros Ordines, degradavit uti Simoniacos, & perpetuum sine reparatione sic manere jussit Sanctus Gregorius Magnus. L. 4. Ep. 11.

Huc etiam spectat illa Simonia, quam in litteris ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem habet Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Ep. 60. Lugdunensis provincia in Romano olim Imperio fuit vastissima: comprehendit Lugdunensem, Rothomagensem, Turonensem, Senonensem, ac Parisiensem. Constantinus Magnus divisit in duas, Rothomagum exaltans in Metropolim: Ambas Theodosius Magnus, aut ejus filius Gratianus (*a*) rursum divisit, exaltans civitates Turonensem ac Senonensem. Ità fuerunt quatuor Lugdunenses. Quinta, cujus Metropolis est Parisium, nostro tempore per Romanam Ecclesiam ad preces Regias accessit. Porrò Gebuini Lugdunensis Archiepiscopi merita & labores honorare volens Gregorius septimus, dictas quatuor provincias ei uti Primati subjecit, usus titulo antiquæ unionis. Qua dignitate ac potestate Gebuini successor Hugo potenter est usus. Etenim Daimbertum, Senonensis Ecclesiæ Metropolitanæ Electum, non dumtaxat confirmandum à se voluit, sed & in propria persona venire Lugdunum, & sibi tamquam Primati solemniter profiteri. Opposuerunt se Conprovinciales Episcopi, præsertim Sanctus Ivo provinciæ Protothronus, asseverans Primatiali dignitati non esse istud evocandi jus, & adjungens: *Si his exactionibus Daimbertus cederet, diceretur munere linguæ vel officii suam comparasse consecrationem*. Evocationem illam dicit esse indebitam servitutem, ideoque sine Simonia nec à Primate posse exigi, nec ab Electo præstari. Omne enim indebitum officium est munus.

(*a*) Honorius. Noris.

Ex eodem principio ad laudatum Ivonem scribit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Professum* L. 2. Ep. 7. *vestrum me vocastis. Satis melius fuisset, ut à vobis sacratum dixissetis. Quod etsi pro consecratione professionem, & pro professione ab Allodiario Sancti Petri subjectionem vobis vindicastis, consecrationem utique illam gratis minimè impendistis. Non enim gratis impenditur, per quod homo homini subjectus efficitur. In professione siquidem illa consilio vestro nimia simplicitate acquievi. Ubi si quid aliter actum est, vos scienter fecistis, ego ignoranter peccavi. Sed Dominus noster honorabilis memoriæ Papa Urbanus secundus, cum per nos transiret, audivit à fratribus, me vobis professionem fecisse. Unde columbam seductam cor non habentem me dicens, & vehementer increpans, illud veraciter mihi pro crimine imputasset, si ignorantiæ meæ ac juventuti misericorditer non pepercisset. Quæ verò super hoc contra vos protulerit, pro reverentia vestri ordinis melius est inde silere, quam loqui. Igitur quod illi-*

citè

citè commiseram, irritum fecit. Et ne deinceps Abbas Monasterii nostri cuiquam Episcopo profiteatur, privilegii sui irretractabili firmitate prohibuit. Et Epist. 11. in alia ad eundem Ivonem scribit Epistola: *Quod iterum asseruistis Romanam Ecclesiam à Deo nullam injustam accepisse potestatem, ita est planè.* Cum Ivone fatetur ac profitetur Romanæ Ecclesiæ nullam esse potestatem, nisi solvendi solvenda, & ligandi liganda, atque subjungit: *Proinde mirandum non est, si illa benè solvit, quod vos malè ligastis. Professio, quam à me adhuc juvene & novitio extorsistis, regularis minimè fuit, eamque fecisse peccatum extitit, & accepisse irreligiosum. Nam si pro benedictione, quam omninò gratis dare debuistis, usurpastis professionem, & in professione ab Allodiario Beati Petri exigitis subjectionem, profana fuit illa professio, & ideò non tenenda, quoniam subsequens benedictio, quam exhibuistis, navicularia potius videtur, quam gratis data, quandoquidem pro illa temporalem mercedem cum fidei Christianæ injuria exigere non erubescitis.* Rursum protestatur se peccasse ex ignorantia per Apostolicam posteà sedem remissa. Quod Episcopi & Clerici in Monasteriorum jura ac privilegia violenter involent, est calamitas antiqua. Hinc nata Monachorum sub immediata Apostolicæ Sedis cura & protectione exemptio, quæ amaram istam radicem ubique non evulsit, sed hinc inde firmavit. Inter exempta, & ad Sancti Petri ac Romanæ Ecclesiæ Allodium spectantia Monasteria fuit in Diœcesi Carnutensi etiam Cœnobium Vindocinense. Sancto Ivoni id displicuit: præsertim quod ejus Abbas esset sese major, utpotè perpetuus Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Presbyter ad Sanctam Priscam. Hinc Goffredum electum, Juvenem, similium insidiarum imperitum, nisi sibi obedientiam & subjectionem profiteretur, benedicere noluit, & per nescio quas persuadendi artes ad profitendum seduxit. Varia, quam ab Ivone & ejus Clericis postmodum pertulit, vexatio illi aperuit oculos, didicit professionem fuisse indebitam, ideoque & Ivonem & sese Simoniacum, utpotè naviculariè & pro munere benedictum. Hinc ab Urbano secundo Pontifice culpæ & pœnæ veniam supplicavit ignorantiæ suæ ac juventuti, & tamquam seducta columba post vehementem increpationem impetravit: etiam professionis cassationem. At verò Ivonem, uti dolosum hujus criminis operarium, Pontifex notavit adeò durè, ut pro ejus reverentia Goffredus censuerit id perpetuò silendum. Nec aliud doctissimus Episcopus reponere scivit, quam Monasteriorum exemptionem, & factarum ab exemptis etiam Monachis in Abbates benedicendis professionum cassationem esse res iniquas, & Episcopali potestati injuriosas, ideòque Romanæ Ecclesiæ nullam esse ejusmodi potestatem. Addidit errori errorem. Utrumque nervosè refutavit Goffredus, atque evicit Ivonem scienter Giezi, Opuscul. 10. sese ignoranter fuisse Simonem. Hac occasione scripsit eruditum istud opusculum de promissionibus, quas pro consecratione sub professionis nomine Abbates faciunt Episcopis. Agit de solis Abbatibus exemptis, istasque professiones affirmat esse execrandas, quæ triplici Simoniæ genere contra omnem disciplinam maculentur: *Quoniam Simonia à lingua, Simonia à manu, Simonia ab obsequio ibi committitur. Est à lingua, cum publicè recitatur illa promissio. Fit à manu, quando charta, qua continetur, scripta ponitur super altare. Fit ab obsequio, cum ipsum malè promissum subjectionis obsequium servatur. Qui sic agit, forsitan dicit: Pro benedictione non quæro pecuniam. Imò satis amplius exigit, quia hominis personam. Sicut anima plus est quam corpus, ita corpus simul & anima, tota videlicet hominis persona, multò plus est quam ejus pecunia.* A subjectis Episcopo Abbatibus potest exigi professio; verum juxtà Canones. Cujuscumque ultra ipsos obligationis exactio aut promissio est leprosa, maculatque secutam benedictionem. Hinc & Episcopi, qui Regularium, dum ad fidelis populi confessiones excipiendas, aut Dei verbum prædicandum approbant, litteris ultrà Canones & Romanæ Ecclesiæ Decreta limitationem apponunt, & ejus observantiam sibi sponderi, & præstari compellunt, omnino committunt Simoniam. Etiam regulares ipsi, qui spondent & præstant: Præstant enim *malè promissum subjectionis obsequium*. Ep. 51. Ejusmodi promissionem non posse sine crimine adimpleri, tradit insigniter in litteris ad Primatem Toletanum Stephanus Episcopus Tornacensis. Tamquam seductæ columbæ sunt ab istis palam nullis & iniquis sponsionibus per Superiores absolvendi. Huc etiam spectat Anglus ille Clericus, quem, quod sub onere cujusdam in Romana curia promovendi negotii accepisset à milite beneficium, L.5.tit.3. c.12. Alexander tertius apud Gregorium nonum damnavit de Simonia.

Triplex istud Simoniæ munus illustrat in suis ad Ludovicum Germaniæ Regem litteris Synodus Carisiaca: *Munus à lingua est favor;* Cap. 11. *munus à manu, donatio; munus ab obsequio, indebita subjectio.* Rectè addit, *Indebita*: Non solum enim subjectio, sed & pecunia debita passim possit sine lepra & exigi & offerri. Dico, *Passim*: Quoniam qui dubii, vel difficilis debiti solutionem pro re sacra offert vel exigit, est omnino leprosus. Istam enim sacilitationem quis non videat esse munus? Consonat in litteris ad Gebuinum Lugdunensem Archiepiscopum Gregorius septimus Pontifex: *Munus à manu est, ut nullum pretium prorsus à se vel ab aliquo tribuatur. Ab obsequio, ut nihil inde servitii faciat, sicut quidam intentione Ecclesiæ prælationis potentibus* L.6.Ep.34 *personis solent deferre. A lingua, ut neque per se, neque per submissam personam preces effundat.* Loquitur ex sua quinta Romana Synodo: *Ordinationes, quæ interveniente pretio, vel precibus, vel obsequio alicujus personæ ea intentione impenso fiunt, infirmas & irritas esse judicamus.* Quod in sua Melfitana Synodo firmavit Urbanus secundus: *Ne quis dato vel promisso pretio, vel* Cap. 5. *servitio ea intentione impenso, vel precibus Episcopalem nitatur assequi dignitatem.* Extendit ad omnem Ecclesiasticam dignitatem atque officium, affirmatque esse doctrinam Sanctorum Patrum. Quare & adulatio, & favoris, seu obsequiorum

rum loquax oblatio, & quovis simili peccatoris oleo perunctæ preces sunt munus à lingua. Esse non oportet ex numero illorum, de quibus ad Richardum Albanensem Episcopum, ac in Gallia Cardinalem Legatum scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Sunt quidam, qui infamiam suam non aliter se posse velare arbitrantur, nisi famam bonorum lædere, & visa sincera incrustare moliantur, qui alia de causa Simoniam non reprehendunt, nisi quia Simoniaci esse non possunt, cum alii in Ecclesia assequuntur, quod isti præpedientibus quibusdam incursionibus assequi non merentur*. Hinc non simplices, sed solas præfato peccatoris oleo perunctas preces quidam volunt esse munus à lingua. Et quod eo perungi soleant preces omnes, generatim omnes à Patribus & Canonibus passim de Simonia notati. Interim etiam simplices, licet fortasse non sint munus, fatentur palam ambitiosas, ideoque graviter culpandas. Quidam tamen volunt & à nostro Gregorio & ab omnibus antiquis Patribus simplices etiam preces de munere damnari. Etenim beneficium quovis modo postulare est libertatem vendere, est subire servitutem, est seipsum obligare, adeoque & munus offerre. De obsequii munere Gregorius item & Urbanus secundus rectè dicunt, *Eo fine impensum*: Etenim ad Simoniam requiritur explicitum aut implicitum pactum, id est, intentio permovendi ad rem sacram largiendam.

Epist. 133.

Etiam aliud beneficium, imò & aliud Sacramentum, possit esse damnatum Simoniæ pretium. Etenim Oxomensem Episcopum, qui Archi-diacono beneficium, & cuidam Clerico Prioratum pro dando sibi suffragio promiserat, ipsosque etiam suffragii venditores, à Metropolita Toletano damnari de Simonia mandat laudatus Pontifex Alexander. Ejusmodi pacta damnat gravissimè, & à Romani præsertim Pontificis electione, & eam peragentibus Dominis Cardinalibus abesse longissimè statuit in Lugdunensi Synodo etiam Gregorius decimus. Longissimè propelli debent à generalibus item ac provincialibus Regularium Capitulis & Electionibus: Sunt pessima Simonia, ab electis ista via Prælatis abigunt Spiritum Sanctum, ipsorum benedictiones vertunt in maledictionem, ac non unum dumtaxat aut alterum Monasterium, sed integras provincias implent intermioabilibus discordiis, omni disciplina spoliant, Ecclesiæ ministerio reddunt inutiles, immò & nocivas. Ex eodem principio Clericum eo pacto ab Episcopo ordinatum, *quod super provisione sua non inquietabit eumdem*, Simoniacum definit Gregorius nonus. Istius namque inquietationis Clericus habet jus, ideoque ipsi sine Simonia non potest in isto casu renunciare. Si similia fiant de aliis etiam ultrò citroque dandis ac recipiendis Sacramentis pacta, eadem lepra omninò laborabunt.

Cap. 11.

L. 5. tit. 3. c. 45.

CAPUT IV.

Quæstiones aliquot expediuntur.

Quæstio prima sit, An res sacra, quæ sit Simoniæ materia, debeat esse Sacramentum, aut aliquid Sacramentale? Partem affirmativam suprà secuti sunt Capellani Godofredi Lotharingiæ Ducis, in Episcopalibus ac aliis Ecclesiasticis beneficiis spirituale Sacramentum secernentes à jure temporalium, volentesque istud solum esse Simoniæ subjectum. Error est suprà abundè refutatus. Refutarunt ipsum etiam magna Chalcedonensis & secunda Nicæna Synodus, rigidissimè vetantes pretio dari non solùm sacros Ordines, sed & temporale officium Ecclesiastici Dispensatoris, Mansionarii, aut Defensoris, omnemque istam dationem atque acceptionem damnantes de Simonia. Laicus Patronatus tunc necdum erat in Ecclesia: Hinc ejus Canon meminit. Eum ad istum statim Ecclesia extendit, aut potiùs declaravit extensum. Et ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales scribit Sanctus Petrus Damiani: *Nec ille solummodò dicendus est Simoniacus, qui dat vel accipit de sacris Ordinibus pretium, sed & qui vendit Synodum, qui distrahit Sacerdotale judicium. Sed fortasse aliquis dicat: Et ille ergo, qui pro Synodali sententia aliquid tribuit, Simoniæ crimen incurrit. Non hoc dixerim. Quia neque Naaman deliquit, dum fraudulento servo pro mundatoris sui reverentia munus obtulit*. Ecclesiastici judicis, sive de sacris, sive de civilibus rebus, sententias vendi non posse ostendit eximiè. Quod utinam à quibusdam Episcoporum Officialibus, miseram plebem sub sportulatum fuco expilantibus serio attendatur. Vexam illam redimit, ideoque patitur iniquitatem, non facit. Antiqua Patrum Lex Ecclesiis ac Monasteriis, non habentibus aptam Prælato personam, permittit eligere aut potiùs postulare de aliena Ecclesia aut Monasterio: Ejusmodi enim Electum aliena Ecclesia aut Monasterium dare non cogitur, sed gratiosè concedit. Nescio quod Sardiniæ Monasterium nolebat nisi pretio concedere. Et videtur non caruisse fundamento. Uti enim servus ad Domini, ita ad Monasterii jus ac dominium spectat Monachus, ideoque videtur gratis non esse donandus. Præsertim si fuerit eminens aut insigniter utilis persona. Oppositum tamen respondit apud Gratianum, & omnem hìc exactionem de Simonia damnavit Bonifacius quartus. Quod nempe Monachus sit res sacra, & ad sacrum dumtaxat servitium Deo consecratus. Hinc neque quid sacrum, neque quid sacro adnexum posse vendi, meritò tradunt Doctores Scholastici. Nisi sit res plenè temporalis, & separabilis: qualia sunt sacra vasa ac vestimenta, aut possessiones Ecclesiarum.

L. 1. Ep. 2.

1. q. 2. c. 2.

Altera quæstio est, An Ecclesiasticorum beneficiorum, ac præsertim simplicium officiorum nundinatio damnetur solo humano jure, an etiam naturali

naturali ac Divino? Doctores Scholastici passim
Divini ac humani juris Simoniam distinguunt,
omniaque ista volunt damnari solo humano ju-
re, ideoque ex causis posse per Romanum Pon-
tificem divendi. Criminis istius suspicione gra-
viter olim laboravit Bonifacius nonus, ideoque
Palatini Clerici ipsum purgaturi, apud Theo-
L. 1. c. 9. doricum à Niem ex ista Theologia dixerunt Pon-
tificem hac in re non posse esse Simoniacum, sed
ipsi ex causis similia licere. Aliud sensit ejus An-
ti-Papa Clemens septimus, cujus ad urbem
Legati Bonifacio multa improperanti reposue-
runt: *Saltem Dominus noster non est Simoniacus*.
Eamque veritatem secuta est Constantiensis Syno-
dus, damnans ac degradans Joannem vigesimum
Sess. 10. tertium, *Quod Ecclesias Cathedrales, Monasteria,*
Prioratusque conventuales, & cætera beneficia Ec-
clesiastica pretio appretiato notoriè distribuisset. E-
Sess. 15. tiam quod Ecclesiæ vendidisset officia. Lucet
ex variis articulis facti in ipsum processus. Et
ad novi Pontificis electionem processura laudata
Synodus, eligendum adstrinxit ad reformandam
Ecclesiam in capite & membris, ipsamque etiam
Romanam Curiam in variis articulis, quorum
fuit quartus decimus: *De exstirpatione Simoniæ*.
Et hæc Decreta respicit in opusculo de Simo-
nia Joannes Gerson: *Talis Simonia novissimè per*
sacrum Constantiense Concilium judiciali severitate
damnata est in capite. Utique Joanne vigesimo
tertio. Eam damnari dicit à jure Divino, ideo-
que nec in Domino Papa ex ulla causa posse pur-
gari. Jus percipiendi temporalia, licèt temporale
videatur, esse omninò spirituale causa finis ac
radicis, ideoque Ecclesiasticum beneficium non
magis posse vendi quàm officium, cui intrin-
secè adnexum est, atque ita ejusdem naturæ.
Eam, quæ aliam Divini, aliam Simoniam ad-
struit esse solius humani juris, doctrinam affir-
mat esse commentum Jurisconsultorum, Dei le-
gem ignorantium. Ejusdem mentis fuit in suis
Synodis Gregorius septimus, ex Domini ver-
bo, *Gratis accepistis, gratis date*, ipso Divini
Juris fonte, definiens, *neque Archi-Diaconatus,*
neque Archi-Presbyteratus, neque aliquid, quod ad
spiritualem curam videatur pertinere, seu illi esse
L. 5. Ep. 18. *connexum, posse dari pretio*. Esse Divini Præcep-
ti addit in litteris ad Henricum Episcopum Spi-
rensem. Et Godofredi Ducis Capellanos, non ut
humani solummodo, sed & ut Divini juris ever-
sores tractavit Sanctus Petrus Damiani. Et in lit-
teris ad Lucensem Ecclesiam Alexander secun-
dus, ac in litteris ad Lucium Sancti Juventii Ti-
cinensis Præpositum Urbanus secundus, Præben-
darum & Ecclesiasticorum ad temporalia spe-
ctantium officiorum venditionem damnantes de
Simonia, solis utuntur Divinis scripturis, & Ca-
none Chalcedonensi. A Simone Mago, quem
constat impegisse in jus Divinum, aiunt non ip-
sam virtutum gratiam, sed sola ejus temporalia
emolumenta fuisse postulata ad mercatum. Et
ipse, omnium primus in Simoniam, Chalce-
donensis Canon jus Divinum ac avitam Ecclesiæ
pietatem solummodò innovat, atque ita etiam
Ecclesiasticorum beneficiorum, & ad tempo-
ralia spectantium officiorum nundinationem,
quam damnat ac punit, supponit Divino juri re-
pugnare. Eadem est ratio plurimorum subse-
quentium Canonum. Statuunt in ambitiosos,
quorum nemo unquam onus seu officium, sed
Episcopalem dumtaxat honorem ac opulentiam
mercari voluit, ipsosque assiduè clamant esse
Divini juris prævaricatores. Quisquis beneficio-
rum nundinationem solo positivo jure damnari
credit, etiam asserere debet ante Ecclesiæ Ca-
nones nullam istic fuisse Simoniam: quod sa-
nè horrendum est atque profanum. Etenim
ante omnem de hac re Canonem scripsit ex sola
Evangelica lege Tertullianus in libro Apolo-
getico: *Præsident nobis probati quique Seniores,* C. 39.
honorem illum, non pretio, sed testimonio adepti.
Neque enim pretio ulla Dei res constat. Quod præsi-
dendi honor sit non solum regendæ Ecclesiæ, sed
& percipiendi stipendii jus, lucidè docet Apo-
stolus, de diligentioribus scribens Presbyteris:
Duplici honore digni sunt. Utrumque esse Dei
rem asserit Septimius, ideoque non constare pre-
tio, seu citra Simoniam nec vendi posse nec
emi. Etiam Ecclesiastici Oeconomi, Defenso-
ris, ac Mansionarii officia sunt Dei res, ideo-
que danda sunt gratis atque accipienda.

Quæstio tertia est, An Simoniæ crimen sem-
per habeat adnexam hæresin, adeoque omnis Si-
moniacus sit etiam hæreticus? Partem affirma-
tivam suadere videtur in litteris ad cives Floren-
tinos Sanctus Petrus Damiani: *Omnes hujus ne-* L. 8. Ep. 18.
fandæ hæreseos peste corruptos esse hæreticos indu- Cap. 35.
bitanter asserimus. Et in vita Sancti Romualdi
Abbatis: *Et venenata illa hæresis, præsertim in*
Episcopali ordine, dura & ad convertendum rigida,
ut semper promittens, semper de die in diem produ-
cens, atque in futurum procrastinans. Faciliùs possit
Judæus ad fidem converti, quàm hæreticus Latro
plenè ad pænitentiam provocari. Agit de Episcopis
& Canonicis sæcularibus, qui longa pessimæ
consuetudinis circumscriptione cœcati existima-
bant Præbendarum nundinationem non esse pec-
catum. Ait Canonicos ad communem ac regu-
larem in claustro vitam fuisse inductos, atque
ita correctos, Episcoporum verò nec unum po-
tuisse converti. Ejusdem Sententiæ fuerunt Flo-
rentini Monachi, de quibus in laudatis litte-
ris idem Petrus: *Dicunt quia à Simoniacis Sacer-*
dotibus nec Chrisma confici, nec Ecclesia dedicari,
nec Clericalia jura conferri, nec Missarum ullo un-
quam tempore potuerunt solemnia celebrari. Omnia
ab ipsis seu data seu accepta Sacramenta dixerunt
irrita, profana, & nulla. Quin & eorum Basi-
licas noluerunt ingredi, aut salutare. Quod
nempè hæreticos crederent, quorum omnem
benedictionem Divina justitia haberet pro at-
tentato, ac verteret in maledictionem. Etiam
ab ipsis sine Simonia ordinatos Clericos cense-
bant hæreticos, aut certè hæretica communione
pollutos. Loqui videntur ex Sancti Gregorii Ma-
gni ad Syagrium Augustodunensem Episcopum,
ac suum in Gallia Vicarium, litteris: *Benedi-* L. 9. in-
ctio illi in maledictionem convertitur, qui ad hoc, dict. 2.
ut fiat hæreticus, promovetur. Et in litteris ad Ep. 112.
Brunichildim Francorum Reginam laudatus Ep. 115.
Pontifex dat rationem: *Ubi dona Divinæ gratiæ*
vena-

venalia judicantur, ad Dei servitium non vita quæritur, sed magis contra Deum pecuniæ venerantur. Absque tali, palam hæretico, judicio non potest esse Simonia. Respondeo aliam essn mentis, aliam operis idolatriam. Etenim qui tormentorum metu, aut temporalis boni cupiditate edactus idolo contra conscientiam thus adolet, veram quidem, sed solius operis, patrat idololatriam. Potest & quis menta Orthodoxus voce hæresin profiteri, potest & opere. Et ita facit, qui de Spiritus Sancti & donatarum ab ipso gratiarum dignitate rectum sentit, & tamen humana libidine corruptus eadem mercatur. Hoc sensu omnem Simoniam Patres affirmant esse hæresin.

Quarta quæstio est, An Simonia ob temporalis muneris, seu materiæ exiguitatem possit, aliorum criminum more, decrescere in peccatum dumtaxat veniale? Rationem dubitandi subministrat L. 5. tit. 3. c. 18. in litteris ad Strigoniensem Archiepiscopum Innocentius tertius. Et dictum Archiepiscopum, & dicti Pontificis Cardinalem Legatum, qui istius electionem & consecrationem dato Pallio confirmaturus, sine equitatura per mare in Hungariam venerat, quod ab Archiepiscopi fratre, viro nobili ac potenti, generosum suis portandis sarcinis equum accepisset, quidam accusarunt de Simonia, consuluisque Pontifex respondit apud Gregorium nonum: *In accipiendis vel dandis muneribus tria sunt vel maximè attendenda*, L. 5. c. 33. *Persona dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus. Qualitas personarum, ut à quo, & cui, videlicet an à paupere, divite, locuplete datum fuerit; æstimatio muneris & donationis tempus, si magni vel minoris pretii res data existat, & an instante necessitate, seu alio tempore conferatur. Si ergo prædictorum Cardinalis & fratris tui personam & qualitatem pensemus, non fuit magnum ab eodem fratre tuo equum unum Cardinali transmitti, quem etiam Joculatori non petenti vir tantus, & tam abundans fortè donaret*. Affirmat donum istud in personis istis fuisse modicum, ideoque Archiepiscopum ab omni Simoniæ scrupulo mandat esse securum.

Partem verò negativam suadet in litteris ad suæ Diœcesis Episcopos magnus Basilius: Ep. 70. *Ne velitis modicæ pecuniæ gratia idola Christo præferre, neque Judam sectantes, quæstus gratia secundò illum perdere, qui semel pro nobis cruci est affixus*. Episcopos istos, licet ab ordinandis Clericis pauculos solùm, & minutos denarios acciperent, damnat tamen idololatriæ & venditi Domini, id est, plenæ Simoniæ. Galliæ Episcopos, qui n solis divitibus accipiebant quid modici, eodem rigore perstringit in variis litteris Magnus Gregorius. Et ad Theodulfum Comitem, qui Parochialem sui patronatus Ecclesiam disponebat pretio dare, scribit apud Flodoardum in Remensis Ecclesiæ historia Hincmarus Metropolita: *Scias, quia si vel unum denarium tibi aliquis Clericus pro ipsa Ecclesia, vel pro aliqua alia in mea parochia*, Lib. 3. c. 26. *per se aut per immissam personam dederit, per me ordinatus in ea non erit*. Etiam in Mediolanensi Ecclesia, ad quam quasi ex ima Simoniæ abysso liberandam fuit à Romana Cathedra legatus Sanctus Petrus Damiani, Archiepiscopus exigebat pauculos denarios. Et plurimos, qui etiam unicum in quovis Sacramento exactum denarium de plena Simonia damnant, Canones infra suo loco adducentur. Et Malmesberiensis Cœnobii Electum, quod unà cum supplicibus pro impetranda confirmatione litteris scyphum misisset, uti Simoniacum rejecit, & nec ad Mathildis Augustæ preces dissimulare voluit Sanctus Anselmus, asserens se non videre, *quomodo ille à culpa posset excusari*. Etenim uti in L. 3. Ep. 120. re levi pejerare, ita rem sacram vili vendere est grave peccatum, immò & gravius: quia major Divinæ Majestatis injuria. Nam flocci fieri & vendi est etiam apud leges civiles insigni servo turpis ignominia. Quare hæc sententia est omnino vera.

Adversum argumentum exponit ipse Pontifex Innocentius: *Quod scriptum est, Beatus qui excutit manus ab omni munere, de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere vel pervertere solent. Quoniam si ipsa etiam persona Electi offerat Ordinatori suo vel Consecratori electuarium, aut de vino, sive de aliquibus hujusmodi, quæ modici pretii fuerint, & quæ votum recipientis inclinare vel movere non debeant, non tamen Ecclesia Romana interpretari consuevit, accipientem in his delinquere vel donantem*. Munus, quod Simoniam faciat, debet esse pretium, seu ut suprà à Gregorio septimo ac Urbano secundo audivimus, dari aut accipi debet ea intentione, ut alter ad spirituale retribuendum aut recipiendum inducatur. Et hinc qui tali mente non dat aut accipit, à lepra est purus. Hinc item quandoque solus donans, quandoque solus accipiens possit inquinari, & de duobus unum actum operantibus verum esse, quod de Lucretia Romana & ejus stupratore dixit in primo de Dei civitate libro Sanctus Augustinus: *Duo fuerunt, & unus adulterium commisit*. Exemplum supra audivimus à Sancto Petro Damiani. Et lucet in innoxia iniquæ vexæ redemptione. Porrò parva munuscula habere non solant generosi animi movendi virtutem, nec ab eximiis personis ad istum finem dari vel accipi, adeoque nec inducere Simoniam. Aliter data vel accepta fœdiùs quàm grandia maculabunt. Erunt enim hæresis in opere, seu externa fidei prævaricatio, quæ ob articuli læsi modicitatem non decrescit in culpam venialem.

Quinta quæstio est, An facta etiam per parentes aut alios circa alium Simonia noceat? Rationem dubitandi facit Sanctus Dominicus Loricatus, de quo ad Alexandrum secundum Pontificem scribit Sanctus Petrus Damiani: L. 1. Ep. 19. *Dominicus, cum esset in sæculo Clericus, quia tunc Simoniaca vigebat hæresis, à parentibus ejus data est Episcopo hircinæ pellis aluta. Hoc pavore perterritus contempsit sæculum, induit Monachum, arduumque mox Eremiticæ vitæ arripuit institutum. Sed quia malè promotus est, donec advixit, Sacrosancti Altaris usurpare ministerium non præsumpsit*. Et de Malguino Nivernensi Episcopo scribit Sancti Leonis noni Pontificis Synodus Remensis: *Nivernensis Episcopus surgens, pro Episcopio confessus*

est

est plurimùm pecuniæ fuisse à parentibus datum, se tamen ignorante, eoque adepto nonnulla Ecclesiasticæ religioni contraria admisisse. Unde adserebat se Divinæ ultionis vindictam pertimescere. Ideòque si Domino Papæ & præsenti conventui dignum videretur, idem officium velle dimittere potiùs, quàm in ejus retentione animam suam pessumdare. Quæ ubi dixit, Pastorale Pedum ante pedes ipsius Apostolici posuit.

Pergunt de ipso Sancto Pontifice Acta Synodalia: *Ille tanti viri flexus devotione, favente Synodo, eumdem, quod absque suo consensu eadem pecunia data fuerit, Sacramento comprobare fecit, sicque illi per aliud Pedum ministerium Episcopale reddidit.* Notanda sunt verba: *Per aliud Pedum.* Ostendunt istius Episcopi, quod promotio vitiosa fuisset ac irrita, cessionem fuisse ratam ac necessariam. At ejus humilitatem miseratus Pontifex ipsum gratiosè restituit, ac per aliud Pedum reinvestivit. Ita nescio cui per parentum Simoniam promoto puero, qui ad discretionis annos perductus Præbendam renuntiarat, & postea per novam collationem denuò acceperat, respondit
L. 3. tit. 5. c. 26. apud Gregorium nonum Clemens tertius: *Indulgemus, quam fratres tui Canonici tibi fecisse noscuntur, contentus existas, ratione primæ receptionis nihil audeas in ipsa Ecclesia vindicare.* Primam receptionem seu electionem declarat fuisse irritam, istumque uti ultimum Canonicum jubet ultimo ubique loco esse contentum. Proindè talis Simonia, licèt ignorantis conscientiam non maculet, ejus tamen adnullat promotionem: sed non facit irregularem, ne quidem ad istud ipsum beneficium. Dico, *Ignorantis*: Etenim conscium esse plenè Simoniacum, & omnibus subjici Canonum ac legum pœnis, lucet ibidem
Cap. 23. ex Rescripto Lucii tertii.

Duo sunt casus, in quibus ista Simonia ignoranti non nocet. Primum edicit Cælestinus ter-
Cap. 27. tius: *Respondemus, quod nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat, id malitiosè fecisse, quamvis ipse promissionis conscius non fuerit, ejus tamen electio, tanquam Simoniaca pravitate præsumpta, est penitùs reprobanda.* Dicit Simoniam, quam quis inimico in alium animo dolosè committit, non nocere. Et meritò: *Alioquin*, inquit in litteris ad Abbatem Gemblacensem Innocentius ter-
Cap. 33. tius, *contingeret, quod alicujus factum, insidias inimico parantis, ei damnosum existeret, cui penitùs displiceret, & sic aliquis de fraude sua commodum reportaret.* Iniquitas posset quemvis supplantare. Abbatem Gemblacensem à Coloniensi Metropolita, quod Leodiensis suffraganea Ecclesia vacaret, confirmatum ac missum in possessionem, novus Leodiensis Episcopus extorquendæ pecuniæ animo infestabat, postulans ad novam confirmationem, ideoque dictus Abbas, ne ulla isti offerretur pecunia, cunctis suis Monachis sub anathemate interdixerat. Eorum interim quidam, ab Episcopi injuriis volens quietare Monasterium, inconsulto Abbate dedit pecunias. Et hic est secundus noster casus, de quo ad laudatum Abbatem scripsit Innocentius

III. *Quamvis secundùm sacrorum Canonum instituta etiam parvuli, qui cupiditate parentum Ecclesias per pecuniam sunt adepti, eas dimittere teneantur, quia tamen longè diversum est non præbere consensum, & expressè aliquid prohibere, taliter duximus respondendum, quoniam ex eo, quod contra prohibitionem & voluntatem tuam, à qua postmodum minimè recessisti, aliquis te penitus ignorante promissit pecuniam & exolvit, præsertim cum is nulla tibi sit consanguinitate conjunctus, nihil tibi debet ad pœnam vel culpam imputari, nisi posteà consenseris, pecuniam solvendo promissam, aut reddendo solutam.* Abbas iste fuit Guilielmus primus, vir per omnia eximius, & Coloniæ Præsul erat Sanctus Martyr Engelbertus. Tua igitur seria contradictio facit tibi alienam, etiam amici, non nocere simoniam. L. 5. c. 33.

Et hæc quidem de Ecclesiasticis beneficiis. Eadem est ratio Sacrorum Ordinum. Etenim eos, quos per commissam ab aliis Simoniam contigerit ignorantes ordinari, non esse Simoniacos, ideoque in accepto ordine posse per Episcopalis dispensationis gratiam permanere ac mini- Cap. 22.
strare respondit apud Gregorium nonum Lucius tertius. Quod dispensatione egeant, lucet in Decreti Epigraphe: *Cum Simoniacè ordinato, qui Simoniacus non est, dispensari potest.* Utique per Episcopum. Canones enim, quoties dispensandi facultatem faciunt, non Domino Papæ, cui ipsorum auctoritate non est opus, sed Episcopis faciunt. Et hinc per parentum Simoniam ignoranter consecratus Sanctus Dominicus Loricatus, nunquam ministrare voluit. Ex quo vides Canonem hunc non esse Lucii tertii, sed omnino antiquum. Hircinæ pellis aluta erat res admodum modica. Evincit Simoniam à parva materia non fieri parvam.

CAPUT V.

Exponitur origo Simoniæ, ac decursus.

Simoniæ facinus esse Simone Mago longè antiquius, docet prosanus Giezi, de quibus in litteris ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Lib. 2. Ep. 2.
Sanctus Petrus Damiani. *Duo Simoniacæ hæreseos reperiuntur auctores, unus in veteri Testamento, alter in novo, qui etiam duo Simoniacorum genera perfecerunt, vendentium scilicet & ementium. Giezi siquidem donum Sancti Spiritus vendidit, Simon Magus comparare tentavit.* Quod ipsum in vita Sancti Hilarionis tradit Sanctus Hieronymus. Vendentium auctorem quidam ponunt profanum Esau, utpote qui Primogeniti jura, inter quæ erat & Sacerdotium, pro vili lente distraxit. Hinc enim habebat domi repositas, quas mater Jacob

Jacob fratri circumposuit, vestes optimas, id est, Sacerdotales. Ast ea via etiam Jacob, qui emit, & matrem Rebeccam, quæ mediatrix fuit atque executrix, reddemus scabiosos. Uti hodie laicus Patronatus, ita olim Sacerdotium adhæsit Primogenituræ, ideoque & ad illius instar potuit sine Simonia & emi & vendi. Postrema Judæorum ante Domini Adventum tempora fuerunt scabiosissima; nam & ipse tunc Pontificatus & annuus fuit contra manifestam Divinæ Legis jussionem, & lucidè venalis.

In novo Testamento Simon Magus dudum nullos habuit sequaces. Ne quidem apud duplicis Divinitatis fabulones Gnosticos, nefandissimos Christianorum morum eversores. Longè minùs apud alios hæreticos. Ecclesiam Catholicam dudum fuisse purissimam, lucet ex apologetico libro Tertulliani: *Præsident probati quique Seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti.*
Cap. 39. Ad Montanum delapsus idem Scriptor nostrorum, quos Psychicos seu animales vocat, vitia undequaque congregat, ac invidiosissimè improperat: Nullibi tamen improperat Simoniam. Marcionitarum ac reliquorum hæreticorum facinora, & multam circa Sacras etiam Ordinationes indisciplinationem prodit & præscribit in Præscriptionum libro: at nec illic meminit ullius Simoniæ. Omnia fidelis suo tempore populi vitia, horrenda peste & gentili persecutione per Divinam Justitiam insigniter flagellata, refert in Sermone de Lapsis Sanctus Cyprianus; Felicissimi item sui Diaconi, & quorumdam illi adhærentium Presbyterorum ac Episcoporum facinora in litteris ad Sanctum Papam Cornelium, & Basilidis ac Martialis Episcoporum scelera in litteris ad Hispaniarum Ecclesias: verùm nullibi apparet Simonia. De sordida avaritia, ambitu, ac turpi in rebus civilibus quæstu, at non de Simonia accusavit etiam Paulum Samosatenum, Antiochiæ Patriarcham, laudata per Eusebium Cæsareensem Synodus Antiochena. Et hinc Romanæ Reipublicæ vitia curaturus apud Ælium Lampridium Alexander Augustus, Provinciarum & Civitatum Magistratus deinceps ad eam, qua Christiani Cleri electiones fiebant, regulam sanxit creari. Quod nempe tunc electiones nostræ omnem ignorarent maculam ac rugam. Quam immaculati in Sacramentorum administratione fuerint olim nostri
Cap. 48. parentes, lucet ex canone Eliberino: *Emendari placuit, ut hi, qui baptizantur, ut fieri solebat, nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur.* Exposuit in Basileensi Synodo Julianus Cæsarinus, Romanæ Ecclesiæ ad Sanctam Sabinam Pres-
Epist. 8. byter Cardinalis: *Nonne gratis offerre & eleemosynam dare, pium est & charitatis opus? Sed quoniam tempore Baptismi nummos projicere in concham, speciem prætendebat mali, aboleri & emendari talem consuetudinem jussit Ecclesia.* Canonis, quo Sacerdotem esse turpis lucri cupidum vetat Apostolus, violari nec levissima suspicione voluerunt Patres nostri laborare.

Fateor Sanctis istis temporibus non defuisse Cleri, Episcopalis præsertim apicis, ambitum. Apostolus scribens, *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, nequaquam aerem verberavit. Loqui possit adversùs Thebutem, Hierosolymitanæ Ecclesiæ Presbyterum, qui istic vacantem ex Sancti Jacobi Martyrio Cathedram ambiit adversùs Sanctum Simeonem, ac repulsam passus, erroris labe maculare, & scindere conatus est integram atque indivulsam eò usque Ecclesiam, factus Dux ac magister Simonis Magi. Ita ex Egesippo refert Eusebius Cæsareensis. Lib. 4. c. 21.
Et quis Valentini, Montani, Novatiani, Fortunati, Pauli Samosatensis, pluriumque in mediis Gentilium persecutionibus aliorum ambitum, natasque exinde hæreses & schismata ignoret? Et quod tam ab obsequio quam à lingua munus ambitui tunc servierit, non est ambigendum. Per datam Ecclesiis à Constantino Augusto pacem ac opulentiam cœpit insigniter crescere virus, ac ex ipso tandem prodiit turbulentia ac hæresis Ariana. Quod namque Presbyter Arius Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopatum adversùs Sanctum Alexandrum prætenderit, ac ob repulsam cœperit doctrinam ejus agitare, & novam ad divertendum ab ipsô populum spargere, constat ex authenticis testimoniis, Malum cum fœnore traduxit in suos sequaces, de quibus in Epistola ad Solitarios Sanctus Athanasius: *Qui tot & tam graves ætate Episcopos relegarunt, in illorum locum juvenes, libidinosos, Ethnicos, ne catechismo quidem imbutos, nec non & digamos, & de maximis criminibus malè audientes, opum gratia & pecuniæ commendatione, modò aurum darent, velut emptores in foro, ad Episcopatum submiserunt.* Easdem ab ipsis nundinas addit fuisse persuasas etiam Meletianis. Utraque enim, ad instar Herodis ac Pilati, colligata factio ad suas in Deum Verbum blasphemias exequendas nummis indigebat, ad largitionibus corrumpendum populum. Et hæc apud Ecclesias est prima origo & mentio pecuniariæ Simoniæ.

Scabiem illi non suis solùm, sed & Catholicis adfricuerunt. Præsertim in Ægypto. Etenim sui temporis Episcopos à suis Antecessoribus Apostolis distare plurimùm, in litteris ad virum clarissimum Dorotheum queritur Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyter Isidorus Pelusiota, & dat caussam: *Cum Apostoli unum, qui Apostolicam dignitatem pecunia se empturum speraverat, objurgarint,* L. 3. Ep. 393.
ac dixerint, Pecunia tua sit tecum in perditionem, isti contra Sacerdotii munus iis præsertim commiserunt, qui tamquam in foro ipsum emerunt. Nec verò hoc adhuc grave est, quamvis alioquin grave, verùm etiam hoc nomine magis efferuntur, quam alii ob probatam & voluntariam paupertatem. Atque cum à quibusdam videntur convitiis impeti, statim Apostolicam dignitatem proferunt: Non enim nos, inquiunt, sed Episcopatum injuria adfecerunt. Promotis ad Episcopatum ob vitæ meritum pauperibus valebant haberi digniores. Antiquæ adeò sunt hæ sordes; quas postea singulari Canone damnavit secunda Synodus Nicæ-

Nicæna. Sui temporis Ecclesiam avita felicitate excidisse, & ejus sola signa retinere, ideoque mulieri, qoæ opibus spoliata babeat solas amissorum ornamentorum tbecas & arculas, esse similem deplorat idem Isidorus in litteris ad Zeno-
Ep. 406. nem Monachum, & causam denuò adjungit: *Alii vendere, alii emere Sacerdotiam audent*. Adeò grassari lepram istam queritur, ut Christi Domini Divinas in ipsam minas pro fabula ducant impuri ejusmodi Episcopi, & pro cujusdam circulatoris figmento. Depauperatæ mulieris comparationem desumpsit ex Sancto Joanne Chrysostomo. Et in litteris ad Herminum Comitem lamentatur, non dumtaxat à lingua & obsequio,
L. 5. Ep. 276. sed etiam munus à mann grassari pessimè, ac pergit: *Quamobrem sermo terra marique spargitur, nemini rectè viveuti ad Sacerdotium jam patere aditum, non qaod digui tanto desint muneri, sed quod non modò in multitudine delitescant, sed & invisi sint, & traducantur atque expellantur, uimirum qui multorum vitam reprebendant*. Omittere non possim hæc ejus ibidem verba: *Et veadentes & ementes Sacerdotium, magnum contra se proferuut argumentum faæ, quam de boc negotio babent, opinionis. Alioquin non essent ausi emere & vendere rem Divinam, quæ optimæ debetur administrationi, rectisque moribus*. Novi Testamenti Sacerdntium ostendit Jndaico esse longè dignius, ideoque & cum majori erimine deduci in nundinationem. Ei indivulsè adhærere bæresin, licèt non semper mentis internam, tamen externam operis. Quomodò Eusebius, Pelusii Metropolita, non Ecclesiastica dumtaxat officia, sed & sacros Ordines venderet, ac à suis Ministris vendi permitteret, atque ideò dicax Ægypti populus publicas in ipsum eantaret enntumelias, refert ac deflet in pluribus Epistolis. Deflet ex vitio isto plurimas etiam alias divini Sacerdotii maculas promanare.

Ep. 70. Quod etiam in Ponticam Diœcesin penetrarit pestis, lucet ex litteris Magni Basilii, ibidem Primatis. Item in Diœcesin Asianam. Lucet ex actis Sancti Joannis Chrysostomi, qui istie Antoninum Ephesiorum Primatem, & plures ab illo consecratos Episcopos ob idem crimen degradavit. Ea vide apud Hermiam Zozomenum, varios laudati Jnannis Encomiastas, præsertim Palladium Helenopolitanum Episcopum in Dialogo cum Theodoro Diacono Ecclesiæ Romanæ. Cum trium autocephalarum Diœceseon invasione malum occupavit & Constantinopolitanam Ecclesiam, adversùs quam in Chalcedonensi Synodo dixit Eusebius Ancyræ Episco-
Act. 16. pus, primæ Galatiæ Metropolita: *Rogo ut eivitates pro ordinationibus non solvant. Si enim non in civitatibus hi, qui eliguntur à eivitate, ordinantur, à Synodo Provinciæ comprobati, solvuntur substantiæ. Et boc probatum babeo, qai pro eo, qui ante me fuit, multa reddidi debita*. Agit in morem, quo à consecratis Episcopis grandes pecuniæ summas, quasi sedis suæ xenia aut Annatas exigebat Constantinopolitana Ecclesia, atque ita Cathedrarum solvebat substantiam, ac in pauperiem redigebat. Quod exactiones istas simoniæ argueris Eusebius, lucet ex responso Philippi Presbyteri Constantinopolitani: *Ex regula hoc interemptum est. Hæc legibus & regulis interempta sunt. Altaria munda sunt*. Ecclesia Constantinopolitana, cui septuaginta auri libras postea fuisse in annuo reditu testatur in Justinianæo L. 1. tit. 2. c. 19.
Codice Anastasius Augustus, modicas tunc babebat facultates, ideòque Patriarchalis Majestatis rapinam cogebatur per simoniacam invasarum Ecclesiarum expilationem sustinere. Hinc Metropolitæ suns Provinciales Episcopos, hi Clericos cœperunt tractare eumdem in modum, vendere aut gravare sacras ordinationes, nec non & Ecclesiastica officia, facereque omnia, quæ damnat secundus Canon Chalcedonensis. Quod etiam Orientalem Diœcesin scabies invaserit, lucet ex hocce in Ibam Edessenum Episcopum, Osrhoenæ Provinciæ Metropolitam, accusationis articulo. *Adbuc & de ordinationibus accipit*. Quod vitium quia in suis ad Antiochiæ populum sermonibus nullibi notat Sanctus Joannes Chrysostomus, censeo tunc necdum fuisse grassatum. Et laudatus Chalcedonensis Canon est in ipsum omnino primus. Eum supra laudavit & Philippus Presbyter: *Ex regula hoc interemptum est*. Hoc est, abusus hic per hanc præsentem Synodum jam abolitus est & circumscriptus. Ex quo vides istum Cannnem etiam adversùs Constantinopolitanam Ecclesiam, & natam ex ipsa, sparsamque per alias Ecclesias lepram processisse. Quas adversùs simoniam leges laudet Philippus, ignoro. Nam prima in illam lex est in Justiniani Codice lex Leonis Au- L. 1. tit. 3 c. 31.
gusti, lepram istam deinceps censeri sanciens inter erimina læsæ Majestatis. Ab illo igitur laudari existimo leges, quæ vetant solvi Ecclesiarum substantias, id est, distrahi ac dissipari.

Et quidem Cbalcedonensis Canon non plenè profecit. Eum quippe per dolosas technas & versutas humanæ subtilitatis elusiones incrustare & violare perrexerunt quidam Episcopi, adversùm quos elegantem suam Synodicam emittere, & laudatum Canonem innovare coactus fuit Sanctus Gennadius, primus post Chalcedonensem Synodum Patriarcha Constantinopolitanus. Ab eodem existimo impetratam, uti suæ Synodicæ confirmatricem, laudatam legem Augusti Leonis. Adversùs idem vitium statuit in litteris ad Lucaniæ, Bruttii, ac Siciliæ Episcopos Sanctus Papa Gelasius, in litteris ad San- Epist. 9.
cti Cæsarii Arelatensis Arcbi-Episcopi querimonias Symmachus successor, secunda Synodus Anrelianensis, secunda Turonensis, Cabilonensis, in litteris ad Hispaniæ Antistites Hormisda Pontifex, Patresque & Synodi plnres; præsertim Sanctus Gregorius Magnus. Grassari queritur per Galliam & Germaniam, per Helladen, per Epirum, per Africam, per Ægyptum, per Patriarchatum Antinchenum. Eodem de Gregnrio habet Rnmanum Breviarium: *Syagrio Augustodunensi Episcopo Pallium dare noluit, nisi Neophytos bæreticos expelleret ex Gallia*. Id est, Episcoporum è Neophytis, Palatinis præsertim, simoniacas promotiones. Ejus pro expurgandis à pessima hæresi Ecclesiis labores variæ Epi-

ſtolæ teſtantur. Quantam puritatem induxerit in Romanam Eccleſiam, ſuo loco patebit.

Porrò etiam Neophytorum hæreſis eſt partus Arianus, invaſit & ipſos Auguſtos Romani Imperii Principes. Etenim à Conſtantio Auguſto ad Euſebianæ factionis ſuaſum, & quidem mediante pecunia, fuiſſe plurimos è Laicis nominatos atque intruſos Epiſcopos adfirmat in litteris ad omnes ubique orthodoxos Sanctus Arbanaſius. Et de Chryſaphio, Theodoſii Junioris Eunucho, & rectore peſſimo, ejuſque in Sanctum Flavianum Regiæ civitatis Epiſcopum odio ſcribit Evagrius Epiphanienſis: *Flavianus Chryſaphio, aurum pro ejus ad Epiſcopatum*
L. 2. c. 2 *ordinatione poſtulanti, ſacra Eccleſiæ vaſa, quò eum confunderet, miſit*. Ex bac ſcintilla prodiit flamma Epheſini latrocinii, & omnis violenta tragœdia Dioſcori ac Eutycheris. Latiſſimè graſſatum eſt virus, poſtquam Barbarorum Reges Romanum lacerarunt imperium, & in ſua quiſque abſciſſa parte nominandorum Antiſtitum jus, aut ſimilem in Eccleſias violentiam præſumpſerunt. Etenim apud Aurelium Caſſiodorum exſtar Reſcriptum Athalarici Gothorum in Italia Regis ad Joannem Secundum Pontificem: *Nuper ad nos Defenſor Romanæ Eccleſiæ*
L. 9. Ep. 15. *flebili allegatione pervenit, cum Apoſtolicæ ſedi peteretur Antiſtes, quoſdam nefaria machinatione neceſſitatem temporis aucupatos, ita facultates pauperum extortis promiſſionibus ingravaſſe, ut, quod dictu nefas eſt, etiam ſacra vaſa emptioni publicæ viderentur expoſita. Hoc quantum fuit crudele committi, tantùm religioſum eſt adhibita poteſtate reſecari. Atque ita Sanctitas veſtra ſtatuiſſe nos præſenti definitione cognoſcat, quod etiam ad univerſos Patriarchas atque Metropolitanas Eccleſias volumus pervenire, at à tempore ſanctiſſimi Papæ Bonifacii, cum de talibus probibendis ſuffragiis, Patres Conſcripti Senatus Conſultum, nobilitatis ſuæ memores, condiderunt: Quicumque in Epiſcopatu obtinendo, ſive per ſe, ſive per aliam quamcumque perſonam, aliquid promiſiſſe declaratur, execrabilis contractus cunctis viribus effœtetur*. Simoniacas Romani Pontificis ac aliorum Epiſcoporum electiones damnat, caſſat, punit, ac pergit: *Et quia omnia decet ſub ratione moderari, nec poſſunt dici juſta quæ nimia ſunt, cum de Apoſtolici conſecratione Pontificis intentio fortaſſe pervenerit, & ad Palatium noſtrum perducta fuerit altercatio populorum, ſuggerentes nobis, intra tria*
(a) 650 Scuta. Neris. *millia ſolidorum (a) cum collectione chartarum cenſemus accipere. A quibus tamen omnes idoneos rei ipſius conſideratione removemus. Quia de Eccleſiaſtico munere pauperibus potius eſt conſulendum. Alios verò Patriarchas, quando in Comitatu noſtro de eorum ordinatione tractatur, in ſupradictis conditionibus atque perſonis intra duo millia ſolidorum jubemus expendere. In civitatibus autem ſuis tenuiſſimæ plebi non amplius quam quingentos ſolidos ſe diſtributuros eſſe cognoſcant. Reliquos accipientes & Edicti præſentis & Senatus-Conſulti nuper habiti pœna conſtringat. Sed & dantes Canonum ſeveritas perſequatur. Vos autem, qui Patriarcharum nomine reliquis præſidetis Eccleſiis, quoniam conſtitutio noſtra ab illicita promiſſione alteravit, reſtat ut bona imitantes exempla, ſine aliquo Eccleſiarum diſpendio, dignos Majeſtati Pontifices offeratis. Iniquum eſt enim, ut locum apud vos habeat ambitus, quem nos Laicis divina conſideratione præcluſimus*.

Romanam Eccleſiam cunctis ſemper pauperibus fuiſſe horteum commune atque aſylum, rectè in Sancti Gregorii Magni vita advertit Joannes Diaconus, & multo teſtimonio poſſet oſtendi. Poſt datam Eccleſiis ab Auguſto Conſtantino pacem cœpit & Primatum ſuum, ideòque & ſui Epiſcopi inthronizationem largiùs honorare: in iſta nummos ſpargere pauperibus & alia xenia, uti faciebat Auguſtus Princeps in publico gaudio ſuæ coronationis. Quem morem alii item Patriarchæ, Primates, Metropolitæ, quin & Provinciales Epiſcopi ſunt poſtmodum æmulati. Ex eodem fonte natum eſt, quod de Valentino Papa ſcribit Anaſtaſius Bibliothecarius: *Valentinus* conſecratus *lautiſſimis dapibus ſumptis amantiſſimoram multis, & diverſis munerum donis ſacram plebem, & Senatum, populumque Romanum opimè ditavit*. Et in vita Adriani ſecundi Guilielmus Bibliothecarius: *Adrianus*, ex Sancti Petri, ubi conſecratus fuerat, Baſilica *ad Patriarchium Lateranenſe reverſus eſt, & conſuetudinem ab eo, qua diverſorum xeniorum hinc inde confluentium, retentis ſolùm quæ uſibus menſarum ſufficerent reliquiis, pretia capiuntur, excluſit, dicens non eſſe pium, quod gratis accipitur pretio venundare, & chariores habere rationalibus fratribus irrationales nummos, pro quibus Chriſti pretioſus eſt cruor effuſus. Parvi pendantur, inquit, obſecro hæc pudenda pretiorum commercia, & quod gratis accipimus, gratis juxta Domini Præceptum largiamur, & oblationes Chriſti cum ejus hoſpitibus & inopibus partiamur. Propter quos has nobis tribui Divinitùs ſcimus*. Romanus populus conſecratum Pontificem largis honorabat oblationibus & xeniis, è quibus ipſe Clero & venerationibus civibus convivium, aliaſque ſibi parabat impenſas, reliqua erogabat in pauperes, aut quædam etiam pretio diſtrahebat. Quæ poſteriorum dumtaxat Pontificum fuit conſuetudo. Et hæc videns barbarus Italiæ invaſor Odoacer, Erulorum Rex, avaritia captus fuit, ac iſta omnia ſibi adſcripſit. Nec ſine tituli fuco. Etenim nolens in Pontificem deinceps eligi, niſi perſonam ſibi ac ſuæ genti fidam ac firmam, electionem ſibi confirmandam reſervavit, & Regiam ſuæ confirmationis gratiam omnibus iſtis xeniis voluit honorari. Didicerat id à Wandalorum in Africa Regibus, qui etiam nullum ſine ſua licentia Epiſcopum permiſerunt conſecrari, ac inter quos plurimùm laudatur Hildericus, quod omnibus iſtis generatim Eccleſiis reddiderit libertatem electionis. Eadem violentia Romanam Eccleſiam, Sancti Fabiani martyrio vacantem, preſſit Imperator Decius, de quo in litteris ad Antonianum Epiſcopum Sanctus Cyprianus: *Tyrannus infeſtus Sacerdotibus Dei fanda atque nefanda comminatus*, Ep. 52. *cum multò patientiùs atque tolerabiliùs audiret levari adversùm ſe æmulum Principem*, Gallum ac Voluſianum, *quam* ſummum Chriſtianorum Pontificem Cornelium *Romæ conſtitui æmulum Sacerdotem*. Nullum niſi ſeipſum Augu-

Augustum Principem censebat in Romano Imperio posse esse summum Pontificem. Hinc talem Christianis creari vetatat Edicto, & cum ejus contemptu consecratum Cornelium est horrendè persecutus. Ex quo lucet summi Pontificis, cui etiam in libro de pudicitia attestatur Tertullianus, titulum esse Romano Episcopo longè antiquissimum.

Odoacri Regis in Romani Pontificis violenta ac Simoniaca attentata successores Gothorum Reges sunt etiam prosecuti. Accessit & aliud malum. Ambitiosi quidam Romani Clerici ab avaris & aurum videre non consuetis Barbarorum Regibus Pontificatum cœperunt etiam mercari. Hinc similem à Dioscoro Diacono iniquitatem, unaque suæ electionis schisma passus Bonifacius II. ex Vigilii Diaconi consilio statuit à vivo Pontifice deinceps sibi deligendum cum successionis jure Coadjutorem, elegitque dictum Vigilium. Simoniacum mercatum, vacante sede fieri consuetum, ita speravit præpediendum. At etiam Decretum istud erat Apostolicis Canonibus adversum, ideoque patrabat mala, ut evenirent bona. Hinc in vita laudati Bonifacii scribit liber Pontificalis: *Bonifacius Papa reum se confessus est, ac ipsum Constitutum in præsentia omnium Sacerdotum, & Cleri, & Senatus, incendio consumpsit.* Erat enim machina ac dolosa techna ambitiosi Vigilii, qui posteà tandem per insigniter pravas artes pervenit ad Pontificatum. Hinc igitur laudatus Pontifex per Romanæ Ecclesiæ Defensorem supplicavit Athalarico Regi, pessimæ istius, quæ Romanas Basilicas expilaret usque ad sacrorum vasorum venundationem, ambitionis atque Simoniæ pravitatis & scandala exposuit, postulavitque medelam. Et Rex, licèt Arianus, omninò dedit. Cassavit electionem istiusmodi, & Palatinos Simoniç mediatores damnavit ad plenam omnium receptorum restitutionem. Et quidem per Senatus-Consultum, ad majorem firmitatem. Attamen Regia exactio mansit integra.

Hinc ejus diminutionem ab eodem Rege efflagitavit Joannes secundus Pontifex, & est aliquid consecutus. Etenim Rex, quiantea ex arbitrio exegerat, statuit sibi deinceps pendi tria dumtaxat solidorum millia: Idque computatis etiam juribus chartatum, seu Regii Chartularii, & aliorum ad datæ confirmationis conficiendum Instrumentum concurrentium Ministrorum. Et ad hujus exactionis contributionem concurrere voluit solos idoneos, id est, solos opulentos. Etenim personas idoneas esse cives, licèt plebejos, agro vel pecunia divites, ideoque ad curialia & alia Reipublicæ onera idoneos, docent leges variæ in Theodosiano præsertim Codice. Quare in Athalarici Edicto textus est vitiatus: *Omnes idoneos removemus*. Legendum est, *Inidoneos*. Hinc enim sequitur: *Quia de Ecclesiastico munere pauperibus est potiùs subveniendum*. Hoc est, ab ipsis nihil exigere debet Ecclesia, sed potiùs donare. Ex eadem benevolentia subdit: *In civitatibus suis tenuissimæ plebi non ampliùs quingentos solidos se distributuros esse cognoscant*. Avita Romani Pontificis aut aliorum Patriarchatum in Clerum & populum dona per Regiam exactionem vult deinceps non absorberi, sed dumtaxat contrahi sed pauperes, ideoque sibi à Pontifice quidem tria, ab aliis Patriarchis duo dumtaxat pendi solidorum millia. Hæc ad Patriarchas verba, *Dignos Majestati Pontifices offerant*, ostendunt omnium etiam Provincialium Episcoporum confirmationem fuisse Regi reservatam, liberam tamen ab exactione. Quod namque Episcopales Italorum Cathedræ tunc passim essent pauperes, lucet ex Ammiano Marcellino, agente de electione Sancti Damasi, ex variis Sancti Gregorii Epistolis, & ex Cleri Italici litteris ad Francorum Legatos, proficiscentes Constantinopolim ad Justinianum Augustum.

In Athalarici Regno nulli præter Romanum erant Patriarchæ, ideoque queritur, quomodò hoc suum Edictum velit non solummodò ad Romanum, sed omninò ad universos Patriarchas atque Metropolitanas Ecclesias pertinere? Dominus Cardinalis Cæsar Baronius per Patriarchas vult intelligi Metropolitas, utique Mediolanensem ac Aquilejensem, & Ravennatem. Quod enim tunc nec Calabria, nec Apulia, nec Campania, nec ipsa Sicilia aut Thuscia haberent Metropolitas, sed suffraganeo jure spectarent ad Romanam Metropolim, in Græcarum Synodorum scholiis est ostensum. Ast Edictum lucidè distinguit inter Patriarchas & Ecclesias Metropolitanas. Quare malim utramque vocem in consueta significatione supponi. Gothorum Reges censeri noluerunt Romani Imperii hostes aut laceratores, sed Augusti Collegæ, Rectoresque Imperii Occidentalis. Romanis vixere legibus: Hinc & Augusto more Edicta sua, Leges, Sanctiones pragmaticas, Senatus-Consulta, non ad solos sui Regni, sed ad omnes totius Romanæ Reipublicæ homines scripserunt, & voluerunt pertinere.

Et quidem in barbaris Regibus tolerari poterat ista exactio. At quis crederet ipsam ab istorum expulsore Justiniano Augusto fuisse continuatam? Certè Romanam Ecclesiam reddere debuerat in avitam libertatem. Verùm altera aquam, altera manu portabat ignem. Hodiè fovere videbatur, eras Ecclesiastica jura hostiliter tractabat. Se victorem succedere dixit in omnia Gothorum jura, ideoque & in istas exactiones. Eodem pede progressi sunt Justinus secundus, Tiberius Constantinus, & Mauritius Augustus, adversus quem scribit in quinti Pœnitentialis Psalmi commentario S. Gregorius magnus: *Simoniana hæresis nostris maximè temporibus malitiæ suæ vires exercuit, & totius Ecclesiæ pacem schismatica infestatione turbavit. Concitavit enim adversus Ecclesiam Dei, non solum innumerabilem populi multitudinem, verùm etiam Regiam, si fas est dicere, potestatem. Nulla enim ratio sinit, ut inter Reges habeatur qui destruit potiùs, quam regat Imperium, & quoscumque habere potest perversitatis suæ socios, eos à Christi consortio facit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate illectus, Sponsam Christi captivam cupit abducere, & passionis Dominicæ Sacramentum ausu temerario contendit evacuare. Ecclesiam quippe, quam sibi Sanguinis pretio redemptam Salvator noster voluit esse liberam, hanc iste potestatis Regiæ*

giæ jura transcendens facere conatur ancillam. Quantò melius foret sibi Dominam suam esse agnoscere, eique religiosorum Principum exemplo devotionis obsequium exhibere, nec contra Deum extendere dominationis fastum, à quo suæ dominium accepit Potestatis. Ipse est enim qui ait : PER ME REGES REGNANT. *Sed immensa cæcatus cupiditatis caligine, & Divino ingratus beneficio, & contra Deum fastuosus, terminos quos posuerunt Patres nostri, contempto Divino timore transgreditur, & contra Catholicam veritatem furore suæ Tyrannidis effertur. In tantum autem suæ temeritatem extendit vesaniæ, ut caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vendicet, & in Domina gentium terrenæ jus potestatis usurpet. Quod omnino ille fieri prohibuit, qui hanc beato Petro Apostolo specialiter commisit dicens :* TIBI DABO ECCLESIAM MEAM. *Obstruatur ergo os loquentium iniqua, & omnis hæreticorum acies obmutescat, quia nullas vires habet mendacium, quod ipsius ore veritatis reperitur destructum.* Exactionem, quam pessimè Simoniacam, Divinæque legi atque Ecclesiasticæ libertati adversam declamat tanto impetu, persolvit tamen optimus Gregorius : Quod nempe nec Papatum declinare posset, nec Principis avaritiam moderari. Solus Princeps, non ipse fuit Simoniacus, quia iniquam ac inevitabilem vexam redemit. Joannes Andreas, & quidam alii legum ac recentiorum Canonum periti, Regias istas exactiones à Simonia ac iniquitate purgare conati per varia rationum & consuetudinis pigmenta, fœdè hallucinantur. Porrò Gregorius non solum Principem, sed & populi, atque Romani, multitudinem accusat de Simonia; quod nempe consuetæ, quam afflictissimæ tunc per pestilentiam & Longobardos Romanæ Ecclesiæ paupertas ferre non poterat, in sese rogæ nollet plebs renuntiare. Eam, non uti spontaneam eleemosynam, sed uti suffragio suo debitum xenium expostulabat, ideoque omninò committebat Simoniam.

Duravit iniquitas usque ad tempora Sancti Agathonis Papæ, & Constantini quarti Imperatoris, vulgò Pogonati seu barbati, de quibus in laudati Pontificis vita Anastasius Bibliothecarius: *Hinc Pontifex suscepit Divalem jussionem secundum suam postulationem ne suggessit, per quam relevata est quantitas, quæ solita erat dari pro ordinatione Pontificis facienda. Sic tamen ut si contigerit post ejus transitum electionem fieri, non deberet ordinari qui electus fuerit, nisi priùs Decretum generale introducatur in Regiam urbem secundùm antiquam consuetudinem, & cum Imperatoris conscientia & jussione debeat ordinatio provenire.* Remisit, idque in gratiam per laudati Pontificis Legatos feliciter directæ sextæ Synodi, solam pensionem pecuniariam, nequaquam Papalis electionis confirmationem, de qua pergit Anastasius in vita Benedicti secundi: *Hic Pontifex suscepit Divales jussiones clementissimi Constantini, magni Principis, ad venerabilem Clerum & populum, & felicissimum exercitum Romanæ civitatis, per quas concessit, ut persona, qui electus fuerit ad Sedem Apostolicam, è vestigio absque tarditate Pontifex ordinetur.* Etiam isti confirmationi cessit, ac Pontificum electioni plenam ac avitam libertatem reddidit idem Constantinus, magnus reverà ac optimus Princeps, atque proximus Benedicti successor Joannes quintus omnino fuit ita consecratus. Joannes quidem Platynus, Justiniani secundi Patricius ac Italiæ Exarchus, à Sergio primo extorsit pecunias; verùm non titulo electionis. Et hæc libertas permansit usque ad Leonem Isaurum, & Carolum Magnum, cujus successores confirmationis violentiam reduxerunt, atque ita Romanam denuò Ecclesiam longa & varia, alibi exponenda, servitute vexarunt.

Ab Erulis & Gothis impressam exactionis servitutem Constantinopolitani Imperatores, Athalarici Edictum secuti, traduxerunt ad quasvis Patriarchales Ecclesias, ipsam etiam Constantinopolitanam. Etenim de Justino secundo, Justiniani magni per sororem nepote ac successore, scribit Evagrius Epiphaniensis : *Justinus alienæ* L. 5. c. 5. *pecuniæ adeò fuit appetens, ut omnia iniqui quæstus gratia divenderet, immò ipsa etiam Sacerdotia, Divinum numen minimè veritus, plebæis hominibus venalia passim exponeret.* Et infrà : *Dicitur Justinus* Cap 5. *Anastasio*, Sanctissimo Antiochenorum Patriarchæ, *succensuisse, quod postulanti ei pecuniam, cum Episcopus esset designatus, dare noluit.* Hæc optimo viro fuit causa relegationis. Et in Florentinæ Synodi Historia scribit Silvester Sguropulus : L. 2. c. 18. *Per totum Orientem Patriarchæ sub Mahumetana ditione, ut fama fert, Sultano exhibent mille florenos, ut Patriarchæ creentur.* Arabum ac Turcorum Tyranni sunt Justiniani principia ac vestigia secuti. Dixerunt se succedere in omnia Romani, quod ejecerant ex istis regionibus, Imperii jura, adeoque & in istas exactiones. In Turco-Græcia Zygomalas adfirmat Patriarchas hodiè vexari duplici exactione Turcica: Pescesio, quod pro novi Electi consecratione, & Charatzio, quod solvitur pro annuo tributo. Primum fuisse mille dumtaxat florenorum andivimus jam à Sguropulo, idemque adserit Chronicon Constantinopolitanum; in Patriarcharum Historia Malaxus dicit fuisse duorum millium, trium millium jam dictus Zygomalas. Symeon Hieromonachus Trapezuntinus pensionem primus obtulit, solvitque dumtaxat quingentos florenos. Mahometis Imperatoris qui cepit Constantinopolim, benignitatem variam in Gennadium secundum Patriarcham memorat Turco-Græcia, ejusque Regias, quibus & ipsum & subjectos ei Episcopos solvit ab omni exactione, litteras adducit Georgius Phranzes. Verùm barbara fuerunt beneficia, non durarunt.

CAPUT VI.

Exponitur aliorum in Europa Regum Simonia.

Pessima hæc pestis insigniter per Galliam grassata est in Regibus Merovingiis. Etenim de

de Gumtramno Rege, qui Bituricensem Remi-
gii Antistitis morte vacantem Episcopatum gra-
tis dederat Sancto Sulpitio, scribit in Franco-
L. 6. c. 39. rum Historia Sanctus Gregorius Turonensis: *Cùm
multi munera offerrent, hæc Rex Episcopatum quæ-
rentibus respondisse fertur. Non est Principatus no-
stri consuetudo, Sacerdotium venumdare sub pretio,
sed nec vestrum pretio illud comparare, ne & nos tur-
pis lucri cupiditate notemur, & vos Mago Simoni com-
paremini*. Nempe è sanctioribus Francorum Regi-
bus fuit Gumtramnus, de quo tamen pergit idem
Gregorius: *Laban Helenensis Episcopus hoc anno
L. 8. c. 22. obiit. Cui Desiderius ex Laico successit. Cum jure
jurando enim Rex pollicitus fuerat se nunquam Epis-
copum ex Laicis ordinaturum. Sed quid pectora hu-
mana non cogit auri sacra fames?* Eadem vis Gon-
degesilus Dodo ex Santonensium Comite in ejus-
dem civitatis Episcopum subitò præfecit. Et rur-
sum in eodem opere: *Raguemodus Parisiacæ civi-
L. 10. c. 26. tatis Episcopus obiit. Cumque Germanus ejus Fara-
modus Presbyter pro Episcopatu concurreret, Euse-
bius quidam negotiator, genere Syrus, datis multis
muneribus in ejus locum subrogatus est. Isque accepto
Episcopatu, omnem Scholam Decessoris sui abjiciens,
Syros de genere suo Ecclesiasticæ domui Ministros po-
suit*. Quomodo Regina Brunichildis mendico ru-
stico, à quo in agro errans fuerat reducta in viam,
Antisiodorensem Episcopatum dederit in præ-
mium, videre possis apud Monachum Aimoi-
L. 3. c. 17. num. De eadem scribit in Sancti Eligii Torna-
censis Episcopi vita antiquus Auctor: *Immaniter
L. 2. c. 1. Simoniaca hæresis pullulabat in cunctis finibus & urbi-
bus regni Francorum, maximeque temporibus Brunt-
childis Reginæ*. Addit durasse usque ad Dagoberti
Regis tempora, & pergit: *Violabat hoc contagium
Catholicam fidem, sollicitè tamen pro hoc invigilabant
Sancti viri Eligius & Andoenus* Rothomagensis
Archiepiscopus, *& communi cum cæteris viris Ca-
tholicis habito Concilio, suggesserunt Principi & ejus
Optimatibus, ut hoc mortiferum virus citò delere-
tur de Corpore Christi, quod est universalis Ecclesia.
Habuit itaque effectum pia eorum petitio, & libenter
obtinuerunt quod devotè rogaverunt. Tunc ergo
omnibus placuit uno in Spiritu Sancto accepto consilio
cum Regis Imperio, ut nullus pretio dato ad Sacerdo-
tale officium admitteretur, neque eos qui ut lupi ra-
paces munera dando mercanda censebant dona Spi-
ritus Sancti, sed hos potiùs qui essent boni testimonii
viri, & irreprehensibilis vitæ, ad officium Ponti-
ficatus eligerent*. An hujus vitæ Scriptor fuerit
Sanctus Andoenus, fateor me hæsitare. Quo-
modo enim is semetipsum titularet virum San-
ctum? Consonat in Patrum vitis Sanctus Grego-
rius Turonensis, adfirmans Arvernos electi sui
Galli confirmationem muneribus impetrasse à
Theodorico Rege, & adjungens: *Tunc germen
illud iniquum cœpit pullulare, ut Sacerdotium aut
venderetur à Regibus, aut compararetur à Cleri-
cis*. Uti Wandali in Africa, & Gothi in Italia,
ita in Gallia Franci Reges nullum sine suo placi-
to & confirmatione permittebant consecrari An-
tistitem, atque ita ad vendendas Episcoporum
& Abbatum Præfecturas sibi portam aperuerunt.
Vendebant etiam Laicis, præsertim Palatinis.
Hæc est Neophytorum hæresis, quam è Gallia
ejecit magnus Papa Gregorius.

Primus ergò hanc inferorum portam clausit hic
sanctissimus Pontifex, deinde denuò reseratam
Sancti Eligius ac Andoenus, & Rex Dagober-
tus. At ecce hujus posteri iterum patere fecerunt.
Usque ad Merovingiæ stirpis exitum mansit
apertissima. Regiæ domus Præfecti tunc sub igna-
vis Dominis omnia vendebant. Quin & tandem
invaserunt omnia Ecclesiarum bona, in benefi-
cium dedere suis militibus, atque ita ipsum Re-
gnum & omnem Christianam disciplinam & vi-
tam dissiparunt. Medicinam adhibere rursùm
cœpit Pippinus Rex, ac ejus præsertim filius Ca-
rolus Magnus. Etenim per ipsum coacta sexta Cap. 8.
Arelatensis Synodus statuit: *Ut Laici omninò non
audeant à Presbyteris munera exigere propter com-
mendationem Ecclesiæ. Quia propter cupiditatem
plerumque à Laicis Ecclesiæ dantur talibus Presbyte- Cap. 19.
ris, qui ad peragendum Sacerdotale officium sunt in-
digni*. Quod ipsum statuunt Moguntina Syno-
dus, ac tertia Turonensis. Statuunt in solos in-
feriores Patronos, non in Dominum Regem:
quod ipse, harum Synodorum Auctor, & acer-
rimus lapsæ disciplinæ reparator, sponte deposuis-
set vitium, ideoque Canonis fræno non egeret.
Quod etiam Thusciæ, Pentapolis, ac reliquæ
Italiæ Electos, lepra ista passim scabiosos, dein-
ceps in Episcopos non consecrari postularit ab A-
driano primo Pontifice, lucet ex hujus ad illum
litteris, exstantibus apud Jacobum Sirmondum.
Angilberto item Abbati, suo ad Leonem ter-
tium Pontificem Legato, dedit hoc Commoni-
torium: *De Simoniaca subvertenda hæresi diligen-
tissimè suadeas Pontifici, quæ Sanctum Ecclesiæ Cor-
pus multis malè maculat in locis*. Hinc meritò à
Sancti Galli Monacho scribitur mundum fecisse
quasi novum. Ejus item, Aquisgranensia præser-
tim, Capitularia videantur. Sanctum opus ex
Sancti Bonifacii Martyris suasu pater Pippinus
cœperat, per varias Synodos ipse perfecit. Ejus
filius & successor Ludovicus pius est prosecutus.

Verum *blanda Patrum segnes facit indulgentia
natos*. Hac in re deliquit Ludovicus. Sub ejus
filiis malum revixit. Licèt enim Ludovicum
Germaniæ Regem, quod nullam unquam Eccle-
siasticam dignitatem pretio, sed Sanctis semper
moribus dederit, laudent Annales Francorum An. 876.
Fuldenses, de seniori tamen & Augusto illius
fratre Lothario scribit magnum Belgii Chroni- F. 59.
con: *Illis temporibus viguit Simoniaca hæresis in
tantum, ut publicè venderentur Episcopatus, & is
qui plus dabat, Episcopatum acciperet. Nec erat
aliquis Episcoporum aut Ecclesiasticorum virorum,
qui zelo justitiæ ductus cum Imperatore aut Rege age-
ret, ut hoc nefas prohiberetur. Quia verò nemo erat
Christianorum, per quem hoc malum corrigeretur,
misit Deus flagellum Paganorum. Nam supervenien-
tes Saraceni innumeros homines interfecerunt, &
multas urbes cremarunt*. Ejus filios Ludovicum
secundum Imperatorem ac Lotharium Lotharin-
giæ Regem laborasse eadem scabie, possit
exemplis demonstrari. Adversùs ejus fratrem
Carolum Calvum, Galliæ Regem, statuit Syno-
dus Meldensis: *Cavendum est, & summoperè præ- Cap. 41.
cavendum, ac per virtutem Christi Sanguinis*
inter-

interdicendum, & Episcopis, & Regibus, & omnibus sublimioribus Potestatibus, ut nemo per Simoniacam hæresim regiminis locum obtineat. Quod ipsum statuit & tertia Valentina. Ejusdem vitii ipsum arguit Remensium Metropolita Hincmarus, & Bertiniani Francorum Annales.
An. 869. Ad malum è Galliis eradicandum Apostolicas vices Rostagno Arelatensi Archiepiscopo dedit Papa Joannes octavus.

Accensa rursùm fuit pessima, ac vix unquam plene exstincta pestis post mortem Ludovici tertii Imperatoris, & in Germania exstinctum genus Caroli Magni. Etenim de Adelberti Comitis Hippo-Regiensis, Odalrici Comitis Palatii, Gileberti Comitis, & Lantberti Mediolanensis Archiepiscopi adversùs Berengarium primum Imperatorem rebellione scribit Luitprandus Diaconus Ticinensis:
Lib. 2. c. 15. *Dum Lambertus defuncto Antecessore suo Mediolanensis Archiepiscopus ordinari debuisset, non parvam ab eo Rex Berengarius, contra sanctorum Patrum instituta, accepit pecuniam*; stipulatus insuper, *quantùm Cubicularii, quantùm Ostiarii, quantùm Pavonarii, ipsi etiam altilium Custodes accipere deberent*. Hanc exactionem, quam Lambertus, licèt invitus, tamen solvit, adeoque & ipse fuit Simoniacus, Luitprandus affirmat fuisse causam conspirationis cum Odalrico Palatii Comite, & apertæ tandem rebellionis. Similes alterius etiam Berenga-
C. 12. 13. rii simonias refert in quinto libro. Et de Hugone Italiæ Rege, Episcopalem suam electionem & consecrationem confirmante, scribit ad Joannem undecimum Pontificem Ratherius è Lobbiensi apud nos Monacho Episcopus Veronensis:
Epist. 3. *Misit Rex in pitaciolo certam quantitatem stipendii, quod tenerem de rebus Ecclesiæ, de cæteris exigens jurandum, ut diebus illius, filiique sui, ampliùs non requirerem. Ego intelligens, quanta absurditas hoc consequeretur, non consensi. Quid magis? Adhibuit undique persecutores & adversarios, qui aut deterrerent me ut effugerem, aut irritarent ut in illum excederem, & ut me expellendi inveniret occasionem*. Vacantium Cathedrarum bona erant tunc in Regum custodia, ideoque novus Episcopus supplicare statim debebat levari ab ipsis manum Regiam, anteà ipsis non fruiturus. Et quia non per Regiam nominationem, sed ad Papales preces promotus fuerat Ratherius, gravissimè indignatus fuit Rex, *Juravitque per Deum, nec est mentitus, quod diebus vitæ suæ de ipsa ordinatione non esset gavisurus*. Simoniaca lucra sibi eripi fuit indignatus. Hinc manum Regiam de Episcopalibus bonis levare noluit, sed miserabile dumtaxat pitaciolum dedit Ratherio, tantasque cievit afflictiones, ut calamitatibus ille quàm scientia evaserit clarior, meritus tandem hocce Epitaphium. *Veronæ Præsul, sed ter Ratherius exul*. Exstat Epistola in Spicilegio Lucæ Dacherii.

Res ita cucurrit usque ad Henricum Sanctum, de quo Sigebertus Gemblacensis: *Hungaris Fran-*
An. 932. *ciam, Alsatiam, Allemaniam, Saxoniamque depopulantibus, Henricus Rex juxta urbem Mersburch congressus, vovens Deo pro adipiscenda victoria se hæresim Simoniacam de suo regno eradicaturum, inæstimabili cæde eos usque ad internecionem pœnè delevit*. Quod votum in ejus vita laudat etiam Nonnosius Monachus, itemque Luitprandus Diaconus Ticinensis. Verùm de illius successore Conrardo Salico scribit magnum Belgii Chronicon: *Reginardum Archi-Diaconum Virdunensem* Fol. 102.
Clerus & populus in Episcopum petivit, sed vacabat tunc Leodiensis Ecclesia, cujus Episcopatum magis ille ambiens, eum, à Conrardo Imperatore per pecuniam obtinuit. Addit Wippo in vita ejusdem Principis: *Basileam civitatem invenit Rex viduatam Episcopo. Ibi Simoniaca hæresis subitò apparuit, & citò evanuit. Nam dum Rex & Regina à quodam Clerico, nobili viro, nomine Udalrico, qui ibi tunc Episcopus effectus est, immensam pecuniam pro Episcopatu susciperent, postea Rex in pœnitentia motus voto se obligavit pro aliquo Episcopatu vel Abbatia nullam pecuniam ampliùs accipere, in quo voto pœnè benè permansit, sed filius ejus tertius Henricus, qui posteà Rex & Augustus effectus est, optimè & sine omni scrupulo Patrium votum expiavit, quia in omni vita sua pro omnibus dignitatibus Ecclesiasticis unius oboli pretium non dicitur adhuc accepisse*. Ec
io libro gratissimo Sanctus Petrus Damiani: *Ad* Cap. 36.
considerandum magni hujus Henrici Regis insigne præconium animum transferamus. Post Deum scilicet ipse nos ex insatiabili ore Draconis eripuit, ipse Simoniacæ hæreseos, & multiplicis reverà hydræ, omnia capita Divinæ virtutis mucrone truncavit. Qui videlicet ad Christi gloriam non immeritò potest dicere: Quotquot ante me venerunt, fures fuerunt & latrones. Nam usque ad sui tempus Imperii Sacerdotium inexplebiles falsitatis, ut ita fatear, Babylonico Beli præbebat impensas; at postquam hic, auctore Deo, paternum obtinuit Principatum, Draconteis mox faucibus offam pius injecit, & sic immanem bestiam quasi Daniel alter exstinxit. Rei seriem edicit in Virdunensis Ecclesiæ Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Barbarica rebellium Hungarorum irruptione vexatum Principem ait rediisse ad cor, & ad suos Synodaliter congregatos Episcopos hæc perorasse: *Lugens vobis incipio loqui, qui vice Christi in ejus Ecclesia constituti estis, quam sibi desponsavit, & suo Sanguine redemit. Sicut enim gratuita bonitate de sinu Patris per Virginem ad nos redimendos venire dignatus est, ita suis præcepit & dixit, mittens eos*, GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE. *Vos autem avaritia & cupiditate corrupti, qui benedictionem conferre debetis, in hac transgressione dando & accipiendo maledicti estis. Nam & Pater meus, de cujus animæ periculo valdè pertimesco, eamdem damnabilem avaritiam in vita sua nimis exercuit. Itaque quicumque vestrum hac se macula pollutum agnoverit, oportet ut à sacro Ministerio arceatur. Propter hanc enim offensam venit super filios hominum fames, mortalitas, & gladius. Omnes enim gradus Ecclesiastici à maximo Pontifice usque ad Ostiarium opprimuntur per vestræ damnationis præmium, & in cunctos spirituale grassatur latrocinium*. Hac voce ad pœnitentiam concussos fuisse omnes Episcopos addit laudatus Hugo, & à Patris sui animam commendante Augusto promulgatum hoc Edictum: *Ut nullus gradus vel Ecclesiasticum Ministerium pretio acquiratur. Et si quis attentarit, omni honore multetur*.

tetur. Sicut Deus coronam Imperii gratis mihi dedit, ita ego quod ad religionem pertinet gratis impendo. Volo ut & vos similiter faciatis. Magnum Belgii Chronicon adserit ipsum etiam nocturna malignorum spirituum apparitione fuisse infestatum, liberatum à Sancto Laurentio, atque ita à leprosa Patris imitatione retractum. Hic est Henricus, cognomento niger, qui & Romanam à vitio hoc purgavit Ecclesiam, & Benedicto nono, Silvestro tertio, ac Gregorio sexto ejectis suffici curavit Clementem secundum.

At de ejus degenere filio & successore Henrico quarto scribit ad Waltramnum Magdeburgensem Archiepiscopum Comes Ludovicus: *Omnis qui dignitates spirituales vendit, hæreticus est. Dominus autem Henricus, quem Regem dicunt, Episcopatus & Abbatias vendit. Etenim Constantiensem, Babembergensem, Moguntinensem, & plures alios pro pecunia; Ratisponensem, Augustensem, Strasburgensem pro gladio: Abbatiam Fuldensem pro adulterio, Monasteriensem Episcopatum, quod dicere & audire nefas est, pro Sodomitica immunditia vendidit. Quæ si impudenter negare volueris, teste Cœlo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes Scioli concludent: Ergo Dominus Henricus est hæreticus.* Exstat Epistola apud Abbatem Dodechinum in Supplemento Mariani Scoti. Confirmat
A. 1090. in litteris ad Sanctum Othonem Bambergensem Episcopum, publicatis per Jacobum Gretzerum,
Ep. 45. Fredericus Archiepiscopus Coloniensis: *Quem non moveat, quod omnis Ecclesiastici vigoris auctoritas Aulicis & Palatinis in quæstum versa est? Synodalis conventus Episcoporum, annua Concilia, omnes denique Ecclesiastici ordinis administrationes in Regalem Curiam translatæ sunt, quæ spiritualiter examinare debuerant. Quid de Episcopalibus Cathedris dicemus, quibus Regales villici præsident, quas disponant, & de domo orationis Speluncam planè latronum efficiunt?* Et in libro de Bello Saxonico Bruno Mersenburgensis: *Henricus Rex Episcopos, non secundùm qualitatem meritorum, secundùm Canonum Decreta constituit, sed si quis majorem pecuniam dedit, vel major flagitiorum ejus adulator exstitit, hic quolibèt dignior Episcopatu exstitit. Cumque alicui sic Episcopatum dedisset, si alius plùs daret, vel ejus magis facinora laudaret, illum priorem quasi Simoniacum fecit deponi, & istum secundùm quasi sanctum in eodem loco consecrari, undè contigit, ut multæ civitates in illis temporibus duos simul Episcopos haberent, quorum neuter Episcopi vocabulo dignus esset. Ecclesiæ Bambergensi adeò omnis Romanæ, non solùm disciplinæ, sed & linguæ imperitum intrusit Episcopum, qui in festivitatis Paschalis Vigilia cantaret ad omnem Ecclesiam:* TERRA AUTEM ERAT INANIS ET VACCA. *Nempè ipse erat vacca biceps & bruta.* Et in libro de Ecclesiæ statu sub Henrico IV. Imperatore, & Gregorio VII. Pontifice venerabilis Gerhohus
Cap. 11. Præpositus Reicherspergensis: *Non electio Cleri, non consensus Honoratorum, non petitio populi in ordinandis Episcopis quærebatur, non sanctitati vitæ, non scientiæ illustriori delatum est, sed quicumque volebat, implebat manum suam, & factus est Sacerdos, non jam Domini, sed mammonæ, ac Principis hujus mundi dicentis; Hæc omnia dabo tibi, si cadens adoraveris me.* Ait Episcopatus & Abbatias passim imperitis ac malè moratis juvenibus fuisse venditos, ac pergit: *Parùm dixi vel ad gratiam, vel ad pecuniæ & obsequii exhibitionem honores Ecclesiasticos Laica manu fuisse adolescentibus collatos, quia insuper & ad impietatis & miseriarum augmentum hi faciliùs eosdem consequebantur honores, qui opinatissimi in flagitiis exstitissent.* Qui Regi utriusque sexus scorta adducerent, aut ipsi essent. Et adjungit: *Undè à capite, Imperatore videlicet, non benè sano, & à Pontificibus lepræ hujus contagio maculatis, per totum ferè Cleri corpus pestis se diffuderat. Nam dum Episcopus Episcopatum marcarum aliquot centenariis coemisset, quam non ipse subjectam sibi dignitatem ad resarciendum damnum suam venderet? Sic ergo ab eo Abbates, Præpositi, Archi-Presbyteri, Archi-Diacones, & Presbyteri constituti, quid non & ipsi Ecclesiasticarum administrationum usque ad sepulturæ locum & officium venale haberent? Quatenus & ipsi vel divitias cumularent, vel saltem marsupia exinanita replerent.* Ex hoc fœdissimo fonte natas adfirmat quasvis Cleri pro sacris functionibus exactiones, cùm quarum quibusdam nonnullæ hinc inde Ecclesiæ etiamnum hodiè conflictantur. Episcopalis apicis emptores non posse non esse inferiorum graduum venditores
adserit in litteris ad Theodoricum ac Theoberl. 7 indict.
tum Francorum Reges Sanctus Gregorius Ma- 1. Ep. 116.
gnus. Vitii natura sic compellit. Quidquid adversùs Simoniam statuit Gregorius septimus, statuit adversùs hunc Henricum & ab ipso investitos Episcopos.

Etiam in Anglia grassatum est malum. Etenim de laudatissimo Rege Wlphero scribit Gui- F. 27.
lielmus Malmesberiensis: *Ejus bona infecit ac depressit gravis Simoniæ nota, quod primus Regum Anglorum sacrum Londoniæ Episcopatum cuidam ambitioso VVinæ venditarit.* Quod ipsum de
Rege Hardecnut scribit Simeon Dunelmensis, L. 3. c. 8.
addens divinitùs exindè punitum. Et hinc posteri Reges fuere correcti. Scabiem resumpsit Guilielmus Conquæstor, cujus manum ob Episcopatus donum adimpleturus Robertus Conventrensis Episcopus suæ Ecclesiæ ornamenta debuit
distrahere. Ita scribit Joannes Bromptonus Ab- A. 1077.
bas Jornalensis, addens adeò fuisse sordidum, ut ejus Justitiarii essent latronibus pejores. Attamen de eodem Rege ad Hugonem Diensem Episcopum, suum in Gallia Vicarium, scribit Gregorius septimus: *Rex Anglorum, licèt in qui-*
busdam non ita religiosè, sicut optamus, se habeat, L. 9. Ep. 5.
tamen in hoc quod Ecclesias Dei non destruit, neque vendit, & pacem justitiamque in suis subditis moderari procurat, cæteris Regibus satis se probabiliorem, & magis honorandum ostendit. Mutationem istam debemus ejus in Regem consecratori Alredo Eboracensi Archiepiscopo, de quo Guilielmus
Neubrigensis: *Alredus hominem ferocissimum, spi-* L. 1. c. 1.
rantem minarum & cædis in subjugatum armis populum, mitem reddidit, & religiosis pro conservanda Republica, tuendaque Ecclesiastica disciplina Sacramentis adstrinxit. A quo posteà loco Patris colebatur, ut cum ille cæteris imperaret, ab eo imperari sibi æquanimiter pateretur. Regiam consecrationem,

nem, quam uti tyraono, regni invasori, ac viro sanguinum noluit impeodere Stigandus Primas Cantuariensis, Guilielmo uti legitimo Principi dedit laudatua Alredus, ideoque omnia apud illum potuit. Tantùm potuit, ut ejus iram ac maledictionem horreret Rex baibarus, proeideret in genua, veniam peteret, sponderet satisfactionem. A circumstantibus Palatinis quadam vice rogatus Episcopus, nt prostratnm Regem erigeret, reposuit: *Sinite illum jacere ad pedes Sancti Petri*. Bonum opus adjuvit degradati Stigandi successor Sanctus Lanfrancus, qui ut hominem avatum & durum à Simoniacis Ecclesiæ rapinis retraheret, à delinquentibus passim exegit mulctas pecuniarias ad commodum Regis. Ita
L. 2. c. 5. scribit Henricus Cnyghtonus.

At verò de ejua filio & successore Guilielmo
L. 1. c. 2. Ruso pergit laudatus Neubrigensis: *Homo vecors, & iuconstaus iu omuibus viis suis, Deo indevotus, Ecclesiæ gravis, nuptiarum sperneus, passim lasciviens, opes regni vanissima effusione exbaurieus, & eisdem deficientibus subditorum fortuuas in boc ipsum corradeus. Homo turgidus typho immauissimæ superbiæ, & usque ad nauseam vel derisionem etiam doctrinæ Evangelicæ, temporalis gloriæ fœdissima voluptate absorptus.* Hæc ejus originalia vitia adjuvit Ranulphus Clericus Palatinus, ex infima plebis fæce per loquacis linguæ officia promotus, de quo Guiliel-
F. 123. mus Malmesberiensis: *Hoc auctore, sacri Ecclesiarum honores, mortuis Pastoribus, venùm locati. Audita namque morte cujuslibet Episcopi vel Abbatis, confestim Regis Clericus admittebatur, qui omnia inventa scripto exciperet, omnesque iu posterum reditus Regio fisco inferret. Intereà quærebatur, quis idoneus iu loco defuncti substitueretur, non pro morum, sed pro nummorum experimeuto, dabaturque taudem bonor, ut ita dicam, nudus, magno tamen emptus.* Ab isto igitur Ranulso seductus Guilielmus Rex invasit tres Ecclesiasticæ substantiæ species: Episcoporum & Abbatum spolia, proventus Ecclesiarnm vacantium, & mercatum Prælaturarum. Hinc dicitur nudos vendidisse honores. Quod eos plus danti quasi sub hasta vendiderit, testantur Gervasius Monacbua Cantuariensis, Guilielmus Tborne, Henricus Cnyghtonus, Matthæus Paris, aliique Anglicarum rerum Scriptores. Addunt quod etiam Diœceseon terminos vendiderit, ac Ecclesiarum consecrationes. Etenim Remigio Lincolniensi & Dorchestrensi Episcopo, suam Lincolniensem Ecclesiam consecrare paranti, opposuit se Archiepiscopus Eboracensis, adseverans se illic Metropolitam, ideoque sua auctoritate esse opus. Periculosè æger, ideoque vicinum Dei judicium metuens Rex, Sancto Anselmo Cantuariensem, dicto Remigio Lincolniensem Episcopatum gratia dederat, ideoque corpore, non mente sanatus ab utroque violenter exegit doni istius pretium, pendere nolentem Remigium subjecit Metropolitæ Eboracensi, atque ita per multaa vexationes taodem coegit ad solutionem. Eum Guilielmus Neubrigensis verè scribit fuisse in omnibus suis viis inconstantem. Nam facti speciem, in qua duos Monacbos de majori pretio contendentes exclusit, & tertio nihil spondere volenti Abbatiam cum elogio dedit, refert Henricus Cnyghtonua. Infelicissimè defunctus est in hisce crimi- L. 2. c. 7.
nibus, quæ insigniter cortexit atque elimioavit ejus frater & successor Henricus primus.

Eodem tempore etiam in Gallia grassatum fuit malum. Etenim de Philippo ptimo Francorum Rege ad Rodericum Cabilonensem Episcopum scribit Gregorius septimus: *Inter cæteros* L. 1. Ep. 38.
nostri bujus temporis Priucipes, qui Ecclesiam Dei venumdando perversa cupiditate dissipaverunt, & Matrem suam, cui ex Domiuico Præcepto bonorem & reverentiam debuerant, aucillari subjectioue penitùs coucukarunt, Pbilippum Regem Francorum Gallicauas Ecclesias in tautùm oppressisse, certa relatione didicimus, ut ad summum bujus tam detestauds facinoris cumulum perveuisse videatur. Avitam Francorum Regum in omnes, Romanam præsertim, Ecclesias pietatem extollit Pontifex, & subdit: *Aut Rex ipse repudiato turpi Simoniacæ bæresis matrimonio, idoneas ad sacrum regimen personas promoveri permittat, aut Franci pro certo, nisi fidem Christianam abjicere maluerint, generalis anatbematis mucrone percussi, illi ulteriùs obtemperare recusabunt.* Vide alias ejusdem Pontificis litteras ad ipsum Philippum Regem, ad Hum- Ep. 75. 76.
bertum Atcbiepiscopum Lugdunensem, & ad omnes generaliter Episcopos Francorum. In Virdunensi Hugonia Abbatis Flaviniacensis Chro- L. 5. Ep. 5.
nico exstat erudita Epistola, qua Hugo Diensis Episcopus & Romanæ Sedis per Galliam Legatus, suæ Pictaviensis Synodi Acta referens Gregorio septimo, adserit plures per Simoniam à dicto Rege intrusos Antistites fuisse à se extrusos ac degradatos, ac intet ipsos fuisse Abbatem Bergensis Ecclesiæ in nostra Flandria. Fœdissimam ejusdem Regis in dandis Episcopatibus Simoniam Ep. 64. 65.
disces etiam ex variis Epistolis Sancti Ivonis Epi- 66.
scopi Carnutensis. Hæc omnia Historicè digesta oportuit, quod istorum temporum Canones vix possint sine illis intelligi.

Et malum non stetit in solis Regibus: etenim Regis ad exemplum totus componitur orbis. Serpsit etiam ad inferiorum in Ecclesia graduum Patronos. Illa præsertim Simonia, nata ex vacantis Ecclesiæ & proventuum ad ipsam spectantium Regia custodia, quam in Ratherium Veronensem Episcopum exercuit Hugo Rex Italiæ. Adversùs eam statuit tertia Francorum Valentina Synodus, ut Parochialium Ecclesiarum dotes deinceps non vexentur à Laicis Patronis, *& nulla redbibitio census inde exigatur*. Et Cap. 9.
Viennensis, cui Formosi Pontificis præsedit Legatio, Synodus: *Nulli census à Presbyteris, loco muneris, ad iutroitum, ut dicunt, Ecclesiarum exquirautur, aut vi aliqua extorqueautur.* Statuti justitiam atque necessitatem multis Scripturis & canonibus firmat Synodus Toslejana. *Ut Presby-* Cap. 6.
ter apud sæcularem Seuiorem, id est, pagi domi- Cap. 16.
cellum, *nulla precatione vel xenio Ecclesiam seu capellam obtineat*, sancit Synodus Nannetensis. Eundem canonem primo suorum Capitularium Cap. 17.
libro inseruit Hincmarus Metropolita Remensis. Precationes istas & xenia esse omnino Simoniaca, & digniorum personarnm promotioni, ideoque & Ecclesiasticæ disciplinæ capitaliter adver- Cap. 8.

sa,

sa, adfirmat in quarto libro. Quod nec unum obulum à Laico patrono permiserit exigi, istamque etiam exactionem de Simonia damnarit, suprà audivimus à Flodoardo. Et sub Victore secundo Pontifice statuit Synodus Tholosana: *Nullus Clericus, vel Monachus, vel alius pro eis Episcopatum, vel Abbatiam, vel Presbyteratum emere præsumat. Sed neque Comes, aut alia ulla Potestas vendere, aut pretium pro eis accipere audeat.* Presbyteros, qui Collegas suos de Ecclesiis extrudi per Laicos Patronos, & se intrudi impetrabant pecunia, damnant plurimi Canones, ostenduntque facinus istud fuisse frequentissimum. Richardus, gloriosi Martyris Thomæ in Cantuariensi Cathedra proximus successor, apud Rogerum Hovedensem statuit in sua Londinensi Synodo: *Nulli liceat Ecclesiam dotalitii nomine ad aliquem conferre, vel pro præsentatione alicujus personæ pecuniam vel aliquod emolumentum pacto interveniente accipere.* Prævaricantes privat Patronatu. Porrò dotalitii nomine conferre Ecclesiam erat eam tradere alicui amico, qui ista vice præsentaret ad suum emolumentum. Quod ipsum statuit habita sub Honorio tertio per Stephanum Cantuariensem Archiepiscopum Synodus Oxoniensis. Ecclesiarum possessiones à Laicis Patronis destrui, talliis item & exactionibus gravari queritur, & damnat Lateranensis Synodus Alexandri tertii.

L. 3. c. 26.

Fol. 543.

CAPUT VII.

An in Sacramentorum administratione aliquid accipere vel exigere sit Simonia?

QUod ex Regiæ ad Episcopatum nominationis Simonia natæ sint omnes Clericorum in Sacris functionibus exactiones, suprà audivimus à venerabili Gerhoho Præposito Reichefpergensi. Demonstrare id exordiamur de exactionibus in Sacramentis, quorum primum est Baptismus, de quo Synodus Eliberina: *Hi qui baptizantur, ut fieri solebat, nummos in concham non mittant, ne Sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur.* Exposuit, & Statuti rationes edixit in Basileensi Synodo Julianus Cardinalis Cæsarinus: *Apostolus præcipit ab omni specie mali abstinendum. Nonnè gratis offerre, & eleemosynam dare est pium & charitatis opus? Sed quoniam tempore baptismi nummos projicere in concham prætendebat speciem mali, emendari & aboleri talem consuetudinem jussit Ecclesia.* Eximia erat ista castitas, sed videtur Hispaniam non excessisse. Etenim in oratione de sancto Baptismate exclamat ad pauperes Catechumenos Sanctus Gregorius Nazianzenus: *Turpe est dicere, ubi est munus quod propter Baptismum offeram?* Muneris istius consuetudinem vigere supponit, verùm non extendi ad pauperes, ideoque ejus causa Baptismum ab illis non differendum. Quod Judæorum Patriarcha Ellel Tiberiadensi Episcopo in Baptismate obtulerit grandem auri summam, testatur in Ebionitarum hæresi Sanctus Epiphanius. Et de suo Baptismate scribit ad Sulpitium Severum Sanctus Paulinus: *Fusis rediment sua crimina nummis.* Erat oblatio plenè gratuita citra omnem exactionem.

Cap. 43.

Cap. 4. 6.

Ep. 12.

Verùm ad Lucaniæ, Brutii, ac Siciliæ Episcopos scribit Sanctus Papa Gelasius: *Sacerdotes baptizandis pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes, quoniam quod gratis accepimus, gratis dare mandamur. Et ideò nihil à prædictis prorsus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione revocati, redemptionis suæ causas adire despiciant.* Cunctis aliquid deinceps exacturis minatur honoris periculum, seu degradationem. Similem Canonem quasi ex nescio qua Carthaginensi Synodo adducit Gratianus: *Placuit ut unusquisque Episcopus per Ecclesias suas hoc faciat, ut qui infantes suos ad Baptismum offerunt, si quid voluntariè pro voto suo offerunt, ab eis suscipiatur; si verò per necessitatem paupertatis aliqui non habeant quod offerant, nullum eis pignus violenter abstrahatur à Clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios suos à Baptismo retrahunt. Quidam verò, dum differuntur, si sine gratia Baptismi de hac vita recesserint, necesse est ut ab illis eorum perditio requiratur, quorum spolia pertimescentes, à Baptismi gratia se subtraxerunt.* Quod facinorosa hæc avaritia quandoque in Clero grassata sit, docet nos etiam venerabilis Rupertus Tuitiensis Abbas in vita Sancti Hereberti Archiepiscopi Coloniensis: *Pauperi cuidam infantulus natus erat. Is quia pauper erat, & quia nihil quæstus in manu habebat, contemnebatur à Sacerdotibus, per totam urbem Coloniam puerulum illum circumferens, & eidem filiolo regenerationis gratiam offerri postulans. Defessus ergo & contemptus, ad Sanctum recurrit Heribertum Pontificem, & quod tali in re contemptus esset, magna & flebili voce conquestus est. Ille ut verè sapiens, currens, inquit, adfer illum ad me, ego enim illum habeo baptizare. At ille: Suscipe, inquit, ergo eum tu quoque de sacro fonte, & compater meus esse dignare. Baptizavit itaque pauperculum, non pro personis nostræ salutis appendens Sacramentum: Suo nimirum facto & exemplo tantæ civitatis tam multos redarguens Presbyteros, quod ausi fuissent fidem Domini nostri Jesu Christi habere in acceptione personarum.* Laudatum tamen Canonem, licet adducto Gelasiano utcumque consonet, numquam crediderim esse Carthaginensem, aut sæculi quinti. Pauperibus baptizandorum puerorum parentibus violenter pignus abstrahere est ab istius temporis Sanctimonia nimis alienum. Etenim quod in Baptismate convivium, & candidas neophytorum vestes tunc conferint Episcopi donare pauperibus, ostendi possit vario exemplo. Laudatus ergo Canon est septimus secundæ Bracarensis, habitæ sub Pontificatu Joannis tertii, & nonus Synodi Emeritensis, celebratæ sub Papa Vitaliano. Ex quo vides Eliberini Canonis castitatem nec in ipsa Hispania dudum perseverasse. Eam tamen resumpsisse videtur undecima Toletana Synodus, Simoniæ damnans Presbyterum, qui

Cap. 13.

qui pro baptizandis prœmia acceperit, etiam ſponte oblata. Dico, *videtur*: Utique ex lectione Garziæ Loayzæ. Etenim antiqua lectio non habet, *Etiam voluntariè oblata*; ſed, *Niſi voluntariè oblata*.

Quidquid ſit, juxta laudatum Sancti Gelaſii Canonem omnis dudum Eccleſia vixit. Hunc enim in ſenſum intelligo Carolum Magnum in
Cap. 12. Capitulari Epiſcoporum: *Nullus Presbyter Baptiſmatis Sacramentum pro aliquo pretio vendere præſumat*. Et Hedenulphum Laudunenſem Epiſcopum, niſi priùs profeſſum quod à baptizandis nihil exigi permitteret in ſua Parochia, conſecrare noluit Hincmarus Metropolita Remenſis: Eam eſſe dixit regulam Eccleſiæ Romanæ. Etenim antiqui Romani Ordinis ad Presbyteros admoni-
Fol. 174. tio ſic habet: *Nullus veſtrum pro baptizandis infantibus prœmium vel munus exigat*. Et in ſuo Capitulari ſtatuit Herardus Archiepiſcopus Tu-
Cap. 31. ronenſis: *Ut nullus pretium pro Baptiſmo accipiat*. Et in ſua apud Guilielmum Malmesberienſem Synodo Sanctus Cutbertus Archiepiſcopus Can-
Fol. 197. tuarienſis: *Presbyteri non accipiant pretium pro baptizandis pueris*. Et in ſua ad omnes Parochos inſtructione Leo Papa IV. *Nullus veſtrum pro baptizandis infantibus prœmium vel munus exigat*. Repetit verba Ordinis Romani. Et in Remenſi ſua Synodo Sanctus Leo nonus: *Ne quis ſuo Baptiſmo quidquam exigat*. Quæ omnia Decreta ſunt Henrico quarto anteriora: Oſtendunt exactionis luem ſrequenter in Eccleſia fuiſſe.

Adversùs graſſantem ſub dicto Henrico ſcabiem ſtatuit varia Gregorius ſeptimus, & in Placentina Synodo ſingulariter de Baptiſmo ſucceſ-
Cap. 13. ſor ejus Urbanus ſecundus: *Pro Baptiſmo nihil unquam exigatur*. Eam nuper publicavit illuſtriſſimus D. Luca Holſtenius adversùm illos, qui ejus quidem Decreta norant, ſed adſcripſerant tertiæ Romanæ ejuſdem Pontificis Synodo. Et in ſuis pro Gallicana Eccleſia conſtitutionibus Gualo Cardinalis, Paſchalis ſecundi Pontificis Legatus: *Prohibemus ſub excommunicatione, ne Sacerdotes vel Clerici, occaſione alicujus conſuetudinis, pro Baptiſmo, aliiſque Sacramentis Eccleſiaſticis, aliquid exigere vel extorquere præſumant, ſed ea liberaliter & ſine difficultate ſtudeant canonicè miniſtrare. Moneantur tamen Laici diligenter, ne quod pro reverentia Sacramentorum devotio fidelium introduxit, ex avaritia velint aliquatenus revocare*. Quod ipſum in ſua Lateranenſi Synodo ſtatuit
Cap. 2. Innocentius ſecundus, & adjunxit: *Nec ſub obtentu alicujus conſuetudinis ante vel poſt à quoquam aliquid exigatur, vel ipſe* initiatus *dare*, utque ad Miniſtri exactionem, *præſumat, quoniam Simoniacum eſt*. Joannes de Crema, Honorii ſecundi per Angliam Cardinalis Legatus, in Londinenſi, Calixtus ſecundus in Remenſi Synodo, & alii plures idem tunc confirmarunt. Et in ſua apud Rogerum Hovedenſem exſtante Londinenſi Synodo Richardus Primas Cantuarienſis: *Di-*
F. 543. *ctum eſt ſolere in quibuſdam locis pro Baptiſmo nummos dari*. Definit eſſe Simoniam, damnatque anathemate. De omnibus generatim Sacramentis idem in ſua Lateranenſi Synodo ſtatuit Alexander III. & addit: *Plures putant ſibi ex hoc licere, quia legem mortis de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur, non ſatis, quia cupiditate excæcati ſunt, attendentes, quod tantò graviora ſint crimina, quantò diutius animam tenuerint alligatam*. Circa Leonis IX. tempora hæc mortis lex adeò graſſabatur, ut de S. Adelberone Metenſi Epiſcopo, tamquam grande miraculum ſcribat apud Philippum Labbæum antiqua ejus vita: *Mandatum Dominicum*, GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE, *Præſul venerabilis perfectiſſimè adimplens, & dum vixit veriſſimè cuſtodiens, numquam pro Eccleſiaſticis officiis, nunquam pro ordinandis ſui clauſtri Miniſtris, ne dum Abbatibus Monaſteriorum, quos uſque ad quadragenarium ferè numerum conſecravit, prœmium aut quòdpiam munus accepit, ſimoniacamque hæreſim, ut venenum mortiferum, mortemque venenatam, ſemper exhorruit & aufugit*.

Notanda ſunt Cardinalis Gualonis verba: *Moneantur tamen Laici diligenter*, &c. Continent exordia tertiæ in Eccleſia diſciplinæ. Prima quid etiam gratis offerri aut oblatum accipi, ſecunda quid exigi vetuit in Baptiſmo, tertia hoc tandem permiſit, verùm ſub certo moderamine, de quo venerabilis Odonis, qui ſub Gregorio octavo Pariſienſem rexit Eccleſiam, Capitulare ad titulum de Baptiſmo: *Pro Baptiſmo nihil omnino ante exigatur, ſed poſt laudabilis conſuetudo exigi poteſt*. Et in Oxonienſi, ſub Honorii tertii Pontificatu celebrata, Synodo Stephanus Primas Cantuarienſis: *Firmiter inhibemus, ne pro aliqua pecunia denegetur Baptiſmus, vel aliquod Eccleſiaſticum Sacramentum. Quoniam ſi quid pro devotione fidelium conſueverit erogari, ſuper hoc poſtmodum volumus per Ordinarium loci Eccleſiæ juſtitiam exhiberi, ſicut in generali Concilio expreſſiùs & diffuſiùs eſt ſtatutum*. Utique in generali Innocentii tertii Pontificis Lateranenſi Synodo, cujus hic eſt Canon ſexageſimus ſextus: *Ad Apoſtolicam audientiam frequenti relatione pervenit, quod quidam Clerici pro exequiis mortuorum & benedictionibus nubentium, & ſimilibus pecuniam exigunt & extorquent, & ſi fortè cupiditati eorum non fuerit ſatisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contrà verò quidam Laici laudabilem conſuetudinem erga ſanctam Eccleſiam, pia devotione introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere ſub prætextu canonicæ pietatis. Quapropter & pravas exactiones ſuper his fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcipimus obſervari, ſtatuentes ut liberè conferantur Eccleſiaſtica Sacramenta, & per Epiſcopum loci, veritate cognita, compeſcantur qui malitioſè nituntur laudabilem conſuetudinem immutare*. Verba, *Ex fermento hæreticæ pravitatis*, notant eo tempore graſſantes Albigenſes, qui adductis jam pro prima & ſecunda Eccleſiæ priori diſciplina Canonibus freti, omnem in Sacramentis, etiam poſt ipſa collata & ſub conſuetudinis obtentu, exactionem damnarunt de Simonia, blaterantes omnem Chriſtianitatem eſſe lapſam in hanc peſſimam hæreſin, & periiſſe. Ex hac radice natus Joannes de Putneie, apud Anglos homo Wicleffiſta, omnes generatim, quod pro Eccleſiarum conſecrationibus aliquid exigerent, Epiſcopos blateravit Simonia- A. 1382.

eos

eos atque hæreticos, uti testatur Henricus Cnyghtonus. Calumnia quibusdam visa est habere aliquid fundamenti, ideoque deducta fuit ad generalis Synodi examen: Eam tamen sprevit laudatus Pontifex, statuitque nemini ex quovis titulo negari Sacramenta aut sepulturam, nihil antea pro ipsis exigi, sed postea postulari posse consuetam elemosynam, & ad ejus impartitionem duros fideles per Episcopum cogi. In sua postmodum sub Eugenio quarto habita Synodo Nicodemus de Scala Frisingensis Episcopus addidit: *Districtè præcipiendo interdicimus, ut quisquis Sacerdotum pro administratione ullius Sacramenti vel Sacramentalium paciscatur de sibi danda pecunia, nec aliquo alio æquivalenti pro eadem, sed volumus dispositis absque dilatione, tempore & loco congruis, administrari & exhiberi secundùm ritum Ecclesiæ. Verùm quod rationis & juris explorati existit, quod socii passionum sint pariter & socii consolationis, permittimus ex post exigi, etiam cum imploratione officii Judicis, quantitatem in talibus consuetudine decisam, ad quam Laicos hortamur, & quantum de jure est distringimus, & compelli volumus.*

Quæstio est, an istam, toties & adeò graviter de Simonia damnatam, seu ante seu post exigendi consuetudinem purgare potuerit Innocentii tertii Synodus ac probare? Respondeo à cunctis Ecclesiasticæ disciplinæ dilectoribus optari, ut Ecclesia in avita castitate & sanctimonia mansisset. Cordis nostri duritia extorsit aliud permitti.

Fol. 531. Duritia illa, adversùs quam apud Rogerum Hovedensem dicunt Decreta Abrincensis in Normandia Synodi, factæ per Cardinales Albertum ac Theoduinum, Legatos Alexandri tertii: *De exactionibus pro Baptismo nihil perfectum est, quia Episcopi Normandiæ Decretum illud recipere noluerunt*. Utique Decretum, quo quid in Baptismo

A. 1178. exigi vetabatur. Latiùs hæc referunt Joannes

A. 1171. Bromptonus Abbas Jornalensis, & Gervasius Monachus Cantuariensis. Similes in omni Gallia Episcopos reperit Gualo Cardinalis, qui vel ipsi, vel ipsorum Cathedralia aut Collegiata Capitula possidebant Parochialium Ecclesiarum Decimas, ideoque volebant de ipsis splendidè vivere, & miseros Parochos esurire, atque ita cogi ad victitandum de solis oblationibus aut exactionibus Sacramentorum. Crevit assiduè malum, & sua extirpante manu validius reperit laudatus Innocentius. Hinc Episcopos & alios Parochialium Decimarum possessores ad plenam Parochorum sustentationem cogere non valens, antiquam spontaneæ in Baptismo & quibusvis Sacramentis oblationis consuetudinem admisit in legem ac necessitatem, permisitque exigi, at post datum gratis Sacramentum. Non sacri ministerii, sed Clericalis alimentationis titulo per debitæ eleemosynæ medium fit exactio ista, atque ita puta est à lepra Simonis. Attamen Episcopi, & alii jam dictas Decimas possidentes Prælati, eorumque Capitula ac Monasteria, rigidum coram Deo onus portant dandæ Parochis sustentationis integræ, & miseras plebes liberandi ab exactionibus variis, suspectis & offensivis, ad quas isti à paupertate coguntur. De qua re largiùs suo loco.

Secundum Sacramentum est Christiana Confirmatio, circa quod olim simul cum Baptismo conferri solitum adductos jam Baptismales Canones antiqua servavit Ecclesia. Elementum ejus est Chrisma, utcumque pretiosum. Hinc variam de illo exactionem posterior vidit ætas, & damnavit. Prima id fecit Bracarensis Synodus secunda: *Placuit ut modicum balsami, quod pro Baptismi Sacramento Ecclesiis datur, quia à singulis tremissis pro ipso exigi solet, nihil ulteriùs exigatur*. Exactio fiebat ab Episcopo. Eam Synodus damnat ut suspectam Simoniæ. Quod ipsum facit sub Gregorio Magno habita Barcinonensis Synodus: *Nihil pro liquoris pretio exigatur*. Utique per Episcopum à Presbyteris Parochialibus. Sponte oblatum accipi permittit Synodus Emeritensis. Eadem exactio in Gallia adeò viguit, ut ad septimi sæculi medium Landericus Parisiensis Episcopus in suo, quod Sancti Dionysii Monasterio dedit, Synodali privilegio inseruerit hunc articulum: *Volumus, & pro Sancti Dionysii Martyris reverentia concedimus, ut sine pretio Chrisma & oleum suscipiant*. Idem privilegium Corbejensi Monasterio dedit cum quindecim Collegis Bertefridus Episcopus Ambianensis. Et hinc Gallicanæ Ecclesiæ sub Merovingiis Regibus lapsam disciplinam reparans Carolus Magnus, statui voluit à Cabilonensi Synodo: *Quidam fratres dixerunt consuetudinis antiquæ fuisse in eorum Ecclesiis, ut pro balsamo emendo ad Chrisma faciendum, sive pro luminaribus Ecclesiæ concinnandis, binos vel quatuor vel unos denarios Presbyteri darent. Unde omnes uno consensu statuimus, ut sicut pro dedicandis Basilicis & dandis Ordinibus nihil accipiendum est, ita etiam pro balsamo sive luminaribus emendis nihil Presbyteri Chrisma accepturi dent. Episcopi itaque de facultatibus Ecclesiæ Balsamum emant, & luminaria singuli in suis Ecclesiis concinnanda provideant*. Radicem pessimam, sub Caroli filio Ludovico repullulantem, excidit denuò secunda Synodus Aquisgranensis: *Nullus Episcoporum vel Ministrorum ipsorum pro acceptione sacri Chrismatis aliquid exigere præsumat*. Et sub Ludovici filio Carolo Calvo Synodus Meldensis: *Nemo Episcoporum, vel quilibet Minister Ecclesiasticus propter sacrum Chrisma aliquid muneris accipiat, neque denarios, vel quælibet munuscula, quæ per Ministros Episcoporum inordinabiliter exiguntur*. Exactionem hanc esse nefariam scripsit in canonicis ad Laudunensem Ecclesiam litteris Hincmarus Metropolita Remensis, ideoque ejus Electum Hedenulfum consecrare noluit, nisi facta ejus solenni ejuratione. Etiam in suis ad Archi-Diaconos Capitulis edixit: *Ne apud Presbyteros, quando pro Chrismate accipiendo venerit, Eulogias exigant*. Spontè oblatum permittit accipi.

Cap. 4.
Cap. 2.
Cap. 9.
Cap. 16.
L. 1. c. 5.
Cap. 45.
L. 5. c. 5.

Malum etiam in Anglia fuisse grassatum usque ad tempora Sancti Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi, qui illud è multis proscriptum Ecclesiis reliquit in propria, testatur Guilielmus Thorne. Et hoc fundamento nixa fuit longa & dura Monasterii Cathedralis cum Sancti Augustini cœnobio sub Theobaldo Archiepiscopo lis de Chrismalibus exactionibus, quas Augustinenses Monachi Simoniacas, & à variis Romano- A. 1120.

rum

rum Pontificibus damnatas, cum dicto autem Archiepiscopo Cathedrales Monachi adferebant, non pro oleo & balsamo, sed exigi subjectionis titulo, ideoque esse immaculatas. Nam quod subjecta Ecclesia imperanti Ecclesiæ quid annuè pendat in subjectionis & prælationis notam, est antiquissima consuetudo. Hinc Augustinenses Cathedralibus tandem in perpetuum dederunt quamdam possessionem ea lege, ut illis deinceps Archiepiscopus Chrisma, Oleum, Sa-
A. 1143. cramenta omnia gratis administraret. Rei seriem
1144. latiùs refert laudatus Guilielmus. Et hinc Cathe-
1139. dralibus favens Ricbardus Prior Hagustaldensis adfirmat, quod Anglic. Ecclesiæ suis Episcopis & ipsorum Archi-Diaconis debeant pro Chrismate aliquam consuetudinem. Quospiam nummos so-
L. 1. c. 3. lere exigi scribit Gervasius Monachus Cathedra-
A. 1175. lis. Quod Eboracensis Diœceseos Parochiales Ecclesiæ septenos, Capellæ quatuor denarios pendetent, testatur in opere de Eboracensibus Episcopis Thomas Stubs, laudans Turstinum Archiepiscopum, qui eos in perpetuum remisit. Eos à Richardo Cantuariensi Archiepiscopo, Sancti Thomæ proximo successore, fuisse de Simonia damnatos addit laudatus Gervasius, ejusque Lon-
F. 543. dinensem Canonem refert Rogerus Hovedensis: *Dictum est solere in quibusdam locis pro perceptione Chrismatis nummos dari.* Damnat ut Simoniam sub anathemate. Quod ipsum rigidissimè confirmavit Hubertus Archiepiscopus, cujus Canonem vide apud eundem Rogerum. Damnarunt
F. 608. item Joannes de Crema, Cardinalis Legatus Ho-
Cap. 2. norii secundi in Synodo Londinensi, & in Oxoniensi Stephanus Archiepiscopus Cantuariensis, addens exactionem hanc esse rem absurdam, & jam toties damnatam.

Abusum in Romana etiam Ecclesia fuisse grassatum adfirmant Græci Schismatici, de quibus incogniti Auctoris Tractatus repertus Constantinopoli in Conventu Patrum Prædicatorum: *Tertia schismatis occasio fuit, quam Græci aliquando nobis in familiari colloquio adjgnaverunt, scilicet superba nimis exactio Legatorum Papæ. Dicebant namque referentes, quod quando Legati Summi Pontificis ab ipsa Sede Apostolica annuatim Chrisma deferebant, nisi octoginta libras auri à Clero & urbis populo, præter alia dona & munuscula, eisdem impenderentur, non recedebant. Tacta agere, ajebant, de pompa & superbia, quam ipsi ostendebant.* At certum est esse fabulam. Etenim Chrisma per Legatos Apostolica Sedes nunquam misit Constantinopolitanæ Ecclesiæ, nec ulli Græcæ. Nisi forsan Photianis temporibus Nicolaus primus, aut Adrianus secundus miserit in Bulgariam, & tunc quid sordidi commiserit Formosus Portuensis Episcopus, de quo actum est abundè ad octavam Synodum. Nos Latini ex solo oleo & balsamo, Græci insuper ex plurimis odoribus Chrisma semper confecerunt. Quomodò igitur nos possumus ad ipsos transmisisse? Ejusmodi transmissionis nulla exstat authentica memoria. Apud ipsos soli Patriarchæ conficiunt, & ad omnes suæ Diœcesis Metropolitas & Episcopos transmittunt. Hinc enim Bulgarorum Archiepiscopo, dum ad Romanam communionem reversio transmittere noluit Patriarcha Constantinopolitanus, illius consecrandi potestatem fecit Innocentius tertius, uti tradit ejus vita, publicata per Franciscum Bosquettum, Episcopum Montis Pessulani. Hinc forsan sumpta occasio, ut Græci Schismatici fabularentur illud olim fuisse consecratum à solo Romano Pontifice, transmissumque ad omnes ubique Patriarchas. Est fabula, cujus neque Photius, neque Michael Cerularius, neque Nicetas Pectoratus, neque Marcus Ephesius meminit, neque octava Synodus, aut Florentina.

Quidquid sit, exactiones has Romana Ecclesia semper rigidissimè damnavit. Etenim ad ipsas singulariter ejerandas adegit Widonem Mediolanensem Archiepiscopum, dum ab omni Simonia istam purgavit Ecclesiam, Nicolai secundi Pontificis Legatus Sanctus Petrus Damiani. Quod eas in Placentina, Turonensi, & Claromontana Synodo damnarit Urbanus secundus, A. 1094.
testatur Bertholdus Presbyter Constantiensis. Est 1096.
in Placentina, per Lucam Holstenium publicata, Synodo Canon tertius decimus. Et in Remensi apud Rogerum Hovedensem Synodo statuit Calixtus secundus; *Pro Chrismate & sacri Olei receptione nullum pretium exigatur.* Quod ipsum eisdem verbis in Lateranensi Synodo statuit Innocentius secundus, Eugenius tertius in Remensi, Alexander tertius in Turonensi, ac Lateranensi. Et ad Abbatissam & Conventum Auregniacensem scribit Innocentius tertius: *Pro* L. 2. Ep.
Oleo Sancto, vel alio quolibet Ecclesiastico Sacramento 46.
Episcopus, vel Archi Diaconus sub obtentu consuetudinis, vel quolibet alio modo quidquam exigere vel extorquere non præsumat. Loquitur ex laudata Alexandri tertii Synodo Turonensi: *Nec sub obtentu consuetudinis reatum suum aliquis tueatur. Quia diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget.* Et ex laudata ejusdem Lateranensi Synodo: *Putant plures ex hoc licere, quia legem mortis longa consuetudine invaluisse arbitrantur, non attendentes quod tantò graviora sunt crimina, quantò diutiùs infelicem animam tenuerint alligatam.* Quem utrumque Canonem suis ad titulum de Simonia Cap.
Decretalibus inseruit Gregorius nonus. Apud eundem idem Alexander scribit ad nescio quem
Episcopum: *Audivimus quod nummos pro Chrisma-* Cap. 16.
te ab Ecclesiis extorqueris, quos nunc Cathedraticum, aliquando Paschalem præstationem, interdum Episcopalem consuetudinem appellatis. Exactionem
damnat de Simonia. Et ad Cantuariensem Ar- Cap. 36.
chiepiscopum Innocentius tertius: *Pervenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam Suffraganei tui pro Chrismate certam censuerint accipere pecuniæ quantitatem, non metuentes pœnam Canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciendæ solutionis anticipant, recipientes in media Quadragesima quod recipere consueverant post Pascha, & ut causam recipiendi dissimulent, nomen denariorum variant, denarios, quos priùs Chrismales, secundò Paschales dicebant, consuetudinem mediæ Quadragesimæ nuncupantes.* Eam adfirmat nequissimam, utpote quæ fiat anticipato pretio, venditionem ac Simoniam, mandatque funditus eradicari. Ex quibus omnibus vides vitium fuisse

dudum

dudum grassatum in Ecclesiis, & ab ipso semper alienissimam fuisse Ecclesiam Romanam.

Quod etiam in ipsa Confirmatione quidam olim Episcopi exegerint, lucet ex Sancti Gelasii Pontificis decretalibus litteris ad Lucaniæ Episcopos: *Consignandis fidelibus pretia nulla Episcopi præfigant*. Et undecima Toletana Synodus, non pro Chrismate, sed pro consignandis fidelibus vetat aliquid accipi, nisi spontaneè oblatum. Nempe post damnatum à Barchinonensi & secunda Bracarensi Synodo, qui pro Chrismate exigebatur per Episcopos ab Ecclesiis Parochialibus, tremissem cœperant ab ipsis consignandis aliquid exigere Hispani Episcopi: Et istud damnat laudata Synodus Toletana. Alibi grassatum fuisse hunc abusum non lego.

Tertium Sacramentum est Sacro-Sancta Eucharistia, de qua etiam, quod olim cum Baptismo daretur, omnino intelligendus est sanctissimus, suprà adductus, Canon Eliberinus. De adultorum Eucharistia statuit vigesimus tertius Canon Trullanus: *Ut nullus, sive Episcopus, sive Presbyter, sive Diaconus, immaculatam tribuens communionem, ab eo qui communicat, ejus participationis gratia, obulos vel quamlibet aliam speciem exigat*. Exactionem damnat de Simonia, & exactorem mandat ut Simoniacum degradari. Et istum Canonem sic commentatur Theodorus Balsamon: *Cum satis longo ab hinc tempore in quodam loco, qui Calobychas appellatur, & in Chersonesi regione positus est, Sancta Dominica Paschæ Christi Resurrectionis diversarer, vidi quasdam illius regionis mulierculas, & quosdam homunculos, post matutinam Divinam Psalmodiam ad Catholicæ Ecclesiæ templum confluentes, cum ovis gallinæ panis fermento mixtis, & aliis quibusdam esculentis, vel etiam ad aliquid aliud aptis, & interrogavi quamnam ob causam hoc fieret, & audivi quod unusquisque iis, quibus potest, Sacerdotem donis, qui populo Divina Sacramenta porrigit, prosequitur. Neque enim aliter cuiquam licet Sacerdotem adire, & Divina ab eo Sacramenta percipere. Et tunc quidem reprehendi quod fiebat*. Damnat de Simonia. Quod judicium etiam in Latina Ecclesia semper viguisse adversùm similes quorumdam Parochialium Presbyterorum abusus, in dicti Canonis scholio ostendi. Similis enim oblatio non est spontanea, sed extorta.

Quintum Sacramentum est Extrema Unctio,
de quo in Remensi Synodo statuit Sanctus Papa
Leo nonus: *Ne quis pro infirmorum visitatione*
A. 1119. *aliquid exigat*. Quod ipsum in alia ibidem Syno-
do sanxisse Calixtum secundum testantur Richar-
dus Prior in libro de bello Standardico, & Si-
A. 1148. meon Monachus Dunelmensis. Et in Londinen-
si Synodo Joannes Cardinalis de Crema: *Pro vi-*
F. 553. *sitatione infirmorum, seu Unctione pretium non exi-*
gatur. Et in alia ibidem apud Rogerum Hovedensem Synodo Richardus Primas Cantuariensis: *Pro Extrema Unctione nihil exigatur*. Confirmant Turonensis ac Lateranensis sub Alexandro tertio Synodorum Decreta, quæ in sua Londiniensi executus est Primas Hubertus. Et in suo Capitulari ad titulum de Extrema Unctione Odo Parisiensis Episcopus: *Nihil inde penitùs exigatur, sive à paupere, sive à divite, sed si quid gratis datum fuerit accipiant*. Quod ipsum statuisse Turstinum Eboracensem Archiepiscopum laudat Thomas Stubs in Actis Pontificum Eboracensium. Et hac lege etiam hodie vivimus. Agunt laudati Canones in illos Presbyteros, qui Sanctum Oleum, quod ab Episcopis emerant, ipsi quoque vendebant.

Postremum Sacramentum est Matrimonium,
de quo ad Januarium Calaritanum Episcopum, L. 3. Ep.
Sardiniæ Metropolitam, Sanctus Gregorius Ma- 24.
gnus: *De nuptiis Clericorum*, utique minorum, *nullus, ut nunc fieri dicitur, quidquam præmii accipere præsumat, nisi quidquam sua sponte offerre maluerint*. Cur de solis Clericorum nuptiis acciperent ac exigerent, ignoro. De omnium generatim nuptiis statuit in Lateranensi Synodo
Alexander tertius: *Ne pro nubentibus benedicendis* Cap. 7.
aliquid exigatur, districtius inhibemus. Et de celebrata per ejus Cardinales Legatos Theoduinum & Albertum Rhotomagensi Synodo scribit Rogerus Hovedensis: *De benedictionibus sponsarum nihil perfectum est, quia Episcopi Normandiæ illud Decretum recipere noluerunt*. Utique Decretum de non exigendo. Ab illis Episcopis non multum dissentire videtur Capitulare laudati Odonis: *Prohibetur districtè, ne ullus Sacerdos aut Capellanus exigat aliquid ante benedictionem nuptialem, sive pro testimonio ferendo, sive pro Matrimonio celebrando, occasione ferculorum quæ debentur pro nuptiis; celebrato autem Matrimonio recipiat fercula, & exigat, si necesse fuerit, sicuti consuetum est*. Quoniam Parochiales Presbyteros nuptiali convivio adesse vetat rigidissimè antiquus Patrum Canon, eis ex ipso fercula mitti permisit Gallicanæ Ecclesiæ consuetudo, quæ & ista fercula ob varia incommoda commutari induxit in oblationem pecuniariam. Hanc oblationem uti debitam exigi permittit Odo, verùm post celebratum Matrimonium, & impensam Sacerdotalem benedictionem. Hinc etiam in Oxoniensi Synodo statuit Stephanus Archiepiscopus Cantuariensis: *Firmiter inhibemus, ne pro pecunia Matrimonium contrahendum impediatur. Quoniam si quid pro devotione fidelium consueverit erogari, super hoc postmodum volumus per Ordinarium loci justitiam exhiberi*. Ita nuper statutum esse dicit in Lateranensi Synodo Innocentii tertii. Ejus Decretum supra exposui. Simile Sancti Edmondi Cantuariensis Archiepiscopi Decretum laudat Guilielmus
Thorne. Etiam Joannes Tusculanus Episco- A. 1234.
pus, Martini quinti per Germaniam Cardinalis Legatus, obscœnam quorumdam, nuptialem benedictionem vendentium, abominationem damnat in Salisburgensi Synodo, & adjungit: *Per hoc non intendimus quod laudabiles consuetudines infringi debeant, quando possint Rectores Ecclesiarum recipere licitè, si nubentes post benedictionem aliquid offerre voluerint devotionis intuitu & pietatis*. Quæ omnia ad puerperarum purificationem extendit laudatus Archiepiscopus Edmundus. Et ista lege etiam nos hodie vivimus. Proinde circa omnia Sacramenta distingui debet triplex Ecclesiæ tempus ac disciplina. Prima neque exegit, neque accepit; secunda accepit sponte

obla-

oblatum, tertia etiam exigit, utique sustentationis titulo, ac post datum Sacramentum.

CAPUT VIII.

Exponitur oblatio ac exactio in Sacramento Pœnitentiæ.

ELeemosynas esse ad Deo pro peccatis satisfaciendum longè efficacissimas, clamant omnia Christianorum documenta. Et hinc postquam quatuor famosi antiquæ Pœnitentiæ gradus abire cœperunt in dissuetudinem, ipsorum in locum principaliter successit eleemosyna, jejuniis tamen ac variis mortificationibus ac epitimiis vestita, quoosque tandem successit & alia Pœnitentialis rigoris relaxatio, de qua ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: *Sanctus Rudolfus*, Eugubii Episcopus, [L. 1. Ep. 19.] *ne à lapsis quidem commodum aliquod præter solam Pœnitentiam requirebat. Lapsos, inquit, potiùs erigam, quam ex eorum cadaveribus, more corvino, pinguescam.* Et in litteris ad nescio cujus Ecclesiæ Episcopum: *Non ignoras, quia cum à Pœnitentibus terras accipimus, juxta mensuram mune-* [L. 4. Ep. 12.] *ris eis de Pœnitentiæ quantitate relaxamus, sicut scriptum est; Divitiæ hominis, redemptio ejus.* Et in litteris ad Clericos Florentinos: *Cum Sacerdo-* [L. 8. Ep. 5.] *tes Ecclesiæ annosam indicunt quibusdam peccatoribus Pœnitentiam, numquid non aliquando certam pecuniæ præfigunt pro annorum redemptione mensuram? Ut nimirum facinora sua eleemosynis redimant, qui longa jejunia perhorrescunt. Sed quia hæc pecuniæ redemptio in antiquis Patrum Canonibus non reperitur, absurdum esse & frivolum judicabitur? Quod si hoc Laicis indulgetur, ut peccata sua eleemosynis redimant, ne surripiente mortis articulo ex hac vita sine reatus sui, quod absit, absolutione recedant, quid Monacho præcipiendum erit, qui & longam fortè Pœnitentiam, peccatis exigentibus, accepit, & pecunias olim, quibus redimatur, funditus abjecit?* Uti Laicis pecunia, ita Monachis voluntaria flagellatione suadet & probat redimere peccata, & hisce injunctas Canonicas ac Sacramentales satisfactiones. Et in litteris ad nescio quem Mona- [L. 6. Ep. 20.] chum: *Canonica vetat auctoritas, ut Pœnitenti Sacerdos unius diei jejunium non relaxet, nisi ad præsens digni pretii taxatione per eleemosynam compenset.* Et de suis apud Mediolanensem, cujus & caput & membra de varia Simonia punivit ac purgavit, Ecclesiam Actis scribit: *Widoni Archiepiscopo centum annorum Pœnitentiam indidi, redemptionemque ejus taxatam per unumquemque annum pecuniæ quantitate præfixi.* Quibusdam istic Clericis quinque, quibusdam septem annorum Pœnitentiam, & bina aut terna singulis septimanis jejunia injunxit, & addidit: *Qui jejunare facilè non potest, unam ex his diebus redimere licentiam habet, ita ut unum Psalterium meditetur, aut medium cum quinquaginta metaneis*, id est, genuflexionibus, *aut unum pauperem pascat, & lotis pedibus nummum porrigat.* Ex quo vides redimendæ satisfactionis morem fuisse tunc adeò solemnem, ut quomodò singula peccata suam pœnitentiam, ejusque qualitatem & tempus, ita & singulæ pœnitentiæ suam redemptionem, ejusque modum, & pro singulis annis, mensibus, diebus taxam haberent à Canonibus & Pœnitentialibus libris præfixam. Pœnitentialis Romanæ Ecclesiæ liber, quem suo tempore exstantem & usitatum laudat Sancti Ivonis Carnutensis Episcopi Decre- [L. 15. ca. 206.] tum, habebat hanc regulam: *Centum solidi dati in eleemosynam annum excusant.* Ejusmodi plures aliarum Ecclesiarum Canones laudatus Ivo istic adducit.

Rectè Sanctus Petrus Damiani adfirmat redemptionem istam non haberi in antiquis Canonibus. Etenim similem redemptionis Canonem, quem Alexandro primo adscribit in sua Conciliorum collectione Severinus Binius, certum est esse suppositum & multò posteriorem. Ejus interim meminit sub Benedicti octavi Pontificatu habita Synodus Salegunstadiensis: *Omnes bannitum je-* [Cap. 15.] *junium diligentissimè observent. Et si quis octo rerum*, tali jejunio *interdictarum aliquam redimere voluerit, unum pauperem, prout facultas sua erit, eodem die reficiat.* Et sub Joanne decimo per Sedulfum Metropolitam facta Remensis Synodus *decernit hanc Pœnitentiam his, qui in bello Suessionis inter Robertum & Carolum*, de Francorum regno contendentes, *acto interfuerant, injungendam: Videlicet ut tribus Quadragesimis per tres annos agant Pœnitentiam, ita ut prima Quadragesima sint extra Ecclesiam, & in Cœna Domini reconcilientur. Omnibus verò his tribus Quadragesimis, secunda, quarta, & sexta feria, in pane, sale, & aqua jejunent, aut redimant.* Et in suo ad Parochiales Presbyteros Capitulari Isaac Lingonensis Episcopus: *Nullus Presbyter aut Laicus Pœniten-* [L. 1. c. 1.] *tem cogat vinum bibere, aut carnem manducare, nisi ad præsens pro ipso unum vel duos denarios juxta qualitatem Pœnitentiæ dederit.* Verbum *Cogat*, [Cap. 26.] idem vult quod, *Permittat*. Et Herardus Archiepiscopus Turonensis: *Pœnitentem nullus cogat manducare aut bibere, nisi redemptio permissa sit, ita tamen ut pro eo priùs donet coram ipso redemptionem.* Ex quo vides redemptionem non potuisse credito fieri, sed debuisse præmitti: & aliquando Pœnitentia arbitrio permissam à Canone, quandoque opus fuisse auctoritate & gratia Episcopali. Et in suo ad Parochos Capitulari Leo Papa quartus: *Nullus Pœnitentem invitet carnem manducare & bibere vinum, nisi pro eo ad præsens eleemosynam faciat.* Quod ipsum habet antiquus Ordo Romanus. Et in litteris ad Augustam suam uxorem Fustradam Carolus Magnus, laudans Litanias ob suam de Barbaris Avaribus victoriam indictas: *Et à vino & à carne ordinaverant Sacerdotes nostri, qui propter infirmitatem, aut senectutem, aut juventutem abstinere poterant, ut abstinuissent, & qui redimere voluisset, quod vinum licentiam habuisset bibendi ipsis tribus* Litaniarum *diebus, ditiores & potentiores homines in unaquaque die solidum unum dedissent, minus potentes juxtà possibilitatem ipsorum, & qui ampliùs*

dare

dare non poterat, & vinum bibere volebat, saltem vel unum denarium donasset. Et Sanctus Cutbertus, qui ad octavi sæculi medium floruit Archiepiscopus Cantuariensis, statuit in sua Choveshoviensi Synodo: *De hoc,* utique de divitibus peccatoribus Pœnitentias pecunia redimentibus, *prolixius disputandum est, ideò quia nuper quidam dives secundùm hoc sæculum, petens Reconciliationem pro magno quodam suo facinore sibi citiùs dari, adfirmans in litteris suis idem nefas juxta multorum promissa in tantùm esse expiatum, ut si deinceps vivere posset, trecentorum annorum pro eo plenè jejunium satisfactionum modis, per aliorum scilicet Psalmodiam, & jejunium, & eleemosynas persolutum esset, excepto illius jejunio, & quamvis ipse utcumque aut parum jejunaret. Ergo si ita per alios placari potest Divina Justitia, cur divites, non stulti promissores, qui pro suis flagitiis aliorum innumera possunt præmiis jejunia redimere, difficiliùs voce veritatis Regnum intrare cœlorum, quam per foramen acus Camelum transire dicuntur?* Eatumdem redemptionum meminit magnus Theodorus Archiepiscopus, ipsasque laudat & probat, verùm Cutbertus proscribit & damnat. Eis contigit quod Sancto Petro Damiani & Sancto Rudolfo Eugubino Episcopo: Hic enim redemptiones istas, quas Petrus omninò probat, esse ait improbitatem corvinam, pinguedinem haustam è cadaveribus. Agit præsertim in Episcopos ac Presbyteros, qui redemptiones istas vertebant in suum lucrum, accipiebant fundos & alias res immobiles, atque ita Ecclesias suas ditabant. Ita enim suo tempore fuisse factitatum edixit suprà laudatus Damiani. Et reverà omnis ista redemptio habuit ansas, ex quibus probari potuit, & improbari. Adducta interim testimonia evincunt esse antiquam. Nam & in Decreto suo Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus adducit illius speciem
L.5.c.200. & Canonem, quæ esse dicit à Bonifacio Papa, utique tertio aut quarto. Quidquid sit, est vetusta, & ejus auctorem ignoramus.

Præter ipsam fuit olim & alia exactio, fieri consueta in ipsa Confessione, aut Reconciliatione. Erat stipendium, Honorarium, aut xenium Ministri injungentis Pœnitentiam, Reconciliantis, aut certè ad Reconciliationem adducentis. Olim enim omnes graviorum peccatorum rei impositam sibi à Presbyteris satisfactionem adimplere cogebantur ante Reconciliationem, quæ omnibus simul per Parochos adductis impendebatur ab Episcopo in quinta feria Dominicæ Cœnæ. A paucis sæculis desiit ista consuetudo. Adversùs dictam exactionem statuit in suo ad Parochos Capitulari Leo Papa quartus: *Nullus vestrum pro infirmis reconciliandis præmium aut munus exigat. Nullus minùs dignè Pœnitentem cujuscumque rei gratia ad Reconciliationem adducat, & ei Reconciliationis testimonium faciat.* Quod ipsum habet antiquus Ordo Romanus. Quisque olim Parochus suo, quem Episcopo reconciliandum adducebat, Parochiano dabat impartitæ per Episcopum Reconciliationis testimoniales litteras. Et sub Gregorio quarto facta sexta Parisiensis Synodus *Sacerdotes, qui muneris causa tempora & modum Pœnitentiæ ad libitum Pœnitentium indicunt,* culpat gravissimè, adserens eos vana loqui, & divinare mendacium. Et in suo Parochorum Capitulari Hincmarus Metropolita Remensis: *Nemo Presbyterorum à quocumque Pœnitente aut gra-* L.1.c.13.
tiam, aut favorem, aut munus suscipere præsumat, aut minùs dignè Pœnitentem ad Reconciliationem adducat, aut ei testimonium Reconciliationis faciat. Adfirmat esse Deo & hominibus abominabilem Simoniam. Et in Capitulari ad Archi-Diaconos: *Solicitè providete, ne vos vel Presbyteri negli-* L.9.c.9.
genter Pœnitentes pro aliquo munere ad Pœnitentiam adducatis, vel post Reconciliationem eos negligatis, quod Simoniacum est. Reconciliati enim per Episcopum Pœnitentes manebant per aliquod tempus sub singulari ferula suorum Parochorum, à quibus quotidiè instruebantur acceptam Reconciliationis gratiam cum multæ sollicitudinis cautela custodire. Etiam Hedenulfum, Laudunensis Ecclesiæ Electum, antequam consecraret, laudatus Hincmarus compulit ad solemnem similium exactionum ejerationem. In suo item ad Parochus Capitulari scribit Heratdus Archiepiscopus Turonensis: *Presbyteri regulariter Pœni-* Cap. 81.
tentias dent, & in judicando æquitatem habeant, & munera inde non exigant. Et Riculfus Episcopus Suessionensis: *Videant ne Simoni Mago & Judæ traditori efficiantur similes, si pro pretio Pœnitentes ante tempus ad Reconciliationem adduxerint, & eis pro Reconciliatione testimonium dederint.*

Iniquitatem hanc esse longè antiquiorem, lucet ex Sancti Hieronymi ad Eusebii Cæsareensis Chronicon appendice: *Alexandriæ* post Magnum An. 377.
Athanasium *ordinatur Episcopus Petrus, qui post Valentis interitum tam affabilis in recipiendis hæreticis fuit, ut nonnullis suspicionem acceptæ pecuniæ intulerit.* Quod vitium etiam in Zozymo Pelu- L.3.Ep.
sioticæ Ecclesiæ Presbytero notat, ac gravissimè 160.
damnat Isidorus Pelusiota, demonstrans ejusmodi absolutionem esse irritam ac nullam. Et hanc solam exactionem Sanctus Rudolfus Eugubinus Episcopus possit corvinæ improbitatis damnasse. Pessimorum in grandi hoc Sacramento abusuum originem & causam fuisse vides istam exactionem, ideoque meritò damnatam. Laudati tamen Episcopi, juxta istius temporis Canonem in aliis Sacramentis consuetum, permisere spontaneam Pœnitentium oblationem, de qua ad Petrum Santonensem Episcopum, & Goscelinum ejus Archi-Diaconum scribit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Pervenit ad nos, quod oblationes con-* L.3.Ep.
fessionum in Ecclesia Surgeriarum nobis abstulistis. 40.
Quod si ita nos absentes de hoc, quod per triginta annos nullo Episcopo vel Archi-Diacono reclamante tenuimus, atque Romanorum Pontificum licentia nobis concessum est, exinvestistis, & Presbytero nostro, quod nostrum erat, nobis nolentibus, contulistis, nec dilectionem nobis exhibuistis, nec dilectionis speciem. Multis expostulat adversùs istam injuriam, & adjungit: *Si dicitis quod ille oblationem confessionis habere debet, cui Pœnitens confitetur, simili modo dicere potestis, ut oblationem Altaris habeat à quo Missa cantatur, & oblationem mortui à quo mortuus sepelitur, & sic Minister noster totum accipiat, ut nihil oblationum in Ecclesiis, quibus die & nocte servimus, nobis relinquat.* Vigebat tunc mos,

quo

quo Altaria, seu Parochiales cum suis Decimis
& aliis proventibus, ipsisque etiam oblationibus
Ecclesias, Monasteriis & Clericorum Collegiis,
Vicarium istic cum simplici sustentatione Pres-
byterum imposituris, donabant & Episcopi &
Laici Patroni, atque hac ratione Altare Surge-
riarum à Romano Pontifice acquisierat Monaste-
rium Vindocinense. Inopiam forsan patiebatur,
aut certè allegabat iste illic Presbyter, atque ita
invasit oblationem confessionis, & ipsam illi
supra Canonicam portionem confirmavit Petrus
Santonensis Episcopus. Et hæc est expostulatio
Goffredi Abbatis.

Ejusdem oblationis meminit apud Matthæum
Parisiensem in sua Londinensi Synodo Otho
Cardinalis Diaconus Sancti Nicolai in Tulliano
carcere, Gregorii noni Pontificis ad Henricum
A. 1237. tertium Angliæ Regem Legatus: *Auditu terribili
audivimus & relatu, quod quidam, scilicet mi-
seri Sacerdotes, dum forsan in beneficium Vicariæ,
vel ad firmam, vel quacumque alia quæstus
causa, proventus ex Altari aut ex Pœnitentia ve-
nientes recipiunt, non aliter admittunt ad Pœniten-
tiam confitentes, nisi priùs ab ipsis in sinu avaritiæ
suæ aliquid reponatur. Sicque faciunt de aliis Sacra-
mentis*. Eos omnes mandat inquiri per Episcopos,
& uti Simoniacos amoveri. Grassabatur tunc abu-
sus pessimus, quo apud suam Plebem non reside-
bant Parochiales Presbyteri, sed Vicarium Eccle-
siæ suæ ministerium dabant ad firmam, id est, sub
annua pensione elocabant alicui pauperi Presby-
tero, qui acquirendi victus necessitate cogeretur
ad ejusmodi sordes. Et in ipsos statuit Cardinalis
Otho. In eosdem videtur olim statuisse in sua
Londinensi Synodo Joannes Cardinalis de Cre-
ma, Honorii secundi Legatus: *Pro Pœnitentia
nullum omnino pretium exigatur*. In ipsos lucidè
scribit in eruditissima, qua ad extinguendum Cle-
mentinum schisma & in ipso grassantes disciplinæ
lapsus hortatur Carolum sextum Regem suum,
Epistola Universitas Parisiensis: *Quid de Simo-
niaca hæresi loquamur, quæ in Ecclesiæ domo sic
præsidet, ut jam ejus ditioni omnia sint propemodum
subjecta? Hæc damnatissima corruptela Sacramento-
rum omnium mysticas collationes, & præcipuè Ordi-
num ac Pœnitentiæ, turpi detestabilique quæstu ven-
dit*. Extat Epistola in Spicilegio Eruditi Lucæ
Dacherii. Quæ in libro de corrupto Ecclesiæ sta-
tu largiùs deplorat Nicolaus de Clemangis Archi-
Diaconus Bajocensis, & in sua ad Adrianum
sextum Pontificem querimonia Nurembergensis
Germanorum Procerum Conventus. Eorum
nullus spontaneam oblationem damnat, sed so-
lam exactionem. In hisce enim cunctis omnino
verum est, quod de Sancto Paulo Apostolo,
apud Melitenses prædicante, & sanitatum gratias
operante, ideoque non soli sibi, sed & suis du-
centis septuaginta sex è naufragio sociis, multo-
rum dierum alimenta ac multos insuper honores
accipiente, scribit in suis ad Apostolica Acta
Homil. 52. commentariis Sanctus Joannes Chrysostomus:
*Num mercedem accipiebant? Absit. Sed, ut scri-
ptum est, dignus est operarius suo cibo*.

Sponte oblatum confessionis nummum, ejus-
que avitam consuetudinem primus damnare
cœpit Joannes Wicleffus, garriens Pœnitentiæ
Sacramentum esse Sacerdotum commentum An-
ti-Christianum, ad populum tenendum sub sua
Leonina subjectione, ad noscenda ejus secreta
omnia, & ad venandas ejus possessiones. At re-
ctè illi in libro de Sacramentis respondet Thomas
Waldensis, Carmelitici Ordinis in Anglia eru-
ditissimus Prior Provincialis: *Non sic miser istum* Cap. 147.
*cibum, quo carnem pascat & impinguet, non quæ-
rit en confessionibus Ecclesia Sacerdotum, qui esu-
riunt & sitiunt justitiam. Ambrosius tibi dixit: Ci-
bus & refectio orthodoxarum Sacerdotum est remissio
peccatorum. Tibi cibus iste hoc numquam sapuit,
ut videtur. Si tibi fuit in Sacerdotio semper talis
esuries, non miror si cibus putridus coegit ad vomitum*.
Omnes Sacerdotes ex semetipso judicavit mise-
rabilis Wicleffus: Omnes ad sui normam credi-
dit confitentium Pœnitentiæ & aliis Ecclesiæ Sa-
cramentis ex carnali cupidine ministrare. Ex re
castissima sordes quæsierat, & sibi congregarat:
Ex ipsarum esu fœdissimam hæresin eructavit.
Ejus mentem apud Henricum Cnyghtonum lu- An. 1382.
cidiùs exposuit Nicolaus Herefordensis, blate-
rans confessionis denarium esse maledictum, &
tam dantem quam accipientem esse excommuni-
catos. Quem errorem, uti veram hæresin, ab
Anglicanis ibidem Episcopis coactus est abjurare
nescio quis Guilielmus Eremita. Similes in istum
denarium calumnias vomuerunt nostro sæculo
Lutherani etiam & Calvinistæ. Hinc ipsum jam
dimiserunt pleræque & sæculares & Regulares Ec-
clesiæ, & semetipsas in Eliberini Canonis spon-
taneam sanctitatem reposuerunt. Servanda item
est castitas illa, quam apud Rogerum Hoveden-
sem sanxit Eboracensis Synodus Huberti Prima- Fol. 758.
tis Cantuariensis: *Prohibemus ne Sacerdos Laico
ad Pœnitentiam venienti, obtentu cupiditatis, in-
jungat ut Missas faciat celebrari*. Et ejusdem Syno-
dus Londinensis: *Adjicimus ad Sacerdotum cupidi-* Fol. 807.
*tatem refrænandam, ut Missæ non injungantur in
Pœnitentia his, qui non fuerint Sacerdotes*. Et in suo
ad Parochos Capitulari Odo Parisiensis Episco-
pus: *Nullus Missas, quas injunxerit, celebret*.

Uti alia passim omnis, ita & Wicleffiana hæ-
resis in sui exordio habuit callidissimos discipulos
& buccinatores, horumque unus fuit Joannes de
Aston, inter cujus ab Anglicana Ecclesia dam-
natos articulos numerat etiam hunc Henricus
Cnyghtonus: *Episcopi accipientes pecuniam pro pec-* An. 1382.
catis sunt filii diaboli. Non Confessionis denarium,
sed quasdam redimendæ per eleemosynam satisfa-
ctionis superstites damnat reliquias, adversùm
quas isto etiam tempore statuit in sua Synodo Pil-
grinus Archiepiscopus Salisburgensis: *Cum in-
terdum tam a Sede Apostolica, quam ex speciali
indulto plerisque gratiosè concedatur, ut in casibus
Superioribus reservatis cum sibi subditis dispensare,
ac eos absolvere, eisque pro modo culpæ Pœnitentiam
injungere valeant competentem. Verùm quia nonnul-
li indulto hujusmodi abutentes, Pœnitentias hujus-
modi in pecuniarium proprium & bursalem quæstum
vertunt, &c*. Ejusmodi absolutiones acerrimè
insequitur, damnat, reddit irritas, ipsarum-
que impartitores suspendit à Divinis. Quod ipsum
in secunda sua sub Martini quinti Papatu celebra-

ta

ta Synodo fecit ejusdem Sedis Archiepiscopus Eberardus. Quorumdam & sæcularium & Regularium Presbyterorum excessum & saerilegam cupiditatem damnant jure meritissimo, quam Erro ille Joannes nequiter in Episcopos transcripsit. Nec ob ipsos, licèt quidam eodem morbo laborasse queant, omnis ista, quam lucet posse esse legitimam, per eleemosynam redemptio fuerat damnanda. Eodem spiritu ad Adrianum sextum Pontificem scripsit Nurembergensis Germanorum Principum Conventus: *Papalis Sanctitas, cæterique Episcopi, ac Ecclesiæ Romanæ columnæ, casus aliquot suæ tantùm absolutioni reliquos fecerunt. Quorum si unum aut alterum commiseris, jam aut numerandum, aut absolutione tibi carendum est. Nempe qui in hoc tantùm reservati sint, ut vel inde nummorum aliquid eis adcrescat. Quod ex eo conjicere licet, quod in casibus etiam quantumvis pro tempore honestis, aut necessariis, numquam tamen, nisi numeretur aliquid, dispensant. At si nihil attuleris, numeraverisve, indispensatus perpetuò maneas oportet.* Martinum Lutherum insigniter oluit iste Conventus. Hinc de qoorumdam excessu oon eruboit cunctos generatim Episcopos, immò & ipsos Summos Pontifices accusare. Ad ejusmodi interim partim abusus, partim calumnias sepeliendas, omnem deinceps non tantùm absolutionem, sed & dispensationem dari gratis, rigidissimè sanxit sacro-sancta Synodus Tridentina.

Landatos Cnyghtonus adducit & hosce Joannis de Aston damnatos articulos: *Quod inter omnia facta, quæ unquam fuerunt, reputat statum Cruciatæ malignissimum. Promoventes causam Cruciatæ sunt fures. Promoventes Cruciatam inducunt Christianos ad conferendum bona ad occidendum homines.* Addit idem Sctiptor: *Nam illis temporibus Norvvicensis Episcopus habuit Cruciatam concessam à Papa Urbano sexto in Regnum Franciæ contra Anti-Papam Clementem. Nam Franci eidem Clementi adhærebant. Et duxit Cruciatam in Flandriam.* Quæstuarias Indulgentias prædicabat Episcopus, & præsertim à Flandris nummaria ac militaria subsidia postulabat Urbaoo, ideoque duo istic culpavit dictus Wicleffista: Quod Indulgentias venderet, & sacro-sancto Crucis signo ad fondendum Christianum sanguinem abuteretur. Hotrenda fuit ista schismatis plaga. Nec enim Catbolici dumtaxat schismaticos, sed & sese mutuò, uti solent rabidi leones, laniabant. Urbaoo enim fidissimos Flandros, qnod eorum Comes Philippus Burgundos cum suo nepote Francotum Rege Carolo sexto adhæreret Clementi, Urbanistæ Angli armato vastarunt milite, & præsertim nostram Iprensem civitatem miserè lacerarunt. Et hinc posterior istiua Joannis accusatio habuit aliquid fundamenti. Ecclesiæ enim schisma oon armis & fuso fidelium sanguine, sed rationibus ae fusis ad Deum precibos debet extiogui. Aliud tamen accusationis caput fuit omnino hæreticum. Quis enim nesciat quæstuarias Indulgentias dudum viguisse in Ecclesia, & dum debito modo & causa fiunt, esse castas & sanctas? Aliud non sunt, quam injunctarum seu injungi debitarum satisfactionum eleemosynariæ redemptiones, quibus præsertim sacrum Terræ sanctæ bellum adjuvare pee multos annos conata est Apostolica Sedes, & omninò adjuvit. Eas nihilominùs acerrimè impugnavit etiam Martinus Lutherus, & in suis ad Adrianum sextum litteria multa in ipsas coogessit jam dictus Germanorum Procerum Conventus. Hic tamen plurimum recessit à Lutheri rabie: Non ipsarum damnavit substantiam, sed solos corrigi postulavit abusus. Quod abunde fecit sacro-sancta Synodus Teideotina.

Alium circa hæc abusum, grassantem præsertim in Græca Ecclesia, edicit & damnat septima generalis Synodus: [Cap. 4.] *Si quis Episcopus per auri exactionem vel alterius speciei à ministerio arcere inventus fuerit, vel segregare suorum Clericorum aliquem, vel venerandum templum claudere, ne in eo Divina fiant ministeria, ad id quod non est sensu præditum, suam insaniam immittens, est reverà sine sensu, & talionis est legi obnoxius, & labor ejus in caput ipsius redibit, ut qui sit mandati Dei transgressor.* Theodorus Balsamon ait damnari duplicem Græcorum Episcoporum ex avaritia insoleotiam: Prima Clericos degradabat aot suspendebat, Laicos excommunicabat, Ecclesias interdicebat ad extorquendam pecuniam ant alia xenia; Altera legitimas ejusmodi ceosuras pro pecuoia eelaxabat. Utramque Divino oon solùm ae naturali juri, & sacris Ecclesiæ Canooibus, sed & variis suorum Principum legibua repugnare, & irritas esse tales censuras osteodit. Utramque insolentiam viguisse etiam in Latinis Ecclesiis, in laudati Canonis Scholio ostendi ex Gregorio septimo Pontifice, Sancto Petro Damiani, Hincmaro Remensium Metropolita, aliisque testibus authenticis. Viguit præsertim secunda. Etenim quod etiam venerabilis Theobaldus, Ecclesiæ Cantuariensis Archiepiscopus, ab excommunicatis Laicis pecuniaeiam redemptionem in absolutione exegerit, istumque morem damnarit, & ad omnium acceptorum restitutionem coegerit in Remensi Synodo Eugenios tertius Pontifex, testatur Guilielmus Thorne. Quod Nor- [A. 1194.] mandiæ Episcopi quadraginta octo libras à quovia excommonicato exegerint, istamque pessimam consuetudinem nec ad Alexandri tertii, aut ab ipso Legatorum Cardinalium Theoduini ac Alberti jussum deserere voluerint, io adducto Scholio dixi ex Rogerio Hovedensi. Quod ipsum adfirmat Joannes Bromptonus Abbas Joroalensis. [A. 1172.] Quin & primam insolentiam in Conventreosis Ecclesiæ Archi-Diaconis ootat apud Gregorium noaum landatus Alexander, mandans per Cantuatieosem Archiepiscopum eliminari. [L.5.tit.37. c. 3.] Et in Londinensi apud Matthæum Parisiensem Synodo adversùm cunctos Angliæ Archi-Diaconos statuit Cardioalis Otbo Legatus Gregotii [A. 1237.] noni: *Ne sententiis aliquos involvant injustè, quò ab eis pecuniam possint extorquere.* In excommunicatione pertioaciter defunctos pro datis pee eorum consanguineos pecuniis aut prædiis olim absolvebant, ac terræ sanctæ tradebant etiam Leodienses Archi-Diaconi, *adserentes en ejusmodi rebus Palatia stare, Ecclesias instaurari.* Adversùm quos apud Baldricum Tornacensem Episco-

L.3.c.25. pum in Cameracensis Ecclesiæ Chronico exstat elegantissima Beati Gerardi Cameracensis Episcopi Epistola, solidè demonstrans ex ejusmodi sordibus Palatia ruere, subverti Ecclesias, scandalisque & calamitatibus impleri.

CAPUT IX.

Exponitur exactio & oblatio pro Sacris Ordinationibus.

PAtriarcharum & Metropolitarum à consecratis Episcopis exactiones sunt in Græca Ecclesia abusus admodum antiquus. Etenim in tractatu de Alexandriæ Patriarchis Orientale Chronicon habet de Patriarcha, qui decimo sæculo sedit, Ephrem Syro: *Optimis moribus ornata erat hujus Patris vita, qui munera pro Ordinum collatione abrogavit*. Supponit abusum usque ad ejus tempora viguisse. Hinc pergit de ejus proximo successore Philotheo: *Erat Patriarcha iste congregandis opibus deditissimus, nec minùs navabat operam comessationibus & potui, & balnei lavacris apprimè delectabatur, nec à muneribus accipiendis pro Ordinum collationibus abstinebat*. Avitum abusum reduxit. Et de Patriarcha Cyrillo: *Ipse munera pro Ordinum collatione anathemate probibuit*. Quomodo Antoninus Ephesiorum Episcopus, Asiaticæ Diœceseos Primas, consuetus fuerit à consecratis Episcopis aurum exigere, multis exponit
C. 14. 15. in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono Palladius Episcopus Heleoopolitanus. Ea de causa à Clero & populo iovitatus Sanctus Joannes Chrysostomus ivit Ephesum, Synodum fecit, ab Antonio, qui interim defunctus evaserat humanum judicium, consecrati sunt confessi facinus, & pro sua purgatione addiderunt: *Dedimus, hanc esse consuetudinem existimantes, ut videremur à curia liberari*. Omnis iniquitas, Simonia præsertim, semper est astuta, & vario colore se fucat. Antiqua Constantii Augusti in Theodosiano Codice est ad Taurum Prætorio
L. 12. tit. 1. c. 49. Præfectum lex: *Solum Episcopum facultates suas curiæ, sicut ante fuerat constitutum, nullus adigat mancipare, sed Antistes maneat, nec faciat substantiæ cessionem*. Ecclesiæ Clerum ex solis pauperibus, ad Reipublicæ onera inidoneis, adsumi sanxerat Constantinus Augustus, addens nullum, nisi prius de suis facultatibus composuisset cum curia, ordinari Curialem, aliter ordinatum retrahi, cogique ad sua onera, aut sanè omnes ejus facultates in curiam transcribi: exceptis tamen Episcopis. Quam legem hic coofirmat Constantius, aut certè ipsam declarat deinceps non valere in Episcopos. Hæc enim verba, *Sicut ante fuerat constitutum*, esse ambigua, & in oppositos sensus versatilia, rectè advertit eruditus Jacobus Gothofredus. Quidquid sit, sese non pro Episcopali consecratione, sed pro dicto adversùs curiam privilegio dedisse memorati Episcopi allegarunt. Allegarunt & consuetudinem: Quam esse *Judaicam aut Ægyptiacam*, reposuit laudatus Joannes & omnis Synodus. *Ajunt enim eum, qui Patriarcha apud Judæos falsò nomine dicitur, ut pecunias cumulet, annis singulis, & intra annum quoque sæpius Archi Synagogos mutare. Similiter Ægyptiorum Patriarcham, hunc imitando, peragere*. Hoc est istud Sancti Joannis Asiaticum iter, in quo plures degradavit Episcopos: Omnes utique istos Simoniacos.

Neque tamen malum extinxit. In istud enim adhuc omninò vivens statuit secundus Canon Chalcedonensis Episcopum, qui non nisi à Patriarcha aut Metropolita poterat, per pecuniam non ordinari. Et adversus Patriarcharum Constantinopolitanorum à consecratis Metropolitis extorsiones dixit eadem in Synodo Eusebius Ancyranus Episcopus, Primæ Galatiæ Metropolita: *Rogo ut civitates pro Ordinationibus non solvant*. Act. 16. *Si enim non in civitatibus ipsis hi, qui eliguntur à civitate, ordinantur, à Synodo Provinciæ comprobati, solvuntur substantiæ. Et hoc probatum habeo, qui pro eo, qui ante me fuit, multa reddidi debita*. Ob istas exactiones consentire distulit in vigesimum octavum Canonem, nec consensit quousque Philippus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Presbyter responderet. *En Regula hoc interemptum est*. Utique ex secundo Canone jam laudato, qui ejusmodi exactiones damnavit de Simonia. Adeò nec propriam Ecclesiam laudatus Joannes plenè expurgarat. Nec item Patriarcha, de quo sibi multa laudatus Eusebius spondebat, Anatolius. Etenim ad Julianum Coeosem Episcopum, suum in Regia civitate Legatum, scribit Sanctus Leo: *In Episcopo Constantinopolitano* Ep. 56. *Catholicus vigor non est, nec multùm aut pro Sacramento salutis humanæ, aut pro sua est æstimatione solicitus*. Eodem ex tempore solicitus non fuit pro executione laudati Chalcedonensis Canonis, ideoque successor Sanctus Gennadius fuit coactus ipsum Synodaliter innovare. Exstat ejus Epistola apud Theodorum Balsamonem. Acacianum schisma denuò turbavit omnia. Hoc ipso exstincto L. 123, c. 3. Ecclesiasticam disciplinam reparaturus Justinianus Augustus, in Novella ad Petrum Officiorum Magistrum lege permittit Episcopis, ut suis Consecratoribus dent, & exigantur aliqua jura seu consuetudines, non solùm pro Enthronismo, sed etiam pro beneficio consecrationis. Quam legem ponit non solis Episcopis, qui a suis Patriarchis, Exarchis, aut Metropolitis consecrantur, sed & hisce ipsis, etiam Romano, qui initiantur à subdita sibi Synodo, ideoque rectum Scholiasten hic agit Dionysius Gotofredus: *Res est notanda, Papam nequidem excipi à consuetudinibus præstandis pro sua consecratione*. Et reverà dignum erat, ut Episcopis ac eorum ministris Clericis, ad peragendam novi Episcopi consecrationem ex sua in aliam civitatem venientibus, viaticum & quoddam honorarium offerretur. Consuetudinis quantitatem Justinianus taxavit juxta cujusque Ecclesiæ facultates, & adjunxit: *Jubemus hæc omnibus modis observari, ut non ex talibus occasionibus Ecclesiæ debitis prægraventur, & Sacerdotia venalia fiant. Si quis autem ultra quantitatem*

tem à nobis definitam præsumat accipere, jubemus, quidquid plus acceperit, triplum ex illius rebus vindicari Ecclesiæ damni. Exactionem hanc Græci posteriores vocarunt tributum seu aurum coronarium, id est, pro Clericali corona exigi consuetum, ejus quantitatem denuò præfixit Imperator Isaacius Comnenus, & à Simonia purgavit adversùm insimulatores Nicolaus tertius, cognomento Musalius, Patriarcha Constantinopolitanus, quorum Decreta suis ad Photii Nomocanonem Scholiis inseruit Theodorus Balsamon, & nos infrà adducemus. Et huc omnino respexit eruditi, in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu reperti, adversùm Græcos schismaticos Tractatus Auctor: *In sorte Simonis Magi de jure ponendi sunt Græcorum Pontifices, qui nullis Ecclesias sine pecunia largiuntur.*

Verùm idem mos fuit dudum in Latina Ecclesia. Etenim in suo, apud Aurelium Cassiodorum
L. 9. Ep. 21. exstante, ad Joannem secundum Pontificem Edicto statuit olim Gothorum in Italia Rex Athalaricus: *Vos qui Patriarcharum honore reliquis præsidetis Ecclesiis, sine aliquo Ecclesiarum dispendio dignos Majestati Pontifices offeratis.* Quibusdam videtur de sola Episcoporum confirmatione loqui. Ego loqui existimem etiam de consecratione. Quidquam accipi vetat, & accipientem damnat ad restitutionem. Attamen abusum nec ab ipsa Romana Ecclesia plenè eliminavit. Mansit illic Pastellaticum, à consecratis Episcopis exigi consuetum xenium, contra quod in prima sua Synodo statuit magnus Gregorius: *Antiquam Patrum Regulam sequens, nihil unquam de Ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione Pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam nova per ambitionem simulatio invenit, appellatione Pastelli. Pro ordinatione vel Pallio, seu chartis atque Pastello, eundem qui Ordinandus vel Ordinatus est, omnino aliquid dare prohibeo.* Quod Decretum uti Simoniæ eliminativum laudat in ejusdem Pontificis vita Joannes Diaconus. Abusum fuisse à se eradicatum adfirmat ipse in litteris ad Joannem Corinthiorum Episcopum, Achaiæ Metro-
L. 4. Ep. 55. politam: *Novit Fraternitas vestra, quia priùs Pallium nisi dato commodo non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, facto Concilio antè corpus beati Petri Apostolorum Principis, tam de hoc quam de Ordinationibus aliquid accipere sub districtâ interdictione vetuimus*, Quod ipsum vetat huic Metropolitæ Joanni, Joanni Archiepiscopo primæ Justinianæ, Januario Metropolitæ Calaritano, Virgilio Arelatensi, Eulogio Alexandrino, Anastasio Antiocheno, & Hesychio Patriarchæ Hierosolymitano: atque ita non solam Romanam Ecclesiam, ac ejus Diœceses, sed omnem sub cœlo Christianitatem conatus est à lepra purgare. Antiqua, quam in hisce litteris laudat, Patrum Regula est omnino secundus, quem uti omnes ejusdem Synodi alios numquam confirmarat Sanctus Leo, Canon Chalcedonensis. Ex Romanis Pontificibus ipso primus uti cœpit hic magnus Pontifex, atque ita illi auctoritatem paulatim obtinuerunt apud omnem Ecclesiam. Et ista castitas dudum duravit in Romana Ecclesia:

Etenim Apostolo nostro Sancto Bonifacio adversùs abusum illum, uti Romæ grassantem, expostulanti respondit Zacharias Pontifex: *Reperimus in tuis litteris, quæ nimis animos nostros conturbant, quod talia à te nobis referantur, quasi nos corruptores simus Canonum, & Patrum rescindere traditiones quæramus, at per hoc, quod absit, cum nostris Clericis in Simoniacam hæresin incidamus, accipientes & compellentes, ut hi, quibus Pallia tribuimus, nobis præmia largiantur, expetentes ab illis pecunias.* Exactiones has damnat de pessima Simonia, & ab illis Romanam Ecclesiam adfirmat alienissimam. Rescribit de solo Pallio, quod de ipso solo questus fuisset Bonifacius; ejus tamen integer contextus palam laudat Sancti Gregorii Decretum, loquiturque omnino etiam de Episcoporum consecrationibus. Et hinc notanda sunt verba, *Expetentes & compellentes:* Non sponte oblatorum acceptionem damnant, sed solam exactionem. Quod namque & ipse magnus Gregorius spontaneas oblationes admiserit, lucet ex ejus ad Joannem primæ Justinianæ Primatem, qui Pallium postulans xenia ex antiquo more miserat, responso: *Xenia vestræ Sanctitatis suscipere omnino nolueram, quia valdè esset incongruum, ut prædatis atque afflictis fratribus munera percepisse videremur. Sed Responsales vestri alio me argumento vicerunt, ad eum illa deferentes, à quo non possint oblationes vestræ Fraternitatis repelli.* Xenia ista non tamquam Canoni adversa resutavit Pontifex, sed quod recenter à Barbaris rasum fuisset omne Illyricum, ideoque ejus Primas & omnea Episcopi accipere potiùs deberent eleemosynas, quam xenia dare. Arte & astu usa fuit Joannis Legatio: Xenia sua Sancto Petro Apostolo obtulit, atque ita ipsa Gregorius non potuit resutare. Spontaneas oblationes posse à Consecratoribus admitti, disertè adfirmat etiam in litteris ad Januarium Archiepiscopum Calaritanum. L. 3. Ep. 24.

Ep. 5. c. 2. (margin, top of right column)

L. 4. Ep. 8. (margin, beside "Pallium postulans … miserat")

Et hinc intelliges Anastasium Bibliothecarium, de Leone secundo Pontifice, cui Ravennatem Ecclesiam, exstincta omni autocephalia, juxtà antiquum morem plenè subjecerat, & ejus Electum Romæ consecrari jusserat Constantinus quartus Imperator, scribentem in libro Pontificali: *Hinc fecit Constitutum, ut qui ordinatus fuerit Archiepiscopus, nulla consuetudine pro usu Pallii, aut diversis Officiis*, Ecclesiæ Romanæ *persolvere debeat.* Ravennates Episcopi, dum autocephaliam insanire cœperant, ne sine fundamento delirare viderentur, Romanam Ecclesiam fuerant variè calumniati, atque inter cætera de importabilium pro Pallio & consecratione exactionum Simonia. Cui calumniæ omnem rimam præclusam volens laudatus Pontifex, à dicto Archiepiscopo etiam sponte quid offerri vetuit, desuperque fecit Constitutum, quod ad perpetuam rei memoriam servari jussit in utriusque Ecclesiæ archivis. Quare vox, *Constitutum*, nequaquam hic, uti quidam volunt, importat privilegium, sed rigidam legem adversùs cavillos Ecclesiæ Ravennatis.

Ad istas tamen exactiones postea rediit Romana Ecclesia: coacta per gravem pauperatem, inflictam ab Iconoclasticis Græcorum Imperatoribus,

ribus, & rapacitate Regum Longobardorum. Exigere aliquid denuò cœpit à consecratis aut Pallio donatis Episcopis, non uti mercedem, sed uti stipendia necessariæ suæ sustentationis. Hinc profluxit famosa illa, exstans post septimam Synodum, Sancti Tharasii Patriarchæ Constantinopolitani ad Adrianum primum Pontificem Epistola, omnem illum demonstrans Simoniacum, *qui dederit aliquando, vel acceperit, sive ante manus impositionem, sive in manus impositione, sive post manus impositionem*. Palam est ab illo notari Romanam Ecclesiam. At nescio an justè. Etenim de Italiæ ac Thusciæ Episcopis, ipsoque Ravennatum Metropolita, ad Romani Pontificis consecrationem spectantibus, & suas promotiones apud Græcos Exarchos aut Longobardos Reges tunc passim ementibus grandi pretio, scribit ad Carolum Magnum Francorum Regem laudatus Papa Adrianus: *Absit à nobis, ut super tales viros, veritate comperta, manus consecrationis imponeremus, etiamsi qualibet Potestas à nobis tales Acanonistas viros poposcisset consecrari*. Attamen etiam in Romana Ecclesia fuisse aliquid lepræ, evincit Commonitorium, quod Angilberto Abbati, suo ad Leonem tertium Legato, dedit idem Rex Carolus: *Dominum Apostolicum Papam nostrum admoneas & de Simoniaca hæresi subvertenda, quæ Sanctum Ecclesiæ Corpus multis malè maculat in locis*. Et ad ejus filium Ludovicum Imperatorem Pium scribit sexta Synodus Parisiensis:
L. 1. c. 11. *Deo odibilis Simoniæ pestis necesse est ut Imperiali auctoritate & potestate, cum consensu venerabilium Sacerdotum, à Romana Ecclesia amputetur. Quoniam si caput languerit, membra incassum vigeant, necesse est*. Palam agit in exactiones à consecratis Episcopis, quam ab omni Ecclesia Chalcedonensis Synodus, & à Romana ejecit Gregorius Magnus. Et quod Leo quartus, Benedictus tertius, Nicolaus primus, aliique istius ævi Pontifices almam urbem à malo isto plenissimè iterùm expurgarint, lucet ex Capitulari laudati Leonis. Recruduit iterum post Formosi Pontificis mortem per intrusos à Laica violentia successores. Etenim in litteris apud Guilielmum Malmesberiensem exstantibus, qui sua Romæ Acta exponit, Cnuto Angliæ Rex scribit ad omnes sui Regni Episcopos & Proceres: *Conquestus sum coram Domino Papa, Joanne decimo, & mihi valde displicere dixi, quod mei Archiepiscopi in tantùm angariabantur immensitate pecuniarum, dum pro Pallio accipiendo, secundùm morem, Apostolicam Sedem expeterent, decretumque est ne deinceps fiat*. Plenè correctum fuit malum post Gregorii sexti tempora à Sancto Leone nono, ejusque successoribus: neque tamtùm in Romana Ecclesia, sed & in aliis Metropolitanis. Etenim Nicolai secundi ad expurgandam Mediolanensem Ecclesiam Legatus Sanctus Petrus Damiani, Widonem Archiepiscopum compulit ad hoc inter alia juramentum: *Inviolabiliter promitto, ut neque de Episcopis consecrandis vel nostri familiares aliquid omninò tollamus*. Et in sua Placentina Synodo statuit Urbanus secundus: *Nullus Primatum, Archiepiscoporum, & Episcoporum, in ordinatione & consecratione Episcoporum vel Abbatum cappas, tapetia, bacinos, & manutergia quælibet exactione requirat vel suscipiat*. Per D. Lucam Holstenium edita Synodus non habet hunc Canonem. Habet tamen antiquus Henniniani inter Duacum & Bassæam Monasterii Codex, quem quidam volunt fuisse Lamberti Episcopi Atrebatensis. Et in secunda Pictaviensi Synodo Cardinales Benedictus & Joannes, Paschalis secundi per Galliam Legati: *Ut neque Archiepiscopi ab Episcopis, neque Episcopi ab Abbatibus cappas, tapetia, bacinos, vel manutergia in consecratione eorum exigant, sub excommunicatione interdicimus*. Quod ipsum in Remensi Calixtus secundus, & in Londinensi Synodo statuit Cardinalis Joannes de Crema, apud Anglos Honorii secundi Legatus.

Et hinc nescio an verum sit quod de Richardo primo Anglorum Rege, profecto ad sacrum bellum & apud ostia Tiberina morante, nec non & de Clemente tertio Pontifice scribit Apostolicæ Sedi palam infensus Matthæus Parisiensis: *Venit ad Regem Octavianus Ostiensis Episcopus, rogans ex parte Domini Papæ, ut illum visitaret*. A. 1190. *Quod facere renuens Rex improperavit illi turpia de Simonia & concupiscentia Romana, dicens quod acceperat septies centum marcas pro consecratione Episcopi Cenomaniæ*. Quod ipsum scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Omni rerum antiquarum perito certum ac manifestum est, Romanam Ecclesiam pessimis circa hanc rem calumniis fuisse frequenter gravatam. Quidquid fit, omnino verum est, quod de simili suorum Clericorum concupiscentia ac sordidis exactionibus accusatus Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus rescripsit Richardo Albanensi Episcopo, Paschalis secundi per Galliam Cardinali Legato: *Quod vobis suggestum est, Simoniacam hæresim me permittente in* Ep. 133. *Carnutensi Ecclesia publicè dominari, omnino veritate caret, quia ab hoc malo ab initio Clericatus mei semper exhorrui, & postquam ad Episcopatum veni, quantum Deo donante prævalui, in superficie resecavi. Si qua autem adhuc sunt, quæ pro consuetudine antiqua publicè exigant Decanus & Cantor, & alii Ministri ab his qui Canonici fiunt, me contradicente & persequente, Romanæ Ecclesiæ consuetudine se defendunt, in qua dicunt Cubicularios & Ministros sacri Palatii multa exigere à consecratis Episcopis & Abbatibus, quæ oblationis vel benedictionis nomine palliantur, cum nec calamus nec charta ibi, ut ajunt, gratis habeatur. Et hoc quasi lapide conterunt frontem meam, cum non habeam quid respondeam, nisi Evangelicum illud:* QUOD DICUNT SERVATE ET FACITE, SED SI ID FACIUNT, SECUNDUM OPERA ILLORUM FACERE NOLITE. *Si autem hanc pestem radicitùs evellere non valeo, non tantùm invaletudini meæ hoc imputandum est, quia ad hoc ab ipsa origine nascentis Ecclesiæ Romana Ecclesia laboravit, nec à gremio etiam suo tales sua quærentes penitus prævaluit eliminare. Nec in diebus malis regnare desinet cupiditas, donec finito mundi termino pacatum regnum accipiat charitas*. Elegantissima Epistola est integrè legenda. Hæ, inquam, sordidæ exactiones, quas nescio quæ almæ urbis fæx committit in tenebris, frequenter impuratæ fuerunt Romanæ Ecclesiæ Tribu-

Tribunalibus, à quibus tamen vetantur & damnantur rigidissimè, ac insigniter puniuntur. Romanæ Ecclesiæ innocentiam in sua Lateranensi Synodo demonstravit Innocentius tertius: *Sicut pro certo didicimus, in plerisque locis à plerisque personis, quasi columbas in templo vendentibus, fiunt exactiones & extorsiones turpes & pravæ pro consecrationibus Episcoporum, & benedictionibus Abbatum, & Ordinibus Clericorum, estque taxatum, quantum sit isti vel illi, quantum alteri persolvendum. Et ad cumulum damnationis majoris quidam cupiditatem & pravitatem hujusmodi nituntur defendere per consuetudinem longo tempore observatam.* Consuetudinem banc proscribit ab omni Ecclesia, damnatque de plena Simonia. Ea Episcopalis consecrationis jura quædam Ecclesiæ vocabant Cathedraticum, erantque tanta, ut Hartuicum Bremensem Archiepiscopum, deductum ad pauperiem,
L. 4. C. 31. ex ipsis ac Ecclesiarum dedicationibus victitasse scribat in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis, laudans Theodoricum Lubecensem Episcopum, quod horum nihil unquam acceperit. Laudari supra audivimus & Alberonem Metensem Episcopum. Et venerabilem Hugonem Primatem Lugdunensem, quod ejusdem Ecclesiæ adhuc Canonicus ob has in Gallia grassantes exactiones Sacris initiari noluerit, laudat
A. 1075. Hugo Abbas Flaviniacensis. Ex quibus vides lau-
1240. datum Papam Innocentium à Matthæo Parisiensi iniquissimè traduci de commento ac introductione novorum quæstuum ac exactionum. Nequaquam tamen improbanda est consuetudo, de
L. 5. tit. qua ad Strigoniensem Archiepiscopum scribit
3. C. 38. apud Gregorium nonum Alexander tertius: *Si ipsa etiam Electi persona offerat Ordinatori vel Consecratori suo Electuarium, aut de vino, aut de hujusmodi quæ modici pretii fuerint, Romana Ecclesia interpretari non consuevit accipientem in his delinquere vel donantem.* Non tantùm quod sit res modica, sed præsertim quod sit ultro oblata.

Notandum est quod de Urbano secundo Pontifice, per Schismaticos Wigbertistas ejecto, & latente in domo Joannis Frangi-Pani, scribit ad ejus successorem Paschalem secundum Goffredus Abbas Vindocinensis: *Quasi alter Nicodemus*
L. 3. Ep. *ad Dominum Papam nocte veni, ubi eum penè*
5. *omnibus temporalibus nudatum, & alieno ære nimis*
Epist. 9. *oppressum inveni.* In alia ad eundem Epistola adfirmat, quod pro laudato Urbano tunc expenderit plusquam duodecim millia solidorum. Etiam de fugato per Petrum Leonis Anti-Papam Innocentio secundo scribit ad Gualterum Archiepiscopum Turonensem: *Dominus Papa ad Beneventanam urbem moratur, sed Romam revertendi non habet*
L. 5. Ep. *facultatem. Si verò persona qualibet ad eum trans-*
3. *iens invenitur, non ei cappa aufertur, sed de vita statim & membris agitur.* Extremam ejus in Schismate paupertatem videre possis latiùs apud alios etiam auctores. De Alexandro tertio per Octavianum Anti-Papam ejecto, & per Gallias quasi mendicante, ad Hugonem Suessionensem Episcopum scribit ipse illius durissimus persecutor Fredericus Augustus: *Terram Francigenarum intravit, ut quomodocumque corradat viginti mille libras, & amplius, unde creditoribus suis debitu persolvat.* Exstat Epistola post Annales Godefridi Monachi Coloniensis ad Sanctum Pantaleonem. Nec tantùm dicta Schismata, sed & Sancti Petri per istorum temporum Principes invasa patrimonia Romanam Ecclesiam miseranda paupertate adflixerunt, coegeruntque ad aliquod gravissimis suis, quæ ab omnium Ecclesiarum solicitudine separari non possunt, oneribus subsidium à consecratis Episcopis & opulentis Abbatibus accipiendum, immò & exigendum. Romana enim Ecclesia, quia omnium Magistra & caput, communibus hac de re regulis non est subdenda, nec sui territorii contenta esse debet oblationibus ac Decimis, sed per omnem sub cœlo Christianitatem habet jus ad Decimas Decimarum, exponendum largiùs in materia de Annatis. Hac interim via purgari possit Clemens tertius, & alii quidam Pontifices, à libertinis hinc inde Scriptoribus de Simonia aut turpi quæstu accusati.

Sanctus Ivo & Innocentii tertii Lateranensis Synodus Episcoporum consecrationibus rectè adjungunt benedictiones Abbatum. Nam & in hisce aliquid exigi vetat antiqua Ecclesiæ disciplina. Hinc Widonis Mediolanensis Archiepiscopi juramento etiam istud inseruit Sanctus Petrus Damiani. Et non solùm de Episcopis, sed etiam de Abbatibus statuerunt Placentina Synodus ac Pictaviensis. Quod ipsum à Calixto secundo in Remensi Synodo sancitum adfirmant Simeon Dunelmensis, Richardus Prior in libro de bello A. 1126.
Standardico, & Gervasius Monachus Cantua- A. 1138.
riensis. Et in Londinensi Synodo statuit Joannes Cardinalis de Crema: *In consecrationibus Episcoporum, vel Abbatum benedictionibus non cappa, non tapetes, non bacilia, non manutergia, & nihil omnino per violentiam, nisi sponte oblatum fuerit, penitùs exigatur.* Exponit Placentinæ & Pictaviensis Synodi Canones, qui etiam sponte oblatum videbantur damnare. Ex eisdem ad Audomaropolitanum Sancti Bertini Monasterium scripsit olim adversùs Morinensem Episcopum Innocentius tertius: *Ne vel Episcopo, vel Archi-Diaco-* L. 1. Ep.
no, seu Capitulo Morinensi pro consequenda benedi- 204.
ctione Abbatis cappam sericam, Palefridum, pastum, & his similia, seu aliam consuetudinem persolvatis. Districtiùs inhibentes, ne ipsi ea à vobis exigere vel extorquere præsumant, sed benedictionis munus Abbati ab eodem Episcopo gratis & sine pravitate qualibet impendatur. Alioquin liceat vobis quemcumque malueritis Catholicum adire Antistitem, gratiam & communionem Apostolicæ Sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate ipsi Electo munus benedictionis impendat. Quod ipsum in Abbatissarum benedi- L. 2. Ep.
ctionibus valere scribit in litteris ad Monasterium 46.
Auregniacense. Idem de Sacrarum Virginum L. 3. Ep.
velamine seu consecratione definit in litteris ad 24.
Januarium Calaritanum Archiepiscopum Gregorius Magnus. Hæc enim omnia, licèt Sacramenta non sint, sunt tamen Sacramentalia, & quidem per solos Episcopos exhibenda.

Hinc eadem est ratio consecrandarum Ecclesiarum, de quibus secunda, statim post Joannis tertii Papæ mortem celebrata, Synodus Bracarensis: *Quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas* Cap. 5.
Ecclesias Episcopi invitantur, non quasi ex debi-

to

to munus aliquod à fundatore requirant, sed siquidem
aliquid ex suo voto obtulerit. Si verò aut paupertas
illum, aut necessitas retinent, nihil penitùs exigatur
ab illo. Mendosa est hæc lectio, supplenda ex habi-
ta sub Adriano secundo Synodo Wormatiensi:
Cap. 2. *Si aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur.* Et
Cap. 16. secunda Synodus Cabilonensis: *Pro dedicandis*
Basilicis nihil accipiendum est. Et sub Ludovico
pio habita secunda Synodus Aquisgranensis: *Nul-*
lus Episcoporum vel Ministrorum ipsorum pro dedi-
catione Sanctæ Ecclesiæ aliquid exigere præsumat.
Qui fecerit, convictus Canonicæ subjaceat discipli-
næ. Et in Canonicis ad Hedenulfum Laudunen-
sis Ecclesiæ Electum litteris Hincmarus Mettopo-
lita Remensis damnat quævis Episcoporum turpia
lucra, nominatim *quæ capiuntur de Ecclesiarum*
consecratione. Eundem articulum Widonis Me-
diolanensis Archiepiscopi juramento inseruit
Sanctus Petrus Damiani. Et Tholosana sub Vi-
ctore secundo habita Synodus: *Dedicationes Ec-*
clesiarum sancta Synodus per pecunias nullatenus fieri
voluit. Et per Cardinales Joannem ac Benedictum
celebrata prima Synodus Pictaviensis: *Nullus*
Episcopus pro sacris orationibus, vel pro Ecclesia-
rum benedictionibus munus accipiat. Taliter factas
Altarium vel Ecclesiarum consecrationes de Si-
monia damnat in Lateranensi Synodo Innocen-
tius secundus. Etiam in Remensi Calixtus secun-
dus, & in Londinensi Joannes Cardinalis de
Crema. Er in alia Londinensi Richardus Archie-
piscopus Cantuariensis: *Nec pro dedicatione quid-*
quam exigatur. Si quis hoc fecerit, anathema sit.
F. 543. Exstat apud Rogerum Hovedensem. Et ejus suc-
cessor Hubertus id confirmavit. Hinc in Gerar-
dum Engolismensem Episcopum, Petro Leonini
adversùs Innocentium secundum Schismatis pessi-
mum fautorem, insignemque Simoniacum,
meritò invehitur Arnulfus Lexoviensis Episco-
Cap 1. pus: *Basilicarum dedicationes & benedictiones Al-*
tarium eodem, quo cætera, more tractasti, ut pla-
nè nihil faciendum putares, quod non alicujus emo-
lumenti auspicatio præveniret. De quo vitio nota-
vi & Hartuicum Bremensem Archiepiscopum,
ac de opposita virtute Theodoricum Lubecensem
Episcopum, supra audivimus ab Arnoldo Ab-
bate Lubecensi. Addit tamen in litteris ad Vigi-
liensem Episcopum, apud Gregorium nonum
exstantibus, Alexander tertius: *Nihil pro Eccle-*
L. 5. tit *siarum consecratione potes vel debes præter procura-*
3. c. 10. *tionem exigere.* Ecclesiæ enim consecratio est
quædam visitationis species, cui juxta antiquos
etiam Canones debentur istius diei alimenta, quę
passim dicimus procurationes. Verùm esse de-
beant alimenta simplicia, ac verè Episcopalia,
non lauta & sumptuosa convivia, longè minùs
comessationes, quibus fidelis plebs scandalizetur,
& pauperes Rusticorum pagi ad miseriam redi-
gantur. Ejusmodi procurationes in Petro Leonis,
adhuc Cardinali Romanæ Ecclesiæ, & Legato
per varias Provincias, insigniter depingit ac
Cap. 3. damnat laudatus Episcopus Arnulfus.

Porrò in Presbyterorum & aliorum Clericorum
ordinatione aliquid exigere est antiquissimus Græ-
corum Episcoporum abusus. Etenim Ponticæ
Diœceseos Episcopi, quos Simoniæ arguit San-
ctus Basilius, nequaquam inito pacto vende-
bant Sacros Ordines, sed dumtaxat paucos,
quibus tenues suarum Ecclesiarum proventus
pedetentim augerent, nummulos à quovis Or-
dinato accipiebant. Etiam Ibam Edessenum Epis-
copum in Tyria ac Berytensi Synodo accusavit
Clerus de hoc articulo: *de Ordinationibus accipit.*
Quod plures tunc Episcopi laborarent eadem
scabie, docet secundus Canon Chalcedonensis.
Nec enim adversus unicæ Ecclesiæ abusum ille
emanasset. Ipsum etiam in Ægypto fuisse gras-
satum audivimus suprà ab Isidoro Pelusiota. Et
morem pessimum laudatus Canon non evulsit:
etenim nova illum Synodo impugnare debuit
Sanctus Patriarcha Gennadius. An evulserit,
ignoro; quidquid sit, post compositum Acacii
schisma Ecclesiasticam disciplinam reparans Ju-
stinianus Augustus, in Novella ad Petrum of-
ficiorum Magistrum lege istas dandi & exigendi
consuetudines reliquit intactas. Novellæ de Sa-
cris rebus leges, licet Justiniani nomen præfe-
rant, sunt tamen doctissimorum, quos per in-
tegras quandoque noctes cum ipso de istis causis
lucubrasse adfirmat Procopius Cæsareensis, tunc
in Oriente Episporum opus. Norant hi Collegas
suos, videbantque istas consuetudines sine ma-
gnis contentionibus non posse abrumpi. Hinc
easdem confirmavit, & ad certam taxam de-
duxit Imperator Isaacius Comnenus, istiusque
legis hanc partem suis ad Photii Nomo-Cano-
nem Scholiis inseruit Theodorus Balsamon: Tit. 1. c.
Statuit Imperatoria mea Majestas, ut etiam in or- 34.
dinatione Sacerdotum & coronariis tributis vetus
forma auctoritatem obtineat, & nihil in ordina-
tione Episcopus, qui ordinat, amplius accipiat,
quàm prææstimatæ monetæ meæ Imperatoriæ Ma-
jestatis septem aureos nummos dumtaxat, unum
videlicet quando ordinandum facit simplicem Pa-
pam sive Lectorem, tres quando ordinat Diaco-
num, alteros tres quando Sacerdotem seu Presbyte-
rum perficit. Et quia hasce exactiones quidam no-
tabant de Simonia, pergit dictus Theodorus:
Cum hac aurea Bulla consectus est etiam à Sanctissi-
mo Patriarcha Domino Nicolao Synodalis commen-
tarius, qui jubet ut secundùm hanc auream Bullam
coronaria tributa, ac pro ordinatione dari solita den-
tur. Adfirmat ipsa non esse Simoniaca, & ad-
jungit causam: *Neque enim merces est, quod ali-*
mentorum gratia Pontifici datur. Quod tamen
non probavit Latinus Auctor eruditi ad versùm
Græcos tractatus: *In sorte Simonis Magi de jure po-*
nendi sunt Græcorum Pontifices, qui Sacros ordines,
qui gratis debent dari, nisi munus eorum ære graven-
tur, non tribuunt.

Durè quidem, sed tamen loquitur juxta vetu-
stam Latinæ Ecclesiæ disciplinam, ex qua simi-
les in variis Provinciis grassantes exactiones de
Simonia damnavit in variis Epistolis & Sanctus
Gregorius Magnus. Suam regulam vigere jus-
sit etiam in Patriarchatu Alexandrino, Antio-
cheno, Hierosolymitano, & Constantinopolita-
no. Nec dubitandum, quin in datis ad istos
Patriarchas litteris, licèt non exprimat, notet
consuetudines recens tunc probatas à Principe
Justiniano. Regulam edicit in litteris ad Janua-

rium Sardiniæ Metropolitam, vetans quidquam exigi, sponte oblatum indulgens admitti. Eamdem probat secunda Synodus Turonensis. *Nullus Episcoporum de ordinationibus Clericorum munera præsumat exigere, quia non solùm sacrilegum, sed & hæreticum est*. Et secunda Bracarensis: *De ordinationibus Clericorum Episcopi munera nulla suscipiant*. Quod ipsum statuit ejusdem loci tertia. Videntur tamen non adversùm exactores Episcopos, sed statuere adversùm ambitiosos Clericatus appetitores, qui ad ipsum impetrandum profusis muneribus corrumpebant Episcopos, palàm Simoniani. Adversùm Episcopales exactiones statuit Synodus Barchinonensis: *Cùm ad officia Ecclesiastica Clerici provehuntur, nihil pro benedictione aut Subdiaconii, vel Presbyterii collata sub obligationis nomine à quocumque Episcopo aut ejus Clero inquiratur*. GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE. Quod plerosque Francorum Episcopos repererit hac lepra laborantes, in suis ad Sedem Apostolicam litteris queritur frequenter ipsorum Apostolus Sanctus Bonifacius; verùm Pippinus Rex ac ejus filius Carolus Magnus adeò eliminarunt, ut sub hujus Imperio statuerit secunda Cabilonensis Synodus: *Pro dandis Ordinibus nihil accipiendum est*. Et adversùs Longobardorum Episcopos statuit in primo suo Capitulari Ludovicus Imperator Pius: *De Episcopis in Longobardia constitutis, qui ab his, quos ordinabant, munera contra Divinam & Canonicam legem accipere soliti erant, vel exigere, modis omnibus inhibitum est ne ulteriùs fiat*. Exactores ejusmodi adfirmat juxta Sacros Canones esse degradandos. Cum Caroli Magni semine exstincta, aut sanè plurimùm læsa fuit ista castitas, ideoque ad Henrici tertii jussum reparare ipsam denuò cœpit Clemens secundus, ac præsertim Leo nonus. Et Nicolai secundi ad expurgandam Mediolanensem Ecclesiam Legatus Sanctus Petrus Damiani Widonem Archi-Episcopum compulit ad solemniter ejerandum vetustum morem, *qui in ista sancta Ecclesia consuetudinaliter obtinebat, ut quisquis ad Clericales Ordines provehendus accederet, de Subdiaconatu quidem duodecim nummos, de Diaconatu decem & octo, de Presbyteratu suscipiendo viginti quatuor, quasi per præfixam conditionis regulam daret*. Pro ipso jurarunt & Primates Clerici: *Dominus meus Wido nunquam consecrabit alicujus ordinis Clericum suæ Diœcesis præter Monachos, quem ante promotionem non faciet jurare, quod in hoc brevi culo scriptum est. Ita me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia*. Breviculus seu promovendorum Clericorum professio fuit in hac formam: *Pro suscipiendis Ecclesiasticis gradibus, sive per me, sive per submissam personam, seu per quodlibet ingenium, neque dedi, neque promisi, neque per promissiones daturus sum aliquid. Ita me Deus adjuvet, & ista sancta Evangelia*. Dicit, *Neque per promissiones, &c.* Quia gratuitam & spontaneam post acceptum Ordinem oblationem Ecclesia non prohibet. Verba, *Præter Monachos*, laudant Monachorum insignem in tanta corruptela innocentiam. Quæ omnia Decreta strenuè executus est, atque ampliavit Gregorius septimus, & in secunda sua Pictaviensi Synodo statuerunt Cardinales Joannes ac Benedictus: *Ut nullus in faciendis coronis forcipes vel manutergia exigat*. Uti in danda Clericali corona Græci aurum coronarium, ita tunc Latini quidam Episcopi exigebant jura forcipum ac manutergiorum. Et hanc exactionem Synodus damnat. Malum, & quidem cum dandi ad singulos Ordines xenii fixa taxa, denuo surrexit, denique damnatum est per Innocentii tertii Lateranensem Synodum, per Synodum Basileensem, per varias Provinciales, ac novissimè per Sacro-Sanctam Tridentinam: *Quoniam ab Ecclesiastico Ordine omnis avaritiæ suspicio abesse debet, nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericalis tonsuræ, nec pro litteris dimissoriis aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam sponte oblatum, Episcopi & alii Ordinum collatores, aut eorum Ministri, quovis prætextu recipiant*. Omnes antiquos Canones, sponte oblatum accipi permittentes, exstinxit hæc Synodus, reduxitque avitam hoc in Sacramento castitatem Synodi Eliberinæ. Et hac lege est omnibus hodie Episcopis omnino vivendum.

C. 28. — C. 3. — Cap. 16. — Sess. 21. Cap. 1.

CAPUT X.

Exponuntur exactio & oblatio pro donatione Ecclesiastici Beneficii.

UT Episcopus, Presbyter, Diaconus, quivis Clericus, Ecclesiæ, in cujus Catalogum inscribitur, tamquam suæ sponsæ ac Matri uti dotem donet omnia sua bona, aut aliquam istorum portionem, est antiquissima omnium Christianarum gentium consuetudo, cujus meminit in Præscriptionum libro Tertullianus, dicens de Valentino & Marcione Hæresiarchis: *Constat illos neque adeò olim fuisse, Antonini ferè Principatu, & in Catholicæ primùm doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem sub Episcopatu Eleutheri Benedicti, donec ob inquietam eorum semper curiositatem, qua fratres quoque vitiabant, semel & iterùm ejecti, Marcion quidem cum ducentis sestertiis, quæ Ecclesiæ intulerat, novissimè in perpetuum discidium relegati, venena doctrinarum suarum disseminarunt*. Et in quarto adversùs Marcionem libro: *Marcion pecuniam, in primo calore fidei, Catholicæ Ecclesiæ contulit, projectam mox cum ipso, posteaquam in hæresim suam à nostra veritate descivit*. Ad priora verba hæc Jacobus Pamelius: *Ad antiquum Christianorum morem pertinet, qui non se tantùm, sed sua simul offerebant Ecclesiæ, in communi viventes*. At morem istum, qui in Hierosolymitana ac Alexandrina Ecclesiis viguit ad paucos annos, viguisse etiam in Pontica aut Romana Ecclesia, nullo testimonio possit ostendi. Non ergo illum, quo quisque Fidelis, sed quo plerique passim Clerici sua cum semetipsis bona tradebant Ecclesiæ, morem Tertullianus

Cap. 30. — Cap. 4.

nus laudat: Hunc enim solum constat omnibus
sub cœlo Ecclesiis fuisse familiarem. *Ducenta se-
stertia*, inquit Beatus Rhenanus, *faciunt quin-
que millia Ducatorum*. Quod ipsum ex Bodæo ad-
firmat memoratus Pamelius, recteque adversùm
Lutheranos & Calvinistas adjungit: *Respondeant
hic mihi, qui mentiri non erubescunt Ecclesias primi-
tivas, nostrarum matrices, adeò vixisse pauperes,
immò tam tenues, indigas, & mendicas exstitisse,
eamque nihil habuisse proprium vel suum, ut ostiatim
pænè compellerentur quæritare cibos. Hic vides auri
pondo multa donata Ecclesiæ, atque reddita, non
cunctanter, sed mox atque repoposcit is qui dona-
vat*. Antiqua, cui Lutheranorum & Calvini-
starum ministrorum cupiditas invidet, Eccle-
siarum opulentia multo testimonio possit demon-
strari.

Tertulliani verba, *Apud Romanensem Eccle-
siam*, adfirmare videntur Marcionem tunc priùs
credidisse, & antea non fuisse Christianum.
Verùm longè aliter Sanctus Epiphanius: *Marcion
L. 41. c. 1. fuit genere Ponticus, ex ea parte quæ Helenopontus
dicitur, oppido Synope, quemadmodùm frequenti
de eo fama percrebuit. Qui initio vitæ scilicet casti-
tatem præ se ferens, Monachorum instituta professus
est, parente natus Catholicæ communionis Episco-
po. Postea cum Virginem quamdam adamasset, ac
fraudibus pellexisset, à spe vitæ cœlestis illam juxta
ac semetipsum dejecit. Ob hunc igitur incœstum
Ecclesia ab ipso parente pulsus est, viro cumprimis
religioso, ac veritatis amore flagrantissimo, & in
hac Episcopalis muneris administratione præstanti.
Cui cum Marcion diu multumque supplicasset, ac
pœnitentiam postulasset, hanc à Patre precibus nul-
lis obtinuit. Vehementem siquidem ex ea re dolo-
rem optimus senex & Episcopus ceperat, quod non
ille solùm excidisset, sed & ignominiam sibi ac dede-
cus imposuisset. Ergo ubi nullis se artibus eblandiri
posse quod cuperet animadvertit, popularium suo-
rum probra ac ludibria non sustinens, clàm ab oppi-
do secessit, ac Romam post Hygini Papæ obitum
sese contulit. Eo statim ac Marcion pervenit, ad
Seniores adiens, qui ab Apostolorum discipulis edo-
cti adhuc supererant, ut in communionem admit-
teretur, ab iis frustra petit. Quamobrem exstimulatus
invidia, quod non Principem illic locum, ac ne
Ecclesiæ quidem aditum impetrasset, ad impostoris
Cerdonis hæresin confugere in animum induxit*.
Non dumtaxat Episcopi filium, sed & Episco-
pum fuisse adfirmat Sanctus Optatus Episcopus
Milevitanus. Quod ipsum innuunt Epiphanii
verba: *Non impetravit Principem locum*, seu Præ-
L. 3. sidentiam. Quod si verum sit, existimo nativæ
Synopensis civitatis fuisse Episcopum, atque ita
Pater, qui illum gradu & communione movit,
esse debuit Amasenus Episcopus, unicus tunc
totius Ponti Metropolita. Non itaque ut crede-
ret, sed ut gradum & communionem reciperet,
Romam venit appellans Marcion, ac proindè
ducenta illa sestertia, non Romanæ videtur de-
disse, sed Ecclesiæ Synopensi. Longa ac erudita est
quæstio, sed non hujus loci. Lucet interim anti-
quitas moris, quod Clericus non solummodò sei-
psum, sed & simul substantiam suam in titularem
Ecclesiam, quasi dotem in sponsam, transcribebat.

Ejusdem moris meminit in libris de Sacerdo-
tio Sanctus Joannes Chrysostomus, referens è L. 5. c. 7.
Plebe quosdam maledicè murmurare adversùm
Episcopos, quod in eligendis Clericis attende-
rent solas divitias, & splendorem generis, qui-
bus possent suas Ecclesias ditare. Et in litteris ad
suos Episcopos Sanctus Synesius Ptolomaidis
Episcopus, Pentapolitanæ Provinciæ Metropo-
lita, loquens de Clericis Arianis: *Infames illi
Ptolomaidos finibus expellantur, & quidquid rei cum* Epist. 5.
ipsis importatum est, secum non appensum auferant.
Meminit in litteris ad nobilem matronam Albi-
nam etiam Sanctus Augustinus, laudans Eccle-
siam Hipponensem, quæ dum ei Clericatum de-
tulit atque imposuit, paternos ejusdem agellos
non invidit Ecclesiæ Tagastensi. Nempè post Ep. 225.
susceptum in Italia cum Baptismo Monachatum
recta Tagastam Augustinus iverat, de hæredita-
te sua compositurus cum Curia, ejusque profes-
sioni suæ superfluam portionem dederat Tagasten-
si Ecclesiæ. Hinc laudat Hipponensem, quæ
inopem susceperat in Presbyterum, & adversùs
istam nihil unquam querelæ moverat de repetun-
dis. Hujusmodi enim querela movit famosam
illam in laudati Augustini Epistolis litem inter
Thianensem & dictam Tagastensem Ecclesias
de patrimonio Honorati Presbyteri. Hinc item Ep. 239.
nobilem & opulentum virum Pinianum, lauda-
tæ Albinæ filium, Presbyteratu donare conten-
derunt & Hipponensis Plebs ac Tagastensis. Ep. 228.
Eumdem morem probat, & ab omni sorde pu-
rum declarat in Novella ad Petrum Officiorum L. 123.
Magistrum lege Justinianus Augustus: *Si quis* c. 3.
*Episcoporum, sive ante suam ordinationem, sive
post voluerit proprias res, aut earum partem Ecclesiæ
offerre, cujus Sacerdotium accepit, non prohibe-
mus, & omni condemnatione & pœna eum liberum
esse sancimus, sed etiam omni laude dignum judica-
mus, quoniam hoc non est emptio, sed oblatio*.
Quare eamdem oblationem nullo modo damnat
quintus Canon septimæ Synodi: Solummodò
damnat eorum stultitiam & fastum, qui similis
oblationis causa contemnebant pauperes, qui
nihil contulerant, ipsis ambiebant anteponi,
atque ita eorum virtutibus suum aurum etiam
cum improperiis & contumeliis præferebant.
Damnat & istos, qui non post, sed ante suam
electionem obtulerant, atque ità elicuerant ele-
ctionem: Esse dicit plenam Simoniam, damna-
tam à Synodo Chalcedonensi. Hinc item secun-
da Cabilonensis Synodus Episcopos & Abbates,
qui opulentos homines simili spe adliciebant & C. 7.
circumscribebant ad Clericatum aut Monacha-
tum, damnat Simoniæ & rapacitatis, cogitque
hæredibus ad restitutionem. Ex eodem principio
illum, qui Præbendam aut aliud beneficium sub
ejus prima vice accipiendi pacto erigit aut fun-
dat, de Simonia damnavit Innocentius tertius.
Verùm hæc oblatio aut exactio non spectat ad
præsens institutum.

Spectat illa exactio, quam olim Patriarchæ,
Primates, Metropolitæ, Episcopi pro Metropo-
litarum, Episcoporum, Abbatum, ac aliorum
Electorum confirmatione aut Pallio postula-
runt, de qua ad Patriarcham Antiochenum scri-
bit

L.3. Epist. 205. bit Innocentius tertius: *Cùm aliquis eligitur in Abbatem Sancti Pauli, vos occasione confirmationis procurationem extorquetis trecentorum Byzantiorum valorem excedentem*. Eam damnat de Simonia. Quod ipsum de omni Electorum, etiam Episcoporum & Archiepiscoporum, confirmatione sanxit Synodus Basileensis. Sanxit adversùs Romanam Ecclesiam, imitata Constantiensem Synodum, quæ inter articulos, ob quos dejecit Joannem vigesimum tertium Pontificem, posuit & hunc: *Joannes Papa canonicè electos idoneos, usque ad satietatem appetitus sui solvere non volentes, confirmare recusavit*. Et quidem ad solam Pallii dationem, id est, à solis, quibus vel in ipsa consecratione, vel in confirmatione donabat Pallium, Metropolitis ac quibusdam ad istum honorem privilegiatis Provincialibus Episcopis exigebat olim Romana Ecclesia, cujus moris varium successum & statum suprà digessi. Verùm ubi jus Patriarchicum Sedi Apostolicæ juxta antiquum Ecclesiæ Canonem restaurantes posteriores Pontifices cœperunt omnium generatim ad dictum Patriarchatum spectantium Episcoporum præviam confirmationem reservare, cœperunt etiam istius confirmationis jura exigere, & subjectas Ecclesias quandoque ultra æquum gravare. Fateri cogimur non solùm Joannem vigesimum tertium excessisse. Attamen pejùs excessit Basileensis Synodus, non solùm Annatas damnans, sed & in ipsam Papalem auctoritatem extendens audacem manum. Etenim quòd ipsa Nicæna Synodus super Sedem Apostolicam per sextum, quo reliquis Patriarchis fixit leges & terminos, Canonem nihil fuerit ausa statuere, sciens illi omnia concessa à Domino, ad Thessaliæ Episcopos disertè scribit Sanctus Papa Bonifacius primus. Romanum Episcopum scimus esse hominem, qui etiam pro suis debeat offerre peccatis; scimus delinquenti à generali præsertim Synodo posse ac debere impendi, quam Petro Apostolo Paulus impendit, fraternæ correptionis gratiam & charitatem: Verùm cui non desit reverentia præscripta per Synodum octavam. Et quis ignoret Basileense Clericorum potiùs quàm Episcoporum conventiculum fuisse generalis Synodi nomine indignum? Et ad præsentes exactiones singulare jus habet Romana Sedes, suo loco exponendum.

Sess. 38. (margin)

De alio olim grassato abusu Hincmarum nepotem suum, Laudunensem Episcopum, in quinquaginta quinque capitum Epistola urguit Hincmarus Metropolita Remensis: *De Ecclesiarum datione, quæ etiam non ampliùs quam dotem suam habent cum Decima fidelium, præmia requirebas*. Prima Regiæ amortizationis exordia apud Francos sunt admodùm antiqua. Etenim etiam Caroli Magni Capitularia cuique Parochiali Ecclesiæ vix aliquid permiserunt immobile, nisi unicum terræ mansum. Et hoc unà cum Decimis erat Ecclesiæ dos, insigniter privilegiata. Quod ergò ab hujusmodi, nihil superfluum habentibus, Ecclesiarum Presbyteris in ipsa curæ collatione xenia seu jura exegerit Laudunensis, Remensis damnat, atque ita in opulentiorum Ecclesiarum collatione videtur exactionem tole-

C. 38. (margin)

rasse. Quidquid sit, etiam ad Electum, qui degradato nepoti successit, Hedenulfum scribit in litteris Canonicis: *Episcopus pro constituendis Ministerialibus Ecclesiasticis, videlicet Œconomo, Archi-Presbyteris, & Archi-Diaconis, præmia non constituat, quia Ecclesiasticum obsequium, quod malè comparaverint, accipientes munus à subditis pejus venundare curabunt*. Etiam Viennensis, per Paschalem & Joannem Formosi Pontificis in Gallia Cardinales Legatos celebrata, Synodus statuit: *Nulli census à Presbyteris, loco muneris, ad introitum, ut dicunt, Ecclesiarum exquirantur, aut vi aliqua extorquantur*. Etiam Widonem Archiepiscopum Mediolanensem, quod deinceps pro ordinandis Ecclesiis nihil exigeret, jurare cogit Nicolai secundi Legatus Sanctus Petrus Damiani. Hasce omnes consuetudines damnavit Innocentii secundi Synodus Lateranensis. Et adversùs aliam Collatorum iniquitatem statuit in sua Synodo Alexander tertius: *Partem reditnum suis usibus applicare non præsumant*. Et hinc Mediolanensem Archiepiscopum, qui Ecclesiæ suæ Cancellariam, retentis sibi ad annum fructibus, alicui contulerat, uti Simoniacum laudati Canonis transgressorem damnat apud Gregorium nonum Innocentius tertius, laudans vetustam Ecclesiæ regulam: *Ut beneficia sine diminutione conferantur*. Collatores, qui Ecclesiarum aut Præbendarum, quas dabant, necdum collectos fructus sibi reservabant, ejusdem criminis damnat Oxoniensis Synodus Stephani Primatis Cantuariensis. Viguit abusus etiam apud Græcos, de quibus tractatus Latinus repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores: *Græcorum Pontifices nullas Ecclesias sine pecunia largiuntur*. Et in suis ad Photii Nomo-Canonem scholiis Theodorus Balsamon adducit auream Isaaci Comneni Imperatoris Bullam, quæ unicuique pago juxtà infumibulorum seu caminorum numerum præfigit, quot Episcopo aureos vel argenteos, quot arietes vel agnos, quantùm grani aut vini debeant pro accepto novo Parocho pendere. Nempe Græcorum Patriarchæ Augusto, Metropolitæ Patriarchia, Episcopi Metropolitis pendebant pro gratia consecrationis. Hinc, quoniam qui emit postea & vendit, Episcopi à Parochianis Presbyteris exigebant.

Cap. 4. (margin) Cap. 2. (margin) Cap. 7. (margin) L.3. tit. 12. c. 1. (margin) Tit. 2. c. 34. (margin)

Aliam in hac specie iniquitatem aperit in litteris ad Cardinalem Richardum, Albanensem Episcopum, Paschalis secundi in Gallia Legatum, Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Pro consuetudine antiqua adhuc exigunt publicè Decanus & Cantor, & alii Ministri, ab his qui Canonici fiunt, me contradicente & persequente*. Ecclesiæ, Cathedralis præsertim, Canonicatus, quoniam magna est dignitas, varias requirit qualitates, quasdam ex generali Christianitatis Præscripto, quasdam ex singulari cujusque Capituli statuto. Hinc nullum Provisum ad possessionem admittebat Carnutense Capitulum, nisi per Decanum, Cantorem, Subdecanum, & Succentorem, quatuor primarias dignitates, examinatum: Et pro suo ipsi examine aliquid exigebant. In pluribus Galliarum Ecclesiis grassantem consuetudinem improbabat Ivo Episcopus, at expugna-

Ep. 133. (margin)

 re non

re non valuit, ideoque à laudato Legato fuit graviter redargutus. Expugnavit ejus successor Gaufredus de Leugis, hortatu Roberti Arbrefcellensis: Provisos omnes, antequam ad possessionem admitterentur, adversùs ipsam jurare statuit, istudque statutum fecit confirmari à Calixto secundo Pontifice, cujus sanctione in novis ad laudati Ivonis Epistolas scholiis adducit Joannes Baptista Souchettus, Canonicus ac Theologus Carnutensis. Hanc sanctitatem non solùm à Cardinale Richardo didicerat Gaufredus, sed & à Synodo Namnetensi, omnem munerum cupiditatem acriter damnante in Clericorum ad sacros Ordines promovendorum Examinatoribus, præsertim qui munerum intuitu indignos Episcopi manibus applicarent. Ne Archi-Presbyteris aut Archi-Diaconis examinis titulo aliquid persolvant Ordinandi, mandat etiam Palentina Synodus, habita sub Pontificatu Joannis vigesimi secundi. Sacra Tridentina Synodus accipi vetat etiam sponte oblatum. Quod etiam ad esculenta ac poculenta extendit Sancti Caroli Borromæi quinta Synodus Mediolanensis. Et hoc jure quoad Sacrorum Ordinum examen est nobis hodie omnino vivendum.

Nec tantùm pro Electi seu Provisi examine, sed etiam pro inthronizatione, investitura, installatione, seu in possessionem immissione aliquid exigere fuit olim admodum familiare. Lucet ex S. Petri Damiani apud Mediolanum Actis, ubi Wido Archiepiscopus etiam de investiendis Ecclesiis nihil deinceps accipere juravit. Hinc Sanctum Hugonem, ex Carthusiensi Monacho Lincolniensem Episcopum, quod Archi-Diacono pro inthronizationis juribus postulanti equum dare noluerit, adfirmans se male Episcopatum cedere, meritò laudat Henricus Cny-
An. 1208 ghtonus. Sordidam Senonensis Archi-Diaconi cum quodam Parochiali Presbytero, jura hæc solvere recusante, de aliquot denariis litem refert in suis apud Franciscum du Chesne litteris Sugerius Abbas Sancti Dionysii. Et ad
Epist. 107. 108. Parisiense Sancti Maglorii Monasterium scribit Innocentius tertius: *Cum Abbatem vestrum con-*
L. 2. Epist. 143. *tingit de novo in sede collocari, Archi-Diaconus Parisiensis pro installatione ipsius centum solidos monetæ Parisiensis à vobis extorquere nititur, hujusmodi exactionem in jus annum convertendo.* Esse dicit exactionem rationi & Patrum institutionibus adversam. Et apud Gregorium nonum scribit
L. 5. tit. 3. c. 36. ad Archiepiscopum Cantuariensem: *Pravam illam consuetudinem de tua Provincia studeas abolere, per quam pro Ecclesiarum investitura Archi-Diaconi marcam argenti, minores verò Decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solvi pecuniæ quanti-*
Cap. 7. *tatem.* Loquitur ex Alexandri tertii Synodo Lateranensi: *Horribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro Episcopis vel Abbatibus, seu quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis in sede, seu introducendis Presbyteris in Ecclesiam, aliquid exigatur.* Esse dicit Simoniam, additque adversùs longam, qua quidam se excusabant, consuetudinem: *Putant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur, non satis, quia cupiditate cæcati sunt, attendentes, quod tantò graviora sunt crimina, quantò diutiùs animam infelicem tenuerint alligatam.* Ep. 22. Apud laudatum Franciscum du Chesne exstat insignis Epistola, qua Simonem Ecclesiæ Parisiensis Archi-Diaconum, quod pro installando Sancti Victoris Abbate centum solidos exegisset, notat de Simonia idem Pontifex, adfirmans non minùs installationem, quam electionem esse gratis faciendam.

Nec solus Episcopus aut Archi-Diaconus installator, sed & tota variarum Ecclesiarum Capitula seu Collegia olim exigebant jura installationis, de quibus ad Mennam Patriarcham Constantinopolitanum scribit in Novellis legibus Justinianus Imperator: *Qui* L. 56. *ordinantur à tua Reverentia Clerici in sanctissimis Ecclesiis, absque tamen sanctissima majori Ecclesia, omnium, patiuntur crudelissima, non suscipientibus eos illic Ecclesiis, antequam quantum voluerint accipiant aurum. Sancimus igitur Beatitudinem tuam hoc validissimè custodire, ut siquidem sit consuetudo dare eos qui ordinantur in sanctissima majori Ecclesia, hoc eos præbere. Nihil enim de iis, quæ dantur in sanctissima majori Ecclesia, novamus. Præterea verò in aliis omnibus nulli Clericorum licentiam esse penitùs pro iis, quæ vocantur Insinuativa, aliquid ferre.* Quidam existimant legem loqui pro solis Constantinopolitanorum Oratorium, seu secundariarum Ecclesiarum Clericis. Et favent Juliani An- L. 191. tecessoris verba: *Si quis in Constantinopolitana civitate Clericus fuerit factus, si quidem magnæ Ecclesiæ Clericus sit, Enphanostica seu Insinuativa præstet quæ ex consuetudine præstari oportet; sin autem Clericus Oratorii alterius fuerit, nihil ab eo Enphanosticorum nomine exigatur.* Existimo tamen loqui præsertim pro Clericis aliarum Parochiarum seu Diœceseon. Etenim Patriarchali suæ potestati per rapinas extendendæ semper intentus Constantinopolitanus Episcopus, spectantium ad tres autocephalas Diœceses Metropolitarum primò, deinde & Provincialium istic Episcoporum consecrationes invasit, tandemque etiam quorumvis Clericorum ordinationes, de qua ejus potestate Theodorus Balsamon varia hinc inde nugatur. Et quidem etiam ab hisce extorquebat ordinationis jura, quæ non in suo cursu permittere debuerat Justinianus, sed omnino damnare. Rapina ista pessimè habuit aliarum Ecclesiarum Episcopos, ideoque quod palam non auderent violentiæ refragari, suos instigarunt Clericos ad ordinatos Constantinopoli Collegas non admittendos in possessionem, nisi solutis grandibus Insinuativis, de quibus rectè Dionysius Gotofredus: *Insinuativa sunt, quæ novi Clerici dant veteribus pro suo introitu.* Seu pro sui nominis in Clericorum Catalogum inscriptione aut insinuatione. Ea ergo ad Mennæ Patriarchæ preces sustulit magnus Constantinopolitanæ Ecclesiæ exaltator Justinianus. Sustulit quoad solos Constantinopoli ordinatos Clericos. Quare aliarum Ecclesiarum Clerici à novis per proprios Episcopos ordinatis Collegis omnino poterant consueta Enphanostica postulare. Et hinc solos Constantinopolitanæ Ecclesiæ Defensores ad legis hujus

exe-

exceptioni invigilandum hortatus fuit Justinianus. Ab ipsis exemit solos Constantinopoli ordinatos, ne quis eorum metu deinceps illic ordinari refugeret. Hoc enim fine ipsa alii Episcopi induxerant, aut permiserant.

Hæc pecuniaria Insinuativa reperimus etiam apud Ecclesias Latinas. Quædam insuper Capitula primi, secundi, quandoque & tertii anni fructus dividunt inter veteres Canonicos, & no-
1.q.2.c.7. vum cogunt jejunare. Aliam adhuc speciem memorat apud Gratianum, & damnat Paschalis secundus: *Nullus emat Ecclesiam vel Præbendam, nec pastellum nec pastum solvat antea vel postea pro hujusmodi*. Et per ejus Cardinales Legatos Joannem ac Benedictum celebrata secunda Synodus
Cap. 7. Pictaviensis: *Ut Præbenda non ematur aut vendatur, neque pastus inde exigatur, sub excommuni-*
Cap. 2. *catione interdicimus*. Et Innocentii secundi Synodus Lateranensis: *Nec pro pastu, nec sub obtentu alicujus consuetudinis antea vel post à quoquam aliquid exigatur, aut ipse* Provisus *dare præsumat, quia Simoniacum est*. Et adversùm Canonicos Aprutinenses, qui novum collegam Jacobum nolebant admittere ad plenam fructuum perceptionem, *quamdam consuetudinem prætendentes quod prandium haberent à Canonico recepto de novo*, ad Sancti Thomæ Esculanensis Priorem scribit
L. 5. tit. 3. Gregorius nonus: *Mandamus quatenùs dictos Ca-*
c. 44. *nonicos, ut tali consuetudine non obstante, illi sicut uni ex aliis in proventibus & præbendis provideant, appellatione remota compellas*. Quod Episcopus aut quivis Clericus in suæ consecrationis aut ad beneficium promotionis die exhibeat confratribus & amicis Christianum convivium, est consuetudo antiquissima, & laudabilis: at sponteaneum id esse debet, ejus exactionem uti Simoniacam meritò proscripsit à Romana Ecclesia Magnus Gregorius, meritò posteriores Canones Decretum istud ad omnes generatim Episcopos, Clericos, & Monachos extenderunt.

CAPUT XI.

Exponuntur exactio & oblatio pro Missis & Orationibus.

Sess. 8. JOannis Wicleffi vigesimus quintus à Constantiensi Synodo damnatus Articulus est hic: *Omnes sunt Simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus*. Datos pro Missis ac Psalteriis denarios nihil prodesse docuit apud Henricum Cnyghtonum etiam insignis Wicleffista Nicolaus Herefordensis. Ejus Collegæ docuerunt in Missa pro defunctis non faciendas oblationes pecuniarias, imò & illos, qui Sacerdoti pro quavis dicenda Missa dent denarios, esse cum ipso accipiente maledictos. Et quidem ipsius Wicleffi adductum Articulum optimo jure
A. 1383. damnavit laudata Synodus. Etenim mandat ipse Dominus, ut faciamus nobis amicos de Mammona iniquitatis, qui nos, cum defecerimus, recipiant in æterna tabernacula: Hoc est, ut de nostra temporali substantia nobis conciliemus Christi pauperes, qui nobis per suas preces impetrent compunctionis spiritum, benè vivendi gratiam, ac remissionem peccatorum. Quosdam Fideles in die Judicii de sua salute periclitaturos, & istiusmodi Sanctorum intercessionibus fore gratiosè donandos à Divina misericordia, docet in libris de Dei Civitate Sanctus Augustinus. Et divitum defunctorum hæredibus nihil frequentius aut ardentius inculcat & declamat Sanctus Joannes Chrysostomus, quàm ut per largas eleemosynas eis implorent multorum pauperum orationes. Clara nimium est hæc Ecclesiastica veritas: nec ob unum Wicleffum est nobis tempus perdendum. Omittere tamen non possum pauca laudati Chrysostomi verba in prioris Apostolicæ ad Corinthios Epistolæ Commentariis: *Si filii aut fratris defuncti memoriam ageres,* Hom. 27.
pungereris in conscientia; si morem non implevisses, & pauperes vocasses. Morem dandæ agapes, seu solemnis convivii cunctis civitatis pauperibus, qui defuncto, cujus edebant temporalia, sua spiritualia communicarent, sine conscientiæ punctura dicit non posse intermitti. Nec in sola Antiochena aut Constantinopolitana Ecclesia, sed in nostro etiam Occidente mos iste viguit. Etenim istud, quoniam res sancta à profano hominum abusu rugas contraxerat, convivium est unus ex Africanæ Ecclesiæ abusibus, quos per Aurelium Primatem Carthaginensem purgari ac aboleri suasit Presbyter adhuc S Augustinus. Eundem morem in litteris ad Ale- Ep. 64.
thium laudat Sanctus Paulinus: *Patronos animarum nostrarum pauperes, qui tota Roma stipem meritant, multitudinem in aulam Apostoli congregasti.* Ep. 33.
Pulchro equidem tanti operis tui spectaculo pascor. Videre enim mihi videor tota illa religiosa miserandæ plebis examina, illos pietatis divinæ alumnos, tantis influere penitus agminibus in amplissimam gloriosi Petri basilicam, ut tota & intra basilicam, & pro januis atrii, & pro gradibus campi spatia coarctentur. Video congregatos ità distinctè per accubitus ordinari, & profusis omnes saturari cibis, ut ante oculos Evangelicæ benedictionis ubertas, eorumque populorum imago versetur, quos quinque panibus & duobus piscibus panis ipse verus, & aquæ vivæ piscis explevit. Hoc modo Alethius uxoris suæ exequias celebrarat. Ex ejusdem moris reliquiis est, quod in divitum fidelium funere pauperibus passim panes distribuantur.

Etiam futuros pauperes ad istiusmodi suffragia & preces per hæreditates, legata, aut donationes obligare est omninò pium. Quidquid cum Wicleffistis etiam Lutherani & Calvinistæ exsibilent, est pietas antiquissima omnium Ecclesiarum. Etenim de Belisarii Ducis in Joannem Armenium, strenuum militem, iniquissimè trucidatum, pietate scribit in libris de bello Wandalico Procopius Cæsaræensis: *Belisarius ad Joan-* Lib. 3.
nis properans sepulchrum, illius insontis casum magnoperè flevit, ejusque tumulum Census reditu honestavit. Hoc est, perpetuas Ecclesiæ aut pauperum preces illi per annuum Censum adfixit.

Et Remensium Sanctissimus Archiepiscopus Remigius suo testamenro inseruit hunc ad quosdam panperes arriculum: *Matriculæ Sanctæ Mariæ, quæ Xenodochium dicitur, ubi duodecim pauperes stipem exspectant, solidus dabitur. Quam matriculam, ubicumque fratribus meis & filiis*, Remensis Ecclesiæ Clericis, *ossa mea pouere placuerit, perseverare præcipio, & ut diu noctuque pro peccatis atque criminibus meis Dominum deprecentur, de proprio hæreditatis meæ jure rebus, quas Antecessores mei in eorum stipendiis Domiuo dederunt, superaddo etiam villam Saladrouam & villam Sancti Stephani, & quidquid in villa Herimuudi mihi per successionem evenit*. Hunc irem articulum ad Lupum Suessionensem Episcopum, suum ex fratre Nepotem: *Vineam, quam Bebrimodus facit, tibi eatenus derelinquo, ut diebus Festis & omuibus diebus Dominicis iudè mea sacris Altaribus offeratur oblatio, atque annua convivia Remensibus Presbyteris & Diaconibus præbeantur*. Anniversariæ Missæ, & conventualis post illam refectinnis fundatio est adeò antiqua. Ejusdem formæ plura ab hoc Sancto Episcopo legata refert in Remensis Ecclesiæ (Lib. 1. c. 33.) bistoria Flodoardus. Et de Sancto Rigoberto ejusdem Ecclesiæ Episcopo adjungit: *Clericis Remensibus delegavit Ecclesiam Sancti Hilarii cum Suburbio ad eam pertineute, ut in annua transitus sui die sufficiens eis refectio indè pararetur*. Et nona Toletana Synodus permittit Episcopo, ut (Lib. 2. c. 11.) sæculari Ecclesiæ, *quam sua magnificare voluerit sepultura*, dare possit centesimam partem de Ecclesiæ suæ bonis: utique ad perpetuum onus suffragiorum. Qund item Dagobertus Franeorum Rex Ecelesiis sub quotidiani ad tres annos sacrificii onere, & Sancti Dionysii matriculariis sub suffragantium animæ suæ precum lege legarit multa, aurhentica ejus apud Franciseum du Chesne vita testatur. Er insignia munera ad omnes Anglicanas Ecclesias misit Carolus Magnns eum hi- (Cap. 40.) sce ad Offam Merciorum Regem litteris, exstantibus apud Guilielmum Malmesberiensem; *Direximus iu eleemosynam Domui Apostolici Adriani, deprecantes ut pro eo intercedi jubeatis*. Et de Sancti Judoci Cella seribir ad Carolum Calvum Francorum Regem Sanctus Lupus Abbas Ferrariensis: (Fol. 32.) (Ep. 45.) *Intercedente gloriosa Matre vestra, Sereuissimus Pater vester Ludovicus Augustus ad remedium auimæ suæ & salutem posteritatis, supplementum hoc Monasterio nostro contulerat*. Eam nescio qualiter erepram supplicat sibi restitui, ex ejus spolio natam grandem Monasterii sui panperiem amplificat, & adjungit: *In tanta calamitate Patri & Matri vestræ quotidianas preces & auuuum officium persolvimus, quasi quòd illi contulere possideamus. Fecerunt euim illi totum quod potuerunt, & donum suum robustissimè firmaverunt*. Quam regulam notent illi, qui cessantibus fundationis proventibus mox etiam Missas & alia fundata suffragia intermittunt. Etiam Sanctus Gerardus Constanriensis in Germania Episcopus partim Cathedrali suæ Ecclesiæ, partim Sancti Petri Monasterio varia prædia legavit ea lege, nt Canonici *ter iu anno cum solemni processione ipsum Monasterium adeaut, singulisque victibus pro ejus anima* (Epist. 26.) *Missam cantent*. Ità testatur Chronicon Ecclesiæ Constantiensis. Et in Mindensis Eeclesiæ Chronico exstat Diploma, quo ad Milonis Episcopi precem insignes proventus rransfundit Imperator Otto secundus *ea ratione, ut perenniter pro nostræ auimæ remedio unus Presbyter talem habeat Præbendam*, quæ hodiè apud nos vocatur Præbenda (Lib. 61. cap. 6.) animarum. Et ad Hugonem Cluniacensis Monasterii Abbatem scribit Sanctus Petrus Damiani: (Lib. 6. Epist. 2.) *Sicut ego pro vobis non dubitavi corpus meum crudelibus offerre periculis, ità per vos superna clemeutia dignetur animam meam ab infernalibus liberare tormentis*. Apostolicæ Sedis per Galliam Legarus multa pro isto, in quo defunctorum suffragia singularitet vigebant, Monasterio tulerat: Hinc pro mercede expostulat inscribi in Catalognm eorum, quorum animas per sacrificia & alia pietatis opera fratres quotidiè apud Deum adjuvabant. Hujusmodi fundationum nec Dux Belisatius, nee Sanctus Remigius fuerunt primi auctores: Avitam consuetudinem secuti sunt, atque ità lucet illam esse insigniter antiquam & probatam. Quod & Toletanus Canon evincit, Episcoporum, qui sepulturæ suæ Monasteriis erant de Ecelesiæ suæ bonis nimium liberales, priorem morem compescens. Nullum bic est Simoniæ periculum, aut species: nisi cum impio Monacho Arnaldo Brixiensi damnare velimus omnia bona Ecclesiastica, cunctosque ipsorum donatores. Erenim Ecclesiasticorum pro anima sua suffragiorum fundator aliud non agit, quàm Clerieis aut Monachis, ea in perpetuum celebraturis, substentationis stipendia assignare.

Etiam Missæ denarius est longè antiquissimus. Etenim vetustos Afrieanæ Ecelesiæ abusus enumerans Sanctus Augustinus scribit ad Aurelium Primatem: *Oblationes pro spiritibus dormientium*, (Epis. 64.) *quae verè aliquid adjuvare credendum est, super ipsas memorias non sint sumptuosæ, atque omnibus petentibus sine typho & cum alacritate præbeantur, neque vendantur. Sed si quis pro Religione aliquid pecuniæ offerre voluerit, iu præsenti pauperibus eroget. Ità uec deserere videbuntur memorias suorum, quod potest gignere non levem cordis dolorem, & id celebrabitur in Ecclesia, quod piè & honestè celebratur*. Antiquissimis ergo illis temporibus oblationis seu Missæ pro defunctis denarium non solummodò admittebat, sed & exigebat Africanus Clerus, eamqne exactionem venditinnis seu Simoniæ taxat Sanctus Augustinns, nihilominns permittens sponte oblatum accipi, ità tamen ut in Cleri non cedat lucrum, sed mox sub offerentium óculis in pauperes erogetur. Quam regulam fixerunt Patres nostri, fidelis populi ad sacrificium de pane & vino oblarionem in denarium mutantes, de quibus in animæ Gemma scribit Honorius Angustodunensis: *Statutum est ut po-* (Lib. 1. cap. 66.) *pulue denarios offerret, qui iu usum pauperum cederent, vel iu aliquid ad Sacrificium pertinene*. Et hoece statutnm omnino fecurus est etiam Sanctus Petrus Damiani, qui sibi Missam celebranti oblatos à quadam Ducissa Byzantios ooluit accipere, sed post Altare deseruit, adeoque parvi fecit & sprevit, ut etiam furto per nescio quem Palatinum Clericum sublatos, & per Ducissam Beatricem reportari jussos recipere nooluerit,

luerit,

Lib. 5. Ep. 13. luerit, licet multis precibus à pœnitente sure fatigatus. Clam tamen recepit ejus socius Frater Paulus. Et hinc forsan à Godefridi Lotharingiæ Ducis Capellanis sumpta est ansa *notam ei cupiditatis inurendi*. Sanè ista, cui operosissimam apologiam opposuit optimus Petrus, calumnia ostendit similem oblatæ pecuniæ admissionem & in Clerico & in monacho malè tunc oluisse.

Attamen hæc sanctitas non est Divini aut Apostolici præcepti. Quod enim Sacerdos possit de Altari, Sacrificio, aut alio quovis Evangelii ministerio vivere, in prima ad Corinthios Epistola Apostolus ostendit multis argumentis, de quibus rectè Sanctus Joannes Chrysostomus in ejus-
Hom. 22. dem Epistolæ commentario: *Multum ponit studii Apostolus, ut ostendat non esse vetitum accipere.* Utique spontè oblatum. Et ad Apostoli verbum, *Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere*, adjungit: *Vivere, non mercaturam facere, nec thesaurizare*. Hoc est, nihil à quoquam exigere, & nihil accipere è sponte oblatis nisi necessariam sustentationem. Hæc est Evangelica lex. Paulus Apostolus, nihil etiam sponte oblatum admittens, & de suis manibus in Evangelio vivens, sibi fixit perfectiorem regulam, quam & suæ Diœceseos Clero postea fixit Synodus Eliberina. Africanæ item Ecclesiæ figere conatus est Sanctus Augustinus; at non video obtinuisse. Eamdem Apostolicam sanctimoniam sibi dumtaxat soli fixit Sanctus Petrus Damiani: Byzantins ipsos admitti Canon illius temporis omninò permittebat. Etenim de laudato Petro adhuc puerulo scribit in ejus vita Joannes Monachus: *Petrus quadam*
Cap. 2. *die nummum reperit, & tamquam subitò dives effectus, gratulabundus quid eo mercari aptius posset, diu mente revolvere cœpit. Divinitus tandem inspiratus ait: Melius est ut tradam Presbytero, qui Deo Sacrificium offerat pro Patre meo defuncto.* Et in suis ad Desiderium Cassinensem Abbatem litteris oblata Sacerdoti pro defunctis celebraturo Xenia nequaquam improbat jam vir & Doctor Petrus: solùm suadet opulentia, carnaliter viventibus, & avaris Sacerdotibus non facilè offerenda. Et in litteris ad Damianum Monachum, suum ex sorore Nepotem, scribit de quodam illiterato Comensis Ecclesiæ Presbytero:
Lib. 6. Ep. 21. *Tam parvam ac tenuem in litterarum doctrina habet notitiam, ut apertæ quoque scriptionis articulum syllabatim vix valeat legere, nimia tamen paupertate constrictus, utcumque Missarum solemnia cogitur celebrare.* Ut nempè ex Missæ denario diætim vivat. Et ad Petrum Sanctonensem Episcopum scribit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Oblationem Altaris habet à quo Missa cantatur.* Et in Summa Theologica Robertus Cardinalis Pullus:
P. 7. c. 17. *Quid est Missarum solemnia contuitu temporalis commodi celebrare, nisi cum Juda Christum vendere, tantò nequius, quanto resurgendo est sublimatus?* Utique contuitu commodi. Et in Eboracensi apud Rogerum Hovedensem Synodo statuit Hubertus Archiepiscopus Cantuariensis: *Decrevimus prohibendum, ne Sacerdos aliquis pro celebratione Missarum pretio constituto pactum ineat,*
Fol. 755. *sed hoc dumtaxat quod in Missa offertur, recipiat.* Et in Toletana sub Joannis vigesimi secundi Pontificatu celebrata Synodo graviter queritur Joannes Archiepiscopus, *Quòd aliqui Presbyteri, detestanda & abominabili ambitione cæcati, pro Missis per eos celebrandis pecuniam exigunt, & desuper hoc, acsi vellent vendere rem profanam, impudenter mercantur*. Hanc Ecclesiæ maculam acriter exaggerat, & concludit: *Ne aliquis Presbyter pro Missis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem, sed gratis accipiat, si aliquid per facientem Missas celebrari, oblatum sibi charitativè fuerit, absque pactione & conventione quacumque.* Prævaricantem per annum suspendit à celebratione Missarum, ac insuper mandat proprii Episcopi arbitrio puniri.

Notanda sunt verba Goffredi Abbatis: *Oblationem Altaris*. Et Huberti Archiepiscopi Cantuariensis: *Quod offertur in Missa*. Exponit in animæ Gemma Honorius Augustodunensis: *Fertur quod olim Sacerdotes à singulis domibus vel fami-* Lib. 5. cap. 66.
liis farinam accipiebant, quod adhuc Græci faciunt, & inde Dominicum panem faciebant, quem pro populo offerebant, & consecratum eis distribuebant. Nam singuli farinam offerentium Missæ interfuerunt, & pro his in Canone dicebatur: Et omnium circumstantium, qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis. Postquam autem Ecclesia numero quidem augebatur, sed sanctitate minuebatur propter carnales, statutum est ut qui possent singulis Dominicis, vel tertia Dominica, vel summis festivitatibus, vel ter in anno communicarent, & quia populo non communicante non erat necesse tam magnum panem fieri, statutum est eum in modum denarii formari, ut populus pro oblatione farinæ denarios offerret, pro quibus traditum Dominum recognoscerent, qui tamen denarii in usum pauperum cederent, vel in aliquid quod ad hoc Sacrificium pertineret. Fidelis populi ad Sacrificium oblatio est omnino antiquissima, instituta ab ipsis Apostolis. Eam laudant antiquissimi Canones. Etiam Justinus Martyr, Tertullianus, aliique vetustissimi Patres. Et ad suam plebem declamavit olim in Sermone de eleemosyna Sanctus Cyprianus: *Locuples & dives es, & Dominicum celebrare te credis, qui in Dominicum sine Sacrificio venis, qui partem de Sacrificio, quod pauper obtulit, sumis.* Non farinam tunc, sed coctum domi suæ panem & vinum, quæ per Sacerdotem consecrata sumeret in Missa, quisque Fidelis offerebat. Quin imo non panem, sed panes plures cum larga vini amphora, quorum solummodo modica pars consecraretur, & reliqua massa Sacerdoti & Clero ejus cederet, offerebat quisque dives: Etenim massam istam in solos Clericos dividi, atque ab ipsis solis, & qui cum illis sunt fidelibus fratribus, nequaquam à catechumenis sumi posse respondit in suo ad Ammonem Lycopoleos Archiepiscopum Canonico Rescripto Theophilus Patriarcha Alexandrinus. Quin ejusmodi oblata non cum lacte, caseo, aut piscibus, sed separatim & per se sumi jussit in Synodicis suis ad Monachos Responsis, exstantibus apud Theodorum Balsamonem, Nicolaus tertius Patriarcha Constantinopolitanus. Quam disciplinam dudum viguisse in Latinis etiam Ecclesiis, suo loco ostendetur. At vero coctum à quavis Laica manu

panem

panem in Domini Corpus consecrare est res incommodis subjecta, ideoque mutavit Ecclesia, & triticeam farinam, ex qua Clerici panes facerent, jussit à populo offerri. Quam rursus variata temporum ratio persuasit mutari in denarios, qui partim emendæ farinæ essent pretium, partim ad fugandam Clericalis avaritiæ speciem in pauperes sub offerentium conspectu dividerentur. Quæ puritas, quod non esset Apostolicæ legis, & quod priorum oblationum emolumentis aut non possent aut nollent privari Sacerdotes, non diu permansit. Uti autea panis, vinum & farina, ita bi denarii illis pedetentim appropriari cœperunt. Ita suo tempore fuisse consuetum, supra palam dixerunt Gaufredus Abbas Vindocinensis, & Hubertus Archiepiscopus Cantuariensis. Et hinc ob avitam populi de Cleri avaritia & nimiis proventibus calumniam defecit paulatim etiam denariorum oblatio, contracta ferè ad solam Missam in exequiis defunctorum. Accedens Ecclesiarum, Altarium in eadem etiam Ecclesia, Sacerdotum, plurium quotidie eodem quoque Altari Missarum multiplicatio istam contractionem strenuè adjuvit. Exinde ergo Missam sibi celebrari volens, eam oblato denario postulat à Sacerdote, & hic est denarius, quem Wiclefistæ, Lutherani, & Calvinistæ hostiliter infestantur. At sine fundamento. Est enim, licèt non in ista specie, tamen in substantia ac valore Institutum Apostolicum. Etiam in propria specie esse antiquum, ostendunt superiùs laudata puerilis pietas Sancti Petri Damiani, & per ipsum adducta plura exempla. Quis Sacerdos non ab omni fideli panem & vinum malit accipere ad quamvis Missam, quam ab uoico homine paucos asses? De varia hujus oblationis mutatione largiùs est suo loco dicendum.

An ad singulas etiam privatas Missas olim ab audientibus vel audiente fuerit facta panis, vini, farinæ, vel denarii oblatio, possit disputari. Certum est fuisse factam ad illas, quæ pro quopiam seu vivo seu defuncto, vel propriæ pietatis motu, vel ad alicujus postulationem fuerunt celebratæ. Nam in his oportebat fieri istius nominis recitationem, quam sine oblatione fieri non permisit antiqua disciplina. Olim ergo Missam pro se aut amico dicendam postulans à Sacerdote, non præviè dabat, sed in ipsa offerebat denarium, quo solo Sacerdotem oportebat esse contentum. Servatum tamen oportebat etiam laudatum superiùs Cardinalis Gualonis Canonem: *Moneantur Laici diligenter, ne quod pro Sacramentorum reverentia devotio Fidelium introduxit, ex avaritia velint aliquatenus revocare*. Devotionem istam paulatim omninò diminuit, ac propemodum exstinxit olim Laicorum avaritia, atque ita ipsis taxare Missæ denarium Episcopi tandem fuere compulsi. Ita solita intra Missam oblatio pedetentim etiam desiit, & jam pridem denarius vel ante vel post ipsam offerri cœpit, immò & exigi. Et hanc consuetudinem uti innoxiam probavit Tridentina Synodus, Missarum fundationes, quibus adnexi census tenuitas nequeat competentem suppeditare denarium, permittens reduci ad minorem numerum. Quam disciplinam esse antiquam, docet fundatio Monasterii Sanctæ Mariæ de Silva Regali in Arelatensi Diœcesi, cui sub perpetuo variarum Missarum onere fundos quosdam donavit Alphonsus Aragoniæ Rex, & adjecit: *Si in prædicta donatione naufragium evenerit, illud solvo & relaxo*. Instrumentum exstat in Spicilegio Lucæ Dacherii. Lib. 3. Quo jure solos, quibus competens sustentatio aliunde non suppetit, inopes Sacerdotes & Ecclesias uti posse quidam non sine fundamento ad severant. Reformata quædam, omnem etiam sponte oblatum denarium refutantia, Monasteria fuot plurimùm laudanda, & orandus est Deus, ut ad omni saltem exactioni renunciandum nos permovere, atque ita casta Patrum corda in nos reducere dignetur. Interim penitus necesse est longissimè proscribi iniquissimas sordes, quas hac in re damnarunt Romani Pontifices, Clemens octavus, Urbanus octavus, & novissimè Alexander septimus. Et adversum quas Adriano sexto supplicavit Nurembergensis Germanorum Principum Conventus: *Sacerdotes unius diei Missas, ad quas fundationis, seu annuæ recordationis jure celebrandas obligantur, non semel, sed quater, quinquies, pluriesvè venundant, unaque Missa duobus, tribus, aut pluribus Ecclesiasticis beneficiis satisfacere præsumunt*.

CAPUT XII.

Exponuntur exactio & oblatio pro exequiis & sepultura.

ANtiquum Constantinopolitanæ Ecclesiæ morem exponit in Codice Justinianæo lex Anastasii Augusti: *Constitutio assignat magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ septuaginta librarum auri reditum, eam ob causam, ut scilicet exequiæ sine sumptu & gratis fiant in urbe Constantinopolitana, & usque ad novos muros, & Blachernar*. Lib. 1. tit. 2. cap. 18. Est antiqua, per Anastasium dumtaxat innovata, magni Constantini lex, de qua in novellis ad Joannem Prætoriorum Præfectum, & ad Longinum urbis Præfectum legibus Imperator Justinianus: *Quod Constantinus rectè cogitans disposuit, & post hæc Anastasius firmavit, adjiciens etiam reditus causæ, hoc nos ipsi, cum periculum patiatur cadere, reparare & dare cum omni cautela & terminis competentibus cogimur, illud facientes manere immortale*. Leg. 43. Leg. 59. cap. 1. Erectam à se Constantinopolim Romanæ urbis dignitate, & amplissimis privilegiis donavit Constantinus, ejus Ecclesiæ mille & centum tabernas seu officinas, locatas in præcipuis civitatis foris, & ab omni Regia exactione ac publico onere liberas adscripsit, ex quarum reditu omnes funerum impensæ solverentur. Eximium optimi Principis donum, Clericorum avaritia aut negligentia in alienos usus detortum, avitæ pietati restituerunt Anastasius & Justinianus, Clericis, Monachis, Monialibus funus pio cantu pro-

prosequentibus, vespillonibus, quos Decanos, Lecticarios, & Copiatas appellat, & cuique alteri ad hoc opus spectanti assignans suam ex isto reditu portionem. Unicuique cadaveri ad scripsit etiam suam solemnitatem pro varia ejus in vivis qualitate, addens ut qui pompam vellent excedere, tenerentur ad excessus impensas, quæ tamen decem solidis non possent esse majores. Et hinc Ecclesia magna Constantinopolitana inter reliquas suas dignitates atque officia habuit Decanum, de quo antiqua ejusdem Ecclesiæ noti-

Fol, 390. tia: *Decanus Sacerdotes componit in contributionibus ad eos ea æque spectantibus.* Et alia recentior notitia: *Decanus Sacerdotes ad jura sua & oblationum partem accipiendam advocat.* Exponit in suis ad Græcorum Euchologium Scholiis eruditus Joannes Goat: *Decanus idem est quod Vespillo seu Lecticarius, & ut Epiphanius loquitur, qui mortuorum efferet corpora. Unus hic tantum esse perhibetur, supra alios videlicet de grege plebis ad efferendos mortuos absque Ecclesiastico titulo assumptos eminentior, cujus est etiam ea provincia, ut Sacerdotes componat in juribus & contributionibus, ad eos ex funeribus & alio quovis obsequio provenientibus, accipiendis.* Vespillones apud antiquos erant Barbari, dicebanturque Bargenæ seu Bergenæ. An apud primorum ac mediorum sæculorum Fideles fuerint Laici est quæstio examine digna. Apud nos Belgas jam dudum sunt viri Religiosi, fratres Alexiani. Quidquid sit, Constantinopolitana Ecclesia habuit Presbyterum, qui istarum mille & centum domorum annuas pensiones reciperet, curaret omnia funera, & cuique ad illa operanti suam distribueret portionem. Et is dicebatur Decanus, seu Præfectus Decanorum.

De hac per Clericorum avaritiam lapsa rursùm
Leg. 12. pietate queritur gravissimè in Novella ad Stephanum fratrem suum germanum, Regiæ urbis Patriarcham, lege etiam Imperor Leo sapiens, & adjungit: *Statuimus ut quæ de his jam olim edita constitutio est, immota & inviolata permaneat.* Quæ lex an firma permanserit, fateor me ignorare. Eas porrò mille & centum officinas hodiè possident Sacerdotes Mahometani. In Christiani Cleri jus successerunt. Hæc interim omnia evincunt, quod pro funerali officio semper apud Græcos aliquid fuerit Clero oblatum usque ad Constantini tempora, qui à debito illo extraxit solam civitatem Constantinopolitanam. Et huc forsan respexit Latinus Author eruditi tractatus adversùm Græcos, reperti olim apud Constantinopolim in Conventu PP. Prædicatorum: *In sorte Simonis Magi de jure ponendi sunt Græcorum Pontifices, qui sepulturas in cæmiteriis non faciunt, nisi accepta pecunia.* Solam Regiæ urbis pietatem attendens, omnes alias Ecclesias de Simonia damnavit. Possit tamen ab avita pietate iterum defecisse etiam urbs Regia, ideoque per pium Authorem fuisse item notata. Simile privilegium habet alma nostra Iprensis civitas. Ejus Cathedralis Ecclesia fuit olim duntaxat Abbatialis sub Regularibus Sancti Augustini Canonicis, sex istic Parochialium Ecclesiarum etiam Pastoribus, qui suo communi refectorio ac vestiario ex Augustiniana regula contenti, omnia Sacramenta, ipsumque etiam funerale officium plebi semper ministrarunt gratis. Eorum bona in opulentas Præbendas diviserunt sibi hodiè sæculares Canonici sub antiquo onere ejusdem castitatis ac pietatis. Et jure merito. Insignem enim cunctis Clericis regulam figit in suis super primam ad Chorinthios Epistolam homiliis Sanctus Joannes Chrysostomus: *Dei gratia, pro nobis minimè molesti sumus, sed sine sumptu vobis* Hom. 43.
posuimus Evangelium, nequaquam quidem facientes sicat Paulus, sed contenti propriis. Sancto Paulo Apostolo, qui ex manuum suarum labore victitans prædicavit, ait se non posse comparari, vivere tamen ex proprio patrimonio, atque ità prædicare sine populi sumptu. Ad ipsum obligari quemvis opulentum Clericum affirmat constanter in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius. Quidquid sit de hoc articulo, ex beneficio opulenti Clerici videntur pro exequiis & quovis ministerio nullas ex sola suæ sustentationis necessitate justificabiles, posse facere exactiones.

Etiam in Larina olim Ecclesia fuisse aliquid oblatum, immò & exactum pro exequiarum officio, ostendit in litteris ad Bonum Massiliensem Episcopum Sanctus Gregorius Magnus: *Filius noster Faustinus questus nobis est, quod pater ejus* L. 7. Ep. 4.
quondam Peltrasius aliqua vestræ Ecclesiæ, sepulturæ suæ gratia, juris alieni reliquerit. Ait illum ex solis hæredum suorum necessitati superfluis potuisse aliquid Ecclesiæ relinquere, atque adjungit: *Noveris nos antiquam consuetudinem à nostra Ecclesia omnino vetuisse, nec cuiquam assensum præbere, ut loca humani corporis possint pretio adipisci. Nam si Gentiles, ut arbitramur, viri Sichimitæ Abrahæ pro Sara mortua, atque in loco proprio humanda, sepulturam gratis obtulerint, & vix magna ejus importunitate coacti sint, ut pretium de loco sepulturæ præciperent, nos qui Episcopi dicimur, de humandis Fidelium corporibus pensa quid facere debeamus. Hoc ergo Fraternitatis vestræ judicio committimus.* Et in litteris ad Januarium Calaritanum Episcopum, Sardiniæ Metropolitam: *Questa est nobis Nereida clarissima fœmina, quod ab ea centum solidos pro filiæ suæ sepultura Fraternitas* L. 7. indic. 2. Epist 56.
vestra non erubescat exigere, atque ei super doloris gemitum studeat majorem dispendii inferre molestiam. Quod si ita veritas habet, quia gravè nimis est, & procul nimis à Sacerdotis officio, pretium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium, ab hac se petitione Fraternitas vestra contineat, & molesta ei de cætero non exsistat. Hoc autem vitium & nos, postquam Deo auctore ad Episcopatus honorem accessimus, de Ecclesia nostra omnino vetuimus, & pravam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus, memores quia dum Abraham à filiis Emor, hoc est, Efren filio Sejor, sepulchrum pretio ad humandum corpus conjugis postularet, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere consuetus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui Sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium vel in alienis denuo tentari præsumatur, admoneo. Sed si quando aliquem in Ecclesia vestra sepeliri conceditis,

si

si quidem parentes ipsius, proximi, vel hæredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint, accipere non vetamus: Peti verò, vel exigi aliquid omnino probibemus, ne quod valde irreligiosum est, aut venalis fortasse, quod absit, dicatur Ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studeatis quærere quolibet modo compendium. Idem in suo ad Parochianos Presbyteros Capitulari statuit Pontifex Leo quartus: *Nullus vestrum pro mortuis sepeliendis præmium aut munus exigat.* Et in Canonicis ad Hedenulfum Laudunensem Episcopum litteris Hincmarus Metropolita Remensis: *Episcopus aut Presbyter pro sepultura, obaudiens Decreta B. Gregorii, pretium de terra concessa putredini quemquam non permittat in sua Parochia quærere, & de alieno velle luctu compendium.* Adducit laudati Gregorii verba ad Januarium Calaritanum. Et in primo suo-

Cap. 13. rum Capitularium libro: *Presbyter pro sepeliendis quidquam xenii non exigat, vel extorqueat. Si quid autem Altari, vel Ecclesiæ, aut sibi gratis oblatum fuerit à devotis quibuslibet, cum benignitate recipere non interdicimus.* Et in tertio libro:

Cap. 12. *Ut pro loco sepulturæ, sicut Sacra & Canonica sanxit authoritas, nemo à quocumque quidquam xenii exigat: si autem aliquid quisquam gratis offerre voluerit post sepultum corpus, hoc suscipi non vetamus.* Et Concilium Meldense: *Nemo pro loco sepulturæ, ut verbis S. Gregorii utamur, pretium de terra putredini concessa, & de alieno velle facere luctu compendium, aliquo modo tenet. Si quando autem proximi vel hæredes sponte aliquid offerre in Ecclesia voluerint in eleemosinam defuncti, accipere non vetamus. Peti vero vel exigi aliquid, omnino prohibemus.* Et in suo capitulari Herardus Archiepiscopus Turonensis: *De venditionibus sepulchro-*

Cap. 77. *rum, & de his qui pro sepulturis munera exigunt, ut severiter puniantur & distringantur.* Et Synodus Namnetensis: *Præcipiendum secundùm Cano-*

Can. 6. *num authoritatem, ut de sepulchris & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant, nisi forte qui sepelitur, vivens jusserit Ecclesiæ, in cujus atrio sepelitur, de suis aliquid tribuere, aut etiam post mortem illius, quibus commissum est ejus eleemosinam facere, de rebus illius aliquid dare sponte voluerint. Tamen nullatenus à Presbyteris illis aliquid exigatur, sive ab illis qui locis & vicis præsunt.* Et Synodus Triburiensis: *Abrogandus, & Christianis omnibus devitandus mos iniquus subrepsit, sepulturam mortuis debitam sub pretio vendere, & Dei gratiam facere venalem.* Esse dicit morem naturæ & Evangelio adversum, & subjungit: *Interdictum sit omnibus Christianis terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare. Nisi proximi & amici defuncti propter nomen Domini, & redemptionem animæ viri, gratis aliquid donare velint.* Et S. Leonis noni Pontificis Synodus Remensis: *Ne quis*

Lib. 3. Ep. 8. *pro sepultura quidquam exigeret.* Et in litteris ad Hugonem primum Byzuntinensem Archiepiscopum Sanctus Petrus Damiani: *Hinc notandum quam detestanda sit avaritia Clericorum, qui de sepulturis Ecclesiæ pretium sperant, cum hoc etiam Deum ignorantes Gentiles exhorreant. Illi recipiunt cum offertur, isti impudenter exigunt, etiam dum negatur. Illi contemnentes Abrahæ pretium dicunt, In electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum, nullusque te poterit prohibere; isti gentilium suppares, ajunt, Appende pecuniam, & suscipe sepulturam.* Et Urbani secundi Placentina Synodus: *Præci-* Can. 13.

pimus ut pro sepultura nihil unquam exigatur. Et Can. 8.

ejusdem Synodus Claromontana: *Nullus deinceps sepulturam exigat.* Et in suo Capitulari Gualo Cardinalis: *Prohibemus sub excomunicatione, ne Sacerdotes vel Clerici occasione alicujus consuetudinis pro sepultura aliquid exigere vel extorquere præsumant, sed eam liberaliter studeant ministrare.* Et in sua exstante apud Rogerum Hovedensem Remensi Synodo Calixtus secundus: *Præcipimus ut* Fol. 475.

pro sepulturæ exactione nullum omnino pretium exigatur. Et in Lateranensi Innocentius secundus:

Pro sepulturæ acceptione nullum venditionis pretium Can. 24.

exigatur. Et in Londinensi Joannes Cardinalis de Crema: *Pro sepultura nullum omnino pretium exigatur.* Et in Remensi Eugenius tertius. *Pro sepulturæ acceptione nullum pretium exigatur.* Et in Turonensi Alexander tertius: *Pro sepultura* Cap. 16.

nulla cujuspiam pretii venalitas intercedat, neque sub obtentu alicujus consuetudinis reatum suum aliquis tueatur. Quia diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget. Et in Lateranensi: *Horribile nimis est quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro sepulturis & exequiis mortuorum exigatur, & non posse ille, qui indiget, ista percipere, nisi manum implere curaverit largitoris.* Adversam consuetudinem dicit esse legem mortis, & Clericalis avaritiæ cœcitatem pœnalem, ideoque ab ipsa non minui peccatum, sed augeri. Et in Londinensi Synodo Richardus Primas Cantuariensis: *Pro sepultura nihil exigatur. Si quis contra hoc facere præsumpserit, anathema sit.* Quod ipsum confirmavit apud laudatum Rogerum successor illius Hubertus. Omnes hac de re Canones adducere si velim, deficiet me dies: Quosdam tamen volui adductos, ut parentum nostrorum castitas fiat cunctis manifesta.

Regnat hodie lutum istud, adversus quod in suo capitulari statuit Guilielmus Sancto Ivoni Carnutensi Coætaneus Episcopus Parisiensis:

Presbyteri non detineant corpora mortuorum super Cap. 5.

terram, occasione pecuniæ extorquendæ. Et in suo item Capitulari successor ejus Odo: *Probibetur districtè, ne pro interasio corpus sepeliri differatur, sed post sepulturam exigant laudabiles consuetudines.* Et in Oxoniensi Synodo Stephanus Primas Cantuariensis: *Ne pro aliqua pecunia denegetur sepultura.* Laudat & exequitur Lateranensem Innocentii III. Canonem, exactiones istas damnantes de Simonia. Et in litteris ad Daimbertum suum Senonensem Archiepiscopum Thomas Abbas Maurigniacensis: *Scimus quam detestabile malum sit accipere sepulturam, & divinarum scripturarum eruditione, & pauperum oppressione, quos in vicinia nostra, & solùm in Diœcesi vestra videmus ad sepulchra mortuorum plorare magis amissiones bonorum, quam corpora defunctorum.* Agit adversus Monasterio suo vicinum Stampense Capitulum, de quo pergit in litteris ad Chrysogonum, Romanæ Ecclesiæ Diaconum Cardinalem, & Calixti secundi Bibliothecarium &

C.

Cancellarium: *Canonici quidam in vicinia nostra, si tamen Canonici dicendi sunt, qui in Templo Dei columbas vendunt & emunt, qui de Baptismo pretium, de mortuis sepulturam violenter exigunt, &c.* Et infrà in eisdem litteris: *Contra patrium morem, contra consuetudinem omnium Ecclesiarum, contra Jus, contra Canones, contra Deum, sepulturas graviores exigunt, & omnibus, ut alibi pro salute animæ suæ sepeliri non possint, contradicunt. Dici non potest, quantus hinc populi tumultus oriatur, quanta nobilium querimonia, quanta convicia, quantæ maledictiones. Scandalum hoc jam multa homicidia seminavit.* Extat Epistola in ejusdem Monasterii Chronico apud Franciscum du
[An. 1119.] Chesne. Exponit ejusdem Author incognitus Monachus: *Inter nos & Canonicos Stampenses fœdissima & turbulentissima de sepeliendis corporibus quæstio versabatur.* Multis edisserit, quomodo Canonici Apostolica Monasterii spreverint privilegia, per Laicam potestatem & malas artes ea exsufflarint, oppresserint Monachos, atque ita in fideli, Monachis semper addicto, populo plurima scandala, convicia, maledictiones, imo & homicidia seminarint.

Ex hoc fonte videmus etiam hoc nostro tempore cadavera super terram detineri. Rem barbaram de cujusdam creditoris in moribundum debitorem violentiis refert in Novella ad Joannem Orientalis Prætorii Præfectum lege Justinianus Augustus, & de attentatis in defuncti cadaver
[Lege 60.] injuriis prosequitur: *Neque ità recessit, sed etiam defunctam injuriare eum non piguit, primum quidem insistens non fieri exequias, deindè cùm vix cœpisset de domo deponi mortuus, instabat publicè portari lectum non sinens, neque deducendum dicens, nisi debitum perceperit, donec sponsorem accepit, & ita jam defunctum tradi terræ permisit.* Barbariem hanc rigidissimè damnat & punit, innovans & amplians similem Avunculi sui Justini legem, exstantem in suo Codice ad titulum de sepulchro violato. Eandem barbariem acerrimè damnat in libro de Sancto Tobia Sanctus Ambrosius:
[Cap. 10.] *Quoties vidi à fœneratoribus teneri defunctos pro pignore, & negari tumulum dum fœnus exposcitur.* Eleganter demonstrat homines istos esse carnificibus duriores. Quin imo gentilis Imperator Severus sanxit, *Ne corpora detinerentur aut venarentur, aut prohiberentur per oppidorum territoria transferri.* Et Divus Marcus rescripsit: *Nullam pœnam meruisse eos, qui corpus in itinere defuncti per vicos aut oppidum transvenerunt, quamvis talia fieri sine permissu eorum, quibus permittendi jus est, non debeant.* Ita habes in quadragesimo septimo Digestorum libro ad titulum de sepulchro violato. At vero hodie apud nos Christianos si quis peregrè moriens sepeliri velit in Patria, ejus cadaver loco moveri aut transferri non sinitur, nisi singulis, per quorum territoria transierit, Parochialibus Ecclesiis persolverit sua jura. Ea de causa quandoque videmus cadavera arrestari. Cujus consuetudinis justitiam non video usque huc, & cupio edoceri.

Rectè tamen in sua Londinensi Synodo aliquid Parochiali Presbytero justè ex sepultura deberi
[F. 218.] supposuit potiùs apud Guilielmum Malmesberiensem, quam statuit Sanctus Anselmus Primas Cantuariensis. Eodem tempore Gualo Cardinalis, Paschalis secundi per Galliam Legatus, Canoni suo, quidquam pro sepultura vel exequiis exigi vetanti, adjecit hanc moderationem: *Moneantur tamen Laici diligenter, ne quod pro Sacramentorum reverentia Fidelium devotio introduxit, ex avaritia velint aliquatenùs revocare.* Et Odo Parisiensis Episcopus: *Post sepulturam exigant laudabiles consuetudines.* Et in Lateranensi Synodo Innocentius tertius: *Quidam Laici lau-* [Cap. 66.] *dabilem consuetudinem, erga sanctam Ecclesiam pia Fidelium devotione introductam, ex fermento hæreticæ pravitatis nituntur infringere sub prætextu Canonicæ pietatis. Quapropter & pravas exactiones super his fieri prohibemus, & pias consuetudines præcipimus observari, statuentes ut liberè conferantur Ecclesiastica Sacramenta, sed per Episcopum loci, cognita veritate, compescantur, qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare.* Agit adversùs omnium generatim Laicorum in Præpositos sibi Presbyteros irreverentiam, præsertim tamen adversùm Albigenses hæreticos, nostrorum Lutheranorum & Calvinistarum Præcursores, honestam sustentationem invidentes Clericis, ideoque damnantes etiam gratuitam fidelis populi oblationem, atque sperantes adversum suæ perfidiæ Clerum, quem ferro exstinguere non poterant, hoc modo evellendum. Etiam in sua Salisburgensi Synodo Joannes Cardinalis, Tusculanus Episcopus, & Martini quinti per Germaniam Legatus, hasce exactiones abominatur & damnat, & tamen adjungit: *Per hoc non intendimus, quod laudabiles consuetudines locorum seu Ecclesiarum habentium Cœmeteria, infringi debeant, & quod possint Rectores earumdem Ecclesiarum recipere licitè, si consanguinei vel alii pro defunctis post sepulturam aliquid offerre voluerint devotionis intuitu, & etiam pietatis.* Laudabilibus istis consuetudinibus ad Laicalem & Clericalem avaritiam frænandam plures jam Episcopi fixerunt mensuram & modum, de quibus ego non possim judicare.

CAPUT XIII.

Exponuntur exactio & oblatio pro Concionibus, Exorcismis, & aliis id genus.

Divini verbi prædicationem esse præcipuam Christiani Sacerdotii partem affirmat in prima ad Corinth. Epistola Apostolus: *Non sum missus Baptizare, sed Evangelizare.* Quare ab omni turpi quæstu, omnique ejus specie debet esse immunis & remota. Hinc de Domino nostro JESU CHRISTO, omnium Prædicatorum Principe, scribit in Sancti Joannis Evangelistæ Commentariis S. Joannes Chrysostomus: *Nemo* [Hom. 71.] *pecuniam Christo dedisse narratur, sed quod discipulæ victui necessaria præbebant.* Fuisse enim

vetustum Judaicæ genris morem, ut Magistrum ac Prædicatorem discipulæ sequerentur & alerent, restatur in pimo adversus Jovinianum
Cap. 14. libro, & in S. Matthæi Commentariis S. Hieronymus. Neque refert quod Dominus habuerit loculos.
Cap. 17. Respondet enim laudatua Chrysostomus: *Habuit ad pauperum ministerium, ut intelligas quanta tibi inopum & miserorum hac etiam in parte cura impendat.* Et Dominum non solummodo imitatus, sed quodammodo supergressus est Paulus Apostolus, qui nequidem sororem mulierem voluit circumducere, sed ex proprio manuum labore victitans seminavit Evangelium, apud quasdam Ecclesias gravavit neminem, & omnibus sese sine onere servavit. Hæc est illa suprema Apostoli gloria, affectata etiam per quosdam
Cap. 11. Pseudo-Apostolos, de quibus ipse in secunda ad Corinth. Epistola: *Ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut & nos.* Exponit in primæ Epistolæ
Hom. 1. Commentariis laudatua Cbrysostomua; *Ut laudem atque authoritatem sibi conciliarent, se nihil omnino accipere simulabant.* Rectè dicit, *Simulabant.* Loquitur enim ex eodem Apostolo: *Abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, sed in manifestatione veritatis, commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.* Dedecoria oceulta sunt in cordis intimo occultata hypocrisia, quam dealbatum sepulchrum dixit ipse etiam Dominus. Hinc semetipsum exponens Apostolus addidit, *Non ambulantes in astutia*, de qua eleganter rursum Chry-
Hom. 8. sostomua: *Quidnam est in astutia? In ea existimatione erant Pseudo-Apostoli, quasi ab accipiendis muneribus abhorrerent, cum tamen acciperent; sanctorum virorum & proborum Apostolorum existimatione fruebant, cum interim innumeris scaterent vitiis.* De illis denuo Apostolus: *Sustinetis, si quis vos in servitutem redigit, si quis accipit, si quis devorat, si quis in faciem vos cædit,*
Hom. 24. Quæ verba iterum exponit Chrysostomus: *Pecunias non accipiunt, ut plures accipiant, & animas perdant. Quin id quoque falsum: Nam & accipiebant, sed furtim.* Et infrà: *Videsne quo pacto Apostolus eos accipere ostendat? Ac non simpliciter accipere, sed etiam supra modum. Hoc enim vocabulo,* DEVORAT, *indicatur.* SI QUIS VOS IN SERVITUTEM REDIGIT: *Et pecunias, inquit, vestras, & corpora, & libertatem dedistis. Hoc enim majus est quam accipere. Nimirum quod ipsi non modo pecunias, sed vos etiam ipsos in arbitrio suo & potestate habeant.* Eam esse dicit artem pessimam, & vasritiem diabolicam, qua dolosi isti operarii perfectissimos sese Apostoloa mentiantur.

Ista Apostoli sanctitas fuit opus superogationia, fixam verò cunctis Evangelici verbi Præconibus à Christo Domino legem edicit in secunda ad eosdem Corinthios Epistola, jubens
Cap. 6. Dei Ministrum ambulare *in castitate.* Exponit
Hom. 11. dennò S. Joannea Cbrysostomus: *Per castitatem intelligit, quod à muneribus capiendis abhorreret, atque gratis Evangelium prædicaret.* De Evangelio dumtaxat vivere, seu sola ad sustentandam Sacerdotali parcimonia vitam necessaria, non exigere, sed spontè oblata accipere possumus, superflua omnia, nisi fortè ad pauperum causam, refutantes. Hinc ad eundem Apostoli locum
rectè scribit Theodoretua: *Castitatem vocat pecu-* Cap. 3.
niæ contemptum. Ex Evangelio enim dumtaxat manducare & bibere permittit prima ad Corinth.
Epistola, ubi rursum Theodoretus: *Vult ostende-* Cap. 11.
re Apostolus, quod posset ex lege Dominica necessarium alimentum à discipulis accipere. Hoc est licitum ministerii nostri stipendium, ab eadem Apostolica Epistola laudatum, de quo item laudarus
Cbrysostomua: *Non ad profusos sumptus, sed* Hom. 23.
ad necessarios usus. Stipendii enim vocabulo necessarium cibum intelligit. Et in primæ Epistolæ
Commentariis: *Ostendit Apostolus quod oportet Do-* Hom. 21.
ctorem esse parvo solatio contentum, soloque necessario cibo. Quæ multum notanda sunt ab illis, quibus lubet ex Evangelio, imò ex Ecclesiasticis sine omni labore beneficiis splendidè luxuriari. Ex ista Domini lege adversum Valentinianos, aliosque arcanæ istius dementiæ Prædicatores scribit
etiam Sanctus Irenæus: *Convenienter videntur mi-* Lib. 1. c. 1.
hi non omnes velle manifestè docere, sed solos illos qui etiam grandes mercedes pro talibus mysteriis præstare possunt. Non enim dicunt similia illis, de quibus Dominus dixit, Gratis accepistis, gratis date. Eos damnat, non solum quod hæreticas seminarent fabulas, sed insuper quod seminarent apud solos opulentos, opima munera reddituros. Dam-
nat nominatim Marcum Ægyptium, qui ex simi- Cap. 9.
libus seductarum mulierum donis collegerat grandem massam divitiarum. Adversus Montanum item Hæresiarcham & ejua Pseudo-prophetissas scribit apud Eusebium Cæsaræensem antiquus Ec-
clesiæ Scriptor Apollonius: *Iste est qui pecuniarum* Lib. 5. c.
exactores constituit, qui ablationum nomine munera 17.
accipienda præfixit, qui denique sui verbi Prædicatoribus, ut ejusdem verbi doctrina sordido ventris abdomine & ingluvie roboretur, salaria suppeditat. An non universa Scriptura videtur vetare, ne Propheta munera & pecuniam accipiat? Quando ego igitur Prophetissam fortè video aurum, argentum, & vestes pretiosas cupidè accipientem, quid est cur illam Prophetissarum numero non excludam? Et infrà: *Illos, qui à Montano Prophetæ & Martyres dicuntur, non à divitibus solum, sed à pauperibus etiam, ab Orphanis & Viduis pecunias exegisse, perspicuè ostendemus.* Montanua à suia auditoribus & sequacibus exigebat pecunias, fucabat honesto & licito necessariæ ad sobrium Cleri victum oblationis nomine, exigebat etiam aurum & vestea pretiosas, ordinabat similium oblationum Præfectos & Exactores, & ex fœdo isto gazophylacio suis Ministris erogabat ac figebat salaria: Quæ omnia merito damnat Apollonius. Etiam Severianum Gabalorum in prima Syria, & Antiochum Ptolomaidis in prima Phœnicia Episcopum, quod quæstus gratia Constantinopolim venerint concionatori, & magnam pecuniæ copiam ita collegerint, acriter notant Socrates &
Hermias Zozomenus. Longè aliter egit S. Tha- Lib. 6. c.
deua Apostolus, de quo apud Edessenos, ipsorum- 10.
que Regem Abgarum prædicante scribit Eusebius
Cæsaræensis: *Abgarus præcepit, ut cives sui in* Lib. 8. c.
unum convenirent, Thadæum concionantem attentè 19.
audituri.

audituri. Paulò post auro illum donari mandavit. At ille respuit, sic fatus: Si nostra prorsus dereliquimus, quomodo accipiemus aliena?

Gratuitum sine quovis stipendio ac populi gravamine ministerium Apostolus rectè vocat *Gloriam suam*. Causam dat in secundæ ad Corinthios Epistolæ commentariis Sanctus Joannes Chrysostomus: *Nihil mundanos perindè ædificat,*
Hom. 23. *ut nihil accipere. Hinc etiam dolosi operarii, isto sanctitatis fuco, quasi hamo aptissimo, simplicem populum devorandum, ac in servitutem redigendum, capturi, illud olim affectarunt, & etiamnum hodie affectant*. Et in Homilia sequenti: *Novum est hoc imposturæ genus. Nam cum alii, qui imposturam faciant, largiri & assentari soleant, isti contra fallant & accipiunt*. Porro virtutem istam, non ubique gentium, sed in sola Achaja & minori Asia Apostolus exercuit. Etenim ad Asiticos
Act. 20. Episcopos dixit Mileti: *Argentum & aurum aut vestem nullius concupivi. Ipsi scitis, quoniàm ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ*. Quod ipsum de Achaja testatur in utraque Epistola ad Corinth. Quod
Cap. 11. alibi ita non fecerit, lucet ex secunda Epistola: *Alias Ecclesias exspoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos, & egerem, nulli onerosus fui, nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres qui venerant à Macedonia*. Et infrà: *Hæc gloriatio non exstinguetur in me in regionibus Achajæ*. Et rursus in Capite sequenti: *Quid est quod minus habuistis ab aliis Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc inju-*
Hom. 27. *riam*. Exponit Sanctus Joannes Chrysostomus. *Siquidem injuriæ hoc ducebant Corinthii, quod Apostolus à se id impetrari minimè passus esset, ut quidquam ab ipsis sumeret, nec tantum fiduciæ concepisset, ut ab his ali sustineret*. Etiam Lucam, Titum, Timotheum, Barnabam, aliosque suos Corinthum missos discipulos ali non sustinuit. Hinc enim pergit in eadem Epistola: *Sed esto, ego non gravavi vos, sed cum astutus essem, dolo vos cepi. Nunquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos? Rogavi Titum, & misi cum illo fratrem, nunquid Titus vos circum-*
Hom. 28. *venit? Nonnè eodem spiritu ambulavimus? Nonnè iisdem vestigiis?* Exponit rursum Chrysostomus: *Objectioni occurrit Apostolus, eamque solvit. Quod ait est hujusmodi: Equidem ipse per avaritiam vos minimè circumscripsi. Verum fortasse quisquam hoc dicere queat, quod quamquam ipse nihil sumpserim, tamen cum vafer ac subdolus essem, id molitus sum, ut ii qui à me missi erant, suo nomine aliquid à vobis postularent, hisque per eos sumpserim, atque ita me compararim, ut aliorum manu accipiens, interim tamen acceptæ pecuniæ opinionem à me removerim*. Adversus hanc calumniosam suspicionem dicit: *Nonnè eodem spiritu ambulavimus? Nonnè iisdem vestigiis?* Uti ipse ne necessarium quidem alimentum sumere voluit à Corinthiis, ita nec fieri id passus est à discipulis. Vide & quintam decimam laudati Chrysostomi Homiliam super Epistolam ad Philippenses. Verum
Cap. 12. quæ hujus Apostolicæ abstinentiæ causa? Est duplex. Primam habes in laudata secunda Episto-
Hom. 12. la: *Omnia, charissimi, propter ædificationem vestram*. Exponit iterum Joannes Chrysostomus: *Demulcet Corinthios Apostolus. Amarulentè & aculeatè non dixit, ob imbecillitatem vestram, sed ut ædificemini*. Phrasis est mollior, res eadem. Nam ubi spirituali ædificatione opus est, non potest non esse aliquid infirmitatis. Eandem rationem adducit in prima Epistola, ubi hanc suam de scandalo regulam & exemplum: *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem*. Hanc, inquam, regulam suo exemplo probaturus, multis ostendit Evangelici Præconis ex Evangelio alimentationem esse juris naturalis, Evangelici, atque Apostolici, additque se rigidissimè apud Corinthios ab ipso abstinuisse. Utique ne ipsos scandalizaret. Christianæ charitatis esse affirmat, ut etiam ab utili nobis actione ob fratris infirmi scandalum abstineamus. Corinthii erant mercatores, dediti lucro, tenaces suæ rei, suspiciosi, dicaces, ideoque ab Apostolis, hominibus Hebræis, susurrabant sibi importari Evangelium, ut exportaretur aurum: suspicabantur Evangelium esse Judaicam negotiationem. At verò Macedones olim fuere viri hospitales, benefici in extraneos, adsectatores alienæ mensæ, & propriæ prompti largitores. Hinc ergo ab his accipiendum, ab istis nequaquam duxit Apostolus.

Alteram Apostolicæ abstinentiæ rationem habes in secunda ad Corinthios Epistola: *Ut ampu-* Cap. 11.
tem occasionem eorum, qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut & nos. Infirmitas, in qua Apostoli virtutem proficere atque perfici Dominus voluit, fuerunt contumeliæ, fames, sitis, carceres, publica infamia, flagra, stigmata, ac præsertim Pseudo-Apostoli, seu falsi fratres, adeò adversi & maligni, ut ad inflammandam, quæ ejus vincula & captivitatis calamitates adgravaret, Neronis Augusti rabiem, *per contentionem & invidiam*, id est, insolenti audacia, Christum prædicarent. Horum aliqui etiam Corinthum accessere. Et licèt ipsi novellos illic Fideles devorarent in abscondito, redigerent in servitutem, quin & in faciem cæderent, seu ob non acceptas ad placitum pecunias contumeliosè invaderent, dolosè simularunt se nihil accipere, blaterarunt que Paulum non esse legitimum Apostolum, sed hominem gyrovagum, cui non foret alius scopus, quam ex Apostolatus fuco facere quæstum. Ita multorum animos à Paulo & ejus Evangelio diverterunt. His nugivendis histrionibus omnem gloriandi, & sese suprà veros Apostolos exaltandi occasionem abscissam volens Paulus fecit in veritate, quod ipsi mendacio simulabant. Quæ regulæ ab hodiernis etiam ad Hæreticos aut Gentiles Apostolis seu Missionariis notandæ sunt, atque servandæ. Horreant fieri similes Joanni Buggenhaghio, Martini Lutheri socio, qui à Danis, quos Pseudo-Apostolus seduxerat, ad suos rediens fertur abeuntem terram spectasse è navi, ac salutasse: *Vale Dania, habeas tu meum Evangelium, ego tuum aurum*. Quales nundinatores meritò persequitur Romana Ecclesia, suis ad inopes aut duras gentes Apostolis consueta viaticum & sportulas impartiri. Ex eodem fonte Innocentius tertius

in sua Lateranensi Synodo mandavit cunctis amplarum Diœcesenn Episcopis, *Ut viros idoneos ad sanctæ Prædicationis officium exequendum assumant, potentes in opere & sermone, qui commissas sibi plebes vice ipsorum, cum per se idem nequiverint, sollicitè visitantes, verbo ædificent & exemplo, quibus ipsi, cum indiguerint, congruè necessaria subministrent, ne pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incepto*, aut plebes gravare. Ita Argentinenses, quod prædicationis officium in sua Ecclesia instituerint cum magna pensione, laudat Conrardus Abbas Uspergensis.

Cap. 10. A. 1478.

Istos Pseudo-Apostnlos in litteris ad Columbenses suæ Parochiæ Monachos insectatur etiam S. Ivn Carnutensis Episcopus: *Præterea qui de laboribus manuum necessaria sibi præparare non sufficiunt, non benè prospiciunt. Quia quæ in aliis reprebendunt, frequenter ipsi committunt, dum victi penuria victus prædicant populis innocentiam suam, quod est oves vendere; prædicant ut manducent, quod est boves vendere: Cum tales venditores cum venditoribus columbarum de Templo Dominus ejecerit, & à Catholicorum societate eliminandos horum similes præfiguraverit. Neque enim hoc eos excusare videtur, quod manu sua pecunias non accipiunt, sed Giezitas suos aut secum habent, aut post se mittunt, qui collectionem accipiant, & in quorum voluerint usus expendant. Hæc in se si considerarent, Clericos, Monachos, Rectores Ecclesiarum & Monasteriorum non tanto studio lacerarent*. Quidam eo tempore Monachi garriverunt communes Ecclesiarum & Monasteriorum possessiones esse Clericali sanctimoniæ, & Monastico præsertim paupertatis voto adversas, damnaverunt, deseruerunt Monasteria, & sese transformarunt in Anachoretas. Eorum aliqui de manuum suarum labore aut non poterant, ant ex desidia nolebant sibi comparare victum. Hinc populis non solum Evangelium, sed & suam sanctimnniam abiere prædicatum, idque cum socio, qui mendicaret pro ipsis, & faceret collectam. Ecclesias, Cœnnbia, Clericos, & quosvis Cœnobitas Monachos lacerabant pessimè, ajebant esse in statu damnationis, ad Apostasiam sollicitabant, titubare fecerunt multos, etiam quosdam Columbenses, quibus adversum istos seductores muniendis adjunxit Ivo Episcopus: *Hæc scripsi vobis, fratres, ut non terreamini tonitru vanarum comminationum, neque moveamini à vestro sensu, sed secundùm statuta præcedentium Patrum vitam vestram dirigatis, & obedientiam, quam Prælatis vestris debetis, & stabilitatem, quam Monasterio vestro professi estis, firmiter teneatis, ne damnationem eorum, qui vota sua irrita faciunt, incurratis.* Hi sunt illi gyrovagi, adversum quos in secunda Pictaviensi Synodo statuerunt Cardinales Joannes & Benedictus, Paschalis secundi per Galliam Legati: *Ut sanctorum Reliquias causa pecuniæ & quæstus circumferentes ad prædicationem non admittantur*. Erant hypocritæ & Sarabaitæ, prædicabant ex amnre quæstus, & sine Episcopali authoritate, ideoque ipsos merito notat de Simonia S. Ivo, & ipsnrum mendicos socios appellat Giezitas. Absit ergn ut damner, qui tunc needum erat in Ecclesia, regularem statum

Cap. 192.

fratrum mendicantium. Etenim gratis docere & prædicare, & ex mendicato vivere est omnino Apostolica perfectio. Nam ita Paulum Apostolum vixisse apud Corinthios, in secundæ ad ipsos Epistolæ Commentariis palam testatur Sanctus Joannes Chrysostomus.

Hom. 27.

Notanda sunt Sancti Ivonis verba, *Prædicant ut manducent*. Continent antiqnam & certam Christianitatis regulam, quæ divini verbi præconium, quodvis Sacramentum, Ecclesiæ regimen aut ministerium, seu statum Clericalem, non dico ex abundantiæ, aut luxus, sed ex necessarii victus amore factum, administratum, aut susceptum, de gravi semper peccato damnavit. Palam id docet in libris adversus Parmenianum S. Augustinus: *Apostolus ait, Si volens hoc facio, mercedem habeo; si autem invitus, dispensatio mihi credita est. Id est, illis prodest quibus hoc dispenso, non mihi qui fictus sum. Qui enim invitus facit propter commoda & gaudia carnalia, quæ si aliter habere posset, illud Ecclesiæ ministerium desereret, ipse utique fictus est, ideoque invitus facit.* Neque enim in ministerium, sed in illa commoda fertur ejus voluntas, atque ita est palam fictus & invitus. Consonat in Canonicis ad suos Chore-Episcopos litteris magnus Basilius: *Plurimi metu, ne in milites referantur, seipsos ministerio ingerunt.* Eos esse dicit ministerio indignos. Qund notent illi, qui ad laicum forum, vectigalia, aut alia reipublicæ onera declinanda suscipiunt Clericatum. Ad suns item Presbyteros scribit S. Synesius Ptolomaidis Episcopus, Pentapolitanæ Provinciæ Metropolita: *Illud par est ad vos usurpare, Honesta fiant honestè. Amputetur omnis de lucro contentio: Omnia Dei causa suscipiantur. Non eandem esse virtutis atque nequitiæ materiam oportet. Cursus ille pro pietate est. Pro animabus certandum. Quisquis per Ecclesiæ tuendæ speciem marsupium auget, atque hoc ipso, quod iis temporibus utilis esse videatur, quæ animæ vim efflagitant, sibi potestatem conciliat, is est quem nos extra Christianum consortium volumus amandatum. Non maneam virtutem fecit Deus: Non illa societate nequitiæ indiget. Non Deo milites deerunt, Ecclesiis idonei. Commilitones invenies, hic quidem mercedis expertes, sed in Cœlo plena mercede donandos. Ejusmodi vos sitis.* Eruditi quidam Laici, quod operam suam ad expugnandos tunc grassantes Arianos viderent Ecclesiæ utilem ac qnasi necessariam, sibi ab Episcopis oblatum Ministerium & Clericatum non nisi sub pinguis stipendii sponsione voluerunt admittere. Eos non solum omni ministerio, sed & communione indignos adfirmat Synesius, confidens Ecclesias sine idoneis & castis Ministris nunquam à Domino deserendas. Quod ipsum in Pastorali ad suos Clericos & Monachos Epistola tradit elegantissimè Sanctus Agobardus, sub Ludovico pio Lugdunensis Archiepiscopus: *Sunt qui non apparent hominibus impii, sed per simulatam justitiam fiunt in oculis hominum sepulchra dealbata, in Dei autem oculis, id est, intus sunt pleni ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Ait beatus Paulus Apostolus:* NON ENIM SUMUS, SICUT PLURIMI, ADULTERANTES VERBUM DEI, SED EX SINCE-

L. 2. c. 11. Epist. 5.

RITA-

RITATE, SICUT EX DEO, CORAM DEO IN CHRISTO LOQUIMUR. *Et iterum*: HABENTES HANC MINISTRATIONEM, JUXTA QUOD MISERICORDIAM CONSECUTI SUMUS, NON DEFICIMUS, SED ABDICAMUS OCCULTA DEDECORIS, NON AMBULANTES IN ASTUTIA, NEQUE ADULTERANTES VERBUM DEI, SED IN MANIFESTATIONE VERITATIS. *Sicut enim adulter non quærit fructum prolis, sed tantum ut suæ voluntati satisfaciat, & libidinem impleat, ita omnis, qui ministrationem verbi suscepit, si ex sinceritate salutem audientium, & ædificationem Ecclesiæ non quærit, sed causa alterius rei, quæ minor est quam salus Auditorum, Verbum Dei loquitur, ut suæ nimirum propriæ voluntati obtemperet, adulter est. Ergo non soli hæretici adulterant Verbum Dei miscendo fallacias suas, sed & omnes qui per sacrum Ministerium ad honores & divitias temporales pervenire festinant. Etiam & illi, qui ad honores & divitias sublimari non possunt, & victum aut tegumentum quotidianum ex sacro Ministerio adipisci cupiunt. Quia non ideo sumptus accipiunt ut prædicent, sed ideo prædicant ut accipiant; nec loquuntur ex sinceritate sicut ex Deo coram Deo, sed ambulant in astutia; nec abdicant occulta dedecoris, sed amplectuntur: Adulteri sunt.* Eruditè & acriter prosequitur istud argumentum. Quod ipsum in variis Epistolis Isidorus Pelusiota, ac in secundæ ad Corinthios Epistolæ Commentariis facit Theophylactus. Ex Clericatu, Ecclesiæ Ministerio, aut prædicationis officio non vetant victum & alimentum accipi, sed vetant hæc esse suscepti status aut Ministerii finem. Adimpleri hinc volunt legem Domini: *Quærite primum regnum Dei & Justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Nec secundario hæc possunt quæri. Qui enim partim ex Dei, partim ex lucri amore prædicat, ministrat, aut Ministerium accipit, miscet aquam vino, in bove & asino arat, vestimento veteri assuit pannum novum, quid ejus dextera faciat sinistra novit. Atramen dum Deus est principalis finis, ejusque amor uri primus motor opus nostrum dirigit, est macula dumtaxat venialis.

Eadem est ratio ingressus Monastici & professionis. Egregiè id in primo libro de Cordis compunctione tradit Sanctus Joannes Chrysostomus: *Quod homines sæculi viam spatiosam gradiantur, non valdè mirum est, eos autem qui videntur crucem suam sustulisse & sequi Christum, per hanc spatiosam velle incedere, non tibi prodigiosum videtur? Denique Monachi, cum de Monasteriis & habitationum locis percunctantur, ante omnia requirunt, si requies sit in loco, si abundent omnia, si aquarum copiæ fluant. Sed etsi de eremo requirant, etiam ibi ante omnia de requie tractant, & de opportunitate Ministerii corporalis. Si vero ad aliquam dispensationem vocaveris, aut aliquid Ministerii divini injungere volueris, prima statim sollicitudo est ejus, & prima illius verba sunt: Si est ibi requies ubi eundum est, si inveniantur quæ necessaria sunt abundanter, si nihil desit eorum quæ lata & spatiosa via deposcit.* (Cap. 6.) Cur inter Fideles sint multi non tantum tepidi, sed & pravi, quærit in actuum Apostolicorum Commentariis idem Chrysostomus, & respondet: *Alii quoniam cum parvuli essent, baptismum susceperunt, alii vero cum infirmi, carent alacritate vivendi juxta Deum.* (Hom. 13.) Infantes aliena, infirmi aut non recta, aut non plena voluntate Christianam legem suscipiunt, ideoque ipsorum multi in arena ædificant, atque ita facilem patiuntur ædificii ruinam. Quærenti cur etiam Clericorum & Monachorum multi teporem patiantur in suscepto gradu, imo & quidam ab illo excidant, respondebo quod illum non casta, aut non plena mente susceperint, atque ita adeo ponderosam & sublimem sanctitatis molem in debili fundamento fabricarint. Est vitium in Ecclesia antiquum adeo & frequens, ut de ipso laudatus Joannes in adducto libro accuset quasi omnes, etiam semetipsum. Casta enim intentio non solet omnibus in primo conversionis aut promorionis exordio donari.

Etiam pro exorcismis exigere est Simonia, de qua in Apostolicorum Actuum Commentariis idem Chrysostomus, agens de filiis Scevæ adhuc in Judaismo infidelibus, & tamen per invocatum Domini nomen Dæmonia exorcizantibus: (Hom. 41.) *Vide impietatem potentissimam. Judæi cum adhuc manerent in impietate, per ipsum negotiari voluerunt, atque sic omnia faciebant ad vanam gloriam & lucrum.* Lucri causa obambulare esse dicit Judaicorum Exorcistarum morem pessimum & antiquum. Et hinc Oriono, Ailensis ad rubrum mare civitatis Primario, à Dæmonum læsione per Sancti Hilarionis exorcismos liberato, ideoque magna dona offerenti, respondit apud Sanctum Hieronymum laudatus Hilarion: *Non legisti, quid Giezi, quid Simon passi sint, quorum alter accepit pretium, alter obtulit, ut ille venderet gratiam Spiritus Sancti, hic mercaretur?* Nec in pauperes erogands voluit ista munera admittere. (Hom. 52.) Etiam pro aliis miraculis & precibus posse quidem necessarium victum, nequaquam tamen munera accipi docet laudatus Chrysostomus in iisdem Commentariis. Et hinc Christianam ancillam, quæ miraculis Iberos ad Christi Domini fidem perduxit, & ab ipsorum Rege munera accipere pauper noluit, merito laudant Ruffinus, Socrates, Theodoretus, ac Hermias Zozomenus.

CAPUT XIV.

Exponitur varia exactio Ministrorum Episcopalium.

Quod Patriarchæ Constantinopolitani, Carthophylax, & alii Ministri ab ordinatis Clericis aliquid exigant, est antiqua consuetudo. Et quia Patriarcha ille non solos suæ Parochiæ, sed quosvis Orientalis Ecclesiæ Clericos ex longa invasione & usu ordinabat, erat pingue lucrum. Quin & posterioribus sæculis cum schismate crevit avaritia & exactio, ideoque multi no-

noluerunt apud Constantinopolim ordinari. Hinc in sua, quam in quinquagesimi Carthaginensis Canonis commentario adducit Theodorus Balsamon, ad Alexiaca Cathecumena Synodo statuit Michael Patriarcha: *Ne sit prætextus, isque satis elegans, iis qui nolunt hic ordinari, ad religiosum nostrum Carthophylacem accedentibus, quod majorem fortè subeant innovationem, quam olim dari fuerit consuetudo, & ei quoque rei à nostra Mediocritate est hodie provisum. Cautum est enim, ne antiqua in eis consuetudo transiliatur, sed illa sola dentur Episcopi Ministris & religiosissimo hujus temporis Carthophylaci, quæ ab iis, qui ordinantur, jam olim dari consuevere.* Exactionem non damnat, aut abolet, sed solummodo reducit ad antiquos limites, & vetat deinceps augeri. Ridiculum est vetus ad centesimam vigesimamtertiam Justiniani Augusti novellam legem in Joannis tertii Patriarchæ Constantinopolitani collectione Græcum de omnibus hisce exactionibus scholion: *Hæ præstationes legitimo jure fiunt, postquam Imperator, qui sæcularium est Dominus, illas approbavit. Non enim ob ordinationis gratiam pecunia accipitur, neque propterea indigni admittuntur, sed Honorarii & beneficentiæ vice præbetur illud modicum, quod lege definitum est.* Quasi vero ad Laicum pertineat Principem Simoniam statuere vel purgare.

Adversùs similem Romanæ Ecclesiæ abusum longè sanctiùs in sua Romana Synodo processit
Lib. Ep. 44. Magnus Gregorius: *Antiquam Patrum regulam sequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione Pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam nova per ambitionem simulatio invenit, appellatione pastelli. Quia enim ordinando Episcopo Pontifex manum imponit, Evangelicam vero lectionem Minister legit, confirmationis autem ejus Epistolam Notarius scribit; sicut Pontificem non decet manum, quam imponit, vendere, ita Minister vel Notarius non debet in ejus ordinatione vocem suam vel calamum venundare. Pro Ordinatione vero, vel Pallio, seu chartis, atque pastello, eundem qui ordinandus est vel ordinatus, omnino aliquid dare probibeo. Ex quibus prædictis rebus si quis hinc aliquid commodi appellatione exigere, vel deferre fortè præsumpserit, in districto Dei omnipotentis examine reatui subjacebit. Is autem, qui ordinatus fuerit, si non ex placito, neque exactus, neque petitus, post acceptas chartas & Pallium aliquid cuilibet ex Clero, gratiæ tantummodo causa, dare voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus, quia*
Epist. 5. *ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non processit.* Quam sanctitatem dudum in Romana Ecclesia perseverasse ostendunt litteræ, quas ad Sancti Bonifacii Martyris, tui per Franciam Legati, de opposito vitio querimonias scripsit Pontifex Zacharias.

Posteà tamen defecit. Etenim ad Richardum Albanensem Episcopum, Paschalis secundi per Gallias Legatum, de tribus Primatibus Ecclesiæ suæ Clericis, similium exactionum accusatis, scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnotensis: *Romanæ Ecclesiæ consuetudine se defendunt, in qua dicunt Cubicularios & Ministros sacri Palatii multa exigere à consecratis Episcopis vel Abbatibus, quæ*
Ep. 133. *oblationis vel benedictionis nomine palliantur, cum nec calamus nec charta gratis ibi, ut ajunt, habeatur.* Iniquitatem istam dicit in Ecclesiis esse antiquissimam, adeoque contumacem, ut non ipsa omnium Mater Romana possit à suo gremio eliminare. Et hinc secunda Ravennas sub Clemente quinto celebrata Synodus sanxit, ut Episcoporum Notarii & Sigilliferi pro scriptura, charta, schedula, cera, sigillo, omnique suo, quod sa- Can. 32.
cris Clericorum ordinationibus impendunt, ministerio ultra duos Venetos non possint accipere. De Notariis & aliis Ministris, aliquid circa Episcoporum & Prælatorum electiones aut confirmationes scribentibus, statuit Synodus Basileensis: *Emolumentum eis aliquod moderatè taxetur, haben-* Sess. 12.
do respectum ad laborem & operam scripturæ, non ad fructuum Prælaturæ valorem. Et generatim de cunctis, qui in Episcoporum aut Clericorum consecratione, electione, confirmatione, investitura, installatione, aut quovis alio quid scripserint: *Nihil penitus ante vel post exigatur ratione litterarum, Bullæ, sigilli, prætextu cujusvis consuetudinis, privilegii, vel statuti, aut alia quavis causa vel occasione, directè vel indirectè, solum scriptoribus, abbreviatoribus, & registratoribus litterarum seu minutarum pro ipsorum labore competenti stipendio solvendo.* Exactiones istas etiam Apostolicæ Sedi interdicit, damnatque de Simonia. Et Toletana sub Xisti quarti Pontificatu Synodus, non solum Episcopis, sed & ipsorum Janitoribus, Barbitonsoribus, ac aliis Officialibus districtè vetat omnem pro sigillo aut cera exactionem, Notariis tamen permittens ut pro Reverendis seu dimissoriis, & pro testimonialibus ordinum litteris accipiant decem Moraberinos. Quæ omnia firmavit & auxit Sacro-sancta Tridentina Synodus, pro cunctis istiusmodi litteris quid etiam sponte oblatum vetans accipi ab Epis- Sess. 21. cap. 1.
coporum Ministris, solisque fixum stipendium non habentibus Notariis indulgens decimam, cujus Episcopus nequaquam possit esse particeps, aurei partem, & hoc in illis tantum Ecclesiis, ubi non viget melior consuetudo. Omnem aliam non dumtaxat exactionem, sed & spontè oblati acceptionem damnat de Simonia.

Ista avaritiæ lepra pessimè olim laborarunt Chor-Episcopi, Archi-Presbyteri, ac præsertim Can. 15.
Archi-Diaconi. Quod Archi-Diaconi in Parochiales Presbyteros dominatum, tyrannidem & iniquas exactiones exercerent, palam asseverat & damnat secunda Synodus Cabilonensis. Et tertium Ludovici pii Imperatoris Capitulare Regiis Missis, seu Ecclesiarum Visitatoribus injungit, ut inquirant de Episcoporum Ministris: *An indebita xenia à Presbyteris exigant.* Probos ac integros, qui plebem ac inferiorem Clerum non vexent exactionibus, deinceps ab Episcopis fieri Chor-Episcopos, Archi Presbyteros, atque Archi-Diaconos, etiam promotorum avaritiam compesci mandant sexta Parisiensis, & secunda Lib. 1. c. 26.
Synodus Aquisgranensis. Addunt ex ista improbitate scandalizari populum, Sacerdotium contemni, & plura in Ecclesiam mala cumulari. Lib. 1. c. 2.
Quæ omnia etiam Canonicis ad Hedenulphum novellum Laudunensis Ecclesiæ Episcopum litteris inseruit Hincmarus Metropolita Remensis.

ſis. Archi-Diaconorum in Parochiales Presbyteros & Clericos angarias atque indictiones ex vigesimo tertiæ Toletanæ Synodi Canone damnat item in litteris ad Lisiardum Suessionensem Episcopum Sanctus Ivo Carnutensis. Ubi tamen advertas Canonem istum non in Archi-Diaconos, sed in Episcopos loqui. Adeò hac in re excessit Theobaldus Archi-Diaconus Parisiensis, ut ejus Nepotes venerabilem, à quo sistebatur & culpabatur ista improbitas, Thomam Canonici ad Sanctum Victorem Monasterii Priorem, intra sacras, ad quas confugerat, Stephani Parisiensis Episcopi manus impiè & barbarè trucidarint. Facinus exponunt Petrus Venerabilis & Sanctus Bernardus. Et hinc in Synodo sua Lateranensi statuit Alexander tertius: *Archidiaconi sive Decani nullas exactiones sive tallias in Presbyteros seu Clericos exercere præsumant.* Quem Canonem suis Decretalibus meritò inseruit Gregorius nonus.

Ep. 17. Ep. 158 Lib. 3. tit. 39. c. 6

Porrò exactiones suas variis illi titulis fucabant, & purgare conabantur. Chor-Episcopus, Archi-Presbyter & Archi-Diaconus sunt Episcopi manus & oculi, in suos districtus habent jurisdictionem ordinariam, ipsisque multam curam debent. Hinc ex cujusvis sibi subjectæ Ecclesiæ proventibus volebant portionem aliquam, quasi decimam decimæ. Nam & Episcopali curæ aliquod ex illis solatium, seu partem sacri Canones assignant. Justus erat titulus, maculatus tamen excessibus, adversùm quos statuit secundum Ludovici pii Imperatoris ad Episcopos Capitulare: *Ne Ecclesiæ in restauratione aut in luminaribus juxta possibilitatem rerum negligantur, vestra invigilare debet solertia. Et sicut alios prohibetis, ne de mansis ad Ecclesiæ luminaria datis aliquid accipiant, sic & vos & vestri Archidiaconi, de eisdem mansis nihil accipiendo, aliis exemplum præbeatis.* Regia amortizationis lex erat tunc ignota. Attamen ne jura sua perderet Dominus Rex, aut in illis solvendis nimium gravaretur populus, exempta à publicis oneribus mansa ad certum dumtaxat numerum habebat quævis Parochialis Ecclesia, & ipsis quidquam pendi Archi-Diaconis, ipsisque etiam Episcopis piè vetuit pius Ludovicus. Ea enim ultra honestam Ecclesiæ & Cleri sustentationem nihil aut parum suppeditabant. De aliis mansis & proventibus aliquid accipi omnino permittit.

Cap. 5.

Et hinc de *portionibus Ecclesiarum* ad Episcopum pertinentibus, quas sui Archi-Diaconi ante & post ejus electionem sibi usurparant, num haberet Canonicam sententiam, qua ista rapacitas cohiberetur, à Sancto Ivone postulavit memoratus Lisiardus Episcopus Suessionensis. De cunctis Parochialium Ecclesiarum præter exempta mansa proventibus suam portionem habebant & Episcopus & Archi-Diaconus, verum Archi-Diaconi Suessionenses, sua non contenti, etiam Episcopi portionem ex nescio quo titulo aut fuco invaserant & detinebant. Hinc reposuit Sanctus Ivo: *Nova sunt hæc genera morborum, & ideo nova exigunt genera medicamentorum. Tamen si inspiciamus Epistolam Isidori Leutredo Episcopo Cordubensi directam, patenter intelligi poterit, quia non pertinet ad Archi-Diaconum præter portionem suam aliquid de reditibus Parochiarum sibi retinere, vel ultra terminos à Patribus positos aliquid usurpare.* Discertè asserit Archi-Diaconis deberi portionem suam, idque ex statuto Patrum. Et hinc indictiones & talliæ, quas Alexander tertius & aliæ damnarunt Synodi, sunt solæ illæ, quæ fiant ultra istam portionem.

Alter Archi-Diaconalium exactionum fucus fuit Ecclesiarum visitatio, adversùs quem statuit in quinto Capitularium libro Hincmarus Metropolita Remensis: *Ut non occasione victus Parochias circumeatis, quatenus de aliorum stipendiis viventes vestra stipendia conservetis.* Cap. 2. Subditas Ecclesias visitanti, uti Episcopo, ita & Archi-Diacono debentur procurationes, seu honestum viaticum ac alimentum. Hinc quidam, ne domi comederent & expenderent, lentè ac morosè visitatum abibant, istasque artes Hincmarus abolet & damnat. Et quia etiam necessariarum visitationum procurationes frequenter habuerunt varios excessus, ipsas esse moderatas, & non gravari Parochos sanxit in sua Lateranensi Synodo Alexander tertius. Pergit Hincmari Capitulare ad Archi-Diaconos: *Ut à Presbyteris xenia non accipiatis, quatenus illorum mala fama cooperiatur.* Quod ipsum in Canonicis ad Hedenulphum Landunensem Episcopum litteris expressit. Nec solum criminum pœnas, sed & ipsam visitationem pecunia redimi à criminosis Clericis permittebant quidam Archi-Diaconi, quas sordes in sua laudata Synodo damnat etiam laudatus Pontifex Alexander. Pergit rursum Hincmarus: *Quando Parochias circumitis, nolite graves esse Presbyteris, petentes frischingas, vel pisces, vel formaticos, aut annonam,* Cap. 4. *aut alias quaslibet res, ut habeatis, quando ad civitatem reversi fueritis, unde quasi fratribus refectionem faciatis, at salvis stipendiis vestris habeatis unde vos & vesteos conducatis.* E visitatione redux Archi-Diaconus solebat Agapes facere, seu amicum inter Ecclesiæ suæ confratres convivium: Hinc partim ad illud, partim ad suum ac suorum in via & reditu pastum exigebat à Parochis esculenta varia, pessimumque abusum Hincmarus circumscribit.

Tres insuper alios istarum exactionum fucos addncit idem Hincmarus: *Nolite quasi pro aliquo adjutorio ad quamcumque rem denarios apud Presbyteros postuletis, neque quando ad Synodum, vel pro inquisitione Ministerii sui venerint, eulogias exigatis, sed si fortè commodum fuerit pro sua voluntate & commoditate aliquid gratis offerre, cum gratiarum actione accipite.* Parochianam seu Diœcesanam Synodum dirigere, dubios Parochialis Cap. 5. Ministerii casus exponere, & pro communi Ecclesiæ bono quandoque onera subire debet ex officio Archi-Diaconus: & pro cunctis istis aliquod solatium, stipendium, & adjutorium exigebant à Parochis. Rursum Hincmarus: *Nolite quasi per precationem caballos vestros vel amicorum vestrorum ad pastum Presbyteris commendare, neque annonam vel fodrum ab eis exigatis.* Fodrum est vox Lombardica, significans publicam exactionem. Porrò ne nimium durus in Archi-Diaconos videretur Hincmarus, laudatis suis Capitulis admiscuit aliquid dulce: *Ideo vobis de* Cap. 6. *facul-*

facultatibus Ecclesiasticis, juxta quod Apostolus de lege dicit, Non obturabis os bovi trituranti, solatium præbeo, ut Presbyteros non gravetis. Dedit Archi-Diaconis speciales proventus & pinguiorem Præbendam, quæ sanctissima constitutio etiamnum viget in multis Ecclesiis, quarum proinde Archi-Diaconi sine gravi crimine nequeant Parochiales Presbyteros exactionibus gravare.

Adversùm Cestrenses Archi-Diaconos scripsit
ad ipsorum Episcopum Stigandum etiam San-
Ep. 27. ctus Lanfrancus Primas Cantuariensis: *Clerici vil-
larum nostrarum, qui in vestra Diœcesi existunt, que-
sti nobis sunt, quod vestri Archi-Diaconi repertis oc-
casionibus pecunias ab eis exquirunt, & à quibusdam
jam acceperunt.* Exaggerat facinus, & pergit: *Mandamus itaque vobis, ut malè accepta sine dilatione reddi jubeatis, & Ministris vestris, ne ulterius id præsumant, servandæ charitatis studio prohibeatis.* Et in Auscensi Synodo statuit pro Sancti Orientii Monasterio Cardinalis Hugo Blancus, Legatus Alexandri secundi: *Archi-Diacono interdicimus, convivia more Symbolorum in Monasterii Ecclesiis peragi, aut in honore ejus aliquid usurpari contra consuetudinem veterem.* In suis ad prædictam laudati Lanfranci Epistolam Scholiis Lucas Dacherius publicavit insignem Epistolam, qua Archi-Diaconorum à suo Sancti Petri Monasterio exactiones compesci per Paschalem secundum rogat Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Et ad
Joannis Carnutensis Episcopi Officialem scribit
Ep. 25. Petrus Blesensis: *Scio quia munerum cupiditas
subvertit cor tuum, ut fieres Officialis Episcopi. Tota Officialis intentio est, ut ad opus Episcopi suæ jurisdictioni commissas miserrimas oves quasi vice illius tondeat, emungat, excoriet. Isti sunt Episcoporum sanguisugæ, evomentes alienum sanguinem, quem biberunt.* Grassantia tunc in istis hominibus facinora atque flagitia describit insigniter & damnat. Quod ipsum fecerunt in Senonensi Synodo Archiepiscopus ibidem Tristandus de Salazar, & in litteris ad Adrianum sextum Pontificem Germanorum Procerum Conventus Nuren-
l. 2 c. 3. burgensis. Est vitium Hincmaro longè anti-
quius. Etenim apud Monachum Marculfum extat vetusta Gallicanæ Ecclesiæ formula, qua Monasterii Fundator removet & circumscribit Pontificum & Ecclesiasticorum Officialium exactiones, exquisita & lauta convivia, gratiosa vel insidiosa munuscula, caballorum præstus, paravereda, & quasvis angarias & functiones. Quin
Lib. 1. imò & Lucium Pelusii Archi-Diaconum, quod
Ep. 29. *divinum sacrarium per avaritiam contaminaret, per
nummariam manuum impositionem sibi aggregaret*
Ep. 30. *opes*, atque ita columbas in Ecclesia venderet,
Ep. 177. graviter arguit Isidorus Pelusiota. Æquè damnat
Eusebium Episcopum, quod ista permitteret. Eadem notat in Pansophio Archi-Diacono, & Marone Œconomo. Eodem tempore Provinciæ Præses Cyrenius vendebat omnia civilia judicia atque officia, & ita vendebantur sacra & profana. Hinc Rempublicam in ruinam currere laudatus Isidorus non fuit vanè ominatus.

CAPUT XV.

Exponitur varia Episcoporum exactio.

QUod Episcopi Clero & populo suo collectas & exactiones indicant, est Apostolica institutio, ut liquet ex variis locis Apostolicarum Epistolarum. Ita sestertia centum millia nummum è Cleri & populi sui collatione collegit, & redimendis è Barbarorum captivitate fidelibus
Numidiæ fratribus ad ipsorum Episcopos misit
Sanctus Cyprianus, addens in similes, quos Deus Ep. 60.
avertat, casus similia subsidia omnino non defutura. Earundem exactionum meminit in libro de fuga in persecutione, & in libro de jejuniis Ter-
tullianus, adjungens eam *Conferendarum stipium* Cap. 13.
industriam esse capturam nostrorum Episcoporum, ut regno suo securè frui possent sub obtentu procurandi. Quod nempe ultra necessitatem exigerent, ac inde luxuriarentur. Lapsus ad Montanum Tertullianus loquitur in orthodoxos Episcopos, ideoque forsan calumniatur. Nam & Sanctum Athanasium, quod subjectas sibi Ecclesias exactionibus vexaret, apud Constantium Augustum acriter & falso accusavit factio Eusebiana. Quidquid sit, abusus Ecclesias tandem omnino occupavit. Etenim Hispaniarum Episcopus, quod non solum Parochias, sed ipsarum insuper Clericos servili more premerent, adeoque in Clero
suo contra Apostoli mandatum dominarentur, Can. 2.
notat secunda Synodus Bracharensis. Quod per
Parochias suas non Sacerdotaliter desævirent, & Cap. 20.
Exactoris potius quam Episcopi nomen mereren- Can. 4.
tur, affirmat tertia Toletana. Quod ipsum re- Can. 5.
petunt septima, & decima sexta. Idem vitium, præsertim quod ad consignandos infantes egressi Clerum ad sumptuosa sibi paranda convivia compellerent, damnat in Siculorum Episcopis, & certa Concordata inter partes stabilit Pelagius secundus, quæ rigidè servari jussit etiam proximus ejus successor Gregorius Magnus.
Abusum in Orientali Ecclesia grassantem dam- Cap. 11.
navit etiam quartus Canon septimæ Synodi. Et Ep. 24.
septimus decimus secundæ Cabilonensis: *Inventum est, quod in quibusdam locis Presbyteri duodenos vel quaterdenos denarios Episcopis in censum annis singulis darent, quod penitus abolen-
dum esse decernimus.* In Romana sua Synodo
Eugenius secundus emisit hunc Canonem: *Nulli* Cap. 26.
Episcoporum liceat à subjecto Sacerdote, vel à quolibet Clerico, & piis locis dationes ultra Patrum statuta exigere, aut superposita in angariis inferre. Clericos alendos dicit ab Episcopo, non expi-
landos. Addit immobiles præsertim Parochia- Cap. 16.
lium Ecclesiarum res ab ipsis non posse invadi. Missis à se Ecclesiarum Visitatoribus, ut in istas Episcoporum exactiones diligenter inquirerent, injungit in tertio suo Capitulari pius Imperator Ludovicus. De eodem excessu, uti vera Simonia, Hincmarum Laudunensem Episcopum durè perstrinxit in quinquaginta quinque Capitum Epistola Hincmarus Metropolita Remensis, &

ejus

ejus degradati successorem Hedenulphum coegit in litteris Canonicis ad solemnem vitii ejerationem. Eodem tempore inter quosdam Francorum Episcopos & Clericos natæ sunt tantæ de hac re contentiones, ut hi ad Regem Carolum
Can. 14. Calvum provocatint, & Rex ediderit famosa Tolosana Capitula, quæ partes componerent ad tempus, & malo per interim providerent. Similem tunc adversus Episcopos Canonem edidit & tertia Valentina Synodus, asserens ex istis exactionibus nasci murmurationes pestiferas, & de Episcopis detractiones. Quinta Gregorii septimi Romana Synodus emisit hunc Canonem: *Nullus Episcopus gravamen, seu servile servitium ex usu contra Ecclesiasticam normam Abbatibus seu Clericis suis imponat*. Larissenum in Illyrico Archiepiscopum, subditis Episcopis & Monasteriis per indebitas exactiones molestum atque injuriosum, per Thermopolitanum & Sardicensem Episcopos compesci jussit Innocentius tertius. Compescuit & Amadeum Archiepiscopum Byzuntinensem,
Lib 1. Ep. 42. Lib. 2. Ep. 125. per cujus *juges exactiones adeò Presbyteri & Clerici defatigabantur, ut onere paupertatis depressi, tanquam rustici, viliter in ignominiam honestatis Ecclesiasticæ incedere compellerentur*. Mauritium item Pictaviensem Episcopum, qui in suos Clericos existebat auctor novarum quotidie exactionum. Executus est Lateranensem Canonem, quo indebitas exactiones aut tallias Clericis ac Parochialibus Ecclesiis de novo imponi, aut veteres census augeri per Episcopos interdixit Alexander tertius.

Omnia Episcopalis Diœcesis bona olim erant una massa, dividenda apud plerosque in quatuor portiones æquales, quarum quarta una cedebat Episcopo, de qua in Canonicis ad Hedenulphum Laudunensem Episcopum litteris rectè Hincmarus Metropolita Remensis: *Regulam, quæ de quarta parte redituum Ecclesiæ, juxta consuetudinem aliarum Regionum ita ut est scripta intelligat Episcopus, & non pravè illam interpretans, perindè in his Regionibus quæ sunt Presbyterorum contra sacras Regulas diripiat*. Rectè in litteris,
Lib 3. tit. 39. c. 13. apud Gregorum nonum exstantibus, ad Cæsar-Augustanum Episcopum scribit Innocentius tertius præter decimarum quartam Episcopo alia insuper jura à Parochialibus Ecclesiis deberi.
Cap. 2. Debetur enim eis Cathedatricum, seu Cathedræ honor, de quo secunda Synodus Brachatensis: *Nullus Episcoporum, cum per Diœceses suas ambulant, præter honorem Cathedræ suæ, id est, duos solidos, aliquid aliud per Ecclesias tollant*. Addit ab eis tolli non posse tertiam, quam Ecclesiæ Parochialis luminaribus assignat, partem oblationum. Quod ipsum confirmat septima Synodus Toletana. Verba hæc, *Cum per Diœceses suas ambulant*, nequaquam volunt duos istos solidos esse visitationis jura. Etenim Cathedræ honorem laudata Toletana Synodus à visitationis procuratione palam distinguit. Dumtaxat volunt istos solidos in visitatione consuevisse exigi. Solius Hispaniæ non fuit ista lex. Duos enim istos solidos, uti communem Ecclesiæ Canonem, Pe-
Lib. 11. Ep. 22. lagius secundus in litteris ad Cresconium Siciliæ Rectorem probat, itemque Magnus Gregorius in Epistola ad ejusdem Provinciæ Episcopos. Etiam Tolosana Caroli Calvi Francorum Regis adversum nimias Episcoporum exactiones Capitula permittunt, ut illi certam frumenti, hordei, & vini mensuram, & sex denariorum Friskingam accipiant à quavis Parochia, & adjungunt:
Si hæc non accipiunt, accipiant, si volunt, pro his Cap. 2.
omnibus duos solidos in denariis, sicut in Toletano & Bracarensi consessu Episcopi considerasse dicuntur. Porrò hæc exactio rectè dicitur Cathedræ honor: Omnium enim Parochialium Ecclesiarum continuam sine cogitationum feriis sollicitudinem gerit Episcopus, ideoque meretur honorem illum, de quo Apostolus: *Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni sunt*.

Honorem hunc Ilerdensis, quem quidam recentiores Canones imitantur, Synodus vocavit
legem Diœcesanam, & adjungit: *Ea quæ in jure* Can. 3.
Monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo Diœcesana lege ab Episcopis contingantur. Quam Monasteriorum exemptionem firmat etiam septima Synodus Toletana. Monastico enim statui Clerus Hispaniarum & populus fuit semper addictissimus. Pergit Synodus Ilerdensis: *Si ex Laicis quisquam factam à se Basilicam consecrari desiderat, nequaquam eam sub Monasterii specie, ubi congregatio non colligitur, vel regula ab Episcopo non constituitur, à Diœcesana lege audeat segregare*. Non vanum Monasterii nomen, sed solam rem meritò vult esse exemptam. Quod Monachale privilegium in aliis Regionibus non fuisse, atque ex variis Episcopalium exactionum & vexationum excessibus tandem prodiisse exemptionis remedium, suo loco ostendetur. Porrò omnes, præter exemptas, aut Apostolicæ Sedis protectioni immediatè suppositas, Parochiales Ecclesiæ debent istam Cathedatricam præstationem. Etiam
à Patronatis deberi scripsit ad Farfensis Monaste- Lib. 3.
rii Abbatem Innocentius tertius. Et ad Car- tit. 36. cap. 6.
nutensem Episcopum Alexander tertius: *Ecclesiis, quas de novo Episcopi de manibus Laicorum eri-*
piunt, præter Cathedraticum, & jura omnia, quæ Tit. 39.
aliis Ecclesiis imponuntur, exactionem prohibemus cap. 9.
imponi. Ecclesias olim, ex inchoata per Carolum Martellum violentia, quasi proprios fundos possidebant Laici milites, & ad ipsas ex istis unguibus liberandas dudum Episcopi laborarunt. Expilatæ passim erant, ideoque non gravari quidem præ cæteris quasi ob liberationis beneficium Pontifex decrevit, sed neque voluit esse à Cathedratico exemptas. Etiam oratoria & Capellæ tenebantur ad pendendum aliquid, de quo in Canonicis ad Hedenulphum litteris laudatus Hincmarus: *De Capellis antiquitùs subjectis Ecclesiis non æqualem, sicut de principalibus Ecclesiis, collationem exigat Episcopus, sed principalis Ecclesia cum sibi subjectis Capellis debitam & antiquitùs consuetam collationem conferat*.

Altera Episcopo à subjectis Ecclesiis debita collatio est Synodaticum, seu pro celebrandarum Synodorum impensis aliquod adjumentum. Hinc enim quibusdam ad Sancti Dionysii Monasterium spectantibus Ecclesiis Parochialibus, atque ipsarum Clericis hocce privilegium dedit Landericus Parisiensis Episcopus: *Ut sint liberi & absolu-*

absoluti ab omni debito & redditione Synodorum. Laudatis ad Hedennlphum litteris item indidit Metropolita Hincmarus: *Episcopi quidam Synodos temerè frequentant, ut factione Ministrorum suorum diverso modo denarios quasi pro Eulogiis accipiant.* Et Gothorum Episcopis legem banc statuunt Tholosana Caroli Calvi Capitula: *Episco-*
Cap. 9. *pi Synodos à Presbyteris, nisi sicut docet authoritas Canonum, duas scilicet, & per tempora constituta, non exigant. Sed & in iisdem Synodis non per occasionem, sed per veritatem Ministerii sui, teste Deo, ad quod constituti sunt, Presbyteros & instruant, & teneant, & absolvant.* Et ad Britonum Episcopos scribit Leo quartus: *De Eulogiis ad sacra Concilia deferendis nihil invenimus à majoribus constitutum, sed sic ut unicuique Presbytero placuerit. Nam si constitutum fuerit illo in tempore benedictiones adferri, forsan minus libenter ad Synodos occurrent, & magis venire detrectabunt. Quæ, ut opinor, non sunt rationabiliter requirendæ, nec ultrò delatæ respuendæ.* Etiam ad alium Episcopum
Ep. 85. aut Capitulum spectantes Ecclesias Diœcesano Episcopo debere Synodum, ad Rogerium Lexoviensem Episcopum scribit Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis. Et Sanctum Rudolphum, Eugubinum Episcopum, quod quotannis Synodum ageret, & nullum à Presbyteris suis xenium
Lib. 1. admitteret, dicens, *Absit ut Synodum vendam,*
Ep. 19. laudat in litteris ad Alexandtum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani. In litteris ad omnes Romanæ Ecclesiæ Cardinales Episcopos
Lib. 3. notat & quemdam Episcopum, *Qui sic subsultabat*
Ep. 2. *atque gliscebat, dum præfixum Synodalis Concilii tempus insisteret, ac si trituræ vel vindemialis proventus articulus immineret.* Quas sordes vult à Cardinalibus saltem Episcopis esse remotissimas. Et Gerardum Engolismensem Episcopum, Apostolicæ Sedis in Aquitania Legatum, quod exactionum cupiditate frequentaret Synodos, arguit Arnulphus Archi-Diaconus Sagiensis. Etiam de Lateranensi Alexandri tertii Synodo scribit Guiliel-
Lib. 3. mus Neubrigensis: *Quod convocandi Concilii inten-*
cap. 3. *tio satis sincera non fuit, Romanæ avaritiæ artificiosa provisio patefecit. Multi enim evocati, quibus iter eundi ad Concilium difficilè vel intolerabile videbatur, interventu pecuniæ, impudentius turpiusque cunctæ quàm præstitæ, relaxari meruerunt.* Verùm non avaritia, sed extrema ex longo schismate atque exilio paupertas optimum Pontificem ad similes exactiones coegit. Easdem exactiones Græcorum Metropolitis sub quadrupli restituendi reatu interdixit sextus Canon septimi Concilii. Quæ omnia evincunt Synodaticum olim fuisse oblationem spontaneam, quam tandem Presbyterorum, nihil offerre volentium, tenacitas compulit transire in certam taxam atque exactionem.

Tertium Episcopalis exactionis titulum edicit Alexandri tertii Synodus Lateranensis: *Sustinemus pro multis necessitatibus, quæ aliquoties superveniunt, ut si manifesta ac rationabilis causa extiterit, cum charitate moderatum* à subditis Presbyteris *valeant Episcopi auxilium postulare.* Esse debet gravis necessitas. Etenim Sanctum Arctardum Namnetensem Episcopum à barbaris Nortmannis ejectum & spoliatum neque transferri, neque ex solis populi oblationibus & Presbyterorum collatione vivere, sed insuper propriis manibus laborare voluit, & Synodaliter sanciendum duxit Hincmarus Metropolita Remensis. Hinc Ep. 45.
item addidit Canonicis ad Hedenulphum litteris: *Ne mansionaticos suis amicis aut hominibus à Presbyteris parari Episcopus faciat. Ne etiam quasi ad receptionem Regis vel Legationum aut ad ornatus Ecclesiæ suæ faciendos adjutoria quasi petendo, potius autem exigendo, denarios, vel caballos, aut verres seu Freskingas, aut ad iter aliquod paraveredos, aut alia quælibet accipiat, id est, rapiat.* Non solùm Domino Regi, sed & ejus Legatis hospitium olim debebant Francorum Episcopi. Istius oneris adjutorium à Presbyteris postulari, longeque magis ipsis Episcopis aut eorum amicis exigi equos vectores, hospitia, aut Ecclesiæ etiam Cathedralis ornamenta vetat Hincmarus, affirmans id esse accipitrum, non Episcoporum. Et adjungit: *Si qua fuerint gravamina Presbyteris imposita, Episcopus temperet, quia & in præsenti, & in futura vita sibi proficiet, si eos qui sibi commissi sunt, sine gravamine conservare studuerit.* Sua enim etiam onera habent Parochiales Ecclesiæ & Clerici, & passim modicos proventus. Et hinc adversus Episcoporum suorum rapacitatem clamantes ad se Gothorum Clericos audivit Rex Carolus Calvus, & usque ad definitivam ab Ecclesiastica potestate sententiam fixit illis per interim certa Capitula Tolosana. Et Antecessores suos, quod quibusdam Ecclesiis Synodaticum remiserint in perpetuum, meritò prædicat Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis. Quod item Fa- Ep. 58.
ventinus Episcopus omnem sibi debitam collationem in annuum trium librarum cereum commutarit cuidam Ecclesiæ, testatur & probat in litteris ad Sancti Stephani Priorem Innocentius tertius. Et ita jam factum est per omnem ferè Ec- Lib. 5.
clesiam. Quod enim plerique Episcopatus sint tit. 39.
opulenti, & Pagenses Parochiæ decimas passim Cap. 21.
amiserint, vivantque ferè ex solis oblationibus, dignum & justum est ipsas ab omni Episcopali exactione esse immunes. De debitis visitanti Episcopo procurationibus est alibi dicendum.

Restat Monachorum Simonia, quam abundè exposui ad Canones septimæ Synodi. Hic addo cuncta Monachi bona per ipsum professionis titulum devolvi & spectare ad Monasterium, non ex solis Justiniani Augusti legibus, sed & ex antiquissimo universæ Ecclesiæ more. De quo in regulis brevioribus Magnus Basilius: *Omni-* Cap. 187.
no iis, qui ad Dominum accedunt, necessario quæ ad ipsos pertinent, reddere illorum propinqui debent, neque prorsus quidquam subtrahere, ne sacrilegii judicium incurrant. Et Monacho ante parentum mortem professo, ut post eorum exitum disponat de hæreditate, mandant in regula sua Sanctus Cæsarius Arelatensis Episcopus, ejusque nepos ac Presbyter Tetradius. Quod nempe sentiant paternæ ac maternæ hæreditatis futurum jus per professionem in Monacho non extingui. Atque ita, præsertim in illis, ubi per Regias amortizationis leges extinguitur, Regionibus posse de ipso stipulari, & pro ejus extinctione aliquid exigere Monasterium, non video cur dubite-

bitetur. Quæ omnia ad quadragesimum Trullanum, ad septimæ Synodi quintum & decimum nonum, & ad Constantinopolitanæ in Apostolorum Ecclesia Synodi sextum Canonem largiùs exponit Theodorus Balsamon, rectè tamen addens illos, qui ampli patrimonii sui intuitu ad Monasteria recipi ambiunt & qui isto titulo admittunt, damnandos de Simonia. Excipit & rectè illos, qui jus Fraternitatis, id est, qui à suæ professionis Monasterio migrantes, jus alimentationis ab alio emunt Monasterio: quod jus istud sit omnino temporale. Quæ omnia non solum in Cœnobitis, sed & in Cellulariis seu Anachoretis obtinere idem Scriptor meritò affirmat.

CAPUT XVI.

An dati vel accepti à Simoniacis Ordines sint validi?

A Domino nostro JESU CHRISTO, qui columbarum venditores, ipsorumque cathedras & mensas dejecit ac ejecit è templo, etiam Episcoporum nostrorum, & quorumvis Fidelium Dei dona vendentium aut ementium, Ecclesias & animas, imò Provincias ac regna integra everti aut periclitari, rectè ad varios scripsit Gregorius Magnus. Etenim Longobardorum in Italia robur ac tutelam fuisse Modiciensem Sancti Joannis Ecclesiam, & ab ipsa Simoniacè ordinata regnum ipsorum fuisse eversum testatur
Lib. 18. cap. 9. & 10. Eutropius. Eadredum, quod Dunelmensem Episcopatum à Rege emisset, fuisse à Deo percussum atque occisum scribit Simeon Dunelmensis. A nescio quo Ecclesiæ Gallicanæ Simoniaco Episcopo nunquam nominari potuisse Spiritum Sanctum, supra nobis dixit Sanctus Petrus
Lib. 3. cap. 9. Damiani. Ejusmodi exempla sunt longè plurima. Simoniam aliqui olim existimarunt adeo detestabilem, ut omnem à Simoniaco datum vel acceptum Ecclesiasticum Ordinem aut quodvis Sacramentum judicarint esse irritum ac nullum. Hanc divino Jure censuerunt esse pœnam Simoniæ. Sanctus Augustinus non à solo Baptismate, sed etiam à Confirmatione & Ordine imprimi characterem indelebilem, adeoque etiam ab hæreticis data tenere, & exsufflari non posse, docet lucidissimè in scriptis suis adversùm Donatistas. Etiam à Sancto Ambrosio laudata Capuana Synodus non solum rebaptizationes, sed & reordinationes damnat, eamque confirmarunt tertia Carthaginensis, & Trecensis sub Joanne octavo. Martianum, Naxitanæ in Illyrico urbis Episcopum, qui ab Bonoso Photiniani erroris Episcopo ante damnationem ordinatos reordinare suadebatur à Rustico Pseudo-Presbytero, compe-
Ep. 20. scuit Innocentius primus. Et ad Joannem Ravennæ Metropolitam, qui in Histrio trium Capitulorum schismate ordinatos reordinare volebat ex

nescio cujus alterius Episcopi exemplo, scripsit Gregorius Magnus: *Absit à vestra Fraternitate* Lib. 2.
sic sapere. Sicut enim baptizatus semel non debet ite- Ep. 32.
rum baptizari, ita qui consecratus est semel, in eodem ordine iterum non debet consecrari. Et Maximum Salonitanum in Dalmatia Metropolitam, & Simoniaco ingressu & alia multa prævaricatione fœdissimum, non per reordinationem, sed per solam pœnitentiam reparavit idem Gregorius. Sanctum item Arctardum, Namnetensem Episcopum, qui à Gislardo intruso Britonum Episcopo ordinatos reordinarat, graviter culpavit
Nicolaus Primus. Apertissima sunt hæc testimo- Ep. 56.
nia. Ita omnes, si Sanctum Cyprianum & Sanctum Firmilianum cum ipsorum sequacibus excipias, sensisse olim Ecclesiæ Doctores, possit facilè ostendi. Quia tamen de baptismo præsertim Augustinus loquitur, quidam mediorum sæculorum Episcopi, imò & Romani Pontifices hic hæsitarunt. Cuncta ab hæreticis, schismaticis, degradatis aut excommunicatis Ministris data, præter Chrisma & Baptismum, Sacramenta crediderunt esse irrita & exsufflanda. Etenim quod Ceddam Eboracensem Archiepiscopum, à Wine Ventanæ civitatis Episcopo Simoniaco consecratum, resacrarit Theodorus Cantuariensis Archi-
episcopus, scribit Radulphus de Diceto. Wine An. 666.
Simoniacum, & Ceddam à Theodoro fuisse reconsecratum, licèt istam causam disertè non exprimat, adfirmat in Anglorum Historia etiam
venerabilis Beda. Omnes item per intrusum Pon- L. 4. c. 2. L. 3. c. 26.
tificem Constantinum ordinatos Episcopos & Clericos fuisse à Stephano quarto reordinatos, atque exsufflata omnia, præter Chrisma & Baptismum, ab istis data Sacramenta, multis refert in hujus vita Anastasius Bibliothecarius. Quod etiam Formosus Portuensis Episcopus, quia per Joannem octavum degradatus, dum in Pontificem electus fuit, seipsum denuo sacrari jusserit, aliqui affirmant. Omnes item à Leone octavo, quem laica Ottonis primi Imperatoris violentia intrusum dicebant aliqui, ordinatos fuisse per Joannem duodecimum reordinatos, scribit Si-
gebertus Gemblacensis. Et quidem Leonis hujus An. 963.
causa omnino videtur non fuisse æqua. Nam Sanctum Leonem, quem nos nonum dicimus, in Sancti Lanfranci vita Milo Crispinus, & Beccensis Monasterii Chronicon constanter vocant octavum. De eodem habet liber Pontificalis: *Leo octavus, qui vulgò nonus perperam nominatur.* Quidquid sit, istius ordinatos dictus Joannes coegit ad hanc Professionem: *Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit.* Stephani quarti in Constantini intrusi ordinatos exemplum se sequi fuit protestatus. Errorem secutus est & Stephanus septimus, omnes ab Antecessore suo jam dicto Formoso consecratos denuò consecrans. Innumeram Episcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum multitudinem fuisse reordinatam, & omnem ubique Clerum ad idem facinus adjuvandum ac propagandum juramentis adstrictum, adfirmat Auxilius Presbyter, qui & ipse ad reordinationem postulatus, insigni volumine ostendit utriusque Stephani factum fuisse temerarium, avitique dogmatis ac moris prævaricatorium,

& illius auctricem Stephani septimi Synodum fuisse Lupinam ac latrocinalem. Et ut talem damnavit Ravennæ Synodus, Theodorus secundus, ac Joannes nonus, reordinationes non minùs quam rebaptizationes detestans ex laudato Canone Africano. Quin & istam Synodum elementa damnarunt: ad illud enim ex vario capite infelix Decretum terra tremuit, ac Lateranensem Basilicam laceravit.

Neque hæreticus, neque schismaticus fuerat ante Pontificatum Formosus, sed per Joannem octavum dumtaxat dejectus ab Episcopatu Portuensi, & accusatus de perjurio; ideoque à Theodoto & Joanne datam pro ejus Ordinationibus & aliis Sacramentis sententiam aliqui, Theodori Cantuariensis judicium secuti, noluerunt Simoniacorum aut aliorum hæreticorum Ordinationibus patrocinari. Hujus sententiæ fuit Leuthericus Metropolita Senonensis, quem tamen à reordinationis Attentato cohibuit Sanctus
Ep. 25. Fulbertus Carnotensis Episcopus, à Sancto Petro Damiani exinde laudatus in opusculo de suis Actis apud Ecclesiam Mediolanensem. Post Henrici tertii Imperatoris, grassantem Simoniam ubique eliminantis, tempora reordinationis error adeò invaluit, ut ad Henricum Ravennæ Archiepiscopum scribat in sexto suo opusculo laudatus Petrus Damiani: *De iis, qui gratis sunt à Simoniacis consecrati, quanta jam per triennium in tribus Romanis Conciliis fuerit disceptatio, quamque perplexa atque confusa dubietas, & in iis partibus quotidie ventiletur, Sanctitatem vestram latuisse non arbitror, præsertim cum crescente fluctuationis ambiguo, eatenus sit processum, ut nonnullos constet Episcopos ab illis ordinatos Clericos denuò consecrasse*. Reconsecravit enim etiam Sanctus Pontifex Leo nonus, de quo idem Doctor in opusculo de suis Actis apud Mediolanum: *Id etiam nos non præterit, quod nostræ memoriæ nonus Leo Papa plerosque Simoniacos, & male promotos tamquam noviter ordinavit*. Pergit in sexto Opusculo: *Cum mihi recurreret in memoriam, quia jam venerabilis Papa in postrema Synodo omnes Episcopos ex Divina contestatione rogaverit, quatenus Dei misericordiam in commune deposcerent, ut quid super hoc scrupuloso negotio decernendum esset, nutantibus revelaret*.

Ex istis tribus Synodis una omnino fuit S. Leo-
Cap. 35. nis noni, de qua idem opusculum: *Cum omnes Simoniacorum ordinationes Synodalis rigoris authoritate Leo Papa cassasset, protinus à Romanorum multitudine Sacerdotum magnæ seditionis tumultus exortus est, ita ut non solum ab ipsis, sed à plerisque diceretur Episcopis, omnes penè Basilicas Sacerdotalibus officiis destitutas, & præcipuè Missarum solemnia ad subversionem Christianæ religionis, & desperationem omnium circumquaque fidelium funditus omittenda. Quid plura? Post longa sanè disceptationum hinc inde volumina tandem suggestum est, reverendæ memoriæ nuper ejusdem sedis decrevisse Clementem secundum, ut quicumque à Simoniaco consecratus esset, quem in ipso ordinationis suæ tempore non ignoravit Simoniacum, cui se obtulerat promovendum, quadraginta tunc dierum pœnitentiam ageret, & sic in accepti Ordinis officio ministraret. Quam nimirum sententiam protinus venerabilis Leo ratam percensuit, & sub hujusmodi pœnitentia omnes in acceptis officiis deinceps perseverare mandavit*. Altera Synodus fuit Nicolai secundi, de qua idem denuo opusculum: *Tempore Nicolai venerabilis Papæ rursum hæc quæstio mota est, ac diutius ventilata. Verum post plurium certaminum fluctus, post mutantium denuo quæstionum perplena ac sinuosa volumina, ad hunc tandem judicialis sententiæ limitem res expedita pervenit, ut hactenus à Simoniacis gratuito consecrati in adeptæ dignitatis honore persisterent, incedum vero promoti ab illis ad ordinem provehi de cætero licentiam non haberent*. Quam Synodum laudat etiam ac lucidius exponit in litteris ad cives Florentinos: *Constitutum est in Romano, sanctæ memoriæ Nicolao præsiden-* Lib. 2.
te, Concilio, ut quicumque per Simoniacos Episcopos Ep. 11.
non Simoniacè fuissent in cujuslibet Ecclesiastici gradus dignitate promoti, in percepti honoris ministerio permanerent: ex tunc vero & deinceps quicumque se pateretur à Simoniaco provehi, nihil penitùs ex ea deberet promotione lucrari, & sic ministrandi jura deponeret, tamquam si hæc nullatenus percepisset. Hac itaque ratione jam non modo Simoniacos reprobamus, sed & per eos exhibita Sacramenta contemnimus. In generalium Synodorum tomis exstat hæc Synodus, asseriturque illic Nicolaus Pontifex in hæc verba definiisse: *Erga Simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam decernimus, sed juxta Canonum sanctiones & Decreta SS. Patrum eos omninò damnamus; & deponendos esse Apostolica authoritate sancimus. De iis autem, qui non per pecuniam, sed gratis sunt à Simoniacis ordinati, quia quæstio à longo tempore est diutius ventilata, omnem nodum dubietatis absolvimus, ita ut super hoc Capitulo neminem deinceps ambigere permittamus*. Omnem Ecclesiam vitiosis hisce ordinationibus ait undequaque esse plenissimam, ideoque eas in multitudinis gratiam dispensatoriè tolerat, disertè vetans misericordiam unquam assumi in regulam. Solis jam factis indulget gratiam, futuras omnes punit rigidissimè, edicens & de Ordinatis & de Ordinatoribus: *Depositi pœnitentiam agant, & privati à propria dignitate persistant, tamquam si manus impositionem nunquam percepissent*. Synodus videtur mutila. Etenim ex Synodalibus ad omnes Ecclesiæ Latinæ Episcopos litteris adducit alium Canonem, & Decreto suo inseruit Gratianus: *Statuimus Decretum de Si-* 1. qu. 1.
moniacis tripartita hæresi, id est, de Simoniacis Si- cap. 107.
moniacè Ordinatoribus vel Ordinatis, & de Simoniacis Simoniacè à non Simoniacis, & de non Simoniacis Simoniacè à Simoniacis. Simoniaci Simoniacè Ordinati vel Ordinatores secundùm Ecclesiasticos Canones à proprio gradu decidant. Simoniaci quoque Simoniacè à non Simoniacis ordinati similiter ab officio malè accepto removeantur. Non Simoniacos autem non Simoniacè à Simoniacis ordinatos misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio permittimus permanere. Quæ triplex distinctio notanda est & firmiter retinenda. An porrò consecratoriam & acceptæ ordinationis iterativam, an pœnitentialem manus impositionem laudet Nicolaus Pontifex, fateor me ignorare. Quis enim non videat gravissimis incommodia utramque subjacere? A Sancto Petro Damiani lauda-

tum,

tum, quod hujusmodi ordinatos per quadraginta dierum pœnitentiam recepit, Clementis secundi Decretum fortiter suadet laudari manum pœnitentialem. Nam Decretum hoc Nicolaus, Leonem nonum secutus, omnino confirmat. Laudatam Nicolai Synodum de verbo ad verbum repetivit, & in sua etiam Romana confirmavit Alexander secundus. Confirmavit & laudatam ad omnes Episcopos Epistolam, de qua Gratiani Scholiastes Augustinus Caravita: *Verba hujus Capituli erga Simoniacos sunt in Epistola Nicolai secundi, in qua Concilium à se habitum refert, atque ea repetivit Alexander secundus in Epistola omnibus Catholicis Episcopis directa, quæ habetur Romæ manuscripta in tribus pervetustis codicibus*. Quæ duæ Epistolæ, ubi publici juris fuerint, poterunt nos plura docere. Hæc interim Alexandri secundi Synodus est tertia superius laudata per Petrum Damiani. Eandem laudat & sequitur in
L.6.Ep.38 litteris ad Rainaldum Comensem Episcopum Gregorius septimus: *Quod Presbyter filius noster interrogare curavit, quid de his, qui à Simoniacis nescienter & sine pretio ordinati sunt, Apostolicæ Sedis misericors censura decernat, hoc observare te volumus, eos qui ante tempus Nicolai Papæ sine venalitate à Simoniacis ad aliquem gradum promoti sunt, si tamen vita eorum irreprensibilis esse probatur, per manus impositionem confirmatos in suis Ordinibus permanere & ministrare posse*. Etiam ipse de manus impositione loquitur obscurè, & fateor à me non capi. Quidam omninò volunt fuisse reordinationem. Forsan fuerit simplex aliqua benedictio, qualem in septimo Concilio laudat etiam Sanctus Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus.

Hæc omnia Clementis secundi, Leonis noni, Nicolai secundi, & Alexandri secundi Decreta agunt de solis per Simoniacos Episcopos non Simoniacè ordinatis Clericis, ideoque ipsos cum suis Synodis Pontifices aliqui volunt de Simoniacè acceptorum Ordinum invaliditate non dubitasse. At certum est dubitasse. Etenim ad suum, qui nescio quem pecuniæ ab alio Episcopo ordinatum Presbyterum parabat reordinare, Metropolitam Leuthericum scripsit circa hæc tempora Sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus:
Epist. 25. *Rebaptizationes & reordinationes fieri sacri Canones vetant*. Et de promoto per pecuniam Diacono scribit ad nescio quem Episcopum Sanctus Hilde-
Epist. 14. bertus Archiepiscopus Turonensis: *Fratrem illum à Diaconatu submovendum cognovimus, & submovemus. A Sacerdotio quoque Canonica eum suspendit authoritas, quod vel nondum vel malè factus Diaconus evacuavit. Quomodo enim stabit ædificium, cui nullum suppositum est fundamentum? Agitur itaque de vestro periculo, si patiaris præscriptum fratrem vel in Sacerdotio ministrare, quod revera malè accepit, vel in Diaconatu, quem fortasse non accepit*. De istius Diaconatus valore palam dubitat, & tantus Doctor non audet definire. At vero Sanctus Petrus Damiani in libro Gratissimo omninò definivit pro istis Simoniacis, cunctosque aliud censentes aut dubitantes Episcopos multis conatus est ab errore liberare. Quin & Apostolicæ Sedis apud Mediolanum Legatus plures Simoniacè ordinatos etiam reparavit per solam pœnitentiam: quam tamen ejus clementiam uti irregularem, & disciplinæ adversam culpavit Bertholdus Presbyter Constantiensis. Notanda sunt verba Joannis Monachi, qui in ejus vita post expositam istam Mediolanensium
Clericorum reparationem pergit de Episcopis; Cap. 16.
Illi autem Episcopi, quibus administrandi licentia redditur, non ex malè mercata veteri ordinatione ad amissum reparantur officium, sed ex illa potiùs Beati Apostolorum Principis efficacissima authoritate, qua in Beatum Apollinarem usus est, dicens: Accipe Spiritum Sanctum, simulque Pontificatum. Hoc est, per novam Ordinationem. Sic verba videntur cogere. Cur solos Episcopos duxerit reordinandos, ignoro. Quidquid sit, quod S. Leo nonus Hugonem Lingonensem Episcopum in Remensi degradarit ob Simoniacum ingressum, ac posteà pœnitentem in Romana Synodo non reordinarit, sed per baculum & annulum dumtaxat reinvestiverit, testatur in sui Cœnobii Chronico Laurentius Virduni ad Sanctum Vitonem Monachus. Quod eodem modo plures Simoniacè ordinatos Episcopos repararint Alexander secundus ac Gregorius septimus, ostendi possit multis exemplis. De his enim Cardinalis Benno sumpsit ansam hujus mendacissimæ calumniæ: *Hildebrandus instabat Imperatori, ut ejiceret Episcopos Simoniacos. Imperator credens quasi ex zelo legis, quasi à Throno Dei procederent hæc mandata, sine mora obediebat: Hildebrandus verò expulsos à Rege Simoniacos relocabat, & quos Regi infestos reddiderat, eos sibi familiari amicitia reconciliabat, & multis, & magnis juramentis sibi fidos & obnoxios efficiens præ aliis exaltabat*. Hinc interim lucet Romanos tunc Pontifices, aliosque palmares istius sæculi Doctores, in illo, qui datos & acceptos Simoniacè Ordines affirmat irritos, errore non fuisse sine hæsitatione firmos. Quod ejusmodi ordinatos nunquam reparare, sed immobiliter inter Laicos hærere sanxissent, in disquirendo istius Ordinationis valore noluerunt se fatigare. Laborarunt de solis per Simoniacos non Simoniacè datis Ordinibus, quibus clausa non erat janua gratiæ & dispensationis.

Non solùm ipsos, sed præter Baptismum omnia per Simoniacos, etiam non Simoniacè, data Sacramenta esse irrita & nulla credidere plures per Germaniam Episcopi, de quibus adversùs suum Simoniacè intrusum Episcopum Heri-
mannum scribit apud Jacobum Gretzerum Ec- Ep. 20.
clesia Bambergensis: *Pro Herimanni persona, dudum infamiam Simoniacæ hæreseos sustinuimus ab omni Ecclesia, & omnes ferè Episcopi & Archiepiscopi publicè omnia Christi Sacramenta profanari deploravarunt, & Chrisma Corpusque Domini, quod ipse confecerit, velut menstruatæ immunditias exhorruerunt, gradus etiam Ecclesiasticos, quos ille instituisset, detestabili illusione adumbratos adserebant*. Eos non dumtaxat illegitimè adserebant datos, sed & illusoriè. Et nescio quis antiquus Gregorii septimi Apologus in sua ad omnem Ecclesiam Epistola hæc habet: *Sciendum, quod VVigbertus arguit Catholicos adserere illa, quæ fiunt extra Ecclesiam, Sacramenta non esse, nec aliud quam damnatio-*

nem

nem cuiquam conferre, adstruens tam extra quam intra Catholicam Ecclesiam hæc omnia rata & vera existere, adsumitque in testimonium adsertionis suæ Augustini sententiam in quodam Tractatu in Evangelium Joannis contra rebaptizatos edito. Quam & nos fideliter amplectentes respondemus hoc Augustinum de solo, undè tunc agebatur, Baptismi dixisse Sacramento. Exstat fragmentum hoc apud

Fol. 41. 126. Venericum Vercellensem Episcopum in libro de unitate Ecclesiæ. Reordinationis error adeò tunc inoleverat, ut Anti-Papæ Wigberti Henriciana factio de ipso totam accusaret Ecclesiam, ipsam ab avito per Sanctum Augustinum tradito dogmate apostatasse diceret, ideoque Catholicam Communionem non esse ampliùs apud Gregorium septimum, sed ad sese transiisse. Et aliud reponere nesciit iste Apologus, quam quod Augustinus non de cunctis Sacramentis, sed de solo Baptismo adversùm Donatistas disputasset. Quocirca ex illis, qui Sacramenta ista, non pro dubiis, sed pro certò nullis habent, fuit hic Apologus, ideoque dicto Venerico, & omni Wigbertinæ factioni dedit amplissimum campum accusandæ totius Ecclesiæ. Hæretici enim atque Schismatici consueverunt & gaudent paucorum lapsum derivare in omnes, atque de illo totam Ecclesiam infamare.

Hoc interim in errore pertinacissimi fuerunt quidam Florentini Monachi, de quibus scribit

L. 8. Ep. 11. Petrus Damiani: *Dicunt quia à Simoniacis Sacerdotibus nec Chrisma confici, nec Ecclesia dedicari, nec Clericalia jura conferri, nec Missarum ullo unquam tempore potuerunt solemnia celebrari. Et tam hæc impudenter allegant, ut anno toto compulerint in tribus plebibus sine conspersione Chrismatis catechumenos baptizari.* Acriter exaggerat istam temeritatem, & pergit: *Eidem ipsi, qui Baptismum sine Chrismate fieri docuerunt, adhuc adversùm eos, qui ante Synodum gratis sunt à Simoniacis ordinati, sufflant, eos cum suis Ordinatoribus esse hæreticos dogmatizant, eorumque Missas & omnia per eos facta mysteria blasphemant, anathematizant, conspuunt, abjiciunt, explodunt, eorumque benedictionibus terribiliter maledicunt.* Laudat Nicolai secundi Synodum, quæ à Simoniacis non Simoniacè huc usque ordinatos sanxerat recipiendos per pœnitentiam, & solos deinceps ordinatos in Laica humilitate deferendos. Perduelles Monachi omnem quovis tempore à Simoniaco datum Ordinem volebant esse substantialiter nullum, & exsufflari. Neque hic stetit temeritas, pergit enim laudatus Petrus: *Cur de sola Sacerdotum seu Sacramentorum obtrectatione conquerimur, cum ab eis omnia penè dilacerari, omnia conspui, omnia dicantur irrisione publica subsannari? non est, inquiunt, Papa, non Rex, non Archiepiscopus, neque Sacerdos. Unde factum est, sicut dicitur; ut mille circiter homines his nugis & næniis decepti sine Sacramenta Dominici Corporis & Sanguinis ex hoc mundo discesserint. Opinantur enim per hujus temporis Sacerdotes nullam in Sacramentis posse fieri veritatem. Sed & quam plures reperiuntur Ecclesiæ, quas non modo ingressibus suis indignas dicunt, sed nec salutationis quidem obsequio idoneas arbitrantur. Nam & salutare despiciunt, quas utique dedicatas ab indignis nescio quibus Episcopis suspicantur.*

Donatistarum ac Messalianorum resuscitarunt errorem, posueruntque fundamenta variæ postmodum stultitiæ, de qua Matthæus Parisiensis: A. 1246. *Diebus illis quidam, quasi honestæ vitæ ac scientiæ habitum & gestum prætendens Ordinis Carthusiensis, captus est apud Cantabrigiam, nolens intrare Ecclesiam aliquam.* Palam asseruit: Gregorius nonus Pontifex, quem infamabat de Simonia, *non est Papa, non est Caput Ecclesiæ. Ecclesia profanata est, nec debent in ea Divina celebrari, nisi rededicata fuerit, vasa & vestimenta ejus reconsecranda sunt. Diabolus solutus est, Papa hæreticus. Polluit Ecclesiam, imò mundum Gregorius, qui Papa dicitur.* Et ad eundem annum Conradi Abbatis Uspergensis supplementum: *His temporibus fuerunt in Suevia Prædicatores, qui in Pontificem Romanum & Cardinales magna dicendi libertate os aperirent*, Frederici secundi Imperatoris, quem Innocentius quartus degradarat, & *Conradi filii ejus causam justificantes, ausi dicere apud Summum Pontificem, Cardinales & Episcopos nullam residere auctoritatem, quoniam omnes labe Simoniæ maculati essent, nec quidquam tenere à Christo potestatis. Et quod Sacerdotes in mortali constituti peccato neque ligarent, neque solverent, neque consecrarent, quod nemo in orbe Christiano interdicere posset Divinis Officiis, quodque sine discrimine ea audirentur & celebrarentur impunè. Et in fine suæ prædicationis indulgentiam, inquiunt, quam annuntiamus, non à Papa confictam, non à Prælatis compositam, sed ex Deo omnipotente vobis annuntiamus.* Quas insanias resumpsit, & in solemne dogma vertit Joannes Wiclessus, uti patet ex variis ejus articulis damnatis per Synodum Constantiensem.

Hic, dum ad communes totius ubique Ecclesiæ preces expectabatur divina instructio, quæstionibus pendentibus, ex multorum per Italiam Episcoporum rogatu librum Gratissimum composuit Sanctus Petrus Damiani, variis sanctorum Patrum & Synodorum auctoritatibus demonstrans datos à schismatico, aut hæretico, adeoque & Simoniaco Episcopo Ordines esse omnino ratos & validos, & per Ecclesiam posse ex legitimis causis admitti ad ministerii executionem. Est res longè certissima, attamen tunc cunctis non fuit persuasa. Etenim Daimbertum, a Wecilone Moguntinorum Simoniaco & schismatico Episcopo non Simoniacè ordinatum Diaconum, eaque de causa à Synodo Quintelburgensi damnatum, reordinavit ac posteà in Pisanum etiam Episcopum consecravit Urbanus secundus, factum suum Sanctorum Damasi & Innocentii primi Pontificum auctoritate purgans apud graviter offensos Petrum Pistoriensem Episcopum ac Rusticum Vallis-Umbrosæ Abbatem, & adjungens: *Quod non reiterationem existimari censemus,* Ep. 29. *sed tantum integram Diaconii dationem, quoniam Wecilo, qui nihil habuit, nihil dare potuit.* Hic est ille Daimbertus, qui posteà fuit Patriarcha Hierosolymitanus. Hinc etiam ad Lucium S. Juventii Ticinensis Præpositum scribit idem Pontifex: *Ad hoc quod subjungitur, utrum sit utendum Ordinationibus & reliquis Sacramentis à crimi-* Ep. 27.

nosis

nosis en bibitis, ut ab adulteris, Monialium violatoribus, vel hujusmodi. Ad hoc, inquam, ita respondemus: Si schismate vel hæresi ab Ecclesia non separantur, eorumdem Ordinationes & reliqua Sacramenta sancta & veneranda non negamus. Inter Baptisma & reliqua Sacramenta ait esse grandem differentiam, istudque solum extra Ecclesiam valere. Velle videtur hanc fuisse sententiam S. Cornelii Pontificis, Stephani, Innocentii, Siricii, Anastasii, Leonis, Gregorii Magni, nec non Sancti Augustini, & adversùs S. Cypriaaum omnium sub cœlo Ecclesiarum. Dico, *Videtur*. Etenim aliud suadent hæc verba: *Schismaticorum & hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Ecclesiam sunt, juxta SS. Patrum traditiones formam quidem Sacramentorum habent, non autem virtutis effectum habere profitemur, nisi cum ipsi, vel eorum Sacramentis initiati per manus impositionem ad Catholicam redierint unitatem*. Nequaquam novæ Ordinationis manus hic intelligitur, sed solius pœnitentiæ, quæ accepta Sacramenta omninò supponit valida & rata. Hoc ipsum evincunt verba, *Formam Sacramentorum habent*. Est phrasis Augustiniana, significans validum, sed informe Sacramentum. Quapropter adductæ Epistolæ sensum fateor à me non capi.

Quidquid sit, reordinationes in Ecclesia tunc necdum cessarunt. Etenim ad Rudolphum Sagiensis Monasterii Abbatem scripsit hocce tempore S. Anselmus: *De fratre illo, quem dicitis esse ordinatum à quodam Episcopo, qui à nobis est interdictus, hoc respondeo, quia si ordinatus est ab Episcopo de Wallia, qui vocatur Erenardus, nec illis Ordinibus, quos ab illo accepit, nostra concessione aliquando utetur, nec ab ullo Episcopo reordinari debet*. Licet fortè non Anselmus, certè Rudolphus lucidè hic probat reordinationem. Et de Clericis per Guibertum Anti-Papam, ac ejus Schismaticos aut Simoniacos Episcopos consecratis statuerunt apud Abbatem Urspergensem in Synodo Northusensi Cardinales Legati Paschalis secundi Pontificis: *His qui à Pseudo-Episcopis fuerant consecrati, per Catholicam manus impositionem reconciliatio proximo jejunio danda fore promittitur*. Quod etiam Lucius tertius omnes ab Octaviano Anti-Papa, ejusque successoribus & Pseudo-Episcopis ordinatos recipere ac reordinare promiserit, atque ita cum Frederico primo Imperatore pacem firmarit, scribit in Saxonica Historia Albertus Crantzius, & adjungit: *Sed cum postera die manus illis essent imponendæ, immutatum erat consilium, quod Papa diceret in Concilio Venetiano Decreta non posse nisi alio Concilio immutari. Promisit autem de proximo alium à se evocandum cœtum, in quo super his constitueretur*. Concilium istud Venetum laudat in Chronico Ecclesiastico etiam Onofrius Panvinus: *Conventus maximus Venetiis habitus, ubi inter Pontificem Alexandrum tertium & Fredericum primum Imperatorem pax facta*. Calistum tertium Anti-Papam, Octaviani successorem, omnesque ab illo consecratos Episcopos & Clericos fuisse damnatos, & extra omnem reparationis spem degradatos, cunctaque ab illis dedicata Altaria fuisse destructa scribit Rogerus Hovedensis. His omnibus adfuerat & subscripserat Lucius tertius, ideoque sine novæ Synodi authoritate censebat degradatos istos non posse à se reparari. Censebat reparari non posse, nisi per novam Ordinationem: Et tandem omninò reordinavit. Testatur hoc in tertio sui Pœnitentialis libro Robertus de Flammersburcht, Parisiis ad Sanctum Victorem Clericus regularis: *Lucius Papa, ut dicunt, fecit reordinari ordinatos ab illis, qui ultimam manus impositionem acceperant extra Ecclesiam. Et mirum fuit, quod Cardinales consenserint*.

Lib. 3. Ep. 23.

A. 1105.

Lib. 6. c. 47.

An. 177. Fol. 568.

Et hunc reordinandi morem varii tunc etiam Doctores pertinacissimè defenderunt. Eos inter fuit Bernardus, Constantiensium in Germania Scholarum Rector, qui Gregorii septimi de Conjugatorum & Simoniacorum Clericorum non audiendis officiis nec admittendis ministeriis Decreta quidem defendit optimè, at graviter modum excessit, dum cuncta, præter Baptismum, data per ipsos Sacramenta asseruit irrita & exsufflanda. Quare merito illum notavit Bertholdus ejusdem Ecclesiæ Presbyter. Eundem morem constanter defendit suprà memoratus Gregorii septimi Apologus, quem fuisse nescio quem Hirgauziensem Monachum scribit in præfatione ad Venerici Vercellensis Episcopi in illum opus Ulricus Huttenus. Et sanè Hirgauziense Monasteriom fuisse Gregorio addictissimum, lucet ex ejus Abbate Guilielmo, quem laudatus Pontifex esse voluit onum ex Decretorum suorum executoribus. Quisquis fuerit, reordinationis adeò tenax fuit iste Apologus, ut constanter asseveret Sanctum Augustinum de solo Baptismate disputasse in Donatistas, ideoque istud solùm extra Ecclesiam valere. Guiberti calumnias confirmavit & dictus Venericus: *Clemens Papa arguit eos, qui aliter credunt de Sacramentis Christi & Ecclesiæ, asserentes ea extra Ecclesiam Sacramenta non esse*. Clemens iste est Guibertus, quem ejus factio vocavit Clementem tertium. Rursus dico non omnes ita sensisse Catholicos. Hinc enim non solummodo dicti Bernardi doctrinam laudatus Bertholdus, sed etiam Daimberti factam ab Urbano secundo reordinationem apertè & liberè culparunt Petrus Pistoriensis Episcopus, & Rusticus Abbas Vallis-Umbrosæ. A quibuslibet factas reordinationes damnavit in libro Gratissimo & Sanctus Petrus Damiani. Quin tamen calumnia fundamentum habuerit, & multi cum Bernardo docuerint, non possumus inficiari. Quin imò quidam volunt varia Gregorii septimi, Urbani secundi, Paschalis secundi, Calixti secundi, Innocentii secundi, & Alexandri tertii, quæ datos extra Ecclesiam à Simoniacis aut schismaticis Ordines definiunt irritos, Concilia cum ipso definivisse. Romanæ enim dicti Alexandri Synodo tanquam Cardinalis Hostiensis adfuit Lucius tertius, quem jam audivimus reordinasse. Hoc ab ipso factum volunt ex authoritate istius Synodi. At certum est errare. Aliud est quoad substantiam, aliud quoad solam executionem irritus Ordo. Res erat tunc dubia, nec ad definitionem plenè disposita, hinc ambidextro vocabulo usæ sunt laudatæ Synodi, & unumquemque permiserunt in suo sensu abundare,

A. 1091.

Fol. 116.

Facilè

Facilè tamen crediderim Quintelburgensis, cui Gregorii septimi Legsrus Cardinalis Otto præsedit, Synodi fuisse aliam mentem: *Weeilonis Mogantini invasoris, & Sigifridi Augustensis, & Norberti Carlensis, imò ordinationes & consecrationes excommunicatorum penitus irritæ judicatæ sunt juxta Decreta Sanctorum Patrum Innocentii, Leonis primi, Pelagii, atque ejus successoris Gregorii primi.* Omninò videtur agere de irritatione quoad substantiam. Etenim iste Cardinalis Otto est Urbanus secundus Ponrifex, & iste Wicelo est ordinaror Daimberti, cujus Diaconatum exsufflavir dictus Urbanus, atque reiteravit.

Eandem quæstionem de Simoniacis, ac omnibus generatim hæreticis, proponir in quarti libri vigesima quinta distinctione Perrus Lombardus, & præfatur: *Hanc quæstionem perplexam ac pænè insolubilem faciunt Doctorum verba, qui plurimum dissentire videntur*. Adducit quatuor diversas sui remporis senrentias; nihil decidir, & rem magis involvit, à manifestis Simoniacis, licèt non Simoniacè, datos Ordines videtur exsufflare. Cap. 45. 74. 97. Eundem errorem sequuntur Petrus Pictaviensis, *Præpositivus*, Hugo à Sancto Victore, & ad primæ causæ primam quæstionem Gratianus. Sancti Augustini de non reperendis hæreticorum Sacrsmentis sententism restringit ad solum Baptisma. Attsmen veritas suos etiam semper babuit Patronos. Duravit dubium fermè usque ad rempora Sancti Thomæ Aquinaris, qui omnia hæreticotum, schismaticorum, ex communicstorum & degradatorum præter pœnitentiam Sacrsmenta, dummodo in Ecclesiæ forma dentur, docuit & omnibus persuasit valida, & nullatenus reperenda, atque ita Ecclesiam à grandi dubitatione liberavit.

CAPUT XVII.

Solvuntur aliquot de hac materia quæstiones.

PRima quæstio est, an etiam Hincmarus Metropolita Remensis, & alii tune Galliarum Episcopi, datos à degradato Hincmari Antecessore Ebbone Ordines exsufflarint & iterarint? In opere de sacris Ordinationibus affirmat Joannes Morinus, post hæretieos & schismaticos, imò post quosvis degradaros Episcopos vulr in Ecclesia semper fuisse reordinarum, & firmare conatur exemplis omnium sæculorum. Hincmari sensum probst ex Immonis Tornacensis Episcopi verbis ad secundam actionem Synodi Suessionensis: *Ab Ebbone, quod idem non babuit, nemo accipere potuit. Damnationem, quam babuit, per pravam manus impositionem dedit.* Hsnc esse dixir Canonicam & Apostolicam auctoriratem. Eodem modo loquitur quinta ejosdem Synodi actio: *Canonica & Apostolica auctoritate inventum & decretum est, ut quidquid in Ordinationibus Ecclesiasticis Ebbo post damnationem suam egerit, secundùm traditionem Apostolicæ Sedis, ut in gestis Pontificum legitur, præter sacrum Baptisma, quod in nomine Sanctæ Trinitatis perfectum est, irritum & vacuum baberetur.* Quod Hincmarus & omnis ista Synodus euncta præter Baptismum data extra Ecclesiam Sacramenta, omnesque uti jurisdictionis, ita & Ordinis per degradatum Episcopum aut Clericum attentatos actus duxerint exsufflanda, ex ejusmodi testimoniis Morinos affirmat. Firmari vide.ur ejus assertio per factum Sancti Arctardi Namnetensis Episcopi, à quo datos per Gislardum intrusum Episcopum Ordines fuisse exsufflatos, suprà audivimus ex litteris Nicolai primi Pontificis ad Salomonem Britonum Principem. Arctardus enim fuit Hincmari Collega.

Verùm labitur vir Eruditus. Qnod enim tota Soessionensium Synodorum circa Clericos istos alrercatio nequaquam de substantiali Ordinum valore, sed de solo per ipsos accepto ministrandi jure fuerit, lucidissimè patet ex actis Synodalibus, confirmarque in Remensis Ecclesiæ Historia Flodostdus. Lib. 3. cap. 11. Et hine degradatos istos Clericos reparavit sine reordinarione Nieolaus Pontifex, nullusque Galliæ Episcopus reclamavit, quinimo ipsi degradatores unum ex istis Wulphadum promoverunr in Archiepiscopum Bituricensem. Nec sine causa distinguunt inter Baprisma & Ordinem. Licet enim urrumque substantialiter reneat, illud tamen ab Ecclesia agnoscitur, & per pœnitentiam formari potest ac debet, buno verò ad executionem nulla ex causa, nisi pet singularissimam dispensationem, admisit antiquus Ecclesiæ Canon, ideoque irritus dicebatur & nullus. In perpetua Laicorum humilitate fixi erant taliter ordinati, adeò ut nec Clerici nomen aot vestem regula illis indulgeret. Quæ omnia in marginalibus ad Synodum octavam Scholiis disertissimè tradit Anastasius Bibliothecarius: Sacratos ab Ebbone, & à dicta Synodo degradatos Clericos dicit per Sedem Apostolicam sine nova Sseratione fuisse ex causis restauraros. Nec obstat factum Sancti Arctardi: Britones erant barbari, semi-Christiani, & ab Ecclesistica Regula in pluribus devii, ideoque datos ab eorum Episcopis Ordines substantiali alicui vitio subjacere eredidit Arctsrdus. Quare inter ipsum & Hincmarum nihil fuit hac in re communionis. Et ejus nihilominus factum Nicolaus Pontifex damnavit.

Altera quæstio est, an datos à Photio Ecclesiæ Constsntinopolitanæ intruso Patriarcha Ordines, aut ejus consecratore Gregorio Syracusæ Archiepiscopo, Romana Ecclesia aur octava Synodus duxerint substantialiter irritos ae exsufflandos? Etenim laudata Synodus Metbodianæ atque Ignarianæ eonsecrarionis Episcopos & Clericos per pœnirentiæ libellum recepit in gradum, at verò Photianam eonsecrationem adeò projecir, ut etiam de Paulo Cæsaræensium in Cappadocia Archiepiscopo scribat in msrginali Scbolio Anastasius Bibliothecarius: *Paulus iste, Archiepiscopus quondam fuit consecratus à Photio, sed quia cum cæteris, qui à Photio manus impositionem suscepere, secundùm sententiam Papæ Nicolai condemna-*

demna-

demnatus est, & quoniam erat utilis, pro consolatione damnatiensis ab Ignatio Patriarcha Cartophilax effectus est. Scripserat enim Papa Romanus, ut alta illum, excepto Sacerdotio, quantacumque vellet, dignitate ditaret. Photianas, inquam, ordinationes Nicolaus primus & Adrianus secundus fuerunt adeò detestati, ut nec in isto Paulo, summo per omnia viro, ipsarum valorem voluerint agnoscere. Assiduè eas dicunt nullas, vanas, vacuas, irritas, Photiumque æquant Maximo Cynico, de quo prima Synodus Constantinopolitana: *Maximus neque fuisse, aut etiam esse putetur Episcopus, neque hi, qui ab eo ordinati sunt, qualemcumque gradum Clericatus obtineant, omnibus scilicet, quæ circa eum, vel ab eo gesta sunt, in irritum revocatis.* Sanè Chrismatis à Photio aut Photianis datum Sacramentum exsufflavit atque iteravit Romana Ecclesia, ideoque idipsum de Ecclesiasticis Ordinationibus censuisse existimat præfatus Joannes Morinus.

Act. 1.

Cap. 4.

At certum est errare. Nusquam de substantiali Ordinum valore, sed sola executione & ministrandi jure cum Photio & Photianis octava Synodus disputavit. Lucidissimè id patet ex actis Synodalibus. Et hinc Joannes Octavus, Marinus primus, Adrianus tertius, & Stephanus sextus, qui Photium & Photianos tandem per pœnitentiæ libellum repararunt ac receperunt in gradum, penitus nullam reordinationis fecerunt mentionem, longè minus reordinarunt. Et de Photio scribit in Sancti Ignatii vita Nicetas Paphlago: *In primis Photius hoc agebat, ut Ordinationes Patriarchæ transmutaret, atque ab eo damnatos sedibus restitueret. Sed eum id Imperatori non probaretur, videte quid tentarit Consecratos à Sancto Ignatio resacrare conatur. Quod cum æquè parùm succederet, omnesque indignissimè ferrent atque execrarentur, ne ita quidem defecit iniquitas, &c.* Et iterum: *Et tu, Photii, audita magni Basilii sententia, reformidabas, cùm de quopiam admirabundus diuit, nullum in omnibus totius mundi Hæresiarchis, qui fuerunt quamplures; ausum fuisse resacrare, præter Eustatium Ancyro-Galatam, cujus nefarium scelus Synodus Grangrensis exponit.* Locum posteriorem scio, non de Episcoporum aut Clericorum, sed de Altarium, quas à Photio factas exsufflavit & Ecclesia consecrationibus loqui, uterque tamen affirmat omnem temeritatem istam fuisse tunc Orientali Ecclesiæ penitus ignotam, & dudum damnatam in Eustatio Sebasteno. Neque ex Confirmationis exsufflatione inferri possit exsufflatio Ordinationis. Rationem adduxi in Scholiis octavæ Synodi.

Tertia quæstio est, an ad sexagesimum octavum, qui Hæreticorum Ordinationes exsufflat, vulgarem Apostolorum Canonem rectè scribat laudatus Morinus: *Nullum Ecclesiæ Decretum in favorem Hæreticarum Ordinationum hactenus adferri potest, quo antiquissimus ille Canon hac in parte corrigatur?* Respondeo negativè. Etenim Hæretici olim omninò erant Novatianenses, quorum tamen Ordinationes non exsufflari, sed omninò ratas haberi sancit per octavum suum Canonem Sacro-Sancta Synodus Nicæna. Idem per speciale Decretum sancit de datis in Meletiano Schismate Ordinationibus. Et quoad hoc punctum inter Hæresim & Schisma nihil esse discrimina affirmat frequenter etiam Sanctus Cyprianus. Et antiquum universæ Ecclesiæ, quo soli Hæresiarchæ in Laicam dumtaxat, lapsi autem cum illis, aut ab illis consecrati Episcopi aut Clerici etiam in sui gradus communionem recipi permittuntur, Canonem laudat Sanctus Athanasius in litteris ad Episcopum Ruffinianum. Alium item, quo consecratos à Majorino Donatistarum Principe Episcopos in suum honorem reparari indulsit Melchiades Pontifex, laudat in litteris ad quosdam ejusdem factionis Episcopos, & à Carthaginensi collatione confirmari & innovari fecit Sanctus Augustinus. Plurimos ex omni fermè Hæresi & Schismate Episcopos & Clericos in suis gradibus recepit olim omnis sub cœlo Ecclesia, & nec unus ostendi possit fuisse resacratus. Adductus verò Apostolorum vulgaria Canon est nullius ponderis: Putatur esse Sancti Firmiliani, errantis cum Sancto Cypriano. Ep. 162.

Quarta quæstio est, an & activa & passiva Maximi Cynici Ordinatio à superius adducto Constantinopolitano Canone judicata sit irrita, atque exsufflanda? Affirmat laudatus Morinus, dicens enm esse Theodori Balsamonis, Joannis Zonaræ & omnium antiquorum Patrum sensum unanimen, atque adjungens: *Nec aliter intelligi possunt, si verbis vim suam statam esse velimus, nec eam pro libitu & comodo nostro interpretari.* Urget hæc Canonis verba: *In irritum revocatis.* Respondeo falli. Etenim Maximum & ejus Ordinatos tractavit Constantinopolitana, quomodo Georgium Alexandriæ intrusum ac ipsius Ordinatos jam pridem tractarat ex vetusto Canone Synodus Sardicensis de qua in litteris ad Solitarios Sanctus Athanasius; *Stephanum* Antiochenum, *Menophantum* Ephesinum, *Acacium* Cæsarzensem, & *Gregorium* qui Laodiceæ pro Episcopo fuit, *Ursatium* Singidunensem, & *Valentem* Murciensem, & *Theodorum* Heracleensem, & *Narcissum* Neronidis Episcopum *depofuerunt; Georgii autem nomen Alexandriam missi ita in damnando recitaruut, ut nec unquam eum Episcopum, nec dignum, qui Christianum appellaretur, censerent. Resciderunt enim omnes illius in dandis Ordinibus constitutiones, intercicentes ne quisquam ab eo ordinatur in Ecclesia vel nomen sui Ordinis obtineret.* Synodale quod etiam Basilium Ancyranæ, & Quintianum Gazensi Cathedræ ab Arianis intrusos tractavit eodem modo, Decretum latet, aut periit, ejus tamen compendium superest in Synodalibus litteris ad omnes sub cœlo orthodoxos Episcopos. Insigniter illud in octava Synodo exposuit Metrophanes Metropolita Smyrnensis: *Aliter Ecclesiasticæ Leges Episcopos ab Hæresi reductos judicant, & aliter eos qui à mœchis & sacrilegis contra leges sunt initiati.* Etenim in Hæresi aut Schismate promotis Episcopis & Clericis, licet semper degradarit, aut potius uti in ipsa consecratione degradatos habuerit Ecclesia, unà tamen semper aliquam si non regularem, certè dispensatoriam reparationis spem reliquit; at verò per Schisma aut Hæresim intrusis Episcopis, & datis propria ipsorum manu Ordinibus nihil istius spei dedit

dedit antiqua disciplina, ideoque sancit irritos & nullos, id est, nulla unquam gratia ad ministerii executionem admittendos. Dico, *Propria ipsorum manu datis Ordinibus;* Quod eorum mediatas consecrationes receperit etiam antiqua Ecclesia, lucet ex octavo Canone Nicæno, recipiente propaginem intrusi Novatiani. Quod etiam Petri Mogi, Timothei Æluri, Petri Fullonis, ac Severi Antiocheni, facinorosissimè per Hæreticos intrusorum, propaginem receperit, ostendi in Scholiis Synodi octavæ. Quinimò Anatolium, per Eutychianistas in Ephesino latrocinio Episcopos Sedi Constantinopolitanæ intrusum, ac vivo adhuc Sancto Flaviano super ordinatum, reparavit Sanctus Pontifex Leo Magnus, & nullo modo reordinavit: Et quidem Maximus Cynicus, non ab Hæreticis aut Schismaticis, sed ab orthodoxis Ægypti Episcopis fuit intrusus, adeoque nulla est ratio, ob quam de ejus Ordinatione dubitemur.

Quinta quæstio est, an Innocentius primus Pontifex docuerit datos ab Hæreticis Ordines esse repetendos? Affirmat Joannes Morinus, probatque ex variis ejus Epistolis. Primò, ex Epistola ad Alexandrum Antiochiæ Patriarcham, ubi Arianorum Episcopos & Clericos *cum Sacerdotii & Ministerii cujuspiam dignitate* suscipi in Ecclesiam non posse edicit, additque causam. *Quoniam qui-*
Ep. 18 c. 13. *bus solum Baptisma ratum esse permittimus, quod utique in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti perficitur, nec Spiritum sanctum eos habere ex illo Baptismate, illisque Mysteriis arbitramur, quoniam cum à Catholica fide desciscerent eorum Authores, præfectionem Spiritus, quam acceperant, amiserunt. Nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maximè in Ordinationibus operatur, quam per impietatis sua perfidiam per diderunt.* Ad quæ verba laudatus Morinus: *Qua ratione intelligi potest hoc effatum, solùm Hæreticorum Baptisma ratum est, solùm Hæreticorum Baptisma non repetitur, si Hæreticorum quoque Ordinatio rata est, & non iteranda?* Respondeo hæc duo, *Solùm Hæreticorum Baptisma ratum est*, & *Solùm Hæreticorum Baptisma non repetitur*, differre plurimum, & solùm primum à doctissimo Pontifice asseverari. Etenim susceptum informiter in hæresi Sacramentum esse ratum nullo modo est idem, quod esse validum, sed est per legitimam Divinorum aut Ecclesiasticorum Canonum viam esse in suos internos & externos effectus reparabile. At verò acceptum in Hæresi Baptisma semper per pœnitentiam, datos autem ibidem Ordines nulla unquam Canonum via reparavit antiqua Ecclesia, ideoque illud solum ratum, hos autem irritos habuit & sanxit. Et sanè non de reordinandis, sed de recipiendis in suum gradum & honorem Arianis Episcopis & Clericis consuluerat Alexander Patriarcha, & Innocentius Pontifex respondit: Reordinationis facinus neutri venit vel in cogitatum. Et hic est laudati Pontificis locus, quem Synodi Suessionensis quinta actio produxit adversum Remenses ab Ebbone degradato Ordinatos Clericos, quos suis sine reordinatione honoribus reddidit Nicolaus primus.

Alter ab erudito Morino adductus Innocentii
Ep. 22. locus est in Epistola ad Martianum Episcopum Naxitanum. Bonosus Naxitanus Episcopus, Photinianæ blasphemiæ pessimus tradux, omnem infecerat Diœcesim Illyricianam. Hinc ad Rufum Thessalonicensem Episcopum, suum in eadem Diœcesi Vicarium, & subjectos illi Episcopos, Bonosi præsertim orthodoxum successorem Martianum, scripserat laudatus Pontifex, ut omnes à dicto Bonoso ante damnationem & Hæresim Ordinati Presbyteri ac Diaconi, licet cum ipso postmodum lapsi, si relicto atque damnato ejus errore vellent Ecclesiæ copulari, libenter reciperentur. Et ita Germinius Presbyter ac Lupentinus Diaconus fuerunt omnino recepti. Verùm dictus Marianus excessit limites. Etenim etiam Rustitium, à jam damnato Bonoso Ordinatum Presbyterum, suscepit, & quidem *iterata Ordinatione*. Ecclesiæ benignitas reversos Hæreticorum Clericos raro corrigit, sed passim inflat. Adeò sanè inflatus fuit ille Rustitius, ut etiam Germinium & Lupentinum, omnesque à Bonoso antè damnationem consecratos postulaverit ad reordinationem. Hinc Schisma. Etenim Rustitio Germinius & Lupentinus communicare noluerunt, illi autem favit Martianus Episcopus: Germinium & Lupentinum Pagensibus suis Ecclesiis non extrusit, quousque tamen Rustitio communicarent, à sua comunione suspendit. Quare Ravennam, ubi tunc ob captam à Barbaris Romam exulabat Pontifex, illi accesserunt, postulantes justitiam. Hæc est vera facti species. Quare errorem varium continent hæc Joannis Morini verba: *Germinius & Lupentinus, à Bonoso ante damnatione Ordinati apud Innocentium conqueruntur se ideo Episcopo suo gratiosos non esse, quod vellet illos iterum ordinari, ut Rustitius quidam, qui iterata Ordinatione Prebyteratum ab eo susceperat. Quod vero Pontifex nec probat, nec factum durè improbat, sed præcedens Decretum suum confirmat.* Utique suprà adductum de Ordinatis à necdum damnato Bonoso Clericis Decretum: *Eos recipiendos esse censemus.* Pergit Morinus: *Subaudiendum, Cum Ordinibus suis, sine nova ordinatione. Undè necessario consequitur eos, quos Bonosus Hæresiarcha post damnationem ordinaverat, fuisse iterum Ordinatos, cùm Pontificis Decretum eos solos excipiat, qui ante damnationem fuerunt Ordinati.*

Hic, inquam, est varius lapsus. Falsum est quod Martianus Germinium ac Lupentinum, aliosque à Bonoso ante damnationem sacratos voluerit resacrare. Norat enim inter hos & Rustitium esse grande discrimen. Photinus Syrmiensis Episcopus, ejusque resuscitator Bonosus cum Sabellio senserunt & Paulo Samosatensi, gloriosæ Trinitatis & benedictæ Incarnationis evacuarunt Mysteria, ideoque istud ipsum, quod de Paulianistarum Baptismo Synodus Nicæna & Constantinopolitana, de Photianorum Baptismate statuerunt Patres laudati à secunda Synodo Arelatensi: *Photinianos, sive Paulianistas secundùm Patrum statuta baptizari oportet.* Addit de Bonosiacis: *Bonosiacos ex eodem errore venientes, quos sicut Arianos baptizari in Trinitate manifestum* Can. 16.
est si interrogati Fidem nostram ex toto corde professi fuerint, cum Chrismate & manus impositione in Ec- Can. 17.
clesia

clesia recipi sufficit. Notanda sunt verba, *Ex eodem errore venientes*: Evincunt, quidquid Joannes Morinns dicat, Bonosum omninò fuisse Photinianum. Quod ipsum asserit huic Synodo coævus Gennadius Massiliensis, in virorum illustrium Catalogo landans Audentium Hispaniæ Episcopum, qui scripsit adversum varios Hæreticos, præsertim Photinianos, & adjungens: *Qui nunc Bonosiaci vocantur*. Et Innocentii primi Pontificis de expellendis Photinianis ad Lauren-
Ep. 20. tium Segniensem Episcopum Epistola habet hanc Epigraphen: *De Bonosiacis, quod sint Judæis com-*
Lib. 8. *parandi*. Et hinc Bonosiacos omninò rebapti-
Ep. 61. zandos scribit ad Iberiæ Episcopos Sanctus Gre-
Can. 31. gorius Magnus. Confirmat tertia Synodus Aurelianensis, asserens Bonosiacos rebaptizasse. Quod enim à nobis viderent se rebaptizari, ad talionem etiam rebaptizarunt. Neque obest adductus Canon Arelatensis. Dumtaxat ait Bonosiacos, solemni Hæreticorum more, fuisse Cadmæos fratres, & ipsorum quosdam baptizasse, quosdam non baptizasse in Sacro-sancto Trinitatis nomine, ideoque hos solos fuisse & esse rebaptizandos. Quod ipsum in librorum contra Arianos fragmentis testatur Sanctus Alcimus Avitus, Archiepiscopus Viennensis: *Unus Dominus est, non dividimus; una Fides, non scindimus; unum*
Frag. 2. *Baptisma, non iteramus. Cui honorem suum etiam in Bonosiacorum, aliorumque receptione servantes, si se in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizatos esse respondeant, quod benè confessi sunt, servando recipimus*. Lucidè affirmat alios fuisse, alios non fuisse in Sacro-sancto trium personarum nomine baptizatos. Porrò ipsorum Illyriciana factio Magistri Photini scabiem tenebat ad litteram, erat plenè Sabelliana, in Sacro-sanctam Trinitatem non baptizabat, ideoque erat omnino rebaptizanda. Hinc & reordinanda, atque ita Rustitium Marcianus reordinavit. Nec sine fundamento. Etenim Bonosiacos & Photinianos omnes, veram Pauli Samosatensis progeniem, existimavit gaudere hac decimi noni Canonis Nicæni gratia: *Si qui ex his præterito tempore fuerant in Clero, si quidem immaculati & irreprehensibiles apparuerint, Baptizati ordinentur ab Episcopo Ecclesiæ Catholicæ*: Et hinc talem reordinationem graviter non colpavit Innocentius. Graviter culpavit *hujusmodi hominem in Ecclesia retineri*. Hominem maculosum, reprehensibilem, turbulentum, laudati Canonis gratia patenter indignum. Culpata tamen fuit & ipsa reordinatio. Hinc enim pergit Innocentius: *Aut Rustitius sic peccari debere in alio arbitratur, quemadmodum in se agnoscit esse peccatum*. Neque enim omnibus in futurum Paulianistis fixit regulam, sed solis tunc viventibus dispensatoriam ex causis gratiam fecit Nicænus Canon, proindeque ipsam ad Rustitium extendere nequiit Marcianus. Laudata insuper Pontificis verba lucidè affirmant non ab hoc Episcopo, sed à solo Pseudo-Presbytero isto Germinium ac Lupentinum fuisse ad reordinationem postulatos. Et antè & post damnationem dudum æquè errasse Bonosum ille forsitan asseruit, ideoque ipsorum Ordinationes non esse sua firmiores. Et etiam hoc meritò, graviterque culpavit Pontifex. Culpavit & Marcianum, quod istos legitimè reparatos Clericos, ob meritò declinatum Pseudo-Presbyteri errare pergentis contagium, rejiceret à sua communione. Et hinc lucet istam facti speciem Joanni Morino penitus obviare. Neque enim à quibusvis Hæreticis, sed à solis Paulianistis, Photinianis, ac Bonosiacis jam damnatis Ordinatos censuit Papa Innocentius reordinandos, addens id fieri non posse authoritate simplicis Episcopi, utpotè qui solvere aut moderari non queat generalem Ecclesiæ disciplinam, quam nullo modo sustulerat, sed dispensatoriè dumtaxat mitigarat Synodus Nicæna. Tertius ab erudito Joanne Morino adductus Innocentii Pontificis locus est in Epistola ad Rufum Thessalonicensem, ac alios Illyricianæ Diœcesis Episcopos, percunctatos: An consecrati ab Hæreticis Episcopis Clerici essent resacrandi, atque ita reponendi in gradus sui honorem ac ministerium? Præmittit Pontifex eunctis apud Hæreticos Ordinatis esse læsum ac maculatum ista scabiosa manu caput, opus esse medicina pœnitentiæ, ideoque nullam spem retinendi aut recipiendi honoris. Hanc adfirmat esse avitam atque immobilem Ecclesiæ disciplinam, adeoque propositæ quæstioni non esse locum. Reposuit verò Rufus, *eum qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere*. Damnatos ac proscriptos ab Ecclesia Hæreticos Episcopos ait omni Episcopali potestate exutos, datos ab ipsis Ordines esse irritos & nullos, nec reparandos, sed iterandos, neque id adversari Ecclesiasticæ, quæ primum dumtaxat, non secundum vetat, disciplinæ. Paulianistas enim, ideoque & alios quosvis invalidè Ordinatos Hæreticorum Clericos reordinari disertè permisit Synodus Nicæna. Quin & eandem Regulam valere jussit in Diaconissis. Ad quæ Innocentius: *Acquiescimus, & verum est. Certè qui non habuit, dare non potuit. Damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impositionem dedit. Et qui particeps effectus est damnato quomodo debeat honorem accipere, invenire non possum*. Fatetur Ordinationes istas esse substantialiter nullas, addit tamen iterari non posse, quod earum susceptio fuerit crimen & contagium, damnata dantis vitia traducens in accipientem, ipsum faciens maculosum, adeoque & perpetuò irregularem. Nicænum Canonem, qui sive de Novatianensibus, sive de Paulianistis statuit, ait fuisse singularem gratiam, non generalem regulam, ideoque extra istos limites non posse extendi. Erat responsio peremptoria, attamen Rufus non acquievit, replicans: *Vera ac justa legitimi Sacerdotis benedictio aufert omne vitium, quod à vitioso fuerat injectum*. Loqui videtur de invalidè etiam apud Hæreticos baptizatis, ideoque in Ecclesia Catholica non tantùm reordinandis, sed & rebaptizandis. Eorum delicta omnia adfirmat esse in veterem hominem, non facere irregularem, juncto utroque isto Sacramento remitti, ac plenè purgari. Etenim de quibusvis ante Baptisma commissis criminibus ad Nectarium Constantinopolitanum novellum Episcopum di-

xit apud Hermiam Zozomenum etiam Martyrius medicus Tharsensis: *Tu, ô beate, recens Baptizatus ac purificatus, & mox insuper Sacerdotio auctus es, utraque autem hæc peccatorum expiatoria esse Deus constituit.* (L. 7. c. 30.) Ex eodem principio Paulianistas Clericos rebaptizari ac reordinari permisit Synodus Nicæna. Nihilominus denuò respondit Innocentius, non per Ordinationem, sed per solam Pœnitentiam auferri crimina ac vitia, ideoque esse avitam Romanæ Ecclesiæ legem, *Ut ab Hæresi venientibus, qui tamen illic baptizati sunt, per* Pœnitentialis *manus impositionem Laica tantum tribuatur communio, & ex his nullus in Clericatus honorem vel exiguum subrogetur.* Verbis, *Qui tamen illic baptizati sunt*, subintelligendæ sunt voces, *Validè*, &, *Tantùm*, hoc sensu: *Qui tamen illic validè baptizati tantùm fuerint, & non Ordinati.* Hæreticorum enim Episcopis, Presbyteris, atque Diaconis, Ecclesiam accedentibus, Pœnitentialem manum imponi ob suscepti, licèt perperam, Sacramenti reverentiam antiqua vetuit disciplina, invalidè autem istic Baptizatus Laicus, non per Sacramentalem Pœnitentiæ manum juvari potuit, sed novo Baptismate habuit opus. Ait Pontifex susceptum etiam validè in Hæresi Baptismum esse summum, quod ad Pœnitentialis Substrationis humilitatem cogat, atque irreparabiliter irregularem faciat, crimen, proindeque invalidum Baptisma, & præsertim sacrum Ordinem esse crimen longè majus. Quis enim nesciat substantiale vitium esse summam Sacramentorum injuriam?

Ex his Joannes Morinus existimat quorumvis Hæreticorum Ordinationes apud Patres nostros fuisse substantialiter irritas, atque ita sensisse non solùm cum suæ Diœceseos Episcopis Rufum Thessalonicensem, sed & Pontificem Innocentium ac Ecclesiam Romanam. At certum est labi. Etenim non de quibuscumque Hæreticis, sed de solo Bonoso ac Bonosiacis Apostolicam Sedem consuluerat Rufus, quorum in Illyrico Baptismum, idèoque & Ordines fuisse irritos, suprà ostendi. Porrò de quovis in Baptismatis susceptione commisso vitio scribit in libris de Baptismo Sanctus Augustinus: *Excommunicando punitur illa* (L. 7. c. 32.) *simulatio, aut pœnitendo sanatur.* Ait illam non in veterem, sed omninò in novum hominem committi, ideoque facere irreparabiliter irregularem. Quod verum esse etiam de simulatione Baptismum irritante, non est dubitandum. Quis enim nesciat Marcionitas, Gnosticos omnes, Montanistas, Sabellianos, Eunomianos, Photinianos, varias Galatiæ monstrosas pestes, quas omnes palam rebaptizavit Ecclesia, semper fuisse habitas plenissimè irregulares? Quæ irregularitas per invalidè susceptos in illis Schismatibus etiam Ecclesiasticos Ordines diminuta non fuit, sed aucta. Fateor cuncta ista facinora fuisse revera in veterem hominem, ast omne in Sacro-sanctam aquam attentatum semper uti novi hominis injuriam judicavit Ecclesia, quod nempe tunc ille, licet non esset, tamen novus esse debuisset. Non solus, qui hominem natum perimit, sed & qui ipsum, ne nascatur, per sterilitatis pocula impedit, apud sæculi leges est plenus homicida. Ita & illum, qui novi hominis natales sacrilegè irritat, ejus jam nati fœdatoribus avita Patrum disciplina meritò æquavit. Hanc regulam etiam in Bonosiacorum Ordinationes servandam optimè censuit Innocentius Pontifex, recteque addidit factam Paulianistis à Nicæna Synodo gratiam fuisse dispensatorium & singulare beneficium, non Canonem generalem.

At ecce hinc aliud dubium prodiit, an Bonosiacorum Ordines ob solum validi Baptismi defectum, an verò etiam ob proprium vitium essent substantialiter nulli? An non solius Baptismi, sed & sacræ Ordinationis essentialem ritum Bonosus immutasset? Nec fuit inanis quæstio. Etenim Bonosus multos è nostris invitos ac repugnantes violenter ordinarat; multi item, qui in Catholica noverant se propter vitia non posse Ordinari, ad illum sponte perrexerant, credentes se ita in ipsa etiam Catholica invenire locum, quem anteà desperaverant. Respondit verò laudatus Innocentius: *Qui à Catholica ad Hæresim transierunt, quos non aliter oportet, quam per pœnitentiam suscipi, apud vos non solùm pœnitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur. Sed Anysii quondam fratris nostri, aliorumque Consacerdotum summa deliberatio hæc fuit, ut quos Bonosus ordinaverat, ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre scandalum, Ordinati reciperentur. Vicimus, ut opinor, ambigua. Ergo quod necessitas pro remedio invenit, cessante necessitate debet utique cessare quod urgebat.* (Cap. 5.) Sanctus Anysius Thessalonicensis Episcopus, ac Siricii Pontificis per Illyricum Vicarius, turbatam à Bonoso & ejus temerariis Ordinationibus Ecclesiam pacificaturus, omnes ritè in Ecclesia baptizatos, ac per Bonosum perperam ordinatos recepit in suis gradibus, atque ita reduxit plurimos, & mali Authorem coegit solum, aut certè cum paucissimis insanire. Dispensatoriam gratiam successor Rufus vertit in regulam, atque ita criminosis & illegitimè Ordinatis Clericis Diœcesim implevit. Graviter id damnat & circumscribit Pontifex, ajens Sancti Anysii in Bonosiacos gratiam fuisse Nicænæ in Novatianenses & Paulianistas Clericos & Episcopos gratiæ similem, fuisse singulare & temporale in certas dumtaxat personas beneficium, nullo modo universalem Canonem. Rufi factum asserit adversari Canonibus Apostolicis, mandatque deinceps cessare. Hinc interim vides nostris baptizatis collatos à Bonoso etiam post damnationem Ordines fuisse ab Anysio & Rufo Archiepiscopis, ipsorum Synodis, Innocentio Pontifice, ac Romana Ecclesia judicatos validos, adeoque illos, quos in proprios baptizatos attentavit Bonosus, non ex proprio ullo vitio, sed ob solum cassi baptismi defectum substantialiter non valuisse. Omnem hujus rei seriem Joannis Morini cogitationibus liquet non favere.

De Cæciliano Carthaginensi Archiepiscopo, adversùs Secundum Tigisitanum Episcopum, Numidiæ Primatem, & factiosos ejus collegas, istius consecratorem Felicem Aptungitanum Episcopum fuisse traditorem, ideoque datam ab illo consecrationem esse irritam calumniantes; de Cæciliano, inquam, adversum hosce turbulen-

tos

tos Donatisti Schismatis Authores disputante, scribit Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus:
Lib. 1. *Iterum à Cæciliano mandatum est, ut si Felix in se, sicut illi arbitrabantur, nihil contulisset, ipsi tamquam adhuc Diaconum ordinarent.* Obtulit se reordinandum. Quam oblationem, tamquam suo de rebaptizationibus ac reordinationibus errori insigniter faventem, acriter in Carthaginensi collatione urserunt Donatistæ. Et hinc nascitur sexta quæstio, an Cæcilianus datos ab Hæreticis, Schismaticis, aut Traditoribus Ordines existimaverit substantialiter nullos? Respondeo negativè. Ejus enim verba in Carthaginensis, cujus hæc pars aut latet aut periit magno Ecclesiasticæ eruditionis damno, collationis breviculo
Lib. 3. c. 16. exponit Sanctus Augustinus: *Donatistæ dixerunt etiam scripsisse Optatum, quod Cæcilianus dixerit, Si Traditores sunt, qui me ordinaverunt, ipsi veniant, & ordinent me. Quod quidem si dictum est, dici potuit ad illos irridendos, quibus hoc mandasse perhibetur, quoniam certus erat Ordinatores suos non esse Traditores.* Et hinc istud Cæciliani dictum Joannes Morinus pro suis cogitationibus meritò non adduxit.

Septima quæstio est, An à Meletio, Schismatico Lycopoleos Metropolita, Ordinatos Episcopos & Clericos Nicæna Synodus jusserit reordinari? Lucidè enim id adfirmat in Ecclesiastica Historia Anastasius, Romanæ Ecclesiæ ad Sanctum Marcellum Cardinalis Presbyter, & Canonum peritissimus Bibliothecarius. *Nicæna Synodus significavit & de Meletio, quo seorsum in civitate propria tacitus resideret. Eos verò, qui ab ipso manus impositionem acceperant, magis mystica*
Ep. 72. *sacratione firmandos.* Ipse Meletius in Catholica Ecclesia fuerat ordinatus, ideoque non cogendus ad reordinationem. Nicænarum constitutionum peritissimus etiam Magnus Basilius in litteris ad Evasenos, & in litteris ad nescio quem Pa-
Ep. 81. trophilum scribit omnes ab Arianis ordinatos non esse Episcopos, sed omninò Laicos, ac pergit in litteris ad Nicopolitanæ in Armenia Eccle-
Ep. 192. siæ Presbyteros: *Non agnosco Episcopum, nec Christi Sacerdotibus eum adnumerarim, qui à profanis manibus est ad fidei destructionem Præsul electus. Hæc mea est de illo sententia. Vos, si quam nobiscum partem habetis, eadem etiam nobiscum sentietis. Si verò vestro ipsorum consilio utimini, suæ quisque sententiæ potestatem habet, nos insontes erimus ab hoc sanguine. Hæc non ideò scripsi, quod vobis diffidam, sed ut quorumdam hæsitationem declaratione meæ sententiæ confirmem, ne quis ad illorum communionem præripiatur; neve si manus illorum impositionem quisquam acceperit, post reddita pace, Sacerdotali Ordini se accensere contendat.* Lucidè agit de substantiali Ordinationis valore. Quod enim per Hæreticum data sit quoad executionem irrita, nemo unquam hæsitavit, adeoque memorata hic quorumdam hæsitatio fuit de ipsa substantia, & ipsos in hujus negativam partem conatus fuit Basilius deducere & firmare. Hinc addidit ejusmodi Ordinatos etiam post redditam pacem seu ab hæresi absolutionem non posse censeri inter Clericos: Quod nempe vanam dumtaxat consecrationis imaginem & umbram accepissent.

Respondeo Sanctum Basilium in sui Antecessoris Firmiliani, qui datum etiam per Hæreticos Baptisma pertinacissimè cum Sancto Cypriano credidit substantialiter irritum, errore fuisse firmum & durum, nec credidisse ipsum à Niceno Concilio damnatum. Lucet ex Canonicis ejus ad Sanctum Amphilochium litteris, hisce præsertim ipsarum verbis: *Nos uno ratione omnes* Cap. 47.
Hæreticos *rebaptizamus, si autem prohibita est apud vos hæc rebaptizatio, sicut & à Romanis, alicujus œconomiæ gratia, nostræ tamen oratio vires obtineat.* Et infrà: *Quamobrem si hoc placuerit, oportet plures convenire Episcopos, ut & is qui fecit sit extra periculum, & is qui respondet in responsione de his Fide dignus habeatur.* Datum post Hæreticos rebaptismum putat esse arbitrii & œconomiæ, atque ita quamque Ecclesiam posse circa illum in suo sensu abundare. Eodem modo in adductis ad Nicopolios Clerum litteris lucidè censet de datis per Hæreticos Ordinibus. Suam sententiam conatur imprimere hæsitantibus, unumquemque tamen permittens suo arbitrio. Romanam enim, quæ ob hunc errorem excommunicarat Firmilianum, metuebat Ecclesiam, ideoque Amphilochio scripsit cautè tractandam hanc quæstionem, ut rebaptismi dator & Doctor sint extra periculum, utique indignationis Romanæ. Eam defuncto Basilio maturè ac plenè discussit Constantinopolitana Synodus, & adversus illum posuit in Symbolo: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.* Quocirca hoc in puncto Magnus Basilius est circumscriptæ authoritatis. Latiùs hæc ostendi in scholiis ad Symbolum Constantinopolitanum.

Cardinalis Anastasius adducta sua verba desumpsit ex Synodalibus, quas nobis in Ecclesiastica Historia servavit Theodoretus, ad Ægyptiacæ Diœcesis Episcopos litteris: *Illi autem,* Lib. 8. c. 9.
qui à Meletio Presbyteri designati sunt, simul atque sanctiori Ordinatione confirmati fuerint, in Ecclesiæ communionem admittantur. Sic habet vulgata versio, quam sequitur etiam Joannes Christophorsonus. Jacobus Sirmondus vertit aliter: *Eos autem, qui à Meletio constituti sunt, sanctiore Ordinatione confirmatos, ad communionem admittit.* Græcus textus de verbo ad verbum sic habet: *Presbyteros à Meletio constitutos, magis mystica manus impositione confirmatos, admitti ad communionem.* Respondeo Meletii Ordinatos nunquam fuisse reordinatos, nec ad reordinationem postulatos. Lucet ex secunda Sancti Athanasii Apologia: *Presbyter,* qui dejecto Altari & fracto Calici *fingitur adfuisse, est ille toties rumoribus jactatus Ischyras, qui neque ab Ecclesia electus Presbyter, neque cum à Meletio constitutos Presbyteros Alexander in Ecclesiam recipiebat, in eorum numero unquam habitus fuit, aut ab eo creatus. Quo igitur pacto Presbyter Ischiras? Aut quo tandem authore constitutus? Nunquid scilicet à Colluthо? Id enim restat. Atqui Colluthum in gradu Presbyterii mortuum, omnemque ejus manuum impositionem rescissam, & omnes ab eo constitutos esse in Laicorum Ordinem redactos, & sub Laicorum nomine ad synaxim admissos, adeò apud omnes constat, ut nemo de re dubitandum putet.* Lucidè affirmat, non Meletii, sed solus

Col-

Colluthi Ordinationes fuisse substantialiter irritas, & uti tales à Synodo abjectas. Quod nempe Colluthus non fuisset Episcopus, sed simplex Presbyter se pro Episcopo ostentasset, atque ita validos non potoisset imprimere Ordines. Et certè Meletius non extra, sed omnino intra Catholicam Ecclesiam fuerat consecratus Episcopus, & nollam Hæresim, sed dumtaxat Schisma seu Para-synagogam conflarat, ideoque nullus erat vel fucus, ex quo dati per ipsum Ordines essent substantialiter nulli. Et dum suos Episcopos & Clericos Alexandro Patriarchæ tradidit, nec apex aut Jota factum est de reordinatione, recepti sunt per solam Catholicam professionem. Quomodo receptus postea fuit & famosus ille Histrio Arsenius, Episcopus Hypselitarum. Porrò Nicænæ Synodi tempore quidam à Meletio erant in Episcopos aut Clericos dumtaxat electi ac designati, quidam insuper mystica manuum impositione sacrati & confirmati. Et hosce solos cum suo gradu in Ecclesiam admitti permisit Synodus, aliis solam Catholicam communionem, nequaquam electionis effectum indulsit. Eadem sub distinctione tractavit Diaconissas & Clericos Paulianistarum. Quocirca vulgatam Latinam translationem Jacobus Sirmondus non sine fundamento correxit. Gratiam istam Meletianis impetravit laudatus Alexander, ac de ipsa scribit in præfata Apologia Sanctus Athanasius: *Utinam nunquam factum fuisset*.

CAPUT XVIII.

Exponuntur antiquæ Simoniacorum Pœnæ.

AVitam Simoniacæ Ordinationis pœnam edicit trigesimus Canon inter vulgares Apostolicos: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipse, & Ordinator ejus, & à communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon Magus à Petro*. De gravissimis Clericorum criminibus statuunt hi ipsi Canones: *Deponatur, non tamen communione privetur. Dicit enim scriptura. Non vindicabit Dominus bis in idipsum*. Hoc est, unicum Episcopi aut Clerici lapsum duplici degradationis simul & excommunicationis supplicio Ecclesia non punit. Eaque fuit constans Patrum olim disciplina. Quare adductus, qui Sacri Ordinis Simoniam duplici ista pœna ferit, Canon ostendit ipsam quovis gravissimo crimine semper fuisse graviorem. Et laudati Canonis, licet non verba, tamen sententia, est omninò Apostolica. Etenim Apostolorum, qualia Petri in Simonem, gesta esse Apostolicos Canones, aut certè Apostolica edendorum ab Ecclesia Canonum fundamenta, testatur Sanctus Joannes Chrysostomus in libris de compunctione cordis Et hinc idem Chrysostomus omnes ab Antonino Ephesiorum Archiepiscopo Simoniacè Ordinatos Episcopos degradavit, perpetoumque abjecit ad Laicos, uti scribunt in Photii Bibliotheca Georgius Patriarcha Alexandrinus, & in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono Palladius Episcopus Helenopolitanus.

Dixi, *Apostolica edendorum Canonum fundamenta*. Certum enim est adductum Canonem non esse Apostolicum, sed Chalcedonensi Synodo posteriorem. Etenim adversus Martinianum, ab Eusebio Pelusii Episcopo Simoniacè promotum, varieqoe criminosum Presbyterum, ac insuper Episcopatum emere machinantem ex furtiva Ecclesiæ pecunia, scribit ad Sanctum Cyrillum Alexandriæ Patriarcham Isidorus Pelusiota: *Martinianus nuper aurum Alexandriam præmisit, Episcopatum aucupans. Quod cum Sanctitas tua comperisset, pro eo atque eum ab Ecclesia proscribere debebat, per litteras comminata est, atque affirmavit, se eum, si rursus idem aggrederetur, ut ingens divinissimæ religioni dedecus inurentem, in tota Ægyptiaca Regione proscripturum & abdicaturum. Atque nunc idem, litteris tuis & minis contemptis, Alexandriam perrexit, sibi quidem Episcopatum captans, tuæ autem famæ atque existimationi, ut qui sacras Ordinationes pecunia addicat, labem inferens. Quæ cum ita sint, tuæ Magnanimitatis atque Præstantiæ est plenam quidem & exactam scelerum ipsius pœnam ad incorruptum illud tribunal reservare, nec enim hic fieri potest, ut quas meritus est pœnas pendat, commoveri autem ac incitari, & primum Ecclesiam iniquè læsam ac vexatam ulcisci, deindè existimationi tuæ consulere, minas nimirum in opus perducendo, eumque ab Ecclesia gremio abdicando*. Lib. 1. Epist. 127. Eum non ob Simoniacè obtentum Presbyteratum declarare irregularem ac degradatum, imò nec ob missas Alexandriam ad emendum Episcopatum furtivas pecunias, sed dumtaxat si istud facinus denuò aggrederetur, degradare comminatus fuerat Cyrillus, & post iteratum facinus minas in executionem mitti flagitavit Isidorus. Quod nempe adversùm Simoniacos nullus adhuc pœnalis Canon emanasset. Alioquin ad ipsum omninò provocasset Isidorus, & Martinianum clamasset, non degradandum, sed jam degradatum. Hinc etiam ab Ephesio Antonino ordinatos Episcopos, non ex aliquo Canone, sed ex Patriarchali auctoritate dejecit Sanctus Joannes Chrysostomus. Notoriorum Simoniacorum ministeria erant etiam tunc admodum scandalosa, ideoque ab istis dumtaxat *Presbyteri speciem geri* clamavit nescio quis Presbyter Athanasius. Lib. 1. Ep. 161. De Simoniacæ Ordinationis valore videtur dubitasse. Etiam Hermogenes Comes eos, qui à Zozymo, per dictum Eusebium Pelusii Episcopum Simoniacè promoto Presbytero, *baptizabantur, existimabat mulctari gravissimis detrimentis*. Ep. 97. Adversus eundem Zozymum clamabat omnis populus: *Quonam pacto aliis sanctitatem impertit, profanus ipse ac nefarius? Quonam pacto alios purgat, qui impurus est? Quonam pacto Filios Dei efficit, qui servili est animo?* Ep. 65. Hinc ad ipsum scripsit laodatus Isidorus: *Sacerdotio contumeliæ notam inuris. Adeò ut plurimi homines, imò omnes, à te offensi, in salutis Symbolis detrimentum acceperint*. Ep. 38. Ab ipso baptizati metuebant

se

se sut invalidè, aut certè informiter baptizatos. Et in alia ad ipsum Epistola: *Omnium factus est* Lib. 5. Epist. 569. *fabula, eisus, & scandalum. Cognito enim, te execrandis manibus tractare sacra Missæ mysteria, recedunt homines, maluntque non initiari, quam ut ab impuris & sceleratis manibus pura & immaculata suscipiant munera. Et tametsi multi sæpè ex me audierint nihil horum obesse, quidam tamen assensi non sunt quidam verò ne auribus quidem æquis ac-* Lib. 3. Epist. 134 *cipiunt, nugari me existimantes.* Et rursum: *Multos offendis, & ab Altaris accessu removes, ut qui tantam labem ac maculam illibato Altari assidentem intueri minimè sustineant.* Et in alia Epistola: Epist. 340. *Vir quidam moribus integer, & vita splendidus, & luculenta dignitate ornatus, me convenit, & narravit, se ad venerandum quidem Altare accessisse, ut divina Mysteria perciperet, at ubi te, hominem ætate quidem senem, dignitate Presbyterum, libidine autem vigentem, atque omnes, quorum spurcitia hominum sermone celebratur, superantem, illic adstare conspexit, pedem retulisse, quod scilicet indignam rem esse duxisset, sacro-sancta Mysteria per impuram & scelestam manum suscipere.* Nempe non solum Simoniacus, sed & concubinarius era Zozymus, ideoque non sulum ejus Sacrificia audire, & Eucharistiam percipere horrebat fidelis populus sed & dubitabat de ejus Baptismo. De datorum per Simoniacos Sacramentorum validitate, aut saltem fructu dubitare est adeò antiquum. Item Gregorii septimi Pontificis, qui Simoniacorum & concubinariorum Clericorum divina Officia andiri ae percipi interdixit, Decreta adeo antiquis nituntur fundamentis. Nihilominus de magno isto Viro pergit Isidorus: *Ego his auditis, quantum animo vulnus acceperim, dicere prætermittam; quibus autem verbis eum gravissimè reprehenderim, exponam. Nullo, inquam, detrimento, vir sapientissime, is qui suscipit, afficitur, etiamsi is qui tribuit, indignus videatur. Neque incontaminata mysteria conspurcantur, etiamsi Sacerdos omnes mortales improbitate superet.* Et ad ipsum Zozymum: *Quemadmodum illi succensui, sic etiam te moneo, ut aut respicas, aut à venerando Altari abscedas, ne alioquin eos, qui ad ipsam accedere instituunt, per tuas actiones submoveas.* Et in alia Epistola: *Vel talia committere* Lib. 5. Ep. 569. *desine, vel à sacra mensa discede, ut tutò Ecclesiæ alumni ad sacra accedant Mysteria, sine quibus salutem consequi nequeunt.* Non illum ad Laicos rejicit uti degradatum aut irregularem, sed dumtaxat monet, ut scandali vitandi causa cesset vel à criminibus, vel à sacro Ministerio: Quod nempe nullus eo usque pœnalis Canon in Simoniacos prodiisset. Eandem de causa Edesseni Clerici clamarunt Episcopum suum Ibam, non degradatum, sed dumtaxat degradandum.

Primus itaque in istud crimen pœnalis Canon est hic Chalcedonensis: Can. 2. *Si quis Episcopus per pecunias fecerit Ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam quæ non potest vendi, ordinaveritque per pecunias Episcopum, aut Chor-Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum, aut quemlibet ex his qui connumerantur in Clero, is qui hoc attentasse probatus fuerit, proprii gradus periculo subjacebit, & qui ordinatus est, nihil ex hac Ordinatione proficiat, sed sit alienus à dignitate, quam pecuniis acquisivit. Si quis Mediator in tam turpibus & nefandis datis vel acceptis exstiterit, & ipse, si quidem Clericus fuerit, proprio gradu decidat, si verò Laicus vel Monachus, anathematizetur.* Quoties adversus Simoniacos insurgit Gregorius Magnus, hunc solum adducit Canonem, nullius meminit Apostolici. Et laudatus Palladius, ut Sancti Joannis Chrysostomi, quem dente maligno adversarii rodebant, in Ordinatos ab Antonino Episcopos Acta firmet, solam laudat avitam consuetudinem, qua semper vetuerit Ecclesia suum Sacerdotium Judaico aut Ægyptio more vendi vel emi: Quod nempe istam consuetudinem nullus usque tunc Canon stabiliisset. Et Chalcedonensis Canon solo gradu, gradu autem & communione privat vulgariis Apostolicus, atque ita lucet hunc illo esse posteriorem. Apostolicum enim Canonem quomodo non laudasset Synodus Chalcedonensis? Quomodo ejus rigorem mitigasset? Solum item Chalcedonensem laudant Patres alii, cum Magno Gregorio frequenter dicentes eorum, qui in Ecclesia columbas vendunt, cadere, aut cecidisse Cathedras: Quod nempe per Simoniacas promotiones incurrant degradationis pœnam, aut reatum.

Et hunc Canonem, Anatolii Constantinopolitani Episcopi desidia lapsum, rigidissimè in sua Synodo innovavit, ac Leonis Augusti severa, quæ commissam in Episcopatu Simoniam sanxit esse crimen læsæ Majestatis, lege confirmari impetravit successor Sanctus Gennadius. Lex in L. 1. tit 3. Codice Justinianæo, Synodale Decretum exstat c. 31. apud Theodorum Balsamonem. Porrò Asiaticos ab Antonino Simoniacè Ordinatos Episcopos deprecantes, *Saltem aurum quod dedimus recipiamus, nam uxorum nostrarum quædam dedimus vasa*, exaudivit quidem, & aurum per Antonini hæredes restitui jussit Sanctus Joannes Chrysostomus, sed regula non fixit, pleneque item de eadem restitutione tacuit Synodus Chalcedonensis. Providit laudatus Imperator Leo. Pretium omne reddi jussit Ecclesiæ, utique in solatium & reparationem injuriæ per tantum immundissimi invasoris crimen acceptæ. Sanxit L. 6. c. 1. de solo Episcopo. Verùm ad omnem Clericum L. 123. Justinianus Augustus extendit per leges novellas c. 2. ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum, L. 9. Ep. 15. & ad Petrum Magistrum officiorum. In suo ad Joannem tertium Pontificem Edicto extendit etiam Athalaricus Gothorum Rex, addens istam restituendi obligationem devolvi ad Simoniaci Ordinatoris hæredes. Et hasce leges Cap. 4. haud dubiè respexit sexta Synodus Toletana, quosvis Simoniacos Ordinatos & Ordinatores non solum gradu & communione exuens, sed & omnibus temporalibus bonis, tamquam reos læsæ Majestatis. Et ad Archiepiscopum Toletanum scribit apud Gregorium nonum Alexander tertius: *Regem & Principes debes inducere, ut si* L. 5. tit 3. c. 11. *quæ receperint ab Oxomensi Episcopo, ut ejus electioni præstarent assensum, Ecclesiæ Oxomensi sine diminutione restituant, cum ea sine gravi suæ salutis periculo retinere non possint.* Ubi rectè Glossa: *Restitui debet Ecclesiæ, cui facta fuit injuria.* Simoniaci

enim

enim Episcopi aut Clerici intrusio est longè fœdissima Ecclesiæ injuria, macula & ruga. Et hoc jure etiamnum hodiè vivimus. Cuivis tamen piæ causæ restitutionem fieri consuetudo permittit.

Laudatum Chalcedonensem Canonem innovavit etiam secunda Synodus Aurelianensis: *Si quis Sacerdotium per pecuniæ nundinas execrabili*
Can 4. *ambitione quæsierit, abjiciatur ut reprobus*. Quod ipsum faciunt quinta ejusdem urbis, secunda Turonensis, Cabilonensis, secunda Remensis Synodus; & in Capitulis Aquisgranensibus Carolus Magnus. Et Rogantibus Britonum Episcopis, *Utrum Simoniacè Ordinati possint in Ordine pœnitentiam agere, aut tantummodo extra Ordinem & Sacerdotalem fieri gradum*, seu irreparabiliter deponi, respondit Papa Leo quartus: *Convictis, qui tam detestabile nefas, quod jam multis damnatum est Conciliis, peregisse noscuntur, nulla pœnitentia possumus subvenire, & tot spiritualibus Patribus obviare, sed in illorum sententiam me convenire certum est*. Hasce enim Ordinationes adeò detestata est, adeoque nulla unquam pœnitentia ad ministerii executionem admittere voluit olim Ecclesia, ut etiam irritas diceret, & haberet quasi substantialiter nullas. Uti congruentissima, ita & antiquissima est ista locutio. Etenim de Georgio in Alexandrinam, Basilio in Ancyranam, ac Quintiano in Gazensem Cathedram per Arianos intrusis edixit Sardicensis Synodus: *Eos nemo appellet Episcopos*. Eadem phrasi utuntur
Epist. 3. Sanctus Athanasius, aliique antiqui Patres & Canones. Ipsam ad Simoniacas Ordinationes extendit laudatus suprà Canon Chalcedonensis: *Nihil ex hac Ordinatione proficiat*. Et in litteris ad Victorem Panormitanum Episcopum Magnus Gre-
Lib. 10. gorius. *Ordinanti avaritia sua convertatur ad pœ-*
Ep. 32. *nam, & illicita Ordinatio effectu carens, ambitionis suæ desiderio non fruatur*. Voces, *Effectu carens*, lucidè edicunt Ordinationes istas quoad executionem dumtaxat, non quoad substantiam esse irritas, seu in perpetua atque indispensabili suspensione ac irregularitate firmatas. Et hinc Presbyterum Simoniacè Ordinatum in Episcopum, non uti Episcopum, sed dumtaxat uti Presbyterum esse in judicio titulandum atqoe tractandum,
Ep. 17. scripsit in litteris ad Eudonem Normandiæ Dapiferum, & facto docuit in litteris ad Sanctio-
Ep. 21. nem Simoniacum Aureliæ Episcopum Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis.

Et hæc pœna Ordinatis inflicta fuit ipso facto, & citra Judicis sententiam obstrinxit ad acceptum Ordinem aut dignitatem deponendam. Ita
Cap. 76. Reginaldus Leodiensium per Simoniam Episcopus Romam accessit pœnitens, & Joanni decimo nono Pontifici baculum resignavit & annulum. Rem describit ejusdem Ecclesiæ Canonicus Ansel-
Fol. 129 mus. Et Hubertum Losinga, Norvicensem in Anglia Episcopum, quod Urbano secundo idem fecerit, laudat Guilielmus Malmesberiensis. Etiam Sanctum Dominicum Loricatum, quod per parentum Simoniam initiatus à Sacri Ordinis Ministerio spontaneus per omnem vitam cessarit, prædicat in litteris ad Alexandrum se-
Cap. 55. cundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani. Scribit item in vita Sancti Romualdi: *Romualdus sæculares Clericos, qui pecuniam Ordinati fuerant, durissima severitate corripiebat, & eos nisi Ordinem spontè desererent, omninò damnabiles & Hereticos asserebat*. Addit de Simoniacis Episcopis: *Nonnulli quoque Episcopi, qui per Simoniacam Hæresim sacras Sedes invaserant, ad Romualdum pœnitentiæ causa concurrebant. Qui etiam venerabili viro se committens, & Episcopatum statuto tempore deserere, & ad sanctæ conversationis*, seu Monasticæ professionis *Ordinem promittebant festinare*. Simoniacè enim promotos Episcopos & Clericos ad perpetuam in Monasterio & Monastico habitu pœnitentiam cogere est antiquissima, quæ plurimis exemplis ostendi possit, Patrum disciplina. Et hoc jure etiam nos hodiè vivimus, uti ostendi possit per varias Romanorum Pontificum Constitutiones, præsertim Pauli secundi, & Pii quinti.

Notanda tamen sunt Pauli verba: *Declaramus quod omnes illi, qui Simoniacè Ordinati fuerint, à suorum Ordinum sine executione suspensi*. Non dicit depositos, sed dumtaxat suspensos: Quod nempe depositionem consuetudo potius quam Canon paulatim mitigarit in pœnalem suspen-
sionem. Eodem modò Martinus quintus in Sy- Sess. 43. l.
nodo Constantiensi, & in suis Decretalibus 5. tit. 3.
Gregorius nonus sunt locuti, atque ita constat cap. 45.
istam mitigationem non esse novellam. Cœpisse existimo, dum Simoniaca Ordinatio per Episcopos dispensari cœpit, & ad executionem habilitari. Depositio enim ex natura sua est perpetua ac irreparabilis; apud antiquos paucissima reperies reparationis exempla. Et quidem per Simoniacam Ordinationem contracta depositio fuit olim adeò firma, ut ipsam via ullus reparasse legatur, nisi ob gravissimas causas in Clericis Mediolanensibus Sanctus Petrus Damiani, nimiæ exindè facilitatis notatus à Bertholdo Presbytero Constantiensi. Eandem clementiam postea exercuit etiam Urbanus secundus, memorato Huberto Norvicensi, & aliis pluribus Simoniacè promotis Episcopis reddens, quem ad manus ejus posuerant, Episcopatum. Et clementia non fuit infructuosa: Quod enim dictus Hubertus per ipsam profecerit in durissimum Simoniæ flagellum, testatur laudatos Monachus Malmesberiensis. Et hinc dictus rigor pedetentim moderationem accepit. Etenim Simoniacè Ordinatos Clericos, licèt per solum Romanum Pontificem, posse tamen quasi Ordinaria gratia reparari, varii apud Gregorium nonum edicunt Canones. Quin imò occultam sacri Ordinis Simoniam posse etiam per Episcopum & secretam pœnitentiam sanari re-
scripsit ibidem Alexander tertius. Quod ipsum Cap. 20.
de commissa per simplicitatem & juris ignorantiam lepta affirmat in litteris ad Toletanum Ar-
chiepiscopum Stephanus Tornacensis Episco- Ep. 51.
pus, & apud laudatum Gregorium Innocentius Cap. 37.
tertius confirmat. Quæ Episcoporum potestas per nimiam facilitatem progressa est paulatim ad omnem Simoniam Ordinis. Quare nuper Sixtus
quintus omnem penitus hujusmodi Simoniam Constit.
rigidissimè reservavit Sedi Apostolicæ, confir- 911.
mavitque Clemens octavus. Ex quo igitur hæc lepra passim cœpit accipere gratiam, etiam

insti-

inflicta illi per Patres depositin decrevit in pœnalem solummodo suspensionem.

Notsnda item sunt hæc Pauli secundi verba: *Simoniacè Ordinati*. Ostendunt tertiam, qua quis non Simoniacè ordinatur à Simoniaco, Simoniæ speciem jam pridem exolevisse. Eam adeò rigidè persecuti sunt Leo nonus Pontifex & ejus Successores, ut solos jam Ordinatna gratiosè ad Ministerium sdmiserint, deinceps Ordinandos rejecerint ab omni spe, tractarintqne tamquam nibil per vanam manus impositiinnem consecutos. Moderari non nihil cœpit in Placentina
Cap. 3. Synodn Urbanus secundus: *Si qui à Simoniacis non Simoniacè Ordinati sunt, si quidem probare potuerint se, cum ordinarentur, eos nescisse Simoniacos, & tum pro Catholicis babebantur Episcopis in Ecclesia, talium Ordinationes misericorditer sustinemus, si tamen laudabilis eos vita commendat*. Licèt non quosvis à quibuscumque, sed solos ab occultis Simoniacis nnn Simoniacè consecratos misericorditer habilitet, attamen non factis dnmtaxst, sed & futuris Ordinationibus figit regulam. Et ex hac de qnodam Carthustensi Monacho, per nescio quem occulta tunc, sed posteà detecta Simonia leprosum Episcopum consecrato in Subdiaconum, ideoque in suscepto gradu ministrare, & ad altiora per eundem Episcopum promnveri formidante, ad Catbedralem Cantuariensium Mnnachorum Priorem rescripsit apud Gregorium nonum Innocentius
Cap. 35. tertius: *Respondemus ut in Ordine sic suscepto ministret, sed contra conscientiam ad superiores Ordines non ascendat, ne fortè ædifices ad gebennam. Licèt en eo, quod conscientiam babuerit nimis scrupulosam, in difficultatem bujusmodi sit collapsus, quam utique non evadet, nisi deponat errorem*. Respondet & susceptum Ordinem esse legitimum, & alios insuper ab eodem Episcopo, post depositam tameu scrupulosè errantem conscientiam, posse suscipi: Qunniam ex lsudato Urbsni Edicto suscipi possunt à quovis Episcopo, qui in Ecclesia sedeat uti Catholicus, & quem tu Simoniacum ignores. Notoria aut plenè prnbata debeat esse ejus lepra, ob solam mslam famam nequeas Episcopo tuo subtrabere bonorem istius communinnis. Etenim dum Simoniacorum Sacramenta percipi vetuit etiam Gregorius septimus, intellexit de solis cnnvictis sut manifestis. Quæ regula obtinere quam maximè cœpit post Synodum Bssileensem, quæ nullum, exceptn Clerici notorin percussore, excommunicsmm vitari voluit nisi post declaratoriam Judicis sententiam. Exindè à notoriè etiam Simoniaco Episcopo potuimus sine contagii periculo ad qunsvis Ordines consecrari. Et binc de tertia Simoniacæ Ordinationis specie nullsm meritò mentionem fecit Paulus secundus. Nullam item faciunt Canon Chslcedonensis, Sanctus Patriarcha Gennadius, Gregnrius Magnns, aut alii antiqui Simoniæ Insectatores. Nnn enim est vera Simonia, sed dumtaxat ex ipsa contractum vitium, quod Clemens secundus, Leo nonus, & ipsorum Successores cunctis Simoniæ pœnis ob suorum temporum rstiones puniverunt.

Et hisce principiis innititur etiam laudatum Edictum Nicolai secundi & Gregorii septimi, quo non solorum publicè conjugatorum, sed & ejusmodi Simoniacorum Episcoporum & Clericorum interdixerunt audiri Missas aut alia divina Officia, & quævis ab illis percipi Sacramenta. Quam bostiliter Sigebertus Gemblacensis, & slii Henrici quarti Imperatoris fautores sint persecuti, sanctissimum Decretum, est suprà expositum. Ipsum in litteris ad Lucium Sancti Juventii Papiensis Præpositnm insigniter defendit Successor Urbanns secundus: *Decessores nostri Nicolaus &* Ep. 17.
Gregorius à Missis Sacerdotum, quos Simoniacos revera esse constiterat, Fideles abstinere decreverunt, & ut peccandi licentiam cæteris auferrent, & bujusmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta revocarent. Ecclesiam & plebem suam per crimina scandalizanti Episcopo aut Clerico omnem penitus communionem & obedientiam à subditis subtrahi jussit antiqua Patrum disciplina; non nisi ad Synodi aut alterius Superioris sententiam judicialem fieri modersta est ex causis Synodus octava. Quocirca dum solam in divinis Communionem subtrahi conjugatis & Simoniacis Sacerdotibus ac Clericis mandarunt Nicolaus secundus & Gregorius septimus, nullam novitatem induxerunt in Ecclesiam, quinimo antiquum, qui etiam in civilibus communionem vetsbat, rigorem temperarunt. Et multos Fideles olim sua sponte noluisse adesse ejusmodi Sacerdotum Missis, sut Sacramentis, suprà audivimus ab Isidoro Pelusiots. Quod ipsum in prims sua Pictaviensi Synodo statuerunt Joannes & Benedictus, Paschalis secundi per Galliam Cardinales Legati: *Quicumque Sacerdotis per pecuniam Ordinati Missam scientes audierint excommunicationi subjacere debeant*. Quæ saluberrima disciplina videtur modo abiisse in dissuetudinem, reducta ad suprà memoratna terminos Decreti Basileensis.

Dixi Simoniacè Ordinatum olim fuisse ipso facto degradatum, & citra omnem Judicis sententiam obligatum ad deponendum Ordinem. Qua pœna putsnt quidam adstrictum fuisse ipsum etiam Ordinantem. Ego bic hæreo. Etenim Canon Chalcedonensis, de Ordinato dicens, *Nibil ex hac Ordinatione proficiat, sed sit alienus à dignitate, quam pecuniis acquisivit*, dicit de Ordinante: *Proprii gradus periculo subjacebit*. Quæ verba videntur degradationem non infligere, sed dumtsxat jubere infligendam. Et its loquuntur plures antiqui Canones. Sunt tamen & alii, qui eodem tenore de Ordinantibus loquuntur & Ordinatis. Et Novella Justiniani Augusti ad Epiphanium Patriarcbsm Constantinopolitanum lex ait de promoto per Simoniam Episcopo: Lege 6.
Sciat se & ab Episcopatu casurum, & boc munus re- cap. 1.
tributurum Ordinanti, ut & ille Episcopatum amittat, & à Clero cadat, & utrique causa talem præstet retributionem, ut bic quidem non adipiscatur quæ sperabat, ille autem etiam quæ babebat amittat. Eodem de ambobus modo statuit etiam suprà adductus Canon Apostolorum. Et Joannem undecimum Pontificem, quod *Episcoporum Ordinationes pretio fecisset*, à Romana Synodo fuisse L. 6. c. 7.
ejectum scribit Luitprandus Diaconus Ticinensis. Pontificem nequaquam degradasse vide-

P tur

tur Synodus, sed à Canone degradatum, qui sponte cedere debuerat, dumtaxat ejecit. Res dubia est, & ego Simoniacis nolim patrocinari. Interim hæc etiam pœna hodiè decrevit, mutata in suspensionem.

Et hæc omnia locum semper habuerunt etiam in beneficiorum seu officiorum Ecclesiasticorum emptoribus ac venditoribus, nec non & mediatoribus damnatæ hujus mercaturæ. De hisce enim omnibus disertè & pariformiter loquuntur Canon Chalcedonensis, adducta Justiniani lex, Canones plurimi, editi præsertim à Leone nono & ejus Successoribus. Et hinc de Henrico Albanensi Episcopo, Alexandri tertii apud nos Cardinali Legato, scribit magnum Belgii Chronicon; *Henricus Leodium venit prædicans contra Simoniam. Canonici conterriti sua beneficia resignaverunt*. Quæ pœna hodiè etiamnum omninò viget. Plurimum laudanda est Romana Ecclesia, quæ Simoniacum, licèt occultissimum, in beneficia ingressum nunquam purgat, aut stabilit, ne quidem pro foro conscientiæ. Attamen ad solam realem ultro citroque completam Simoniam contractus est hic rigor. Etenim conventionalem, quam antiqua disciplina omninò plenè puniebat, & Pius etiam quintus Pontifex rursum punire conatus est, Simoniam Ecclesia jam pridem non puniit, sed Dei Judicio dereliquit. Videndæ sunt laudati Pii, & aliorum recentiorum Pontificum Constitutiones.

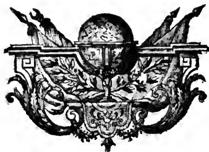

DISSERTATIO III.
DE REGIA ANTISTITUM NOMINATIONE.

CAPUT PRIMUM.
Exponitur Regiæ nominationis antiquitas.

Epist. 14. VERISSIMA est antiqua Paroemia, de qua ad Sororem suam Marcellinam Sanctus Ambrosius: *Vulgò dicitur, quod Imperatores Sacerdotium magis optent, quam imperium Sacerdotes.* Dum enim istud illi sibi arrogare non potoerunt, tentarunt saltem aliis donare. Antiquissima est præsumptio ista. Etenim Salomon Pontificem Abiathar movit gradu, & Sadoc in ejus locum promovit. Quod an à Deo motus fecerit, quæstio adhuc pendet. Quinimò Asiæ Rex Antiochus non solum Jesum, Oniæ Pontificis defuncti fratrem, sed & Aleimom, hominem à Sacerdotali genere extraneum, nomioavit Pontificem, atqne intrusit. Etiam Julius Cæsar nominavit ac intrusit Hircanum, qua violentia & Rex Herodes fuit usus. Etiam Rex Agrippa, sub quo Jonathas Simonis frater insignè dedit humilitatis exemplum: de delato enim Pontificatu, & Regio de se judicio egit gratias, admittere tamen noluit, tantæ dignitati affirmans se imparem ac inidoneum. Agrippæ frater Herodes constituendi Pontificis facultatem impetravit à Claudio Augusto. Ea constitutio adeò erat in Romanorum potestate, ut Pontificale Ephod Syriæ Præses custodiret in arce Antoniana, & Pontifici ad sacra suo tempore peragenda quasi precario mutuaret. Porrò Christianam & Apostolicam eligendorum Episcoporum formam eleganter ex Sancti Cypriani ad Antonianum Episcopum litteris describit in suo de electioribus Cap. 3. libello Magister Florus Lugdunensis Ecclesiæ Diaconus, & adjungit: *Juxta hæc verba Beati Cypriani Ordinatos constat fuisse, & legitimè præfuisse universo populo deinceps omnes Ecclesiarum Antistites, absque ullo consultu mundanæ Potestatis, à temporibus Apostolorum, & postea per annos ferè quadringentos. Ex quo autem Christiani Principes esse cœperant, eandem Episcoporum Ordinationibus Ecclesiasticam libertatem ex parte maxima permansisse, manifesta ratio declarat. Neque enim fieri potuit, cum unus Imperator orbis terræ Monarchiam obtineret, ut ex omnibus latissimis mundi partibus, Asiæ videlicet, Europæ & Africæ, omnes qui Ordinandi erant Episcopi, ad ejus cognitionem reducerentur. Sed fuit semper rata & integra Ordinatio, quam sancta Ecclesia juxta traditionem Apostolicam, & religiosæ observationis formam celebravit.*

Nominare Ecclesiæ Episcopos nullus unquam è Gentilibus Romani Imperii Augustis attentavit. Ne quidem ad sedandas contentiosæ electionis qnæstiones. Etenim quomodo ejusmodi inter Antiochenam Synodum & Paulum Samosatensem, ejusdem civitatis Patriarcham, delatas sibi quæstinnes Aurelianus Imperator miserit ad Dionysium Pontificem, refert in Historia Ecclesiastiea Eusebius Cæsareensis. Etiam natas inter Cæcilianum & Majorinum de Chartaginensis Ecclesiæ Præsulatu lites dirimere nequaquam præsumpsit, licèt jam Ecclesiæ Catechumeous, Constantinus: prius per Melchiadem Papam, ac tum per Synodum Arelatensem voluit judicari. Solus post Sancti Fabiani Pontificis mortem Imperator Decius, Ecclesiæ negotio se misceens, ad novam electionem procedi interdixit. Ast interdictum constanter adeò sprevit Romaous Clerus ac fidelis Populus, ut de dicto Principe ad præfatum Antonianum scribat laudatus Cyprianus; *Cornelius sedit intrepidus Romæ in Sacerdotali Cathedra eo tempore, cùm Tyrannus infestus Sacerdotibus Dei fanda atque nefanda comminaretur, cùm multo patientius & tolerabilius audiret levari adversus se æmulum Principem, quam constitui Romæ æmulum Sacerdotem.* Gentiles Romanorum Augusti non solùm Imperatoris, sed & Summi Pootificis gerebant titulum, & hunc illo

illo majorem ducebant, aut certè æqualem. Posteriorem gerebat & Romanus Christianorum Cap. 2. Episcopus, uti palam lucet ex Tertulliani libro de Pudicitia. Probrosam Imperii injuriam & læsæ Majestatis crimen esse id censuit Decius, ideoque & Fabianum trucidavit, illi Successorem creari vetuit atrocissimè, & Imperii dignitatem ac rem à sibi rebellibus Gallo & Volusiano invadi tulit patientiùs, quam à Sancto Cornelio in Fabiani locum suffecto solum titulum Pontificatus. Cornelii, electionem istam admittere ausi, constantiam meritò extollit Cyprianus.

Ex Christianis Romanorum Imperatoribus nominare Episcopos primus cœpit ab Eusebiana Arianorum factione circumscriptus Constantius. Ejus Pater Constantinus Episcoporum electionibus quandoque se miscuit. Etenim Metrophani Constantinopolitano, quod ætate esset decrepitus, Successorem sibi nominare præcepit, & de nominato per ipsum Alexandro scribit in Biblio- L. 256. theca Photius; *Populus uno ore cum ipso Imperatore exclamavit, Dignus est*. Dejecto per Antiochenam Eusebianorum Synodum Sancto Eustatio Antiochiæ Patriarcha, quod in Sedem istam Eusebius Metropolita Cæsareensis nollet intrudi, Constantinus commendavit Euphronium ac Georgium, mandans ex ipsis eligi unum, estque electus Georgius. Attamen nullum unquam Episcopum legitur nominasse. Primus id tentavit Constantius, contra quem in litteris ad Solitarios scribit Sanctus Athanasius: *Constantius ut gigas contra Altissimum arrogantia se efferre ausus est, & rationes mutandæ legis excogitavit, dissolvens Christi & Apostolorum instituta, moresque Ecclesiæ invertens, & ex locis peregrinis cum militari satellitio Episcopos ad populos invitos submittit, qui pro mutua invicem cum populo notitia minas secum deferunt, & diplomata ad Judices*. Arguit Constantium, quod Orthodoxos & legitimè promotos Episcopos potenter ejicere, & authoritate Regia, ac militari violentia intruderet homines Arianos. Ita Georgium Cappadocem in Alexandrinam, Germinium Cyzicenum in Syrmiensem, Cecropium Laodicenum in Nicomediensem, Auxentium Cappadocem, linguæ Latinæ imperitum, intrusum dicit in Ecclesiam Mediolanensem. Addit quarundam Civitatum non Fideles tantùm, sed & Gentiles incolas fuisse ad Sacramenta compulsos, *quibus pollicerentur se pro Episcopo accepturos, quem Imperator mitteret*. Etiam illos, *quos asseclæ militum nominarant in Episcopos*, queritur fuisse intrusos in Ecclesias, homines Meletianos, Neophytos, necdum Baptizatos aut Catechizatos, Simoniacos, à quibus nihil virtutis exigatur, sed tantùm pertinax conjuratio in factionem Arianam. Et exclamat: *Ubi ille Canon, ut ex palatio mittatur is, qui Episcopus futurus est? Aut quod genus Canonis, quo licitum est militibus Ecclesias invadere*, & Episcopos inthronizare? Quæ omnia pari zelo exaggerat in litteris ad omnes sub cœlo Orthodoxos. Et hinc lucet trigesimum primum vulgarem Apostolicum Canonem: *Si quis Episcopus sæcularibus Potestatibus usus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregentur omnes qui illi communicant*: Lucet, inquam, hunc Canonem, licèt non quoad verba, tamen quod sensum esse germanissimam Apostolicam traditionem. Quam audaciam in Constantio Augusto notant & damnant etiam Lucifer Calaritanus Episcopus, Hermias Zozomenus, Socrates, Theodoretus, ac præsertim Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis. Vita jam defunctum Constantium ostendit posse sine petulantia vocari Antichristum ex causis variis, quarum una sit: *Episcopatus tuis donas*. Et huc omninò respicit antiquus adversùm Græcorum Schisma tractatus, repertus Constantinopoli in Conventu Prædicatorum: *Patriarchæ Græcorum, & Archiepiscopi, & Archimandritæ, secundùm quod aliquando fuit in primitiva Ecclesia Hæreticorum, ad obtinendas honoris celsitudines à Laicis promoventur*.

Et hinc à Mediolanensis Provinciæ Synodo rogatus, ut in Auxentii defuncti Metropolitæ locum *ipsemet sapientia & pietate insignis Episcopum deligeret*, rectè apud Ecclesiasticam Theodoreti Historiam respondit Valentinianus primus Imperator: *Majus est viribus meis hoc negotium. Vos* L. 4. c. 6. *qui divina gratia ornati estis, ab illo splendore illuminati melius discernetis*. Eandem tamen sibi à Constantinopolitana Synodo oblatam potestatem non rejecit Magnus Theodosius. Quod è multis L. 7. c. 8. sibi per Episcopos ad Regiæ urbis Præsulatum præsentatis & commendatis ipse nominarit atque elegerit Nectarium, testatur Hermias Zozomenus. Quin & hujusmodi Regias usurpationes antiqua Ecclesia quandoque dissimulavit. Etenim quod Theodosii filius & successor Arcadius Lib. 5. 27. Sancto Joanni Chrysostomo Constantinopolitanum Episcopatum Regia authoritate dederit, affirmat laudatus Theodoretus. Quod id à populo, per Cleri Constantinopolitani in duras contentiones progressi ambitum offenso, rogatus fecerit, in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono testatur Palladius Episcopus Helenopolitanus. Et hinc Theophilus Alexandriæ Patriarcha ansam assumpsit Joannis Episcopatum calumniandi. Etiam de Theodosio Arcadii filio & successore scribit Socrates: *Post mortem Sisinnii*, Episcopi Constantinopolitani, *visum est Imperatori propter homines*, ejusdem Ecclesiæ Clericos, *inanium rerum*, utique splendoris Episcopalis, *appetentes, neminem ex illa Ecclesia ad* Lib. 7. c. 19. *Episcopatum illum eligere, sed advenam Antiochia accersere constituit*. Patrem suum, qui eadem de causa Joannem Chrysostomum Antiochia felicissimè evocarat, imitandum duxit, infelicissimeque evocavit Nestorium. Quod etiam Zeno & Anastasius Imperatores nominarint & intruserint Episcopos, ostendi possit vario exemplo. Et ad Hormisdam Pontificem scribunt ejus per Orientem Legati de Justino primo Imperatore: *Post multas afflictiones & penè in tres menses à par-* Rel. 2. post Ep. 65. *tibus tracta certamina, piissimus Imperator auctoritate sua Paulum nomine Presbyterum de Ecclesia Constantinopolitana elegit Episcopum fieri in Ecclesia Antiochena*. Ad sedandas electionis turbas id fecit Princeps piissimus sub relatione facienda ad Romanam Ecclesiam, quæ dispensatorium ejus zelum omninò probavit. Imperator Justinianus, licèt varia violentia vexaverit Ecclesias, vix

tamen

tamen nominasse legitur, nisi semel ob Schisma Ecclesiæ Alexandrinæ. Hanc impius Severus Antiochiæ Patriarchatu, & Julianus Halicarnassi Episcopatu ejectus, per suas de corruptibili ac incorruptibili JESU CHRISTI Corpore disputationes turbarant, atque ita in factiones lacerati Cleri & populi una Gainam, altera pars elegerat & consecraverat Theodosium. Hinc de Justi-
Fol. 188. niano scribit Martyr Theophanes: *Theodosium & Gainam litteris accitos Constantinopolim advenire, & ab invicem separatos vivere mandavit Justinianus, & Paulum quendam renuntiavit Alexandriæ Antistitem*. Rei seriem latè describit in Breviario Liberatus Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus. Consuetudo, qua discordes Ecclesiarum aut Monasteriorum electiones ad se devolvere, & utraque cassata nominare soliti sunt olim Francorum Reges, adeò antiqua habet fundamenta.

Modum excedere, & Constantii Augusti temeritates æmulati cœpit Justinus secundus, de quo in Ecclesiastica Historia scribit Evagrius
Lib. 5. c. 1. Epiphaniensis: *Justinus in obscœnis voluptatibus volutatus, alienæ pecuniæ adeò ardenter fuit appetens, ut omnia iniqui quæstus gratia divenderet, imò verò ipsa etiam Sacerdotia, divinum numen minimè reverens, plebeis hominibus venalia palam exponeret*. Avunculi sui & Antecessoris, qui Canonicas electiones rigidissimè confirmarat, Justiniani Novellas leges est pessimè prævaricatus. Et hanc temeritatem nullus dudum Successor resumpsit, nequidem quoad Constantinopolitanam Ecclesiam, de qua tamen post Cyriaci Patriarchæ electionem scripsit ad Mauritium Augustum Ma-
Lib. 6. Ep. 6. gnus Gregorius: *Non parvæ potuit esse mercedis, quod ad ordinandum Sacerdotem Pietas vestra diu hæsitavit, tempus paulò longius distulit, cum metu omnipotentis Domini consilium quæsivit, ut videlicet causa Dei cum magno debuisset timore disponi. Undè & aptum valdè existere in Pastorali regimine fratrem atque Consacerdotem meum Cyriacum existimo, quem ad eundem Ordinem Pietatis vestræ longa consilia genuerant*. Palam asserit Canonicam electionem, licèt Principis consilio directam, Constantinopoli omninò viguisse.

An Tyrannus Focas nominaverit, ignoro. Magno Pontifici Gregorio ac ejus Successoribus placere est ille conatus, ideoque videtur non nominasse. Proximus Successor Heraclius omninò nominavit. Lucet ex historico Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani Breviario:
Fol. 18. *Sergius Constantinopolitanus Patriarcha moritur. Et quia Pyrrhum Heraclius amabat, adeò ut fratrem appellaret, quod Imperatoris Sororem è sacro fonte susceperat, simul quod ejusdem Sergii familiarem fuisse, cum eoque vixisse cognorat, in illius locum substituit*. De eodem Principe, ac de Athanasio Jacobitarum Patriarcha scribit Anastasius Biblio-
Fol. 102. thecarius: *Athanasio repromisit Heraclius, si Chalcedonensem Synodum suscepisset, Patriarcham illum Antiochiæ se fore facturum*. Verùm violentia non transivit in morem. Etenim Heraclii Successor & Nepos Constans ipsam non legitur attentasse. Quod hujus filius & Successor Constantinus Pogonatus liberam Antiocheni Patriarchæ electionem permiserit sexto Concilio, lucet ex actis Synodalibus. Romanam Ecclesiam ille etiam dilexit, ideoque & Canones fuerit veneratus. Verùm de ejus Successore & filio Justiniano secundo pergit laudatus Anastasius. *Justinianus* in Fol. 121.
Imperium restitutus *Callinicum Patriarcham ablatis oculis apud Romam exilio relegavit, & pro eo Cyrum, qui in Insula fuerat inclusus Amastridis, qui prænuntiaverat sibi prioris restitutionem Imperii, subrogatum provexit*. Etiam de hujus post Leontium & Absimatum Successore Philippico scribit: *Philippicus Cyro Patriarcha pulso Joannem* Fol. 124.
communicatorem suum atque Hæreticum in Patriarcham promovit.

Canonica electio ita titubavit usque ad Leonem Isaurum ac ejus filium Constantinum Caballinum, qui ad Iconoclasticam suam Hæresim stabiliendam excesserunt omnes limites, omnem Canonem contempserunt. Eorum violentias exposui in Scholiis septimæ Synodi. Constantini filius & Successor Leo quartus Orthodoxam fidem simulavit in exordio, nominandi tamen violentiam non deposuit, scribitque de ipso laudatus Anastasius: *Leo Metropolitanos ex Monachis* Fol. 155.
in primis Sedibus collocavit. Addit quod hujus vidua Irene ac filius Constantinus, licèt ad Orthodoxam fidem plenè rediissent, tamen nominaverint Sanctum Patriarcham Tharasium. Et sub hujus Patriarchatu, & istorum Imperio celebrata est septima Synodus, quæ Regiæ nominationis violentiam rigidissimè percussit & damnavit. Risu dignus est hic Theodori Balsamonis in tertium illius Canonem Commentarius: *Canon non decernit de electionibus, quæ fiunt à Magistratibus seu Principibus, sed de electionibus Episcoporum, quæ Principum seu Magistratuum violentia procedunt. Dicit ergo, quod etsi opinione & specie ab Antistitibus, penes quos est eligendi potestas, fiant, quoniam tamen potentia ac vi procedunt, infirmari debent ac resolvi*. Quis enim non videat à Canone, qui Antistitum electiones quavis Regum violentia turbari vetat, longè magis vetari totalem electionis exstinctionem ac intrusivam nominationem? Et certè non isto, sed hoc vitio electiones fœdaverant Leo & Constantinus, ideoque & ipsum præsertim laudata Synodus damnavit. Longè magis se ridendum exponit idem Balsamon, ubi suas nugas à septimo decimo Chalcedonensis, & trigesimo octavo Trullano Canone opinatur adjuvari.

Et quidem laudatus Canon omni fructu non caruit. Etenim de proximo Sancti Tharasii Successore Sancto Nicephoro pergit Anastasius: *Anno Imperii Nicephori quarto, duodecimo Calendas Martias, Tharasius sanctissimus Patriarcha Constantinopolitanus gloriosè diem clausit extremum. Et* Fol. 170.
mense Aprili, die Dominico sancti Paschæ, consecratus est sanctissimus Patriarcha Nicephorus à secretis, electione totius populi, & Sacerdotum insuper, & Imperatorum. Quod ipsum eisdem ferè verbis scribit Georgius Cedrenus. Nempe Irenes in Imperio Successor Nicephorus, licèt Tyrannus & sordidus, erat tamen Orthodoxus, ideoque & reparatam à septima Synodo disciplinam est veneratus. Eandem longè majori reverentia prosecutus fuit Successor Michael Rangabes, Pater

Sancti

Sancti Patriarchæ Ignatii. Nam sub utriusque Imperio Constantinopolitanam Ecclesiam rexit Sanctus Nicephorus. At verò hunc ejecit, & Iconoclasticam Hæresim reduxit Imperator Leo Armenius, scribitque de ipso incognitus Auctor: *Leo Theodorum Michaelis Patritii Melisseni, Constantini Imperatoris Caballini ob teritam ejus conjugem Leviri filium elegit. Istum, inquam, Theodorum, opinatis ejus consentientem, maritali nuptiarum corona notatum, tonderi jussit, & Patriarcham consecrari*. Exstat libellus in Byzantina Historia post Annales Sancti Theophanis. Resuscitata Iconoclastia resuscitavit & Regiam Antistitum nominationem. Hanc adeo continuarunt Successores, ut Bardæ Cæsaris factio postmodum sumpserit ex ipsa fundamentum adversus laudatum Patriarcham Ignatium: Asseruit Ipsum non Canonicè electum, sed intrusum Regia violentia, idenque & extrudendum. Et hinc violentiam istam denuò proscripsit octava Synodus, & severè damnavit.

Sub Basilii Macedonis Imperio facta est hæc Synodus, videturque is Canonem observasse. Verùm ejus Successor & filius Leo sapiens extrusit & ad carceres damnavit Schismaticum Patriarcham Photium, ac Patriarchali Sedi imposuit suum fratrem Stephanum. Et ob gravissimas rationes Romana Ecclesia dispensatoriè probavit. Ita denuò revixit violentia. Et vario pede ambulavit usque ad Imperium Nicephori Phocæ, de
Fol. 658. quo Georgius Cedrenus: *Id verò omnium gravissimum, quod legem tulit, cui & Episcopi quidam leves ac adulatores subscripserunt, ne Imperatoris*
Fol. 305. *injussu ullus crearetur Episcopus*. Quod ipsum scribit Michael Glycas. Anteriores Principes solos ferè Patriarchas ac majores Metropolitas nominaverant, nullaque lege aut Edicto læserant Apostolicum liberæ electionis Canonem, hic Nicephorus invasit cunctas electiones, & Apostolicum Canonem exstinxit. Edicti radicem aperit Joannes Zonaras: *Orta inter Summum Pastorem, Patriarcham Polyeuctum, & Primarios Sacerdotes contentione, cum hi decernendi licentiam & approbandi potestatem sibi vindicarent, ille suffragia reprehenderet, ut quæ nec sine affectibus, nec recto judicio ferrentur, operamque daret, ut ab his judiciam facturis & ipse in consilium adhiberetur, Imperator ea hoc sumpta occasione, & omni auctoritate designandi Episcopos sibi vendicata, edixit ne quisquam injussu suo in ullam Ecclesiam mitteretur*. De Provincialium Episcoporum eligendorum & confirmandorum jure disceptabant Patriarcha ac Metropolitæ, & litem Imperator diremit. Omnem hanc potestatem abstulit Episcopis, & sibi adscripsit. Et hic rursum explodendus est Theodorus Balsamon, ad septimum decimum Carthaginensem Canonem scribens Imperatorem sacræ Unctionis vigore esse suprà leges & Canones, posse omnia in Ecclesiis, atque ita ab illo non solum Provinciales aut Metropolitas Episcopos, sed & ipsos Patriarchas meritò eligi & designari. Nempe est unus ex illis Episcopis, quos Cedrenus rectè appellat leves & adulatores.

Aliud longè sensit præfatus Patriarcha Polyeuctus, qui Nicephori Successorem Joannem Tzimiscem nec ad Imperii Coronam, imò nec ad Ecclesiæ ingressum admittere voluit, nisi sub certis articulis, inter quos fuit & hic à Cedreno Fol. 664.
laudatus: *Polyeuctus jussit conscindi libellum Edicti, quod ad confundendas res Ecclesiasticas Nicephorus ediderat*. Addit Michael Glycas: *Præter hæc* Fol. 308.
Tzimiscas etiam libellum illum dilacerat, quem Phocas ad perturbandam Ecclesiam conscribi curaverat. Ejusdem sententiæ fuerunt apud laudatum Cedrenum illi posteà Metropolitæ, qui Patriarcham Alexium, tanquam Regia violentia intrusum, sunt conati extrudere, & Joannem Michaelis Paphlagonis Imperatoris fratrem in ejus Thronum per Canonicam electionem exaltare. Verùm Alexius reposuit: *Quando, ut vos dicitis,* Fol. 740.
non suffragiis Pontificum, sed jussu Basilii Imperatoris hoc ego solium contra Canones conscendi, agedum quos ego constitui Metropolitas, jam per undecim annos & anni semissem gubernans Ecclesiam, deponantur. Anathema quoque denuntietur tribus Imperatoribus, quibus ego Coronas Imperii imposui. His factis, cedo solium ei, qui vult succedere. Hæc intercessio zelum Metropolitarum penitùs frigescit. Consentit in libro de sacris Ordinationibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis, morem, quo recens ordinatos Episcopos ad suæ manus osculum etiam coegerunt Græci Imperatores, gravissimè arguens, & adjungens: *Verùm ista* Cap. 8.
non tam ab Imperatoribus, quam ab adulatoribus fiunt, qui eos humanis verbis falsa persuasione commoveant ad majora perpetrandum, ita ut audeant & promovere Episcopos, & translationes facere. Acriter insectatur violentam istam Ecclesiasticæ dignitatis injuriam, & ejus causa asseverat Imperium jam esse eversum. Putatur enim à quibusdam Simeon vixisse illo tempore, quo Constantinopolis fuit in potestate Flandrorum.

Notanda sunt ejus verba: *Translationes facere*. Respiciunt & damnant fucum, quo quidam Græci istam suorum Principum violentiam sunt conati dealbare. Ipsum lucidè exposuit Imperator Joannes Cantacuzenus, dum sub Imperatore Andronico secundo Palæologo adhuc magnus Domesticus Joannem familiarem suum Presbyterum evexit ad Patriarchatum. Eum nominarat dictus Andronicus, verùm quod conjugatus esset, & conjugio adhuc uteretur, Episcopi illum aversabantur, & constanter intercedebant. Arte utendum vidit Cantacuzenus. Ipsum Episcopali consecratione dignum judicari, & ad Thessalonicensem Ecclesiam consecrari impetravit ab Episcopis, consecratum curavit mox à Principe transferri Constantinopolim, & ad circumscriptos Antistites est sermonem prosecutus: *Si Patriarcha aliquam aliam gratiam, virtutemvè ex Cælestium donorum promptuario accipit, quam aliis Antistibus accipere non licet, valeret aliquid oratio. Si autem secus est, omnesque & majorum & minorum urbium Episcopi æqualiter gratiæ participes fiunt, honor autem & splendor Sedium penes Imperatorem est, licetque ipsi parvæ urbis Episcopatu dignum judicatam ad majorem provehere, quid necesse est sine modo ita putidas solutuque faciles responsiones congerere, viderique temerè Imperatorem offendere, in quibus non solùm contradicere, sed nec paulùm adversari,* L. 2. c. 21.

verùm

verum quæ ei ut à justitia & recta ratione non adeò abhorrentia probantur, decernere oportet. Affirmat Episcopis solùm de nominatæ personæ ad accipiendam consecrationem capacitate judicium competere, titularis civitatis assignationem spectare ad solum Principem, & ista in re Episcopos non posse adversus hunc intercedere. Per hunc circuitum Joannes evasit Patriarcha. Et istas subtilitates meritò damnat Simeon Thessalonicensis. Aliud fucandæ violentiæ commentum adducit Matthæus Blastares: *Licèt Canones reservent Episcopis Provinciæ suffragia in Episcoporum electionibus, prohibeantque, ne aliquid ejusmodi cum quovis Principe communicetur, Imperatores tamen sine Episcoporum suffragiis & Patriarchas & Episcopos eligunt & promovent. Propterea, ut videtur, regnante Michaele Duca Metropolita ille Sidæ Regni negotia administrabat, & qui tum Neo-Cæsareæ, quæ ad urbem spectabant in Commentarios referebat. Et nostra ætate Niphon Cyzici Metropolita & vectigalium descriptiones, & cæteras omnes publicas servitutes procurabat & exequebatur.* Episcopos, ne ipsorum electionem sine fundamento attentare videretur, in publicos augustæ domus & Reipublicæ Ministros exaltavit Michael Parapinacius, per ipsos nominavit Patriarchas & Episcopos, atque ita sibi visus est Laicam potestatem in Ecclesiastica ac Divina non extendere. Et certè ob similes causas etiam Carolini Francorum Reges in Palatio habuerunt Episcopum vel Abbatem Archi-Capellanum.

Porrò Joannes Tzymiscas Nicephori Phocæ Edictum ex animo nec, abjecit nec laceravit. Etenim de ipso pergit Cedrenus: Fol. 665. *Cum Antiochia ad Orontem fluvium sita aliquamdiu Summo Pontifice caruisset, ad id munus Imperator provehit Theodorum Monachum, omnibus florentem bonis, qui ei etiam prædixerat Imperio potiturum.* Et de ejus Fol. 719. Successore Basilio: *Paucis antè mortem Basilii diebus obiit Eustatius Patriarcha, in cujus locum Imperator substituit Alexium Monachum.* Et de Mi- Fol. 739. chaele Paphlagone: *Imperator Antonium Pachea Eunuchum sibi genere propinquum, Nicomediæ Episcopum fecit, planè nihil habentem Episcopatu* Fol. 741. *dignum.* Et infrà: *Imperator Theophanem Thessalonicæ Metropolitam Ecclesia abactum in quoddam prædium deportat, Episcopatum Promethes committit.* Quomodò Michaelem Cerularium Patriarchatu dejicere studuerit Imperator Isaacius Comnenus, refert Joannes Schylitza, & prosequitur: *Sufficitur in ejus locum Patriarcha Constantinus Lichades, qui priùs Metropolitarum, & Cleri totiusque populi suffragiis delectus fuerat. Et quamvis delectus fuisset non sine contentione, Archiepiscopatum & Patriarchatum neque sine controversia adeptus est. Verùm Imperator studens talia jura sibi vindicare, hoc ipsi tempus idoneum ratus, Presbyterum ordinatum vetuit ne Archiepiscopatus unctionem perfectam acciperet, quoad, inquit, quæ in te jactantur, per Synodum Canonicè examinentur. Constantinus autem non ignorans hæc quomodo contra se inquirerentur, inopinatum dedecus reputans, quæ* Fol. 809. *quærebantur tradidit Imperatori.* In eligendo novo Patriarcha Metropolitæ Imperatorem prævenerant. Electionem cassare hic non præsumpsit, & tamen nominandi violentiam noluit interpolari: Criminaliter Constantinum accusavit, quæsito electionis jure privare conatus est, & tunc alium nominare. Pergit Schylitza de Successore Michaele Parapinacio: *Sepulto Patriarcha Joanne* Fol. 866. *Xiphilino, Imperator alium delegit, Cosmam Monachum, qui à sancta Civitate venerat.* Et de proxi- Fol. 867. mo Successore Nicephoro Botoniate: *Vita functo Joanne Bulgariæ Archiepiscopo, alium in ejusdem locum Imperator declaravit Joannem eundem nomine. Similiter mortuo Antiochiæ Patriarcha, declaravit Imperator quemdam Nicephorum, Maurum cognomento. Et alii multi Metropolitani, & sacri Viri, ipso imperante delecti sunt, qui omni reprehensione caruerunt.* Inter ejus Successorem Alexium Comnenum & Boadmondum Antiochiæ Principem stipulata pacis pacta refert Anna Comnena, & in ipsis est hoc Boadmondi juramentum: *Promitto* Lib. 13. *etiam, & jurans testor eum, qui in Antiochiæ Ecclesia oratur, & adoratur Deum, non futurum Antiochiæ Patriarcham è nostro genere, sed eum quem Majestas vestra in eam dignitatem promoverit, delectum ex numero alumnorum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ.* Magnam Antiochiam, quæ à vigesimo septimo Imperatoris Heraclii anno gemuerat sub Saracenis, Christo Domino & Constantinopolitano Imperio reddidit Nicephorus Phocas. Magnum revera Principem, quidquid in ipsum scribat Luitprandus Cremonensis Episcopus, Græci meritò titulant flagellum Saracenorum. Verùm sub Alexii Comneni Imperio ipsam denuò invasit Solimannus Turcarum Princeps, cujus Sultanica erat apud Nicæam Bithyniæ. Eam Christo Domino & Romanæ Ecclesiæ tunc iterum reddiderunt nostri per Urbanum secundum Pontificem & Claromontanam Synodum Crucesignati Flandri & Franci, & in Terræ sanctæ sortitione ipsam accepit Boadmondus filius Roberti Guiscardi, dominantis in Sicilia. Ast ipsam reclamare non desiit Imperator Alexius. Et post longa bella & contentiones ipsam tandem Boadmondo permisit sub variis conditionibus, quarum una erat jam memorata nominatio Patriarchæ. Adeò nominare consuetus atque cupidus erat Alexius. Resumptum à Michaele Cerulario Schisma tunc fovebat Constantinopolitana Ecclesia, ideoque Boadmondi juramentum erat iniquum, & iniquitatis vinculum. Erat & vi extortum. Hinc ipsum excussit Romana Ecclesia, à septimo Gregorio nuper factam Canonicæ electionis reparationem sustinere istic constanter perrexit, eligere Patriarcham Latinum, & Schismaticum Græcum nec intra muros admittere. Græci interim Imperatores etiam perrexerunt è Constantinopolitano magnæ Ecclesiæ Clero nominare. Et ex istis nominatis fuit Theodorus Balsamon, dictæ Ecclesiæ ante Cartophylax. Negata residentia est una ex causis, quæ ejus animum adversus Latinam Christianitatem insigniter exulcerarunt. Et hæc est radix, quæ nobis dedit simul duos Patriarchas Antiochenos, Græcum alterum, alterum Latinum.

Quod Alexii Comneni Nepos & Successor Manuel etiam Patriarcham nominarit, testatur Nicetas Choniates. L.5. c.2. Fuit & hic nominandi adeò tenax

nax

ſtax & cupidus, ut duodecimi ſæculi ſeptuageſimo ſeptimo anno Eccleſiaſticam cum Armeniis pacem inkurus, per Legatos ſuos expoſtulaverit hunc articulum: *Quærimus ut veſtri Patriarchæ promotionem, à Græcorum duntaxat Imperatore faciendam, ratam habeatis.* Cap. 9. Exſtant acta apud Clementem Galanum. Iſtud ipſum de Manuelis Succeſſore Andronico affirmat in Alexio Manuelis filio idem Chonlates. L. 2. c. 4. Demonſtrat etiam de Iſaacio Angelo. Et hæc tempora reſpicere videtur repertus Conſtantinopoli apud Patres Prædicatores tractatus, affirmans Græcorum non tantùm Patriarchas ac Archiepiſcopos, ſed & Abbates paſſim à Principe nominari. Quidquid ſit, circa hoc tempus Conſtantinopolis fuit capta à noſtris Flandris, ideoque calamitatum pertæſus Joannes Camaterus Patriarchatum depoſuit. Quod ejus in locum Imperator Theodorus Laſcaris ſuffecerit Antonium Auctorianum, teſtatur Georgius Acropolitanus. Latinum urbi Patriarcham Innocentius tertius dedit Thomam Venetum: & exindè cæpimus habere etiam duos, Latinum & Græcum, Patriarchas Conſtantinopolitanos. Ita disertè teſtatur Joannes Cantacuzenus. Lib. 3. cap. 95. Etiam de Theodori Laſcaris Succeſſore Joanne Duca pergit Georgius Acropolitanus: *Germanus Patriarcha in Beatorum Sedes avocatur. Poſt eum Monachus Methodius, tres tantum menſes throno potitus, obiit. Et Eccleſia vidua Pontifice ſuo carebat. Cum enim Joannes Imperator in his expediendis non eſſet admodum promptus, non ita facile poterat è re nata dignum tali ſolio, vel potiùs qui illi probaretur, invenire. Principes enim in hæc munera viros qui quod illis placitum eſt faciant, ne ſuis deſideriis adverſentur, adſciſcunt.* Hic eſt Cap. 42. magnus ſcopus Regiæ nominationis. Joannes tandem nominavit Manuelem. Quod huic defuncto Arſenium Monachum nominaverit Succeſſorem Joannis filius ac Succeſſor Theodorus ſecundus Laſcaris, teſtatur idem Georgius. Primus è Cap. 53. Palæologis Imperator Michael, ſub quo Flandri noſtri amiſerunt Conſtantinopolim, adverſum ſuis moribus Arſenium ejecit, impoſuit Nicephorum Epheſiorum Metropolitam, & huic intra annum defuncto Arſenium reduxit Succeſſorem. Cap. 84. Qua violentia etiam ejus Succeſſores duos Andronicos, filium & pronepotem, fuiſſe uſos, demonſtrari poſſit vario teſtimonio.

Juniori Andronico ſucceſſit Joannes Cantacuzenus: per multa adverſus illius viduam Annam civilia bella, imò per rebellionem, quo hanc firmaret, multis ſe & Proceribus & Epiſcopis fecit obnoxium. Et factus rerum Dominus nullum voluit aut præſumpſit offendere. Exauctorati Patriarchæ Joannis locum varii ambiebant, varii varios commendabant, ideoque ſcribit de ſemetipſo Cantacuzenus: *Quam contentionem parum liberalem animadvertens, ſeditionemque indè in Eccleſia ſuborituram proſpiciens Imperator, nihil per ſe facere, ſed Patriarchæ electionem Epi-* L. 4. c. 3. *ſcopis liberam permittere ſtatuit.* Et electus fuit Iſidorus. Cui poſt decem annos defuncto idem Imperator Succeſſorem nominavit Calixtum. Ex quibus lucet Saracenorum ac Turcarum Principes iſtis Græcorum Imperatoribus fuiſſe in Eccleſiaſticam libertatem benigniores. Etenim de Lazaro per id tempus Hieroſolymitano Græcorum Patriarcha, ſcribit idem Cantacuzenus: *Hic Patriarcha à Coepiſcopis in ſancta Civitate, ut mos eſt, electus, poſteà Byzantium ab Imperatore confirmandus venit.* Et Saraceni & Turcæ Epiſco- Cap. 14. porum noſtrorum electionem aliquando quidem ſuſpenderunt, quoties tamen permiſerunt, permiſerunt liberam & Canonicam. Gratam ſibi perſonam eligi poſtularunt quandoque uti beneficium. Joannes Cantacuzenus nominare perrexit uſque ad Calixti Patriarchæ degradationem, & electionem Philothei, de qua ipſe: *Poſt illa Epiſcopis in quæſtione ponentibus, quiſnam ad Eccleſiæ clavum admoveretur, de Epiſcoporum quidem electione, ait Imperator, primorum Eccleſiæ Magiſtrorum, Chriſti videlicet Diſcipulorum, & qui eorum veſtigiis inceſſerunt, Sanctorum Patrum leges (nempe ut congregati uno in loco Epiſcopi Spiritus Sancti gratiam de Cœlo implorent, multiſque precibus Deum ſuppliciter propitient, ut eis deſignet, qui rectè & juſtè, & ex ejus beneplacito maximè Fideles Eccleſiæ moderetur, pro qua ipſe noſtrum ſimilis factus eſt, & humanam imbecillitatem indutus ſanguinem ſuum fudit, atque ita quem ipſe revelaverit legant, tribuſque propoſitis qui in primis digni videantur, Imperatori unius electionem concedant, quemque ipſe elegerit, hunc Eccleſiæ Paſtorem creent) nec ipſe hactenus neſcivi, & cuique veſtrum reor eſſe* L. 4. c. 37. *perſpectiſſimum. Quemadmodum verò in reliquis peccatis amat contingere, ut quamvis nos peccare non neſciamus, tamen vitioſa ducti conſuetudine, aut blandimento voluptatis decepti, ſpontè in mala præcipitemus, & affectionibus illaudatis nos ſubjiciamus; ſic etiam in Epſcopis eligendis uſu venit. Cum namque ſciamus nefas eſſe nos priùs apud animum decernere, cui velimus Eccleſiæ rationes committere, poſteà nugantes apertè, & Deum irridentes, ſinere vos ſupernam invocare gratiam, & eum nos legere, quem ipſum multò antè non verbis tantum, ſed opere ipſo inſuper legeramus, nihilominus malè & ſtultè audaces ſumus. Quod non ſolum à me factum eſt ſæpius, ſed & à ſuperioribus Romanorum Imperatoribus, ſi non omnibus, at certè pluribus. Verùm de illis ob Majoribus debitam reverentiam nihil ſiniſtrum loquar, me autem à me metipſo quaſi omnibus calculis injuriæ & iniquitatis erga Deum convinci ajo. Et quia vitium meum agnovi, meque ipſe damnavi, ſupereſt hoc unum, opinor, Deum ob commiſſa placare, ac de cætero cavere diligentiſſimè, ne in eadem mala incurram, niſi morbo ægrotare velim inſanabili, & de induſtria in rebus honeſtis, ipſoque etiam ſole clarioribus cæcutire. Proindè cum nunc de Patriarcha nominando quæratur, veterem vobis libertatem reſtituo. Nec tam vobis, quam Deo, cui magnæ curæ erit, qui benè Eccleſiæ præfuturus ſit, vobis revelare. Poſteà ego quoque unum ex tribus, ut mos eſt, decernam. Hæc in Conventu Imperator dixit, qua nimirum ratione Patriarcha ritu veteri eligendus eſſet. Cum poſtridiè denuò coiviſſent, & ſuper negotio conſultarent, iterum miſit Imperator, qui eos pridiè dictorum admoneret, hortans uti agerent ſedulo, ſe enim, quomodo apud Deum ſe tueretur, dum electionem Patriarchæ ipſis penitùs ceſſiſſet, inveniſſe, & mortalibus univerſis quid ſentiret*

demon-

demonstrasse. Illi bonorificè actis gratiis pro ejus erga Deum pietate, & erga ipsos reverentia, bonorumque multorum cumulum comprecati, divina Sancti Spiritus gratia invocata, tres eligunt, Philotheum Heracleæ, Macarium Philadelphiæ Episcopos, & privatum adhuc Nicolaum Cabasilam, electorumque nomina Imperatori scripta mittunt, qui Philotheum maluit. Et is Patriarcha consecratus Ecclesiam administravit. Quod Regia nominatio non à Spiritu Sancto, sed à privsto Principis affectu passim dirigatur, Cantacuzenus optimè advertit.

Et hinc lucet Georgii Codini de Ecclesiæ & Aulæ Constantinopolitanæ officiis librum esse memorato Cantscuzeni Edicto posteriorem. Lucet ex capite de electione & inauguratione Patriarcharum & Episcoporum: *Congregantur qui tunc Constantinopoli degunt Episcopi, licèt plures fuerint. Sin minus, duodecim præterea ex vicinis etiam Ecclesiis evocati. Si verò neque ex iis qui peregre advenerunt, neque ex finitimis Ecclesiis duodenarius Episcoporum numerus confici queat, tunc necessariò in loco suffragii ferendi sedent tot, quot reperti fuerint, tresque in Patriarcham eligunt, quos scilicet Deus ipsis inspiraverit, quorum nomina scripto consi-* Cap. 20. *gnata deferunt selecti Ecclesiæ Proceres ad Imperatorem, qui ex illis eligit aliquem, quem Deus in mentem ejus miserit. Deindè ablegat Imperator Principes, qui simul cum Ecclesiasticis Proceribus perferunt electionem ad Electum. Electum, inquam, & ab Ecclesia & ab Imperatore. Si electus Electioni annuat, bene est, si abnuat, eunt ad alterum. Si neque iste consentiat, ad tertium se conferunt. Si & hic recuset, rursus de integro, & alio quasi principio sumpto suffragia ferunt.* Et infrà: *Ad eundem modum sine ulla variatione peragitur aliorum Patriarcharum proclamatio & designatio, nimirum Alexandriæ; Antiochiæ, & Hierosolymorum. Quin & Archiepiscopi primæ Justinianæ, Acridis, & totius Bulgariæ.* Hæc omnia lucet esse hausta ex laudato Edicto Imperatoris Cantacuzeni. De aliis Psttiarchis additamentum est imaginatium. Tunc enim illi gemebant sub Saracenis aut Turcis: & quod à sua Synodo eligerentur, statim audivimus ab ipso Cantscuzeno. Sperabat hic Ecclesias illas è Barbstica servitute quandoque liberandss: hinc & de ipsis edixit. Edixit de solis Patriarchis & Bulgariæ Archiepiscopo, ideoque aliorum Episcoporum electiones permisit sntiquo Canoni & consuetudini. Et certè post Nicephori Phocæ à Joanne Tzymisca laceratum Edictum Augusti Successores istorum nominationes non nisi quandoque nsurparunt. Eundem Patriarchæ eligendi modum laudst in libro de sacris Ordinstionibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis. Affirmat à vicinorum Episcoporum Synodo, ac à civitatis sæculari & regulari Clero eligendos tres, atque ex ipsis nnum designari à Principe, & adjungit: *Nugantur quidam rerum novarum inventores, invidia impulsi, dum dicunt*, Imperator Patriarcham creat. Cap. 9. *Nullo modo id facit Imperator, sed Synodus ministrante Pio Imperatore, non tantum quia defensor est, & Imperator unctus ab Ecclesia, sed etiam ut cooperetur, & ministret, & diligat, & firma conservet quæ ad Ecclesiam spectant.* Videtur notare Latinos, qui istam Imperialem unius ex tribus per Episcopos præsentatis eligendi licentiam semper improbarunt. Interim Ecclesiasticæ libertatis eximius Zelator semper fuit iste Simeon, nec dubitem quin eandem licentiam improbsverit. Verùm quod proscribere non posset, conatus est purgare. Hæc ejus de Imperatore verba, *Unctus ab Ecclesia*, procedunt ex fabuloso & adulatorio errore, quo Regiam unctionem quasi Sacramentum Græci exaltant. Quas nugas & quidsm hoc sæculo Latini dilexerunt. Ex his interim claret ipsum Simeonem non detentæ sub Latinis Constantinopoleos tempore, sed medio inter Joannis Cantacuzeni Imperium & captam à Turcis urbem decursu vixisse & docuisse. Quidquid sit, Joannis Cantacuzeni Edictum viguit nsque ad captam à Turcis Constantinopolim. Quod enim juxta illud & Josephus Patriarcha, & ejus Successor Metrophsnes fuerint electi, testatur in Florentini Concilii Historia Sylvester Sguropulus. L.2. c.4. L.12.c.2.

Circa eligendum Regiæ civitatis Episcopum aut Pstriarcham Constantinopolitanis Imperatoribus aliquid juris Romana Ecclesia semper indulsit. Disertè hoc in litteris ad Imperatorem Mauritium suprà professus fuit Magnus Gregorius. Et in litteris ad Imperatorem Michaelem tertium scripsit Nicolaus primus: *Consuetudinem vestram novimus, in Regia urbe minimè apicem Archieraticæ potestatis aliquem posse habere sine Ecclesiasticæ plebis consensu, atque Imperiali suffragio.* Antiquissima est ista consuetudo. Quod Epist. 5. enim in Sancti Gregorii Nazianzeni Constantinopolitanam Cathedram Constantinopolitans Synodus varios elegerit, magnoque Principi Theodosio, qui Nectarium designavit, præsentstit, scribunt Socrates, Theodoretus, ac Hermias Zozomenus. Principis, ne ingratum quotidiè ante oculos pati cogeretur Episcopum, honori id Patres detulerunt. Quin & idem detulerunt in omnium Patriarcharum electionibus. Quod & Alexandrini & Antiocheni electioni se miscuerint optimi Imperatores Mstrianus & Leo, lucet ex Epistolis Magni Papæ Leonis, ex Liberati Carthaginensis Diaconi Brevisrio, & aliis vetustis Scriptoribus. Et quidem laudatos Principes, ut dictis electionibus dirigendis invigilarent, laudatus Leo monuit & rogavit. Et Antiochenæ Diœceseos Episcopis & Clericis, novam Patrisrchæ pro degrsdato Macario electionem postulantibus, respondit sexta Synodus: *Suggessimus à Deo instructis auribus fortissimi & à Deo* Act. 13. *coronati nostri Imperatoris. Et jussit ejus Serenitas Decretum secundum consequentiam*, seu antiquam consuetudinem, *fieri à reverendissimis Episcopis & Clericis suprascriptæ Sedis, & hoc offerri ejus mansuetissimæ fortitudini.* Utique confirmandum. Quod etiam primæ Justinianæ Episcopus, ad Justiniani Augusti preces per Vigilium Pontificem exaltatus in aliquot Provincisrum Primstem, à Principe confirmationem & accipiendæ consecrationis facultatem accipere debuerit, demonstrant litteræ Magni Gregorii ad Joannem istic Episcopum & subjectos ipsi Collegas. Lib. 4. Epist. 78. Romana interim Ecclesia fuit ab hac servitute semper immunis usque sd Herulos & Gothos: &

illam ab horum expulsore Justiniano Augusto malè continuatam Constantinus quartus tandem dimisit.

Attamen non nisi unicum Episcopum aut Patriarcham à Clero electum Principi offerri & ab ipso confirmari Canones permittunt. Quod tres eligere, & ipsos Principi offerre sit Apostolicus aut antiquus Canon, plurimum errat Joannes Cantacuzenus. Istum morem nullus Canon, nulla unquam lex probavit aut toleravit. Novellæ Justiniani leges quidem mandant tres eligi, verùm unius ex istis designationem non Principi credunt, sed Patriarchæ, aut Metropolitæ. Existimem quod exindè posteriores Græcorum Augusti hocce jus etiam sibi transcripserint. Et quia humana præsumptio semper crescit, istam unius ex tribus designandi consuetudinem tandem transmutarunt in plenam nominationem. At Canones semper improbarunt. Etenim Latinum Cypriorum Regem, quod Nicosiensis Ecclesiæ electuro Capitulo duos nominare, & ad alterius electionem compellere vellet, quasi ex antiqua Græcorum, in quorum jura successerat, consuetudine, graviter arguit Pontifex Innocentius
L. 10. Ep. 202. tertius. Damnat etiam apud Gregorium nonum Cœlestinus tertius consuetudinem, qua per Antiochenum & Hierosolymitanum Patriarchatum
L. 1. tit. 6. c. 14. Monachi tres à se electos Regi aut Comiti Tripolitano, unum ex ipsis designaturo præsentabant. Quem morem an illic à Græcia invectum invenerint, an secum è Gallia portaverint nostri Flandri & alii Franci, est mihi ignotum. Certè quod istic non invenerint, fortissimè suadet suprà laudatum Edictum Joannis Cantacuzeni. Est enim illorum in Palæstinam accessu multò posterius. Quidquid sit, eandem violentiam viguisse apud Hibernos, lucet ex ejusdem Innocentii apud Gregorium nonum Epistola ad Car-
L. 1. tit. 6. c. 18. dinalem suum istic Legatum. Istum morem apud *Gesta Dei per Francos* insigniter depingit operi præfixa vita Guilielmi Metropolitæ Tyriorum: *Ea est in terra ultra-marina Patriarchæ Hierosolymitani electionis ratio, quæ & Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum, ut duos legant Canonici, Regique offerant, qui de eis unum capiat, ita ut, si manè offerantur, intra vesperarum signum, si vesperi post decantatum officium, die altero unum Rex eligat. Hanc rationem secuti sunt Apostoli, mortuo Juda ut duos legerint, Josephum Justum & Matthiam. Hanc & in Terra sancta adhuc servant. Ita Rex elector est, & quem vult capit.* Verùm Apostoli suos duos electos non ad Regem, sed ad Divinam Majestatem retulerunt. Ista ad Regem relatio per Romanam Ecclesiam nunquam fuit probata.

* * * * * * * * * * * * *
* * * * * * *
* * *
* * * * * * * *
* * * * * * *
* * * * *
* * *
*

CAPUT II.

Exponitur Barbarorum Regum in Antistitum electiones violentia.

ROmanum Imperium fuisse tutelam Ecclesiasticæ disciplinæ, & hanc ab illius dilaceratoribus barbaris fuisse insigniter etiam laceratam, res ipsa clamat, & in suis litteris amarè queritur Sanctus Avitus Archiepiscopus Viennensis. Singulariter passæ sunt Canonicæ Antistitum electiones. Summè in hac re Barbarus fuit Hunnericus Wandalorum in Africa Rex, de quo in vita Sancti Fulgentii Ruspensis in Byzacena Provincia Episcopi Ferrandus Diaconus Carthaginensis: Cap. 16.
Regalis authoritas Episcopos ordinari prohibuerat, nec viduatis plebibus provideri Pastores licebat. Duravit Barbaries usque ad Hildericum Regem, natum ex matre Catholica, de quo idem Ferrandus: Cap. 18.
Mors Trazamundi Regis, & mirabilis bonitas Hilderici regnare incipientis, Ecclesiæ Catholicæ per Africam constituta libertatem restituens, Carthaginensi plebi proprium donavit Antistitem Bonifacium, cunctisque in locis Ordinationes Pontificum fieri clementissima authoritate mandavit. Nempe pessimi Ariani fuerant Hilderici Antecessores, ideoque Episcopia destitutam Africanam Ecclesiam, tamquam ovem sine Pastore, sperabant circumscribere in suam perfidiam.

Odoacer Herulorum in Italia Rex item Arianus fuit nonnihil humanior. Canonicas Orthodoxorum Episcoporum electiones & consecrationes permisit avitæ libertati, excepta tamen Romana Ecclesia, cujus Electum à se comprobari voluit, & sine suo consensu, atque authoritate non consecrari. Cur hac servitute solam Romanam vexaverit Ecclesiam, discere possis ex Synodalibus Felicis tertii Pontificis litteris ad Clerum Provinciæ Bithyniæ & civitatis Constantinopoli- Conc. 2.
tanæ: *Quoties intra Italiam propter Ecclesiasticas causas colliguntur Domini Sacerdotes, consuetudo retinetur, ut Successor Sedis Apostolicæ ex persona cunctorum totius Italiæ Sacerdotum cuncta constituat, qui caput est omnium.* In Justiniani Digestis Marcianus Jurisconsultus ex Severi Imperatoris Rescripto omne Romanum Imperium dividit in urbem, Italiam, & Provincias: quod nempe eo usque, licèt per Cæsarem Augustum in undecim Regiones, ac deindè per Adrianum in quatuor administrationes distributa, quasi tamen indivisa esset Italia, utpotè priùs per Constantinum Augustum divisa in Provincias. Universam ipse Princeps per Vicarios Legatos, carentes mero Imperio, administrabat. Quam formam in Ecclesiastica etiam Hierarchia valere voluit Sanctus Petrus Apostolus, omni Italiæ usque ad Transpadanam, cujus caput Mediolanum, & cui semper fuerunt jura propria, Regionem noluit esse ullum Metropolitam, nisi Episcopum Romanum. Et omnes subjectos Episcopos quoad confirmationem, consecrationem, Synodum, aliaque omnia sanxit ab ejus manu dependere. Ex isto princi-

pio

pio etiam Odoacer Rex de solius Romani Episcopi persona voluit intra Italiam esse securus, ideoque illum solum sine suo assensu & jussione non consecrari: quod ejus in potestate essent omnes Episcopi alii, atque ejus arbitrio in omnibus agerentur. Quam violentiam prosecutus est etiam Odoacri & Herulorum devictor atque ejector Theodoricus Gothorum in Italia Rex, imò & Gothorum Triumphator Augustus Justinianus. Hic enim, habendæ in Ecclesiam potestatis avidissimus, dixit nihil à se induci novum, sed in Gothorum jura dumtaxat succedi. Jus à violentia non distinxit. Duravit miseria usque ad Constantinum quartum Imperatorem, de quo in Benedicti secundi Pontificis vita Anastasius Bibliothecarius: *Benedictus suscepit divales jussiones clementissimi Constantini, magni Principis, ad venerabilem Clerum & populum, atque felicissimum exercitum Romanæ civitatis, per quas concessit ut persona, qui electus fuerit ad Sedem Apostolicam, è vestigio absque tarditate Pontifex ordinetur.* Et hinc intellige eundem Anastasium scribentem de Pelagio secundo: *Hic ordinatur absque jussione Principis, quod Longobardi obsiderent Romanam civitatem.* Quam Principis jussionem fuisse etiam postulatam pro Gregorio Magno, ipsumque sine illa consecrari non potuisse, in ejus vita affirmat Joannes Diaconus. Pergit Anastasius de proximo Benedicti secundi Successore Joanne quinto: *Hic post multorum Pontificum tempora vel annorum, juxta priscam consuetudinem à generalitate in Ecclesia Salvatoris electus est, atque exinde in Episcopum introductus.* Utique sine jussione Principis. Verùm Justiniani secundi insolentia fretus, & quorundam populorum ambientium inquietudine motus Ravennæ Exarchus, servitutes reparare conatus est in Papæ Canonis electione, duravitque miseria usque ad Gregorium secundum, qui Leonis Isauri impietate compulsus, Constantinopolitani Imperii jugum plenè excussit.

Lib. 1. cap. 40.

A Justiniano primo expulsos Gothos subsecuti in Italia sunt Longobardi, de quorum Rege Agilulpho scribit ad Mediolanensis per Constantii Episcopi mortem vacantis Ecclesiæ Clerum & populum Magnus Gregorius: *Illud autem, quod vobis ab Agilulpho judicatis scriptum, Dilectionem vestram non moveat. Nam nos in hominem, qui à non Catholicis, & maximè à Longobardis eligitur, nulla præbemus ratione consensum. Nec si alicujus præsumptionis usurpatione factus fuerit, in locum vel Ordinem Sacerdotis illum suscipimus, quia Vicarius Sancti Ambrosii indignus evidenter ostenditur, si electus à talibus ordinetur. Nec enim est quod vos hæc ex causa deterreat, vel aliquam vobis necessitatem incutiat. Quia unde possint alimenta Sancto Ambrosio servientibus Clericis ministrari, nihil in hostium locis, sed in Sicilia & in aliis Reipublicæ partibus, Deo protegente, consistit.* Deusdedit Diaconum in Constantii locum Canonicè elegerat Mediolanensis Ecclesia, at verò alium nominarat, & consecratum volebat Agilulphus Longobardorum Rex, minitatus manum Regiam in omnes Ecclesiæ facultates. Verùm minas istas, quod plures possessiones apud Siculos

Lib. 8. Ep. 15.

haberet Sancti Ambrosii Ecclesia, uti vanas risit Sanctus Gregorius, Deusdedit confirmavit in Episcopum, jussitque consecrari: præsertim quod non solùm Longobardus & Barbarus, sed etiam Hæreticus esset Agilulphus, ideoque omni gratia & dispensatoria dissimulatione indignus. Quod Agilulphus, ejusque Foro-Juliensis Dux Gisulphus etiam Aquilejensis Ecclesiæ electioni se immiscuerint, atque ita istius in duos Metropolitas secandæ Provinciæ ansam dederint, scribunt in Magni Gregorii vita Joannes Diaconus, & in sua ad Eutropium appendice Paulus Aquilejensis. Regi item Desiderio, ad Ravennatem Ecclesiam nominanti nescio quem Michaelium, insigni constantia obviavic Stephanus tertius Pontifex: advocato Pippini Francorum Regis brachio extrusit nominatum, jussitque celebrari Canonicam electionem, uti in litteris ad Carolum Magnum testatur Adrianus primus.

Etiam Hispaniam intravit hęc iniquitas. Lucet ex Canone tertio Synodi Barchinonensis, mandante nullum deinceps Laicum provehi ad Episcopatum *per Sacra Regalia*. Id est, per sacras Principis litteras, seu per Regiæ nominationis codicillos. Sub Richaredo Rege habita ista Synodus conversam recenter ab Ario ad Christum gentem Gothorum & Hispanicam Ecclesiam reformat, ideoque mandat Laicos deinceps Regia nominatione in Episcopos contra Sardicensem Canonem non exaltari. Supponit ergo abusum illum anteà viguisse. Et quia Sacra Regalia solis Laicis vult deinceps non patrocinari, Presbyterorum ac Diaconorum in Episcopos nominandorum consuetudinem videtur recens Orthodoxo Regi, ne nimis offenderet, non abstulisse. Et hinc ad Braulionem Cæsar-Augustæ Episcopum scribit Sanctus Isidorus eo tempore Metropolita Hispalensis: *De constituendo Episcopo Tarraconensi non eam, quam petisti, sensi sententiam Regis, sed tamen & ipse adhuc ubi certius convertat animum, manet illi incertum.* Lucidè supponit Regi fuisse morem constituendi seu nominandi. Loquitur de Rege Seginando. Quamobrem quarta, sub eodem Rege celebrata, Toletana Synodus generatim statuit: *Ille deinceps Sacerdos non erit, quem nec Clerus nec propria civitatis populus elegit, vel authoritas Metropolitani, vel Comprovincialium Sacerdotum assensus non exquisivit.* Statuere se profitetur adversus perniciosam consuetudinem, quæ Majorum statuta præteriens, Laicos, milites, ambitiosos, criminosos non destitit etiam per Simoniam evehere in Cathedras Pontificales. Majorum statuta hic omninò sunt laudata Synodus Barchinonensis. Permissam sibi nominandi consuetudinem non cessarant etiam ad promovendos Laicos extendere Reges, ideoque Canonicas electiones plenè restituit, & Regiam nominationem omninò extinxit laudata Toletana Synodus. Sed neque huic Reges obedierunt. Etenim in illustrium virorum Catalogo scribit de Eugenio secundo Toletano Archiepiscopo Successor ejus Sanctus Hildephonsus: *Eugenius principali Chindasvinthi Regis violentia in Pontificatum est adscitus.* Et de ipso Hildefonso habet in dicti Catalogi appendice successor ejusdem Julia-

Cap. 19.

Cap. 14.

Julianus, *Hildefonsus principali* Reccesvinthi Regis *violentia Toletum ex Agalliensi Monasterio reducitur, atque ibi Pontifex surrogatur*. Uterque Scriptor utitur voce *Principali violentia*: Quod laudato quartæ Toletanæ Synodi Decreto utraque promotio repugnarit. Haud dubiè fuerint & alia ejusmodi exempla. Etenim ad præviæ, suo arbitrio dandæ, licentiæ necessitatem isti Reges adstrinxere Canonicas electiones, atque ita nominare semper posse prætendebant, & frequenter possint omninò nominasse. Et hinc duodecima sub Flavio Ervigio Rege Toletana Synodus graviter queritur de nimium longis Ecclesiarum vacationibus, atque edicit causam: *Dum longè lateque diffuso tractu terrarum commeatur, impeditur* Cap. 6. *celeritas nuntiorum, quo non queat Regis auribus decedentis Præsulis transitus innotesci, aut de Successore morientis Episcopi libera Principis electio præstolari*. Per liberaro Principis electionem quidam malè intelligunt nominationem: intelligitur per Regem data eligendi licentia. Defuncti Episcopi mortem vidua Ecclesia solebat per Legatos significare Principi, & supplicare eligendi licentiam, suique Electi confirmationem per eosdem rursum Legatos postulare: qui Legatorum per vastissimam Hispaniam ad Toletanam urbem itus & reditus frequenter erat longi temporis, adeoque Ecclesias cogebat dudum vacare. Hinc malum istud sanatura, ac ambitiosæ & violentæ Majestati gratificatura Synodus Regi permittit nominationem per omnem Hispaniam, ea tamen lege ut omnes nominati probentur & confirmentur à Primate Toletano. Ita non tantum Clerum & populum eligendi, sed etiam Metropolitas confirmandi jure exuit, in horum tamen solatium adjungens, ut quivis novellus Episcopus intra tres à sua consecratione menses proprio Metropolitæ suam personam repræsentaret. Quidquid alii dicant, hic est legitimus Canonis sensus, atque ita lucet à quarta usque ad hanc duodecimam Toletanam Synodum Hispaniarum Reges non jure, sed per violentiam nominasse. Quod deinceps semper nominare perrexerint, docet decimæ sextæ Synodi Canon duodecimus. Illic Egicanes Rex in Sigeberti Primatis Toletani, ob perduellionem & læsam Majestatem degradati, locum laudatur nominasse Felicem Archiepiscopum Hispalensem, Hispalensi autem Ecclesiæ Faustum Bracharensem, & Bracharensibus Felicem Pontucalensem Episcopum præfecisse. Ex quibus omnibus insigniter splendet Regum nostrorum germanè Catholica pietas, qui vix ex jure Regio, sed ex solo semper Ecclesiæ indulto se nominandis Episcopis miscuerunt. Nullum olim Abbatem leguntur nominasse.

Omnium violentissimi hac in re fuerunt Merovingii Francorum Reges. Clodoveus videtur se servasse innoxium, at verò de ejus filio Theodorico, & per ipsum intruso in Arvernensem Ecclesiam Apollinari scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: *Apol-*
L.3. c.2. *linaris abiens ad Regem, oblatis multis muneribus in Episcopatu successit Euphrasio, quo quatuor abstens mensibus migravit à sæculo*. Et de Gallo per eundem Theodoricum ad Arvernensem Ecclesiam promoto scribit in vitis Patrum: *Tunc germen istud iniquum cœpit pullulare, ut Sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis*. Ita fuit usque ad Dagobertum Regem, de quo scribit in Sancti Eligii Tornacensis Episcopi vita Sanctus Audoenus Archiepiscopus Rotomagensis: *Crudeliter in diebus illis Simoniaca* L.2. c.1.
Hæresis pullulabat in urbibus, & in cunctis finibus Regni Francorum, maximeque de temporibus Brunichildæ infelicissimæ Reginæ usque ad tempora Dagoberti Regis. Violabat hoc contagium Catholicam Fidem; solicitè tamen pro hoc invigilabant sancti viri Eligius & Audoenus, & communi cum cæteris viris Catholicis habito consilio, suggesserunt Principi & ejus optimatibus, ut hoc mortiferum virus cito deleretur de Corpore Christi, quod est universalis Ecclesia. Habuit itaque effectum pia eorum petitio, & libenter obtinuerunt quod devotè rogaverunt. Laudat solam à Rege Dagoberto cessam Simoniam, quod tamen etiam cesserit nominationem Regiam, lucet ex Chronico Senonensis Monasterii ad Sanctum Petrum Vivum: *Temporibus Dagoberti Junioris refulsit Sanctus Ebbo Archiepiscopus Senonensis. Totius populi & Cleri acclamatione & consensu Regis, in Pontificali Sede locatus, claruit signis & virtutibus*. An plenè cesserit, ignoro. Quidquid sit, quod Theodorici frater Clotarius Rex, quibusdam Ecclesiis Canonicam electionem quidem permittens, eligendam tamen personam designaverit, & aliam eligi non fuerit passus, ostendit laudatus Gregorius in exemplo L.4. c.15. 16.
Catonis & Euphronii Electorum ab Ecclesia Turonensi. Quod sanctum Romanum Rotomagensem Archiepiscopum etiam nominarit, testatur hujus vita publicata per Nicolaum Rigaltium. Pergit Gregorius de Rege Guntramno: *Cum juramento Rex pollicitus fuerat se nunquam ex Laicis* L.6. c.22.
Episcopum ordinaturum. Sed quid humana pectora non cogit auri sacra fames? Lamentatur Regem sui juramenti fuisse prævaricatorem. Episcopatus hominibus Palatinis ac aliis Laicis fuisse passim à suis Regibus venditos Gregorius assiduè lamentatur. Et hæc est Simoniaca Neophytorum Hæresis, quam è Galliis eliminasse laudatur Sanctus Gregorius Magnus. Adversus eandem sub Vigilii Pontificatu statuerat quinta Aurelianensis Synodus: *Nulli Episcopatum præmiis aut compa-* Cap. 10.
ratione liceat adipisci, sed cum voluntate Regis, juxta electionem Cleri & plebis, sicut in antiquis Canonibus tenetur scriptum, à Metropolitano Pontifex consecretur. Et tertia Synodus Parisiensis: *Nullus civibus invitis ordinetur Episcopus, nisi quem populi & Clericorum electio plenissima quæsierit voluntate. Non Principis Imperio, neque per quamlibet conditionem ingeratur*. Hoc modo ingestum seu intrusum extrudi mandat & degradari. Nempe quod istæ Synodi non potuerant, evicit Gregorius, ejusque Decreta non solùm quinta Synodus Parisiensis, sed & in hujus confirmatorio Edicto, nominandi violentiam abdicans, recepit Rex Clotarius secundus: *Defunctionis nostræ est, ut Canonum statuta in omnibus conserventur, & quod per tempora ex hoc prætermissum est, vel de hinc perpetualiter observetur. Ita ut Episcopo decedente in loco ipsius à Clero & populo eligatur, & si persona*

condigna

condigna fuerit, per ordinationem Principis ordinetur. Vel certè si de palatio eligitur, per meritum personæ & doctrinæ ordinetur. Restituit electiones Canonicas, ac sibi nihil reservat, quam quod electus Regio assensu comprobari debeat, & citra ipsum non possit à Metropolita consecrari. Ad hæc verba, *Vel si de palatio eligitur*, scribit in libris de Sacerdotii ac Imperii concordia illustrissimus
L 8 c. 5. Dominus Petrus de Marca: *Clausulæ ultimæ sententia hæc est, ab electione Cleri & populi excipi viros eximios, qui in Palatinis obsequiis lateri Principis adhærentes, hanc gratiam promeriti essent.* Ego existimo ipsos non ab electione Canonica, sed à sola Neophytismi, quem penitùs proscribendum jusserat Magnus Gregorius, irregularitate eximi: Eos vetusto per avitam consuetudinem acquisito jure, dummodò virtutum & doctrinæ meritis pollerent, essentque Canonicè electi, Rex noluit privari. Rectè addit laudatus Petrus de Marca: *Quamvis intra hos limites non se continuerit Regia Majestas.*

Etenim Clotarii Posteros ad ejeratam violentiam rediisse docet, qui medio post Sanctum Gregorium sæculo floruit Monachus Marculphus, inter cujus Regales formulas exstat etiam Præceptum de Episcopatu, seu solemne instrumentum, cujus tenore Francorum Reges tunc solebant nominare Episcopos, in cujus scholio scribit Hieronymus Bignonius: *Ex hac formula apparet, non observata fuisse* tertiæ *Synodi Parisiensis Decreta, quæ Childeberti Regis tempore, Pontificante Germano, habita est*, rigideque vetat Episcopos per Regem nominari. Notanda sunt hæc formulæ verba: *De defuncti Episcopi Successore sollicitudinem congruam una cum Pontificibus vel Proceribus nostris plenius tractantes, decrevimus illustri viro, vel venerabili illi in ista urbe Pontificalem in Dei nomine committere dignitatem.* Exponit memoratus Bignonius: *Ut magis ritè & secundùm Canones electus videretur, non Regis tantùm Imperio est constitutus.* Non solus, sed cum suo Episcoporum & Procerum consilio Rex nominabat. Quod etiam Abbates nominare soleret, lucet ex privilegio, quod Corbejensi Monasterio dederunt Bertefridus Ambianensis Episcopus & Rex Theodoricus. Pro grandi privilegio dant illi Canonicam, cujus tamen faciendæ facultas, & factæ confirmatio peti debeat, electionem. Quod nempe anteà, uti ex Regio Præcepto lucet, Rex nominasset. Posteriores Merovingii Reges & Ecclesiam & Rempublicam tractarunt adeò malè, ut non solummodò Clerum ac ejus disciplinam, sed omnem pessumdederint Christianitatem, cui reparandæ necessarius fuit Romanæ Ecclesiæ Legatus, gloriosus Martyr Bonifacius, non sine causa appellatus Apostolus Francorum.

Eadem violentia grassata fuit etiam apud Anglos. Etenim de Merciorum Rege, quem insigniter laudat, Welphero adjungit Gulielmus
Fol. 17. Monachus Malmesberiensis: *Verùm enim verò hæc & quæcumque ejus bona inficit ac deprimit gravis Simoniæ nota, quod Regum Anglorum primus sacrum Londoniæ Episcopatum cuidam Wynæ ambitioso venditarit.* Eadem lepra Regem Hardecnut laborasse, ideoque, quod Clerum pro Ecclesiæ dignitate & Canonum observantia deprecantem exaudire nollet, divinitus fuisse punitum testatur L. 3. c. 9.
in suis Annalibus Simeon Monachus Dunelmensis. L. 1. c. 1.
Addit ab Osvvyno Rege fuisse eadem violentia datas Abbatias. Malum adeò incruduit, ut etiam Sanctus Dunstanus Cantuariensium Archiepiscopus Osvvaldo Vigornensem Episcopatum petierit ab Eduardo Rege, ac impetrarit. An. 960.
Quod nempe nulla amplius esset illic memoria Canonicæ electionis. Unde & plenissimè illic vigebat Regia Antistitum investitura. Etiam Sanctum Wilfridum ad Eboracensem Ecclesiam fuisse à Rege nominatum testatur prior Richardus. Quam violentiam etiam in Scotia viguisse L. 1. c. 6.
disces ex vita Sancti Livini. Nata fuit ex duabus Cap. 9.
præsertim causis. Prima fuit Barbarorum suspiciosus timor & mala conscientia, ex qua fidos sibi voluerunt Episcopos atque Abbates, qui populum Romano Imperio non redderent. Altera fuit avaritia, pessimaque Simonia. Et hæc apud multos fuit causa principalis. Quocirca, Henrico secundo Anglorum Regi, avitas Henrici primi, quas inter erat & Regia nominatio, leges stabilire paranti, rectè respondit Sanctus Thomas Primas Cantuariensis, ipsas non esse Evangelicas aut Christianas, sed violentias & consuetudines Barbarorum.

CAPUT III.

Exponitur Privilegium, quod ab Apostolica Sede habuerunt Pippinus Francorum Rex, ac ejus filius Carolus Magnus.

Pippinus Francorum primò Dux ac Major domus, quem Romani vocant Magistrum Officiorum, deindè per Zachariam Pontificem creatus Rex, cum laudato Bonifacio & civilem & Ecclesiasticam disciplinam restituere insigniter cœpit, & quoad Antistitum promotiones habuit se varium, quandoque nominans, quandoque concedens Canonicam & liberam electionem. Etenim de Wandone Abbate dignitatem deponente scribit Chronicon Monasterii Fontanellensis: *Tunc una cum consensu & generali voluntate fratrum elegit pro se venerabilem virum Astrulphum. Quo facto petitione missa ad Pippinum Principem, obsecrat ut suam & fratrum electionem comprobans, sua ex auctoritate idem Astrulphus huic* Cap. 51.
Cœnobio præficeretur. Quod & factum est. Et infrà: *Astrulphus Abbas constituitur cum consensu ac* Cap. 13.
electione fratrum, annuente ordinationi eorum pio Principe Pippino. Et magnum Belgii Chronicon: *Hildolphum Pippinus Rex, suggestione Cleri & plebis* Fol. 59.
Treverica, eidem Metropoli constituit Episcopum. Hoc est, Canonicæ electioni dedit Regium assensum. Et ad ejus filium Carolum, qui Ravennatis Archiepiscopi eligendi licentiam à se peti, suumque electioni Legatum adesse prætendebat ex nupero sui Patris simili facto, scribit Pontifex Adrianus primus Ravennatem Ecclesiam à

sola

sola semper Apostolica Sede postulasse eligendi licentiam, & Pippini Legatos electioni isti nunquam adfuisse, nisi soli nuperrimæ, idque non ad ipsam dirigendam aut comprobandam, sed dumtaxat ad Michaelium, quem Desiderius Longobardorum Rex sua nominatione intruserat, extrudendum. Laudat Pippinum à nominationis violentia fuisse adeò alienum, ut ad Romanæ Ecclesiæ jussionem extruserit & alios nominatos. Et Suessionensis, quam sub Pippino adhuc Majore domus celebravit Martyr Bonifacius, Synodi primus Canon Nicænos & alios antiquos Ecclesiæ Canones mandat promulgari & servari deinceps per omne Regnum, atque ita reparari Ecclesiasticam disciplinam, *Quæ in diebus priorum Regum dissipata corruit*. Exponit in litteris ad Sanctum Cutbertum Cantuariensem Archiepiscopum laudatus Bonifacius: *Statuimus ut Ecclesiæ jura*, inter quæ omninò est Canonica electio, *recuperentur*. Ep. 105.

Quod tamen & Abbates & Episcopos Pippinus quandoque nominarit, non est negandum. Etenim de Ragnifrido Rotomagensi Episcopo, à Clericis suis apud dictum Regem accusato, scribit præfatum Chronicon Monasterii Fontanellensis: *Ragnifrido ejecto, Episcopatus Rotomagensis Ecclesiæ datus est Remigio, fratri gloriosi Regis Pippini hoc anno, qui est ab Incarnatione Domini nostri* JESU CHRISTI *septingentesimo quinquagesimo quinto*. Et de Abbate Widone: *Defuncto Austrulpho Patre Monasterii Fontanellensis, statim Wido ad Palatium ire deliberavit, plurima donaria auri argentique secum deferens, quæ Pippino Regi à suis satellitibus collata, ut optaverat, Abbas constituitur, anno secundo, postquam idem Pippinus Regale adeptus fuerat fastigium, qui est annus Domini septingentesimus quinquagesimus tertius*. Lib. 1. c. 11. Hæc in litteris ad Sanctum Amulum Archiepiscopum Lugdunensem, in Registro Sancti Lupi Abbatis Ferrariensis exstantibus, conciliat Wenilo Metropolita Senonensis: *Prudentiæ vestræ Dominus noster Rex*, Carolus Calvus, *jussit nobis suggerere non esse novitium aut temerarium, quod ex Palatio honorabilioribus maximè Ecclesiis procurat Antistites. Nam Pippinus, à quo per maximum Carolum & religiosissimum Ludovicum Imperatores duxit Rex noster originem, exposita necessitate hujus regni Zachariæ Romano Papæ, in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus accepit consensum, ut acerbitati temporis industria sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur, ne fortè simplicitate Pontificum posset contingere, quod in Æduorum urbe evenit*. Epist. 81. Etenim Modoinus Æduensis Episcopus in nupero adversus Pippinum Aquitaniæ Regem bello fuerat Regi Carolo infidelis. Et Rempublicam & Ecclesiam Pippinus primus Rex accepit desolatissimam, ideoque omnia reparaturo Zacharias Pontifex dispensatoriè concessit duas facultates: Episcopos quandoque ex notæ & probatæ fidei Palatinis assumendi, nec non & eosdem nominandi. Concessit id *acerbitati temporis*: quousque illa duraret. Eaque durante, non quosvis, sed solos sui Palatii Clericos aut Laicos, qualis fuit frater ejus Remigius, potuit Pippinus nominare. Palatinos Episcopalibus Cathedris violenter intrudere est antiquus Regum Barbarorum mos. Eum etiam à Merovingiis Regibus usitatum impetravit à Zacharia Pippinus sibi ad tempus indulgeri.

Quæstio est, an similem nominandi facultatem ab Adriano primo Pontifice, vel Leone tertio habuerit etiam Carolus Magnus? In laudatis ad Sanctum Amulum litteris affirmare videtur jam dictus Wenilo. Etenim post exaggeratum Pippini Regis indultum prosequitur: *Proindè suppetere, ut honorem à Papa Romano Majoribus ejus, & Regibus & Imperatoribus concessum, & à Lugdunensis Ecclesiæ Metropolitanis nunquam hactenus infirmatum, à vobis, nulla vestra injuria, consequatur*. Caroli Calvi Majores, Reges & Imperatores, sunt omninò Carolus Magnus & Ludovicus Pius. Et hinc eundem Magnum Carolum, quod Augiensi & S. Galli Monasteriis fecerit liberæ & Canonicæ electionis gratiam ac privilegium, laudat in Joanne quintodecimo Episcopo Chronicon Ecclesiæ Constantiensis. Nempe nominandi jus habebat Carolus, ideoque electionis restitutio fuit ejus gratia ac beneficium. Idem censent, quotquot nominandi & investiendi jura confundunt: Investituram enim ab Adriano primo fuisse Carolo datam constanter asseverant.

At certum est errare. Etenim istud, quod nullibi exstat authenticum, & cujus sensum ac compendium ex Sigeberto Gemblasensi aut alio id genus Scriptore in suas distinctiones transtulit Gratianus Monachus, Adriani indultum sic habet: *Adrianus Papa cum universa Synodo definiunt* Dist. 63. c. 22. 23. *Archiepiscopos & Episcopos per singulas Provincias à Carolo investituram accipere, & ut nisi à Rege laudetur & investiatur, Episcopus à nemine consecretur*. Exponit ibidem in Decreto, quo indultum istud innovarit, & ad Othonem primum Imperatorem extendit, Leo octavus: *Quod si à Clero & populo quis eligatur Episcopus, nisi à Rege laudetur & investiatur, non consecretur*. Electionem palam distinguit ab investitura, & hanc solam Principi concedit. Et hinc in litteris ad Ludovicum tertium Francorum Regem scribit pro Canonica electione Hincmarus Metropolita Remensis: *Sic Atavus vester Carolus, & Abavus Ludovicus Imperatores intellexerunt, & ideò in primo libro Capitularium suorum promulgaverunt*. Ep. 12. c. 3. Eorum, per quæ omnibus Ecclesiis liberam Episcopi electionem stabiliunt secundùm Canones, Capitularia adducit. Et in litteris ad Manassem Remensium Metropolitam Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Non licèt Regibus electionibus Episcoporum se immiscere, vel aliqua eas ratione impedire. Francorum etiam Reges Carolus & Ludovicus Episcoporum electiones Ecclesiis concesserunt, quod & in suis Capitularibus scriptum reliquerunt, & in Conciliis Episcoporum Provincialibus sanciri permiserunt*. Ep. 102. Caroli Magni Capitularia apud Ansegisum Abbatem Lobiensem, Ludovici Pii Capitularia habes apud Jacobum Sirmondum post primam Synodum Aquisgranensem. Ludovicus Pius etiam cunctis Monasteriis reddidit electionem Canonicam, & omnes suos posteros ad Capitulo huic non contraveniendum rigidè obligavit. Quæ omnia Capitula nulli privilegio renunciant, sed anti-

quos

quos Ecclesiæ Canones, quod est germanum Regis officium, dumtaxat exequuntur, & mandant observari. Carolo Magno Adrianus primus Episcoporum nominationem adeò non concessit, ut ab illo vetuerit etiam eligendi licentiam postulari, ejusque Legatos adesse aut misceri electioni Episcopi Ravennatis. Epist. 10. Et certè nominandi privilegium habens Carolus, qui dictæ electioni misceri instantissimè prætendit, cunctis ubique suis Ecclesiis liberam electionem nequaquam permisisset. Quod etiam Abbatum electionibus se passim non miscuerit, lucet ex Chronico Monasterii Laurishamensis: An. 779. *Gundelando Abbati substituitur Helmericus fratrum electione, & gloriosi Regis Caroli institutione*. Hoc est, dato in electionem Regio consensu. Et proximo ante Adriani Pontificis mortem anno celebrata, cui ipse Carolus assedit, Francofordiensis Synodus statuit: *Ut Abbas in congregatione non eligatur, ubi jussio Regis fuerit, nisi per consensum Episcopi loci illius*. Antiqus quorundam Regum consuetudo, & in Ecclesias mitior violentia Canonicam electionem permisit quidem, verum de prævia sua licentia. Hanc consuetudinem laudata Synodus implicitè evacuat, mandans non sufficere licentiam istam, sed accedere debere & consensum Episcopi. Adeò remotus fuit Carolus à jure nominandi Abbates. Sanctorum Canonum adeò observans passim fuit Ludovicus, ut etiam fratrem suum Dro-An. 823. gonem, Trudonopolitani Cœnobii Abbatem, non nisi per Canonicam electionem ascendere voluerit ad Episcopatum Metensem. Ita scribit ejus Astrologus in suis Annalibus.

Dico, *Passim*. Etenim in Besuensis Monasterii Chronico scribit de Ludovico Pio Imperatore Joannes Monachus: *Betthone Episcopo defuncto Albericum virum dignum Episcopatu, Ecclesiæ Lingonensi constituit*. Et magnum Belgii Chroni-Fol. 55. con: *Sanctus Fredericus adeò laudabiliter vixit, ut abeunte Rixfrido Ludovicus Imperator Ecclesiæ Trajectensi mandaret, quo dilectus sibi Fredericus eligeretur in Episcopum*. Quod eligendæ personæ designatio sit vera Regiæ nominationis & Laicæ intrusionis species, eleganter ostendit in litteris ad Ludovicum tertium Francorum Regem Hinc-Ep. 12. c. 3. matus Metropolita Remensis: *Si quando petitam apud vos electionem conceditis, illum debent Episcopi & Clerus & plebs eligere, quem vos vultis & quem jubetis, quæ non est divinæ legis electio, sed humanæ potestatis extorsio. Si ita est, ille malignus spiritus, qui per serpentem primos nostros parentes in Paradiso decepit, & indè illos ejecit, per tales adulatores in aures vestras hæc sibilat*. Nihil tale in divinis Scripturis, sacris Ecclesiæ Canonibus, aut legitimis Principum constitutionibus affirmat reperiri, & adjungit: *Sed talia dicta infernus evomuit*. Prima enim Canonicæ electionis qualitas est libertas. Quod Carolus Magnus & Ludovicus Pius etiam citra omnem electionis fucum quandoque dederint Episcopatus & Abbatias, lucet ex Sancti Galli Monacho, Chronico Lib. 1. c. 15. 16. Monasterii Fontanellensis, aliisque vetustis Francorum Annalibus. Et quidem de Virdunensi Ecclesia scribit in ejus Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis: *Ab ipsis fidei rudimentis usque ad tempus illud, utique Caroli Magni, semper in Dei nomine Pontificis valuit electio Cleri & populi.* Fol. 117. *Et si in quibusdam Principes leguntur favorem & consensum præstitisse, nusquam tamen inveniuntur electionem vetuisse Pontificis ordinandi, aut factam immutasse*. Primum istic Regia nominatione intrusum affirmat fuisse nescio quem Petrum gente Italum, qui Carolo Magno Trevisanam civitatem tradiderit. Et hanc Simoniacam violentiam addit fuisse extremam Virdunensium ruinam. Nempe pinguia ista Sacerdotia semper fuerunt Regibus quasi pomum scientiæ boni & mali, à cujus contactu varia cupiditas, præsertim sacra auri fames, nunquam plenè potuit manus cohibere. Et adversum tales Ludovici excessus omninò agunt sexta Parisiensis Synodus, & secunda Aquisgranensis, sub hoc titulo: *Hæc sunt Capitula, quæ à vestra Pietate adimpleri postulamus*; ponentes etiam legitimam promotionem Episcoporum, Abbatum, atque Abbatissarum.

Et adducta in contrarium argumenta prætensum privilegium nullo pacto evincunt. Etenim Wenilo Senonensis Episcopus palam pro nobis facit, disertè professus nulli Regi fuisse tale privilegium, nisi soli Pippino. Subjuncta & nobis objecta ejus verba sunt studio subobscura ac involuta. Prætendunt Pippini privilegium fuisse perpetuum, atque ita ad Carolum item Magnum & Ludovicum Pium, adeoque & ad Carolum Calvum omninò pertinere ac pertinuisse. De Wenilone Episcopo suo verè in suo ad Sanctum Petrum Vivum Monasterii Chronico scribit Clarius Monachus Senonensis: *Wenilo nobilitate præcipuus, & ingenio acutus*. Verùm ejus subtilitates adeò non curavit Sanctus Amulus, ut Bernum Caroli Regis nominatum & propinquum plenè excusserit, restitueritque Canonicam electionem. In Episcopum Augustodunensem electus & consecratus fuit Althæus, prompteque obedivit Rex Carolus, uti lucet ex Regio ejus Præcepto, quod fratres Sammarthani, Galliæ Christianæ Collectores, suo Æduensium Episcoporum Catalogo inseruerunt.

Quo fine, & qua potestate Carolus Magnus Augiensi & Sancti Galli Monasteriis dederit Canonicæ electionis privilegium, laudatum Constantiensis Ecclesiæ Chronicon palam exponit: *Joannes Episcopus duorum Cœnobiorum*, videlicet Augiensis & Sancti Galli, *regimen suscepit, qui & tres Nepotes suos educavit, quibus in tribus illis locis post suum discessum honorem distribuere cogitavit*. Primum Episcopatus Constantiensis, alterum Sancti Galli, tertium Augiensis Monasterii disponebat facere hæredem: *Quo comperto, utriusque Cœnobii fratres Episcopum pariter adierunt, rogantes ut privilegia eis apud Principem, ac potestatem eligendi impetraret, se verò, si hoc fieret, Nepotes ipsius sibi Abbates electuros polliciti sunt; quod ille consentiens se facturum promisit*. Abbatias Episcopis, imò & Laicis in commendam & quasi in proprietatem dare cœpit Carolus Martellus: quæ detestanda iniquitas non solùm diu permansit apud Francos, sed & in alia Regna ac Provincias irrepsit. Nec soli Reges aut Laici Principes, sed & plures Episcopi eandem

vio-

violentiam Monasteriis intulerunt. Ita ergo & Joannes Episcopus duas istas Abbatias accepit aut invasit. Et quia Carolus Magnus iniquitatem istam exstirpare cœperat, dictorum etiam Monasteriorum fratres illi per Episcopum, doloso promissionis fuco circumscriptum, pro eodem beneficio, non adversus Regiæ nominationis privilegium, sed adversus Commendæ violentiam supplicarunt atque impetrarunt. Quod privilegium idem Carolus Laurisbamensi, Dagohertus Rex Solemniacensi, Guilielmus Dux Cluniacensi, aliisque Monasteriis alii Reges ac Principes frequenter donaverunt. Nulli Apostolico privilegio, sed per Carolum Martellum inductæ, & à suis Majoribus continuatæ usurpationi ac violentiæ cesserunt, & sacros Ecclesiæ Canones reposuerunt in avitam observantiam, quod ad Regale spectat officium. Et hinc nullo modo est privilegium, tunc tamen meritò fuit sic vocatum. Etenim nimium Prælatis suis placendi & adulandi studium, quo Græcos laborasse notat in sua ad septimam Synodum præfatione Anastasius Bibliothecarius, etiam Barbaris suis Regibus olim impenderunt Latini populi, atque ita Regia ac debita Canonum executio accepit nomen beneficii ac privilegii. Et certè à parentum invasionibus recedere, & detenta ab ipsis jura Ecclesiis reddere, est omninò beneficium.

CAPUT IV.

Quomodò hac in re se gesserint Lotharius, Ludovicus, Carolus Calvus, & alii Francorum Reges?

LUdovico Pio in Romanum Imperium, Longobardiam, ac Lotharingiæ Regnum successit Filius senior Lotharius, de quo scribit magnum Belgii Chronicon: *Istis temporibus viguit Simoniaca hæresis in tantum, ut publicè venderentur Episcopatus, & is qui plura dabat, Episcopatum acciperet.* Fol. 59. Et de Ratberto Corbejensi Abbate ac ejus Monachis, apud quos Canonica electio huc usque manserat illæsa, scribit sub Carolo Calvo habita Parisiensis Synodus: *Quia nostris temporibus omnia ferè depravata erant, cernentes Religiosi viri electionis jura multis in locis non servari, verentes similia pati, sacras litteras clementissimorum Principum expetierunt, electionem sibi juxta constitutionem Divinæ legis confirmantes. Nec eas sufficere arbitrati, ex nutu nobilissimi atque præstantissimi Regis, nostra quoque auctoritate sibi eandem postularunt confirmari. Quod nos non immeritò concessimus.* Lotharius, Ludovicus, & Carolus fratres, Francorum Reges, statim à Ludovici Patris morte dixerunt Regnum inæqualiter ab ipso divisum, tanquam rabidi canes insurrexerunt in invicem, devastarunt & Rempublicam & Ecclesiam, atque ita etiam Canonicas alterius præsertim Regni electiones invaserunt. Alienis Ecclesiis & Monasteriis imposuerunt suæ factionis Antistites, per quos & populum sibi devincirent. De eodem Lothario Augusto scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Tornacensis Episcopus: *Post Theodorici Episcopi excessum Ecclesia Cameracensium per tres circiter annos vacavit, hac scilicet contentione habita inter Hincmarum Remensem Archiepiscopum, & Imperatorem* (a) *Lotharium.* Lib. 5. c. 48. 49. Lotharius nominare voluit & successivè tres, Guntbertum, Tetboldum, & Hildulnum nominavit, sperans vel ex ipsis unum placiturum Archiepiscopo, qui pro Canonica electione mansit immobilis, tandemque Apostolicis Nicolai primi mandatis adjutus evicit. Lotharius enim secundus recessit à Patris contumacia, permisit electionem Canonicam, electusque fuit Sanctus Joannes. Quomodò idem Imperator Lotharius Colono Reatinæ Ecclesiæ electo Episcopatum dare, id est, approbare electionem, utique nominare volens, dudum noluerit, tandemque ad humillimas Leonis quarti Pontificis preces inflexus fuerit, habes in distinctionibus Monachi Gratiani. Dist. 63. cap. 16. 17. 18.

(a) Erat Lotharius Rex an. 862. ex litteris Nicolai Papæ. *Notis.*

Etiam Ludovicus Germaniæ Rex omninò nominavit. Etenim dum in ipsum de Lotharii Nepotis defuncti Regno contenderet, & vacanti Ecclesiæ Coloniensi Hilduinum Abbatem intrudere Episcopum tentaret Carolus Calvus, Luitpertum Moguntinum Episcopum legavit, & Canonicam electionem tanquam singulare beneficium Coloniensibus obtulit cum hac appendice: *Si electionem vobis à Rege concessam despicitis, in arbitrio & potestate Regis est, quem vult vobis dare Episcopum.* Ita in suis Annalibus scribit Regino An. 869. Abbas Prumiensis. Et Annales Francorum Fuldenses: *Rabano Archiepiscopo Moguntiacensis Ecclesiæ successit Carolus, magis ex voluntate Regis, & Consiliariorum ejus, quam ex consensu & Electione Cleri & populi.* An. 856. Carolus quippè erat Pippini Aquitaniæ Regis filius, ideoque Ludovici ex fratres Nepos. Temperantior tamen hac in re fuit Ludovicus. Pauca factarum ab ipso nominationum habemus exempla. Et quod nullam unquam Ecclesiæ dignitatem pecunia dederit, An. 876. affirmat laudatus Regino.

Omnium audacissimus hac in re fuit Carolus Calvus. Quod enim Bernum suum consanguineum, & Godescalcum Palatinum, à Sancto Amulo Lugdunensium Metropolita excussos ac rejectos, ad Augustodunensem & Cabilonensem Ecclesias nominarit, lucet ex suprà adductis litteris Wenilonis Metropolitæ Senonensis. Quod hunc ipsum etiam Wenilonem nominarit, ac ejus consecrationem ægrè impetrarit à Provincialibus ejus Episcopis, Act. 2. c. 1. testatur ipse Carolus in in libellis accusatoriis, quos adversùs ipsum obtulit Synodo Tullensi. Bertulfum ac Hilduinum fuisse ab ipso nominatos ad Treverensem & Coloniensem Episcopatus, habes apud laudatum Reginonem. An. 869. Æneam Parisiensem Episcopum fuisse Electum scribit quidem ad dictum Wenilonem suum Metropolitam Clerus ejusdem Ecclesiæ, verùm antiqua istius Epistolæ apud Jacobum Sirmondum Epigraphe adjungit: *Decretum Cleri Parisiensis de Electione Æneæ Episcopi, quem Carolus Rex insinuaverat.* Id est, jusserat eligendum. Apud S. Lupum Epist. 98. 99. Tom. 3.

dnm. Quam violentiam solo fuco differre à nominatione, suprà audivimus ab Hincmaro Remensi. Caroli Attentata ejusmodi possint plura adduci.

Eadem violentia usus fuit Ludovicus secundus Imperator, Lotharii filius, & jam dictorum Ludovici & Caroli Nepos, eique favit Adrianus secnndus. Defuncti fratris Lotharii Regnum lucidè spectabat ad ipsum, istudque illi adserere adeò conatus est præfatus Pontifex, ut non solùm jam dictis ejus Patruis, sed & Hincmaro Metropolitæ Remensi fuerit excommunicationem minatus. In Italia enim remotus regnabat Ludovicus; Lothariense autem Regnum inter Germaniam mediabat ac Galliam, ideoque tamquam suis rebus opportunissimum Patrui conabantur invadere, & tandem inter se diviserunt. Germanici Imperii protectrix semper fuit Apostolica Sedes, ideoque in oppressi Ludovici adjutorinm Adrianus emisit Edictum istud, cujus substantiam atque compendium nobis servavit Hugo Abbas Flaviniacensis: *Defuncto Beato* Fol. 121. *Papa Nicolao, cum imperante Ludovico successisset Adrianus, & litteras misisset Galliarum Episcopis, ut non alios ordinarent Episcopos, nisi quibus præfatus Imperator Episcopatum concederet, & ordinari mandaret, non consenserunt venerabiles Episcopi, sed congregati litteris factis communiter suggesserunt Papæ, se Decreta sanctorum Patrum fideliter observare velle, & secundùm scita Canonum Episcopos consecraturos. Quorum textus in Catalogo sacrarum Scripturarum habetur. Scripsit & aliam Epistolam Gerardo Duci, & Rofrido Comiti, & omnibus Galliarum Comitibus, ut nullius hominis favore & gratia permitterent alios viros Ecclesiastici Ordinis in Episcopiis totius Galliæ & Burgundiæ consecrari Episcopos, nisi quos Ludovicus Imperator juberet. Cui satis luculenter & honestè obviaverunt præfati venerabiles Galliarum Episcopi, litteras illas per verba singula discutientes, & quod sanctorum Patrum Decretis consonæ non essent, humiliter suggerentes, inque hujus responsionis extremitate Epistolam Papæ Nicolai Prædecessoris sui interserentes, quam ad quemdam Episcopum Galliæ misit.* Laudant nescio quam Epistolam, qua domesticos Presbyteros à Laicis nobilibus eligi, præsentari ad sacros Ordines, aut hujus vel istius Comitis dici vetuit rigidissimè Nicolaus primus, quædam ejus fragmenta adducunt, & pergunt: *Quid putamus, si beatissimus Papa Nicolaus in diebus suis audisset, & in litteris quasi ab Apostolica Sede confectis, quod Laici Comites non permitterent in civitatibus Episcopos ordinari, nisi quos sæcularis Potestas è latere suo misisset, quod indè scriberet? Quo dolore moveretur, quosvè gemitus daret, cum prospiceret sacratissimum Ordinem tam illicitè tractari, & ad tantum nefas prosilire quemquam ausum, ut de Sede Apostolica tam inconvenientia & extra usum Ecclesiasticum omninò scriberet?* Grandi Christianæ eruditionis damno latent istæ Adriani Pontificis & Gallicanorum Episcoporum litteræ; de hocce tamen compendio & fragmento debemus gratias laudato Hugoni, qui & rectè addit: *Tales tunc in Gallia erant Episcopi.* Non de universa, sed de sola Burgundica ac Lothariensi Gallia videtur sanxisse Adrianus. Quo ipsam Ludovico firmaret, ei dedit ipsum istud indultum, quod olim Pippino dederat Zacharias. Fidus enim Regi Episcopus possit populum firmissimè ad illum ligare. Et quidem Canonicæ electionis zelosissimi Defensores semper fuerunt Gallicani Episcopi. Nam & elapso sæculo initis inter Leonem decimum Pontificem & Franciscum primum Regem Concordatis sese opposuerunt generosissimè, & ipsa ad primam generalem Synodum appellarunt. Verùm in præsenti casu videtur aliquid humani collusisse. Carolo Calvo potius quam Ludovico favebant Gallicani Episcopi, ideoque sub Canonum & Ecclesiasticæ libertatis prætextu indultum istud excusserunt. Epistolæ Scriptor haud dubiè fuerit præfatus Hincmarus, qui in alia ad eundem Pontificem Epistola scribere non erubuit Regna non excommunicationibus parari, sed armis.

Regiæ hujus violentiæ fundamentum seu occasio fuit varia. Primam suprà audivimus à Synodo Parisiensi. Prima, inquam, hujus mali occasio fuit Regum discordia, mutuaque Regnorum invasio, quam ut victor sibi firmaret, invasæ civitati statim fidum intrudebat Episcopum. Ita à Carolo Calvo Francorum, & Ludovico fratre Germanorum Rege, de defuncti Nepotis Lotharii Regno digladiantibus, Treverensi Berthulphum, Coloniensi Ecclesiæ Willibertum fuisse impositos scribit Regino Abbas Prumiensis. An. 869. Carolus simplex Francorum Rex Bertharium Catalaunensis Ecclesiæ Electum, quod ab Odone Hugonis filio, quocum certabat de Regno, confirmatus esset, consecrari vetuit, ejecit, appellantem & accedentem ad Sedem Apostolicam captivavit in via, nominavit Mancionem, eumque Sanctus Fulco Remensium Archiepiscopus, à Formoso Pontifice postmodum acriter increpatus, omninò consecravit. Ita in Remensis Ecclesiæ Historia scribit Flodoardus. L. 4. c. 3. Similem ejusdem Caroli ob rejectum Hilduinum Tungrensis Ecclesiæ electum, & nominatum atque intrusum Richarium, cum Hermanno Coloniensi Archiepiscopo & Romana Ecclesia litem habes in Chronico laudati Flodoardi, An. 922. in vita Joannis decimi Pontificis, variisque ejus litteris exstantibus apud Jacobum Sirmondum. Habes & aliam inter Rudolphum Francorum & Henricum Germaniæ Regem ob Virdunensem Episcopatum, quem alter Hugoni dederat, alter Bernuino. Quod antiqui Gothi è captis Francorum civitatibus Francum Episcopum statim ejecerint, & Gothum imposuerint, scribit Sanctus Gregorius Turonensis. Et de Gulielmo primo Angliæ Rege, & per Alexandri secundi Pontificis Legatos celebrata tunc Vintoniensi Synodo scribit Rogerus Hovedensis: *Stigandus Dorobernia Archiepiscopus degradatur; Frater quoque ejus Ageimarum Westanglorum Episcopus. Abbates etiam nonnulli ibi degradati sunt, operam dante Rege ut ex Anglis quam plures honoribus privarentur, in quorum loco suæ gentis personas subrogaret, ob confirmationem scilicet sui, quod noviter acquisierat, Regni.* Esse criminalem violentiam ipse Carolus Calvus in Tullensi Synodo est palam confessus, de

ejusmodi pravis consiliis gravissimè accusans Wenilonem Archiepiscopum Senonensem. Et hinc post extinctam & compositam trium fratrum Regum discordiam statuit Synodus Theonis villana: *Ferventissimè monemus, ut Sedes, quæ vestra discordia ulterius nec nominanda sine sacro Episcopali Ministerio & sine Episcopis viduatæ manent, submota funditus peste Simoniacæ Hæreseos sine dilatione, juxta authoritatem Canonicam aut Episcopos à Deo datos, & à vobis regulariter designatos, & gratia Sancti Spiritus consecratos accipiant, aut quæ suis Episcopis quacumque occasione privatæ sunt, Canonicè eos sine aliqua excusatione aut tarditate recipiant*. Ejectos ab illis Episcopos vult restitui, & viduatis Ecclesiis novos per Canonicam electionem dari.

Alteram istius violentiæ occasionem rursum edicit laudata Synodus Parisiensis: *Quod si aliquando contigerit, ut Rector*, seu Abbas *aliquis in eodem loco*, Monasterio Corbejensi, *non dignè Deo vivat, aut fortè minus officiosus circa Principem sit, hoc statuimus, ut si ille propter suam negligentiam depositus fuerit, Electio illis*, dicti Monasterii Fratribus, *intemerata permaneat, videlicet ut eligant alterum, quem ad illud Officium secundùm Monasticam disciplinam aptum invenerint. Non enim justum est, ut unius culpa super omnes redundet, neque ullo pacto rectum esse potest, ut uno peccante super omnes vindicta consurgat, aut causa unius Ecclesia Christi sua privilegia perdat*. Dum quispiam Episcopus aut Abbas in Deum, Ecclesiasticas Regulas, aut in Dominum præsertim Regem delinqueret, atque adeò degradaretur, ejus Cœnobium aut Ecclesiam, utpotè quæ in homine indigno exaltando adversus suam Majestatem cooperata fuissent, solebat Rex eligendi jure exuere, ac ipsis Antistitem nominare. Et pessimum abusum damnavit quidem laudata Synodus, sed non extinxit. Posterior quippè ætas videre perrexit plura ejusmodi exempla. Est violentia in mundum intrusa per Imperatorem Leonem Isaurum, à quo Sanctum Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, uti læsæ Majestatis reum, fuisse ejectum, & Regia tunc nominatione intrusum Anastasium tradunt Scriptores Græci, damnavitque Pontifex Gregorius secundus. Etiam Sanctum Rigubertum Archiepiscopum Remensem, ut sibi infidum ejecit Carolus Martellus, ac ejus in locum intrusit primæ Tonsuræ Clericum Milonem. Et de Henrico quarto Imperatore scribit in opere de bello Saxonico Bruno Merseburgensis: *Episcopis, quos in suas partes trahere non poterat, hujusmodi dona mittebat Henricus, quibus illis Episcopatum pariter & vitam adimeret, quatenùs his personis daret Episcopatum, qui suæ voluntati darent ad omnia consensum*. Pro magno quasi dono mittebat eis potentissima venena, uti canis sui experimento & morte probavit Wernerus Archiepiscopus Magdeburgensis.

Tertiam Regiæ nominationis ansam exponit Apostolica apud Justinum Imperatorem Legatio in litteris ad Hormisdam Pontificem, agens de Ecclesiæ Antiochenæ longis & duris in eligendo Episcopo contentionibus: *Post multas afflictiones, & penè in tres menses à partibus protracta certamina, piissimus Imperator sua authoritate Paulum Presbyterum elegit Episcopum fieri in Ecclesia Antiochena*. Quod factum non sola ista Legatio, sed ipse etiam Hormisda Pontifex videntur omninò probasse. Paulum in Regia civitate consecrari dumtaxat noluerunt, Regiam nominationem habuerunt omninò ratam. Nempe Orientalis Ecclesiæ extrema, quam ab Eutychiana Hæresi & Acaciano Schismate tunc temporis patiebatur, necessitas ita suadebat, imò & compellebat. Et hinc posteriores Barbarorum Reges invasere judicium electionum contentiosarum, authoritatemq; aut alterius aut utriusq; electi cassandi, & ex arbitrio nominandi quem vellent. Etenim in vita Sancti Leodegarii Augustodunensis Episcopi scribit Author antiquus: *Incubuit causa necessitatis, ut in Augustodunensi urbe Leodegarium deberent ordinare Episcopum: siquidem nuper inter duos contentio de eodem Episcopatu exorta fuerat, & usque ad sanguinis effusionem certatum. Cumque unus ibidem occubuisset in morte, & alter pro perpetrato scelere datus fuisset in exilii trusionem, tunc Bathildis Regina, quæ cum Clothario filio Francorum regebat Palatium, divino inspirata consilio ad memoratam urbem direxit hunc Virum, ut ibidem esset Episcopus*. Ita Capuanis Episcopum nominavit Dux Gualferius, eumque à violentia & armata nominati intrusione compescuit Joannes octavus Pontifex, & adjunxit: *Pro vestro, cum venerimus, amore ipsum, quem vultis, Capuanæ plebi ordinabimus Antistitem, ut vester principalis honor indiminutus permaneat*. Nempe nominationi recalcitrabant Capuani, istamque suæ Ducalis dignitatis injuriam Gualferius parabat armis vindicare. Et de Arnulpho Augusto scribit Chronicon Monasterii Laurishamensis: *Defuncto Gerardo Abbate, Fratribus ejusdem Monasterii de quibusdam insolentiis apud Arnulphum Imperatorem accusatis, & ob hoc ab electione interim suspensis, Adelbero Augustensis Episcopus dispensatoriè per Imperatorem ibidem instituitur*. Ea occasione Arnulphus non solummodò nominavit, sed & Abbatiam dedit in commendam. Justus ac Deum timens fuit Adelbero: hinc post quinque annos correctis & pacificatis fratribus reddidit Abbatiam ac liberam electionem. Et de Henrico primo Leodiensium Episcopo scribit magnum Belgii Chronicon: *Orta contentione in electione, ab Imperatore Henrico quarto constitutus, ab Annone Coloniensi Archiepiscopo est in Episcopum consecratus*. Et de Frederico secundo Coloniensi Archiepiscopo, electo contentiosè adversus Gerardum Præpositum Bonnensem: *Cassata priore Canonica electione, favore Principum Fredericus ab Imperatore Frederico primo Archiepiscopatum suscepit, moxque cum suis fautoribus Romam veniens ab Adriano Papa quarto consecratur*. Et de Folmaro Archidiacono & Rodulpho Præposito, contentiosè electis ad Archiepiscopatum Trevirensem: *A Frederico Imperatore partibus Confluentiam vocatis, per Barones fuit definitum, partibus sic dissentientibus, posse Imperatorem personam idoneam subrogare*. Plurima habemus similia exempla, quorum rimor Clericos & Monachos frequen-

Post. Ep. 65 relat. 1. & 2.

Ep. 314.

An. 890.

Fol. 125.

Fol. 187.

ter

ter compulit ad pacificè eligendum.

Quartam ejusdem violentiæ ansam babemus apud Jacobum Sirmondum in formula, qua ad novi Episcopi electionem dirigendam missus à Ludovico Pio Imperatore Visitator Episcopus
Form. 6. electores alloquitur in hunc modum: *Absit ut inter vos talis eligatur, qui posteà de pravis actibus incriminari aut condemnari possit. Si fortè aliquis per vestrum præmium, aut per aliquam malitiosam artem subripere hanc Sedem conatus fuerit, & hoc vobis malum consentientibus ut in illum electio veniat, hoc nequaquam consentiemus vobis, sed Domino Imperatori annuntiabimus, & ille sine ullo periculo, & cum licentia Canonum, undecumque & cuicumque Clero voluerit, dare poterit, & tunc meritò à vobis auferetur potestas eligendi, quia Deum offendistis, & vosmetipsos abominationem exhibuistis.* Factas de indigno electiones cassabat Princeps, & jure tunc ad se devoluto nominabat. Ita Gislemarum Remensem electum fuisse ob nimiam impetitiam à Ludovico Pio rejectum, atque ita nominatum Ebbonem, scribit ad Nicolaum primum Pontificem Rex Carolus Calvus. Exstant litteræ apud Jacobum Sirmondum post Synodum Tricassinam. Et hinc Hilduino, ejusdem Ludovici Archi-Capellano, & Judith Imperatrici, quod post cassatam de indigno primam impetrassent licentiam electionis secundæ, uti de singulari beneficio gratias solemnes egit Ecclesia Senonensis. Exstant litteræ in antiquis Episcopalium promotionum formulis apud præfatum Sir-
Ep. 15. 16. mondum. In litteris apud Franciscum du Chesne exstantibus Frotarius Burdigalensis Archiepiscopus refert alia istiusmodi exempla. Hæc memorati Visitatoris verba, *Cum licentia Canonum*, continent adulationem Regiam & errorem. Quis enim Canon tale jus devolvit ad Reges? Longè aliter in litteris ad vacantem Belluacensium Ecclesiam scripsit Hincmarus Metropolita
Cap. 4. Remensis: *Prænoscere vos volo, quia si personam à sacris Canonibus deviam scienter nobis adduxeritis, non solum ex ea Pontificem non habebitis, verum etiam pro illicita electione, ut contemptores Canonum, judicium incurretis, sed & nostro & Coepiscoporum nostrorum judicio refutata rationabiliter electione vestra incongrua, talem secundùm Laodicenses Canones studebimus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non valeat consentire.* Similes ad eandem Erluini Episcopi morte vacantem Ecclesiam scripsit Metropolita Heriveus.

Quintam violentiæ causam habes in Chronico Monasterii Gemblacensis: *Gemblacenses orbati Patre*, Erluino primo suo Abbate, *ad Curiam Regis*, Ottonis tertii Imperatoris, *pro subrogando sibi Pastore deliberant ire, nec tamen hoc sine consilio Episcopi Diœcesis putant esse faciendum. Notgerus tunc temporis Tungrensibus antistabat, qui non negans consilium quærentibus, insinuare incepit quam potuit eloquentius, quam inutile sit pauperes Regibus subjacere, quam arduum & difficile humilibus Christi solium Regis attingere: videri sibi multum esse utile, si juri Leodiensis Episcopi patiantur subjacere, undè prompta adsit defensio.* Ipsi quandoque Monachi renuntiabant Canonicæ electioni, Regiam nominationem præferebant, & Prælatum sibi postulabant à Principe. Quod Notgerus Gemblacensibus meritò dissuasit. Canonica namq; electio non est hujus aut illius Monasterii, sed totius Monachalis & Clericalis Ordinis privilegium, imò lex & præceptum, ideoque nullus Conventus possit illi renuntiare. Et hinc Gemblacenses omninò obedierunt.

Sextam Regiæ nominationis ansam edicit in litteris ad Ludovicum tertium Francorum Regem Hincmarus Metropolita Remensis: *Sunt* Epist. 12.
qui dicunt, ut audivi, quia res Ecclesiasticæ Epi- cap. 4.
scoporum in vestra sint potestate, ut cuicumque volueritis eas donetis. Et ex hoc principio Henricus quartus Imperator, & Philippus primus Francorum Rex Episcopatus atqoe Abbatias non solum donare, sed & vendere præsumpserunt. Quem errorem à Godefridi Lotharingiæ Ducis Capellanis defensum refutavit insigniter Sanctus Petrus Damiani. Ipsum ex inferno prodiisse affirmat Hincmarus, & non solis divinis litteris aut sacris Ecclesiæ Canonibus, sed etiam Caroli Magni & Ludovici Pii Capitularibus patenter adversari. Et hi quidem sunt speciales istius violentiæ fontes: Generalis passim fons fuit avaritia Regum aut Regiorum Ministrorum. Et hinc Ludovico tertio se laudatus Hincmarus potentissimè objecit. Æquè potenter se objecit Lothario Augusto, tres ejus ad Ecclesiam Cameracensem nominatos consecrare recusans constantissimè, atque ita illic reparans Canonicam Electionem. Quomodò Caroli Calvi nominationes & Nominatos excusserit Sanctus Amulus Archiepiscopus Lugdunensis, est suprà ostensum. Ejus successor Sanctus Remigius in tertia Valentina Synodo statuit liberam electionem deinceps à Principe postulandam per vacantes Ecclesias, nullumque nisi Canonicè Electum esse consecrandum, & adjun-
git: *Sed etsi à servitio pii Principis nostri aliquis* Cap. 7.
Clericorum venerit, ut alicui Civitati præponatur Episcopus, &c. Palatinos Clericos, sub variis tamen conditionibus, permittit à Principe nominari. Notanda sunt verba, *Principis nostri*: Quod alieno Regi Carolo Calvo denegarat Amulus, Principi proprio Lothario Augusto ipse concedit, atque ita citra istius injuriam huic satisfecit. Etiam ipse ex Palatino Clerico fuerat nominatus: propriam promotionem noluit damnare. Haud dubiè se fundarit in privilegio, quod Pippino Regi à Zacharia Pontifice fuisse datum ursit Wenilo Archiepiscopus Senonensis. Remigius existimavit posse à se ratificari. Etiam dictus Wenilo, Regiam nominationem metuens, Ecclesiæ Aurelianensis electum Agium consecravit sine venia Caroli Regis, quem iratum compo-
suit Synodus Vernensis. Et ad Lotharium Au- Cap. 10.
gustum, ejusque fratres Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum Galliæ Regem scribit in Corbejensis Monasterii privilegio Pontifex Benedictus tertius: *Qui Regia Dominationis potestate suffultus, & non per electionis gratiam super Dominicum Gregem arripit Primatum, hic non Pastor, id est, Vicarius Christi, sed fur & latro esse cognoscitur; nec ut Dominicum Gregem custodiat, sed ut perdat & dissipet, intrare deprehenditur. Undè quisquis ei potestatis hujus tribuit Dominationem, de*

morte tantarum animarum in die Judicii reus judicabitur, quantis hic per exempla pravitatis fuit causa perditionis. Qua de re, gloriosi Principes, Monasterio huic electionis prærogativam concedite, neque aliquam personam, aut Laicam, aut Canonicam, quod contra omnem Ecclesiasticum Ordinem est, aut etiam Monachum ex alio Monasterio, vel non secundùm Regulam electum, super illud Regali potentia constituatis, ne domus Dei, quæ domus orationis esse debet, per vos fiat spelunca latronum. Neque enim ignoratis hujusmodi Prælatos, & hujusmodi Prælationis Authores à domo æternitatis divina censura exturbandos, & ad supplicia ultionis perpetuæ deportandos. Eleganter prosequitor istud argumentum.

Nec soli istorum temporum insigniores ac sanctiores Episcopi, sed & ipse populus Regiis nominationibus, tanquam manifestis in sua etiam jura violentiis, se intrepidus objecit. Etenim A.1031. Richardum, Lingonensi Ecclesiæ à Roberto Francorum Rege datum Episcopum, fuisse à populo ejectum & veneno occisum scribit vetus Chronicon Sancti Benigni Divionensis. Ejus æquè intrusum Hugonem addit fuisse degradatum à Sancti Leonis noni Pontificis Synodo Remensi. Idem passus fuit Odalricus, per Henricum tertium Imperatorem impositus Ecclesiæ Lugdunensi. Et de Gelduino Senonensi Archiepiscopo scribit Clarius Monachus in Chronico Sancti Petri A. 1032. vivi. *Gelduinus in sede sublimatur non electione Cleri vel populi, sed muneribus. Dominum verò Mainardum omnis populus in Episcopum quærebat, sed vicit potentia Roberti Regis.* Addit non soli Gelduino, sed & ipsi Regi portas fuisse clausas à Senonensibus, bellumque durasse usque ad degradatum Geldoinum à laudata Synodo Remensi. Etiam Conrardum Coloniensis Ecclesiæ Præpositum, cui Episcopatum Trevirensem dederat Hen- A. 1065. ricus quartus Imperator, fuisse à populo occisum testantur Hermannus Contractus & Bertholdus Constantiensis. Regia nominatio ansam dedit etiam Martyrio Sancti Alberti Episcopi Leodiensis. Eadem quippè violentia apud Germanos Augustos, ad quos à Caroli Magni stirpe per Leonem octavum Pontificem fuit translatum Occidentis Imperium, est insigniter grassata. Quod Ottho primus, secundus item & tertius, ac etiam Henricus sanctus Canonicam electionem quandoque dumtaxat permiserint, frequentissimè Episcopos atque Abbates nominarint, & quibusdam Ecclesiis ac Monasteriis perpetuam liberæ electionis facultatem pro grandi privilegio dederint, abundè videre possis apud Witichindum novæ in Saxonia Corbejæ Monachum, & apud Ditmarum Episcopum Merseburgensem. Quidam ipsos ex dato per dictum Leonem Pontificem privilegio purgant. Verùm enim verò illud solum Electos Canonicè Antistites investiendi dabat facultatem. Prætereà Henricus Auceps, primi Otthonis Pater, dudum ante istud qualecumque privilegium scribitur nominasse. Deo non placuisse violentiam observat, de Otthone primo Geronem Coloniensis Ecclesiæ electum repudiante, & alium nominare parante scribens, laudatus Ditmarus: *Imperatori in sanctæ Dominicæ resurrectionis die Angelus evaginato apparuit gladio, cum jam præparatus excepta Corona ad Ecclesiam pergere voluisset, nisi, inquiens, in Gerone hodiè compleveris electionem, securus non evades hanc cædem. Expavescens ob hoc Cæsar,* Lib. 2. *Dominum, iussit, vocate Geronem, eique protinus venienti curam baculo Pastoralem commisit, & Indulgentiam humiliter efflagitavit.* Etiam Gunterum, Osnabrugensi Ecclesiæ ab Otthone tertio intrusum, scribit à Sanctis Crispino & Crispiniano fuisse percussum in somnio, & exindè usque ad mortem per quatuor annos rectè nunquam valuisse. Quomodo Henrico sancto ob spretam Adel- Lib. 4. beronis electionem, ac nominatum & obtrusum Meingardum rebellarit, ac durissimum bellum sustinuerit Trevirensis Ecclesia, habes in sexto libro ejusdem Ditmari. Ejusmodi plura ab Henrico sancto patrata refert exempla. Ab hoc in Conrardum Salicum, ejusque filium Henricum tertium scabies transivit. Etiam Italiæ & aliarum gentium Reges frequenter nominarunt, & de sua violentia cum Ecclesiis & populis litigarunt usque ad tempora Clementis secundi & ipsius Successorum, præsertim Calixti secundi.

CAPUT V.

Exponuntur Decreta Leonis IX. & ipsius Successorum adversus hanc violentiam.

OMnes à Regibus nominatos Episcopos aut Abbates nolim de plena intrusione, aut divina offensa damnare. Etenim de Sancto Gothardo Althanensis in Bavaria Monasterii Abbate, & Sancto Imperatore Henrico scribit in hujus vita Monachus Nonnosius: *Henricus Hildesheimensibus Sanctum Gothardum divina edoctus revelatione Episcopum præfecit.* Etiam Sanctus Ottho Bambergensis Episcopus Cathedram ascendit per nominationem Henrici quarti. Et Sanctum Fredericum Trajectensem Episcopum fuisse nominatum à Ludovico Pio, est suprà ostensum. Ignorantia, bona fides, ac Romanæ Ecclesiæ conniventia possint & nominantes & nominatos excusasse. Erat interim pessimus abusus, ideoque per Sanctum Leonem nonum Pontificem, reformandæ Ecclesiæ divinitus datum, meritò extinctus. Quosdam ejusmodi Episcopos fuisse ab ejus Remensi Synodo degradatos jam audivimus, quæ & edidit hunc Canonem: *Ne quis sine electione Cleri & populi ad regimen Ecclesiasticum provehatur.* Proximus Successor Victor secundus statui jussit à Tholosana Synodo: *Nullus Comes aut alia potestas Episcopatum vendere vel Abbatiam præsumat, aut pretium pro eis accipere audeat.* Henricum primum Galliæ Regem, quod Romanæ Ecclesiæ Schismate in audaciam abusus Matisconensi Cathedræ nominasset atque intrusisset hominem indignum, graviter increpavit

Nico-

Epist. 1. Nicolaus secundus, & per Guilielmum Remensem Metropolitam jussit castigari. Eandem ob causam, adjunctamque Simoniam suspendi per Gervasium Guilielmi Successorem jussit, & Romam evocavit Episcopum Beluacensem. Eduardo Anglorum Regi, ac ejus in perpetuum Successoribus dedit omnium per istud Regnum Ecclesiarum ac Monasteriorum Advocaturam atque tuitionem, at salva Canonica electione. A Guilielmo tamen Conquæstore, qui post expulsum Haroldum successit Eduardo, nominari Episcopos & Abbates permiserunt ejus Legati in Vintoniensi Synodo, quam habes apud Rogerum
. 1070. Hovedensem.

Eundem abusum constantissimè impugnavit Gregorius septimus. Quidquid enim in Romanis suis Synodis adversus Laicam Antistitum investituram statuit, omninò statuit pro Canonica electione. Et in septima sua, per Bertholdum
1080. Constantiensem laudata, Synodo edidit & hunc Canonem: *Quoties defuncto Pastore alicujus Ecclesiæ, alius est ei Canonicè subrogandus, Clerus & populus, remota omni seculari ambitione, timore, atque gratia, Pastorem sibi secundùm Deum eligant.* Et Hugoni Diensi Episcopo, suo per Galliam Vicario, mandavit, ut totius istius gentis celebraret Synodum, atque statueret: *Nulla Potestas, aut aliqua persona de Episcopalis honoris*
Lib. 4. Ep. 22. *donatione vel acceptione ulteriùs se intromittere debeat.* Et hoc sub pœnis inflictis per Synodum octavam. Plures ejus in hanc violentiam Canones suo loco adducam. Quæ omnia fuisse confirmata per Claromontanam Urbani secundi Synodum docet antiquus Sancto-Dionysiani Monasterii Codex productus & laudatus per Franciscum Bello-forestinum: *Primò statutum est, ut nullus Episcopus vel Abbas, vel alius è Clero quivis dignitatem ullam Ecclesiasticam à Principibus Laicis acciperet.* Hoc ipsum in Romana ejusdem Pontificis Synodo fuisse sancitum adfirmat in litteris ad Paschalem secundum Sanctus Anselmus: *Au-*
Lib. 3. Ep. 73. *divi in Romano Concilio à venerabilis memoriæ Papa Urbano excommunicari Reges & omnes Laicos investituras & res Ecclesiarum dantes & accipientes.* Ubi sub investituris intelligi etiam nominationes ostendit Paschalis ad Anselmum responsio: *Alienum est ab Ecclesia, & sacris Canonibus inhibitum, ne Principes & seculares viri investituras non solùm dare, sed ne electioni Episcoporum se audeant violenter inserere.* Probat ex septima Synodo, repetitque in alia ad eundem Anselmum Epistola.

Et quod hæc Decreta utcumque obtinuerint in Gallicana Ecclesia, lucet ex variis Epistolis Sancti Ivonis Carnotensis, Stephani Tornacensis Episcopi, & Goffredi Abbatis Vindocinensis, ipsa uti viva laudantibus. Ea vivere fecit præsertim Synodus Claromontana. Obtinuerunt etiam in Germanica Ecclesia. Etenim Imperator Henricus quintus à Paschali secundo, dum ipsum captivum adduxit in civitatem Castellanam, solas Antistitum investituras, nequaquam nominationes petiit ac extorsit. Lucet ex Paschalis diplomate, quod nobis servavit Guilielmus Malmesberiensis: *Concedimus ut Regni tui Episcopis atque Abbatibus, liberè præter violentiam ac Simoniam electis, investituram virgæ & annuli conferas.* Eadem est ratio Anglicanæ Ecclesiæ. Etenim tota Henrici primi Regis cum Pontificibus Urbano & Paschali secundo, & cum Primate Sancto Anselmo lis fuit de Antistitum investituris, atque hominiis, nulla de electionibus. Sanctum Anselmum fuisse à Clero & populo electum scribit ad Beccenses Monachos Gundulphus Roffensis Episcopus, Lib. 3. Ep. 3. quod de Thoma etiam secundo Eboracensium Metropolita adfirmat in litteris ad laudatum Paschalem ipse Anselmus. Ep. 152. Regem suum ait prætendisse istud ipsum, quod in Germania usurpabat Henricus quintus Imperator, sola hominia, ac investituras. Omnes Ecclesiæ libertates ab illo redditas affirmat Radulphus de Diceto, addens tamen Sancti Edmundi Abbatiam fuisse ab eodem sine Conventus electione donatam. Et in famosa adversus Sanctum Thomam Archiepiscopum lite Henricus secundus nequaquam nominare, sed eligi dumtaxat voluit de sua prævia licentia, ac in Regia Capella.

Verùm ista, licèt violenter extorta, Paschalis cum Henrico pacta gravissimè scandalizarunt Ecclesiam, adeò ut Pontifex, tanquam Canonum & Ecclesiasticæ libertatis prævaricator, fuerit à multis postulatus ad degradationem. Romana in Synodo recantavit solemnissimè & damnavit pacta ista, suæque infirmitatis lapsui petiit indulgentiam ac impetravit. Etiam violentiæ Auctorem Henricum damnavit. Hic interim Antistites investire perrexit, quin & nominare rursum cœpit, Romamque armatus rediit, suas in Pontificem violentias resumpturus. Et quia Paschalem reperit defunctum, successorem Gelasium secundum ejecit ut malè promotum, fugavit in Gallias, Burdinum Bracharensem Episcopum intrusit Apostolicæ Sedi, & novo Schismate Christianitatem laceravit. Hinc Gelasii ad modicum tempus Pontificis Successor Calistus secundus in Synodo Remensi Canonicas electiones restituit, damnavit investituras, & Henrico, nisi pareret, minatus est excommunicationem. Et quidem Canonicas electiones admisit ille, verùm Antistites de Ecclesiæ præsertim possessionibus non posse à se investiri, & se excommunicatione pulsari tulit adeò impotenter, ut Ludovico Grosso Francorum Regi, Synodi & Pontificis fautori, bellum indixerit, venerit obsessurus civitatem Remensem, atque ita Synodum turbarit. Quæ omnia latè videre possis apud Sugerium Abbatem Sancti Dionysii, Rogerum Hovedensem, & Simeonem Dunelmensem. Michael Roussel in Pontificiæ jurisdictionis Historia, L. 2. c. 5. asserens hæc gesta post Henrici cum Calixto Concordatum, patenter est lapsus.

Calixtus Pontifex erat vir nobilissimus, non solum Francorum Regibus, sed & ipsi Henrico Imperatori cognatus, ideoque illi tandem se inclinavit Henricus, Burdinum deseruit, Antistitum investituras reddidit, admisit electiones Canonicas, inivitque cum Pontifice & omni Ecclesia hoc Concordatum: *Dimitto omnem investituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Ecclesiis, quæ in Regno aut Imperio meo sunt, fieri electionem, & liberam consecrationem.* Reposuit

fuit Calixtus: *Ego Calixtus, servus servorum Dei, dilecto filio Henrico, Romanorum Imperatori Augusto, concedo electiones Episcoporum & Abbatum Theutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præsentia tua fieri absque Simonia & aliqua violentia, ut si qua inter partes discordia emerserit, Metropolitani & Provincialium consilio vel judicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem Regalia per Sceptrum à te recipiat, exceptis omnibus, quæ ad Romanam Ecclesiam spectare noscuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis verò partibus Imperii consecratus infrà sex menses Regalia per Sceptrum à te recipiat.* Acta hæc sunt in Synodo Lateranensi ad annum vigesimum secundum duodecimi sæculi. Laicum Principem adesse Antistitum electionibus est omninò contra Canones. Etenim Caroli Magni Legatos à Ravennatis Archiepiscopi electione exclusit Adrianus primus. Et inter Henricianas, quibus eliminandis gloriosum sanguinem fudit Thomas Cantuariæ Episcopus, consuetudines una fuit hæc: *Cum vacaverit Episcopatus vel Abbatia in Dominio Regis, in Capella ipsius Regis debet fieri electio.* Et quod octava Synodus Episcoporum electionibus vetet adesse
Epist. 60. Reges, disertè ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem scribit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Nihilominus pacis gratia censuit Calixtus à rigore illo dispensatoriè recedendum. In suo cum eodem Principe contractu Paschalis secundus expressit causam: *Populares dissensiones, quæ in electionibus omnibus sæpè contingunt, Regali oportet Majestate compesci.* Ita ad Clerum & populum Faventinum, in eligendo Episcopo di-
L. 5. Epist. 10. scordem, scribit Sanctus Petrus Damiani: *Non eligatis Episcopum usque ad Regis adventum, qui & errorem tollat, & vos & Ecclesiam vestram, sedatis undique jurgiis, in pacis & quietis tranquillitate componat.*

Concordatum istud viguit quidem per id temporis, Henrici tamen successores non desierunt de ipso conqueri, & ad nominationes uti ad scientiæ boni & mali pomum semper avidi aspirarunt. Etenim Calixto secundo post Honorium secundum successit secundus Innocentius, & Henrico quinto successit Lotharius secundus, de quo auxilia spondente adversus Anti-Papam Petrum Leonis scribit magnum Belgii Chro-
Fol. 158 nicon: *Papa Innocentius profectus apud Leodium Belgicæ urbem, Synodum Episcoporum convocans, Regem Lotharium ad defensionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ invitavit, qui nihil cunctatus, exposito tamen priùs modestè quantopere Regnum amore Ecclesiarum sit attenuatum, & quanto damno earum investituram remiserit, auxilium Romanæ*
Lib. 7. c. 18 *Ecclesiæ promittit.* Eadem scribit Ottho Episcopus Frisingensis. Almannus ex Claravallensi Monacho Episcopus Antisiodorensis in vita Sancti Bernardi addit Pontificem expavisse ad istud verbum, & durius fuisse afflictum, quam ab omni persecutione Petri Leonis. Ex quo lucet
L. 2. c. 1. Petrum Diaconum, istius Anti-Papæ sequacem, dum Lothario investituras fuisse ab Innocentio redditas scribit in Chronico Monasterii Cassinensis, palam falli, aut fortè mentiri. Et quod non ad solas investituras, sed etiam ad nominationes adhinniverit Lotharius, liquet ex Arnoldo Abbate Lubecensi in Chronico Sclavorum, ubi ejus post Conrardum tertium Successor Fredericus primus acquiescere se quidem dicit inductis, seu potius restitutis nuper Canonicis electionibus, addit tamen esse Ecclesiis noxias, quod nempe humanis passim regantur affectibus, atque ita minus capaces & dignos Episcopos imponant. A nominantibus Augustis gloriatur so- L. 4. c. 17.
la personarum merita consuesse attendi, atque ita digniores Episcopos ab ipsis processisse. Quo fundamento apud Leonem decimum Pontificem usus etiam fuit, suumque impetravit nominandi indultum Franciscus primus Rex Francorum. Porrò Augustus Lotharius, per investituræ & nominationis cessionem querens attenuatum esse Imperium, sordidum animum prodidit, fassus eas ambiri amore lucri, veræ Simoniæ. Idem fassus est Fredericus Augustus: ejus enim adversus Urbanum tertium Pontificem, Episcoporum spolia esestucantem, præcipua fuit querimonia, quod post ereptas investituras ac nominationes nullum præter spolia restaret Imperio ex Episcopis emolumentum. Quinimò quod durante Octaviani Anti-Papæ adversus Alexandrum tertium Schismate varios, qui postmodum reconciliati in gradu permanserunt, Episcopos Fredericus nominarit atque intruserit, testatus Albertus Stadensis. Ita Ecclesiæ Moguntinæ A. 1170.
fuisse ab illo intrusum Conrardum, ac deindè Christianum, scribunt Godefridus Sancti Pantaleonis Monachus, & in supplemento Mariani Scoti Abbas Dodechinus. Etiam Hermannum A. 1163.
intrusit in Episcopatum Monasteriensem. Quod A. 1160.
etiam post extinctum Schisma quandoque fece- A. 1173.
rit istud ipsum, affirmat Radevicus Presbyter Frisingensis. Etenim Othonem Episcopum suum laudat, quod in lecto mortis ab illo, utpotè amico & cognato suo, tanquam postremum in hac vita beneficium postularit viduatæ suæ Ecclesiæ contra istam subindè fieri consuetam vio- L. 2. c. 11.
lentiam concedi Canonicam electionem. Etiam Conrardum tertium & præsertim Henricum sextum fuisse usos eadem violentia, possit facilè demonstrari. Et hinc filius hujus & Successor Fredericus secundus apud Innocentium tertium Pontificem est per Bullam auream professus in hunc modum: *Abusum illum, quem quidam Prædecessorum nostrorum exercuisse dignoscuntur, abolere volentes, concedimus & sancimus, ut electiones Prælatorum liberè & Canonicè fiant, quatenus ille præficiatur Ecclesiæ viduatæ, quem totum Capitulum, vel major & sanior pars duxerit eligendum.* Exstat hæc professio apud Melchiorem Goldastum. Eandem fecerat & ejus proximus Antecessor Ottho quartus. Et hoc jure etiamnum hodiè vivit Germanica Ecclesia, præsertim post Frederici tertii cum Nicolao quinto Pontifice Concordata, suo loco exponenda.

Ab Henrici quinti Successoribus mota est circa Concordatum & alia quæstio: An discordis electionis decisio ad Metropolitam & Provinciales Episcopus spectaret, an verò ad Imperatorem? Concordati enim posteriora verba habent aliquid ambiguitatis. Quæstionem primus movit

Conrardus

Conratdus tertius, Ultrajectinæ Ecclesiæ discordem de Hermanno & Frederico electionem decidens, & Cleri ad Metropolitam & Provinciales Episcopos reclamationem contemnens, cujus judicium firmavit, & recalcitrantes graviter puniit Successor Fredericus. Potestati tamen suæ diffisus Conrardus acta sua per Eugenium tertium Pontificem curavit ratificari. Ita babes in magno Belgii Chronico, & apud Otthonem Fri- Fol. 174. Lib. 1. C. 61. 63. singensem in opere de gestis Frederici. Et hujus prætensi juris idem Fredericus fuit tenacissimus, urgens Concordati verba : *Electus Regalia per se recipiat*. Electum sine sua de Regalibus investitura, adeoque sine suo consensu dixit non posse consecrari. Hinc quod discordantes Magdeburgensis Ecclesiæ partes conciliare non posset, cassavit electionem utramque, & Episcopatum dedit Wickmanno. Eugenius tertius potenter intercessit, protestatus talem potestatem laico Principi interdici per Canones, Episcopos Frederici fautores acerrimè increpans, indicens novam electionem, ac legans duos Cardinales, qui Wickmannum exturbarent. Causam hanc asseveravit nunquam à se deserendam. Frederici tamen violentia prævaluit, Legatos suspendit ab Apostolici mandari executione, atque ita in res Lib. 2. c. 9. & 10. Ecclesiasticas evasit longè insolentior. Quæ omnia largius describit laudatus Episcopus Ot- Cap. 31. 32. tho, adjungens etiam Coloniensis Ecclesiæ discordem electionem fuisse ab illo decisam, & quidem adeò potenter, ut ejus susceptum Fredericum Adrianus quartus Romæ consecrarit. Quod ipsum scribit magnum Belgii Chronicon, adjungens de discordi electione, qua Treverensis Ecclesia elegerat Rudolphum & Folmarum : Fol. 201. *Per Barones fuit definitum, partibus sic dissentientibus Imperatorem posse personam idoneam surrogare*. Et de discordi Augiensis Monasterii electione agens Chronicon Ecclesiæ Constantiensis : Epist. 44. *Albertus & Hermanaus Electi coram Frederico hujus nominis primo Romanorum Cæsare, tunc temporis Imperialem Congregationem Spiræ celebrante, comparuerunt, sed cum auditis hinc indè partibus Cæsar easdem concordare nequiret, Principes decreverunt Cæsarem pro libitu suo posse dare & eligere Abbatem quem vellet*. Quam potestatem illi A. 1129. apud Franciscum du Chesne adscribit etiam A. 1132. Chronicon Hildesbeimense. Item in suis Annalibus Simeon Dunelmensis. Et quidem ista Treverensium lis fuit durissima, agitata à Frederico adversum tres successivè Pontifices, Lucium tertium, Urbanum tertium, & tertium Clementem. Fredericum, quod ejus familiam in Medionalensis civitatis excidio fuisset durè persecutus, aversabatur Urbanus, atque ita ab illo rejectum Folmarum suscepit, & in Episcopum consecravit. Videbatur quæstio sic esse finita. Ast Urbani judicium cassavit Clemens, & Folmarum & Rudolphum exturbans, imponensque Joannem. Rei seriem vide apud dictum Belgii Chronicon, Monachum Godefridum, Arnoldum Abbatem Lubecensem, Radulphum de Diceto, & Chronicon Episcoporum Ecclesiæ Metensis. Ita quidem inter Sacerdotium & Imperium pax rediit, sed discordiæ radix non fuit evulsa.

Etenim quæstionem resumpsit Frederici filius & Successor Henricus sextus, de quo magnum Belgii Chronicon : *Apud Leodium electus est in* Fol. 205. *Episcopum Albertus Archidiaconus, Frater Henrici Ducis Lovaniensis, contra quem Comes Balduinus cum suis nominavit Albertum Præpositum, consobrinum suum, fratrem Comitis Manasseri Reitestensis. Sed Albertus Præpositus, cum esset illitteratus, cessit Alberto Lovaniensi, & venerunt ambo ad Henricum Imperatorem. Imperator verò noluit Lovaniensi dare Regalia, dicens electionem venisse ad suam manum, quia babuissent in electione discordiam. Et cum esset ibi Comes Theodoricus de Horstal coram Imperatore, rogavit pro Præposito Bonnensi Lotbario fratre suo, cui statim Imperator annuit, & donum concessit, mediante pecunia trium millium Marcharum*. Verùm Albertus Lovaniensis appellavit Romam, & in mendica peregrini veste accessit ad Cœlestinum tertium Pontificem, obtinuit causam, & in reditu, quod Coloniam & Metropolitanum suum ob structas ab Henrico Augusto insidias adire non posset, est Remis à Guilielmo Archiepiscopo consecratus. Quo audito Henricus adeò excanduit, ut per emissos latrones Albertum trucidarit. Sepultus hic est ibidem, cum hoc Epitaphio : *Legia me legit, electum Roma probavit, Remis sacravit, sacratum Martyrizavit*. De eodem habet Romanum Martyrologium : *Remis Sancti Alberti Leodiensis Episcopi & Martyris, qui pro tuenda Ecclesiastica libertate necatus est*. Rei seriem pluribus exponunt Godefridus Monachus & Annales Ecclesiæ Leodiensis. Prætensi istius juris adeò zelosus semper fuit sextus Henricus, ut Episcopum quemdam, quod rogatus à quo haberet Episcopatum, semper responderet à Papa, jusserit militum suorum pedibus conculcari. Undè similes in Episcopos & omnem Clerum violentias admirari non oportet in ejus filio Frederico secundo. Fuit malum hæreditarium. Idem jus sibi arrogavit proximus Henrici Successor Ottbo quartus. Etenim Ecclesiæ Moguntinæ discordem de Lupoldo & Siffrido electionem decidit, ejusque judicium Inno- A. 1208. centius tertius confirmavit. Etiam nostris temporibus similem Argentinensis Ecclesiæ discordiam ab Imperatore decisam refert in suis Annalibus Augustus Thuanus. Verùm inter Catholicum & Lutberanum erat ista discordia.

CAPUT VI.

Exponitur legitimus Regum in Canonicas electiones consensus.

AN etiam post Gregorii septimi Decreta Reges babeant jus consentiendi in factas Antistitum electiones, ipsarumque Electos comprobandi, olim agitata fuit quæstio inter Hugonem Primatem Lugdunensem, Apostolicæ Sedis in Gallia Legatum, & Sanctum Ivonem Episcopum

Carnu-

Carnutensem. Ecclesiam ab istis Laicorum ser-
vituribus plenè liberam volens Hugo, partem
negativam rutatus est; Ivo autem respondit: *Post
Canonicam electionem Reges Apostolica autboritate à
concessione Episcopatuum probibitos minimè videmus.*
Ep. 50. *Legimus enim sanctæ Recordationis Summos Ponti-
fices aliquando apud Reges pro Electis Ecclesiarum,
ut eis ab ipsis Regibus roncederentur Episcopatus,
ad quos electi erant, intercessisse; aliquorum, quia
roncessiones Regum necdum consecuti fuerant, conse-
crationes distulisse. Quorum exempla supposuisse-
mus, nisi prolixitatem Epistolæ vitassemus. Domi-
nus quoque Papa Urbanus secundus*, Gregorii se-
ptimi tunc sedens Successor, & ejus Decretorum
Confirmator, *Reges tantum à corporali investitu-
ra excludit, quantum intelleximus, non ab electio-
ne, in quantum sunt raput populi, vel concessione.
Quamvis octava Synodus solum probibeat eos interesse
electioni, non concessioni.*

Rectè dicit hunc Regium consensum esse an-
tiquum, & à Romana etiam Ecclesia probatum,
aut certe toleratum. Est omninò antiquissimus.
Etenim Eusebianæ factionis Antiochena Syno-
dus, dum ejusdem civitatis Patriarcham S. Eu-
statium dejecit, electum à se Eusebium Cæsaræ-
ensem Constantino Augusto obtulit, & petiit
confirmari, factamque de illo electionem, quod
Apostolicus Canon & Nicæna Synodus vetarent
translationes, Princeps cassavit. Ita in hujus vi-
ta scribit ipse Eusebius, & Hermias Zozome-
nus. Pauli & Macedonii ad Ecclesiam Constan-
tinopolitanam electiones probare suo Regio con-
sensu noluit Imperator Constantius, ajens Pau-
lum indignum, Macedonio autem indignatus
quod sine suo assensu se consecrari permisisset.
Et Sancto Ambrosio, in ipsis sui Episcopatus
exordiis quædam Imperii acta reprehendenti, in
Ecclesiastica Theodoreti Historia respondit Au-
L. 4. c. 6. gustus Valentinianus: *Tuam libertatem jam pri-
dem noveram, & mibi perspecta rum esset, non mo-
do non reclamavi, sed suffragatus sum ordinationi
tuæ.* Ait sibi fuisse aurhoritatem reclamandi.
Et de Episcoporum Hierosolymitanorum succes-
L. 4. c. 36. sione scribit Evagrius Epiphaniensis: *Petrum Ma-
carius secutus est, Justiniano Imperatore necdum ei
suffragante, qui postea sede sua pulsus est.* Quod
etiam Mediolanensis Ecclesiæ Antistites sine suo
assensu consecrari non permiserit Justinianus,
Epist. 3. habes in litteris Pelagii primi Pontificis ad Comi-
tem Narsetem. Eidem legi subjacuisse primæ Ju-
stinianæ Episcopum, docent litteræ Sancti Gre-
gorii Magni. Et sextam generalem Synodum
Lib. 4. post degradatum Antiochiæ Patriarcham Maca-
Epist. 7. rium procedere ad novam electionem, & ipsam
sibi confirmandam præsentari jussit Constantinus
IV. Imperator, Synodusque promptissimè obedi-
vit. Qua Potestate usi sunt etiam Gothorum in
Act. 13. Italia Reges. Hinc enim apud Cassiodorum in
litteris ad Romanæ urbis Senatum Rex Athalati-
cus probatum suo consensu Pontificem vocat
Lib. 8 *virum Regali examinatione laudatum*. Examinis
Ep. 15. & consensus seriem ac formam exponit in litteris
ad Papam tertium Joannem. Et quidem hi Reges
Lib. 9. erant Ariani. Quod Hierosolymitana Ecclesia
etiam à Saracenorum Principe coacta fuerit ele-
ctioni suæ confirmationem postulare, videre li- Ep. 15.
cèt apud Nicephorum Calixtum. Qua violen- Lib. 14.
tia etiam in aliis Provinciis usos fuisse eosdem cap. 39.
Barbaros, lucet ex variis testimoniis & exem-
plis. Utitur item hodiè Turcarum Tyrannus:
existimat se in omnia Christiani Imperii jura
successisse.

Eadem potestate per Occidentale Imperium
usus fuit & Carolus Magnus, ac ejus tam Fran-
ci quam Germani Successores. Etenim de An-
gelberto Abbate suo scribit in sui Monasterii
Chronico Hariulfus Monachus Centulensis:
*Tam fratrum precatu, quam Regis Caroli jussu, An-
gilbertus ad Abbatis Officium provebitur.* Et sexta
Parisiensis ac secunda Aquisgranensis Synodus L. 2. c. 6.
supplicant Ludovico pio Imperatori, ut Eccle-
siis det bonos & aptos Rectores, Episcopos,
Abbates, & Abbatissas. Id est, ut solas talium
electiones suo assensu confirmet. Et hinc Abba- Lib. 3. c. 22.
tes ab Episcopo sine Principis assensu etiam de-
poni non permittit laudata Parisiensis Synodus:
quod nempe per istum assensum essent promoti. L. 1. c. 3.
Et apud Gratianum Leo IV. Pontifex pro Colo- 9. & 10.
no Reatinæ Ecclesiæ Electo scribit ad Lotha-
rium Augustum, ac ejus filium Ludovicum Cæ-
sarem: *Vestram Mansuetudinem deprecamur, qua-
tenus Colono bumili Diacono Reatinam Ecclesiam ad* Dist. 63.
regendum concedere dignemini, ut vestra licentia c. 16. &
accepta ibidem eum, Deo adjuvante, consecrare 18.
*valeamus Episcopum. Sin autem in prædicta Ec-
clesia nolueritis, ut præficiatur Episcopus, Tuscula-
nam Ecclesiam, quæ viduata existit, illi vestra Se-
renitas dignetur roncedere, ut à nostro Præsulatu
ronsecratus, Deo omnipotenti, vestroque Imperio
grates peragere valeat.* Nempe Colonus ab utra-
que Ecclesia fuerat electus. Similis ibidem est
Epistola Stephani quarti ad Comitem Guido-
nem. Et hæ omninò sunt Epistolæ, quas in
litteris ad Hugonem Lugdunensium Primatem
suprà laudavit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis.
Etiam Bernerium Gratianopolitanæ Ecclesiæ Ele-
ctum suo assensu firmavit Ludovicus secundus,
ejusque consecrandi licentiam dedit Adoni Ar-
chiepiscopo Viennensi. Exstat Epistola apud
Jacobum Sirmondum inter litteras & acta Adria-
ni secundi. Aribertum Ebredunensem Archi-
episcopum, quod Vinciensis Ecclesiæ Electo
datam à Carolo Calvo Imperatore confirmatio-
nem exsufflaret ob subsecutam Principis mortem,
& alium ordinasset Episcopum, graviter arguit,
& Romam ad judicium evocavit Joannes VIII.
Eandem potestatem agnovit etiam in Rege Ca- Ep. 24.
rolomanno. Et de Arnulfo Augusto scribit Re- Ep. 200. c. 23.
gino Abbas Prumiensis: *Luitpertus Moguntinæ
urbis Præsul è rebus bumanis sublatus est, in rujus
locum subrogatus est Zuuzo, Arnulfo Rege annuen-
te.* Otthonem secundum, quod Lobiensem Ab- A. 889.
batiam à Laicæ commendæ miseria liberaverit,
restituerit Canonicam electionem, & solius Re-
galis concessionis jus sibi retinuerit, laudat Fol- Fol. 589.
cuini Abbatis continuator in Chronico ejus-
dem Monasterii. Laudat & Henricum quar-
tum, qui jus istud transtulit in Leodiensem Epi-
scopum, atque ita Abbatiam ab omni Laica ser- Fol. 606.
vitute emancipavit. Et de Hilduino Leodien- & 613.
sis

sis Ecclesiæ cootra Ricarium contentiosè Electn
scribit laudatus Abbas Folcuinus : *Hilduinus Epi-*
scopus ab Hermanuo Agrippinæ sedis Archipræsule
cousecratus novo & inusitato genere , absque Regis
& Procerum Regui sauctione . Longè plurima suni
Cap. 19. istiusmndi exempla. Et binc poiestaiem istam
Henrico quinto Imperatori quoad Germaniæ
Episcopos omninò confirmavit Calixtus secun-
dus: Ens enim non nisi post receptum ab ipso
de Regalibus investiiuram voluit consecrari.
Dico , *Quoad Germauiæ Episcopos :* Aliarum
enim ad Imperium spectaniium Provinciarum
Episcopos investiri voluii dumtaxat post conse-
craiionem, atque ira eorum electionem Henri-
cus non potuir evacuare. Ei binc de ejus primo
Successore Loibario secundo, & Sancto Norber-
to Magdeburgensis Ecclesiæ Electn scribit in Si-
geberti Gemblacensis supplemento Robertus Ab-
bas Montensis: *Parthenopolitauæ civitatis Clerici*
& cives Norberium, Præmonstratæ Ecclesiæ Pa-
trem, in Pastorem eligunt, & Regali prosequente
An. 1127. *conventientia ad Sacerdotium provebunt* . Factum
id fuit in præsenria Cardinalis Gerardi , qui
zunc Legatus, posteà fuit Lucius Papa secundus.
Etiam quosvis alins Germaoorum Augustos li-
beiè fuisse usos ista potestate, posiii lucidè de-
monstrari.

Eam Francorum item Regibus Ecclesia semper
indulsit. Eteoim habita sub Merovingiis Regi-
bus quinta Aurelianensis Synodus Episcopos
quidem à Clero & populo mandai eligi juxta ao-
tiquos Canones, permitiit iamen non consecıari
nisi *cum voluutate Regis*. Quod ipsum in Edicto
Cap. 10. quinræ Parisieosis Synodi confirmaiorio manda-
vit Rex Clotarius secundus , & adjunxit : *Si*
Electi persona condigna fuerit , per ordinationem
Principis ordinetur . Ei hinc Catonem Arvernen-
sis Ecclesiæ Electum, quod sine Regis , licèt
adhuc pueri, consensu inordinatè ordinari no-
l. 4. c 6. & 7. luerit , laudat Sanctus Gregorius Turonensis
Episcopus in opere de gestis Francorum , referens
varia istiusinndi exempla. Referi degradatos
Episcopos, quod sine tali consensu essent ordi-
nati, aut ordinassent . Et de Carolinæ stirpis
Principe Pippioo Rege scribit Chronicon Mona-
Cap. 13. sterii Fonranellensis: *Austrulfus Abbas constituitur*
uua cum cousensu ac electione fratrum, annuente
ordiuationi eorum pio Principe Pippino. Ei apud
Flodoardum scribit Hincmarus Metropolita Re-
Lib. 3. c. 24. mensis: *De ordinando Episcope non Regis vel Pa*
latinorum debet esse commeadatio , sed Cleri & ple-
bis electio , & Metropolitaui in electione dijudicatio ,
deindè terreni Principis consensio , & sic fieri Episco-
porum manus impositio , Hinc Agium Ecclesiæ
Aurelianensis electum , quod à Welinone Seno-
num Metropolira sine sua licentia consecratus
essei , ejecit Rex Carolus Calvus, & ægrè tan-
dem redire permisit ad preces secundæ Synodi
Cap. 10. Vernensis. Eundem Welinonem, quod Teriol-
dum Diacoou m sine sua licentia ad Episcopatum
Bajocensem promovisset , idem Rex accusavit
gravissimè , & ad degradationem postulavit io
secunda Synodo Tullensi. Ei privilegio, quod
Sancti Carilefi Monacbis dedit , Nicolaus primus
Pontifex inseruit hanc clausulam : *Quemcumque*

dignum vita , moribus, atque doctrina prospexerint
Pastorali officio , ipsum eligant , Regisque in noti-
tiam deferant , ut ejas & concessione & cousensu
potestatem Regiminis accipiat . Et per antiquas,
apud Jacobum Sirmondum extanres, Episcopa-
lium promotinnum formulas Electum suum Cle-
rus & populus præsentabai Regi , & sibi in Epi-
scopum concedi supplicabai. Cojus juris adeò te-
nax fuit etiam Carolus simplex , ut Bertarium Ca-
talaunensis Ecclesiæ Electum , non à se, sed ab
Odone Regni invasore confirmarum , consecrari
noluerir , & provocantem ad Sedem Apostolicam
capi in Romano itinere atque carcerari curarit fi-
dus dicti Regis Minister, Sanctus Fulco Archiepi-
scnpus Remensis. Æquè tenax fuit progenies
Capetina. Etenim Radulphum, Remensis Eccle-
siæ electum, sine sua venia consecratum ejecir Rex
Ludovicus Grossus , & intrusir Gervasium . Ita in
dicti Regis vita scribir Sugerius Abbis Sancti Dio- Cap. 13.
nysii . Et Robertus Abbas Montensis : *In Remen-*
si Metropoli post Manassen , exturbato Gervasio , Ra-
dulphus successit. Nempe ad omnium Episcopo- An. 1104.
rum preces Radulpho gratiam suam & Episco-
patum Rex tandem reddidit , uti ad Paschalem
secundum Ponrificem scribit Sanctus Ivo Episco-
pus Carnurensis. Enarrat & ejusdem Regis iram
ex eadem causa adversus Gualonem electum Be- Epist. 190.
lùaceosem : Jurarat Rex Gualonem se vivo nun-
quam fore Belluaci Episcnpum , atque ita hic ,
ne ejus periiet electio , transferri debuit ad Eccle-
siam Parisiensem .

Quæstio est , an eriam in Longobardico Re-
goo Carolus Magnus ac ejus Successores sint usi
ista consuetudine? De Carolo quidam negant.
Etenim Longobardos in Thuscia ac Italia Epi-
scopos consuesse ad solum Cleri & populi decre-
tum consecrari à Romano Pontifice, septima
Adriani primi ad Carolum Epistola disertè affir-
mat. Hinc ut ipsos Simoniacè electos non con-
firmet, aut consecret , illum hic rogat : nequa-
quam , Regii consensus consuetudine fruens,
rogaturus. Eundem morem in Ravennate Eccle-
sia semper viguisse ostendit decima apud Jacobum
Sirmondum Epistola. A Pippino noo ita pridem
Rege, ex quo exemplo Regium assensum intar
Romani Patriciatus jura esse prætendebat Caro-
lus, ad laudatæ Metropolis electinnem dirigen-
dam missos Legatos ait fuisse rem singularem , à
Romano tunc Pontifice postulatam ad expellen-
dum Michaelium , Desiderii Regis violento ad-
jutorio intrusum .

Respondeo Longobardorum in Italia Ecclesias
fuisse duplices. Quædam ad Romani Episcopi
Metropoliticam , olim longè vastissimam ,
quædam ad Patriarchalem dumtaxat ejus pote-
starem spectabant. Hujusmodi erant Mediola-
nensis Provincia, & Aquilejensis. Harum con-
firmaodis, aut etiam dirigendis electionibus se
miscuerunt Longobardorum,aut etiam Gotborum
Reges, istarum confirmatinnem sibi soli juxta
Canones Romana Ecclesia semper servavit. Ra-
venoas Ecclesia , quod ad Valentiniani tertii Au-
gusti preces per Sanctum Leonem Magnum
Pontificem ex Romanæ Suffraganea profecerit
in Metropolim , eadem libertate gaudere perre-

xit. Ipsamqne Adrianns primus noluit à Carolo Magno demutari in Regiam servitutem. Et in erudito, qui sub Caroli filio ac nepotibus floruit, de Episcoporum electionibus opusculo scribit Florus Lugdunensis Ecclesiæ Diaconus: *In Romanu Ecclesia usque in præsentem diem cernimus absque interrogatione Principis, solo dispositionis divinæ Judicio, & Fidelium suffragio, legitimè Pontifices consecrari, qui etiam omnium Regionum & civitatum, quæ illi subjectæ sunt, juxta antiquum morem eadem*
Cap. 6. *libertate ordinant atque constituunt Sacerdotes. Nec adeò quisquam absurdus est, ut putet minorem illic sanctificationis divinæ esse gratiam, eo quod nulla mundanæ Potestatis comitetur authoritas.*

Dominus Petrus de Marea Archiepiscopus Parisiensis, ejusque discipulus ac Interpres Stephanus Baluzius affirmant fragmentum hoc fuisse scriptum anno vigesimo sæculi noni. Porrò ad annum vigesimum octavum de Gregorio quarto in Pontificem electo scribunt Annales Francorum Bertiniani: *Non prius ordinatus est, quam Legatus Imperatoris Romam venit, & electionem populi, qualis esset, examinavit.* Factum id fuit sub Ludovico Pio. Quod item pro Regio in Reatini Episcopi electionem assensu Leo quartus, ac Stephanus quartus Lothario Augusto, ejus filio Ludovico, & Comiti Guidoni supplicare dudum atque instanter fuerint compulsi, est suprà ostensum. Quocircà Romanam cum suis Suffraganeis Ecclesiam ab avita Canonum libertate in Regii placiti servitutem transfixit, hac in re parum pius, Ludovicus. Ex quo lucet Marsilium Patavinum ac Pandulfum de Columna, dum Regii in Romani Pontificis ac omnium Episcoporum promotionem consensus datum Carolo Magno ab Adriano primo privilegium fuisse à Ludovico Pio dimissum ac Ecclesiis redditum asserunt in libro de translatione Imperii, insigniter hallucinari.

Idem mos adeò viguit in Hispania, ut Petrus Aragoniæ Rex, dum postulandam eligendi facultatem remisit suis Ecclesiis, addiderit hanc clausulam: *Hoc solùm nobis & Successoribus nostris reservamus, ut liberè & Canonicè Electus, in signum Regiæ fidelitatis, nobis & nostris Successoribus debeat præsentari.* Eandem consuetudinem fuisse Angliæ, Hungariæ, & omnium Christianarum gentium Regibus, est cunctis Regalium jurium petitis manifestum. Undè & illud suæ Canonum collectioni inseruit Gregorius nonus. Etenim sub titulo de Electione extat Decretum, quo Canonicam electionem vigere in omnibus Terræ sanctæ Conventualibus Ecclesiis mandat Cœle-
Cap. 14. stinus tertius, & adjungit: *Quo facto, non prohibemus, quin Regis requiratur assensus, sed propter hoc ipsam electionem nolumus infirmari.* Mandat ibidem Innocentius tertius, ut Ecclesia Capuana post factam Canonicam electionem mittat Romam Legatos, qui Electum vice Regia postulent à Pontifice confirmari. Addit, *Vice Regia*: Quod nempe sine Regis assensu non posset gratia ista postulari. Anglici Regis assensum admittit per litteras ad Archiepiscopum Cantuariensem
Cap. 20. idem Pontifex in causa Electi Vigornensis. Et-
Cap. 28. iam de Regno Hiberniæ scribit ad suum illic Legatum: *Electio debet Principi præsentari.* Spectare id dicit ad Regiam dignitatem.

Hujus indulti causam in laudatis ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem litteris edicit S. Ivo Episcopus Carnutensis: *Reges sunt caput po-*
puli. Episcopum à Clero & populo eligi man- Ep. 60.
dant Apostolici Canones, ideoque primarium illic est suffragium Regis. Quandoque fuit & primum. Verùm quod sibi contradici vix patiatur Regia Majestas, solebat vim inferre suffragiis sequentibus, ac esse eligendæ personæ violenta designatio, ideoque Reges ab electionis faciendæ commercio exclusit Ecclesia, permittens tamen jam factæ comprobationem. Sine Sacerdotii & Imperii amica concordia nequit genus humanum esse pacatum, ideoque invito Rege non consecrandos Episcopos judicavit Ecclesia: nequidem Episcopos titulares. Etenim à Malgero Rotbomagensi Archiepiscopo, dum Radulphum Fontanellensis Monasterii Abbatem vellet sibi substituere Vicarium in Pontificalibus, fuisse rogatum Principem affirmat dicti Monasterii
Chronicon. Quocircà Henricus quintus Impera- Cap. 9.
tor, Calixto secundo concedens Italiæ ac aliorum extra Germaniam Imperialium gentium Episcopos consecrati sine sua licentia, Imperii jura seu consuetudines omninò decurtavit. Et hinc Italiæ Episcopi Germanis Imperatoribus facti sunt minus obsequentes. Lucet ex illo Episcopo, qui Episcopatum suum Henrico sexto noluit ferre ac fateri acceptum, sed militum pedibus maluit conculcari.

Regius quippè in factam electionem ac electi personam assensus ad honorandam Regiam Majestatem olim titulatus fuit concessio vel donatio Episcopatus. Ita suprà in laudatis ad Lotharium Augustum litteris vocavit Leo quartus, & in Sancti Carilefi privilegio Nicolaus primus. Et apud Berardum Piscariensis Monasterii Abbatem extat electionis Decretum, quo Monachi Dominicum electum suum Henrico tertio Augusto præsentant: *Ut illum Imperiali dono confirmet.* Et de Sancto Anselmo Cantuariensi electo scribit ad
Beccenses Monachos Gondulphus Roffensis Epi- Epist. 3.
scopus: *Dominus noster Rex Anselmo dedit Ecclesiæ Gubernationem.* Quod item Fredericus primus Imperator Episcopatus per Cleri & populi ele-
ctionem dederit, leges in ejus actis apud Ottho- Lib. 2. cap. 20.
nem Episcopum Frisingensem. Antiquos Regnorum legenti Annales istud ipsum tibi assiduè occurret. Magnifici hujus tituli infirmitatem exponit insigniter in laudato de electionibus fragmento Florus Diaconus: *Quod in quibusdam Regnis consuetudo obtinuit, ut consultu Principis ordinatio fieret Episcopalis, valet utique ad cumulum fraternitatis, propter pacem & concordiam mundanæ Potestatis, non tamen ad complendam veritatem vel authoritatem sacræ Ordinationis, quæ nequaquam Regio Potentatu, sed solo Dei nutu, & Ecclesiæ Fidei consensu, cuique conferri potest. Quoniam Episcopatus non est munus humanum, sed Spiritus Sancti donum. Unde graviter quilibet Princeps delinquit, si hoc suo beneficio largiri posse existimat, quod sola divina gratia dispensat.* Et subjungit: *Quæ omnia non ideò dicimus, quasi potestatem*

Principum

Principum in aliquo minuendam putemus, vel contra Religiosum morem Regni aliquid sentiendum persuadeamus, sed ut clarissimè demonstretur in hujusmodi re divinam gratiam sufficere, humanam verò potentiam, nisi illi consonet, nihil valere. Quapropter
Cap. 7. *in sacris Patrum Canonibus, ubi plurimæ causæ commemorantur, sine quibus Episcopalis ordinatio irrita habenda est, de hac re nihil invenitur insertum*. Affirmat esse modicæ & novæ, non tamen penitùs nullius rei titulum. Ejus medullam aperit in laudatis ad Hugonem Lugdunensem litteris laudatus Ivo: *Reges per Episcopatus concessionem nihil spirituale sed donare intendunt, sed tantum votis petentium*, utique Cleri & populi, *annuere, aut villas Ecclesiasticas, & alia exteriora bona, quæ de Regum munificentia obtinent Ecclesiæ, ipsis Electis concedere*. Rex ergo & electionem, Electique personam comprobabat, & hanc insuper de Ecclesiæ possessionibus investiebat, ideoque non penitùs sine causa dicebatur illi impertiri Episcopatum. Quæ omnia locum habent etiam in Abbatibus, & Abbatissis.

Notanda sunt Sancti Ivonis verba: *Votis petentium annuere*. Præsentatam enim sibi electionem, Electique personam Rex ex causis omninò poterat refutare. Hinc sexta Parisiensis, & secunda Aquisgranensis Synodus Ludovico Pio Imperatori suggerunt & supplicant, ut in bonis Ecclesiarum Rectoribus constituendis adhibeat sedulum studium & solertissimam diligentiam, considerans Ecclesiæ dignitatem, Christianæ fidei felicem statum, & animæ suæ salutem inde pendere. Et apud Jacobum Sirmondum extat antiqua formula, qua Visitator olim Episcopus vacantis Ecclesiæ Clerum & populum ad digni Episcopi electionem adhortans addebat & hanc clausulam: *Si fortè aliquis per vestrum præmium, aut per aliquam artem malitiosam, hanc Sedem subripere conatus fuerit, & hoc vobis consentientibus, ut in illum electio veniat, hoc nequaquam consentiemus vobis, sed Domno Imperatori annuntiabimus, & ille sine ullo periculo, & cum licentia Canonum, undecumque & cuicumque Clerico voluerit, dare poterit. Tuncque meritò à vobis auferetur potestas eligendi, quia Deum offendistis, & vosmet abominationem exhibuistis*. Canonem, qui isto in casu eligendi seu nominandi jus ad Regem devolvat, usque huc ignoro. Esse non Canonem, sed Francorum Regum consuetudinem
Ep. 322. rectius scripsit Joannes Papa octavus. Indigni interim electionem Rex semper potuit, imò & debuit exsufflare. Hinc enim Philippum Francorum Regem, qui fœdissimum Juvenem Joannem Aurelianensis Ecclesia electum non excusserat, gravissimè arguit, & ipsum excuti per
Epist. 66. Hugonem Lugdunensem Primatem expostulavit Sanctus Ivo Episcopus Carnotensis. Et Gualonem Belluacensis Ecclesiæ electum, dum æmuli excutere tentant, de servili genere accusarunt apud eundem Regem, purgavit autem in litteris ad Manassem Remensium Metropolitam idem
Ep. 102. Ivo: quod nempe Rex ex causis excutere electos ac refutare omninò posset.

Dico, *Ex causis*. Rectè enim ad Manassem pergit Ivo: *Habeat Deus in Ecclesia sua principaliter quod suum est, habeat Rex posteriori ordine post Deum quod sibi à Deo concessum est*. Et iterum: *Non licèt Regibus Episcoporum electiones aliqua ratione impedire*. Utique citra legitimam causam. Agit adversus dictum Regem Philippum, laudati Gualonis electionem ex frivola calumnia cassare conatum, adversus quem etiam in litteris ad Rodericum Cabilonensem Episcopum, & in litteris ad Humbertum Lugdunensium Metropolitam scribit Papa Gregorius septimus: *Rex oblatæ nobis suæ promissionis memor, electionem Matisconensem non solùm non impediat, sed eum, quem* L. 1. Ep. 35. 36. *debet, assensum præbeat*. Et rursum: *Quod si facere noluerit, indubitanter noverit nos hanc Ecclesiæ ruinam nequaquam diutius toleraturos, sed ex authoritate Beat. Apostol. Petri & Pauli duram inobedientiæ contumaciam Canonica authoritate coercituros*. Regi minatur duram excommunicationem, potenter asseverans Canonicas electiones à Regibus ob turpe præsertim Simoniæ lucrum non posse cassari. Et de Henrico quarto Augusto, & Ecclesia Trevirensi varios illi successivè electos præsentante, scribit magnum Belgii Chronicon: *Rex, quotquot nominassent, nullum sibi placere dixit. Nullus enim eorum benevolentiam ejus digna taxatione prævenerat*. Et Leonatem, Fol. 127. Piscariensis Monasterii electum, quem Rogerius Siciliæ Rex sine causa refutarat, fuisse ab Eugenio tertio, Anastasio quarto, & Adriano quarto Pontificibus defensum, confirmatum, & sedi Abbatiali tandem impositum Rege invito, scribit in Chronico Abbas Berardus. Plura adduci possint Fol. 493. ejusmodi exempla.

In extante apud Matthæum Paris Epistola ad Joannem Angliæ Regem scribit Pontifex Innocentius tertius: *Super electionibus apud Sedem Apostolicam approbatis non consuevit assensus Principum expectari*. Defuncto Huberto Cantuariensi Ar- A. 1208. chiepiscopo, Cathedrales Monachi ob discordem de suo Superiore & Joanne Norvicensi Episcopo electionem litigantes Apostolicam Sedem accesserant, & cassata illic utraque electione processerant ibidem ex totius Conventus compromisso ad novam, atque de Innocentii tertii consilio elegerant Stephanum, Doctorem Parisinum, & Romanæ Ecclesiæ Cardinalem. Regem, Norvicensi Episcopo patrocinatum, nolens offendere Pontifex, ejus consensum Stephano petiit, verùm non impetravit. Stephanum, utpotè in Gallia studiis imbutum, dixit sibi esse suspectum, item à minori dumtaxat Monachorum parte, proindeque non Canonicè electum, atque ita suum illi assensum constanter denegavit. Quæ omnia sprevit Pontifex ex jam adducta Regula, & Stephanum in Episcopum consecravit. Dura fuit lis. Etenim ob nimias Regis insolentias omnem Angliam Ecclesiastico interdicto Stephanus supposuit, atque ita Ecclesiastica libertas tandem triumphavit. Rem omnem multis exponit præfatus Matthæus, & insignes Stephani Archiepiscopi & Joannis Regis de hac re litteras nuper publicavit Lucas Dacherius. Et lau- Tom. 3. data Regula non caret fundamento. Etenim directam & probatam ab Apostolica Sede electionem nullo pacto convenit laico Regum judicio subjacere.

CAPUT VII.

Exponitur Regia ad eligendum facultas.

QUod Clerus eligendi Episcopi facultatem petat à Principe, est antiqua consuetudo Romani Imperii. Etenim apud Hermiam Zozomenum & Socratem Constantius Augustus discordem Ecclesiæ Constantinopolitanæ de Paulo & Macedonio electionem cassavit. Priorem, quia de indigno; posteriorem, quia factam sine sua licentia. Et vacanti per Auxentii mortem Ecclesiæ Mediolanensi mandatum eligendi apud Theodoretum dedit Imperator Valentinianus. Et post degradatum Nestorium, ideoque jam vacante Ecclesia Constantinopolitana, ad Theodosium Augustum scribit plena Synodus Ephesina: *Justam hanc gratiam petimus, supplicantes Majestati vestræ, ut liceat nobis futuri Episcopi ordinationi incumbere*. Extat relatio in actis Synodalibus. Et post degradatum Dioscorum Alexandriæ Patriarcham scripsit ad vacantis Ecclesiæ Clerum Synodus Chalcedonensis: *Secundùm Dei voluntatem, & nutum piissimorum Imperatorum nostrorum, Alexandrinæ Ecclesiæ ordinandus est Episcopus*. Et post dejectum in sexta Synodo Macarium Antiochiæ Patriarcham ejusdem Diœcesis Episcopi & civitatis Clerici rogant gloriosos Judices, ut eis à Principe impetrent novi Episcopi eligendi facultatem: *Et non sit vidua hujusmodi Sedes*. Etiam Petrum Mogum, Alexandrinæ Ecclesiæ invasorem, apud Evagrium Epiphaniensem ejecit Imperator Zeno, quod sine sua licentia fuisse electus.

L. 3. c. 6. L. 2. c. 10. L. 4. c. 5. Fol. 403. Act. 3. L. 3. c. 4. & 11.

Eandem consuetudinem assumpserunt etiam Carolus Magnus, ac ejus in Occidentia Imperio Successores. Etenim quod Ecclesia Senonensis ab illo eligendi licentiam postularit, habes apud Frotarium Archiepiscopum Burdigalensem. Etiam petiisse atque impetrasse Augiæ & Sancti Galli Abbatias testatur Chronicon Ecclesiæ Constantiensis. Petierunt & perpetuum liberæ electionis privilegium, seu privilegium perpetuò sine prævia Principis licentia eligendi, quod insigniter in illo, quod Atrebatensi Ecclesiæ dedit, exponit Philippus Augustus Rex Francorum: *Canonici prædictæ Ecclesiæ liberè poterunt eligere non requisita à nobis vel Successoribus nostris licentia eligendi, sed electum suum confirmatum nobis præsentabunt, ut nobis fidelitatem faciat, sicut alii Episcopi nobis facere consueverunt*. Eodem modo exponunt in privilegiis Mindensi Ecclesiæ datis, extantibus in ejusdem Ecclesiæ Chronico, Imperatores Henricus Sanctus, & Henricus tertius. Et ex antiqua, quæ sub Carolo Magno & ejus filio Ludovico viguit, Episcopalis promotionis formula Visitator Episcopus electurum vacantis Ecclesiæ Clerum & populum olim alloquebatur: *Ideò nos huc missi sumus, ut concessam à Christianissimo Imperatore potestatem inter vos eligendi Sacerdotem annuntiaremus*. De eodem Ludovico Patre suo, & vacante per Ulfarii Episcopi mortem Remensi Ecclesia scribit ad Nicolaum primum Pontificem, in litteris apud Synodum Tricassinam exstantibus, Rex Carolus Calvus: *Plebi electionem concessit*. Et apud Flodoardum in Remensis Ecclesiæ Historia scribit ad Guntarium Coloniensem Archiepiscopum Hincmarus Metropolita Remensis, ut apud Lotharium Regem intercedat, & satagat *Pro electione Canonica Cameracensis Episcopi post decessum Theodorici venerandi Præsulis*. Fuit is non Lotharius Rex, sed Lotharius Augustus, uti in Cameracensis Ecclesiæ Chronico ostendit Baldricus Episcopus Tornacensis. Quod item Imperator Carolus Crassus Ecclesiæ Genevensi perpetuum liberæ electionis privilegium dederit, adeoque eligendi licentiam ab aliis Ecclesiis rogari voluerit, testatur in litteris de causa Optandi Genevensis Episcopi Papa Joannes octavus. Quo jure etiam Otthones & Imperatores Henricos fuisse usos possit lucidè demonstrari. Et hinc Bruno Treverensis Archiepiscopus, Henrici quinti Imperatoris pro componendis investituræ quæstionibus ad Paschalem secundum Legatus in Galliam, asseruit præviam istam eligendi licentiam esse Imperii jus à tempore Sancti Gregorii Magni, reposuit autem Pontifex esse indignam Ecclesiæ servitutem, voluitque eliminatam. Ita scribit Abbas Sugerius in vita Ludovici Grossi. Erravit Bruno violentiam istam esse dumtaxat à tempore Magni Gregorii. Ex dictis lucet esse longè vetustiorem. Esse indignam Ecclesiæ servitutem rectè reposuit Paschalis secundus. De illa enim antè Caroli Magni faciem statuit Francofordiensis Synodus: *Abbas in congregatione non deligatur, ubi jussio Regis fuerit, nisi per consensum Episcopi*. Præviam eligendi licentiam peti oequaquam jubet, solummodò tolerat, mandatque non sufficere sine adjuncta licentia Episcopi. Istam tamen potestatem Henrico quinto permisit Calixtus secundus: Electiones enim fieri permisit in ejus præsentia, ideoque non sine ejus prævio consensu.

Lib. 3. c. 21. Lib. 1. c. 48. & 49. Epist. 69. & 70. Cap. 17. Ep. 15. & 16. Epist. 15.

Et hanc usurpationem Carolus Magnus nequaquam à solis Græcorum Augustis, sed etiam à Merovingiis Francorum Regibus didicit & accepit. Lucet ex adducto Canone Francofordiensi. Illius enim Synodi tempore Carolus needum erat Augustus. Et liberæ electionis privilegio, quod Corbejensi Cœnobio dederunt Clotarius Rex Merovingius & Berthefridus Ambianensis Episcopus, adjecta est clausula: *Congregatio ipsius Monasterii ex semetipsis bonum & dignum eliget, data authoritate à Principe*. Et in præcepto, quo Ifemenberti Abbatis electionem confirmavit, Theodoricus Rex dicit de ejusdem Monasterii fratribus: *Petierunt ut liceret eis juxta privilegium de semetipsis eligere Rectorem*. Et hinc istud saevus seu violentiam Carolus Magnus non in solos Germanici Imperii, sed etiam in Gallici Regni Successores propagavit. Etenim inter Episcopalium promotionum formulas apud Jacobum Sirmondum extant litteræ, quibus & Hilduino Abbati Ludovici Pii Imperatoris Archi-capellano, & Judithæ Imperatrici de obtenta

obtenta liberæ electionis licentia gratias agit Ecclesia Senonensis. Et sub Carolo Calvo habita tertia Valentina Synodus statuit de Ecclesiis vacantibus: *A gloriosissimo Principe supplicando postuletur, ut Canonicam electionem Clero & populo ipsius civitatis permittere dignetur.* Et ad Ludovicum Balbum Regem scripsit de Belluacensi Ecclesia Hincmarus Metropolita Remensis: *Sicut sacræ leges præcipiunt, electionem concedere dignemini.*

Cap. 7.

Epist. 22. cap. 1.

Eadem potestate uti perrexerunt etiam Reges Capetini. Etenim Rudolphum Ecclesiæ Remensis Archiepiscopum ejecit Ludovicus Grossus, imposuitque Gervasium ea præsertim de causa, quod sine sua licentia fuisset electus. Ita in dicti Regis vita scribit Abbas Sugerius, addens & de sua citra veniam facta electione eundem Regem adeò excanduisse, ut eligentium primores carceribus manciparit. Res tandem fuit composita. Et hinc ad sacrum bellum abiens Ludovicus septimus rerum Ecclesiasticarum potestatem delegavit eidem Abbati, ex qua ipse dedit potestatem eligendi Episcopi Carnutensis. Et quis nesciat hujus Ludovici tragœdias adversus Petrum Archiepiscopum Bituricensem? Eum, quod sine sua licentia electum Innocentius secundus Pontifex consecrasset, proscripsit ex Gallia, Regiam manum misit in omnia Episcopatus bona, juravitque Petrum se vivo non futurum in Francia Episcopum. *Juravit*, inquit Sanctus Bernardus, *illicitè, & perseveravit injustè. Nam probro ducitur apud Francigenas juramentum solvere, quamlibet malè publicè juratum sit.* Et pergit in Epistola ad Joslenum Suessionensem Episcopum, & laudatum Abbatem Sugerium: *Qui meruit jam non sola Bituricensis Ecclesia, sed Cathalaunensis etiam, & Remensis, etiam & Parisiensis? Quo jure præsumit Rex, ut Ecclesiarum possessiones & terras devastet, ut Christi ovibus Pastores præfici non permittat, ut his electorum promotionem prohibeat, aliis, quod hactenus inauditum, dilationem electionis indicat, donec universa consumpserit, donec diripuerit pauperum facultates, donec penitùs desoletur terra!* Cathalaunensem electum Regio consensu confirmare, Remensi autem & Parisiensi Ecclesiæ Canonicam electionem permittere nolebat Ludovicus, vacantium sedium possessiones detinens in manu sua, atque ita se de injuria vindicans, quam per Petri consecrationem sibi Regiæ suæ Majestati illatam ab Ecclesia Romana. Et hinc omne Regnum Ecclesiastico interdicto supposuit Innocentius Pontifex, quod mansit ad Cœlestinum secundum, cui Rex tandem obedivit, uti multis scribunt Robertus Montensis, Matthæus Paris, Radulphus de Diceto, ac præsertim Chronicon Monasterii Maurigniacensis. Radulphus de Diceto fallitur Petrum fuisse consecratum ab Eugenio tertio. Etiam apud Rigordum Sancti Dionysii Abbatia à Philippo Augusto petit eligendi licentiam: & ad sacrum bellum proficiscens idem Rex omnibus Cathedralibus Ecclesiis ac Regalibus Abbatiis mandat, ut sua in absentia licentiam eligendi postulent à Regina. Et sine licentia eligendi facultatem, uti summum privilegium, dedit Ecclesiæ Atrebatensi. Eadem à

Epist 4. & 10.

Ep. 219.

Ep. 222.

servitute liberam fuisse ex avita consuetudine etiam Aniciensem Ecclesiam, fatetur in adducto per Dominum Petrum de Marca Diplomate Rex Sanctus Ludovicus.

Eadem consuetudo pessimè viguit in Anglia apud Reges Nortmannos, qui in Gallia educati Gallicanos abusus in Angliam detulerunt. Quis enim nesciat vacantium Ecclesiarum proventus spectasse illic ad jura Regia, ideoque ipsarum electiones sine Regis venia non potuisse fieri, & ad multos quandoque annos fuisse suspensas? Miserabilem istam, quam & aliarum gentium Reges postmodum usurparunt, servitutem invexit secundus è Nortmannis Rex Guilielmus Rufus. Quod defuncto Abbate Scotlando, Sancti Augustini Cantuariensis Monasterium ab illo licentiam petierit eligendi, & non acceperit, scribunt Guilielmus Thorne & Gervasius Cantuariensis. Etiam Cantuariensi Ecclesiæ liberam, qua Sanctus Anselmus fuit promotus, electionem concedere noluit, nisi tandem gravissimè infirmus ex metu mortis. Ejus Pater Guilielmus Regni Conquæstor nominarat Episcopos, cui per Romanam Ecclesiam nuper damnatæ violentiæ hanc ipse aliam superduxit. Ejus frater & proximus Successor Henricus primus suis, quas postmodum ab Henrico secundo resuscitatas suo sanguine eliminavit gloriosus Martyr & Archiepiscopus Thomas, consuetudinibus inseruit hunc articulum: *Cum vacaverit Archiepiscopatus, vel Episcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus in dominio Regis, debet Dominus Rex mandare potiores Ecclesiæ personas, & in Capella ipsius debet fieri electio, assensu ipsius Regis, & consilio personarum Regni, quas ad hoc faciendum advocaverit.* Electiones non solùm de suo prævio consensu, sed etiam in Regia Capella fieri, & Procerum suorum assistentia voluit dirigi. Quod hac via in Cantuariensem Ecclesiam, quæ Monachalis semper habuerat Monachum Episcopum, Clericum tandem intruserit testatur & queritur Simeon Dunelmensis. Postmodum tamen post longas cum Sancto Anselmo Archiepiscopo & Paschali secundo Pontifices lites, & Antistitum investituris, & omni in ipsorum electionem potestati cessisse, solumque Regium à sacris Canonibus permissum assensum retinuisse, laudatur Henricus à Radulpho de Diceto. Quidquid sit, consuetudinem priorum resumpserunt ejus Successores Stephanus, ac præsertim Henricus secundus. Nec scio ipsam ab hoc in initis cum Sancto Thoma, aut post ejus cædem cum Romana Ecclesia concordatis fuisse ejeratam. Liberas quidem electiones Ecclesiis reddidit, eo tamen salvo, quod & factas firmaret, & faciendis aut per se, aut per suum Justitiarium interesset, adeoque & faciendarum præberet facultatem. Proximum Sancti Thomæ Martyris Successorem Richardum fuisse ita electum testatur disertè in litteris ad Alexandrum tertium Pontificem, exstantibus apud Lucam Dacherium, Arnulphus Episcopus Lexoviensis. Et Ecclesiæ Lemovicensi, quod sine sua licentia elegisset, movit eoram laudato Alexandro idem Henricus Rex litem longam & duram, cujus successum vide apud Radulphum de Diceto.

Eadem

Lib. 8. c. 24.

A. 1087. & 1091.

A. 1023.

A. 1180.

Eadem potestate usus est etiam Henrici Successor & filius Richardus. Etenim Dunelmensis Ecclesiæ Cathedrales Monachos, quod clandestinè sine ejus licentia elegissent, vocatos fuisse in reatum læsæ Majestatis, scribit laudatus Ra-
1194. dulphus. Et hinc ipsius ad sacrum bellum profecti Vicarius Guilielmus Elyensis Episcopus noluit sine sua venia fieri electionem Archiepiscopi Cantuariensis. Et eum hac in causa alii Episcopi potentes adjuverunt. De eodem Rege scribit
A. 1190. Matthæus Paris: *Circa dies istos Ecclesia Dei in Normandia de longo servitutis jugo liberata est, gloriosa Rege Richardo adjuvante, & omnia disponente. A Rege concessum est, ut in Ecclesiis Conventualibus Abbates, vel Priores, aut Abbatissæ cum consensu sui Episcopi eligantur.* Eligendi licentiam
A. 1190. non à se deinceps, sed ab Episcopis juxta Canones peti Rex indulsit; verùm quoad solas Conventuales Ecclesias, & quoad solam Normandiam. Ea de re Archiepiscopus Rotomagensis & Normandiæ Senescalus dudum contenderant. Rei seriem vide apud Radulphum de Diceto. Apud eundem Matthæum laudati Regis Richardi frater & Successor Joannes, de suis cum Innocentio tertio concordatis agens, scribit ad Episcopos Anglicanæ Ecclesiæ: *De cætero in univer-*
A. 1215. *sis & singulis Ecclesiis & Monasteriis, Cathedralibus & Conventualibus totius Regni Angliæ, liberæ sint in perpetuum electiones quorumque Prælatorum, majorum & minorum. Promittimus etiam, quod nec impediemus, nec impediri permittemus per nostros, nec procurabimus, quin in universis & singulis Monasteriis & Ecclesiis, postquam vacaverint Prælaturæ, quemcumque voluerint, liberè sibi præficiant: Petita tamen à nobis prius & heredibus nostris licentia eligendi, quam non denegabimus, nec differemus. Et si fortè accidat, quod denegaremus vel differremus, nihilominus procedant electores ad electionem Canonicam faciendam.* Etiam retinet sibi jus factæ electionis comprobandæ, verùm cum hac clausula: *Assensum nostrum non denegabimus, nisi adversus electionem rationale proposuerimus, & legitimè probaverimus, propter quod non debemus consentire.* Propter Stephani Cantuariensis Archiepiscopi electionem & consecrationem nata inter Regem hunc & præfatum Pontificem discordia horrendè turbavit Anglicanam Ecclesiam. Etenim Canonicas electiones invasit, Ecclesiarum bona diripuit, Romanas appellationes ac evocationes interdixit Rex, omnesque reduxit Henricianas consuetudines, quas Sanctus Thomas suo sanguine circumduxerat. Supremam ac divinam Romanæ Ecclesiæ potestatem calumniosis & blasphemis Alexandri Cæmentarii prædicationibus permisit palam lacerari; quin & fidem Christianam volens proscriptam, Legatos misit in Africam, qui illic à Saracenorum Principe discerent, & in Angliam portarent superstitionem Mahometanam. Hinc illum anathemate damnavit, in illum publicavit Crucem, & Ludovico Francorum Regi donavit Pontifex Angliam, atque ita stultum Regem duris flagellis reduxit ad mentem. Angliam semper vectigalem, Sancto Petro etiam feudalem effecit Rex pœnitens, abjuravit omnes suas insanias, Canonicas electiones restituit Ecclesiis ac Monasteriis, ei autem Pontifex indulsit dandam faciendarum electionum licentiam. Latiùs hæc vide apud dictum Matthæum, Guilielmum Thorne, & Innocentii tertii vitam, publicatam per Franciscum Bosquettum.

Notanda sunt hæc Regis verba: *Eligendi licentiam nec denegabimus, nec differemus.* Abjurant abusum & violentiam, quam in Guilielmo Rufo & Henrico secundo Angliæ Regibus, Henrico quarto Imperatore, aliisque Principibus frequenter legimus damnari. Etenim sacri Canones, qui electionibus præfigunt tempus, ipsumque excedi vel protogari vetant à Metropolitis, aut Patriarchis, etiam Reges omninò adstringunt. Et adversus similes Ludovicis septimi Francorum Regis violentias suprà audivimus declamantem Sanctum Bernardum. Et inter crimina, ob quæ Fredericum secundum degradavit Lugdunense Concilium, fuit quarundam Ecclesiarum longa per ejus iniquitatem vacatio, utique per denegatam eligendi licentiam. Porrò Sanctus Bernardus in dicto suo Rege culpat & alium excessum: *Quis cogitare posset repetendum alterum* Epist. 282.
assensum, nec sufficere unum, præsertim ubi nulla ex tunc intervenit altera electio? Nunquid quoties dissenserunt Clerici, toties requirendus favor Regis? Nec ratio, nec consuetudo hoc habet. Denique nuper, si recordamini, in Suessionensi Ecclesia quoties ad eligendum Clerici convenerunt, toties dissenserunt: nec tamen existimo toties repetisse assensum vestrum, quem semel promeruerant. Ita est, Domine mi Rex, non est quod debeatis reprobare factas electiones, quibus ut fierent semel vos adsensisse constiterit. In eligendo Episcopo discors Antisiodorensis Ecclesia fecerat varios conventus, seu sessiones, tandemque Sancti Bernardi suasu elegit Hugonem tertium, Pontiniacensis Monasterii Abbatem, primum Episcopum ex Ordine Cisterciensi. Verùm Ludovicus Rex illum, tanquam sine sua licentia electum, confirmare noluit, ajens toties à se petendam licentiam, quoties ad eligendum sederetur. Hunc Regis errorem & præsumptionem Sanctus Bernardus impugnat, affirmans & rationi & consuetudini repugnate. Notanda tamen sunt hæc ejus verba: *Præsertim ubi nulla ex tunc intervenit nova electio.* Insinuant conclusa & publicata electione non posse procedi ad aliam, nisi de nova licentia Regis. Et certè apud Jacobum Sirmondum inter Episcopalium promotionum formulas extant litteræ, quibus Hildoino Ludovici Pii Imperatoris Archicapellano Senonensis Ecclesia de indulta sibi secunda electione agit solemnes gratias, & jam etiam tertiam sibi supplicat tanquam grande privilegium indulgeri. Nempe tunc primæ electionis facta per Principem cassatio providendi jus devolvebat ad eundem Principem. Quæ consuetudo fuisse non videtur temporibus Sancti Bernardi.

Omnium pessimus in danda hac licentia abusus fuit designatio personæ. Est abusus antiquissimus. Etenim per Sancti Eustatii Patriarchæ factiosam dejectionem vacante Antiochena Ecclesia Georgium & Eufronium designavit, alte-

alterum mandans eligi, apud Hermiam Zozomenum Constantinus Augustus. Catonem Presbyterum ex Clotharii Regis præcepto fuisse à Turonensi Clero & populo electum scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius ejusdem urbis Episcopus. Et de Sancto Frederico ac Ludovico Pio Imperatore scribit magnum Belgii Chronicon: *Ludovicus Ecclesiæ Trajectensi mandat, quo dilectus sibi Fredericus eligatur in Episcopum*. Lucidius loquitur ejusdem sancti vita: *Ludovicus per Legatos suos mandavit Trajectensis Ecclesiæ Senioribus, ut Fredericum sibi deligerent Episcopum, & electum cum summo honore ad Palatium adducerent, nesciens omnes Trajectenses id antè decrevisse, quod ipse & Primates ejus percuperent*. Nempe Trajectenses Regiam designationem prætimuerant, ideoque & prævenerant electione clandestina. Ita tunc non raro fuit factum. Quod enim Ludovicus tunc passim designaret eligendi Antistitis personam, lucet ex Flori Magistri, qui sub ipso in Lugdunensi Ecclesia vixit Diaconus, insigni de electionibus fragmento, statuente de Domino Rege: *Rex Ministerium suæ potestatis in electionis negotio peragendo adjungere debet, non præferre*. Utique designando eligendam personam. Et apud Flodoardum in Remensis Ecclesiæ Historia laudatur Archiepiscopus Hincmarus scripsisse *Bosoni illustri Comiti de agenda electione Episcopi Sylvanectensis, ostendens quod non sit sui ministerii quamcumque specialem designare personam*. Boso erat Comes Regis Caroli Calvi. Et post degradatos Theutgaudum Trevirensem & Gontharium Coloniensem Episcopum, Ecclesiis istis per Canonicam electionem provideri jussit Nicolaus primus Pontifex, excluso omni favore Pseudo-Reginæ Waldradæ: Hoc est, exclusa designatione personæ. Et ad Ludovicum Balbum Regem scripsit laudatus Hincmarus: *Si quando petitam apud vos electionem conceditis, illam debent Episcopi, & Clerus, & plebs eligere, quem vos vultis, & quem jubetis, non est divinæ legis electio, sed humanæ potestatis extorsio*. Ejusmodi designationem affirmat Caroli Magni & Ludovici Pii Capitularibus palam adversari, & proficisci non posse, nisi à perniciosis Consiliariis. Eundem abusum, à Philippo primo Rege commissum, in variis Epistolis damnat, laudatis Capitularibus adversari, & ab illo electionem reddi irritam affirmat Sanctus Ivo Episcopus Carnotensis. Guilielmum Rufum Anglorum Regem, qui Monachis Sancti Augustini Cantuariensis, Canonicæ electionis facultatem postulantibus, sub exurendi Monasterii comminatione mandavit eligi cognatum suum Hugonem, meritò damnant Gervasius Monachus & Guilielmus Thorne. Henriciana consuetudo omnes utriusque sexus Antistites mandabat eligi in Capella Regia, de prævia Regis licentia, & juxta Regis consilium, hoc est, eligi personam à Rege designatam. Et de sua electione scribit ad Lucium secundum Pontificem Arnulphus Episcopus Lexoviensis: *Decem & octo Marcas in initio meæ promotionis assumpsi, quia omnia bona Episcopalia redimere de manu Comitis Andegavensis cogebar, quæ ipse mihi per duos annos & tres menses abstulerat, quia Canonicè electus sine ipsius designatione fueram consecratus*. Extat Epistola apud Lucam Dacherium. Designationem istam ad Regalia jura spectare volebant Reges & Principes, ideoque adversus Arnulphi consecrationem ad Innocentium secundum appellarat Andegavensis Comes. Verùm Arnulphi causam suscepit Sanctus Bernardus, & ipsum impetravit consecrari Romæ. Quas litteras rursum habes apud eundem Dacherium. Idem Arnulphus ad Alexandrum tertium scribit de Ecclesia Cantuariensi: *Certum est ibi noviter quoddam inter cætera contigisse miraculum, quod nulla spes antea, nulla fiducia præsumebat, scilicet quod ibi persona ad regimen Ecclesiæ sine designatione Laicæ potestatis electa est, cum ibi nullus antea promoveri potuerit, nisi de quo priùs potentia sæcularis edixit. Siquidem cum opus illud ad veterem abusum revocari multis fuisset actibus attentatum, per merita Thomæ Martyris omnis semper machinatio elisa est, quia ea, quam ipse sibi proprio redemerat sanguine libertatem, personæ committi non pertulit, cujus non electio libera, & Canonicus probaretur ingressus*. Henriciana consuetudo Antistitum electiones mandabat fieri in Capella Regia, de Regis licentia, ac de ejus consilio, seu juxta factam ab illo personæ eligendæ designationem. Ita & ipse Sanctus Thomas fuerat Electus. Est articulus, quem in Senonensi Consistorio damnarat Alexander tertius, & cui post Sancti Thomæ mortem Henricus secundus Rex in Romanorum Cardinalium manibus solemniter renuntiarat. Hinc proximus laudati Martyris Successor Richardus fuit Electus Canonicè & liberè, atque hoc inter varia istius miracula Arnulphus affirmat esse maximum & primum. Nec sine fundamento. Etenim pravæ voluntatis correctionem esse opus Cœli & terræ creatione majus docent passim Ecclesiæ Patres. Quod præsertim verùm est in voluntate Regum. Nec sine causa addit Arnulphus miraculum istud multis artibus fuisse impugnatum. Ipsum enim impedire omnibus nervis conatus est Henricus Rex junior, qui & contra Canonicè factam Richardi electionem, imò & contra Patrem suum, uti Regiæ dignitatis prævaricatorem, appellavit ad Sedem Apostolicam, atque ita Richardus, quod ob Regis appellantis metum Provinciales Episcopi illum consecrare non auderent, coactus fuit Romam proficisci, atque istic consecrationem postulare. Hinc lite adhuc pendente, pergit ad Alexandrum Pontificem Arnulphus: *Personam, in qua desideratæ diu libertatis cœperunt initia consecrari, benignè suscipite, ipsique ad executionem tanti operis de magnificentia virtutis Apostolicæ conferte fiduciam, ut vestræ primitiæ vestris auspiciis convalescant, & licito consummentur effectu. Ad vos omnium fidelium oculi, ad vos omnium Ecclesiarum vota suspirant, ut ex hoc, qui habent libertatem, retinendi fiduciam, & qui non habent, spem concipiant obtinendi*. Alexandrum, ut sese verum Romanæ Ecclesiæ Episcopum demonstret in hoc opere, multis obtestatur, & concludit: *Intelligat sapientia vestra non solùm Provinciæ & Regni illius, sed aliorum etiam Regnorum desideria supplicare, ad quæcumque sancti illius,*

Lib. 1. c. 18.
Lib. 4 c. 11.
Fol. 55.
Cap. 4.
Lib. 3. c. 26.
Ep. 72.
Ep. 11. c. 30.
A. 1087. 1091.
Tom. 2.
Tom. 3.

illius, tam relatione, quam præsenti inspectione, insignalia pervenerunt. Licèt namque ob rigidissima Gregorii septimi & Successorum Decreta Reges omnes Antistitum investituris ac nominationibus cessissent, quidam tamen retinuerant eligendæ personæ designationem, atque ita istius violentiæ solùm nomen, non rem abdicarant. Ipsorum Ecclesiæ Richardi causam videntes sibi esse communem, utroque oculo in Alexandrum intendebant. Verùm de solius Richardi persona, & electionis forma judicavit Pontifex: illum consecravit, & remisit in Angliam, Regiæ quæstioni se non intromisit. Quam conniventiam arguunt Radulphus de Diceto & Gervasius Cantuariensis.

A. 1173. Et revera exindè etiam Rex Henricus Pater priorem abusum resumpsit, itemque ejus filii & Successores Richardus, ac præsertim Joannes, de Fol. 139 quo Innocentii tertii Pontificis vita: *Licèt beatus Thomas Archiepiscopus animam suam pro Ecclesiastica posuerit libertate, nulla tamen utilitas quo ad hoc in sanguine ejus erat, quoniam Anglicana Ecclesia per Principum insolentiam in profundo servitutis ancillata jacebat, ita ut Apostolicum quoque mandatum in Anglia jam quasi precarium haberetur, & Electiones Prælatorum nusquam liberè fierent*. Etiam in aliis Regnis grassatam fuisse eandem iniquitatem, jam audivimus ab Arnulpho Episcopo Lexoviensi. Hinc igitur, quod in Richardi Cantuariensis causa facere debuerat Alexander tertius, in sua Lateranensi Synodo tandem fecit Innocentius tertius per hunc Canonem: *Quisquis* Can 25. *electioni de se factæ per sæcularis potestatis abusum consentire præsumpserit contra Canonicam libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione possit ad aliquam eligi dignitatem. Qui verò electionem hujusmodi, quam ipso jure irritam esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officiis ac beneficiis penitùs per triennium suspendantur, eligendi tunc potestate privati*. Per Laicæ potestatis abusum facta electio est omninò illa, cui Laicus Princeps eligendam designaverit personam.

Eam non irritat, sed irritam declarat Innocentii Synodus. Non est electio libera, sed violenta extorsio, ideoque irrita jure naturæ. Ita in adductis suprà testimoniis supponunt Hincmarus Metropolita Remensis, & Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus. Et hinc Sanctus Hugo Lincolniensis Ecclesiæ Electus factam ex Henrici secundi designatione electionem admittere noluit, asserens esse palliatam intrusionem. Liberè eligi denuò voluit, & fuit Electus. Guilielmum Eboracensem Archiepiscopum, ex Stephani Regis designatione Electum, degradavit Eugenius tertius in Synodo Remensi. Eadem via Cantuariensem Cathedram ingressus est Sanctus Thomas. Hinc post apertos mentis oculos deflevit se intrusum, Episcopatum ad manus Alexandri tertii deposuit in Turonensi Synodo, eundem resumpsit ab eodem, ac isti suo delicto acceptas semper retulit omnes suas persecutiones. Quæ omnia latè refert Radulphus de Diceto. Parisiensis Ecclesiæ Cantorem, à Tornacensi Clero & populo electum Episcopum, mirè laudat in litteris ad Henricum Remensem Metropolitam Stephanus Parisiis adhuc Abbas ad Sanctam Genovefam, & *gratiosè dispensari supplicat*, hoc in ejus electione vitium: *Dominus Rex personam* Ep. 173. *istam nominatim expressit, nominatim pro ea rogavit, nominatim Ecclesiæ Tornacensi præesse voluit, & intendit. Si aliter factum fuerit, est verendum, & fortè verum, ne indignationem, & iram, & immissiones per Angelos malos concipiat, & adversum eos, qui promotionem tantæ personæ impedierint, Regalem & inutilem iracundiam accendat*. Electus ille electionem istam duxit esse intrusionem, ideoque sine Metropolitæ dispensatione noluit consecrari. Verùm Henricus Metropolita, licèt memorati Regis Ludovici septimi Germanus frater, non dispensavit: istius enim Cantoris in locum Canonicè electus fuit Everardus, Gualteri Domini Avesnensis filius, Ecclesiæ Cameracensis Archidiaconus, cui proximè successit laudatus Abbas sanctæ Genovefæ. Cypriorum Regem, quod ad Nicosiensem Ecclesiam duos nominasset, ex ipsis alterum jubens eligi, ut Ecclesiasticæ libertatis invasorem gravissimè increpavit Innocentius tertius, addiditque causam: *Si carnale conjugium liberas exigit contrahentium voluntates, ridiculosum est & probrosum, ut Ecclesia compellatur alterius contrahere voluntate, ac spirituale conjugium de arbitrio pendeat Laicali*. Ejusmodi electionem declarat irritam in litteris ad Lib. 3. Ep. Ecclesiam Nicosiensem. Eundem abusum dam- 102. nat in Comite Tripolitano, qui tres electis Monachis nominabat. Et latæ in Fredericum Ep. 204. secundum Imperatorem degradatoriæ sententiæ Ep. 217. Innocentius quartus ac ejus Lugdunensis Synodus, uti grande crimen inseruerunt, quod ille quarundam Ecclesiarum electiones violentasset, utique per designationem eligendæ personæ.

Verùm nec laudatus Innocentii tertii Canon potuit Reges ab inquietandis electionibus cohibere. Etenim de Rudolpho primo Imperatore scribit supplementum Abbatis Urspergensis: *Tempore Rudolphi fuisse usum primarum precum, colligitur ex tali forma*. Addit & formam seu Epistolam, A. 1286. qua Rudolphus Episcopis & Abbatibus jubere solebat potiùs quam supplicare: *Cum ex antiqua & approbata, ac à divis Imperatoribus & Regibus ad nos perducta consuetudine quælibet Ecclesia, in nostro Romano Imperio constituta, ad quam Ecclesiasticorum beneficiorum pertinet collatio, super unius beneficii collatione precum nostrarum Primas teneatur admittere, Devotionem tuam rogamus, quatenùs huic Clerico de Ecclesiastico beneficio, quod ad tuam collationem pertinet, ob reverentiam sacri Romani Imperii studeas liberaliter providere*. Istarum precum antiquitatem & approbationem ego certè ignoro. Etenim Ludovicus sextus Francorum Rex Apostolicas, quibus primò vacaturam in quavis Cathedrali Ecclesia Præbendam donare permittebatur, sibi delatas litteras exussisse laudatur à Radulpho de Diceto, & Henrico Cnyghtono. Ajebat ipsarum causa nolle ani- A. 1135. mam suam in inferno exuri. Quod ipsum de Lib. 2. c. Ludovico Sancto testantur ex Broymaro ejus 10. Cancellario, laudantque Michael Roussel, & Re-

L. 1. c. 6 & Rebuffus. Et quidem Rudolphus Imperator aut certè ejus posteri consuetudinem istam auxerunt. Quod enim Alberti Imperatoris precibus Ecclesia Basileensis dederit tres Præbendas, scribit in suis Annalibus Albertus Argentinensis.
A. 1301. Erant preces armatæ, de quibus Parisiensium Archipræsul Petrus de Marca: *Guillelmus Benedicti, celeberrimus Jurisconsultus, affirmat preces illas habuisse, & habere debuisse vim imperii apud Canonicos Electores.* Et lucet ex formulari Rudolphi
L. 6. c. 3. Imperatoris Epistola: *Teneatur admittere*. Etenim antiquus est versus: *Est orare Ducum species violenta jubendi*. Quare ejusmodi preces Canonicarum electionum & collationum libertati repugnare, ac inducere electionem per abusum Laicæ potestatis, non est dubitandum. Earum tamen consuetudo crevit pedetentim, & serpsit ad Regna omnia: etiam ad Abbatum & Episcoporum electiones. Quin & ipsas probarunt Sanctio pragmatica & Synodus Basileensis. Ita callida iniquitas adversus quemvis Ecclesiæ Canonem semper facit aut reperit primam irrependi. Et cogitur Ecclesia dissimulare. Et hæc est una ex causis, ob quas in sua cum Francisco primo Francorum Rege Concordata Leo decimus Pontifex facilior consensit.

CAPUT VIII.

Expediuntur variæ quæstiones.

QUæstio prima est, an à Regibus postulanda eligendi licentia adversetur sacris Canonibus & Ecclesiasticæ libertati? Respondeo adversari. Etenim Brunoni Trevirensi Archiepiscopo, Henrici quinti Imperatoris pro componendis investituræ litibus ad Paschalem secundum in Gallias Legato, licentiam istam esse antiquissimum Imperii jus perorandi, apud Sugerium Abbatem in vita Ludovici Grossi Regis Francorum respondit laudatus Pontifex *Ecclesiam pretioso Jesu Christi sanguine redemptam & liberam constitutam, nullo modo iterato ancillari oportere: Si Imperatore inconsulto Prælatum eligere non possit, cassata Christi morte, et serviliter subjacere*. Et Abbates non ad solam Regis, sed ad Episcopi insuper jussionem eligi mandavit antè Caroli Magni faciem Synodus Francofordiensis. Et in laudato superius de electionibus fragmento Flo-
Cap. 17. rus Magister ait Regem in electionis negotio Ministerium suum duntaxat debere adjungere, non præferre. Ei nihil, & quidem per indulgentiam & consuetudinem, asseverat competere, nisi solùm factæ electionis assensum. Et Ecclesiam Normandicam, dum Abbates sine prævia sua licentia eligi permisit Richardus primus Rex Anglorum, à magna servitute fuisse liberatam dixit nobis suprà ex totius Anglicanæ Ecclesiæ sensu Matthæus Parisiensis. Et suprà laudatum Philippi Augusti simile privilegium maximis suis libertatibus semper annumeravit Ecclesia Atrebatensis. Quinimò adversus Paschalis secundi & Calixti secundi, qui Vezeliacensem Abbatem de prævia Cluniacensis licentia & consilio eligi præceperant, Decreta ad Guilielmum laudati Vezeliacensis Monasterii Abbatem, scribit in illius Chronico Alexander tertius: *Statuimus ut vestrum Monasterium Cluniacensis Ecclesiæ in nullo penitùs subjacere debeat, & electionem ita liberam per omnia habeatis, ut Cluniacensium Abbatum consilium vel consensus nullo modo requiratur*. Fol. 572. Quia nempe non solius Laici, sed omnis extranei consensus præviè requirendi debitum est jugum duræ servitutis. Et hinc meritò, & sanctissimè olim ad Tarraconensem Archiepiscopum, cæterosque Regni sui Episcopos, Abbates, & aliarum Ecclesiarum Rectores scripsit Petrus Rex Aragoniæ: *Regi Regum, per quem Reges regnant, reverentiam debitam exhibentes, & sponsæ ejus, sanctæ videlicet Ecclesiæ, integram libertatem conservare volentes, pessimam consuetudinem à nobis hactenus conservatam, qua electionem Prælatorum sine nostro consilio & assensu procedere non permittebamus, amore Dei & sanctæ Ecclesiæ, & pro remedio animæ nostræ, parentum nostrorum, relaxamus.* Consuetudinem istam fatetur fuisse pessimam. Et hinc inter omnes, quos Decretalibus suis Gregorius nonus inseruit, Canones nullus hanc consuetudinem Regibus permittit. Quinimò de Ecclesia Conventuali Patronata statuit illic Clemens tertius: *In Conventuali Ecclesia non electioni Prælati faciendæ, sed jam factæ bonestius Patroni postulatur assensus*. Lib. 3. tit. 38. c. 25. Soli Patrono, & quidem ægrè indulget istam authoritatem.

Altera quæstio est, Qua occasione vel quo colore Reges istam authoritatem invaserint? Respondeo colorem in Vezeliacensis Monasterii fundatione assignari à Gerardo Comite, mandante ejus Abbatem semper eligi, *cum interrogatione & consilio sanctorum Virorum*. Ex antiquissimo enim more viduata Ecclesia, antequam ad electionem procedat, audire solet Metropolitam, vicinos Episcopos, Abbates, nec non & alios viros prudentes & sanctos. Provincialis Metropolitæ, vacans Metropolitana Ecclesia Primati aut Patriarchæ solebat ac debebat Episcopi sui mortem mox intimare, postulareque eligendi licentiam, nec non & Episcopum Visitatorem, qui electioni director præsideret. Ita lucet ex plurimis Magni Gregorii Epistolis, ex Adriani primi ad Carolum Magnum Epistola de antiqua consuetudine Ravennatis Ecclesiæ, & ex Gallicani Episcopalium promotionum formulis apud Jacobum Sirmondum. Hinc ergo Reges etiam se, quod Episcopi & Abbates sint avitum non solius Ecclesiæ, sed & Reipublicæ membrum, voluerunt in ipsorum electionibus audiri. Et quidem Romanorum Augusti, quod vastissima esset Imperii moles, quoad solam electionem Patriarcharum ac Primatum Episcoporum, Barbarorum autem Reges quoad Episcopos & Abbates omnes. Et quia etiam nominationis sibi jus arrogabant, Canonicam electionem censuerunt esse suum singulare beneficium, ideoque per singulares preces singulis vicibus im-

plorandum.. Electionem Canonicam concedendo videbantur sibi quasi nominationem, Regiæ dignitatis partem, cedere, ideoque eligendi licentiam voluerunt haberi grande beneficium. Et hinc post restitutas à Gregorio septimo Canonicas electiones fuerunt istius consuetudinis longè tenacissimi: Clandestinè sine venia quandoque eligentes Ecclesias durissimè tractarunt. Antistitum promotiones noluerunt plenè à sua potestate emancipari.

Tertia quæstio est, quomodo licentiæ hujus petendæ necessitatem Ecclesia tandem excusserit? Respondeo, duobus præsertim modis. Primus fuit spontanea Regum gratia. Etenim Ecclesiæ Mindensi Henricus sanctus Imperator concessit hocce privilegium: *Concessimus licentiam eligendi inter se Pastorem dignum & idoneum, salvo tamen Regis seu Imperatoris consensu*. Utique consensu in solam factam electionem. Quod ipsum privilegium eisdem verbis dedit eidem Ecclesiæ Henricus tertius. Simile Atrebatensibus à Philippo Augusto Francorum Rege datum est suprà laudatum. Laudavimus & Petrum Aragoniæ Regem, qui Innocentio tertio Pontifici ob accepta Regiæ dignitatis titulum & ornamenta gratificaturus, pessimam istius petendæ licentiæ consuetudinem omnibus sui Regni Ecclesiis ac Monasteriis remisit. Ejus Epistolam Stephanus Baluzius inseruit suis additionibus ad opus Petri de Marca. Et Hugo Pictavinus Vezeliacensis Monasterii Chronico inseruit hocce privilegium Guilielmi Co-
Lib. 8. c. 10. mitis Nivernensis: *Ego Nivernensis Comes dimitto Deo quandam pravam consuetudinem, quam in Vezeliacensi Ecclesia exigebam, scilicet ut de electione Abbatis nullus ulterius à me requiratur consensus*.
Fol. 568 Verùm non spontanea, sed compulsa fuit ista gratia, quod nempe & Romani Pontifices & Francorum Reges ab ista Nivernensis Comitis servitute laudatum Monasterium liberassent. Et ejusmodi seu Regalia seu Papalia privilegia adduci possint plurima. Monasteriorum Fundatores frequenter illud ipsi Fundationi apposuerunt, & tam à Rege, quam à Pontifice curarunt confirmari.

Alter modus processit ex Romanis Episcopatuum & Abbatiarum reservationibus. Fredericus secundus Imperator, ubi in Romanam Ecclesiam cœpit palam insurgere, quoties Ecclesiis dabat eligendi licentiam, passim etiam designabat eligendam personam, neminem sibi suspectum permittebat fieri Antistitem, atque ita per obnoxios sibi Episcopos & Abbates insigniter arietabat Romanam Ecclesiam. Hinc post varia consilia Gregorius nonus Pontifex Canonicas in Imperio & Siciliæ Regno Electiones cœpit suspendere, sibi reservare, vacantibusque sedibus Episcopos & Abbates Romanæ Ecclesiæ fidos, & Frederici violentiis constanter adversos nominare. Passus fuit gravissimos obices, evicit tamen, ideoque post degradatum præsertim à Lugdunensi Synodo Fredericum alii Pontifices eundem morem ad alia etiam Regna extenderunt. Primum de Regum licentia, postmodo etiam sine ipsa reservarunt ac nominarunt. Hinc adversus Martinum quartum, qui Sancti Augustini Cantuariensis Abbatiam sine ejus licentia dederat, apud Guilielmum Thorne gravissimè expostulat Henricus tertius Rex Anglorum. Apud Albertum Argentinensem longè vehemen- A. 1063.
tius expostulat adversus Clementem sextum Rex Eduardus primus, asseverans omnes Anglicanæ Ecclesiæ Cathedrales sedes esse Regii Patronatus, sine Regia licentia illic non posse eligi ex Innocentii tertii cùm Joanne Rege Concordatis, quæ si observare nolit Pontifex, reverti omnia in statum pristinum, Regi redire jus nominandi, aut certè designandi eligendam personam. Ejusmodi querelas Regum adducam plu- A. 1342.
res suo loco. Romana tamen authoritas prævaluit, atque ita tandem eligendi licentia de Regum manibus fuit excussa. Redierunt postmodum electiones Canonicæ, verùm prævia eligendi licentia Regibus, ad Apostolica nominandi indulta respicientibus, non fuit cordi, atque ita permansit extincta. Regius tamen in factas electiones consensus semper perseveravit.

Quarta quæstio est, cur Philippus Augustus Francorum Rex, profectus ad bellum Sanctum, solas Episcopales Ecclesias, & Regales Abbatias adstrinxerit ad eligendi licentiam postulandam à Regina? Respondeo rationem dari à Baldrico Tornacensi Episcopo in Chronico Ecclesiæ Cameracensis, agente de Abbatia Sancti Gisleni: *Quamvis Abbatia pauper sit & exigua, pendet tamen de manu Regia*. Et de Notgero Leo- Lib. 3.
diensi Episcopo, qui Fratres Gemblacenses Ab- cap. 20.
batem ab Ottone tertio Imperatore postulare parantes retraxit, scribit ejusdem Monasterii antiquum Chronicon: *Notgerus, non negans consilium quærentibus, insinuare incœpit quam potuit eloquentius, quam inutile sit pauperes Regibus subjacere, quam arduum & difficile humilibus Christi solium Regni attingere, videri sibi multum esse utile, si Juri Leodiensis Episcopi patiantur subjacere, unde prompta adsit defensio*. Et de Piscariensi San- Fol. 517.
cti Clementis Abbatia ad Beraldum & Rainaldum Comites scribit in ejusdem Monasterii Chronico Conrardus secundus Imperator: *Soli nostro Dominio reservatur*. Esse suam specialem Came- Fol. 440.
ram, ideoque præ omnibus circumjacentibus Abbatiis teneri ad manus Regias, affirmat ibidem Siculorum Rex Guilielmus. Quod ab Im- Fol. 502.
peratoribus gubernaretur, ideoque Romanæ Ecclesiæ protectionem ignoraret, profitetur Abbas Grimoaldus. Et Robertus Comes scribit Fol. 4[illegible].
ad ejusdem Monasterii Capitulum: *Ecclesia ve-* Fol. 530.
stra in Manibus Domini nostri Regis est. Hinc circa ejus negotia mandat nihil sine Regio placito attentari. Quapropter Regalis Abbatia est quæ spectat ad Regis proprietatem ac Dominium, aut certè advocatiam seu protectionem. Quod enim Ecclesiæ & Monasteria olim ad Romanos Pontifices, Episcopos alios, Reges & Principes, tanquam ad Dominos & proprietarios spectaverint, suo loco ostendemus. Ea sibi mutuo donabant non solum, sed & permutabant, imò & vendebant. Eodem modo tractabant & jus advocatiæ. Et hinc ejusmodi servitutibus subjecti Monasteria sine prævio Regis placito nequibant eligere Abbatem. Erat dura ac pericu-

riculosa servitus. Hinc Fratribus Gemblacensibus, ut sola Episcopi sui protectione contenti Regiam non ambirent, persuasit Notgerus Episcopus Leodiensis. Quocirca Rex Philippus Augustus, solas Regales Abbatias ad postulandam eligendi licentiam adstringens, pietatem suam & justitiam insigniter commendavit. Etenim in libera ab isto jugo Monasteria Rex, nisi per violentiam, prætendere non potuit istiusmodi potestatem. Jugum istud erat bodierni Patronatus non penitus absimile. Hinc cunctis Laicis Patronis Clemens tertius istam potestatem indulsit. Porrò Episcopatus omnes Gallicani sunt feuda Regia, de plerisque autem istic Abbatiis scribit in Corbejensis Monasterii privilegio Benedictus tertius Pontifex: *Galliarum permaximè Ecclesias fidelium collationibus à Deo confiat esse ditatas*. Hinc igitur inter Episcopatus & Abbatias distinguens Philippus Augustus, omnes illos supposuit esse Regales.

Quæstio quinta est, an prævia eligendi licentia, factæque electionis confirmatio spectent privativè ad jura Regalia, ideoque competant solis supremis Principibus non cognoscentibus Superiorem? Respondeo passim spectare. Etenim in Cameracensis Ecclesiæ Chronico scribit Baldricus Episcopus Tornacensis: *Nulli Abbatias præter Imperatorem aut Episcopum largiri fas est, quamvis earum advocatiæ Laicis commendentur*.

L. 3. c. 6. A Vasallis Principibus, licet advocatiæ potestatem habeant, ait non posse Abbatum electiones confirmari, quod est donare Abbatiam. Loquitur adversus Rainerium Longicollum, Hannoniæ Comitem, præsumentem donare Abbatiam Sancti Gisleni, adversus quem pro Monasterii libertate multum certavit Gerardus Cameracensis Episcopus, asseverans istud jus ad solum Imperatorem & Episcopum pertinere. Utriusque enim confirmationem Abbatis electio semper requisivit. Et apud Lucam Dacherium extant litteræ, quibus Sancti Gisleni Electum confirmat Imperator, & Nicolao Cameracensi Episcopo mandat consecrandum. Eundem Rainerium, quod Lobiensem Abbatiam dedisset, à Brunone Coloniensi Archiepiscopo, Ottonis primi Imperatoris Fratre & Vicario, ut læsæ Majestatis reum fuisse damnatum & proscriptum, affir-

Fol. 27. mat in dicti Monasterii Chronico Abbas Folcuinus. Nempe Rainerius, uti scribit antiquum Gemblacensis Monasterii Chronicon, toti Romano Imperio formidabilis dictam Abbatiam per nominationis violentiam dederat Herluino primo Gemblacensium Abbati, ideque merito fuit reus læsæ Majestatis. Cui enim Electos confirmare non licet, longè minus potest nominare, adeoque nec dare eligendi facultatem. Etiam Atrebatensis, licet Flandrorum esset Metropolis & Principis sedes, civitatis Clerus & populus eligendi Episcopi licentiam ac Electi Confirmationem numquam à suo, quousque ille recognovit Galliæ Coronam, Comite postulavit, sed semper à Rege. Nam & à Philippo Augusto accepit Privilegium sine prævia licentia eligendi. Horrenda illa inter Balduinum Comitem & Sanctum Fulconem Remensem Archiepi-

scopum lis eidem principio inhæsit. Vedastinii Monasterii commendam, à Carolo Simplice Francorum Rege datam Fulconi, sibi non datam invidit Balduinus, per immissos latrones trucidavit Sanctum Episcopum, atque ita Rege, quem multa rebellio impotentem fecerat, spreto & invito Abbatiam invasit. Porrò commendare Monasteria, eligendi facultatem dare, & confirmare Electos, spectant ad eandem potestatem. Et Gemblacenses Monachi, dum ab aula voluerunt pendere, atque Abbatem accipere, non ad Brabantiæ Ducem, sed ad Romanum Imperatorem parabant accedere. Et Fratribus Afflegemiensibus in erecti Monasterii diplomate concedit Henricus tertius Brabantiæ Dux, ut ipsi possint sibi Abbatem eligere, positumque super altare baculum illi committere, nullo Principe aut Episcopo contradicente. Non dicit, *Nobis aut successoribus nostris, sed nullo Principe contradicente*: Quod nempe talem potestatem in se necdum agnosceret, & Germanici Imperii, quod per verba, *Nullo Principe*, omnino intelligit, potestatem vellet à Brabantia exclusam. Et in Sclavorum Chronico Hemboldus Presbyter longam Henrici Leonis Saxoniæ Ducis cum Frederico primo Imperatore de investiendis & confirmandis Episcopis, seu de donandis Episcopatibus litem refert, quam potestatem Fredericus prætendebat spectare privativè ad Augustam Majestatem. Et hinc Henrico Duci, qui Sclavos Barbaros subegerat, pro magno indulsit privilegio, ut omnium illic suo gladio subactarum Regionum Episcopatus donaret. Et uti grande Lib. t. c. Privilegium Dux lætus accepit. Nam qui donat 69. 70. 73. Episcopatus, vocatur Episcoporum Dominus: quem esse solius supremi Principis ritulum affirmat ibidem Hartuicus Metropolita Hamburgensis. Et ad Arnoldum Bavariæ Ducem, in Henrici primi Imperialem electionem consentire nolentem, apud Luitprandum Ticinensis Ecclesiæ Diaconum dicunt ejus Proceres: *Æquum, justumque nobis videtur, ut à cæteris non dissentiens, hunc Regem eligeres, ipse verò te, ut tam fortunatum ac præditum viram hoc pacto bearet, animique tui feritatem mulceret, ut quod prædecessores tui non habuere, tibi concedatur, scilicet quatenus totius Boiariæ Pontifices tuæ subjaceant ditioni, tuæque sit potestatis uno defuncto alterum subrogare.* Lib. 2. cap. 7. *Igitur connivens Arnoldus huic optimo suorum Consilio, Henrici Regis miles efficitur, & ab eo concessit totius Boiariæ Pontificibus honoratur.*

Attamen de Roberto Hierosolymitano, Flandrensium Comite, ad ejus uxorem Clementiam scribit Sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis: *Relatum mihi est, quosdam Abbates in Flandria sic constitutos, at Comes vir vester nullam eis sua manu daret investituram*. Quod Abbatum Lib. 3. investituræ ob Romanæ Ecclesiæ decreta cessisset Ep. 59. obediens Robertus, prædicat Anselmus. At verò qui investiebat, etiam eligendi licentiam dare, Electosque confirmare olim omnino poterat & consueverat. Quare videtur solorum Flandrensium Episcoporum, & quorundam forsan Regalium Abbatum confirmatio ad Regem spectasse. Quid quid sit, etiam Britanniæ Du-

 cem,

cem, quod Episcoporum investituris renuntiasset, laudat Gregorius septimus in Epistola ad
Lib. 4. Rudolfum Archiepiscopum Turonensem. Quod
Ep. 13. item Robertus Normandiæ Dux donaret Abbatias, lucet ex variis litteris Sancti Anselmi ad Baldricum Priorem Beccensem. Hinc & Abbatissæ
Lib 3. Epist. 8. sine ejus licentia non poterant officio renuntiare.
14. 15. Dabat & Episcopatus. Quod enim Malgerus Rothomagensis Archiepiscopus nequidem in Pontificalibus Vicarium assumere potuerit sine ejus licentia, supra ostendi ex Chronico Monasterii Fontanellensis. Etiam Sancti Albini Andegavensis Monasterium sine prævia Comitis licentia eligere non poterat, uti patet ex Electionis decreto
Tom. 6. apud Lucam Dacherium. Et Arnulphum Lexoviensem Episcopum, sine sua licentia electum, adeò persecutus est idem Comes, ut Romam fugere ille debuerit, ipsumque consecrare vix ausus fuerit Innocentius secundus. Quod non solam eligendi licentiam donare, sed & eligendam personam designare Comes ille consuesset, scripsit idem Arnulphus ad Lucium secundum. Etiam in Vezeliacensis Abbatis electionem idem jus prætendit olim Comes Nivernensis: licet Regio & Apostolico Privilegio exclusus. Quod item Fredericus Lotharingiæ Dux Abbatias dederit, affirmat Richerius Monachus in Chronico sui Cœnobii Senoniensis. Nec desunt alia istiusmodi Ducum & Comitum quasi Privilegiatorum exempla. Exemplum singulare adducit, agens de Bernardi apud Bononi cellam Abbatis electione, Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis: *Facta est electio ista Consilio atque authoritate Domini Abbatis Maioris Monasterii, post excessum gloriosi Principis Odonis, à quo hujus rei curam susceperat. Qui hoc in Conventu Monachorum ritu celebri peracto, obtulit Fratrem prædictum nobilissimæ Comitissæ, sub cujus ditione locus iste consistit, & Stephano Comiti ejus Filio, à quibus donum Rerum temporalium, ad idem pertinentium Cœnobium, suscepit.* Eligendi licentia ab Odone Francorum Rege, electionis autem confirmatio & Abbatiæ concessio à Stephano Carnutensium Comite fuit
Ep. 107. postulata. Forsan inter Regem & Comitem erat istiusmodi concordatum.

Rectè verò Mathildim Abbatissam Cadomensem sine Roberti Normandiæ Ducis licentia non posse cedere scripsit Sanctus Anselmus. Etiam hanc licentiam Reges semper existimarunt ad suæ Coronæ dignitatem & jura pertinere. Hinc enim statuit, cui adfuit Apostolica Legatio, Synodus Francofordiensis: *De Abbatissis, quæ regulariter non vivunt, Episcopi requirant, & Regi an-*
Can. 47. *nuntient, ut ab honore priventur.* Quinimò res est antiquior. Etenim apud Sanctum Gregorium Turonensem Episcopum Haribertus Francorum Rex Sanctonensis, quæ Emerium ejusdem civitatis Episcopum sine sua licentia degradarat, Synodi Legatum Presbyterum ejecit a sua facie, & plaustro spinis suppleto impositum jussit deportari, dicens: *Putasnè, quod est super quisquam de filiis Clotharii Regis, qui Patris facta custodiat, quod hi Episcopum, quem ejus voluntas elegit, absque nostro judicio projecerunt?* Quin & Leontium Metropolitam Burdigalensem, facti Au-
thorem, mille aureis, & omnes Comprovinciales Episcopos mulctavit juxta eorum possibilita- Lib. 4. cap. 26.
tem. Et de Faraberto suo Antecessore scribit Regino Abbas Prumiensis: *Farabertus curam Pastoralem sua sponte per concessum Regis deposuit.*

CAPUT IX.

Nominandi Privilegium datum Regibus Francorum.

PRimum nominandi Privilegium Pippino Francorum Regi à Zacharia Pontifice fuit concessum, de quo apud Sanctum Lupum Abbatem Ferrariensem Wenilo Senonensis Metropolita & Gerardus Comes scribunt ad Sanctum Amulum Archiepiscopum Lugdunensem: *Ve-* Epist. 8.
stræ Prudentiæ Dominus noster Rex Carolus Calvus nobis jussit suggerere, non esse novitium aut temerarium, quod ex Palatio honorabilioribus maximè Ecclesiis procurat Antistites. Nam Pippinus, à quo per maximum Carolum & religiosissimum Ludovicum Imperatores duxit Rex noster originem, exposita necessitate hujus Regni Zachariæ Romano Papæ, in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus accepit consensum, ut acerbitati temporis industria sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur, ne fortè simplicitate Pontificum posset contingere, quod in hac Æduorum urbe evenit. Proindè suppetere, ut honorem à Romano Papa Majoribus ejus, Regibus & Imperatoribus concessum, & à Lugdunensis Ecclesiæ Metropolitanis nunquam hactenus infirmatum, à vobis nulla vestra injuria consequatur. Quidam existimant laudari hic Synodum Leptinensem aut Suessionensem, quibus Sanctus Bonifacius ex Zachariæ Pontificis delegatione præsedit. Verùm Pippinus tunc necdum Rex erat, sed Regiæ domus dumtaxat Major seu Præfectus, & privilegium videtur datum Regi. Videtur & datum Romæ in Synodo, cui ipse Pontifex præsedit.

Quidquid sit, non liberam quorumcumque, sed solorum suorum Palatinorum ad Episcopatus nominandorum facultatem Pippinus accepit. Erat facultas dispensatoria duplicis Canonis; nempe & Apostolici, mandantis Episcopum eligi à Clero & Populo; & Sardicensis, laicos etiam Palatinos vetantis evehi, non solum ad Episcopatum, sed etiam ad Presbyteratum aut Diaconatum. Et istud solum Privilegium Rex Carolus Calvus prætendebat sibi confirmari. Non enim quoscumque, sed suum Consanguineum Bernum, & suum Palatinum Godelsadum nominarat ad Episcopatus Augustodunensem & Cabilonensem. Verùm Sanctus Amulus generosè intercessit pro Canonicis electionibus, Bernum excussit ab Ecclesia Augustodunensi, & illi Alteum ordinavit adeò firmè, ut ipsi tanquam legitimo Episcopo Pallium postea à

Leo-

Leone quarto Pontifice, licet non impetrarit, postulaverit tamen Imperator Lotharius. Datum enim Syagrio istius Ecclesiæ Episcopo Pallii Privilegium à Sancto Gregorio Magno, Leo quartus respondit fuisse ob datas illi Sedis Apostolicæ vices personale. Godelsadus tamen Cabilonensem Ecclesiam obtinuit: forsan ex aliquo inter Carolum Regem, seu veriùs inter Lotharium Augustum & Sanctum Amulum concordato. Facta enim hæc sunt circa noni sæculi annum quadragesimum tertium, quo Lotharius, Ludovicus, & Carolus, Fratres Reges, in Burgundia horrendè pugnarunt, novam Regnorum fecere divisionem, atque ità pertinens ad Carolum Burgundia est in Lotharium translata. Hinc jam dictos Burgundiæ Episcopos quidem postulavit Carolus, sed eorum alterum Lotharius obtinuit, & memorato Altheo Pallium flagitavit. Etiam Caroli prætensionibus perrexit insistere. Hinc enim Sancti Amuli in Lugdunensem Cathedram primus successor Sanctus Remigius, acerrimus vindex Ecclesiasticæ libertatis, in tertia Valentina Synodo admittit *è servitio Principis*, utiquè per nominationem, *venientes Episcopos*, & dumtaxat addit, ut nemo indignus consecrari permittatur. Cunctos istiusmodi nominatos
Cap. 7. statuit à Metropolita & conprovincialibus Episcopis rigidè examinandos.

Quæstio est, an laudatum Pippini Privilegium fuerit perpetuum, an dumtaxat personale? Quidam volunt fuisse perpetuum. Probant ex Ludovici Pii Imperatoris post Aquisgranensem Synodum edito Capitulari, cujus hoc est caput secundum: *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine Sancta Ecclesia suo liberius potiatur honore, assensum præbuimus Ordini Ecclesiastico, ut scilicet Episcopi per electionem cleri & populi secundum Statuta Canonum, de propria Diœcesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur.* Notanda sunt verba, *Assensum præbuimus Ordini Ecclesiastico:* Edicere videntur Ludovicum Avi sui Pippini Privilegio ad cleri preces gratis renuntiasse, adeoque Privilegium fuisse perpetuum. Errare igitur videntur qui existimant Canonicas electiones fuisse restitutas à Carolo Magno. Et hinc ad laudatum Ludovici Capitulare scribit Jacobus Sirmondus: *Totum exstat in libro primo Capitularium, Capite octuagesimo tertio & sequentibus, id est, post Caput ultimum Capitularis Aquisgranensis Caroli Magni Regis. Immemor enim propositi & instituti sui Ansegisus, qui librum illum solius Caroli Ecclesiasticis legibus destinasset, has etiam Ludovici filii constitutiones injecit, quas quidem hoc anno post Synodum Aquisgranensem editas fuisse confirmant ea, quæ in capite tertio leguntur de Synodo illa, & Regulis Canonicorum & Sanctimonialium in ea constitutis.*

Respondeo tamen etiam à Carolo Magno ab-
Vide Tract. 46. Hincmari pag. 765. Noris. dicatas passim fuisse nominationes, & Canonicas electiones restitutas. Laudatum enim Capitulare esse non solius Ludovici, sed etiam ipsius Caroli, disertè Hincmarus, Francici Juris peritissimus, & Ansegiso Abbati ferè suppar, affirmat in litteris ad Ludovicum tertium Francorum Regem. Istius Juris æque peritus Sanctus Ivo Carnotensis Episcopus affirmat istud idem Ep. 12. cap. 3.
in litteris ad Manassem Archiepiscopum Remensem. Carolus Magnus Capitulare suum fuerat Ep. 102.
nominando quandoque prævaricatus, ideoque ipsum à Filio Ludovico innovari supplicarunt Episcopi, atque impetrarunt. Quocirca sui propositi immemor non fuit Ansegisus, sed Capitulare semel sub Carolo Rege positum censuit sub Ludovico non esse repetendum. Porrò Episcopi non uti gratiam, sed uti rem sibi per sacros Canones debitam postularunt electionum restitutionem. Ita evincunt hæc Capitularis verba: *Sacrorum Canonum non ignari*. Verùm Reges, Majestatem suam altisonis vocabulis exaltare consueti, Justitiam solent quasi gratiam impertiri. Laudati igitur Episcopi omninò censuerunt Pippini Privilegium fuisse personale. Et certè id persuadent ipsius etiam Wenilonis de illo verba: *Ut acerbitati temporis mederetur*. Notanda sunt & hæc verba: *Ne forte simplicitate Pontificum posset contingere, quod in hac Æduorum Urbe evenit*. Videtur Augustodunensis Ecclesia habuisse Schisma electionis, atque ità Carolus Rex utraque electione cassata nominasse Bernum. Ex quo vides Regias etiam in tali casu nominationes à melioribus Galliæ Episcopis fuisse rejectas. Successit Privilegium Ludovico secundo Imperatori ab Adriano secundo Pontifice concessum, quod supra relatum, atque expositum est ex Hugone Abbate Flaviniacensi.

Postea apud Francos ista Privilegia siluerunt. Etenim inter causas, ob quas Philippum pulchrum Regem excommunicavit Pontifex Bonifacius octavus, fuit attentatum nominationis. Et ad Eduardum tertium Angliæ Regem scribit, in litteris apud Thomam Monachum Walsinghamensem extantibus, de Philippo Valesio Francorum Rege Pontifex Benedictus duodeci-
mus: *Intelleximus falso & fallaciter suggestum tibi* A. 1336.
per eos, qui salutem & honorem tuum minimè diligunt, quod nos carissimo in Christo Filio nostro Philippo Regi Franciæ illustri, institutionem personarum Ecclesiasticarum concesserimus in omnibus Ecclesiis Regni sui, quæ omnimoda carere veritate noscuntur. Talia namque numquam fuerunt postulata à nobis, nec ea concessissemus quomodolibet, cum quantacumque instantia petita fuissent. Ex quo lucet Galliæ Reges usque ad illa tempora de tali privilegio vix cogitasse. Dico, *plus*: Quod enim Clemens septimus Antipapa omnium Antistitum nominandorum, & duas in quavis Ecclesia Præbendas donandi potestatem fecerit, habes apud Frossardum. Verùm Basileensis Synodus & Sanctio Pragmatica & dictis Regibus & Romanis Pontificibus pepererunt aliàs cogitationes. Antistitum nominandorum jus Carolo septimo quidem constantissimè recusavit Pius secundus, tandem tamen à Leone decimo consecutus est Franciscus primus. Pragmaticæ sanctionis odio Pontifex, nominandi cupiditate Rex ad firmanda famosa Concordata fuerunt tandem permoti. Sanctionem istam quavis via proscribi satagebat Romana Ecclesia. Ejus proscriptioni Antistitum nominationes invita quidem dedit, in istud tamen

men Canonum vulnus tandem descendit, quod Canouicæ electiones in Gallia vigerent quasi solo nomine, utpote quibus Rex passim designaret eligendam personam. Non solum Metropolitanas & Cathedrales, sed & Abbatiales ac Conventuales Ecclesias subjecit servituti nominationis, excipiens illas dumtaxat, quibus esset speciale Privilegium Canonicæ electionis. Variæ circa Concordatum hoc atque indultum moveri possint quæstiones: verùm illæ excedunt propositi nostri limites: videtique de ipsis possit Michael Roussel in Historia Pontificiæ jurisdictionis. Omittere tamen nolim viri Doctissimi Genebrardi de hisce concordatis judicium: *Leo Pontifen Pragmaticam sanctionem sustulit, concordata cum Rege Francisco agitans de nominatione Episcoporum & Abbatum, specioso prætextu, ut Rex propter electionum abusus Doctorem quidem vel LicentiatumTeologiæ, jurisve Canonici in celebri Accademia, ad Episcopatum; Religiosum ejusdem Ordinis, Doctorem similiter vel certè Baccalaureum earundem facultatum, ad Abbatiam nominare teneretur; revera autem ageretur mysterium illud iniquitatis, quo perditam Ecclesiam Gallicanam cernimus. Hinc enim ejus pernicies, in ea omnis generis Hæresium, Simoniarum, fiduciarum seminarium, scientiæ, virtutis, pietatis exterminatio, Regni pestis.* Consonat in opere de Sacerdotii, & Imperii concordia
L. 6. c. 9. Dominus Petrus de Marca: *Rex Franciscus primus, & Leo decimus inivere Concordata, quæ Pragmaticam quidem aboleant, sed leges tamen ad sananda hæc mala præscribant, quæ prorsus similes sunt iis, quæ in Pragmatica sanctione continentur, si electiones excipias, quæ mutantur in nominationem Regiam quoad beneficia, quibus per electionem provideri solebat. At Clero, qui se jure electionis privatum esse ægrè ferebat, viriliter intercessit publicationi hujus Concordati, & ad futurum Concilium Generale provocavit, quod ejus consilium approbavit Curia Parlamenti, quæ tam subitam mutationem, quæ magni momenti erat, concoquere statim non poterat.* Multis examinat Concordati justitiam, & tandem concludit pro facto Apostolicæ Sedis. Omninò enim varia necessitas Leonem Pontificem ad hæc indulta coegit. Calumniosæ Marci Anto-
Lib 3. c. 12. n 26. nii de Dominis in ipsa declamationes non sunt curandæ.

Etiam Gothorum in Hispania Regibus fuisse à Tarranocensi & duodecima præsertim Toletana Synodo datum nominandi privilegium, est suprà ostensum. Duravit usque ad Rodericum fatalem Regem, cui per Saracenos fuit erepta Hispania. Et quia Gregorio septimo Pontifice Canonicas restituente electiones, sub iisdem Saracenis gemebat adhuc, ideoque illius saluberrima Decreta recipere non poterat laudatum Regnum, ejus exactis Barbaris reparatores Reges etiam antiquum nominandi morem tentarunt reparare, imò & augere. Etenim Sanctum Portugalliæ Regem, quod omnia Ecclesiastica beneficia daret suo placito, graviter arguit Innocentius tertius. Reges Castellæ fuerunt pientiores: Quod enim Canonicas Episcoporum electiones permiserint, lucet ex Alexandri tertii litteris,
Lib. 2. Ep. 8. apud Gregorium nonum extantibus, ad Archiepiscopum Toletanum. Quod item Jacobus Aragoniæ Rex subactis Balearibus Insulia Episcopum semper nominare prætenderit, & solius primi nominationem obtinuerit, habes in antiquis indicibus rerum gestarum per Aragoniæ Reges. Lib. 5. tit. 3 cap. 21. Nempe Urbanus secundus Pontifex, sub quo Saracenorum jugum excutere cœpit Hispania, Gregorii septimi pro Canonicis electionibus Decreta mox ibidem publicavit, eorumque plenam observantiam & ipse, & præsertim Innocentii tertii Synodus Lateranensis tandem impetrarunt. Apostolicis postmodum reservationibus acriter restiterunt Reges varii, ideoque quod reservatarum Ecclesiarum Capitula eligere, & Pontificem offendere non auderent, etiam dictis Ecclesiis nominarunt Episcopos, ac violenter intruserunt. Lib. 24. cap. 16. *Erat illa tempestate*, inquit in Hispaniarum Historia Joannes Mariana, *moribus usurpatum, ne Episcopi Ecclesiis Hispaniæ darentur, nisi quos Reges postularent, nominarentque.* Utique per Ecclesiasticæ libertatis violentam invasionem, quæ semper accusabitur, & semper manebit. Loquitur de temporibus Xixti quarti, qui Henrico Regi dedit, *Ne externi homines amplius in Castella Sacerdotia expectarent.* Plures Regum ob nominandi abusum cum Romanis Pontificibus contentiones congerit Michael Roussel in Historia Pontificiæ jurisdictionis. Quibus tandem extinguendis nominandi facultatem Carolo quinto Imperatori ac Regi indulsit Adrianus sextus. Anteà ad Regias preces dabat Papa Episcopos: Verùm erant preces armatæ, solo nomine à nominatione diversæ.

Abbates, Præpositos, Priores & quosvis supremos Monasteriorum Præfectos, nec non & primas Cathedralium & Collegiatarum in Belgio & Burgundiæ Comitatu Ecclesiarum post Pontificalem dignitates nominandi indultum à Leone decimo accepit idem Carolus, tunc adhuc Archidux Austriæ. Verùm cum magnis contradictionibus. Quod enim dubium esset Pontificis diploma, solasque Apostolicas reservationes in Canonicarum electionum gratiam videretur excludere, Brabantiæ Abbates adversus Principem constanter intercesserunt. Dura lis tandem per initum cum Philippo secundo Rege Concordatum fuit extincta, atque ita memoratas dignitates nominandi jus eidem Regi lucidè tandem impertiit Xixtus quintus. Est tamen jus ac indultum dumtaxat temporale ad Regis vitam. Undè quotiescunque mutamus Principem, opus est novo indulto, & mors illius est reviviscentia Canonicæ electionis. Etiam Romanæ confirmationis onus est indulto annexum, quæ tamen ab Alberti Archiducis tempore non fuit in usu. Et istud substinuit usque huc Romana Ecclesia. Quæ pleraque videre possis in Chronico Monasterii Parcensis. Porrò omnium, Cameracensi excepto, in Belgio Episcoporum nominandorum jus perpetuum atque hæreditarium laudato Regi Philippo dedit Paulus quartus. Michael Roussel perperam affirmat & Episcoporum & Abbatum nominandorum indultum esse à Leone decimo.

Rogerio Siciliæ Principi quidam existimant

ab

ab Urbano secundo concessum fuisse nominandi indultum. At certum est labi. Diplomatis, quod quidem Cardinalis Baronius affirmat fictitium, nullus apex istud insinuat. Et de Regis Guilielmi Mali cum Adriano quarto Pontifice, quem Beneventi detinebat captivum, Concordatis scribit Sanctus Antoninus Archiepiscopus Florentinorum: *Quatuor Capitula Adrianus concessit, de Electionibus, Legationibus, Appellationibus, & Conciliis*. Per primum de electionibus capitulum aliqui intelligunt facultatem nominandi. At ipsos labi demostrant Regis in dicto Concordato verba: *De electionibus ita fiat. Clerici convenient in personam idoneam, & illud inter se secretum habebunt, donec personam illam Excellentiæ nostræ pronuntient. Et postquam persona Celsitudini nostræ fuerit designata, si persona illa de proditoribus vel inimicis nostris vel hæredum nostrorum non fuerit, aut Magnificentiæ nostræ non extiterit odiosa, vel alia in ea causa non fuerit, pro qua non debemus assentire, assensum præstabimus*. Nominandi jus sibi adeò non arrogat, ut nec eligendæ personæ designationem, imò nec eligendi licentiam prætendat, sed solum electioni ac Electo dandum consensum. Et hoc inter crimina, ob quæ Fredericum secundum degradavit Lugdunensis Synodus, nequaquam Antistitum nominationes produxit Innocentius quartus, sed solam electionibus illatam violentiam utique per designationem eligendæ personæ. Quod enim nominandi violentiam, à Patre suo Henrico sexto quandoque attentatam Fredericus solemniter apud Innocentium tertium Pontificem abjurarit, est suprà ostensum. Verùm posteriores ejus in Romanam Ecclesiam violentiæ Gregorium nonum Pontificem ad non solius Germaniæ, sed & utriusque Siciliæ Episcopatus reservandos, & nominandos Episcopos compulerunt, atque ita per Successores Pontifices Canonica electio plenè hic fuit tandem extincta. Eamque extinctionem Synodus Basileensis, Apostolicarum reservationum improbatrix acerrima, omninò improbavit, *Statuens ac definiens generalem reservationem omnium Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum, & Monasteriorum, ac dignitatum electivarum, per Romanum Pontificem de cætero non fieri, & facta uti non debere, reservationibus in corpore juris clausis, & his quas in terris Romanæ Ecclesiæ, ratione directi seu utilis dominii mediatè vel immediatè subjectis fieri contigerit, semper exceptis*. At verò utraque Sicilia ad directum Romanæ Ecclesiæ dominium lucidè tunc spectabat, ideoque perrexit Pontifex illic Episcopos nominare. Et hinc de Innocentio octavo & Alphonso Siciliæ Rege pacem stabilientibus, in istius vita scribit Onufrius Panuinus: *Pacis conditiones fuerunt, ut Rex Romanæ Sedi annuum vectigal penderet, Pontifex pro arbitrio omnia Regni Sacerdotia distribueret*. Nempe durante bello Rex Papale nominandi *jus inquietarat*. Quod jus firmavit etiam Sacro-sancta Tri-
S ff. 32. cap. 8. dentina Synodus: *Si quis dixerit Episcopos, qui authoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos, sed figmentum humanum, anathema sit*. Pro Italis per Pontificem nominatis Episcopis loquitur adversus Lutheranos & Calvinistas, garrientes Canonicam Episcoporum à Clero & populo electionem esse juris divini. Verùm Catholici Hispaniarum Reges traducta ad se utraque Sicilia Papale jus non nihil contrahi obtinuerunt. In Siciliæ Insula, quod Romanæ Ecclesiæ directum dominium prætendant esse extinctum, nominant Episcopos omnes; in Regno Neapolitano, quod directum Sancti Petri dominium istic agnoscant, nominant solos quosdam, juxta factam cum Pontifice distributionem. Nominare solebant solos ferè Hispanos, usque ad Philippi secundi cum utroque Regno Concordata, quibus ad indigenas etiam certo numero aut ordine nominandos ille se adstrinxit. Eodem fermè jure Rex gaudet in Ducatu Mediolanensi. Quod olim Mediolani Duces à Pio secundo Pontifice, & Ludovicus duodecimus Francorum Rex à Julio secundo obtinere non potuit, Hispanica pietas tandem impetravit. Quo pleno jure etiam gaudet in cunctis Ecclesiis Indiarum. Cristianam enim fidem illic plantavit.

Nominandi jus dudum prætenderunt etiam Reges Anglorum. Etenim à Patre suo Joanne abjuratam in Canonicas electiones violentiam resumpsit & insigniter auxit Henricus tertius, adversus quem Sanctus Edmundus Cantuariensis Archiepiscopus, novus Thomas Martyr, à Gregorio nono Pontifice impetravit Rescriptum, ut omnes Episcopatus & Abbatiæ, ultra medium annum vacantes, jure devoluto ad Primatis Cantuariensis provisionem pertinerent. Dictum Gregorium, quod à Rege in humani diei metum circumscriptus Decretum suum recantarit, atque ita Canonicas electiones multis exposuerit calamitatibus, gravissimè reprehendit Matthæus Parisiensis. Quod item nominandi jus A. 1242.
à Benedicto duodecimo Pontifice Eduardus tertius importunissimè ambierit, est supra ostensum. Successit Pseudo-Clementis septimi schisma adversus Urbanum sextum Pontificem, qui adhærentes sibi Anglorum Reges veritus offendere, lædi gravissimè & fere extingui permisit reservationes Papales, imò & Regis nominationes introduci. Electiones post extinctum à Constantiensi Synodo Schisma reponi ab Henrico sexto Rege postulavit Martinus quintus, verùm dolosa quorundam, facilius à Rege, quam à Cleri electione sibi spondentium Episcopatus, ambi- A. 1374.
tio fecit illum non exaudiri. Ita Polydorus Virgilius & Nicolaus Harpsfeldius testantur. Etiam de Eduardo tertio Rege, adversus Romanas reservationes pro Canonicis electionibus in vanum laborante, scribit Thomas Walsinghamensis:
Hoc adscribitur aliquibus, qui sciebant se potius per Fol. 183.
Romanam Curiam, quam per electionem ad dignitates Episcopales promoveri. Proindè nominandi privilegium Anglia nunquam habuit, sed Regia violentia est illic in Ecclesiasticas electiones grassata.

Etiam Scotorum Reges sine privilegio, Romana Ecclesia connivente, nominasse Episcopos & Abbates, affirmat Hector Boetius. Quomodo itero Poloniæ, Bohemiæ, Hungariæ, A. 1471

Daniæ,

Daniæ, ac aliarum gentium Reges aut supremi Principes jus nominandi acquisierint, posset facilè ostendi. Et de Paulo tertio ad Pontificatum recens evecto scribit in Historia Tridentini Concilii Petrus Suavis: *Cum in more positum esset, ut novus Pontifex Cardinalium Principes beneficio aliquo, gratiavè arctius sibi devinciret, Cardinalis Lotharingus & cæteri Galli Regis sui nomine postularunt, ut Duci Lotharingiæ gratiam faceret nominandi Episcopos & Cœnobiarchas suæ ditionis, quod privilegium Respublica quoque Veneta intra dominationis suæ fines poscere putabatur. Sed Pontifex respondit in Concilio, quod brevi convocandum esset, eam nominandi facultatem Principibus iis, quibus fuerat concessa, necessariè auferendam, Pontifices superiores sugillabat, neque æquum esse cumulo errorum aliquid superaddere, aut id in præsentia concedere, quod parvo post tempore magno suo cum dedecore esset revocandum.* Dignissimum Romano Episcopo responsum. Verùm illius executionem à Tridentino Concilio differri rationes persuaserunt,

Lib. 1. §. 63.

DIS-

DISSERTATIO IV.

DE LAICA ANTISTITUM INVESTITURA.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Investituræ exordium ac decursus.

AICAM Antistitum Investituram exponit in sacri Belli Historia Guilielmus Metropolita Tyriorum: *Inoleverat consuetudo, præsertim in Imperio, quod defungentibus Ecclesiarum Prælatis, annulus & virga Pastoralis ad Dominum Imperatorem dirigebantur. Undè postmodum unum quemlibet de familiaribus & Capellanis suis investiens, ad Ecclesiam vacantem dirigebat, ut ibi Pastoris fungeretur officio, non expectata Cleri electione.* Consonat in vita Sancti Ortbonis Bambergensis Episcopi Andreas ibidem Abbas Sancti Michaelis: *Hoc tempore Ecclesia liberam electionem non habebat, sed cum quilibet Antistes viam universæ carnis ingressus fuisset, mox Capitanei civitatis illius annulum & virgam Pastoralem ad Palatium transmittebant, sicque Regia authoritas, communicato cum Aulicis consilio, orbatæ plebi idoneum constituebat Præsulem.* Et in Ecclesiæ Cameracensis Chronico, de Gerardi Episcopi morte tractans, Baldricus Episcopus Tornacensis: *Henricum Regem adeunt Dominus Præpositus, & Archidiaconus, aliique Archidiaconi cum Casatis, reportantes baculum Pontificalem, & nuntiantes Episcopi sui depositionem.* Asserere videntur nominationem fuisse semper adjunctam investituræ. Eas tamen frequenter fuisse separatas, & à Regibus investientibus permissam electionem Canonicam, lucidum est & suprà abundè ostensum. Et apud Guilielmum Monachum Malmesberiēsem exstat authenticum privilegium, quo Edgarus Anglorum Rex Glastoniensi Monasterio in perpetuum concedit liberam Abbatis electionem, sibi tamen ac suis Successoribus reservans jus investituræ. Quod Galliæ Reges dudum id ipsum actitarint in omnibus suis Ecclesiis, lucet ex variis Epistolis Sancti Ivonis Episcopi

Lib. 1. c. 13.

L. 1. c. 6.

Lib. 3. cap. 63.

Carnutensis. Et apud Lucam Dacherium exstat Epistola, qua Urbanus secundus Pontifex Clerum & populum Cameracensem, quod Manassem à se Canonicè electum vellent ab Henrico quarto Augusto investiri, gravissimè arguit, & Ecclesiæ Atrebatensi, Apostolicæ Sedis Decreta veneranti, proprium deinceps Episcopum donavit. Etenim & summus hac in re prævaricator Henricus plenam quandoque Electoribus libertatem dabat, etiam citra designationem personæ.

Porrò baculus & annulus sunt propria Antistitum ornamenta, ideoque qui illa à legitima potestate accipit, meritò dicitur de Episcopatu vel Abbatia investiri. Hujusmodi porrò investitura est mos antiquissimus. Etenim de Sancto Valentino, nono Tongrensis Episcopo Ecclesiæ, scribit magnum Belgii Chronicon: *Iste vir sanctus, cum ad extrema vitæ vergeret, baculum Pastoralem super Altare Beatæ Mariæ Virginis ponens, sub indissolubili anathematis animadversione vetuit, ne quis ipsum indè temerarius tolleret, donec per Christi revelationem communis electo idoneum Episcopum inveniret.* Et de ejus Successore Sancto Servatio: *Angelus Domini humilem Servatium de terra erexit, & baculum Pastoralem de Altari sumptum porrexit, sicque disparente Angelo fuit consecratus Episcopus.* Et de Sancto Huberto primo Leodiensium Episcopo: *Angelus Sergio primo Papæ baculum Pastoralem Beati Lamberti attulit, & ei nomen Huberti, & ut hunc Successorem substitueret, indicavit.* Et de Henrico tertio, ejusdem Ecclesiæ Episcopo, in Lugdunensi Synodo per Gregorium decimum degradato: *Episcopium per traditionem annuli sui in manus Papæ resignavit.* Et de Ebbone Remensi Metropolita, quosdam malè investitos & consecratos Episcopos revestiente ac reconciliante, ad Nicolaum primum Pontificem scripsit è Trecensi Synodo Francorum Rex Carolus Calvus: *Omnes Suffraganei, qui eo absente*

absente ordinati fuerunt, anulos & baculos, &
suæ confirmationis scripta, more Gallicarum Ecclesiarum, ab eo acceperunt. Quod ipsum memorat
quinta actio secundæ Synodi Suessionensis. Ad
eundem Regem de Sancto Actardo Turonensi
Ep. 29. Archiepiscopo scribit Pontifex Adrianus secundus: *Per ferulam, pitacium, & auulum, nec*
non & per nostræ authoritatis liberale Decretum constituimus Archiepiscopum. Pitacium erat translationis codicillus, distinctus à litteris executorialibus ad Ecclesiam Turonensem. Et de Stephano
nono Pontifice, Sanctum Petrum Damiani ad
Hostiensem Episcopatum promovente, scribit
in bujus vita Joannes Mnnachus: *Mox ipsius arripiens dexteram, annulo simul ditavit & virga, quibus videlicet arrhis Hostiensem et desponsavit Ecclesiam.* Et de Gormaricensis, per Sancti Marti-
Cap. 84. ni Turonensis Cathedrale capitulum fundati,
Monasterii electo, quem Advocatiæ titulo Andegsvensis Comes prætendebat investire, Abbate
statuit in Turunensi Concilio Urbanus secundus: *Perpetuo Decreto ratum esse præcepimus, ut*
Gormaricensis Ecclesiæ Electus de beati Martini sepulchra baculum sumat, item defuncto Abbate semper
ad eundem locum baculus referatur, ut super illa
sanctissima Apostolici Confessoris membra communi
Decani & capituli jussu signum illud Pastoralis regiminis semper accipiatur, salvo Turonensis Archiepiscopi jure, quod in Abbatis ordinatione secundùm
Tom. 6. *communem Ecclesiæ consuetudinem exercendum est.*
Extat Decretum apud Lucam Dscherium. Et
novello Affligemiensi Monasterio Henricus tertius Brabantiæ Dux concessit de suo gremio Abbatem eligere, positumque super Altare baculum ipsi committere: *Nullo Principe, nullo Episcopo contradicente.* Abbatem non solùm à Laica,
sed etiam ab Episcopali investitura voluit esse
exemptum. Erat datæ confirmationis ritus. Uti
enim Metropolitas Papa aut Patriarcha per Pallium, ita Episcopos, Abbates, ac Abbatissas
Metropolita, Episcopus, ac quandoque Ecclesiasticus Pstronns per annulum aut baculum investiebat & confirmabat. Notanda sunt Urbani
verba de baculo: *Signum illud Pastoralis regiminis.*
Hinc illum Episcopis dari scribit prima sub Ludovico Pio habita Synodus Aquisgrsnensis. Addit & de Annulo: *Datur & annulus, propter signum Pontificalis honoris, vel signaculum secretorum.*
Nam multa sunt, quæ carnalium & minus intelligentium sensibus occultantes Sacerdotes quasi sub signaculo condunt, ne indignis quibusque Sacramenta Dei
aperiantur. Aliam rationem in litteris ad Nicolaum secundum Pontificem adducit Sanctus Pe-
L. 1. Ep. 6. trus Damiani: *Episcopus est vir & sponsus Ecclesiæ*
suæ, quod perhibent & annulus desponsationis, &
virga commissionis. Hinc Abbates & Abbatissæ
olim per solùm baculum, Episcopi autem per baculum simul & annulum passim fuerunt investiti.
Quod Roffensem Episcopum de spiritualibus per
librum, de Regalibus seu temporalibus per annulum investiverit Cantuariensis Archiepiscopus, affirmat Radolphus de Diceto. Dico,
A. 1182. *Passim:* Quod enim Henricus tertius Imperator
etiam Abbatissas investiverit per annulum, ha-
Fol. 107. bemus in magno Belgii Chronico. Quod item

Archidiaconum suum Magalonensis Episcopus Cap. 12.
per annulum investiverit, testatur apud Gregorium nonum Innocentius tertius ad titulum de
sententia & re judicata. Eodem modo etiam Canonicum Cameracensem investivit Cælestinus Lib. 3.
tertius. Quod nempe non dumtaxat inter Episco- tit. 8. c. 4.
pum, sed etiam inter quemvis Clericum & titularem ejus Ecclesiam sit conjugium spirituale.
Ex quo autem Episcopi & Abbates vix amplius
eligi, sed per Laicos Principes nominari, adeoque non amplius per Metropolitas, sed per solùm Romanum Pontificem cæperunt confirmari,
quasi cessavit omnis jam dictus Ecclesiasticæ investituræ ritus: quod nempe passim jam per codicillos confirmentur. Et quos in suo Consistorio
præsentes Papa confirmat, non per annulum, aut
baculum investit, sed per mantellum. Romanus Pontifex semper fuit per Mantum investitus.
Hinc enim de Hunorio secundo, non satis Canonicè electo, ideoque volente celebrari secundam
electionem, in sacri Belli Historia scribit Guilielmus Metropolita Tyriorum: *In conspectu fratrum* Lib. 13.
Mitram & Mantum sponte refutavit atque deposuit. c. 15.
Quia nempe per ipsum à seniori Cardinale fuerat investitus. De electis Pontificibus frequenter apud antiquos legis: *Immantaverunt eum.*
Hinc Cardinali Octaviano, contra Alexandrum tertium Schismaticè electo, malè impositum Msntum prudentibus viris movit risum,
fecitque præsagium infelicis eventus.

Laici Principes semper investierunt per baculum aut annulum, diverso tamen modo.
Etenim de Ruzellini Fuldensis Abbatis electione agens Lambertus Schafnaburgensis, ait, quod
Henricus quartus Imperator primum suffragium
dederit, statim investierit per pedum, atque
tunc alii electores suo etiam suffragio sint Ruzellinum prosecuti. Eodem ferè modo in Egelberti Trevirensis Archiepiscopi electione process- A. 1075.
sisse affirmat Magnum Belgii Chronicon. Et Fol. 127.
modum meritò improbat, aiens esse intrusionem: erat enim violenta eligendæ personæ
nominatio, adeoque intrusio palliata. Meliores Principes semper post factam Canonicè electionem dumtaxat investierunt. Rationem dat
in Citizensis Ecclesiæ Chronico Paulus Langius: *Ren electionem per investituram confirma-* A. 1088.
re noluit. Investitura, inquam, erat electionis
confirmatio, seu Regii in factam electionem
consensus, cæremonia & ritus, ideoque illa
debebat omninò esse posterior. Hinc Principem, qui cunctis electionibus adesse non posset, solebat investiendus accedere, ideoque Othonem secundum Imperatorem, qui Sancto Geberado Constantiensis Ecclesiæ Electo baculum
& annulum transmisit cum codicillis, uti de
singulari gratia laudat ejusdem Ecclesiæ Chro- Episc. 16
nicon. Laudari dignus est etiam Henricus secundus Imperator, qui baculum quandoque
Domini Salvatoris statuæ dabat in manus, dicens Electo: *Eum inde accipe, neque sis hominis* L. 5. c. 4.
pro illo debitor. Ita scribit Glaber Rudolphus.
Et Eduardum tertium Anglorum ante Normanos Regem, quod non Regia authoritate,
sed Apostolica Nicolai secundi Pontificis vice investi-

vestire se fateretur, rectè in illius vita prædicat Abbas Aldredus. Nempe titui isti nescio quid Lib. 1. c. 16. veneni inesse Christiani Principes à Spiritu Sancto docti semper adverterunt.

Quæstio est de exordio. Henrici quinti Imperatoris ad Paschalem secundum Pontificem, & componendas has lites in Galliam legatio per Brunonem Trevirensem Archiepiscopum asseruit ipsum esse antiquissimum Imperii morem à temporibus Sancti Gregorii Magni. Ita in vita Ludovici Grossi Francorum Regis refert Abbas Sugerius. In Henrici quarti Apologetico libro Waltramus Naumburgensis Episcopus vult esse longè antiquiorem: *Legitur in libris Regum &* Cap. 9. *Machabæorum, quod à Regibus Gentilibus ac Judæis Sacerdotes investituras accipiunt in Judaismo. A Petro autem usque ad Silvestrum, qui Constantinum baptizavit, Imperatores Romani erant Gentiles, & Christianorum persecutores, & in fundis ac in rebus pauperes erant Ecclesiæ, & à timoratis Christianis, qui tunc pauci erant Romæ & alibi, constituebantur Episcopi. Postquam autem à Silvestro per Christianos Reges ac Imperatores dotatæ, ditatæ & exaltatæ sunt Ecclesiæ in fundis & aliis mobilibus, & Jura Civitatum in Theloniis, Monetis, Villicis, & Scabinis, Comitatibus, Advocatiis, Synodalibus bannis per Reges delegata sunt Episcopis, congruum fuit & consequens, ut Rex, qui unus est in populo & caput populi, investiat ac inthronizet Episcopum, & contra irruptionem Hostium sciat, cui Civitatem suam credat, cum jus suum in domum illorum transtulerit.* Regiis in Ecclesias translatis feudis vult deberi investituram Episcopi, ideoque hanc statim à Magno Constantino cœpisse. Esse putat morem Judaicum à Constantino introductum in Ecclesias. Hinc adjungit: *Longè etiam ante Decretum Adriani Papæ, ejusque Successorum, Reges, qui erant uncti, & Majores domus investituras Episcoporum fecerunt, scilicet Dagobertus, Sigibertus, Theodoricus, Hildericus, Pippinus filius Beggæ, Majordomus, Theobertus. Ab his inthronizati sunt Remaclus, Amandus, Audomarus, Autpertus, Eligius, Lambertus, aliique sanctissimi Præsules. Postquam autem Romani desciverunt à Græcis Imperatoribus, Papa Stephanus ob infestationem Longobardorum venit Parisios, & assensu Romanorum & Francorum in Regem & Imperatorem unxit Pippinum. Ibi de investiendis Episcopis per Reges antiquam consuetudinem confirmavit.* Investituram à Romano Imperio vult demigrasse ad Merovingios Francorum Reges, ac per Stephanum secundum Pontificem fuisse in Pippino ac ejus posteris probatam & confirmatam.

Verùm fabulosa & palam falsa est utraque opinio. Opinio communis affirmat esse Adriani primi privilegium, datum Carolo Magno. Scribit enim Sigebertus Monachus Gemblacensis: *Carolus Romam redit, Synodum constituit cum Adriano Papa, aliisque centum quinquaginta tribus Religiosis Episcopis & Abbatibus, in qua Adrianus Papa cum universali Synodo dedit jus eligendi Pontificem & ordinandi Apostolicam Sedem, dignitatem quoque Patriciatus. Insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas Provincias ab eo investituram accipere definivit, & ut nisi à Rege laudetur ac investiatur Episcopus, à nemine consecretur. Omnesque huic Decreto rebelles anathematizavit, & nisi resipiscerent, eorum bona publicari.* Quod ipsum in Sigeberti supplemento asseverat Robertus Abbas Montensis, ajens istud Adriani privilegium fuisse unicum & palmare Henrici quarti Imperatoris adversus contraria Gregorii septimi Decreta fundamentum. Apud A. 1111. Mariani Scoti continuatorem Abbatem Dodechinum Henricus V. Imperator protestatur esse antiquissimum, antè annos quadringentos datum Carolo Magno, & per sexaginta tres Romanos Pontifices continuatum privilegium, ideoque per Paschalem secundum non posse auferri. Matthæus Parisiensis aliquantulum dissonat: Illic A. 1110. enim Henricus Augustus ait esse privilegium trecentorum dumtaxat annorum usurpatum sub Pontificibus tantum sexaginta. Esse interim ait non gratuitum, sed onerosum privilegium, utpotè quod Carolus quasi emerit donatione plurimo- A. 1113 rum Ducatuum, Marchionatuum, Comitatuum, aliorumque Imperialium feudorum, quibus pauperes tunc Ecclesias dotavit atque honoravit. Idem affirmant Radulphus de Diceto, & alii antiqui plures. Nam & Gratianus adducta Sigeberti verba, uti legitimam Synodum, Decreto suo inseruit, subjungens & aliam Leonis octavi Pontificis, istud ipsum concedentis Othoni primo Imperatori: *Ad exemplum beati Adriani, Apostolicæ Sedis Antistitis, qui Domino Carolo, victoriosissimo Regi Francorum & Longobardorum, Patriciatus dignitatem ac ordinationem Apostolicæ Sedis, & investituram Episcoporum concessit, ego quoque Leo Episcopus, servus servorum Dei, cum tota Clero & Romano populo, constituimus & confirmamus, concedimus atque largimur Domino Othoni Regi Theutonicorum, ejusque Successoribus hujus Regni Italiæ in perpetuum, facultatem eligendi Successorem atque Summæ Sedis Apostolicæ Pontificem ordinandi, ac per hoc Archiepiscopos seu Episcopos, ut ipsi ab eo investituram accipiant, & consecrationem undè debent, exceptis his, quos Imperator Pontificibus & Archiepiscopis concessit. Quod si à Clero & populo quis eligatur Episcopus, nisi à supradicto Rege laudetur & investiatur, non consecretur.* Apud Guilielmum Malmesberiensem etiam Gregorius sextus Pontifex in mortis lecto concionatur ad Clerum & populum Romanum: *Laudatus est olim prædicandæ memoriæ Prædecessor noster Adrianus primus, quod Ecclesiarum investituras Carolo Magno concesserit, ita ut nullus Electus consecraretur ab Episcopo, nisi priùs à Rege insigniretur & annulo & baculo. Contra laudatur in nostri sæculi Pontificibus, quod has donationes tulerint Principibus. Poterat tunc laudabiliter concedi, quod nunc laudabiliter debet auferri. Cur ita? Quod erat animus Magni Caroli adversus avari-* Fol. 84. *tiam invictus, qui nihil per avaritiam disponeret, sed juxta sacra Canonum scita Religiosas personas Ecclesiis introduceret.* Adducit & alias rationes.

In Leonis octavi Decreto notanda sunt hæc verba: *Eligatur Episcopus*. Edicunt Episcopos, aliosque Antistites Canonicè eligendos, ideoque nequaquam nominationem, sed solam legitimè electorum investituram Regibus concedunt.

Notanda sunt & verba: *Exceptis his quos Imperator, &c.* Ejusmodi fuit Roffensis in Anglia Episcopus, Cantuariensis Ecclesiæ vacantis Administrator, & absentis aut impediti Archiepiscopi perpetuus Vicarius, quem ideò à Regia investitura plenè exemptum, & à dicto Archiepiscopo semper investitum fuisse, imò & nominatum, testantur Radulphus de Diceto, & Gervasius

A. 1182. Monachus Cantuariensis. Ejusmodi erant omnes nulla Regalis feuda habentes Episcopi, quorum unum Italum, quod sibi à Domino Papa, non à Rege asseveraret esse Episcopatum, ex Henrici sexti Imperatoris jussu fuisse militum alapis &

Lib. 4. cap. 16. pedibus protritum testatur in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis. Afflegemiensium & Gormaricensium Abbates fuisse etiam ab Episcopali investitura exemptos, ideoque pedum de Altari sumpsisse, est suprà ostensum. Regalia enim feuda fuisse investituræ fundamentum, Henricus quintus Imperator est suprà confessus. Quod ipsum profitetur memoratus Waltramus Episcopus Naumburgensis. Notanda sunt item hæc verba: *Ad exemplum beati Adriani, &c.* Ostendunt Sigebertum Gemblacensem, tanquam qui in Gregorii septimi Pontificis odium, & Henrici quarti Imperatoris gratiam finxerit, atque in Ecclesiam sparserit memoratam Adriani Pontificis Synodum, sine fundamento à quibusdam reprehendi: Eum quippè Leo octavus dudum antecessit; etiam Gregorius sextus.

Istam tamen Adriani Synodum, magnoque Carolo datum ab ipsa privilegium esse fictitia & fabulosa Dominus Cardinalis Baronius rectissimè affirmat. Etenim nec Eginardus, nec Sancti Galli Monachus, nec alius quis Carolinæ vitæ Scriptor, nec alli Francorum vetusti Annales istius Synodi meminerunt. Et Caroli Magni, Ludovici Pii, Lotharii, eorumque Con-Regum aut Successorum temporibus Episcopatus concessio non dicebatur investitura. Nec eorum quisquam legitur ullum Episcopum aut Abbatem investivisse. Apud solum Belgii Chronicon lego de Ludovico Pio, & Sancto Frederico Episcopo

Fol. 55. Ultrajectensi: *Ludovicus Frederico per Pastoralem baculum seu annulum investituram Episcopatus dedit.* Recentior est iste Author, utpotè qui sub Carolo Audace, Belgarum & Burgundionum Principe vixit: & ex quo fonte hauserit istam Sancti Frederici investituram, ignoro. Quidquid sit, esse spurios istius Synodi natales evincit dati Carolo Magno Romani Patriciatus mendacium. Etenim Carolum dudum anteà fuisse Romanorum Patricium, ostendunt Pauli primi & Stephani quarti Pontificum Epistolæ, habentes hanc Epigraphen: *Dominis excellentissimis filiis, Carolo & Carolomanno, Regibus Francorum, & Patriciis Romanorum.* Patriciatum istum Pippino hæreditarium dederat Stephanus secundus. Lucet ex Epigraphe hujus Epistolæ: *Dominis excellentissimis filiis, Pippino Regi, seu Carolo & Carolomanno item Regibus, & utrisque Patriciis Romanorum.* Et in libro de conservanda Ecclesiæ unitate rectè scribit Venericus Episcopus Vercellensis: *Legitur Stephanum Papam venisse ad Regem Pippinum, & postulasse patrocinium ejus contra Hastulphum Regem Longobardorum, ac ipsius patrocinii gratia decrevisse quemlibet deinceps Regem Francorum esse Patricium Romanorum.* Titulum hunc esse Adriani primi donum errarunt etiam in libro de translatione Imperii Marsilius Patavinus, & Pandulphus de Columna, ac in libro de Romani Imperii juribus Lupoldus Bambergensis. Ejus tamen virtutem hic rectè exponit: *Per hunc Patriciatum intelligitur dignitas puniendi crimina, & cognoscendi de causis sæcularibus in urbe, vel intelligitur Advocatia Ecclesiæ Romanæ.* Prætereà in superius laudato de Ecclesiasticis electionibus fragmento scribit, qui sub Ludovico Pio vixit, Florus Magister: *In Romana Ecclesia usque in præsentem diem cernimus absque interrogatione Principis, solo dispositionis divinæ judicio, & fidelium suffragio, legitimè Pontifices consecrari.* Utique ex antiquæ & barbaræ violentiæ remissione, Benedicto secundo factæ per Constantinum quartum. Romani Pontificis promotio tunc à Regis nominatione erat adeò libera, ut nec Regio consensu esset illi opus. Hunc usurpare primus cœpit Ludovicus Pius, de quo Bertiniani Francorum Annales; *Gregorius quartus non priùs ordinatus est, quam Legatus Imperatoris Romam venit, & electionem populi, qualis esset, examinavit.* Erat omninò nova violentia: Hinc enim & Sergium secundum, & Leonem quartum sine Lotharii Augusti, cujus minas spernebant, consensu Romanus Clerus & populus ordinarunt. Quare lucet Carolo Magno nullum nominandi Pontificis, seu quovis modo ornandæ Sedis Apostolicæ datum fuisse ab Adriano primo privilegium, adeoque à Leone octavo Pontifice & tot Scriptoribus laudatam Synodum esse figmentum.

Cap. 10. & 11.

Cap. 13.

Pergit laudati Flori fragmentum: *Romani Pontifices etiam omnium Regionum & civitatum,* quæ Metropolitico aut Primatiali Apostolicæ suæ Sedis juri subjectæ sunt, *juxta antiquum morem eadem libertate ordinant atque constituunt Sacerdotes. Nec adeò quisquam absurdus est, ut putet minorem illic sanctificationis divinæ esse gratiam, eo quod nulla mundanæ Potestatis comitetur authoritas.* Hinc Carolo Magno, roganti Italiæ & Tusciæ Episcopos deinceps non promoveri per Simoniam, respondit Adrianus primus: *Absit à nobis, ut super tales viros, veritate comperta, manus consecrationis imponeremus, sed nec ad audiendum aures inclinaremus, etiamsi quælibet nobis Potestas tales Acanonistas viros poposcisset consecrari. Quia nunquam nos in qualibet electione invenimus, nec invenire habemus: sed neque vestram Excellentiam optamus talem rem incumbere. Sed qualis à Clero & plebe, cunctoque populo electus Canonicè fuerit, & nihil sit quod sacro obsit Ordini, solita traditione illum ordinamus.* Episcoporum electiones affirmat illic plenè fieri secundùm Canones, nullamque eis misceri Laicam potestatem, nisi forsan poscendo, seu apud Apostolicam Sedem pro factæ electionis confirmatione supplicando. Addit etiam sese nullis usquam misceri electionibus, sed plenam permitti libertatem, hortaturque ut & Carolus in Francorum Regno agat id ipsum. Quod nempe etiam illic nullum esset

fet investiendi privilegium. Scripta est enim ista Epistola octavi sæculi anno octogesimo quarto, undecim annis post memoratam à Sigeberto Synodum. Si Italiæ ac Tusciæ Episcopos investire potuisset Carolus, Simoniacorum promotiones impedire, non Adrianus, sed ipsemet debebat. Eidem Principi, Ravennatis Episcopi electioni adesse suos Legatos prætendenti, laudatus Pontifex denuò rescripsit: *Nos nullo modo meminimus, neque à Prædecessoribus nostris Summis Pontificibus, neque à præcellentissimo genitore vestro Domino Pippino, neque à vestra in triumphis Regali victoria Missum ad electionem Ravennæ directum esse, tam in electione Joannis Archiepiscopi, quam in electione Gratiosi*, Liberam secundùm Canones electionem constanter asseverat illic semper viguisse. In nupero Patris sui Pippini, qui à Desiderio Longobardorum Rege nominatum ac intrusum Hucbaldum extruserat, facto se fundabat Carolus. Verùm ad Stephani secundi Pontificis, Regii brachii auxilium implorantis, preces factum fuisse reposuit Pontifex, ideoque non posse trahi in exemplum. Scripta est Epistola octavi sæculi anno octogesimo septimo, & Investituræ privilegium tunc illic Carolus adeò non habuit, ut nec haberet jus Regii consensus. Ficta igitur est ista Synodus, ipsámque legitimare gratis tentat in suis ad laudatum fragmentum notis Stephanus Baluzius. Quod Reatinum posteà Episcopum sine suo assensu consecrari non permiserit Imperator Lotharius, fuit novum genus violentiæ.

Quæstio est, an etiam Leonis octavi Synodus sit supposititia ac ficta? Quidam affirmant. At sine fundamento. Etenim istud privilegium, tanquam à Leone datum, disertè laudant in Edicto, quod Romanæ Ecclesiæ jura ac patrimonia confirmarunt, Otho primus Imperator & Henricus sanctus, nec non in dicti Leonis adversus Benedictum quintum Romana Synodo Benedictus Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus. Et de Othonis primi Imperatoris adversus Joannem duodecimum Pontificem Gestis agens Luitprandus Diaconus Ticinensis, scribit de Romano populo: *Cives Sanctum Imperatorem cum suis omnibus*
L. 6. c. 6. *in urbem susciplunt, fidelitatemque promittunt, hæc addentes & firmiter jurantes nunquam se Papam electuros aut ordinaturos præ er consensum atque electionem Domini Imperatoris Othonis Cæsaris Augusti, filiique ipsius Regis Othonis*. Exindè Joannem Papam Synodaliter damnari atque ejici curavit Otho, ac in illius locum Leo octavus est promotus. Eundem à Joanne per corruptum pecunia populum restituto, ejúsque Successore Benedicto quinto ejectum Otho potenter restituit, Benedictum deportavit in Germaniam, atque ita Leonem sibi plurimum obligavit. Et quidem Romanæ Ecclesiæ dumtaxat Protoscriniarius, id est, homo Laicus, Curialis, Neophytus, rerum Ecclesiasticarum imperitus erat Leo, ideoque omninò probabile est, quod per ejusmodi Synodale indultum fuerit Othoni gratificatus. Præfatum populi promissum videtur omninò adimplevisse.

Etiam Gregorii sexti in mortis lecto extrema oratio est suspecta de spuria suppositione. Ex eo quidam probant, quod Gregorius septimus fuerit primus Laicæ investituræ impugnator atque damnator, adeoque Gregorius sextus nequeat similia fuisse locutus. Sed scrupulum istum dissipat Guilielmus Malmesberiensis, scribens de Gregorio septimo: *Hic quod alii mussitaverant, palam extulit, excommunicans Electos qui investituram Ecclesiarum de manu Laici per annulum & baculum acciperent*. Gregorius ergo sextus Laicas investituras, licèt sub anathemate non damnarit, omninò potest improbasse. Verùm non Romæ, sed in Cluniacensi Monasterio, illuc ab Henrico tertio Imperatore deportatus ob impositum ipsi Simoniacum Papatus ingressum, est mortuus ac sepultus, ideoque moribundus nequiit Romæ ad suum Clerum fuisse talia concionatus. Plura iste sermo continet à vero aliena. Quapropter Guilielmus Tyriorum Archiepiscopus rectè dixit Laicas investituras esse Regiam consuetudinem: Consuetudinem immemorialem, cujus originem distinctè ignoramus. Quod ipsum in litteris ad Germanici Imperii Clerum & populum affirmat Gregorius septimus: *Henricus* Lib. 4
Rex consuetudines superbiæ contra libertatem Sanctæ Ep. 3.
Ecclesiæ inventas non defendat.

CAPUT II.

Expediuntur variæ Quæstiones.

Quæstio prima est, an Laica Antistitum investitura sit Carolo Magno antiquior? Respondeo esse. Etenim de Sancto Romano Rothomagensi Archiepiscopo scribit in ejus vita Author antiquus: *Rex* Clodoveus secundus, Carolo Magno anterior, *Convocatis tam Episcopis quam Abbatibus, baculum illi contulit Pastoralem. Intronizatur ergo Pontificali apice*. Et de Sancto Bonito, qui sub Sigiberto Francorum Rege rexit Claromontanam Ecclesiam, ad Nicolaum secundum, & ad Alexandrum secundum Pontifices scribit Sanctus Petrus Damiani: *Nec te,* L. 1. Ep.
felix Bonite, prætercam, qui hac dumtaxat occasio- 9 10.
ne percepta, quoniam de manu Regis, Laici videlicet hominis, traditionem Ecclesiæ te suscepisse contigerat, Cathedram contempsisti, atque ad remotioris vitæ custodiam te protinus contulisti. Ex quo vides Laicam investituram, non a Gregorio tantum septimo, sed etiam à melioribus istorum temporum Episcopis damnatam fuisse, & sui ipsius degradatione punitam. Insuper vides esse vetustissimam consuetudinem, forsan una cum nominandi violentia à Barbarorum Regibus assumptam. Sanctus tamen Romanus scribitur fuisse Canonicè electus. Adeò illam ab Adriano primo non accepit Carolus Magnus, ut ipsam, dum à variis Barbarorum abusibus expurgavit Ecclesiam, videatur spontaneus abjecisse. Quando & qualiter postmodum resumpta sit, ignoro.

Et

Et hinc non solùm Occidentis Imperium, sed omnia Barbarorum ibidem Regna invasit abusus. Quin & Imperium Orientis. Etenim de Georgio Cyprio Patriarcha Constantinopolitano scribit Nicephorus Gregoras: *Ab Imperatore*, Andronico Palæologo, *post debita suffragia & testimonia designatus est, & Pastorale pedum in Imperatorio suggestu, veteri more ab Imperatore porrectum, accepit.* Etiam Metrophanem Patriarcham, & quidem adstante Romano Legato, fuisse ab Imperatore investitum testatur in Florentini Concilii Historia Silvester Sguropulus. Et de cunctis generatim Abbatibus dicit ibidem idem Imperator: *Satis memini me eorum singulis pedum Pastorale in manum porrexisse, unde qui acceperat, ubique pro Præfecto habebatur.* Et magnus Protosyncellus: *Id ab antiquo in more positum est, ut post traditam à tua Majestate baculum, Patriarcham adeant, & consecrentur.* Et de Ecclesiæ Constantinopolitanæ Patriarcha scribit in opere de sacris Ordinationibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: *Imperator Electo virgam propria manu tradit.* Et iterum: *Virgam, ut honorabilius potestatis Pastoralis symbolum, Imperator manu tradit propter honorem & securitatem, atque ut demonstret se Pastorem, quem Deus elegit, charitate complecti.* Eodem modo alios item Patriarchas, ac Bulgariæ Archiepiscopum promoveri affirmat antiqua Patriarchæ Constantinopolitani eligendi formula, & adjungit de electis Abbatibus: *Ab Imperatoris manu sceptrum seu pedum accipiant.* Utriusque investituræ ritum largè describit Georgius Codinus Curopalates. Ejus exordium quidam referunt in Leonem Isaurum Imperatorem, aut certè in ejus filium Constantinum Caballinum, qui Constantinum Patriarcham produxit in Ambonem, ipsique illic tradidit insignia Episcopatus. Quod ipsum dictus Leo fecisse dicitur Patriarchæ Anastasio. Hinc enim ad illum scripsit Gregorius secundus Pontifex: *Quemadmodum Pontifex introspiciendi in Palatium non habet potestatem, ac dignitates Regias deferendi; sic neque Imperator in Ecclesias introspiciendi, & electiones in Clero peragendi, neque consecrandi, vel Symbola Sanctorum Sacramentorum administrandi, sed neque participandi sine opera Sacerdotis.* Hinc meritò & Silvester Sguropulus & Nicephorus Gregoras affirmant esse morem antiquum. Erat admodum solemnis. Ejus enim in Metrophane Patriarcha videndi causa Theophylactus, nescio cujus propè Constantinopolim pagi Presbyter, accessit eandem Regiam urbem, & in ipsa Dominicæ Ascensionis vigilia populum suum curiosus dereliquit. Ita scribit idem Sguropulus.

Lib. 6. — Lib. 12. c. 5. — L. 9. c. 9. — Cap. 9. — Epist. 2. — Lib. 12. cap. 5.

Et hinc etiam hodie barbarus Christianæ Religionis hostis Turcarum Imperator Patriarchas omnes, Episcopos atque Abbates per baculum investit, existimans se in cuncta Christiani Imperatoris jura successisse. Et quibusdam videtur id non penitùs admirandum. Etenim quod Hierosolymitana Ecclesia Patriarchæ sui electionem etiam à Chosroa Persarum Rege olim confirmari postularit, suprà audivimus à Nicephoro Callixto. Ast exemplum non est plenè ad rem. Nec enim constat Chosroam fuisse Paganum. Longè aliud in sacri Belli Historia scribit Guilielmus Tyriorum Archiepiscopus: *Chosroas Persarum Rex potentissimus, Domini Mauritii Augusti filiam, nomine Mariam, in uxorem duxit, cujus gratia conjugii Lavacrum regenerationis adeptus est, fuitque Romanorum amicissimus, quamdiu prædictus vixit Imperator.* Ad hujus cædem vindicandam irrupit ille in Imperium, Principis sui trucidatorem Phocam indignatus à Romanis admissum in Imperatorem. Quod an verum sit, est res longæ quæstionis. Quidquid sit, investitura non fuit aliud, quam Regius in Antistitis electionem consensus, ideoque etiam à Pagano Principe possit per dispensatoriam patientiam tolerari. Nam & apud nos, quod in quinta sua Romana Synodo questus fuit Gregorius septimus, etiam fœminæ investiebant. Quod Mathildis Augusta, Regina Anglorum, etiam Episcopos per pedum investiverit, disertè scribit Simeon Monachus Dunelmensis.

L. 1. c. 2. — Lib. 4. cap. 14.

Abusus hic videtur nunquam fuisse in Hispania. Etenim Gothis in ipsa regnantibus, Constantinus Caballinus, aut Leo Isaurus necdum erant, & à Roderico fatali Rege usque ad Urbani secundi tempora sub Saracenis Tyrannis gemuit ista Ecclesia, atque ita dum per laudatum Pontificem reviviscere cœpit in Christianam disciplinam, & ejus, & Gregorii VII. adversus investituram Decreta omninò recepit. Quod Daimbertum Pisanum Archiepiscopum in Hispanias ad Alphonsum Regem legarit laudatus Urbanus, in sacri Belli Historia scribit Albertus Canonicus Aquensis. Laudata Decreta est ille istic haud dubiè executus. Eadem de causa Orientalis sub Latinis Regibus Ecclesia fuit libera ab isto abusu. Godefridus enim Lotharingiæ Dux, ac primus Hierosolymæ Rex, licèt omnia Gregorii septimi in Henricum quartum acta non probarit, & Rudolphum Sueviæ Ducem, à dicto Pontifice pro dicto Henrico degradato suffectum Imperatorem, propriis in bello manibus occiderit, nunquam tamen legitur investivisse. Sed nec ullus ejus Successor. Regii tamen consensus morem illic viguisse, palam scribit Guilielmus Metropolita Tyriorum.

Lib. 7. c. 6. & 7. — Lib. 7. cap. 13.

Etiam in Italia, præsertim in Provinciis ad Romani Pontificis consecrationem spectantibus, nunquam fuisse abusum hunc audivimus suprà à Floro Diacono Lugdunensi. Et hinc de semetipso Ostiensi Episcopo scribit ad Nicolaum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: *Cedo juri Episcopatus, & per hunc annulum, virgam enim tulistis, renuntio.* Pontifici reddit annulum & virgam, quod per ipsa ab illo, non à Laico Principe fuisset investitus. Et de Henrico sexto Imperatore scribit in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis: *Henricus in Longobardia positus Episcopum quemdam ad se accersiri jussit, cui etiam dixit, Dic Clerice, à quo investituram Pontificalem suscepisti? Et ille, A Domino Papa. Cumque tertio eisdem verbis eum requisisset, dixit Episcopus: Domine nihil de Regalibus possideo, nec Ministeriales nec Curtes Regias habeo, idcircò de manibus Domini Papæ Parochiam, cui præsum, teneo.*

Lib. 10. Ep. 9. — Lib. 3. c. 16.

Tane

Tunc indignatus Rex præcepit servis suis, ut pugnis eum cæderent, & in luto platearum conculcarent. Quod factum omnibus displicuit. In Italiæ Episcopos singularem authoritatem semper habuit Romanus Pontifex, adeò ut Papales Episcopatuum reservationes proscribens Basileensis Synodus exceperit Italiam. Quo tempore, & qua occasione Papalis illic investitura cœperit, ignoro. Quidquid sit, etiam post sui ex Henrici quinti manibus efestucationem omninò permansit. Et hoc sextus Henricus indignabatur, tentabatque in se traducere. Ejusdem servitutis adeò expers semper fuit Romana Ecclesia, ut de dicti Henrici patre Frederico primo scribat ad Arnulphum Lexoviensem Episcopum Alexander tertius Pontifex: [Ep. 20.] *Fredericus, ut Ecclesiam Dei suæ videretur subjugare & supponere ditioni, & eam in supremam redigere servitutem, Apostaticæ Octaviano,* Schismaticè in Papam electo, *Pontificalia insignia reddidit, & eum de Papatu, quod est à sæculis inauditum, investivit.* [Ep. 21.] Et in litteris ad Angliæ Episcopos: *Octavianus ad Frederici pedes ipsa dicitur Apostolatus insignia resignasse, posteaque de manu ipsius investituram accepisse per annulum.* Denuò exaggerat uti facinus inauditum. Quod ipsum in litteris ad Romanæ Ecclesiæ Cardinales agit laudatus Arnulphus. Antistitum investituras sibi reparare tentabat Fredericus, ideoque ordiebatur à Romana Ecclesia.

Porrò Rex investiens utebatur certa verborum formula, de qua in litteris ad Alexandrum [Lib. 1. Ep. 13.] secundum Pontificem scribit Sanctus Petrus Damiani: *Cum baculum Rex tuis manibus tradidit, dixitnè; Accipe terras atque divitias illius Ecclesiæ, an potius, quod certum est, Accipe Ecclesiam?* Exindè adversum Godifridi Lotharingiæ Ducis Capellanos docet non sola Ecclesiæ temporalia, sed & ipsis annexum spiritualis Potestatis jus tribui per investituram, ideoque sine manifesta Simonia illam non posse vendi. Etiam Constantinus Caballinus Imperator, dum Constantinum Sylei Episcopum de Patriarchatu Costantinopolitano investivit in Ecclesiæ Ambone, magna voce pronuntiavit, & dixit; *Constantino universali Patriarchæ multos annos.* Ita testatur Theophanes, antiquus ac probatissimus in Sancti Stephani Auxentiani Monachi & Martyris vita Author & adjungit: *Constantinus Imperator sacri Ordinis quemdam nactus, cui & nomen cum ipso idem, & eadem fidei sententia erat, ei, proh dolor scelestum facinus, Ecclesiæ curam & administrationem committit, non Patrum electione, non Synodi examinatione, non denique Canonico suffragio, atque Decreto, sed Tyrannica potiùs potestate Antistitem ipsum constituens. Etenim non secus, ac si in scena apertè luderent, ac non seriò agerent, ambo in pulpitum ascenderunt, ac deindè Imperator manibus impuris sacram diploidem nefario homini profanè imponit, dignum Episcopatu esse eum clamans, qui gravi potiùs ignominia & vituperatione dignus erat. O impuram, & absurdam audaciam! O execrandum facinus! Qui ense accinctus erat, creabat sacrum Antistitem. Qui bellis, ac cædibus per omne vitæ tempus operam dederat, sacri Initiatoris munere fungebatur. Qui cum tribus mulieribus flagitiosissimè se contaminarat, inter scelerator Pontificem constituebat, id quod nec apud Gentilium quidem Sacerdotes unquam perpetratum fuisse repertum est.* Constantinus enim tres successivè uxores habuerat, quod Græca Ecclesia nunquam permisit. Græcorum porrò Episcopi passim non gerunt annulos, ideoque non per annulum, sed per sacram diploidem, haud dubiè & per baculum, profanus Constantinus investivit. Laudati Scriptoris in ipsum invectiva lucidè clamat Laicam Antistitum investituram ab omnibus tunc in Oriente fidelibus fuisse cum execratione damnatam. Et quia tertius septimæ Synodi Canon istud præsertim Constantini facinus invadit & proscribit, Gregorius septimus, aliique Romani Pontifices, & authentici Scriptores rectè dixerunt Laicam investituram à laudata Synodo fuisse damnatam. Nec enim nuda verba, sed Canonis sensus & scopus debent attendi.

Quæstio secunda est, quis fuerit proprius Laicæ investituræ effectus? Respondeo jus administrandi cunctas temporales Ecclesiæ facultates. Hinc enim de Georgio Cyprio, Ecclesiæ Constantinopolitanæ electo, ac per Andronicum Imperatorem investito scribit Nicephorus Gregoras: *Proindè negotiis intentus Patriarchica jura, quæ cum Sacerdotio nihil conjunctum habebant, administrabat.* Qui mos viguit etiam in Latina Ecclesia. Etenim apud Sanctam Macram adunata Synodus olim ad Ludovicum tertium Francorum Regem scripsit à sacris Legibus & Regulis præcipi, ut Canonicè electus Episcopus Regi confirmandus adducatur, ei Rex facultates & Res Ecclesiæ commendet, ipsumque ad Metropolitam & Comprovinciales Episcopos mittat consecrandum. Huic Synodo adfuit Hincmarus Remensis Archiepiscopus, laudatasque omninò scripsit litteras, [Ep. 12. Cap. 1.] quarum fragmentum habes in alia ejus Epistola ad eundem Regem. An Ludovicus Electos per baculum & annulum investiverit, ignoro. Data interim per ipsum electionis approbatio, seu Episcopatus concessio omninò conferebat temporalium administrationem. Et hinc in litteris ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem scribit de Regia Episcopatus concessione Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Quæ concessio sive fiat manu, sive nutu, sive lingua, sive virga,* [Ep. 60.] *quid refert? Reges nihil spirituale se dare intendunt, sed tantum aut votis petentium annuere, aut villas Ecclesiasticas & alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Ecclesiæ, ipsis Electis concedere.* Et ad Sanctum Fulbertum Carnutensem Episcopum de Bernardo suo electo scribit Monasterium Cellæ Bononi: *Majoris Monasterii* [Ep. 107.] *Abbas, qui electioni ex Odonis Regis mandato præsederat, obtulit prædictum fratrem nobilissimæ Comitissæ Carnutensi, sub cujus ditione locus ipse consistit, & Stephano Comiti ejus filio, à quibus donum rerum temporalium ad idem pertinentium Cœnobium suscepit.* Et hinc Godefridi Lotharingiæ Ducis Capellani crediderunt investituram esse donum penitùs temporale, ideoque posse vendi. Quod nempe solorum temporalium daret administrationem. Spiritualia olim nullus Antistes

antè

antè consecrationem administrabat. Hinc item Calixtus secundus Pontifex, famosa illa iniens Concordata, Henrico quinto Imperatori quoad Theutonici Regni Episcopos & Abbates concessit: *Electus Regalia per Sceptrum à te recipiat, ex aliis verò Imperii partibus consecratus infra sex menses Regalia per Sceptrum à te recipiat.* Undè adhuc dudum post Germanorum Antistites statim ab accepta Principis investitura, licet necdum consecrati, aut confirmati, temporalia pleno jure administrarunt.

Moris hujus rationem habes in superius laudata congregatæ apud Sanctam Macram. Synodi ad Ludovicum tertium Francorum Regem Epistola: *Res & facultates* vacantis *Ecclesiæ ad defendendum & tuendum vobis Dominus commendavit.* Vacantium, inquam, Ecclesiarum bona temporalia, utpotè Regia passim feuda seu beneficia, olim erant, ac etiam nunc sunt in singulari custodia ac protectione Regum. Barbara ac effrœnis multorum, Ducum præsertim & Comitum, rapacitas ita coegit. Et Ecclesiæ Laudunensis, dum ejus Episcopum Hincmarum sibi Romæ sisti jussit, bona sub Caroli Calvi Regis custodia & protectione esse voluit Adrianus secundus Pontifex, nimiumque protervè per Hincmari Remensis iratum calamum respondit ille se esse Regem, non Castaldum, aut Vice-dominum Episcoporum. Etenim protectio ista est Regii officii pars adeò antiqua, ut de Eusebii Dorylæensis in Phrygia Episcopi, qui à Dioscori Patriarchæ Alexandrini in Ephesino latrocinio violentiis Romam appellarat & fugerat, Episcopali substantia scribat ad Pulcheriam Augustam etiam Sanctus Leo magnus: Epist. 39 *Ejus commendamus Ecclesiam, quam dicitur vastare, qui illi injustè asseritur subrogatus.* Et ex hac custodia Guilielmus Rufus, Anglorum Rex, ansam cepit vacantium Ecclesiarum proventus invadendi, ac inferendi in Regium Ærarium. Quam pessimam violentiam etiam alii Reges sunt æmulati. Electum ergo Episcopum aut Abbatem Rex investiens aut confirmans Ecclesiæ istius bona ponebat extra manus suas atque custodiam, tradebat investito, & dabat ipsorum administrationem. Et hinc etiamnum hodiè Tornacensis Ecclesiæ, quæ Gallicana consuetudine regi perseverat, Electus, antequam temporalia ad manum habeat & gubernet, debet supplicare Regi, ut is levet manum suam, custodiam, seu tutelam. Sola Papalis confirmatio illi non dat istorum administrationem. Etiam Græcorum Patriarchas, Episcopos atque Abbates fuisse mox post electionem antè consecrationem investitos, adducta superius testimonia docuerunt.

Antiquus tamen ille mos jam pridem est in Gallia mutatus. Olim Electus mox offerebatur Domino Regi seu investiendus seu confirmandus, & accepto Prælaturæ dono statim administrabat temporalia. At verò postmodum Carnutensis Ecclesiæ Capitulo, quod Goslenum Archidiaconum elegerat in Episcopum, ideoque ipsi & Regnum assensum præberi & Regalia tradi supplicabat, apud Franciscum du Chesne respondit Sugerius Sancti Dionysii Abbas, & Regni pro Ludovico septimo ad sacrum bellum profecto Vicarius: *Nos quantum ex parte Domini Regis, cujus vices agimus, facere habemus, huic electioni libenter assensum præbemus; de Regalibus autem, sicut in Curia Dominorum Regum Francorum mos antiquus fuisse dignoscitur, cum Episcopus consecratus, & in Palatium ex more Canonico fuerit introductus, tunc ei reddentur omnia. Hic enim est redditionis ordo, & consuetudo, ut in Palatio statutus Regi, & Regno fidelitatem faciat, & sic demum Regalia recipiat.* Et hinc Lingonensis Ecclesiæ Electum, qui à consecratione suspensus *festinarat ad Regem, & Regalium investituram obtinuerat*, graviter in litteris ad Innocentium secundum Pontificem arguit Sanctus Bernardus. Notanda sunt verba Abbatis Sugerii, *Mos antiquus fuisse digno-* Ep. 164. *scitur*: Utique à Calixti secundi tempore, ejusque cum Henrico quinto Imperatore Concordatis, solos Teutonici Regni Episcopos antè, reliquos post consecrationem permittentibus ac mandantibus per Sceptrum de Regalibus investiri. Exindè Regius in electione & electi personam assensus cœpit ab investitura non solum natura distingui, sed etiam tempore separari. Antea hæc illius fuerat cæremonia & vestis. Et licèt ista Concordata cum solo fuerint Imperio inita, fuerunt tamen ab aliis item Regnis admissa, atque ita etiam Galliæ Reges cœperunt non amplius electos, sed solos consecratos investire.

Verùm hisce obstat authoritas Brunonis Trevirensis Archiepiscopi, ab Henrico quinto ad cum Paschali secundo de investitura concordandum Legati in Galliam, ac in Conventu Catalaunensi coram ipso Papa & grandi utrinsque partis Curia perorantis: *Talis est Domini nostri Imperatoris, pro qua mittimur, causa. Temporibus Antecessorum nostrorum, sanctorum & Apostolicorum virorum, magni Gregorii & aliorum, hoc ad jus Imperii pertinere dignoscitur, ut in omni electione hic Ordo servetur. Antequam electio in palam proferatur, ad aures Domini Imperatoris proferre, & assensum ab eo antè factam electionem assumere, deindè in Conventu secundùm Canones petitionem populi & electionem Cleri assensum Imperatoris proferre, consecratum liberè nec Simoniacè ad Dominum Imperatorem pro Regalibus, ut annulo & virga investiatur, redire, & fidelitatem & hominium facere.* Extant hæc apud Cap. 9. Abbatem Sugerium in vita Ludovici Grossi Francorum Regis. Mendosa sunt, videnturque hoc modo restituenda. Respondeo autem Brunonem istum esse authoritatis modicæ. Quod enim hanc perorationem, variosque in malè accepto Episcopatu excessus recantare in Romana Synodo, & triennio pœnitere jussus fuerit à laudato Pascbale Papa, testatur magnum Belgii Chronicon. Et quis unquam audivit à Fol. 141. magni Gregorii tempore Laicam investituram fuisse in Ecclesia? Est fabula nimis manifesta. Quod item Henricus quartus, ac ipse quintus Henricus, & alii passim Germanorum Augusti, non consecratos, sed electos Antistites statim investiverint, & non nisi post investituram consecrari permiserint, est æquè mani-

manifestum. Nam & à Leone octavo datum, & Adriano primo affictum privilegia ita lucidè sonant. Quio & Calixtus secundus istud ipsum quoad Germaniæ Episcopos de Regalibus per Sceptrum investiendos concessit. Forsitan ut Episcoporum saltem post consecrationem iovestiendorum facultatem à Pontifice impetraret, ab Henrico Augusto in secretis mandatis Bruno habuit, atque ita vera falsis miscuit, & patenter erravit.

Iste tamen Galliæ mos obtinuisse videtur io so-
A. 1118. lis Episcopis. Etenim de Odone Electo Sancti Dionysii Abbate scribit apud Lucam Dacherium ejusdem Monasterii Chronicon: *In festo Sanctæ Scholasticæ facta fuit electio, & in ipsa die Odo recepit à Rege Ludovico octavo Regalia, à Domino Romano Cardinali & Apostolicæ Sedis Legato confirmatus fuit, & in crastino ab Episcopo Carnutensi benedictus*. Non solum ante benedictionem, sed & ante Ecclesiastici Superioris confirmationem fuerunt Electo data Regalia. Eodem modo fuisse io Bernardi ad Bononi Cellam Abbatia promotione processum, adeoque illum esse antiquum. Galliæ morem, lucet ex Epistola Sancti Fulberti Episcopi
Ep. 107. Carnutensis. Regius enim consensus, ipsumque ornans & comitaos seu per pedum seu per sceptrum investitura olim spectabant ad electionem, erantque ipsius postrema pars & complementum, ideoque non solam benedictionem, aut consecrationem, sed & confirmationem præcedebant. Calixti secundi & Henrici quinti Concordata eodem tenore videntur loqui de Episcopis atque Abbatibus. Ambigua tamen sunt, & posteriora investituram permittentia verba restriogi possint ad solos Episcopos. Hinc illa forsan antiquitatis tenax Gallia sic intellexit. Porrò Innocentius tertius Pontifex varias variorum Regnorum circa hanc rem consuetudines redegit in unam regulam, statueos à nullo Electo vel sola temporalia, ab omni antem Confirmato & temporalia & spiritualia plenè administrari. Hioc Regalium investitura aliam rursus induit faciem: & Episcopis, & Abbatibus fieri ubique cæpit post acceptam ab Ecclesiastico Prælato confirmationem. Et hoc more hodiè vivit omnis Latina Ecclesia.

Quæstio tertia est, an Laica Antistitum investitura fuerit olim solius Augustæ vel Regiæ Majestatis actus & dignitas, ideoque Ducibus aut Comitibus non permissus? Respondeo passim fuisse opus solius Majestatis. Etenim de Wicelino, citra Henrici Leonis Saxoniæ Ducis investituram in Aldeburgensem Episcopum per Hartwicum Bremensem Archiepiscopum consecrato, ideoque dura patiente ab irati Ducis violentia, scribit io Sclavorum Chronico Pres-
L. 1. c. 69. byter Hemboldus: *Visum est Episcopo verbum illud*, de accipienda per Ducem investitura, *durum, eo quod esset præter consuetudinem. Episcopos enim investire solius Imperatoriæ Majestatis est*. Henricus Dux armis suis subactam omnem Sclavoniam fecerat Christiaosm, fundarat, atque dotarat Episcopales Ecclesias, ideoque investituram tanquam Patronus prætendebat. Nihilominus nullis precibus, aut consiliis amicorum, nulla Ducalis manus violentia induci Wicelinus potuit, eique coosilium roganti respondit etiam Hartwicus Metropolita, ac omnis Ecclesia Bremensis: *Primum in hoc negotio pensari debet qualiter investituræ Pontificum Imperatoriæ tantum dignitatis sint permissæ, quæ sola excellens, & post Deum in filiis hominum præeminens, hunc honorem non sine fænore multipliciter conquisivit. Neque Imperatores dignissimi levitate usi sunt, ut Episcoporum Domini vocarentur, sed compensaruut noxam hanc amplissimis Regni divitiis, quibus Ecclesia copiosius aucta decentius honestata, jam non vile reputet se ad modicum cessisse subjectioni, nec erubescat uni inclinari, per quem possit in multis nominari*.

Accipiendam à Duce investituram, ac præsertim faciendum illi manuale hominium Wicelino acerrimè dissuadet Hartwicus, suadeos potius sustinenda perpetuum exilium, extremam pauperiem, & quasvis calamitates. Dux enim fiscalem manum miserat in omnes Aldenburgensis Ecclesiæ possessiones. Et hinc Wicelinus tandem mutavit mentem, pergitque Hemboldus: *Venit ad Ducem Dominus noster Episcopus Wicelinus, rogans pro Episcopatus sui promotione. Et fecit quod necessitas imperabat, & suscepit Episcopatum per virgam de manu Ducis*. Ita Ducem plenè placavit, & Episcopalem suam dignitatem insigniter ampliavit. Verùm Hartwicus Metropolita io proposito suo firmus perstitit usque ad inita inter Ducem & Fredericum Imperatorem Concordata, de quibus laudatus Hemboldus: *Dux apud Cæsarem obtinuit authoritatem Episcopatus suscitare, dare, & confirmare in omni terra Sclavorum, quam vel ipse, vel Progenitores sui subjugaverant in clypeo suo & jure Belli*. Eoque privilegio Dux deinceps fuit usus. Quo etiam usum fuisse Britanniæ Comitem, liquet ex litteris Gregorii septimi Pontificis ad Rudolphum Archiepiscopum Turonensem. A Roberto item Flandriæ Comite Abbates confuesse investiri testatur Sanctus Anselmus. Quod item Robertus Normandiæ Comes & Episcopos & Abbates investiverit, testatur in variis Epistolis Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Quod ipsum jus fuisse Campaniæ, Sabaudiæ, & Aodegavorum Comitibus ostendit Petrus de Marca. Et hinc Gregorius septimus non solùm in Imperatore, ac Regibus, sed etiam in Ducibus, Marchionibus, & Comitibus investituram damnavit.

Cap. 70. Cap. 87. Lib. 4. Epist. 13. Lib. 3. Epist. 59. L. 8. c. 25.

CAPUT III.

An Laica investitura sit Hæresis?

Esse Hæresim adeò coostanter olim docuit Goffredus Abbas Vindocinensis, ut ipsi Paschali secundo Pontifici, qui ut semetipsum &

& Primarios Romanæ Ecclesiæ Cardinales à captivitate & mortis periculo redimeret, dictam investituram Henrico quinto coactus indulserat in civitate Castellana, intrepidus scripserit: *Cum Laicam investituram, quæ secundùm traditiones Sanctorum Patrum Hæresis comprobatur, Ecclesia non contradicit, sed præcipit, cum corrumpitur ipsa muneribus, cum sæculari potestati subicitur, fides, castitas, & libertas ei simul aufertur. Et* Lib. 1. Epist. 7. *quæ vitam non habet, non immeritò mortua creditur. Hujus mortis Authorem vel novissimum Ecclesiæ membrum credere, etiamsi Pastor videatur, errare est. Huic errori quicumque inhæserit, merebitur ab ipsa vitæ radice præcidi. Super his autem siquis aliter senserit, non est Catholicus. Manifestetur, & veritatis argumento probabitur esse Hæreticus. Tolerandus quidem est Pastor, ut Canones dicunt, pro reprobis moribus; si verò exorbitaverit à fide, jam non est Pastor, sed Adversarius, à quolibet peccatore tantum Catholico detestandus.* Affirmat Pontificem esse lapsum in Hæresim, Ecclesiæ fidem, & cum castitate libertatem ab illo eversam, amissam Papalem potestatem, imò & Christianam communionem, ideoque ipsum sine pœnitentia & Synodali authoritate ono posse erigi ac reparari. Et pergit: *Sunt quidam Episcopi, quos nec Clerus nec populus elegit, sed eos tantum Laica persona investivit. Hi contra Catholicorum statuta Patrum, & maximè contra veridicam beati Gregorii septimi Papæ vocem, qui pro defensione hujus fidei mortuus est in exilio, investituram palliantes, eam negarent esse Hæresim verbis ad seducendum compositis, si possent.* Eorum argumenta affirmat esse stateras dolosas. Addit Paschalem Pontificem, qui & suam & omnium Cardinalium mortem sustinere debuerat, nullo incussi metus, aut factæ dispensatinnis fuco purgari: quod fidei causa nec timorem admittat, nec dispensationem. Sensum suum lucidius exponit in litteris ad Rainaldum Episcopum Andegavensem. *Qui cognoscere voluerit,* Lib. 3. Epist. 11. *quid Catholica & Apostolica Ecclesia de investitura senserit, quid docuerit, quid judicaverit & constituerit, legat in primo Capitulo illius Concilii, quod tempore Gregorii septimi Papæ factum est. Et ibi omnes Clericos, qui de manu Laici investituram suscipiunt, Hæreticos vocatos, & ideò damnatos esse & excommunicatos inveniet. Licèt enim alia Hæresis de investitura dicatur, alia Simoniaca, ista tamen, quæ de investitura dicitur, contra Sanctam Ecclesiam fortius jaculatur. Ibi enim imprimis omnis Ecclesiasticus Ordo confunditur, quando hoc, quod à suo Consecratore in Ecclesia cum orationibus dari debet, à sæculari potestate priùs accipitur. Quod Sancti Apostoli non solùm interdixerunt, verùm etiam omnes illos, qui Ecclesiam per sæcularem potestatem obtinent, à Christo sibi tradita potestate damnaverunt. Et meritò Apostoli judicio Spiritus Sancti hanc Hæresim in ipso Ecclesiæ principio damnare decreverunt, quam longo post tempore ex patre diabolo nasciturum esse præviderunt. Cum igitur Laico & investitura, & omnis etiam Ecclesiasticarum rerum disponendarum facultas à Spiritu Sancto, qui in Apostolis loquebatur, negata sit penitùs & interdicta, qui investituram à Laico suscepit, non jam contra Apostolos tantùm, imò contra Apostolorum Dominum, quod sanctum est canibus exponit. Investitura enim, de qua loquimur, Sacramentum est, id est, sacrum signum, quo Princeps Ecclesiæ, Episcopus scilicet, à cæteris hominibus secernitur pariter atque dignoscitur, & quo supra Christianum gregem cura Pastoralis ei tribuitur. Hanc investituram ab illo suscipere debet, à quo & consecrationem habet. Illum siquidem priùs oportet consecrari, deindè verò tanquam Ducem Ecclesiæ sacris insignibus decorari. Siquis cuilibet sæculari ista licere putat, errat. Quod si defendere nititur, Apostolorum doctrinam & Sancti Spiritus sensum annullare nititur: undè Hæreticus esse nullatenus dubitatur.* Episcopi per virgam & annulum investituram, quod cum certis orationibus ab Episcopo Consecratore fiat inter Missarum & Episcopalis consecrationis solemnia, dicit esse Sacramentum seu ritum Sacramentalem, privativè spectare ad solos Episcopos, per vulgares Apostolorum Canones interdici Laicis, grandi sacrilegio ab ipsis attentari, ideoque omnem, qui istud à Laico legitimè fieri asserit, palam esse Hæreticum Apostolici dogmatis prævaricatorem. Ex hoc principio investituram, quam suprà in litteris ad Paschalem Papam quasi dixerat ex adjuncta dumtaxat Simonia & manuali Laico hominio esse Hæresim, etiam per semetipsam affirmat esse scabiem & lepram; & quidem Simonia, Hæresi omnium pessima, pejorem. Quæ omnia pluribus confirmat in Opusculis de Simonia, de Episcoporum consecratione, & de Laicorum investitura: *Investituram per virgam & annulum accipere nisi à suo Consecratore, manifestum est esse damnosum. Quia nulli Laico licèt illa Ecclesiæ Sacramenta dare, sicut ei non licèt Episcopum consecrare.* Et infrà: *Alia est investitura, quæ Episcopum perficit, alia, quæ Episcopum pascit. Illa ex divino jure habetur, ista ex jure humano. Subtrahe jus divinum, spiritualiter Episcopus non creatur; subtrahe jus humanum, possessiones amittit, quibus ipse corporaliter sustentatur. Non enim possessiones haberet Ecclesia, nisi sibi à Regibus donarentur, & ab ipsis, non quidem divinis Sacramentis, sed possessionibus terrenis investirentur. Possunt itaque Reges sine offensione post electionem Canonicam & consecrationem, per investituram Regalium in Ecclesiasticis possessionibus concessionem, auxilium, & defensionem Episcopo dare. Quod qualibet signo factum extiterit, Regi vel Pontifici, seu Catholicæ fidei non nocebit.* Factam de ipso Episcopatu per annulum & baculum à facta de Episcopalibus possessionibus per quodvis aliud symbolum investitura distinguit. Primam vult esse Sacramentum, seu ritum Sacramentalem, adeoque attentari non posse à Laico; posteriorem fatetur esse actum civilem, ideoque ad Reges pertinere. Faciendam vult post peractam consecrationem. Tam in dictis opusculis, quam in laudatis ad Rainaldum Episcopum litteris prosequitur: *Hæc præterea Hæresis de investitura, si rectè perspi-*

eletur, etiam Hæresis Simoniaca esse, viva & vera ratione probatur. Namque sæcularis potestas sibi vendicare non nititur investituram, nisi ut per hoc pecuniam extorqueat, aut quod est gravius, sibi inordinatè subjectam efficiat Pontificis personam. Hinc enim, ut suprà ab Hemboldo Presbytero audivimus, Imperator investiens vocari volebat Dominus Episcoporum. Fateri id nolentem Episcopum Henricus sextus per suos jussit alapis cædi & pedibus conculcari. Episcoporum dignitati, sacris Canonibus, legique divinæ adversantur similis dominatus & subjectio, ideoque investituram, quæ ab illis separari non potest, & pro ipsis datur, Goffredus dixit non posse non esse Simoniam. Ejusdem sententiæ fuit Joannes Lugdunensis Archiepiscopus in litteris apud Sanctum Ivonem Carnutensem Episcopum extantibus, ad Daimbertum Metropolitam Senonensem: *Licèt exteriores investituras per Laicos factas non satis propriè Hæresis nomine censeamus, sentire tamen ac defendere fieri debere, indubitata Hæresis est.* Distinguit investituram facti manualem, & investituram juris, seu jus investiendi: Priorem fatetur sine Hæresi posse attentari à Regibus, verùm illius faciendi jus ipsis adscribere vult esse manifestam Hæresim. Ei consenserunt plures per Galliam Episcopi: quotquot ob concessas Henrico quinto investituras Paschalem secundum voluerunt uti lapsum in Hæresim esse degradatum, & talem Synodaliter declarandum.

Ep. 237.

Verùm ab hac opinione & factione alienissimus fuit laudatus Ivo, utpotè à Philippo Francorum Rege per baculum & annulum investitus, ideoque nolens audire Hæreticum, ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem, qui Daimbertum Senonensis Ecclesiæ Electum ob acceptam ab eodem Rege investituram confirmare nolebat, & à consecratione suspenderat, scribit: *Quod scripsisti prædictum Electum investituram Episcopatus de manu Regis accepisse, nec relatum est nobis aliquando ab aliquo qui viderit, nec incognitum. Quod tamen si factum esset, cum hoc nullam vim Sacramenti gerat in constituendo Episcopo, vel admissum vel omissum quid fidei, quid sacræ Religioni officiat, ignoramus, cùm post Canonicam electionem Reges ipsos Apostolica authoritate à concessione Episcopatus prohibitos minimè videamus.* Uti Canonicam electionem præcipi, ita Regium, quem Episcopatus donationem tunc titulabat Ecclesia, de ipsa consensum admitti ait & ostendit à sacris Canonibus, & prosequitur: *Quæ concessio sive fiat manu, sive nutu, sive lingua, sive virga, quid refert? Cum Reges nihil spirituale se dare intendant, sed tantùm aut votis petentium annuere, aut villas Ecclesiasticas, aut alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Ecclesiæ, ipsis Electis concedere.* Adversus Goffredum asserit Regiam investituram nullatenus esse Sacramentum, aut ritum Sacramentalem, sed dumtaxat Regii in electionem & Electi personam consensus civilem ritum, quo nihil spirituale detur, sed sola Ecclesiarum Regalia de Regiæ manus custodia & tutela

Ep. 8. & 62.

Epist. 60.

emancipentur. Eandem sententiam tuetur in litteris ad Joannem Hugonis Successorem: *Quod quidam investituram Hæresim vocant, cum Hæresis non sit nisi error in fide, & fides & error ex corde procedunt, investitura verò illa, de qua tantus est motus, in solis est manibus dantis, & accipientis, quæ bona, & mala agere possunt, credere vel errare in fide non possunt. Si quis verò Laicus ad hanc prorumpit insaniam, ut in datione & acceptione virgæ putet se tribuere posse Sacramentum vel rem Ecclesiastici Sacramenti, illum prorsus judicamus Hæreticum, non propter manualem investituram, sed propter præsumptionem diabolicam.* Distinguit Laicam & Ecclesiasticam investituram: illam merè manualem, & nullius Sacramenti donativam; hanc verò Sacramentum Ecclesiasticum seu ritum Sacramentalem affirmat, ideoque nec attentari à Regibus, nec sine Hæresi posse attentari. Quisquis enim Sacramentales Ecclesiæ ritus asseverat legitimè fieri à Laico, est cum Ozia Rege leprosus & manifestus Hæreticus. Nequaquam tamen Goffredo Abbati & Joanni Primati, manualem quidem investituram ab Hæresi excusantibus, *sentire autem & defendere fieri debere* asseverantibus *esse Hæresim manifestam*, Sanctus Ivo consentit: Inter sacram intra Missarum solemnia & inter Regiam in Palatio factam investituram dicit esse discrimen grande, ideoque hujus jus Regibus omnino posse citra Hæresim adscribi. Quod ipsum probat & alio argumento: *Ad hæc si investitura hæc Hæresis esset, ei renuntians sine vulnere ad eam redire non posset. Videmus autem in partibus Germaniarum & Galliarum multas honestas personas purgato isto nævo per quamlibet satisfactionem Pastorales virgas reddidisse, & per manum Apostolicam refutatas investituras recepisse. Quod Summi Pontifices minimè fecissent, si in tali investitura Hæresim & peccatum in Spiritum Sanctum latere cognovissent.* Antiquus Ecclesiæ Canon lapsos in Hæresim Episcopos & Clericos degradabat sine reparationis spe, perpetuoque figebat inter Laicos; at verò Laicè investitos Antistites, qui pœnitentes acceptum à Rege annulum & baculum resignabant Pontifici, idem Pontifex passim de iisdem mox revestiebat, reddebatque Prælaturam. Plurima sunt ejusmodi exempla. Ex ipsis concludit Ivo nullam Hæresim in Laica investitura posse latere. Ex Daimberti Metropolitæ & totius suæ Senonensis Provinciæ nomine adversus Joannem Primatem Lugdunensem & ipsi adhærentes Episcopos, Paschalem secundum Pontificem ob redditas Henrico quinto Imperatori investituras, tanquam Christianæ fidei prævaricatorem Hæreticum, & totius Ecclesiæ scandalizatorem, volentes degradare, scribit multa, Pontificem non solùm ab Hæresi, sed & à gravi delicto excusare conatus argumento vario, & adjungit: *Non videtur nobis utile consilium ad illa Concilia convenire, in quibus non possumus eas personas, contra quas agitur, condemnare vel judicare,*

Epist. 236

re, quia nec nostro nec ullius hominum probantur subjacere judicio. Undè nos constat esse immunes, si eorum facta oris gladio ferire formidamus, cum ipse mediator obedire eis præcipiat, etiamsi tales sint, quales erant Pharisæi, si ea, quæ ad Cathedram pertinent, recta præcipiant, ea verò minimè faciant. Ait Pontificis personam nulli hominum subjacere judicio, & à nullo ob morum prævaricationem posse damnari, aut judicari, ideoque indictæ ad Paschalem secundum degradandum Synodo noluit interesse. Quæ est antiqua & perpetua pietas Gallicanæ Ecclesiæ. Paradoxa fuit Goffredi Abbatis sententia: affirmat enim omnem Ecclesiam, quæ investituras dudum probavit aut certè toleravit, in Hæresi sorduisse.

Quæstio est, an investituræ damnatio fuerit legitima & Ecclesiæ conveniens? Hæsitavit hic Sanctus Ivo Carnutensis, Gregorii septimi, ac etiam Urbani secundi Decreta curavit adeò parum, ut de ipsis scribat ad Hugonem Primatem Lugdunensem: *Quantum intelleximus*. Ea namque nunquam viderat, ideoque ipsorum tenorem distinctè ignorabat. Dandum in Canonicas electiones & electos Antistites consensum dicit Regibus à Romana Ecclesia semper fuisse permissum, & prosequitur: *Sive fiat manu, sive nutu, sive lingua, sive virga, quid refert?* Investituram affirmat esse rem indifferentem, ex ejus damnatione plurimos fuisse vexatos, spoliatas Ecclesias, gravissima exorta scandala, divisum Regnum & Sacerdotium, sine quorum concordia res humanæ nec incolumes esse possint, nec tutæ. Hosce motus investituræ malo credit esse longè pejores, ideoque ipsam fuisse potius dispensatoriè tolerandam, quam concutienda Regna omnia & Ecclesias totius Occidentis. Addit & aliud ex ista damnatione malum: *Videmus nullos aut penè nullos pro hujusmodi transgressione damnatos*. Investitos Antistites passim non damnabat, sed vexabat solummodò, & ad Pastorale pedum sibi modico tempore resignandum cogebat Romana Ecclesia, Hinc tot ab ipsa motus concitatos Ivo dixit esse sine fructu. Et pergit: *Videmus quoque miseros Episcopos & Abbates nec ruinis morum aut murorum reficiendis velle vel posse vacare, solùm ad hoc intentos, ut possint sibi aliquam linguam magniloquam amicam facere, cujus nundinis se possint utcumque defensare*. Proscriptas à Romana Sede investituras Reges violenter sustinebant, & ad ipsarum non solùm susceptionem, sed etiam defensionem animabant & cogebant Ecclesiarum Electos. Hinc hi omnem Ecclesiasticam substantiam & curam dissipabant in lites & Advocatos, muros autem & mores negligebant. Prosequitur Ivo: *Multi quoque Electi, qui gratuitam & Canonicam habent electionem, qui hujusmodi dilationibus vel fatigationibus impediuntur, comparatis sibi pecunia mediatoribus & prolocutoribus, ne turpem patiantur repulsam, in Simoniacam aliquando offendunt consecrationem*. Electos, si investirentur à Regibus, Romanus Pontifex, nisi investirentur, Reges passim consecrari vetabant: hinc illi quasi pro redimenda vexa effundebant Ecclesiæ thesauros, atque ita Simoniam, de qua investitura accusabatur, investituræ damnatio frequenter inducebat. Hinc Ivo concludit: *Cum omnis institutio Ecclesiasticarum legum ad salutem referenda sit animarum, istarum institutionum transgressiones aut districtius essent corrigendæ, ut saluti prodessent, aut interim silentio premendæ, ne spiritualia vel temporalia commoda suprà dictis modis impedirent. Nec ista dico tanquam velim adversus Sedem Apostolicam caput erigere, vel ejus salutaribus dispositionibus obviare, vel meliorum sententiis præjudicium facere, si vivis nituntur rationibus, & evidentioribus veterum Patrum authoritatibus. Sed hoc vellem cum multis mecum piè sentientibus, ut Romanæ Ecclesiæ Ministri, tanquam probati Medici, morbis sanandis intenderent, & non ab risoribus suis audirent, Culicem excolantes, & camelum deglutientes, mentam, rutum, ciminum, & anetum decimatis, graviora autem legis præcepta prætermittitis. Cum per totum penè mundum flagitia & facinora videamus publicè perpetrari, nec ea à vobis aliqua justitiæ falce resecari.*

Ep. 50.

Verùm ista scribendi ac loquendi libertas Romanam Ecclesiam graviter offendit. De omnibus suis in ipsam meritis Sanctus Ivo fuit periclitatus. Hinc scribit ad Urbanum secundum: *Audivi Dulcedinem vestram in me amaricatam, Serenitatem vestram adversus me turbatam. Audivi, & conturbatus est venter meus, & ossa mea conturbata sunt*. Longam pro adducta ad Hugonem Primatem Epistola texit Apologiam. Et ad Henricum Angeliacensis Monasterii Abbatem scripsit: *De investituris Ecclesiarum, quas Laici faciunt, sententiam præcedentium Patrum, Gregorii septimi & Urbani secundi, quantum in me est, laudo, confirmo. Quocumque autem nomine talis pervasio propriè vocetur, eorum sententiam, qui investituras Laicorum defendere volunt, Schismaticum judico*. Et ad Joannem Primarem Lugdunensem: *Si congrua volumus rebus dare nomina, possumus dicere, quod manualis illa investitura per Laicos facta, alieni juris est pervasio, & sacrilega præsumptio, quæ pro libertate Ecclesiæ & honestate, salvo pacis vinculo, si fieri potest, funditus abscindenda est. Ubi ergo sine Schismate auferri potest, auferatur, ubi sine Schismate auferri non potest, cum discreta reclamatione differatur*. Apostolica increpatio Ivoni dedit intellectum. Exindè enim sententiam, quæ Laicas defendebat investituras, licèt non Hæreticam, semper tamen asseruit adversam Ecclesiasticæ libertati, & Schismaticam, utpotè quæ grassantis tunc inter Sacerdotium & Regnum Schismatis esset origo & fomentum.

Ep. 67. Ep. 133. Ep. 236.

Investituræ incommoda eleganter in Augustanæ Ecclesiæ Chronico exponit Sigismundus Monachus: *De facili advertere potest quilibet Historiam peritus, quæ causa fuerit, ut adeò sacra Religio ac disciplina Clericalis per totam Germaniam offuscaretur. Nam investitura, quam tenebant pertinaciter Imperatores, venale fecerat Sacerdotium & omnia sacra. Mox enim ut aliquis Prælatorum decessit, annulus & Pastoralis virga Imperatori destinabantur, qui aut munus à manu, aut ab obsequio, aut à falsa adulatione accepit. Tradebantur enim non fugienti Gregorio, aut renitenti Ambrosio, vel Ecclesiam visitanti Nicolao, sed se Simoniacè ingerenti. Fre-* To. 2. c. 4.

quen-

quentabant sub ea spe Cæsaris Comitatum filii Principum, qui ex armis ad sacra, ex curia ad Ecclesiam intrudebantur, non regendam, sed dilacerandam; non intrantes per ostium, sed per posticum. Nec fiebat examen de litteris, sed quantum daret de loculis. Ita sequebatur dissolutio Cleri, dum fieret solutio Principi. Non curabatur charta, dum quærerent splendida arma. Quæ mala in illis præsertim Regionibus, ubi investituræ accedebat Regia nominatio, sunt grassata. Hinc non solùm legitimè electos, sed & consecratos Antistites fuisse quandoque extrusos à Simoniacis Regibus, intrusosque ac istis superordinatos Simoniacos, testatur & queritur apud Dodechinum Abbatem Pontifex Paschalis secundus. Quales querelæ passim occurrunt apud mediorum Scriptores sæculorum. Hinc igitur & Regiam nominationem & investituram potenter proscripsit Gregorius septimus: Sacerdotii & Regni duram discordiam, & gravia indè exorta mala existimavit nominationis ac Investituræ malo esse longè minora.

His obstare videtur per Guidonem Archiepiscopum, & Paschalis secundi in Gallia legatum celebrata Viennensis Synodus. A memorato Pontifice redditas Henrico investituras damnat rigidissimè, & adjungit causam: *Dictante Spiritu Sancto, investituram omnem de manu Laica Hæresim esse judicamus.* Adunata istic fuit omnis Gallicana Ecclesia, judicium suum confirmari petit, & pergit ad Paschalem: *Illud cum debita reverentia vestræ suggerimus Pietati, quod si nobiscum in his steteritis, si hoc, sicut rogamus, confirmaveritis, si deinceps ab illius crudelissimi Tyranni & nuntiorum ejus litteris, locutione, muneribus abstinueritis, unanimiter nos, sicut decet, habebitis filios & fideles; si verò, quod minimè credimus, aliam viam aggredi cœperitis, & nostræ Fraternitatis assertiones roborare nolueritis, propitius sit nobis Deus, quia nos à vestra subjectione & obedientia repelletis.* Quod nempe Laica investitura sit Hæresis, ideoque illius admissio Papam Papatu exuat, mandetque ejus communionem ab omnibus deserendam. Ex ex hujus Synodi auctoritate Joannes Launojus in Epistola ad Ludovicum Maresium asserit Romanum Pontificem circa dogma non esse immobilem. Addit illum Archiepiscopum Guidonem postea fuisse Papam Calixtum secundum, & istam Synodum ab ipso non fuisse cassatam. Respondeo hanc forsan esse Synodum, ad quam à Joanne Lugdunensium Primate fuit invitatus, & accedere noluit Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus. Quidquid sit, hujus illa judicium secuta est: In Papale caput non misit degradationis manum, sed suum dumtaxat de investitura sensum postulavit firmari, & deseri Imperatorem Hæreticum, minitata illum, si huic communicare pergeret, tamquam Hæretico contagio pollutum fore à se deserendum. Facta fuit hæc Synodus istius sæculi anno decimo aut duodecimo, & ad quintum decimum annum scribit in sui Cœnobii Chronico Rudolphus Abbas Sancti Trudonis: *Hoc tristi*, utique de redditis Henrico per Paschalem investituris, *nuntio & polluta Fama pervolante ad Gallicanam Ecclesiam, sine omni mora facto Conventu Imperatorem excommunicant, & quod sub tanto sacrilegio & violentia factum fuerat damnant. Dominus verò Papa, quod in reconciliatione Imperatori promiserat, non violavit, sed Ecclesiam Gallicanam, omnesque filios Romanæ Ecclesiæ, pro injuria Romano Pontifici facta, clavibus Beati Petri Apostoli uti non prohibuit.* Lucidè affirmat Viennensem Synodum non placuisse cæteris Galliarum Episcopis, fuisse circumductam, & omnes istius Ecclesiæ iras & vires in Henricum conversas. An Romanus Episcopus sit in fide immobilis, hinc non potest definiri. Paschalis enim secundi lapsus fuit Sancti Petri Apostoli in Judaicam simulationem lapsui similis, de quo Tertullianus in libro Præscriptionum: *Conversationis fuit vitium, non prædicationis.*

SAN-

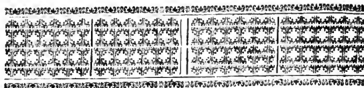

SANCTI LEONIS NONI REMENSE CONCILIUM.

CANON PRIMUS.

NE quis ſine Electione Cleri & Populi ad Regimen Eccleſiaſticum proveheretur.

SCHOLION.

Git Canon in Regias, tunc paſſim graſſantes, Epiſcoporum & Abbatum nominationes: Canonicas à Clero & Populo faciendas electiones vult plenè reſtitutas. Licèt etiam Presbyteri & Diaconi, quod Hierarchiæ ſeu Eccleſiaſtici Præfecti ſint, pari olim forma eligerentur, variis tamen in locis ad ſolius Epiſcopi judicium paulatim tranſivit iſta proviſio, ideoque de ſolis Epiſcopis & Abbatibus, apud quos ſolos jam principaliter eſt Eccleſiaſticum Regimen, Canon eſt intelligendus. Notanda ſunt verba, *Electione Cleri & populi*: Evertunt Theodori Balſamonis ad tertium Nicænum, & ad duodecimum Laodicenſem Canonem Scholia, aſſerentia Populum per dictos Canones ab Epiſcoporum electionibus fuiſſe exclutum. Nempe ſuo tempore illum excluſum vidit Balſamon, ideoque morem iſtum antiquiſſimorum Canonum pigmento ſtuduit ſucare. Quod enim etiam Græcorum Populus dudum poſt iſtas Synodos eligendis Epiſcopis intervenerit, poſſit lucidè oſtendi. Eum in Gallicana Eccleſia excludere conatus eſt etiam Hincmarus Metropolita Remenſis: aſt non potuiſſe præſens Canon demonſtrat.

CANON II.

NE quis ſacros Ordines, aut Miniſteria Eccleſiaſtica, vel Altaria emeret aut venderet. Et ſi quis Clericorum quidlibet eorum emiſſet, id cum digna ſatisfactione ſuo Epiſcopo redderet.

SCHOLION.

GRaſſantem tunc in omni Latina Eccleſia Simoniam Canon exſtirpat, loquiturque cum ſecundo Canone Chalcedonenſi, non ſolùm ſacras Epiſcoporum & Clericorum Ordinationes, ſed etiam Eccleſiaſticorum Officialium promotiones vetans pecunia fieri, ſeu emi, aut vendi. Per Eccleſiaſtica enim Miniſteria, Ec-

clesiastica Thesaurarii, Œconomi, ac alia id genus officia, per Altaria autem Canon intelligit Ecclesias Parochiales. Certè apud Gratianum exstat insignis ad Lucensis Ecclesiæ Clerum & Populum Epistola, qua Alexander secundus Pontifex ex Chalcedonensi Canone hæc omnia confirmat. Etiam pœna, qua ejusmodi emptor pœnitere, sacras merces Episcopo suo reddere, seu ab ipso degradari jubetur, desumpta est ex Canone Chalcedonensi.

CANON III.

NE quis Laicorum Ecclesiasticum Ministerium vel Altaria teneret, nec Episcoporum quis consentiret.

SCHOLION.

PRima Canonis pars renovat sexagesimum quartum capitulum Herardi Archiepiscopi Turonensis: *Laicis, quamvis Religiosis, de Ecclesiæ negotiis disponendis nulla tribuatur facultas, quia ad ipsorum damnationem pertineret*. Et capitulum Isaaci Lingonensis Episcopi: *Laicis, quamvis Religiosis, nulla tamen de Ecclesiasticis facultatibus, vel de Deo dicatis hominibus aliquid disponendi attribuatur facultas*. Ecclesiæ Œcono-
Lib. 11. c. 9. mum deinceps non Laicum, sed Clericum esse mandant ex Chalcedonensi Canone etiam secunda Hispalensis Synodus, & quarta Toletana,
Cap. 9. adduntque causam: *Indecorum est Laicum esse Vicarium Episcopi, & sæculares in Ecclesia judicare*. Et certè vigesimus sextus Chalcedonensis Canon Ecclesiæ Œconomum mandat è proprio ejus Clero creari, & Theodorus Balsamon dat rationem: *Ut est verisimile, antè præsentem Canonem plures Episcopi Laicos faciebant Œconomos*. A Canone affirmat corrigi hunc abusum. Quod ipsum repetit in Scholio ad Canonem undecimum secundæ Synodi Nicænæ. Est inter vulgares Aposto-
C. 24. 25. licus Quadragesimus primus Canon, & antiquum statutum Synodi Antiochenæ. Hinc etiam Xenodochia Episcopo plenè subesse, eorumque Præfectos & Curatores esse Clericos, aut certè à publicis judiciis exemptos Religiosos sanxit Gregorius Magnus. Et Sanctum Joannem Chrysostomum, quod eis non solum Presbyteros præesse, sed etiam ipsorum Parabolanos seu servitores jusserit esse cælibes, in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono laudat Palladius Episcopus Helenopolitanus.

Vox, *Ecclesiasticum ministerium*, est æquivoca. Neque enim solum Ecclesiasticæ functionis officium significat, sed insuper Ecclesiasticam substantiam. Etiam sacra vasa, aliaque Ecclesiarum ornamenta dicuntur ministeria. Porrò invasam Ecclesiasticam substantiam in militum stipendia, aliosque profanos usus transcibere est antiqua Barbarorum Regum violentia, præsertim Caroli Martelli Francorum Principis, de
Fol. 30. 34. quo magnum Belgii Chronicon: *Carolus Martellus Dux Lotharingiæ & Brabantiæ victoriosissimus, propter assiduitatem bellorum decimas Ecclesiarum Laicis tradidit, atque pro hoc maximè solo est in æternum damnatus. Nam Sanctus Eucherius, Aurelianensis Episcopus, quem idem Carolus in exilium truserat, & qui in Monasterio Sancti Trudonis requiescit, in oratione positus, & ad alterum sæculum raptus, inter cætera, quæ Domino ostendente conspexit, vidit ipsum Carolum in inferno torqueri. Cui causam interroganti responsum fuit à ductore Angelo, Sanctorum judicio, qui in futuro judicabunt cum Domino, & quorum res abstulit vel divisit, ante illud judicium anima & corpore sempiternis suppliciis fuisse deputatum, & simul cum suis peccatis recepisse pœnas propter peccata omnium, qui res suas amore & honore Dei ad loca Sanctorum in luminaribus divini cultus, & eleemosynis pauperum & servorum Christi, pro animarum suarum redemptione tradiderunt. Qui in se reversus Sanctum Bonifacium Moguntiæ Archiepiscopum, & Fulradum Sancti Dionysii Abbatem ad se vocavit, eisque talia dicens jussit; ut ad sepulcrum Caroli irent, & si corpus illius ibidem non invenirent, ea quæ dicebat vera esse crederent. Qui pergentes ad locum, ubi Caroli corpus humatum fuerat, sepulchrumque ejus aperientes, viderunt exeuntem indè Draconem, totumque interius denigratum invenerunt, ac si fuisset exustum*. In Senonensis Monasterii Chronico confirmat Richerius Monachus. Caroli Martelli, quem malè vocat Carolum Calvum, tumulum in Sancto Dionysio & sarcophagum accuratè describit, & pergit: *In hoc Philippum* primum Francorum *Regem* Lib. 3. c. 17.
cum sepelire disponerent, aperto subteriori sepulchro, nihil penitùs præter carbones mortuos, quibus totum plenum erat, invenerunt. Quod videntes qui illud aperuerant, admirati sunt valdè. Dicebant enim, quod carbones illi inventi, quia idem Rex Ecclesiis decimas abstulerat, significarent illum in carbonibus inferni fore sepultum. Quare recludentes ita dimiserunt, & in alto loco Regem Philippum condignè sepelierunt. Quæ omnia in litteris ad Ludovicum Germaniæ Regem, per Hincmarum Remensem Archiepiscopum, virum eruditissimum & Apocryphorum strenuum hostem scriptis, Carisiaca Cap. 7.
Synodus confirmat. An tamen plenè vera sint, graves Scriptores certant, & lis sub Judice adhuc pendet. Certè aliud scribit Monasterii Fontanellensis Chronicon: *Carolus correptus febre in Carisiaca villa in pace obiit, sepultusque est in Basilica Sancti Dionysii Martyris*. Et breve Chronicon L. 7. c. 11.
Sancti Dionysii: *Translati sunt Reges in dextro choro, scilicet Ludovicus Rex filius Dagoberti, Carolus Martellus Rex, &c.* Si corpus ejus à A. 1264.
Sancto-

Sanctorum Encherii & Bonifacii tempore fuerit in inferno, tertio decimo sæculo transferri non potuit, nec ipse in pace esse defunctus. Quidquid sit, Sanctos Episcopos afflixit, Ecclesias & Monasteria Clericis vacuavit & Monachis, ipsorum decimas & alias possessiones invasit, tradidit militibus in stipendia, atque ita desolatam est ac penè destruxit omnem Franciæ Christianitatem. Hinc animæ suæ timens filius Carolomannus dimisit Regnum, ignotus abiit in Italiam, ac primum in Sancti Sylvestri Monasterio propè Romam, deindè in Cassinensi cœnobio induit Monachum, egitque humillimam pœnitentiam. Alter Caroli filius Pippinus Sancti Bonifacii, à quo in Regem unctus, monitis & jussis obtemperans, Patris facinora correxit pro viribus, sua Ecclesiis & Monasteriis utcumque reddidit, cum Clericis & Monachis Episcopos, Christianitatemque & Ecclesiasticam disciplinam reduxit per varias Synodos ac reparavit. Ejus filius Carolus Magnus, nepos Ludovicus Pius, & reliqua ejus posteritas imperfectum ipsius opus utcumque compleverunt. Dico, *Utcumque:* Quod enim etiam Pippinus, Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Carolus Calvus, aliique Reges hac in parte excesserint, lucidè possit ostendi. Quod Pippinus Lingonensis Ecclesiæ bona fratri suo Remigio, & omnes Besuensis Monasterii possessiones cuidam suo, per divinam vindictam pessimè postmodum exstincto, scorto dederit, in ejusdem Monasterii Chronico affirmat Joannes Monachus. Quod
An. 578. Ludovicus tertius Rex omnia Ecclesiarum bona ad se spectare, & suo nutu etiam in Laicos distribuenda voluerit, queritur & increpat Hinc-
Ep. 12. c. 4. marus Metropolita Remensis. Vix est Gallicana Synodus, quin statuerit in istam sacrilegam rapinam, quæ post extinctum Caroli Magni genus & commissa in Formosum Pontificem scandala nimium recruduit, & duras Caroli Martelli manus reduxit etiam in Italiam, ac ipsam Romanam Ecclesiam, de qua Guilielmus Malmesberiensis: *Papa Gregorius sextus ita Romani Apostolatus statum per incuriam Antecessorum suorum diminutum invenit, ut præter pauca oppida urbi vicina, & oblationes Fidelium, penè nihil haberet,*
Fol. 83. *quo se sustentaret.* Laici Principes omnia invaserant. Addit de ipsis Fidelium oblationibus: *Super ipsa Sanctorum & Apostolorum & Martyrum corpora, super sacra Altaria gladii nudabantur, & oblationes accedentium vixdum appositæ de manibus abripiebantur, abreptæ in comessationes & scortorum abusiones consumebantur.* Corrigere cœpit laudatus Gregorius, verum ob Simoniacæ intrusionis suspicionem ab Henrico tertio Imperatore deportatus in Germaniam, non perfe-
L. 3. Epi. 12. cit. Etiam Clementem secundum & Damasum secundum brevior in Papatu vita impediit. Hinc in opus istud à Deo electus Leo nonus edidit præsentem Canonem, quo nulla Ecclesiarum seu officia seu bona voluit detineri à Laicis, nullumque Episcopum in talem detentionem consentire.

Quid in secunda Canonis parte intelligatur per Altaria, exponit in Nemausensi Synodo Urbanus secundus. *Ecclesiæ vel decimæ, quæ vulgari vocabulo Altaria nuncupantur.* Et in litteris ad Ulgerium Andegavensem Episcopum Goffredus Abbas Vindocinensis: *Ecclesiæ*, utique Parochiales, *vulgari vocabulo Altaria nuncupantur.* Frequentissima apud mediorum sæculorum Canones & Scriptores est ista vocis acceptio. Reperitur & apud antiquos. Nam Carthaginensem Sancti Cypriani Basilicam Sanctus Augustinus & omnis Africana Ecclesia passim vocarunt mensam seu Altare Sancti Cypriani. Unicum Altare habebat olim omnis Basilica, quem morem constanter adeò tenent etiamnum hodiè Græci omnes, ut duo Altaria nulli permittant, nisi quæ debeat sibi & nobis Latinis esse communis. Nostris enim Altaribus ægrè volunt communicare. Altare est totius Basilicæ fundamentum: Significat enim fidem, basim & radicem totius nostræ justificationis, per quam in viva & vera Dei Templa consecramur. Hinc uti justus ex fide, ita Basilica vivit ex Altari; Uti excussa fides totam nobis justitiam, ita Altaria destructio aut motio destruit omnem Basilicæ sanctitatem, reparandam nova consecratione. Sic habet Canon antiquus. Et uti totam Christianam justitiam Apostolus quandoque vocat fidem, ita totam Basilicam rectè titulamus Altare. Porrò de Laicis Ecclesiasticorum bonorum suo tempore raptoribus scribit Sanctus Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis: *Nunc non solum possessiones Ecclesiasticæ, sed ipsæ etiam Ecclesiæ cum possessionibus venumdantur.* De fundatis ac dotatis Ecclesiis laudat suos Majores, & prosequitur: *Nunc ipsi contra pietatem Majorum si partes sibi vindicare potuerint, non tantum ea quæ à constructoribus collata sunt, sed & multa quæ plerique fidelium pro sepulturis aut qualibet devotione alia ibidem sacrarunt, cum ipsis Ecclesiis vendere licitum putant nullo prohibente.* Tanta tunc fuit etiam Ecclesias rapiendi licentia, ut adjungat: *In quibusdam locis nullus ordo hominum, sive sint liberi, sive servi, de habitatione sua tam infidus est ut Sacerdotes, utpote qui nullo modo securi esse possint, nec scire quot diebus Ecclesiam vel habitaculum suum eis habere sit licitum.* Uti non solas Episcoporum atque Abbatum possessiones, sed ipsa insuper Monasteria ac Episcopalia Palatia, quin & ipsas Cathedrales & Abbatiales Ecclesias invasit, ac militibus suis in usumfructum seu commendam, imò & in Alodium seu proprietatem dedit Carolus Martellus, ita Parochiales & alias inferiores Ecclesias tractarunt Duces, Comites, Barones, & alii Domicelli. Hinc Sanctum Othonem Bambergensem Episcopum, quod Sancti Michaelis Monasterio, quandam Ecclesiam *hæreditario sibi jure propriam* donarit, laudat Andreas dicti Cœnobii Monachus. Et Paschali secundo Pontifici Sanctus Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus pro- Lib. 1. c.
posuit hanc quæstionem: *Si de manu Laici liceat* 23.
Episcopo vel Abbati accipere Ecclesias, quas in suo dominio habent, cum eas non personæ, sed Episcopatui vel Abbatiæ donent? Et nobilem virum Be- Lib. 2.
rengarium, quod Divionensi Sancti Benigni Epi. 55.
Monasterio dimidiam Ecclesiam dederit, laudat apud Lucam Dacherium ejusdem Cœnobii Chronicon.

A. 901. nicon. Et apud Simeonem Dunelmensem Waltheosus Comes cognatum suum Gyrvvensibus Monachis educandum tradit ac erudiendum, & pro stipendio donar quandam Ecclesiam. Innu- A. 1121. mera sunt ejusmodi donationum exempla, ex quibus lucet Cathedrales & Abbatiales in Regum & aliorum supremorum Principum, Parochiales autem Ecclesias in quorumvis Domicellorum Alodio ac pleno dominio fuisse. Pessimum abusum damnat præsens Canon, cuncta Altaria seu Parochiales Ecclesias vetans proprietario aut usufructuario jure detineri à Laicis, mandansque Episcopis reddi. Vetat Episcopos in talem detentionem consentire. Rationem dat in suis ad varias Sancti Anselmi consultationes Responsis Paschalis secundus: *Divina in nullius bonis sunt, & quod Deo semel oblatum est, in alienos usus non expedit usurpari*. Ecclesias omnes esse L. 3. Epist. 45. divini juris, ideoque non posse esse in humano dominio, est antiquissima lex fidelium Imperatorum: spectant ad solum Deum, utpote ejus Basilicæ Domus.

CANON IV.

NE quis in atriis Ecclesiarum præter Episcopum & ejus Ministrum quaslibet consuetudines exigere præsumeret.

SCHOLION.

ECclesiæ atrium quidam cum vestibulo confundunt, adversum quos rectè in Scholio ad secundum Sancti Dionysii Patriarchæ Alexandrini Canonem scribit Theodorus Balsamon: *Non sunt vestibula communia, ut Ecclesiarum atria, sed sunt pars ipsarum*. Sunt postrema Ecclesiæ pars, *sanctis omnis generis imaginibus exornata, & ad Dei laudem deputata*. Quid atria sint, insigniter in tertia Chalcedonensis Synodi actione, de Dioscori Patriarchæ Alexandrini citatione agens, exponit Ætius Ecclesiæ Constantinopolitanæ Archidiaconus, & Notariorum Primicerius: *Epiphanius & Elpidius Presbyteri, circumeuntes sanctam hanc Basilicam, quæsierunt Religiosissimum Episcopum Alexandriæ Dioscorum*. Et ipsi laudati Presbyteri: *Peragrantes atria sancti hujus loci, quæsivimus & non invenimus*. Et de Hierosolymitana Dominicæ Resurrectionis Ecclesia scribit in Constantini Magni vita Eusebius Me- L. 3. c. 34. tropolita Cæsareensis: *Constantinus ad amplissimum templi locum, libero Cœlo patentem, exornandum se contulit, cui & solum lapide eximio stratum, & porticus longis ambulationum spatiis ex tribus lateribus circumdati permultum decoris attulerunt*. Et de Patriarchali Antiochenorum Ecclesia: *Constantinus universum templum longis porticibus extrinsecus adjectis circumdedit*. Et de Constantinopolitana sanctorum Apostolorum Basilica: *Hinc atrium ingens ac subdiale circumdatum, in apertum & purum aerem explicabatur. Hujus per quatuor latera* Cap. 49. *porticus erant dispositæ, quæ medium atrium cum templo ipso complectebantur*. Atria ergo sunt sub- L. 4. c. 59. dialis Basilicam circumeinges area, quam Georgius Codinus Curopalates Proaulion, Maximus Cytherensis Aulam Narthecis, antiqui Latini vocaverunt Paradisum. Ita ad Vaticanam Sancti Petri Basilicam fuisse insignem, marmoreo stratum lapide, Paradisum scribit Monachus Ai- L. 4. cap. 35. moinus. Et Paulus Diaconus: *Domnio Pontifex Romanæ Ecclesiæ locum, qui Paradisus dicitur, ante Basilicam Beati Petri candidis lapidibus marmoreis mirificè stravit*. Et in ejusdem Domnionis seu L. 5. cap. 31. Doni Pontificis vita liber Pontificalis. *Hic atrium Beati Petri Apostoli superius, quod Paradisus dicitur, estque ante Ecclesiam, in quadriporticum magnis marmoribus stravit*. Et in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Marsicanus: *Otho secundus Imperator Romam rediens eodem tempore defunctus est, atque in labro porphyretico sepultus, in atrio Ecclesiæ Beati Petri Apostoli, introeuntibus in Ecclesiæ ipsius Paradisum ad lævam*. Et rursum: *Desiderius Abbas fecit atrium ante Ecclesiam Cassinensem, quod Romana consuetudine Paradisum dicimus*. Etiam de Elgenta Roberti Ducis uxore scribit: L. 3. cap. 31. *In Ecclesiæ Paradiso ante Basilicam Petri Apostoli tumulari oravit*. Et de defuncto Arnulphi Gandensis ad Sanctum Petrum Abbatis fratre scribit in sui Monasterii Chronico Rudolphus Abbas Sancti Trudonis: *Jacet sepultus ante Occidenta-* Lib. 11. *lem portam Monasterii, quod circumdat murus undique vasti & bene compositi Paradisi*. Etiam Romanæ ad sanctam Mariam Medianam Basilicæ fuisse suum, quem Gregorius quartus porticibus & musivis parietum operibus ornarit, Paradisum scribit in laudati Pontificis vita Anastasius Bibliothecarius. Ecclesia enim seu Basilica, uti ex Canone Apostolico in Homiliis super Genesim advertit Sanctus Joannes Chrysostomus, significat cœlum, & cœli, in quod nullus pravus intrare potest, imago est, ideoque & ejus atria sunt imago Paradisi. Plantatus enim à Domino terrestris Paradisus fuit præambulum, & quasi atrium aulæ & Regni cœlestis. Hinc Ecclesiarum atria non solis pretiosis porticibus aut parietibus, sed etiam arboribus, odoratis herbis ornata erant & fontibus, de quibus in Ecclesiastica Historia, novam Tyriorum Ecclesiam laudans, Eusebius Metropolita Cæsareensis. *Constantinus ex adver-* Lib. 10. cap. 4. *sa fronte latices præparavit copioso aquarum fluxu, sacrorum septorum penetralia accedentibus ad lustrationem præstitutos*. Illotis manibus Ecclesiam intrare non præsumebat antiqua Christianitas: imò quidam lavabant & pedes. Hinc in atrio balnea, piscinæ, & fontes. Et quia illota mens est fordities longè pejor, etiam pauperibus men-

dicis fuisse ab Apostolico Canone assignatum suum ante Ecclesiarum fores locum testatur frequenter laudatus Chrysostomus: ut sicut aquæ manus aut pedes, ita eleemosyna ablueret intrantium mentes. Hinc & ad Judaici Templi portas mendici jacebant. Quem utrumque ritum insigniter in litteris ad Alethium describit & laudat Sanctus Paulinus Nolensis Episcopus, affirmans ante Vaticanam Sancti Petri Basilicam in dies jacere tanta pauperum agmina, *ut tota & pro januis atrii, & pro gradibus campi spatia coarctentur*. Ubi per campum omninò intelligit Paradisum. Distinguit Paradisum & atrium. Paradisus quippè videtur fuisse sola atrii ante principalem Basilicæ portam pars, quæ olim Romæ, uti & hodiè, fuit per gradus elevata. Et hinc item hodie magna illa ante Metropolitanam Sanctæ Mariæ Pariensis Basilicam area dicitur Paradisus. Proinde Ecclesiæ atrium est omnis ille Ecclesiam ambiens hortus, quem hodie vocamus & habemus cœmeterium. Illic enim etiam olim defunctos fuisse sepultos, lucet ex adductis testimoniis, & alibi latius ostendetur. Et quidem ad Ecclesiarum fores mendici adhuc manent, sed fontes sublati sunt. Eis apud Latinos successit vas aquæ benedictæ.

Epist. 33.

De istis porrò atriis statuit sub Caroli Magni Imperio sexta Synodus Arelatensis: *Ut Placita publica & sæcularia neque in atriis Basilicarum, neque in ipsis Basilicis fiant, dicente Domino, Domus mea Domus orationis vocabitur*. Et Moguntina Synodus: *Præcipimus ut in Ecclesiis, aut in domibus Ecclesiarum vel atriis Placita sæcularia minimè fiant*. Et tertia Turonensis: *Placita sæcularia in Ecclesiis, vel in atriis Ecclesiarum, à Comitibus & Vicariis usque modo multis in locis habita, ne ultra fiant interdicendum est cum authoritate Domini, qui expulsis de Templo negotiatoribus asseruit debere Domum Dei esse domum orationis*. Quæ omnia repetunt secunda Synodus Suessionensis, ac in suis capitularibus Herardus Turonensis, & Isaac Episcopus Lingonensis. Eandem consuetudinem in Ravennate Synodo abolet Joannes octavus, publicas publicis Placitis destinatas domos mandans reparari. Undè lucet ex harum domorum caducitate pravas istas consuetudines cœpisse. Et apud Monachum Marculphum exstant Carolo Magno anteriora Francorum Regum Præcepta, quæ non solum in Ecclesiis & ipsarum atriis, sed etiam in possessionibus ac fundis vetant fieri Placita seu malla, freda exigi, Paratas, aut mansiones. Porrò Placitum seu mallum sunt

Cap. 32

Cap. 40

idem quod publicum judicium, seu à Comite, ejus Vicario, aut Regio Misso indictum ad audiendas causas Concilium seu conventus. Fredorum meminit, de Sancti Martini Miraculis agens, Sanctus Gregorius Turonensis Episcopus, affirmans esse Fisco debitam pro delicto compositionem aut pœnam. Etiam in suis capitularibus Carolus Magnus mandat judicibus, ut freda non exigant prinsquam facinus componatur. Aliud erant Freda, aliud Weregeldum: Hoc erat pecunia, quæ pro homicidio, aut alio delicto solvebatur læso, aut defuncti propinquis; illa verò quidquid ex eadem causa Fiscus capiebat. Fredum excedere non poterat tertiam partem Weregeldi. Derivari videtur à Germanica, pacem significante, voce *Frid*, ideoque non esse aliud, quam fiscalis pœna custodiens publicam pacem. Mansiones & Paratæ erant Hospitii jus, victusque tunc etiam pro famulis & jumentis parandi impensæ. Hæc omnia, uti pessimas servitutes, in Ecclesiarum atriis seu Cœmeteriis fieri aut exigi per Laicos judices aut Regios Ministros vetat Canon. Etiam pro commissis in Cœmeterio delictis vetat Freda, mandans potestatem hanc ad solos privativè Episcopos & ipsorum Officiales pertinere. Ita postmodum in Londinensi Synodo, exstante apud Gervasium Monachum, Richardus Cantuariensis Archiepiscopus sub anathemate statuit *Sæculares causas*, in quibus de sanguinis effusione vel de pœna corporali agitur, *in Ecclesiis vel Cœmeteriis non agitari*. Quem Canonem postea suum fecit Lucius tertius Pontifex. A. 1175.
Apud Gregorium nonum est quintum Capitulum sub titulo de immunitate Ecclesiarum. Et in Lugdunensi Synodo statuit Gregorius decimus: *Cessent in Ecclesiis, earumque Cœmeteriis negotiationes, ac præcipuè nundinarum ac fori cujuscumque tumultus. Omnis in eis Sæcularium judiciorum strepitus conquiescat. Nulla ibi causa per Laicos, criminalis maximè, agitetur. Sint loca eadem à Laicorum cognitionibus aliena*. Exstat decretum sub eodem titulo apud Bonifacium octavum. Quod ipsum statuit, ac rigidissimè confirmavit Synodus Basileensis. Quam pietatem etiam apud Græcos olim viguisse Theodorus Balsamon, varios sui temporis abusus acriter insectans, in Notis ad Septuagesimum sextum Trullanum Canonem insigniter ostendit. Nam & causa, ex qua ad Eudoxiæ Augustæ statuam ludere populum Constantinopolitanum vetuit Sanctus Joannes Chrysostomus, fuit sola vicinitas ad Ecclesiam. Cap. 5.

CANON V.

NE quis pro Sepultura, vel Baptismo, sive pro Eucharistia, aut infirmorum visitatione quidquam exigeret.

SCHOLION.

PRo Sepultura, Baptismo, omnique alio Ecclesiæ Sacramento aut Divino Ministerio posse dumtaxat spontè oblatum accipi, & nihil omnino exigi, est supra abundè ostensum. Et hæc quidem est media ac posterior, uti quoad tempus, ita quoad perfectionem, Ecclesiæ disciplina.

CA-

CANON VI.

NE quis Clericorum arma Militaria gestaret, aut Mundanæ militiæ deserviret.

SCHOLION.

INter crimina, ob quæ Græci Schismatici Latinam Ecclesiam affirmant esse Apostaticam & prævaricatricem, antiquus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Coventu repertus tractatus adducit & hoc: *Sacerdotes Principes cum Laicis ad bella proficiscuntur armati, & in acie bellant ante alios armati progredientes.* Et in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Michael Cerularius Patriarcha Constantinopolitanus: *Latini Episcopi ad bellum etiam euntes, manus suas sanguine coinquinant, & in conspectu suo animas occidunt, quemadmodum etiam à nonnullis, qui hoc affirmant, accepimus.* Accusatio erat vera, verùm turpe est Doctori, dum culpa redarguit ipsum: respondet enim laudati tractatus Auctor incognitus: *Græcorum Sacerdotes in plerisque locis viri sanguinum existunt, & inferunt mortem sacratis manibus, quod propriis oculis Imperatorem sequendo per Cappadociam, Persarumque Regiones, intuitus sum.* Est pessimus & antiquissimus apud ipsos abusus, nostrique Principes, qui Episcopos & Abbates ad eandem ignominiam cœperunt cogere, videntur violentiam ab ipsis didicisse. Etenim Sanctus Synesius, Ptolomaidia in Ægyptiaca Diœcesi Episcopus, ac Pentapolitanæ Provinciæ Metropolitanus, scribit ad suum Fratrem: *Plurima Auxiditarum Sacerdotibus bona contingant, qui cum milites in montium se latebras abdidissent, suumque ipsi sanguinem custodire vellent, rusticam plebem convocantes, statim ab ipsis Sacris rectà ad hostes duxerunt, suisque ad eum precibus trophæum erexerunt in Myrsinitide.* Tanto numero in Pro- Ep. 122. vinciam irruperant Barbari, ut Romana militia sese in fugam daret, ideoque Synesius bellicosos Sacerdotes laudat, & pergit de Fausto Diacono: *Hic ille est, qui Princeps armatum militem inermis excepit, quem cominus lapide tempori illiso ferit, non ut eum jaceret, sed ut quasi pugnis infestis insiliret.* Eum mirificè extollit. Et de Eusebio Nicomediensi Episcopo, Bithyniæ Metropolita, ac postmodum Archiepiscopo Constantinopolitano, in litteris apud Theodoreti Ecclesiasticam Historiam exstantibus scribit & queritur Constantinus Magnus: *Ministerio propè militari, quo Licinio Tyranno opem ferret, perfunctus est.* Lib. 1. cap. 20. Etiam Sanctus Cyrillus Alexandriæ Patriarcha armato milite, uti scribit Socrates, è sua Civitate ejecit Judæos. Non Augustalis Præfecti milite, sed suo. Lib. 7. c. 13. Ejus successor Dioscorus exercitum habuit adeò copiosum, ut Augustarum etiam sententiarum impediret executionem, Provinciam esse magis suam quam Imperatorum diceret, & novi Principis, utique Martiani Augusti, Sacra Laureata expelleret de civitate, & istum exercitum seu potius latrocinale agmen ducebat Isidorus Diaconus. Ita in libellis Sancto Leoni Pontifici & Chalcedonensi Concilio exhibitis Act. 3. testatus est, & ad probandum sub talione se inscripsit Sophronius civis Alexandrinus. Et de Marcello, Apameensi Episcopo, secundæ Syriæ Metropolita, & civitatum & agrorum per suam Provinciam fana ac idola destructuro, scribit Hermias Zozomenus: Lib. 7. c. 15. *Certior factus in Aulone, is est tractus Apameorum Provinciæ, templum esse amplissimum, militibus aliquot assumptis ex gladiatoribus, adversus illud contendebat. Cui cum appropinquasset, extra telorum jactum ipse restitit: Erat enim pedibus debilis, & neque pugnare, neque hostem vel fugare vel fugere poterat.* Alioquin omniò pugnasset. Hic est ille Marcellus, de quo Romanum Martyrologium ad quartam decimam diem Augusti: *Apameæ in Syria Sancti Marcelli Episcopi & Martyris, qui cum Jovis delubrum diruisses, à furentibus gentilibus occisus est.* Jupiter Apameensis erat longè famosissimus, ideoque Gentiles ejus fanum & idolum everti non sustinuerunt. Marcelli item Successorem, qui Longino Tyranno adhæsit adversus Anastasium Imperatorem, militasse scribit, ac graviter improbat Nicephorus Calixtus. Lib. 16.

Theophilus Alexandriæ Patriarcha civitatis Provinciæ suæ temporale dominium cœpit affectare, ejusque Successores, signanter Dioscorus, omninò invaserunt. Hinc habuerunt armatum exercitum. Longè aliter Pontifex Romanus. Quod enim Constantini donatio non sit fabula, adeoque ille & Romanæ urbis & multæ in Italia Regionis fuerit Princeps & Dominus, posset facilè ostendi. Multo tamen tempore nec militem habuit, nec gladio est usus. Lucet ex Magni Gregorii adversus Maximum Salonæ in Dalmatia Archiepiscopum Apologia. Malchum Dalmatiæ Episcopum, Romam à Gregorio evocatum & quadam nocte extinctum subitò, ab eodem Pontifice excommunicatus Maximus sparsit in vulgus, & ad Mauritium Augustum pervenire fecit, fuisse in Papali carcere occisum. Hinc ad suum Diaconum, & in Regia urbe Apocrisarium Sabinianum scripsit Gregorius: *De qua re unum est quod breviter suggeras serenissimis Dominis nostris, quia si ego servus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset divisa.* Verùm unde Gregorio tanta potentia? Quod & urbis & magni circumjacentis territorii haberet Principatum. Lib. 7. Epist. 1. Et qui pro tanta causa militem aut gladium assumere noluit, à dolosa Episcopi cæde affirmat se patenter alienum. Et ad Leonem Isaurum Imperatorem scripsit Gregorius secundus: *Persequeris nos ac tyrannicè venas militari car-*

naliqae manu. Nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus, invocamus Principem exercitus omnis creaturæ sedentem in cœlis. Uti Ravenna Exarchum, ita Romana civitas habebat Ducem sibi ab Imperatore Præfectum, cui juxta antiquum Imperii morem militia parebat. Et hinc laudatum Pontificem, ab impio Imperatore quæsitum seriò ad mortem, à Venetica & Pentapolitana militia fuisse defensum scribit in ejus vita Anastasius Bibliothecarius. Etiam adversum Longobardos, Apostolica patrimonia vastantes ac invadentes, sub Caroli Magni & ejus posterorum Imperio nullum exercitum aut militem habuisse legitur Romana Ecclesia. Nempe Constantini Magni donatio militiam & gladium Augusto Principi reservarat.

Et hinc oritur quæstio, Quisnam Romanorum Pontificum primus assumpserit jus gladii, & conscripserit exercitum? Leodienses in famosa adversus Paschalem secundum Pontificem pro Henrico Imperatore Epistola affirmant fuisse Gregorium septimum: *Quis Pontificem Romanum unquam suis Decretis auctorizavit, ut debeat gladio ac bello in peccantes uti? Gregorius primus hujus nominis Papa, quid omnes ante se Papæ super hoc senserint, & quid omnes post se sentire debeant, ostendit scribens Sabiniano Diacono*. Laudatam Sancti Gregorii Epistolam in eodem nobiscum sensu exponunt, & pergunt: *Hoc exemplo omnes à primo Gregorio contenti, utebantur solo gladio spirituali usque ad ultimum Gregorium, id est, Hildebrandum, qui primus se, & suo exemplo alios Pontifices contra Imperatores accinxit gladio belli*. Et infrà: *Hactenus Evangelicis, Apostolicis, & Propheticis testimoniis innitebamur, & quod minus habebat materia, augebat exemplorum copia. Hic verò quid dicam nescio. Quo me vertam non video. Si enim utriusque legis totam Bibliothecam, si omnes totius Bibliothecæ veteres expositores revolvam, exemplum hujus Apostolici præcepti non inveniam. Solus Hildebrandus Papa ultimam manum sacris Canonibus imposuit, quem legimus præcepisse Mathildi Marchionissæ in remissionem peccatorum suorum, ut debellaret Henricum Imperatorem*. Ecclesiæ hostes & proprio & alieno gladio invadere, istisque militibus plenam peccatorum Indulgentiam impartiri nequaquam cœpit in Synodo Claromontana Urbanus secundus: anteà fecit & Gregorius septimus, illiusque factum in Henrici Imperatoris gratiam damnavit Clerus Leodiensis. Ejusdem opinionis fuit famosus Henrici adversus Gregorium Apologus, in Libro de Unitate Ecclesiæ Venericus Episcopus Vercellensis:
Fol. 37. *Hildebrant Papa in usum belli conduxit milites Reipublicæ, cum militantes Deo implicare se non debeant negotiis sæcularibus, & propter supplementa stipendiariorum spoliavit Romanam Ecclesiam oblationibus fidelium, quibus hactenus solebat sustentare indigentiam pauperum*. Fatetur Gregorium propriis non pugnasse manibus, attamen damnat uti primum Papalis militiæ auctorem, qui Ecclesiastica pauperum bona cum Carolo Martello in milites diviserit.

Et quidem Gregorius militiam omninò habuit. Lucet ex ejus adversus Guibertum Ravennæ Archiepiscopum, qui Papatum ab Henrico intrusus invaserat, & dictam Romanæ Ecclesiæ civitatem in rebellione detinebat, ad omnes Orthodoxos Episcopos litteris: Lib. 8. Epist. 7. *Cupientes Sanctam Ravennatem Ecclesiam de manibus impiis eripere, & Patri suo beato Petro restituere, partes illas armata manu petemus, & per ipsius auxilium nos eam liberaturos, haud dubiè credimus*. Quod ipsum scribit ad dictæ civitatis Clerum & Populum, ad Regionem Pentapolitanam, ad Marchiam Firmanam, & ad Ducatum Spoletinum. Ep. 13. 14. Familiarem Romanæ Ecclesiæ militem laudat item in litteris ad Desiderium Abbatem Cassinensem. Lib. 9. Ep. 4. Istius tamen militiæ ipse nequaquam fuit auctor. Etenim de præsentis Canonis conditore Sancto Leone non scribit Marianus Scotus: A. 1053. *Leo Papa, exercitum ducens per Apuliam contra Nortmannos, infinita utrobique cæde peracta, sine victoria redit*. Et Sigibertus Gemblacensis: A. 1050. *Leo Papa, dum Nortmannos à Romanorum terminis deturbare nititur, multam calamitatem incurrit, quia cum multis etiam ipse capitur. Sed tamen ipse relaxari noluit, nisi etiam suis relaxatis*. Quod ipsum referunt in generali Historia Otho Frisingensis Episcopus, Lib. 6. c. 33. & in Chronico Hermannus Contractus, A. 1053. ajens bellum istud meritò fuisse infelix: *Quia tantum Sacerdotem spiritualis potius, quam pro caducis rebus carnalis pugna decebat*. Et adversum illos, qui Episcoporum & Abbatum privata in Ecclesiasticarum rerum raptores bella laudati Leonis exemplo probabant, ad Oldericum Firmanum Episcopum scribit Sanctus Petrus Damiani: *Dico quod sentio, quoniam nec Petrus ob hoc Apostolicum obtinet Principatum, quia negavit; nec David idcircò Prophetæ meretur oraculum, quia thorum alieni viri invasit; cum bona vel mala non pro meritis considerentur habentium, sed ex propriis debeant qualitatibus judicari*. Leonem fatetur fuisse virum Sanctum, Lib. 4. Epist. 9. addens etiam Sanctis sua fuisse peccata, ideoque laudatum Pontificem per gesta adversum Nortmannos bella à Sancti Gregorii Magni, Sancti Ambrosii, & similium Episcoporum moribus & regulis deviasse. Leo nonus erat nobilis Francus, Tullensium anteà in prima Belgica Episcopus, ideoque Francorum Episcoporum, exercitum in hostes ducere, & propriis etiam manibus pugnare consuetorum, solemnem morem factus Papa non statim dereliquit.

Attamen nec ipse Papalis militiæ fuit institutor. Institutor fuisse videtur Gregorius sextus. Ejus tempore ob invasas à Laicis omnes fermè Sancti Petri possessiones, paupertima erat Romana Ecclesia, Italia plena latronibus, ipsorum in potestate erat cum Fidelium oblationibus Basilica etiam Lateranensis, Papalis excommunicatio spernebatur, Henricus tertius Imperator Germanicis occupatus bellis negabat auxiliare brachium: Hinc ergo militem conscripsit Pontifex, Lateranensem Basilicam liberavit à latronibus, insignem Apostolici patrimonii portionem de violentis raptorum manibus efestucavit, & Italicas ad urbem vias piis peregrinantibus reddidit securas. Ejus rei causa à multis, etiam ipsis suis Cardinalibus, fuisse appellatum san-

guina-

guinarium, & multa passum, scribit Guilielmus Monachus Malmesberiensis. Ea forsan fuit & una causarum, ob quas ipsum ejecit Imperator Henricus, ac deportavit in Germaniam. Ejus insignem in viræ extremo ad Dominos Cardinales pro facto suo Apologiam adducit laudatus Monachus: sed quia non Romæ, sed in exilio defunctus est Gregorius, Apologia videtur spurios habere natales. Quidquid sit, non solus Leo nonus, aut Gregorius septimus, sed & omnes alii huc usque Pontifices armatam istam militiam in Romana Ecclesia continuarunt. Etenim post Gregorii septimi tempora, ipsique moram ab Henrico quarto Imperatore Schismaticam & barbaram rebellionem, non in solis suis patrimoniis raptores Reges aut Principes, sed & in ipsa Romana urbe populares seditiones, ideoque & exilia passi frequenter sunt Pontifices, adeò ut à Gregorio nono & annuum tributum exegerit Romanus Senatus, prætenderitque nec urbem posse interdici à Pontifice, nec ullum civem excommunicari. Hinc militiam suam auxit laudatus Gregorius, eique præfecit Petrum Vintoniensem Episcopum, de quo Matthæus Paris: *Idem Episcopus fuerat in obsequio Richardi Regis Anglorum, Bellatoris Magnifici, diebus adolescentiæ suæ, ubi plus didicit in bello dimicare, & castra militum ordinare, quam Evangelii semina prædicando seminare.* Scio hæc apud Augustensis Ecclesiæ Chronicon fuisse graviter culpata a Magno Gregorii æmulo, Frederico secundo Imperatore, verùm absque armata militia Sanctum Petrum Apostolum tunc expulissent Laici Principes, & juxta abominandam Arnoldi Monachi Brixiensis prædicationem Romanus Episcopus & Clerus ex solis fidelium oblationibus jam dudum debuisset victitare. Quomodo etiam Innocentius secundus in Rogerium utriusque Siciliæ iniquum detentorem duxerit exercitum, fueritque captus, & compulsus ad duras conditiones, videre possis apud Othonem Episcopum Frisingensem. In omni publico per urbem processu stipari armata militia cœpit Bonifacius nonus. Ita testatur, & causas edicit Theodoricus Niem.

Fol. 83.

A. 1234.

A. 1227.

Lib. 7.

Nullus interim Romanus Episcopus umquam duxit armatus exercitum, nisi Sanctus Leo nonus. Excipe Joannem undecimum, cujus juvenis petulentia clypeum & loricam quandoque induit, & ita spectandum populis se exhibuit, verùm sine militia, quam Romana tunc Ecclesia adhuc ignorabat. Vide Luitprandum Ticinensem. In aliis tamen Episcopis Latinis & Abbatibus est antiquus ille abusus. Quam apud nos, & in omni Gallia ac Germania grassatus fuerit, docent antiquæ in Ecclesiis & privatis domibus picturæ, exhibentes nobis Episcopos Pluviali ac Mitra ornatos pro Pedo gestantes gladium, & sine Dalmatica, Alba, & aliis Sacerdotalibus indumentis plenè cataphractos. Et suis Galliæ conciliis vir eruditus Jacobus Sirmondus indidit antiquam notitiam sen catalogum; quæ in Francorum Regno Monasteria Domino Imperatori debeant militiam & dona, quæ tantum dona, quæ solas orationes. Eum conditum ostendit noni sæculi anno decimo septimo, sub

Lib. 6. c. 8.

Tom. 2.

Imperio Ludovici Pii, à Synodo Aquisgranensi. Utique ad perpetuam rei memoriam, ne Princeps quid de suis juribus perderet, aut ne quod Monasterium ultra modum à Rege gravaretur. Et hinc in Monasterii sui Senoniensis Chronico scribit Richerius Monachus de Monasterio Mediano. *Quia Medianum Monasterium, sicut & alia circumjacentia, Romano Imperio subjacebant, & in expeditione Imperatoris armatorum cuneos de more mittere solebant, præliis crebrius innovantibus Ecclesiæ miserabiliter opprimebantur.* Ex bellorum frequentia lamentatur Monasterium fuisse plenè depauperatum, & ad alias deinceps expeditiones incapax redditum, ideoque Duci Lotharingiæ, qui Monachos expulit, & omnia tam principalis Domus, quam cellarum bona divisit in milites, à Carolo Magno datum in commendam. Debitam sibi militiam Monachorum sustentationi prævalere ac esse præponendam Carolus judicavit. Et hinc vides istud militiæ debitum à Ludovico Pio non fuisse introductum. Quod ipsum lucet ex selectis ejusdem Caroli capitulis, ubi omnis Francorum populus flexis genibus supplicat, ut Episcopi deinceps, sicut hactenus, non vexentur hostibus, sed belli tempore maneant in suis Ecclesiis, pro pugnante milite oblaturi Sacrificia. Ut nulli comitentur ad campum, nisi duo vel tres, aut certè totidem Presbyteri, qui exercitui addant animos, & divina conficiant Sacramenta. Præteritum morem aiunt fuisse abominabilem, & ejus causa militem frequenter in pugna à Domino desertum. Et quidem justissimis precibus Carolus annuit, hac tamen adjecta conditione: *Reliqui, qui ad Ecclesias suas remanent, suos homines bene armatos nobiscum, aut cum quibus jusserimus dirigant, & ipsi pro nobis & cuncto nostro exercitu Missas, Litanias, Oblationes, Eleemosynas faciant, orantes Deum Cœli, ut proficiamus in itinere quo pergimus, victoresque, Deo adminiculante, existamus. Gentes enim & Reges earum, quæ Sacerdotes secum pugnare permiserunt, nec prævalebant in bello, nec victores exstiterunt, quia non erat differentia inter Laicos & Sacerdotes, quibus pugnare non est licitum. Hæc verò Galliarum, Hispaniarum, Longobardorum, nonnullasque alias gentes, & Reges earum fecisse cognovimus, qui propter prædictum nefandissimum scelus nec victores exstiterunt, nec patrias retinuerunt.* Nefandissimum istud scelus Galliam adeò tunc occuparat, ut adversus Sanctissimum optimi Principis indultum aliqui murmurarent graviter, tanquam quod *Sacerdotum honorem minoraret*. Posse esse exercitus Ducem existimabant partem dignitaris Episcopalis. Carolus ergo Episcopos & eorum Presbyteros à sola per proprias manus pugna, nequaquam à mittenda ad Regis exrcitum propria militia excusavit.

Lib. 1. c. 13.

L. 2. c. 1.

Quæ porrò fuerit Cathedralium & Abbatialium Ecclesiarum militia, exponit in Centulensis ad Sanctum Richarium Monasterii Chronico Monachus Hariulfus: *Illorum nomina recitemus, qui ex Sancto Richario beneficia retentabant, quique cum sibi subditis militibus nostro Abbati & Ministris Ecclesiæ nobiliter satis serviebant terra marique, vel ubicumque eorum comitatu quilibet è sancti loci fratribus*

bus indiguisset. Enumerat centum nobiles & pro- Lib 3 c.3. sequitur: *Hæc sunt nomina militum, Monasterio Beatissimi Richarii famulantium, quos ubique Abbas vel Præpositi secum ducebant, quippe consuetudinaliter in die Festo Sancti Richarii, & in Nativitate Domini, vel in Resurrectione, seu in Pentecoste, semper Monasterio aderant, accuratè prout quisque poterat ornati. Et en sua frequentia regalem penè curiam nostram Ecclesiam facientes*. Et in Romano suo itinerario ad suos cives scribit Ratherius ex Lobbiensi Monacho Episcopus Veronensis: *De mea paupertatula non sum vobis adeò inhumanus, ut militari beneficio habeam, & hoc gratis, decem ex vobis ditatos*. Et supra in eodem opusculo: *Milites ut mitterem meos est imperatum*. Et Philippo Francorum Regi, ut ad calvum montem cum militum mano occurreret mandanti, rescripsit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Casati Ecclesiæ, & reliqui milites pene omnes vel absunt vel excommunicati sunt, quos sine satisfactione reconciliare non valeo, & excommunicatos in hostem mittere non debeo*. Ep. 28. Et de Fuldensis Monasterii Abbate scribit Guilielmus Malmesberiensis: *Ejus loci Abbas sexaginta bellatorum millia Imperatori præbet in hostem, habetque en antiquo Privilegium, ut in præcellentibus festivitatibus ad ejus dexteram consideat*. Fol. 78. Casatus quandoque ab unica casa, quandoque ab integro casamento, seu pago dicitur, estque ille, qui casam aut integrum pagum à quopiam tenet in beneficium. Proinde Ecclesiæ Casati sunt Domini, Domicelli, Plebei, Cives, aut Rustici, qui ejusmodi feudale beneficium habebant ab Ecclesia; ideoque ejus Episcopo aut Abbati debebant servire & militare. Addit Sancti Richarii Chronicon: *Cum sibi subditis militibus. Etiam cum suis armigeris, valletis, & garzionibus*, quos Thomas Walsingamensis rectè à militibus distinguit. Et hinc centum cum omni ista apparitura nobiles, dum in memoratis festis comparebant, Sancti Richarii Monasterium transmutabant quasi in aulam Regalem. Laurishamensis Monasterii Chronicon Ecclesiæ suæ milites distinguit in Illustres, Nobiles, ac Ministeriales; adjungit Illustres fuisse duodecim, ipsorum solorum insignia fuisse expressa in beneficiali ac militari Cœnobii clypeo, Germanicè *Herrenschilt*, ipsorumque singulos ad præstandum centum milites fuisse adstrictos. Clypeus iste erat summa Monasterii dignitas & gloria, ideoque Bennonem Abbatem, qui septem militaria feuda uni primum Palatino Comiti Godefrido, deindè Ulphoni Bavariæ Duci dederat, gravissimè arguit laudati Chronici Scriptor, additque causam: *Exindè siquidem militaris clypeaturæ integritas confusa, atque in diversa distracta est, & Ecclesiæ status tam in militari frequentia, quam in re stipendiaria, in suis opportunitatibus & regalibus expeditionibus, imminutus est, multorum servitiis in unam personam collatis*. Clypeaturæ integritas fuit confusa, quod antea Abbatis insignia inter duodecim Principum arma, quasi sol inter duodecim stellas, rutilarent. Milites etiam cum Monachis & Clericis eligebant Episcopum aut Abbatem. Eorum jura, & onera singulatim exponere non est hujus loci.

Quæstio est, feudalem hanc militiam quisnam in Cathedrales & Abbatiales Ecclesias introduxerit? Respondeo introductam à Carolo Magno. Ita in Abbatis Dodechini ad Marianum Scotum supplemento affirmat Paschalis secundus Pontifex, declamans ad Episcopos & Abbates; *Fratres decimis & oblationibus suis contenti sint, Ren verò prædia & Regalia, quæ à Carolo & Ludovico, Othone, & Henrico Ecclesiis collatæ sunt, sibi & Successoribus suis recipiat & retineat*. A. 1110. Ex hisce Episcoporum atque Abbatum Regalibus addit processisse *Militiam & castra*. Ejus de hac re ad Henricum quintum Imperatorem litteræ idem asseverant. Ep. 21. A Gregorio septimo damnatas Antistitum Laicas investituras dimittere pertinaciter nolebat Henricus Imperator, asserens nequaquam esse gratuitum & precarium Romanæ Ecclesiæ indultum, sed strictum cum Imperio contractum, utpote pro quibus Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Otho primus, Henricus Sanctus, aliique id genus optimi Principes donatis Ducatibus, Comitatibus, & variis ad ipsos spectantibus possessionibus ditassent Ecclesias atque honorassent. Fatetur id Paschalis Pontifex, ideoque Imperio, dummodo ipsum investituras reddat Ecclesiæ, cuncta ista feuda promittit reddenda, Antistitesque juxta Apostolicum morem ex solis oblationibus, decimis, & agellis victitaturos. Revera enim ante Caroli Magni tempora, exceptis Domino Papa & quibusdam Patriarchis, nemo Episcopus aut Abbas legitur habuisse militiam, nec item Dux aut Comes fuisse, aut simili Laico titulo potitus. Hosce titulos ad competentem sibi submittendam militiam Carolus obligarat. Quod ipse primus Episcopos & Abbates ita honorarit, atque ad Reipublicæ & Regni curam evehere cœperit, aut certè opus hoc insigniter ampliarit, disertè testatur Ludovici Pii Astrologus. Addit in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus: An. 778. *Ludovicus Pius, paternis per omnia votis concordans, eadem liberalitate, qua Pater ejus, erga cultum Domus Dei & omnem Clerum usus est, amplissimas Regni divitias ad decorem & gloriam Ecclesiæ intorquens, in tantum ut Episcopos, qui propter animarum regimen sunt Principes Cœli, ipse eosdem nihilominus efficeret Principes Regni*. Exinde ergo & Episcopi & Abbates cœperunt, aliorum Principum more, habere feudales suarum Ecclesiarum milites, creatos per superfluorum sibi bonorum sub infeudationem, Lib.2.c.4. à Carisiaca Synodo laudatam in litteris ad Ludovicum Germaniæ Regem. Cap. 7. Alium creationis modum adducit Constantiensis Ecclesiæ Chronicon, laudans Sanctum Geberardum Episcopum, qui fundata à se Monasteria non solum de feudis & possessionibus providit, sed etiam de militibus, *qui equitando deservirent, semperque parati essent, ad equitandum, & commodandum Fratribus suos Caballos*. Eandem providentiam quibusdam saltem Ecclesiis, & Monasteriis possint etiam alii Episcopi aut Principes impendisse. Dixi de Carolo Magno: *Aut certè hoc opus insigniter ampliavit*. Etenim à Bonifacio Francorum Apostolo sub Hilderici, Merovingii adhuc Principis, Regno habita Synodus Suessionensis

verut

Cap 3. vetat Abbates pugnare propriis manibus, & adjungit: *Homines transmittant*. Homines dicuntur ab Hominio, suntque idem quod feudales milites. Quare hæc militia videtur Carolum antecessisse.

Quæri item possit, quare Aquensis sub Ludovico Pio habita Synodus sola Monasteria, & non Episcopatus distinguit in tres memoratas classes? Respondeo, quod quædam Monasteria opulenta, quædam egena & sustentandis suis Monachis vix sufficientia, quædam essent mediocria, ideoque quædam ad solas preces, quædam ad solas contributiones, quædam etiam ad militiam Principis censeret compellenda. At verò pleræque per Franciam Cathedrales Ecclesiæ abundant Regalibus feudis, ideoque & ad militiam sufficiebant. Dico, *Pleræque*. De Misnensi enim Episcopo scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Homo Ecclesiasticæ paupertatis, & nihil aut parum habens pompæ militaris vota forsitan contra Rempublicam facere poterat, non*
A. 1075. *arma ferre*. Etiam Tullensem Ecclesiam fuisse pauperculam scribit, ideoque Leonem nonum Pontificem, qui genere illustris illi præesse sit dignatus Episcopus, in Centulensis Monaste-
L. 4. c. 28. rii Chronico prædicat Monachus Hariulphus. Et de Henrico sexto Imperatore scribit in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis: *Henricus in Longobardia positus Episcopum quemdam ad se accersiri jussit, cui etiam dixit: Dic Clerice, à quo investituram Pontificalem suscepisti? Et ille: A Domino Papa. Cui rursum Rex: Dic à quo investituram Pontificalem su-*
L. 3. c. 36. *scepisti? Et ille: A Domino Papa. Cumque tertio eisdem verbis eum requisisset, dixit Episcopus: Domine nil de Regalibus possideo, nec ministeriales, nec curtes regias habeo, idcirco de manibus Domini Papæ Parochiam, cui præsum, teneo*. Ejusmodi Episcopi, quales fuisse, licet paucos, certum est in Francorum Imperio, militare non debebant. Regalia enim feuda semper unicum debitæ ab Episcopis & Abbatibus militiæ fuerunt fundamentum. Hinc etiam de Guilielmo primo Anglorum Rege scribit Matthæus Parisiensis: *Guilielmus Episcopatus & Abbatias omnes, quæ Baronias tenebant, & eatenus ab omni servitute seculari libertatem habuerant, sub servitute statuit militari, inrotulans singulos Episcopatus & Abbatias pro voluntate sua, quot milites sibi & successoribus suis hostilitatis tempore voluit à singulis exhiberi. Et rotulos hujus Ecclesiasticæ servitutis ponens in thesau-*
A. 1070. *ris, multos viros Ecclesiasticos huic pessimæ constitutioni reclamantes à Regno fugavit*. Non quævis, sed sola Baroniis, seu Regiis feudis ditata Episcopia ac Monasteria duxit sub istam servitutem. Franciæ morem traduxit in Angliam. Ex Ludovici Pii imitatione rotulam istam confecit.

At verò Abbatum & Episcoporum, cunctorumque ferè Clericorum per proprias manus in bello pugna est longè antiquior. Etenim Saloninm Metropolitam Ebredunensem ac ejus fratrem Sagittarium Vapingensem Episcopum, non cruce cœlesti munitos, sed galea aut lorica sæculari armatos processisse in hostem, & propriis manibus multos interfecisse, ideoque Synodaliter fuisse degradatos, scribit in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. L. 4. c. 37.
Et adversus similes Episcopos & Clericos statuit Synodus Andegavensis: *Qui tradendis vel capiendis civitatibus fuerint interesse detecti, non solum à communione habeantur alieni, sed nec conviviorum quidem admittantur esse participes*. Et pri- Cap. 4.
ma Matisconensis Synodus militare sagum interdicit Clericis, & adjungit: *Qui post hanc definitionem cum armis inventus fuerit, à Seniore coerceatur per triginta dierum carcerem in pane & aqua*. Ex quo lucet pessimum abusum sub Merovingiis Francorum Regibus quidem fuisse, sed acriter & constanter ab Episcopis castigatum. Verùm ubi Carolus Martellus Ecclesiarum & Monasteriorum bona divisit inter milites, extrema paupertate compulsi Episcopi, Abbates, Clerici, & Monachi deseruerunt Ecclesias & Claustra, alii labore manuum quæsiere victum, alii infirmiores apostatarunt, conversi in milites & raptores. Ejusmodi enim Clerum Sanctus Bonifacius, reformandæ apud nos Christianitati per Apostolicam Sedem delegatus Apostolus, sub Pippino & Carolomanno, Caroli Martelli filiis, in Gallia ac Germania invenit, de quibus ad omnem Franciæ Clerum & Populum scripsit etiam Pontifex Zacharias: *Habuistis, peccatis facientibus, nunc usque falsos Sacerdotes, unde & cunctæ Paganæ gentes vobis pugnantibus prævalebant, quia non erat differentia inter Laicos & Sacerdotes, quibus pugnare licitum non est. Qualis enim victoria dari potest, ubi Sacerdotes una hora pertractant Dominica Mysteria, & Christianis corpus Dominicum porrigunt, pro animarum suarum redemptione, & postea Christianos, quibus hoc ministrare debuerunt, aut Paganos, quibus Christum prædicare, propriis sacrilegisque manibus necant?* Eadem Epist. 8.
repetit in Epistola ad Regiæ domus Majorem Pippinum, & in Epistola ad Episcopos & Proceres Francorum. Milo Sancti Luitnini Trevirensis Archiepiscopi filius & Successor, qui Carolum Martellum primus in armis secutus est, ideoque Remensis Episcopatus commenda donatus, apud antiquos Franciæ scriptores, turpissimè notatur. Primum Antiosiodotensem Episcopum, qui sub Pippino Landensi à sui status ordine cœpit declinare, & propriis pugnare manibus, fuisse Savaricum, ideoque divino fulmine percussum periisse testatur per Philippum Labbe vulgatus auctor Anonymus in gestis Pontificum Antisiodorensium. Addit item ejus Successorem Haynmarum sub Pippino Caroli Martelli fi- Cap. 36.
lio adversum Saracenos, & adversus Eudonem Aquitaniæ Regem pugnasse feliciter, sed tandem infeliciter periisse.

Rectè Carolus Magnus eundem abusum dixit in Hispania viguisse. Utique sub Barbaris Gothorum Regibus. Hi enim Barbarorum suorum Sacerdotum feros mores traduxerunt in Ecclesiam. Videtur tamen malum esse antiquius. Etenim sub Romano Imperio celebrata Ilerdensis Synodus graviter punit Clericos, qui in obsidionis necessitate positi sumebant arma, mandatque abstinere à fundendo quovis humano sanguine, etiam hostili. Sub Gothis tamen Regibus ma-

lum

lum increvit. Hinc Clericos qui in quavis sedi-
Cap. 45. tione arma hucusque sumpserant, aut deinceps
sumpturi essent, degradatos tradi Monasterio ad
perpetuam pœnirentiam mandat quarta Synodus
Toletana. Item binc dum Almuzar Saracenorum
in Africa Rex invaderet Hispanias, de ipsarum
Monacbis scribit Glaber Rudolpbus. *Tunc etiam
ob exercitus raritatem compulsi sunt Regionis illius
Monacbi sumere arma bellica.* Grassatum fuisse et-
iam apud Longobardos, multis exemplis possit o-
stendi. Quin de obsessa ab ipsis Roma scripsit
ad Pippinum Francorum Regem Papa Stepha-
nus secundus: *Warbarius Abbas pro amore Beati
Petri loricam induens, per muros istius afflictæ Roma-
næ Civitatis die noctuque vigilavit, & pro nostra
omnium Romanorum defensione atque liberatione, ut
bonus Christi athleta, totis viribus decertavit.*
Hic est ille Pippini Legatus, quem in laudati
Stephani vita Anastasius Bibliotecarius appellat
Wernerium, affirmans fuisse virum Religiosum.
Quare militiam istam probasse tunc videtur Ro-
mana Ecclesia. Etiam de Nortmannis in Sancti
Herluini, primi Beccensium Abbatis, vita scri-
bit Gilbertus Crispinus: *Rarus in Normandia
tunc recti tramitis index aut pervius erat. Sacerdo-
tes & summi Pontifices, liberè conjugati & arma por-
tantes, ut Laici erant, veterum ritu Danorum uni-
versi adhuc viventes.* Ait malum hoc cum Barba-
ris Gentibus in Ecclesiam intrasse. Hinc tota
L. 2. c. 9. Europa fuit ubique diffusum.

Morem pessimum apud nos Belgas & alios
Francos damnare cœpit gloriosus Martyr Bonifa-
cius, statuens in Synodo Liptinensi: *Servis Dei
per omnia armaturam portare, vel pugnare, aut in
exercitum & hostem pergere, omninò probibuimus,
nisi illis tantum, qui propter Divinum Ministerium,
Missarum scilicet solemnia adimplenda, & Sancto-
rum patrocinia*, Sanctas utique Reliquias, ma-
Cap. 2. gnam parentum nostrorum spem, *portanda ad
boc electi fuerint.* Principi unum cum duobus Pres-
byteris Episcopum, unicuique Præfecto unum
permittit Presbyterum, qui eorum confessiones
audiat, & alia Divina ministret. Liptinum por-
rò erat Palatium Regium, quod Lobiensi Mo-
nasterio fuisse vicinum, in ejusdem Monasterii
L. 2. c. 3. Chronicon restatur Abbas Folcuinus. Proindè
Belgas præsertim nostros Sanctus Bonifacius istic
reformavit. Dicit, *Probibuimus*, baud dubiè al-
ludens ad datum à Zacbaria Pontifice suis consul-
tationibus responsum: *Quis sapiens cor æstimet
Sacerdotes, qui ab effusione sanguinum manus non
servant innoxias?* Iisdem manibus Paganos in vi-
L. 1. c. 3. tam æternam regenerari, & ipsorum sanguinem
fundi, esse dicit abominandum facinus, ideoque
degradatione puniendum. Ejus causa avitam Fran-
corum fortitudinem addit in nuperis Saracenorum
incursionibus fuisse frequenter superatam. Per-
git Bonifacius in Synodo Suessionensi: *Abbates
legitimi hostem non faciant, nisi tantum homines
suos transmittant.* Et in Synodo Vermeriensi:
Epist. 3. *Clerici arma non portent.* Verùm adeò inefficacia
fuerunt hæc decreta, ut ad Carolum Magnum
Cap. 3. scripserit senex Alcuinus Flaccus tunc Abbas Tu-
ronensis: *Ecce Flaccus effæto corpore, militaris cin-
gulo laboris deposito, devotè soli Deo servire toto
degit desiderio. Quid iterum pugnare cogitur, &
sub fasce armorum desudare, quæ infirmi corporis
denegat fragilitas de terra tantummodo levare?* Ex- Epist. 57.
cusari supplicat, & solis ad Sanctum Martinum
precibus Regiam expedirionem adjuvare. Ex quo
vides malum nec per superius laudata Zachariæ
Pontificis rescripta, nec per jam adducta Boni-
facij Legati decreta fuisse eliminatum. Opus fuit
authoritate Regia, quam primus corrigendo abu-
sui impendit in capitulari Aquisgranensi Carolus
Magnus: *Omnimodis dicendum est Presbyteris &* Cap. 16.
*Diaconibus, ut arma non portent, sed magis confi-
dant in defensione Dei, quam in armis.* Quod ca-
pitulum, quia de solis Presbyteris ac Diaconis Cap. 70.
loquitur, quibusdam visum est Episcopis ar-
ma permisisse. Et hinc in selectis per Jaco-
bum Sirmondum capitulis cunctus Francorum
populus flexis genibus & adductis multis rationi-
bus supplicat, ut Episcopi & Presbyteri, quod
ipsorum quidam nupero in prælio vulnerati essent
& cæsi, deinceps hostibus non vexarentur, sed
in suis Parochiis residentes sacrificiis & cæteris
Sacerdotum functionibus pugnarent. Et hisce
precibus non solum plurium Episcoporum, sed
& Apostolicæ Sedis accessit authoritas, atqoe
ita ipsis plenè annuit, quin & ad Clericos omnes
& Monachos extendit Carolus Magnus, ea ta-
men conditione, ut Princeps unum vel duos
Episcopos, & quisque Præfectus unum Presbyte-
rum ad Divini Sacramenti & Verbi Ministerium
posset in castris habere. Quæ omnia factus Im-
perator confirmavit in Episcoporum capitulari;
*Nemo ex Sacerdotum numero arma pugnantium un-
quam portet.* Et in brevi capitulorum, quibus
suos Episcopos & Abbates instruxit: *Miramur* Cap. 18.
*unde accidisset, ut qui se confitetur sæculum reli-
quisse, neque omnino vult consentire, ut ipse à quo-
libet sæcularis vocetur, armatus homo cum sit, &
ad eos, qui nondum in totum sæculo renunciaverunt,
hoc pertineat, ad Ecclesiasticos verò quomodo justè
pertineat, penitus ignoramus, nisi illi nobis in-
sinuaverint, qui hæc quasi licita usurpare non dubi-
tant.* Nempe vanos & mundani strepitus ac pom-
pæ diligentes Episcopos, Abbates & Clericos
plenè compescere nullus usque huc potuerat Sy-
nodalis Canon aut Regium Edictum, ideoque
Carolus meritò est questus, & ad ejus preces
rursum statuit Moguntina Synodus: *Nos qui re-
liquimus sæculum, id modis omnibus observare volu-
mus, ut arma spiritualia babeamus, sæcularia di-
mittamus. Laicis, verò qui apud nos sunt, arma
portare non præjudicemus, quia antiquus mos est &
ad nos usque pervenit.* Qui cum proximè præce-
denti Canon palam desumptus est ex laudato Ca- Cap. 17.
roli capitulari. Notanda sunt verba: *Laicis non
præjudicemus.* Quorundam Episcoporum & Ab-
batum, portandorum armorum & ducendi exer-
citus jus ad sui status dignitatem spectare opinan-
tium, vanitatem & errorem evertunt, affirmant
istud jus & ex antiquo Ecclesiæ Canone & ex avi-
to Francorum more esse solorum Laicorum, ideo-
que ipsis solis mandant permitti.

Verùm pessimus abusus nec sic potuit aboleri.
Etenim à Caroli Filio & successore, à quo Aqui-
taniæ Clerum bellis & pugnis huc usque assuetum
fuisse

fuisse insigniter reformatum laudat Annalista
Astrologus, Ludovico Pio se in Hispaniam ad
Ep. 24. limitum contra Saracenos custodiam fuisse missum
queritur Frotarius Archiepiscopus Burdigalensis.
Addit adversus Bernardum Italiæ Regem Abbates
omnes, vassos & populos, quibus militia conveniebat,
fuisse ab eodem Principe jussos omni hora
esse paratos. Quod sub ejusdem filio & successore
Lothario Otgarius Moguntinus Archiepiscopus
duxerit exercitum, testatur Nithardus. Et
de gesto per Lotharii fratrem Ludovicum Ger-
Lib. 3. c. 4. & 7. maniæ Regem adversum Bohemos & Moravos
bello scribunt Fuldenses Francorum Annales:
*In hac expeditione Luitbertus Moguntinus Archiepiscopus
primatum tenuit; Aran verò Episcopus, vel
Sigehardus Abbas Fuldensis Monasterii, quamvis
fortiter hostem premendo pugnassent, plurimis tamen
suorum amissis regressi sunt.* Addunt de Sorabis &
An. 872. Suissis rebellantibus: *Quorum audaciam Luitbertus
Archiepiscopus, ultra Salam flumen profectus, prælis
& incendiis sine bello compressit, & sub pristinum
An. 874. servitium redegit.* Etiam sub Carolo Calvo, Francorum
in Gallia Rege, tertio Ludovici Pii filio,
non fuit melior Cleri status. Etenim Wenilonem
Archiepiscopum Senonensem, quod inchoatam
adversum Paganos Nortmannos expeditionem deseruisset
reversus ad suam sedem, item quod
adversus Ludovici Germaniæ Regis in Gallias irruptionem
neque per se ipsum neque per Ecclesiasticam
suam militiam adfuisset, in Tullensi Synodo
dictus Carolus graviter accusavit. Etiam
Nicolao primo Pontifici, Gallicanos Episcopos
ad suam Patriarchalem Synodum evocanti, res-
Ep. 53. pondit *majorem Episcoporum partem die noctuque
cum aliis Fidelibus contra Piratas maritimos invigilare,
ob idque non posse venire.* Et ad Pardulum
Laudunensem Episcopum scribit Sanctus Lupus
Abbas Ferrariensis: *Ego hostem ferire & vitare non
didici, nec verò cætera pedestris ac equestris militiæ
officia, nec Rex noster solis bellatoribus indiget.* Eo
Ep. 78. titulo rogat per Parduli apud Regem preces ab armata
militia excusari. Pergit in litteris ad Marcuvadum
Abbatem Prumiensem: *In Aquitanica
congressione, manifestas morte liberatus, post captivitatis
molestia, solutus utroque periculo, ad Monasterium
redeamus.* Adeò à Rege non fuerat exauditus.
Eam fuisse gravem Regni consuetudinem
Ep. 91. queritur in litteris ad Nicolaum primum Pontificem
Hincmarus Archiepiscopus Remensis. Fuit
Ep. 16. consuetudo adeò firma, ut directo ad eundem
Regem Canone statuerit secunda Vernensis Synodus:
*Quoniam quosdam Episcoporum ab expeditionis
labore corporis defendit imbecillitas, aliis autem
vestra Indulgentia cunctis optabilem largitur quietem,
præcavendum est utrisque, ne per eorum absentiam
res militaris dispendium patiatur.* Mandat absenti-
Cap. 8. bus, ut suam militiam cum apto sui Vicario Duce
omnino mittant.

Notanda sunt verba, *Quietem cunctis optabilem:*
Edicunt onus istud invitis Episcopis fuisse à Rege
injectum. Utique contra capitularia Caroli
Magni. Hinc gravem consuetudinem questus
fuit etiam Hincmarus. Nec defuerunt constantes
in Gallia Episcopi, qui ipsam intrepidè damnarint.
Damnavit Synodus Meldensis: *Quicum-*

Christ. Lupi Oper. Tom. IV.

*que ex clero esse videntur, arma militaria non sumant,
nec armati incedant, sed suæ professionis vocabulum* Cap. 37.
Religiosis moribus & habitu præbeant. Eos omnes
mandat degradari, quod Deo simul & sæculo
non possint militare. Et in suo Capitulari Herardus
Archiepiscopus Turonensis: *Presbyteri &
Diaconi, si in bella cum armis processerint, ita deponantur,
ut nec Laicam communionem habeant.*
Et rursus: *Clerici quacumque seditione arma detu-* Cap. 50.
*lerint, post depositionem gravi pœnitentia in carcere
retrudantur.* Et Isaac Lingonensis Episcopus:
*Si quis Episcopus, Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus
ad bellum processerit, & arma bellica indutus
fuerit ad bellandum, ab omni officio deponatur,
in tantum ut nec Laicam Communionem habeat.* Tit. 11.
Et Synodus Pontigonensis: *Nullus sacri Ordinis* Cap. 10.
*arma militaria pro quacumque seditione portare
audeat.* Et sub Stephano quinto habita Syno- Part. 73.
dus Metensis: *Nemo Clericorum arma portet.* Cap. 9.

Sed neque tunc cessavit abusus. Etenim de
Nortmannis Civitatem Metensem obsidere pa- Cap. 6.
rantibus scribit Regino Abbas Prumiensis: *Quod
cum reperisset ejusdem Urbis Episcopus Walo, adjuncto
sibi Bertulfo Episcopo & Andelbardo Comite, ultro
illis obviam ad pugnam procedit. Inito certamine* An. 882.
*Nortmanni victores extiterunt, Walo Episcopus cecidit,
cæteri fugerunt.* Quod Walonis factum laudant
etiam Fuldenses Francorum Annales, &
Sigebertus Gemblacensis. Et de Othone secundo
in Italiam adversum Saracenos pugnante habet
Lambertus Schafnaburgensis: *Otho Imperator valde
periculosum habuit prælium cum Saracenis in Calabria,
in quo prælio occisus est Henricus Augustiensis
Ecclesiæ Episcopus cum aliis plurimis Episcopis.*
Occubuisse ait & alios fortissimos milites, quos
inter Warnerius Abbas Fuldensis. Et de dignis- An. 982.
simo suo Episcopo Wazone Anselmus Canonicus
Leodiensis: *Si Episcopum respicio, videor
mihi videre supparem Gregorio; si militaria agentem,
non imparem contemplor esse Machabæo.* Et San-
ctum Annonem, Goslariensis Ecclesiæ Præpo- Cap. 98.
situm, quod in commisso adversum rebelles Imperio
Hungaros prælio *fortius omnibus dimicasset,*
Coloniensi Archiepiscopatu fuisse ab Henrico
tertio Imperatore donatum affirmat magnum Bel-
gii Chronicon. Innumera sunt istiusmodi exem- Fol. 115
pla, præsertim post tempora Pontificis Formosi.
Abusum fuisse suo tempore communissimum,
omnemque Episcopum aut Clericum, qui loricatus
præliari nollet, habitum ut suo Principi
perjurum, affirmat, & queritur in libro de
contemptu Canonum Ratherius Episcopus Veronensis.
Sese, quod in exercitum nunquam veniret,
fuisse ab æmulis judicatum Episcopatu
indignum, asserit in libro, cui nomen, *Conjectura
qualitatis.* Et hinc apud laudatum Anselmum
Baldrico Leodiensi Episcopo, peccata
sua confitenti, vir sanctissimus Joannes, nescio
cujus in Italia Sedis Episcopus, dixit *grande
crimen esse, Sacerdotem Christi, more terrenæ potestatis,
exercitum ductare, humano sanguini interesse,
tot homines pro unius salute capitis perire,
adversus hostilem cuneum oratione, non gladio pugnandum.*
Et isto pro peccato insignem Baldrico
injunxit pœnitentiam. Et de Francone ejusdem Cap. 61.

Z apud

apud Tungros sedis Episcopo, strennè adversum
Gentiles Nortmannos præliato, in sui Monaste-
rii Chronico scribit Folcuinus Abbas Lobiensis:
Post hæc Franco Episcopus, sciens illicitum esse quem-
piam sanguineis manibus Sancta tractare, Romam mit-
tit Berzonem Leodiensem Clericum, & Teutricum Lo-
biensem Monachum, quos ordinari Episcopos, qui
vicem suam supplerent, oravit & exoravit. Quibus
jam factis Episcopis Parochiam suam gubernandam
Cap. 17. *commisit, ipse de reliquo in pace & otio consenuit.*
Non obstante sui temporis consuetudine judica-
vit se irregularem, ideoque omne Pontificale mini-
sterium in duos laudatos Vicarios traduxit, haud
dubiè ex judicio Nicolai primi Pontificis, qui
Carolo Calvo Francorum Regi, scribenti Epi-
scopos suos stare in acie adversum Nortmannos,
Ep. 53. reposuit vocem istam esse Christiano Rege indi-
gnam, & adjunxit: *Quod si sæculi milites sæcu-*
lari militiæ student, quid ad Episcopos & milites
Christi, nisi ut vacent orationi? Et confirmat ex
Apostolo: *Nemo militans Deo implicat se negotiis*
sæcularibus. Et hinc regulam, quæ armatam mi-
Cap. 83. litiam Episcopis & Clericis interdicit, vulgaribus
Apostolorum Canonibus antiqui Græcorum Epi-
scopi non sine fundamento inseruerunt. Quæ
omnia à Romanæ Ecclesiæ Clero edoctus Leo
nonus Pontifex vetustum Francorum & aliarum
fidelium gentium morem pessimum, factumque
Lib. 4. proprium præsenti Canone damnavit. Quod
Ep. 9. enim arma portando deliquerit, ideoque opus
istud hic meritò correxerit, disertè profitetur in
litteris ad Oldericum Firmanum Episcopum San-
ctus Petrus Damiani.

Verùm medicina fuit inefficax. Etenim non
solùm in Gallia aut Germania, sed & in ipsa Ita-
lia malum pertinacissimè perseveravit. Lucet ex
Sancto Petro Damiani in litteris ad Alexandrum
secundum Pontificem, Sanctum Bonitum de re-
nuntiato Arvernensis Ecclesiæ Episcopatu lau-
dantibus: *Quid iste faceret, si tormenta, quibus*
nostri cruciantur Episcopi, & ipse perferret? Si
Scutatorum & Lanceatorum turmæ post equitantis
terga confluerent? Si eum tanquam Gentilis militiæ
Ducem in procinctu positum armati undique manipuli
constiparent? Et quem decuerat reverenter incedere
cum choro Psallentium, audire cogeretur hinc inde
perstrepentium tinnitus armorum? Unde fit, ut mo-
do Pontificem non comitentur, ut dignum est, di-
versi Clericorum Ordines, sed Castra potius, & ar-
mati telis vibrantibus bellatores. In aliis ad eun-
Lib. 1. dem Pontificem litteris lamentatur Episcopos,
Ep. 10. Clericos, & Monachos esse forensibus litigiis ac
aliis sordibus plenos, soloque fermè Barbirasio
discretos à sæcularibus, & prosequitur: *Utinam*
legalis dumtaxat edicti essemus lite contenti. Arma
potius, arma corripimus, vibrantia telis tela confe-
rimus, & non verbo, sed ferro contra nostri ordinis
Regulam dimicamus. Episcopatum ambientes
Ep. 15. Clericos reperiri passim ac suis impensis mili-
tare in Castris Regiis scribit in litteris ad
Cardinales Episcopos, ostendens militiam istam
esse munus ab obsequio, ideoque Simoniam.
Adeò permansit abusus pessimus, ut neque
Lib. 2. Venerabilis Rudolphus, ex Sanctissimo Mona-
Ep. 2. cho sanctior Eugubinæ Cathedræ Episcopus, à
sequendo exercitu fuerit immunis. Et hæc fuit
præcipua ratio, ex qua Ostiensem Episcopatum Lib. 1.
laudatus Petrus deposuit, rediitque ad cellam. Ep. 19.

Iniquitas ista olim non fuit in Anglia. Ete-
nim de Ean Scotorum Rege in Edilfredum Can-
tuariorum Regem pugnante, penitusque cæso &
extincto, scribit Sigebertus Gemblacensis. *In*
Monachos quoque Scotorum ira Dei sæviente, qui
cum Rege suo ad bellum hos ex more exeuntes, ut
Rege armis pugnante, ipsi orando pro eo pugnarent,
perempti sunt ab Anglis mille ducenti, tantum quin- A. 602.
quaginta per fugam elapsis. Morem, quo solis pro 615.
Rege suo orationibus in campo præsentes pugna-
bant Scotorum Monachi, fuisse ait à Deo puni-
tum per Anglos, adeoque horum Monachos
supponit etiam ab hoc ad bellum processu fuisse
mundos. Et de Guilielmo Angliæ Conquæstore
scribit Matthæus Parisiensis: *Rex Wilhelmus,*
pessimo usus consilio, Episcopatus & Abbatias om- A. 1070.
nes, quæ Baronias tenebant, & eatenus ab omni
servitute sæculari libertatem habuerant, sub servitu-
te statuit militari, inrotulans omnes Episcopatus &
Abbatias pro voluntate sua, quot milites sibi & Suc-
cessoribus suis, hostilitatis tempore, voluit à singulis
exhiberi. Et rotulos hujus Ecclesiasticæ servitutis
ponens in thesauris, multos viros Ecclesiasticos,
huic constitutioni pessimæ reluctantes à Regno fugavit.
Hosce inter fuerunt Stigandus Archiepiscopus
Cantuariensis, & Alexander Episcopus Lincol-
niensis. Egelduinus Dunelmensis Episcopus Re-
gem excommunicavit. Ecclesiarum Baronias
Regi ad certum militiæ numerum præstandum
obligari, variæque istius obligationis catalogos
in Regia Archiva referri viderat Guilielmus apud
Gallos, aliasque nationes; præsentem item Leo-
nis Canonem notat paucorum moribus receptum:
Hinc acquisiti Regni Ecclesiis & Abbatiis no-
vum istud onus imposuit. Addidit & aliud à Si-
meone Dunelmensi memoratum: *Guilielmus Rex*
mandavit, ut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates
cum suis militibus die Calendarum Augustarum sibi
occurrerent Saresberiæ. Quo cum venissent, milites
illorum sibi fidelitatem contra omnes homines jurare
coegit. Ecclesiarum ac Monasteriorum Baronias A. 1086.
dixit esse feuda ac beneficia Regia, ideoque
ipsorum feudales milites obligari ad sibi profi-
tendum. Ita Anglos, à quibus timebat se excu-
tiendum, variis artibus firmavit sub jugo. An
Abbates & Episcopos etiam ad personaliter præ-
liandum coegerit, nolim affirmare. Affirmare
videtur Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis,
scribens de Sancto Wolstano Vigorensi Episco-
po: *Nec etiam posteà, tempore Guilielmi Regis* A. 1057.
Conquæstoris, pompam Normannorum omittebat,
quin stipatus militibus incederet, Missam quoti-
die cantans, Psalterium addebat. Verùm potest
quis militiam eques ducere, & propriis ta-
men manibus non pugnare. Ut ut sit, ar-
tem pessimam Anglicani, ex Nortmannis ejus
peritis passim in principio assumpti, Episcopi in-
signiter & brevi addidicerent. Abbates non lego
pugnasse.

Quæstio est, an nullo penitùs casu Episco-
pis & Clericis liceat propria manu pugnare? Res-
pondet in famosa adversus Paschalem secundum

Pon-

Pontificem Epistola Clerus Leodiensis: *Contra Barbarorum & inimicorum Dei assultus concedunt Canones etiam Clericis arma ferre ad defensionem urbis & Ecclesiæ. Bella verò indici Ecclesiæ per Canonicam authoritatem, nusquam scripturarum legimus.* Agunt adversus bellum, quod Apostolicæ Sedi rebellibus Cameracensibus ex Paschalis mandato intulerat Robertus Flandriæ Comes: Offensivum in nullo penitùs, defensivum bellum ajunt Clericis licere in unico dumtaxat casu, dum nempe Christiana civitas ab infidelibus Barbaris oppugnatur. Sic & Haynmarum Antisiodorensem Episcopum, quod adversus Eudonem Aquitaniæ Regem pugnarit, videtur reprehendere suprà laudatus Scriptor Anonymus, ejus tamen adversum Saracenos prælia probat omninò & laudat. Et Persica Justiniani Imperatoris bella laudans, & captæ in Mesopotamia Amidæ causas exponens, de ejusdem Provinciæ Monachis scribit Procopius Cæsareensis: *Turrim propè Hipponoinum Christianorum sapientissimi custodiebant, quos Monachos vocant.* Quod ipsum laudat San-

Lib. 1. Fol. 124. ctus Theophanes. Et pro Theodosio Campaniæ Abbate ad Maurentium Romanæ militiæ contra Paganos Longobardos Magistrum scribit Magnus Gregorius: *Theodosius asserit se in murorum vigiliis ultra vires suas vehementer affligi. Petimus ergo Gloriam vestram, ut siquidem sit possibile, de eodem onere relevetur.* Ex necessitate permittit il-

L. 7. ind. 2. Ep. 76. lum cum suis Monachis ad onus istud impendi. Quod item venerabilis Ademarus Podiensis Episcopus lorica & casside vestitus in Saracenos pro-

Lib. 7. cesserit, atque in ista veste ad milites etiam concionatus fuerit, cum aliis testatur in sacri Belli Historia Robertus Monachus Remensis. Et plura sunt ejusmodi exempla. Quin & Wernerium Abbatem, quod adversum Christianos Longobardos defensiva Romanæ urbis arma sumpsisset, suprà audivimus commendari à Stephano secundo. Etiam dudum posteà rebelles sibi Romanos oppugnans Gregorius nonus exercitui suo præfecit Petrum Vintoniensem in Anglia Episcopum, quod insigniter dives esset, & melius pugnare ac disponere aciem nosset, quàm Evangelium prædicare. Ita scribit Matthæus Parisiensis. Et obsessas à Fideli exercitu civitates etiam hodie videmus ab armatis Clericis & Mo- A. 1134. 1135.

nachis defendi. Qui mos invalescere cœpit, postquam Clemens quintus ob commissum cum inculpatæ tutelæ moderamine homicidium sanxit non incurri irregularitatem.

Adversæ tamen sententiæ fuit in Ilerdensis Sy- Cap. 1.

nodo Hispanica Ecclesia, statuens de sacris Clericis: *In obsidionis necessitate positi ab omni humano sanguine abstineant, etiam hostili.* Prævaricantes cogit ad duorum annorum pœnitentiam, & vetat ad altiora promoveri. Loquitur de obsessis per Gothos, pessimos tunc Arianos. Ejusdem sententiæ fuit Nicolaus primus Pontifex, de nescio quo Clerico, qui Paganum Nortmannum in bello occiderat, scribens ad Humfredum Morinensem Episcopum: *Non oportet ad gradum majorem provehi, qui carere debet etiam acquisito. Homicida enim est.* Exstat Epistola in Decreto

Sancti Ivonis. Hinc & Carolo Calvo Francorum Lib. 6. c. 120.

Regi, qui ad Romanam Synodum evocatos Episcopos scripserat occupari in maritimis adversum Paganos Nortmannos vigiliis, fuit graviter indignatus. Hanc esse gravem Regni consuetu- Ep. 26.

dinem questus apud eundem Pontificem fuit etiam Hincmarus Metropolita Remensis. Et in opusculo de Episcopi officio scribit: *Episcopus debet militiam ad Sanctæ Ecclesiæ defensionem, secundùm possibilitatis quantitatem, juxta antiquam consuetudinem Regiæ dispositioni exhibere.* Verba, *juxta antiquam consuetudinem*, edicunt morem Ep. 46.

hunc Canonibus adversari. Videtur res esse arbitrii, circa quam quisque possit abundare in suo sensu, sui actus rationes Domino redditurus. Rogandi interim & admonendi sunt Christiani Principes, ut in suis etiam obsessarum civitatum defensivis bellis Clericus ac Monachos non permittant, longè minus cogant arma gerere, & propriis manibus pugnare.

CANON VII.

NE quis Clericus vel Laicus usuras exerceret.

SCHOLION.

Cap. 26. DE Gentilibus Germanis scribit in libro de ipsorum moribus Cornelius Tacitus: *Fœnus exercere, & in usuras extendere, ignotum apud Germanos, ideoque magis servatur, quam si vetitum esset.* Est laus incomparabilis. Usura quippè est crimen in humano genere, apud Gentiles, Judæos, & Christianos damnatum semper, semperque grassatum. Ipsum duris & carnalibus Judæorum mentibus Doctores gravissimi existimant in extraneos ob vitandi difficultatem fuisse dispensatoriè permissum. Existimem permissum in solos Chananæos, qui ipsis donatas à Deo Regiones iniquè detinebant. Hanc Deus illis permisit compensationem. Quidquid sit, sub Quinti Fabii & Publii Decii Consulatu multa Romæ fuisse prodigia scribit Titus Livius Lib. 10. c. 23. & 24.

in prima Decade, eisque averruncandis facta varia Paganæ pietatis officia, inter quæ fuerunt fœneratores mulctati bonis conversis in ornamenta templorum, & publicarum viarum reparationem. Angelica Sancti Thomæ doctrina, usuraria lucra mandans fœneratoribus eripi, & in publicos Ecclesiæ aut Reipublicæ usus im-

pendi, est adeò antiqua. Etiam Porcium Catonem, Prætorem Sardiniæ, quod omnes fœneratores fugasset ex Insula, fuisse vitum Sanctum (Lib. 2. c. 17.) idem Livius in quarta Decade affirmat. Addit multis fœnebribus legibus etiam in urbe fuisse constrictam avaritiam, ac nihilominus adversus (L. 5. c. 7.) ejus astutissimos dolos novis frœnis semper fuisse opus. Et Valerii Flacci consularem legem, quæ creditoribus quadrantem solvi jussit, fuisse turpissimam, ideoque Syllanis temporibus à Deo vindicatam affirmat Velleius Paterculus. Exponit in suis ad Paterculum scholiis Aldus Manutius: *Jusserat ut usura annua quadrante solveretur. Quadrans erant tres centesimæ. Ternos igitur nummos ex centenis pendi usuræ nomine Flaccus voluit.* Et istam legem uti turpissimam fuisse divina in Rempublicam vindicta dignam Pagani homines judicarunt. Et de Octaviano Augusto scribit Svetonius: *Notavit aliquos, quod pecunias levioribus* (Lib. 3. c. 39.) *usuris mutuati, graviori fœnore collocassent.* Et de (Lib. 50. c. 21.) Vespasiano Augusto: *Auctor fuit decernendi, ne filiorum familias fœneratoribus exigendi crediti jus unquam esset, hoc est, ne post Patrum quidem mortem.* Quam legem fuisse priùs à Claudio latam (Lib. 11. c. 13.) affirmat Cornelius Tacitus in Annalibus. Et de (Cap. 51.) Antonino Pio Imperatore scribit Julius Capitolinus: *Fœnus trientarium, hoc est, minimis usuris,* (Lib. 1.) *exercuit ut patrimonio suo plurimos adjuvaret.* (Sat. c. 3.) Usura centesima solebat solvi singulis mensibus, eratque annuè duodecim in centum. Hinc enim Poeta Horatius: *Tristes misero venere Calendæ.* Calendarum seu neomeniarum dies ab usurariis redditos fuisse nefandos & execrabiles, etiam Plutarchus asseverat. Quare fœnus trientarium erat, quod singulis dumtaxat trimestribus solvebatur, eratque annuè quatuor in centum. Ex quo vides posteriores Romanos ab antiqua justitia, quæ memoratam Valerii Flacci castiorem legem duxit turpissimam, pedetentim admodum recessisse. Hinc de Alexandro Augusto scribit etiam Ælius Lampridius: (Cap. 21.) *Fœnus publicum trientarium exercuit, ita ut pauperibus plerisque sine usuris pecunias dederit ad emendos agros, reddendas de fructibus.* Fœnus publicum erat publicæ seu Fiscalis pecuniæ fœnus, cui debebatur usura semestis, id est, sex in centum, ideoque Alexander, qui solùm quatuor exegit, meritò laudatur. Pergit Lampridius: *Alexander usuras fœneratorum contraxit ad trientes pensiones, etiam pauperibus consulens.* Adeò tunc usura apud Romanos invaluerat, ut Valerii Flacci legem Alexander non potuerit restituere. Nihilominus *Senatores, si fœnerarentur, usuras accipere primo vetuit, nisi aliquid muneris causa acciperent. Posteà tamen jussit in semisses acciperent donum, munus tamen sustulit.* Munus istud in suis ad decimum octavum Prophetæ Ezechielis caput commentariis exponit Sanctus Hieronymus: *Quidam pro fœnerata pecunia solent munuscula accipere diversi generis, & non intelligunt usuram appellari & superabundantiam, quidquid illud est, si ab eo, quod dederint, plus acceperint.* Munuscula latiùs illa edisserit in commentariis ad caput vigesimum primum Sancti Matthæi. Quod in explicitum pactum non deducerentur, & carnales Judæi & Gentiles Romani crediderunt non esse usuram. Modum in ipsis excedi advertit Augustus Alexander, ideoque & sustulit, Senatoribus permittens trientalium semisses usuras, id est, annuè duo in centum. Licet modica, erat tamen Senatoriæ dignitatis macula, ideoque nescio quis posterior Imperator etiam istas usuras Senatoribus interdixit. Et hanc legem in quinquagesima sexta super Sancti Matthæi Evangelium Homilia prædicat Sanctus Joannes Chrysostomus: *Quod si externos vel seculi legum conditores interrogare volueris, disces quod illis quoque extremæ inverecundiæ signum fœnus videtur. Quare constitutis in dignitatibus, & coaptatis in magnum consilium, quem Senatum vocant, fas non est hujusmodi lucris fœdari. Sed lex apud ipsos posita est hujusmodi lucra prohibens.* Acceptam Christiana regeneratione dignitatem asseverat sæculari Senatoria esse longè majorem, ideoque damnabili lucro longe minus fœdandam. Eandem legem supponunt in Rescripto ad Eutychianum Prætorio Præfectum, exstante in codice Theodosiano, & laudant etiam Arcadius & Honorius Imperatores, definientes ipsam ad Senatoriæ originis pupillos non extendi, ideoque his consuetas pupillarium pecuniarum usuras debere omninò solvi. Verùm (Lib. 2. tit. 33. cap. 3.) iidem Principes in legem ad Optatum Constantinopolitanæ Urbis Præfectum, Senatoribus centesimæ usuræ medietarem, id est, sex in centum permiserunt. Nempe post Sancti Joannis exilium (Cap. 4.) lata est ista lex, extorta per dictum Optatum, hostem ejus infensissimum, qui ut Sanctissimum virum, adversus usuras consuetum calidissimè concionari, etiam exulem faceret plebi odiosum, laudatumque ejus contra usuras argumentum exinaniret, imprudentem Arcadium in fordidam istam legem circumscripsit. Eodem tempore natum existimo abusum, adversus quem, quinquagesimi quarti Psalmi versum, *Non defecit de plateis ejus usura & dolus*, exponens declamat Sanctus Augustinus: *Usura & dolus non abscondunitur saltem, quia mala sunt, sed publicè sæviunt. Etenim qui in domo aliquid mali facit, vel de malo suo erubescit. In plateis ejus usura & dolus. Fœnus & professionem habet. Fœnus etiam ars vocatur: Corpus dicitur. Corpus quasi necessarium Civitati: Et de professione sua vectigal impendit. Usque adeò in platea est, quod saltem abscondendum erat.* Adeò tunc grassabatur usura, ut usurarii essent non modica societas, sed integrum civitatis corpus, & de suis rapinis Principi penderent solemne vectigal. Etiamnum hodiè à publicis usurariis ipsum accipiunt, & pro illo adversum Episcopos dant criminis impunitatem Christiani Reges, juxta Concordatum, quod cum suis Episcopis iniit Francorum Rex Philippus sextus: *Quintum capitulum est, quod Episcopi vel Archiepiscopi non debent requirere à Burgensibus, vel ab aliis, quod numquam præstaverint ad usuram, nec præstabunt.* Res fœda. Landandæ civitates, quæ (A. 1319.) rapinam istam exerceri non permittunt, nisi per Judæos.

Porrò dudum ante Sanctum Joannem Chrysostomum usura grassari cæpit inter Christianos, imò & inter Clericos, ideoque antiquissimos

in

in ipsam habemus Canones. *Si quis Clericorum*, inquit Synodus Eliberina, *detectus fuerit usuras accipere, placuit degradari, & abstinere. Si quis etiam Laicus accepisse probatur usuras, & promiserit correptus se jam cessaturum, placuit ei veniam tribui. Si verò in iniquitate duraverit, ab Ecclesia se sciat esse projiciendum.* Et prima Synodus Arelatensis: *De Ministris, qui fœnerantur, placuit eos juxta formam divinitus datam à communione abstinere.* Et Laodicena: *Non oportet hominem sacratum fœnerari, & usuras, quæ dicuntur sesquialteræ, accipere.* Easdem sesquialteras, itemque centesimas omnibus generatim Clericis rigidissimè interdixit etiam generalis Synodus Nicæna. Sesquialterorum tam in humidis quam aridis frugibus usuras per solemnem Dsciliano, Præfecti Prætorio vices apud Palæstinos agenti scriptam legem, non quidem justificarat, sed tamen impunes ambulare permiserat Constantinus Augustus. Eodemque libertatis pede per Romanam Rempublicam gradiebatur usura centesima. Hinc utramque quidem damnavit laudata Synodus, sed optimi Principis reverita legem, in solis Clericis punivit. Ejusmodi Canones possint adduci longè plurimi. Eodem morbo Leonis etiam noni tempora pessimè laborarunt, ideoque & ipse præsentem Canonem emisit.

Cap. 20.

Cap. 12.

Cap. 5.

CANON VIII.

NE quis Monachus vel Clericus à suo gradu apostataret.

Scholion.

HUjus Canonis causam edicit in sexto decimo ad Gislerium Auximanum Episcopum opusculo Sanctus Petrus Damiani, alloquens Maurum nescio cujus in Italia Civitatis Episcopum: *Ante hoc ferè biennium, dum in angusto Cellulæ meæ angulo latitarem, funestum quid & mœrore plenum ad me fama discurrente perlatum est. Videlicet quod nonnulli perditi homines post sathanam conversi, Monachi cum habitum sacrilega temeritate desererent, & per execrabilem Apostasiam ad sæcularem militiam denuo repedarent, qui nimirum in tam profundi criminis baratrum lapsi, tuis ad audendum exhortationibus incitari, tua ad persistendum dicebantur authoritate fulciri. Ferebaris enim dicere, quia nisi quis regulariter protractus, & per longa temporum spatia, sicut Monastica præcipit regula, sit probatus, si aliter aut propter ægritudinem, aut quolibet alio modo, ad Monachicum pervenerit habitum, liberam redeundi ad sæculum habeat facultatem. Super cujus rei capitulo tunc temporis brevem tibi Epistolam misisse me memini, & at ab hac pestifera doctrina cessares, debita humilitate suggessi. Nuper autem apud Auximum constitutus, à pluribus didici, quia in tua adhuc nihilominus intentione obstinatissimè perseveras, & contra divinæ legis authoritatem, contra Ecclesiasticæ consuetudinis normam, eadem dogmatizare non cessas.* Quidam ut lethalem morbum aut aliud quodvis mortis aut gravis mali periculum evadant, Monachatum Deo promittunt, promissumque posteà suscipiunt: & hisce solis, utpotè rem arduam non plena libertate aggressis, sæculi regressum volebat Maurus licere. Proindè quidquid in illum declamavit Sanctus Petrus Damiani, declamavit & in quosdam nostri sæculi morales Theologos, qui licèt non istiusmodi professionis, tamen similium faciendarum professionum vota ex frivolis fundamentis asserunt non esse reservata Sedi Apostolicæ, ideoque per Episcopos posse commutari. Ejusmodi vota & professiones esse pleni valoris ostendit horrenda mors Alberti Comitis Viromandensis, relata per Baldricum Tornacensem Episcopum in Chronico Ecclesiæ Camerscensis. Lib. 3. cap. 23.

Aliam frequentis Monachalis Apostasiæ ansam producit in suis Annalibus Witichindus Corbejensis in Germania Monachus: *Gravis persecutio Monachis oritur in diebus illis, affirmantibus quibusdam Pontificibus, meliùs arbitrari paucos vita claros, quam plures negligentes esse in Monasteriis opertere, obliti, nisi fallor, sententiæ Patris familias, prohibentis servos Zizania colligere, sed utraque crescere oportere, Zizania & triticum usque ad messem. Quo factum est, ut plures propriæ infirmitatis conscii, deposito habitu & relictis Monasteriis, grave onus Sacerdotum devitarint. Fuerunt autem quidam, qui Summum Pontificem Fredericum, Archiepiscopum Moguntinum, hoc non purè, sed fictè fecisse arbitrati sunt, quatenùs venerabilem virum, Regique fidelissimum, Fuldensem Abbatem Adenarum quoquo modo dehonestaret. Ipse enim erat vir magnæ prudentiæ atque industriæ.* Læsæ Majestatis reus apud Othonem primum Imperatorem actus, suspensus à Pontificali officio, & dicto Abbati traditus in custodiam fuerat dictus Fredericus, ideoque restitutus, omnem Sancti Benedicti Ordinem, qui tunc solus erat in Germanis, vexatum voluit ex istius rei odio, atque eliminatum. Facta hæc sunt ad decimi sæculi medium, centum ferè annis ante Leonis nostri Papatum. Verùm exindè nata Apostatandi libertas non statim extincta fuit, sed acceptis hinc indè fomentis ad præsentem usque Synodum propagata. Et quidem uti tunc apud Monachos prava quorundam Episcoporum doctrina, ita inter Clericos bellandi & ducendæ uxoris licentia, ideoque plurima Apostatandi occasio grassabatur. Adversum istas fœditates processit præsens Canon.

CANON

CANON IX.

NE quis aliquibus sacri Ordinis iter agentibus violentiam ullam inferre auderet.

SCHOLION.

BEllum, pessimam lapsi humani generis pœnam, & calamitatem, indicere ac gerere solis supremis Principibus indulget jus gentium: Verùm plures Barbari illo noluerunt ligari. Privata enim ob privatas injurias bella sunt antiquissima ipsorum crudelitas, de qua Cornelius Taci-
Cap. 21. tus in libello de moribus Germanorum: *Suscipere tam inimicitias, seu Patris seu propinqui, quam amicitias necesse est.* Ad quem locum rectè in notis super decimam septimam Marculphi Mona-
Cap. 50. chi formulam scribit Hieronymus Bignonius: *Omnibus Germanicis gentibus, quæ Gallias insederunt, mos erat, privatas inimicitias armis prosequi, quæ prava consuetudo adeò invaluit, ut nec Principis Imperio, nec legum authoritate per sexcentos fermè annos aboleri potuerit. Quin imò legibus id non prohibebatur, sed nimia licentia certis finibus coercita erat.* Eandem Barbariem etiam in Africa viguisse ostendit idem Tacitus in quarto libro Historiarum. Et hinc Christianis posteà temporibus existimo processisse, quæ aliud non fuit quam bella privata, Barbariem Circum-cellionum. Viguisse etiam in Ponto, ac à Sancto Gregorio Thaumaturgo exstinctam fuisse, aut certè insigniter frœnatam, in ejus vita demonstrat Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Frater illic in fratrem ex subditis ducebat exercitum, & de paterna hæreditate armati decertabant. Etiam suam nescio quam domum à quopiam duro & agresti homine ob defuncti famuli prætensum debitum fuisse privato bello invasam & expilatam, queritur apud Provinciæ
Epist. 173. Præfectum Candidianum Sanctus Basilius Magnus, castigari expostulat violentiam, & adjungit: *Sufficiet nobis ea vindictæ mensura, ut per carceralis custodiæ lictorem captus brevi tempore in carcere detineatur.* Queritur citra præmissam accusationem, citra omnem petitionem, citra denegatam justitiam, & citra ullas violentæ coactionis minas esse sibi illatum istud bellum, ideoque sub istis conditionibus gestum aut gerendum videtur non damnare. Et hinc de hodiernis etiam Ponto vicinis Georgianis scribit in opere de Armenis cum Romana Eccle-
Fol. 135. sia uniendis Clemens Galanus: *Licitum est cuique de hoste vindictam sumere. Unde fit ut semper à fortiori & validiori stet victoria. Porrò vindicta sic sumitur, ut si læsus inimici personam offendere nequeat, bona illius aggrediatur. Hinc vastantur prædia, præscinduntur arbores, maximè vites, incenduntur domus, ac passim interfecti boves atque sues inimici in publicas epulas amicis & consanguineis apponuntur.* Eandem Barbariem vigere affirmat, licèt non apud plebejos, quorum causas Princeps dirimit, tamen apud Colchorum Primates: *Si lis aut contentio inter ipsos orta-*
Fol. 162. *tur Primates, dummodò alter eorum non provocet ad Principem, nequis is illi dirimendæ se immiscere, sed ipsimet armatis subditorum suorum agminibus adversus invicem irrumpentes, litem non judicio quidem, sed ferro decidunt. Vastant sibi agros ac segetes, armenta diripiunt, excidunt vineas, domos incendunt, plena vino dolia perfringunt, ut semper non causa cadat nisi imbecillior, nec alter vincat, nisi causa deserta.* Etiam Simeonis ac Levi pro Dinæ sororis suæ injuria in Sichimitas irruptio fuit privatum bellum: quod utique didicerant à Mesopotamiis, aut certè à Chananæis. Hinc enim & simile bellum sibi metuens Patriarcha Jacob, ex divina jussione statim mutavit peregrinationis locum.

Et hanc Barbariem plures etiam post assumptam Christi Domini pacificam legem non deposuerunt. Lucet ex Athalarici Gothorum in Italia Regis apud Aurelium Cassiodorum Edicto: *Humano ge-* Lib. 9.
neri noxiam pervasionem, sub qua nec dici potest civi- Ep. 18.
tas nec haberi, severitate legum & nostra indignatione damnamus, statuentes ut Sanctio divi Valentiniani adversum eos diu pessimè neglecta consurgat, qui prædia urbana vel rustica, despecto juris ordine, per se suosque præsumpserint, expulso possessore, violenter intrare, nec aliquid de ejus districtione, detestabili volumus temperatione mitigari, insuper addentes, ut siquis ingenuorum ad satisfaciendum legi superius definitæ idoneus non habetur, deportationis protinus subjaceat ultioni. Barbariem Rex Barbarus horrendè castigat. Loquitur ex Theodorici Regis Edicto, cujus variis capitulis varia istiusmodi violentia rigidissimè damnatur. Etiam in Visegothorum apud Hispanos regnantium legali codice exstat titulus de invasionibus & direptionibus, utique per bella privata. Etiam illic rigidissimè damnantur.

Quod nec Clericalis Ordo, imò nec Episcopalis apex Barbariem apud Francos deposuerit, lucet ex quarta Synodo Aurelianensi: *Ut servis Ecclesiæ vel Sacerdotum prædas & captivitates exercere non liceat, quia iniquum est, ut quorum Domini redemptionis præstare solent suffragium, per servorum excessum disciplina Ecclesiastica maculetur.* Quem exlegem Cap. 13.
furorem in suis etiam Episcopis damnat undecima Synodus Toletana. Etiam Andegavensis sub Leo- Cap. 5.
nis magni Pontificatu celebrata statuit: *Ut à violentia & pervasionis crimine abstineatur.* Quod ipsum secunda Lugdunensis confirmat, adjungitque prima Cabilonensis: *Ut nullus ante audientiam res quarumlibet Ecclesiarum invadere vel auferre præsumat. Quod qui fecerit, ut necator pauperum habeatur.* So- Cap. 6.
las Ecclesiarum res vetat invadi bello privato, mandans sola audientia seu legitimo judicio repeti ac recuperari. Nempe malum adeò invaluerat, ut talia inter Laicos bella sine fructu fuissent interdicta. Eorum plura videre possis apud Sanctum Gregorium Turonensem. Etiam apud Anglos viguisse ostendit Ine Regis lex: *Fures nominamus ad septem homines vel octo, Holp, id est, cohortem seu Satellites usque ad viginti quinque; deinceps est Here, id est, exercitus.* Omne istud facinus pu- Cap. 15.
nit, mitissimè autem exercitum, quod nempe

aliquo

alíquo justitiæ fuco vestiretur.

Post Caroli Martelli tempora, pestis omnem modum excessit apud Francos. Exindè etiam Episcopi, Abbates, & Clerici, non tantum per Ecclesiasticæ familiæ servos, sed & propriis manibus, uti publica sub Rege, ita & privata per semetipsos bella inceperunt exercere. Et hinc in edito ad undecimum sui Regni annum capitulari statuit Carolus Magnus: *De itinerantibus, qui ad Placitum aut alibi pergunt, ut eos cum collecta nemo sit ausus adsalire, & nemo alterius herbam defensionis tempore tollere præsumat, nisi in hostem* Publicum *pergat, aut Missus noster sit. Et qui aliter facere præsumpserit, emendet.* Turbulenti privatorum bellorum gestores non solum quosvis obvios etiam ad Comitum aut Ducum Placita seu judicia itinerantes, more Latronum spoliabant, sed & Regiorum militum sibi arrogabant jura, alienorum prædiorum herbas & gramina invadentes. Hinc privata ista bella auferenda desperans Rex Carolus, istas saltem violentias castravit. Et pergit: *Si quis pro Faida pretium recipere non vult, tunc ad nos sit transmissus, & nos eum dirigemus, ubi damnum minimè facere possit. Simili modo & qui pro Faida pretium solvere noluerit, nec justitiam exinde facere, in tali loco eum mittere volumus, ut pro eodem majus damnum non crescat.* Faida idem est quod inimicitia seu illata injuria: Eam pecunia componi mandat Carolus, & quamvis componere nolentem partem minatur deportare in locum adeò remotum, ut istic non possit malefacere, seu privata bella suscitare. Bella ista vidit non nisi indirectè eliminanda. Nec generosior fuit in edito ad decimum tertium Imperii annum Capitulari:

Cap. 28. *Inquiratur diligenter de Faidiosis*, seu inimicitias habentibus *hominibus, qui solent incongruas commotiones*, seu privata bella *facere, eam in Dominicis diebus, quam & aliis solemnitatibus, sicut & in feriaticis diebus. Hoc omninò prohibendum est, ne facere præsumant.* Commotiones istas solis Dominicis ac festivis diebus interdicit. Ejus filius & successor Ludovicus Pius in tertio suo Capitulari aliquid addidit: *Postquam Comes & Pagenses de qualibet expeditione hostili reversi fuerint, ex eo die super quadraginta noctes sit bannus recisus, quod lingua Theotisca Scaftlegi, id est, armorum depositio vocatur.* Pagenses ex publico bello lassos gaudere vult quadraginta dierum requie, & privatis bellis non inquietari.

Tit. 7. Cap. 13.

Semiplena medicina vulnus adauget. Hinc privata bella adeò turbarunt Franciam, ut laudato Imperatori Ludovico adversus nimis frequentem & temerariam Christiani sanguinis effusionem sexta Parisiensis Synodus fuerit coacta supplicare. Omne & civile & criminale judicium affirmat ex Divino & Apostolico jure spectare ad solum Principem, & pergit: *Nescimus qua perniciosa adinventione à nonnullis usurpatum est, ut hi qui nullo Ministerio fulciuntur, propter sua odia & diversissimas voluntates pessimas indebitum sibi usurpant in vindicandis proximis, & interficiendis hominibus vindictæ ministerium, & quod Rex saltem in uno exercere debuerat propter terrorem multorum, ipsi impudenter in multis perpetrare non metuunt propter odium, & putant sibi licere ob inimicitiarum vindictas, quod nolunt ut Rex faciat propter Dei vindictam.* Certè Ludovicus videtur malo non obviasse. Etenim Tullensis apud Tuziacum sub ejus filio Carolo Calvo habita Synodus rigidè quidem damnat & punit incendia, stupra, cædes, homicidia, rerum Ecclesiasticarum rapinas, aliaque bellis privatis accidentia crimina, nequaquam tamen ista ipsa bella. Etiam Isaac Lingonensis Episcopus, vir generosus & doctus, aliud non præsumpsit, quam suo Capitulari inserere factas Ludovico preces à laudata Synodo Parisiensi. Aliud item non fecit celebrata sub Stephani quinti Papatu Synodus Metensis.

Lib. 3. c. 17.

Cap. 4.

Post exstinctum Caroli Magni genus, & in Formosum Pontificem parata scandala, Barbaries adeò invaluit, ut à Patre suo Sergio, adversus nescio quem propinquum suum litigante de quodam prato, reluctante conscientia pugnare compulsus fuerit sanctus tunc juvenis, & sanctior posteà Abbas Romualdus, de quo Sanctus Petrus Damiani. *Romualdus, licet perempto propinquo nullum vulnus inflixerit, quia tamen interfuit, pœnitentiam tanti reatus accepit, moxque ad Classense Monasterium beati Apollinaris, more Homicidarum diebus quadraginta permansurus in luctibus, properavit.* Temporum istorum miseria possit plurimis exemplis demonstrari.

Barbariem istam proscribere cœpit Imperator Conradus Salicus, de quo magnum Belgii Chronicon: *Multas ille leges condidit, & pacem in terris conservare cupiens, statuit ut quicumque Principum infringeret pacem, capite plecteretur.* Legem adeò constanter executus est, ut ejus prævaricator Lupoldus Comes fuerit coactus fugere in solitudinem. Addit ad undecimi sæculi annum quadragesimum primum Glaber Rudolphus: *Obiit Conrardus Imperator. Cui successit in Regnum Henricus tertius Filius ipsius, jam ab eodem Patre constitutus Rex. Contigit verò ipso in tempore, inspirante Divina gratia, primitus in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per universum Galliarum territorium, firmari pactum propter timorem Dei pariter & amorem. Taliter ut nemo mortalium à feriæ quartæ vespere usque ad secundam feriam incipiente luce, ausu temerario præsumeret quippiam alicui hominum per vim auferre, neque ultionis vindictam à quocumque inimico exigere, nec etiam à fidejussore vadimonium sumere. Quod si ab aliquo fieri contigisset contra hoc decretum publicum, aut de vita componeret, aut à Christianorum consortio expulsus Patria pelleretur. Hoc insuper placuit universis, veluti vulgò dicitur, ut trega Domini vocaretur. Quæ videlicet non humanis solum fulta præsidiis, verùm etiam multoties Divinis suffragata terroribus. Nam plerique vesani audaci temeritate præscriptum pactum non timuere transgredi, in quibus aut Divina vindex ira, seu humanus gladius ultor exstitit. Et hoc passim tam frequenter contigit, ut præ sui multitudine singulatim non queant annotari. Et hoc satis justè. Nam sicut dies Dominicus propter Dominicam Resurrectionem venerabilis habetur, & octavus cognominatur, ita quintus, sextus, & septimus ob Dominicæ cœnæ & ejusdem Passionis reverentiam debent ab iniquis actionibus esse feriati. Contigit enim,*

F. 502.

Lib. 5. c. 1.

enim, ut dum penè, sicut diximus, per totas Gallias hoc statutum firmiter custodiretur, Neustriæ gens illud suscipere recusaret. Erat enim hujus rei occasio dissidium superbissimi litigii, quod ortum fuerat inter Galliæ Regem Henricum, filium Roberti, & filios Odonis defuncti Regis, *qui vicissim incendiis bella miscentes intestina, sibimet damna inferentes non modica, plurimas suorum strages dederunt. Deinde quoque occulto Dei judicio cœpit desævire in ipsorum plebibus Divina ultio. Consumpsit enim quidam mortifer ardor multos tam de magnatibus quam de mediocribus atque infirmis populi, quosdam verò truncatis membrorum partibus reservavit ad futurorum exemplum. Tunc etiam penè gens totius orbis sustinuit penuriam pro raritate vini & tritici.* Istam penuriam ait fuisse ansam, ex qua plurimæ per omnem Galliam fuerint celebratæ Synodi, laudatam Dei treguam stabilientes, ac statuentes: *Ut viri utriusque conditionis, cujuscumque antea fuissent rei obnoxii, absque formidine procederent armis vacui. Prædo namque aut invasor alterius facultatis, legum districtione arctatus, vel donis facultatum, seu pœnis corporis acerrimè mulctaretur.*
Lib. 4. c. 5. *Locis nihilominus sacris omnium Ecclesiarum honor & reverentia talis exhiberetur, ut si quis ad ea cujuscumque culpæ obnoxius confugium faceret, illæsus evaderet, nisi solummodo ille, qui pactum prædictæ pacis violasset. Hic tamen captus ad Altare præstitutam mulctam lueret. Clericis similiter omnibus, Monachis, & Sanctimonialibus, & si quis cum eis per regionem pergeret, nullam vim ab aliquo pateretur.*

Inter Neustriæ gentes etiam nos Belgæ sumus, istiusque sanctissimi pacti refutandi Auctor fuit Gerardus primus Cameracensis Episcopus, ea de causa laudatus in suæ Ecclesiæ Chronico à Baldrico Episcopo Tornacensi. Burgundi, per Glabrum Rudulphum laudati, Episcopi Aquitanicum istud treguæ pactum non receperunt tantum, sed & *commune Decretum fecerunt, ut tam* Lib. 3. c. 27. *sese, quam omnes homines sub Sacramento constringerent, pacem & justitiam servaturos.* A Beraldo Suessionensi & Wallerano Belluacensi Episcopis & Decretum & juramentum istud recipere suasus Gerardus persuaderi non potuit, & Baldricus edicit causam: *Gerardus altius causas advertens, procul renuere æstimavit, cunctisque perniciosum ac impossibile consilium intelligens, nullum assensum porrexit. Hoc enim, non tam impossibile quam incongruum videri respondit, si quod Regalis juris est, sibi vindicari præsumerent. Hoc etiam modo statum sanctæ Ecclesiæ confundi, quæ geminis personis, Regali scilicet ac Sacerdotali, administrari præcipitur. Huic enim orare, illi verò pugnare tribuitur. Igitur Regum esse, seditiones virtute compescere, bella sedare, pacis commercia dilatare, Episcoporum verò Reges, ut viriliter pro salute Patriæ pugnent, monere, ut vincant orare. Hoc ergo Decretum periculosum esse omnibus. Omnes videlicet aut jurare, aut Anathemati subjacere. Omnes enim peccato communi involvi, si commeato hujusmodi uterentur.* Rei exordia altius repetit in alio infrà capite, ac pergit: *Hujusmodi Decretum à Franciæ Episcopis datum est servari subjectis sibi populis. Unus eorum cœlitus sibi delatas dixit esse*
Cap. 52. *litteras, quæ pacem monerent renovandam in terra. Quam rem mandavit cæteris, & hæc tradenda dedit populis. Arma quisquam non ferret, direpta non repeteret, sui sanguinis vel cujuslibet proximi ultor minimè existens, percussoribus cogeretur indulgere.* Addebat cœlestis Epistola diem Dominicam deinceps sanctius colendam, Feriam sextam jejunandam in pane & aqua, Sabbatho abstinendum à carne & pinguedine, omnesque ad hæc servanda adstringendos juramento. Ea servantes liberabat ab omni alio satisfactionis opere, & promittebat vitam æternam. Epistolam istam fabulis adnumerabat Gerardus, & bella privata ac Dei treguam existimabat esse res merè civiles, ideoque non ad Episcopos, sed privativè ad Reges pertinere. Addidit & juramentum istud esse nimis periculosum. Attamen & à suis Coepiscopis de publicæ pacis ohice increpatus, & à Leduino & Rotrico Abbatibus per preces importunas coactus, tandem consensit. Quem ejus consensum Baldricus omninò improbat: *Quod ante reclamabat, posteà probavit eventus. Vix enim paucissimi crimen perjurii evaserunt.* Baldricus enim putatur fuisse Gerardi Secretarius, ideoque ejus acta constanter defendisse. Aliam, quæ Gerardum ad refutandam istam Epistolam & Francorum Episcoporum Synodalia Decreta improbanda permovit, causam adducit Sigebertus Gemblacensis: *Gerardus Cameracensis Episcopus solus Lotharicusium appendebat ad Parochiam Francorum.* Hannonia semper fuit è Lotharingi Ducatus Comitatibus, ideoque & Cameracensis Episcopus quidem semper ad Gallicanam Remensis Metropolitæ Synodum, non tamen ad Francici Regis, sed ad Curiam spectavit Germanici Imperatoris. A Francorum politicis Regulis aversus adeò fuit Gerardus, ut Walterum civitatis Cameracensis Castellanum sibi profiteri jusserit in hanc formam: *Postpositis Carlensibus Costumis, talem honorem tibi observabo, qualem Lotharienses milites Dominis suis & Episcopis.* Cap. 40. Etiam Carlensis Ecclesiæ ritus uti indisciplinatus Gerardus fuit aversatus. Hinc enim à Remensi quidem Archiepiscopo, ne Metropolitanæ suæ sedi faceret injuriam, attamen non juxta illos, sed juxta Lotharienses ritus voluisse in Episcopum consecrari, & fuisse consecratum testatur idem Baldricus. Ritus & mores Carleoses sunt ritus & mores Gallicanæ Ecclesiæ, introducti à Carolo Magno. Eodem igitur ex fundamento statutam etiam à Gallicana Ecclesia pacem Gerardus admittere noluit & probare.

An ista cœlestis Epistola fuerit authentica, quis dicat? Similia, duodecim comprehensa capitulis, quorum unum mandabat sacrilega Clericorum conjugia eliminari, Archangeli Gabrielis monita Ludovico Pio Imperatori olim attulit Einardus Abbas, istumque ob horum contemptum in Purgatoriis tormentis dudum fuisse cruciatum, scribunt Sigebertus Gemblacensis, & Fuldenses Francorum Annales. Et de Petro An. 875. Eremita, omnem Europam ad sacrum pro Terra sancta bellum animante, scribit in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus: *Protulit Epistolam, quam de cœlo affirmavit allatam, in qua*

conti-

Lib. 1. c. 31. *continebatur scriptum, quia impleta sunt tempora nationum, & liberanda esset civitas, quæ calcabatur à gentibus*. Verùm Guilielmus Tyriorum Metropolita, Albertus Canonicus Aquensis, & Cardinalis Jacobus de Vitriaco, qui Petri Eremitæ prædicationem accuratè descripserunt, istius Epistolæ non meminerunt. Et ad Domini annum nonum post millesimum centesimum scribit Matthæus Parisiensis: *Celebris habebatur Epistola, quæ dicebatur cœlitus missa in manus cujusdam Prælati, dum Missam celebraret, ad temperandas Romanorum enormitates, quæ in dies succreverunt*. Et ad octogesimum primum ejusdem sæculi annum Gervasius Monachus Cantuariensis: *Mulier quædam Prophetissa, sed & prodigiosa, de Guasconia Romam veniens, Alexandro Papæ tertio litteras sibi à Deo missas porrexit, in quibus quædam futura prodigia legebantur. Hæc cum mira diceret, Prælatis Ecclesiæ festinum imminere dicebat periculum. Hæc in oculis Domini Papæ & Curiæ Romanæ in tantum exstitit admirabilis, ut in Papæ Palatio recumbere diceretur. Nam à quarta feria usque ad sabbathum omni hebdomada indesinenter dormiebat. Loquebatur dormiens aliquid spirituale labiis compressis*. Hæc se scribere asserit ex ore testis probati & oculati. Ad Domini annum millesimum ducentesimum pergit Matthæus Parisiensis: *Epistola de cœlo veniens in Hierusalem, appensa est super Altare Sancti Simeonis in Golgotha, ubi crucifixus est Christus pro redemptione mundi, quam homines per tres dies & totidem noctes ex alto dependentem adspicientes, corruerunt in terram, rogantes Domini misericordiam, ut ipse eis dignaretur suam ostendere voluntatem*. Tandem in Patriarchæ omnis manus ait delatam Epistolam, ab ipso missam ad Romanum Pontificem Innocentium tertium, probatam ab eodem, ac ejus ubique publicationem fuisse commissam Eustachio Abbati Ordinis Cistertiensis, socio admirabilis Fulconis, Presbyteri ac Prophetæ Parisiensis. Diei Dominicæ cultum Epistola sub gravissimis pœnis imperabat. Et magnum Belgii Chronicon ad Honorii tertii Pontificis tempora affirmat cuidam Monacho Jacobo, viro Religioso & simplici, Missam celebranti, ad Canonis verba, *Supplices te rogamus*, apparuisse lucidam nebulam, & adjungit: *Exivit manus de nebula, & extendens se super Corporale scripsit multa ad correptionem humani generis depravati. Et in quatuor apparuit Missis, diversam in qualibet Prophetiam scribens*. Infrà flagellantium errores enumerat idem Chronicon, aitque hunc fuisse primum: *Dici sectam eorum fratres flagellatores, seu crucis fratres, & originem ex quibusdam scripturis per sanctos Angelos super Altare sancti Petri Romæ delatis circa annum Nativitatis Christi millesimum trecentesimum quadragesimum octavum habere*. Cujus Epistolæ meminit etiam Albertus Argentinensis. Guilielmus Malmesberiensis meminit etiam infernalis Epistolæ. Scribit duos amicos Clericos, ut prior moriens superstiti appareret, fuisse invicem stipulatos, additque de primo mortuo, æternaliter damnato, & juxta pactum apparente: *Manum expandit tetris notis inscriptam, in quibus sathanas, & omne inferorum satellitium gratias Ecclesiastico cætui de Tartaro emittebant, quod cum ipsi in nullo suis voluptatibus deessent, tum tantum subditarum animarum numerum paterentur ad inferna descendere prædicationis incuria, quantum numquam retroacta viderunt sæcula*. Et scriptura ista non fuit inefficax. Ejus enim lector Clericus omnia sua in egenos & Ecclesias distribuit, & apud Sanctum Melanum Redonensem est in Sanctum Monachum transformatus. Omnes ejusmodi Epistolas ego nec probare velim, nec improbare. Discernendorum spirituum gratia est opus. Quidquid sit, præsens adversus privata bella cœlestis Epistola optimum opus est operata: Et in Gallia per Episcopos, & in Germania per Conrardum Imperatorem. Treguæ hujus prædicationem ab Episcopis fuisse venerabili Richardo, Sancti Vitoni apud Virdunum Abbati delegatam, immisso in contumaces sacro igne, & multis in ipso sanando miraculis firmatam, ideoque tandem à duro Neustriæ populo admissam, pluribus scribit Hugo Abbas Flaviniacensis. Licèt bella ista non plenè exstinxerit, moderata tamen est, ac insigniter castravit Epistola, ad tres in hebdomadam dies restringens, ac per quatuor mandans esse generalem ubique quoad omnes & omnia pacem, seu Dei treguam: Mandans item bellorum istorum occasione aut prætextu Ecclesias, ad ejus asylum confugas, itinerantes Clericos, Monachos, aut Moniales non spoliari aux vexari. Pacis hujus violationem adeò aversatæ sunt laudatæ Francorum Synodi, ut ejus reos ab Ecclesiastico asylo projecerint. Eosdem nullo die, nulloque loco à privatorum bellorum injuriis voluere tutos. Et hocce Clericorum, Monachorum, ac Sanctimonialium privilegium præsenti Canone confirmat adversus Gerardi Cameracensis Episcopi, & quorumdam illi adhærentium recalcitrationem Leo Nonus. Hæc Synodus habita est anno Domini millesimo quadragesimo nono, quo ipso obiisse dicitur Gerardus. Alberici tamen Chronicon obiisse vult istius sæculi anno quinquagesimo primo. Hinc an Synodo ille adfuerit ignoramus. Quidquid sit, certum est Canonem à Cameracensi Ecclesia fuisse amissum.

CANON X.

NE quis pauperes homines rapinis vel captionibus vexaret.

SCHOLION.

PAuperes non solùm Ecclesia, seu Episcopi, sed & pii Reges in sua singulari protectione semper babuerunt. Et hinc de Chilperico Francorum Rege, novo sui temporis Herode aut Nerone, scribit in Francorum Historia Lib. 6. c 46. Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: *Causas pauperum exosas babebat*. Eorum qui pauperes opprimunt, dona à Sacerdotibus non recipi Cap. 94. mandat quarta Synodus Carthaginensis. Eos in speciali Episcoporum protectione ponit, ipsorum oppressores compesci ab eis, puniri, & ad Regem deferri mandat quarta Synodus Toletana. Et de Mercatoribus ad Julianum Orientis Comi- Cap. 32. tem scribunt Valentinianus & Valens Augusti: Lib. 1. tit. 4. c. 1. *Ne modum mercandi videantur excedere Christiani, quibus verus cultus est adjuvare pauperes, & positos in necessitate, provideant Episcopi*. Legem piissimam codici suo inseruit Imperator Justinianus. Et Apostolicum Ecclesiæ Canonem, qui Clericum & Monachum sæcularibus negotiis vetat implicari, ad pauperum & quarumvis miserabilium personarum negotia deinceps non extendi sanxit Synodus Chalcedonensis. Quæ omnia Gallicanæ, tam sub Merovingiis Regibus, quam sub Carolo Magno ac ejus posteris celebratæ, Synodi insigniter ac frequenter confirmarunt. Et hinc nescio quem Galliæ Comitem, qui ad Sanctum Jacobum Apostolum in Hispanias peregrinari ex pietate voverat, ab isto itine- Epist. 59 se rectè dehortatur Sanctus Hildebertus Turonensis Archiepiscopus, affirmans illum ad pauperes, quibus pii Reges suo etiam sanguine quandoque emerunt quietem, audiendos & tuendos obligari, ideoque ejus votum non esse de meliori bono, id est, non esse votum. Certè pauperes omnes in speciali sua protectione posuit Carolus Magnus, & ad judicandas ipsorum causas uno per omnem bebdomadam die Ludovicus Pius se publicè exposuit. Quæ pietas singularissimè semper viguit in Ecclesia Romana. Et hinc non solùm itinerantes, sed quosvis pauperes bellorum privatorum rapinis & capturis vexari sub violatæ pacis reatu vetuit hic Leo nonus.

Hi sunt Canones, ex quorum reverentia Guilielmus Angliæ Conquæstor Rex *fuit tantus pacis* A. 1088. *auctor, quod puella auro onusta Regnum Angliæ pertransire posset impunè*. Ita scribit Radulphus de Diceto. Quod ipsum affirmat Joannes Bromptonus, A 1077. rectè addens id in Regno, quod recenter armorum vi mutarat Dominum, fuisse admirandum. Nec solùm Clericos, sed omnes Scholares, ipsorumque res & possessiones Guilielmus ubique jussit plena Ecclesiæ & Dei pace gaudere. Gallicanæ Synodi à quartæ vespera usque ad sequentis secundæ feriæ auroram jusserunt esse pacem. Hoc statutum Guilielmus cum Regni sui Episcopis & Proceribus aliter concepit. Pacem servari sanxit ab Adventu Domini usque ad Epiphaniæ Octavam, à Septuagesima usque ad Octavam Paschæ, ab Ascensione Domini usque ad Octavam Pentecostes, omnibus jejuniis quatuor Temporum, omni Sabbatho ab hora nona usque ad feriam secundam, omnibus Vigiliis ac Festis Beatæ Virginis & quorumvis Sanctorum: etiam in propriis pagorum Festis, & in Dedicatione cujuscumque Ecclesiæ. Ea gaudere jussit omnes ad Sancti alicujus festivitatem, causa orationis ad quamvis Ecclesiam, ad Basilicæ Dedicationem, ad Synodum, ad Capitulum, ad accipiendam vel petendam excommunicationis absolutionem euntes aut redeuntes: Item omnes ad Ecclesiæ aut Sacerdotalis domus asylum confugientes. Pauperum non meminit. Adjunxit: *Si quis pacem Ecclesiæ violenter infregerit, Episcoporum est justitia*. Episcopo recalcitrantes jussit sibi deferri citandos, puniendos, aut certè utlagandos, id est, extra Regiam protectionem abjiciendos, de quibus pergit: *Si posteà repertus fuerit, & teneri possit, vivus Regi reddetur, vel caput ejus, si se defenderit. Lupinum enim gerit caput à die utlagationis suæ*. Quid apud Anglos fuerit utlaglum seu utlagatio, exponit in suo Glossario Guilielmus Somnerus: *Utlagium est delictum auctorem reddens exlegem*, seu ab omni legis ac Regiæ protectionis patrocinio excludens. Pacis violatores, qui & ab Episcopo decretam pœnam explere, & citati ad Regis judicium comparere detrectabant, Guilielmus exlagabat, eisque imponebat lupinum caput, id est, omnibus faciebat potestatem eos quasi lupos impunè capiendi, immò &, si se defenderent, trucidandi. Ita admirandam illam suo Regno dedit pacem. Laudatas ejus leges latiùs exponit Henricus de Knyghton Ca- L. 2. c. 4. nonicus Leicestrensis. Et hinc vides, quid apud Gregorii noni Decretales sit titulus de ... gua & pace.

CANON

CANON XI.

NE quis incæstuosæ conjunctioni se copularet.

SCHOLION.

INter corruptæ olim Christianitatis vitia semper fuerunt incæstuosa conjugia. Non solius, qui eversam apud nos disciplinam reparare cœpit, Sancti Martyris Bonifacii, sed & Leonis quarti Pontificis, Nicolai primi, Hincmari Metropolitæ Remensis, Isaaci Lingonensis Episcopi, aliorumque id genus Patrum plurimos adversum illa habemus Canones & querelas. Ausciensis Provinciæ Populum fuisse iniquitate plenum scribit ad Aiaradum ipsorum Metropoli-
Ep. 60. tam Joannes octavus Pontifex, & adjungit causam: *Nulla generis consanguinitate custodita, nulla propinquitatis parentela observata, unusquisque suam propinquam, in quocumque fuerit gradu, accipit uxorem, atque incæsto & nefario se conjugio copulat.* Quin & perniciosissimam sectam, quæ cuique ad sui sanguinis propinquas accedere permitteret, eodem tempore viguisse apud Anglos, in Remensis Ecclesiæ Historia asserit Flodoar-
L. 4. c. 5. dus. Et de Roberto Francorum Rege circa præsentis Synodi tempora ad Desiderium Cassinensis Monasterii Abbatem scribit Sanctus Petrus Damiani: *Robertus Galliarum Rex, avus istius Philippi, qui in paterni juris Sceptra successit, propinquam sibi copulavit uxorem, ex qua suscepit filium, Anserinum per omnia collum & caput habentem. Quos etiam, virum scilicet & uxorem, omnes*
L. 2. Ep. 15. *ferè Galliarum Episcopi communi simul excommunicaverunt sententia. Cujus Sacerdotalis Edicti tantus omnem undique populum terror invasit, ut ab ejus universi societate recederent, nec præter duos sibi servulos ad necessarii victus obsequium remaneret, qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat vel bibebat, percepto cibo abominabilia judicantes, pabulum ignibus exhibebant. His tandem Rex coarctatus angustiis, ad sanum consilium rediit, divertit incæstum, initque legale conjugium.*

Eadem latiùs refert à Francisco du Chesne productum Franciæ Historiæ fragmentum: *Ro-*
An. 997. *bertus Rex in uxorem sibi assumpsit matrem Odonis Comitis, Bertham nomine, qui eodem tempore puerulus erat. Illa autem commater ejusdem Regis fuerat. Idem namque Rex filium ipsius de sacro susceperat lavacro. Quod agnoscens Papa Gregorius sextus totam Franciam anathemate percussit. Porrò Rex amore ejusdem mulieris plus justo detentus, nequaquam eam dimittere voluit, donec omnipotens per se corrigere eundem Regem studuit. Dum enim de eodem Rege eadem mulier concepisset, credens se parituram filium peperit monstrum. Quæ res Regem perterruit, & librum repudii eidem mulieri dare compulit. Quo facto, absolvi cum toto suo meruit Regno.* Quomodo dimissa Bertha Romam ierit petitura Apostolicam dispensationem, & quomodo post ejus obtinendæ desperationem Rex Robertus tandem duxerit Constantiam, in suo Chronico edisserit Monachus Oderamnus. Etiam Episcopos omnes, qui pravo conjugio adsensum aut fomentum dederant, à Gregorio sexto fuisse Romam evocatos, & plenam istic egisse pœnitentiam, in litteris ad Roberti filium Henricum Regem scribit noster Leo nonus. Exstat Epistola in Decreto Sancti Ivonis. Etiam Heraclii Lib. 9. c. 8.
Augusti infelix Imperium, ac fœdum Priapismi morbum fuisse incæstuosi cum nepte Martina conjugii pœnas affirmant passim Græci scripto- A. 1031.
res. Etiam Othonem primum Augustum, licet summum Ecclesiæ defensorem, quod Adelaidem spiritualem commatrem duxisset, à Guilielmo Moguntino Archiepiscopo, proprio suo filio, excommunicatum, & recalcitrantem fuisse evocatum ad Divinum Tribunal in diem Pentecostes, affirmat in laudatis litteris laudatus Petrus Damiani, & prosequitur: *Factum est ipso, qui dictus est, sacrosanctæ solemnitatis die, ut dum præfatus Augustus Imperialibus infulis redimitus, multorumque Pontificum choris, sive Procerum vallatus agminibus, missarum solemniis interesset, repentino super eum veniente judicio, repertus sit mortuus. Episcopus autem in Domino quieverat. Sic sic qui de incæsto conjugio contempsit inter homines judicari, ad Tribunal æterni judicis coactus est pertrahi, & qui subiectum sibi dedignatus est audire Pontificem, terribilem super se non potuit evadere Majestatem.* Ex Venerabilis Petri Ausarensis Episcopi fidissima relatione etiam ad Alexandrum secundum Pontificem scribit idem Petrus Damiani: *Quidam degener quidem moribus, sed majorum titulis insignitus, sui generis consanguineam nuptiali sibi fœdere copulavit. Quid plura? Probibi-* Lib. 1. Ep. 12.
tus persistit, excommunicatus adhæsit, totumque Ecclesiasticæ Censuræ vigorem, nugarum puerilium fabulas deputavit. Cui certè hoc ad Divinæ indignationis judicium contigit, ut panes de nuptialibus mensis in plateas ante canum ora projecti minimè tangerentur. Insuper, ò Divinæ animadversionis pavenda severitas! dum rigidus stat, dum præceptis se Sacerdotalibus non humiliat, qui vigilare sibimet ad salutem noluit, in cubiculo dormientem repentè de cælestibus irruens fulmen extinxit. Sic sic Divini furoris expertus est moriendo sententiam, qui vulneri suo, dum viveret, adhibere contempserat medicinam. Ejusmodi exempla adduci possint plurima. Etiam sacri Canones incæstuosa conjugia, tanquam naturæ adulteria, rigidissimè semper punierunt. Ea esse bestialem morem & vitium, ideoque per bestialitatem intelligi, & sub isto nomine damnari ab Ancyrana Synodo affirmat, & capitali supplicio punienda censet in suo capitulari Isaac Episcopus Lingonensis. Eadem in Canonicis ad San- Tit. 4. c. 11.
ctum Amphilochium litteris adulterio æquat Ma- Cap. 67.

gans Basilius. Et hisce cunctis permotus Leo nonus præsentem emisit Canonem. Quod tamen speratum fructum consecutus non fuerit, lucet ex laudato Petro Damiani, corruptos sui temporis mores deplorante in litteris ad Cardinales Episcopos: *In fœderandis conjugiis legitimus ordo confunditur, &, o nefas, ab eis in veritate Judaicè vivitur, qui superficie tenus Christiano vocabulo palliantur.* Et quia inter Magnates præsertim grassari consuevit pessima pestis, hinc ad Guilielmum Comitem Pictaviensem, eadem nuper maculatum, meritò scripsit Gregorius septimus: *Ex hoc nobilitas generis valde corrumpitur, cum proles de non legitima conjugii permixtione generatur.*

Lib. 1. Epist. 1.

Lib. 2. Epist. 3.

At inquies: Spiritualis inter Robertum Regem & Bertham Comitissam cognationis impedimentum erat juris dumtaxat positivi, cur igitur Gregorius sextus Pontifex & Gallicani Episcopi Regem excommunicarunt, ac omne Regnum supposuerunt Ecclesiastico interdicto? Cur tanto cunctorum in omni Gallia elementorum motu fuit opus? Cur Apostolica & Episcopali authoritate impedimentum non dispensarunt? Respondeo hodiernam Matrimonialium dispensationum facilitatem tunc non fuisse. Nulla tunc, etiam Regia vel Augusta, licet in sexto dumtaxat aut septimo sanguinis vel affinitatis gradu, vel ignoranter contracta, longe minus contrahenda Matrimonia dispensabantur, sed cuncta dirimebantur juxta rigorem sacrorum Canonum. Ejusmodi dispensationes adeò tunc ignorabat Ecclesia, ut Francus quidam Roma redux, similem sibi datam asseverans à Gregorio tertio Pontifice, ac ejus vigore prætendens inire matrimonium, gravissimè scandalizarit omnem Galliam, & à nostro Apostolo Bonifacio, credere id recusanse, consultus Zacharias Pontifex responderit: *Absit, ut Prædecessor noster hoc ita credatur præcepisse. Nec enim ab hac Apostolica sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum sive Canonum institutis reperiuntur.* Incæstuosos istos separari mandat ac puniri. Et de Fulberto Cameracensi Episcopo, incæstuosum Amalrici Comitis Hannoniensis cum Isaaci Cameracensis Comitis filia matrimonium dispensare nolente, sed omninò separante, scribit in ejusdem Ecclesiæ Chronico Baldricus Tornacensis Episcopus: *Quod parentes & amici molestè, sed & dolenter ferentes, modo minarum asperitate Episcopum perterrefaciunt, modo precibus & pretiosis muneribus conveniunt, quin etiam uberrimas hæreditates sanctæ Dei Ecclesiæ promittunt, ut sive eorum minis coactus, sive promissorum munerum affectatione in aliam sententiam flexus, disjunctos fortasse conjungeret, inconvulsosque amodo manere permitteret.* Verùm Fulbertus ad instar saxei montis permansit inconcussus. Etiam cum proprio suo Patre Othone Augusto dispensare noluisse Moguntinum Archiepiscopum Guilielmum, supra nobis dixit Sanctus Petrus Damiani. Et de Germaniæ Episcopis, Conradum Salicum, cum sua secundi gradus affine conjugatum, eligere in Imperatorem parantibus, scribit in quarti sui libri præfatione Glaber Rodolphus: *Innotuerunt et Pontifices, quid potissimum vellet, aut tale conjugium, quod manifestissimè sacræ auctoritati nimium repugnabat, teneret, seu eo dimisso coronam Imperii sumeret. Qui protinus dimittendum promisit talis incæsti conjugium, seque parere diligentissimè illorum dictis, & obedire consiliis.* Quod verba dederit, & factus Imperator affinem non dimiserit, gravissimè laudato Glabro damnatur. Et Mangiso Venetensi Episcopo, pro nescio quibus in vetito sanguinis gradu conjunctis, ut orationibus, jejuniis, hæreditatis ac eleemosynarum largitionibus redimere possent istud impedimentum, supplicanti reposuit Alexander secundus: *Nullam authoritatem comperimus, qua illis concederemus.* Exstat Epistola in Decreto Sancti Ivonis. Et ad duodecimi sæculi annum septuagesimum secundum scribit Godefridus Sancti Pantaleonis Monachus: *Henricus Saxonum Dux filiam Regis Angliæ duxit uxorem, repudiata priore, ob famam consanguinitatis.* Et Cardinalis Otho, Hostiensis Episcopus, Gregorii septimi in Germania Legatus, qui post ipsum fuit Papa Urbanus secundus, in Synodo Quintelburgensi pronunciavit adversus Imperatorem Hermannum: *Audiens ego, quod Rex vester legitimum non habeat conjugium, sed ex consanguinitate foetatum, judico inter eum & uxorem ejus fieri divortium.* Ita scribit in libro de conservanda Ecclesiæ unitate Venericus Episcopus Vercellensis. Et de Amalrico Hierosolymorum Rege, Agnetem Joscelini, Edessani Comitis filiam, quarto sibi gradu consanguineam, & duplici jam prole fœcundam, habente uxorem, scribit Guilielmus Metropolita Tyriorum: *Hanc uxorem, defuncto fratre* Balduino tertio Rege, *dum Regnum ad se jure hæreditario devolutum vendicaret, coactus est abjurare.* Tales Regiorum conjugiorum diremptiones possint plurimæ adduci.

Epist. 5. cap. 5.

Lib. 1. c. 73.

L. 9. c. 9.

Eorum impedimenta ferè primus dispensavit Innocentius tertius. Othonis quarti & Philippi pro Germanico Imperio horrenda bella quis ignoret? Post Philippi cædem lucidum erat Othonis jus, verùm Philippi filia obviabat. Hinc omnibus pacificandis Othonis cum ista filia conjugium convenire censuerunt Imperii Proceres ac Episcopi, quin & ipsi Apostolicæ Sedis Cardinales Legati, sed obstabat quartus consanguinitatis gradus. Hinc tandem ad totius Imperialis Cleri & Populi preces dispensavit laudatus Pontifex, ea tamen lege, ut duo amplissima Monasteria Otho fundaret, omneque Imperium largis eleemosynis & ferventibus orationibus istud Ecclesiasticæ disciplinæ vulnus compensaret. Ita habes apud Arnoldum Abbatem Lubecensem in Chronico Sclavorum. Otho de Sancto Blasio addit, quod Cluniacensis & Cisterciensis Ordinis Abbates eandem compensationem per varia suorum Monachorum pia opera complere promiserint, istudque Canonis vulnus accepe rint in suas conscientias, & quod spondere Otho debuerit singularem omnium Ecclesiarum defensionem, ac resumptionem sacri belli. Rima facta facilè dilatatur, tandemque crescit in grandem forsmen, imò & in apertam portam. Hinc & Innocentius Pontifex processit ad similes dispensationes ex longè levioribus causis, quin & con-

Lib. 8. c. 19.

consanguinitatis atque affinitatis impedimenta ad quartum gradum contraxit. Quod variis de causis omnis Ecclesia meritò probavit. Ejus in dispensando exemplum etiam Gregorius nonus, ipsius nepos, qui in laudata Imperii dieta fuerat Hugo Cardinalis Legatus, est prosecutus. Etiam Episcopis permiserunt & aliorum Canonum dispensationem, ideoque calumniosè de il-
A. 1235. lis scribit Matthæus Parisiensis: *Sciebant Romanæ Curiæ multa indè emolumenta provenire*. Hinc item nata est Joannis Anglorum Regis cum laudato Innocentio lis, de qua scribit Radulphus
A. 1199. de Diceto: *Celebratum est divortium inter Joannem Regem Angliæ & filiam Comitis Glocestriæ, in Normandia ab Episcopis Lisoriensi, Baiocensi, Abrincensi, quam ipse tempore patris & permissione Romanæ Ecclesiæ duxerat in uxorem, sed ille sublimioris thori spe raptatus, consilio pravorum eam abegit. Undè magnam summi Pontificis, & totius Romanæ Curiæ indignationem incurrit, præsumens temerè contra leges & Canones dissolvere, quod eorum fuerat auctoritate colligatum*. Uti Henricus octavus datam sibi cum Catharina Aragonia, ita Joannes Apostolicam cum ista Glocestrensi dispensationem asseruit invalidam, atque isto fuco ad alias nuptias transivit. Quod Romana Ecclesia eo usque vix in impedimentis illis dispensasset, dixit dispensare non posse. Et hæc dispensatio data fuisse videtur ab Alexandro tertio. Sub illo enim vixit Joannis Pater Henricus secundus.

Errant tamen qui usque ad ista tempora existimant nunquam fuisse dispensatum. Etenim Agathensis sub Symmachi Papatu celebrata Synodus, quævis consanguineorum atque affinium conjugia interdicit quidem rigidissimè, sed tamen adjungit: *Quod ita præsenti tempore prohibe-*
Cap. 67. *mus, ut ea, quæ sunt hactenus instituta, non dissolvamus*. Ita statuit non solùm de illis, qui consobrinam, aut defunctæ uxoris sororem, sed etiam de illo, qui duxerat novercam. Neophytos Anglos in contractis antè fidem cum consanguinea conjugiis permanere permisit etiam Magnus Gregorius. Et de inito inter Rainerium Hannoniæ Comitem & ejus consanguineam Heri-
Lib. 3. cap. 10. manni Comitis filiam matrimonio scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis: *Gerardo Cameracensi Episcopo omninò displicuit. Et tamen posteà consilio Coepiscoporum usus, invitus siluit, quippè proponentium beati Gregorii*, quem cum Neophytis Anglis dispensasse jam dixi, exemplum. Publicæ, quam ex isto conjugio sperabat, pacis amore Gerardus dispensavit. Et de Guilielmo Normandiæ Duce, posteà Anglorum Rege, qui cognatam suam Mathildim, Balduini Insulensis Flandrorum Comitis filiam duxerat, scribit Chronicon Beccensis Monasterii: *Iratus Rex Guilielmus contra Lanfrancum*, tunc dicti Monasterii adhuc Monachum, *eum alienavit à sua Curia, cujus Consiliarius exstiterat, quia contradicebat nuptias filiæ Comitis Flandriæ, quam sibi ipse Dux copulaverat matrimonio, quia proximitate carnis & consanguinitate jungebantur. Undè auctoritate Romani Pontificis tota Neustria erat supposita interdicto. Quapropter Lanfrancus Romam adiit, quamvis iturus esset occasione cujusdam Hæretici Berengarii. Et tunc præsidebat Leo octavus. Et etiam ut rogaret pro Duce Normannorum & uxore ejus. Igitur locutus est cum Papa Nicolao, & ostendit quod ejus sententia, videlicet interdictum, eos tantùm gravabat: Qui eos nec conjunxerit, nec separare poterat. Nam Dux Puellam, quam acceperat, nullo pacto dimittere volebat. Hoc audiens & verum esse advertens Summus Pontifex, dispensatione habita conjugium concessit, eo tamen modo, quatenùs Dux & uxor ejus duo Monasteria construerent, in quibus singulas congregationes, virorum ac mulierum, coadunarent, qui ibi sub norma Sanctæ Religionis die noctuque Deo deservirent, & pro salute eorum supplicarent. Et paruit Dux Apostolicæ dispositioni. Et ædificaverunt duo Monasteria in prædio, quod antiquitus Cadomum nuncupabatur: Dux unum Monachorum in honorem Sancti Stephani, & uxor ejus alterum Sanctimonialium in honorem Sanctæ Trinitatis*. Quod ipsum eisdem ferè verbis in Sancti Lanfranci vita scribit Milo Crispinus. Etiam ipse Leonem no- Cap. 3.
num vocat octavum: quod nempe Leonem octavum, de quo longa quæstio, crederent Schismaticum ac intrusum. Ex istis interim vides dispensationem priùs negatam à Leone nono, ac tandem quasi extortam fuisse à Nicolao secundo. Verùm hæ omnes fuerunt non præviæ ad contrahendum, sed dumtaxat posteriores malè contracti matrimonii toleratrices dispensationes, adeoque dispensationes prævias initiavit Alexander tertius, Innocentius tertius ac ejus Successores viam ampliarunt. Et hinc Leo nonus & contracta & contrahenda inter consanguineos aut affines conjugia rigidissimè interdixit.

CANON XII.

NE quis legitima uxore derelicta aliam duceret.

SCHOLION.

AN adulterii præsertim causa dirimi possit rati & consummati inter fideles Matrimonii vinculum, quæstio olim fuit admodum intricata. Etenim Domini verbum, *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*, statuere videtur partem affirmativam. Et ita in sua ad Ablavium Prætorio

Præ-

Præfectum lege intellexisse videtur Constantinus Magnus Imperator, qui à Gentilibus Augustis permissam usque tunc nimiam repudiorum licentiam castrans, sanxit deinceps ob ebriositatem, frequentatam aleam, aut adulterium non posse dimitti maritum, sed dumtaxat ob homicidium, veneficiũ aut sepulchrorum effossionem. Eadem ob crimina, itemque ob lenocinium atque adulterium permittit uxorem dimitti, & adjungit: *Si ab his criminibus liberam ejecerit, omnem dotem restituere debet, & aliam non ducere.* Post justum repudium novas utrique parti nuptias lucidè concedit. Edita est lex Annio Basso & Ablavio Ægyptio Consulibus, anno Domini trecentesimo trigesimo primo, sexto post Nicænum concilium, quo tempore omne Romanum Imperium erat Christianum, atque ita optimus Princeps præsumi vix possit quidpiam contra Evangelicam legem decrevisse. Scio legem istam & à Græcis & à Latinis Ecclesiæ Patribus frequenter argui: Nempe quod in adulterii crimine maritum & uxorem, quos Evangelium pares facit, dispares faciat, ejusque causa hanc solam & non istum permittat repudiari. Unicus fere Basilius Magnus istam legis partem per consuetudinem purgare conatur, in litteris Canonicis scribens ad Sanctum Amphilochium Metro-
Cap. 9. politam Iconiensem: *Domini dictum secundum sententiæ consequentiam ex quo & viris & mulieribus convenit, quod non liceat à Matrimonio decedere, præterquam propter fornicationem. Consuetudo autem non ita habet, sed in mulieribus quidem multum accuratè, & diligenter observari invenimus.* Et infrà: *Consuetudo etiam adulterantes viros, & in fornicationibus versantes, jubet à mulieribus retineri.* Ibidem hæsitavit etiam Sanctus Exuperius Tolosæ Episcopus, ideoque istius inter virum & uxorem, quos Evangelium palam æquat, differentiæ rationem ab Innocentio primo Pontifice efflagitavit. Et eam Evangelio adversari Pontifex Apostolica libertate respondit. Justo repudio concessas à memorata lege novas nuptias nemo ferè Pater palam damnat, ideoque hanc ejus partem videntur omninò probasse. Eam disertè probat ac docet apud Origenem auctor Homiliæ septimæ in Matthæum. Et Sanctus Epiphanius: *Cui una uxor non sufficit,*
L.59.c.4. *cum occasione aliqua stupri, adulterii, aut alterius flagitii cum ea divortium fecerit, is si alteram uxorem duxerit, aut alteri viro mulier nupserit, sacrarum litterarum auctoritas ab omni culpa illos absolvit, neque ab Ecclesia aut æterna vita reiicit, sed propter imbecillitatem tolerandos existimat. Non ita tamen duas ut altera superstite uxores simul habeat, sed ut ab una separatus alteram sibi legitimè, si lubet, adjungat.* Et in primam ad Corinthios Epistolam Commentator Ambrosiaster: *Viro licet uxorem ducere, si dimiserit uxorem peccantem.*
Cap. 7. Cum adducta Constantini lege inter virum distinguit & uxorem: huic solum repudium, isti autem, utpote digniori, etiam novas nuptias concedit. Alia distinctionis species in laudatis ad Sanctum Amphilochium litteris placuit Magno Basilio. Et viro & mulieri repudianti ait non licere novas nuptias, additque de viro dimisso: *Est dignus venia, & quæ ei cohabitat, non ideò condemnatur.* Omne viro datum repudium ex superius memorata consuetudine putat Cap 9.77.
esse iniquum, ideoque dimisso viro singulare istud licere. Quin imò prima, cui ex omni Latina Ecclesia adfuerunt Episcopi, Arelatensis Synodus statuit: *De his qui conjuges suas in adulterio deprehendunt, & iidem sunt adolescentes Fideles, & non prohibentur nubere, placuit ut in quantum potest, consilium eis detur, ne viventibus uxoribus suis, licèt adulteris, alias accipiant.* Hodierna lectio habet, *Et prohibentur nubere*: Verùm in suis ad Sanctum Epiphanium notis rectè ait Dionysius Cap. 10.
Petavius: *Negationem deesse, legendumque*, Et non prohibentur nubere, *contextus ipse orationis* Lib. 59.
indicat. Nam si prohibentur nubere, non consilium ad illos coercendos, sed præcepti necessitas adhibenda fuerat. Quædam olim crimina privabant jure nuptiarum. Eorum puris adolescentibus Fidelibus novas nuptias Canon dissuadet solummodò, non interdicit. Et ex isto Canone Constantinus Imperator possit suam legem desumpsisse. Eandem sententiam secuti sunt plures per Africam Episcopi, adversum quos Sanctus Augustinus scripsit duos ad P..lentium libros de adulterinis conjugiis, id est, de repetitis conjugiis post legitimum repudium. Eleganter & acriter novas istas nuptias demonstrat esse adulterinas, ac Evangelio repugnare. Cuncta adversariorum argomenta potenter dissolvit. Et quia omnium Africanarum Synodorum mens erat & lingua, à Generali ducentorum, & quatuordecim Episcoporum Carthaginensi Synodo obtinuit hunc Canonem: *Placuit ut secundum Evangelicam & Apostolicam Disciplinam neque dimissus ab uxore, neque dimissa à marito, alteri conjungantur, sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad Pœnitentiam redigantur. In qua causa legem Imperialem petendam promulgari.* Ita sen-
tentiam illam ab omni Africana Ecclesia Augu- Cap. 17.
stinus proscripsit, & obtenta conformi Imperiali lege adversam Constantini legem, unicum adversariorum asylum, speravit abrogandam. Facta est Synodus sub Zozymi Pontificatu, quinti sæculi anno decimo octavo, & tamen post illum in libro de fide & operibus scripsit laudatus Augustinus: *Quisquis uxorem in adulterio deprehensam* Cap. 19.
dimiserit, & aliam duxerit, non videtur æquandus eis, qui excepta causa adulterii dimittunt & ducunt. Et in ipsis Divinis sententiis ita obscurum est, utrum & iste, cui quidem sine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur si aliam duxerit, ut quantum existimo, venialiter ibi quisq; fallatur. Ejusmodi conjugia nulli deinceps fideli affirmat permittenda, eorum jam contractorum pertinaces defensores, quod dubiam & probabilem sententiam sequerentur, damnari non vult, nec à baptismatis Sacramento arceri. Quod ipsum confirmare, & ad Pœnitentiæ Sacramentum extendere videtur in laudatis, quos in præfati Canonis robur & confirmationem omnino edidit, libris de conjugiis adulterinis. Etiam laudatus Canon istiusmodi conjugia deinceps contrahi dumtaxat interdicit, contracta non dissolvit. Rationem dat in Retractationum libris

libris

libris idem Augustinus, professus quæstionem hanc esse difficillimam, addensque de ejus per scriptos de adulterinis conjugiis libros solutione: *Quod utrum enodatissimè fecerim, nescio; imo verò non me pervenisse ad hujus rei perfectionem sentio, quamvis multos sinus ejus aperuerim, quod judicare poterit quisquis intelligenter legit*. Hinc & ipse &
L. 2. c. 57. laudata Carthaginensis Synodus censuerunt tanto animæ periculo nullum caput immittendum, item nullum Christiana simplicitate jam immissum licet solvi nolit, facilè damnandum. Mitigarunt, damnare tamen non presumpserunt magnam, cui Africanæ Ecclesiæ Primates adfuerant, Synodum Arelatansem. Eadem licentia adeò grassata fuit per Gallicanas Ecclesias, ut eam damnare non præsumpserit, sed Apostolicam Sedem consulendam duxerit Sanctus Exupe-
Ep. 2. c. 4. rius Episcopus Tholosanus. Et licet Innocentius primus Pontifex responderit ipsam adversari Evangelio, adeò tamen Galliarum Episcopis non placuit ejus sententia, ut statuerint in Venetica Synodo: *Eos, qui relictis uxoribus suis, sicut in Evangelio dicitur, excepta causa fornicationis, sine adulterii probatione alias duxerint, statuimus à Communione arcendos, ne per Indulgentiam nostram prætermissa peccata alios ad licentiam erroris invitent*. Uxorem deinceps non ex quavis, aut varia certè causa, sed ob solum legitimè probatum adulterium dimitti, & aliam tunc duci lucidè permittunt: & Evangelium sibi patrocinari omninò
Cap. 2. crediderunt. Quod ipsum eorum successores confirmarunt in Synodo Agathensi. Romanum Imperium cespitabat, & labi tunc incipiebat in Gallia, ideoque adversum ejus leges ita liberè definierunt Episcopi Gallicani: Definierunt adversum Constantini, Arcadii, atque Honorii leges, datamque ab illis nimiam repudiorum & novarum nuptiarum licentiam circumcidunt, & ad fixos ab Evangelio limites, ut illis quidem visum est, coarctarunt.

Sui item Carthaginensis Canonis confirmatricem legem adeò olim non impetrarunt Afrorum Episcopi, ut adductam Constantini legem confirmarit Theodosius Junior Augustus, & suo co-
L. 3. tit. 16 cap. 1. dici inseruerit. Etiam Patruus ejus Honorius novarum post legitimum repudium nuptiarum licentiam moderatus quidem est scripta ad Palladium Prætorii Præfectum lege, tamen & confirmavit. Data fuit lex Eustasio & Agricola Consulibus, anno Domini quadringentesimo vigesimo primo, atque ita vides Africanæ Ecclesiæ preces nihil obtinuisse. Quæ omnia in novella ad Joannem Orientalis Prætorii Præfectum lege confirmat Imperator Justinianus, virum etiam ob adulterium permittens dimitti, addensque
Lege 22. Cap. 7. 15. hostili captivitate non solvi conjugium, nisi post quinque annos incertitudinis de vita & statu captivi. In alia ad Theodotum ejusdem Prætorii Præfectum lege rursum firmat ista omnia,
Lege 17. castrans tamen bonæ gratiæ licentiam, id est, facultatem mutuo consensu solvendi Matrimonii. Hac via solvi vetat, nisi subsit legitima causa, qualis est voluntas intrandi Monasterii, aut saltem castè vivendi. Quas leges in suis ad quintum & quadragesimum septimum Apostolicum, ad quadragesimum octavum & octogesimum septimum Trullanum, & ad centesimum quintum Carthaginensem Canonem laudat & probat Theodorus Balsamon, de dicto Carthaginensi, qui est supra adductus decimus septimus, adjungens: *Quæ in hoc Canone continentur, cum sint multo antiquiora, exoleverunt*. Quosvis conjugalis vinculi solutionem damnantes Canones schismaticus laicæ potestatis adulator garrit cedere adductis Justiniani legibus, conjugem invito conjuge definit transire posse ad statum Monasticum, eoque transitu conjugium solvi. Rogatus olim, *Si alicujus uxor spiritu corripitur, ut ferreos etiam compedes & manicas gestet, vir autem dicat, Non possum continere, & vellet aliam accipere, debeatne aliam accipere, an non?* Hanc inquam, quæstionem rogatus Sanctus Timotheus Patriarcha Alexandrinus respondit: *In hac re quidem adulterium intercedit, nec invenio quid de ea respondeam*. Quod responsum commentatur etiam Teodorus: *Responsio se nihil posse dicere, est enim adulterium, si constante matrimonio vir aliam mulierem ducat. Ex novella autem Domini Leonis Philosophi marito concessum est mulieris, quæ perpetua insania laborat, solvere Matrimonium. Soluto autem Matrimonio, licet marito aliam ducere*. Alteram de mariti, alteram de uxoris superve- Lege 111.
nienti furore legem edidit Leo Sapiens: utraque 112.
utrumque conjugium in certis casibus solvit. Et omni istarum legum jure etiamnum hodiè Græci vivunt. Et hinc de ipsis antiquus incogniti auctoris, Constantinopoli in Patrum Prædicatorum Conventu repertus, tractatus merito scribit: *Viri & mulieris Sacramentum conjugii pro futili reputant. Nam quoties alter displicet alteri, coram Prætore urbano voluntatibus eorum expositis, instrumentis & singulis præcisis, sine contradictione viri uxores, & mulieres viros pro libitu accipiunt, contra mandatum quod dicit: Quod Deus conjunxit, homo non separet*. Etiam in Florentino Concilio ab suis post conclusam unionem postularunt Latini, qua auctoritate rata & consummata conjugia dirimerent. Et licet Dorothus Mitylenensis Metropolita nequiverit dissolvere quæstionem, illi tamen more suo duri perstiterunt, iteratæ Eugenii quarti Pontificis dogma istud esse enorme & Evangelio adversum, ideoque necessario reformandum urgentis, instantiæ aliud non reponentes, quam *se non sine legitima causa matrimonia separare*. Utique ex auctoritate jam adductarum legum. Etenim quod Justinianus Augustus Ecclesiasticam Christianitatis disciplinam tangentes leges nec concipere sine doctissimorum Episcoporum assessu & assensu, nec promulgare consueverit, lucet ex Procopio Cæsareensi, ideoque leges istas Evangelio adversari non posse Græci constanter crediderunt. Etiam de Armeniis, Græcorum ritum hinc inde sequentibus, scribit in Historiali speculo Vincentius Episcopus Belluacensis: *Si uxor alicujus adulteraverit, statim Episcopus dat ei licentiam accipiendi aliam*. Et insignia ipsorum Patriota, & ex Prædicatorum Ordine Doctor Joannes Chernacensis in Epistola de eorum erroribus: *Parochi & Episcopi faciunt inter virum & uxorem divortium sine*

causa

causa propter pecuniam, contra Evangelii præceptum & Sacros Canones. Erudita ad sui Ordinis in Armenia Fratres Epistola exstat apud Clemen- Fol. 516. tem Galanum. Armenius Monachus Sanctus Nicon in opusculo de pessima pessimorum Armeniorum Religione adjungit: *Historiam, quæ nos docet, quod mulier tamquam adultera ad Jesum adducta est, cum is autem dixisset, qui non peccavit lapidem in illam mittat, recesserunt omnes, & nec à Christo condemnata est, rejiciunt, hanc auditionem multis esse periculosam dicentes*. Et in catalogo, quem de Colchorum & Iberorum erroribus ad Urbanum octavum Pontificem misit Petrus de Avitabolis, habet laudatus Galanus: *Si de uxore litteras non recipiant, de Sacerdotum licentia dant illi libellum repudii atque aliam ducunt. Idem similiter faciunt, si rixosa sit, aut in adulterio eam deprehenderint*.

Et similes Gentium Fidelium leges & consuetudines exstiterunt olim etiam apud Latinos. Etenim apud Marculphum Monachum, qui sub Merovingiorum Regum finem in Gallia floruit, exstat ex ipsorum consuetudinariis legibus desumpta formula, quæ ex bona gratia, seu mutuo ob domesticas discordias consensu decernunt,
Cap. 30. *Ut unusquisque ex ipsis sive ad servitium Dei in Monasterio, aut copulæ matrimonii sociare se voluerit, licentiam habeat, & nullam requisitionem ex hoc de parte proximi sui habere debeat*. Quod ipsum, ex solo tamen conjugii vel ipsius naturæ adulterio,
L. 3. tit. 6. c. 1. & 2. permittunt leges Visegothorum, quas licèt, teste Sancto Isidoro in Gothorum Chronico, Euricus Arianus Rex conscripserit, & Tyrannus Leovigildus correxerit, etiam correxerunt Chindasvintus, & Recesvintus Reges Orthodoxi, tandemque Ervigius Rex, haud dubiè cum Episcoporum consilio, perfecit. Etiam Theodoricus Rex pro suis in Italia tam Gothis quam Romanis suprà adductas Constantini, Arcadii atque Honorii leges in suo Edicto confirmavit. Easdem probasse videtur Papa Deusdedit, virum
Cap. 54. qui proprium filium suscepisset ex sacro Fonte, ab uxore separandum rescribens Gordiano Hispalensi Archiepiscopo, & adjunges: *Mulieres cum separatæ fuerint pro hac illicita re à propriis viris, totam præcipimus recipere dotem. Et post expletum annum recipiant alium virum. Similiter & vir uxorem*. De ejusdem olim facti specie ita responsum affirmat à suis Antecessoribus, Julio, Innocentio, Cœlestino. Eodem principio usus fuit Chilpericus Francorum Rex, de quo Abbas Regino: *Chilpericus Audeveram Reginam à se re-*
An. 498. *pulit, eo quod adhortante Fredegonde filiam propriam è sacro Fonte suscepisset, & eandem Fredegondem sibi in matrimonium jungit*. Nec solùm à dictarum gentium Regibus, sed etiam à popularibus frequenter dicta conjugibus repudia, initaque conjugia alia, testantur ipsarum Annales. Francorum Regum varia exempla exhibet in ipsorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. Et quoniam Franci non ex solo adulterio, sed ex aliis etiam causis repudiabant, ipsorum Regibus Gothorum in Hispania Reges despondere nolebant suas filias nisi datis de citra adulterium non repudiando Sacramentis. Ita habes apud Fredegarium, & Monachum Aimonium. Lib. 3. c. 94.

Etiam sub Pippino, Carolo Magno, Ludovico Pio, eorumque Successoribus grassata est licentia. Quod enim Pippinus factus Rex, ejusque defuncti Successores & filii Carolus Magnus & Carolomannus uxores priores dimittere, & alias sublimioris sanguinis accipere voluerint, lucet ex Stephani tertii Pontificis Epistola ad dictos Carolum & Carolomannum. Quam pessimam ad Regnum evectorum superbiam viguisse Lib. 4. etiam in Anglorum Proceribus, scribit Simeon Monachus Dunelmensis. Et quidem Stephano Pontifici aliud mandanti Carolus non obedivit. Quod enim Desiderii Longobardorum Regis filiam, cujus nuptias singulariter damnabat Pontifex, duxerit, & posteà pœnitens etiam repudiarit, testantur Hermannus Contractus, Eginar- An. 770. dus, & Sancti Galli Monachus, addens id fa- Cap. 26. ctum ex Episcoporum judicio, quod esset clinica & infœcunda. Secuti sunt Gregorii secundi Pontificis rescriptum ad Francorum Apostolum Sanctum Bonifacium: *Quod proposuisti, quod si mulier infirmitate correpta non valuerit viro debitum reddere, quid ejus faciat jugalis? Bonum esset, si sic permaneret, ut abstinentiæ vacaret. Sed quia hoc magnorum est, aubat magis. Non tamen subsidii opem subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, & non detestabilis culpa excludit*. Et in Vermeriensi Synodo statuit ipse, ipsam apud nos Christianitatem reparans, laudatus Bonifacius: *Si aliquis cum filiastra sua manet, nec matrem nec filiam ipsius habere potest. Nec ille, nec illa aliis se poterunt conjungere ullo unquam tempore*. Fœdus enim ille incæstus utrumque privat perpetuo jure nubendi. *Attamen uxor ejus, si ita voluerit, si se continere non potest, si posteà quam cognovit, quod cùm filia sua vir ejus fuit in adulterio, carnale commercium cum eo non habet, nisi voluntate abstinet, potest alio nubere*. Et iterùm: *Si qua mulier mor-* Cap. 2. *tem viri sui cum aliis hominibus consiliavit, & ipse vir ipsius hominem defendendo se occiderit, & hoc probare potest, ille vir potest uxorem suam dimittere, & si voluerit, aliam accipiat*. Et rursum: *Si quis* Cap. 5. *necessitate inevitabili cogente, & in alium Ducatum seu Provinciam fugerit, aut Seniorem suum, cui fidem mentiri non poterat, secutus fuerit, & uxor ejus, cùm valet & potest, amore Parentum aut rerum suarum sequi eum noluerit, ipsa omni tempore, quamdiu vir ejus, quem secuta non fuit, vivit, semper innupta permaneat. Nam ille vir ejus, qui necessitate cogente in alium locum fugit, si se abstinere non potest, aliam uxorem cum pœnitentia potest accipere*. Plures ibi sunt ejusmodi Canones. Quæ omnia confirmavit etiam sub Pippini Regno habita Synodus Compendiensis: *Si quis homo habet uxorem legitimam, & frater ejus adulteraverit cum ea, ille frater vel illa mulier, qui adulterium perpetrarunt, interim quo vivunt, numquam habeant conjugium. Ille, cuius uxor fuit, si vult, potestatem habeat aliam accipere*. Et iterùm: *Si quis vir mulierem suam dimiserit & dederit commeatum pro Religionis causa intra Monasterium deservire, aut foras Monasterium dederit licentiam velare propter Deum, vir ille accipiat*

piat mulierem legitimam. Similiter & mulier faciat. Gregorius consensit. Et rursum: *Si vir leprosus mulierem habeat sanam, si vult ei donare commeatum, ut accipiat virum, ipsa fœmina, si vult accipiat. Similiter & vir.* Etiam istic sunt plures istiusmodi Canones. Porrò Gregorius ille fuit Romanus Episcopus, id est, Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Pauli primi Pontificis ad Synodum istam Legatus. Ex quo videri possit Romana Ecclesia tunc fuisse ejusdem mentis. Primum istum Compendiensis Synodi Canonem suo capitulari inseruit etiam Isaac doctissimus Lingonensium Episcopus, atque ita lucet etiam tunc sub Caroli Calvi Regno morem istum non fuisse damnatum. Non solùm ob fornicationem, sed etiam ob supervenientem servitutem, amentiam, aut similem infirmitatem, imò & ob paupertatem consuesse tunc uxores dimitti, aliasque duci in Francia, testatur in libris de laica institutione eruditus isto tempore Episcopus Jonas Aurelianensis. Istud ipsum de Anglia affirmat in
l. 2. c. 12. 13. litteris ad Edelfredum Cantuariensem Archiepiscopum Joannes Pontifex octavus. Nempe de conjugiis & divortiis quæstionem esse obscurissimam, & plenè à se noo posse explicari, supra
Ep. 65. professus est Sanctus Augustinus. Eadem ignorantia laborarunt plurimi per alias etiam gentes Episcopi, atque ita de bac re variè senserunt.

Abusus rursum invaluit post patrata in Formosum Pontificem scandala. Tunc enim statuit Synodus Triburiensis: *Si quis cum noverca sua dormierit, neuter ad conjugium potest pervenire, sed vir eius, si vult, potest aliam accipere, si continere non potest. Similiter si quis cum filiastra sua, vel cum sorore uxoris suæ dormierit, observandum est.* Ab omni supervenienti impedimento dirimenti matrimonium solvi videtur censuisse. Licet non in hodiernis Synodi actis, exstat tamen Canon
32. quæst 7. cap 24 apud Gratianum. Conjugibus ob eoatas discordias reconciliari & convivere pertinaciter recusantibus, aut ambobus, aut eorum alteri Monasticam professionem suadebat, & apud sæculum remanenti novas nuptias indulgebat etiam Sanctus Fulbertus Carnotensis Episcopus, ac de isto suo more scripsit ad Robertum Archiepiscopum Rothomagensem: *Si hac de causa meum consilium vultis, quod ego facio, idem vos facere suadeo. Capitula Canonum ad hanc causam pertinentia nobis subscribere non vacavit ad præsens hostium persecutione turbatis. Scribemus autem & hæc & alia libenter in obsequium vestrum, si Deus nobis concesserit salutem & pacem.* Alia Canonum de hac re Capitula ego nescio, nisi adductas leges Justiniani Augusti, & Canonem Synodi Compendiensis. Quod Scoti uxores suas non solum dimitterent, sed etiam venderent, habes in litteris Gregorii septimi ad Sanctum Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariensem. Etiam ad Muriardachum Hiberniæ Regem scripsit tunc
App. Ep. 1 Sanctus Anselmus: *Dicitur quod in Regno vestro viri ita liberè & publicè uxores suas uxoribus alterum*
Lib. 3. Ep. 142. 147. *commutant, sicut quilibet equum equo, aut quamlibet aliam rem re alia ab illo commutat, & pro libitu ac sine ratione relinquit.* Et de quibusvis Europæ Gentibus scribit Guilielmus Monachus Malmesberiensis: *Legitimis uxoribus exclusis, multi contrahebant divortium, alienum expugnantes matrimonium.* Loquitur de Urbani secundi temporibus. Attamen abusus est inveteratus, & longè antiquior. Fol. 250.
Et adversus illum Leo nonus emisit præsentem Canonem.

Quæstio est, Quibus ex fundamentis famosam adeò sententiam, ac latissimè diffusum morem proscripserit ac damnarit? Respondeo, ex firmissimis fundamentis. Etenim repudio non solvi Matrimonia docet constantissimè variis in locis Tertullianus, adjungitque in libro de Monogamia: *Adeò repudium*, utique conjugalis vin- Cap. 9.
culi diremptivum, *à primordio non fuit, ut apud Romanos post annum sexcentesimum Urbis conditæ id* Cap. 6.
genus duritiæ commissum denotetur. Et in libro Apologetico: *Ubi est illa felicitas Matrimoniorum de moribus ubique prosperata, quo per annos fere sexcentos ab Urbe condita nulla domus repudium scripsit?* Utique apud Gentiles Romanos. Ita ostendit repudium non soli Evangelio, sed & naturali legi repugnare. Ex fornicationis causa profitetur posse diverti, verùm sine vinculi injuria, & sine licentia novarum nuptiarum. Permissam Judæis licentiam affirmat fuisse *duritiæ genus*, seu merum Divinæ commiserationis indultum, impunè sustinens duritiam Judaici cordis, malensque ab ipsa dimitti uxores, quam trucidari. Vera quidem falsis hinc indè permiscet, attamen & Catholicus & ad Montanum lapsus sententiam nostram est solidissimè tutatus. Eandem tutata est Eliberina Synodus, fœminis, quæ non solum sine causa, sed & quæ ob adulterium viros dimiserint, interdicens novas nuptias, & accipientibus, donec dimissus vir obierit, auferens communionem. Eandem sententiam in litteris Cap. 9. 10.
ad Oceanum tutatur Sanctus Hieronymus, Romanam Matronam Fabiolam, quæ dimisso adultero alium virùm duxerat, affirmans & laudans fuisse à Romana Ecclesia subjectam publicæ pœnitentiæ, tamquam Evangelicæ legis prævaricatricem. *Præcepit*, inquit, *Dominus uxorem non debere dimitti excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere innuptam.* Aliud à Paulo, aliud à Papiniano ait præcipi; alias Cæsarum, alias Christi esse leges, quæ & viros & mulieres pariformiter constringant. Quæ omnia repetit Ep. 30.
in litteris ad Amandum, & in Commentariis Ep. 147.
ad quintum & decimum nonum caput Sancti Mathæi. Et quidem publica nobilissimæ Fabiolæ antè Lateranensis Basilicæ fores pœnitentia ostendit oppositam senteotiam à Romana Ecclesia judicatam fuisse improbabilem, imò & intolerabilem: Quilibet enim probabilitatis fucus tantam Matronam à tanta coram totius populi oculis confusione saltem dispensatoriè excusasset. Et in hoc sensu Romani Pontifices semper fuerunt constantissimi. Etenim Sancto Exuperio Tholosano Episcopo, de adulterorum repudio & novis repudiantium nuptiis consulenti, respondit Innocentius primus: *De his requisivit Dilectio tua, qui interveniente repudio, alii se matrimonio copularunt, quos in utraque parte adulteros esse manifestum est.* Ambos
ejusmodi novos conjuges affirmat abstinendos Cap. 6.

communione, tradendosque solenni pœnitentiæ:
Quod nempe, & illum qui dimiserit conjugem &
aliam duxerit, itemque illum, qui duxerit dimis-
sam, Dominus edixerit mœchari. Quod ejus
rescriprum prædicat in libris de laicali institutio-
ne Jonas Aurelianensis Episcopus, & adjungit:
*Hoc tantum nefas contra præceptum Domini & Sal-
vatoris Jesu Christi de dimittendis uxoribus, & aliis
ducendis, ideò inolevisse dubium non est, quoniam
nefandi tanti criminis operatores severissima Cano-
nica censura, ut oportet, non percelluntur*. Solem-
nes Romani Imperii leges, & ab ipsis permissas
nuptias damnare varii metuebant tepidi Episco-
L. 2. c. 13. pi, ideoque largissimè grassatus est nequissimus
abusus, imò & veritatis fucum induit apud im-
peritos. Et isto ab errore atque metu Romana
Ecclesia fuit semper immunis. Hinc etiam alte-
rius conjugis captivitate conjugium non dirimi,
contra Romanas leges ad virum illustrem Pro-
bum laudatus Innocentius rescripsit. Quod
Epist. 9. ipsum in litteris ad Nicetam Aquilejæ Archiepis-
copum confirmavit Leo Magnus. Et de istis om-
nibus, præsertim Justiniani legibus, à Theocti-
Ep. 79. cap. 4. sta Patricia rogatus Magnus Gregorius respon-
dit: *Si dicunt Religionis causa conjugia debere dissol-
vi, sciendum est, quia etsi hoc lex humana conces-
L. 9. Ep. 39. sit, lex Divina tamen prohibuit. Per se enim veritas
dicit: Quos Deus conjunxit, homo non separet*. Et in
litteris ad Adrianum Notarium Panormitanum:
*Etsi mundana lex præcipit, conversionis gratia,
utrolibet invito posse solvi conjugium, divina hoc ta-
men lex fieri non permittit. Nam excepta fornica-
tionis causa vir uxorem dimittere nulla ratione conce-
ditur*. Etiam Stephanus secundus à Pippino Fran-
corum Rege ac ejus Episcopis de repudiis ac no-
vis nuptiis rogatus respondit per laudatum rescri-
ptum Innocentii primi ad Sanctum Exuperium.
Quod ipsum in suis, per illustrissimum Lucam
Holstenium nuper publicatis, Romanis Synodis
firmarunt etiam Eugenius secundus, ac Leo
quartus, addentes nuptias nec per Monasticam
Cap. 36. professionem solvi. Neophytis Bulgaris, fide-
lium Græcorum varia repudia & novas nuptias
videre consuetis, ideoque desuper hæsitantibus,
Ep. 71. c. 91. istud ipsum respondit Nicolaus primus. Et Ro-
stagno Arelatensi Archiepiscopo, eundem abu-
sum in Gallia adhuc superesse conquerenti, idem
Epist. 6. reposuit Joannes octavus & omnis secunda Sy-
nodus Tricassina. Eundem abusum gravissimè
damnat idem Pontifex in litteris ad Aitardum
Archiepiscopum Auscensem. Longè plura ad-
duci possint ejusmodi decreta atque rescripta Ro-
manæ Ecclesiæ. Quare adversa Deusdedit, Gre-
gorii secundi, & Zachariæ Pontificum rescripta
Indulgentiam continent, non legem. Duris
corruptorum dierum cordibus istam dispensa-
toriam paternæ miserationis conniventiam ma-
luerunt impendere, quàm lapsæ disciplinæ vul-
nera magis exulcerare.

Romanæ Ecclesiæ sententiam fortissimè tuta-
tus est cum Carthaginensi Synodo & omni Afri-
cana Diœcesi Sanctus Augustinus. Evincit id vel
solus titulus librorum de adulterinis conjugiis.
Quod verò oppositam sententiam plenè non dam-
narit, fecit ejus summa & consueta modestia,
qua Sanctum Cyprianum imitatus nunquam præ-
sumpsit se statuere Episcoporum Episcopum,
seu judicem suorum Collegarum. Circa opinio-
nes, quas vel quis fucus suaderet tolerabiles,
permisit quemque in suo sensu abundare. Ean-
dem sententiam constantissimè tutatus est Sanctus
Joannes Chrysostomus, intrepidè asseverans
permissum à Domino ex fornicationis causa
divortium esse quoad solam cohabitationem, non
quoad vinculum, cunctas Romani Imperii leges
Evangelio adversari. Addit adversari & legi na-
turali, ideoque Judæis permissum à Moyse divor-
tium fuisse merum indultum temporalis impuni-
tatis. Sola morte solvi vinculum istud firmissi-
mus affirmat. In sexagesima tertia super Sancti
Matthæi Evangelium Homilia ex Divinæ Maje-
statis verbis, *Erunt duo in carne una, quod Deus
conjunxit, homo non separet*, docet matrimo-
nium & per naturam & per divinam legem esse
inseparabile, nec ulla ex causa posse solvi. Da-
tam Judæis solvendi licentiam addit fuisse dispen-
satoriam, & à nova Christi Domini lege etiam
in adulterii casu sublatam. In Commentariis ad
primum Sancti Esaiæ caput affirmat repudium es-
se uxoricidio minus, & tanquam tale Judæis
dumtaxat permissum. Supponit vinculum per-
mansisse. In libro de virginitate palam docet adul-
teræ repudio longè minus solvi apud Christianos,
ideoque repudiantem oportere aut castè vivere,
aut reconciliari, & adjungit: *Habes alterum ef- Cap. 40.
fugium. Quodnam? Ejus mortem exspecta*. Quod
ipsum pluribus docet in Homilia de libello repu-
dii. Asserit mulierem esse non viri tantum, sed
& legis servam, sola viri morte emancipari, ac
prosequitur: *Quæ autem serva est ac subdita legi,
etiamsi millies repudii libellum accipiat, adulterii
ligabitur lege. Nam servis quidem licet mutare
Dominos viventes, uxori autem viventes commuta-
re viros non licet. Alioquin adulterium perpetrabunt.
Ne mihi leges ab externis conditas legas, præcipien-
tes dari libellum repudii ac divelli. Neque enim jux-
ta illas Deus te judicaturus est, sed secundùm suas.
Id etiam externæ leges non simpliciter nec absolutè hoc
posuerunt: Nam & ipsæ puniunt factum. Et hinc
liquet quod peccatum valde ægrè tulerint. Unde eam,
quæ auctor fuerat repudii, nudam & spoliatam fa-
cultatibus ejiciunt, & eum à quo data fuerat dis-
solutionis occasio, etiam facultatum jactura pu-
niunt, & ideò factum illud non commendant*. Suprà
adductas Romanorum Principum leges asserit
Evangelio adversas, & adinstar Mosaicæ esse
ad evitanda majora Reipublicæ mala merè dis- Tom. 5.
pensatorias ac permissivas. Largissimè hæc dedu- serm. 22.
cit ibidem, nec non in sermone de ducendæ Serm. 56.
uxoris qualitatibus, ac in sermone adversus des-
perationem. Quod ipsum in suis ad septimum
primæ ad Corinthios Epistolæ caput Commenta-
riis insigniter tradit Theodoretus. Et quis ignoret
Theodoretum Orientalis Diœcesis fuisse mentem
& linguam, adeoque ex ipsius, in cujus Metro-
poli Sanctus etiam Joannes Chrysostomus notus
fuit & in tantum Doctorem formatus, unanimi
sensu fuisse locutum? Idem senserunt plures Pa-
tres Latini & Græci.

Porrò pro adversa parte adducti Gallicani Ca-
nones

nones sunt parvi ponderis. Hi enim sunt, quos quidam apud Agobardum Lugdunensem Archiepiscopum in opusculo de Ecclesiasticarum rerum dispensatione dixerunt non recipiendos, eo quod Romani Legati ipsis condendis non interfuissent. Quidquid sit, posteriores Synodi eos omninò exsufflarunt. Etenim à Patre suo Pippino & Sancto Martyre Bonifacio cœptam lapsæ disciplinæ reformationem prosequens Carolus Magnus statuit in suo Aquisgranensi Capitulari:
Tit. 6. c. 1. *Nec uxor à viro dimissa alium accipiat virum vivente*
L. 3. c. 2. *viro suo, nec vir aliam accipiat vivente uxore priori*. Loquitur etiam de facto ob adulterium divortio. Edictum enim suum fundat in superius adducto Canone Carthaginensi. Quod ipsum in tertio suo Capitulari firmat Ludovicus Pius. Et habita sub ipso sexta Parisiensis Synodus statuit: *Qui causa fornicationis dimissis uxoribus suis alias ducunt, Domini sententia adulteri esse notantur*. Quod ipsum statutum fuisse à secunda, cui Joannes octavus Pontifex præsedit, Trecensi Synodo, est suprà ostensum. Lucidissimis verbis confirmavit etiam Namnetensis Synodus: *Vir*
Cap. 12. 14. *dimissæ ob adulterium uxoris, illa vivente, nullatenus aliam accipiat. Similis forma & in muliere servabitur, si eam vir ejus adulteravit*. Eam esse certam Evangelii legem, ipsique omnes Scripturas, Patres, & Canones consonare affirmavit in libris de Lotharii Regis divortio, atque insigniter
Lib. 2. qu. 5. demonstrat Hincmarus Metropolita Remensis. Et in suo Capitulari Isaac Lingonensis Epis-
Tit. 3. c. 9. copus: *Vir dimissæ ob adulterium uxoris, illa vivente, nullatenùs habeat licentiam ducere aliam*. Apud Ansegisum Lobiensem Abbatem est Capi-
Lib. 7. c. 381. tulum Caroli Magni. Nec aliud eum suis Synodis sensit gloriosus noster Apostolus & Martyr Bonifacius: Libertinos & omnem ferè Christianitatem exutos Parentes nostros plenè reparare unico instanti non potuit, ideoque duro illorum cordi ad tempus aliqua divortia dispensatoriè indulsit. Quæ omninò fuit mens etiam Gregorii secundi, & quorundam aliorum Romanorum Pontificum.

At inquies Sanctum Joannem Chrysostomum loqui adversus solum ex alia quam fornicationis causa repudium. Etenim in laudatis de ducendæ uxoris qualitatibus, & adversus desperationem sermonibus disertè scribit, quod ob nullum, nisi solum impudicitiæ vitium Paulus Apostolus permittat expelli uxorem, & aliam introduci. Et in decima nona super primam ad Corinthios Epistolam Homilia distinguit inter infidelem & adulteram uxorem, hanc solam affirmat posse ejici, & addit causam: *Quia jam solutum est matrimonium*. Et infrà: *Post fornicationem maritus non est maritus*. Respondeo hæc ab ipso in eadem Homilia exponi: *Adultera maritum dedecore affecit, facta est alterius, & abolevit jura Matrimonii*. Utique quoad thorum & cohabitationem. Hinc & trigesima Homilia introducit loquentem Dominum: *Si adultera sit mulier, minime te cogo ut cum ea habites; si infidelis, non prohibeo*. Nam læsum etiam adulterio vinculum sola morte solvi est supra professus. Et quod quædam Patrum locutiones hic cespitare videantur, non est mirandum. Utuntur enim phrasi Evangelica, quæ omninò habet aliquid obscuritatis. Aliis parumper verbis Sanctus Matthæus, aliis Sanctus Marcus, aliis Sanctus Lucas, aliis in prima ad Corinthios Epistola Paulus Apostolus fuit usus, ideoque Sanctus Augustinus singulorum verba producit ac discutit in libris de adulterinis conjugiis, & advertit palmarem difficultatem esse de Sancti Matthæi verbis: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. Et qui dimissam duxerit, mœchatur*. Eam lucidè exponit celebrata sub Caroli Magni Imperio per Paulinum Aquilejæ Patriarcham Synodus Foro-Juliensis: *Quoniam in medio ambiguus interponitur sermo, id est, nisi ob fornicationem, quæri nimirum potest, utrum ad solam liceat dimittendi uxorem, an etiam ad utrumque dictum referatur, hoc est, ad aliam vivente illa accipiendam, quasi dixerit, Qui dimiserit uxorem suam, & aliam nisi ob fornicationem duxerit, mœchatur*. Ex Sancto Hieronymo definit exceptionem istam ad solam, quæ proximè antecedit, dimittendi licentiam debere restringi. Facta igitur ob fornicationem dimissio non solvit vinculum, adeoque & qui aliam ducit, & qui dimissam duxerit, ipsaque item alteri nubens dimissa omnino mœchantur. Quem sensum non dumtaxat in laudatis à dicta Synodo super Sancti Matthæi Evangelium Commentariis, sed & in litteris ad Oceanum tradit Sanctus Hieronymus: *Præcepit Dominus uxorem non debere dimitti excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in fœminas*. Epist. 30. cap. 1. Aliter nonnihil sentit Sanctus Augustinus: Exceptam fornicationis causam, licet non ad solam dimittendi, sed & ad novarum nuptiarum licentiam referatur, vult istis nuptiis non favere. Existimant esse locutionem similem huic: *Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi*. Uti scienter peccantes damnans, ignorantes lapsos non expurgat Jacobus Apostolus, ita à Domino, dum citra fornicationis causam repudiantes ac alias nuptias attentantes damnat adulterii, eos, qui ex ista causa patrant eadem, vult Augustinus non expurgari. Istos non solos, sed præsertim dumtaxat ac gravius damnari censet; uti scienter peccantes damnantur ab Apostolo Jacobo. Sancti Hieronymi expositio est clarior & longè firmior. Et ex his omnibus vides præsentem Leonis noni Canonem solidis fundamentis esse nixum.

CANON XIII.

ET quia novi Hæretici in Gallicanis partibus emerferant, eos excommunicavit, illis additis qui ab eis aliquod munus vel fervitium acciperent, aut quodlibet defenfionis patrocinium illis impenderent.

SCHOLION.

NOvâ hi in Gallicanis partibus Hæretici fuerunt duo Aurelianenfis Ecclefiæ Clerici, Heribevtus & Lizojus, *quorum pofterior in Monafterio fanctæ Crucis Clericorum clariffimus habebatur, prior Sancti Petri Ecclefiæ, cognomento puellaris, capitale Scholæ habebat domitium.* Ita Glaber Rudolphus, qui circa Heribertum videtur falli. Aurelianenfis enim, in quo damnata Hærefis, concilii acta affirmant Heribertum, non Aurelianenfis Ecclefiæ, fed Arfafti nobilis Rothomatenfis fuiffe Clericum, nequaquam Hærefis Auctorem, fed feductum, ac poftea proditorem. Lizoii in plantanda Hærefi focium affirmant fuiffe Stephanum Clericum Aurelianenfem, Conftantiæ Reginæ Confeffarium. Addunt ambos fuiffe fapientia claros, fanctitate magnificos, eleemofynis largos, in Roberti Regis aula ac omni vulgo potentes, ideoque ad diaboli, fepulchris dealbatis femper utentis, opus aptos. Antiquum incogniti Authoris, à Francifco du Chefne publicatum, Franciæ à Roberto ufque ad Philippum primum Regem Hiftoriæ fragmentum eadem confirmat. A nefcio qua Italica muliere ambo circumfcripti & feducti receperunt, & clandeftinè prædicarunt Gnofticam & Manichæam Hærefim, cujus quædam capita
L. 3. c. 8. exponit præfatus Rudolphus: *Dicebant deliramenta effe quidquid in veteri ac novo Canone certis fignis ac prodigiis, veteribufque teftatoribus de Trina unaque Deitate beata confirmat auctoritas. Cælum pariter ac terram, ut confpiciuntur, abfque Auctore Initii femper extitiffe afferebant. Et cum univerfarum Hærefium fæce infanientes, canum more latrantes deterrima, in hoc tantum Epicuræis erant Hæreticis fimiles, quoniam voluptatum flagitiis credebant non recompenfari ultionis vindictam. Omne Chriftianum opus, quod æftimatur pretium remunerationis æternæ, laborem fuperfluum judicabant.* Alios infuper errores adducit laudatum Hiftoriæ fragmentum: *Exorta eft Aurelianis nefanda Hærefis. Hujus Principes erant Stephanus cum Lizoio, qui & alios fibi fuæ perditionis adfciverant focios, quorum alii erant Presbyteri, alii Levitæ, alii aliorum Ordinum gradu fublimati. Dicebant non poffe aliquem in Baptifmate Spiritum Sanctum fufcipere, & poft criminale peccatum veniam non promereri. Impofitionem manuum nihil poffe conferre. Nuptias fpernebant. Epifcopum affirmabant non poffe ordinare, & fanctum dare Spiritum.* Alios adhuc producunt publicata per Lucam Dachecium Acta Synodalia: *Dicunt Chriftum de Virgine Maria non effe natum, neque pro hominibus paffum, nec verè in fepulchro pofitum, nec à mortuis refurrexiffe. Addunt in Baptifmo nullam effe fcelerum abfolutionem, neque Sacramentum Corporis & Sanguinis Chrifti in confecratione Sacerdotis. Sanctos Martyres atque Confeffores implorare pro nihilo ducebant.* De Sacrofancta Euchariftia errorem lucidiùs in Aurelianenfi Synodo expofuit ipforum accufator Arfaftus: *Docuifti panem & vinum, quod fuper Altare manibus Sacerdotum fancti Spiritus operatione effici videtur Sacramentum, converti non poffe in Corpus & Sanguinem Chrifti.* Replicanti autem. *Si in his, quæ enumeraftis, falus hominum, quæ fperatur, ut dicitur, effe non poteft, à vobis obnixè rogo mihi aperiri, in quibus fperari poterit, ne meus animus in dubio pofitus citò cadat in defperationis ruinam,* repofuerunt: *Procul dubio, frater, in charybdi falfæ opinionis hactenus cum indoctis jacuifti, nunc verò erectus in culmine totius veritatis, integræ mentis oculos ad lumen veræ Fidei aperire cœpifti. Pandemus tibi falutis oftium, quo ingreffus, per impofitionem fcilicet manuum noftrarum, ab omni peccati labe mundaberis, atque fancti Spiritus dono repleberis, qui fcripturarum omnium profunditatem ac veram dignitatem abfque fcrupulo te docebit. Deindè Cœlefti cibo paftus, interna fatietate recreatus, videbis perfæpè nobifcum vifiones Angelicas, quarum folatio fultus, cum eis quovis locorum fine mora vel difficultate, cùm volueris, ire poteris, nihilque tibi deerit, quia Deus omnium tibi comes nunquam deerit, in quo fapientiæ thefauri atque divitiarum confiftunt.* Pergunt Acta Synodalia: *De cibo illo, qui Cœleftis ab illis dicebatur, quali arte conficiebatur, nefcientibus demonftrare curabo. Congregabantur certis noctibus, finguli lucernas tenentes in manibus, ad inftar Litaniæ Dæmonum nomina declamabant, donec fubito Dæmonem in fimilitudine cujuslibet beftiolæ videbant defcendere. Qui ftatim, ut vifibilis illa videbatur vifio, omnibus extinctis luminaribus, quamprimum quifque poterat mulierem, quæ ad manum fibi veniebat, ad abutendum accipiebant fine refpectu, & utrum Mater, aut Soror, aut Monacha haberetur, pro fanctitate & Religione iftius concubitus ab illis non æftimabatur. Ex quo fpurciffimo concubitu generatus infans, octava die in medio eorum copiofo accenfo igne probabatur per ignem, more antiquorum Paganorum, & fic in igne cremabatur. Cujus cinis tanta veneratione colligebatur atque cuftodiebatur, ut Chriftiana Religiofitas Corpus Chrifti cuftodire folet, ægris dandum de hoc fæculo exituris ad viaticum. Inerat enim tanta vis diabolicæ fraudis in ifto cinere, ut quicumque præfata Hærefi imbutus fuiffet, & de eodem cinere quamvis fumendo parum prælibaviffet, vix unquam poftea de eadem Hærefi greffum mentis ad viam veritatis dirigere valeret.* Infignem hanc Chriftianitatem edoctus Heribertus etiam Arfafto Domino fuo eft perfuadere conatus. Itala quippe mulier promi-

ferat

ferat ab omni penitus mundo recipiendam. Prudens Arfastus videns hæc non Jesu Christi miracula, sed nefanda Gnosticorum clandestina dogmata, censuit astum astu superandum. Ad Stephanum & Lizoium accessit Aureliam, eis se dedit discipulum, & omnia fœda secreta est expiscatus. Domino suo Richardo Normandiæ Comiti detulit, hic ad Robertum Galliæ Regem, qui Synodum Episcopalem fieri jussit Aureliæ, ubi ab Arfasto accusata, à Guarino Belluacensi Episcopo, & Ebrardo Ecclesiæ Carnutensis, ac apud Sanctorum Principum Apostolorum limina absentis Sancti Episcopi Fulberti Clerico convicta, & per omnem Synodum damnata fuit Hæresis, ejusque cum multis asseclis Auctores solemniter degradati, sæculari brachio traditi, & vivi sunt combusti. Nemo resipuit, nisi cum uno Clerico unica Monialis. Quæ omnia latiùs referunt laudata Acta Synodalia. Etiam in Sancti Petri vivi Chronico meminit Clarius Monachus Senonensis: *Sub ipso tempore exorta est magna Hæresis, nova & inaudita, in urbe Aurelianensi. Quapropter accersens Rex Archiepiscopum, jussit in eadem urbe congregari Synodum. Erant autem ipsi Hæretici ex melioribus civitatis Clericis. Communi verò consensu & voluntate convicti, omnes perpessi sunt ignis incendium.*

A. 1015.

Hi ergo sunt primi Hæretici Sacramentarii, è quibus postea Petrus Brussius, Henricus, Tanchelinus, Albigenses, Waldenses, Wicleffistæ, tandemque Lutherani, Calvinistæ, nec non & Suenckfeldiani, seu omne scriptum Dei Verbum projicientes Prophetæ Cœlestes, quasi è terra fungi prodierunt. Hinc enim Guarino Belluacensi Episcopo fidem orthodoxam prædicanti, & isti responderunt: *Ista illis narrare potes, qui terrena sapiunt, atque credunt figmenta carnalium hominum scripta in membranis animalium; Nobis autem, qui legem scriptam habemus in interiori homine à Spiritu sancto, & nihil aliud sapimus, nisi quod à Deo omnium Conditore didicimus, incassum superflua, & à Divinitate devia profers. Idcirco verbis finem impone, & de nobis, quidquid velis, facito.* Stultus & vanus, de quo cum Lutheranis & Calvinistis hodie insaniunt præsertim Suenckfeldiani, privatæ revelationis spiritus est adeò antiquus. Est enim ille, qui omnes à se in errorem seductos impios facit in isto circuitu ambulare. Hanc igitur nequissimam atque fœdissimam, necdum penitus exstinctam, Hæresim denuò damnavit Leo nonus, omnesque ejus sequaces interdixit aqua & igni.

CANON XIV.

PAri modo damnavit & Sodomitas.

SCHOLION.

NEfandum istud humanæ naturæ adulterium, propter quod & in universum genus nostrum cataclismus & in diffidentiæ apud Sodomam & Gomorrham filios venit ignis cœlestis, adeò fœdum est, ut etiam Diabolus audire nolit esse ejus incentor. Etenim de quopiam, varias variorum libidines procurante, Diabolo scribit magnum Belgii Chronicon: *Omnes, quidquid petierunt, habuerunt & obtinuerunt, præter unum, qui petiit consensum masculi cujusdam, nobilis adolescentis, quod Diabolus in sua potestate esse negavit, nec sibi esse licitum in tam illicito desiderio præbere consensum.* Quin imò Sancto Eparchio Alvernensi Episcopo, solum meretricis elogium improperanti, apud Sanctum Gregorium Turonensem reposuit iratus Diabolus: *Quia mihi meretricis nomen imponis, multas tibi parabo insidias ob desideria mulierum.* Et multis istiusmodi vexis vir sanctissimus exinde fuit inquietatus. Etiam solo excæcatæ naturæ lumine ducti ante Domini adventum Gentiles, nostrates præsertim, adeo semper execrati sunt nefandum istud vitium, ut excussi à Batavis Romani Imperii Cornelius Tacitus in Historiarum libris dicat & hanc fuisse causam, quod impuberes à Reipublicæ Ministris *ad stuprum* traherentur. Talia-

Fol. 133.

Lib. 2. c. 21.

Lib. 4. c. 14.

lorum, vitium istud profitentium, gentem, uti obscœnam & hominum nomine indignam, damnat etiam Ammianus Marcellinus. Imperatores item Neronem & Antoninum Heliogabalum ob idem flagitium omnis usque hodiè mundus pessimè detestatur. Et huc omninò respexit Apostolus, mandans neminem eligi in Episcopum, nisi qui habuerit filios subditos in omni castitate. Mandat adversus pessimum gentilitatis morem, quo etiam Philosophi, uti acerbo sarcasmo improperat in libro de anima Tertullianus, Philosophiam exornabant amore puerorum. Solonis leges, abominationem istam, uti rem magnam, solis ingenuis permittentes, insigniter pro merito exagitat in suis supra Apostolicam ad Romanos Epistolam Homiliis Sanctus Joannes Chrysostomus. Et hinc quod leges istas, licet omninò dilectas, tamen imitari erubuerit spurcissimus etiam Mahometus, in Orientalis Ecclesiæ Historia demonstrat Cardinalis Jacobus de Vitriaco. Origenes idolis immolare, quam fœditatem istam pati maluit: Alterutrius eligendi necessitatem fuisse illi causam lapsus, testantur in libro de Sectis Sanctus Leontius Scholasticus, & in Historia Ecclesiastica Nicephorus Calixtus. Idololatriam existimavit esse minus fœdam. Et sane hæc est avaritia, quam Apostolus tradit esse servitutem idolorum. Neqnaquam enim de nummorum, sed de corporum avaritia loqui illic Apostolum,

Lib. 3. c. 25.

Cap. 54.

Cap. 5.

Cap. 10.

Lib. 5. c. 32.

lum, Sanctus Hieronymus & alii gravissimi
Doctores constanter & meritò affirmant. Etiam
istud flagitium in libro de Pudicitia notat præ-
Cap. 4. sertim Tertullianus: *Reliquas libidinum furias, impias & in corpora & in sexus ultra jura naturæ, non modo limine, verum omni Ecclesiæ tecto submovemus. Quia non sunt delicta, sed monstra.* Quod
emphaticum locutionis genus est mutuatus ab
L. 3. c. 34. homine gentili Svetonio: *Monstruosi concubitus repertores.* Et iterum: *Monstruosæ libidines.*
L. 4. c. 16. Addit idem gentilis nefandum istud hominum
genus non dumtaxat urbe pellendum, sed &
Cap. 10. profundo submergendum. Quo supplicio vindicari
consuetum affirmat etiam gentilis Athenæus.
Hinc illi Sacramentalem etiam absolutionem in
mortis articulo denegabat primitiva Ecclesia,
Christo Domino summo nostro in dextera Patris
Pontifici reservans & mittens judicandum. Ex
ista peste omnem Africam fuisse à Divina justitia
traditam in Barbaras Wandalorum manus, scribit
in libris de providentia Sanctus Salvianus.
Etiam Angliam in Nortmannam Guilielmi Conquæstoris
potestatem hinc devenisse affirmat in
Cap. 13. Albanentium Abbatum vita Matthæus Parisiensis.
Sub Ludovico Pio celebrata sexta Pariensis
Synodus ait exinde perire Ecclesiæ statum, &
Regna periclitari. Quare flagitium extremo
Leg. 177. supplicio vindicandum, magnum Constantinum imitatus, in novellis suis legibus meritò statuit Imperator Justinianus. Quàm horrendè castigari jusserit illo infectos Episcopos & Clericos, habes apud Thenphanem & Georgium Cedrenum. Qualiter ad Leonis noni tempora flagitium grassatum sit, videri possis ex ejus ad Sanctum Petrum Damiani litteris, libroque quem ejus jussu scripsit, ac ipsi inscripsit dictus Petrus, & appellavit Gomorrhianum. Etiam Hugnnem Lingonensem Episcopum fuisse ipso infectum, ideoque à præsenti Synodo degradatum, habent acta Synodalia. Verùm enim verò nefandum est hoc monstrum, ideoque imitemur Sanctum Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum, de quo Henricus Cnygthonus: *Anselmus Sodomitas quolibet die Dominico excommunicandos censuit. Sed & hoc postmodum retractavit. Nam publicatio hujus vitii pravis mentibus fuit fomes majoris audaciæ similia perpetrandi.* Eadem de causa Gomorrhianum, in quo singulæ vitii istius species refutantur quidem doctissimè & castissimè, tamen & exponuntur, Sancti Petri Damiani librum finxit à se perditum, atque ita cum gravi laudati Auctoris ira suppressit Pontifex Alexander secundus. Quæ regula omninò servanda est in nostro Belgio, ubi monstrum ignotum est, & plurimis inauditum.

DIS-

DISSERTATIO
DE HAC REMENSI SYNODO.

CAPUT PRIMUM.
Exponitur Synodi Occasio, Episcopi, Locus, Dies, Obstacula.

EONIS Pontificis sanctitatem compendio depingit in sui Monasterii Chronico Hariulphus Monachus Sancti Richarii Centulensis: *Leo Papa natione Teutonicus, parentum excellentissima nobilitate præfulgens, & cælesti visione designatus antequam natus, in Lotharingia mundo processit. Qui sacris litteris atque liberalibus studiis accuratissimè eruditus, & per omnem pueritiam, juventutemque & adolescentiam, timoratæ mentis honestatem conservans, electione Cleri & populi Ecclesiæ Tulleasi ordinatus est Episcopus, cum jam ei propinqui viri Imperiales de Romano Apostolatu ei conferendo tractarent. Sane quoniam cum nobilitate parentum non deerat ei sanctissima claritas morum, non recusavit homo inclitus paupercula civitatis curam suscipere, imò obtentu majoris evitandi honoris, ad hanc facilè est dedactus.* Fuisse Comitis Habspurgensis filium undecimi sæculi secundo anno natum, in Baptismo vocatum Brunonem, anno ejusdem sæculi vigesimo sexto è Sancti Benedicti Monacho factum Tullensem Episcopum affirmat Richerius in Chronico Monasterii Senoniensis, & adjungit: *Cujus sanctitatis postea Bruno futurus esset, in quamcumque civitatem, vel castellum, vel vicum, aut villam intraris Galli earumdem villarum lingua ejus patriæ, per quam transibat, deasis clamoribus eum Papam futurum clamabant, Leo Papa, Leo Papa, cum ei nomen imponendum omnes ignorarent. Et iterum atque iterum hoc nomen reciprocabant, Leo Papa, Leo Papa. Quo audito, qui cum eo erant, eum in summa veneratione habere cæperunt.* Dicti sæculi anno quinquagesimo primo, fuisse Sedi Apostolicæ impositum affirmat idem Richerius, ast anno quadragesimo nono id factum constanter scribunt Hermannus Contractus, Siffridus Presbyter, Marianus Scotus, Lambertus Schafnaburgensis, Augustensis Ecclesiæ Chronicon, Adamus Bremensis, & alii plures. Sigebertus Gemblacensis adscribit anno post millesimum quadragesimo octavo. Et rectè. Etenim Vesontione in Sancti Stephani Ecclesia exstat authentica tabula, attestans à Leone nono, dum electus Wormatia per dictam civitatem transiret Romam dicto anno, ibidem dedisse varia privilegia, & nominatim statuisse, *Ut septem de Canonicis ipsius loci eligerentur, qui Cardinales vocarentur, qui cum Dalmatica, Mitra, Sandaliis, Chyrothecis, ad Altare illud ordinati, Missas ibidem facerent, quorum unus, loci illius Decanus, annulo etiam ad Missarum solemnia uteretur.* Quod ipsum posteà dedit Remensi etiam Ecclesiæ, & Coloniensi. Nempe anni quadragesimi octavi mense Septembri assumptus fuit in Pontificem ab Henrico Imperatore, sed sequentis dumtaxat anni mense Februario coronatus atque inthronizatus. Etenim quod non Romæ à Cardinalibus electus, sed Moguntiæ ab Imperatore nominatus esset, per Cluniacense Monasterium transeuntem in Italiam Hildebrandus ejusdem Monasterii Prior illegitimæ per Laicam potestatem promotionis admonuit, quem Leo audiens, & secum ducens Romam, Papalia ornamenta deposuit, in peregrini habitu profecutus est iter, atque ita tandem à Cardinalibus, per dictum Hildebrandum persuasis, legitimè electus. Hic est ille magnus Hildebrandus, qui posteà Gregorius septimus omnem Ecclesiam potentissimè reformavit. Eidem reformandæ post dejectum Gregorium sextum, priùs Clementem secundum, ac deindè Damasum secundum admoverat laudatus Imperator Henricus, verùm brevis utriusque vita omnem conatum & spem exsufflavit. Hinc tandem sufficit nostrum Leonem, de quo laudatus Sigebertus: *Leo, cum ad capessendam* A. 1048.

Lib. 4. c. 20.

Lib. 2. cap. 10.

capessendam Sedem Apostolicam tenderet Romam, audivit voces Angelorum concinentium, Dicit Dominus, Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis. Utique inter Deum & humanum genus pacis, quæ esse non possit sine integra aut reformata Christianitatis disciplina. Quam Cœlestem Prophetiam Leo statim adimplevit.

Eum enim in Quadragesima fuisse inthronizatum scribit Hermannus Contractus, & adjungit: *Leo Papa in hebdomada post Albas Synodum Romæ cum Episcopis Italiæ celebravit. Item in hebdomada Pentecostes aliam Synodum Papiæ congregavit, indeque per montem Jovis cum plurimis Romanorum in Cisalpinas partes devenit.* Acta hæc dici anno post millesimum quadragesimo nono, & pergit: *Autumnali tempore Dominus Papa magnam Synodum Remis habuit cum Galliarum Episcopis, indeque Moguntiam veniens aliam Synodum quadraginta propè Episcoporum coram Imperatore & Regni nostri Principibus celebravit.* Ad eundem annum scribit Simeon Dunelmensis: *Eodem anno Sanctus Leo Papa rogatu eximiæ Religionis Abbatis Hermari in Franciam venit, habens in Comitatu suo Præfectum & digniores quosque Romuleæ urbis, & Sancti Remigii Francorum Apostoli Monasterium Remis constitutum maximo cum honore dedicavit, & postmodum in ipsa urbe magnam Synodum Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum, sex diebus celebravit.*

Venerabilis ille Hermarus fuit Sancti Remigii Remensis Abbas, de quo & Francicæ Historiæ à Roberto Rege usque ad Philippi primi mortem fragmentum: *Henrico Rege regnante, Leo Papa in Franciam venit, rogatu Hermari Cœnobii Sancti Remigii Abbatis. Qui Remis pertingens, Monasterium ejusdem Sancti Remigii, ab eodem Abbate magnis sumptibus exstructum, cum maxima consecravit gloria. Ubi etiam multorum aduaavit Concilium Episcoporum & Abbatum, in quo Simoniacam Hæresim, quæ ferè totam resperserat Galliam, anathematis sugillavit gladio, multos humilians, quos ea pestis extulerat, & sanctorum Patrum statuta, quæ propemodum apud Gallos abolita fuerant, reformans.* Exstat fragmentum apud Franciscum du Chesne. Ad dedicandas Ecclesias grandem Antistitum numerum convenire, & ex ista occasione Synodum agere, est mos antiquissimus, ipsum & Leo est secutus.

Verùm quid sibi volunt hæc Lamberti Schafnaburgensis de hac Synodo verba, *Ad pacem Galliis reddendam?* Respondeo ea elucidari à Sigeberto Gemblacensi: *Leo Papa in Gallias veniens, ut motus Imperii à Balduino & Godefrido concitatos sedaret, Godefridum quidem Imperatori reconciliavit; Balduino pertinacius agente, contra eum Imperator duxit exercitum, sed tandem Balduinus flexus condicto die Aquis Imperatori satisfecit.* An. 1049.
Et Simeon Dunelmensis: *Henricus Imperator innumerabilem congregavit exercitum contra Flandrensem Comitem Balduinum, maximè eo quod Neomagum suum Palatium combussisset atque fregisset pulcherrimum. In qua expeditione fuit Leo Papa, & de multis terris nobiles & magnifici viri quamplurimi.* Gallia, uti etiamnum hodie, tunc partim Germanico Imperio, partim Franciciæ Coronæ parebat, & in ista ejus parte Godefridus Gibbosus Lotharingiæ Dux, & Balduinus Insulensis Flandrensium Comes exercebant turbas, bella, rapinas, incendia, non Imperialium dumtaxat Palatiorum, sed etiam Monasteriorum atque Ecclesiarum. Hac occasione Leo Pontifex venit in Gallias, & partim in Moguntina, partim in Remensi Synodo omnia pacificavit.

Remensem Synodum fuisse celeberrimam, lucet ex verbis Hermanni Contracti: *Leo Papa magnam Synodum Remis habuit.* Et Simeon Dunelmensis: *Leo Papa magnam Synodum Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum, sex diebus celebravit. In qua fuit Alduinus Ramesiensis Abbas, & Abbas Monasterii Sancti Augustini à Rege Anglorum Eduardo illuc directi.* Adfuisse etiam Gervinum Sancti Richarii Centulensis Abbatem scribit in ejusdem Monasterii Chronico Hariulphus Monachus, & adjungit: *Leo Papa, cum Beatissimi Remigii Remorum Pontificis Ecclesiam dedicare venisset, venerabilem Gervinum, ut ejusdem Confessoris corpus efferret, cum aliis tribus æquè sanctis viris delegit.* Lib. 4. c. 27.
Affirmat adfuisse & Fulconem Episcopum Ambianensem. Etiam Halinardum Lugdunensem, Hugonem Vesontionensem, Widonem Remensem, Evrardum Trevirensem Archiepiscopos adfuisse asserit vetus Sancti Benigni Divionensis Chronicon, & prosequitur: *Adfuerunt penè totius Galliæ tam Archiepiscopi quam Episcopi, cum innumerabili multitudine Cleri & populi.* A. 1031.
Addit adfuisse & Hugonem Episcopum Lingonensem. Synodalia per Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium publica Acta ajunt adfuisse Episcopos viginti, & huc usque nominatis addunt Beroldum Suessionensem, Drogonem Morinensem, Frotlandum Sylvanectensem, Adelberonem Metensem, Josfridum Constantiensem, Ivonem Sagiensem, Herberrum Lexoviensem, Theodorum Virdunensem, Hugonem Nivernensem, Eusebium Andegavensem, Pudicum Namnetensem, & Joannem Episcopum Portuensem. Pudicum autem fuisse Episcopum Anglicanum. Omne hoc Leonis Pontificis iter, & Synodi hujus Acta descripsit atque digessit Anselmus Sancti Remigii Monachus, verùm grandi Ecclesiasticæ eruditionis injuria periit istud opus, aut latet, ejusque solùm à Sigeberto Gemblacensi in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum habemus hoc Encomium: *Anselmus Remensis Monachus scripsit itinerarium noni Leonis Papæ à Roma in Gallias, ob hoc maximè ut notificaret, quanta authoritate Remis, vel in aliis urbibus Synodum celebrarit, qua subtilitate & justitia examinaverit causas Ecclesiasticas, qua discretione peccantes correxerit, quomodo ei virtus Dei cooperata sit. Quod satis patuit in una causa Remensis Synodi, ubi dum Episcopus Frisingensis contumaciter ageret contra Apostolicam authoritatem, repentè in omnium oculis obmutuit.* Frisingensem hunc, Salisburgensis Metropolitæ Suffraganeum, non ut Synodi hujus Patrem, sed ut citatum reum, aut certè ut Henrici tertii Imperatoris Legatum oportet hic adfuisse. Neque enim ad Gallicanam, sed ad Germanicam Ecclesiam spectat Frisinga. Ego existimem & Anselmi & Sigeberti

Sigeberti textum esse vitiatum, & pro *Frisingensis* ponendum esse *Vesontionensis*. Etenim Hugonem Vesontionensem Episcopum, dum Hugonem Lingonensem, Simoniacum Æthiopem, eloquii sui fluentis abluere conatur adversus judicium Apostolicum, divinitus hic obmutuisse, infra lucebit. Adfuisse quinquaginta Abbates addunt laudata Acta, & exprimunt septemdecim, quos inter sunt duo Angli laudati per Simeonem Dunelmensem. Et Sancti Augustini Cantuariensis Abbas, quod Simeon non dixit, vocabatur Ulricus.

Proximam Synodi occasionem edicit laudatum
A. 1046. Sancti Benigni Chronicon: *Leone Papa ordinato, evocatus est ab ipso Romæ ad Concilium Domnus Lugdunensis Archiepiscopus Halinardus, simulque omnes Episcopi Galliæ, ad pertractandum inibi de statu & correctione sanctæ Ecclesiæ. In ipso anno ipse Domnus Papa pervexit in Franciam, & Remis habuit Concilium Episcoporum.* Romam ad Patriarchales Domini Papæ Synodos in corpore accedere numquam dilexerunt Gallicani Episcopi. Hinc enim ipsos, dum suas ad Sanctum Flavianum Constantinopolitanum Episcopum dogmaticas adversus Eutychetem litteras ab illis probari voluit, & cum istius magni suffragii robore mitti ad Chalcedonensem Synodum, non Romæ, sed intra Galliam congregari per Ravennium Metropolitam Arelatensem, suum istic Vicarium, jussit Sanctus Leo Magnus. Quæ res post occupatas à Francis Gallias admodum crevit. Hinc enim de facta adversus Symmachum Pontificem Romana Synodo ad urbis Senatores Faustum & Symmachum scripsit Sanctus Avitus Metropolita Viennensis: *Fuerat talis status rerum desiderandus, ut nos ipsi per nos urbem orbi venerabilem pro dependendis divinis humanisque experteremus officiis. Sed quia illud jam dudum per rationem temporum fieri posse cessavit, vellemus, quod fatendum est, vel eo securitatis accedere, ut quæ in causa communi supplicari oportet, Amplitudo vestra congregatorum Galliæ Sacerdotum relatione cognosceret.* Prava ista temporum ratio fuit occupata à Francis, Gothis, ac Burgundis, & inter ipsos ac Romanos dilacerata Gallia: Barbari isti Gallicanos Episcopos nec Romam permittebant accedere, nec inter se in unam totius Diœcesis Synodum convenire. Prius malum adunata in unam Monarchiam omni Gallia Carolus Magnus abstulit, reliquit tamen secundum. Etenim Nicolao primo Pontifici, Gallicanos Episcopos ad suam Patriarchalem Synodum ob gravissimas causas evocanti, respondit Carolus Calvus Rex etiam in Gallia fieri Synodos, ideoque tantis itineribus non esse opus. Et hine dum Photii Constantinopolitani Episcopi Schisma, ac in omnem Latinam Ecclesiam Hæretica convitia supervenerunt discutienda, Romanum non amplius accessum, sed solam intra Gallias numerosam Synodum laudatus Pontifex duxit ab iisdem Episcopis postulandam. Erat gravissima in Patriarchalem Romanæ Ecclesiæ potestatem injuria, ideoque & ipsam damnavit octava Synodus. Verùm iste mos in Gallia permansit. Hinc etiam ad Romanam Leonis noni Synodum accedere detrectarunt Gallicani Episcopi, atque ita oblata occasione descendit ipse in Galliam, & illic cum ipsis Synodum celebravit.

In octavam Octobris diem, quæ & in Sancti Remigii festivitate est octava, Synodum indicere proposuerat primum Pontifex, sed postmodum mutato consilio indixit in ipsam Sancti Remigii festivitatem, isto die ejus corpus elevaturus, altero dedicaturus Basilicam, ac tunc Synodum celebraturus. Eam indixit in festo Exaltatæ Dominicæ Crucis, existens in dilecta sibi civitate Tullensi. Et quidem Henricus Francorum Rex Hermaro Abbati suam addixerat præsentiam, spondens non solùm Sanctum Remigium, sed & Romanum Pontificem pro debito honorare. Verùm criminosis quibusdam Episcopis, Abbatibus, ac Laicis, nobilibus præsertim in incæstuoso aut adulterino conjugio fœtentibus, Synodus futura non placuit, ac de ipsis scribunt Acta Synodalia: *Tantæ perversitatis viri, incentoris sui diaboli callida suggestione instructi, Regi Francorum suggerunt, Regni sui decus annullari, si in eo Romani Pontificis authoritatem dominari permitteret, vel si eidem, ut decreverat, occurrens præsentiæ suæ favorem ad cogendum Concilium exhiberet. Addunt etiam, quod nullus Antecessorum ejus id reperiatur aliquando concessisse, ut ob similem causam in Franciæ urbes ingressus pateret alicui Papæ.* Etiam quosdam Proceres adjunxerunt esse Regi contumaces, ideoque non Synodo, sed bello esse opus, ad quod non soli feudales Laici, sed omnes etiam cum sua militia convocari debeant Episcopi & Abbates, præsertim Sancti Remigii Abbas, qui de Papalibus in suo Monasterio pompis, & consecrata per ipsum Pontificem Basilica parabat vanus gloriari & superbire. Et Regi persuaserunt. Etenim ille Legato ad Dominum Papam Frotlando Sylvanectensi Episcopo, excusavit se de celebranda intra suum Regnum Synodo, Papalem adventum differri flagitavit in aliud tempus, omnesque suos Episcopos compulit ad bellicam expeditionem. Potuerit etiam de suis ac paternis per Simoniacas Antistitum ominationes ac intrusiones in Ecclesiasticam disciplinam violentiis noluisse confundi.

De Hostiensi, Prænestino, Curiensi, & Comensi Episcopis, Gregorii septimi ad Henricum quartum Imperatorem Legatis, scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Petierunt verbis* A. 1074. *Romani Pontificis, ut Synodum tenere intra Germaniam pace Episcoporum sinerentur. Vehementer hoc abnuerunt omnes Episcopi, tamquam inusitatum, longeque à suis rationibus alienum, nec suæ hujus authoritatis privilegium ulli alii, præterquam Romano Pontifici, unquam delaturos affirmabant.* Etiam de Othone Gregorii noni Cardinali Legato scribit Godefridus Coloniæ apud Sanctum Pantaleonem Monachus: *Otho apud Herbipolim Concilium* A. 1023. *Provinciale indixit, sed renitentibus Principibus Laicis, & paucis Ecclesiarum Prælatis convenientibus, iratus recessit.* Similes adversus Honorii quarti in Germania Legatum rixas refert antiqua Australis Historia, & Chronicon fratrum Prædi- A. 1287. catorum Colmariensium, addens Coloniensem,

atque Tullensem Episcopos ad Apostolicam Sedem de illata Ordini suo injuria appellasse. Verùm enim verò ipsi appellantes & Legato & ipsi Sedi Apostolicæ irrogabant injuriam. Quis enim nesciat Apostolicis Legatis Synodi jus apud omnes genres semper fuisse? Infinita sunt exempla: Et res ipsa est omni exemplo clarior. Et quidem de Arsenio Hortensi Episcopo, Nicolai primi Pontificis ad Carolum Calvum ac ejus ex fratre nepotem Lotharium Legato scribit Regino Abbas: *Arsenius Episcopus, Apocrisarius & Consiliarius Nicolai Papæ, vice ipsius directus est in Franciam. Quo perveniens tanta auctoritate ac potestate usus est, ac si idem summus Præsul advenisset.* Hinc spretis Regiis obstaculis, in Sancti Archangeli Michaelis vigilia Remos advenit cum Trevirensi, Lugdunensi, ac Vesontionensi suprà nominatis Archiepiscopis, Joanne Portuensi Episcopo, Petro Romanæ Ecclesiæ Cardinali Diacono, urbis Præfecto, aliisque utriusque Ordinis Magnatibus Leo Pontifex, exceptus est solemnissima processione, consecravit Basilicam, & Synodum perfecit. Idque in ipsa Sancti Remigii Basilica. Rationem dant laudata Acta Synodalia: *Ut per Sancti Remigii, per quem Franci Orthodoxæ fidei initiati sunt rudimentis, præsentiam consequerentur reparationem tepefactæ in se divinæ Religionis.* Ista interim est causa, cur & Rex absfuerit, & adsfuerint adeò pauci Episcopi. Carnales homines malebant corporeis pro Rege, quam spiritualibus induti armis pro Deo pugnare.

CAPUT II.

Exponitur Synodi consessus.

PRimæ, die Octobris tertia habitæ, sessionis ingressum describunt laudata Acta Synodalia: *Statim vetus querela inter Remensis ac Trevirensis Archiepiscopi Clericos est renovata, his adstruentibus quia Remensis Primas esset in Gallia, ideoque illi dispositio competeret Synodica; è contra verò illi Archiepiscopo Trevirensi eam dignitatem conabantur adscribere, primamque Sedem post Romanæ Ecclesiæ Præsulem in celebrando Concilio acquirere.* Episcoporum in Synodis lites ejusmodi habemus innumeras, & pudet referre. In pravos Populi mores, non de hujusmodi quisquiliis oportuerat ipsos pugnare. Certè pro hisce ipsorum Clerici & famuli quandoque ad manus & sanguinis effusionem scandalosissimè devenerunt. Omne Belgium Romanis olim fuit unica Provincia, ejusque caput & Metropolis fuit civitas Trevirorum. Posteà divisum fuisse in duas Provincias, demonstrat Sancti Hilarii Pictaviensis Episcopi de Synodis liber, inscriptus Episcopis omnium Gallicarum Provinciarum, etiam *primæ Belgicæ & Belgicæ secundæ*. Factum id fuit à Constantino Magno, sub cujus filio Constantio Hilarius floruit & scripsit. Apud Treviros mansit primæ, secundæ Belgicæ Metropolis posita est apud Remos, atque ita hujus civitatis Episcopus processit in Metropolitam. Ambas Metropoles esse sorores Ecclesias, id est, ejusdem per omnia dignitatis ac potestatis, scripsit in suo Testamento Sanctus Remigius. Hinc inter ipsarum Præsules acceptæ consecrationis ætatem & ordinem servari professus semper fuit etiam Metropolita Hincmarus. Eandem fanè formam in Synodis ac aliis Conventibus omnes ubique gentium Ecclesiæ & Episcopi passim custodierunt. Ep. 17. Verùm contentiones has abscidit prudentissimus Pontifex, Synodalem consessum jubens formari in circulum, ac se in medio, Remensem à dextris, Trevirensem à sinistris, Lugdunensem ad meridiem, Vesontionensem Metropolitam locans ad septemtrionem. Remensis ac Trevirensis Clericos pacificavit, & isti, quod in propria esset civitate, priorem locum adscripsit.

Eidem Remensi proximus assedit è suffraganeis Beroldus Episcopus Suessionensis. Suessionensis enim Ecclesia semper suæ Provinciæ fuit Protothronica, ideoque ejus Episcopus semper ante omnes Collegas habuit primum locum à Metropolita. Hinc in secunda, Ebbonis & Hincmari Metropolitarum causam tractante, Suessionensi Synodo primus surrexit, & ex omnium nomine respondit Rothaldus Episcopus ejusdem civitatis. Hic etiam Hincmarum ordinarat, quod Act. 3. nempe Metropolitam ordinare spectaret ex avito more ad Protothronum. Et post Hincmari mortem, quod ante dati à Rege visitatoris Episcopi adventum elegisset, accusata Remensis Ecclesia, seriò se excusat apud Comprovinciales, primoque in litteris loco nominat Hildeboldum Suessionensem: quod nempe vacanti Provinciæ præsideret. Et de Ludovico Sancto Francorum Rege scribit antiquum Suessionensis ad Sanctum Medardum Monasterii Chronicon: *Ludovicus* Fol. 85. *consecratus fuit & coronatus in civitate Remis per manus Jacobi Suessionensis Episcopi, quia tunc Sedes Archiepiscopatus vacabat.* Quod ipsum affirmat Chronicon Sancti Dionysii propè Parisios. Regis A. 1226. consecratio & coronatio ex Sancti Remigii instituto & avita consuetudine spectabat ad Metropolitam Remensem, ideoque vacante ista Sede devolvebatur ad Suessionensem Episcopum, ejus tunc Vicarium & Provinciæ Primatem. Istud ipsum habes in vita Sancti Ludovici per Guilielmum Nangiacensem. Cur in litteris ad Nomenoium Britanniæ Principem quarta Turonensis Synodus Rotbaldum Suessionensem tertio tantum loco ponat post Hincmarum Metropolitam, ignoro. In alterando dignitatis ordine Majores nostri non fuerunt scrupulosi. Etiam secundum thronum habuit secunda Belgica, de quo ad nescio cujus Ecclesiæ Electum scribit Sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus, Protothronus Provinciæ Senonensis: *Ne civitati vel Ecclesiæ Catalaunorum suum derogetis honorem. Meminisse vos decet quod in antiqua descriptione Provinciæ Belgicæ secundæ ipsa civitas à Remensi tertium locum habeat. Sapienti pauca.* Rationem in Ep. 78. Sanctum Petrum Apostolum, qui Remensem ac Suessionensem per semetipsum, Catalaunensem autem

autem Ecclesiam per Sixtum primum à se missum Remensibus Metropolitam exererit, refundit in Remensis Ecclesiæ Historia Presbyter Flodoardus. Sixtum fuisse Metropolitam errat. Nam usque ad Constantini tempora Trevirim fuisse unicam Belgii Metropolim, est nimis certum. In Romani Imperii notitiam seu laterculum potiori jure refundit Sanctus Fulbertus. Ex eo enim Majores nostri etiam Ecclesiarum dignitatem & Ordinem constituerunt.

L. 1. c. 3.

Quæstio est, Quomodo Joannes Portuensis Ecclesiæ Cardinalis Episcopus federit ultimo loco? Licet enim Presbyteri ac Diaconi Cardinales ante aliarum Ecclesiarum Episcopos & Archiepiscopos tunc nedum obtinerent locum, obtentum tamen fuisse à Cardinalibus Episcopis disertè in litteris ad Cadaloum, ex Parmensi Episcopo Antipapam Honorium secundum, testatur Sanctus Petrus Damiani: *Quid tibi de Cardinalibus videtur Episcopis, qui videlicet & Romanum Pontificem principaliter eligunt, & quibusdam aliis prærogativis, non modo quorumlibet Episcoporum, sed & Patriarcharum atque Primatum jura transcendunt? Salvo quippe universalis Ecclesiæ Sacramento isti sunt oculi unius lapidis, id est, Romanæ Ecclesiæ.* Eorum dignitatem insigniter exaltat. Quod ipsum facit in prima Epistola ad Episcopos Cardinales. Nec hesternam novitatem, sed vetustam Ecclesiæ formam lueidè laudat vir Sanctissimus. Cur ergo illi coævus Leo nonus Pontifex Joannem Cardinalem Episcopum, suum per tot itinera socium, in hac Synodo postposuit omnibus Episcopis Gallicanis? Respondeo Dominorum Cardinalium, præsertim Episcoporum, dignitatem ac Eminentiam esse antiquissimam. Lucet ex Edicto Constantini Magni pro Romana Ecclesia: *Sancimus, ut viri religiosissimi, multorum ordinum Clerici, qui Sanctæ Romanæ Ecclesiæ deserviunt, ornentur & habeant illam sublimitatem & Magnificentiam, qua ornatus est magnus noster Senatus, Patricii nempe & Consules, & reliquæ dignitates.* Quæ verba solis Cardinalibus Episcopis in laudata ad ipsos Epistola applicat, atque ita de ipsis solis intelligenda censet Sanctus Petrus Damiani. Ex Magdenburgensis Ecclesiæ manu scripto Chronico desumptum, ab Henrico Meibomio publicatum, ac Witichindi Corbejensis Monachi Annalibus adjunctum fragmentum consonat, agens de Joanne decimo tertio Pontifice, erectoque per ipsum Archiepiscopatu Magdenburgensi: *Joannes ordinavit, & Privilegio Apostolicæ auctoritatis sanxit, ac confirmavit Archiepiscopum Magdenburgensem in omni Ordine Ecclesiastico primatum habere omnium Archiepiscoporum, qui in Germania sunt ordinati, in Gallia quoque Coloniensi, Moguntinensi, & Trevirensi Archiepiscopis per omnia honore similem esse, crucis signaculum ante se ferre, & inter Cardinales Episcopos Romanæ Sedis consortium habere.* Cardinalibus Episcopis æquiparati est antiquum Coloniensis, Moguntini, ac Trevirensis Archiepiscoporum Privilegium. Hinc enim de Adolpho Moguntino, Frederico Coloniensi, & Conone Trevirensi scribit magnum Belgii Chronicum: *Dominus Urbanus Papa sextus septemdecim Cardinales creavit, inter quos erant Trevirensis, Moguntinus & Coloniensis Archiepiscopi, sed illi non acceptaverunt.* Partim quod grassanti tunc schismati nollent misceri, partim quod Cardinalibus Episcopis se nosſent æquales. Hinc item Urbanus octavus, dum Dominos Cardinales ex illustrissimis fecit Eminentissimos, eundem titulum jam dictis Archiepiscopis indulsit. Magdenburgensis Archiepiscopatus anno Domini 969. fuit erectus: Inter Cardinales Episcopos tunc habere locum fuit quorundam Archiepiscoporum grande Privilegium, ideoque cæteri omnes illis omninò cedebant.

Lib. 1. Ep. 20.

Lib. 2. Ep. 1

Fol. 333.

Superius addncta, quibus Cardinales Episcopos etiam Patriarchis anteponit Sanctus Petrus Damiani, verba exponunt apud Othonem Frisingensem Episcopum in libris de gestis Frederici primi Imperatoris, ac modificant Eugenii tertii Cardinales adversum clandestina Sancti Bernardi cum Gallicanis Episcopis circa Gilberti Porretani causam acta protestantes: Episcopis Gallicanis se asseverant majores, Alexandrino autem & Antiocheno Patriarchis fatentur inferiores. Proindè de solis Aquilejensi, Cantuariensi, aliisque id genus Latinæ Ecclesiæ Primatibus, Patriarchæ titulo insigniri tunc consuetis, L. 1. c. 57. loquitur laudatus Petrus Damiani. Nam & Josepho Patriarchæ Constantinopolitano priorem in Synodo Florentina locum cesserunt omnes Domini Cardinales. In diplomate, quo Sylvestri secundi electionem confirmavit, istud Constantini Edictum esse fabulosum rectè affirmat Imperator Otho tertius, fatetur tamen esse antiquum, dicens confictum à Joanne Diacono, cognomento Digitorum, qui res futuras nequaquam scripsit, sed suo tempore cœptum, & adhuc vacillantem Romanorum Clericorum statum voluit fabula ista adjunctum & stabilitum. Fabula tamen processit ex vatiæ, hic non edificendæ, admixtæ veritatis fundamento. Et hinc Cardinalium Episcoporum Eminentiam fuisse etiam à Leone nono Pontifice agnitam & defensam ostendit in suis Chronicis Guilielmus Thorne, Cantuariæ ad Sanctum Augustinum Monachus, scribens de præsenti Synodo: *Leo Papa Simoniacam hæresim in Francia debellabat. Mittitur ad eum consensu Regis & Regni Wulfricus Abbas, pro negotiis Regni & Ecclesiæ Anglicanæ responsurus. Cujus responso Papa intelligens Anglos cæteris innocentiores, & Anglicanæ Ecclesiæ profectui congratulans, inter alia multa confirmabat, ut Archiepiscopus Cantuariensis in Conciliis vel Synodis celebrandis assidere debeat Pontifici Sanctæ Ruffinæ.* Grande fuit istud Privilegium. Etenim Sanctæ Ruffinæ, seu Sylvæ candidæ Cardinalem An. 1055. Episcopum fuisse inter septem ordine secundum, ac feria semper secunda solemniter celebrasse in Basilica Lateranensi, affirmat Onufrius Panuinus in erudito opusculo de præcipuis Ecclesiis almę urbis. Quibusque ergo Cardinalibus Episcopis Archiepiscopum Cantuariensem Leo antepofuit. Et hinc in Barensi Synodo, ubi *Omnibus suum locum ex antiquo vindicantibus*, Sanctus Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, humilitate summus, *qua poterat assedit*, à Græcis adver-

adversus Spiritus Sancti à Filio processionem insurgentibus pressus Urbanus secundus Pontifex, alta voce exclamavit: *Pater & Magister Anselme, Anglorum Archiepiscope, ubi es?* Exponit Guilielmus Malmesberiensis: *Exciderat animo summi Pontificis, ingruente tumultu, ut ei locum delegaret, sed erroris admonitus est quæstionis à Græcis propositæ necessitate. Annitentibus proximis ad consessum Apostolici levatus est, sedere jussus juxta Romanum Archidiaconum, cui ante Papam sedere moris est. Includamus, inquit, hunc in orbe nostro, quasi alterius orbis Papam.* Ita debiti juxta Sanctæ Ruffinæ Episcopum loci jacturam abundè Pontifex illi compensavit. Huic item privilegio innititur, quod de Joanne Cardinali Presbytero, Calixti secundi Pontificis per Angliam legato, omnibus illic Episcopis synodaliter præsidente, ac celebrante in Pontificalibus ornamentis queritur in Cantuariensium Pontificum vita Gervasius Monachus Cantuariensis: *Videres rem catenus Regno Anglorum inauditam, Clericum scilicet Presbyterii tantùm gradu perfunctum, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, totiusque Regni Nobilibus, qui confluxerant, in sublimi solio præsidere, illos autem deorsum sedentes, ad nutum ejus vultu & auribus animum suspensum habere.* Læsam fuisse protestatur Anglicanæ Ecclesiæ libertatem, ac pergit: *Toti Regno Anglorum, & circumjacentibus Regionibus cunctis notissimum est, catenus à primo Cantuariensium Metropolitano, Sanctissimo videlicet Augustino, omnes ipsius successores Primates & Patriarchas nominatos & habitos, nec ullius unquam Romani Legati ditioni addictos.* Erat querimonia iniqua ac imperita. Quis enim nesciat non solius Papæ, sed & cujuscumque Patriarchæ legato, licet Presbytero dumtaxat aut Diacono, esse celebrandæ Synodi, ibidemque ante omnes istius Diœcesis Episcopos ac Metropolitas præsidendi potestatem, donatam ab antiquissimo Canone omnium Ecclesiarum? Romanæ Ecclesiæ Cardinales Diaconi Generalibus etiam Synodis præsederunt. Verùm quod Sedis Hostiensi & ad Sanctam Ruffinam Cardinalibus Episcopis cedere ex nupero Leonis noni privilegio deberet Primas Cantuariensis, de laudati Joannis Cardinalis Presbyteri legatione, ac Synodali præsidentia quidam Anglorum Episcopi fuerunt offensi. Et ipsos, quod aliquid rationis habere viderentur, placavit Calixti successor Honorius secundus, Apostolicam totius insulæ legationem impartiens Guilielmo Primati Cantuariensium. Laudatum Calixtum, qui Turstinum Eboracensem Archiepiscopum, ab Henrico Rege primo proscriptum, honoravit insigniter, sibi proximum & collateralem, uti Cardinalem, esse ubique jussit, & proximè post Ostiensem Episcopum equitare in solemnibus processionibus, vice versa extollit in Eboracensium Pontificum vita Thomas Stups, è Prædicatorum Ordine scriptor antiquus ac eruditus. At dumtaxat personale erat hocce Privilegium. Ex his interim omnibus vides avitam Cardinalium Episcoporum Eminentiam fuisse agnitam & stabilitam à Leone nono: Hoc enim in stabilimento fundatur Privilegium datum Archiepiscopo Cantuariensi. Et hinc Joannem Portuensem Episcopum hac in Synodo sedisse ultimum post omnes Gallicanos Episcopos, nonquam crediderim. In Gallicanorum, qui Dominorum Cardinalium Eminentiam bonis oculis dudum non adspexerunt, Episcoporum gratiam existimo illum à Synodalium actorum compilatore, homine utique Gallo, in locum novissimum esse detrusum.

Oritur hinc alia quæstio, An inter septem Cardinales Episcopos semper certus ordo, primusque locus Ostiensi, secundus Sanctæ Ruffinæ, tertius Portuensi fuerit, & sic deinceps? Rationem dubitandi faciunt plura authentica atque antiqua Concilia, in quibus dicti Episcopi leguntur alio longè ordine sedisse & subscripsisse. Etenim in Romana contra Clementem & Adalbertum, pessimos Francorum Episcopos, Synodo proximus post Zachariam Pontificem sedit Epiphanius Sanctæ Ruffinæ Episcopus, deinde Benedictus Numentanus, hinc Venantius Prænestinus, tum Gregorius Portuensis: Theodorus Ostiensis sedit dumtaxat sextus post Nicetam Gabinatem. In Romana adversus Joannem duodecimum Pontificem Synodo Cardinales Episcopi sederunt post multos alios hoc ordine: Gregorius Albanensis, Sico Ostiensis, Benedictus Portuensis, Theophylactus Prænestinus, Wido Sylvæ candidæ. Exstat Synodus apud Luitprandum Ticinensem. In Romana Paschalis secundi adversum Laicas investituras Synodo sederunt post omnes Archiepiscopos hoc ordine: Cencius Sabinensis, Petrus Portuensis, Leo Ostiensis, Cono Prænestinus. Extant acta apud Guilielmum Malmesberiensem. Apud eundem in novella Historia extat Petri Portuensis Episcopi, qui in Honorii secundi defuncti locum intrusit Petrum Leonis, ad alios Cardinales Episcopos, qui Innocentium secundum elegerant, Epistola, qua schisma nititur componere, & in qua Guilielmum Prænestinum primo, secundo Matthæum Albanensem, tertio Conrardum Sabinensem, quarto, ultimo loco nominant Joannem Episcopum Ostiensem. Nempe quomodo alii passim, ita & Cardinales Episcopi servabant ordinem & locum juxta acceptæ consecrationis ætatem, atque ita Ostiensis Episcopus quandoque erat primus, quandoque medius, quandoque postremus. Etiam Privilegio, quod Piscariensi Cœnobio dedit Adrianus quartus, subscribunt eodem ordine: Sabinensis, Ostiensis, Prænestinus, Albanensis, Portuensis. Etiam initis inter Innocentium tertium & Joannem Angliæ Regem concordatis, extantibus apud Lucam Dacherium. Et notari oportet plerosque hos Pontifices Leone nono fuisse non paucis annis posteriores, adeoque ex ipsorum actis lucet Cardinales Episcopos in obtinendo ante quosvis Archiepiscopos & Primates loco necdum fuisse firmos.

l. 6. c. 6.

Fol. 168.

Tom. 5. Fol. 576.

Respondeo Cardinales Episcopos semper fuisse septem. Quinque principales seu Patriarchales Basilicas habet Romana Ecclesia, Sancti Salvatoris Lateranensem, Sancti Petri Apostoli Vaticanam, Sancti Pauli Apostoli via Ostiensi, Sanctæ

ctæ Mariæ Majoris in Exquiliis, & Sancti Laurentii io agro Verano. Omnium præcipua est Basilica Lateranensis, utpote Romani Pontificis Apostolica Sedes, & urbis Ecclesia Cathedralis. Singulæ solemnia sua semper habuerunt quotidiè Divina officia. In hac onus quotidiè Cardinalis Episcopus per vices, in aliis Cardinalis Presbyter solemnis Missæ sacrificium celebrabat, ideoque viginti olim octo erant Presbyteri Cardinales. Eorum io quatuor Patriarchalibus Ecclesiis officiandi quotidianum ordinem vide apud Onufrium Panuinum io opusculo de Principali-
Cap. 101. bus Basilicis Almæ urbis. Et quia omnium Ecclesiarum sollicitudo semper fuit Romani Pontificis quotidiana instantia, Sanctæ Rufinæ Episcopus in urbe Leonina, seu Sancti Petri suburbio, Portuensis autem in Transtyberina regione exercebant actus Episcopales, tamquam illius occupati aut absentis vicem gerentes. Et hoc est officium, quod sub Sancto Petro Apostolo existimantur gessisse Linus, & Cletus. Id ipsum fortè habebat Georgius, Pauli primi Pontificis ad Pippinum Francorum Regem Legatus, de quo ad varios Canones adjungit Synodus Compendiensis: *Georgius Episcopus Romanus consensit*. Quidam volunt fuisse Georgium Prænestinum Episcopum, qui cum Eustasio Albanensi & Citonato Portuensi in defuncti Pauli locum intrusit & consecravit Constantinum, Totonis Ducis Nepesini fratrem: Eum, quod Roma missus esset Legatus, dici volunt Episcopum Romanum. Hoc enim sensu etiam in Chalcedonensi Synodo gloriosi Judices Sancti Leonis Papæ Legatos appellarunt *Episcopos de Roma*. Verùm enim verò aliud est de Roma, aliud Romanus Episcopus: Romanum Episcopum non credo ullibi dictum, nisi Episcopum Cardinalem. Ita Othonem primum Imperatorem adversus Joannis duodecimi excessus fuisse tam à Romanis Episcopis, quam plebe interpellatum scribit Luitprandus Diaconus Ticinensis. Et qui sint Ro-
Lib. 6. c. 6. mani Episcopi, in sequenti ejusdem libri capite exponit: *Romani Pontifices, & Cardinales Presbyteri ac Diaconi cum universa plebe dixerunt*. Per Romanos Pontifices clarum est intelligi Episcopos Cardinales. Etiam in Remensis Ecclesiæ Histo-
L. 3. c. 21. ria Flodoardus Gaudericum Cardinalem Episco-
L. 2. c. 3. pum intitulat *Episcopum Ecclesiæ Romanæ*. Ita Nicesorus Calixtus Sanctum Hyppolitum Martyrem vocat *Portuensem Romæ Episcopum*. Et Ludovici Pii Imperatoris Astrologus laudat *Regionarium Romæ Episcopum*: Utique Sanctæ Ruffinæ, aut Portuensem, qui non tantùm apud Lateranensem Basilicam Pontificalia, sed etiam io urbe Transtyberina Regione Papales Episcopalis jurisdictionis vices exercebant.

Viginti octo Cardinales Presbyteros, ipsorumque in quatuor Patriarchalibus Basilicis officiandi vices quis instituerit ignoramus. Etenim usque ad Sancti Sylvestri Pontificatum non fuerunt tot Cardinalium tituli, & istarum Basilicarum tres sunt Constantini opus, quinimò quarta Sanctæ Mariæ Majoris est opus Liberii Pontificis, ideoque planum est & tot Cardinales & laudatas ipsorum vices non esse Apostolicum Sancti Petri institutum. Crediderim esse rem cœptam à Sancto Sylvestro, & à Successoribus perfectam. Quidquid sit, septem Cardinales Episcopi, ipsorumque in primario urbis titulo vices sunt res antiquissima. Etenim de Stephano quarto scribit in libro Pontificali Anastasius Bibliothecarius: *Beatissimus Præsul Stephanus erat Ecclesiasticæ traditionis observator. Unde pristinum Ecclesiæ in diversis Clericatus honoribus renovavit ritum. Hic statuit ut Dominico die à septem Episcopis Cardinalibus hebdomadariis, qui in Ecclesia Salvatoris observant, Missarum solemnia super Altare Beati Petri celebrarentur*. Et in sua de Cardinalium juribus constitutione Joannes octavus: *Sancimus vos in principalibus Ecclesiis juxta Primatum vestræ consecrationis vicissim divina officia peragere*. Et supra laudatum Magdenburgensis Chronici fragmentum: Joannes decimus tertius Pontifex Archiepiscopo Magdenburgensi *concessit duodecim Presbyteros, septem Diaconos, viginti quatuor Subdiaconos Cardinales, ad morem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ordinare, qui ad principale Altare ministrantes, quotidiè, excepto jejunio, Dalmaticis, festis verò diebus sandaliis uterentur*. Et in litteris ad Cardinales Episcopos Sanctus Petrus Damiani: *Lateranensis Basilica, sicut Salvatoris est insignita vocabulo, qui omnium caput est Electorum, ita Mater & quidam apex ac vertex est omnium per orbem Ecclesiarum. Hæc septem Cardinales habet Episcopos, quibus solis post Apostolicum licet sacrosanctum illud altare accedere, ac divini cultus Mysteria celebrare*. Hoc est unicum illud sub cœlo Altare li- Lib. 1.
gneum, de quo Romanum Breviarium: *Quo* Ep. 1.
Altari Sanctus Sylvester, reddita Ecclesiæ pace, honoris causa Principis Apostolorum, qui in illo sacrificasse dicitur, & reliquorum Pontificum, qui usque id tempus ad Mysteria conficienda eo usi fuerant, in Lateranensi prima Ecclesia collocato, sancivit ne quisquam in eo, præter Romanum Pontificem Missam deinceps celebraret. Præter Romanum Pontificem ac ejus Vicarios septem Episcopos Cardinales. An quotidiani per ipsos sacrificii mos plenè restitutus fuerit à Stephano quarto, an dumtaxat pro diebus Dominicis, non plene constat.

Porrò Ostiensis Episcopus præ cæteris habuit prærogativam singularem, laudatam à Romano Breviario: *Marcus Pontifex instituit, ut Episcopus Ostiensis, à quo Romanus Pontifex consecratur, pallio uteretur*. Est ejus antiquissima dignitas. Etenim Donatistis, Cæcilianum Carthaginensem Archiepiscopum & totius Africanæ Diœceseos Primatem, à suo Comprovinciali Felice Aptungitano Episcopo consecratum, à Secundo Tigitano Episcopo ac Numidiæ Primate, tamquam Principem à Principe, consecrandum blaterantibus, in Carthaginensis collationis breviculo respondit Sanctus Augustinus: *Aliud habet Ecclesiæ consuetudo, ut non Numidiæ, sed propinquiores Episcopi Episcopum Ecclesiæ Carthaginis ordinent. Sicut nec Romanæ Ecclesiæ ordinat aliquis Episcopus Metropolitanus, sed de proximo Ostiensis Episcopus*. Moris exordium addu- L. 3. c. 16.
cit in Sigeberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis: *Ostiensis Episcopus*

ex

ex antiqua consuetudine ordinat & sacrat Romanum Pontificem. Quæ consuetudo exinde accidit, quod martyrizato beato Sixto, & Sancto Laurentio ejus Diacono, beatus Justinus Presbyter cum Clero Romano elegit beatum Dionysium in Romanum Pontificem, quem sacravit Maximus Ostiensis Episcopus. Ex hac consuetudine exindè Ostiensis Episcopus ordinat & sacrat Romanum Pontificem, & habet pallium: Solummodò ad ea quæ pertinent in ordinatione A. 1181. *& consecratione Pontificis*. Rei hujus, quoniam nemo antiquus Scriptor meminit, fides sit penes Robertum. Ego morem illum malim institutum ab Apostolis. At verò Suffraganeus, ad quem Metropolitæ, præsertim Patriarchæ, consecratio spectat perpetuo jure, est Provinciæ suæ Protothronus: Qualem in secunda Belgica esse Suessionensem, est suprà ostensum. Qualia item in Senonensi Carnutensis, in Turonensi Cenomanensis, & in Cantuariensi Provincia semper fuit Episcopus Londinensis. Protothronum non habentis Provinciæ Metropolita, ad sui Patriarchæ manus accedere non consuetus, à Suffraganeo juxta consecrationis ætatem seniori semper fuit consecratus. Quod pallio per singularem Apostolicæ Sedis gratiam insignitus Provincialis Episcopus semper item fuerit Provinciæ suæ Protothronus, lucet ex Sancti Gregorii Magni, qui Syagrio Augustodunensi Episcopo intra primam Lugdunensem Provinciam fecit istam gratiam, Epistola: *Cujus ex indumenti munificentiam nudam videamur quodammodo contulisse, hoc etiam pariter prospeximus concedendum, ut Metropolitæ suo per omnia loco & honore servato, Ecclesia civitatis Augustodunæ, cui omnipotens Deus præesse te voluit, post Lugdunensem Ecclesiam esse debeas, & hunc sibi locum & ordinem ex nostræ authoritatis indulgentia vindicare*. A cæteris Episcopis addit secundum ordi- L. 7. indict. 2. Ep. 114. nationis tempus debere ubique consederi & subscribi. Pallio insigniti Latinorum Provinciales Episcopi eis omnibus fruebantur privilegiis, quibus Græci solo honore & nomine Metropolitæ: Et hisce primum à vero Metropolita fuisse ubique locum, est alibi ostensum.

Insuper aliam Ostiensis Episcopus habuit prærogativam, laudatam à Rogerio Hovedensi: *Joannem de Sancto Paulo, Presbyterum Cardinalem tituli Sanctæ Priscæ Virginis, adeò præ cæteris diligebat Cælestinus tertius Pontifex, quod illum loco suo constituerat ad omne officium suum exequendum, nisi in consecratione Episcoporum, quod perti-* Fol. 774 *nebat ad Officium Episcopi Ostiensis Cardinalis*. Et de Cardinali Glandatensi per Urbanum sextum translato ad Episcopatum Ostiensem, scribit ad Ludovicum Flandriæ Comitem Pileus de Prata Archiepiscopus Ravennæ, & Romanæ Ecclesiæ Cardinalis: *Episcopos & Archiepiscopos consecravit, Abbates benedixit & ordines fecit tanquam verus Episcopus Ostiensis*. Exstat Epistola apud Lucam Dacherium. Episcoporum consecra- Tom. 4. Fol. 307. tiones olim ipse peragebat Pontifex: Est enim supremus actus officii Pontificalis. Nimia agendarum rerum copia postmodum alio illum distraxit, ideoque eminens illud munus est impositum Ostiensi Episcopo, tanquam Protothrono, ad quem non solius Metropolitæ, sed etiam omnium, ipso defuncto aut impedito, comprovincialium consecratio semper spectavit. Et hinc de Cardinalibus Episcopis scribit in Turstini Eboracensis Archiepiscopi vita Thomas Stups: *Ostiensis Magister inter eos est & dignior*.

Quæ omnia Ostiensem Episcopum fuisse Romanæ Provinciæ Protothronum, validè confirmant. Verùm & validè obest laudata Joannis octavi constitutio, sanciens quosvis Cardinales in principalibus Ecclesiis Divina celebrare juxta primatum seu ætatem acceptæ consecrationis. Obstant & superius laudatæ Synodi, in quibus & Episcopi & Presbyteri Cardinales leguntur ita & consedisse & subscripsisse: etiam Episcopus Ostiensis. Est res perplexa. Omninò inclinor, ut cum Onufrio Panuino, rerum ad Romanam Ecclesiam spectantium peritissimo, affirmem inter ipsos non acceptæ consecrationis, sed sedium ac titulorum ordinem semper & ubique fuisse. Certè in laudata Joannis octavi constitutione vox, *Consecrationis primatum*, nequaquam debet temporis, sed importare possit primatum Sedis ac tituli, ad quem Cardinales fuerint consecrati. Episcoporum varius in variis Synodis repertus consessus & subscriptio non facit firmum argumentum. Illic enim reperis & Episcopos ante Metropolitas, & juniores sedisse & subscripsisse ante seniores. Quin imò Tholosano, cui Calixtus secundus præsedit, Concilio subscriptum est hoc ordine: *Cono Prænestinus Episcopus, Ortegarius Archiepiscopus Tarragonensis, Raymondus Barbestrensis Episcopus, Bernardus Aniciensis, Lambertus Ostiensis, Richardus Narbonensis, Petrus Cardinalis Sanctorum Cosmæ & Damiani, Atto Archiepiscopus Arelatensis*. Hæc sunt irregulariter gesta, aut vitiosè compilata. Et singulorum causas quis cognoscat? Quidquid sit, ex allegatis abundè lucet Joannem Portuensem Episcopum post omnes Gallicanos in hac Synodo non sedisse. Hodiè juxta sedium suarum ac titulorum dignitatem Domini Cardinales sedent & subscribunt. Haud dubiè ex more & traditione antiqua.

Porrò de Cardinali Sanctæ Ruffinæ Episcopatu scribit in Sigeberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis: *Eugenius Papa tertius Episcopatui Ostiensi Velitrensem conjunxit, & sic fecit de duobus unum. Similiter fecit de Episcopatu Portuensi, cui junxit Episcopatum Sanctæ Ruffinæ, faciens de duobus unum*. Et hinc privilegio, A. 1181. quod Piscariensi Monasterio apud Lucam Dacherium dedit Adrianus quartus, Bernardus Cardi- Tom. 5. nalis sese subscribit Episcopum Portuensem & Fol. 56. Sanctæ Ruffinæ. Initis inter Innocentium tertium Pontificem ac Joannem Angliæ Regem Fol. 576. concordatis eodem modo subscripsit Cardinalis Benedictus. Onufrius tamen Panuinus unionem istam vult esse opus Calixti secundi, natum ex destructa Sanctæ Ruffinæ civitate, deductaque ad tantam solitudinem, ut proprio Episcopo non haberet opus. Ita interim evanuit septenarii, quod multis prædicat Sanctus Petrus Damiani, in Cardinalibus Episcopis numeri Sacramentum. Bonifacii octavi, qui teste Henrico

Stero-

Lib. 2. Ep. ft. 1. A. 1294. Sterone Monacho Althanensi, *Civitatem Prænestinam Episcopatus honore privavit, & subverti jussit*, factum successores Pontifices meritò non probarunt.

Cur Petro Cardinali Diacono nullus hic assignetur locus aut sedes, addiscere possis ex Romana Synodo Sancti Gregorii Magni: *Gregorius Papa cum Episcopis omnibus ac Romanæ Ecclesiæ Presbyteris residens, adstantibus Diaconibus & cuncto clero.* Lib. 4. Ep. 44. Quod ipsum habet ejus alia Synodus de causa Probi Abbatis ad Sanctum Andream. Lib. 9. Ep. 22. Nempe Diaconi sunt dumtaxat Ministri, ideoque in Synodo ipsis non competit sedes, sed post Episcopos atque Presbyteros stare consueverunt. At verò apud Lugdunensem Innocentii quarti Synodum Cardinales Diaconi una cum Romanæ Ecclesiæ Vice-Cancellario federunt ante Thronum Pontificis. More Græcorum, apud quos septem Ecclesiæ Constantinopolitanæ Cruciferi Diaconi Synodalem sui Patriarchæ Thronum solent circumcingere. Quod an ante laudati, qui Cardinales insigniter exaltavit, Innocentii tempora fuerit factum apud Latinos, adeoque an in hac etiam Synodo Petrus Cardinalis Diaconus ante Leonis noni Thronum sederit, quidam dubitant. At sinè fundamento. Etenim Barensis per Urbanum secundum Synodi acta laudans Guilielmus Malmesberiensis adjungit de Romanæ Ecclesiæ Cardinali Archidiacono: *Cui ante Pontificem sedere moris est.* Fol. 223. An præsens Petrus fuerit Romanorum Archidiaconus, ignoro. Certe fuit ipsorum Cancellarius, & apud agentem longè ab urbe Pontificem forsan functus fuit vice & officio Archidiaconi, adeoque in præsenti Synodo ante ipsum sedit. Fuisse Cancellarium lucidè dicunt acta Synodalia. Porrò Presbyteros etiam ac Diaconos Cardinales omninò insigniter exaltavit, Episcopis ac Archiepiscopis antepofuit, purpuraque ornavit laudatus quartus Innocentius: ut contra Fredericum secundum ex degradato Imperatore ferocissimum Romanæ Ecclesiæ hostem armaret, ac vel ex solo propriæ vestis aspectu cogeret esse paratos ad pugnandum pro Ecclesiæ libertatibus usque ad sanguinem & mortem. Res visa est dura quibusdam Episcopis, ideoque ipsam dudum etiam post conati sunt exsufflare. Etenim de benedicendis Casimiri tertii Polonorum Regis nuptiis tanta inter Cracoviensem Episcopum, qui erat Presbyter Cardinalis, & Archiepiscopum Gnesnensem surrexit contentio, ut neuter alteri voluerit cedere, ideoque Rex utrumque rejecerit, & benedictionis honorem detulerit fratri Joanni Capistrano, Presbytero Ordinis Minorum. Et tales hinc indè contentiones fuerunt plures. Attamen tandem plenè vicerunt Domini Cardinales. Hinc enim in Guilielmum Warhamum Cantuariensem Archiepiscopum, privatis litteris ex veteri more subscribentem, *Guilielmus frater Cantuariensis*, Thomas Volsæus Eboracensis Archiepiscopus, & Presbyter Cardinalis, pessimè apud Nicolaum Harpsfeldium stomachatus fuit, dixitque adstantibus: *Propediem efficiam, ut intelligat se mihi non esse parem, tantum abest ut sit frater.* Lib. 55. cap. 23. Verùm fuerunt verba vani & insolentis hominis. Nec enim rem peregrinam in Ecclesia aut novam orsus fuit Innocentius. Dominis Cardinalibus aliud non dedit, quam quod in Constantinopolitana Ecclesia jampridem habuerant & septem Cruciferi Diaconi, & Patriarchæ Syncelli Clerici, de quibus ad Romani Argyri Imperium Georgius Cedrenus: *Die Pentecostes tumultuatum est ob sessionem in sacro Officio, Metropolitis non ferentibus superiore loco ipsis sedere Syncellos.* Quod tamen Syncelli causam obtinuerint, docet jus Græco-Romanum ad titulum de Carthophylace, & novellæ leges Imperatoria Alexii Comneni.

Culpanda etiam fuit superbia, ex qua Moguntinus, Coloniensis, & Trevirensis Archiepiscopi delatum ab Urbano sexto Cardinalatum non admiserunt. Ea quippè dignitas istis Archiepiscopis non fuit indigna. Etenim Conradum primum Moguntinum Archiepiscopum, Frederici primi Imperatoris affinem, fuisse ab Alexandro tertio creatum Cardinalem Presbyterum Sancti Marcelli, ac deindè Cardinalem Episcopum Sabinensem, testantur Moguntinæ Ecclesiæ archiva, & Chronicon Monasterii Laurishamensis. Etiam Siffridum A. 1208. tertium fuisse Sanctæ Sabinæ Cardinalem Presbyterum scribit Godefridus Monachus Sancti Pantaleonis. Albertus Archiepiscopus, Brandenburgensis Marchionis frater, Lutherano diluvio miserè absortus, erat Cardinalis ad Sanctum Chrysogonum. Et de Theodorico primo Trevirensium Archiepiscopo, qui sæculo decimo sub Leonis octavi Pontificatu floruit, scribit Magnum Belgii Chronicon: *Theodoricus Romæ Cellam quatuor Coronatorum cum omnibus Appendicibus suis sibi & suis Successoribus in perpetuum acquisivit.* Fol. 84. Cella ista erat titulus Cardinalis, ideoque & Theodoricus & omnes ejus Successores dudum fuerunt Cardinales Presbyteri: Quomodo ad Sanctam Priscam fuerunt etiam Abbates Vindocinenses. Et Nemausensi per Urbanum secundum celebratæ Synodo subscribit *Daimbertus Pisanus Archiepiscopus Cardinalis.* Hic est ille Daimbertus seu Dagobertus, qui posteà sub Latinis Regibus fuit primus Hierosolymæ Patriarcha, & Cardinalis mansit. Etiam Rangerium Rhegiensem Archiepiscopum fuisse sub eodem Urbano Presbyterum Cardinalem affirmat antiqua Appendix de majoris Monasterii Abbatibus apud S. Gregorium Turonensem. Fol. 120. Et de Poppone (a) Metensi Episcopo, Calixti secundi Pontificis per sororem nepote, apud Lucam Dacherium scribit prior Metensis Chronici Appendix: *Poppo ab eodem Pontifice consecratus est, & tam Pallii dignitate, quàm Cardinalis titulo honoratus.* Fol. 661. Quinimo Gerbaldum Leodiensem Episcopum, filium Regis Bavariæ, fuisse ab Adriano primo creatum Cardinalem, laudatum Belgii Chronicon asseverat. Adeò antiquum est, quod Primates etiam Episcopi ambierint & gavisi sint esse Romanæ Ecclesiæ Cardinales. Nec mirum: Nam etiam Stephanum Nicomediensem Episcopum, Bithyniæ Metropolitam, fuisse Patriarchæ Constantinopolitani Syncellum laudat ad Constantini & Basilii Imperium laudatus Georgius Cedrenus. Nec desunt

(a) Stephano. Noris.

sunt ejusmodi alia exempla. Hinc etiam Bessarion Nicęnus, & Isidorus Russorum Metropolita gavisi sunt esse Romanæ Ecclesiæ Cardinales.

CAPUT III.

Exponuntur Synodi Acta.

SESSIO PRIMA.

PRimam Synodi Actionem exponunt Acta Synodalia: *Episcopis ita residentibus, imperato silentio ex præcepto Domini Papæ, surrexit Petrus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus, expedito sermone proponens, de quibus in eadem Synodo sermo esset habendus. De multis videlicet illicitis, quæ contra Canonum instituta in Gallicis finibus exercebantur. Id est, de Simoniaca Hæresi, de Ministeriis Ecclesiasticis & Altaribus, quæ à Laicis tenebantur, de pravis consuetudinibus, quæ ab eis in atriis Ecclesiarum accipiebantur, de incestis conjugiis, & eis qui legitimas uxores relinquentes adulterinis iterum nuptiis implicabantur, de Monachis & Clericis à Sancto proposito & habitu recedentibus, de rapinis & pauperum injustis captionibus, de Sodomitico vitio, & quibusdam Hæresibus, quæ in iisdem pullulaverant partibus.* Episcopis, quo plenum deliberandi tempus haberent, statim in Synodi exordio Pontifex exponi jussit capita necessariæ in Gallicana Ecclesia reformationis. Verbum de Petro Cardinali Diacono, *Surrexit*, confirmat ipsum non stetisse post Pontificem, sed ante ipsum sedisse. Ad maturè de dictis capitibus deliberandum, & in ipsis eliminandis adjuvandum Pontificem laudatus Petrus Episcopos adhortatus est, *Et commonuit sub Anathemate Apostolicæ auctoritatis, ut si quis eorum ad sacros Ordines per Simoniacam hæresim pervenisset, vel præmio quemlibet ad eandem dignitatem promovisset, publica confessione patefaceret.* Simoniacæ enim hæresios damnationem fuisse Pontificis palmarem in hac Synodo scopum, multa nos superius authentica testimonia docuerunt.

Porrò ad occulti, ex quo nata irregularitas aut amissus gradus, criminis publicam confessionem cogere reos Episcopos & Clericos est antiquus mos, avitaque regula Synodorum. Lucet ex actis decimæ Toletanæ Synodi, ubi Potamius Bracharensis Archiepiscopus, ex humana infirmitate in fornicationem lapsus, Collegis se publicè prosternit, lacrymans porrigit scriptam criminis confessionem, protestatur se indignum Episcopatu, profitetur se ab omni ejus functione jam per novem menses abstinuisse clausum in Pœnitentiæ ergastulo, rogatque eligi alium Episcopum: Et Synodus omninò elegit. Et ad Andream Tarentinum Episcopum, de concubinatu accusatum, scribit Gregorius Magnus: *Si in sacro Ordine constitutus, concubinæ te permixtione recolis esse maculatum, Sacerdotii honore deposito, ad ministrandum nullo modo præsumas accedere, sciturus in animæ tuæ periculo te ministrare, & Deo nostro sine dubio te reddere rationem, si hujus sceleris conscius in eo, in quo es, ordine, veritatem celans, permanere volueris.* Quod in sequenti Epistola reperit, & mandat similiter infamato Joanni Episcopo Gallipolitano. Et pro nescio cujus vici Presbytero, qui post commissam fornicationem etiam sacrificium offerre præsumpserat, ideoque immisso divinitus cancro fœdè dilacerabatur, salutem deprecanti Palladio Helenopolitano Episcopo respondit Sanctus Macarius Monachus, & Monachalium apud Alexandriam Cellarum Presbyter: *Quod si velis eum curari, persuade illi, ut deinceps abstineat à Ministerio Sanctorum Sacramentorum. Acquievit Presbyter, confessus est peccatum, & spopondit se non peccaturum amplius, neque altari ministraturum, sed sortem laicam amplexarum.* Ita & in corpore & in anima fuisse curatum affirmat in Lausiaca Historia laudatus Palladius. Voluntarii homicidii secretò reus Episcopus vel Clericus, nisi à Romano Pontifice dispensationem accipiat aut accipere cum fundamento speret, Ecclesiæ ministerio non tantùm abstinere, sed & ipsum dimittere obligatur ab hodiernis etiam Canonibus: ita olim obligabat omne crimen. Episcopum enim, Presbyterum, atque Diaconum Apostolicus Canon mandat esse absque crimine, præsertim commisso post sacram Ordinationem. Pedetentim hic rigor decrevit, ipsum tamen quoad Simoniacos plenè adhuc valere voluit hac in Synodo Leo nonus. Quomodo quispiam Gallicanus Episcopus, dum à Cardinali Hildebrando jussus talem confessionem erubescit, deinceps Spiritum Sanctum nec nominare potuerit, suprà audivimus à Sancto Petro Damiani.

L. 2. indict. 12. Ep. 44.

Cap. 20.

Et hinc omnes Episcopi præsenti Pontificis Edicto prompti obedierunt: Omnes professi sunt sese innoxios, exceptis Remensi, Lingonensi, Nivernensi, Constantiensi, & Namnetensi. Prior inducias petiit. Aliorum, quod graviter essent accusati, prolixior causa in aliam sessionem est dilata. Hinc etiam Abbates ad similem professionem postulavit Petrus Cardinalis Diaconus: & plures obedierunt. Omittere nolim humilem confessionem Hugonis Abbatis Cluniacensis: *Pro adipiscendo Abbatiæ honore nihil dedi vel promisi, quod quidem caro voluit, sed mens & ratio repugnavit.* Hic est magnus ille Hugo, multorum Scriptis meritò celebratus. Ejus enim disciplina dedit nobis tres laudatissimos Romanæ Ecclesiæ Pontifices, Gregorium septimum, Urbanum secundum, & secundum Paschalem. *Quidam verò nihil respondentes reatum suum occulere, quàm patefacere maluerant.* Eos inter fuit Arnoldus Abbas Pultariensis, quem proindè Hugo Lingonensis Episcopus de fœtore luxuriæ, de contumacia adversus Romanam Ecclesiam, de insordescentia in excommunicatione, ipsaque per Missæ celebrationem violata accusavit & convicit, fecitque degradari.

Pergunt Acta Synodalia: *His ita definitis, edictum est sub anathemate auctoritatis Apostolicæ, ut si quis assideantium quempiam universalis Ecclesiæ Primatem præter Romanæ Sedis Antistitem esse assereret, ibidem publica satisfactione patefaceret.* Cum-

que

que ad hæc universi reticerent, lectis sententiis super hac re olim promulgatis ab Orthodoxis Patribus, declaratum est, quod solus Romanæ Sedis Pontifex universalis Ecclesiæ Primas esset & Apostolicus. A nullo per ista tempora Gallo aut alio Latino homine lego Romanæ Ecclesiæ Primatum fuisse impetitum. Quare adducta verba respiciont Græcos, de quibus in sua Historiali Epitome Siffridus Presbyter Misnensis: *Tempore Imperatoris Conradi secundi, Ecclesia Orientalis recessit ab obedientia Sedis Apostolicæ.* Et incogniti Auctoris Histo-
An. 1028. rica Compilatio: *Tempore hujus Imperatoris, qui vocabatur Conradus Salicus, Orientalis Ecclesia in Asia fortitudine Regnorum, diversitate linguarum, multitudine Episcopatuum, grandi terrarum spatio magna valdè, recessit ab obedientia Sedis Apostolicæ. Aliter enim baptizant, generalia Concilia non frequentant, statuta Romanorum Pontificum non recipiunt, de fermentato conficiunt, de pane azymo conficere nolunt, negant Spiritum Sanctum procedere à Filio sicut à Patre, ab Ecclesiastica unitate scissi sunt, & ita in statu damnatorum.* Photius ob invasam sedem Constantinopolitanam, & varia alia facinora, præsertim ob conflatum inter Latinam & Græcam Ecclesiam novum ac inauditum Schisma, ab octava Synodo degradatus cum omnibus per ipsum consecratis Episcopis & Clericis, ac per Joannem octavum Pontificem ex meliorum spe ad Basilii Imperatoris preces dispensatoriè restitutus, nullo modo resipuit, sed laudatum Principem per magicas Theodori Santabareni artes adeò dementavit, ut proprium filium & hæredem Leonem conjecerit in carceres, & renovando Schismati dederit lamentanda fomenta. Hinc post defunctum Patrem Leo levatus in Regnum, mox ejecit Photium, deportatos per ipsum Episcopos revocavit, omne Imperium reddidit Romanæ Ecclesiæ, & fratrem suum Stephanum evexit in thronum Patriarchalem. Verùm quoniam hic à Photio fuerat consecratus in Diaconum, ideoque ex octavæ Synodi Decretis perpetuo atque indispensabiliter irregularis, Orthodoxi Episcopi ejus communionem sunt aversati, ad quos proindè in Synodi octavæ Appendice fatur laudatus Imperator Leo: *Vestram Pietatem rogo, ut cum fratre meo sentiatis, & unum ovile fiat. Quod si absque Romanæ Ecclesiæ auctoritate, quæ Photium anathemate damnavit, cum fratre meo, ut qui à Photio Diaconus sit consecratus, communicare recusetis, agite, Romam scribamus, libellumque supplicem ad Papam mittamus, ut anathematis censura absolvat eos, qui à Photio sunt initiati.* Et Imperator omninò scripsit. Etiam Stylianus Mappa, Neocæsareæ Metropolitanus, Eusebius Nazianzenus, Joannes Comanensis, Joannes Leontopolitanus, aliique plures cum Clericis & Monachis Episcopi scripserunt ad Stephanum sextum, supplicantes ut longas Orientalis Ecclesiæ calamitates miseratus, dispensatoriè dignaretur mitigare octavam Synodum, & omnes à Photio consecratos Episcopos & Clericos, præsertim Stephanum Patriarcham ac germanum Principis fratrem, ad Ordinum suorum honorem & executionem habilitare. Verùm quod Princeps & Episcopi in quodam suarum precum articulo discordarent, per Legatos & novas litteras instrui Pontifex voluit, quæ missæ ipsum defunctum repererunt, ac Successorem Formosum, à quo responsum: *In eos, qui à Photio consecrati sunt, clementem sententiam tulimus, ut datis libellis supplicibus fateantur se peccasse, veniam per pœnitentiam petant, polliceanturque nihil se ampliùs hujusmodi peccaturos. Ita enim illis ut Laicis in Fidelium communionem receptis, offensa omnis & scandalum tolletur.* Eos non in Episcopalem aut Clericalem gradum, sed in Laicam dumtaxat communionem recipit, asseverans aliud non pati octavam Synodum, & Decreta suorum Antecessorum. Interim uti in Patriarchali Throno, ita in Romanæ Ecclesiæ obedientia firmus permansit Stephanus, itemque ejus Successor Antonius Cauleas; utique sub spe obtinendæ tandem aliquando gratiæ & dispensationis. Hinc Joanni nono, qui post Bonifacium sextum, Stephanum septimum, Romanum & Theodorum Formoso successerat, iterum supplicavit Stylianus Mappa, non solùm pro Photii, sed etiam pro Stephani & Antonii consecrationibus, obtinuitque hoc responsum: *Volumus ut etiam nunc Decreta sanctorum Pontificum Prædecessorum nostrorum inconcussa maneant. Quapropter Ignatium, Photium, Stephanum & Antonium, sicut sanctissimus Papa Nicolaus, Joannes octavus, sextus Stephanus, & universa Romana Ecclesia huc usque tenuit, etiam nos eodem ordine recipimus & tenemus, & illis, qui supersunt ex eorum ordine, eodem pacto manus præbemus.* Nec Photium nec Stephanum defunctos, nec sedentem tunc Antonium recipere voluit ut Patriarchas, ipsorum tamen consecratos videtur gradui suo reddidisse. Et sanè tandem plenè extinguendi Schismatis necessitas, variaque ratio ita suadebant, & cogebant. Quidquid sit, omnis tunc Orientalis Ecclesia detestabatur impium cum suis operibus Photium, & Apostolicum Romani Episcopi Thronum integrè venerabatur. Etiam Antonii Successor Nicolaus Mysticus suas adversus quartum Leonis Augusti matrimonium quæstiones permisit appellari ad Benedictum quartum Pontificem, & adversum se ab ipso definiri. Omnes usque ad Theophylactum, Romani Lacapeni Imperatoris filium, Patriarchæ & Pallium & confirmationem Roma acceperunt. Quod enim ipse assumendi sine Romani Pontificis interrogatione ac donatione Pallii auctoritatem pro se & suis Successoribus emerit à Joanne undecimo Pontifice, affirmat & lamentatur in suæ ad Nicephorum Phocam Imperatorem Legationis descriptione Luitprandus Episcopus Cremonensis. In puerili ætate contra Canones in Patriarchatum intrusus fuit Theophylactus, ideoque à sua Synodo duras passus usque ad excussionis periculum contradictiones, de quibus antiquus & manuscriptus apud Leonem Allatium Chronographus: *Consecratur Patriarcha Theophylactus. Cum* L. 2. c. 7.
Legati Pontificis Roma venissent, & tomum Synoditum apportassent, in que de illius ordinatione præcipiebatur. Qui & illum in Patriarchali solio confirmarunt. Quod ipsum confirmant Leo Grammaticus & Georgius Cedrenus. Nempè à Me-

tropolitis & Episcopis Theophylacti electio fuerat Romam appellata, & adversum ipsos judicavit Joannes Pontifex, puerumque Theophylactum ob Augusti Patris gratiam in tanta Cathedra confirmavit. Tanta tunc istic erat auctoritas Romani Pontificis.

Quia Constantinopolitanus Patriarcha Photianum schisma denuo instaurarit, non plenè constat. Quidam adscribunt Sisinnio, qui post Polyeuctum, Basilium, Antonium Studitem, ac Nicolaum Chrysobergium, successit Theophylacto. Ipse enim Encyclicam, qua Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam pessimè damnavit Photius, Epistolam suo fertur insignivisse præfixo nomine, & ita ad omnes Græcorum Ecclesias direxisse. Verùm quod istorum, quæ ad Photii causam spectarent, nihil sub ipso immutatum sit, alii volunt esse viro impactam calumniam. Fuisse virum probum & doctum, Græcorum scriptores passim testantur. Et nulla tunc nata fuit causa resumendi schismatis. Hinc alii malum processisse credunt à proximo ejus successore Sergio secundo. Fuit enim is Photii cognatus. Ita scribit Nicetas Nicænus, addens causam à Formoso Pontifice duxisse originem. Affirmat Formosum, ejusque successores, Bonifacium sextum, Stephanum septimum, Romanum, Theodorum, Joannem nonum, Benedictum quartum, ac Leonem quintum, in suis, quibus Constantinopolitanos post Photium Patriarchas confirmabant, Synodicis litteris dolosè scripsisse Spiritum Sanctum, Filio omisso, ex Patre procedere, & in suis Romæ Ecclesiis cantasse, *Qui ex Patre filioque procedit*, ideoque fuisse simulatores Hæreticos, ac tandem dicti Leonis successorem Christophorum, & hujus successores, Sergium tertium, Anastasium tertium, Landonem, Joannem decimum, aliosque usque ad Sylvestrum secundum etiam sine simulatione ac fronte deviasse, utpote qui in suis Synodicis scribere palam cœperint Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio: Hinc à Sergio Patriarcha Christophori nomen asserit rasum è sacris tabulis, & intercisam Ecclesiarum communionem, eaque omnia à Michaele Cerulario fuisse postmodò confirmata & aucta. Quod ipsum asserunt auctor de Græcorum & Latinorum dissidio, Josephus Bryennius in oratione de Sancta Triade, ac in Græci & Latini de sancti Spiritus processione Dialogo Margunius, adjungens inter Joannis octavi & Formosi Pontificatum decurrisse octoginta annos.

Sed miserè est lapsus. Etenim inter Joannis octavi mortem, & Formosi promotionem intercesserunt solum anni octo vel novem. Et quod sub Formoso Pontifice Romani in suis Ecclesiis cantarint, & quidem cum famoso additamento, Symbolum, est lucida fabula. Quod cantum
Cap. 1. istum ad Sancti Henrici Imperatoris preces primus induxerit Benedictus octavus, multis refert in libello de quibusdam ad Missam spectantibus
Cap. 2. Berno Abbas Augiensis. Et ipse videtur additamentum eodem recepisse. Præterea Pseudo-Pontifex Christophorus Christi Domini anno nongentesimo tertio Apostolicam Sedem & invasit, & per degradationem amisit clausus in Monasterio ad perpetuam pœnitentiam; Sergius verò secundus Patriarcha anno nongentesimo nonagesimo nono fuit promotus, ideoq; Christophori nomen nequit è sacris tabulis rasisse. Et in litteris ad Michaelem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum scribit Petrus Patriarcha Antiochenus. *Præterea testis ipse quoque sum irrefragabilis, & alii mecum plerique ex Ecclesiasticis Primatibus, sub beatissimo Patriarcha Antiocheno, Domino Joanne, Romanum Pontificem, Joannem & ipsum nuncupatum, in sacris Dypticbis commemorari. Et ante annos quadraginta quinque Constantinopolim appellens sub beata memoriæ Patriarcha Sergio, prædictum Papam Joannem inter sacra Missarum solemnia cum aliis Patriarchis commemorari audivi. Quomodo verò posteà ejusdem commemoratio erasa fuerit, & quam ob causam, ignoro.* Patriarcha Michael Papalis nominis erasionem scripserat esse antiquissimam, utpote facta in sexta, ubi Vigilius Pontifex tria Chalcedonensis Concilii Capitula damnare noluit, Synodo; ita homo imperitus ac improbus Schismatis iniquitatem speravit per vetustatem purgare. Hunc fœdum errorem, Patriarcham non ausus in faciem arguere, in ejus Chartophylacem, Patriarchales litteras scribere & signare consuetum, refundit laudatus patriarcha Petrus, demonstrans Papam Vigilium & trium Capitulorum quæstionem non in sexta, sed in quinta fuisse Synodo; atque ita palmaria hujus Schismatis fundamenta infeliciter vacillare. Et revera lucidissimos olim Græcorum oculos Photianum Schisma fecit, præsertim circa Romanæ & omnis Latinæ Ecclesiæ res, adeò titubare & lippire, ut album esse nigrum, & nigrum dicant album, & quasi Andabatæ in eos digladientur.

Quæ omnia in secunda partim Apologetica, partim contradictoria oratione postea confirmavit Joannes Veccus Patriarcha item Constantinopolitanus. Sergius secundus Patriarcha sedit viginti annis, ideoque mortuus est Christi Domini anno decimo nono post millesimum; At verò Petrus Antiochenus promotus fuit anno quinquagesimo tertio, & anno proximè sequenti scripsit laudatam Epistolam, atque ita memorati ab ipso quadraginta quinque anni exordium habent ab anno nono post millesimum, decimo Sergii Patriarchæ, sexto & ultimo Joannis Pontificis decimi noni. Et hujus à Domino Cardinali Baronio productum epitaphium habet cum cæteris hoc dysttichon: *Nam Grajos superans, Bois partibus unam, schismata pellendo, reddidit Ecclesiam.* Inter ipsum ergo & Sergium Patriarcham fuerunt omninò quæstiones, sed catholicæ unitatis & fraternitatis pace servata sopitæ. Etiam nullius Successoris Papæ nomen Sergius videtur rasisse. Etiam de ejus proximo successore Eustatio, & Basilio secundo Imperatore scribit Glaber Rudolphus: *Circa annum Domini millesimum vigesimum quartum Eustatius Constantinopolitanus Præsul cum suo Principe Basilio, aliique nonnulli Græcorum, consilium inivere, quatenus cum consensu Romani Pontificis liceret Ecclesiam Constantinopolitanam in suo orbe, sicut Roma in universo, universalem*

dici

dici & haberi. Augusta auri & argenti munera Basilius Imperator adjunxit. Plenam ergo tunc cum Romana Ecclesia communionem Græci omninò fovebant. Hinc item non vanè conjecturamus Stephanum Patriarcham ad universalis Episcopi titulum, quem Photius contumaciter resumpserat, deponendum fuisse à fratre suo Leone Augusto compulsum, ejusque successores ad illum citra Sedis Apostolicæ veniam huc usque non adspirasse. Guilielmum Sancti Benigni Divionensis Abbatem, quod Joanni vigesimo Pontifici, Augustis Græcorum muneribus attendenti, meliora sapere, & postulatum titulum denegare persuaserit, laudat memoratus Glaber Rudolphus. Sed nescio an rectè. Titulum namque in postulato per Eustatium Patriarcham sensu esse tolerabilem affirmat ac demonstrat, admittique supplicat Anastasius Bibliothecarius in septimæ Synodi ad Joannem Octavum præfatione, atque ad continuandam Ecclesiarum concordiam omninò potuerat à Joanne vigesimo dispensatoriè concedi. Planè enim existimo harum precum refutationem fuisse unam ex causis resumpti schismatis. Nec desunt qui resumptum putent ab isto ipso Patriarcha Eustatio. Licet enim Cardinalis Baronius eum ad annum dumtaxat millesimum vigesimum quintum, & ad Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani Chronicon appendix ad annum dumtaxat millesimum vigesimum septimum dicant vixisse, Onuphrius tamen Panuinus vitam ejus & Sedem usque ad annum istius sæculi trigesimum tertium extendit. Et ita Siffridus Presbyter & Historica incogniti auctoris compilatio rectè dicent Græcos anno vigesimo octavo in Romanam denuo Ecclesiam rebellasse. Et hinc in libris adversum
Lib. 4. Græcos Emmanuel Calæcas, de veteris Romæ separatione ab Ecclesia Græca auctor incognitus, & Leonis Allatii auctor manu scriptus de Episcoporum translationibus, asserentes rebellionem istam à Michaele Cerulario fuisse primitùs resumptam, quibusdam videntur labi. Etenim Michaelem, qui post Alexium Studitam successit Eustatio, Onufrius Panuinus dicti sæculi quinquagesimo primo, Dominus autem Cardinalis Baronius promotum vult anno quadragesimo tertio. Quidquid sit, non potest ipse anno vigesimo octavo in Romanam Ecclesiam rebellasse. Et quomodo ad ipsum tantæ rebellionis auctorem scriberet Petrus Patriarcha Antiochenus: *Quomodo Papæ commemoratio è medio sublata sit, & quanam de causa, ignoro?* Quomodo adjungeret: *De Papæ commemoratione, quando & quare intercisa fuerit, cupio te diligentius indagare*. Quomodo eundem Petrum, itemque Alexandriæ & Hierosolymæ Patriarchas de resumpta Papæ commemoratione, uti de intrusa in Ecclesias novitate, ipse novitatis introductor Michael arguere potuisset? Quo circa rebellionem hanc aut Eustatius cœpit, aut Patriarcha Alexius: aut hic, aut iste, aut forsan uterque scribere se cœpit universalem absolutè Episcopum, utique ob istum cum limitatione titulum à Joanne vigesimo denegatum. Et adversum ista schismatis exordia, postea per Michaelem Cerularium magno cum fœnore aucta, Gallicanos Episcopos hic consulit, & ad præbenda sibi adjutoria animat Leo nonus, Nicolaum primum & Famosum Pontificem imitatus, qui adversum Photii nugas, earumque reliquias à Gallicanis etiam Episcopis & Monachis istud ipsum auxilium petierunt ac impetrarunt. Ratramni enim Corbejensis apud Ambianos Monachi, ac Æneæ Parisiensis Episcopi erudita adversus Photium scripta nuper publicavit Lucas Dacherius. Solam de universalis Episcopi titulo audaciam hic discutit ac damnat Leo Pontifex, alias Michaelis Patriarchæ præsumptiones suo tempore & loco discutiemus.

SESSIO SECUNDA.

SEcunda Sessio facta est die sequenti, discussitque causam Guidonis Archiepiscopi Remensis, qui de Simonia & aliis criminibus heri accusatus postularat respondendi inducias. Eum ab ipso priùs Pontifice in secreto confessionis & conscientiæ foro discussum, Petrus Cardinalis Diaconus Synodaliter ursit ad satisfaciendum accusatoriis libellis, atque ita ille surgens, ut sibi consiliandi facultas concederetur, expetiit. Qua impetrata, Vesontionensem, Suessionensem, Andegavensem, Sylvanectensem, ac Morinensem Episcopos convocans, cum ipsis habuit mysterium consilii sui, Indeque reversus, perorandæ suæ causæ facultatem à Domino Papa obtinuit. Surgens autem Sylvanectensis Episcopus respondit *Archiepiscopum non esse reum Simoniacæ Heresis*. Verùm hac Apologia non contentus Pontifex per ipsum Guidonem addi voluit solemnia & corporalia Sacramenta, quibus olim in simili causa Maximus Salonitanus in Dalmatia Archiepiscopus sese Ravennæ coram Sancti Gregorii Magni Legatis expurgarat. Ea Guido addixit, sed denuo inducias petiit, à rea palam conscientia circumcinctus. Eas interim Pontifex indulsit, mandans ut suæ Romanæ, ad proximi Aprilis medium celebrandæ, Synodo adesset, atque istic se plenè emundaret. Et haud dubiè Guido Romæ comparuit. Quid autem illic ab ipso vel de ipso actum sit, ignoramus. Rediit restitutus in integrum, & Remensem Ecclesiam usque ad currentis tunc sæculi annum quinquagesimum quintum, mortuus mense Martio, administravit. Erat Gervasii Remensis Vice-domini, & Milonis Castellionensis Domini germanus frater, ideoque crediderim Leonem Pontificem dispensatoria in ipsum gratia fuisse usum.

Exinde *super Abbatia Deruensi Dominus Papa conquestus est, quæ à Tullensi fuerat subtracta Episcopo, & hanc ad ipsius pertinere Ecclesiæ possessionem, per privilegiorum, quæ inde habebat, demonstravit recitationem. E contra Remensis Archiepiscopus Abbatiam respondit sui potius juris esse, & hoc antiquioribus privilegiis Ecclesiæ suæ se testificari valere. Papa verò, quia in præsenti non erant eadem*

scripta,

scripta, ex quorum lectione valeret hæc controversia definiri, jussit ea interim in Archivis Remensis Ecclesiæ perquisita in crastino in medium adferri. Deruense Monasterium est antiquissimum, à Sancto Bercario, qui ad septimi sæculi medium floruit, Altivillariensis in Remensi Parochia Cœnobii fundatore ac primo Abbate, Sanctissimoque item Martyre, sub Childerico Francorum Rege erectum ad titulum Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum sub Regula Sanctorum Benedicti & Columbani. Deficiente disciplina, regularibus Clericis fuit posteà traditum, & ad Hautonis Abbatis preces denuo ereptum, & per Imperatorem Ludovicum Pium reposita Monastica disciplina. Est Diœcesis Catalaunensis. Et hinc oritur quæstio, quomodo ipsum ad Tullensem, cujus nuper fuerat Antistes, Leo Pontifex, Guido autem Archiepiscopus dixerit ad suam Remensem Ecclesiam pertinere? Respondeo quædam olim Monasteria, imò & Cathedrales Ecclesias spectasse ad allodium & proprietatem aliorum Monasteriorum aut Ecclesiarum. Etenim quod hic ipse Leo Pontifex in proprio fundo, ac ex propria hæreditate fundatum Sanctæ Crucis Monasterium Romanæ, cui præsidebat, Ecclesiæ in proprium jus donaverit, affirmat Gregorius septimus in litteris ad Warnerium Argentinensem & Burchardum Episcopum Basileensem. Lib. 2. Epist. 14. Suum item Monasterium ex fundatoris dono ad Romanæ Ecclesiæ allodium spectare frequenter scribit & gloriatur Goffredus Abbas Vindocinensis. Et de Drogone Metensi Episcopo, quod in suo Episcopatu quasdam possideret & regeret Abbatias, graviter olim questus est, & uti abusum Canonibus adversum corrigi postulavit Frotarius Epist. 10. Episcopus Tullensis. Errat esse contra Canones. Quod enim primævus Patrum Canon Monasteriis eligendi, cui subsint, Episcopi libertatem permiserit, insigniter patet ex Africana Bonifacii Carthaginensis Archiepiscopi Synodo, quam ab illustrissimo Luca Holstenio ex Vaticana Bibliotheca descriptam publicavit Lucas Dacherius. Ex hac ergo, latius per opportunitatem exponenda, libertate processit præsens quæstio, an Deruense Monasterium spectaret ad proprietatem, adeoque & ad curam Tullensis Ecclesiæ, an Remensis.

Exinde *Turonensis Ecclesiæ Clerici per Lugdunensem Archiepiscopum querelam intulerunt super Dolensi Episcopo Britanniæ, qui se cum septem Suffraganeis à Turonensi Archiepiscopo subtraxerat, sibique Archipræsulis nomen contra fas vindicarat.* Difficilis quæstionis exordium exponit Rogerius Hove- Fol. 798. densis: *Est sciendum, quod postquam Beatus Dubritius, urbis Legionum Archiepiscopus eremum eligens, Beato David suæ dignitatis cessit honorem, Beatus David ex tunc sedem Archiepiscopalem usque Meneviam transtulit, & ibidem Archiepiscopus factus est, & post illum viginti quatuor ibidem Pallio usi sunt, & plena Metropolitica dignitate, quorum ultimus fuit Sanctus Sampson, qui propter ictericam passionem, qua peste catervatim homines in Wallia tunc temporis occubuerunt, navigio in Armoricam Britanniam transiens, in Ecclesia Dolensi, tunc fortè vacante, præfectus est, & Pallio Sancti David, quod secum asportaverat, ibidem usus: Qua occasione Dolensis illa Ecclesia continue Turonensi Ecclesiæ, Pallium affectando, rebellis exstitit. Menevensis autem Ecclesia eadem occasione vel propter ignaviam, vel paupertatem Pallio semper hactenus caruit. Omnes tamen Episcopi Menevensis Ecclesiæ, scilicet novemdecim Episcopi à decessu Sampsonis, usque ad tempus Henrici Regis Angliæ primi, omni dignitate Archiepiscopali usi sunt, excepto Pallio, & habuerunt Suffraganeos septem, scilicet Landavensem, & de Sancto Paterno in Kerdikam, quæ sedes, quia Parochiani suum Pastorem interfecerunt, olim obsolevit, & Menevensi Diœcesi est adunata, & Pangorensem, & de Sancto Asaph, Cestrensem, Herefordensem, & Vigornensem.* Lucius Britannorum Rex sub Sancti Eleutheri Papatu factus Christianus, gentilium Druidas, Bardos, Flamines & Archiflamines ejecit ex Insula, singulosque Metropolitas imposuit singulis Romanarum Provinciarum Metropolibus, quarum una in Cambria seu Wallia fuit urbs Legionum, seu civitas Castrensis, ita dicta quod Romanæ Legiones illic ex more hiemarent. Posteà dicta fuit etiam Carleopolis. Ita fuit usque ad illud Christi Domini sæculum, in quo David, ex Sanctissimo Monacho sanctior Archiepiscopus, à fratrum suorum consortio & disciplina separari nolens, sedem Metropoliticam posuit in suo Monasterio, atque ita peperit Archiepiscopatum Menevensem. Eadem Monachorum Ecclesia, quæ semper Sanctum Andream Apostolum habuerat, laudatum David, miraculis clarissimum, posteà accepit Patronum, atque ita Menevensis Archiepiscopus dici cœpit etiam Sancti David. Inter hunc & Sanctum Sampsonem mediarunt viginti duo Episcopi, quorum nomina exprimit Nicolaus Harpsfeldius Archidiaconus Cantuariensis. Sampsonem non pestilentiæ, sed Anglicæ Barbariei fugiendæ causa fugisse ad Armoricos, scribit Matthæus Parisiensis, L. 1. cap. 7. & adjungit: *Quo cum pervenisset, & à suis Concivibus honorificè susceptus esset, ad Dolensis Ecclesiæ Præsulatum, quæ nuper fuerat Pastore viduata, Episcopus electus est. In illa autem Ecclesia, quoad vixit, Pallio, quod ab Eboracensi Monasterio detulerat, usus est, & Successores ejus multi post eum. Deinde verò Reges illius Provinciæ, cum in Regno* An. 5… *suo proprio Archiepiscopum haberent, non permiserunt Episcopos suos, qui antea semper Suffraganei fuerant Turonensis Ecclesiæ, præfato Turonensi Archiepiscopo debitam impendere obedientiam, statuentes ut deinceps minoris Britanniæ Præsules alium Metropolitanum quam Dolensem Archiepiscopum non haberent.* Et majoris & minoris Britanniæ homines erant tunc ejusdem gentis & linguæ, ideoque laudatus Matthæus ait Sampsonem fuisse à Concivibus honorificè susceptum. Eum non solum, sed cum septem suis Suffraganeis, idque Christi Domini anno sexagesimo sexto post quingentesimum transiisse, scribit Sigebertus Monachus Gemblacensis. Et hæc est forsan causa, ex qua septem etiam Suffraganeos Turonensi Ecclesiæ subtraxerit Episcopus Dolensis. Subtraxit solos quatuor, nempe Venetensem, Aletensem, Coriosopitensem, & Ossimensem, verum quos

No-

Nomenoius Britanniæ Dux posteà divisit in septem. Rei seriem habes apud Jacobum Sirmondum in Analectis ad capitula Caroli Calvi Regis Francorum. Matthæus Parisiensis & Sigebertus Gemblacensis errant Sampsonem fuisse Eboracensem Archiepiscopum. Certum est fuisse Menevensem. Ejus adventum & natam indè dignitatem tanti æstimarunt Britones, ut Cathedralem Dolensium Basilicam posteà titularint Sancti Sampsonis.

Verùm tantam Turonensis Ecclesiæ injuriam pessimè semper tulerunt, & reparare conati sunt Episcopi Gallicani. Etenim secunda Turonensis Synodus statuit: *Ne quis Britannum aut Romanum in Armorico sine Metropolitani aut Comprovincialium voluntate vel litteris ordinare Episcopum præsumat.* Aliud attentantes sua usque ad majorem Synodum communione privat, & fraterna charitate. Christi Domini anno post quingentesimum sexagesimo septimo, primo post Sampsonis & Collegarum adventum, celebrata est ista Synodus, atque ita lucet ipsum statim à suo in Armoricum ingressu Metropoliticum illic jus attentasse. Etiam lucet adventasse eum cum Suffraganeis; etenim Romani Turonicæ Ecclesiæ Suffraganei sine Metropolitæ sui venia assistere ejus consecrationibus noluissent. Ab hisce potissimum prodiit præsens Canon. Et ad Salomonem Britanniæ Principem scribit Nicolaus primus Pontifex: *Hæc sunt præcepta Dei Patris tui, & hæc est len Ecclesiæ Matris tuæ, ut omnes Regni tui Episcopos ad Turonensem Archiepiscopum mittere non detrectes, ejusque judicium postulare non dedigneris. Ipse enim est Metropolitanus, omnesque Episcopi Regni tui sunt ejus Suffraganei, sicut conscriptiones Prædecessorum meorum evidenter ostendunt, qui Prædecessores tuos, quia illos ab ipsius cura subtraxerant, fori invectione corripere studuerunt. Quamvis nec nostra scripta super hac re missa desisse videantur.* Postquam Sanctus Apostolus noster Bonifacius in avitam Hierarchiam ac disciplinam reparavit Gallicanam Ecclesiam, ejusque Sanctissimas constitutiones plenè executi sunt Imperatores, Carolus Magnus & Ludovicus Pius, etiam Turonensem Metropolim restaurare conati singulariter fuerunt Gallicani Episcopi: Præsertim ubi Nomenoius Britonum Tyrannus semetipsum ex Duce aut Comite curavit ungi Regem, & Metropolitanam septem Ecclesiarum Cathedram firmavit in Monasterio Oppidi Dolensis. Etenim Matthæus Parisiensis, Rogerus Hovedensis, & Nicolaus Harpsfeldius, qui Dolensem Episcopatum Sancto Sampsone existimant vetustiorem, manifestè falluntur. Nequaquam in Dolensi Ecclesiæ Episcopum, sed in istius Cœnobii Abbatem electus fuit Sampson, cœpitque istic Anglicano more, ubi Cathedrales Ecclesiæ passim sunt Monachales, non solum Abbatem, sed & Episcopum agere, & quidem Metropolitam.

Cap. 9.

Notanda sunt verba Synodalis Epistolæ, quam ad laudatum Nicolaum Pontificem scripsit tertium Concilium Suessionense: *Vestram non latere Beatitudinis Excellentiam novimus, Diœcesim Turonicam austeritate Britonum omninò à sua Metropoli divulsam, penitusque discissam; ita ut jam vicenus adsit annus, quo Tyrannica feritate resumpta, nec Comprovincialia cum Turonico Metropolitano celebrent Concilia, nec in Episcoporum consecrationibus ad eundem quidquam respiciant, illi quoque sedi nullo pacto se subdant.* Celebrata est hæc Synodus noni sæculi anno sexagesimo sexto, ideoque palam scribit in Nomenoium, qui circa ejusdem sæculi annum quadragesimum sextum jam memoratas insolentias attentarat. Hinc ejus audaciam Leo statim quartus, anno istius sæculi quadragesimo septimo promotus Papa, ejusque successor Benedictus tertius, ad Gallicanorum Episcoporum preces, compescuerunt. Hi sunt Prædecessores à Nicolao primo laudati. Eosdem Pontifices, ipsorumque de eodem articulo ad Nomenoium Ducem scripta laudat Tullensis apud Saponarias Synodus, addens ab illis omnes Apostolicæ auctoritati refragantes fuisse excommunicatos. Et hinc notanda tuasi hæc tertiæ Suessionensis Synodi verba: *Jam vicenus adsit annus:* Item hæc; *Tyrannica feritate resumpta.* Evincunt Beatum Sampsonem secundæ Turonensis Synodi Decreto acquievisse, istamque requiem usque ad Nomenoium Ducem perseverasse. At verò neque Nomenoius Leoni quarto, aut Benedicto tertio, neque ejus filius Salomon Nicolao primo obedierunt. Erant enim barbari & semi-Christiani. Et hinc de Sancto Actardo Namnetensi Episcopo, suo & Tricassinæ Synodi Legato, ad Adrianum secundum Pontificem scripsit Francorum Rex Carolus Calvus: *Romæ destinavit aliquas facere moras, ut adventantibus Britonibus possit coram positus eos convincens, suæ Ecclesiarumque vicinarum ab eis perpetrata pandere detrimenta.* Nempe Britonum Episcopos, quod & anteà Nicolaus primus fecerat, Romam ad reddendas suarum præsumptionum rationes Adrianus evocavit. Et rei successum rescribit ad Herardum Archiepiscopum Turonensem: *De his, quæ de Ecclesiæ tuæ vel Diœcesos privilegiis venerabilis Actardus præcipuè suggessit, Salomoni Duci & Britannorum Populo sufficienter descripsimus, quod etiam in exemplari, quod secum idem Antistes deferet, Experientia tua quibit agnoscere.* Addit ipsos Romæ necdum comparuisse, eorumque iniquas præsumptiones spondet non probandas. In aliis ad laudatum Regem litteris Sancti Martini Metropolim, utpotè Lugdunensis Galliæ secundam vel tertiam, scribit ab antiquo semper fuisse honorabilem, ideoque hortatur ut ipsam non permittat decolorari. Regii, quod non solius suæ Turonensis Provinciæ truncationem, sed & Regiam Nomenoii unctionem semper fuerat aversatum, brachii auxilium adversus Britonum contumaciam implorat. Ep. 5.

Eandem quæstionem coram Joanne VIII. Pontifice, ejusque Trecensi Synodo movit Adalardus Turonensis Archiepiscopus, obtinuitque Apostolicas litteras, quibus Maheo Dolensis, & ejus in Britannia Coepiscopi ad plenam ejus obedientiam sunt sub excommunicationis pœna jussi redire. Quod ipsum mandatum ad Arduini Turonensis Archiepiscopi preces innovavit Joannes decimus tertius, Roma evocans omnes istos Episcopos sub pœna suspensionis, & de ipsorum Ep. 46.

ipsorum Duce ac aliis Proceribus adjungens: *Si contra justitiam inobedientes fuerint huic nostræ jussioni*, seu hanc Romanam evocationem impedierint, *& contrarii seu rebelles exstiterint fratri nostro Turonensi Episcopo, sint & excommunicati & nostra Apostolica benedictione privati*. Verùm homines barbari neque tunc obedierunt. Hinc Leonem nonum in hac rursum Synodo Clerici Turonenses interpellarunt. Dolensi Ecclesiæ præsidebat tunc Johovæus, homo variè criminosus. Hinc illum, Antecessores suos imitatus, Romam evocavit Pontifex ad proximam suam Synodum, *Ut ibi rationis hujus agitaretur judicium*. Ex quibus omnibus interim lucet novellum Gallicanæ Ecclesiæ Martyrologium in hisce verbis multum falli: *Sampson divino judicio atque indicio declaratus Antistes primus Dolensis, & cum Metropolitani dignitate, à Comprovincialibus Armoricæ Episcopis consecratus est. Atque à Pelagio Pontifice, pro meritorum præstantia, Pallium recepit*. Quomodo enim Pelagii judicium Turonica Synodus exsufflasset? Quomodo Britonum Episcopi & Duces ad ipsum numquam provocassent? Et sub Pelagii Pontificatu nullus in Gallia Metropolitanus habebat Pallium, nisi solus ob Apostolicas vices Arelatensis.

Post hæc Hugonem Lingonensem Episcopum, de invaso per Simoniam Episcopatu, de venditis sacris Ordinibus, de patratis in bello homicidiis, de exercita in Clerum tyrannide, de adulterio & peccato Sodomitico accusatum, Petrus Cardinalis Diaconus evocavit ad judicium, & singulorum testes produxit. Hinc cum Hugone Vesontionensi, & Halinardo Lugdunensi Archiepiscopo causæ suæ mysterium Hugo contulit, istumque induxit ad sibi Synodali peroratione patrocinandum. Eloquio & multa virtute clarebat Hugo Vesontionensis, sed malæ causæ malum est patrocinium. Hinc in media Apologia à Deo turbatus obmutuit, ideoque solemnem confessionem fucare studens, transtulit patrocinandi vices in Collegam Lugdunensem. Hujus Suffraganeus erat Lingonensis Episcopus, proindeque officium denegare ille non valens, Hugonis crimina tegere conatus est, verùm venditos ab illo sacros Ordines nullo orationis pigmento potuit incrustare. Ex hinc secundum in ejusmodi nundinatores Chalcedonensem Canonem recitari jussit Leo Pontifex, postero die juxta illum de Hugone judicaturus. Ita sessio est soluta. Quæ omnia cum rea sua conscientia conferens, & graviora sibi metuens Hugo, à Remensi civitate clanculò aufugit.

SESSIO TERTIA.

Die proximo sequente celebrata est tertia Sessio, in qua per Petrum Cardinalem Diaconum tertio proclamatus ad dicendam causam Hugo Lingonensis non comparuit, ideoque ad ejus ædes directi sunt Frotlandus Sylvanectensis, & Eusebius Andegavensis Episcopus, ipsum ad Synodale judicium deducturi. Quod dum fit, Episcopos qui se legitimè citra Simoniam promotos necdum ostenderant, proclamavit Petrus Cardinalis, & primo Hugonem Nivernensem, de quo Acta Synodalia: *Nivernensis Episcopus surgens, pro Episcopio plurimum pecuniæ confessus est à parentibus datum fuisse, se tamen ignorante, eoque adepto nonnulla Ecclesiasticæ Religioni contraria commisisse, unde se asserebat Divinæ ultionis vindictam pertimescere, ideoque si Domino Papæ & præsenti conventui videretur, idem officium velle potius dimittere, quam in ejus retentione animam suam pessumdare. Quo ubi dixit, Pastorale pedum ante pedes ipsius Apostolici posuit*. Ex quo vides commissam à parentibus Simoniam ignorantibus etiam filiis nocere plurimum, & ad taliter accepti ordinis aut beneficii depositionem obligare. Pluribus hoc ostendendum est ad Synodos Urbani secundi. Pergunt acta Synodalia: *Apostolicus tanti viri flexus devotione, favente Synodo, eundem, quod absque suo consensu pecunia data fuerit, Sacramento comprobare fecit, sicque illi per aliud pedum ministerium Episcopale reddidit*. Hugo erat reverà vir magnus: Variis in Synodis, etiam in Vercellensi adversus Berengarium Hæreticum, strenuè se gessit. Porrò per ipsum suæ Ecclesiæ pedum solebant olim investiri Antistites. Hinc enim uti rem singularem, quod Wigbertum Electum Merseburgensem per Magdeburgensis Ecclesiæ baculum investiverit Sanctus Imperator Henricus, scribit Ditmarus Wigberti successor. Nempe Merseburgensem Episcopatum Magdeburgensis Ecclesia tunc absorbuerat, & ejus restaurationem jam fieri facto isto Princeps significavit. Etiam singulare fuit, quod Taginonem Electum Magdeburgensem investierit per baculum Arnulphi Episcopi Halberstadiensis. Leprosa Simoniaci Regis manus Pastorali Nivernensis Ecclesiæ baculo sua scabiem quasi adfricuerat: Hinc Hugonem Episcopum per aliud de Episcopatu Leo Pontifex revestivit. Lib. 6.

Exindè *allatum est coram privilegium Remensis Ecclesiæ de Abbatia Dervensi, ex cujus lectione comprobatum est eam pertinere ad jus Remensis Archiepiscopi*. Nempe Sanctus Bercharius hocce Monasterium sanxerat esse ejusdem moris & legis cum altero suæ item fundationis Altivillariensi, de quo in Remensis Ecclesiæ Historia Flodoardus: *Sanctus Rivardus, Remensis Archiepiscopus, poscente Abbate Berchario, privilegium contulit isti Monasterio, ut ipse illud in sui juris dominatione, dum adviveret, conservaret, & ut post suum decessum Remensis Episcopus ipsum gubernet, & ejus Monachos contra omnes defendat*. Vetus Dervensium Abbatum Catalogus asserit hujus Monasterii Basilicam à Pardulo Remensis Ecclesiæ Vice-Domino seu Œconomo, Laudunensi posteà Episcopo, fuisse restauratam, ac multis impartitam muneribus: Quod nempe Remensis Ecclesia esset ejus domina & protectrix. Cur autem Sanctus Bercharius dicatur Martyr, edicit in Historiali speculo Vincentius Episcopus Belluacensis, affirmans illum à nescio quo profano Daguino, quem de sacro Fonte susceperat & Monachum fecerat, in paternæ correptionis mercedem fuisse Lib. 1. cap. 7.

per-

percussum ferro & occisum. Quam mortem quia sibi esse pretiosam demonstravit vario miraculo Divina Majestas, Martyrum numero Romana in suis Sanctorum tabulis Ecclesia Bercharium adscripsit. Et ob istam cædem existimo Cœnobium à Monachis ad Clericos pro tempore transiisse. Avita enim Ecclesiæ lex ob trucidatum etiam ab uno solo nebulone Antistitem civitatis Jure & Pontificali Cathedra exuere populum, Monasterium ad meliores alterius professionis homines consuevit transferre. Ob unum non ità pridem nebulonem, qui in Sanctum Carolum Borromæum, Cardinalem Protectorem, laxarat sclopum, exstinctus fuit, quem Jacobus de Vitriaco laudat plurimum, totus ordo Fratrum Humiliatorum.

Redeunt interea Sylvanectensis & Andegavensis Episcopi, referuntque Hugonem Lingonensem, dum criminum suorum discussionem & conscientiam timuit, aufugisse. *Tunc ex ipsius Papæ præscripto lectæ sunt sententiæ super hujusmodi re promulgatæ ab orthodoxis Patribus, sicque ab universi Concilii judicio excommunicationis & degradationis est pœna damnatus.* Etiam à propriis Advocatis Hugone Vesontionensi & Halinardo Metropolita Lugdunensi. Et quidem Hugo tunc palam confessus est sese, dum cœptam heri Apologiam in Halinardum transtulit, à Divina vindicta fuisse compulsum ad silentium, suamque à præsentibus Sancti Remigii Reliquiis linguam alligatam. Et de celato huc usque miraculo veniam supplicavit. Ad quæ compunctus in lacrymas Leo Pontifex: *Adhuc vivit beatus Remigius.* Nempe qui adhuc mortalis blasphemum disputatorem Arianum obmutire jusserat, Christo Domino sociatus eadem pœna percussit iniquæ causæ defensorem.

Causæ hujus successum habemus in Chronico Sancti Benigni Divionensis: *Robertus Francorum Rex in Lamberti Lingonensis Episcopi defuncti locum substituit Richardum, Clericum litteris optimè eruditum,* A. 1031. *& bonis moribus ornatum, tamen contra voluntatem totius Cleri & Populi. Quapropter post quinque menses adepti Episcopatus, captus, ac pulsus civitate, non multis post diebus veneno vitam finivit. Rex autem consiliis Reginæ ad iram animatus, iterum dedit Episcopatum cuidam Clerico Carnutensis Ecclesiæ. Hugo hic erat dictus, fuissetque utile vas in domo Dei, si juvenilia desideria evitare, & superbiam calcare curasset. Sed is adjecta crudelitate, eundo per fas & nefas, ad ultimum postquam decem & octo per annos Lingonicum tribulavit Clerum & populum, pulsus à sede est judicio Domini Leonis noni Papæ in Concilio habito Remis.* Hugo igitur Simoniaca Regis nominatione fuerat intrusus in Episcopatum, cæterorumque à Petro Cardinali memoratorum criminum omninò reus. Pergit laudatum Chronicon: *Leo Papa*, Remis in Italiam regressus, *habuit Concilium in urbe Roma, in quo adfuit Halinardus Lugdunensis Archie-* A. 1046. *piscopus, indeque iterum Galliam properanti comes individuus extitit. Veniens verò ad civitatem Lingonas ordinavit ibi in præsentia Papæ Dominum Arduinum pro Hugone, qui fuerat ejectus.* Et Halinardus & Dominus Papa erant Monachi Benedictini, ideoque hic illum apud se continuò detinuit, præsertim post Petri Cardinalis mortem, de qua Chronicon Sancti Petri vivi: *Papa Leo venit Lingonas civitatem, ubi ordinavit Frotmondum Trecorum Pontificem, ibique obiit Petrus Diaconus ejus, sepultusque est in Capitulo Sancti Mammetis.* Factum id est in reditu ex Remensi Synodo ad urbem. Prosequitur Sancti Benigni Chronicon: *Dominus Apostolicus, è Calabria regressus, quoniam ad colloquium Imperatoris, qui tum fortè erat in finibus Hungariæ, properabat, jussit Halinardum Romæ residere, donec ipse rediret. Erat in ejus comitatu dictus Lingonensis Episcopus Hugo. Is pœnitens eorum, quæ haud cæcus egerat, Dominum expetiit Papam, ut de commissis modum pœnitentiæ & absolutionem delictorum imploraret. Ipse verò Apostolicus, sicut erat misericors & benignus animo, ut vidit eum verè pœnitentem & afflictum, condolens ei statim indulsit, dicens ad pœnitentiam sufficere ea quæ passus fuerat. Abeuntem quoque post absolutionem delictorum muneravit amplissimè, dans insuper licentiam recipiendi Episcopatus.* Ejusdem Hugonis meminit in Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. *Hugo Gilduini, Britilii in Belluacensi agro Comitis, filius erat, qui posteà à Leone nono in Remensi Concilio est depositus. Frater fuit Valeramni, qui in bello apud Bar castrum in genicula vulneratus, posteà Monachus fuit in Monasterio Sancti Vitoni, & Abbas post Richardum.* Et hinc à Leone Pontifice absolutus, & in integrum restitutus Hugo deinceps non cogitavit de Episcopatu, sed Virdunum ad Fratrem Valeramnum abiit, sub ipso Abbate professus est Monachum, contra Berengarium edidit insigne opusculum, jejuniis & aliis vitæ Monasticæ austeritatibus diluit peccata sua, & tandem septima die Februarii abiit ad Christum Dominum, publicis Sanctorum tabulis apud quasdam Ecclesias adscriptus.

Exinde Josfridus, Constantiensis in Normandia Episcopus, *confessus est, se ignorante, à quodam fratre suo emptum sibi fuisse Episcopatum, quod cum rescisset, ne contra fas ordinationem illam susciperet, voluisse aufugere, sed ab eodem violenter captum, Episcopali contra suam voluntatem dignitate esse donatum. Quod Sacramento comprobare jussus, nec renuens, sic judicatus est Simoniacæ Hæresis non incurrisse facinus.* Commissa enim per Consanguineos Simonia, licet ignorantem ac dissimulantem gravet, nequaquam tamen gravare possit invitum ac viriliter repugnantem. Josfridum hunc malè omittunt, & cum Gaufredo confundunt in Constantiensium Episcoporum Catalogo fratres Sammartani.

Post hæc Pudicus Namnetensis Episcopus *Confessus est genitorem suum fuisse Episcopum civitatis, & in ejus vita donum Episcopii se percepisse, illique mortuo subrogatum per largitionem pecuniæ. Quapropter judicio Synodi, sublato annulo & Pastorali Pedo, privatus est Pontificali Ministerio, condonato ei, interventientibus Episcopis, tantummodo Presbyteratus officio.* Quod enim degradato ob crimen Episcopo non nisi per dispensatricem contra Canones gratiam relinqui possit Presbyteratus, pluribus ostensum est ad Canones Chalcedo-

nen-

nenses. Degradato item Episcopo rectè eripiuntur baculus & annulus: hic enim spiritnale Episcopi cum Ecclesia coojugium, ille Pastoralem significat potestatem, quæ omnia per degradationem solvuntur. Intrusus per Simoniam Episcopus à sacris Canonibus, præsertim post Synodalem degradationem, judicatur nunquam fuisse Episcopus. Hinc Pudicus in Namnetensium Episcoporum Catalogo non reperitur scriptus. Quæstio est, Quomodo acta Synodalia hunc Pudicum appellent Episcopum Anglorum? Respondeo cum Nicolao Spelmanno & Michaele Alsoldo acta esse mutila. Omissum est nomen Anglicani Episcopi, qui fuit Dudue seu Dudocus Episcopus Wellensis. Etenim Rameiensis Monasterii fundatio laudat præsentem Synodum, & adjungit: *Ad Remense Concilium missi fuerunt honorabiliter à Rege Eduardo Duduc Episcopus Wellensis, & Alfuvinus Ramesiæ, & Wulfricus de Sancto Augustino Abbates, Decreta Christianitatis, quæ ibi à sanctis Patribus statuebantur, relaturi.*

A. 1049. Præsentes Metropolitas percunctatus est tunc Pontifex, An nullus ipsis alius Suffraganeus esset de Simoniaca intrusione suspectus? Et cuncti responderunt non esse. Ita ad Episcopos & Abbates, qui malæ conscientiæ timoribus pressi Regem ad bellum sequi & pugnare, quam Ecclesiasticæ disciplinæ causas tractare cum Pontifice & promovere, suarumque actionum rationes reddere maluerant, processum est, & ipsorum quidam sunt excommunicati, nominatim Archiepiscopus Senonensis, de quo in Sancti Petri vivi Chronico Clarius Monachus: *Obiit Leotbericus Archiepiscopus, & Gelduinus in sede sublimatur, non electione Cleri & Populi, sed muneribus. Dominum verò Mainardum, Clericum prudentissimum, ipsius Ecclesiæ Thesaurarium, virum nobilissimum, in ipsa urbe majorem & primum, omnis Populus à minimo usque ad majorem quærebant in Episcopum, sed vicit potentia Regis. Qui Gelduinus apud Parisium suscepta benedictione Pontificatur, nullo modò Senonas civitatem intrare potuit, resistentibus Odone Comite, Daimberto Vice-Comite, & patre ejus Mainardo, & cæteris Proceribus. Eodem igitur anno Rex copiosum exercitum applicuit Senonis.* Senonenses crudele bellum pati, quam Canonica electione privari & Simoniacum sustinere Episcopum maluerunt.

A. 1032. Pergit Chronicon: *Wirpivit Odo Comes Regi Henrico medietatem urbis Senonicæ, & Gelduinus receptus est in Sede, in qua nondum fuerat, resistentibus pluribus.* Biennio duravit bellum, tandemque majori Regis potentia fracti Senonenses, improbum Ecclesiarum ac Monasteriorum laceratorem Episcopum

A. 1034. recipere, & Carnutensium Comes Odo mediam civitatem Wirpire in factæ injuriæ redemptionem, seu læso Regi dimittere sunt coacti. Verùm iniquam justi Populi afflictionem solatus est Leo nonus, de quo laudatum Chronicon: *Post hæc Gelduinus, peractis in Episcopatu decem & octo annis, projectus est de Pontificatu, à Leone Papa & Henrico Rege, gaudentibus Clericis, & lætante Populo. Cui successit Mainardus Trecacensis*

A. 1056. *Episcopus. Posteà ipso Gelduino reclamante se injustè depositum, & Mainardum inthronizatum, auctoritate Papæ Leonis convocati, & in Concilio dijudicati, amisit uterque donum curæ Pastoralis. Posteà verò propter utilitatem tam Ecclesiæ Senonensis, quam totius Patriæ circumjacentis, totius Concilii concordante consensu, Mainardus est restitutus: Gelduinus autem pro sua miserabili vita dejectus, omni honore est privatus. Reversus namque à Roma Rudolphum Comitem adiit, & Castella, quæ ex paterno jure contingebant, ut adjuvaret, dedit, sicque se ab omni honore expulit.* Mainardus ergo, Daimberti Senonensis Vice-Comitis Germanus, post intrusum Gelduinum, factus fuerat Episcopus Trecensis. Gelduinus autem, & adversus suam degradationem, & adversus Mainardi promotionem iterato audiri voluit; auditus fuit Romæ, & uterque Synodaliter dejectus. Attamen ob publicas rationes eadem Synodus Mainardum dispensatoriè reparavit. Porrò Gelduini, anno post millesimum trigesimo secundo per Henricum primum Regem facta, promotio suadet Robertum Regem, Henrici Patrem, anno trigesimo primo obiisse. Quod ipsum affirmant breve Chronicon Sancti Dionysii Parisiensis, & Chronicon Sancti Medardi Suessionensis. Obstat tamen Sancti Benigni Divionensis Chronicon, affirmans Henricum, quem anno vigesimo octavo ejusdem sæculi fuisse à Guidone Remensi Archiepiscopo coronatum fatetur laudatum Sancti Dionysii Chronicon, patri Roberto ad sex annos conregnasse. Hinc aliqui volunt Robertum vixisse usque ad annum trigesimum tertium. Rex non est hujus loci.

Eadem sententia fuit lata in Drogonem Belluacensem Episcopum, cujus singulatim excessus necdum inveni. Latam fuisse etiam in Fulconem Ambianensem Episcopum asserunt acta Synodalia; sed aliud affirmat Ariulphus Monachus in Chronico Sancti Richarii Centulensis: *Fulco Ambianensis Episcopus in Remensi Concilio à beato* Lib. 4. c. 36. *Papa Leone nono excommunicatus fuisset, nisi Reverendissimus vir Gervinus Centulensis Abbas accuratè & prudenter pro illo intervenire studuisset.* Intentatæ autem excommunicationis causa fuit non sola absentia à Synodo, sed & indigna Episcopo vanitas, ex qua *Fulco non animarum saluti, sed volucrum captioni studebant, & venatui ferarum.* Eam quippè vanitatem non solùm in Episcopo, sed & in inferiori Clerico esse intolerabilem abominationem dixit etiam apud Ditmarum Mersebergensem Episcopum Arnulphus Episcopus Lib. 6. Halberstadiensis. Et hinc de hac nostra Synodo scribit Siffridus Presbyter Misnensis: *Leo Papa constituit, ne Sacerdotes aut Monachi canes* A. 1049. *aut aves ad venandum sequerentur, neve turpia lucra sectarentur.* Et certe vitium istud tunc in Galliæ, Germaniæ, atque Italiæ Episcopis fuisse acriter grassatum, possit facilè ostendi. Et quia laudati Decreti prior pars non repetitur in nostris Canonibus aut Synodalibus Actis, lucet ipsa esse decurtata.

Eadem hæc Sessio ob factam à Synodo fugam excommunicavit, & Romam ad ipsius causas discutiendas evocavit Renoldum Sancti Medardi Suessionensis Abbatem, de quo Chronicon A. 1049.

ejusdem

eiusdem Monasterii: *Renoldus Abbas Ecclesiæ beati Medardi, quia absque voluntate & licentia Regis Henrici Romæ vocatus abiit, Abbas esse desiit.* Francorum, aliorumque, licet jam Christianorum, Barbarorum Regum mala & pavida conscientia Romano, quod lacerarant, Imperio intulit cum pluribus aliis & hanc calamitatem, de qua ad Marim Persarum Episcopum, Ecclesiasticas Cyrilli Alexandrini & Joannis Patriarchæ Antiocheni lites deplorans, olim scripsit Ibas Metropolita Edessenus: *Non audebat aliquis de civitate ad civitatem, aut ad Provinciam de Provincia proficisci, sed tanquam inimicum suum unusquisque proximum suum persequebatur.* Quod dicti Reges etiam Sedem Apostolicam ac ejus Patriarchales Synodos accedi sine sua licentia vetuerint, affirmat Sanctus Avitus Viennensis Archiapiscopus, & multa exempla docuerunt. Quomodo Israeliticas tribus, quas à Regio Davidis Throno lacerarat, etiam à Hierosolymitani Templi accessu prohibuit Rex Hieroboam, metuens ne hoc illas legitimo suo Domino tandem redderet, ita istud ipsum sibi ac suis Populis Barbari Reges à Romana Ecclesia timuerunt. Est miseranda Ecclesiasticæ Hierarchiæ servitus, quam nonnisi cæcus error inter Ecclesiæ aut Regni libertates possit numerare. Est una ex his Ecclesiasticæ libertatis injuriis, & Barbarorum consuetudinibus, pro quibus exstirpandis sanguinem suum fudit gloriosus Martyr Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis. Eandem ob causam Renoldus, ab Henrico primo Francorum Rege extrusus dignitate, esse Abbas desiit, atque ita omnia sua Abbatis priora delicta per solidam, uti speramus, pœnitentiam expurgavit.

Ab hac item Sessione *excommunicatus est Sancti Jacobi Archiepiscopus Gallicienfis, quia contra fas sibi vindicaret culmen Apostolici nominis.* Antiqua Romani Imperii notitia Hispaniæ assignat septem Provincias: Bæticam, Lusitaniam, Gallæciam, Tarraconensem, Carthaginensem, Tingitanam, ac Insulas Baleares. Solæ quinque priores erant intra Hispaniam. Hinc quædam Romanorum Pontificum ad Hispaniarum Ecclesias ac Antistites Epistolæ ipsis solis inscribuntur. Lusitaniæ Metropolis fuit Brachara, seu Augusta Bracharorum, inter cujus Suffraganeas civitates fuit Iria, quæ inter sua oppida & castra habebat hodiernam civitatem Compostellanam. Ita fuit usque ad Carolum Magnum Imperatorem, & Alphonsum Castum Hispaniarum Regem, de quibus in suo Chronico Lucas Tu-
An. 828. densis: *Limina beati Jacobi cum per devia Alavæ veniens Christianissimus Carolus, gratia visitarei orandi, saniori ejus consilio Rex Aldephonsus Iriam civitatem destruxit, & Sancti Jacobi Apostoli Ecclesiam, quam ipse construxerat, reverendi Patris Leonis tertii Romani Pontificis assensu, Metropolitano sublimavit honore.* Et infrà. *Carolus cum Rege Aldelphonso amicitiam fecit, orationis etiam gratia Ecclesias Sancti Salvatoris & Sancti Jacobi visitavit, & à glorioso Papa Joanne obtinuit, ut utraque Ecclesia Metropolitano privilegio frueretur.* Sancti Salvatoris Ecclesia est Ecclesia civitatis Ovetensis. Joannes ille est Joannes Papa octavus, à quo utramque Ecclesiam rectè scribit factam Metropoliticam, verùm circa Carolum Magnum, Carolum Calvum, & Carolum Martellum, nec non & coætaneos ipsis Pontifices miserè hallucinatur: Carolum Martellum fecit Caroli Calvi Successorem. *Corpus Sancti Jacobi, Zebedei filii,* An. 837.
inquit Luitprando adscriptum Chronicon, *quod ubinam tumulatum jaceret, multos annos penitùs ignorabatur, à Theodomiro Iriensi Pontifice divinitùs patefit.* Ei solemnem Ecclesiam exstruxit Rex Alphonsus, ipsamque cum plurimis Episcopis Turpinus Archiepiscopus Remensis, Caroli Magni comes consecravit, hæc scribens de semetipso: *Ego Turpinus Remensis Archiepiscopus* Ep. 19.
beati Jacobi Basilicam & Altare cum quadraginta Episcopis, Caroli rogatu, Calendis Junii, honorificè dedicavi. Et subjugavit Rex eidem Ecclesiæ totam terram Hispanicam & Gallæcianam, deditque ei in dote præcipiens, ut unusquisque Possessor domus totius Hispaniæ & Gallæciæ quatuor nummos annuatim ex debito daret, & ab omni servitute, Rege præcipiente, liberi essent. Et constituitur die illo, ut Ecclesia illa ampliùs vocitetur Sedes Apostolica, eo quod ibi Jacobus Apostolus requiescat, & in ea Episcoporum totius Hispaniæ crebrò Concilia teneantur, & Episcopales virgæ & Regales Coronæ per manus Episcopi ejusdem urbis ad decus Apostoli Domini præbeantur. Et si fides in aliis urbibus, peccatis populorum exigentibus, vel Dominica præcepta defecerint; ibi Concilio ejusdem Episcopi reconcilientur. Et meritò in illa Ecclesia venerabili fides reconciliari & stabiliri decernitur. Et sicut per beatum Joannem Evangelistam, beati Jacobi fratrem, in Orientali parte apud Ephesum Christi fides & Apostolica sedes instituitur, sic per beatum Jacobum Apostolum in Occidentali parte Regni Dei apud Galliciam fides eadem & Apostolica sedes constituitur. Hæ sunt procul dubio sedes, Ephesus scilicet, quæ est ad dexteram in Regno terreno Christi, & Compostella quæ est ad sinistram. Quæ videlicet sedes his duobus fratribus, filiis Zebedei, in divisione Provinciarum contigerunt, quia ipsi petierant à Domino, ut unus ad dexteram in Regno ejus sederet, & alius ad lævam. Tres Apostolicas sedes principales præ omnibus sedibus in orbe meritò Religio Christiana venerari præcipuè consuevit: Romanam scilicet, & Gallicianam, & Ephesinam. Jacobum Apostolum fratre suo Joanne asseverat majorem, ideoque & Compostellanam Ecclesiam esse Ephesina eminentiorem. Etiam de Constantiensi seu Salaminensi apud Cyprios, quam Antiocheno Patriarchatui per Apostolicos & Nicænos Canones semper subfuisse constat, Metropoli scribit in Collectaneis Theodorus Lector: *Reliquiæ Barnabæ Apostoli inventæ sunt in Cypro sub arbore cerasa, habentes sub pectore Evangelium Matthæi, manu propria ipsius Barnabæ scriptum, qua occasione Cyprii victores evaserunt, ut Metropolis ipsorum liberum habeat Episcopatum, nec Antiocheni Episcopi jurisdictioni subsit.* Rebellem suam, ex Arianarum contentionum occasione cæpta, à Patriar- Lib. 2.
chico Antiochenæ Ecclesiæ jugo exemptionem conati quidem sunt acerrimè in Ephesina Synodo defendere Cypriorum Episcopi, verùm non potuerunt evincere. Plenas eis vires

subministravit repertum Sancti Barnabæ Corpus. Exindè elamarunt non minus sibi quam Antiochenis esse Apostolicam Ecclesiam, ideoque ab omni Patriarchico jure se palam immunes. Licet non Apostolicæ sedis dignitatem ac titulum, plenam tamen Autocephaliam exindè obtinuerunt. Ex quo Sancti Andreæ Apostoli Reliquias Constantinopolim ex Achaja transtulit Imperator Constantius, etiam istius civitatis Episcopus de Patriarchali gloria & Apostolica sede cogitare cœpit, multoque fuco nugas ista armare. Hierosolymæ Episcopus, ob insessam suam à Sancto Jacobo Apostolo sedem, non solummodo plenam à Patriarchica Antiochenæ Ecclesiæ potestate libertatem extorsit à Chalcedonensi Synodo, sed & varias Provincias, nomenque & jam Throni Apostolici ac veri Patriarchæ. Proprium item Metropolitam Cæsareensem sibi subjecit. Et ad Venetorum urbem, Sancti Marci corpus habentem, exclamat Sanctus Petrus Damiani: *Gaude, & exultans in Domino plaude Venetia, quia per illud pretiosi Thesauri talentum facta es superni Regis Ærarium, & dum in tuo gremio virum Apostolicæ gratiæ suscepisti, & ipsa quodammodò Sedes Apostolica fieri meruisti.*
Ser. 16. Eodem fuco Theodomirus Iriensis Episcopus sedem suam Iria Compostellam transtulit, Bracharensis Metropoliticam, ac Toleranæ Ecclesiæ Primatialem dignitatem, Regumque coronandorum & omnium per Hispaniam Episcoporum consecrandorum auctoritatem invadere conatus, sesesque ostentare secundæ Apostolicæ Sedis Patriarcham. Ridenda est hæc fabula: istius interim sæculi ignorantia ejusmodi fabulas dilexit. Verùm longè aliter scribit in Hispaniæ Chronico vir eruditus Joannes Vezæus: *Compostella primum villa, deindè municipium, postremò civitas Episcopali sede nobilis, ut ait Paschalis Pontifex in diplomate, quo illam Ecclesiam Pallii honore donat, Compostellanus Episcopus, Iriensi mutata sede, sed retento nomine dictus est Iriensis à tempore Alphonsi Casti, quo tempore sanctissimum beati Apostoli Corpus Theodomiro Iriensi Episcopo, sanctissimæ vitæ viro, revelatum est, usque ad Alphonsum*
Fol. 500. *sextum*. *Cujus tempore Urbanus Papa secundus precibus Dalmachii, ex Cluniacensi Monacho Iriensis Episcopi, & sedem & omnia quæcumque Iriensis Ecclesiæ fuerant, Compostellam transtulit, & Compostellanum deinceps appellari, non Iriensem Episcopum jussit. Præterea Compostellanam Ecclesiam hac prærogativa donavit, ut quæ ad illud usque tempus Bracharensem Archiepiscopum agnoverat, nulli in posterum, præterquam Romano Pontifici, Metropolitano subesset Episcopo. Quæ omnia successor ipsius Paschalis, qui Cardinalis adhuc fuerat Legatus in Hispania, paulò post confirmavit, simulque illud adjecit, ut Cardinales in Ecclesia Compostellana crearentur. Postea quoque Præsulem Compostellanum Pallii honore cumulavit. Postremò Calixtus secundus Compostellanam Ecclesiam Metropolitana dignitate sublimavit, & in eam omnia Emeritensis Ecclesiæ jura transtulit, omnesque illius Suffraganeos Compostellano Archiepiscopo parere jussit. Id quod fecit adductus tum singulari sua in beatum Jacobum & Compostellanam Ecclesiam pietate, præsertim quod in ea frater ipsius Raymondus Tolosæ Comes, Alphonsi septimi Pater, sepultus esset; tum precibus ipsius Alphonsi Hispaniæ Imperatoris, cujus ipse patruus erat, & olim puerum in ea Ecclesia sacro Baptismi lavacro tinxerat, atque in Regem unxerat. Nec his contentus, Domino Didaco Compostellano Archiepiscopo vices suas in Bracharensi & Emeritensi Provincia commisit. Hæc eo accuratius ex Historia Compostellana collegi, in qua & Apostolicæ de iis rebus litteræ descriptæ sunt, quod quæ hactenus super hac re vulgò prodita leguntur, non satis mihi videantur auctoritatis habere*. Eadem inferius repetit & confirmat, asserens Iriensem dumtaxat Provincialem Cathedram à Leone tertio ad Caroli Magni preces translatam fuisse Compostellam, ita tamen ut ejus Antistes Iriensis Episcopi titulum retineret. Quæ omnia etiam firmat gravis Hispanicarum rerum scriptor Joannes Mariana. Quare quidquid Turpinus deprædicat, vel fabula est, vel humana præsumptio ac laicum attentatum. Uti ad suspectos Aquitanos sibi alligandos Primatum Bituricensem nuper erexerat Carolus Magnus, ita ex ejus nunc consilio ad molliter à Saracenis alienandos & sibi conciliandos Hispaniæ populos statuere novum hunc Primatum & Apostolicam Sedem conatus videtur Rex Alphonsus. Fidelium enim animarum sub uno Primate Episcopo unionem ad continendos in Officio populos esse cuncto sui gladii metu vinculum potentius Reges semper judicarunt. Hinc etiam Cantuariensem in Anglia Primatum induxit, aut certè firmavit Guilielmus Rex Conquæstor. Verùm Ecclesiasticas Primatiæ Metropoles aut Cathedras à Regibus institui numquam permisit Romana Ecclesia, ideoque omnes istud Alphonsi & Caroli de Compostellano Primatu attentatum Leo nonus cassavit. Quod nempe exstinctas istas jam pridem nugas nescio quis posterior Rex aut Episcopus circa hujus Synodi tempora resuscitasset. Et meritò hæc cassata sunt. Quod enim non cujusvis, sed solius Petri Apostoli Episcopalis infessio faciat sedem veraciter Apostolicam, ideoque solas tres esse germanè Apostolicas Sedes, est alibi abundè ostensum. Longè minus defuncti Apostoli Reliquiæ habent istam virtutem. Adversus Sancti Jacobi Episcopum statuit Leo istud ipsum pro Ecclesia Toletana, quod adversus Gummiranum in Byzacio Episcopum, similia ex nescio quo fuco prætendentem, posteà statuit pro Ecclesia Carthaginensi: *Sine dubio post* Epist. 4.
Romanum Pontificem primus Archiepiscopus, & totius Africæ maximus Metropolitanus est Carthaginensis Episcopus, nec pro aliquo Episcopo in tota Africa potest perdere privilegium semel susceptum à sancta Romana & Apostolica Sede, sed obtinebit illud usque in finem sæculi, & donec in ipsa invocabitur nomen Domini nostri Jesu Christi, sive deserta jaceat Carthago, sive resurgat aliquando. Quod istud ad Toletani Primatis preces statuerit Leo, lucet ex Urbani secundi vita in libro Pontificali. *Urbanus Pontifex Ecclesiæ Toletanæ Primatum concessit.* Seu potiùs jam pridem à variis Hispaniæ A. 1093.
Synodis erectum, ac à Leone nono adversus Galliciensis Episcopi attentata restitutum confirmavit. Quod nempe isti restitutioni Gallicienses Epi-

Episcopi noluissent acquiescere. Confirmatum fuisse ad Regias preces scribit Bertholdus Constantiensis, ipsumque Urbani diploma exstat apud Rodericum Archiepiscopum Toletanum. Et hinc ad hasce de prioratu ambitiosas quæstiones extinguendas, Compostellanam Ecclesiam à sui Metropolitæ potestate exemit idem Urbanus, Pallio donavit Paschalis secundus, ac plenè tandem Metropoliticam fecit Calixtus secundus. Emerita Augusta, ab emeritis Augusti Imperatoris militibus sic dicta, est antiqua Romanæ Lusitaniæ Metropolis, olim habens duodecim civitates Suffraganeas, verùm tunc per Saracenos, uti etiamnum hodiè, redacta in ruinas: Hinc ejus Metropoliticam dignitatem fuisse à Calixto secundo plenè transcriptam in Ecclesiam Compostellanam, testatur etiam Innocentius tertius in famosis de hac re litteris ad Petrum hujus Metropolitam. Hocce honore esse deinceps contenti, Primatusque rapinam & ambitum deponere jussi sunt Episcopi Jacobenses. Solas tres, quod aliæ sub Saracenis gemerent, Suffraganeas civitates, videlicet Conimbricensem, Salamanticensem, & Abulensem expressit in suo diplomate Calixtus, atque ita de aliis tribus, Lamecensi, Vicensi, & Egitaniensi, quæ tandem à Saraceno jugo liberatæ receperunt Episcopos, quæstionem reliquit, statimque de illis Bracharensis Archiepiscopus cœpit adversus Compostellanum, eas invadentem, acriter digladiari. Prætendit & civitatem Conimbricensem, affirmans ipsam olim non fuisse in Lusitania, & sibi nuper adscriptam à Paschali secundo. Fuit lis longa & dura, ideoque plurimarum ejusmodi contentionum eruditus ac felix diremptor Innocentius tertius, Martinum Bracharensem & Petrum Compostellanum Archiepiscopum evocavit Romam, audivit utrinsque rationes, controversas civitates divisit, Compostellanæ Lamecensem ac Egitaniensem, sedi autem Bracharensi adscribens Episcopatum Vicensem & Conimbricensem, atque ita compósuit pacem. Conimbricensis semper palam spectarat ad Emeritensem, verùm quod Iriensis Episcopatus fuisset Bracharensi subtractus, prudentissimus Pontifex judicavit civitatem civitate compensandam. Et huic quidem sententiæ Petrus omninò acquievit, verùm de retinendo aut recuperando totius Hispaniæ Primatu spem videtur non deposuisse. Hinc enim statim in ipso suæ promotionis exordio Rodericus Toletanus Archiepiscopus eundem Primatum sibi ac suæ Ecclesiæ supplicavit confirmari, confirmavitque laudatus Innocentius, & quidem ad exemplar Urbani secundi, Gelasii secundi, Calixti secundi, Honorii secundi, Eugenii tertii, Adriani quarti, Alexandri primi, secundi, & tertii, Urbani tertii & Cœlestini tertii. Quæ toties iterata confirmatio ostendit Toletanum sibi assiduè timuisse à Compostellano, & forsan eum ipso dimicasse. Alexandri secundi, ac præsertim Alexandri primi nomen in hoc diploma irrepserunt. Etenim Toletana Ecclesia, per Gothorum Reges primum exaltata, adeò olim non fuit Primatialis, ut nequidem Metropolitana fuerit, sed Suffraganea dumtaxat Parochia Metropolios Carthaginensis. Quomodo igitur Doctissimus Pontifex ejus Primatum dicat esse ab Alexandro primo? Et ipsum post Saracenorum tempora primus confirmavit Urbanus secundus. Exstat & alia laudati Innocentii ad laudatum Rodericum Epistola: *Quod petitiones, quas obtulisti nobis super negotio Primatiæ, necdum admisimus, non ex duritia, sed ex providentia noveris processisse, cum & in his & in aliis opportuno tempore te velimus, quantum in Domino possumus, exaudire. Sed cum ex Saracenorum incursu grave nunc timeatur Hispaniæ dispendium imminere, non oportet occasione hujusmodi Primatiæ aliud in Hispania scandalum modo suscitare.* Lib. 1. Ep. 57.
Promittit suo tempore justitiam judicare. Nempe Primatias omnes odisse tunc meritò cœperat Romana Ecclesia, suaviterque, uti & paulatim factum, malebat extinctas. Earum hodiè soli tituli restant Ecclesiis. Ex istis interim vides Compostellanum Episcopum Toletano dudum recalcitrasse.

Lib. 1. Ep. 5. (margin beside "Gelasii secundi … Honorii secundi")

CAPUT IV.

Exponuntur alia Synodi Acta.

Rem memorabilem scribit in suo ad Sanctum Richarium Centulensis Cœnobii Chronico Monachus Ariulphus: *Gervino Abbati erat in convertendis atque salvandis peccatorum animabus tanta curæ instantia, ut peccaminum fasce oppressis mirabiliter compatiens & concurrens, videretur illius spiritu gubernari qui dixit*, FILIOLI MEI QUOS ITERUM PARTURIO. *Non solum verò hujus nostratis Patriæ, si quos cognovisset, homines sceleſtos corrigebat, sed etiam Neustriam & Flandriam, Halliam quoque & Aquitaniam, nec non Hungariam, pia girans sedulitate, criminosorumque confessiones acceptans, & saluberrimis monitis eorum vitam in melius commutans, Evangelistæ & Apostoli opus absque nomine perexplebat. Illud Dominicum in se cunctis pertendens Edictum:* POSUI TE IN LUCEM GENTIUM, UT SIS IN SALUTEM. *Vidimus persæpè, cum esset in Centulo apud gloriosum Confessorem Richarium, totius diei spatium in conclavi absque omni corporali edulio illum peregisse, dum aliis recedentibus, alii succedentibus, qui animæ cura indigebant, & quorum salutem quærebat, delectabatur ut cœlestis Archiater infirmis eorum animabus medeti. Erat enim super hoc officio deputata ei cellula, quam fratres Confessionem vocabant, in qua per Dei gratiam in se habitantem idem vir beatus multorum hominum enormitate scelerum devias per confessionis humilitatem, & suæ precis interventionem Divinæ misericordiæ restituit animas, sicque revera effici meruit, cui Divinus sermo competenter diceret:* SI FECERIS DIGNUM EX INDIGNO, QUASI OS MEUM ERIS. Lib. 4. cap. 27.

Sed quod unquam bonum non secuta est, ac æmulata invidia? Nam Clerici multi, quorum prob dolor studium existebat melioribus invidere, non con-

considerantes, quia lege non stringitur Sancti Spiritus donum, nostrum Equitium verbis venenatis carpebant, cur absque Apostolica licentia homo non Episcopus prædicare auderet, & peccatorum confessiones seu conversiones cur præsumptor non sui officii inquireret, oblatrantes. Hoc nequam rumore aliquorum animos corrumpentes, id tandem peregerunt, ut Papæ Romani auribus hæc hominis Dei gesta insonarent. Qui cum bonitatis ejus ignarus voces detrahentium dijudicare nequiret, dedit suæ auctoritatis præcepto mandatum, ut homo, quem temerarium fama ferebat, ad Sedem Apostolicam vocaretur, suæ præsumptionis, ut dicebant, rationem Papæ daturus.

Gervinus itaque Edicto Papæ accitus, ovans expetit Romam, supernum sibi non defuturum juvamen confisus. Et ubi à Papa potuit conspici, illico Reverendissimæ vitæ virum ipsa vultus habitudine contuens ipse Papa ipsam, quæ in illo habitabat, magnificè veneratus est Divinitatis præsentiam. Denique venienti assurgit, satisque humiliter pacis osculum ei præbuit, dein jubet secum residere, & ut ei solitum erat, cælestia coram eo verba tractare. Sanè cum ei relationem prælibatæ detractionis intimasset, Gervinus proponit scripturarum exempla, quæ præcipiebant eos qui ducuntur ad mortem, liberare ne cesses. Item Jacobus Apostolus dicit: Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi. Quoniam quidem ergo, ait, Domine mi Papa, meæ humilitati boni scientiam præstitit misericors Deus, jubet ipse ut commissam verbi scientiam subtrahens cum pigritante servo damnationem incurram pro non dispensata pecunia? Simul & considerari decet quod Jacobus item Apostolus ait: Si quis converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum. Si igitur peccatores convertens, non tantùm illorum animas salvo, sed & pro impensa charitate mea quoque peccata diluo, videntur an talis operatio sit cohibenda à summo Pastore, ut scilicet non sit copia cuilibet devoto charitatis exequendæ. Ille igitur verè Apostolicus Pontifex Leo, qui bona non arcere, sed semper augmentare cuperet, tam utilem & tam proficuam intentionis rationem audiens, lætior efficitur. Et quia Ambianorum Præsulem tunc temporis Fulconem, non animarum saluti, sed volucrum captioni & ferarum venatui studere compererat, tali authoritate roborat venerandum Abbatem, his verbis eum confirmans: Nequaquam, amantissime frater, ob invidorum susurria vel detractiones tantam pereuntium animarum consolationem deinceps refugies operari, quo & Dominicæ vineæ fructus te cultore accrescat, & te pro impensis laboribus Christi Domini gratia comitetur, absque dubio æterna mercede quandoque munerandum. Ecce authoritate Domini nostri, & beati Petri Apostoli, ac nostra non solùm authoritate, sed etiam deprecatione concedimus & imperamus, te in recipiendis scelestorum confessionibus, & tradenda pœnitentia, nostri officii participium tenere, ut quæ ligaveris Domini Christi authoritate, ligata, & quæ solveris ejusdem Domini miseratione, sint soluta. Hæc dicens Sanctus Papa, simul & sandalia offert, jubens ut his Gervinus utatur, ut qui prædicationis exercebat studium, Prædicatoris insignibus ornaretur. Venerabilis tamen Abbas, custos veræ humilitatis, eadem ornamenta recusavit; dicens sibi sufficere solam Apostolicæ licentiæ authoritatem ad exercendam circa infirmas animas divini Verbi stipem. Multimodo igitur Pontificis favore auctus regreditur, & cæptum Domini opus, quo liberius, eo meliùs ac latius reincipit exercere. Hæc quidem Romæ sunt acta, sed sunt & confirmata in præsenti Synodo. Quod enim Sanctus Gervinus hic Sancti Remigii corpus unà cum Pontifice solemniter deportarit, & quod ad ejus preces Fulco Ambianensis Episcopus damnationem evaserit, suprà nobis dixit laudatus Monachus Hariulphus.

Rectè item Gervinum vocat navum sui temporis Equitium. Etenim & Sanctus Equitius, Valeriæ Provinciæ Monachus & Abbas, per Ecclesias, castra, vicos, & domos discurrebat Evangelizans, multosque perducens ad pœnitentiam: Etiam ab æmulis Clericis fuit usurpati officii accusatus apud Pelagium secundum Pontificem, Romam ab ipso evocatus, absolutus per miracula, & in officio confirmatus. Rei seriem latè exponit in primo Dialogorum libro Sanctus Cap. 4.
Gregorius Magnus. Quod Evangelicum verbi ac Sacramenti ministerium Monachis frequenter inviderint Clerici, multo constat exemplo, verùm utroque hoc in casu seu invidia seu zelus non caruit fundamento. Quia enim ferat Episcopali delegatione destitutum Monachum vagari per Provincias & urbes, ubique Evangelizare, ac administrare etiam Pœnitentiæ Sacramentum, quæ omnia sine Episcopali authoritate nunquam vel Presbyteris licuisse, clamant omnes antiqui Canones & novi, perpetuaque traditio omnium Ecclesiarum? Fateor etiam in novo Testamento quem posse mitti immediatè à Deo: verùm periculosa est ista porta & suspecta, tritumque jampridem pallium omnium Hæresiarcharum. Quare venerabilis Gervini & Sancti Equitii Acta, quoniam probata per Sedem Apostolicam, veneranda à nobis sunt & admiranda, sed nullatenùs imitanda.

Aliam hac in Synodo tractatam causam adducit in opere de Normandiæ Ducibus Guilielmus Lib. 6. c. 15.
Monachus Gemeticensis: *In illo tempore Sanctus Leo Papa Gallias expetiit, Ecclesiam Sancti Remigii Remensis Archiepiscopi consecravit, ejusque corpus in Ecclesiam nuper dedicatam transtulit. Tunc Remis idem Papa grande Concilium tenuit, & desides Episcopos vel Abbates acriter redarguit, inter quos, ut dicunt, propter combustionem Ecclesiæ Ivoni dixit: Qua lege damnari debes, qui Matrem tuam cremare ausus es? Eloquens Ivo palam confessus est se quidem malum fecisse, ne deteriora fierent à scelerosis super filios Ecclesiæ: Denique pœnitentiam secundùm sagacis Papæ jussum accepit, ac de restituenda Sancti Gervasii Ecclesia operam adhibuit. Igitur Apuliam & indè Constantinopolim perrexit, & à divitibus cognatis & amicis suis simul multum pecuniæ congessit, denique Imperatoris de ligno Dominicæ Crucis carum munus deportavit. Reversus autem Sagium, Ecclesiam cæpit tam magnam ædificare, ut Successores ejus, Robertus, Gerardus, ac Serlo nequiverint eam per quadraginta annos consummare.* Azo ad decimi

Chri-

Christiani sæculi finem vigesimus octavus Sagiensis Episcopus civitatis suæ muros destruxit, ac ex eorum lapidibus Cathedralem Sancto Gervasio Martyri Ecclesiam extra civitatis limites ædificavit. Quartus ejus successor Ivo, Guilielmi Bellismensis, & Alenzonii Comitis, nec non Sagiensis Domini filius, & patrui sui Arnulphi, nequiter à sceleratis interfecti, in eadem dominia successor, ab iisdem sceleratis & ipsorum complicibus sustinuit dura bella privata, dirasque calamitates. Etenim invasam laudatam Basilicam, ut ex ipsa civitatem vexarent, incastel- Cap. 13. larunt, *Et sic de Domo orationis speluncam latronum, stabulumque fecerant equorum*. Hinc Ivo armata manu tentavit incastellatam Ecclesiam, captamque exussit. Videbat alia via civitatem suam à sceleratis prædonibus non posse liberari. Eum nihilominus de cremata Matre redarguit Leo Pontifex, compulitque ad pœnitentiam & restaurationem.

Matrimoniales variorum Comitum causas decidit eadem Synodus, adducoque unam, quæ tangit Balduinum Insulensem, cognomento Pium, Comitem Flandrensem. *Papa Leo*, inquiunt Acta Synodalia, *interdixit Balduino Comiti Flandrensi, ne filiam suam Guilielmo Normanno nuptui daret, & ille ne eam acciperet*. Hic est Guilielmus, qui postea factus est Rex Anglorum. Verùm neuter obedivit. Scribit enim Guilielmus Monachus Gemeticensis: *Jam Duce Gul-* L. 6. c. 21. *lielmo, juvenili robore vigente, transcensis annis adolescentiæ, cœperunt Optimates ejus de successione prolis cum eo attentius tractare. Audiens autem Balduinum Flandriæ Comitem habere quamdam filiam, Regali ex genere descendentem, Mathildim, corpore valdè elegantem, animoque liberalem, hanc suorum consultu missis Legatis à patre petiit uxorem. Ex cujus proposito animi Balduinus Satrapa admodum gavisus, non modo petitam dare decrevit, verùm etiam cum muneribus innumeris eam ad usque Oucense Castrum adduxit. Ubi Dux militum stipatus catervis advenit, illamque sibi jure conjugali desponsavit. Genuit autem ex ea filios quatuor, Robertum qui post eum Ducatum Nortmandiæ aliquamdiu tenuit, & Guilielmum, qui Regno Angliæ tredecim annis præfuit, & Richardum qui juvenis decessit, & Henricum qui fratribus tam Regi, quam Duci successit*. Genuit & quatuor filias. Omninò post præsentem Synodum fuit initum istud matrimonium, ideoque in Flandrorum Annalibus habitur Jacobus Mejerus factum fuisse anno post millesimum quadragesimn septimo. Errorem continent & hæc verba: *Tum Duci ab Malgero Rothomagensi Archiepiscopo, per iram & invidiam puto, fuerit interdictum propter nescio quam inter ipsum & Mathildim consanguinitatem, quam quidem consanguinitatem nusquam reperio*. Tametsi *Robertus Guaguinus, eumque secutus Polydorus Virgilius, Leonoram filiam Richardi secundi Nortmannorum Ducis, Comiti Flandriæ nupsisse tradant*. Guilielmus erat nepos Richardi secundi ex patre Roberto. Quod autem Juditham, suam ex Goisfredi Britannorum Comitis filia legitimam filiam, Balduino Barbaro, Insulensis patri, tradiderit Richardus, adeoque præsens Mathildis cum Guilielmo Conquæstore fuerit in tertio gradu cognata, testatur testis L. 4. c. 13. Authenticus, Guilielmus Gemeticensis. Addit A. 1027. Mathildis matrem fuisse Roberti Francorum Regis filiam, cui nomen fuisse Alam, seu Adelam, scribit Radulphus de Diceto. Pergit Gemeticensis: *Guilielmus Dux, dum à quibusdam Religiosis sæpius redargueretur, eo quod cognatam suam sibi in matrimonio copulasset, missis Legatis Romanum Papam super hac re consuluit. At ille sagaciter considerans, quod si divortium fieri juberet, fortè inter Flandrenses & Nortmannos gravè bellum exurgeret, maritum & conjugem à reatu absolvit, eisque pœnitentiam injunxit. Mandavit enim, ut ab eis duo Cœnobia conderentur, in quibus pro ipsis ab utroque sexu Deo sedulò preces offerrentur. Quod illi gratanter opere compleverunt*. Inter viros istos Religiosos Sanctum Lamfran- L. 6. c. 26. cum adhuc Monachum, istum autem Pontificem fuisse Nicolaum secundum, suprà audivimus à Milone Crispino & Chronico Monasterii Beccensis. Porrò apud Cadomum Guilielmus Monachorum, Mathildis fundavit Monialium Monasterium. Consonat Guilielmus Monachus Malmesberiensis. Malgerium Rothomagensem Archiepiscopum, Guilielmi Conquæstoris Patruum, ait fuisse litteratum, sed pro illustrium natalium conscientia Episcopalis professionis oblitum, deditum venationibus, & Ecclesiasticæ substantiæ profusorem, ideoque per Romanam Ecclesiam fuisse ab Archiepiscopali Pallio semper suspensum, atque agente proprio nepote Duce tandem degradatum, & adjungit: *Ferunt quidam arcanam fuisse depositionis causam. Mathildim, quam Guilielmus acceperat, proximam sibi sanguine fuisse. Id Christianæ fidei* Fol. 119. *zelo Malgerium non tulisse, sed in Nepotem & Comparem excommunicationis jaculum intentasse. Ita cum iræ adolescentis uxoriæ querelæ accederent, excogitatas occasiones, quibus peccati persecutor sede pelleretur. Sed postmodum provectioribus annis pro expiatione sceleris illum Sancto Stephano Cadomis ædificasse Monasterium, illam Beatæ Trinitati in eodem vico idem fecisse, utroque pro sexu suo personas inhabitantium eligente*. Istud sub Alexandri secundi, hoc sub Gregorii septimi Papatu fuisse plenè dotatum, docent dotationis diplomata, publicata per Lucam Dacherium in notis ad vitam Sancti Lanfranci.

Scitu dignum est, quod de Cadomensi ad Sanctum Stephanum Monasterio scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. *Guilielmus Rex* A. 1077. *in Monasterio Cadomensi, quod ipse in honore Beati Proto-martyris Stephani à fundamentis extruxerat, & multis bonis ditaverat, est sepultus. In cujus sepultura quoddam memorabile fertur contigisse. Cum enim expleta exequiarum solennitate, corpus ejus in loco ad hoc præparato esset condendum, quidam terribiliter accedens, Omnipotentis Dei nomine prætento, eum ibidem sepeliri prohibuit, dicens: Terra ista antiquo jure mihi competit, quam idem Rex, dum Monasterium construeret, violenter mihi abstulit, nec unquam pro ea satisfecit. Obstupuerunt omnes qui aderant, actum transitoriæ dominationis considerantes, ut Princeps potissimus, qui tam latè* domi-

dominatus fuerat vivus, locum corporis sui capacem sine querela & calumnia mortuus non haberet, Denique illa querela adeò omnes movit, ut prius vivo conquerenti pro voto satisfacerent, ac deindè exequias mortuo adimplerent. Et jure meritò. Etenim Justinianum Imperatorem, quod in construenda Sanctæ Sophiæ Constantinopolitana Patriarchali Basilica processerit longè aliter, in opere de ista structura rectè laodat Auctor incognitus, Latinè redditus per fratrem Franciscum Combefis Ordinis Prædicatorum, ac nuper publicatus per Leonem Allatium: *Justinianus cœpit vicinas ædes coemere, ac primam viduæ cujusdam mulieris, Annæ nomine. Æstimatæ ædes pretio librarum octoginta quinque. Cumquè illa Imperatori nollet vendere, ac ne si quingentas libras præberet, illi se daturam obfirmaret, isque adeò multis ex Proceribus missis, qui blanditiis mulierem demulcerent, nihil impetrasset, accedens ipse ad impetrandum supplicis specie renitentem mulieris animum obsecrabat, ut ædes pretio venderet. Quem mulier, cum sic precabundum vidisset, ad ejus procidit pedes, rogans ac dicens: Mearum pretium ædium à te, Domine Rex, nullum debeo accipere. Templi verò extruendi rogo ut ipsa quoque in die Judicii mercedem nanciscar, ac sepeliar in ædibus propè, jugisque donatarum à me ædium habeatur memoria. Imperator sanctè pollicetur, absoluta Templi ædificatione, mulierem illic sepultura donandam, ubi possessionem fundumque concesserit, ejusque ei in perpetuo habendam memoriam.* Plura istiusmodi exempla ibidem refert laudatus Auctor. Ex quibus lucet nec ad construendam Patriarchalem, populo necessariam, Basilicam, longè minùs ad Parochialem aut Monasticam Ecclesiam, privatorum ædes posse taxari à Principe, & dato etiam duplicato pretio eripi Dominis invitis. Alieno in fundo ædificare Deo Ecclesiam est quasi filium immolare in conspectu Patris.

Pergunt Acta Synodalia: *Leo Papa vocavit & Gozfredum Andegavensem usque ad Synodum futuram Moguntiæ, ibi excommunicandum, nisi relaxaret, quem captum tenebat, Dominum Gervasium, qui tunc erat Præsul sedis Cenomannicæ, posteà verò ab ejusdem Tyranni potestate exemptus, Guidone Archiepiscopo defuncto, à Rege Francorum Henrico subrogatus est ad regimen Remensis Ecclesiæ.* Co-
A. 1040. mes ille Andegavensis fuit Gaufredus Martellus, de quo Radulphus de Diceto: *Guilielmus Dux Normannorum Heribertum Cenomannicum Consulem nimis impugnabant, cui Martellus auxiliator & tutator fuit, & idcircò Dux Normannorum, qui Angliam acquisivit, multa perpessus est à Martello.* Belli causam edicit idem Radulphus, Homagium & Ligantiam, quam Gaufredus Henrici secundi Anglorum Regis filius, per initum cum Constantia Conaci Britonum Principis hærede filia conjugium eorundem Britonum Dux præstitit fratri sub Henrico Regi juniori tanquam Normandiæ Duci, laudans & adjunges: *Hoc vinculo debitæ subjectionis exhibitorio de liberalitate Regum Franciæ Comites Britanniæ Ducibus Normannorum ab antiquis temporibus tenentur adstricti.* Normandiæ Ducibus
A. 1183. id fuisse datum à Rudolpho Francorum Rege, multisque istorum in Britones triumphis confirmatum asseverat in Chronico Flodoardus. Por- An. 937. 939.
rò Nomenoius Britonum Comes, uti ex Fontanellensis Monasterii apud Franciscum du Chesne Chronico, & Caroli Calvi Regis Capitulari constat, olim Namnetum, Redonas, Cenomaniam, ac etiam Andegavum possederat, ideoque etiam ab Heriberto Cenomanensi Comite Guilielmus Dux prætendebat hominium: & ejusdem sortis se esse sciens Gaufredus Martellus Heribertum strenuè adjuvabat, sed frustra. Factus enim Rex Guilielmus resumpsit bellum, & non solùm hominium, sed ipsam quoque Cenomaniam armis acquisivit. Ita scribit laudatus Ra- A. 1088.
dulphus. Et hinc intelliges schedam antiquam & manu scriptam, quam suis ad Sancti Ivonis Epistolas notis inseruit Franciscus Juretus: *Bellum gravissimum exortum est inter Henricum primum An-* Ep. 74.
glorum Regem & Heliam Comitem Cenomanensem, eo quod idem Rex Episcopatum calumniabatur, ideoque ordinationi Hildeberti Episcopi moliebatur obsistere. Cum autem audisset ordinatum esse, manifestis bellorum incursibus patefecit. Non solùm Comitis hominium, sed etiam Episcopi nominationem privativè ad majestatem suam spectare prætendebat Henricus, ideoque Heliæ superbiam vi armata fregit, & sua exuit civitate. In tali igitur bello Gervasium Episcopum, quod Guilielmo Conquæstori faveret, aut favere suspectus esset, captivavit Gaufredus Martellus, & vinculis mancipavit. Ejus per Fulconem Hierosolymæ Regem nepos Gaufredus Plantegast Sagiensem Episcopum etiam castravit. Et Sanctum Hildebertum, quod dicto Heliæ patrocinari crederetur, ad vulgarem igniti ferri purgationem postulavit dictus Rex Henricus primus. Barbara hæc in Episcopos & Clericos sævitia admodum tunc grassabatur. Eam igitur hic compescit & damnat noster Papa Leo. Et quidem Gaufredum Martellum non declaravit excommunicatum, sed duntaxat excommunicandum citavit. Quod nempe Episcopi aut Clerici iniquum percussorem aut captivatorem excommunicans Canon nondum esset, utpotè latus ab Innocentio secundo.

Rursus Acta Synodalia: *Papa denique excommunicavit illos, de quibus proclamationem fecerant Compendienses Clerici, propter quorum injustitiam illuc detulerant corpus Sancti Martyris Cornelii.* Injustitiam hanc exponit in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem S. Petrus Damiani: *Tam* Lib. 2.
immanis pressuræ calamitas incumbit Ecclesiis, ut Ep. 15.
tamquam Babylonicæ legionis acies circumfusa, & Hierusalem cum suis civibus videatur obsessa. Sæculares enim quilibet Ecclesiastica jura corradunt, salaria subtrahunt, possessiones invadunt, & sic stipendia pauperum velut hostium se reportare manubia gloriantur. Ex isto igitur, tunc etiam per Gallias grassante, pessimo more quidam facinorosi invaserant bona Ecclesiæ Compendiensis. Ejus porrò Clerici fecerunt apud Leonem Papam, quod à Stabulensis Cœnobii Monachis, Malmendiense Cœnobium à Coloniensis Archiepiscopi Commenda & servitute liberare satagentibus, factum fuisse apud Henricum

quar-

quartum Imperatorem refert ac laudat Lamber-
tus Schafnaburgensis: *Fratres de Monasterio Sta-*
An. 1071. *buleasis, inito consilio, & divina, ut fertur, reve-*
latione, ossa Beati Remacli levant, Leodium defe-
rant, & Rege in celebri loco convivium agente, su-
per mensam ipsam apponunt, obsecrantes per Deum,
ut si minùs filiorum, saltem tanti Patris miserere-
tur, jam cum Christo regnantis, & de injuriis
suis quotidiè ad tribunal æterni Judicis proclama-
tionem facientis, cui nisi sua restitueret, ultra ei
propter penuriam rerum necessariarum militaturi
non essent. Et quidem Monachos ac Sanctum
etiam Remaclum sprevit profanus Imperator:
Sed ecce mensa, cui superpositæ erant sacræ Reli-
quiæ, divina virtute confracta corruit, Ministro-
que Regis, haud obscuri nominis viro, crura &
pedes contrivit, qui paulò post exorata per inter-
cessionem Beati Remacli pietate divina, ita pristinæ
restitutus est sospitati, ut nec cicatrix quidem in
argumentum læsionis abolitæ relinqueretur. Tot
illic & tanta miracula patravit Sanctus Remaclus,
ut concussus Rex plenè concederet postulata. Et
de Alberone secundo Leodiensi Episcopo, à
Rainaldo Barri Comite detentum Bulloniense
oppidum repetente, scribit magnum Belgii
Fol. 561. Chronicon: *Albero castrum obsedit cum multa*
Equitum & peditum multitudine, plus tamen de
divino quàm humano confidens auxilio, & corpus
Sancti Lamberti ad obsidionis locum jussit deferri,
sic sperans quod inchoarat prosperari posse & accele-
rari. Etiam Rainaldus, cui tamen & Innocen-
tius secundus Pontifex, & Lotharius II. Impera-
tor favebant, miraculis compulsus fuit oppidum
Episcopo resignare. Eodem modo Schafnabur-
An. 1098. genses Monachos adversum Adelberti Comitis
injurias pugnasse habes apud Bertholdum Presby-
terum Constantiensem. Plura sunt istiusmodi
exempla. Et ex isto more Sanctum suum Patro-
num Cornelium, uti potentissimum Advocatum,
secum ad Synodum detulerunt etiam Clerici
Compendienses.

Hac item in Synodo decretum est, quod scri-
bit Guilielmus Thorne, Cantuariensis apud San-
ctum Augustinum Monachus: *Anno millesimo quin-*
quagesimo sexto Leo Papa Simoniacam hæresim in
Francia debellabat. Mittitur ad eum consensu Regis
& Regni Wulfricus Abbas, pro negotiis Regni &
Ecclesiæ Anglicanæ responsurus. Cujus responso Pa-
pa intelligens Anglos cæteris innocentiores, & An-
glicanæ Ecclesiæ profectus congratulans, inter alia
multa confirmabat, ut Archiepiscopus Cantuariensis
in Conciliis vel Synodis celebrandis assidere debeat
Pontifici Sanctæ Ruffinæ; Abbas verò Augusti-
niensis Abbati Montis Cassini. Ipse quoque Abbati
Wulfrico de Ecclesiæ suæ dilatatione & Sanctorum
ibidem quiescentium honore memoriam facienti, di-
ctus Apostolicus quod petebat libenter annuit &
benedixit. Errat hæc Acta anno post millesimum
quinquagesimo sexto; lucidè enim spectant ad
præsentem Synodum. Inter alia, quæ Wulfrico
Abbati concessit Pontifex, postulata fuit exem-
ptionis & plenæ libertatis confirmatio, de qua post
Sancti Lanfranci Episcopatum fuerunt quæstio-
nes interminabiles. Anglia, quod circa Simo-
niam fuerit cæteris Europæ gentibus innocentior,
debet piissimo suo Regi Eduardo, cujus sanctitas
& strumas sanavit, & multis coruscavit mira-
culis.

Quo autem tempore Abbates in generalibus
aut Provincialibus Synodis cœperint sedem ha-
bere & suffragium, est involuta quæstio, nec hu-
jus loci. Simile interim cum Augustiniensi Ab-
bate privilegium à Gregorio IV. datum fuisse et-
iam Fuldensi Monasterio, lucet ex ejus ad Raba-
num Maurum tunc Abbatem Diplomate: *Conce-* Fol. 513.
dimus ut tam vos, quàm Successores vestri, ante om-
nes Abbates totius Galliæ seu Germaniæ Primatum
sedendi in omni loco, Conventuque, sive judiciali sen-
tentia, seu in omnibus Conciliis ac ordinibus, nostra
Apostolica autoritate obtineatis. Exstat apud Jaco-
bum Gretzerum. Addit Lambertus Schafnabur-
gensis: *Rex natalem Domini Goslariæ celebravit. Ubi* A. 1063.
ipsa die, dum ad vesperam sellæ Episcoporum locaren-
tur, inter Camerarios Hecelonis Hildeshemensis Epi-
scopi, & Camerario Wideradi Fuldensis Abbatis, gravis
concertatio oborta est. Et primo jurgiis, deindè pugnis
res gesta est, citoque ad gladios prorupissent, nisi
Othonis Ducis Boiariorum, qui causam Abbatis tue-
batur, auctoritas intercessisset. Causa verò talis erat.
Consuetudo erat in Regno per multos retro Majores
observata, ut semper in Conventu Episcoporum Ab-
bas Fuldensis Archiepiscopo Moguntino proximus assi-
deret. Sed Episcopus causabatur neminem sibi intra
Diœcesim suam post Archiepiscopum debere præferri.
Quod ipsum pluribus refert in libro de conservan-
da Ecclesiæ unitate Venericus Episcopus Vercel-
lensis. Et de Sevvino Senonensi Archiepiscopo
scribit in Sancti Petri vivi Chronico Clarius Mo-
nachus: *Sevvinus decrevit, ut Sancti Petri Abbas* An. 999.
in Conventu Abbatum vel Clericorum post Episco-
pum primus sedeat, & inter cæteros ejusdem Epi-
scopatus Abbates Primatum teneat. Ipse autem ta-
lem se exhibeat, ut dignus sit tali honore. Et breve
Sancti Dionysii propè Parisios Chronicon: *Con-*
cessus est usus mitræ, & annuli, & sandaliorum, A. 1179.
Gulielmo Abbati Sancti Dionysii, & Successoribus
ejus, & prima sedes in dextero latere ante omnes
Archimandritas, & prima vox in sententiis. Et
de Notgero Leodiensi Episcopo habet Lobiensis
Monasterii Chronicon: *Per Notgerum Episco-* An. 990.
pum nobis concessum, & à Joanne Papa confirma-
tum est, ut Lobiensem Ecclesiam inter omnes totius
Episcopatus Ecclesias post Matricem primæ sedis Ec-
clesiam Primatum habere concederent. Etiam Ab-
bati Sancti Albani fuisse ab Adriano quarto da-
tum primum antè quosvis Abbates in generali Sy-
nodo locum, ipsumque in Turonensi Alexandri
tertii Synodo assignatum Roberto Abbati per
Hyacinthum Sanctæ Mariæ in Cosmedin Car-
dinalem Diaconum affirmat, & graves inde
lites exponit in dicti Roberti vita Matthæus Pari-
siensis. Et quidem non S. Augustini, sed S. Ed-
mundi Abbas præsertim se opposuit, ideoque
istius privilegium videtur non transivisse in usum.
Habemus plura ejusmodi privilegia, quæ ob na-
tas ex ipsis turbas longa jam Ecclesiæ consuetudo
abolevit meritò & circumscripsit. Porrò Cassi-
nensis Abbas erat tunc caput totius in Europa
Monachismi, ideoque primum locum Leo Pon-
tifex illi meritò confirmavit.

CAPUT

CAPUT V.

Exponuntur aliquot circa hanc Synodum quæstiones.

QUæstio prima est, quot sessiones habuerit præsens Synodus? Simeon Monachus Dunelmensis affirmat fuisse sex: *Leo Papa Synodum sex diebus celebravit*. Quod ipsum scribit in Chronicorum abbreviationibus Radulphus de Diceto: *Leo Papa magnam Synodum Archiepiscoporum, Episcoporum, & Abbatum Remis in Francia sex diebus celebravit*. At verò Synodalium Actorum Digestor tres dumtaxat sessiones adducit, disertèque affirmat sola *trium dierum continuatione* Synodum fuisse celebratam. Respondeo tamen eos duci posse in concordiam. Digestor de solius Synodi, Simeon ac Radulphus etiam de Sancti Remigii translationis tempore possint loqui. Mutila interim sunt Acta. Etenim de jam exposito Cantuariensis Ecclesiæ & Augustiniensis Abbatis privilegio, nec non & de quibusdam aliis jam adductis nullam faciunt mentionem. A. 1049

Secunda quæstio est, quanta sit hujus Synodi & ejus Canonum authoritas? Respondeo esse magnam. Scribit enim laudatus Digestor: *Leo Pontifex plurima ad Ecclesiasticam disciplinam, quæ in præfata Synodo tractaverat, jussit capitulatim digeri & inter orthodoxos Canones numerari*. Et in sua, qua Sancti Remigii festum erexit, ad omnes Franeigenas Epistola ipse Papa Leo: *Plurima ad utilitatem Christianæ Religionis necessaria statuenda confirmavimus, quæ omnia Capitulis digesta inter Canones haberi præcipimus, & postea in omnibus Synodis, quas habuimus, id ipsum confirmavimus*. Alias etenim in Germania atque Italia Synodos celebravit idem Pontifex, adeoque in istis omnibus confirmati Canones, non solius Gallicanæ, sed totius Latinæ Ecclesiæ habent authoritatem. Hinc dicuntur Orthodoxi, & totius mundi reverentia consecrati. Nec eis defuit divinum testimonium. Etenim Gebuinum Laudonensem Episcopum, & Hugonem de Baina Castello, qui in Henrico Rege à Synodo ad bellum seducendo fuerant signiferi, ipso Synodi anno infeliciter periisse affirmat Actorum Digestor, addens Hugonem à Synodo fuisse excommunicatum, quod dimissæ legitimæ uxori pellicem superduxisset. Fuit unus ex illis, adversum quos prodiit Canon duodecimus. Etiam Gebuinum fuisse hic degradatum asserit in Sancti Petri vivi Chronico Clarius Monachus: *Leothericus Præcentor Senonensis ordinatus est Antistes Ecclesiæ Laudunensis*. Utique à præsenti Synodo. Et hinc Synodalium Actorum Digestor scribit Gebuinum fuisse vagum super terram, defunctumque in terra aliena. Sic enim solent Episcopi degradati. A. 1046

Quæstio tertia est, an suprà adducti & expositi Canones sint pleni & integri? Respondeo non esse. Sunt sola Canonum per Digestorem fabricata compendia. Lucet ex decimo quarto: *Pari modo damnavit & Sodomitas*. Uti Acta, ita & Canones Digestor redegit in synopsim. Et quidem in mutilam. Deest enim Canon, aut certè pars Canonis adversum Episcopos & Clericos venatores. Eum quidam existimant prævalere non potuisse in Gallia, ideoque uti inutilem à Digestore omissum. Verùm Guilielmus Normandiæ Dux, dum Patruum suum Malgerium Rotbomagensem Archiepiscopum, uti venatorem degradari posteà curavit, haud dubiè usus fuit hocce Canone, atque ita veriùs sit illius à Digestore omissi causam à nobis ignorari. Quidquid sit, eum in Moguntina Synodo fuisse à Sancto Leone innovatum testatur antiqua per Auctorem incognitum Historica Compilatio: *Leo Papa nonus, & cum eo Henricus Imperator tertius, cum quadraginta duobus Episcopis Concilium magnum Moguntiæ celebravit, constituens ne Ministri Altaris vel Monachi canes aut aves ad venandum sequantur, & ne temporalia lucra sectentur*. Ipsum cum edicto adversum usurarios Canone conjungit etiam Siffridus Presbyter, ideoque omninò videntur fuisse conjuncti. Hinc item vides Remenses hosce Canones in aliis hujus Papæ Synodis fuisse omninò confirmatos. A. 1050.

Quæstio quarta est, an hac etiam in Synodo Sanctus Leo instituerit festum Sancti Remigii? Respondeo ita passim putari. Putatur id fecisse post Synodum: Ita Sancto Remigio egisse gratias de felici successu, & in perpetuam beneficii memoriam erexisse annuam festivitatem. *Epistolam*, inquit de discedente Remis Pontifice Digestor, *Sancti Remigii laude refertam direxit sanctæ Ecclesiæ filiis in Francia constitutis, qua decrevit apud eos haberi celebrem ipsius festivitatem, quæ recolitur Calendis Octobris*. Hæc sunt verba Epistolæ: *Vestram admonere volumus Dilectionem, ut sicut nos in Sancti Remigii obsequiis perpenditis gratulari, ita & vos causa nostri amoris, maximeque ex debito paterni honoris, solemnitatem ejus, quæ est Calendis Octobris, celebrem habeatis. Quia etsi aliis non est Apostolus, tamen vobis est: Nam primitiæ Apostolatus ejus vos estis in Domino*. Civitatem, in qua celebrata Synodus, honorate est antiquus Patrum mos: hinc & Remos ista gratia Leo Pontifex noluit privare. Respondeo tamen festum hoc, & in Ecclesiæ Breviario, & in publico populi cultu esse apud Francos longè antiquius, ideoque hic non institutum. Etenim inter dies festos, quos solemniter etiam à populo celebrari mandat habita sub Carolo Magno Moguntina Synodus, etiam est festum Sancti Remigii. Ipsum interim in suo Aquisgranensi, habito sub Ludovici Pii Imperio, Conventu Francorum Abbates, ac in suo Capitulari Herardus Archiepiscopus Turonensis omittunt. Nempe Moguntinum de populari festo Decretum non admiserat omnis Francia, ideoque hic restituit Leo nonus. An tunc receptum fuerit, ignoro. Certè antiquam, quam in litteris ad Lugdunensem Ecclesiam laudat & servandam suadet Sanctus Bernardus, de paucis solemnitatibus regulam semper venerata est omnis Ecclesia Gallicana. Cap. 61. Ep. 174.

Quæstio quinta est, an Leo nonus aliam Synodum non celebraverit in Gallia? Respondeo illum

illum posteà in Gallias omninò fuisse reversum. Lucidè id affirmat Chronicon Sancti Benigni Divionensis: *Leone Papa ordinato, evocatus est ab ipso Romæ ad Concilium Domnus Lugdunensis Archiepiscopus Halynardus. Ipso anno ipse Domnus Papa perrexit Franciam, & Remis habuit Concilium, ibique fuit prædictus Pater noster. Tertiò prædictus Papa habuit Concilium in urbe Roma, quo adfuit præfatus Præsul, indeque iterum Gallias properanti comes individuus exstitit. Veniens verò ad civitatem Lingonas ordinavit ibi in præsentia Papæ Domnum Arduinum Episcopum pro Hugone, qui fuerat ejectus.* Et ad quinquagesimum istius sæculi annum post laudatam priori anno nostram Remensem Synodum scribit Hermannus Contractus: *Ipso autumno Domnus Papa Synodum Vercellis collegit, indeque Gallias & Episcopatum suum Leucorum civitatem revisit.* Et in Sancti Petri vivi Chronico Clarius Monachus: *In hoc tempore Papa Leo venit Lingonas civitatem, ubi ordinavit Frotmondum Trecorum Pontificem, ibique obiit Petrus Diaconus ejus; sepultusque est in Capitulo Sancti Mammetis.* Hic fuit Frotmondus secundus, proximus Successor Mainardi, anno elapso confirmati in Archiepiscopum Senonensem. Illum, quod Senonensis ejus Metropolita abesset, essetque extra suam Provinciam, Papa consecravit propriis manibus, Arduinum verò Lingonensem, jus Metropoliticum contristare nolens, permisit præsentibus manibus Halynardi Lugdunensis. Hæc anno præsentis sæculi quadragesimo nono in primo Pontificis adventu fuisse facta labuntur in Trecensium Episcoporum Catalogo fratres Sammartani. Quis enim nesciat Petrum Cardinalem in secundo dumtaxat adventu fuisse defunctum? Primus item adventus non fuit per civitatem Lingonensem. Illum anno quinquagesimo adscribit Hermannus Contractus, rectius anno quinquagesimo primo breve Sancti Dionysii Chronicon. Cur in Gallias Pontifex redierit, distinctè nescio: Nullam scio tunc ab illo factam Synodum. Tullensis Ecclesiæ Præfecturam factus Papa non deposuit, sed ejus proprius & Cardinalis permansit Episcopus, ideoque ob ejus præsertim necessitates videtur in Galliam fuisse reversus. Et hoc insinuat Chronicon Sancti Benigni: *Domnus Papa Gallias, & Episcopatum suum Leucorum civitatem revisit.*

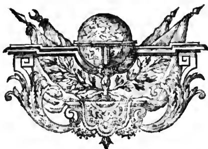

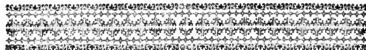

SANCTI LEONIS NONI PRIMUM ROMANUM CONCILIUM.

XPOSITA jam Remensis non est prima Sancti Leonis Synodus. Duas priores edicit Hermannus Contractus: *Leo Papa in hebdomada post Albas Synodum cum Episcopis Italiæ Romæ celebravit. Idem in hebdomada Pentecostes aliam Synodum Papiæ congregavit, indeque per montem Jovis cum plurimis Romanorum in Cisalpinas partes devenit.* Facta hæc dicit anno istius sæculi quadragesimo nono. Romanam Synodum laudat etiam Sancti Benigni Chronicon, dicens ad ipsam convocatos fuisse & Gallicanos Episcopos, *ad pertractandum ibi de statu & correctione sanctæ Ecclesiæ.* Palmaria ejus Decreta & Acta edicit Sanctus Petrus Damiani in libro gratissimo ad Henricum Archiepiscopum Ravennatem: *Quis nesciat usque ad Henrici* tertii *clementissimi Regis Imperium, Præsulatumque reverendæ memoriæ Clementis Papæ* secundi, *istiusque beatissimi Leonis* noni *Apostolici, quo nunc videlicet Præsule sancta se gubernari gratulatur Ecclesia, per Occidentalia Regna virus Simoniacæ Hæreseos lethaliter ebullisse, ita ut quod passim fiebat licenter admissum, ultoriæ animadversioni nequaquam duceretur obnoxium, & quod erat omnibus consentaneum, pro regula tenebatur tamquam legali sanctione decretum.* Et infrà: *Otiosum esse non credimus, si quid super hoc negotio venerabilis Leo Papa statuerit, exponamus. Nam cum omnes Simoniacorum ordinationes Synodalis vigoris auctoritate cassasset, protinùs à Romanorum multitudine Sacerdotum magnæ seditionis tumultus exortus est, ita ut non solùm ab ipsis, sed à plerisque diceretur Episcopis, omnes penè Basilicas Sacerdotalibus Officiis destitutas, & præcipuè Missarum solemnia ad subversionem Christianæ Religionis, & desperationem omnium circumquaque Fidelium funditus omittenda. Quid plura? Post longa sanè hinc inde disceptationum volumina tandem suggestum est, reverendæ memoriæ nuper ejusdem sedis Episcopum decrevisse Clementem, ut quicumque à Simoniaco consecratus esset, in ipso ordinationis suæ tempore non ignorans Simoniacum, cui se obtulerat consecrandum, quadraginta dierum pœnitentiam ageret, & sic in accepti ordinis officio ministraret. Quam nimirum sententiam protinus venerabilis Leo ratam percensuit, & sub hujusmodi pœnitentia omnes in acceptis officiis de cætero perseverare mandavit. Nam & nonnullos hodiè conspicitis, qui dum à talibus per diversos gradus fuerant ordinati, ab eodem Summo Pontifice ad Episcopatus apicem sunt provecti.* Et in operis præfatione: *De iis, qui gratis sunt à Simoniacis consecrati, quanta jam per triennium in tribus Romanis Conciliis fuerit disceptatio, quamque perplexa & confusa dubitatio, & in iis partibus quotidiè ventiletur, Sanctitatem vestram latuisse non arbitror, præsertim cum, crescente fluctuationis ambigue, eatenùs sit processum, ut nonnullos constet Episcopos ab illis ordinatos Clericos denuò consecrasse.* Ait se à multis Episcopis aliquos de isto dubio Commentarios fuisse rogatum, & prosequitur: *Cum mihi recurreret in memoriam, quia venerabilis Papa Leo in postrema Synodo omnes Episcopos ex divina obtestatione rogaverit, quatenùs Dei misericordiam in commune deposcerent, ut quid super hoc scrupuloso negotio decernendum esset nutantibus revelaret, ejus me arbitratus sum obsecundare prorsus imperio, si vel orando vel scribendo tam difficilem nodum de Ecclesia solvere, superna illucescente gratia, potuissem.* Scriptum est hoc opusculum anno post millesimum quinquagesimn secundo, ideoque tres Romanæ per ipsum laudatæ Synodi sunt omninò Lennis noni.

Cap. 27.

An. 1446.

Cap. 29.

Simoniacam, etiam quo ad sacros Ordines, Hæresim usque ad Henrici tertii Imperatoris tempora fuisse grassatam in Latina Ecclesia, & paucos hinc indè dumtaxat Clericos & Monachos ab ipsa mansisse mundos, est supra ostensum. Idololatris, aliisque cunctis in persecutione lapsis Christianæ reconciliationis sacramentalem pacem, etiam in vitæ extremo, negavit olim Ecclesia, verùm ob nimiam sub Gallo, Volusiano, ac Decio Imperatoribus lapsorum multitudinem, ne quasi plenè viduaretur Ecclesia, varias ipsorum classes distinguere cœpit Sanctus Cyprianus, & mitioribus dare sub certis conditionibus gratiam pacis. Ex eodem principio

pio ob plenum, quos omnes à Clero ad Laicos quasi indispensabiliter proscripserat, Simoniacis Occidentem, ne ubique clauderentur Ecclesiæ, triplicem ipsorum speciem distinxit in sua Synodo Clemens secundus: Simoniacos Simoniacè à Simoniacis ordinatos, Simoniacos Simoniacè à non Simoniacis ordinatos, & non Simoniacos non Simoniacè ordinatos à Simoniacis. Et hæc tertia species etiam est duplex. Quandoque enim quia mundus per ignorantiam, quandoque vitii conscius permittit se à Simoniaco consecrari. Præcipua difficultas fuit de hisce posterioribus. Laudatus Clemens utrorumque probavit & ratum habuit, ac dispensatoriè ad executionem admisit ordinem, posterioribus tamen, qui scientes se permiserant consecrari à Simoniaco, imponens pœnitentiam quadraginta dierum. Erat non modica gratia, ideoque tamquam antiquæ disciplinæ dissipatoria patuit multorum oblocutionibus. Eam aliqui Episcopi fuerunt adeò aversati, ut quaslibet Simoniacas etiam tertiæ classis ordinationes ducerent substantialiter irritas, exsufflarent, atque iterarent. Ex ipsis fuisse videtur etiam noster Papa Leo, utpote de quo in opusculo de sua apud Mediolanum Legatione scribat laudatus Petrus Damiani: *Nostræ memoriæ nonus Leo Papa plerosque Simoniacos & malè promotos tamquam noviter ordinavit*. Notandæ tamen sunt voces, *Plerosque Simoniacos*: Vox enim, *Plerosque* importat discretionem. Et tertiæ Classis ordinati non sunt veraciter Simoniaci, sed Simoniacorum dumtaxat communione maculati. Hinc solas duas priores Classes videtur Leo reordinasse. Quidquid sit, in tertiæ etiam Classis reordinationem propendit in præsenti Synodo, recedendum duxit à facta per Clementem secundum gratia, & penitus omnes Simoniacorum ordinationes cassandas. Verùm Domini Cardinales, & plures Episcopi intercesserunt, asserentes hac via omnes cunctò suo clero viduandas, adeoque & claudendas Ecclesias, & provocantes ad laudatum Decretum Clementis secundi, Prædecessoris auctoritatem defendendo coegerunt resilire Leonem, de Simoniacorum ordinationibus liberas disputationes admittere, & idem cum Clemente tandem definire.

Imò non definivit, sed est dumtaxat interlocutus. Reordinatores enim adeò bene coloratis argumentis fucabant errorem, ut quasi inter malleum & incudem hæreret Pontifex, ideoque publicas toti Ecclesiæ preces indiceret, divini in tanto obscuro ac perplexo luminis expostulatrices. Erat quæstio de sola tertia Simoniacorum classe: de solis non Simoniacis, licet scienter, gratis tamen, seu non Simoniacè per Simoniacos Episcopos ordinatis. Eos utraque pars consentiebat in gradu suo dispensatoriè sustinendos: verùm una per solam pœnitentiam, altera per reordinationem. De duabus prioribus ac fœdioribus Simoniacorum classibus erant concordes: utraque pars ipsos censuit perpetuò rejiciendos ad sortem Laicam, ideoque de substantiali similium ordinationum valore non fuit scrupulosius disquirendum. Et nulla tunc Synodus, nullus Pontifex hoc vel istud definivit.

Eas quidem ordinationes dixerunt cassas & irritas, nullas. Verùm voces istæ sunt æquivocæ, & tam solius executionis quàm substantiæ vacuitatem important. Et quo in sensu acciperentur à Synodis tunc, aut Pontificibus, nullibi scio decisum. Et quoniam non soli communes Episcopi, sed & ipsi Romani Pontifices ac ipsorum Legati dictas Simoniacorum ordinationes exsufflarunt & iterarunt, dudum unicuique permissum fuit in suo sensu abundare.

Et hinc solùm præsens Clementis secundi ac Leonis noni Decretum defendit Sanctus Petrus Damiani: acriter & meritò. Etenim Arianos, Novatianenses, Apollinaristas, Eunomianos, Donatistas, Nestorianos, aliosque Schismaticos atque Hæreticos in suis etiam hæreticè ibidem susceptis gradibus semper suscepit Ecclesia, ideoque non Simoniacos, licet scienter, tamen non Simoniacè à Simoniacis ordinatos censuit ista gratia esse longè digniores. Simoniacam lepram usque ad Leonis noni tempora ait fuisse universale crimen, imò pro crimine non reputatam in Latina Ecclesia, & adjungit: *Quid ergo commeruit, quid peccavit, qui Matrem suam Ecclesiam, in qua ex aqua & Spiritu Sancto renatus est, simpliciter adiit, atque ubi Baptismum, illic etiam gratiam consecrationis accepit? Suam quippe non erat, ut de consecraturi se persona disputare deberet, propterea quem apud Ecclesiam suam præsidere in Episcopali Cathedra reperit, ab eo ad ordinem promoveri integrum duxit. Quid enim faceret, cui & nomen dare in professione sacræ militiæ necessitas imminebat, & migrare tamen ad alienæ Diœcesis Episcopum non licebat?* Cap. 27. Simoniacas tertiæ classis ordinationes affirmat non in Schismate aut Hæresi, sed in Catholica Ecclesia acceptas, & quidem ab Episcopo, cujus uti Baptisma, ita consecratrix manus judicari non poterat aut refutari. Gregorii enim septimi, qui Simoniaci Episcopi aut Presbyteri divina Officia recipi vetuit, Canon necdum extabat: Istas ordinationes asserit acceptas per cæcam & simplicem obedientiam, in ipsis nullum esse suscipientia crimen, ideoque nullatenùs cassandas. Quod ipsum insigniter confirmat per trigesimum Apostolicum Canonem: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipse, & Ordinator ejus*. Cap. 35. Damnantur solæ prima & secunda Simoniacæ ordinationis classes, ideoque affirmat Canonem non debere ad tertiam extendi.

Urget & varias reordinationum ac reordinantium excessus atque absurditates: *Ut omnia illis constet provenire confusa, hoc etiam adversus Canones agunt, quia cunctos simul gradus in reconsecratione suscipiunt. Unde cum de quodam mihi noto, quia nuper consecratus fuerit, comperissem, fateor, exhorrui factus, Quid plura? Tandem conveni hominem. Numquid, inquam, jam in te erat aliquid ex his gradibus, quos nuper ab Episcopo suscepisti? Nihil prorsus, ait: Ut quid enim acciperem, si me habere constaret? Et adjeci: Ergo à Laico nihil distabas, imò Laicus prorsus eras. Etiam, inquit, purus profectò Laicus, ut puta qui de Clerico nihil habuerim. Sed si Laicus, inquam, ipso* Cap. 33.

dic, quo Laicus est, ad Sacerdotii jura proruperit, tuo quoque judicio fit Neophytus, ac proindè procul dubio deponendus. Ad hæc ille confusus obmutuit, & conclusionis necessitatem, quia labefactare non potuit, tacendo firmavit. Illud quoque non levioris videtur esse vesaniæ, quia Reconsecratores novi non præfixa Canonibus jejunia curant, non Sabbatha conferendis sacris Officiis dedicata conservant, sed quocumque mense vel feria manus inordinatæ ordinationis indifferenter usurpant, tamquam prima consecratio hanc secundæ consecrationi licentiam præbeat, ut confusis ordinibus, utpote simul datis, etiam temporum statuta confundat, & hoc in reconsecratione sit licitum, quod ipsi etiam in consecratione omnimodis sentiantur absurdum. Ex hisce manifestis prævaricationibus Reordinatores non duci divino Spiritu, ideoque reordinationes esse sacrilega attentata non malè credidit Sanctus Petrus Damiani.

Lib. 4. Ep. 3. Aliud hujus Synodi Decretum laudat idem Petrus in litteris ad Cunibertum Episcopum Taurinensem: *In plenaria planè Synodo Sanctæ memoriæ Leo Papa constituit, ut quæcumque damnabiles fœminæ intra Romana mœnia reperirentur Presbyteris prostitutæ, ex tunc & deinceps Lateranensi Palatio adjudicarentur Ancillæ. Quod videlicet salutare statutum, æquitatis justitiæque plenissimum, nos etiam per omnes Ecclesias propagandum esse decernimus, quatenus percepto priùs Apostolicæ Sedis Edicto, unusquisque Episcopus Ecclesiæ suæ vindicet famulas, quas in sua Parochia deprehenderit sacrilega Presbyteris conjunctione prostratas. Æquitatis scilicet jure, ut quæ sacris Altaribus rapuisse servorum Dei convincuntur obsequium, ipsæ hoc saltem Episcopo per diminuti sui capitis suppleant famulatum.* Decreta hæc fuisse anno post millesimum quadragesimo nono, adeoque in prima Leonis Romana Synodo, disertè testatur Hermannus Contractus.

Eadem igitur in Synodo statutum videtur, quod laudat antiqua incogniti Auctoris Historica compilatio: *Leo Papa constituit, ut juxta Ecclesias fiant Claustra ad disciplinam servandam.* Suo loco laudatum Sancti Rigoberti Remensis Archiepiscopi institutum homo Gallus è Gallia traduxit, aut potius reduxit in Italiam, per ipsum conatos reparare Clericalem continentiam, ac deinceps custodire. Hujus vigore Decreti Sanctus Petrus Damiani regularem Claustri vitam multis imposuit Cathedralibus Italiæ Ecclesiis, conditam olim ab Aquisgranensi per Ludovicum Pium Imperatorem Synodo regulam cessare fecit ob enumeratos suo loco nœvos, & cunctis regularibus Clericis tradidit Regulam Sancti Augustini. Ex eodem Decreto Alexander secundus Regulares Clericos Basilicæ Lateranensi præfecit, atque instituit Sanctissimam ac doctissimam Lateranensem Congregationem, è cujus solo principali Monasterio Romana Ecclesia accepit Honorium secundum, Innocentium secundum, Lucium secundum, Alexandrum tertium, Honorium tertium, plurimosque Cardinales. Quod quomodo post variam fortunam ad sæculares Clericos tandem redierit, videre possis apud Onuphrium Panvinum in opere de septem Basilicis Romanæ urbis.

Porrò Leonis noni de Romanorum Clericorum uxoribus in Lateranensis Ecclesiæ servitutem tradendis Decretum fuisse posteà ad omnes Ecclesias extensum non lego. Petrus Damiani oequirit extensionem impetraru. Omittere tamen nolim Stephani noni Pontificis da ista re statutum: *Cum Papa Stephanus, qui zeli Phinees æmulabatur ardorem, omnes Clericos Romæ, qui post interdictum Papæ Leonis incontinentes exstiterant, de Conventu Clericorum & Choro Ecclesiæ præcepisset exire, ut quasquam relictis fœminis per pœnitentiæ lamenta se corrigerent, tamen quia sancto viro inobediens fuerant, & de Sacrario ad tempus exirent, & celebrandæ Missæ licentiam de cætero non sperarent, juxta Canonicam beatæ Cæciliæ Transtyberim constitutam Presbyter habitabat, qui nec fœminam ullo modo acquiescebat abjicere, nec unquam poterat hæc statuta nisi vana prorsus & frivola judicare. Quadam itaque die, dum incolumis, vegetus, & robustus existeret, vespertinis horis ad quiescendum in lecto se composuit.* Ait ipsum fuisse subitò exstinctum, & sepultura asini ex suo jussu sepultum. Proindè & Leonis & Stephani Decreta erant pro solis Clericis Romanis. Lib. 4. Epist. 3.

S. LEONIS NONI

CONCILIUM

PAPIENSE.

Quid in Papiensi Synodo decretum fuerit, ignoramus. Eam enim laudari lego à solo Hermanno Contracto. Haud dubiè Romana decreta fuerint illic innovata, & ad Lombardiæ ac vicinarum Regionum Episcopos & Clericos extensa. Præsertim ad Mediolanenses, quos non solum Simonia & incontinentia, sed & Schismatica adversus Apostolicam Sedem contumacia laborasse, expertos etiam posteà fuit Sanctus Petrus Damiani, Nicolai secundi Pontificis Legatus, adversus quem, quod sese in medio,

medio, Collegam suum Anselmum Lucensem Episcopum à dextris, Gnidonem Archiepiscopum collocaret à finistris, *factione Clericorum repente in populo murmur exortum fuit, non debere Ambrosianam Ecclesiam Romanis legibus subjacere, nullumque judicandi vel disponendi jus Romano Pontifici in illa sede competere. Nimis indignum, inquiebant, ut quæ sub progenitoribus nostris semper extitit libera, ad nostræ confusionis opprobrium nunc alteri, quod absit, Ecclesiæ sit subjecta.* Eandem Mediolanensis Ecclesiæ contumaciam notant etiam in litteris ad Guilielmum Papiensem Episcopum Gregorius septimus, & in litteris ad ipsos Mediolanenses Sanctus Bernardus. Italia olim & quo ad Civilem & quo ad Ecclesiasticam administrationem divisa fuit in duas Diœceses, Urbicariam & Italicam: Illius Dominus Papa, hujus caput & Metropolita erat Episcopus Mediolanensis. Et hinc in litteris ad Solitarios scribit Sanctus Athanasius: *Dionysius Episcopus Mediolani, quod est Italiæ Metropolis.* Hinc item alia Romæ, alia erat Italiæ Synodus, aliique hinc inde ritus & mores, adeò ut quibusdam, quempiam Romanum in Baptismo ritum suæ Ecclesiæ imponere volentibus, responderit in libris de Sacramentis Sanctus Ambrosius: *In omnibus cupio sequi Romanam Ecclesiam, sed tamen & nos homines sensum habemus, ideoque quod alibi rectius servatur, & nos rectè custodimus.* Ex his ergo principiis Mediolanenses Clerici præ endebant exemptricem à Romana Synodo & Patriarchico jugo Autocephaliam, ideoque ejus nova adversus Simoniam & Clericales nuptias decreta blaterabant ad se non pertinere. Eadem forsan de causa Romanam Leonis Synodum accedere detrectarant Longobardorum Episcopi, ideoque ad ipsa descendere compulsus fuit Pontifex, & quidem non in Mediolanensi Metropoli, sed in Papiensi Civitate agere Synodum, utpote à perduellibus metuens istas contumelias, quas postmodum pertulit Nicolai secundi Legatus Petrus Damiani. Papiensis civitas, licet intra Italiam ac Longobardiam, semper tamen spectavit immediatè ad eam & Synodum Metropolitæ Romani. Quidquid sit, parum apud Mediolanenses profecit hæc Synodus. Lucet ex laudata legatione Petri Damiani.

Lib. 1. Ep. 12.

L. 3. c. 1

S. LEONIS NONI

CONCILIUM

MOGUNTINUM.

Tertia Sancti Leonis Synodus fuit jam exposita Remensis, quarta fuit Moguntina. Ita lucidè affirmant Sancti Benigni Chronicon, Hermannus Contractus, & Chronicon Ecclesiæ Augustensis. Eam affirmant celebratam anno istius sæculi quadragesimo nono, adeoque omnes jam dictæ quatuor sunt ejusdem anni. Eandem Synodum laudat Chronicon Monasterii Laurishamensis: *Leo Papa Moguntiæ Synodo habita, multa de Ecclesiasticis sanctionibus disposuit.* Confirmavit enim illic Canones Remenses. Et Lambertus Schafnaburgensis: *Leo Papa propter componendum statum Ecclesiarum, & pacem Galliis reddendam, Roma egressus, Moguntiæ Synodum celebravit, præsidente Imperatore cum quadraginta duobus Episcopis. Ubi Sibecho Spirensis Episcopus de criminibus, quibus accusabatur, sacra communione se purgavit. Et Dux Godefridus, interventu Papæ & Principum, gratiam Imperatoris obtinuit.* Et in Hirgauziensis Monasterii Chronico Abbas Trithemius: *Beatissimus Papa Leo ad Moguntiam cum suis tandem pervenit, ubi Synodum præsente Imperatore cum quadraginta duobus Episcopis, & multis Abbatibus & Clericis celebravit, & multa pro utilitate Ecclesiastica constituit. In hac Synodo Sibicho Spirensis Episcopus de criminibus, quibus accusabatur, sacra se communione purgavit. Hic Sanctissimus Papa acta Synodo Aquisgranum descendit, ibi Imperatorem expeditionem agentem contra Balduinum Comitem Flandriæ, quo usque verteretur, expectavit. Iste Sanctissimus Papa Leo nonus multa in Germania bona fecit, Ecclesias, Capellas, & Altaria in diversis locis absque numero propria in persona consecravit, & quod Pontificuli plures hodiè facere erubescunt, ad quod tamen obligati sunt ratione officii, summus Pontifex non obligatus facere non despexit.* Notat Germaniæ Episcopos, qui laicis suorum temporalium Principatuum curis implicati omne Pontificale officium agunt per Vicarium Episcopum, adeoque de ipso quasi erubescunt. Et Romano Episcopo comparati quid sunt nisi Pontificuli? Et Adamus Bremensis: *Habita est generalis Synodus apud Moguntiam, præsidente Domino Apostolico Leone, & Imperatore Henrico, cum Episcopis Bardone Moguntinensi, Eberardo Trevirensi, Hermanno Coloniensi, Adelberto Hamburgensi, Engilbardo Magdeburgensi, cæterisque Provincialium Sacerdotibus. Eo in Concilio quidam Spirensis Episcopus Sibicho, cui crimen adulterii intendebatur, examinatione sacrificii purgatus est. Præterea multa ibidem sancita sunt ad utilitatem Ecclesiæ, præ quibus Simoniaca Hæresis, & nefanda Sacerdotum conjugia holographa Synodi manu perpetuò damnata sunt. Quod videns Domnus noster*

A. 1050.

Lib. 3. c. 21.

noster Archiepiscopus non tacuisse probatur. De mulieribus statuit eandem sententiam, quam decessor ejus memorabilis Alebrandus, & anteà Libentius inchoaverunt, ut scilicet fierent extra Synagogam & civitatem, ne malesuada pellicum vicinia castos violaret obtutus. Libentius ille est Libentius secundus, Libentii primi ex fratre nepos, homo Italus, Bremensis simul & Hamburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus, de quo in Ecclesiastica Saxoniæ

L.4.C.11. Historia Albertus Crantzius: *Vir simplex ac rectus, & timens Deum, qui incontinentiam Cleri, jam paulò serpentem liberius, acriter castigavit. Nam mulieres, quæ se aperto jam scelere fratribus conjunxerunt, jussit foras ejici, & in villis custodiæ mancipari. Cessavitque hic morbus usque ad incensionem Claustri Bremensis sub Bezelino Successore ejus.* Bezelinus est idem qui Alebrandus, Libentii post Hermannum successor, sub quo Clericale claustrum à pessimo Clerico Edone fuisse incensum ostendit idem Crantzius, & adjungit: *Sanè ex illo tempore fratribus, qui*

Cap. 27. *anteà Canonice vixerant, extra claustrum vagantibus, Regula Sanctorum Patrum per multa priùs sæcula studiosè conservata, primò negligentius cœpit haberi, deindè funditus abjecta consenuit.* Hinc Alebrandi seu Bezelini proximus Successor Adelbertus ipsam unà cum Claustro restitui gavisus est, & cooperatus in præsenti Synodo, ejusque Decretum fuit strenuè executus. Nec caruit mercede. *Adelbertus* enim, inquit in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus, *vir ma-*

L.1.C.20. *gnificus, & præpotens in Regno, cum fortissimum Henricum Cæsarem, nec non & Papam Leonem haberet propitios, atque voluntati suæ per omnia consentaneos, in omnibus Borealibus Regnis, Daciæ scilicet, Suediæ & Nortvvegiæ, functus est authoritate Archiepiscopali, & Legationis Apostolicæ Ministerio. Nec his contentus, Patriarchatus honorem assequi voluit, eo scilicet ordine, ut intra terminos suæ Parochiæ, duodecim statueret Episcopatus.* Plures sibi subjici Archiepiscopos, & ipsorum esse Primas voluit. Rei successum edisserunt memorati Crantzius & Hemboldus. Ex his interim vides primos, qui grassantem tunc Clericorum incontinentiam cœperunt compescere & persequi, non fuisse Pontifices Romanos. Item vides Leonis nostri pro sola Romana Ecclesia adversus eandem scabiem Decreta, non solùm à Gregorio septimo, sed & ab ipso Leone ad alias Ecclesias omninò fuisse extensa. Verùm quasi sine fructu. Adeò enim apud Mediolanensem Ecclesiam non profecit laudata Papiensis Synodus, ut etiam Nicolai secundi Legatus Sanctus Petrus Damiani solam illic Simoniam abjurari exegerit, incontinentiam verò culparit quidem, sed à vindicta dissimularit. Gregorio septimo servabatur hic triumphus.

Porrò reos per Sacro-sanctam Eucharistiam aut Sacrificium purgari est Ecclesiæ mos admodum antiquus. Etenim de Episcopis in Ariminensi Synodo per Arianos circumscriptis in voces dolosas, & de ipsarum Hæresi sese expurgantibus, scribit in libro adversum Luciferianos Sanctus Hie-

C.7. ronymus: *Contestabantur Corpus Domini, & quidquid in Ecclesia Sanctum est, se nihil mali in sua fide suspicatos.* Et de Eulalio Comite, trucidatæ Matris suspecto, & inauditum se excommunicari lamentante, scribit in Francorum L.10.C.8.

Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis: *Caustinus Alvernensis civitatis Episcopus permisit eum cum cæteris Missarum spectare solemnia. Verùm ubi ad communicandum ventum est, & Eulalius ad Altarium accessisset, ait Episcopus: Rumor Populi parricidam te esse proclamat. Ego verò, utrum perpetraveris hoc scelus, an non, ignoro. Idcircò in Dei hoc statuo judicio. Tu verò, si idoneus es, ut asseris, accede propiùs, & sume tibi Eucharistiæ particulam, atque impone ori tuo. Erit enim Deus inspector tuæ conscientiæ. At ille accepta Eucharistia, communicans abscessit.* Et Lotharium Lotharingiæ Regem, quod de adulterino cum Waldrada pellice concubitu per sumptam de Adriani secundi Pontificis manu Eucharistiam mendaciter se purgasse malè periisse cum omni An. 869.

suo exercitu scribunt Regino Abbas, Marianus Scotus, & Sigebertus Gemblacensis. Et de Frederico Moguntino Archiepscopo, læsæ Majestatis apud Othonem primum Imperatorem suspecto, laudatus Regino pergit: *Fredericus Archiepiscopus* An. 941.

quia conspirationis particeps videbatur, publicè se examinatione, perceptione Corporis & Sanguinis Domini, coram Populo in Ecclesia purgavit. Et sub Adriano secundo celebrata Wormariensis Synodus statuit: *Si Episcopo aut Presbytero causa crimi-* Cap. 10.

nalis, hoc est, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, in singulis Missam celebrare, & Secretam publicè dicere, & communicare debet, & de singulis sibi imputatis innocentem reddere. Quod si non fecerit, quinquennio à liminibus Ecclesiæ extraneus habeatur, sicut antiqui Canones Cap. 15.

instituerunt. Et infrà: *Sæpè contigit, ut in Monasteriis furta perpetrentur, & qui hæc committunt ignorentur. Idcircò statuimus, ut quando fratres ipsi de talibus se expurgare debeant, Missa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipse Abbas præceperit, præsentibus fratribus, & sic in ultima Missæ celebratione pro expurgatione sua Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi percipiant, quatenus ita inde innocentes se esse ostendant.* Et Canuti Anglorum Regis apud Joannem Bromptonum lex: *Si contingat Sacerdotem regulariter* Cap. 3.

viventem aliqua criminum compellatione pulsari, Missam celebret, ac sancta communione se purget. Solus solum, si compellatio simplex sit, in triplici calumnia cum duobus sui Ordinis. Duriorem probationem imponit Regularibus Diaconis, ac etiam Plebeis, seu Sæcularibus extra Claustrum Sacerdotibus. Et pergit: *Si quis Altari* Cap. 6.

Ministrantium accusetur, & amicis destitutus sit, cum Sacramentales non habeat, vadat ad judicium, quod Anglicè dicitur Corsned, & fiat sicut Deus velit, nisi per Sanctum Domini Corpus permittatur ut se purget. Quid porrò sit Corsned exponit in suo Glossario Guilielmus Somnerus: *Anglo-Saxonibus erat in more positum, panem certis quibusdam distinctis sententiis consecratum reo gustandum offerre. Habebant enim penitùs infixam opinionem, non posse quemquam mali consciùm hoc modo dedicatum panem glutire. Offam judicialem dixere.* Earundem legum ex Anglico in

La-

Latinum translator Guilielmus Lombardus vertit: *Panem execratione devotum, panem certis verbis devotum, panem conjuratum*. Erat vulgaris purgationis species, quarum omnium Elementa, uti apud Hebræos aqua Zelotypiæ, consuesse olim partim benedictionibus, partim exorcismis parari, scribit in libris de Lotharii Regis divortio Hincmarus Metropolita Remensis. Eucharistia igitur purgari solas, de quarum firma in tantum Sacramentum fide ac reverentia nullus esset metus aut periculum, eminentes & notas personas permittebat tunc Anglicana Ecclesia, reliquos adstringebat ad Dei judicium per Panem conjuratum. Ecclesiæ enim precibus & exorcismis cooperatur divina Majestas, panemque istum mendaciter sumentes solebant dirumpi. Ejusdem mentis fuit Robertus Francorum Rex in Epitome Helgaldi Monachi Floriacensis: *Præsuli cuidam*, Leotherico Senonensi Archiepiscopo, *quærenti pro quibusdam causis probationem in Corpore Domini nostri Jesu Christi, indignè tulit Rex amator bonitatis, & scripsit plenam indignationis Epistolam in hæc verba: Cum sit tibi nomen scientiæ, & non luceat in te lumen sapientiæ, miror qua ratione quæsieris pro tuis iniquissimis Imperiis, & pro infestato odio, quod erga Dei servos habes examinationem in Corpore, & Sanguine Domini. Et cum hoc sit, quod à Sacerdote dicitur; Corpus Domini nostri Jesu Christi sit tibi salus animæ & corporis, cur tu temerario & polluto ore dicas, Si dignus es accipe, cum sit nullus qui habeatur dignus?* Videtur Rex supremum Ecclesiæ Sacramentum vario indignæ sumptionis periculo noluisse exponi. Forsan tamen corripuerit solos Leotherici excessus. Quomodò damnasset morem vetustissimum Gallicanæ Ecclesiæ?

Aliud enim hujus probationis insigne exemplum habemus in Gerfredo Monacho ac Diacono Monasterii Flaviniacensis. Adalgarium Augustodunensem Episcopum ferebatur veneno occidisse. Verùm nullus erat firmus accusator, pessima interim fama omnem Regionem affligebat. Quare Lugdunensis Metropolita Aurelianus illum discussum priùs Synodaliter, & de tanti Sacramenti reverentia horrendè adjuratum, tandem admisit, & ad Eucharisticam coegit in plena suæ Provinciæ Synodo expurgationem: *Quod omnibus usquequaque satis fuit*. Gualo Augustodunensis Episcopus coram omni Populo celebravit Missarum solemnia, *Et tunc suprafatum præmonuit virum, ut sicut sibi ipsi conscientia dictaret, ad Sacra sumenda, aut etiam refugienda, quoquo vellet modo, se ipsum præfigeret. Qui in nullo hæsitans, Deum sibi, & ipsum, quod percepturus erat, redemptionis pretium in testimonium & judicium invocans, fidissimè omnibus in prospectu positis, quæ suprà fuerant præfixa vocis omnibus peregit*. Ita fuit omni suspicione liberatus. Exstant Acta apud Jacobum Sirmondum in ter-
Fol. 532. tia parte Gallicarum Synodorum. Et in Historia sua scribit Glaber Rudolphus: *Exstitit qui-*
L. 5. c. 1. *dam nostro tempore in Clericali habitu, dum jure culparetur quodam crimine, contigit ut sumeret audacter judicio examinationis donum Eucharistiæ, Calicis videlicet Sanguinis Christi. Cui protinus per medium umbilici egredi visa est pars candidissima, quam sumpserat, ejusdem sacrificii, dans procul dubio evidens indicium reatus se indignè percipientis. Illicò verò confitens quod priùs negaverat, dignè pænituit*. Et de Juditha Bavariæ Ducissa, & Abrahamo Frisingensi Episcopo scribit Ditmarus Episcopus Merseburgensis: *Juditha in sua viduitate continenter vivens, cum Abraham Episcopum præ cæteris diligeret, invido vulgari dente dilaniabatur. Quæ cum de hac luce migraret, in die despositionis suæ ab eodem Antistite Missam cantante sic expurgatur. Ante communionem is versus ad Populum, quæ merita ejus fuerint, circumstantibus indicit. Hoc, inquit delictum, quo defamata* Lib. 2.
fuit, si hæc unquam commisit, faciat omnipotens Pater Filii suimet Corporis & Sanguinis salutare remedium mihi provenire ad judicium, & ad debitam damnationem, animæque ejus ad perpetuam salvationem. Et tunc cum corporis & mentis innocentia sumpsit unicum cunctis fidelibus remedium. Creditque Populus, quamvis serò, & cum detractione injusta plus ei profuit, quam nocere statuerit. Et de Gregorio septimo Pontifice, ac Henrico A. 1077.
quarto Imperatore, invicem variè accusantibus, scribit Lambertus Scafnaburgensis: *Papa Missarum solemnia celebravit, confectaque sacra oblatione, Regem cum cætera, quæ frequens aderat, multitudine ad Altare evocavit, præferensque manu Corpus Dominicum, Ego, inquit, jam pridem à te, tuisque fautoribus litteras accepi, quibus me insimulabas Sedem Apostolicam per Simoniacam Hæresim occupasse, & aliis quibusdam tam ante quàm post acceptum Episcopatum criminibus vitam maculasse, quæ mihi secundùm scita Canonum omnem ad sacros Ordines accessum obstruxerint. Et licet multorum idoneorum certè testium adstipulatione crimen refellere queam, eorum scilicet qui omnem vitæ meæ ab ineunte ætate institutionem integerrimè noverunt, & eorum qui meæ ad Episcopatum promotionis Auctores fuerunt, ego tamen, ne humano potiùs quam divino videar niti testimonio, ut satisfactionis compendio omnem omnibus scandali scrupulum de medio auferam, ecce Corpus Dominicum, quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodiè fiat innocentiæ meæ, ut omnipotens Deus suo me hodiè judicio vel absolvat objecti criminis suspicione, si innocens sim, vel subitanea interimat morte, si reus. Hæc & alia, ut solemne est, præfatus verba terribilia, quibus Deum causæ suæ æquissimum Judicem, & innocentiæ assertorem adesse precabatur, partem Dominici Corporis accepit & comedit. Qua liberrimè absumpta, cum Populus in Dei laudes, innocentiæ ejus congratulatus, aliquamdiu acclamasset, tandem impetrato silentio conversus ad Regem; Fac ergo, inquit, Fili, si placet quod me facere vidisti*. Verùm rea conscientia torquebat Regem, ideoque tremendam hujus purgationis viam admittere non fuit ausus. Notanda sunt verba, *Ut solemne est*: Exprimunt consuetos istius purgationis ritus. Et istiusmodi exempla sunt apud antiquos longè plura. Porrò in solum humanarum probationum defectum adhibita semper fuit tremenda hæc purgatio, ideoque Gregorii septimi, ipsa usi etiam in istorum argumentorum copia,

exem-

exemplum est singulare ob singulares rationes, nec facilè imitandum.

Nati inter Godefridum, Gozelonis Lotharingorum Mosellanorum Ducis filium, & Henricum tertium Imperatorem belli, seu potiùs rebellionis originem prodit Lambertus Schafnaburgensis: A. 1044. *Gozelo Lotharingorum Dux obiit, cujus filius Godefridus nobilissimæ indolis juvenis, atque in re militari admodùm exercitatus, quia Ducatum Patris sui non potuit obtinere, arma contra Rempublicam corripuit, Adelbertum Ducem, quem Rex Patri ejus subrogaverat, prælio victum occidit, cædes hominum & depopulationes agrorum quam maximas fecit, loca omnia usque ad Rhenum, præter ea quæ vel murorum præsidio hostilem impetum subterfugiebant, vel se data pecunia redemerant, in* Lib. 5. *cinerem redegit*. Exponit hæc in suis ad Witichindum Monachum notis Henricus Meibomius: *Carolorum & Othonum temporibus in Romano Imperio Ducatus non erant hæreditarii, sed à Ducibus tamquam Præsidibus & Legatis administrabantur.* Antiqua Francorum Respublica constabat Rege, Ducibus & Comitibus: Duces Provinciarum, Comites erant Rectores civitatum ad nutum & arbitrium Regis. Dux duodecim passim Comites, Comes varios Vice-comites, Centenarios, aliosque Oppidorum aut Pagorum Præfectos sub se habebat. Quæ regiminis forma & in Galliæ Regno, & in Germanico Imperio rectè dicitur viguisse temporibus Carolorum & Othonum. Quomodò enim Gislibertum, ex paterna successione prætensum Lotharingiæ Ducem, humiliarit atque expulerit, Ducatumque tandem fratri suo Brunoni Coloniensi Archiepiscopo dederit Otho primus, habes in Annali- Lib. 2. bus laudati Witichindi. Ita igitur & Godefridus Paternam administrationem tentavit in hæreditatem vertere, pergitque Monachus Lam- A. 1045. bertus: *Dux Godefridus à Rege in deditionem acceptus, in Gibekenstein missus est custodiendus, sicque Regnum brevi tempore quietum & pacatum mansit*. Usque ad sequentem annum. Tunc enim *Godefridus Dux custodia absolutus, dum videret nec intercessionem Principum, nec deditionem, quam spontè subierat, sibi aliquid profuisse, & rei indignitate ac inopiæ familiaris tædio permotus, bellum rursus de integro sumpsit. Inter alias, quas Reipublicæ intulit clades, Neomagum domum Regiam, miri & incomparabilis operis, incendit, civitatem Virdunensem cepit, majorem in ea Ecclesiam concremavit. Sed post modicum facti enim in tantùm pœnituit, ut publicè se verberari faceret, & capillos suos, ne tonderentur, multa pecunia redimeret, sumptus ad reædificandam Ecclesiam daret, & in opere cæmentario per semetipsum plerumque vilis mancipii ministerio functus deserviret*. Graviorum facinorum reos Reges ac Principes olim Episcopi in Clericos, Monachos, aut Pœnitentes detondebant: Et uti solemnis pœnitentiæ manus Episcopum, Presbyterum, aut Diaconum, ita hæc Tonsura Regem, ipsumque etiam Augustum Principem exuebat dignitate, ejusque recuperandæ faciebat incapacem, ac indispensabiliter irregularem. Plurima habemus & Græcæ & Latinæ, & in primis & in mediis sæculis, Ecclesiæ exempla. Adeò labuntur qui existimant Reges ab Ecclesia non posse exauctorari. Et hinc Dux Godefridus magis Virdunensem timuit Episcopum, quàm Henricum Imperatorem. Istius manum noverat omni hujus exercitu ad degradandum esse longè potentiorem. Hinc ejus tonsuram, imò solum tonsuræ metum tanta & pecunia & humilitate redemit, securè deinceps adversus Henricum cum assumpto in rebellionis consortium & auxilium Balduino Flandrensium Comite militaturus. Eis adhæsit & Theodoricus Hollandiæ Comes, totaque è Lotharingia Henricum excluserunt. Rebelles sacris interdixit Leo Pontifex, verùm quod Ecclesiæ gladium contemnerent, ad mitiora pacis consilia conversus est, scribitque de ipso Sigebertus Gemblacensis: *Leo Papa Godefridum Imperatori reconciliavit, Balduino pertinacius agente, contra eum Imperator exercitum duxit, sed tandem Balduinus flexus condicto die Aquis Imperatori satisfecit*. Et Hermannus Contractus: *Godefridus* A. 1049. *Aquisgranum venit, & opitulante Papa gratiam Imperatoris promeruit. Balduinus verò utrumque contemnens, vastata ab exercitu magna ex parte Provincia sua, tandem obsides dedit, & pactum cum Imperatore fecit*. Bellum istud, cui ipse Leo Pontifex adfuerit, & Eduardus Anglorum Rex suppetias dederit, fuisse in Flandros durissimum A. 1049. scribit Simeon Dunelmensis. Jacobus Mejerus affirmat Henrico Cameracum & Antuerpiam fuisse à Balduino restituta. Acta hæc sunt Aquisgrani post præsentem Synodum, verum pax non fuit firma. Quod enim & Godefridus & Balduinus rebellionem resumpserint post obitum Pontificis, & usque ad Henrici tertii obitum durè vexaverint Lotharingiam, ostendit laudatus Sigebertus, & adjungit: *Coloniæ generali Conventu habito, Balduinus & Godefridus, mediante Papa Victore secundo, ad gratiam Regis*, Henrici quarti adhuc pueri, *& pacem reducuntur, & omnes bellorum motus sedantur*. Quod nempe puer Rex Mosellanam Lotharingiam Godefrido daret in perpetuam proprietatem.

Aliud hujus Synodi decretum habemus in magno Belgii Chronico: *Synodus Moguntiæ generalis celebratur in præsentia Sancti Leonis Papæ & Henrici Imperatoris, in qua inter alia instituitur festum Conceptionis beatæ Mariæ Virginis*. Chroni- F. 112. con, quod sub Flavii Dextri nomine publicavit Franciscus Biverus, affirmat festum hoc in Hispania à Sancto Jacobo Apostolo institutum: Quod ipsum asseverat adscriptum Luitprando A. 308. Cremonensi Episcopo Chronicon. Verùm de isto articulo memoratus Biverus adeò erubuit, ut agi dicat non de passivæ, sed de activæ Conceptionis, seu Dominicæ intra Immaculatum Virginis uterum Incarnationis festo. Sergii primi Pontificis vita, antiquus Ordo Romanus, & Amalarius Fortunatus sola Annunciationis, Nativitatis, Purificationis, ac dormitionis festa Fol. 24. adscribunt Deiparæ Virgini, ideoque Conceptionis festivitas necdum erat apud Latinos. Apud Lib. 3. Græcos est antiquissima. Etenim novella, quam cap. 43. suis ad Photii Nomocanonem scholiis inseruit Theodorus Balsamon, Manuelis Comneni Im-

pera-

Tit. 7. 1. peratoris de publicis in populo festis, lex habet: *Nonus dies Decembris, quia tunc Genitricis Dei nostri Conceptio celebratur*. Festum istud nequaquam instituit, sed juxta vetustum Imperii morem sancit etiam in populo esse feriatum. Etenim Georgius sub Heraclii Imperio Nicomediensis Episcopus affirmat ipsum esse *non novissimè institutum*. Et attestantur plures Græcorum Patrum de eodem Homiliæ. Et de Armeniorum Archiepiscopo, qui decimi tertii sæculi anno vigesimo octavo venit in Angliam, & ad Sancti illic Albani Monasterium, scribit Matthæus Parisiensis: *Interrogatus inter loquendum ab uno, qui fuit ei assidens collateralis, Monacho, si in partibus suis Conceptio beatæ Mariæ celebraretur, respondit, Celebratur. Et hæc est ratio: Quia Angelo nuntiante Joachim dolenti & desertum tunc inhabitanti, ipsa Conceptio facta est. Similiter & Conceptio beati Joannis Baptistæ, simili ratione. De Conceptione autem Domini, quæ facta est Angelo annuntiante Mariæ, quæ concepit ex Spiritu Sancto, nulli fidelium venit in dubium*. Armenii ergò ab antiquo coluerunt tres Conceptiones.

Quo tempore Conceptæ Deiparæ festum cœperit apud Latinos, non plenè constat. Exstat Sancti Anselmi Epistola cum hoc Proœmio: *Conceptio venerandæ Dei Genitricis, quemadmodum per multa signorum experimenta in Anglia & in Francia, cæterisque climatibus mundi celebranda sit declarata, me narrantem audiat Dilectio vestra*. Factum in Anglia miraculum evenisse ait Ramesiensi Abbati Hellino, Conquæstoris Regis Guilielmi ad Danos Legato, ideoque tunc Conceptæ Deiparæ festum ex divino jussu fuisse in Anglia institutum. Refert & alias, ob quas in Francia & Aquilejensi Patriarchatu sit institutum idem festum, revelationes factas *tempore Caroli Francorum Regis illustrissimi*. Earumdem vigore idem ipse festum innovat per universam Angliam. Et quidem istum Franciæ Regem non fuisse magnum Carolum evincit addncta Romani Ordinis & Amalarii Fortunati auctoritas. Etiam Adonis Viennensis, & Usuardi, & Wandalberti Martyrologia, & Moguntina istius temporis Synodus, & Aquensis Abbatum Conventus, & Herardi Turonensis Archiepiscopi Capitula, licet omnia sui temporis festa enumerent, de Conceptionis festo non meminerunt. Et de adducta Sancti Anselmi Epistola rectè scribit in suis ad Romanum Martyrologium notis Cardinalis Ba-

Dec. 8. ronius: *An Anselmi sit, à multis merito ducitur in controversiam, cùm habeat multa, quæ eidem auctori repugnent*. Quidquid sit, apud Anglos antiquum est hoc festum. Etenim de sexto decimo, qui sub Henrici primi Regno floruit, sui ad Sanctum Albanum Monasterii Abbate Ganfredo scribit Matthæus Parisiensis: *Statuit Conceptionem beatæ Mariæ Virginis in Cappis festivè celebrari*. Non ipsum festum instituit, sed jam pridem instituto hanc solam addidit solemnitatem. Et ex hoc statuto omninò prodiit supra laudatum colloquium Albanensis Monachi cum Archiepiscopo Armeniorum. Quare & veri speciem habent hæc laudati Cardinalis Baronii verba: *Ex quibus omnibus satis compertum habetur, ejusmodi celebritatem in*

Anglia primum celebrari cœptam. Attamen ut vera sint, ista festivitas apud ipsos debet acquisito per Guilielmum Normannum Regno esse vetustior: Hæc enim nostra Synodus est longè vetustior, atque ita laudem hanc transferet in Germanos. Ut ut sit, certum est festum hoc apud utramque gentem constanter & dudum viguisse. De Germanis id non obscurè docet Chronicon Ecclesiæ Augustanæ. Et in sua Oxoniensi sub An. 1188. Honorio tertio celebrata Synodo statuit Stephanus Cantuariensis Archiepiscopus: *Omnia festa Beatæ Mariæ sub omni veneratione serventur, præter festum Conceptionis, cujus celebrationi non imponitur necessitas*. Esse voluit liberum in populo festum, uti in hac Diœcesi est festum S. Josephi. At verò de ejus ad quarti decimi sæculi annum vigesimum octavum successore Simone scribit Thomas Monachus Walsinghamensis: *Simon Archiepiscopus statuit de consensu Concilii, ut festum Conceptionis Beatæ Mariæ solemniter celebretur*. Ex Anglia traductum est ad eidem Domino subjectam Nurmandiam. Ad duodecimi sæculi finem fuisse istic universale, apud Philippum A. 1197. Labbe ostendit Chronicon Ecclesiæ Rothomagensis. Ex Nurmandia in Franciam venit, etiam in Primatialem Lugdunensem Ecclesiam, inductam variis rationibus, nec non & revelationibus, quæ an sint istæ ipsæ, quas refert adscripta Sancto Anselmo Epistola, non possum affirmare. Quidquid sit, graviter hæc improbavit Sanctus Bernardus, dictasque rationes ac revelationes acriter invasit per basce ad Lugdunensem Ecclesiam litteras: *Inter Ecclesias Galliæ con-* Ep. 174. *stat profectò Lugdunensem hactenus præeminuisse, sicut dignitate sedis, sic honestis studiis, & laudabilibus institutis. Ubi enim æquè viguit disciplinæ censura, morum gravitas, maturitas consiliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis insigne? Præsertim in officiis Ecclesiasticis haud facilè unquam repentinis visa est novitatibus acquiescere, nec se aliquando juvenili passa est decolorari levitate, Ecclesia plena judicii. Undè miramur satis, quid visum fuerit hoc tempore quibusdam vestrum voluisse mutare colorem optimum, novam inducendo celebritatem, quam ritus Ecclesiæ nescit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio. Numquid Patribus doctiores, aut devotiores sumus? Periculosè præsumimus, quidquid ipsorum in talibus prudentia præterivit*. Et infrà: *Si sic videbatur, consulenda erat priùs Apostolicæ Sedis auctoritas, & non ita præcipitanter atque inconsultè paucorum sequenda simplicitas imperitorum. Et antè quidem apud aliquos errorem compereram, sed dissimulabam, parcens devotioni, quæ de simplici corde & amore Virginis veniebat. Verùm apud sapientes, atque in famosa nobilique Ecclesia, & cujus specialiter filius sum, superstitione deprehensa, nescio an sine gravi offensa etiam vestri omnium dissimulare potuerim. Quæ autem dixi, absque præjudicio sanè dicta sint sanius sapientis. Romanæ præsertim Ecclesiæ auctoritati atque examini totum hoc, sicut & cætera, quæ ejusmodi sunt, universa reservo: Ipsius, si quid aliter sapio, paratus judicio emendare*. Ex quo lucet festum hoc à Romana tunc Ecclesia needum fuisse admissum. Quin imò tria dumtaxat Deiparæ festa coli

coli à Romana Ecclesia, dudum post sub Urbani sexti Pontificatu scripsit in libro de observantia Canonum Radulphus Tongrensis. Quis Romanus Pontifex admiserit, ignoro: Ipsum interim & in Romana & in aliis Ecclesiis, & quidem *ex antiqua consuetudine*, suo tempore vigoisse affirmat, ideoque ad omnes sub præcepto extendit Ecclesias, & largis indulgentiis perpetuò ornat Synodus Basileensis. Longè amplius exaltavit Sixtus quartus, addens octavam, & istas ipsas indulgentias, quibus Dominici Corporis festivitatem honoravit Urbanus quartus. Attamen fine præcepto. Quod tandem omnibus ad Catholicam Hispaniæ Monarchiam spectantibus populis ob devotas Philippi quarti Regis in sacram Virginem preces imposuit Alexander septimus. Et ejus in Populo celebritatem, licet Innocentius decimus exstinxerit ob causas, multæ Ecclesiæ constanter retinuerunt. Sancti Bernardi intercessio adeò non fuit efficax. Nec tamen culpandus est zelus. Nam quod etiam adversus Dominicæ Nativitatis festum, dum ipsum quarto priùs sæculo admisit Antiochena Ecclesia, docti & graves viri intercesserint, testatur Sanctus Joannes Chrysostomus. Plura nova festa zelum istum sustinuerunt. Porrò ad cujus preces, vel ob quas rationes Leo nonus hoc festum instituerit, ignoramus.

Cap. 12

Sess. 36.

S. LEONIS NONI
SECUNDUM CONCILIUM
ROMANUM.

Quinta Leonis nostri Synodus fuit Romana secunda, habita anno post millesimum quinquagesimo, hebdomada post Dominicam in Albis. Hic iterum esse de Simoniacis tertiæ speciei ordinationibus disputatum, & contra ipsius Pontificis mentem ipsas dispensatoriè confirmatas, suprà audivimus ex opusculo gratissimo Petri Damiani ad Heoricum Ravennæ Archiepiscopum, & ex opusculo de ipsius Legatione ad Ecclesiam Mediolanensem. Laudata huc usque adversum conjugatos Clericos, reliquam Simoniam, aliosque istius sæculi abusus Decreta etiam hic fuerunt omninò confirmata. Palmarem actionem edicit in libro de sacrosancta Eucharistia Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: *Tempore Sancti Leonis Papæ delata est, Berengari, Hæresis tua ad Apostolicam Sedem. Qui cum Synodo præsideret, ac resideret cum illo non parva multitudo Episcoporum, Abbatum, diversique ordinis à diversis Regionibus Religiosarum personarum, jussum est in omnium audientia recitari quas mihi de Corpore & Sanguine Domini litteras transmisisti. Portitor quippe earum, Legatus tuus, me in Normandia non reperto, tradidit eas quibusdam Clericis. Quas cum legissent, & contra usitatissimam Ecclesiæ fidem scriptas animadvertissent, Dei zelo accensi, quibus ad legendum eas porrexerunt, plurimis earum sententias verbis exposuerunt. Itaque factum est, ut deterior de te, quam de me fuerit orta suspicio, ad quem videlicet tales litteras destinaretis: Putanti bus multis me favere ac fovere quæ à te dicerentur, vel gratia qua te diligerem, vel fide qua revera ita esse indubitanter tenerem. Igitur cum à quodam Remensi Clerico Romam perlatas Recitator legeret, intellecto quod Joannem Scotum extolleres, Pascha sium damnares, communi de Eucharistia fidei adversa sentires, promulgata est in te damnationis sententia, privans te communione sanctæ Ecclesiæ, quam tu privare sancta ejus communione satagebas. Post hæc præcepit Papa at ego surgerem, pravi rumoris à te maculam abstergerem, fidem meam exponerem, expositam plus sacris auctoritatibus quam argumentis probarem. Itaque surrexi; quod sensi, dixi; quod dixi, probavi; quod probavi, omnibus placuit, nulli displicuit.* Et in libris de Eucharistiæ veritate Sanctus Goitmondus Episcopus Aversanus: *Ecclesia per Beatum Leonem Papam hæc Berengariana figmenta mox in suo exortu damnavit.* Et in Sancti Lanfranci vita Milo Crispinus: *Lanfrancus Romam petiit causa cujusdam Clerici nomine Berengarii, qui de Sacramento Altaris aliter dogmatizabat, quam Ecclesia tenet. Dicebat enim panem & vinum post consecrationem Sacramentum tantum, non autem esse verum Christi Corpus & Sanguinem. Iste Clericus Lanfranco quasi familiari suo litteras miserat errore ipso respersas: Eas qui legerunt, Lanfrancum talia sentire opinati sunt, & socium erroris diffamaverunt. At tum fortè Lanfrancus ad urbem profectus fuerat Pontificante tunc Sedem Beati Petri Leone octavo. Amici, qui infamiam sibi conflatam audierunt, litteras ipsas post eum miserunt Romam, ibique suspicionem de Lanfranco quibusdam pepererunt. Papa Berengarium ad diem vocavit. Verùm ille timens venire, distulit, sed Responsales pro se duos Clericos misit, qui ante Papam venientes, & in causa deficientes, reprobati & capti sunt. Lanfrancus jussus surrexit, pravi rumoris à se maculam abstersit, fidem suam exposuit, expositam plus sacris auctoritatibus, quam argumentis probavit. Quod dixit & probavit, omnibus placuit, nulli displicuit.* Cap. 3.

Exponitur

Exponitur error Capharnaitarum & Paganorum circa sanctam Eucharistiam.

GEnuinum adversus boni ac mali sciendi pomum, commissamque in ipso nostram à Deo Apostasiam Antidoton esse sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, rectè in primo adversus Berengarium libro scripsit laudatus Guitmondus
Tom. 6. Fol. 171. ex Sancti Joannis Chrysostomi Homilia de librorum Sigillis. Sicut in illo miram plenæ, qua homo Deo æquari posset, libertatis adipiscendæ vim latitare mentitus est Diabolus, & sibi temerè credulos Protoplastos in originales iniquitates & miserias seduxit; ita in hoc admirandam recuperandæ justitiæ ac felicitatis radicem, utique semetipsum, posuit Dominus noster JESUS Christus, sibique vera promittenti præberi voluit illa fidem, quam antè dederamus Diaboli mendaciis. Esse novo Testamento sanxit novum vitæ lignum, per quod in pomo isto perdita immortalitas cum fœnore redderetur. Hanc enim, & cunctas alias nostri corporis in futuro Regno dotes esse proprium hujus Sacramenti effectum Dominus in Evangelio lucidè docuit, & omnis sub cœlo Ecclesia semper sensit. Rem admirandam, & quasi incredibilem, variis etiam in antiquo Testamento figuris, imò & planis atque apertis prædicationibus, divina providentia munivit. Primi ejus adversarii fuerunt Judæi Capharnaitæ, & aliquot animales adhuc discipuli, existimantes se à Domino invitari ad sustatim quasi in macello concisas ejus carnes vorandas, ejusque in propria forma sanguinem barbaricè hauriendum. Et certè ad primam tanti Arcani prædicationem carnalis animus poterat sibi similia imaginari. Longè gravior fuit Judæ proditoris iniquitas, de qua in Dominici apud Matthæum verbi, *Bibite omnes* expositione Bulgarorum Archiepiscopus Theophylactus: *Sunt qui dicant propter Judam hoc dictum. Judas enim panem accepit, & non comedit, sed occultavit, ut monstraret Judæis, quod panem Corpus suum vocaret* JESUS. *Poculum autem invitus bibit, cum non posset occultare. Propterea hoc loco dicebat*, BIBITE OMNES. Mysterium Judæis Judas enuntiavit, blaterans Dominum, qui panem diceret esse suum Corpus ab omnibus manducandum, neutiquam esse promissum à Lege Messiam, sed ipsius manifestum ac morte dignum proditorem. Hausit ista Theophylactus ex Sancto Joanne Chrysostomo, itemque ex Sancto Basilio, cujus in Liturgia canit ad Christum Dominum Sacerdos: *Non tuis inimicis dicam Mysterium, non dabo tibi osculum, sicut Judas.*

Capharnaitarum cæcitas transivit in Paganos, qui quoniam à Christianorum antelucanis conventibus audiebant manducari Carnem Filii hominis & bibi ejus Sanguinem, crediderunt nobis esse Thyestæas trucidati infantis epulas, nos esse pestem humani generis, ipsius naturæ hostes, Barbaras in humana forma belluas, exitium Imperii Romani. Hoc fuit unum è tribus famosis sceleribus, de quibus in sua ad Romanos Imperatores Apologia questus fuit Philosophus noster Athenagoras: *Judices non tam quid commiserit reus aliquis nostrum inquirunt, quam ipsi nomini, tanquam certo sceleri, illudunt.* Quisquis deferebatur, aut se fatebatur esse Christianum, Thyestææ feritatis censebatur suspectus aut convictus, & tanquam capta bellua trahebatur ad lanienam. Plurima Fidelium millia hoc modo fuerunt trucidata. Quisquis trucidabat, existimabatur Deo facere Sacrificium; dum pluvia deficeret, exundaret mare, aut flumen, vel quævis calamitas affligeret Romanum Imperium, nos ferebamur causa, unanimique voce Amphitheatrum à Principe aut Proconsule expostulabat *Christianos ad Leonem. Tot* Fidei & Religionis nostræ *hostes*, inquit in libro Apologetico Tertullianus, *quot extranei. Et quidem propriè ex æmulatione Judæi, ex concussione milites, ex natura ipsi Domestici nostri. Quotidiè obsidemur, quotidiè prodimur, in ipsis plurimum cœtibus & congregationibus nostris opprimimur.* Pater in Filium, Filius in Patrem, conjux in conjugem, servus in Dominum agebat Frumentarium: ex curio- Cap. 9.
sitate & odio *sanguinei poculi & tragicorum ferculorum.* Verùm laudati Athenagoræ, Tertulliani, Justini Martyris, aliorumque nostrorum Doctorum adversum præjudicatas istas calumnias Apologiæ tandem obtinuerunt quod scribit idem Tertullianus: *Plinius secundus, cum* Bithyniæ *Provinciam regeret, damnatis quibusdam Christianis, quibusdam gradu pulsis, ipsa tandem multitudine perturbatus, quid de cætero ageret consulit tunc Trajanum Imperatorem, allegans præter obstinationem non sacrificandi nihil aliud se de Sacramentis eorum comperisse, quam cœtus antelucanos ad canendum Christo ut Deo, & ad confœderandam disciplinam; homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cætera scelera prohibentes.* Scribit se ex duabus Christianis ancillis per tormenta de antelucanis sectæ conventiculis inquisitis, & nihil reperisse criminis, nisi quod illic Christum carminibus honorarent, & Deum profiterentur. A nefandis epulis, perfidia in Romanum Imperium, aliisque facinoribus ac flagitiis esse penitùs alienos. Hinc mitius in nos pedetentim esse cœpit laudatum Imperium, mansit tamen, imò & crevit ejus curiositas, quem & qualem hominis filium Deo nostro immolaremus, immolatique carne & sanguine vesceremur. Quisnam esset secretus ille panis, quale vinum. Hinc de Sancto Tharsitio Romanæ Ecclesiæ Acolytho legimus in Romanis Martyrum tabulis: *Quem Pagani cum invenissent Corporis Christi Sacramenta portantem, disquirere cœperunt quid gereret. At ille indignum judicans porcis prodere Margaritas, tamdiu ab illis mactatus est fustibus ac lapidibus, donec exhalaret spiritum. Et revoluto ejus corpore sacrile-* Aug. 15.
gi discussores nihil Sacramentorum Christi in manibus aut in vestibus invenerunt. Eadem curiositate captus Imperator Numerianus, à Sancto Babyla Patriarcha Antiocheno ad spectandum in Ecclesia Christianum sacrificium admitti, tandemque vi intrare voluit. Ob repulsam ex amico factus est hostis noster & persecutor, Babylamque in Martyrem promovit. Quæ omnia lucidè convin-

cum ipsis etiam Paganis primis Ecclesiæ sæculis de Christianorum circa Eucharistiæ veritatem fide non dubitasse. Hinc etiam adversus Faustum Manichæum, nos de exhibita erga panem & vinum latria accusantem, respondit Sanctus Augustinus: *Pejus desipis quam nonnulli, qui nos propter panem & calicem, Cererem ac Liberum colere existimant.* Nempe Gentilium aliqui, quod circa panem & vinum nos adorare cernerent, adorari crediderunt Cererem & Bacchum. Adeò tunc nullus dubitavit hic Hæreticus, ut & Marcus Ægyptius, impudicissimorum Gnosticorum longè impudicissimus, passim conficeret in vino albo, arte magica transire in rubrum faceret ad verba mysticæ invocationis, seductisque aut seducendis mulieribus suaderet etiam in suum sanguinem esse transelementatum. Videatur Sanctus Irenæus Archiepiscopus Lugdunensis.

Lib. 2. c. 13.

Lib. 1. c. 9.

Exponitur error Pauli Samosatensis.

PRimus adversum sacrosanctam Eucharistiam Erro fuit Paulus Samosatensis, Patriarcha Antiochenus, inter cujus decem Sancto Dionysio Patriarchæ Alexandrino propositas quæstiones hæc fuit quarta: *Scriptum est in Evangelio: Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & dividite inter vos. Hic Calix est novum Testamentum in meo sanguine, qui pro vobis funditur. Quomodo igitur est sanguis incorruptibilis, si dividitur & funditur?* Exponit in sua responsione laudatus Dionysius: *Surgunt quidam loquentes perversa, ut abducant Discipulos post se. Surrexit itaque primum Samosatensis loquens iniqua, qui diceret esse corruptibilem Sanguinem JESU, qui est Deus Israel, & qui omnem corruptionem, & passionem, & mortem solvit, qui redemit nos à servitute corruptionis. Sanguinem mortalis & patibilis hominis dicit, ut placeat Sathanæ, qui eum delegit; surrexit contra Sanguinem vivificum, & contra Spiritum Sanctum, conculcans ea: Si enim Sanguis sanctus corruptibilis est, quia dividitur & effunditur, sic erit Spiritus Sanctus, sicut Sanguis.* Nam & Spiritus Sanctus effunditur in plures. Paulus iste fuit Antichristus JESUM solvens: Divisit hominem à Verbo, unicumque Dominum nostrum partitus est in duos filios, affirmans esse purum corruptibilis carnis & sanguinis hominem. Ideoque & talem deliravit existere in Eucharistia. Non circa transelementationem erravit, sed circa Sacramenti contenta. Hujus errorem expugnat Sanctus Dionysius, additque vivificum, qui hodie in nos effunditur & frangitur, Sanguinem esse etiam incorruptibilem, quia nempe *fracto Sacramento nulla rei fit scissura, sed tantum fit fractura, qua nec status nec statura signati minuitur.* Hunc benedictum JESU Christi Sanguinem, non minus quam ejus Spiritum Sanctum, affirmat in nos citra divisionem effundi.

Consequenter ad suum palmarem errorem Paulus est lacutus. Quisquis Christum Dominum affirmat purum hominem, etiam in Eucharistia aliud quam purum hominem non potest affirmare: Qualis Dominus in propria forma, talis est & in Eucharistia. Hinc in litteris ad Clerum & Populum Constantinopolitanum, & in litteris ad Anatolium ipsorum Episcopum scribit Sanctus Leo Magnus Hæresiarcham Eutychetem esse virum nimis imperitum, ut qui senex nesciat Christum Dominum esse in propria forma, quod ipsi etiam infantes illum esse norunt in Eucharistia: Utique plenum hominem & plenum DEUM. Sic enim omnes communicantes profitentur. Quod etiam Timotheani, Julianistæ, & cuncta Apollinarii atque Eutychetis fœda fæx Domino, uti in propria forma, ita & in Eucharistia, negarint veram carnem, demonstrat per Jacobum Gretzerum publicatus Anastasius Sinaita. Et Haimerico Aquicinctini Monasterii Prælato, roganti *utrum Dominus noster JESUS Christus in Cœna, quam fecit cum Discipulis ante Passionem, dederit eis Corpus suum passibile, cum nos illud in Mensa Altaris accipiamus impassibile,* respondit Sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Si tibi respondeatur Discipulos Christi Corpus tale accepisse, quale tunc erat, nos verò tale accipere, quale nunc est, non video quæ authoritas contradicat, non video quæ rationis violentia me urgeat. Imò si aliter dicerem, repugnantem mihi viderem rationem & auctoritatem.* Etenim quorundam contrarium asserentium Doctorum unicum fundamentum prodit in Occidentalis Ecclesiæ Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Fuerunt ex Magistris nostris nonnulli, qui dixerunt quod Christus in Cœna Corpus suum dederit Discipulis impassibile. Licet enim esset passibile sub specie carnis, ad tempus assumpsit impassibilitatem & immortalitatem, ut esset impassibile sub specie Sacramenti.* Ipsos & ratione & auctoritate destitui ostendit, nostram adversum Albigenses Hæreticos assertionem insigniter confirmat, & adjungit: *Sed adhuc objicit Hæreticus. Sit ita quod aliquis Sacerdos in Dominicæ sepulturæ Sabbatho consecraret panem & vinum, numquid Christus mortuus jaceret in sepulchro, & viveret sub Sacramento? Respondemus Hæretico, quod tempore, quo Christus mortuus fuit, nullus posset consecrare Sacramenta. Hoc enim esset contra Christi institutionem, qui panem in Corpus animatum transsubstantiavit, & transsubstantiandum instituit. Posset tamen, si vellet, talem vim verbis contulisse, ut ad eorum prolationem panis transsubstantiaretur in Corpus inanimatum, & secundùm hoc in triduo illo posset confici hujusmodi Sacramentum.* Quod hanc vim verbis Dominus omninò contulerit, est concors hodiè sensus Doctorum. Quin & hanc articulum, *Facta non fuisset transsubstantiatio Panis virtute verborum Sacramentalium, si in triduo mortis facta fuisset consecratio* esse absurdissimum, imò & Hæreticum, censuit in sua apud Henricum Cnyghtonum Synodo Joannes Archiepiscopus Cantuariensis. Quæ omnia in suis sententiarum libris confirmat & Cardinalis Robertus Pullus. Quales tamen quæstiones esse curiosas, & silentio potius ac simplici fide, quam subtili disputatione honorandas, rectè censuit in litteris ad Lambertum Monachum, exstantibus apud Lucam Dacherium, Ernulphus Episcopus Roffensis.

Epist. 23. Epist. 40.

Cap. 38.

A. 1286.

L. 7. c. 4.

Tom 2.

Exponitur error Nestorii.

EX eodem principio Hæresiarcham Nestorium eadem cum Paulo Samosatensi sensisse, rectè in libro de Sacramento Altaris docet
Cap. 13. Sanctus Anselmus: *Inter omnes Hæresium diversitates, quæ singulæ suo tempore impugnaverunt Petram ædificatum suprà Petram, hujus de Eucharistiæ veritate quæstionis nec mentio facta est, nisi in Nestorianu Hæresi sola, in qua assertores ejus in personu Christi divina ab humanis separantes, Mariam Dei Genitricem penitùs negantes, sed solius hominis Matrem esse affirmantes, cum requirerentur; Corpus quod de mensa Domini sumimus, cujus esse profiterentur, Hæretica pravitate vel temeritate ad suum errorem detorquebant verba Domini;* NISI MANDUCAVERITIS CARNEM FILII HOMINIS. *Quod ibi sumimus esse tantum Carnem Filii hominis, ne si istud Corpus Domini esse confiterentur, contra se loquerentur, consentientes in Christo Deo & homine esse unitatem personæ. Dicebant ergo Carnem illam esse viri sanctificati & verbo conjuncti secundum dignitatis unitatem, aut sicut divinam possidentis habitationem.* Ex Ephesinæ Synodi Decretis insigniter hæc confirmat. Et certè in undecimo suo famoso Capitulo, in ipsius largiori declaratione, ac in ejusdem adversus Theodoretum Cyri Episcopum Apologia errorem hunc Cyrillus manifestè Nestorio impooit. Et ipsi carnalem Capharnaitarum errorem exponenti: *Verborum sublimitatem qui uderant non tulerunt, putabant ex inscitia Dominum Antropophagiam suadere.* Ad hunc, inquam, Nestorii Commentarium reposuit in quarto adversus illum li-
Cap. 5. bro Cyrillus: *Atqui en res quomodo non certa sit Antropophagia? Quo verò modo sublime adhuc erit illud Mysterium, si non ipsum ex Deo Patre Verbum esse missum dixerimus, & missionis modum confessi fuerimus esse ipsum humanationem? Tunc enim videbimus vivificandi vim habere unitam ipsi carnem, & non alterius carnem, sed factam illius propriam, qui omnia vivificare potest.* Clarè demonstrat meram ac nudam Antropophagiam etiam à Nestorio doceri. Quod ipsum ostendi in Scholiis ad Ephesinam Synodum. Et confirmat per Jacobum Gretzerum publicatus Anastasius Sinaita: *Nestorius Dei corpus & Dei Sanguinem negat, quem percipimus.* Non Corpus & Sanguinem, sed negat esse Dei, seu Deo hypostaticè unita. Eruditus est iste Anastasius Sinaita, videtur tamen non esse magnus ille Antiochiæ Patriarcha, sed quis illo posterior. Nestorium circa hoc Sacramentum fuisse primum Errorem, primamque similis erroris damnatricem fuisse Ephesinam Synodum labitur Sanctus Anselmus. Lucet ex dictis de Paulo Samosateno & Sancto Dionysio Alexandrino. Lege hujus adversus istum litteras, & laudatum Cyrilli librum adversus Nestorium, & videbis ambos locutos eodem spiritu ex iisdem principiis, & Cyrillum à Dionysio pleraque mutuatum.

Prima quæstio est, An Nestorins etiam errarit solam Domini Carnem sub Panis, solum sine ipsa Sanguinem sub vini specie contineri? In habita ad Basileensem Synodum adversum Hussitas oratione affirmat Joanoes Ragusinus, Ordinis Prædicatorum tunc Procurator Generalis, postea Basileensis Episcopus, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis. Plures inductæ Laicalis sub unica panis specie communionis adducit causas, & tertiam exponit his verbis: *Tertium, propter vitare errores, ne videlicet Populus commuuis, qui tantum judicat secundùm sensum, credat Christum non esse totum sub una specie, sicut multi Hæreticorum, ut Nestorius & Pelagius, & eos sequentes, adstruxerunt. Nestorius enim sic sub utraque specie ministravit, existimans quod sub specie panis esset tantummodo Corpus Christi sine Sanguine, & sub specie vini Sanguis sine corpore. Pelagius verò & ipsius sequaces, dictis Salvatoris innitentes,* NISI MANDUCAVERITIS CARNEM FILII HOMINIS, *&c. Dederunt laicis sub utraque specie, & etiam parvulis statim post Baptismum. Et si speciem panis Sacramentalem non possent sumere, dicebant quod debebat conteri cum sanguine, sic infundi in ora puerorum. Datur ergò non conficientibus sub una specie, ut evitentur prædicti errores.* Eundem Nestorio imponit errorem, eandemque istius communionis causam adducit eruditus tractatus de Bohemorum vocatione ad Basileensem Synodum, & ipsorum ibidem Actis: *Præterea dicunt Doctores, quod consuetudo communicandi populum sub specie panis tantum, ab Ecclesia & sanctis Patribus fuit rationabiliter introducta propter rationabiles causas. Specialiter propter periculum erroris. Fuit enim error Nestorii credentis quod sub specie Panis sit sola Caro Christi, & sub specie vini solus Sanguis Christi. Ut igitur huic errori obviaretur & magis imprimeretur fidelium mentibus, quod sub qualibet specie est totus Christus, dum non solum verbo, sed etiam ipso signo indicaretur, visum fuit utile esse sub una tantum specie ministrari. Efficacius enim imprimitur, quando cum Doctrina verbali sensuale aliud signum concurrit.* Eadem in Dialogo de utriusque speciei Communnione confirmat Eruditissimus Cardinalis Stanislaus Hosius, & cum ipso in Catholicæ fidei confessione omnis Synodus Petricoviensis. Addunt errorem hunc fuisse causam, ex qua sacri Calicis usum populo subtraxit Ephesina Synodus, ob novos postea errores redditum à Sanctis Pontificibus Leone atque Gelasio, & denuò præceptum. *Inter Ephesinum Concilium,* inquit laudatus Dialogus, *& Leonem Papum intercesserunt anni prope triginta, totidem verò inter Leonem & Gelasium. Atque non solum ad Leonis, verùm ad ipsa etiam usque Gelasii tempora sic increbuerat usus alterius tantum speciei, ut ipsi quoque Sacerdotes sacris operantes à Calice abstinerent. Quamobrem & populum Leo Pontifex, & Sacerdotes Gelasius admonere necesse habuit, ut ad calicis usum redirent. A quo quod abstinuerint multi totis ferè sexaginta annis, quam aliam causam ejus rei fuisse putabimus, quam Ephesini Concilii, quod postea sublatum fuit, interdictum?*

Respondeo tamen hæc omnia deviare. Etenim Pelagius nec utramq; nec alteram sacrosancti Sacramenti speciem docuit parvulis necessariam, multo minus ipsas inter se conterendas, & miscendas. Quin imo ejus de originali peccato erro-

rem

tem per universalem fumendæ Eucharistiæ ex Divina lege necessitatem impugnarunt S. Augustinus, Africana Concilia, & Sanctus Innocentius primus Pontifex, atque ex obscurioribus ipsorum dictis nata est alia contentio, an non solum Spiritualis per fidem, sed etiam Sacramentalis Eucharistiæ perceptio esset necessaria parvulis? Adversum cujus contentionis exordia Sanctus Fulgentius ad Ferrandi Carthaginensis Diaconi preces scripsit librum de Baptismo Æthiopis. Et infantes de solo sanguine communicare est Apostolica, ac ab omnibus sub cælo Ecclesiis probata & admissa traditio, à qua certum est Pelagium non deviasse. Longè minus in expositum de Eucharistiæ contento errorem deviavit. A nullo antiquo scriptore fuit de ipso accusatus, nec eo tendunt devia ipsius dogmata. Ex quo fonte dicta sua hauserit Joannes Ragusinus, ipse viderit. Eadem est ratio Nestorii. Quis similia commenta sparserit per Ecclesiam, non possum divinare. Absit ut Ephesina Synodus populum proscripserit à sacro Calice. Certè proscriptum testituere non magis tentasset Magnus Leo, aut Sanctus Gelasius, quam Leo tertius ob ejusdem Synodi reverentiam tentavit ad Constantinopolitani Symboli de Spiritu Sancto articulum addere vocem, *Filioque*. Generalium Synodorum Canones esse Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, adversus Græcorum in Chalcedonensi Synodo pro Constantinopolitana Ecclesia ausus constantissimè clamavit Leo, protestatus istos nec velle se, nec posse mutare. Utique ob solemnem tunc Romani Pontificis de ipsis professionem. Et Romanos aut quosvis Italicos Sacerdotes tunc sacrificasse, aut sacrificantes communicasse de solo panis elemento, quis patienter audiat? Leonis decretum periit aut latet; ejus tamen substantiam retinemus in quarto Sermone de Quadragesima: *Nulla vos Manichææ contagionis adspergat impietas*. Variis sectæ Cap. 5. superstitiones adducit, & prosequitur: *Abdicant se Sacramento salutis humanæ, & Christum Dominum nostrum, sicut in veritate carnis nostræ denegant natum, ita verè mortuum & resurrexisse non credunt. Cumque ad tegendam infidelitatem suam nostri audeant interesse Mysteriis, ita in Sacramentorum communione se temperant, ut interdum tutius lateant. Ore indigno Corpus Christi accipiunt, sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omninò declinant. Quod ideò vestram volumus scire sanctitatem, ut vobis hujusemodi homines & his manifestentur indiciis, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati & proditi, à Sanctorum societate Sacerdotali auctoritate pellantur*. Fidem suam non solum tegere, sed & negare est probata apud Manichæos lex, eratque illis grande de sacrilegis suis sacris Privilegium: *Jura, perjura, secretum prodere noli*. Et vinum abhorrebant, blaterantes esse mali Principii opus, vel Principum tenebrarum. Avita Romanæ Ecclesiæ consuetudo publicam populi in Ecclesia communionem ad utrumque non adstrinxit elementum: Vel utrumque vel dumtaxat alterum sumi reliquit liberum, permisit unumquemque in suo sensu abundare. Hoc more abusi, quos Sanctus Leo insectabatur, Romani ac alii per Italiam Manichæi, quo Apostolicum deluderent oculum, miscuerunt se solam panis speciem communicanti populo, atque ita multi & Papalem manum, & impetratas ab ipsa Imperiales leges circumscripserunt. Et adversum hasce technas prodiit laudatum Decretum. Sancit omnem, qui deinceps solum panis elementum in Ecclesia sumpserit, fore suspectum de Manichæo, immo quasi confessum aut convictum. Versutia vix poterat alia via constringi. Quare nullum, quod revera nullum est, Ephesinæ Synodi Statutum hic circumducit Pontifex, sed evertit Manichæos. Eadem arte Hispanos Episcopos eodem tempore circumveniebant Priscillianistæ Erant Manichæi ramus. Hinc eodem ipsos modo tractari jussit Pontifex datis litteris ad Thuribium Episcopum Asturicensem. Longa sunt hæc omnia, ideoque suo loco plenius elucidanda. Interim lucet Nestorium de hoc errore nec cogitasse.

Altera quæstio est, An Nestorius etiam circa Eucharistiæ veritatem, aut transelementationem erraric, aut certè cespitarit? In libris adversum Nestorianos ac Euthychianos affirmare videtur Leontius Byzantinus. Ait Nestorianos, more Manichæo, fuisse dolosæ & promiscuæ communionis, utpotè qui dilectum suum Nestorium anathematizarent coram nobis, & nostris ita personis ac Sacramentis communicarent. Et de quodam nostro, facinorosam istam confusionem deinceps abhorrente, seducto Clerico adjungit: *Hic cum diceret fieri non posse, ut cum ipsis & cum Ecclesia communia haberet, Non oportet,* Lib. 3. cap. 6. *inquiunt, te molestè ferre hanc œconomiam. Panis enim in Typum Corporis Christi propositus plus benedictionis participavit, quam panis qui in foro venditur, & quam panis quos Philomarianitæ offerunt in nomine Mariæ*. Apud Philomarianitas seu Collyridianos Hæreticos feminæ Deiparæ Virgini sacrificabant & sanctificabant panem, quem cultus excessum fuisse omnis benedictionis vacuum, quin & omnis Idololatricæ maledictionis plenum attentatum affirmat Sanctus Epiphanius, ac insigniter demonstrat. Et hinc quidam Leontii textum conjecturant vitiatum, atque legendum: *Non plus benedictionis participavit*. Nec sine fundamento. Etenim in percipienda promiscuè seu apud Catholicos, seu apud sese Eucharistia, non esse plus quam in percipiendo communi pane discernendum voluerunt Nestoriani, quod Eucharisticus, non plus quam in foro venalis, aut per Collyridianas mulieres sanctificatus panis haberet benedictionis aut transubstantiationis: quod sit Dominici Corporis non veritas, sed merus typus ac figura. Quidquid sit de Leontii, in quem grassari ego non ausim, textu, certè videtur ille fuisse sensus Nestorianorum. Et hinc de ipsorum Magistro & Primate Theodoro Mopsuestienti Episcopo pergit Leontius: *Theodorus audet & aliud malum. Aliam enim Missam effutivit præter illam, quæ à Pa-* Cap. 18. *tribus tradita est Ecclesiis, nec reveritus illam Apostolorum, nec illam Magni Basilii in eodem spiritu conscriptam. In qua Missa blasphemiis, non*

pre-

precationibus τῶ τελετῶν, id est *Mysterium Eucharistiæ opplevit. An ut alius Antichristus adhuc exspectetur, par est, qui sic Christum oderit, & quæ Christi sunt mutare nitatur? Non equidem puto. Satis, inquam, est hic ut in omnibus loco & vice illius sit.* Istæ Antichristo dignæ blasphemiæ videntur non fuisse aliæ, quam Eucharisticæ veritatis & transubstantiationis abnegatio. Hanc enim inter futura Antichristi facinora numerat etiam Sanctus Hyppolitus Episcopus & Martyr Portuensis. Quæ omnia confirmari videntur & à Sancto Cyrillo, palmari Nestorianæ Hæreseos eversore, graviter arguente quod *hujus Mysterii vim imminueret* error, garriens *nihil egregii habere incruentam illam victimam, & exiguam admodum utilitatem adferre, & utilitatis vim continere eo usque dumtaxat, ut annuntiemus mortem hominis, & unius è nostro numero commemorationem faciamus.* Quæ omnia videntur Eucharistiam in sola

Lib. 4. c. 6. 7. figura ponere, atque ita Christum Dominum, *dum ipsum dicit esse vivificam*, arguit de mendacio. Cum Cyrillus damnat, *quod omnia confunderet, impudenterque misceret, & panem illum de cœlo, & vitam mundo dantem, propemodum decideret.*

Respondeo Nestorium ac ejus Magistrum Theodorum à posterioribus Nestorianis esse distinguendos. Quod Nestorium Cyrillus non de negata Eucharistiæ veritate seu transelementatione, sed de sola contentorum negata plenitudine arguat, cuivis Cyrilli adversus illum libros legenti est manifestum. Eum dumtaxat arguit quod Sacramentalia elementa non in Dei hominis, sed in puri solùm & vulgaris hominis carnem & sanguinem transmutari blateraret, atque ita Mysterii vim insigniter diminueret, ipsum penè diceret inutile, ac decideret. Christus enim nobis esse debet Mediator, Redemptor, reddendæque justitiæ origo & radix: Quæ omnia uti longè superant purum hominem in propria forma, ita & existentem sub speciebus Sacramenti. Hinc Cyrillus assiduè clamat *id quod in Sanctis Ecclesiarum mensis proponitur*, non esse qualecumque Corpus, sed *proprium verbi ex Patre geniti, quod ex natura & verè est Deus.* Aliud ergo Nestorius non sensit, quam quod Paulus Samosatenfis. Et hæ sunt item blasphemiæ, quas Missæ seu Liturgiæ suæ indidit Theodorus Mopsuestenus. Aliud non fecit, quam quod de Eugenio, Hildephonso, ac Juliano, suis Antecessoribus, in erroris sui defensionem scripsit Elipandus Archiepiscopus Toletanus: *Prædecessores nostri Eugenius, Hildephonsus, Julianus,*

Epist. 3. *Toletanæ sedis Antistites, in suis dogmatibus ita dixerunt in Missa de Cœna Domini*, QUI PER ADOPTIVI HOMINIS PASSIONEM SUO NON INDULSIT CORPORI. *Item in Missa de Ascensione Domini:* HODIE SALVATOR NOSTER POST ADOPTIONEM CARNIS REPETIVIT SEDEM DEITATIS. Per hujusmodi blasphemias hi resuscitarunt, quam Theodorus suscitaverat, Hæresim Nestorianam, ideoque & istas Missas meritò damnavit Synodus Francofordiensis. Alium Theodori de Eucharistia errorem hucusque non legi. An Leontio Byzantino, qui eum Sancto Gregorio Magno vixit, coævi posteriores Nestoriani in Eucharisticæ veritatis abnegatione tandem profecerint, non ausim firmiter asseverare. Certè asseverare videtur Leontius. Et Hæreticis omninò solet esse similis profectus. Quod si verum sit, ab hisce fontibus potsit error, aut certè suspectus de errore loquendi modus manasse ad Iconoclastas. Hos enim potiùs fuisse malè locutos quàm malè sensisse, & pravi sensus dumtaxat suspicione laborasse, in septimi Concilii Actis & Scholiis est abundè ostensum. Quod ipsum in Dominicæ Cœnæ expositione sensisse videtur Paschasius Radbertus: *Usque ad præsens nemo deerrasse legitur, nisi & qui de Christo erraverunt.* Visibilis enim in propria specie, & in Sacramento invisibilis Christus sunt unus & idem, ideoque omnis de isto errans non potest non etiam de hoc errare.

Exponitur Error Archonticorum, Bogomilorum ac Paulicianorum.

ARchontici, septemplicis Divinitatis fabulones, fuerunt etiam Sacramentarii Hæretici, ac inter ipsorum errores Sanctus Epiphanius numerat & hos: *Baptismum damnant, tametsi inter eos sint, qui baptismo anteà initiati fuerint. Mysteriorum communionem ac bonitatem repudiant, tanquam alienam, & in nomine Sabbaoth repertam. Hunc enim in septimo orbe versari, ac Tyrannidem exercere prædicant, cæterosque violenter opprimere.* Lib. 40. cap. 2. Eos in Palæstina atque Armenia præsertim grassatos dicit sub Constantii Imperio, ideoque & ipsos notare possit in Oratione de Pœnitentia Sanctus Amphilochius, Lycaoniæ Metropolita, adducens varias Diaboli tentationes, & adjungens: *Diabolus quosdam inducit, ut immortali & vivificæ communioni non credant, & animo offendantur & cunctentur, eam dicens simplicem panem, simpleque vinum, nec præterea aliud quidquam.* Orat. 8. Verùm etiam Iconoclastas impugnat hæc oratio, ideoque numquam credidero esse magni Amphilochii. Est alterius ad sæcula junioris. Et quidem Iconoclastas de Sancta Eucharistia malè fuisse locutos, ac de pravo sensu suspectos, jam suprà dixi. Et magni Amphilochii tempore nulla adversùs Sacramenti hujus veritatem hæresis fuit publicè grassata. Dico, *Publicè*. Etenim nescio quem circa hæc tempora in Ægypto Monachum de hujus *Mysterii dono dubitasse, dicentem, Numquid me accedentem sanctificavit?* ideoque per Sanctum Eulogium Presbyterum fuisse ab illo suspensum, scribit in Lausiaca historia Palladius Episcopus Helenopolitanus. Verùm humana fuit ista tentatio, neque transiit in Cap. 75. pertinaciam, longè minùs serpsit in dogma. Et quidem hujusmodi tentationes in antiquis legimus paucissimas: adeò firma fuit tunc fides hujus Sacramenti.

Ad Flaviani Patriarchæ Antiocheni tempora scribit Georgius Cedrenus: *His temporibus Messalianorum hæresis exordium habuit, qui & Eu-* F. 194.

chetæ

thetæ à precibus, & à Numinis instinctu Entusiastæ ac præterea Lampetiani ac Bogomili nuncupantur. Verùm hæ omnes Sectæ, licet ejusdem originis, non tamen sunt ejusdem temporis, aut ejusdem per omnia erroris. Bogomili sunt appendix longè recentior, de quibus in Sectarum Catalogo Constantinus Harmenopulus: *Reverentia dignum illud Sacrum Dominici Corporis atque Sanguinis afficiunt ignominia, quod quidem inhabitantium templis Dæmonum sacrificium appellant. Nam in omnibus sacris ædibus habitare Dæmonas ajunt.* Exponit in libro de Hæresibus Sanctus Joannes Damascenus. *Bogomili Ecclesiarum & Altarium contemptum induxerunt, tanquam oporteat Ascetas in Ecclesiasticis congregationibus non manere; sed contentus esse precibus, quæ fiunt in oratorio. Tantas enim dicebant esse eorum orationis vires, ut & sibi & Discipulis suis Sanctus Spiritus sensibiliter appareret. Prodigiosè jactitant, quod oportet eos qui volunt servari, orare, & nihil penitus agere, donec senserint peccatum, tanquam fumum aliquem, vel ignem, vel draconem, vel aliquod ejusmodi animal per orationem expulsum, & sensibiliter per preces egrediens, Spiritus autem Sancti ingressum rursus sensibiliter accipiant, & apertum in anima sensum habeant introeuntis Spiritus. Et hanc esse veram Christianorum Communionem.* Messaliani igitur fuerunt Eustatii Sebastensis & aliorum Erronum mixta progenies, & fons nostrorum Svvencfeldianorum, seu cælestium Prophetarum. Non solius Eucharistiæ, sed & Baptismatis negarunt necessitatem. Eucharistiæ veritatem videntur non negasse: quam tamen posteà omninò negarunt Bogomili.

Eundem errorem sectati sunt Pauliciani, de quibus laudatus Cedrenus: *Impiè de Divinis Mysteriis*
Fol. 434 *Sanctæ communionis pretiosi Corporis & Sanguinis Domini nostri JESU Christi garriunt, dicentes Dominum verba suis Apostolis dedisse, eaque jussisse accipere, edere & bibere, non panem & vinum, quæ quidem etiam adbibenda negant.* Garriunt Christum Dominum non in panis ac vini Elementis, sed sola à mysticis verbis excitata fide esse à nobis manducandum. Plura habent dogmata, quæ Luthero placent & Calvino, aliisque Sacramentariis. Ipsorum originem exponit in Ecclesiastica Historia Anastasius Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius. Germaniciam, Euphratesiæ Provinciæ Civitatem, quam non ità pridem Saraceni occuparant, scribit recuperatam à Constantino Caballino, ac pergit: *Constantinus assumpsit Cognatos suos ex materna linea descendentes, & Byzantii collocavit una cum multis Syris Monophy-*
An. 737. *sitis Hæreticis, ex quibus plures in Thracia usque nunc habitant, & juxta Petrum Cnaphea Trinitatem in Trisagio crucifigunt.* Et infrà: *Constantinus Syros & Armenios, quos à Theodosiopoli & Melitina du-*
An. 747. *xerat, in Thracen emigrat, ex quibus etiam Paulicianorum hæresis est dilatata.* Et rursum: *Imperator Nicephorus Manichæorum, qui nunc Pauliciani & Athingani dicuntur, quique in Phrygia & Lycaonia constituti habebantur ejus confines & vicini, amicus ferventissimus erat, responsis eorum semper & immolationibus congratulatus.* Quæ omnia iisdem verbis scribit Martyr Theophanes. Pessimis Nicephori sceleribus ambo adnumerantur, quod Paulicanis fuerit familiaris, nimiamque indulserit libertatem. Etiam de Michaele Balbo Imperatore, apud Phrygiæ Amorium nato, scribit laudatus Cedrenus. *Amorii superioris Phrygiæ urbe, ab antiquis temporibus Judæorum, Athinganorum, aliorumque impiorum multitudo habitabat, & quædam ibi Hæresis ex istorum diuturna atque continenti inter se conflata consuetudine enata erat, nova prorsus & inusitatis constans opinionibus.* Eidem Fol. 496.
Sectæ ait adhæsisse Michaelem, ideoque nullatenus fuisse Christianum. Et addit primam Sectæ Originem: *Manichæi sibi Paulicianorum nomen sumpserunt à quodam Paulo Samosateno, Manichææ cujusdam mulieris, Callinices nomine Filio. Ea cum haberet duos Filios, Paulum* Fol. 434.
scilicet hunc, & alium Joannem, Manichæa eos Hæresi instituit, Samosatisque in Armeniam emisit, ut ibi istam hæresim promulgarent. Quod illi fecerunt in vico quodam Phanarroeæ. Exindè vico Episparidis. Sectatoribus factum est nomen Paulicianorum. Quocirca hic Samosatensis Paulus est longè alius à cognomine Antiochiæ Patriarcha, per quem Nestoriana scabies accepit prima exordia. Unde & hujus sequaces consuerunt dici, non Pauliciani, sed Paulianistæ. Quo tempore vixerit Paulicianorum Auctor, Cedrenus non exprimit: eorum interim scelerata enumerat dogmata, inter quæ est jam dictum monstrum de Venerabili Eucharistia.

Aliud ipsorum facinus exponit laudatus Teophanes, dicens primam septimi Synodi Sessionem fuisse celebratam Constantinopoli in Ecclesia Sanctorum Apostolorum, & adjungens: *Scholariorum & Excubitorum copiæ, perversi sui Magistri doctrina imbutæ, & à propriis Rectoribus incitatæ, nudatis gladiis impetum fecerunt in Synodum, mortemque tam ipsi Patriarchæ, quam Orthodoxis* Fol. 389.
Episcopis, & Monasteriorum Præpositis inferre minati sunt. Et hæc est causa, cur Synodus fuerit Nicæam translata. Turbulentos istos fuisse Paulicianos, quos ex Syria in Thraciam adduxerat Constantinus Caballinus, disertè asserit Anastasius Bibliothecarius. Et sanè constat hos cum Ico- Fol. 161.
noclastis, uti Herodem ac Pilatum, adversus Dominum semper conspirasse. Quomodo adversus piissimum Imperatorem Michaelem Ra gahen nescio quæ turbida Plebs tumultuata, ad Constantini Caballini sepulchrum accesserit, illum uti magnum Sanctum ad reparandum Icomoclastiam invocaverit, ipsumque à mortuis surrexisse finxerit, refert idem Anastasius & adjungit:
Multi eorum, qui in his blasphemabant, erant Fol. 180.
habitu tantùm Christiani, veritate verò Pauliciani. Michaelis tertii augusta mater Theodora, omnes aut converti aut capitali supplicio eradicari sanxit, quam sententiam executus tandem est dicti Michaelis successor Basilius. Denuò rebellantes reliquias in Philippopolitanam Thraciam deportavit Joannes Zæmiscas, & exindè erumpens posteà nescio qui factiosus Lecas Nicephoro Botoniatæ novas movit turbas, sacris indutum vestibus Sardicensem Episcopum occidit ad Altare, aliisque facinoribus se reddidit famosum. Quæ omnia latiùs scribunt Martyr Theophanes,

phanes, Georgius Cedrenus, ac Joannes Scylitza Curopalates. Compendio huc transtuli, ut Lutherani & Calvinistæ suæ in sacras Imagines Sacrosanctam Eucharistiam, ac quosvis suos Superiores rebellionis agnoscant Duces, Magistros, atque Auctores.

Exponitur Error Joannis Erigenæ.

INter Latinos Sacrosanctam Eucharistiam primus nono Christi sæculo impugnavit & abnegavit Joannes Erigena, homo Scotus seu Hibernus, quem multis encomiis onerat Matthæus Westmonasteriensis, affirmans ejus opera à Magistro Floro, Lugdunensis Ecclesiæ Diacono, fuisse corrupta, ideoque per Ecclesiam damnata. Loquitur de novemdecim Capitum opere, quod adversus Hodescalchum Monachum miserabilem, & ab ipso assertam duplicem Dei prædestinationem conflavit ad jussum aut preces Hincmari Metropolitæ Remensis, & Parduli Episcopi Laudunensis, & quod tertia Valentina ac Lingonensis Synodus tanquam Diaboli commentum damnaverunt. Ipsum fuisse Lernæum monstrum, erroris & mendacii seminatorem, novumque Pelagianæ factionis Julianum Sanctus Prudentius Tricassinus Episcopus, & alii istorum temporum Patres non sine fundamento dixerunt. Eundem, utpotè gentis suæ Monachum, ipsius que cum Carolo Calvo Francorum Rege, à quo honorificè susceptus in Gallia, familiaritatem, & multam Latinæ & Græcæ eruditionis varietatem deprædicat Simeon Dunelmensis, & de aliis ejus libris adjungit: *Caroli rogatu Hierarchiam Dionysii Areopagitæ in Latinum de Græco, verbum è verbo transtulit. Quo fit, ut vix intelligatur Latina littera, quæ volubilitate magis Græca, quam positione construitur nostra. Composuit etiam librum, quem* [illegible]*, id est, de naturæ divisione titulavit, propter perplexitatem quarundam quæstionum solvendarum benè utilem, si tamen ignoscatur ei in quibusdam, quibus à Latinorum tramite deviavit, dum in Græcos acriter oculos intendit. Quare & Hæreticus putatus est, scripsitque contra eum quidam Florus. Sunt enim in libro de naturæ divisione quamplurima, quæ nisi diligenter discutiantur, à fide Catholicorum abhorrentia videantur. Hujus opinionis particeps fuisse cognoscitur Nicolaus Papa, qui ait in Epistola ad Carolum*: Relatum est Apostolatui nostro, quod opus Beati Dionysii Areopagitæ, quod de divinis nominibus vel cœlestibus Ordinibus Græco descripsit eloquio, quidam vester Joannes, genere Scotus, nuper in Latinum transtulerit. Quod juxta morem nobis mitti, & nostro judicio debuit approbari, præsertim cum idem Joannes, licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim non sanè sapere in quibusdam frequenti rumore dicatur. *Propter hanc ergo infamiam tæduit eum Franciæ, venitque ad Anglorum Regem Elfredum, cujus munificentia illectus Melduni resedit.* Quæ omnia iisdem ferè verbis scribunt Rogerus Hovedensis & Guilielmus Malmesberiensis. Laudatam Nicolai Pontificis Epistolam Decreto suo integram inseruit Sanctus Ivo Carnutensis. Simeon quippe omisit hæc verba: Lib. 4. c. 104.
Itaque quod hactenùs omissum est, vestra industria suppleat, & nobis præfatum opus sine ulla cunctatione mittat, quatenùs dum à nostri Apostolatus judicio fuerit approbatum, ab omnibus incunctanter nostra auctoritate acceptius habeatur. Notanda sunt hæc Pontificis de Joanne verba: *Olim non sanè sapere dicatur.* Evincunt de naturæ divisione librum esse primum Joannis in Gallia opus, quo vanus homo ob Barbaras Danorum in Angliam irruptiones transfuga faecundi ingenii opes ostentavit, atque ita Caroli Regis captavit gratiam. Huc enim respiciunt verba Simeonis Dunelmensis: *A Carolo Calvo Joannes magna dignatione susceptus, familiarium partium habebatur, transigebatque cum eo tam seria, quam joca, individuusque comes & mensæ & cubiculi erat.* Regi fuit adeò familiaris in accubitu, ut roganti, quid inter Sotum seu stultum, ac inter Scotum interesset, impunè responderit interesse solam mensam, jocosè affirmans Regem esse stultum.

Porrò per ostentationem lucubrata opera non diriguntur à Spiritu Sancto, ideoque non solum vanis subtilitatibus, sed & erroribus solent subjacere. Adeò subjacuit hocce Joannis opus, ut turbarit non dumtaxat universam Galliam, sed & Nicolai Pontificis Apostolicas aures inquietarit. Quare ipsum nequaquam fuit opus à Magistro Floro Lugdunensis Ecclesiæ Diacono impugnatum. Labitur Simeon Dunelmensis. Florus enim, Ratramnus Corbeiensis Monachus, Sanctus Prudentius Trecensis Episcopus, aliique istius sæculi Patres solum novemdecim Capitum de unica prædestinatione librum impugnarunt, curaruntque damnari à Valentina Synodo, & Lingonensi. Aliud Joannis opus periit, aut latet, ideoque licitum hic est conjecturare. Adeò in ipso Joannes suam famam prodegit, ut Hincmarum Remensem Metropolitam, ac ipsius Carisiacis Capitulis adhærentes Episcopos, qui ipsum ad scribendum & suas cogitationes defendendas adhibuerant, ignominiæ & opprobrii notet in Libello de tribus Epistolis Sanctus Remigius Archiepiscopus Lugdunensis, & Scotum appellet *Joannem illum*, Erronem vulgò notum, *qui & verbis & libris suis, mendaciis & erroribus, & phantasticis ac hæreticis disputationibus plenis, omnes penè apud Franciam Ecclesias & nonnullas etiam aliarum Regionum, quantùm in se fuit, infecit atque corrupit, ut non tam ipse de fide interrogari, quàm omnia scripta ejus saltem post mortem ipsius debuerint igne consumi, ne simpliciores quique, qui ea multum diligere & legendo frequentare dicuntur, eorum lectione & inaniter occupentur, & perniciosè fallantur ac decipiantur.* Eum cum suis libris & scriptis ait esse omni irrisione ac despectu dignum, adeò ut, nisi corrigere & emendare festinet, *vel sicut demens sit miserandus, vel sicut Hæreticus anathematizandus.* Quapropter in ipso etiam de naturarum transmutationibus, adeóque & de Eucharistica transelementatione disputavit Erigena, Græcos Iconoclastas, quibus tunc alia in parte adhuc fave-

An. 883. An. 884.

bant quidam Gallicani Episcopi, nimium æmulatus est, Eucharistiam esse Dominiei Corporis & Sanguinis figuram cum illis dixit, atque ità Hæreticus audit in Gallicana Ecclesia, ad Sedem Apostolicam delatus est, & tanquam Hæreticus per Paschasii Ratberti Corbeiensis Abbatis, Iconnclastis inimicissimi, scripta impugnatus. Ejus tamen nomen ex avito fraternæ charitatis more Paschatius in exordio suppressit. Quod librum de naturarum divisione impugnet, lucidè patet ex primo capite libri ad Placidum Abbatem.

Infelix Apologus Ludovicus Cellotius errat ipsum à solo post duo sæcula Sancto Lanfranco fuisse hæresios accusatum. Accusatus fuit etiam à summo suo amico & Patrono Remensium Metropolita Hincmaro, scribente in libro de Prædestinatione: *Sunt & alia, quæ vocum novitatibus delectantes, undè sibi inanes comparant eamusculos, contra fidei Catholicæ veritatem dicunt, videlicet quòd Trina sit Deitas, quòd Sacramruta Altaris non verum Corpus & Sanguis sint Domini, sed tantùm memoria veri Corporis & Sanguinis ejus.* Sancto Prudentio, qui pro vocibus, *Trina Deitas*, librum scripserat, errorem primum, secundum Joanni Scoto disertè adscribit. Hujus errorem Ratbertus lucidè exponit in litteris ad Fredegardum, ac præsertim in annexo illis Commentario Dominicæ Cœnæ apud Sanctum Matthæum. Adducit Domini verba, *Hoc est Corpus meum*, & adjungit: *Audiant qui volunt extenuare hoc verbum Corporis, quòd non sit vera Caro Christi, quæ nunc in Sacramento celebratur in Ecclesia Christi, neque verus sangais ejus, nescio quid volentes plaudere aut fingere, quasi quædam virtus sit carnis & sanguinis in eo tantummodò Sacramento, ut Dominus mentiatur, dicens, Hoc est Corpus meum.* Et infrà. *Miror quid velint nunc quidam dicere non in re esse veritatem Carnis Christi vel Sanguinis, sed in Sacramento virtutem quandam carnis, & non carnem; virtutem Sanguinis, & non sanguinem; figuram & non veritatem; umbram, & non corpus.* Et rursùm: *Quidam loquacissimi magis quàm docti, dum hæc credere refugiunt, quæcumque possunt, nec credant quæ veritas repromittit, opponunt, & dicunt nullum corpus esse quòd non sit palpabile & visibile. Hæc autem, inquiunt, quia Mysteria sunt, videri nequeunt nec palpari, & ideò corpus non sunt. Et si corpus non sunt, in figura carnis & sanguinis hæc dicuntur, & non in proprietate naturæ Carnis & Sanguinis, quæ care passa est in cruce, & nata de Maria Virgine.* Assiduè hæc Paschasius inculcat atque impugnat, unicusque ipsius in cunctis hisce scriptis scopus est Eucharistiam esse substantialiter ipsam Domini nostri Carnem, quæ nata est de Maria Virgine, & à Judæis crucifixa: Esse ipsum Sanguinem, qui fusus fuit in remissionem nostrorum peccatorum. Quod ipsum in laudato libro facit Hincmarus, itemque in alio opere laudato per Flodoardum in historia Remensis Ecclesiæ:
Lib. 3. c. 15. *Hincmarus ad Carolum Regem scripsit opus quoddam egregium metricè de Sacramentis Corporis & Sanguinis Christi, quod appellavit ferculum Salomonis.* Licèt versatilis, quoad multa Hincmarus fuit insignis Episcopus, ideoque ubi pessimam hanc lepram advertit serpere, dilectum Scotum etiam strenuè invasit.

Scotum hunc ex nimia Græcorum, utique Iconoclastarum, imitatione lapsum, ex Græcis etiam ipsis, utique septimi Concilii Patribus, revincere & ad mentem reducere conatus est Græci etiam sermonis peritissimus Ratbertus. Porrò Patres hi in Iconnclasticæ Synodi ac definitionis refutatione scripserunt: *Nullus aliquando tubarum* L. 6.
Spiritus Sancti, Sanctorum videlicet Apostolorum, aut Illustrium Patrum nostrorum, incruentum Sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem Corporis ejus. Affirmant semper dictum & creditum fuisse Corporis veritatem seu verum Corpus, ità omninò cogentibus Dominicis verbis: *Hoc est Corpus meum.* Et pergunt: *Liquidò demonstratum est, quòd nusquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres imaginem dixerint Sacrificium, sed ipsum Corpus & ipsum Sanguinem. Et ante sanctificationis quidem celebrationem typos quibusdam Sanctorum Patrum hæc piè visum est nominare, post sanctificationem autem Corpus propriè & Sanguis Christi dicuntur, sunt & creduntur.* Et apud nos & apud Græcos duplex est Elementorum sanctificatio: Altera verbalis in Offertorio, realis altera per Consecrationem. Per istam in figuras & typos elevari, per hanc in Dominiei Corporis & Sanguinis veritatem transmutari Elementa affirmant isti Patres, probantque ex Magno Basilio, & Sancto Eustatio Patriarcha Antiocheno. Quæ omnia in suo ad Gallorum Episcoporum circa septimam Synodum dubitationes Responso firmavit Pontifex Adrianus primus. Eodem modo adversùs Græculum istum Scotum locutus est Paschasius. Hocce in Sacramento videtur nihil asserere, quàm Domini Carnem & Sanguinem: Nihil istic esse nisi incorruptibile ac spirituale. Sacramenti essentiam non destruxit: Lucidè profitetur præter occultam Domini Carnem esse in ipso etiam transmutatorum Elementorum species ac figuras. Verùm an residua ipsorum accidentia, an circumfusi aeris, an ipsius Dominiei Corporis miraculosæ affectiones essent, manifestè non distinxit. Videtur ipsas voluisse similes illis, per quas in Agni aut puelli specie Dominus quibusdam piis fidelibus se subindè monstravit. Ipsum Domini Sanguinem dixit in nos effundi ac dividi, ipsamque ejus Carnem à C. 13.
nobis tangi, edi & *dentibus vorari.* Quin imò Sacramenti speciem scripsit esse *colorem fucatum,* C. 14.
atque ità residua Elementorum accidentia denegasse est visus, & adstruere carnalem opinionem, quam Dominus damnavit in Capharnaitis. *Hæc*, inquit in Dominicæ Cœnæ Commentario, *prolixiùs dixerim & expressiùs, quia audivi quosdam me reprehendere, quasi ego in eo Libro, quem de Sacramentis Christi edideram, aliquid his dictis plus tribuere voluerim, aut aliud quàm ipsa veritas repromittit, timentes fortè hoc quod ipsi timuerunt, quibus tunc loquebatur Dominus, quòd partes facere voluerim, & ejus per singulos membra dividere concisa vel dispensare, sicut tunc illi putarunt, qui scandalizati dicuntur, & abierunt retrorsum.* Plus, aut aliud, quàm ipsa repro-

mittat

mittat veritas, in Eucharistia asserere est asserere illic non Elementorum species, sed ipsam Dominici Corporis & Sanguinis substantiam à nobis immediatè sumi, dividi, ac tangi. Hoc putatus est sentire Paschasius, adeoque labi carnaliter cum Capharnaitis. Laudatum de Sacramentis librum memorat etiam in litteris ad Fredegardum, affirmatque cuilibet puero, id est, vulgari Plebi, ac ipsis etiam pueris dedicatum. Et Anonymus per Ludovicum Cellotium ex Jacobi Sirmondi Musæo vulgatus Apologus scribit: *Paschasius Ratbertus, rogatus incertum an provocatus, scripsit de eadem re, utique de Sacramentis, libellum ad centum ferè capitula, satis utilem*. Cellotius existimat fuisse Antidotum seu libellum Catechisticum pro simplici populo. Hodiè exstans de Dominici Corporis & Sanguinis Mysterio liber est solorum duorum & viginti Capitum, est dedicatus Placido Abbati, & scriptus ad ejus preces, ideoque quidquid dicat David Blondellus homo Calvinista, videntur libri hi omninò esse diversi. Prior ille periit, aut latet, & mentem suam distinctiùs in ipso exposuit Paschasius, ideoque circa illam nos grandi lumine destituti non possumus non hæsitare.

Quæ omnia in sua ad Carolum Calvum Francorum Regem Epistola insigniter confirmat famosus Bertramnus, seu Bertramni nomine circumtectus Joannes Scotus: *Dum quidam fidelium Corporis Sanguinisque Sacramentum, quod in Ecclesia quotidie celebratur, dicunt quod nulla sub figura, nulla sub obvelatione fiat, sed ipsius veritatis manifestatione peragatur, quidam verò testantur quod hæc sub Mysterii figura contineantur, & aliud sit quod corporis sensibus appareat, aliud autem quod fides adspiciat, non parva diversitas inter eos esse dignoscitur*. Priorem calumniosè Paschasio Ratberto, posteriorem sententiam veraciter adscribit Rabano Mauro. Notanda enim sunt hæc verba: *Quod hæc sub Mysterii figura contineantur*. Claré affirmant Rabanum de Eucharistia rectum per omnia sensisse. Quam de Paschasio pravam opinionem habuit in litteris ad Magistrum Ascelinum etiam Berengarius: *Paschasius solus sibi confingit Sacramento Dominici Corporis decedere panis omninò substantiam*. Hoc est, substantiam cum omnibus suis etiam accidentibus.

Exponitur opinio Stercoranistarum.

OPtimi Paschasii Adversarios prodit item publicatus per Ludovicum Cellotium Auctor Anonymus: *De Mysterio Corporis & Sanguinis Domini quidam dicunt idem esse quod sumitur de Altari, quod & illud quod natum est ex Virgine: Alii autem negant, & dicunt aliud esse. Quidam etiam Diabolica inspiratione blasphemant secessui obnoxium fore*. Hosce posteriores gravissimè increpat & notat, atque adjungit: *Et his quidem, qui dixerunt secessui obnoxium, quod nunquam anteà est auditum, id est, Heribaldo Autissiodorensi Episcopo, qui turpiter proposuit, & Rabano Moguntino, qui turpiùs assumpsit, turpissimè verò conclusit, suus ad respondendum locus servetur*. Paschasii adversus Erigenam liber omnem mox perambulavit Galliam, varia variorum subiit judicia, atque ita apud Heribaldum ex Sancti Germani Monacho Autissiodorensem Episcopum de negatis Sacramentalium Elementorum residuis accidentibus, adeoque & de resuscitato Capharnaitarum carnali errore reatum incurrit, aut gravem certè suspicionem, ideoque fuit ad Rabani Mauri, ex Fuldensi Monacho Moguntini Archiepiscopi, summi in Germania ac omni Ecclesia Doctoris, judicium transmissus. Et Rabanus fuit ejusdem cum Heribaldo mentis. In hocce Mysterio non solum Domini Corpus & Sanguinem esse docuit, sed insuper transmutatorum Elementorum residua sine subjecto accidentia, accuratè hæc distinguenda, Domini Carnem & Sanguinem sub illis omninò contineri substantialiter, ipsum tamen spirituali dumtaxat modo à nobis sumi & tangi, corporaliter tangi & sumi sola ista accidentia: tangi & sumi aliorum ciborum more, ideoque & *secessui esse obnoxia*. Addidit id Rabanus, quo istorum accidentium à suo contento discrimen exprimeret apertiùs atque efficaciùs. Ita scripsit ad Egilonem Abbatem, forsan Flaviniacensem, Senonensem posteà Archiepiscopum. Periit aut latet Epistola. Hanc tamen ejus fuisse sententiam memoratus Anonymus Scriptor disertè testatur. Et certè eandem tradit Rabanus in libris de institutione Clericorum: *Maluit Dominus Corporis & Sanguinis sui Sacramentum fidelium ore percipi, & in pastum eorum redigi, ut per visibile opus invisibilis ostenderetur effectus*. Et infrà: *Aliud est Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Sacramentum enim ore percipitur, virtute Sacramenti interior homo satiatur. Sacramentum in alimentum Corporis redigitur, virtute autem Sacramenti æterna vita adipiscitur*. Sacramentum fuere transmutatorum Elementorum residua accidentia: Ea dicit in corporis alimentum redigi, adeoque & in secessum. Ab hocce tamen verbo abstinuit, quod partium contentio tunc ipsum reddidisset odiosum & scandalosum. Lib. 1. c. 31.

Ejusdem sententiæ fuisse Amalarium affirmat manuscripta Guilielmi Malmesberiensis Epitome, & suo ad Sanctorum Patrum Bibliothecam indici addit Margarinus la Bigne: *Magistrum Florum in manuscripto codice perantiquo legi adfuisse Concilio Carisiacensi, temporibus Caroli Calvi, & scripsisse contra Amalarium Lugdunensem*. Ab Amalario Fortunato, librorum de divinis Officiis Auctore, quem ait fuisse Germanum, & ex Lexoviensi Monacho Archiepiscopum Trevirensem, hunc Amalarium patenter distinguit, videturque omninò distinguendus, de qua re videantur quæ ad septimum Spicilegii sui tomum præfatur Lucas Dacherius. In Godescalchi Monachi Historia Jacobus Usserius, apud Anglicanum Schisma Archiepiscopus Armachanus, nostrum Amalarium cum Sancto Amulo seu Amulone Lugdunensi Archiepiscopo confundit, quem esse viro docto indignum errorem rectè advertit in ejusdem Monachi Historia Gilbertus Manguinus, errans tamen & ipse in Cap. 18.

hisce verbis: *Prior Bertramno scripsisse notatur Paschasius ab anno octingentesimo decimo octavo sub Imperatore Ludovico Pio, & uterque Stercoranistarum Hæresim, quæ illo tempore exorta est, confutavit*. Stercoranistarum Hæresis ex Paschasii adversus Joannem Erigenam, qui priùs sub Carolo Calvo, ad annum octingentesimum trigesimum nonum regnare exorso, venit in Gallias, pugna prodiit, & Paschasius Ratbertus primùm istius sæculi anno quadragesimo quarto est factus Abbas, & anno quinquagesimo defunctus, decimo octavo ejusdem sæculi anno erat adhuc juvenis, ideoque tunc non potuit scripsisse. Hæc tamen contentio Godescalchi de gratia & prædestinatione lites, anno istius sæculi quadragesimo septimo cœptas, omninò præcessit.

Cap. 17.

Itaque adversus Heriboldum, Rabanum, & Amalarium defendit sese atque purgavit Paschasius per litteras ad Fredegardum, demonstrans se à Capharnaitarum errore remotissimum, & transmutatorum Elementorum accidentia à se omninò agnosci, sub quibus Domini Corpus & Sanguis existant spiritali modo, tota sub totis & tota sub singulis particulis, & illa sub his à nobis sumi, in nos effundi ac dividi ad modum ipsius Sancti Spiritus, qui in nos effunditur ac dividitur sine sui divisione. Nempe uti hic mediantibus creatis ac divisibilibus suis donis, ita Domini Corpus & Sanguis mediantibus divisibilibus accidentibus effunduntur, sumuntur ac dividuntur. A nostris dentibus aut manibus sola Sacramentalia accidentia, Domini Corpus & Sanguinem sola nostra fide tangi constanter docuit Ratbertus. Et huc omninò in opere de Eucharistia adversus Berengarium respicit Sanctus Lanfrancus: *Prior sententia, per quam dicitur, Panis & Vinum Altaris solummodò Sacramenta sunt, tua est, tuorumque sequacium. Posterior verò, quæ enuntiat, Panis & Vinum Altaris solummodò sunt verum Christi Corpus & Sanguis nullius est hominum*. Omninò purgat Paschasium Ratbertum, qui hujus Sacramenti essentiam in solo Dominico Corpore & Sanguine, & non in residuis transmutatorum Elementorum accidentibus posuisse, ideoque Sacramentum destruxisse, fuerat olim accusatus, & etiam tunc à Berengario accusabatur. Et hinc ad posteriorem istorum verborum periodum miserè in septimo ad Godescalchi Historiam appendice Opusculo labitur Ludovicus Cellotius: *Imò verò Stercoranistarum erat ista sententia, qui realia omnia, Sacramentale nihil in Eucharistia agnoscebant*. Absit ut Heriboldus, Amalarius, ac præsertim Rabanus, viri longè doctissimi, dixerint in Eucharistia nihil esse Sacramentale. Absit ut blasphemarint ipsum Domini Corpus & Sanguinem nobis verti partim in alimentum, partim in secessum. Dixerunt id de solis Sacramentalibus accidentibus, ideoque hæc sola fuerunt unicum Stercoreæ, ut putabatur, Hæresios fundamentum.

Fol. 565.

Dico, *Ut putabatur*. Neque enim Doctores istos de Hæresi unquam accusavit Sanctus Paschasius, apud quem nulla Stercoris mentio, nisi in libro ad Placidum Abbatem: *Nec observandum, sicut Apocryphorum monumenta decernunt, donec ea*, utique Sacramentalia accidentia, *digerantur in corpore, ne communis cibus accipiatur*. Et rursus in eodem Capite: *Frivolum est, sicut in eodem Apocrypho libro legitur, in hoc Mysterio cogitare de Stercore, ne commisceatur in alterius cibi digestionem*. Escam hanc ait esse planè spiritualem, ideoque cum vulgaribus alimentis nihil ipsi esse communionis. An adversus solum Erigenam, an etiam adversus Heriboldum, adeoque & post Rabani ad Egilonem literas, tanquam Apologeticus sit scriptus hic liber, ignoro: Si prior sit, memorandi Stercoris occasionem Rabano dedit Ratbertus. Quidquid sit, Hæresin illum non notat, dumtaxat asseri de sordibus istis in tanto Mysterio tacendum. Dogmaticæ lites ambulando passim crescunt: hinc utriusque partis Discipuli cœperunt Magistris esse calidiores, atque ita Heriboldus & Rabanus tandem à quibusdam cœperunt de Hæresi infamari.

Cap. 20.

Distingui oportet duplices Stercoranistas: Alios qui ipsam Dominici Corporis & Sanguinis substantiam, alios qui sola Sacramentalia accidentia crediderunt à stomacho nostro digeri, & secerni in secessum. Ex priori classe non fuerunt, sed ipsum cum suis discipulis Christum Dominum esse talem crediderunt Capharnaitæ. Crediderunt quod carnes suas, tanquam Lanio in macello, in frusta concidere vellet, aut concidi juberet, & istud suis prædicaret sacrificium, quod sumptum, aliarum escarum more, abiret in ventrem & secessum. Hinc prædicationem istam uti barbaram, carnivoram, & à Deo alienam, sunt aversati. A quo calumnioso phantasmate non multum abfuit etiam Berengarius, Dominicum in Eucharistia Corpus comparans altissimæ turri Andegavensi, affirmansque etiam tantum Christiano Populo non posse sufficere. Putabat ergo illud in Sacramento quasi in macello concidendum, & tale à nobis dogmatizari. Et ad Georgii Xiphilini ac ejus successoris Joannis Camateri sub Alexii Comneni Imperio Constantinopolitanum Patriarchatum scribit Nicetas Choniates: *Mota est quæstio, utrum Christi Corpus post perceptionem incorruptibile sit, quale post Passionem ac Resurrectionem fuit, an corruptibile, ut ante Passionem. Alii dicebant esse incorruptibile, quod divinorum Mysteriorum perceptio sit confessio & recordatio quædam Domini propter nos mortui ac redivivi*. Hanc sententiam Nicetas constantissimè probat, confirmat variis Græcorum Patrum testimoniis, demonstrat Dominicum Corpus spiritali ac impartibili modo esse totum & sub totis accidentibus & sub qualibet ipsorum portiuncula, asseverat hunc esse fidei articulum, & prosequitur: *Alii dixerunt id Mysterium non confessionem Resurrectionis, sed sacrificium dumtaxat esse, ac proinde corruptibile, & amens, & inanime, ad quod qui accedit, non totum Christum percipiat, sed partem. Nam si, inquiunt, incorruptibile esset, etiam mentis esset particeps, & animatum, & intactile, & inadspectabile, neque dentibus scinderetur & moleretur, & in scindendo nullam omninò molestiam sentiret*. Quæstionis & erroris Auctor fuit nequam Monachus Sicidites, homo seditiosus ac Here- L. 5. c. 3.

Hæresiarcha. Solum sine anima corpus sub panis, sub vini specie contineri dixit solum sine corpore sanguinem: Ambo esse corruptibilia ac partibilia, ideoque à communicantibus sumi, non tota, sed quampiam solummodò partem. Ea blateravit à nobis proximè videri, tangi, scindi dentibus ac moli, in scindendo pati dolorem ac molestiam, adeoque & per stomachum mitti in secessum. Etenim passibile, quod comestum scinditur & molestiam patitur à comedentium dentibus, omninò etiam digeritur à stomacho, ac in solemnes digeritur exitus. Dixit istam esse immobilem Corporis & Sanguinis essentiam, ideoque & gloriosas resuscitati Corporis dotes improbavit, dicens de nobis: *Ipsi viderint, quomodo nos post Resurrectionem nullo modo sub tactum & figuram humanam casuros asfirment, sed ut incorporeas umbras volaturos.* Addidit plura ejusmodi impia atque blasphema. Blasphemum hominem editis libris invasit præfatus Patriarcha Joannes; verum quod non divinis Scripturarum & Patrum testimoniis, sed humanis rationibus ipsos munierit, item quod Patriarchali auctoritate hominem non plenè compescuerit, meritò culpat laudatus Nicetas, addens hæc Mysteria esse omni veneratione ac silentio digna, ideoque hujusmodi quæstiones esse simplici Populo scandalosas & statim præcidendas. Ex his interim vides de solo sine anima corpore, & solo sine carne sanguine sub panis ac vini specie errorem, quem Nestorio ac Pelagio quidam attribuerunt, ab hoe impuro Monacho fuisse omninò receptum. Item vides plenè Hæretieos Stercoranistas quandoque omninò fuisse. Eundem errorem in præfato opere Ludovicus Cellotius adscribit Paulo Samosatensi, à quo Dominicum in Eucharistia sanguinem dogmatizatum fuisse corruptibilem ac divisibilem suprà audivimus à Sancto Dionysio Alexandrino. Verum sine fundamento. Per corruptibilem enim ac divisibilem Paulus intellexit puri & vulgaris hominis sanguinem, ex communi naturæ lege obnoxium corruptioni ac divisioni. De quo an etiam in Sacramento pateretur, non video tunc fuisse disputatum. Suo tempore fuisse à quodam suo amico disputatum atque assertum testatur ac damnat in libris de sacris Pignoribus Guibertus Abbas Novigenti. De hisce Stercoranistis hic non agimus, sed de solis posterioribus. (Lib. 3.)

Orthodoxi omnes convenerunt Sacramentales species esse idem quod residua transmutatorum Elementorum accidentia, verum an aliorum eiborum more partim in nostram substantiam, partim in secessum abirent, acriter & durè ab illis disceptatum est, occasione accepta ex unica Rabani voce, cui Heriboldus, Amalarius, aliique plures adstipulati sunt, & plurimi adversati, adversarii suis insigentes fœdum nomen Stercoranistarum. Istius ad firmius assertæ veritatis robur emissæ periculosæ seu nimiùm curiosæ vocis videtur Rabanum omninò pœnituisse. Eam enim posteà non amplius assumpsit in calamum aut linguam. Et suas ad Egilonem Abbatem jam pridem perditas litteras ipse forsan ex eadem pœnitentia suppressit. Et hinc ejus sententiam sequentes fuerunt vocati, non Rabanistæ, sed Stercoranistæ. Quidquid sit, de ipsorum opinione errat per Ludovicum Cellotium publicatus Scriptor Anonymus: *Quod nunquam anteà est auditum.* Etenim quæstionem hanc ab Apocrypho ante se Scriptore fuisse motam, disertè jam audivimus ab ipso Paschasio Ratberto. Taxat ab Isidoro Mercatore in Franciam adductas ficti Clementis Romani Pontificis ad Jacobum Domini Fratrem litteras: *Qui residua Corporis Domini, quæ in Sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad communes accipiendos cibos conveniant, ne putent sanctæ portioni commisceri cibum, qui per Aqualiculos digestus in secessum funditur.* Affirmare videtur Sacramentalia Eucharistiæ accidentia per Aqualiculos non digeri, adeoque non fundi in secessum. Et huic ejus sensui omninò adstipulatur Paschasius, additque commendatam ab illo cautelam esse frivolam, quoniam etiam aliis cibis admixta ista accidentia sint ab omni digestionis aut secessus periculo secura. Quin & longè adhuc antiquior est ista quæstio. Nam in Sermone de Pœnitentia scribit Sanctus Joannes Chrysostomus: *Num vides panem? Num vinum? Num sicut reliqui cibi in secessum vadunt? Absit. Ne sic cogites. Quemadmodum enim si cera igni adhibita illi assimilatur, nihil substantiæ remanet, nihil superfluit; Sic & hic puta Mysteria consumi Corporis substantia.* Et in quinta Mystagogica Catechesi Sanctus Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus: *Panis hic non in ventrem descendit, & in secessum emittitur, sed per te totum, ad corporis & animæ utilitatem, distribuitur.* Uterque videtur palam loqui de sacramentalibus accidentibus. At verò Origenes vel alius quivis scribit in fragmento Commentariorum super Matthæum: *Hic ipse cibus sanctificatus, secundum materiale quod continet, in ventrem vadit, inde in secessum, ut Dominus dixit,* OMNE QUOD INTRAT IN OS, IN VENTREM VADIT, ET INDE IN SECESSUM EMITTITUR. Paschasius Chrysostomum, Origenem secuti sunt Heriboldus, Rabanus & Amalarius, quibus sui non defuerunt sequaces. Etenim de Harigero, Lobiensis, quod olim dicebatur scientiæ vallis, Monasterii Abbate scribit Continuator Folcuini ibidem Abbatis & Chronologi: *Harigerus congessit contra Ratbertum multa Catholicorum Patrum scripta de corpore & sanguine Domini.* (Cap. 1.) (Epist. 2.) (Tom. 5. ber. 38.)

Verùm Ratberto adhæserunt longè plures, de quorum tamen discordiis scribit in Occidentalis Ecclesiæ Historia Cardinalis Jacobus de Vitriaco: *Respondemus Hæreticis, quod postquam facta est transubstantiatio, formæ, seu accidentia Panis & vini remanent contra consuetum naturæ cursum sine subjecto. Non enim sunt in Christi corpore, neque in aere, tanquam in subjecto, sed Christi corpori assistunt, & circumfunduntur aere. Cum enim Christi corpus glorificatum oculis mortalibus non sit visibile, vel manibus tractabile, non nisi sub formis sensibilibus posset percipi. Videtur igitur ibi vera albedo, & sapor in veritate sentitur, quia nihil ibi phantasticè agitur, non tamen album videtur vel tangitur, dividitur & frangitur, putrescit & corrumpitur, concrematur & corroditur, corpore Christi integro* (An. 990.)

gro

gro & incommutabili permanente, in quo nihil incurrit coinquinatum, sicut solis radius absque sui coinquinatione per locum transit immundum. Scio Jacobum Cardinalem loqui adversum Albigenses sui temporis Hæreticos: respicit tamen & ad lites antiquas. Quo circa inter Paschasii discipulos quidam Sacramentalia accidentia, ut adstruerent incorruptibilia, & à secessus periculo secura, dixerunt phantastica, alii in ipso incorruptibili Domini Corpore subjectarunt. Quem utrumque errorem expugnat etiam Sanctus Anselmus in præfatione libri de Sacramento Altaris. Catholica veritas semper asseruit illa subsistere sine subjecto. Quidam posuerunt etiam in circumfuso aere: qui errarunt accidens non posse per Deum omnipotentem poni extra subjectum. Hosce inter fuit Petrus Abaelardus, de quo in litteris ad Romanæ Ecclesiæ Cardinales
Epist. 188. Sanctus Bernardus: *Petrus de Sacramento Altaris male sentit.* Et in litteris ad Innocentium secundum Pontificem: *Post Consecrationem Panis & Calicis priora accidentia, quæ remanent, dicit pendere in aere.* Non hærere, sed pendere:
Epist. 190. Utpote non accidentia, sed Corpuscula Democriti aut Epicuri. Carthesiani Fabulones, usi eodem effugio, suum Magistrum agnoscant. Certè istud Carthesianorum Phantasmatum palmare principium est etiam Herculea clava Joannis Wicleffi, Joannis Calvini, & similium Erronum. Et hinc Sacramentalium accidentium incorruptibilitatem ex alio fonte hauriendam censuit Sanctus Guitmundus, Aversanus Episcopus, hinc Berengarii argumento, *Caro Christi est incorruptibilis, Sacramenta verò Altaris, si diutiùs serventur, possunt corrumpi, videntur enim putrefieri,* respondens quibusdam quidem videri corrumpi, re vera autem non corrumpi, probansque ex Sancto Ambrosio, in libris de Sacramentis scribente de utriusque testamenti Manna: *Illud corruptioni obnoxium, si in diem alterum servaretur, hoc alienum ab omni corruptione.* De Christo Domino, Discipulis in Emaus euntibus apparente ut Peregrino, scribit Sanctus Gregorius Magnus: *Talem se eis exhibuit in corpore, qualis apud*
H. 23. *illos erat in mente.* Eodem modo Sanctus Guitmundus vult agi à sacrosancta Eucharistia: ab illorum dumtaxat, apud quorum mentem jam corrupta est, oculis existimat videri corruptam. Probat exemplo Sancti Tharsitii Martyris, in cujus revoluto cadavere ac veste curiosi Pagani non repererunt Sacramenta: quod nempe illa ab istorum, quorum mente non videbantur, etiam oculis videri nollent. Etiam à muribus vult non posse rodi, imò nec ignibus absumi.
Lib. 2. *Si tamen sacra*, inquit, *Mysteria ignibus imponantur, non traduntur equidem ignibus cremanda, sed mundissimo elemento fideliter committuntur, nobis occultanda, & supernis sedibus illico reponenda.* Et infrà: *Corpus Domini nullomodo in secessum mitti & nos credimus. Sicut cibus corruptibilis, cum ab immortalibus*, nempe Sanctis Angelis apparentibus, aut Christo Domino post Resurrectionem versante cum Discipulis, *sumitur, hac secessus lege congruè creditur non teneri, ita cibum incorruptibilem, quod est Corpus Domini, cum à mortalibus editur, secessus necessitatem pati nefas est arbitrari. Absit ut inhonestam corporis egestionem cibus ille sustineat, qui corpus & animam ad æternam honestatem parat.* Hujusmodi plura Berengarii argumenta & ineptas curiositates eodem in libro conformiter dissolvit. Ex Dominici Corporis conjunctione, vel certè ex speciali Dei protectione vult sacras species esse incorruptibiles, in hoc tamen sibi ipsi non plenè consentiens, quod ipsarum esu & potu fateatur hominem longo etiam tempore posse nutriri & sustentari: nutriens quippe & sustentans alimentum nequit non partim in alimenti substantiam, partim in excrementa secerni.

Et hinc nonnihil ab illo dissentit in libro de Corpore & Sanguine Christi Durandus Abbas Troarnensis, scribens de Berengario & ejus Sectatoribus: *Dicunt ea, quæ ad Altare deferuntur, panis & vini munera post consecrationem etiam quod fuerant permanere, & sic quodammodo Corpus Christi & Sanguinem verum, non naturaliter, sed figuraliter esse. Ipsas quoque substantias Divinæ oblationis adeò corruptibiles & corrumpentis delirant esse, quatenus & in digestione communium ciborum perire, & amplius æquo sumentes in crapulam & ebrietatis furorem queant vertere. Sed & alia graviora satis, multoque bis turpiora sentiunt, & consciis minusque suspectis susurrare non desistunt, quæ ne dicam proferre, verùm etiam nefas est vel tenuiter cogitare.* Ista turpiora tandem subjungit esse *turpem Sacramentorum corruptelam*, qua perire dicit *totam professionis Christianæ disciplinam.* Et infrà: *Verè inter manus Ministrorum ad invisibilem speciem cœlesti commercio perducitur Sacramenti etiam visibilis forma, videlicet ut tantum fiat Sacramentum, id est, ex toto Sanctitas ac vita animarum. Nec ut pravi quique audent delirando confingere in digestionis corruptionem resolvitur, sed magis in mentibus atentium vitam salutemque efficaciter operatur.* Et iterum: *Res tam Divina, tamque salutaris, tantæ denique virtutis plena & Majestatis, ut in digestione pereat, cuilibet vel extremo fidelium nullatenus debet persuaderi, sed semel perceptam potius sub spe futuræ, quæ exspectabatur, glorificationis in præsentiarum nos consolari, & ad promerendum id postmodum, quod pollicetur, potenti præparare effectu, oportet credi. Nimis autem videtur absurdum, & à re ipsa decernitur alienum, ut ubi Christus percipitur, de Stercore cogitetur.* Sacramentales species affirmat esse adeò incorruptibiles, ut homo per immoderatam ipsarum sumptionem turbari nequeat aut inebriari. Hanc incorruptibilitatem vult esse unum è Christianæ professionis fundamentis, ideoque Berengarii, quæ eum illa cohærere non possit, Doctrinam vel ex hoc solo capite esse Hæresim manifestam.

Part. 1. Part. 2. Part. 3.

Eandem incorruptibilitatem docet etiam per Ludovicum Cellotium publicatus Scriptor Anonymus: *Sacramenti excellentiam non reveretur, qui secessui dicit obnoxiam, sicut cæteras escas. Sed tamen eodem modo, quantum ad comestionem & haustum pertinet, percipitur: videlicet trajiciendo per os, & in ventrem mittendo, ubi quid Dominus de Mysterio suo agere voluerit, suæ scimus tantum cognitum voluntati. Scimus enim consumi posse*

spirituali virtute, scimus & servari posse inconsumptibili perennitate, quia quæcumque Christus ex his elegerit, de suo Sacramento perfecit. Absit tamen ut tantum Mysterium secessui fiat obnoxium, in quo si fortè ordo naturæ servatur, Mysterium, quod sola fide conspicitur, humiliatur. (C. 7.) An ex extrinseca Dei protectione, an intrinseca aliqua virtute species fiant incorruptibiles, hæret, nec audet definire. Hæret an non diffundantur per singula membra nostra, parentque & aptent ad futuram Resurrectionem ac immortalitatem. Palàm respicit ad superiùs laudata Sancti Cyrilli Hierosolymitani verba: *Panis hic per te totum ad corporis & animæ utilitatem distribuitur.*

Ejusdem sensus fuit Glaber Rudolphus Monachus Cluniacensis: *Illud præcipuè commonendum, quod Corporis & Sanguinis Domini JESU Christi vivificans Mysterium existimetur nullatenus in se pati dispendium, aut casu aliquo incurrere periculum. Si quando videtur tollabi seu deperire per negligentiam sibi tractantium, restat eisdem, si non alacriter pænituerint, damnationis judicium.* Nicetam Pectoratum, Studiensis apud Constantinopolim Cœnobii Monachum, quod Eucharistiæ sumptione garriret solvi Ecclesiastica jejunia, ipsamque per Aqualiculi digestionem dimitti in secessum, Stercoranistam appellavit etiam Cardinalis Humbertus, Leonis noni ad Constantinum Monomachum Legatus, & adjungit: *Planè sentis cum Ario, qui cùm pro aliis blasphemiis in Filium Dei, tum etiam pro ista foveam delapsus in atram, visceribus fusis, vacuusque ventre remansit.* A quibusdam enim Arius ex nescio quo S. Joannis Chrysostomi loco dicitur fuisse Stercoranista. Eundem Nicetam, quod post Eucharistiam assereret statim posse sumi alios cibos, ex superiùs adducta Sancti Clementis ficta Epistola arguit insuper Humbertus, recedens à Paschasii judicio, qui Epistolas istas ad Apocrypha meritò proscripsit. Quod ipsum in libris adversus Berengarium fecit Algerus Leodiensis Ecclesiæ Canonicus, & adjunxit: *Licèt simili modo, quantùm ad comestionem, per os in ventrem mittatur, absit tamen ut tantum Sacramentum secessui credatur obnoxium, in quo si hujusmodi naturæ ordo compleatur, Mysterium fidei nimia sua indignitate humiliatur.* (l. 2. c. 1.) Quæ verba palàm desumpta sunt ex isto Anonymo Scriptore. Et infrà: *Non sunt observanda Græcorum Hæreticorum, qui meritò Stercoranistæ vocantur, deliramenta, qui dicunt participatione Corporis & Sanguinis Christi solvi Ecclesiastica jejunia usque ad crapulam & ebrietatem, ventrisque distensionem, putantes Cælestem escam velut terrenam indifferenter accipi, & in sordidum ventris secessum immitti.* Græcorum morem exponit in Responso contra dictum Nicetam laudatus Cardinalis Humbertus: *Reliquias oblationis, velut communes panes, nonnunquam usque ad fastidium sumunt. Et si sumere non sufficiunt, subterrant, aut in puteum projiciunt.* Et antiquus Constantinopoli apud Patres Prædicatores repertus Tractatus. *Diebus Paschalibus cùm populus communicaturus est, abundantiam conficiunt in Dominicum Corpus, & post distributionem reliquiarum acervos, quia durabile non est, sepeliunt.* Ex hisce reliquiis quidam Clerici se ingurgitabant. Etiam ex reliquiis consecrati vini. Videtur esse illorum mos antiquus. Quod enim Dorotheus Thessalonicensis Archiepiscopus ad Apostolicorum Legatorum adventum plurima, uti in Paschate aut imminente persecutione solet, Eucharistiæ Sacramenta consecrarit, singulisque plena canistra dederit, laudati Legati testantur in litteris ad Pontificem Hormisdam. (Relat. 5. Epist. 67.) Superfluas reliquias etiam isto tempore vorasse possint, aut etiam subterrasse, quod non solum nobis Latinis, sed etiam Armeniis graviter displicuit. Etenim ab Imperatore Manuele Comneno ad Ecclesiasticam unionem conventi, inter cætera postularunt hunc articulum: *Ut penitus tollatur ille abusus reliquias Sacrificii sub terra asservandi.* Exstat apud Clementem Galanum. (Fol. 344.) Ex isto igitur Græcorum more hominem longo etiam tempore posse ex Eucharistia ali & vivere, imò & inebriari, adeoque ipsam esse rem secessui obnoxiam, & nequaquam verum Christi Domini Corpus conclusit Berengarius; respondit autem Algerus accidentia ista esse plene incorruptibilia, non tantum ab humano stomacho, sed etiam à putredine, muribus, aqua, aut flammis, licet quandoque videatur corrumpi, quomodo suprà dixit Sanctus Guitmundus. Cunctas assertioni suæ adversantes experientias solvi ex iisdem Sancti Guitmundi principiis, fassus & ipse hominem ex Eucharistia longo tempore posse vivere & ali. Cujus mentis, si quidem Eucharistiæ veritatem credidisset, omninò fuisset & ipse Berengarius. Nam cum specierum corruptibilitate dictam veritatem credidit non posse combinari. Et Godefridus Coloniæ apud Sanctum Pantaleonem Monachus scribit in suis Annalibus: *Per idem tempus Atrebati contigit res digna memoria. Miles quidam admodum litteratus de Corpore Dominico benè sensit, scilicet quòd nec per vomitum seu egestionem corrumpatur.* (A. 1127.) *A quo quidam Clericus, Robertus nomine, subtiliter quidem, sed inutiliter litteratus, contraria huic, & ideò hæretica sentiens, inter conferendum dissensit. Et ità quæstio ad Episcopum delata est, qui Archiepiscopum Remensem cum multitudine Cleri advocavit. Et dum hæc quæstio discuteretur, prædictus Clericus, quòd non solùm foret Hæreticus,* utique Stercoranista, *sed & alios foveret ac defenderet Hæreticos, à multis est accusatus. Purgare ergò famam suam de objecta hæresi judicio candentis ferri frustrà proponens, tam manifestè Deo operante cecidit, ut non solùm in dextra, in qua ferrum gestabat, sed & in sinistra manu, & in utrisque pedibus, in ambobus lateribus, in pectore simul & ventre, ustura mirabiliter apparuerit.* Sacramentalium accidentium incorruptibilitatem asserens opinio pompaticè ambulavit dudum in Ecclesia, cjusque adversarii fuerunt notati tanquam Hæretici Stercoranistæ.

An ipsam directè impugnarit Lobiensium Abbas Harigerus, nescio. Ab ipsa palàm discessit Magister Ascelinus, de cujus nescio quo compatriota ad Richardum scripsit Berengarius: *Apud Pictavum non est confusus inferre; Propheta dicit transitorium Sacramentum, quod per fauces transfert in ventrem.* Et in præfatione libri de Alta-

ris

tis Sacramento Sanctus Anselmus residua transmutatorum elementorum accidentia à Domini Corpore & Sanguine eleganter ac nervosè distinguit, affirmatque illa *esse corruptibilia, obnoxia corruptioni, & in accipiendo Sacramento consumi*. Quod ipsum, licèt non disertis verbis, tradidit Petrus Lombardus. Et sub Honorii tertii Pontificatu Cardinalis Jacobus de Vitriaco: *Formis*, utique Sacramentalibus accidentibus, *aliquem satiari & sustentari, vel etiam inebriari non negamus. Forma gustatur, sentitur, dentibus atteritur, Corpus autem non in ventrem descendit, sed ab ore ad cor transit*. Formas omninò fatetur in ventrem descendere, adeoque & in secessum. Quod ipsum sensit Doctor Angelicus. Docet Sacramentales species agere & pati omnia panis & vini solemnia, tacet tamen de secessu. Nempè curiosa, scandalosa, & piarum autium offensiva est ista quæstio ac locutio, ideoque servanda etiam hic est Sancti Augustini Regula: *Tene sententiam, sed corrige linguam*. Heriboldus & Rabanus fuerunt viri doctissimi ac insigniter Sancti, gloriosa & benedicta est ipsorum apud omnes Ecclesias memoria, docueruntque cum antiquis, licèt incertorum auctorum, Canonibus, mandantibus Eucharistiam firmè custodiri, ne forsan à muribus aut aliis injuriis lædatur, proindè solo scandaloso, nequaquam Hæretico verbo peccarunt. Paschasii tamen Ratberti sententia Petri Lombardi & Sancti Thomæ temporibus adhuc vixit, affirmans species, licet ità videretur, nec frangi, nec corrumpi, & insuper nihil falsi aut præstigiosi hic intercedere: Quia nempè dumtaxat *falleretur visus, & non falleret, quod esset, si crederetur ità frangi, ut videtur*. Hanc propositionem uterque quidem improbat, neuter tamen damnat. Verùm omnes Chistianæ Scholæ Heriboldo & Rabano jam dudum accesserunt.

Reditur ad Errorem Joannis Erigenæ.

HIsce quæstionibus in Gallia grassantibus, factum est quod ad nescio quem Richardum scribit Hæresiarcha Berengarius: *Noverit Rex, quæ scribit Joannes Scotus, monitu illum scripsisse precarioque Caroli Magni, Antecessoris sui, qui quantum circa res gerendas perstrenuus, tantum circa Religionem devotus, ne ineruditorum Carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia, erudito viro Joanni illi imposuit colligere de scripturis quæ ineptiam illam converterent*. Et Sanctum Lanfrancum, à quo Erigenæ de Eucharistia sententias Hæresios damnari retulerat Ingelramnus Carnutensis, per litteras seriò monuit, & conclusit: *Si hæreticum habes Joannem, cujus de Eucharistia sententias probamus, habendus tibi est Hæreticus Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, ut de cæteris taceam*. Quæ omnia confirmat in priori Epistola ad Magistrum Ascelinum. Nescio quem Guilielmum, jactitantem quod à se convictus *nequisset Joannem Scotum negare Hæreticum*, admodum infectatur in eadem Epistola, protestatus esse manifestum mendacium. Quo in errore durus perstitit etiam post Vercellensem Synodum, ubi noster Papa Leo Scotum de Hæresi damnavit. Ex quo lucet Hæreticorum librorum lectionem ac detentionem fundatissimo jure damnari ab Ecclesia, & ipsos non nisi cum summo periculo à doctis etiam viris legi. Etenim de Berengario, quem licet Durandus Troarnensium Abbas dicat abjectum & spurcum nullius scientiæ hominem, Hugo tamen Lingonensis Episcopus titulat *virorum acutissimum*: Quod ip- Par. 3.
sum de illo etiam Sanctus Hildebertus Turonensis, Frotlandus Sylvanectensis Episcopus, & alii plures sunt testati. De hoc, inquam, Berengario scribit magnum Belgii Chronicon: *Berengarius* Fol. 519.
à Joanne Scoto fuit infectus. Et Floriacense Francicæ Historiæ fragmentum. *Berengarius Joannis Scoti lectione ad hanc nefariam devolutus est Sectam*. Et hinc in Regula sua Monastica statuit Sanctus An. 1044.
Isidorus Archiepiscopus Hispalensis: *Gentilium libros vel Hæreticorum volumina Monachus legere caveat. Melius est enim eorum perniciosa dogmata ignorare, quam per experientiam in aliquem erroris laqueum incurrere*. Sanè ex simili lectione fuit Ori- Cap. 8.
genes corruptus. Etiam Sanctum Dionysium Alexandriæ Patriarcham, licèt virum undequaque doctissimum, ea de causa fuisse à quibusdam reprehensum & monitum, habes apud Eusebium Cæsareensem. Marcus item Antonius de Dominis, eruditus Spalatensis Archiepiscopus, hanc sibi fuisse primam Apostatandi causam profitetur L. 7. c. 6.
in librorum suorum præfatione, & mente privatus gloriatur. Hæreticos libros esse Dei hostes, ideoque non detinendos, sed statim igne cremandos, insigniter ostendit in Prato spirituali Sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus. Et hinc ipsos solenniter exurere est antiquis- Cap. 48.
simus mos, non solius Catholicæ Ecclesiæ, sed etiam adhuc gentilis Reipublicæ Romanæ.

Porrò Joannes Erigena Carolum Calvum Regem per adulationem passim vocarat Carolum Magnum, & istud peccatoris oleum resumit etiam ad seducendum Regem Henricum Berengarius. Erigena, inquam, per librum de naturarum divisione, ipsique infartas de Eucharistica veritate blasphemias, turbavit omnem Galliam & Germaniam, ideoque ipsas aut palinodia sanari, aut Sanctorum Patrum auctoritatibus purgari jussit Rex Carolus atque firmari. Quasi inter malleum & incudem hæsit Erro. Videns se à Primatibus ubique Episcopis ac Doctoribus lacerari & damnari uti Hæreticum, fuit certi consilii expers, ipsumque cum suis asseclis vulgatus per Ludovicum Cellotium Scriptor appellat *impiè dubitantes & hæsitantes*. Librum ergo edi- Cap. 4.
dit, in quo Eucharistiæ veritatem & defendit & impugnat per quasi contraria Sanctorum Patrum testimonia, immobile fidei Dogma in Scholasticam quæstionem demutare, atque ità utramque contendentium partem sibi conciliare, aut potiùs circumscribere conatus, tandemque concludens pro Sacramentaria hæresi, ac Eucharisticam veritatem definiens adversari Sanctis Ambrosio præsertim & Augustino. Liber latere

aut

aut periisse existimatur à multis, verùm in erudita ad Eruditum Lucam Dacherium Epistola Illustrissimus Dominus Petrus de Marca, Parisiensis Archiepiscopus, affirmat & demonstrat ipsum esse fœdum librum, nescio cujus Bertramni nomine titulatum ac nuper vulgatum in Germania à Lotheranis. Ratramnum, Corbeiensis in Picardia Cœnobii Monachum, ostendit à Sigeberto Gemblacensi in Ecclesiasticorum Scriptorum Catalogo, à publicato per Ludovicum Cellotium Scriptore, & aliis non paucis, malè in unum cum hocce Bertramno confundi, utpote personato Histrione, ficto per Joannem Erigenam non ausum revelata facie impugnare Orthodoxam veritatem, ejusque defensores Primates Doctores ac Episcopos Gallicanæ Ecclesiæ. Homo impurus imitatus est Joannem Cassianum, illustrium Monachorum mutuatum nomina ad Sancti Augustini de victrice Dei gratia doctrinam impugnandam. Sunt antiquissimæ Erronum artes. Et quidem memoratus Ludovici Cellotii Scriptor videtur nobis favere : *Ratramnus quidam libro composito ad Carolum Regem*. Hominem obscurum important hæc verba. At verò Ratramnus Corbeiæ Monachus tantæ fuit famæ & scientiæ, ut universa Galliæ Synodus ipsum elegerit ad suo nomine scribendum adversus calumnias & errores Photii Patriarchæ Constantinopolitani. Absit ut tanta provincia Sacramentario Hæretico à tantis Episcopis crederetur. Perperam tamen iste Scriptor Ratramno illi adjungit Rabanum Maurum. Hunc enim rectè de Eucharistica veritate sensisse nemo umquam est inficiatus. Verus Ratramnus Carolum Calvum Regem in suis de duplici prædestinatione libris, quos ejus jussu scripsit ac ipsi inscripsit, more consueto titulat *Gloriosum & Præcellentissimam Principem*; at verò iste Bertramnus in operis sui dedicatione adulatoriè appellat Carolum Magnum. Quod ipsum fecit in superiùs adducta Epistola Hæresiarcha Berengarius, qui ad nullum unquam Ratramnum aut Bertramnum provocavit, sed semper ad Joannem Scotum, ut pote verum istius, à quo corruptus fuit, libri Auctorem. Et hinc liber, quem abjurare, & propriis manibus in flammas conjicere compulsus fuit à pluribus Synodis, omninò etiam erat liber Joannis Scoti. Liber ille scriptus fuit ex jussu Caroli Magni seu Calvi, fuit illi inscriptus, plura adducebat, torquebat & truncabat Sancti Augustini, Ambrosii, Hieronymi, ac Gregorii testimonia, uti lucet ex Sancti Lanfranci libro adversus Berengarium, & Magistri Ascelini ad eundem Berengarium Epistola : *Joannem Scotum nec inconsideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo Hæreticum habeo, quem toto nisu, totaque intentione ad hoc solum tendere video, ut mihi persuadeat, hoc videlicet quod in Altari consecratur, neque verè corpus, neque verè sanguinem esse Christi. Hoc tamen adstruere nititur ex Sanctorum Patrum opusculis, quæ pravè exponit. Quorum illam beati Gregorii orationem hic annotari sufficiat : Perficiant in nobis tua, Domine quæsumus, Sacramenta quod continent, ut quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus. Quam exponendo prædictus Joannes inter cætera nostræ fidei contraria inquit : Specie geruntur, non veritate.* Quæ omnia eisdem verbis hodiè sunt in isto Bertramno, ideoque lucet ipsum esse Scotum personatum. Etiam illud Ambrosii testimonium, quod Ambrosii non esse, sed à Scoto & Berengario fuisse confictum advertit laudatus Lanfrancus, in Bertramno exstare notavit Xistus Senensis. Item Paschasium Ratbertum, qui Bertramni librum & impugnavit in litteris ad Fredegardum, & per ipsum fuit impugnatus, Joanni Scoto idem Berengarius semper opposuit. Et nullum Bertramnum, sed solum Scotum damnarunt Synodi Vercellensis, Turonensis, Romanæ plures, Sanctus Lanfrancus, & alii antiqui Scriptores. Quod nempe Bertramni verum nomen scirent esse Joannem Scotum. Imitati sunt Gelasium primum Pontificem, qui Pelagianas Collationes, non sub personato Ægyptiorum Monachorum, sed sub vero Joannis Cassiani nomine Synodaliter damnavit.

Nobis consentit laudatus Xistus Senensis, fœdum librum non Bertramno aut Ratramno adscribens, sed ipsi aut alteri sub ejus nomine. In opere de Eucharistia etiam vir Doctissimus Claudius Espencæus personatum Bertramnum discernit à vero, & pergit : *Verus Bertramnus totos annos septingentos nec à quoquam hæreseos fuit insimulatus, aut reprehensus quasi male scripserit, sed in Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum relatus, ut vir non minus vita, quam doctrina, ingenio & eloquio insignis*. Suis de duplici Prædestinatione, ac de Lib. 4. cap. 19.
Trina Deitate libris Hincmarum Metropolitam suum graviter offendit. Ejus ergò de sacrosancta Eucharistia errantis ac hæreticè scribentis nomini memoratus, qui amicissimo Erigenæ non pepercit, Archiepiscopus quomodo pepercisset? Eum de Erigenæ patrocinio aut complicitate nemo antiquus notavit. At verò personatum Bertramnum passim haberi callidum & impudentem Hæreticum, ejusque librum ut falso Catholici Authoris nomine titulatum proscribi, laudatus Claudius adjungit. Quæ omnia eisdem penè verbis scribit in opere de Eucharistiæ controversiis Claudius de Sainctes Episcopus Ebroicensis. Quocirca Bertramnum hunc & scabiosum ejus librum, quem Sigebertus Gemblacensis Resp. 2. cap. 14.
& cum aliis Abbas Trithemius crediderunt esse Ratramni, ideoque laudarunt, aut purgare sunt conati, meritò ac rigidissimè damnavit nuper, & damnatorum catalogo inseruit Clemens octavus. Videatur apparatus Antonii Possevini. Bertramnum ac Ratramnum confundere primus cœpit Sigebertus Gemblacensis, aut certè publicatus per Ludovicum Cellotium Auctor. Sunt omninò distinguendi.

Et hinc à Paschasio Ratberto, Hincmaro Remensi, Floro Lugdunensi Diacono, ejusdem Ecclesiæ Episcopo Remigio, Lingonensi ac Valentina Synodo, Nicolao primo Pontifice, ac omni Gallicana Ecclesia, damnatus non de varia solum Hæresi, sed de imperitia etiam ac scribendi ineptia, ideoque & à Carolo Rege desertus ille Scotus fecit quod suprà audire cœpimus

mus à Simeone Dunelmensi: *Propter hanc infamiam pudiit eum Franciæ, venitque ad* Anglorum *Regem Elfredum, cujus munificentia illectus & magisterio ejus, ut ex scriptis Regis intelligitur, Melduat resedit. Ubi post aliquot annos à pueris, quos* A. 884. *docebat, graphiis foratus animam eanit, tormento gravi & acerbo, ut dum iniquitas valida & manus infirma sæpè frustraretur, & sæpè impeteret, amaram mortem obiret. Jacuit aliquamdiu inhonora sepultura in beati Laurentii Ecclesia, quæ fuerat nefandæ necis conscia, sed ubi divinus favor multis noctibus super eum indulsit lucem igneam, admoniti Monachi in majorem transtulerunt Ecclesiam, & ad sinistram altaris posuerunt.* Esse Martyrem, & uti talem solemni Epitaphio fuisse honoratum scribunt Guilielmus Malmesberiensis, Rogerus Hovedensis, & Matthæus Westmonasteriensis. Latere martyrii causam rectè affirmat Cardinalis Baronius. Ob Sacramentariam Hæresim fuisse à pueris trucidatum scribit ad Sancti Dionysii litorgiam Gilbertus Genebrardus. Res incerta est. Sancti Laurentii Monachos, quos audis fuisse conscios, numquam crediderim in tantum puerorum facinus sine fundamentis connivisse. Quidquid sit, Eucharistiæ veritatem fuisse tunc, non immobile fidei dogma, sed Ecclesiasticam inter Catholicos Theologos ultro citroque ventilatam quæstionem, graviter er-
T. 588. rat Ludovicus Cellotius. In libris de Sanctissima Trinitate longè aliter scribit Sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis: *De veritate Corporis & Sanguinis non relictus est ambigendi locus.* Et ad Fredegardum Paschasius Ratbertus: *Nemo in aperto adhuc contradixit ei, quod totus orbis credit & confitetur.* Et hinc cum ejecto litigatore exivit jurgium. Post Erigenæ abitum mox ad mentem redivit omnis Gallia, & cuncta de hoc dogmate dubia, etiam citra Synodale judicium, plenè quieverunt. Erigenam cum alio Joanne Scoto, qui sub Carolo Magno orthodoxus floruit, perperam aliqui confundunt.

Restat quæstio, Quinam sint illi Patres Græci, quos imitatus Paschasius Ratbertus est visus docuisse nulla in hoc Sacramento remanere panis & vini accidentia, sed & ipsa cum sibi subjectis substantiis desinere ac transelementari, ideoque *nulla sub figura, vel obvelatione, sed ipsius veritatis manifestatione* Mysterium hoc celebrari? Respondeo eorum ducem esse Sanctum Germanum Patriarcham Constantinopolitanum, in Mystagogica Ecclesiasticarum rerum contemplatione scribentem: *Paracletus* in hoc Sacramento *inconspicuus adest, quia ipse corpus non gestavit, Dominus verò conspicitur, & tangi se patitur per tremenda & sacra Mysteria, ut qui nostram naturam acceperit, eamque gestet in sæcula. Propterea fidelibus nulla de sanctificatione donorum dubitatio superest.* Ex ipso authenticus Iconoclasticæ sub Constantino Caballino Pseudosynodi Confutator scripsit Eucharistiam nullo modo esse Dominici Corporis & Sanguinis imaginem, aut typum, sed solam veritatem, addens hanc esse mentem Sanctorum etiam Basilii ac Eustatii Patriarchæ Antiocheni, typum & imaginem non agnoscentium, nisi in elementis verbali quidem oblatione benedictis, sed reali consecratione necdum transmutatis. Quæ omnia in septimo Concilio fuerunt lecta & probata. Sancti Germani verba in suam Liturgiæ expositionem transcripsit etiam Nicolaus Cabasilas, & adjungit: *Panis, arcana sanctificatione consecratus, non amplius figura Dominici Corporis, neque donum sacras imaginem veri donat, neque sacrus aliquam descriptionem ipsius Servatoris Passionum, tanquam in tabula, sed ipsum verum donum, ipsum Sanctissimum Corpus Domini, quod omnia illa vera suscepit, probra, contumelias, vibices.* Eandem dicit esse vini ra- Cap. 27. 28.
tionem: confirmans illa dumtaxat usque ad transubstantiationem esse imagines & typos. Consonat in disputatione cum Achmet Saraceno beatus Samonas Episcopus Gazensis: *Absit quod nos appellemus exemplar Corporis Christi Sanctam Communionem, aut panem nudum, aut figuram, aut imaginem. Quinimò Corpus ipsum revera & Sanguinem Dei nostri in Deum conversum assumimus, qui incarnatus & genitus est ex Sancta Dei Genitrice, semperque Virgine* MARIA. Probat id ex Dominicis verbis, *Hoc est Corpus meum,* quorum nullo modo possit esse sensus, *Hoc est exemplar mei Corporis aut Imago.* Laudatis verbis ad transmutanda elementa non minùs quam hisce, *Germinet terra herbam virentem,* ad extrahendum ex humo suum opus, affirmat esse stabilem ac perpetuam virtutem. Evangelicam hujus Mysterii doctrinam insigniter ac nervosè confirmat.

Verum absit, ut neget residua sine subjectis accidentia. Huic nobilis Saraceni quæstioni, *Sacrificium Corporis & Sanguinis Christi, quod offertis Sacerdotes, veramnè est Christi Corpus & Sanguis veras, an exemplar Corporis ejus, perindè atque sacrificium hirci quod Judæi offerunt?* Huic quæstioni respondet sacrificium nostrum non tantum esse exemplar, imaginem, typum, aut Sacramentum, sed insuper veritatem. Hinc enim perrexit Saracenus: *Sed quare Christus sub Panis & Vini specie abditum suum Corpus & Sanguinem potiùs tradidit, quam sub alia materia?* Rursumque respondet Samonas panem & cum aqua vinum esse familiariora humani corporis alimenta, ideoque elementa aptissima huic Sacramento. Ipsa transelementari constanter affirmat, ita tamen ut ipsorum remaneant species, additque causam: *Prudenti dispensatione ac gratuita demissione sui ad captum nostrum Christus Dominus tollit nobis horrorem atque metum, quo deterriti ab eo resiliissemus, si carnem suam in sua propria specie & sanguinem jussisset nos assumere. Ad hæc exteræ quoque nationes condemnassent nos voracitatis carnis humanæ, dicentes nos more ferarum sanguinem bibere, & crudam carnem vorare.* Quod per panis & vini species intelligat residua transmutatorum subjectorum accidentia, lucet ex Responso ad hanc Saraceni replicam: *Non dubium est, quia omnibus modis rectè prædices & recenseas mysteria fidei Christianæ. Verum de hac re ambigere quis possit, quo pacto, cum sit unus Deus & unum Christi Corpus, in infinita corpora & partes dividatur. Multi sunt ergo Christi ea quæ dividuntur, an unus? Ac in singulis partibus unus*

idem

idem salvus ac integer? Ad hanc quæstionem Samonas reponit: *Cum panis sanctificatus in partes dividitur, qui Sacrosanctum Christi Corpus est, ne existimes quod particulatim diducatur aut avellatur, aut more membrorum à se avulsorum dividatur incontaminatum illud Corpus, nam immortale est & incorruptibile, quodque nunquam exhauriri & consumi potest, sed quod partitio en est accidentium, quæ sub sensum cadunt, dumtaxat post sanctificationem ad fidei robur & exhibitionem signi visibilis rerum quæ permanent, simul & in arrhabonem & in viaticum perennis nobis vitæ æternæ.* Immortale Domini Corpus esse illic modo spirituali totum sub toto, & totum sub quolibet elementi puncto, insignibus Sancto etiam Augustino usitatis exemplis demonstrat. Eandemque fuisse Sancti Germani, septimæ Synodi, cunctorumque Græcorum Patrum unanimem sensum, certum est, ac lucidè possit ostendi. Iconoclastici Conciliabuli Refutator loquitur ex Sancto Joanne Damasce-

Lib. 4. c. 14. no: *Quod si nonnulli panem ac vinum Corporis ac Sanguinis Domini figuram esse dixerunt, quemadmodum ille divinitus afflatus Basilius, non hoc post consecrationem dixerunt, sed antequam oblatio ea consecraretur, hoc vocabulum usurparunt.* Quod tamen non plenè subsistit. Etenim in sua, de cujus auctoritate Orientalis Ecclesia nunquam dubitavit, Liturgia Sanctus Basilius consecrata panis & vini elementa disertè appellat *Antitypa Corporis & Sanguinis Domini nostri* JESU *Christi*. Quod ipsum in sororis suæ Gorgoniæ funebri encomio fecit Sanctus Gregorius Nazianzenus. Sub typo seu specie panis nobis Corpus Domini & Sanguinem dari affirmat in quarta Mystagogica Catechesi etiam Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus. Et in oratione de Palmarum ramis Andreas Cretensis: *Christus sub Antitypis Symbolis immolatur & sacrificatur.* Et magnus Euthymius: *Sub Antitypis est inclusus.* Ubi per Antitypa intelligi figuras seu signa, rectè in suis ad Græcorum Euchologion Notis ostendit eruditus Joannes Goar. Hinc vocem, *Symbola*, adjunxit Andreas Cretensis. In factis à Samona Episcopo interrogationibus voce *Antitypon* usus fuit etiam suprà memoratus Saracenus. Et hinc in marginali ad laudatam Iconoclastici Conciliabuli confutationem Scholio rectè scripsit Anastasius Bibliothecarius: *Græci Patres jam sanctificata non rarò vocant Antitypa.*

Exponitur error Berengarii.

PSeudomartyr Erigena videtur in Anglia reliquisse discipulos, de quibus in Cantuariensium Episcoporum vita scribit Gervasius ibidem Cathedralis Monachus: *Odo Cantuariensis Episcopus inter Missarum solemnia de Eucharistia, quam manu tenebat, precibus devotis sanguinem manare fecit, ut vel sic incredulos ibidem adstantes ad rectam fidem revocaret.* Et Guilielmus Monachus

Fol. 201. Malmesberiensis: *Odo plurimos de veritate Dominici Corporis dubitantes ita roboravit, ut panem Altaris versum in carnem, & vinum Calicis in sanguinem propalam ostenderet, & denuò in genuinam speciem retorta usui humano conducibilia faceret.* Nam & Joannes Erigena dubitans hujus veritatis investigator videri magis voluit, quàm manifestus & pertinax negator. Etiam à nescio quo nobili Frisone Eucharistiam sub Albaldo Trajectensi Episcopo fuisse blasphematam, seductamque rusticanam plebem scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis. Verùm cum divinitùs percusso Lib. 3. c. 22. blasphemo cessavit & blasphemia, nec profecit in Sectam. Cardinalis Cæsar Baronius notat & Leothericum Senonensem Archiepiscopum, quem de exactis per Eucharistiam examinationibus fuisse à Roberto Francorum Rege graviter redargutum, suprà audivimus ab Helgaldo Monacho Floriscensi. Examinationes istas existimat fuisse dubitationes de Sacramenti veritate. Verum fuisse judiciales, quæ veritatis istius plenam fidem supponunt, examinationes est manifestum. Interim Leothericus fuit homo vanus, ac etiam in fide & dogmate laborasse evincunt hæc Roberti Regis verba: *Cur Divinitati attribuis ærumnas corporis, & infirmum doloris humani Divinæ connectis naturæ?* Videtur cum Apollinario aut Eutychete divinam in Christo Domino naturam humanis passionibus ac infirmitatibus subjecisse. Quidquid sit, Eucharistiæ veritatem hic error non tangit. Licet Coætanei fuerint Leothericus ac Berengarius, nullibi hic ex illius dictis, sed ex solis Joannis Erigenæ scriptis legitur ac fertur fuisse perversus. Leothericum, Metropolitam suum, de variis arguit in variis Epistolis Sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus, sed nunquam de isto errore. Non item sedulus rerum ad Senonensem Ecclesiam spectantium Adnotator Clarius Monachus in Chronico Sancti Petri vivi.

Primus ergo Scoticæ Hæresios resuscitator fuit Berengarius, de quo Matthæus Parisiensis: *Eodem tempore Berengarius Turonensis Archiepiscopus prolabitur in Hæreticam pravitatem. Hic panem & vinum in Altari posita post Consecrationem Sacerdotis esse verum & substantiale Corpus Domini, sicut Sancta & universalis prædicat Ecclesia, denegabat.* A. 1057. Addit ipsum à Leone nono, qui Victori secundo successit, Vercellis fuisse damnatum. Paucis in verbis multi errores. Etenim diu ante hunc annum Berengarius insaniit, non fuit Turonensis Archiepiscopus, & Victor secundus Leoni nono successit. Guilielmus Malmesberiensis rectiùs scribit Berengarium fuisse Hæresiarcham Turonensem. Fuit enim natus Turonibus, & posteà Archidiaconus Andegavensis, habetque Magnum Belgii Chronicon: *De isto Berengario vulgò narratur fuisse in adolescentia Nigromanticum. Primò, quia Turonis usque Romam diabolus eum una nocte detulisset. Secundò, quia puer Clericus, nobilis genere, ei commendatus, Magistro absente, dum libros Nigromanticos legeret, esset à diabolo occisus. Tertiò, quia idem diabolus, coactus à Berengario, corpus pueri mortui intrans, per aliquod tempus huc & illuc deambulare puerum, & cum cæteris cantare, & in Choro*

ftare fecit, donec ab alio Nigromantico falsitate deprehensa, puer ut erat mortuus videretur. Istud ob facinus addit Berengarium extremo fuisse supplicio adjudicatum, & simulata pœnitentia evasisse. Quod ipsum, licet hominis laudes admisceat, non obscurè fatetur Chronicon Ecclesiæ Turonensis: *Clarebat Berengarius Grammaticus, Andegavensis Archidiaconus & Thesaurarius, necnon Magister Scholarum, & Camerarius Sancti Martini, in Grammatica & Philosophia clarissimus, & in Neomantia peritissimus. A Roma decedens Turonis venit, ibique in Insula, quæ Sancti Cosmæ dicitur, sæculi pompis abrenuntians, fide per viginti octo annos assiduè Domino militavit, aliique plures Canonici Sancti Martini Sancto Spiritu, necnon salutari ejus admonitione mutatis vestibus, sese in illam Insulam transtulerunt.* Floriacense Franciæ Historiæ fragmentum affirmat illum inter divinæ Philosophiæ Sectatores fuisse celeberrimum. Juvenem fuisse periculosi ac petulantis ingenii ostendunt *secreta & vespertina*, per Adelmannum ex Leodiensi Clerico Brixiensem Episcopum, ejus olim collactaneum & carissimum condiscipulum, laudata *Colloquia*, quibus illum discipulum suum magnus Fulbertus, sacræ Theologiæ in Carnutensi Schola Doctor celeberrimus, ac ejusdem Ecclesiæ posteà sanctissimus Episcopus, cum lachrymis & singultibus admonebat & obtestabatur, *ut viam Regiam directim graderetur, sanctorum Patrum vestigiis observantissimè inhæreret, nullum prorsus in diverticulum, nullam in novam & fallacem semitam desilret*, atque ita deciderer in scandala & laqueos errorum. Laudatum quippe Fulbertum non litterarum solummodò, sed & morum fuisse discipulis suis instructorem affirmat in Centulensis Cœnobii Chronico Monachus Hariulphus. Hæc quarto post millesimum anno facta scribit Cardinalis Baronius. Ex tunc à Berengario futurum prævidit Fulbertus, quod completum dolet in litteris ad Rainaldum Pictaviensem Abbatem Sanctus Lanfrancus: *Schismaticus ille Berengarius constanter asserit, quia beatus Hilarius, urbis vestræ & gentis quondam Episcopus, in tractatu fidei perversa senserit, & in libro de Divinitatis Trinitate improbabiles sententias de Domino* JESU *Christo protulerit.* Sanctum Hilarium, cujus libros probavit omnis Ecclesia, ausus ille est de Hæresi damnare. Quod Patrum testimonia, solemni omnium Hæreticorum more, truncarit ac variè vitiarit, quòd item Sanctorum, exceptis tamen Sancti Gregorii Dialogis, vitas spreverit, testatur in opere de Eucharistia laudatus Lanfrancus. Et hinc errorem istum non refutavit, sed ipsum dumtaxat ad exhibendam Sanctis Patribus reverentiam & obedientiam adhortatus fuit in laudata superius Epistola Adelmannus Brixiensis Episcopus. Porrò Sancti Hilarii culpata loca sunt præsertim in decimo de sanctissima Trinitate libro, ubi videtur Dominum nostrum Redemptorem ab omni mortis ac passionis metu, dolore & sensu eximere, illi adscribere corpus impassibile, & præcurrere Julianum Halicarnassi Episcopum, à quo cœptam esse istius impassibilitatis hæresim scribit in Breviario Liberatus Carthaginensis Ecclesiæ Archidiaconus. Hilarium purgare in laudata Epistola totus conatur Sanctus Lanfrancus: An rectè & validè, est alia quæstio. Vide Joannem Gellotum in Commentario de Sancti Hilarii vita & scriptis. Certùm interim est orthodoxè, etiam in isto puncto, sensisse & scripsisse Hilarium, & Berengarii audaciam esse omninò calumniosam atque intolerabilem. Quæ tamen hic non stetit. Pergit enim ad essrœnem linguam in libro de Eucharistia laudatus Lanfrancus: *Traditus es in reprobum sensum, sanctam Romanam Ecclesiam vocans Ecclesiam malignantium, Concilium vanitatis, sedem Sathanæ. Et hoc impio ore garristi, quod garrisse nemo legitur; non Hæreticus, non Schismaticus, non falsus aliquis Christianus. Quotquot enim à primordio Christianæ Ecclesiæ Christiani nominis dignitate gloriati sunt, etsi aliqui, relicto veritatis tramite, per devia erroris incedere maluerint, sedem tamen Sancti Petri Apostoli magnificè honorarunt, nullamque adversus eam hujusmodi blasphemiam vel dicere, vel scribere præsumpserunt.* Reverà enim hæc blasphemia est propria Hæreticis Sacramentariis.

Eandem ingenii petulantiam in Berengario notat Sanctus Guitmundus, ex Sancti Leofredi apud Normannos Monacho Episcopus Aversanus: *Berengarius, cum juveniles adhuc in scholis ageret annos, ut ajunt qui eum tunc noverunt, elatus ingenii levitate, ipsius Magistri sensum non adeò curabat, condiscipulorum pro nihilo reputabat, libros insuper artium contemnebat.* Et hæc est causa, cur ipsum ad Sanctis Patribus & communi Ecclesiæ sensui exhibendam reverentiam Sanctus Fulbertus fuerit cum lachrymis, at sine fructu, obtestatus. Lib. 1. Et hinc anno post millesimum vigesimo nono agonizans, ac inter plurimos visitantes videns adstantem & Berengarium, *Nisi quo vallis*, inquit Guilielmus Malmesberiensis, *expellendum censuit, protestatus immanem Draconem propè eum consistere, multosque ad eum sequendum blandiente manu & illice anhelitu corrumpere.* Agonizans prævidit de Berengario, quod in Martyrii sui carcere prævidit de Clerico suo Ario Sanctus Petrus Patriarcha Alexandrinus. Et reverà blandientem ac illicientem linguam habuit Berengarius. Quomodo enim Sanctum Hildebertum, ex suo discipulo Turonensem Archiepiscopum, sibi adstrinxerit, lucet vel ex solo Epitaphio, quod ab illo post mortem consecutus est, & in quo per nimias Hæretici laudes Hildebertus sanctitatis regulas est omninò transgressus. Eum ut virum non dumtaxat doctissimum, ac potentibus amicis circumcinctum, sed & insigniter Sanctum reveretur in editis per Lucam Dacherium litteris Frotlandus, qui Leonis noni Remensi Concilio adsuit, Episcopus Sylvanectensis. Et in Sancti Petri vivi Chronico scribit Tom. 2. Clarius Monachus, *Berengarius Turonensis Magister, & admirabilis Philosophus, amator pauperum effloruit. Hic composuit Orationem illam, quæ incipit: Justus Judex* JESU *Christe. Post hæc fidelis & verè Catholicus vitam finivit.* Quod istam orationem ad evadendam capitalem A. 1083. de Nigromantia sententiam composuerit in carcere, testatur magnum Belgii Chronicon.

Euse-

Eusebium Brunonem, Episcopum suum Andegavensem, virum eruditione ac virtutibus clarum, ob nimium in se affectum traduxit in gravissimam participati erroris suspicionem: quod nempè Bruno nascenti veneno Episcopaliter non obstitisset. Etiam à Turonensis Ecclesiæ Chronico eximiè laudari Berengarium supra audivimus. Quin & Adelmannus Brixiensis Episcopus, dum hominem jam manifestè insanum revocare studet per literas, non desiit dulcissimum condiscipulum intitulare.

Post Sancti Fulberti, ac Roberti Francorum Regis, duri in Hæreticos flagelli, mortem priùs cœpit palam delirare. Occasionem exponit Sanctus Guitmundus: *Berengarius, cum per se attingere Philosophiæ altioris secreta non posset, neque enim homo ita acutus erat, sed & tunc temporis liberales artes intra Gallias penè obsoleverant, novis saltem verborum interpretationibus, quibus etiam nunc nimium gaudet, singularis scientiæ laudem sibi arrogare, & cujusdam excellentiæ gloriam venari, qualitercumque poterat, affectabat. Factumque est ut pompatico incessu & sublimi præ cæteris suggestu dignitatem Magistri potiùs simulans, quam rebus ostendens, profunda quoque conclusione intra cucullum, ac simulatione longæ meditationis & vix tandem satis desideratæ diu vocis lentissimo quodam quasi plangore incautos decipiens, Doctorem sese artium penè inscius profiteretur. Sed postquam à Divo Lanfranco in Dialectica in re satis parva turpiter esi confusus, cumque per ipsum Divum Lanfrancum, virum æque doctissimum, liberales artes Deus recalescere atque optimè reviviscere fecisset, desertum se iste à discipulis dolens, ad eructanda impudenter divinarum scripturarum Sacramenta, ubi ille adhuc adolescens, & aliis eatenus detentus studiis nondum adeò intenderat, sese convertit. Sed & ibi insipiens, quippe in malevolam animam non intrabit sapientia, & ea, quorum novitate omnium corda permoveret, atque ad se oculos traheret, studiosè perquirens, maluit esse sub aliqua hominum admiratione Hæreticus, quàm sub Dei oculis privatè vivere Catholicus.* Eminendi & hominibus placendi cupiditas, atque hinc procedens in Sanctum Lanfrancum invidia vanum hominem ex confuso ac imperito Philosopho demutavit in imperitiorem, ac tandem hæreticum Theologastrum. Lanfrancum adhuc sæcularem, in Gallia docentem literas & artes liberales, alteque de sanctissimæ Trinitatis Mysterio scrutantem, à puello totum Sequanam in parvulam scrobem cogere tentante fuisse retusum scribit in Anglicanis Annalibus Henricus Cnygtonus, & adjungit: *Lanfrancus nolens amplius perscrutari Majestatem, ne opprimeretur, statim Beccense Monasterium intravit in Normandia sub Herluino Abbate. Et simulans se quasi pauca aut nulla scire, pro fatuo quasi & simplice habebatur. Eodem tempore quidam famosus & improvidus, Berengarius nomine, qui antea tenuerat opiniones contra Ecclesiasticam doctrinam, & per Lanfrancum sæpius retusus, eo tempore de Lanfranco nec audiens nec videns, credidit eum de medio sublatum. Et sic securus per Galliam suam hæresim seminavit, scilicet quod verum Christi Corpus non sit super Altare.* Quæ de continuata Lanfranei usque ad Romanam Nicolai secundi Synodum occultatione, ac ipsius illic cum Berengario disputatione subnectit, non subsistunt, uti lucet ex illis, quæ de hac præsenti Synodo audituri sumus ab ipso Lanfranco. Lanfrancus Monachus statim in suo Beccensi Monasterio litteras ac Philosophiam publicè profiteri cœpit, atque ita ipsum ex pauperrimo reddidit opulentum. Etiam tunc per litteras pugnavit in Berengarium, ideoque tamdiu non potest latuisse. Ejus interim Monastica secessio Berengarium omnino reddidit audaciorem.

Lib. 1. · Lib. 2. cap. 5.

Quòd Berengarius anno post millesimum quinquagesimo primo palam insanire ac latrare cœperit, affirmant Beccensis Monasterii Chronicon, & Sigebertus Gemblacensis: Floriacense Franciæ historiæ fragmentum quadragesimo quarto, magnum Belgii Chronicon adscribit anno quadragesimo nono. Et hoc videtur veriùs. Cardinalem Cæsarem Baronium, qui anno trigesimo quinto adscripsit, fefellit famosa ac erudita contra Berengarium Epistola, dudum adscripta Durando Leodiensi Episcopo, qui anno istius sæculi vigesimo primo factus Episcopus decessit ad vitam meliorem anno vigesimo quinto, atque ita istius Epistolæ non potest esse Auctor. Epistola est Theoduini ex Sancti Donatiani Brugensis Præposito Leodiensis Episcopi, qui ejusdem sæculi anno quadragesimo septimo promotus sedit usque ad annum septuagesimum quintum. Non solum Berengarium, sed & Eusebium Brunonem Andegavensem Episcopum *de introductis in sua tempora antiquis Hæresibus* accusat: Quòd adstruerent Corpus Domini non tam Corpus esse quam umbram & figuram ejusdem Corporis, & quod legitima conjugia destruerent, quod item quantùm in ipsis erat everterent Baptisma parvulorum. Epistolam sub Leodiensis Episcopi titulo laudat & exponit Sanctus Guitmundus, affirmans à Berengario dogmatizatum fuisse vagum concubitum, & Baptisma differri jussum ad majores annos, quò sic carnales adolescentes per laxatæ libidinis licentiam sibi conciliaret. Verùm quod fideles populorum aures nec audire sustinerent hæc flagitiosa dogmata, ad solum de Eucharistia errorem se plenè contulit, *Ubi & quodam velut testimonio sensuum niti videbatur, nec tam copiosissimè ab aliquo sanctissimorum Patrum, quippè non indigente adeò temporibus illorum Ecclesia, cùm tamen quid inde tenerent, præcipuè & lucidissimè sapientissimi ipsorum multi scripserunt, contra hanc disputatum sentiebat. Aucupatis nonnullis velut ratiunculis, adhibitis quoque paucis malè intellectis capitulis sacræ scripturæ, per egenos Scholasticos, jam per alimoniam qua sustentabat eos, & per suos dulces sermones corruptos, quaqua versum potuit clanculò hujus tanti mali nefandissimum virus effudit.* Quod & in Francia, & in Normandia plurimos seduxerit, scribit Durandus Abbas Troarnensis. Et istæ sunt eleemosynæ, quas in Sancti Petri vivi Chronico laudat Clarius Monachus.

Duorum priorum errorum vix quisquam meminit præter Theodoinum & Sanctum Guitmondum. Quod nempè fidelis Populi zelum, ipsosque

que Christianarum civitatum lapidea metuens Berengarius, statim tacuerit, atque ita flagitiosa prædicatio paucos turbarit. Tertium errorem lucidè exponit in sua ad Berengarium Epistola Adelmannus Episcopus Brixiensis: *Spargitur usquequaque, quasi te ab unitate sanctæ Matris Ecclesiæ divulseris, & de Corpore ac Sanguine Domini, quod quotidiè in universa Ecclesia super Sanctum Altare immolatur, aliter quàm fides Catholica tenent, sentire videaris. Hoc est, ut illorum de te dictis utar, non esse verum Corpus Christi, neque verum Sanguinem, sed figuram quandam & similitudinem.* Et Sanctus Lanfrancus: *Sententiam qua panem in veram Christi Carnem, & vinum in verum Christi Sanguinem converti credimus, vecordiam nominas.* Domini Corpus & Sanguinem dixit esse incorruptibilia, ideoque in Sacramento nec edi posse nec frangi. Varia sacrarum litterarum, & sanctorum Patrum, Augustini præsertim & Ambrosii, congessit loca, truncavit, & variè vitiata detorsit, eis ineptissimas ex carnalibus Caphatnaitarum de Domino suspicionibus desumptas ratiunculas adjunxit, atque ex illis Sacrosanctum Sacramentum esse solam, exclusa etiam impanatione, Dominicæ substantiæ figuram cæcus ac infelix conclusit. Et hanc esse Sancti Fulberti sententiam, & ita se ab ipso didicisse, scribere non erubuit ad nescio quem Richardum. Addit in eadem Epistola de Magistro Ascelino: *Beati Augustini verba ad pravitatem sui erroris detorquere non timuit, sicut quidam Compatriota illius, qui apud Pictavium inter discutientes eundem beati Augustini sententiam, hanc conjecturam non est confusus inferre; Propheta dicit transitorium Sacramentum, quod per fauces transiret in ventrem.* Et in Epistola ad ipsum Ascelinum: *Sapis contra omnes naturæ rationes, contra Evangelicam & Apostolicam sententiam, si cum Paschasio sapis in eo quod solus sibi confingit Sacramento Dominici Corporis decedere omninò panis substantiam.* Ad quæ Ascelinus respondit. *Cæterum cum Paschasio, aliisque Catholicis non solùm sapio, sed etiam veneror & amplector verum Corpus, verumque Sanguinem Christi à fidelibus in Altari sumi sub specie panis & vini. Sed neque hoc, ut dicis, contra naturæ rationes ago. Neque enim aliud naturam dixerim, quàm Dei voluntatem. Porrò voluntas Dei tam efficax est & omnipotens, ut ejus velle solum fieri sit.* Transubstantiationis possibilitatem ac veritatem nervosè demonstrat, & concludit: *Hæc tibi breviter responderim, ostendens me cum Paschasio neque contra naturæ rationes, neque contra Evangelicam & Apostolicam sapere sententiam.* Tota inter Berengarium & Ascelinum quæstio erat ea ipsa, quæ olim inter Joannem Erigenam & Venerabilem Paschasium Ratbertum fuerat agitata: An panis & vinum sola verbali benedictione in solam Dominici Corporis & Sanguinis Sacramentalem figuram, an per realem & transelementativam consecrationem in ipsorum substantialem veritatem sanctificarentur? Et Erigenæ adeò pertinaciter adhæsit Berengarius, ut Eucharisticam veritatem esse solius Paschasii commentum garriret, esse contra Evangelicum dogma, contra Patrum doctrinam, ac omnem naturæ rationem. Ascelinum, quòd Eucharistiam esse verum Domini Corpus assereret, unaque tamquàm rem corruptibilem in secessum mitteret, deridet ut sibi ipsi adversantem: nempe credebat accidentia à panis & vini substantia esse inseparabilia. Quod posteà fuit palmare principium etiam Joannis Wicleffi. Et hinc in libro de hocce admirabili Sacramento scribit Sanctus Anselmus: *Rotunditas, albedo, similitudo illa panis, quæ in Altari carnis se oculis ingerit, per se inspecta, non est Corpus Domini. Sed cùm esset quiddam priori simile, id est, pani inhærens vel accidens, migrante in Dominicum Corpus substantia, cui inhærebat, remansit ad peragendum sacri institutum Mysterii. Quod quidem est visum contra rationem omnis mundanæ sapientiæ, ut sublata substantia accidens subsistat, sed legi naturæ non subjacet Deus, imò ipsius legis lex est.* Insigniter & multifariè veritatem hanc confirmat, disertè asserens se agere adversus mundanam sapientiam Berengarii Turonensis.

Verùm adjungit: *Panis substantiam post Dominici Corporis consecrationem in Altari superesse semper abhorruit pietas Christiana, nuperque damnavit in Berengario ac ejus sequacibus. Nam si hoc admitteretur, jam verbum non incarnatum tantùm, sed etiam, si dici potest, impanatum diceretur, si sicut illi dicebant, panis sic in Corpus Dominicum transiret, ut tamen panis esse non desineret.* Lucidè contra nos affirmat à Berengario dogmatizatam fuisse non solam figuram, sed impanationem. Respondeo cum Sancto Guitmundo: *Non omnes, qui de istis Sacramentis errant, unà incedunt via erroris. Nam Berengariani omnes quidem in hoc conveniunt, quia panis & vinum essentialiter non mutantur, sed ut extorquere à quibusdam potui, multùm in hoc differunt, quòd alii nihil omninò de Corpore & sanguine Domini Sacramentis istis inesse, sed tantummodò umbras hæc & figuras esse dicunt. Alii verò rectis Ecclesiæ rationibus cedentes, nec tamen à stultitia recedentes, ut quasi aliquo modo nobiscum esse videantur, dicunt ibi Corpus & sanguinem Domini revera, sed latenter contineri, & ut sumi possit, quodammodo, ut ita dixerim, impanari. Et hanc ipsius Berengarii subtiliorem esse sententiam ajunt. Alii verò non quidem jam Berengariani, sed acerrimè Berengario repugnantes, argumentis tamen ejus, & quibusdam verbis Domini paulisper offensi solebant olim putare, quod panis & vinum ex parte mutentur, & ex parte remaneant. Aliis verò irrationabilem istorum sensum longè abhorrentibus, sed eadem verba Domini, quibus isti moventur, non satis aptè intelligentibus, videbatur panem & vinum ex toto quidem mutari, sed cum indigni accedunt ad communicandum Carnem Domini & Sanguinem, iterum in panem & vinum reverti.* Lib. 3. Subtiliorem istam sententiam medio inter suam de Eucharistiæ veritate in Romana Nicolai secundi Pontificis Synodo solemnem professionem, ac ejusdem manifestam revelata facie prævaricationem tempore adinvenit Berengarius. Professionem istam erubescens revomere, & accidentium à panis & vini substantia separabilitatem nolens fateri possibilem, lapsus est in impanationem: *Ut per panem & vinum Caro Christi*

comedi

comedi & Sanguis possit potari. Subtilitatem exponit in litteris ad ipsum Berengatium HugoLingonensis Episcopus: *Dicis nimis extensè loquens, in hujusmodi Sacramento Corpus Christi sic esse, ut panis & vini natura & essentia non mutetur, corpusque quod dixeras Crucifixum, intellectuale constituis. In quo evidentissimè patet, quòd incorporeum confiterie. Qua in re universalem Ecclesiam scandalizas, ipsumque tuum offendis auctorem, quia palpabile obtulit, quod incorporeum affirmas. Namque si panis & vini natura & essentia reali principalitate post consecrationem persistunt, translatum nihil potest intelligi. Et si quod adjunctum est sola sit intellectus potentia, revera non capitur, quomodo vel unde vel idem sit quod adhuc non subsistit.* Non verum, sed nescio quòd incorporeum ac intellectuale Domini Corpus impanati admisit à toto Eucharisticam veritatem profitente mundo compulsus & confusus Berengarius, ideoque non veram impanationem, sed dolosum hujus erroris monstrum. Dolum exponit Durandus Abbas Troarnensis: *At quia sunt nonnulli aliquanto, ut sibi videntur, prudentioree atque Religiosiores, qui Carnem quidem dicant esse Christi non tamen illam, quam de Virgine Sancta Christus ipse suscepit, in qua passus est, & à mortuis resurrexit, quam ad Cœlos cum triumpho victoriæ vivus & veran divexit, sed quandam novam, quam benedictio consecravit.* Novam hanc Carnem noo substantialem & veram, sed incorpoream ac intellectualem garriebat Berengatius, ideoque varia, ipsam de Viegine natam ae in cruce passam Domini carnem in Sacramento adstruentia, Sancti Ambrosii loca adducit laudatus Durandus, ac prosequitur: *Ex quibus omnibus luce clariùs constat Dominica Sacramenta verè esse Corpus ac Sanguinem Christi, non solum per virtutis efficaciam & spiritualem potentiam, sed etiam per proprietatem naturalis veritatis integerrimam, nec aliud omninò quam eandem Carnem, quam Virgo de Spiritu Sancto concepit.* Assevetat oon nescio quod imaginarium, sed verum Domini corpus esse in Eucbatistia, ipsi non impanatione, sed transubstantiatione imponi, istamque esse immobilem Dnctrinam totius Chtistianitatis. Per corpus intellectuale non aliud quàm ab intellectu apprehensam Corporis figuram intellexit Berengatius, atque ita nec veram impanationem docuit, sed dolosis verbis omnem Ecclesiam conatus est circumscribere. Proindè distingue tempora, & omnia concordant. Duæ posteriores Sectæ sunt Discipulorum Schismata & concisa frusta, solemnia omni passim Hæreticæ factioni. Panem & vinum inadæquatè dumtaxat transubstantiati docuerunt olim quidam etiam in Ecclesia Theologastei, adversum qnos Beatus Albertus Magnus: *Salvo meliori judicio, mihi videtur quod nihil remancat de substantia panis & vini.* Cum Berengaeio nolebat accidens separari posse à subjecto, ideoque Sacramentales Eucbaristiæ species opinabatur esse quid residui de transmutatis elementis. Quam sententiam alii etiam antiqui Scholastici impugnant. Tertia Berengatiorum sententia est plutimùm diversa. Non idem individuum elementum, sed eaodem dumtaxat massam volebant partim traosmutari, partim remanere: Remanere ab indignis sumendas, & solis dignis dandas panis & vini portiunculas teansmutari. Quod Phantasma quia plutimis obnoxium incommodis, meritò eefutatum est, & ab ipsis Erronibus quartus potiùs error electus.

Reditur ad Romanum Concilium.

HUjus Synodi Acta compendio exponit Hermannus Contractus: *Dominus Papa post Pascha Synodum Romæ collegit, & subsecuto tempore ultra Romam progrediens, nonnullos ibi locorum Principes & civitates, tàm sibi, quàm Imperatori, jurejurando subjecit, Beneventanosque adhuc rebellantee excommunicavit. Nonnulli etiam exterarum Principes gentium, missis ad eum, utpotè Apostolicum virum, Legatis, subjectionem ei promittunt.* An. 1050. Hosce inter Principes fuit Anglorum Rex Eduardus. Regno in servitutem absque resurgendi spe ejectus Sanctus Rex Beato Petro Apostolo, si repararetue, Romana limina visitare voverat, & reparatus jam se ad iter parabat: verùm quod Danorum iterandus timeretur incursus, & Episcopi & Proceres graviter intercesserunt, dicentes Regni tutelam & administrationem esse omni facta peregrinatione opus longè meliùs, ideoque aut cessare votum, aut saltem esse suspensum. Nec sine fundamento. Etenim ad nescio quem Galliæ, qui Compostellam ad Sanctum Jacobum ire vnverat, Comitem rectè scripsit Sanctus Hildebertus Aechiepiscopus Turonensis: *Iter assumpsisti, quòd nos bonum quidem non negamus, sed quisquis administrationem suscipit, alligatur obedientiæ, quam, nisi ad majora vocetur & utiliora, si relinquit, delinquit. Unde te, fili carissime, culpa inexcusabilis spectat, qui necessariis non necessaria, dispensationi otium, debitis indebita præponis.* Epist 59. Multis ostendit promissionem istam non fuisse de meliori bono, ideoque nec esse votum. Verum timorata optimi Eduardi Regis conscientia cum nec sic quietaretue, Ailredus Eboracensis Archiepiscopus, Hermannus Episcopus Vintooiensis, & aliquot Abbates sunt Romam legati, postulatnri Apostolicam dispensationem. Rei successum edicit io laudati Regis vita Aileedus Abbas Rievallensis: *Credendum Dei actum providentia, ut Regii Responsales congregatam Romæ Synodum maximam reperirent, in qua præsidente Papa Leone de negotiis Ecclesiasticis tractabatur. Gaudet eorum in adventu illa Sanctorum præclara societas, & quasi sibi missum de cælo solatium, tantorum Patrum præsentiam susceperunt, magnum Dei munus judicantes, quod à finibus terræ tales viri, tali tempore, tali conventui occurrissent. Igitur Patre Beatissimo præcipiente, Nuntii causam, pro qua venerant, dicturi procedunt in medium, Patribus qui assidebant præbentibus cum summa devotione silentium. Exponunt desiderium Regis, & Regni periculum, dispendium pacis, clamorem pauperum, lachrymas Orphanorum, obductam etiam necdum recentis plagæ cicatricem asserebant, quæ Danica rabie Anglis inflicta,*

si Rex

si Rex discederet, acrior timebatur. Silentibus Nuntiis, sonuit in ore omnium gratiarum actio & vox laudis. Prædicuntur circa Deum Regis, circa Regem plebis devotio. Mirantur mansuetudinem David, prudentiam Joseph, cum divitiis Salomonis in tali Principe convenisse. Tandem Summo Pontifice dictante sententiam, omnes in commune decernunt pro pace Regni, pro utilitate Ecclesiæ, pro necessitate pauperum, & quiete Monasteriorum, Regem auctoritate Dei, & Beati Petri, præsentis etiam sacratissimæ Synodi, à voti hujus vinculo solemniter absolvendum, expensas paratas itineri pauperibus erogandas. In voti recompensatione construendum in honore Beati Petri Regiis copiis Monasterium, vel aliquod à barbaris destructum reparandum. In dispensandis aut commutandis etiam Regum votis olim Ecclesia fuit adeò difficilis & anxia. Papales ad Regem litteras suis scriptis inseruit laudatus Abbas Ailredus.

Alter, qui hanc Synodum suis honoravit Legatis, fuit Guilielmus Dux Normandiæ. Remensis Concilii, quo consanguineam Flandrensis Comitis Balduini filiam Mathildim ducere vetabatur, Decreto ille non paruerat, sed ipsam contumax duxerat ac detinebat, ideoque omnem ejus terram Leo Pontifex supposuerat Ecclesiastico interdicto. Beccensis in Normandia Cœnobii sub Beato Herluino Abbate Monachus, & Ducis Consiliarius tunc erat Lanfrancus, ideoque factum est quod scribit laudati Monasterii Chronicon: *Iratus Guilielmus contra Lanfrancum, eum alienavit à Curia sua, cujus Consiliarius exstiterat, quia contradicebat nuptias filiæ Comitis Flandriæ, quam ipse sibi Dux copulaverat matrimonio, quia proximitate carnis & consanguinitate jungebatur. Unde auctoritate Romani Pontificis tota Neustria supposita erat interdicto. Quapropter Lanfrancus Romam adiit, quamvis iturus esset occasione cujusdam hæretici Berengarii, & tunc præsidebat Leo octavus, & etiam ut ageret pro Duce Normannorum, & uxore ejus.* Divina enim miseratio Lanfrancum admirabili via reconciliavit Duci: Reconciliatus est mox cum Herluino Abbate, & supplicibus omnium Procerum litteris Romam ablegatus. Rei seriem in ejus vita exponit Milo Crispinus: *Hujus tam improvidæ jussionis*, qua utique proscriptus fuit Lanfrancus,

Cap. 3. *causam niunt, quod idem Lanfrancus contradicebat nuptias filiæ Comitis Flandriæ, quam ipse sibi Dux copulaverat in matrimonio, quia proxima carnis consanguinitate jungebatur. Unde auctoritate Romani Papæ tota Neustria fuerat ab officio Christianitatis suspensa & interdicta. Quapropter Lanfrancus iterum Romanum Papam adiit. Jam enim anteà Romam petierat causa cujusdam Clerici nomine Berengarii, qui de Sacramento Altaris aliter dogmatizabat, quàm Ecclesia tenet.* Cætera Milonis de Berengario verba adduxi superius.

Novati dogmatis causæ semper, etiam in prima instantia, privativè spectatunt ad Sedem Apostolicam. Hinc delatum sibi Berengarium Leo Pontifex evocavit ad præsentem Synodum. *Verum ille timens venire distulit.* Quòd enim Romanam urbem plusquam barbaricam obsidionem timeant passim Hæretici, ad Ruffinum verè scripsit Sanctus Hieronymus. Duos interim Responsales misit Berengarius, Rex autem Henricus addidit ejus ad Lanfrancum litteras, atque ita hic venit in suspicionem ejusdem erroris. Litteras publicavit, suisque ad Sancti Lanfranci vitam Notis indidit Lucas Dacherius, & scribit de ipsis in libro adversus Berengarium ipse Lanfrancus: *Cùm tuas ad me litteras, in Romana Synodo, Recitator legeret, intellecto quòd Joannem Scotum extolleres, Paschasium damnares, communi de Eucharistia fidei adversa sentires, promulgata est in te damnationis sententia, privans te communione Sanctæ Ecclesiæ, quam tu privare Sancta ejus communione satagebas.* Communi de Eucharistia fidei adversa omninò sentit, Paschasium damnat, Joannem Scotum extollit, & ipsum nonnisi unà cum Augustino, Ambrosio, ac Hieronymo damnari posse asserit memorata Epistola, ideoque videtur esse ista ipsa. Quare Joannis Scoti nomen nulla hic discussione opus habuit, sed auditum statim semetipsum de Hæresi damnavit. Erat enim Scotus Paschasio Ratberto adversus, seu Scotus personatus in Bertramnum. Fictæ personæ larvam detraxit Synodus, & Scotum sub proprio nomine damnavit. Porrò non Rabanum Maurum, aut alium quem Orthodoxum de Eucharistia Scriptorem, sed præsertim Paschasium Ratbertum impugnandum assumpsit Berengarius, quòd is videatur nulla trasmutatorum elementorum residua accidentia, sed solum ac nudum Domini Corpus in Eucharistia adstruere, quòd illic, licet sub aliena specie, in propria tamen substantia tangatur, videatur, dentibus atteratur. Hinc enim usus fuit etiam hoc quasi palmari argumento: *Qui dicit, Panis & Vinum Altaris solummodò sunt Sacramentum, vel Panis & Vinum Altaris solummodò sunt verum Corpus Christi & Sanguis, modis omnibus panem & vinum superesse constituit.* Primam sententiam Joannis Scoti, secundam vult esse Paschasii Ratberti, & omnium Romanæ Ecclesiæ adhærentium, ideoque reposuit Sanctus Lanfrancus: *Posterior sententia nullius est hominum.* Mendax & contumax Hæreticorum spiritus semper accusat Ecclesiam. Hinc & Berengarius affictum hunc Paschasio errorem blateravit esse totius Ecclesiæ dogma, atque ita simplicem plebem dolosè circumscripsit. Hinc dixit Domini Corpus esse impassibile ac incorruptibile, mortalium dentibus aut oculis non posse tangi, & quamvis turrim Andegavensem excederet, non sufficere ad esum omnis Populi Christiani. Quæ omnia deliramenta palam procedunt ex phantasmate Capharnaitano. Quare eadem sententes ejus Responsales in carcerem conjecit, ipsum verò Berengarium Leo Pontifex à communione suspendit, utique usque ad proximè futuram, quo evocandus & personaliter audiendus, Synodum Vercellensem. In inauditum enim, ad solas præsertim familiares litteras, de Hæresi definire justitia non patitur, nec avita Ecclesiæ consuetudo. Et hæc fuit prima actio præsentis Synodi.

De altera ejus Actione pergit Lanfrancus; *Post hæc præcepit Papa, ut ego surgerem, pravi*

eumo-

rumoris maculam à me abstergerem, fidem meam exponerem, expositam plus sacris auctoritatibus quàm argumentis probarem. Itaque surrexi; quod sensi, dixi; quod dixi, probavi; quod probavi, omnibus placuit, nulli displicuit. Quod ipsum iisdem ferè verbis suprà audivimus à Milone Crispino. Passus fuit Lanfrancus, quod in simili Origenis causa passum se scribit ad Pammachium & Oceanum Sanctus Hieronymus: *Audet quidam proferre litteras meas ad Didymum, quasi ad Magistrum. Grande crimen discipuli, si hominem eruditum & senem Magistrum dixerim. Nihil præter honorem & salutationem continet Epistola.* Mutuæ, quas tamen fictas demonstrat in libro de Sectis Leontius Scholasticus Byzantinus, Epistolæ de Nestorio suspectum reddiderunt Theodoretum. Omnis cum Hæreticis communio olim fuit odiosa.

Epist. 65. cap. 1.

Cap. 4. 6.

Actio tertia audivit Beati Herluini Abbatis & Sancti Lanfranci pro Guilielmo Duce legationem, ac ipsius postulata non admisit. Quod enim Guilielmi Ducis & Mathildis Comitissæ incæstoso conjugio Nicolaus secundus primam fecerit dispensationis gratiam, suprà dictum est, ac infrà latiùs ostendetur. An Normandiæ interdictum relaxarit Leo Pontifex, ignoro. Et certè non ablata causa quomodo relaxasset? Non relaxasse suadent hæc Durandi Troarnensis Abbatis verba: *Berengarius Dominicæ Incarnationis anno millesimo quinquagesimo tertio Nortmannorum finibus irrepsit, & ad Cœnobium, quod Pratellis nuncupatur, appulit, Catholicoque viro, qui idem strenuè regebat Cœnobium, à quo & honestè satis exceptus fuerat, multa plasphemus impiè delatravit. Quod ipse quoque eodem Abbate Ausfredo referente, dum apud me super tanta impietate valde quereretur, non multò post agnovi. In multis itaque subtiliter ab eodem Abbate pertentatus, in multis penitùs reprehensibilis & perfidus est repertus. Qui indè digressus, Nortmannorum Principem festinus adiit, quem sua quoque irretire perfidia subtiliter attentavit. Verùm ille, licet ætate Adolescentiæ necdum excederet annos, tamen illum, quia Catholicæ fidei merito præditus erat & gratia, callidè suspendit, secumque quoad Regni sui ad Mediterraneam deveniret sedem, Brionam vocabulo, detinuit, ubi undique coactis Catholicis ac sapientibus viris, super eadem re disponebat consilium haberi. Eo ergo ventum est, & res sequenti die ventilanda proposita. Cùmque multi ex tota Normandia Sapientes, qui plurimi & clari habebantur, convenissent, præfatum Hæresiarcham Berengarium cum alio quodam, quem secum adduxerat Clerico, in cujus eloquentia victoriæ spem sibi posuerat, ita coram omnibus confutaverunt, atque evidenti ratione superaverunt, quatenus eis silentium imponerent, verborumque quibus fidem Catholicam tuebantur, assensum ab eis extorquerent.* A suis damnatricibus Synodis ad Laicum Principem provocare est vetusta Hæreticorum audacia. Sic enim ab Antiochena ad Aurelianum Paulus Samosatensis, à Romana & Arelatensi ad Constantinum factio Donatistica, à Romana & Hispanica Synodo ad Maximum Imperatorem appellavit Priscillianus. Eodem jure ad Guilielmum Normandiæ Ducem, licet non suum Principem, provocavit etiam Berengarius. Quòd nempè nosset Juvenem & calidum, atque offensum à Leone Pontifice ob negatam dispensationis & relaxati interdicti gratiam, ac ab omni Romana Ecclesia alienum. Quidquid sit, Divina gratia direxit Juvenem Principem, & Leonis de Hæresiarcha judicium fecit per ipsum Synodaliter confirmari.

Restant duæ quæstiones. Prima est, Quomodo Milo Crispinus dicat de proficiscente ad hanc Synodum Sancto Lanfranco: *Lanfrancus iterùm Romanum Papam adiit, jam enim antea Romam petierat causa Berengarii?* Hic enim Romanus accessus fuit Lanfranco ex Beccensi Monasterio omninò primus. Altera quæstio est, Quomodo Durandus Abbas dicat istam Berengarii provocationem, & Brionense de ipso judicium esse facta anno post millesimum quinquagesimo tertio? Hæc enim affirmat facta inter Romanam hanc & ejusdem anni Vercellensem Synodum, quam utramque Hermannus Contractus & alii meliores Historici celebratam asseverant anno quinquagesimo. Ad primum respondeo hæc Milonis verba, *Iterum Romanum Pontificem adiit*, intelligenda de profectione ad Nicolaum secundum, qui præfatum matrimonium tandem ratificavit. Varia enim Lanfranci itinera & Acta Milo illic in compendium agglomerat. Et ejus contextus innuit Normandiæ interdictum usque ad Nicolai secundi gratiam omninò perdurasse. Ad secundum respondeo de Leonini Papatus ac Berengariani erroris exordio & annis esse varias Historicorum sententias, ideoque nos cum omnibus non posse concordare. Et varia illic conglomerat etiam Durandus, quæ omnia non sunt ejusdem anni.

S. LEONIS NONI CONCILIUM VERCELLENSE.

SExta Leonis noni Synodus fuit Vercellensis, anni millesimi quinquagesimi mense Septembri habita, de qua pergit Sanctus Lanfrancus: *Hinc declarata est Synodus Vercellensis, quæ tunc proximo Septembri, eodem præsidente Pontifice, est celebrata Vercellis, ad quam vocatus non venisti. Ego verò Præcepto ac precibus præfati Pontificis usque ad* Cap. 4. *ipsam Synodum secum remansi. In qua in audientia omnium, qui de diversis hujus mundi partibus illuc convenerant, Joannis Scoti liber de Eucharistia lectus est ac damnatus, sententia tua exposita ac damnata, fides sanctæ Ecclesiæ, quam ego teneo ac tenendam adstruo, audita est concordi omnium assensu confirmata. Duo Clerici, qui Legatos tuos se esse dicebant, volentes te defendere, in primo statim aditu defecerunt, & capti sunt.* Hæc verba, *Quam ego teneo ac tenendam adstruo*, non continent propriam laudem: Agunt adversus Berengarii impudentiam, blaterantis Romanæ Ecclesiæ sententiam non esse aliud, quam vecordiam Paschasii, Humberti, Lanfranci, & Vulgi. Eandem Synodum laudat in Sancti Lanfranci vita Milo Crispinus: *Hæc eadem*, quæ in Romana, *in Vercellensi Synodo retractata sunt, & sententia Berengarii audita & reprobata; fides verò Ecclesiæ, quam Lanfrancus tenebat & adstruebat, exposita & concordi omnium assensu confirmata est:* Cap. 3. Et in litteris ad Berengarium Magister Ascelinus: *Pudeat te patrocinari Joannis Scoti librum, quem Vercellis in plenaria Synodo damnatum, teque propter eum Hæresis macula notatum audivimus.* Et Sanctus Guitmundus: *Mox incipientibus his erroribus palam audiri, Catholici viri graviter commoti, atque intolerabiliter ferentes, præsidente per semetipsum beatissimæ memoriæ Domino Papa Leo-* Lib. 1. *ne, Vercellis Concilium ponunt, in quo post diligentissimam de Corpore & Sanguine Domini rationem, Berengarium, & omnes ejus in hac Hæresi fautores perpetuo anathemate, nisi resipiscerent, damnaverunt.* Et Guilielmus Malmesberiensis: *Soliditati Catholicæ timens sanctissimæ memoriæ Leo Papa, Vercellis contra Berengarium instituto Concilio tenebras nebulosi erroris Evangelicorum testimoniorum* F. 113. *fulgore depulit.* Eadem verba suis Annalibus inseruit Matthæus Parisiensis. Hæc ergo Synodus per priorem Romanam, quod in ipsa non A. 1087. comparuisset Berengarius, ideoque causa videretur non plenè finita, fuit indicta. Verùm neque hic ille comparuit, sed solos misit Responsales. Et hinc ipsum esse plenè Hæreticum deinceps non dubitavit Pontifex, ideoque cum Joannis Scoti libro iterum damnato non tantùm à communione suspendit ut suspectum, sed ut novum Hæresiarcham cum omnibus suis fautoribus & sequacibus usque ad resipiscentiam anathematizavit. Ejus Responsales denuò conjecit in carcerem.

Synodi Acta Henrico Regi retulerunt, qui Synodo adfuerant à sua Ecclesia Legati, duo Clerici Carnutenses. Ita testatur ipse Berengarius in litteris ad Comitem Richardum. Episcopi enim sui Sancti Fulberti, qui moriens Berengarium ejecerat à sua facie, judicio Carnutensis Ecclesia semper constans adhæsit. Cur duos Clericos legarit Vercellas, prodit Durandus Troarnensium Abbas, ajens damnatum in Romana Synodo Berengarium fuisse à Guilielmo Normandiæ Duce contemptum, ac ab illius Episcopis iteratò damnatum, ac pergens: *Berengarius* Cap. 9. *autem tandem non sine pudore evadens, Carnutum petiit, ubi positus de eadem quæstione se consulentibus, audita quippe jam longè lateque acta res fuerat, Clericis ejusdem urbis nulla respondit, cum verò sibi opportunitas daretur, se responsurum promisit. Unde non multò post litteras, quas & ipse legi, dictavit, in quibus multa absurda, fideique Catholicæ aliena anhelus declamavit. Inter quæ Romanam Ecclesiam, caput videlicet totius Christianitatis, multa temeritate hæretico vocabulo denotavit, cum qua Rectorem ejus, Dominum scilicet Papam Leonem, cujus fides Catholica, spectabilis sapientia, laudabilis habebatur industria, quem non excepit, pariter infamavit, seque ad utrumque convincendum, dum respondere differret, interrogantibus intendisse retulit. Tunc quippè instabat constituta dies Concilii postmodum Vercellis habiti. Has itaque litteras puritatis, ut sibi videbatur, plenas, sed reverà multa vanitate refertas, Carnutensibus, qui sibi quæstionem intentaverant, destinavit.* Has ergo litteras, & Berengarii apud se Acta Carnutensis Legatio Pontifici & Synodo retulit.

Aliam hujus Synodi actionem refert Henricus Huntindoniensis: *Eo tempore Leo Papa tenuit Synodum apud Vercellas, ubi Ulpho Dorcecestriæ interfuit, & penè fractus est baculus ejus Episcopalis, nisi majus pretium dedisset. Nesciebat enim officium suum, sicut decet Episcopum.* Quid per majus pretium Henricus intelligat, & quæ fuerint Ulphonis crimina, ignoro. Etiam in ac- A. 1049. cessionibus ad Sigebertum Gemblacensem scribit Robertus Abbas Montensis: *Leo Papa Synodum tenuit apud Vercellas, ubi Ulf Episcopus interfuit. Et penè fractus est ejus baculus Episcopalis, nisi manus accipientium ungerentur. Nesciebat enim officium, sicut Episcopum deceret.* Exponit quid sit majus pretium. At Sanctum Leonem, capitalem istius facinoris hostem, nemo unquam hìc vel suspectum habuit.

S. LEONIS NONI CONCILIUM

PARISIENSE.

HÆc sui ac Joannis Scoti iterata damnatio mirè contorsit Berengarium. Et præsertim quod suos Apocrisarios Leo Pontifex jam secundò conjecisset in carcerem. Hinc se convertit ad varios per varias Epistolas, quarum hanc ad Richardum Aureliæ Comitem nuper publicavit magno Ecclesiasticæ eruditionis incremento eruditus Lucas Tom. 2. Dacherius: *Quia facilè vobis factum esse cum Rege loqui non nescio, vellem, si videretur & vobis, verbum illi aliquod pro me faceretis, si fortè humanitatis, liberalitatis, dignitatisque Regiæ, atque Christianitatis reputatione, aliqua munificentia compensaret damnum, quod in Clerico Ecclesiæ suæ injustissimè, ac Regia Majestate indignissimè tantum intulit. Quod si facis, ab immodica culpa, si medica expensa, non modicum ensoluit. Si autem non facit, me tamen præsto nihilominus habet in eo uno servire Regiæ Majestati, ut satisfaciam secundùm Scripturas illi, & quibus velis, injustissimè damnatum Scotum Joannem, injustissimè nihilominus assertum Paschasium in Concilio Vercellensi, perversè & Regio auditu indignissimè exposuisse ibi Clericos Carnutenses. Si ita res acta est, quomodo ad me pervenit, sententia de Eucharistia, quam in Scriptura habet gloriosæ memoriæ Fulberti Episcopi, quam quidam ipsius Episcopi putant fuisse sententiam, sed est Beati Augustini. Væ autem Prophetis, qui prophetant de corde suo, qui dicunt, Hæc dicit Dominus, cum Dominus non sit locutus. Propter Ascelinum dico, quod Beati Augustini verba ad pravitatem sui erroris detorquere non timuit. Quod si autem hoc minus fidelitatis meæ servitium Rex refugiat, noverit quæ scribit Joannes Scotus, monitu illum scripsisse, precarioque Caroli Magni Antecessoris sui, qui quantum circa res gerendas perstrenuus, tantum circa Religionem devotus, ne ineruditorum carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia, erudito viro Joanni illi imposuit colligere de scripturis, quæ ineptiam illam converterent. Unde ferat oportet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium, ne se malit exhibere indignum successione & sede illius magnifici Antecessoris sui, qui etiam circa negotium intelligendarum scripturarum sollicitus, ab erudito vivo viro, non ad tenebrandum veritatis lumen, tale exegit obsequium.* Suam de Eucharistia sententiam affirmat esse non solum Sancti Fulberti, sed etiam Sancti Augustini, illum à Carnutensibus Clericis, hunc ab Ascelino detorqueri in Paschasii Hæresim, Joannis Scoti librum fuisse jussu Caroli Calvi Regis editum, & ab omni tunc Gallicana Ecclesia probatum, atque ita Vercellensem Synodum non solum in Catholicum dogma, & Catholicas personas, sed etiam deliquisse in Regiam Majestatem. Adversùm hasce violentias expostulat novum causæ examen, & ex Richardi Comitis intercessione ac in Gallicanæ Ecclesiæ fidelem Clericum Patrocinio Regiam protectionem. Et postulatum officium, etiam cum effectu, Comes Richardus omninò impendit. Lucet ex Theoduini Leodiensis Episcopi ad Henricum Francorum Regem famosa Epistola: *Fama supremos Galliæ fines prætergressa, totam Germaniam pervasit, jamque omnium nostrum replevit aures, qualiter Bruno Andegavensis Episcopus, item Berengarius Turonensis, antiquas hæreses modernis temporibus introducendo adstruant Corpus Domini non tam Corpus esse, quàm umbram & figuram. Quos ad convincendum & publicè confutandum, eo zelo, eoque fervore, quo erga sanctam Ecclesiam divina inspiratione plurimum semper ardetis, ajunt vos Concilium advocasse, ubi tandem illud totius nobilissimi vestri Regni hoc nimis turpe opprobrium de medio auferatis, & in æternum, si fieri potest, ab ipsa omnium hominum memoria deleatis. O pia voluntas, & vero Rege dignissima. Quæ utinam effectum habere possit, ut in tanto sacrilegio convictos, quod certè facillimum est, absque ulla dilatione debita ultio consequeretur. Sed desperamus id fieri posse, cum Bruno existat Episcopus: Episcopum autem non oportet damnationis subire sententiam præter Apostolicam auctoritatem. Igitur omnes, quicumque sumus filii Matris Ecclesiæ, in maximo dolore positi sumus. Nam plurimùm veremur, si illis miserrimis & perditissimis viris audientia sancti Concilii, sicut ipsi de pœna securi postulant, permittatur, cum de tanta præsumptione revictos puniri minimè concedatur, gravissima scandala in omnium fidelium populo generari. Certè quos videbunt impunitos, & nequaquam à sui gradus honore dejectos, eosdem putabunt ab omni Concilio aut vinci non potuisse, aut justificatos esse: eruntque, ut ita dicam, novissima pejora prioribus. Ergo Majestatem tuam omnes exoratam vellemus, ut interim illorum impiam, sacrilegam, & nefariam assertionem audire contemneretis, donec accepta Romanæ Sedis audientia damnandi potestatem haberetis. Quamquam hujusmodi homines nequaquam oporteat audiri, neque tam est pro illis Concilium advocandum, quàm de illorum supplicio exquirendum. Tunc quippe Hæretici audiendi fuerunt, quando Hæreses ipsæ, & hujusmodi quæstiones, utpote quæ nondum ad unguem discussæ fuissent, in dubium venire potuerunt, ut per congressum certaminis patesceret, utra pars staret pro*

pro defensione veritatis. Hanc hæresim asserit esse manifestam, & omnium Patrum lucido judicio damnatam, & pergit: *Quamobrem Brunonem & Berengarium jam anathematizatos arbitramur. Quod si ita est, verè illis Concilii audientia deneganda est, & cum vestris, cumque nostris Episcopis, si ita vobis videtur, cum amico vestro Imperatore, cum ipso Papa, quæ vindicta in eos statuatur, deliberandum. Est enim justum, ut quorum manus sunt contra omnes, omnium manus etiam contra ipsos excitentur*. A Comite Richardo persuasus Rex Parisios convocavit Regni sui Episcopalem Synodum, ipsosque etiam Brunonem ac Berengarium, atque ipsorum causam jussit retractari. Quod degradandorum Episcoporum auctoritatem, nova Canonum per Isidorum Mercatorem in Franciam deportatæ collectione fretus, Provincialibus Synodis abrogarit, ac Apostolicæ sedi reservarit Nicolaus primus Pontifex, non absque fundamentis affirmat in opere de Sacerdotii & Imperii concordia Dominus Petrus de Marca. Quidquid sit, ista regula postmodum in Gallia adeò viguit, ut Gerardum Engolismensem Episcopum Romanæ Legationis vigore Episcopos degradare tentantem, de invaso ipso Apostolici culminis apice arguat Goffredus Abbas Vindocinensis. Ex eadem regula hanc Synodum uti inefficacem ac inutilem, imò uti & noxiam, dissuadet Theoduinus. Addit & aliam vetustissimam regulam, ex qua adversus Julianum ac alios Pelagianos Episcopos, qui ab Innocentio & Zozimo Pontificibus datum de Pelagio ac ejus dogmate judicium retractari per generalem Synodum expostulabant à Theodosio Imperatore, ad Bonifacium primum scripsit Sanctus Augustinus: *Hæc execrabilia dogmata tenentes & seminantes, adhuc insuper flagitant audientiam, cum damnati debeant agere pœnitentiam*. Synodale ac definitivum Romanæ Ecclesiæ de fide judicium sine ejus venia retractari non posse à Gallicana Ecclesia dicit etiam Theoduinus, asseverat Berengarium & Romæ & Vercellis legitimè damnatum, ideoque nihil superesse, nisi ut vel spontanea pœnitentia corrigatur, vel per Imperialis ac Regii Brachii ab Henrico Imperatore & Henrico Rege concorditer dandum Leoni Pontifici auxilium ad perpetuum silentium compellatur.

Lib. 1.

Auream Theoduini Epistolam meritò prædicat in suis ad Ægidii Leodiensis Canonici Episcopalem Historiam notis Joannes Chapeauville, & adjungit: *His acceptis Henricus Francorum Rex litteris, bene à tanto Antistite persuasus, à cœpto creditur destitisse. Non enim ipse dum vixit, aliquod fuisse contra Berengarium & socium impietatis collectum Concilium memoria reperitur, sicut aliorum Conciliorum longè minoris momenti*. Verùm vir eruditus non viderat tunc necdum à Luca Dacherio editum Durandi Troarnensis Abbatis adversus Berengarium ac ejus errores librum, in quo hæc habemus: *Cum tanti mali fama crebresceret, & omnium corda fidelium vehementius percelleret, perque multos hujusmodi virus latenter & apertè jam serperet, contigit ut ad aures etiam Regis Francorum Henrici perveniret, qui consultu sui Regni Pontificum Procerumque, Concilium Parisiis cogi decimo septimo Kalendas Novembris præcepit, ac præfatum Berengarium, ut aut sua dicta Patrum auctoritate firmaret multis sibi obnitentibus, aut si ea defendere nequiret, in Catholicam, cui obviare non posset, prudenter transiret, interesse tantorum Cœtui Patrum imperavit. Interea condicta venerat dies, frequensque Conventus Præsulum ac reliquorum Sancti Ordinis Clericorum, nec non Nobilium Laicorum Parisiis factus est, sed jam dictus Berengarius malæ conscientiæ perculsus terrore, ut jussus erat, eo venire distulit, seque cum Brunone, suo videlicet Episcopo Andegavensi, sub quo Archidiaconi fungebatur honore, pro eo maximè continuit, quia eodem errore, utpote tanti viri credulus, & ipse noscebatur involvi. Interea Præsul Aurelianensis quosdam apices in scheda haud parva digestos in conspectu omnium, & Regis, intererat enim, protulit. Et præcipiat, inquit, vestra Sanctitas has litteras à Berengario editas, si libet, recitari, quas ego quidem ab ipso nequaquam accepi, sed cum eas cuidam suo familiari, nomine Paulo, per Veredarium dirigeret, violenter rapui. Quibus susceptis, & ad recitandum traditis, omnium aures eriguntur, ora in silentium componuntur, corda ad intelligendum quæ continebantur in eis præparantur. Sed inter legendum fit multum repentè murmur, & per singula absurdi sensus verba gravis instrepit fremitus. Itaque omnibus talis lectio, quoniam nequissima sordebat Hæresi, vehementer displicuit. Damnato proinde communi sententia talium auctore, damnatis ejus complicibus, cum Codice Joannis Scoti, ex quo ea, quæ damnabantur, sumpta videbantur, Concilio soluto decessum est, ea conditione, ut nisi resipisceret ejusmodi perversitatis Auctor, cum sequacibus suis, ab omni exercitu Francorum, præeuntibus Clericis cum Ecclesiastico apparatu, instanter quæsiti, ubicumque convenissent, eo usque obsiderentur, donec aut consentirent Catholicæ fidei, aut mortis pœnas luituri caperentur. Quamobrem territi, non multò post in Concilio super fidei suæ statu conventi, ita se sicut Ecclesia tenet Catholica credere fideliter & sapere publicè professi sunt, delatisque Sanctorum pignoribus, ut omnibus satisfacerent, atque de veritate fidei, quam professi fuerant, eos qui aderant certos facerent, Sacramentum dederunt*. Licet non ante, tamen post hanc Synodum Henricus Rex Theoduini judicium est omninò secutus. Sanxit blasphemum cum omnia sua sequela Berengarium, nisi pœnitens ac resipiscens sileret, gladio percutiendum.

Cap 71.

Cap. 9.

Nec sine omni fructu. Tunc enim factum est quod ad Magistrum Ascelinum scribit ipse Berengarius: *Per vos transiens disposueram omninò nihil agere cum quibuscumque de Eucharistia, priusquam satisfacerem in eo Episcopis, ad quos contendebam, secundùm Evangelicam & Apostolicam scripturam*. Dolosa hac circumcursatione conatus est & Episcopos & Regium gladium circumscribere. Ex hinc interim nata est secunda Galliæ Synodus, in qua Catholicam fidem est publicè professus. Quòd dolosè omnia egerit, lucet ex ista ipsa, in qua suos pertinaciter resumit errores, Epistola, ac etiam ex Magistri Ascelini Responso: *Pudeat te patrocinari Librum Joannis Scoti,*

quem

quem Vercellis in plenaria Synodo damnatum, te quoque propter eum hæresis macula notatum audivimus. Semper abjurare hæresim, ac ipsam mox resorbere, erat proprium versatilis Berengarii ingenium. Eusebius Bruno Episcopus fuit melioris mentis. Quod enim per ipsa hæc scandala admonitus resipuerit, erroris ac Erronis patrocinium deseruerit, quin & famam suam solemniter purgaverit, lucet ex ejus Apologetica Epistola, quam nuper vulgavit Menardus Andegavensis. Hic est ille Eusebius Bruno, quem & ejus Turonensem Metropolitam Radulphum humilibus, quas in suis ad Petrum de Marca scholiis edidit Stephanus Baluzius, litteris obtestatus est Lib. 6. Cap. 30. Gebuinus Archiepiscopus Lugdunensis, ne Amatum Olorensem Episcopum, Gregorii septimi Pontificis Legatum, reciperent in sua Provincia, & novo isto Vicariatu novum adhuc & tenerum Lugdunensis Ecclesiæ Primatum offendi ac deprimi paterentur. Bruno igitur non solùm ut Orthodoxus, sed & uti potens in sua Provincia atque integer Episcopus tunc sedebat. Porrò Lugdunensis ille Primatus fuit erectus anno post millesimum septuagesimo nono, atque ità Bruno vitam protraxit ad multos annos. Et à nulla interim Synodo legitur de errore fuisse notatus.

De laudata Theoduini Epistola scribit Dominus Cardinalis Baronius: *Vides, Lector, prima spicula in virulentum Draconem vibrata fuisse à nobilissima Ecclesia Leodiensi, Catholicæ fidei tenacissima, imprimis verò ab ejus Episcopo Durando, nec non ab ejusdem Ecclesiæ Scholastico.* Utique Adelmanno, Brixiensi posteà Episcopo. Rectiùs in secunda Francicarum rerum Decade eximius vir Joannes Rivius: *Berengarii hæresim primus omnium insigni Epistola, ad Henricum Regem scripta, Theoduinus Leodiensis Episcopus ex Præposito Sancti Donatiani Brugis, non Durandus, uti voluerunt hactenus nonnulli, confutavit.* Uterque interim rectè affirmat hanc Epistolam esse primum Magistrale scriptum in Berengarium. Theoduinum posteà secuti sunt Sanctus Guitmundus Aversæ Episcopus, Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis, Algerus ex Leodiensi Canonico Cluniacensis Monachus, Hugo ex Lingonensi Episcopo Monachus Virdunensis, A. 105. Petrus Venerabilis, Durandus Troarnensium Abbas, Guibertus de Novigento, omnes ex Sancti Benedicti Ordine, aliique plures, de quibus videatur in Sigeberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis.

Porrò quod & Sanctum Leonem Pontificem & ipsam Romanam Ecclesiam blasphemavit Berengarius, affirmat non solus Durandus Troarnensis, sed etiam in edito ad ipsum Berengarium libro Sanctus Lanfrancus: *Traditus in reprobum sensum, Sanctam Romanam Ecclesiam vocas Ecclesiam Malignantium, Concilium vanitatis, sedem Sathanæ.* Cap. 6. Et Sanctus Guitmundus: *Berengarius jam defunctum Sanctum Leonem Papam, & Sanctos Viros, qui interfuere Concilio, maledicis verbis & scriptis lacerare non desiit, Sanctissimum illud ac Reverendissimum Ecclesiæ speculum, summum non Pontificem, sed Pompificem atque Pulpificem vocans, eumque infatuatione Lanfranci infatuatum, Concilium vanitatis adunasse blasphemans.* Cur Papam dixerit Pulpificem, exponit marginalis ad Gregorii septimi à Bennone Cardinale scriptam vitam Scholiastes: *Berengarius Pontificem Romanum non veritus est vocare Pulpificem, quod Pulpam, id est, Carnem in Eucharistia esse desiaterit.* Est antiquissima Hæreticorum atque Erronum audacia. Etenim ut in errore de exsufflando Hæreticorum Baptismo Sanctum Cyprianum, adversus Sanctum Stephanum Papam in Apostolica traditione se fundantem, firmaret Firmilianus Cæsareensis in Cappadocia Episcopus, clamavit Romanam Ecclesiam in multis deviare ab Apostolicis institutis, & hoc in puncto Sanctos Petrum & Paulum à Stephano infamari. Quod ipsum adversus Zephyrinum Pontificem blaterarunt Nestorii Magister Artemon, Montanistæ, ac Tertullianus. Cum dogmate Apostolicam quoque disciplinam clamarunt ab illo corruptam. Et à Romana Ecclesia, quod pervertere non posset, se manifesto schismate separatura Eusebiana Arianorum factio, in Philippo-Politano Conventiculo definiit ab ipsa, degradatum ab Orientali Synodo Athanasium reparante, esse violatum Evangelicum ac Apostolicum Canonem, & Julium Pontificem, uti hujus prævaricationis auctorem, communione privavit. Ut à Melchiade datum in Donatum Casænigræ Episcopum, ac ejus factionem damnationis judicium evacuarent Donatistæ, Marcellinum ac laudatum Melchiadem accusaverunt Idololatricæ sub Diocletiano Thurificationis, Apostolicam successionem dixerunt Romæ exstinctam, ideoque & novum è sua communione illic ordinaverunt novæ originis Episcopum, quem in nescio qua suburbana rupe latitantem Romanus populus per ironiam titulabat Episcopum Rupitanum. Qua in maledicentia adeò profecit ipsorum Constantinensis Episcopus Petilianus, ut Apostolicam Romanæ Ecclesiæ Cathedram fuisse ab ipso appellatam *Cathedram pestilentiæ*, testetur Sanctus Augustinus. Lib. 2. Cap. 51. Zozymum item cum suo Clero Pontificem, quod priùs paternè ad meliora tentatum Cælestium tandem damnasset, maledicentissimè de prævaricatione defamavit Julianus Pelagianista, blaterans hinc à vindice Deo fuisse immissum Schisma Eulalianum. Plura sunt hujus audaciæ exempla. Sanctus Seleucus Amasenus Episcopus, Helenoponti Metropolita, in suæ Synodi de Chalcedonensi Concilio & intruso in Alexandrinam Cathedram Timotheo Æluro ad Leonem Augustum litteris dat rationem: *Si lucem cæci, & veritatem mendaces accusant, illi quidem propter cæcitatem visus, illi verò quod eorum error & malitia pariter arguantur, novimus quia omnes Hæretici Sanctas Synodos, eorum malas sectas destruentes, accusant. Sic enim Ariani & Eunomiani de Nicænis Patribus agunt, Macedoniani de congregatis in urbe Constantinopolitana, Nestoriani Ephesiæ Synodo, Eutychianistæ verò Patribus Chalcedone convenientibus adversantur.* Ita in Sanctum Leonem ac Romanam Ecclesiam, Ep. 53. quod ab ipsis præsertim damnatus, omnem suæ male-

maledicentiæ vim exeruit Berengarius. Et hanc ejus caninam facundiam omnes Sacramentarii Hæretici, etiam Lutherus & Calvinus, fuerunt insigniter imitati.

S. LEONIS NONI
TERTIUM CONCILIUM
ROMANUM.

SEptimam Leonis noni, Romanam tertiam, factam anno istius sæculi quinquagesimo primo, Synodum laudat Hermannus Contractus: *Post Pascha Dominus Papa Leo Synodum Romæ collegit, ubi inter cætera Gregorium Vercellensem Episcopum propter adulterium cum vidua quadam, Avunculi sui sponsa admissum, & perjuria perpetrata, absentem & nescientem excommunicavit, quem tamen non multo post Romam venientem, satisfactionem promittentem, officio restituit*. Voces, *Officio restituit*, evincunt excommunicationem hic sumi pro degradatione. Excommunicatio enim apud antiquos pro cujusvis communionis ablatione latissimè sumitur. Et degradatio est Clericalis communionis ablatio, abjectioque ad sortem Laicalem. Porrò & adulterium & perjurium sunt crimina, ob quæ Laicus Ecclesiam, Clericus gradum perdebat citra spem reparationis. Quare tam festina Gregorii reparatio ostendit avitæ disciplinæ rigorem tunc multum fuisse laxatum. Hac in parte laxari cœperat à tempore Sancti Gregorii Magni, scribentis ad Januarium Sardorum Archiepiscopum: *Qui post acceptum sacrum Ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, sacro Ordine ita careat, ut ad Altaris Ministerium ulterius non accedat*. Quin ejusmodi etiam lapsum posse per pœnitentiam reparari scripsit ad Secundinum Monachum. Quod ipsum in litteris ad Massanum Episcopum scribit Sanctus Isidorus Archiepiscopus Hispalensis. Quidam tamen Epistolam hanc fictam, istam affirmant adducti Responsi intrusione vitiatam. Nec sine fundamentis. Contrarium enim Gregorius manifestè scribit in laudatis ad Januarium, aliisque ibidem litteris; & carne lapsum Cordubensem Episcopum nullo unquam tempore reparari posse, sed in perpetua usque ad mortem degradatione ac pœnitentia continendum, disertè ad Helladium Episcopum scripsit laudatus Isidorus. Quidquid sit, omnem post Baptisma carne lapsum Apostolicus per plura sæcula servatus Canon fecit indispensabiliter irregularem.

L. 3. Epist. 26. L. 7. Ind. 2. Epist. 54

Gregorii lapsum fuisse adulterium confirmat Synodus Trullana: *Qui alteri desponsatam mulierem, eo adhuc vivo cui desponsa est, in nuptiarum ducit societatem, adulterii crimini subjiciatur*. Quem Canonem Romanis legibus in speciem adversari advertit in novella ad Stylianum officiorum Magistrum lege Imperator Leo sapiens: *Romana enim lex tali matrimonio censet dissolvi priora sponsalia, factamque priori sponso injuriam compensat lucro arrharum*. Attamen Canoni Trullano consonat etiam Synodus Ancyrana: *Desponsatas puellas, & post ab aliis* ad matrimonium *raptas, placuit erui, & eis reddi, quibus antè fuerant desponsatæ, etiamsi à raptoribus* per attentati matrimonii consummationem *vis illata constiterit*. Quod nempe adulterium sit, non matrimonium. Hunc Canonem de inito & consummato cum rapta & desponsata matrimonio lucidè exponit in Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris Magnus Basilius. Et Himerio Tarraconensi Archiepiscopo roganti, *Si desponsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere*, respondit Papa Siricius: *Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus. Quia illa benedictio, quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujusdam Sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur*. Agit non de quibuscumque, sed de solis solemni Sacerdotis benedictione sanctificatis sponsalibus, quæ sunt matrimonium ratum. Et hac etiam via adductum Trullanum Canonem cum Romanis legibus conciliavit Leo sapiens, definiens Canonum cum legibus contrarietatem semper amovendam, ideoque legem de simplicibus, Canonem intelligendum de benedictis sponsalibus. Quod enim connubialis Sacramenti rationem in hac benedictione sitam esse crediderit & Latina olim & Græca Ecclesia, possit facilè demonstrari. Verùm Theodorus Balsamon affirmat Canonem statuere adversus leges: *Adversum nonnullos ex legibus dicentes, quod si quis alteri desponsam in matrimonium duxerit, non est adulter, sed neque fornicator. Neque enim fornicationem admisit, quod cum ea legitimo matrimonio junctus est. Neque verò adulterium perpetravit, quoniam non est adhuc sub marito. Hoc ergo non admisso, Sancti Patres decreverunt, ut tanquam adulter condemnetur, qui ad nuptiarum societatem accepit eam, quæ est alteri desponsa, utpote quod inter sponsos osculum processit, & arrhæ datæ sunt pro contrahentium partium securitate. Nec sponsus aliam uxorem potest aliter accipere, nisi legitimè prima sponsalia solverit*. Commissam cum aliena sponsa fornicationem addit ex Canonis sensu omninò etiam esse adulterium. Et revera est flagitium fornicatione patenter majus, affine adulterio, ideoque singularis malitia, & nova peccati species. Antiquæ Gothorum, Alemannorum,

Can. 98. Leg. 74. Can. 10. C. 31. Ep. 1. c. 4

norum, Bavarorum, ac aliorum Barbarorum Christianæ leges attentatum cum aliena sponsa conjugium faciunt irritum, & durissimè castigant. Burgundionum lex utrumque attentantem, tamquam verum adulterum, aut certè vero adulterio penitùs proximum, mandat gladio feriri.

Interim plures murmuraverunt adversum istum Trullanum Canonem, dicentes aliud esse sponsalia, aliud ratum matrimonium, adeò ut ex sponso & sponsa ante matrimonium genitus sit illegitimus, & à Parentum hæreditate extraneus. Dixerunt per Canonem confundi, quæ Romana Respublica & omnis sub cælo Ecclesia semper discreverat. Et hinc Canonum dilector, Imperator Alexius Comnenus, murmurationem convertit in legem, sanciens deinceps nulla nisi cum solemni Sacerdotis benedictione, & in annis à Leone Philosopho ad nuptias requisitis fieri sponsalia, id est, sponsalia esse idem cum matrimonio rato. Quidquid antea aut aliter fieret, civilem quempiam, sed nullo pacto sponsalium permisit esse contractum. Exstat novella hæc lex in jure Græco Romano, ipsamque ad juris communis appendicem apposuit Dionysius Gothofredus. Et hinc Trullani Canonis statutum per hanc legem evasisse planum & lucidum laudatus Theodorus Balsamon rectè advertit. Legem confirmavit Macarius ad duodecimi sæculi exordium Patriarcha Alexandrinus, de quo Orientale Alexandrinorum Patriarcharum Chronicon: *Macarius Patriarcha plures abrogavit ritus. Sponsalia cum orationibus & thure contrahebantur in domibus, ille verò decrevit fieri in Ecclesia tempore coronationis sponsorum.* Sponsorum enim coronatio apud Græcos semper fuit proprius Character rati matrimonii. In Gregorii Vercellensis Episcopi causa Leo nonus, aut ex Siricii Pontificis Rescripto, aut de imperfecto adulterio est locutus.

S. LEONIS NONI

QUARTUM CONCILIUM

ROMANUM.

Octavam tandem Leonis noni, quartam Romanam, anno istius sæculi quinquagesimo secundo factam Synodum laudat Sigebertus Gemblacensis: *Leo Papa Gerardum Leucorum supra se quintum Episcopum, sanctitate vitæ mirabilem, Synodo habita per Apostolicam auctoritatem, decrevit in numero Sanctorum Confessorum in Ecclesia solemniter habendum.* Sanctus hic Gerardus fuit natione Coloniensis. Porrò defunctos justos in Sanctorum Canonem, seu Ecclesiasticas tabulas solemniter referre, seu canonizare, est antiquissima Ecclesiæ consuetudo, habens exemplum ab Apostolo in Epistola ad Hebræos, ubi varios antiqui temporis justos adducit, definiens per donatam sibi in JESUM Christum venturum fidem placuisse Deo, factosque hæredes divinæ per eundem mediatorem repromissionis. Et de Lucilla, opulenta & factiosa muliere, matre aut saltem obstetrice Donatistici Schismatis, scribit in libris adversus ejusdem Primatem Parmenianum Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus; *Cum correptionem Archidiaconi Cæciliani ferre non posset, quæ ante spiritualem cibum & potum os nescio cujus Martyris, si tamen Martyris, libare dicebatur, & cum præponeret os nescio cujus hominis mortui, etsi Martyris, sed necdum vindicati, correpta cum confusione irata recessit.* Ad quæ verba rectè commentatur Gabriel Albaspinæus Episcopus Aurelianensis: *Vindicatum Martyrem Optatus vocat, qui declaratus sit communi Piorum sententia in eam summam dignitatem, relatus jam inter cæli indigetes.* Dum igitur in Lucilla Cæcilianus arguit, Primò, quod nescio quem defunctum ex proprio judicio assereret Martyrem, ejusque ossa uti sacras reliquias coleret. Secundò, quod cujuspiam ex ipso ossis osculum sumendæ Eucharistiæ præmitteret, atque ita istud huic quasi præferret. Et hinc de Donatistis in libro de Sectis habet Constantinus Harmenopulus: *Donatistæ quoddam os manum tenentes, id ipsum prius exosculabantur, atque ita Sacramenta percipiebant.* Et in suis ad sexagesimum primum Carthaginensem Canonem Scholiis Teodorus Balsamon: *Donatus fuit Auctor Hæresis, quæ non alium divinorum esse Mysteriorum participem docebat, nisi os in manu tenens hoc prius salutaret, & sic communicaret.* Damnatum in Lucilla abusum in dogma & ritum verterunt. Cujus tamen nec Sanctus Optatus, nec Sanctus Augustinus, qui istius Schismatis omnia detexit arcana, meminerunt. Hinc interim lucet avitus cultus sacrarum Reliquiarum. Et Clero suo, de coronatis sub ejus exilio martyribus referenti ac roganti, in carcere professam ac victrice morte confirmatam fidem esse *consummatam Martyris gloriam* respondit relegatus Sanctus Cyprianus, & adjunxit: *Dies eorum, quibus excedunt, annotate, ut commemorationem eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus.* Eos absens ad Cleri sui testimonium canonizat, & uti vindicatos Martyres Ecclesiasticis, quas hodie vocamus Martyrologium, tabulis mandat adscribi. Et hi omninò sunt fasti nostri,

Lib. 1.

Epist. 37.

quos

quos contra Gentilium festa, seu Gentiles Gentilium festorum tabulas distinguit in libro de co-
Cap. 13. rona Militis Tertullianus. Et de Sancto Grego-
rio Thaumaturgo, dispersum Gentili persecutione populum post redditam pacem visitante, scribit in ejus vita Sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. *Instituebat apud omnes ubique populos sanctos ut nomine eorum, qui pro fide decertassent, dies festi atque solemnes Conventus celebrarentur.* Et de Sabbathii, hominis Novatiensis, è Rhodo per suos Constantinopolim translato, & juxta Sanctorum morem illic exsitato cadavere scribit Socrates: *Atticus Constantinopolitanus Episcopus quosdam noctu eo misit, illisque dedit in mandatis,*
L. 7. c. 25. *ut Sabbathii corpus in alio sepulchro conderent.* Quod
nempe fuisset Hæreticus, ideoque legitimè non canonizatus. Ex eodem principio dealbatas trucidatorum à Turino Asticæ Comite Circumcellionum aras seu mensas damnat ac ridet laudatus Milevitanus Episcopus: Erant enim ipsis uti Martyribus in ipso cædis loco erecta, & albis velis ornata Altaria. Hæc sunt per agros passim aut vias residua Sancti Augustini adhuc tempore Altaria, quasi Martyrum memoriæ, quæ dirui mandat, ac ipsorum aras interdici ab Episcopis quinta Carthagiginensis Synodus, & adjungit nulla deinceps sine certis reliquiis, aut fidelissima Martyricæ Passionis origine constitui: *Quæ per somnia, & inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubique constituuntur Altaria, omnimodè reprobantur.*
Can. 41. Requirit authenticam Martyris canonizationem.
Et de Almachio Telemacho, Sanctissimo Monacho, Gentili Faltonii Probi Alipii Præfecti Urbani jussu à gladiatoribus, dum in eorum insanam crudelitatem solemniter invehitur, trucidato in ipsa area, scribit in Ecclesiastica Historia Theodoretus: *Imperator Theodosius Telemachum in Martyrum invictorum numerum adscripsit.* Hoc est, per Romanum Episcopum
L. 5. c. 26. adscribi jussit, ac adscriptionem Edictali adver-
sus Homicidarum Defensores lege confirmavit. Ecclesiastica etiam de rebus merè divinis Decreta confirmanti potius Augusto, quàm edenti Episcopo antiqua Ecclesia ex rationibus adscripsit. Fideles Alexandrinos, dum à Principe Theodosio & Episcopo suo Theophilo jussi demoliuntur fana, à Gentilibus mactatos fuisse etiam à laudato Imperatore uti Martyres beatificatos, eadem phrasi scribit Hermias Zozomenus. Et de
L. 7. c. 15. Martyrio Pauli Constantinopolitani Episcopi
Subdiacono, ac ejus Lectore Martiano, per Arianos trucidatis, & miraculorum gratia post mortem coruscantibus adjungit: *Joannes Chrysostomus indignum censuit eos honore Martyrii carere, quos Deus ipse honore affecerat.* Hoc est, ipsos canonizavit. Laudatum quinti Carthaginensis
Cap. 42. Concilii Canonem probavit, & suo Aquisgra-
nensi Capitulari inseruit etiam Carolus Magnus. Novos Sanctos coli aut invocari, utique sine Episcopali judicio, vetuit idem Synodus Francofordiensis.

Ex quibus vides Sanctorum canonizationem non à solo olim Romano Pontifice, sed à quovis Episcopo fuisse peractam. Qui mos dudum permansit in Ecclesia. Etenim de Tranvardo Cameracensi Episcopo, proximum suum Antecessorem miraculis coruscantem Hadulphum canonizante, habet in ejusdem Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis: *Tranvardus lætus, verbo facto ad populum, Beati Hadulphi solemnia* L. 2. c. 35.
in numero Sanctorum notificavit. Et de Oberto Leodiensi Episcopo scribit ad duodecimi sæculi annum decimum Sigebertus Gemblacensis: *Sanctus Guibertus fundator Gemblacensis Monasterii, quem Deus multis miraculis per annos duodecim clarificaverat, assensu generali Synodi ab Oberto Legiensi Episcopo elevatur, cum mirabili concursu & gaudio populorum.* Et hinc in sua apud Guilielmum Malmesberiensem Synodo statuit Sanctus Anselmus:
Ne quis temeraria novitate corporibus mortuorum, F. 228.
quod contigisse cognovimus, sine Episcopali auctoritate reverentiam sanctitatis exhibeat. Statuit adversus abusum, de quo scripsit etiam ad Stephanum Diaconum; *Mando vobis, ut eatis in Rumesci, & præcipiatis Dominæ Abbatissæ & Sanctimonialibus ex nostra parte, ut si nolunt me prohibere illis Divinum Officium facere, ex toto prohibeant, ut nullus honor, qui alicui Sancto exhiberi debet, exhibeatur ab illis, aut permittatur ab aliquo exhiberi mortuo illi, quem quidam volunt pro Sancto haberi. Filium autem ipsius mortui propellite à villa, nec*
amplius conversetur in illa. Nempe quod ipse cul- L. 3. E. 51.
tum istum strennè promoveret. Est vetustua fidelis Populi in zelo & pietate excessus, de quo in Monastica Historia scribit etiam Theodore-
tus: *Martiano*, Sanctissimo, sed adhuc viventi Cap. 3.
Monacho, *multi oratoria multis in locis ædificarunt, victorem illum Athletam ad se rapere,* seu defunctum apud se sepelire *contendentes. Quod homo Dei cum didicisset, admirabilem Eusebium*, Sanctum suum Discipulum, *rogat, terroris pleno illum adstringens jurejurando, ut corpus suum illo in loco deponat, & sepulchrum nisi post longam annorum seriem nemo sciat præter domesticos duos cæteris familiariores.* Et Eusebius omninò obedivit, atque ita aliorum Sanctorum Reliquiis sanctificata fuerunt ista Oratoria, & Martianus post multos demum annos canonizatus. Ex eodem pietatis excessu Senonensis civitas habere dicitur Ecclesiam & Monasterium Sancti Petri vivi. Erat excessus erroribus obnoxius. Etenim Rosimondam, Henrici secundi Anglorum Regis pellicem, quod Godeshomense Monasterium insigniter ditasset, à Monialibus & adventante populo cultam fuisse ut Sanctam, ideoque ex suo intra Ecclesiam sepulchro projectam ab Hugone Lincolniensi Episcopo, scribit
Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Etiam An. 1198.
Guilielmum Osberti, hominem insigniter seditiosum, ideoque Regio judicio suspensum in furca, fuisse unà cum ipso patibulo cultum à Londinensibus usque ad armatum Huberti Cantuariensis Archiepiscopi interdictum, scribunt idem Abbas, Radulphus de Diceto, & Hen- An. 1124.
ricus Cnygtonus, addens de simili nescio quibus An. 1196.
quasi miraculis circumscripti populi in quendam Joannem, audacissimum Judæorum trucidatorem, & ob opima exindè spolia à
suo hospite trucidatum, cultu: *Ridebatur hoc* L. 2. c. 13.

à Pru-

*à Prudentibus , sed tamen gratum fuit Clericis gra-
tia commoderum . Res defertur ad Episcopum , qui
statim falsi Martyris insignia profanavit* . Et de Gui-
berto Antipapa refert io Matiani Seoti supple-
mento Dodechinus Abbas Sancti Disibodi :
*Quidam de fautoribus ejus rumorem sparserunt in
populum , ad sepulchrum ejus se vidisse divina mi-*
A. 1099. *cuisse luminaria . Quapropter Paschalis secundus
Pontifex , zelo Dei inflammatus , jussit ut effoderetur ,
& in Tyberim projiceretur . Quod & factum est* .
Etiam cujusdam In ebrierare occisi nescio quæ mi-
racula , & impensum ob illa culium damnati ab
Alexandro tertio leges apud Gregorium nonum .
L. 2. 3. tit. 45. c. 1. Omnem enim iniquè occisum simplex plebs olim
putabat Martyrem . Et de Bonifacio octavo Pon-
A. 1302. tifice scribit Henricus Stero : *Corpus cujusdam
nomine Armanni , quod viginti uno annis camquam
sanctum in Ecclesia Ferrariensi exstiterat veneratum ,
fuit exhumatum & combustum camquam damnati
Hæretici , & ejus ara pretiosa destructa est* . Uti-
que jussu Bonifacii . Adversum similes abusus
neminem deinceps defunctum nisi ex Episcopali
auctotitate coli statuit Sanctus Anselmus , & in
laudaio Gregorii noni Capitulo Alexander tertius
confirmavit .

Verùm & Episcopi quandoque excessere mo-
dum , atqoe erraruno . Etenim in Sancti Mattini
vita scribit Sulpitius Severus : *Erat baud longè
ab oppido Turonensi proximus Monasterii locus , quem
falsa hominum opinio velut sepultis ibi Martyribus
sacraverat . Nam & altare ibi à superioribus Epi-*
Cap. 8. *scopis constitutum babebatur* . Verùm quod Matty-
ris nomen & tempota essent obscura , hæsit ,
inquisivit , defunctumque randem adjuravit San-
ctus Martinus , & mox apparens sordida umbra
*Nomen edixit , de crimine confessa est , latronem se
fuisse , ob scelera percussum , vulgi errore celebra-
tum , sibi nibil cum Martyribus esse commune , cùm*
Lib. 7. *illos gloria , se pœna retineat* . Et de Sancto Cyril-
cap. 14. lo Parriarcba Alexandrino , Ammonium Mo-
nachum populari seditioni mixtum & ibidem oc-
cisum canonizante , scribit Soctates : *Cyrillus
cùm in Ecclesia magnitudinem animi Ammonii ,
utpote grave certamen pro pietate perpessi , laude
& prædicatione extulisset , jussit Martyrem appel-
lari . Verùm qui modestiores erant , etiam de ipsis
Christianis , Cyrilli studium erga Ammonium mini-
mè approbarunt . Nam exploratum babebant Am-
monium non in tormentis interiisse , ne Christum
denegare cogeretur , sed temeritatis suæ pœnas de-
disse . Quocirca Cyrillus ipse illud ipsius facinus si-
lentio in oblivionem pedetentim venire passus est* .
Neque enim pro Christo Domino , sed pto
temporali Alexandrinæ Ecclesiæ principatu fue-
rat mota seditio , & fœdè pugnatum . Etiam Ju-
stinianum Augustum , de cujus ætetna salute ob
defensã incorruptibilium hæresim meritò dubitat
universa Christianitas , dudum fuisse ab Ephe-
sina & Constantinopolitana Ecclesia cultum &
canoniaatum testatur Nicepborus Calixtus .
Joannem item Cassianum Massiliensis , & Epi-
scopum suum Luciferum Sanctorum tabulis ad-
scripsit Ecclesia Calaritana . Et de Photio Con-
stantinopolitanæ Ecclesiæ moecbo scribit in San-
cti Patriarchæ Ignatii vita Nicetas Paphlago :
*Basilio Imperatori filius & carissimus & natu maxi-
mus Constantinus est ereptus , quem audax Photius
in gratiam Imperatoris per se sine Synodo in Sancto-
rum censum relatum Templis & Cænobiis ad aucu-
pandam hominum gratiam colere nibil est veritus* .

Ad hos errores & errorum pericula evitandæ
Alexander tertius emisit salubre Edictum , lau-
datum ab incogniti Scriptoris Historica compila-
tione : *Hic Papa constituit , ut nullus novus Sanctus
in veneratione baberetur , nisi ex auctoritate Apostoli-
ca , & nisi sit canonizatus , à Papa tamen . Ante
quilibet Episcopus suum Sanctum solemniter canoni-
zavit* . Non soli popnlo , sed etiam quibuscum- A. 1174.
que Episcopis canonizandi potestatem deinceps
interdixit . Decretum exstat in Romano Bulla-
rio . Nee sine fundamento . Etenim litteræ ,
quibus Secundus Tigisitanus Episcopus ac Numi-
diæ Primas factas in Provincia sua persecutiones
& variorum Martyria Mensurio Carthaginensi
Episcopo ac totius Africanæ Diœcesios Primatī
retulit , & gloriosa in ipsis morte perfunctos uti
Martyres bonorati , seu canonizari commenda-
vit , lectæ fuerunt in Carthaginensi collatione ,
ipsarumque compendia retinemus apud Sanctum
Augustinum in dictæ Collationis Breviculo . Ex Lib. 3.
ipsis lucet non quosvis in Aftica Episcopos , li- cap. 13.
cet Provinciatum Ptimates , potuisse canoniza-
re , sed eminentem hanc facultatem Primatiali
Carrhaginensium sedi fuisse reservatam . Qua-
propter longè potioti jure ipsam sibi reservare
potuit Sedes Romana .

Attamen laudato Alexandri Decreto ubique
non fuit statim obeditum . Etenim ad quarti
deeimi sæculi annom septuagesimum tertium
scribit Chronicon Episcoporum Mindensium :
*Eodem anno Sanctus Felicianus Episcopus miraculis
coruscare cœpit , & ideò Episcopus Wedekindus fe-
stum ejus per totam Diœcesim Mindensem celebrari in-
stituit* . Quidam tamen existimant inter beatifica-
tionem & canoniaationem semper fuisse distin-
ctum , & hanc solam ab Alexandro tertio Apo-
stolicæ Sedi fuisse reservatam . Et certè inter duo
ista judicia est hodie duplex & grande discrimen .
Beatificatio est dumtaxat interlocutio , uni dum-
taxat Ecclesiæ , Provinciæ , Regno , aut Regula-
ri ordini impartiens colendi defuncti facultatem ;
At verò canonizatio est pro universa Ecclesia tale
judicium irretractabile atque defioitivum . Et
hine olim , dum pro sua domtaxat Patochia ca-
noniaare poterat quisque Episcopus , existimo
distinctionem istam non fuisse . Sic enim ipso-
rum nullus canoniaare potuisset . Quidquid sit ,
etiam beatificationem Romana Ecclesia sibi jam
ptidem meritò reservavit . Sanctus Bernardus ,
Sancti Malachiæ Dunensis in Hibernia Episcopi
cantans exequias , missam incœpit de *Requiem* , &
quasi extta se abreptus Collectam cantavit de
sancto Pontifice & Confessore . Adstantium ad-
monitu ad semetipsum reductus recantare no-
luit , sed Missam non pro Defunctis , sed de San-
cto Malachia peregit , affirmans esse omoinò
sanctum , atque ita ipsum quasi canonizavit .
Spiritus Sancti opus hoc manifestè fuit , ideoque
tales , licet nec à Pontifice nec ab Episcopia
factas , canonizationes Ecclesia numquam

improbavit. Verùm opus est gratia & spiritu discretionis.

Et quidem Romana Ecclesia Synodale examen huic judicio semper impendit. Quod Sanctum Udalricum, Augustanæ in Vindelicis Ecclesiæ Episcopum, non solus, sed cum sua Patriarchali Synodo canonizarit Joannes decimus quintus, lucet ex canonizationis diplomate, ac præsertim ex Chronico laudatæ Ecclesiæ. Et
Lib. 1. cap. 11. Benedicto Rempeflegiensi Abbati, Guolgosinm Antecessorem suum canonicari postulanti, faciliter concedi non posse respondit Urbanus secundus, addens causam: *Non enim Sanctorum quisque debet Canonibus admisceri nisi & testes adsint, qui ejus miracula visa suis oculis attestentur, & plenariæ Synodi firmentur assensu.* Exstat Epi-
Tom. 4. stola apud fratres Sammarthanos in Gallia Christiana. Etiam Ulricus Constantiensis in Germania Episcopus, Sanctum Contrardum Antecessorem suum canonizari supplicans, *ad crebras suas litteras hoc immutabilis sententiæ Responsum accepit* à Romana Ecclesia, *vitam ejus in Concilio reci-*
Ep. 24. *tandam & comprobandam fore generali.* Exstant hæc in Chronico Ecclesiæ Constantiensis. Egilberto item Bambergensi Episcopo, ejusque Canonicis, Fundatorem suum Sanctum Henricum Imperatorem canonizari flagitantibus, reposuit Eugenius tertius: *Hujusmodi petitio nisi in generalibus Conciliis admitti non solet.* Exstat Epistola in vita Sancti Henrici, publicata per Jacobum Gretzerum. Et Sanctum Eduardum Anglorum Regem ad Henrici secundi Regis preces canonizans Alexander tertius scribit in diplomate; *Negotium tam arduum & sublime non frequenter solet nisi in solemnibus Conciliis de more concedi.* Dicit, *Non frequenter*: Quod Eugenius tertius Sanctum Henricum de potestatis plenitudine canonizasset solus in suo Consistorio, usus hoc fundamento, quod *Romanæ Ecclesiæ auctoritas sit omnium Conciliorum firmamentum.* Et certè ipse primus legitur ita canonizasse. Quem in Sancto Eduardo, & Sancto Thoma Cantuariensi Alexander tertius, & in aliis Sanctis canonizandis alii Pontifices sunt deinceps imitati. Etiamnum tamen hodie numquam cum suo solùm Consistorio, sed semper cum ampla insuper omnium in urbe tunc repertorum Episcoporum Synodo Dominus Papa consuevit canonizare. Modum exponit apud Philippum Labbè Rothomagensis Ecclesiæ Chronicon: *Beatus Laurentius quondam Dubli-*
A. 1225. *niensis Archiepiscopus à Domino Papa Honorio tertio, probatis per testes omni exceptione majores signis & virtutibus, quas per illum Dominus operari dignatus est, & convocatis Cardinalibus, & omnibus Archiepiscopis & Episcopis & omnibus aliis qui in Curia præsentes aderant, canonizatus est solemniter, omnibus approbantibus, & Deum collaudantibus, qui in sanctis suis semper est mirabilis, & in Catalogo Sanctorum Confessorum scriptus.*

Per oculatos testes probata miracula meritò requisivit Urbanus secundus. Hinc duos Cardinales, qui in canonizandi Sancti Imperatoris Henrici miracula inquirerent ab ejusmodi testibus, Eugenius tertius legavit in Germaniam. Agitur enim hic de declarando occultissimo in defunctum hominem divino judicio: quod sine divina, quæ passim per miracula fit, attestatione non posse fieri, est manifestum. Miracula sunt Divinæ Majestatis ad nos loquela. Calixto tamen secundo, talia ad Sanctum Conrardum Constantiensem Episcopum canonizandum requirenti, rectè respondit ejusdem Ecclesiæ Episcopus Ulricus: *Operam dedi ex Patrum schedulis hujus viri dignissimam Deo conversationem potius quam miracula, quæ nonnumquam reprobis cum Sanctis communia sunt, continentibus sequens opusculum colligere, vestræque Sublimitati examinandum dirigere.* Sancta enim usque ad finem vita est inter omnia miracula supremum. Et hinc quibusdam ad Sancti Rudolphi Eugubini Episcopi sanctitatem credendam quærentibus miraculorum testimonia respondit in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani: *Qui miraculum quæris, nonne tibi videtur* Ep. 29.
esse mirabile, hominem adhuc fragili carne circumdatum Angelitus vivere, adeò ut inter quamplurima hominum millia vix unum ejus similem valeas reperire? Adeò ad sanctitatem affirmat non requiri miracula, ut etiam ipsi Sanctorum omnium supremi, Virgo Deipara ac Baptista præcursor, nullum in sua vita patrarint. Quis nesciat sanctorum Apostolorum miracula, inter quæ & fuerunt mortui suscitati? Puellis tamen perpetuam Virginitatem, & adolescentibus per ipsos persuasam continentiam suisse miraculum longè amplius affirmat Sanctus Athanasius in Epistola ad Dracontium. Qua virtute Christiani Baptismatis balneum perditissimos etiam ganeones ac lenones subitò transferret in eximia probitatis exempla, olim Gentiles non poterant capere. Eos enim videbant non dementari. Nescin quam ferocissimam mulierem Sanctus Malachias Dunensis Episcopus fecit mansuetissimam: Fuisse suscitato mortuo miraculum majus asserit in ejus vita Sanctus Bernardus. Longè adhuc majus miraculum est hæc non in alio, sed in semetipso operari, & ad vitæ usque finem custodire. Quare de Malcolino, adolescente adhuc Scotorum Rege, per formosissimas à propria etiam Matre immissas puellas tentato frequenter, ac semper invicto, rectè scribit Guilielmus Neubrigensis: *Di-* Lib. 1. Cap. 25.
cant quod voluerint veneratores signorum, & ex miris merita metientes, & ex sola signorum claritate Sanctitatis titulum tribuentes; planè ego illud in Rege juvenculo sic impugnatæ, sed inexpugnatæ integritatis miraculum censeo præferendum non solùm illuminationi cæcorum, sed etiam suscitationi mortuorum. Hocce Sancti Fulgentii Ruspensis Episcopi dictum, *Mirabilia non conferunt homini ju-* Cap. 26.
stitiam, sed hominem notitiam, meritò laudatur à Ferrando Carthaginensi Diacono. Est enim verissimum. Hinc ubi de eminenti & eximia defuncti justitia constiterit Ecclesiæ, etiam sine miraculorum testimonio procedere possit, & quandoque processit ad canonizationem. Præsertim Martyrum. His enim à Christo Domino facta est singularis promissio, ideoque professam in carcere fidem, & constantem pro ipsa mortem esse consummatam ipsorum gloriam seu justitiam scripsit Sanctus Cyprianus, & aliud

nihil

nihil ad ipsorum requisivit canonizationem. Hinc item de Mensurio Carthaginensi Archiepiscopo scribit in Collationis Carthaginensis Breviculo Sanctus Augustinus: [Lib. 3. cap. 13.] *In litteris*, utique Mensurii ad Secundum Tigisitanum Episcopum, *lectum est eos, qui se offerrent persecutionibus non comprehensi, & ultrò dicerent se habere scripturas quas non traderent, à quibus hoc nemo quæsierat, displicuisse Mensurio, & ab eis honorandis eum prohibuisse Christianos. Quidam etiam in eadem Epistola facinorosi arguebantur, & fisci debitores, qui occasione persecutionis vel carere vellent onerosa multis debitis vita, vel purgare se putarent & quasi abluere facinora sua, vel certè acquirere pecuniam, & in custodia deliciis perfrui de obsequio Christianorum*. Veros à falsis, & certos ab incertis Martyribus discernebat Mensurius, & solos hos, quos juxta Evangelicam legem fuisse comprehensos, confessos, ac defunctos comperiebat, sine miraculis canonizabat. Et hac sola discretione quoad Martyres est opus.

Porrò non quævis, licet miraculis illustrata, justitia ad canonizationem sufficit: esse deber eminens, & ab omni etiam famæ nævo immaculata. Etenim Constantinum Magnum, quem ob summa in Rempublicam ac Ecclesiam merita Romanus Senatus receptum in cælos variis post mortem picturis est protestatus, quem item in solemnes Sanctorum tabulas accepit omnis Orientalis Ecclesia: Hunc, inquam, Constantinum in laudatas tabulas numquam admisit Latina Ecclesia, quod is sub vitæ finem vafris Eusebianæ criminationis artibus circumductus, licet nullo pacto Orthodoxam fidem, ejus tamen defensorem Sanctum Athanasium malè tractasset. Aurelii Carthaginensis Archiepiscopi in Africanam Ecclesiam singularissima merita, vitamque verè Episcopalem quis ignoret? Ipsum tamen, quod adversum Romanas appellationes & Sardicenses Canones pertinaciter quasi pro suæ Diœcesios juribus litigasset, Sanctorum numero Apostolica Sedes numquam adscripsit. Adversum Romanæ Ecclesiæ exactiooes, & Apostolicas Ecclesiasticorum beneficiorum reservationes durè olim recalcitravit Robertus Lincolniensis Episcopus: Etenim excommunicatus Innocentium quartum Pontificem appellavit ac evocavit ad Divinum Tribunal, evocatioque à quibusdam dicitur accepisse effectum. Quidquid sit, scribit Henricus Cnyghtonus: [I. b. 2. cap. 16.] *Hac de causa, quamvis Robertus perspicuis effulgeret miraculis, non est permissus canonizari*. Quod ipsum latè exponit Matthæus Parisiensis, addens etiam Sevallum Eboracensem Archiepiscopum fuisse eadem de causa excommunicatum ab Alexandro quarto, appellasse item ad Divinum judicium, & tamquam Martyrem in ipso mortis lecto miraculis coruscasse. Hanc enim Ecclesiarum libertatem armata manu vindicandam, omnesque in tali bello occisos fore Martyres prædicarat memoratus Episcopus Robertus. Et hinc illos, quorum corpora apud nos fulgent miraculis, & aoimæ torquentur in purgatricibus flammis, posse canonizari, aut umquam fuisse canonizatos, non facilè credidero. Quo usque purgantur eminentium etiam Sanctorum animæ, consueverunt etiam corpora à miraculorum gratia sospendi. Quod enim Sanctus Ragnebertus ante lapsos septem acceptæ, & ante mortem nondum completæ pœniteotiæ annos nullo miraculo inclaruerit, ejus apud Franciscum du Chesne vita testatur. Adversa exempla sunt omninò nulla aut rarissima. Quod enim de Sancto Severino Coloniensi Episcopo adducitur à Sancto Petro Damiani, est apocryphum, nullo antiquitatis authentico testimonio adjurum. Unici Paschasii, Romanæ Ecclesiæ Diaconi, tunicam apud nos purgasse Energumenos, & animam in pœnis fuisse purgatoriis scribit in Dialogorum libris Sanctus Gregorius Magnus. Verùm ille non erat canonizatus. In Laurentiano adversus Symmachum Pontificem Schismate fuerat pertinaciter mortuus, ideoque credebatur & damnatus. Verùm quia magnis eleemosynarum meritis fuerat illustris, *& quia non malitiæ, sed ignorantiæ errore peccaverat, purgari post mortem à peccato potuit*. [Lib. 4. cap. 40.] Aliud similium miraculorum non scio exemplum. Singularem Paschasio factam gratiam Divina Majestas miraculo demonstravit. De cunctorum igitur, quos umquam canonizavit Romana Ecclesia, cœlesti beatitudine non est ambigendum.

Sanctorum cultum ac invocationem omniò impugnaverunt è veteribus Hæreticis quidam, sed nullus canonizationem. Primus id atteotavit nescio quis in Anglia Guilielmus, qoem Thomas Waldensis appellat Magistrum Joannis Wicleffi. Asseruit is solùm sine generali Synodo [Lib. 3. cap. 122.] Pontificem non posse canonizare. Notat Eugenium tertium, & plures ejus Successores. Verùm apud Henricum Cnyghtonum exstat longè pejor Joannis Wicleffi Articulus: *Quòd festa Sanctorum, scilicet Stephani, Laurentii, Margaretæ, Catharinæ, & aliorum, non sunt colenda neque celebranda, eo quod nescitur, ut dicunt, utrum sint damnati, vel non. Nec credendum est,* [Lib. 5. F. 2708.] *neque standum eorum canonizationi, & approbationi dictorum Sanctorum per Curiam Romanam in hac parte*. Ait canonizationem fieri non posse nisi à solo Deo, ideoque solos in sacris litteris canonizatos esse nobis habendos pro Sanctis. Addit Papam hic non plus posse, quàm possit Presbyter Joannes Abyssinorum, aut Saracenorum Soldanus. Etenim & canonizandi vita possit usque ad mortem fuisse hypocritica, & miracula queunt esse illusio & præstigiæ, & ipsorum testes possint decipi vel mentiri, ideoque hæc omnia incerta sunt, & ipsum etiam Papam citra divinam revelationem noo possint certificare. Ejusdem ex Trialogo verba adducit laudatus [C. 122.] Thomas Waldensis, & copiosè refutat. At miror, cur de Sancti etiam Stephani, quem sacræ Apostolicorum actuum litteræ palàm canonizant, finali justitia & sempiterna gloria Wicleffus dubitet. Circa Sanctam item, quam Anglia semper religiosissimè coluit, Catharinam imitari potuerat discipulum suum Joannem de Montagu, de quo omnes Sanctorum imagines dejiciente scribit Thomas Monachus Walsinghamensis: *Unum solummodò privilegium adeptu est* [F. 328.]

Imago Beatæ Catharinæ, quam in pristinum locum deferri permisit, quia pluris illi afficiebantur.

An potrò seu per solum Pontificem, ejus Patriarchalem Synodum, aut etiam per totum Christianitatis Concilium canonizans Ecclesia falli possit ac labi, disputatur à Catholicis etiam Doctoribus, & aliqui constanter affirmant. Etenim Theodori Mopsuesteni Episcopi non solùm scripta, sed etiam personam damnavit & anathematizavit quinta generalis Synodus, ipsamque errasse constanter & dudum censuit omnis Occidentalis Ecclesia. A quo sensu numquam excesserunt Hispani, ideoque sexta apud nos Synodus & illis dumtaxat quinta. Idem semper tenuit Theodelinda Longobardorum Regina, & cum ipsa dissimulavit Gregorius magnus, edicens quattuor prima generalia Concilia esse veneranda tanquam quatuor Evangelia, quintam autem Synodum, ac etiam posteriores Chalcedonensis Synodi actiones confitens non esse tantæ auctoritatis, quód in illis actum sit non de fide, sed de personis. Etiam sextam, septimam, & octavam Synodos, quæ Honorium primum Pontificem anathematizarunt uti Monothelitam, errasse constanter tenet hodie, semperque tenuit Romana Ecclesia. *Canonizatio*, inquit Thomas Waldensis, *est Canonicum, seu secundùm Canones prolatum judicium, quo hunc vel illum hominem Ecclesia fidelium populis prædicat esse colendum.* Est non de fide, sed de persona & ejus factis judicium, ideoque Ecclesia in ipso possit errare. Canonizare est Sanctorum sacris fastis inscribere: Errari hic autem posse docet nupera Romani Martyrologii purgatio, quæ plures Donatistarum ac aliorum Hæreticorum falsos Martyres meritó expunxit. Et Gregorii septimi Pontificis excessus enumerans Cardinalis Benno scribit: *Hildebrandus ut Liberii Pontificis festum celebraretur instituit. Hoc Præcepto ejus Hæresim firmavit, qui ex laudabilibus meritis damnabiles exitus habuit.* Omnium usque ad Siricium antiquorum Pontificum festa Romano Breviario inseruit, adeoque ipsos canonizavit Gregorius: Benno affirmat ipsum errasse in Liberio, utpote qui fuerit Arianus. Et revera illum suo Breviario jampridem Romana Ecclesia subtraxit. Quinimò in Sancti Eusebii Presbyteri festo dudum legit & cantavit: *Beatus Eusebius Presbyter, cum præsente Constantio fide Catholicam constantissimè defensaret, & Liberium Papam doleret Arianæ perfidiæ consensisse, ab irato Constantio Imperatore Ariano includitur in quodam cubiculo domus suæ, habente in longitudine pedes quatuor, &c.* A paucis annis expuncta est ista lectio, ac etiamnum hodie manet in Martyrologio Adonis. Et in opere Ecclesiasticorum rituum expositorio, quod Leoni decimo dedicavit, scribit de canonizandi forma Christophorus Marcellus Archiepiscopus Corcyrensis: *Pontifex, antequam canonizationis judicium pronuntiet, consuevit protestari. Quod invenimus servatum à multis Pontificibus. Sunt tamen aliqui clarissimi viri, qui dicunt hoc introductum ex quadam causa quæ nunc cessat, quia Papa tunc quodammodo cogebatur ad canonizandum quendam contra suam opinionem, & propterea protestabatur. Nunc autem non videri congruam illam protestationem. Sed de hoc statuat Summus Pontifex, & Sacer Senatus.* Hæc fuit protestationis formula: *Antequam ad pronuntiationem veniamus, protestamur publicè apud præsentes, quod per hunc actum canonizationis non intendimus aliquid facere quod sit contra fidem, aut Catholicam Ecclesiam, sive honorem Dei.* Quæ protestatio palàm supponit errandi possibilitatem.

Respondeo Honorium Pontificem à sexto Concilio non uti Hæreticum, sed dumtaxat uti illum, qui Hæresi præbuerat negligentiæ fomenta, fuisse damnatum. Pluribus id ostensum est in Scholiis ad sextam Synodum. Quidquid sit, aliud est canonizationis, aliud anathematizationis judicium. Hoc sic ex solis defuncti Doctoris scriptis, de quibus in libro de utilitate credendi rectè dixit Sanctus Augustinus: *Quibus argumentis absentis vel mortui hominis voluntatem ita colligam, ut de illa jurare possim?* Cap. 5. Hinc etiam anathematizatio est species Ecclesiasticæ censuræ, in qua generalem quoque Synodum confiteor posse falli. At verò canonizatio ex authenticis ac legitimè probatis, quæ nonnisi per divinam Omnipotentiam fieri posse credimus, miraculis fit, estque definitivum de totius Christianitatis disciplina judicium, in quo Ecclesiam, licet per solum Pontificem judicarit, hucusque scimus non fuisse circumscriptam, & protegente Deo speramus usque ad sæculi finem non circumscribendam. Aliud item est Romanum Martyrologium, aliud falli canonizationem: Martyrologio etiam olim canonizati inferuntur, qua in re falli possit & Pontifex, & errorem habere pro veritate. Eadem est ratio de insertione in Romanum Breviarium. Certè Sancti Ambrosii, qui in tertio de Virginibus libro Liberium honorat titulo *Beatæ memoriæ*, judicium Gregorius septimus est secutus. Ejusdem Ambrosii, Sancti Athanasii, Marcellini, & Faustini Romanorum Presbyterorum, Theodoreti, Hermiæ Zozomeni, aliorumque de Liberio ac ejus etiam posterioribus actis fida testimonia evincunt fuisse virum eximiè Sanctum. Nullo modo Arianum, sed scabiosa dumtaxat Eusebianorum communione fuisse pollutum possit lucidè ostendi. Et hinc adducta de Sancto Eusebio Presbytero lectio fuit ex Romano Breviario quàm optimè expuncta. Ob dictam communionis maculam etiam Liberii festum expunctum fuit. Gregorii tamen septimi, quidquid maledicus Benno blaterarit, judicium numquam damnatum aut exsufflatum.

Hac etiam in Synodo Dominicus Gradensis, seu novæ Aquilejæ Patriarcha suas adversus Forojuliensem Ecclesiam querelas exposuit, obtinuitque totius Histriæ ac Venetiæ Primatum. Italia à Constantino magno divisa fuit in duas Diœceses: Urbicariam, & Italicam. Prior decem Provincias, & caput habuit Romam; posterior Provincias septem, ac Metropolim Mediolanum. Alii tamen dignitatem hanc adscribunt Aquilejæ, volentes fuisse secundam totius Italiæ civitatem. Ut ut sit, Ecclesia nullum ibi habuit Hierarchicum Primatem, sed Mediolanensis,

sis, ac Aquilejensis, itemque Sardorum Metropoles fuerant sorores: Antiquis in Synodis nunc hujus, nunc illius Antistitem pro varia acceptæ consecrationis ætate legimus priori loco sedisse. Ita fuit usque ad trium Capitulorum è quinta Synodo natum Schisma, pro cujus pertinaci tutela Mediolanensis Ecclesia & Paulinus Aquilejensis Archiepiscopus conjurarunt, atque ita hic, quasi per Chalcedonensis Synodi prævaricationem periisset Romana Ecclesia, à Schismaticis vocari cœpit restantis in Italia Christianitatis Patriarcha. Hinc schisma illud, quòd Histriæ Metropolita esset ejus caput, dictum fuisse Histrium, frequentissimè habes in Epistolis Gregorii Magni. Ab ipso Apostolo Petro erectam, ac Sancto, qui inde magnam Ægypti Alexandriam transiit, Marco Evangelistæ fuisse traditam Aquilejensis Ecclesiæ Cathedram, ideoque esse ac semper fuisse Patriarchalem & Apostolicam, ac ejus Episcopum Romano Pontifici proximum assedisse in Romanis Conciliis, scripsit ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Dominicus Gradensis, dignitatem suam neque spuriam esse neque hesternam conatus persuadere. Et prima pars est omninò vera. Verùm ad posteriorem Petrus rectè respondit: *Cùm ab infantia ad senectutem usque sacris litteris initiatus sim, earumque lectioni sedulus incubuerim, numquam ab illis didici ad hæc usque tempora, Aquilejensem aut Venetum Antistitem Patriarcham nuncupari. Quinque enim in universo terrarum orbe à divina gratia ordinati sunt Patriarchæ: Romanus, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus.* Et de Lugdunensi Innocentii quarti Concilio habent Acta Synodalia; *Ex Domini Papæ opposito tres Patriarchæ ordinati fuerunt, videlicet Constantinopolitanus, Antiochenus, Aquilejensis, de quo tertio scandalum est exortum, ex quo ut alii Patriarchæ dicebant, sedere non debebat juxta eos, cum non esset de quatuor Patriarchis, & destructa est ejus Sedes, & tandem, ut vitaretur scandalum, de voluntate Domini Papæ, ut creditur, refecta est.* Etenim Sergius (a) primus, dum Histrii Schismatis Episcopos reduxit ad Ecclesiæ unitatem, vacuum Patriarchæ nomen Aquilejensi ob dispensatorium pacis amorem dereliquerat. Quin & ab ipsis, qui ejus sedem Lugduni dejecerunt, Græcis Ternobi Episcopum, primæ Justinianæ Archiepiscopo & Patriarchæ Constantinopolitano subjectum, quòd inter Theodorum Lascarim Juniorem Augustum & suam Consanguineam Helenam, Joannis Asani Bulgarorum Regis filiam, nuptias atque ita firmam Imperii pacem conciliasset, & Imperatorio & Synodico Decreto fuisse Patriarchæ nomine & honore donatum scribunt Nicephorus Gregoras, Georgius Acropolita, & Ephremius Constantinopolitanus. Hanc regulam etiam in Aquilejensi tolerandam censuit Innocentius quartus.

(a) Honorius Papa ex Inscrip. Gruteri. *Adnot. Norisiana*

Paulino Aquilejensi Episcopo successerunt Elias ac Severus, de quo in Eutropii appendice Paulus Diaconus: *His diebus defuncto Severo Patriarcha, ordinatur in ejus locum Joannes Abbas Patriarcha in Aquileja vetere, cum consensu Agilulfi Regis & Gisulfi Ducis Forojuliensis. In Grados quoque ordinatus est à Romanis Candidianus Antistes. Candidiano verò defuncto, apud Grados ordinatur Patriarcha Epiphanius, qui fuerat Primicerius Notariorum, ab Episcopis qui erant sub Romanis. Et ex illo tempore cœperunt esse duo Patriarchæ.* Severum ad ejerandum Schisma induxerat, relapsumque denuò reparare multis viis tentaverat Gregorius Magnus: Frustra quidem, laudatam tamen ejerationem constanter servabant aliqui Comprovinciales Episcopi, atque ita in Orthodoxos seu Romanos, ac in Schismaticos Capitulorum defensores Provincia mansit divisa. Hinc ipsam in duas post Severi mortem secuit, novumque Metropolitam Gradensi in civitate posuit Gregorius, laudatus à Joanne Diacono: *Severus, quia ad unitatem Sanctæ universalis Ecclesiæ redire non meruit, ad scindendam quoque suæ ipsius Diœcesios unitatem Romanum Pontificem sua vecordia suscitavit. Adeò ut ab ipso illius obitus tempore Aquilejensis Diœcesis in duos Metropolitanos, Catholicorum videlicet & Schismaticorum, divisa sit, neque postmodum, licet omnes generaliter ad unitatem de Schismate repedaverint, ad pristinæ conjunctionis unionem usque hactenus reformari.* Rem insigniter elucidat in libris de Italiæ Regno Carolus Sigonius: *Mortuus est Severus Patriarcha Aquilejensis. Post Longobardorum in Italiam adventum Aquilejensis Antistes, relicta Aquileja, Gradum tenuerat, atque unus ipse omnibus Episcopis Venetiæ Histriæque præfuerat. Ab hoc tempore duo Patriarchæ fuerunt: Unus qui Aquilejam, alter qui Gradum insedit. Huic instituto causam attulere Longobardi. Gisulfus enim Dux Foro-Juliensis, Christiana Religione suscepta, vetus ditioni suæ dignitatis hujus fastigium quærens, sacros honores novo exemplo distribuere ausus, Joannem Abbatem per Clerum Aquilejensis Ecclesiæ designandum Patriarcham curavit. Contra verò Gradensis Clerus Candidianum elegit. Dissidio perniciosi in futurum exempli oborto, res Romam delata est: Pontifex Joanne rejecto, Candidianum probavit, eumque Pallio exornavit. Neque eo secius Gisulfus suum Patriarcham retinuit.* Hinc ipsarum Ecclesiarum consecuta est divisio. Aquilejensi paruerunt omnes Episcopi, qui erant in continenti Venetia sub Longobardis; qui Æstuaria & Histriam sub Romano Imperio incolebant, respexerunt ad Gradensem. Sanè quod Agilulfus Longobardorum Rex etiam Mediolanensibus Episcopum nominare atque intrudere tentaverit, lucet ex Sancti Gregorii litteris ad istius Ecclesiæ Clerum. Porrò Joannes Gisulfi Electus, quod Gradi sedere non posset, ad Julii forum Longobardorum istic Metropolim, sese cum sede sua transtulit, dici cœpit Foro-Juliensis Patriarcha, & antiquum Schisma fovere adversus Ecclesiam Romanam. Sub prima adhuc Gentilium ac penitùs barbarorum Longobardorum irruptione Paulinus Episcopus Aquileja ad Gradi Insulam aufugerat cum omni Ecclesiæ Thesauro, ejusque Successor Elias à Pelagio II. Pontifice Episcopalem Cathedram, securitatis gratia, illic firmari impetravit. Exinde Gradum dici cœpit nova Aquileia. Et ita dicitur hæc etiam in Synodo à Sancto Papa Leone. Hæc omnia mutare, & Cathedram in antiquam Aqui-

Lib. 18. — L. 4. c. 38. — L. 2. c. 65. — Lib. 8. Epist. 65.

Aquilejam reducere tentavit Gisulfus, ira sperans etiam Catholicos eum suis civitatibus & populis Episcopos sibi conciliandos. Verùm in sua astutia captus est. Eum aversati Gradenses redierunt ad Sancti Petri Asylum & Romanam Ecclesiam, sibique Catholicum Episcopum elegerunt. Ex Joannis Diaconi verbis lucet à Sergio primo Pontifice, qui omnes reduxit ad Matrem Catholicam, etiam Diœcesanæ unitatis reparationem, sed irrito conatu, fuisse tentatam. Nam uterque se non solùm ut Patriarcham gessit, sed & insigniter digladiari cœperunt, quis ipsorum videretur esse major? Primum bellum à Sereno Foro-Juliensi & Donato Gradensi Patriarchis motum fuit coram Gregorio secundo, qui post audita partium fundamenta pallium misit Sereno, & rigidè mandavit ne Gradensem sibi subjugare, aut ejus fines tentaret invadere, sed contentus esset Ecclesiis hucusque habitis in Longobardorum gente, seu Fori-juliani Ducatu. Quam sententiam etiam Gregorius tertius confirmavit. Sedes quippe Apostolica, quòd ipsa Episcopalem Cathedram Aquileja transtulisset Gradum, quod item Gradensis Ecclesia dudum ante Foro-Juliensem rediisset ad unitatem, isti potius, quàm huic semper studuit & favit. Eam duxit esse Matricem. Verùm Foro-Juliensis adeò non deposuit animos, ut Poppo Patriarcha, de Sancti Henrici Imperatoris gratia, & Ursi Gradensis Patriarchæ, ejusque Fratris Dominici Flabanitii Ducis Veneti, à suis seditiosè pulsorum, humiliate fretus, Gradensem civitatem invaserit armata manu, ejusque Ecclesiam sibi subiici impetrarit à Joanne vigesimo, ejusque Successore ac nepote Benedicto nono, improbis Apostolicæ Sedis invasoribus. *Poppo*, inquit Carolus Sigonius, *Gradi urbem cum Templis incendit, aras dejecit, Moniales violavit, sacros Thesauros asportavit, Reliquiis Sanctorum exceptis, quas invenire non potuit*. Et tandem sine Sacramentorum viatico est infeliciter exstinctus. Quibus auditis privilegium suum revocavit Benedictus Pontifex, & miseram civitatem reparavit Venetorum Dux Dominicus Contarenus, reddiditque Urso Patriarchæ. Quibus adversum similes Foro-Juliensium Episcoporum violentias, quod tanquam Pseudo-Papa judicatus nuper & ab Henrico tertio Imperatore ejectus fuisset Benedictus, non contentus successor Dominicus Bellianus, accessit præsentem Synodum, obtinuitque hoc Decretum: *Relectis privilegiis à Sancta Romana & Apostolica sede Gradensi Ecclesiæ concessis, judicio totius sanctæ Synodi hoc definitum fuit, ut nova Aquileja totius Venetiæ & Histriæ Caput & Metropolis perpetuum haberetur, secundum quod evidentissima Prædecessorum nostrorum adstruebant privilegia; Foro-Juliensis vero Antistes tantummodò finibus Longobardorum esset contentus, juxta privilegium Gregorii secundi, & retractationem tertii. Et hoc quidem extra patientiam Canonum et pro magno concessimus, quia quater jam vocatus à nobis nec venit nec excusavit, cum Gradensis, id est, novæ Aquilejæ Patriarcha quinquies nostræ Synodo, etiam non vocatus, interfuerit*. Contumax ille Foro-Juliensis Patriarcha fuit Popponis proximus successor Eberardus. Quinque autem, quibus Dominicus Gradensis adfuit, Synodi fuerunt Papiensis, Vercellensis, ac tres Romanæ, adeoque labitur Carolus Sigonius hoc præsens judicium in primam istius sæculi quadragesimo nono anno celebratam Leonis Romanam Synodum transferens, & Cardinalis Cæsar Baronius rectè affirmat ab hac tertia emanasse. Prima cœpit, tertia complevit. Postmodo fuisse ab Alexandro secundo confirmatum idem judicium scriptores Veneti asseverant. Eundem Dominicum suum ad Michaelem Imperatorem Constantinopolitanum & Græcorum Ecclesias Legatum, quandoque Gradensem, quandoque Veneticum Patriarcham appellat in suis litteris Gregorius septimus. Et Paschalis secundi, per Stephanum Baluzium in additionibus ad Petri de Marca libros publicata Lateranensis Synodus laudat *Joannem Patriarcham Veneticum*. Quòd nempe Venetæ Provinciæ esset Metropolita. Innocentius tertius passim vocat Patriarcham Gradensem. Nempe Patriarchalis Sedes Gradi mansit usque ad Nicolaum quintum, qui ipsam transtulit in Venetorum civitatem, atque ita jam nullus est Gradensis, nullus Foro-Julensis Patriarcha, sed Venetus, & Aquilejensis.

Lib. 2. Epist. 93.

Lib. 4. Epist. 117.

EXPONUNTUR QUÆDAM ALIA

SANCTI LEONIS NONI

DECRETA.

DECRETUM I.

DUo insuper notabilia Decreta Sancto nostro Leoni adscribit antiqua Historica compilatio: *Leo Papa constituit, ut nullus Monachus, nisi legitima ætate & spontanea voluntate fiat*. Monasticam Apostasiam esse gravissimum crimen, clamant ipsa natura, & omnes sacræ litteræ. Nihilominus illa semper habnit Patronos. Et in primis varios Hæreticos. Etenim de duplicis divinitatis fabulonibus Gno-

Gnosticis scribit in Pansrio Sanctus Epiphanius: Hær. 26. cap. 13. *Gnostici eos omnes derident, qui Monasticum vitæ genus amplexi sunt, aut castitatem & virginitatem profitentur, quod frustra id sibi molestiæ ac laboris imponant.* In plurea factiones fuit lacerata sordidissima Hæresia, pergitque Epiphanius de Valentinianis: *Dici non potest quàm impia ac detestanda flagitia committunt, quæ dum faciunt, nos qui præ Dei timore ne cogitatione vel sermone quidem scelus ullum admittere studemus, tanquam Idiotas atque im-* Hæ. 31. cap. 21. *peritos derident, se verò mirificè prædicant, ac perfectos homines electamque stirpem nominant.* Quod nempe in omni libidinum luto liberè volutari Hær. 42. cap. 3. à sua flagitiosissima Secta permitterentur. Addit tamen de Marcione: *Cæterùm virginitas à Marcione prædicatur.* Quòd nempe impietas sibi ipsi etiam in hoc articulo non cohæreret. Et de Valente Augusto scribit in suo ad Eusebii Chronicon supplemento Sanctus Hieronymus: *Valens legem dedit, ut Monachi militarent.* Adversus Arianos decertans Magnus Athanasius, in A. 376. subsidium adsciros Monachos cœperat non sine fructu in Episcopos evehere: Hinc capitale totius factionia in ipsos odium prodiit, atque ita impius Valens cogere tandem cœpit ad armatam militiam & Apostasiam. Didicerat ab Imperato- Cap. 32. re Juliano, quem esdem in Monachos violentia fuisse usum scribit in Lausiaca Historia Palladius Episcopus Helenopolitanua. Etiam ab Hæresiarchis Joviniano ac Vigilantio fuisse improbatam vitam Monasticam, ejusque professores suasos ac invitatos ad Apostasiam, testantur Sanctus Hieronymua ac Sanctus Augustinus. Hic id ipsum testatur de Donatistis. Et de vigilantibus in Catholicorum perversionem Nestorianis scribit Leontius Byzantinus: *Nestoriani postquam captum tenent, & in quibus volunt obedientem habent, si Monachus sit, hortantur ad legendos libros Gentilium, si tamen idoneus ad eos legendos videatur. Et postquam simplicitatem ordinis Monastici multùm irriserunt, quod nihili sit jejunium, vel vigilia, vel secessus, siquidem virtuti Practicæ, id est, in actione positæ obtrectant, & neque nomen ejus pati possunt æquo animo, ad mutandum habitum hortantur, quod sit adstudium virtutis politicæ, id est, quæ in civitate versetur, impedimentum. Promittunt se eum in Clericorum Ordinem cooptaturos, aut alio modo auxiliaturos, modo fiat particeps impietatis eorum.* Qui tamen error videtur toti Lib. 8. cap. 4. factioni non fuisse communis. Etenim sparsi per Orientem Nestoriani etiam hodie habent plurimos Monachos, & non nisi ex ipsis creant sibi Episcopos. Et ipse Nestorius ex Sancti Euprepii apud Antiochiam Monasterio factus fuit Constantinopolitanus Episcopus, nec legitur quidquam adversus Monasticam professionem deliquisse. Etiam quæ Acephali & alii Entychianistæ in Syriæ Monasteria & Monachos patrasse monstrantur in Synodo Constantinopolitana sub Patriarcha Menna, egerunt in solos Orthodoxos: non ex professionia, sed ex odio constantiæ ipsorum in Evangelica veritate. Nam & istorum plures erant Monachi, & illorum Antesignanus Eutyches fuerat apud Regiam civitatem Archimandrita. Pessimi Monachorum hostes fuerunt Iconoclastæ: præsertim Imperatores Constanrinus Caballinus, Leo Armenius, Michael Balbus, & super omnes ejua filius Theophilus. Quomodo cunctos ad Apostasiam & publicas nuptiss coegerint, & ipsorum Monasteria variè profanaverint, dictum est ad septimam Synodum, & pluribus suo tempore dicendum. Et ex istis fontibus Joannes Wicleffua hausit hosce insanos, & per Constantiensem Synodum optimo jure damnatos articulos: *Peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt viri diabolici. Ingredientes Religionem aut aliquem Ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad servandum Divina præcepta, & per consequens ad perveniendum in Regnum Cælorum, nisi apostataverint ab iisdem. Augustinus, Benedictus, Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc, quod habuerunt possessiones & instituerunt & intrarunt Religiones. Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt à Diabolo.* Et ab hia Magistris sua in Monachos odia didicerunt etiam Martinus Lutherus & Joannes Calvinus. Odiorum causas suo loco exponam.

Sacrilega Monachorum Apostasia semper habuit suos etiam in Catholica Ecclesia defensores. Etenim in hoc Apostoli loco: *Si quis turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, & ita oportet fieri, quod vult faciat, non peccat si nubat.* Hoc, inquam, in loco memoratas ab Apostolo Virgines quidam censuerunt ex dudum servata continentiæ professione fuisse superadultas, & ipsis ad evitanda gentilium opprobria permitti nuptias. Et quin plures seduxerit ista scabiosa prædicatio, non est dubitandum. Et hinc in Canonicis scripturis solam litteram non posse attendi respondet in Apostolicorum Hæresi Sanctus Epiphanius, & prosequitur: *Sed & traditione quoque opus est. Neque enim ex scripturis peti possunt omnia. Idcirco alia scripto, traditione Sancti Apostoli alia reliquerunt. Jam verò illud ab Apostolis Sancta Dei Ecclesia traditum accepit, post decretam* Hær. 61. *Virginitatem ad nuptias se conferre, scelere implica-* cap. 567. *tum videri.* Nec solo verbo, sed & scripto traditum ostendit ex prima ad Timotheum Epistola: *Adolescentiores viduas devita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Per fidem hic intelligi vidualia castitatis professionem adfirmat Epiphanius, ac pergit: *Quod si vel ea mulier, quæ mundum periclitata est, vidua facta, pro eo quòd Deo consecrata fuerit, si postea nupserit, judicium habet, quod primam fidem irritam fecit, quæ antequam mundum experiretur, semetipsum Deo dicaverit virgo, nonne multo magis lascivivit in Christo, majoremque fidem irritam fecerit, ac judicium ideo sustinebit, eo quòd suum illud secundum Deum Propositum relaxavit?* Et nescio quos Catholicos, qui lapsum cum sacra Virgine Monachum ad ineundas nuptias, atque ita purgandum crimen hortabantur, acribus ad Episcopum Januarium litteris notat & expugnat laudatus in Massiliensis Gennadii Catalogo Bacharius. Et pro Apostatantibus à communi intra nuper à Sancto Augustino institutum Claustrum vita Clericis plures Afrorum Catholici apud suos Episcopos intercesserunt: *Quid mali fecit? Non potest tecum*

tolera-

tolerare istam vitam. Extra Episcopatum vult manere, & de proprio vivere. Ideò non debet perdere Clericatum. Et quidem etiam Episcopi videntur omnino suffragati. Hinc enim istos Apostatas castigare dudum ausus non fuit Augustinus, permisit suæ ipsorum conscientiæ, & non nisi post multam deliberationem processit ad hocce Edictum: *Interpellet contra me mille Concilia, naviget contra me quo voluerit, sit certè ubi potuerit, adjuvabit me Deus, at ubi ego Episcopus sum, illic Clericus esse non possit.* Omnes istiusmodi Apostatas sanxit irreparabiliter degradandos. Etiam Apostatas ejus Monachos quidam Episcopi non dumtaxat foverunt, sed etiam evexerunt in Clerum, ita ut omnem Africam passim perambularet hæc parœmia: *Malus Choraula est bonus Symphoniacus, ita malus Monachus est bonus Clericus.* Nec solus id fecit hic aut iste Episcopus, sed etiam Carthaginensis Aurelius, Primas totius Africanæ Diœcesios. Hinc acresad hunc litteras Augustinus scripsit, & à plena suæ gentis Synodo impetravit Canonem, quem laudat in litteris ad Quintianum Presbyterum: *Recenti Concilio statutum est, ut de aliquo Monasterio qui recesserint vel projecti fuerint, non fiant alibi Clerici, aut Præpositi Monasteriorum.* Est tertius decimusquintæ Carthaginensis Synodi Canon: *Si quis de alterius Monasterio repertum vel ad clericatum promovere voluerit, vel in suo Monasterio Majorem Monasterii constituere, Episcopus qui hoc fecerit, à cæterorum communione sejunctus suæ tantùm plebis communione contentus sit. Et ille neque clericus, neque Præpositus perseveret.* Et quod Canon malum non plenè sanaverit, lucet ex litteris Magni Gregorii ad Dominicum Carthaginensem Archiepiscopum: *Queritur Cumquodeus Abbat, quia si quando Monachos, quibus præesse dignoscitur, sub regulari voluerit disciplina restringere, Monasterium temerè deserant, & licitè quocumque voluerint vagantes existant.* Damnat ac auferri mandat pessimum abusum, atque prosequitur: *Quia verò à quibusdam Episcopis excedentes Monachos perhibet defensari, Fraternitas vestra in hoc studeat esse sollicita, & eos à tali defensione, sua omnibus modis interminatione compescat.* Etiam in Ægypto grassatum abusum demonstrat Canonica Sancti Cyrilli Alexandrini Patriarchæ ad Lybiæ ac Pentapolis Antistites Epistola: *Aliqui ex Monasteriis ut immodesti & insolentes ejecti ordinationes subeunt, & facti clerici in ipsa Monasteria ingrediuntur, ex quibus ejecti sunt, & volunt oblationem facere, sea sacra celebrare, & ea omnia agere quæ mos est Clericis, ut etiam aliqui eorum, qui ipsos norunt, syntaxes devitent, & communicare in animum non inducant illis ministrantibus.* Per ejectos omninò intelligit etiam Apostatas. Nam ambos in laudata ad Quintianum Epistola æquiparat etiam Sanctus Augustinus. Ad graves Abbatum querimonias scripsit ista Cyrillus: Sanxit nullum deinceps ejectum aut Apostatam clero admovendum. Et hæc sunt prima exordia istius irregularitatis, qua adstringi Monachos Apostatas notant secundæ Arelatensis Synodi Canon vigesimus quintus, ac in litteris ad Arebiepiscopum Lugdunensem, nec non in litteris ad Lingonensem Episcopum Innocentius tertius. Quod

Ep. 135.

Lib. 6. Ep. 13.

notent Monasteriorum Præfecti, qui reductos Apostatas post peractam pœnitentiam permittunt statim ministrare in accepto ordine, aut etiam ad altiorem promoveri. In scripta item ad Joannem Prætorio Præfectum lege habet Imperator Justinianus: *Quoniam & quandam constitutionem invenimus de Monachis differentem, & volentem ipsos non relinquere propria Monasteria, neque turbare civitates, quam & ad quoddam sancitam tempus quidam suspicatur, oportere existimavimus, occasionem indè accipientes, perfectiorem & in omne tempus etiam hoc reformare, ita ut nemini deinceps Reverendissimorum Monachorum licentia sit tale quid agere, & relinquere quidem Monachicum habitum, circumcingere autem qualemcumque militiam, aut cingulum aut dignitatem, aut eorum qui in judiciis versantur sequi vitam, & Dei servitio humanas occupationes præferre aut cognoscere.* Quartum, qui omnem Apostatandi licentiam Monachis circumscripsit, Chalcedonensem Canonem quidam garriebant fuisse dumtaxat ex rationibus temporalem, ideoque jam pridem extinctum. Apostatandi fræna laxabant. Credebant excessum istum nec naturæ, nec Evangelii repugnare legibus, sed solis humanis. Eos damnat Justinianus, sanciens Canonem esse omninò Divinum ac perpetuum, & quosvis omni tempore Apostatas ad sua Monasteria revocandos & compellendos. Apostatarum defensores notat ac damnat etiam sexta Toletana Synodus, & adjungit decima tertia: *Placuit ut nullus alienum Presbyterum, Abbatem, Ministrum, Subdiaconum, Clericum, seu etiam Monachum fugientem, vagumque suscipiat, non fugæ latibulum præbeat, non fugam suadeat, non apud se habito vel retento humanitatem impendat, nec occasiones, quibus quasi se nesciente alibi lateat, turpi oppositione confingat. Nam horum omnium casibus non solum turpatur honestas, sed frequenti dolorum acerbitate confunditur fraternitas.* Agit præsertim in Episcopos, qui ad instaurandum deficientis sibi Cleri numerum videntur devia Apostatis consilia & auxilia ministrasse.

Lib. 1. cod. tit. 3. c. 53.

Cap. 6

Cap. 11.

Sub Sancti Leonis noni Pontificatu nescio quis in Italia Episcopus Maurus docuit errorem, quem in scripto ad Gislenum Auximanum Episcopum opusculo exponit Sanctus Petrus Damiani: *Cogor adversum te, venerabilis Episcope Maure, scribere. Nempe ante hoc fermè biennium, dum in angusto cellulæ meæ angulo latitarem, sinistrum quid & mœrore plenum ad me fama discurrente perlatum est. Videlicet quod nonnulli perditi homines post Sathanam conversi, Monachicum habitum sacrilegia temeritate desererent, & per execrabilem Apostasiam ad sæcularem militiam denuò repedarent. Qui nimirum in tam profundi criminis barathrum lapsi, tuis ad audendum exhortationibus incitari, tua ad persistendum dicebantur auctoritate fulciri. Ferebaris enim dicere, quia nisi quis regulariter protractus, per longa temporum spatia, sicut Monastica præcipit Regula, sit probatus, si alter aut propter ægritudinem, aut quolibet alio modo ad Monachicum pervenerit Ordinem, liberam redeundi ad sæculum habeat facultatem. Super cujus rei Capitulo tunc temporis brevem tibi Epistolam misi.*

Cap. 16.

misisse me memini. Ut ab hac pestifera doctrina cessares, debita humilitate suggessi. Nuper autem apud Auximum constitutus, à pluribus didici, quia in tua adhuc nihilominus intentione obstinatissimè perseveras, & contra divinæ legis auctoritatem, contra Ecclesiasticæ consuetudinis normam, eadem dogmatizare non cessas. Eodem de errore suspectus fuerat Guido Numanus Episcopus, verum de illo pergit laudatus Petrus Damiani: *Dominum Guidonem Numanum Episcopum in Romano Concilio reperi, & quia ille incitamenta præbere huic vitio dicebatur, fateor peccatum meum, durè in illum succensere præsumpsi. Ille nimirum vir dignæ humilitatis & patientiæ, & non solum sacris eloquiis, sed etiam liberalium artium studiis eruditus, insugillantem quidem me patienter tulit, objecti verò criminis culpam negando, detestando, Dei testimonium implorando, disertissimè propulsavit.* Plures tamen per Italiam Episcopi videntur errori favisse. Et Maurus Episcopus non fuit ejus Auctor. Auctor erat occultus, latens uti aspis in foramine.

Quod Monastica professio sit quasi secundum baptisma, ideoque omnes non solum culpas, sed & his in futura vita debitas pœnas remittat, seu pro ipsis satisfaciat, est certa ac perpetua Ecclesiæ doctrina. Etenim de Sancto Antonio scribit in ejus vita Magnus Athanasius: *Cibum capturus Antonius, cum surrexisset quondam ad preces horam circiter nonam, mente se raptum sensit. Quodque suspiciendum, stans vidit seipsum tanquam extra sese, atque à quibusdam velut in aerem deduci, ibidemque tetros nonnullos & terribiles consistere, transitum ejus ut impedirent, reluctantibus verò ejusdem ducibus, expostulare illi, quasi obnoxius ipsis esset. Cumque rationes à nativitatis exordio deposcerent conserrentque, iidem Antonii duces prohibuere, ac dixere culpam à natali die omnem delevisse Dominum, licere autem illis à Monachatus tempore, & à quo se Deo consecrasset, primordium exigendi capere.* Non Athanasius, sed Sancti Angeli Dæmonibus respondent Antonii rationes à suscepti Monachatus exordio inchoandas: quod nempe omnes priores lapsus ista professio plenissimè diluisset. Et in novella ad Epiphanium Constantinopolitanum Patriarcham lege scribit Justinianus Imperator: *Conversationis Monachalis vita sic est honesta, sic commendare novit Deo ad hoc venientem*
Leg. 5. cap. 1. *hominem, ut omnem quidem humanam ejus maculam detergat, purum autem declaret, ac rationabili naturæ decentem, & plurima secundùm mentem operantem, & humanis cogitationibus celsiorem.* Scribit ex communi Orientalis Ecclesiæ sententia: Novellas enim de sacris rebus leges fuisse illi ab assidentibus doctissimis Episcopis dictatas, testatur Procopius Cæsareensis. Monasticæ professioni ad omnia remittenda peccata inesse baptismatis virtutem constanter docet etiam Theodorus Balsamon in Commentario duodecimi Neocæsareensis, & in Commentario Canonis quadragesimi octavi Carthaginensis.

Ejusdem sententiæ semper fuit Latina Ecclesia. Etenim ad nobilem viduam Paulam super Blesillæ filiæ obitu hanc consolationem scripsit Sanctus Hieronymus: *Nunc verò cum propitio Chri-*
Ep. 28. *sto ante quatuor ferè menses secundo so quodammodo Propositi Baptismo laverit, & ita deinceps vixerit, ut calcato mundo semper Monasterium cogitaverit, non vereris ne tibi Salvator dicat, Irasceris Paula, quia filia tua facta est filia mea?* Et antiqua apud Hibernos creandi Monachi forma habet: *In Monachorum Ordinationibus Abbas debet Missam agere, & tres orationes complere super caput eorum. Et quatuor dies Monachus velat caput cuculla sua. Et septima die Abbas tollat velamen. Sicut in baptismo Presbyter septimo die velamen infantium abstollit, ita & Abbas debet Monacho, cui secundum baptisma est juxta judicium Patrum, & omnia peccata dimittuntur, sicut in baptismo.* Et in laudato ad Gislerium Auximanum Episcopum libello Sanctus Petrus Damiani: *In dictis Patrum invenitur Monasticæ vitæ Propositum esse secundum baptisma.* Et in litteris ad Gaufredum Carnutensem Episcopum scribit Goffredus Abbas Lib. 2.
Vindocinensis: *Carissime Pater & Domine, per* Ep. 30.
primæ regenerationis, & per Monasticæ Religionis Sacramentum, veterem exuisse hominem, & novum induisse me profiteor. In scripta ad Pontium Cluniacensem Abbatem Epistola Monasticam vestem Lib. 4.
titulat *secundæ regenerationis habitum. Secundæ* Ep. 2.
regenerationis stolam in litteris ad Hamelium Ab- Epist. 12.
batem Sancti Albini. Et in litteris ad Odonem majoris Monasterii Abbatem: *In regeneratione* Epist. 21.
prima Diabolo, in secunda Diabolo simul & sæculo renuntiamus. Monasticam professionem vult Christianæ in baptismo professionis esse complementum. Et hinc primis Ecclesiæ sæculis servidi Christianæ perfectionis dilectores utrumque baptisma suscipiebant simul: simul & Christianum profitebantur & Monachum. Et Edgari Anglorum Regis sacræ leges habent ad titulum de modo imponendæ pœnitentiæ: *Si quis multimodis peccatis seipsum valde labefactaverit, & hæc demum relinquere, & sollicitè corrigere voluerit, declinet ocyus ad Monasterium, ibidemque Deo semper & hominibus, prout docebitur, inserviat, vel à patria discedat longè, & pœniteat semper, donec vixerit, succurratque saltem hic in terra animæ suæ profundissima emendatione, quam invenire possit, ut docebitur.* Affirmat Monasticam professionem perpetuis profundissimæ pœnitentiæ laboribus æquivalere. Quod ipsum Hastulpho, qui propriam uxorem occiderat, scripsit & suasit per litteras, in Sancti Ivonis Decreto exstantes, Stephanus quintus. Quæ omnia tradunt etiam Sanctus Bernardus, aliique gravissimi Scriptores.

Græcorum Euchologion ad titulum, *Oratio super Pœnitentes*, habet & hanc formulam: *Filia Monialis, si eu tota anima divino & Angelico magno habitu Monasticæ vitæ, nuntio mundo remisso, te adjungis, & purè confessa propria tua peccata in teipsam insultando enuntias, præsentem indulgentiam suscipe. Etsi interieris quidem, viaticum salutis eu Christi gratia tibi aderit, sin autem convalueris, pœnitentiæ tibi pignus erit, ut non retro avertaris velut canis ad proprium vomitum, sed extendaris ad ea quæ ante te sunt, & in virtute à Deo accepta bonorum æternorum fruitionem tibi precatura proficias, precibus Deiparæ & omnium Sanctorum.* Ad quam commentatur Joannes Goar:

Legitur hæc oratio, qua mulier prioris vitæ pœnitens, exhomologesi facta, magno habitu suscepto, id est, emissa professione pœnalis vitæ stabilitatem in Monasterio vovet, ex quo non ex Patrum solùm doctrina, sed ex Pontificia liberalitate plenam delictorum indulgentiam consequitur. Eandem doctrinam insigniter illustrat Theodorus Balsamon. Etenim ad quadragesimum octavum, qui ex morbi impetu amentes Catechumenos, dummodò tamen petierint, mandat baptizari, Carthaginensem Canonem commentatur: *Cùm hæc ita se habeant, ne dixeris quod quoniam præsens Canon statuit illos baptizandos, qui bonam voluntatem ostenderint ante morbum vel in ipso morbo, illi quoque necessario tonsuram assequantur, qui tempore mortis & ante extremum spiritum, ut tonderentur voluntatem ostenderint. Hi enim extremum Angelici habitus viaticum indistinctè assequentur, si ejus quod fit sensum habeant. Orthodoxis enim, & qui futurum Dei judicium sperent, pœnitentia cohabitat, & quilibet proposito Christianus desiderat, ut per tonsuram ei sua peccata remittantur.* Et post quædam: *Dico audacter, quod qui propter inenarrabilem Dei misericordiam divino & Angelico habitu digni sunt habiti, ii ab omni peccato & omni macula, quæ ante tonsuram illis inusta est, liberantur, eo quod Divini Baptismi vires hæc habeat perfectio. De iis autem, quæ posteà committunt, rectè & apud Deum, & apud homines possint examinari: Sicut & qui post baptismum peccaat. Pro iis autem qui non per divinum & Angelicum habitum perfecti sunt, sed parvo tantum habitu induti, Dei vel solam clementiam imploro.* Duodecimus Neocæsareensis Canon sanxit Clinicos esse irregulares, & adjunxit causam: *Fides enim ejus non ex instituto, sed ex necessitate.* Et ad hunc Theodorus Balsamon etiam commentatur: *Nota ex hoc præsenti Canone, quod sicut in baptismate, ita etiam in tonsura, qui in extremo spiritu tonsus est, in aliquo quidem ut Monachus reputabitur, in aliquo autem tanquam Monachus non admittetur. Eo quod tonsura secundus baptismus existimatur. Si enim supervixerit qui sic tonsus est, & tonsura dignam pœnitentiam & servitutem acceperit, non reputabitur tanquam qui sponte tonsus non est. Si autem eùm primum tonsus fuerit, commune mortis poculum hauserit, apud Deum quidem certè, ut ego existimo, ut qui in sanitate Monachus factus est, recipietur. Sancti enim quæ casu etiam, vel ex aliqua circumstantia dantur, tonsuras amplectuntur, & veluti voce divina incitati dicunt: Ubi te invenero, illic te judicabo. Apud homines autem non videbitur esse tonsus. Quare si ei aliquid relictum esset, sub hac conditione, Si tonsus esset, & eum in vita esset, tonsus non est, sed in extremo spiritu vitam Monasticam elegit, & sic mortuus est, non accipiet ejus hæres, quæ ei relicta sunt, tamquam impleta fuerit conditio, sed condemnabitur: Utpotè quod defunctus non tonsus fuisse visus sit, & ideò conditio nullas vires habuerit.*

Duo hic sunt notanda. Primò, quod Monastica vestis tituletur divinus atque Angelicus habitus. Secundò, quod distinguatur habitus magnus & parvus. Græci suos Monachos hodierno Latinorum more non distinguunt per varias Regulas, Ordines, aut vestes, sed omnes antiquo more sunt ejusdem vestis atque Ordinis: Eos distinguunt in Novitios, Professos, atque Perfectos. Novitii dumtaxat parvum, omnes Professi habent magnum habitum seu Angelicum. Unde ipsorum Euchologion habet hosce titulos: *Officium parvi habitus, Officium magni & Angelici habitus.* Angelicus habitus est etiam quoad titulum antiquissimus. Etenim de Abbate quodam scribit in Ecclesiastica Historia Ruffinus Presbyter: *Multorum erat Monasteriorum Pater, qui habitu ipse videbatur honoris Angelici.* Et de Or Abbate habet in Lausiaca Historia Palladius Episcopus Helenopolitanus: *In monte Nitriæ fuit vir admirabilis, Abbas Or nomine, habens Monasteria mille fratrum, habitu Angelico præditus.* Et in Sancti Sophronii Patriarchæ Hierosolymitani spirituali prato senex quidam Monachus juniorem, quod cauponam ingressus daret populo scandalum, increpat in hæc verba: *An nescis, Domine Frater, quod habitum Angelicum feras?* Tituli radicem discere possis ex laudato Palladii loco: *Licebat videre multitudinem eorum, qui cum Or erant, Monachorum in Ecclesia, tanquam Angelorum Choros Deum laudantium.* Monasticam professionem Patres frequenter titulant vitam Angelicam: quod nempe Monachi vivere debeant uti terrestres Angeli. Hinc & vestis ipsorum dicitur Angelicus habitus. Alii desumunt originem ex Sancti Pachomii vita: *Angelica visione Monachalem habitum cernere dignus fuit.* Vestis formam & modum didicit ab apparente ac demonstrante Angelo, ideoque illa meruit Angelica titulari. Utramque rationem probat in tractatu de pœnitentia Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis, addens atque ostendens rectè etiam pœnitentiæ, quæ tamen in Angelis non reperitur, habitum appellari.

Lib. 11. c. 11.

Cap. 9.

Cap. 194.

Quando magni & parvi habitus distinctio cœperit apud Græcos, non possum affirmare. Esse tamen antiquam lucet ex relato per Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium testamento Venerabilis Theodori, in Studiano apud Constantinopolim Monasterio Archimandritæ. Ejus in exordio adversus tunc adhuc grassantia Iconoclasticæ hæresios in Monasticam professionem odia Theodorus profitetur ipsam, præsertim si juxta Magni Basilii regulas formetur, esse Sanctam atque angelicam, & post varia quarundam reformationum capita adjungit: *Non dabis parvum habitum, quem vocant, postea veluti magnum. Unus est enim habitus, sicut & Baptisma. Quemadmodum in more fuit Sanctorum Patrum.* Apud primævos Monachos omnino fuit Novitiatus ac probationis tempus, & quidem extra Conventum in distinctis domibus, attamen in plena veste Monastica. Quis in distincta veste Novitiatum introduxerit, Novitiorum vestem jusserit inter Laicam & Monasticam esse mediam, atque ita parvi & magni habitus discretionem invexerit, jam dixi esse incompertum. Laudatus tamen testamenti articulus probat esse antiquam. Interim parvum proscribi, & cunctis fratribus juxta antiquam Patrum disciplinam esse unicum ac pariformem habitum, ac in ipso probari Novitios sanxit. Et quædam Mona-

fletia videntur obtemperasse, & hinc postmodum subjacuisse abusibus; quin & Novitiatum omnem atque probationem intermisisse. Hinc enim Constantinopolitanæ, quam in Sanctorum Apostolorum Basilica celebravit Patriarcha Photius, Synodi quintus Canon hanc intermissionem graviter improbat, ac pergit: *Nemo Monastico habitu dignus putetur, priusquam triennii tempus ad experientiam eis relictam eos esse probatos, & tali vita dignos ostenderit*. Sancit duo. Primò, ut cuncti Novitii cogantur ad triennii probationem. Secundò, ut ante illam expletam nemo donetur Monastico habitu, utique Angelico, seu magno. Lucidè videtur sancire adversus Theodori testamentum, & natos ex ipso abusus. Et non plenè hoc extinxit. Etenim quod quædam Monasteria suos Novitios in Angelico habitu probarent adhuc suo tempore, & ipsos etiam ad sæculum redire permitterent, testatur in adducti Canonis Commentatio Theodorus Balsamon. Refert varias de hoc more sententias: ipse illum omninò improbat & damnat. Et in his, quæ ad Canonica Nicolai Chrysobergi Patriarchæ Constantinopolitani Responsa scripsit, scholiis addit: *Mihi videtur non posse quispiam, qui sanctas vestes ullo modo indutus est, eas abjicere, & in ludibrio habere. Nec enim debet cum vestibus Monasticis probari, sed cum habitu Laica*. Nempè parvus Novitiorum habitus erat adhuc Laicus. Angelicum, ut ab abjectionis ludibrio securus sit, censet solis professis esse credendum. Et hinc plura Græcorum Monasteria Theodori Studitæ testamento non obtemperarunt, in ipsis parvus Novitiorum habitus semper mansit, ac permanet usque in hodiernum diem. Et videtur Theodorus pro solo suo Studii Monasterio fuisse testatus. Erat magnæ auctoritatis Monasterium. Hinc ejus istum morem videntur quædam alia liberè assumpsisse. Quomodo distinguatur à Magno seu Angelico parvus habitus non spectat ad præsentem materiam. Interim discrimen istud est longè amplius, quam apud nos Latinos, quorum etiam quidam Monachi Novitios & Professos habitu discernunt. Rectè item Theodorus Balsamon affirmat non parvum, sed magnum dumtaxat seu Angelicum habitum esse secundum Baptisma, & gaudere privilegio omnium peccatorum remittendorum. Affirmat hoc privilegium non Monastico ingressui, sed inesse solemni professioni. Affirmat inesse etiam isti professioni, quæ fit in lecto mortis.

Et hæc doctrina peperit pietatem, ex qua Græcorum etiam Principes frequenter in mortis lecto assumpserunt Angelicum habitum, & in alicujus Abbatis aut Episcopi manu solemnem professionem emiserunt. Etenim de Imperatore Michaele Paphlagone scribit in Compendiaria Chronologia Joel: *Michael continuo morbo confectus, propriaque salute desperata, à Monacho Cosma Zinzilucio, qui illi semper aderat, agendaque demandabat, detondetur, pœnitensque exacta delictorum confessione occumbit*. Et de Imperatore Isaacio Comneno: *Imperator, cùm ivisset venatum, igne fulmineo percussus, equoque dejectus, spumans humi circumvolutabatur. Itaque cum consilii pœnituit, nec morbo remittente, sed intimè miseraque vexante, sceptro & rerum moderamine deposita, ad Studii Monasterium se confert, Monasticam vitam amplexus*. Quod ipsum scribunt Michael Glycas, & Joannes Scylitza. Et de Imperatore Manuele Comneno, jam desperato à Medicis, scribit Nicetas Choniates: *Admota ad arteriam manu, & pulsu pertentata, cum alto suspirio femur percussit, & Monasticum habitum postulavit. Quo dicto cùm tumultus esset ortus, & spiritualem vestem nigro panno, omnis ornatus expertem, ministri nescio ubi nacti, mollibus & Regiis vestibus detractis, & aspera illo divinæ vitæ indumenta illi inducto, in spiritualem eum convertunt militem, & galea thoraceque insigniore ornatum in cælestis Imperatoris catalogum referunt. Ea lacerna, quippe brevior, crura heroici illus corporis non tegebat: Ut nemo, qui cernebat, à lachrymis temperaret, humanæ imbecillitatis cogitatione, & vilitate corporis in morte, quo animus tanquam testæ inclusus coalescit. Sic igitur & vita & Imperio cedit*. L. 7. c. 7.
Manuel revera fuerat magnus Imperator. Quod Cap. 48.
ipsum de Joanne Duca, qui post captam à Flandris Constantinopolim secundus imperavit, scribit Georgius Acropolita. Et addit de ejus filio ac successore Theodoro: *Theodorum Imperatorem* Cap. 74.
morbus gravis invasit. Longo itaque tempore noxa confectatus, & corpus omne exsiccatus, prope finem in animo suo dedit pœnitentiæ locum, & Monasticum habitum induens confessionem peccatorum generoso animo ac magnifico dignam absolvit. Quippe Evangelicam æmulatus meretricem, Mitilenensem Archiepiscopum pro delictorum confessione accersent ante illius pedes in solum obvolutus, lachrymarum indesinenter fluentium rivis terram, in qua jacebat, conspersit, adeò ut ex illis lutum concinnatum sit. Sic qui illa conspexerant, nobis planè affirmarunt. Et sæpè illud, Deserui te Christe, inter confessionis verba immiscens inclamabat. Ita mortem obiit. Quod ipsum scribit Nicephorus Gregoras. Cum tantæ animi contritione fiebat ista Monastica extremæ pœnitentiæ professio. Quam frequens apud Græcos fuerit, docet hic Sancti Nicephori Confessoris Canon: *Si quis infirmus sit, & Sanctum Baptisma, Sanctumque habitum requirat, dari ei sine mora oportet, nec* Cap. 7.
gratia est deneganda. Ubi rursum vides Sanctum habitum Baptismo comparari. Adeò frequens apud Græcos fuit ista pietas, ut moribundis etiam non petentibus amici ipsum impenderent, & ratam & validam affirmet Theodorus Balsamon.

Etiam apud Latinos fuit olim frequentissima. Etenim de Comite Ageluino scribit in Anglorum Regum gestis Simeon Dunelmensis: *Comes Ageluinus ab Aldredo Vigornensi Episcopo Monachizatus decessit*. Et Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis: *Rogerus de Belem, illustris Comes Salopiæ, obiit. Qui cùm decubaret, ad succurendum animæ suæ Monachus factus est, Adela Comitissa consentiente. Miserat namque Reginaldum Salopiæ Priorem Clunacum pro tunica Sancti Hugonis Abbatis tudenda*. Et ad Philippum primum Franciæ Regem, Monachizari in extremo An. 1046. An. 1073.

mo vitæ periculo postulantem, rescripsit laudatus
Abbas Hugo: *O magne amice, recordamini quia
me aliquando interrogastis, An aliquis unquam de
Regibus factus fuerit Monachus? Respondi, Etiam:
sed etsi de nullo alio certi essemus, solius Sancti
Guntramni Francorum Regis exemplum sufficeret,
qui relictis sæculi pompis factus est Monachus, imitans
illum, qui cùm dives esset, pauper pro nobis
factus est, ut sua nos paupertate ditaret.* Criminosum
Regem multis hortatur ad imitandum. Nec
sine fructu. Etenim scribit Guilielmus Malmes-
Fol. 159. beriensis: *Philippo nulla mora insanæ temulentiæ
satietatem fecit, nisi quod in extremo vitæ tactus
morbo Monachorum apud Floriacum accepit habitum.
Pulchrius & fortunatius illa, quod ætate & sanitate
integra, nec specie fugata, apud fontem Euraldi
sanctimonialium appetit velum. Nec multò post
præsenti vitæ valefecit. Deo forsan providente non
posse delicatæ mulieris corpus religionis laboribus inservire.*
Ea fuit Bertrada Andegavensis Comitis
uxor, propter cujus raptum & sceleratas nuptias
Philippus in Papali excommunicatione dudum
sorduerat, & quæ post ejus pœnitentiam ac mortem
facta etiam fuerat Monialis. Et in Sigeberti
Gemblacensis supplemento scribit Robertus Abbas
An. 1160. Montensis: *Robertus de Novoburgo, Dapifer & Justitiarius
totius Normandiæ, adversa valetudine tactus,
gibbum Cameli deposuit, videlicet innumeras divitias
Ecclesiis, & Monasteriis, & pauperibus dividens,
& ad ultimum in Monasterio Becci habitum
Monachi sumens, per unum mensem ibi
fructuosam pœnitentiam egit, & hominem exuit.*
Quod item Imperator Fredericus secundus,
post omnia sua facinora ad vitæ finem deductus,
Cisterciensem habitum cum magna pœnitentia
susceperit, & admodum piè defunctus
sit, testatur Matthæus Parisiensis. Addit de
Hugone Nunant, Conventrensi Episcopo,
Monachorum capitali hoste: *Hugo de Nunant
Ao. 1259. Conventrensis Episcopus, Romam tendens, in Normannia
cœpit graviter infirmari. Cumque ingravescente
ægritudine, mortem sibi vicinam cognovisset,
fecit accersiri viros Religiosos totius Normandiæ, quos
habere poterat, Abbates & Priores. Et audientibus
cunctis, voce clamosa confessus est purè, & maxima
cordis contritione, ac lachrymarum jugiter effusione,
omnia peccata, scelera, & enormitates
omnes, quæ suæ memoriæ occurrebant. Tanta autem
contritus erat & commotus pœnitentia, quod
omnes adstantes & se intuentes ad lachrymas & singultus
commovit. Denique flens & ejulans, manibusque
consertis, Prælatos omnes in virtute Dei adjurabat,
quatenùs sibi pœnitenti super tot & tantis
flagitiorum excessibus pœnam infligerent & satisfactionem
condignam. Audientes autem viri Religiosi, qui
lecto adstabant, in Episcopo vitam adeò flagitiosam,
simul & admirabilem cordis contritionem, ad invicem
sese contuentes, obstupuerunt universi, nescientes
quid darent consilii, & quid tam subito responderent:
An. 1198 Quod cernens Episcopus dixit eis: Scio, scio,
quod tantis enormitatibus auditis hæsitatis inter vos,
quid mihi pro pœnitentia infligatis. Sed obsecro vos
in nomine JESU Christi Domini nostri, quatenùs
in loco pœnitentiæ & remissionem peccatorum meorum
injungatis mihi, ut secundùm voluntatem Dei sim in
pœnis Purgatorii usque in diem judicii: ut nunc per
misericordiam Redemptoris nostri, qui semper misericordiam
exaltat super judicium, salvus fiam.
Placuit hoc consilium universis, salva semper sibi
Clementia Divina, quæ omnes salvari desiderat, &
neminem vult perire. Tunc Episcopus, audientibus
cunctis, cum ingenti mærore recognovit, qualiter
expulsis Monachis Conventrensibus ad cumulum omnium
malorum in loco eorum irreligiosos Clericos introduxit.
Ad cujus flagitii satisfactionem aliud genus
correctionis non invenit, nisi ut in eorum habitu vitam
finiret, in quos Diabolico spiritu exagitatus,
dum potuit, persecutionem excitavit, mendicare
coegit, quantum in se erat, odio mortali affinis.
Sicque cum magno ejulatu Abbatem Becci, qui inter
cæteros aderat, deprecans adjuravit, quatenùs intuitu
charitatis, ad Diaboli confusionem, habitum
sibi concederet Monachalem, ut illos haberet Patronos
in sæculo futuro, quos persecutus fuerat in hoc
mundo. Quod cùm impletum fuisset, omnia quæ
possidebat in auro & argento, in gemmis & vasis
pretiosis, domibus Religiosis & pauperibus erogavit.
Et sic in spe bona omnium assistentium, & jugi lachrymarum
effusione, sine inspeciato quievit.* Extant
istiusmodi plura extremæ pœnitentiæ exempla.

Et hanc pietatem Maurus Episcopus nulla ratione
damnavit. Dumtaxat censuit istiusmodi
professiones non esse validas, ideoque ab ipsarum
post acceptam sanitatem pertæsis posse deseri sine
peccato aut apostasia. Et credidit sibi non deesse
fundamenta. Palmare ejus fundamentum Sanctus
Petrus Damiani exponit hisce verbis: *Quia
nisi quis regulariter protractus & per annale spatium
sit probatus, etiamsi conversus sit per ægritudinem,
absolutam relabendi ad sæculum habet libertatem.*
Verba alludunt ad Sancti Benedicti Regulam, quæ
Novitium per duodecim menses probari mandat,
ac interim ei Regulam tertio prælegi, & pergit:
Si habita secum deliberatione, promiserit se omnia Cap. 58.
*custodire, & cuncta sibi imperata servare, tunc
suscipietur in congregatione, sciens se jam sub lege
Regulæ constitutum. Quod ei ex illa die non liceat
egredi de Monasterio, nec collum excutere de sub jugo
Regulæ, quam sub tam morosa deliberatione licuit
aut excusare aut suscipere.* Usque ad factam hujusmodi
professionem permittit Novitiis liberum ad
sæculi vota regressum. Et omnem hanc probationem,
præsertim ejus annale tempus, Maurus
Episcopus credidit præscribi ut substantialia,
ideoque sine ipsis factam in mortis
lecto professionem esse nullius valoris. Est
antiquus error, olim natus ex perperam intellecto
Rescripto magni Leonis ad Rusticum Archiepiscopum
Narbonensem: *In adolescentia constitu-* Epist 92.
tus, si urgente aut metu mortis, aut captivitatis pe- cap. 11.
*riculo pœnitentiam gessit, & postea timens lapsum incontinentiæ
juvenilis, copulam uxoris elegit, ne crimen
fornicationis incurreret, rem videtur fecisse
venialem, si præter conjugem omninò nullam cognoverit.
In quo tamen non regulam constituimus, sed
quid sit tolerabilius æstimamus. Nam secundùm
veram cognitionem nihil magis ei congruit, qui pœnitentiam
gessit, quàm castitas perseverans & mentis
& corporis.* Sexto sæculo publica apud nos Latinos

tinos pœnitentia agi cœpit ferè in solis Monasteriis, seu converti in Monasticam professionem, ideoque hanc in mortis periculo factam Hispani quidam dixerunt ex laudato Rescripto non esse firmam, sed posse excuti à convalescentibus. Errorem damnat sexta Toletana Synodus, rectè adfirmans Rescriptum esse dispensatorium, & loqui de solis adolescentibus: Sancit deinceps
Can. 8. intelligendum de solis illis, *qui non acceperint pœnitentiæ benedictionem*.

Erat tunc error damnatione dignissimus. Etenim de Imperatore Isaacio Comneno, qui post professam in Studii Cœnobio Monachalem pœnitentiam devenit sanus, scribit laudatus Joel: *Isaacius adeò Monasterii Præsidi fuit obediens, ut & Ostiarius factus sit, aliisque Ministeriis pro sua ingenti moderatione inservierit*. Et Joannes Scylitza: *Comnenus Monasticas vestes indutus, cum parum exspectasset, si qua ratione à morbo liberaretur, ubi se novit incurabili morbo captum, adhuc ipso vexatus Studii Monasterium ingreditur, multum Æcaterina Augusta ejus consilium adjuvante & pro terreni Imperii amissione cœlestis gaudii fructus promittente. Cum annos duos ac menses tres imperasset, & in habitu Monastico pauciores his supervixisset, omnem præstans Monasterii Præfecto obedientiam, ita ut & janitor esset, & alia Ministeria obiret propter multam animi æquitatem & modestiam*. Quod ipsum scribit Michael Glycas. Ex firmo tunc Orientalis etiam Ecclesiæ sensu Isaacius noverat se esse verum Monachum, ideoque ad Imperium & sæculi negotia regressum sibi deinceps non licere. Sanctus Petrus Damiani præsertim indignatus est, quod Episcopi, quorum est Monasticum statum defendere & promovere, avitæ omnium Ecclesiarum disciplinæ adversarentur. Et ad Mauri Episcopi desumptum ex Sancti Benedicti Regula argumentum reposuit: *Dic mihi, qui præcipit ut sub hac probatione quis ad conversionem veniat, ubi etiam censuit ut aliter veniens à Monachica institutione recedat? Et cùm ostendere hoc minimè poteris, competens est ut credas, quia propter vagos homines & duplices animo dictum est magis consilii cautela, quàm, auctoritate præcepti*. Demonstrat variis casibus, ac præsertim factæ in extremo vitæ periculo professioni annalem probationem non esse necessariam. Ipsam à Sancto Benedicto non præcipi ut substantialem, sed dumtaxat imponi ut convenientem, ideoque per Abbatem posse dispensari. Eandem sententiam firmat in litteris ad Landulphum de Corsica Alexander secundus. Extremè laborans, & à peccatis suis territus Landulphus, voluit fieri Monachus, invitam uxorem incosso trucidationis metu compulit ad consensum, Monasticum habitum sine Abbate induit, & sanitati redditus reclamante uxore recepit se in Monasterium. Et hæc omnia laudatus Pontifex cassavit: non ob Novitiatus, sed ob uxorii consensus defectum, ideoque censuit istum non
33. qu. 5. c. 2. esse substantialem. Epistolam in suo Decreto nobis custodierunt Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus, & Monachus Gratianus. Quod ipsum
Cap. 4. ad titulum de sepulturis Alexander tertius, & ad titulum de Regularibus Clemens tertius, necnon & tertius Innocentius factis ad se relationibus rescripserunt. Et hæc Rescripta, quod Cap. 13.
tunc adhuc servarentur, suis Decretalibus inseruit Gregorius nonus. Quod ipsum tradit Constantinopolitanæ, quam in sanctorum Apostolorum Basilica celebravit Patriarcha Photius, Synodi quintus Canon. Ex Imperatoris Justiniani legibus mandat Monachum probari per integrum triennium, & adjungit: *Et hæc omnimodò servari præcepit, præterquam si gravis aliquis morbus incidens probationis tempora contrahi coegerit, vel si nondum quis sit vir Religiosus, & tamen vitam Monasticam in habitu sæculari peragat. Tali enim viro ad absolutam experientiam tempus semestre sufficere*. Arsenius Monachus Canonem redegit in hanc Synopsim: *Non oportet perfectum Mo-* C. 106.
nachum, id est, magnum habitum gerentem, attonderi intra triennium, nisi gravis morbus, qui mortem minetur, inciderit, aut nisi sit aliquis vir pius multis eo nomine notus, eorumque testimonio jam probatus. His etiam semestre tempus ad tonsuram sufficit. Etiam illos & Principes & Proceres, quos invitos ad tonsuram ac professionem compulerant seu Tyranni seu Principes, fuisse à Novitiatu & probatione exemptos docet & Latinorum & Græcorum perpetua consuetudo. Illustre exemplum est Alexius Comnenus, quem Isaacii Angeli Imperatoris jussu fuisse in Papycio monte detonsum scribit Nicetas Choniates. At verò in Latina Ecclesia plenus probationis annus est jam dudum substantialis, adeoque sine illo facta in mortis lecto professio est vacua & nulla, habetque solas vires ac effectum investitionis.

Restat quæstio, an adversus Mauri Episcopi sententiam emanarit aliquod Synodale Decretum? Respondeo emanasse. Lucidè hoc affirmat in litteris ad Gislerium Auximanum Episcopum Sanctus Petrus Damiani: *Non vobis excidit, Reverendissime Præsul, quid de reprobis illis viris, qui spreto Religionis habitu ad sæculum sunt relapsi, sæpè una conquesti, sæpè communi sumus tædio lamentati. Nuper autem cum te corporali valetudine laborante, Romanæ Synodo me interesse contingeret, hujus rei notitiam Domino Papæ suggerere congruum judicavi. Ille autem, utpotè vir sanctissimus, juxta sincerissimæ charitatis viscera, quæ in templo sui pectoris vigent, rem valdè perdoluit, & mox congruum immanissimo vulneri remedium adhibere curavit. Itaque quia ad executionem hujus negotii idonejorem in illis partibus virum nequiit addiscere, suas ad te censuit litteras destinandas, quatenùs prævaricatores illos tu secundùm facundiæ tuæ prudentiam convenires, & obedire volentes ad suum Propositum revocares, rebelles verò qui existerent, perpetui anathematis sententia ferirentur*. Et infrà: *Quapropter post illam summæ auctoritatis Epistolam hoc etiam opusculum suscipe, & sic revera Beniamin filius, utraque manu armatus bicipiti gladio, in constipatos hostes irrumpe, quatenùs illa ac si validus vomer ad virosum aconitum radicitus evellendum zizaniati pectoris arva proscindat*. Omninò igitur in istos Apostatas emanavit Synodale Decretum, ipsius executio fuit commissa laudato Gislerio, ejusdemque justitiam insigni

isto

isto opusculo Petrus Damiani vindicavit. Et hinc lucet pestem prope Auximum in Piceno fuisse præsertim grassatam.

Altera quæstio est, cujusnam Pontificis fuerit ista Synodus? Dominus Cardinalis Cæsar Baro-
A. 1057. nius ipsam adscribit Stephano decimo. Respondeo tamen fuisse Leonis noni. Etenim non solum laudati Decreti, sed & post ipsum scripti opusculi tempore laudatus Petrus erat adhuc Monachus & Eremita. Quod non statim post Synodum istud scripserit, demonstrant hæc ejus ad Maurum Episcopum verba: *Ante hoc ferè biennium, dum in angusto Cellulæ meæ angulo latitarem, sinistrum quid & mœrore plenum ad me perlatum est, videlicet quod nonnulli perditi homines Monachicum habitum sacrilega temeritate deferrent. Super cujus rei Capitulo tunc temporis brevem tibi Epistolam misisse me memini, & ut ab hac pestifera doctrina cessares, debita humilitate suggessi. Nuper autem apud Auximum constitutus, à pluribus didici quia in tua adhuc intentione obstinatissimè perseveras.* Quæ omnia lucidè clamant se non esse unius diei aut mensis, sed longa sibi tempora intercurrisse. Synodali Decreto obedire, & errori ob ejus auctoritatem renuntiare dudum noluit Maurus, ideoque istud suo libello Petrus duxit adjuvandum. Porrò paucis mensibus Stephanus decimus vixit in Apostolica Cathedra, & in ipso statim Pontificatus exordio Petrum evexit ad Cardinalem Episcopatum Hostiensis Ecclesiæ. Ergo Decretum istud nequit ab ejus Synodis emanasse. Ejusdem nulla est memoria apud Acta Victoris secundi. Est igitur à Leone nono, qui Monastieam apostasiam damnavit etiam in Synodo Remensi.

DECRETUM II.

De ætate ac voluntate profitentium.

QUod Maurus Episcopus non solam ex mortis periculo ac metu emissam, sed & alias insuper professiones asseruerit vacuas & nullas, ac taliter professis repetendi sæculi licentiam fecerit, lucet ex his laudati Petri ad ipsum verbis: *Aut quolibet alio modo ad Monachicum pervenerit Ordinem*. Annalis Novitiatus probationem duxit esse substantialem, ideoque sine ipsa nullam omninò professionem subsistere aut valere. Et adjunxit: *Sed dic, rogo, fereadumne est, & non potius liberis vocibus arguendum, cùm pravi quilibet Monasteriarum Rectores, qui nec Deum diligunt, nec lucrum animarum quærere comprobantur, turpis lucri stimulis accensi, ita simplices quosque blanda persuasione decipiunt, ut eos vanis promissionibus illectos ad Monasterium trahant? Eritne hujusmodi recta conversio, quam non in Possessorem, sed in possessionem præcessit inflammata cupido?* Etiam hasce professiones censuit nullius valoris. Eique favet in libro de velandis Virginibus Tertullianus, adversùm professas ex humanæ gloriæ libidine Virgines declamans: *Porrò ubi gloria, ibi sollicitatio, ubi sollicitatio, illic*
Cap. 14. *coactio; ubi coactio, illic necessitas: ubi necessitas, illic infirmitas*. Istiusmodi professiones adfirmat non voluntarias, ideoque & nullas.
Cap. 2. Quod castitatem professi passim laborent avaritia, adfirmat & rationem addit in libro de Viduitate Beatus Augustinus. Et nominatim de Monachis scripsit in Oratione ad Heraclium Cy-
Orat. 7. nicum Apostata Imperator Julianus: *Genus est quoddam hominum, quos infelices Galilæi vulgò nominant Renuntiatores. Horum plerique postquam exiguis sese bonis abdicaverint, admodum multa vel omnia potiùs undique corraduat, adeò ut*
Lib. 5. *ingenti aliorum honore atque affectu stipentur*. Addit quod sub faciendæ eleemosynæ fuco ista agitent. Quod ipsum multis queritur etiam Zozimus Comes. Maledicam utriusque Pagani hominis calumniam exponit ac revellit in libris adversùm Gentiles Monasticæ vitæ vituperatores Sanctus Joannes Chrysostomus, affirmans Monachis non solùm æterna in futuro, sed etiam temporalia in præsenti sæculo bona donari à Christo Domino, & totum mundum esse in ipsorum potestate, atque sic demonstrans: *Sin tu minus* Lib. 2. cap. 5.
credis, age te ad illum, quempiam videlicet Monachum *adducamus, ac persuadeamus, ut de monte descendens, magis autem illic residens, alicui ex his, qui & divites valde & religiosi sunt, mandet ut sibi mittat auri pondus, quantum ipse vis, sive quia istud non pateretur, illi vel illi indigenti dari jubeat, videbis autem illum huic devotius, alacrius, promptius obedientem, quàm faceret metu tuo quivis ex tuis dispensatoribus. Nam hic quidem cum aliquid jubetur, mœreas, tristis, demissus id facit, contra ille cùm impenderit, tunc demum maximè trepidat atque anxius est, ne forte in aliquo offenderit, quod sibi ejusmodi nihil imperetur. Atque ego plurimos tibi possim ostendere, non modò ex eis qui excellentiores sunt, verùm ex humilioribus quoque, qui tanta hac potestate sunt præditi*. Argumentum hoc insigniter prosequitur, & pergit. *Quod si nobiscum in Religione concordares, enarrassem tibi profecta multas ac longas, novasque & veteres hujusmodi historias*. Hac potestate non quivis pollebant Monachi, sed soli temporalium contemptores. Quod inter ipsos sordidi & avari fuerint, profitetur ac lamentatur in libris de cordis compunctione idem Chrysostomus: *Et* Lib. 2. cap. 6.
quidem quòd homines sæculi vitam spatiosam gradiantur, non valdè mirum est, eos autem, qui viden-

videntur crucem suam sustulisse & sequi Cheistum, per banc spatiosam velle incedeee, non tibi prodigiosum videtur? Denique Monachi, cùm de Monasteriis & locis babitationum peecunctantur, ante omnia requirunt, si requies sit in loco, si abundent omnia, si aquarum copiæ fluant. Sed etsi de eremo requirant, etiam ibi ante omnia de eequie tractant, & de opportunitate ministerii corporalis. Jam verò si ad aliqnam dispensationem vocaveris, aut aliquid divini Ministerii injungere volueris, prima statim sollicitudo est ejus, & prima ista veeba sunt: Si est ibi requies quo eundum est, si inveniantur quæ necessaria sunt abundantee, si nibil desit eorum quæ lata & spatiosa via deposcit? Quàm aliqui fuerint impudenter sordidi, imò & rapaces, lucet ex Sancti Augustini ad nobilem Eediciam Epistola, ae ex libro de opere Monachorum. Avitam, quæ omnia professi bona simul cum persona devolvebat in Monasterium, consuetudinem suis pnstea legibus firmavit, & ubique universalem fecit Imperator Justinianus, atque ita ex bono fonte fomentum accepit ptavus rivus. Tunc præsertim cœperunt Monasteria venari, & ad se pellicere opulentos homines. Videtur esse abusus, ex quo sanctissima magni Pachomii Monasteria evertenda Angelus prædixit. Quidquid sit, adversus illum statuit olim ad Caroli Magni preces secunda Synodus Cabilonensis: *Imputatur quibusdam Featribus, eo quod avaritiæ causa bominibus peesuadeant, ut abrenuntiantes sæculo res suas Ecclesiæ conferant. Quod penitus ab omnium mentibus est eradicandum. Animarum quippè salutem inquirere Sacer-*

Cap. 6. *dos, non tereena lucea debet: Quoniam Fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, neque circumveniendi. Oblatio namque spontanea esse debet.* Et in sequenti Canone: *Constituit Sacce Conventus, ut Episcopi sive Abbates, qui non in fructum animarum, sed in avaritiam & tuepe lucrum intuentes, quoslibet bomines illectos circumveniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione non solùm acceperunt, sed potiùs subripuerunt, pœnitentiæ Canonicæ, utpotè turpis lucri sectatores, subjaceant. Hi vero, qui vanis peomissionibus illecti, vel quibuslibet machinationibus persuasi, mentis inopes effecti, rerum suarum Domini esse nescientes, comam deposuerint, in eo quod cœperunt perseverare cogantue. Res namque quæ ab illectis & negligentibus datæ, ab avaeis & cupidis non solum acceptæ, sed raptæ noscuntur, bæredibus reddantur, qui dementia paeentum & avaritia incentorum exbæredati esse noscuntur. Si vero nescientibus Episcopis aut Abbatibus, Ministei eorum, quilibet videlicet in Clero, boc fecisse convincuntur, Episcopi & Abbates de desidia, illi verò de rapacitate & avaritia judicentur. Hoc verò quod quisque Deo justè & rationabiliter de rebus suis offert, firmiter Ecclesia tenere debet.* Hunc Canonem adversus Maurum Episcopum laudat etiam Sanctus Petrus Damiani, affirmatque esse Moguntinum, in suo autem Decreto Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus adscribit

Part. 7. Remensi Synodo. At constat esse Cabilonensem.
c. 211. Per Carolum Martellum usque ad mendicitatem exspoliata Episcopia ac Monasteria, sub Pippini & præsertim Caroli meliore Regno conata sunt se reparare. Et quidam Episcopi ac Abbates, aut certè ipsorum subditi elegerunt jam dictam viam, quam in Capitulorum, quibus Episcopoa suos atque Abbates allocutus fuit, Brevi latius exponit laudatus Carolus: *Inquirendum est, si* Cap. 5. *ille sæculum dimissum babeat, qui quotidie possessiones suas angere qaolibet modo, qualibet arte non cessat, suadendo de cœlestis Regni beatitudine, comminando de æterno supplicio inferni, & sub nomine Dei aut cujuslibet Sancti, tam divites quàm pauperes, qui simplicioris naturæ sunt, & minus docti atque cauti inveniuntur, rebus suis exspoliant, & legitimos bæedes eorum exbæredant, ac per boc plerosque ad flagitia & scelera propter inopiam, ad quam per boc fuerunt devoluti, perpetranda compellunt, ut quasi necessario furta & latrocinia exerceat, cui paternarum rerum bæreditas, ne ad eum perveniret, ab alio prærepta est.* Lapsam disciplinam reparans Carolus hanc pravitatem voluit correctam, & laudata Cabilonensis Synodus correxit. Et hinc lucet Maurum Episcopum, qui similes professiones voluit cassas, non fuisse fundatum. Nec ipsi favet Tertullianus. Absit ut hic de similium professionum valore dubitaverit. Verissima tamen sunt hæc ejus verba: *Ubi necessitas, illic infirmitas.* Et dat ipsorum eausam: *Meritò dum caput non tegunt ut sollicitentur gloriæ causa, ventres tegere coguntur infirmitatis ruina. Æmulatio enim illas, non religio producit. Aliquando & ipse venter Deus earum. Quia facile Virgines suscipit featernitas. Nec tantum autem ruunt, sed & funem longum delictorum sibi attrabunt.* Sacrarum Virginum ex casta Dei dilectione non factas professiones insigniter demoustrat passim esse infelices, ae fieri turpiter criminosas. Quotidiè hæc experimur.

Harum quæstionum occasione etiam de pueris Monasterio pet parentes oblatis, ae de intrusis per Regem aut Synodum Proceribus, ipsisque etiam Regibus, necnon de Episcopia aut Clericia videtur fuisse disputatum. Quòd enim dejectos & Reges & Proceres quandoque per justitiam, quandoque per violentiam & Reges & Tyranni consueverint, quòd item degradatoa Episcopos & Clericos in Monasterio claudere ad perpetuam pœnitentiam consueverit olim Latina præsertim Ecclesia, est omnibus exploratum. Hi omnes cogebantur ad solemnem professionem. Et de Basilii Camateri Patriarchæ Constantinopolitani facta ad Isaacii Angeli Imperatoris jussum degradatione scribit Nicetas Choniates: *Causa peætenebatue, quod quas nobiles Matronas* Lib. 2.
Andronicus Comnenus, crudelissimus Tyrannus, cap. 4. *in Monasteria invitas abstrusisset, iis ipse nigro babitu deposito reditum ad pristinum babitum & vitæ rationem concessisset.* Et de Cæsare Alexio Comneno, per memoratum Isaacium Angelum iniquè damnato ad Papyeii montis Monasterium pergit idem Nicetas: *Cum Papycium montem ascensuri essemus, ut Monasticis cæremoniis eum initiaremus, tunc subitò tristior apparuit. Me verò urgente, & subitæ mutationis causam rogitante, inquit: Non babitum borreo. Quid enim vestis mutatio periculi babeat? Sed peomissiones, quas secum fert babitus, reformido. Et illud, quod ad cœleste*

Regnum

Lib. 3. cap. 2. *Regnum nullo modo aptus est is, qui manum aratro semel admotam per infaniam retraxerit. His & aliis id genus dictis Christianum pallium invitus induit, & precibus, quæ super eum peragebantur, ne summis quidem auribus admissis, tantum radi se & Athanasium appellari passus est.* Græci enim, dum Monachum profitentur, passim nomen mutant more Latino: verum primam prioris nominis litteram semper retinent. Hinc Cæsar hic ex Alexio factus est Athanasius. Quem morem servarunt etiam Patriarchæ Constantinopolitani. Laudatus, inquam, Alexius talem etiam professionem censuit à se non posse executi sine Apostasiæ reatu & dispendio vitæ æternæ. Quod nempè tunc ita crederet Ecclesia Orientalis. Et hinc Imperatorem Isaacium, qui Athanasium posteà revocavit ad sæculum, & denuò Alexium fecit, fuisse Euripo inconstantiorem, & insignis sacrilegii reum affirmat idem Nicetas. Et de Imperatore Nicephoro Botoniate, per Alexium Comnenum detruso in Monasterium, scribit Anna Comnena: *Nicephorus à quodam familiarium interrogatus, quo animo mutationem ferret, respondit molestam sibi accidere abstinentiam à carnibus, cætera minus negotii facessere.* Responsio supponit taliter detonsum ac professum etiam Principem ad omnia Monasticæ disciplinæ onera fuisse plenè obligatum.

Notanda sunt Nicetæ Choniatæ verba: *Causa prætexebatur.* Ostendunt istam de invitæ professionis validitate sententiam non omnibus Græcis placuisse. Et de Heraclio Imperatore scribit in Historiæ Breviario Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus: *Heraclius Philippicum Mauritii Imperatoris, cujus sororem duxerat, affinem, tunc temporis clerici habitu detonsum, et Imperio, quod antea Crispus administraverat, præfecit.* Quod nempe Phocas Tyrannus ipsum iniquè ad tonsuram damnasset. Et de Imperatore Justino primo habet in Ecclesiastica Historia Anastasius Bibliothecarius: *Appionem Patritium, quem in Nicæna civitate Presbyterum consecraverat Anastasius Imperator, Iustinus ut reverà prudentem fecit Præfectum Prætoriorum.* Quod nempè per injuriam fuisset detonsus. Hoc ipsum asserit Martyr Theophanes. Et in litteris ad Nicolaum secundum Pontificem probat, licet non per omnia, Sanctus Petrus Damiani. Et Platonem Studiani Monasterii Abbatem, quod se à Sancti Tharasii Patriarchæ Constantinopolitani, qui à Constantino sexto jussus Mariam Augustam iniquè totonderet in Monialem, communione separaverit, laudat idem Anastasius. Et Michaeli tertio, matrem suam Theodoram & sorores tonderi ac in Monasterio claudi jubenti, reposuit apud Nicetam Paphlagonem Sanctus Patriarcha Ignatius: *Hoc à me fieri nefas. Nam Ecclesiæ gubernacula, Sacramque Sedem cum susciperem, fidem jurejurando meam per scriptum adstrinxi, nunquam me Imperio vestro insidias positurum, vel ejusmodi consilia agitaturum. Et verò nunc quod Reginarum est facinus, quævè in illis causa, ut Majestas vestra talia in ipsas machinatur?* Hæc discordia fuit primus fons Photiani schismatis. Et de Imperatore Romano tertio ac Polyeucto Patriarcha scribit Georgius Cedrenus: *Romanus Ioannem quemdam Clericum Spadonem, quem ob turpia quædam facinora Constantinus, Romani pater & Antecessor, proturbarat & Monachum fecerat, & qui usque ad ejus mortem abditus latuerat, habitu exuit, Clericique reddito amictu inter suos recepit Cubicularios. At Polyeuctus justa indignatione commotus, vehementer Imperatorem urgebat, ut sua familia ejiceret hominem, qui votum Monasticum ejurasset. Imperatore tamen excusante, quod negaret eum reverà Monachi conditiones amplexum, aut illi generi vitæ ab ullo Sacerdote votis consecratum fuisse, sed tantum ista metu Imperatoris simulasse, deceptus eum missum fecit. Ioannes ille usque ad Romani mortem, profanam novo instituto vitam exegit. Eo mortuo, rursùm Monastico velatus habitu, animum tamen non mutavit.* Ad Monasticum habitum redire fuit compulsus, quod justè fuisset damnatus ad Monasterium, & Patriarcham mendaciis circumscripsisset. Quod ipsum scribit Michael Glycas. Et ad tertium Ancyranum Canonem scribit Magnus Græcorum Doctor Theodorus Balsamon: *Cùm Dominus Nicolaus Muzalon, qui Amyclæus Episcopus dictus est, vi à Magistratu tonsus esset, & supplex contenderet, ut quod vi in eum erat factum tolleretur, & Episcopale rursùm munus obiret, sanctissimus ille Patriarcha Dominus Lucas, videns eum synodicè cum vestibus Episcopalibus præsentem, eum non admisit dicens, quod si Synodalem quidem sententiam & correctionem exspectasset Episcopus, Canonicum auxilium invenisset, sed quia vestes Monasticas, quibus vi indutus fuerat, inordinatè exuit, & sibi ipsi jus dixit, auxilium non assequetur. Sed cùm sanctissimus Patriarcha ad Dominum migrasset, vi quidem factam tonsuram tanquam non factam reputans abolevit, Episcopum autem, utpote qui negligens fuisset, & sibi jus dixisset ad tempus celebrandi officio privavit. Porrò & Comnenam Dominam Theodoram, quæ dicta est Laparde, illius Domini Andronici conjux, vi illius Tyranni Andronici tonsam, Constantinopolitana Synodus non sivit mutare habitum, nec tum Crale Hungariæ, qui hoc vehementissimè petebat conjungi, eo quod post ejus viri mortem processisset tonsura, etiamsi vi facta esset, & in Cœnobiaco Monasterio vitam egisset. Jam verò & alias quoque nobiles Dominas sic tonsas æquum censuit hæc Synodus ad pristinum habitum reverti: vel quòd earum mariti superessent, vel quòd tonsuram omninò non admisissent post mortem Tyranni.* Laudati Episcopi ac Doctores inter incussum justè ac injustè incussum metum aut allatam vim distinxerunt. Et à solo injusto metu aut vi professionem censuerunt vacuari. Et taliter vacuatas per liberam in Monasterio habitu permansionem crediderunt fieri ratas & firmas. Et hinc noluerunt per quemquam sibi ipsi jus dici, sed natas quæstiones per Synodum discuti atque finiri. Et hæc omninò fuit communior Græcorum sententia.

Eadem sententiarum varietas fuit olim etiam apud Latinos. Nam & horum olim & Reges & Episcopi damnabant etiam invitos ad Monasticam & Clericalem tonsuram. Et quandoque adversùm innocentes fuerunt in tales circumscripti

Cap. 6. | Fol. 96. | Lib. 1. Epist. 9. | F. 165. | F. 641.

ſcripti ſententias. Et in quinto Capitularium
apud Anſegiſum Lobienſem libro exſtat hæc lex:
*Qualicumque modo mulier, permittente Canonicè viro
ſuo, aut eo defuncto, velum ſanctum in caput accepe-
rit, aut ſponte aut invita, in eo permaneat omninò,
nec dimittat.* Et in ſuo Decreto Sanctus Ivo Car-
C. 113. nutenſis Epiſcopus ex Moguntina, quam in no-
va tunc Sancti Albani Baſilica celebravit cum Ca-
rolo Magno Riculphus Archiepiſcopus, Synodo
refert hunc Canonem: *Si quis ante annos legiti-
mos tonſuratus eſt ſine conſenſu parentum ſuorum, etſi
ipſi parentes infra annum non ſe reclamaverint ad
Principem, aut ad proprium Epiſcopum, aut ad
Parte 7. c. 26. Miſſum Dominicum, in ipſo Clericatu permaneat.
Si verò poſt legitimos annos per vim Clericus factus
eſt, & infra annum ad ſupra memoratas perſonas
minimè ſe reclamaverit, in Clericatu permaneat,
ſicut is de quo ſuperiùs dictum eſt.* Agit Canon
de Regulari intra clauſtrum Clericatu, cui
adnexa omninò erat ſolemnis profeſſio. Et hinc
poſt plures ſimilium dubiorum deciſiones ad-
jungit: *Hoc & de velandis puellis obſervandum
eſt.* Iniquè ac violenter impreſſum Monaſti-
cum jugum ſupponit eſſe validum, attamen
infirmum, quod facta intra annum reclamatio-
ne elidi poſſit, & quod ejuſdem temporis lapſu,
aut etiam ſuſcepto intra ipſum Sacro Ordine
fiat ſtabile & ratum. Facta fuit hæc Synodus
noni ſæculi anno tertio decimo, & in Gallia
Chriſtiana Sammarthani Fratres affirmant manu-
ſcriptam exſtare in Cæſarea Bibliotheca Vien-
nenſi. Quapropter videtur diverſa ab illa, quam
cum aliis Galliæ Synodis vulgavit Jacobus Sir-
mondus. In hac enim non ille, ſed hic repe-
Can. 23. ritur Canon: *De Clericis hoc ſtatuimus, ut hi qui
hactenus inventi ſunt, ſive in Canonico, ſive in
Monaſtico Ordine, tonſurati ſine eorum voluntate,
ſi liberi ſint, ut ita permaneant. Et deinceps ca-
vendum ut nullus tondeatur ſine legitima ætate,
& ſpontanea voluntate, vel cum licentia ſui Domi-
ni.* Quem Canonem in ſeptima ſui Decreti par-
te habet etiam laudatus Ivo: Priorem vigeſi-
mo ſexto, hunc poſteriorem numero centeſimo
nono. Quare hic videtur etiam tempore poſte-
rior. Ex data intra annum reclamandi licentia
videntur nati abuſus. Hinc priorem Synodum
videtur correxiſſe poſterior, ſanciens huc uſque
violenter impreſſas tonſuras eſſe ratas & firmas,
verùm deinceps non attentari. Et de Theode-
gildi Cariberti Francorum Regis vidua, quam
doloſè captam Guntramnus Rex violenter ton-
ſurarat in Arelatenſi Monaſterio, ſcribit in Fran-
corum hiſtoria Sanctus Gregorius Epiſcopus Tu-
L. 4. c. 26. ronenſis: *Theodegildis ægrè acquieſcens jejuniis ac
vigiliis affici, per occultos nuntios Gothum quem-
dam adivit, promittens ſi ſe in Hiſpanias dedu-
ctam conjugio copularet, quod cum theſauris ſuis
de Monaſterio egrediens, libenti eum animo ſe-
queretur. Quod ille nihil dubitans repromiſit. Cum-
que hæc collectis rebus factiſque voluctis è Cœno-
bio pararet egredi, anticipavit ejus voluntatem in-
duſtria Abbatiſſæ, deprehenſaque fraude, eam gra-
viter cæſam cuſtodiæ mancipari præcepit, in qua uſ-
L. 5. c. 14. que ad exitum vitæ præſentis, non mediocribus at-
trita paſſionibus perduravit.* Abbatiſſa punivit uti
veraciter Apoſtatam. Filium ſuum Merovæum,
quòd è Cenomanenſi, ubi violenter fuerat ton-
ſus, Monaſterio fugiſſet, eodem rigore tractavit
Rex Chilpericus. Et ipſum pro excommunicato
habuerunt etiam laudatus Gregorius, ac Ragne-
modus Epiſcopus Pariſienſis. Plures ſunt ejuſmo-
di Canones & exempla.

At verò contrariam ſententiam redegit in Ca-
nonem Romana Eugenii ſecundi Synodus: *Si-
cut qui Monaſteria elegerunt, à Monaſteriis egredi
non permittuntur, ita hi qui inviti ſine juſtæ offenſio-
nis crimine Monaſteriis ſunt intromiſſi, niſi volentes
non teneantur. Quia quod non petunt, non obſer-
vant. Ideoque tales conſiderandi ſunt maximè pecca-
ta committere quam plangere, ſicut Decreto Sanctiſſi-
mi Leonis Papæ manifeſtiſſimè continetur.* Notanda Can. 32.
ſunt verba, *Sine juſtæ offenſionis crimine*: Gravium
criminum reos permittunt invitos etiam deinceps
damnari ad Monaſticam profeſſionem, ipſam-
que ſanciunt ratam & firmam. Quem Canonem
in Romana ſua Synodo innovavit atque confir-
mavit etiam Leo quartus. Eandem ferè ſenten-
tiam ſecutus eſt Joannes octavus. Etenim pro
Theodora vidua, quam invitam ob invadenda
ejus prædia Germanus frater vi compulerat ad
Sacrum Velamen & Monaſticam profeſſionem,
ſcripſit ad Theodoricum Theatinum & alios
vicinos Epiſcopos: *Nos habentes eundem, quem* Ep. 226.
*& Patres noſtri, ſpiritum fidei & zelum juſtitiæ,
eadem ſuper legitimè velatis, quæ & illi, ſenti-
mus, eademque omnino decernimus, & quod non
propria voluntate, non arbitrio, non voto, non ex-
petito vel ſpontaneo judicio, quin potius coactè admit-
titur, caſſandum eſſe ſancimus. Præcipuè cùm hæc
eadem fœmina non niſi minis perterrita, plus minus
diebus quindecim idem velamen geſtaſſe ſe dixerit,
& nullo Sacerdote benedictionem tribuente hoc vio-
lenter ſuſceperit. Quod licet ad hujus abſolutio-
nem ſufficere poſſe ſperemus. Quia ſi ita eſt to-
tius violentiæ ac neceſſitatis vinculis abſoluta, ſuum
licenter & ingenuè debet ſequi arbitrium, & quod
non elegit, ut perferat non eſt cogenda. Tamen San-
ctitati veſtræ committimus, ut in unum convenien-
tes, ipſius fœminæ cauſam ſecundùm Deum diſcu-
tientes, & omnem ſuper hac querimonia veritatem
ſubtili indagatione reperientes, ad liquidum finia-
tis.* Videtur profeſſionem non declarare ipſo jure
nullam, ſed dumtaxat uti infirmam jubere caſ-
ſandam. Largè interim oſtendit, ea, quæ per
injuſtè incuſſum metum fiunt, non eſſe immo-
bilia.

Per Eugenium ſecundum laudata magni Leo-
nis verba edicit Leo quartus: *Verùm etiam qui
ſpontè ad talem devotionem pervenerit, & poſtmo-
dum ad nuptias vel ad militiam devolvitur, publi-
cæ ſatisfactionem Pœnitentiæ gerat intentus, ut ad
perfectionem venire non diffidat.* Deſumpta
ſunt ex Reſcripto ad Ruſticum Archiepiſcopum
Narbonenſem. Et videtur quartus Leo ſenſum
potiùs deſumpſiſſe quàm verba. Magnus enim
Leo ſic ſcripſit: *Propoſitum Monachi proprio arbi-
trio aut voluntate ſuſceptum deſeri non poteſt abſque
peccato. Quod enim quis vovit Deo, debet & red-* Ep. 92.
dere. Undè qui relicta ſingularitatis profeſſione, ad cap. 12.
militiam vel ad nuptias devolutus eſt, publi-

ca Pœnitentia est satisfactione purgandus. Quia etsi innocens militia, & honestum possit esse conjugium, electionem tamen meliorum deseruisse transgressio est. Uti sub nono, ità & sub primo Leone videtur fuisse grassata Monachorum Apostasia: Illorum præsertim qui aut adhuc infantes, aut pueri per parentes oblati, vel adulti fuerant per alios violenter ac injustè detrusi in Monasteria. De his præsertim videtur Rusticus ad Apostolicam Sedem retulisse. Et quod causa etiam tunc esset dubia, ac utraque contradictionis pars haberet defensores, videtur ipsam noluisse Magnus Leo decidere, & dumtaxat de illis, qui proprio arbitrio & voluntate suscepissent Monachi Propositum, respondisse. Circa alios permisit quemque in suo sensu abundare. Ex eodem principio Ve-
Can. 4. riensis olim Synodus emisit hunc Canonem: *Ut quolibet modo fœmina velum acceperit, in hoc permaneat, nisi se invitam aut reclamantem velaverit aliquis. Tamen prædicandum est, ut cum velo suo permaneat, si voluerit. Quòd si Presbyter eam invitam reclamantemque velaverit, gradum suum pro hac causa perdat.* Etiam taliter professis aut velatis mandat prædicari perseverantiam. Quod dubius esset ipsarum status, & alii ipsum assererent validum, alii negarent. Et ad evadendum labyrinthum Canon mandat deinceps velum
Can. 11. non imponi invitis. Hinc in suo ad Monachos Capitulari statuit etiam Carolus Magnus: *Nullus cogatur invitus promittere.* Et Neophytis Bulgaris rogantibus, *Utrùm si mulierem viduam, nolentem vitam Monasticam suscipere, quis Monacham fecerit, peccatum committat,* Nicolaus primus respondit alia esse Divini Præcepti ac necessitatis, alia dumtaxat consilii & supererogationis bona opera, atque prosequitur: *Monachicum habitum induere, ac vitam remotam ducere, non nisi à spondente Divinitus exiguntur. Undè quisquis vim intulerit alicui, ut Monachicum habitum & vitam remotiorem, quam non optavit nec elegit, assumat, hic tanquam violentus peccatum evadere non valet. Et quoniam quod agitur, ex accipientis voto non venit, nec accipiens Religiosum habitum inde mercedem habet, nec in-*
Ep. 71. cap. 87. *ferens crudelitatis suæ judicio carebit.* Ad Constantinopolitanum Imperium semper respexerunt Bulgari, ideoque facti Christiani Apostolicam sedem consuluerunt de variis Græcorum moribus, inter quos erat Regia invitorum ad Monasterium damnatio: Nam nuper Imperator Michael innoxias Germanas Sorores suas, propriamque matrem Theodoram ità damnaverat, & hac de causa exercebat simultates cum Sancto Patriarcha Ignatio. Et Nicolaus Pontifex respondit ad sola interrogata. Dumtaxat respondit ejusmodi damnationem esse iniquam & crudelem, addens & professionem carere merito. De ejus valore tacuit. Quod & Latini & Græci de ipso controverterent. Hinc & Joannes octavus lucidè non definivit.

Etiam de Infantium seu puerorum facta per parentes oblatione omnis olim non concordavit Ecclesia. Antiquissima est ista oblatio. Etenim se ad Sancti Macedonii Monachi preces fuisse è sterili matre conceptum, & ab ipsa ex ejusdem consilio ac jussu oblatum & obstrictum Deo, scribit in Monastica Historia Theodoretus, & adjungit de frequentibus ejusdem Sancti viri ad se adolescentulum exhortationibus: *Macedonius* Cap. 13.
sæpè me adhortatus dicebat, multis cum laboribus natus es. Multas & ipse noctes duxi, hoc unum poscens à Deo, ut parentes tui hoc fierent, quod te nato appellati sunt. Dignam igitur laboribus vitam age. Ante partum promissionibus consecratus es. Deo autem quæ oblata sunt, veneranda sunt omnibus, nec à vulgo contractanda. Quare oportet te pravos animi motus non admittere, sed illa tantùm & facere, & loqui, & cogitare, quæ virtutis legislatori Deo placent. Ego verò & verborum memini, & divinum donum edoctus sum. Et ad Nomum Consulem scribit: *Priusquam me conciperent, oblaturos se Deo polliciti sunt parentes, atque ab incunabulis, ut promiserant, devoverunt, & hoc modo educarunt. In Monasterio tempus, quod Episcopatum præcessit, cùm exegissem, invitus Episcopus ordinatus sum.* A primis incunabulis fuit Epist.
ob factum de necdum nato votum traditus Monasterio à parentibus, ideoque adolescentulum, ut castè & Monasticè viveret, adhortabatur Macedonius, firmiter censens ejusmodi oblationem esse validam ac firmam professionem. Quod judicium omninò probavit ipse etiam jam Episcopus & Doctor Theodoretus. Et ad nobilem Matronam Lætam de filiola ejus Paula scribit Sanctus Hieronymus: *Propositum mihi est ad te sermonem dirigere, & docere, quomodo instituere Paulam nostram debeas, quæ prius Christo consecrata est, quàm genita. Quam ante* Epist. 7.
votis, quam utero concepisti. Vidimus aliquid temporibus nostris de Prophetalibus libris. Anna sterilitatem alvi fœcunditate mutavit: Tu luctuosam fœcunditatem vitalibus liberis commutasti. Parentum oblatione ligari filiolam, ideoque esse Monachaliter educandam, & sine Apostasia non posse transire ad alia vota, ostendit multis, & Sancti Samuelis exemplo confirmat. Proindè hæc pietas à Synagoga venit ad Ecclesiam. Et firmatur in antiquo Romanorum jure, apud quos Epist. 12.
Patria potestas fuit despoticum in proles dominium. Quæ omnia Hieronymus repetit in Epistola ad Gaudentium, qui filiam Pacatulam Deo devoverat. Utramque Epistolam scripsit in Palæstina, ideoque in utraque locutus est ex sensu Orientalis Ecclesiæ.

At verò Ponticam atque Asiaticam Diœcesim longè aliter docuit magnus Basilius. De sacrarum Virginum lapsu atque pœnitentia scribit varia ad Sanctum Amphilochium Iconii in Asia Metropolitam, & subjungit: *Illud autem confiteri nobis est necessarium, quod virgo nominatur, quæ se sua sponte Domino obtulit, & matrimonio renuntiavit, & vitam in sanctificatione prætulit. Professiones autem ab eo tempore judicamus, quo ætas rationis complementum habuerit. Non enim pueriles voces omninò in his esse ratas existimare oportet, sed eam quæ suprà sedecim annos nata fuerit, rationisque compos, & diu examinata ac probata perseveraverit, & ut admittatur precibus contendit, tunc oportet in sacrarum Virginum catalogum referri, ejusque confessionem comprobare, & illius infir-*

infirmationem inexorabiliter punire. Multas enim parentes & fratres offerunt, & quidam eorum qui ear cognatione attingunt, ante ætatem non ex seipsis ad Cœlibatum incitatas, sed aliquid quod ad victum suum pertinet procurantes, quas non facilè admittere oportet, donec apertè propriam suam sententiam
Cap. 18. *perscrutati fuerimus.* Ad quæ verba partim benè, partim malè commentatur Theodorus Balsamon: *Ne dixeris intelligi de Monachis, vel Ascetriis. Etsi enim in minore ætate crinem sæcularem deposuerint, prima erit, ut mihi videtur, ad id quod deinceps sequatur, ipsorum professio.* Rectè affirmat Canonem non loqui de professis intra Monasterium Virginibus. Lucet ex proximè sequenti
Can. 19. Canone: *Virorum autem professiones non novimus, præterquam si qui ipsos Monachorum Ordini adjudicaverint, qui tacitè videntur Cœlibatum admittere.* Affirmat nullum virum ad profitendam in sæculo ac propria domo castitatem admitti, vacuamque esse ejusmodi professionem. Quod nempe viri nequeant domo claudi ad evitanda istius professionis ex libero in publicum processu pericula. Et factas à puellis in sæculo ac propria domo professiones valere non vult Canon, nisi fiant proprio arbitrio post expletum sextum decimum ætatis annum. Infantes ac quasvis minorennes permittit quidem offerri à parentibus, verùm exinde consecrari non vult aut obligari. Quod nempe parentes filiolas frequenter ex paupertate offerrent Ecclesiæ, atque ita non plenè castis cordibus divina gratia quandoque non cooperaretur. Et sedecim annorum puella non nisi post multam instantiam, examen, ac probationem poterat ad profitendum admitti. Utique ab Episcopo. Quare nec ab alio poterat. Quam laudabilem, & à nostris temporibus omninò imitandam disciplinam existimo non inductam à Basilio, sed apud Ponticos fuisse antiquam.

Theodorus tamen Balsamon errat hosce Canones à Basilio non extendi ad Monasticas professiones. Posterior enim Canon disertè addit de Monachis: *Sed in illis quoque illud existimo præcedere oportere, ut ipsi interrogentur, & evidens ipsorum accipiatur professio, ut postquam se ad libidinosam & voluptuariam vitam converterint, eorum qui for-*
Cap. 25. *nicantur punitioni subjiciantur.* Evidens professio est professio post discretionis annos facta per propriam electionem. Lucidiùs hoc Basilius tradit in fusiùs disputatis Regulis. Affirmat utriusque sexus infantes ac pueros omninò admittendos ad Monasteria, & adjungit: *Quo sanè tempore,* utique completæ rationis, *admittenda est virginitatis professio, tanquam firma jam, & ejusmodi quæ à proprio consilio ac judicio proficiscatur, ratione jam probè adulta. Porrò sententiæ ejusmodi testes assumendi sunt Ecclesiarum Antistites, quo videlicet per ipsos & sanctificatio corporis, veluti res sacra Deo dedicetur, & actionis illius per illorum testimonium confirmatio fit. Sic enim & studium Fratrum maledicta maximè evitabit, & qui seipsos palam Deo dedicaverint, si professionem posteà rescindere conati fuerint, iis nulla ad impudentiam causa reliqua fiet. Qui verò vitam cum virginitatis professione suscipere nolit, is tanquam qui res Dei accurare sollicitè non possit, ipsis iisdem adhibitis testibus dimittitur.* Etiam in brevioribus Regulis puerorum per parentes oblationem probat ac laudat, atque adjungit: *Firma tamen tunc erit professio virginitatis, ex quo adulta jam ætas esse cœperit, & ea quæ solet nuptiis apta deputari ac perfecta.* Ex quo Cap. 6.
vides sacrum Tridentinum Concilium, dum professuras Virgines sanxit ab Episcopo examinandas, à Patrum institutis non recessisse. Quæ omnia propter Basilii auctoritatem confirmavit Trullana Synodus. Præter decimum septi- Can. 40.
mum ætatis annum. Decimum annum admisit ad professionem.

Eadem sententiarum varietas olim fuit in Latina Ecclesia. Sancti Benedicti Regula sic habet: *Si quis fortè de Nobilibus offert filium suum Deo in Monasterio, si ipse puer minori ætate est, parentes ejus faciant petitionem. Et cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri involvant in palla Altaris, & sic eum offerant.* Subjungit spectantis ad Cap. 59.
puerum substantiæ oblationem, atque prosequitur: *Similiter & pauperiores faciant. Qui verò ex toto nihil habent, simpliciter petitionem faciant, & cum oblatione offerant filium suum coram testibus.* Quæ Patris oblatio omninò fuit filii professio, & ipsum perpetuò Divinæ Majestati ac Monasterio obligavit. Lucet ex oblatione Sanctorum Mauri & Placidi, ac plurium aliorum. Et puerum Gregoriano ad Scauri clivum Monasterio à parentibus oblatum, quod adolescens apostatasset, fuisse à Deo gravissimè percussum scribit in litteris ad Nicolaum secundum Pontificem Sanctus Petrus Damiani. Eundem sensum lucidè L. 1. Ep. 9.
habuit quarta Toletana Synodus: *Monachum aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum reverti intercludimus, &* Can. 49.
omnem ad sæculum interdicimus regressum. Hoc ipsum de publicæ pœnitentiæ assumptoribus statuit alius ejusdem Synodi Canon, & adjungit:
Non aliter & hi, qui detonsi à parentibus fuerint, Cap. 55.
& posteà habitum sæcularem sumpserunt, iidem à Sacerdote comprehensi, ad cultum religionis, acta priùs pœnitentia, revocentur. Tractandos illos sancit uti Apostatas. Et hoc extendit etiam ad Can. 6.
fœminas. Et sexta Synodus videtur confirmare. Quidquid sit, adversus grassantem prævaricationem lucidè statuit decima Synodus: *Si in qualibet minori ætate vel Religionis tonsuram, vel Religioni debitam vestem, in utroque sexu filiis aut unus aut ambo parentes dederint, certè aut nolentibus aut nescientibus se susceptam non mox visam in filiis abdicaverint, sed vel coram se vel coram Ecclesia, palamque in Conventu eosdem filios talia habere permiserint, ad sæcularem reverti habitum ipsis filiis quandoque penitùs non licebit. Sed convicti* Cap. 6.
quod tonsuram aut religiosam vestem aliquando habuerint, mox ad Religionis cultum habitumque revocentur, & sub æterna districtione hujusmodi observantiæ inservire cogantur. Parentibus sanè filios Religioni contradere non ampliùs quàm usque ad decimum ætatis eorum annum licentia poterit esse. Decennio majores sancit nonnisi ex propria voluntate obligandos.

Ejusdem sententiæ fuit Gallicana Ecclesia.

Etenim quinta Aurelianensis Synodus *puellas,* Can. 19. *quæ aut propria voluntate Monasterium expetunt, aut à parentibus offeruntur*, mandat probandas in veste Laica, & lapso probationis tempore admittendas ad Religionis habitum, additque tunc firmas in statu, nec posse redire ad sæculum. Hæc Canonis verba, *Secundùm statuta Monasterii, in quo elegerint permanere*, intelligi oportet de electione, quæ fit aut profitentis propria, aut offerentium parentum voluntate aliena. Ita exponit prima Matisconensis Synodus: *De puellis, quæ se Deo voverunt, & præclaræ decore ætatis ad terrenas nuptias transierunt, id custodiendum esse decrevimus, ut si qua puella voluntariè, aut parentibus suis rogantibus Religionem professa, vel benedictionem fuerit consecuta, & postea ad conjugium aut illecebras sæculi, quod potius est stuprum quam conjugium judicandum, transgredi præsumpserit, usque* Can. 12. *ad exitum cum illo, qui se hujusmodi conjugio miscuerit, communione privetur*. Notanda sunt verba: *Religionem professa, vel benedictionem fuerit* Cap. 91. *consecuta*. Priora ad voluntariè eligentea, posteriora referenda sunt ad oblatas à parentibus. Et Apostata Monialis Agnes, quam gravissimè punivit eadem Synodus, omninò videtur non professa fuisse, sed oblata. Et hinc ad Sanctum nostrum, reparaturum Gallicanæ Ecclesiæ lapsam disciplinam, Apostolum Bonifacium rescri- Ep. 9. c. 7. psit Gregorius secundus Pontifex: *Addidisti, quod si Pater vel Mater filium vel filiam intra septa Monasterii in infantiæ annis sub Regulari tradiderint disciplina, utrum liceat eis, postquam pubertatis impleverint annos, egredi & matrimonio copulari. Hoc omninò devitamus, quia nefas est ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis fræna laxentur*. Rescripsit non ex Romanis dumtaxat Canonibus, sed & ex Gallicanis. Et hinc verba ista in suum vigesimum secundum Canonem assumpsit sub Adriani secundi Pontificatu celebrata Synodus Wormatiensis.

Quinimò quosdam Galliæ Episcopos aut Doctores tunc sensisse longè liberalius in Monasticæ vitæ favorem, docet prima apud Sancti Ivonis Decretum Moguntina Synodus Riculphi Archi- Part. 7. cap. 26. episcopi: *Si quis ante annos legitimos tonsuratus sine consensu parentum suorum, & si parentes infrà annum non reclamaverint ad Principem, aut ad proprium Episcopum, aut ad Missum Dominicum, in ipso Clericatu permaneat*. Et infrà: *Ille qui ante legitimos annos tonsuratus est, utrum in eadem tonsura permanere debeat necne, in potestate sit parentum*. Et post varia concludit: *Hoc & de velandis puellis observandum est*. Quidam & Episcopi & Abbates puellos ac puellas etiam invitis parentibus tondebant aut velabant, & rata ac firma volebant tam velum quam tonsuram: & hoc confirmat Riculphus Archiepiscopus, læsis tamen parentibus annum indulgens ad reclamandum. Quod ipsum confirmat ejusdem secunda Synodus, atque adjungit: *Deinceps cavendum est, ut nullus tondeatur, nisi legitima ætate, & spontanea voluntate, vel consensu parentum*. Eousque seu in Canonico, seu in Monachico habitu datam aliter tonsuram jubet esse stabilem & inconcussam. Nec tamen sic cessavit violentia. Etenim adversus illam statuit in primo suo Capitulari Imperator Ludovicus Pius: *Ne pueri sine voluntate parentum tonsurentur, vel puellæ velentur, modis omnibus inhibitum est. Et qui hoc facere tentaverit, mulctam quæ in capitulis legis mundanæ à nobis constitutis continetur, persolvere cogatur*. Cap. 20. Et nota, quod non soli Patres, sed & Matres potuerint infantes ac pueros suos offerre Monasteriis. Quare oblatio hæc plenè fundata non fuit in Patria potestate.

Eumdem fuisse Romanæ Ecclesiæ sensum docent & Sancti Benedicti per magnum Gregorium probata Regula Monastica, & suprà laudatum Gregorii secundi Rescriptum. Quod ipsum insigniter lucet ex Rescripto Nicolai primi ad constitutos in Germanico Regis Ludovici Regno Episcopos. Atto Comes in propriis fundis duo ædificaverat Monasteria, vivebat istic Monachus, & novem annorum filium Lambertum invitum ac recalcitrantem, induerat cuculla. Citra omnem Monasticæ Regulæ consequentiam nec ipsum Pater Altaris palla involverat, nec ita obvolutum ulli Abbati obtulerat, nec ullus Abbas ipsum Monachaliter benedixerat: Salomon Constantiensis Episcopus dumtaxat ipsum invitum, & quidem citra patris oblationem compulerat ad assumendum Monasticum habitum. Quod nempe prius patris factum censeret sufficere ad Monasticam filii obligationem. Verùm laudatus Pontifex sensit longè aliter. Vitiosum hunc Monachatum censuit, licet non penitùs vacuum, tamen infirmum, ideoque & cassavit, Lambertum ad ejus observantiam violenter compelli vetuit, & tamen adjunxit: *Quapropter consultius agetur, si piis suasionibus contemptum mundi & amorem Dei prædicando, quam violentiam inferendo, illum ad Cœlestem amorem accendamus. Usque dum Divina inspiratione compunctus propria voluntate se subdat, liceat eum à mundanis & laicalibus remotum vagationibus vel negotiis inter Religiosos & Ecclesiasticos viros, in Canonica degere vita. Non enim putamus Canonicos Religiosos à Sanctorum Monachorum vita & consortio sejunctos*. Itaque & Germaniæ Episcopi, & Doctissimus Pontifex Nicolaus Monachatum hunc non censuerunt penitus vacuum, sed dumtaxat dubium, ideoque & commutarunt in Regularem clericatum. A memoratis formæ vitiis liberum 1. Q. 3. judicassent omninò validum & firmum. Lauda- cap. 4. ta Epistola extat in Decreto Gratiani.

At verò contrariam sententiam secutus fuit Montanus Toletanus Archiepiscopus, statuens in secunda Toletana Synodo: *De his, quos voluntas parentum à primis infantiæ annis in clericatus officio vel Monachali posuit, pariter statuimus observandum, ut mox cum detonsi vel Ministerio Lectorum contraditi fuerint, in domo Ecclesiæ sub Episcopi præsentia à Præposito sibi debeant erudiri. At ubi decimum octavum ætatis suæ compleverint annum, coram totius Cleri & Plebis conspectu voluntas eorum de expetendo conjugio perscrutetur. Quibus si gratia castitatis placuerit, & promissione castimoniæ suæ absque conjugali necessitate responderint servaturos, hi tanquam appetitores arctissimæ vitæ lenissimo Domini jugo subdantur. His autem, quibus volun-*

tas

tas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persunserit, concessam ab Apostolo licentiam auferre non possumus. Hæc tunc erat universæ Hispaniæ constans sententia, quam per posteriores Synodos mutari impetrarunt Sanctus Leander, ejusque frater ac in Hispalensi Episcopatu successor Sanctus Isidorus: haud dubiè propter Sancti Benedicti Regulam, probatam & firmatam à magno Gregorio. Et Montani sententia videtur nunquam caruisse Patronis. Hinc enim adversa sententia non tantum per quartam, sed etiam per sextam ac decimam Toletanam Synodum debuit innovari. Montani sententiam amplexa est sub Ludovici Pii Imperio universa ferè Francia. Aquensis enim Abbatum Synodus statuit: *Ut puerum Pater aut Mater tempore oblationis offerant Altari, & petionem pro eo coram laicis testibus faciant, quam tempore intelligibili ipse puer confirmet*. Hoc est, post acceptum usum rationis.

Cap. 36.

Erat novum statutum, & avitis Gallicanæ Ecclesiæ moribus adversum. Lucet ex instrumento, quo Nobilis vir Widilo filiolum suum Amblulphum obtulit Novaliacensi Monasterio, & quod exstat in ejusdem Chronico: *Dum legaliter sancitum antiquitus tenetur & cautum, cum oblationibus Domino parentes tradere suos filios in templo feliciter servituros, procul dubio hoc de nostris filiis faciendum nobis salubriter præbetur exemplum. Æquum enim judico Creatori nostro de nobis reddere fructum. Idcirco ego Widilo hunc filium nostrum Amblulphum, cum oblatione in manu atque petitione, altaris palla manu mea involuta ad nomen Sancti Petri, & Sancti Andreæ, cæterorumque Sanctorum, quorum reliquiæ hic continentur, & tibi Warnari præsenti Decano, ad vicem Domini Witgari Episcopi, seu & Richarii Præpositi, trado coram testibus Regulariter permansurum. Ita ut ab hac die non liceat illi collum de sub jugo Regulæ excutere, sed magis ejusdem Regulæ fideliter se cognoscat instituta servare, & Domino gratanti animo militare. Et ut hæc nostra traditio inconvulsa permaneat, promitto cum jurejurando coram Deo & Angelis ejus, quia nunquam per me, nunquam per suspectam personam, nec quolibet modo per rerum mearum facultates aliquando egrediendi è Monasterio tribuam occasionem*. Iste Amblulphus sub Carolo Magno rexit laudatum Monasterium, & ipsi in dignitatem successit Hugo ejusdem Regis filius, atque ita lucet istum filialis oblationis morem usque tunc in Gallia fuisse firmum & inconcussum. Et omnes ejus ritus hic insigniter exprimuntur. Filii oblatio fiebat ad Missam tempore Offertorii, & parens prolem, uti quamvis aliam suam rem Divinæ Majestati ad Abbatis, aut certè Vicarii, Præpositi vel Decani manus, in perpetuum atque immobile servitium tradebat. Et de actus validitate nullus tunc hæsitabat in Gallia. Plures ejusmodi antiquas paternæ oblationis formulas adducit in scholio ad trigesimam secundam Sancti Lanfranci Epistolam Lucas Dacherius.

Et hinc præfatum adversus Sancti Benedicti Regulam & plures ejus confirmatores Canones Abbatiale Decretum ab omnibus non fuit admissum. Etenim non solus Petrus Damiani, sed etiam Maurus Episcopus istas filiorum oblationes profitebatur validas. A mota interim inter ipsos disputatione motus Leo nonus stetit pro istis Abbatibus, edixitque Decretum, ut deinceps nemo fieret Monachus, nisi ætate legitimâ & propria voluntate. Qua in Synodo ediderit, ignoro. Et nec ipsum fuit ubique admissum. Etenim & Toletanos, & Gallicanos, qui istas oblationes firmant, Canones Decretis suis inseruerunt & Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus, & Monachus Gratianus, ideoque supposuerunt adhuc vivere & servari. Et ad Goisfredum Constantiensem in Normandia Episcopum scribit Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: *De Sanctimonialibus, de quibus mihi dulcissima Paternitas vestra litteras misit, hoc vobis respondeo. Sanctimoniales, quæ de servanda Regula professionem fecerunt, vel quæ, quamvis adhuc professæ non sint, ad Altare tamen oblatæ fuerunt, secundum mores & vitas earum ad servandam Regulam moneantur, increpentur, coastringantur. Quæ verò nec professæ, nec oblatæ sunt, ad præsens dimittantur sic, donec voluntates earum de servando ordine subtilius exquirantur*. Laudatum Leonis Decretum impulit Goisfredum ad consulandum, & non secundum ipsum, sed secundum Sancti Benedicti Regulam respondit ejusdem Regulæ Professor Lanfrancus. Et inter vetustas, quas in hujus Epistolæ scholiis adducit Lucas Dacherius, paternæ oblationis formulas una est facta sub Philippo primo Francorum Rege. Et ad Pictaviensem Archidiaconum, qui neptem suam Adelitiam parabat invitam imponere Monasterio, scribit Petrus Blesensis: *Canonum clamat auctoritas, quia Monachum sive Monacham facit propria professio, vel paterna devotio. Propriæ verò professionis vinculo non ligatur, qui huic professioni, quantum potest, renititur & reclamat. Nec adstringit ipsam paterna devotio: Quia non est in sacris patris, sed quasi emancipata per patris mortem, & in alienam potestatem non recidens animæ suæ adepta est facultatem*. Lucidè supponit paternam oblationem adhuc vivere & obligare. Quod ipsum supponit in prima sua Epistola Sanctus Bernardus. Et certè Cisterciensis reformatio non fuit aliud quam Sancti Benedicti Regulam custodire ad litteram. Et de nescio quo puero Apostata scripsit ad Belluacensem Episcopum Alexander tertius. *Mandamus, quatenus si inveneris, quod non fuisset à parentibus oblatus, & infra decimum quartum annum facti voti pœnitens à religione recesserit, ab illo voto professionis, quod fecit, denunties absolutum. Si autem à parentibus fuerit oblatus, seu decimum quartum annum compleverit, cùm Religionem intravit, seu post decimum quartum annum professionem à se prius factam ratam habuerit, eum ad eandem, vel aliam Religionem transire compellas*. Clarè affirmat paternæ oblationi inesse professionis vim, & ab ipsa non posse resiliri.

Ep. 32.

Epist. 54.

Li 3. tit. 31. c. 11.

Et hinc de Cœlestino tertio Pontifice scribit laudata superius Historica compilatio: *Hic Papa Cœlestinus constituit, quod pueri, cum venerint ad annos discretionis, id est, ad quindecim annos, si noluerint remanere in claustris, licitè possint ire ad seculum, & ad hæreditatem suam*. Leonis nostri

A. 1190.

Decre-

Decretum innovavit, & sanxit ubique servandum. Antiqua quæstio mota fuerat sub Clemente tertio: Altera Toletanos Canones, altera pars allegaverat Magni Leonis Rescriptum ad Rusticum Metropolitam Narbonensem. Et Clemens in exstante apud Gregorium nonum Rescripto respondit juxta Toletanos Canones: Respondit Paterna oblatione & infantes & puellos omninò ligari, & ipsam ab adultis citra Apostasiæ crimen non posse violari. Quia nostri noni Leonis Decretum non laudat, quidam suspicantur ipsum nunquam fuisse. At argumentum non concludit. Etenim in communem observantiam non admissus Canon non habetur pro Canone, ideoque Clemens istum non laudavit. Eadem ergo facti species à nescio quo Episcopo relata fuit proximo Clementis successori Cœlestino.

Lib. 3. tit. 31. cap. 12.

Nescio quis miles cum suo filiolo & omnibus suis bonis se tradiderat nescio cui Monasterio, & etiam dictum filiolum induerat habitu Monachali. Et consultus Pontifex rescripsit: *Respondemus, quod si dictus puer ad annos discretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem, si ad hoc induci nequiverit, non est ullatenus compellendus, quia tunc liberum sibi erit eum dimittere, & bona paterna, quæ ipsi ex successione proveniunt, postulare*. Et hoc est lucidè Decretum à memorata Historica compilatione laudatum. Et ipsum à successoribus Pontificibus firmatum custodit usque hodie omnis Latina Ecclesia. Hinc enim ad tertii decimi sæculi annum vigesimum sextum Narbonensis Provinciæ Benedictini Abbates ad reparandam disciplinam ediderunt, & per Gregorium nonum probari impetrarunt statuta varia, & in ipsis hunc articulum. *Infantes, qui recipiuntur in Monasteriis, & quotidie audiant Regulam exponi, & schola non exeant, donec legitimæ ætatis fiant, & tunc professionem faciant, & benedictionem accipiant secundum formam Regulæ*. Propter laudatam Cœlestini constitutionem statuunt adversus Sancti Benedicti Regulam. Eandem constitutionem dudum antea servavit omnis Orientalis Ecclesia. Hujus enim ferè omnes Monachi, uti lucet ex Trullana ac septima Synodo, jam dudum vixerunt secundum Regulam Sancti Basilii, ideoque paternas filiorum oblationes non duxerunt ratas, nisi ubi per ipsos oblatos in adulta ætate firmarentur.

Cap. 14.

Exponuntur aliquot de hac re quæstiones.

Prima quæstio est, An præsens Leonis noni Decretum à nullis Monasteriis fuerit admissum? Respondeo à quibusdam fuisse admissum. Etenim de totius Benedictinæ Religionis capite Cassinensi Monasterio scribit ad Desiderium Abbatem Sanctus Petrus Damiani: *Inter cæteros virtutum flores, quos in illo agro pleno, cui benedixit Dominus, reperi, fateor, hoc mihi non mediocriter placuit, quod ibi scholas puerorum, qui sæpe rigorem sanctitatis evertunt, non inveni, sed omnes aut senes, cum quibus utique nobilis vir sedebit in portis Ecclesiæ, aut juvenili vivendi decore lactantes. Qui nimirum ut filii Prophetarum idonei sunt ad Eliam per deserta quærendum. Aut certè adhuc adolescentiæ flore vernantes, qui juxta Apostolum Joannem vicere malignum*. Quod non solum Sanctus Pater Benedictus, sed ipsius etiam in Cassinensis Monasterii Præfectura successores dudum admiserint oblatos à parentibus pueros atque infantes, est omnibus exploratum. Quare hanc mutationem adscribi oportet Leonis nostri Decreto, aut certè alicui novellæ, quam istud confirmatit, consuetudini. Et licet ipsam hic laudet Petrus, in litteris tamen ad Aripertum Monachum pergit laudare paternam filiolorum oblationem, & Sancti Samuelis exemplo confirmare. Quidquid sit, à patris sui Regula multi Abbates noluerunt recedere.

Lib. 2. cap. 17.

Lib. 6. Ep. 17.

Secunda quæstio est, Qua de causa Cœlestinus tertius laudatum Leonis Decretum innovaverit, & admitti jusserit per omnem Latinam Ecclesiam? Respondeo rationem edici à Guilielmo Thorne, ubi scribit de Cantuariensi suo Sancti Augustini Monasterio: *Quia nonnulli Abbates, carnali ducti amore, ac etiam divitum & præpotentum patriæ coacti importunitate, pueros vix ablactatos solebant ad Monachalem habitum pro libito suæ voluntatis suscipere, in scandalum religionis & detrimentum Ecclesiæ, ideo sub hoc tempore Conventus ex præteritis damnis futura pericula doctus præcavere, impetravit à Papa Alexandro tertio privilegium inhibitionis, ne de cætero pueri infra quindecim annorum ætatem in isto Monasterio ad habitum Monachalem ullo modo recipiantur*. Quod pueri in Monasteriis soleant enervare disciplinam, nobis jam dixit Sanctus Petrus Damiani. Galliæ ac Germaniæ Monasteria, olim numerosissima ac opulenta, in libris de sua vita Guibertus Novigenti Abbas lamentatur esse suo tempore ad paupertiem & Fratrum paucitatem redacta, & dat caussam. *Perpauci reperiri poterant, qui peccati fastidio sæculum respuissent, sed ab illis potissimum detinebantur Ecclesiæ, qui in eisdem parentum devotione contraditi ab ineunte nutriebantur ætate. Qui quanto minorem super fuit, quæ nulla videbantur egisse, malis motum habebant, tanto intra Cœnobiorum septa remissiori studio victitabant*. Ab hisce tepidis fratribus affirmat Monasticum statum devenisse in summas calamitates, ac de ruina fuisse periclitatum, nisi illum divina bonitas per novum Carthusiensium & Cistertiensium fervorem erexisset. Adversum istos pueros statuit etiam Cluniacensium Abbas Petrus Venerabilis: *Statutum est, ut nullus, etiam ex concessione, futurus Monachus, Regularibus usque ad annum vigesimum vestibus induatur. Causa instituti hujus fuit immatura, nimisque celer infantium susceptio, qui antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere possent, sacræ Religionis vestibus induebantur, & admixti aliis, puerilibus ineptiis omnes perturbabant. Et ut quędam taceam, & multa breviter colligam, & sibi nihil penè proderant, & aliorum posita religiosum Propopositum non parum, imò quandoque plurimum, impediebant*. Varia igitur ex ipsorum admissu nascentia incommoda considerans Cœlestinus, istud Alexandri privilegium sanxit deinceps fore universalem legem.

A. 1168.

Lib. 1. cap. 8.

Cap. 38.

Tertia

Cap. 15. Tertia quæstio est, Quæ olim ætas requisita fuerit in profitentibus? Respondeo Magnum Basilium in fusioribus Monachorum Regulis requirere plenum rationis usum, de annis tacere. Primum repetit in Canonicis ad Sanctum Amphilo-
Cap. 18. chium litteris, atque adjungit: *Pueriles voces omninò in his ratas existimare non oportet, sed eam quæ supra sedecim aut septemdecim annos nata fuerit, rationisque compos, oportet in sacrarum Virginum catalogum referre, ejusque confessionem comprobare*. An idem de masculis statuat, non possim certus affirmare. Quidquid sit, Arsenius Monachus in sua Synopsi habet hunc Canonem.
C. 504. *Oportet eum, qui sæculo nuntium remisit, & fit Monachus, non minus quàm decem annos esse natum*. Lucidè loquitur Canon de professione, quæ citra Apostasiam non possit violari. Eandem ætatem requirit in libris adversus Monasticæ vitæ vituperatores Sanctus Joannes Chrysostomus. Adversum eos, qui non nisi post exactum matrimonium ac in vitæ fine censebant suscipiendum Monachatum, cum Propheta doceat Domini jugum portandum ab adolescentia, & prosequitur: *Nempe si esset in potestate nostra certaminis tempus,*
Lib. 3. c. 15. 16. *rectè forsan senectutem exspectare possemus. Sin verò per omnem vitam nobis dimicandum est, à prima statim ætate inchoandum, cum decem annorum esse cœperimus. Ex ea quippe ætate eorum omnium, quæ peccavimus, rationem reddituri, pœnasque daturi sumus*. Et hanc suam Regulam multis confirmat. Videtur non certum ætatis annum, sed plenum dumtaxat rationis usum exquirere. Et hanc ejus Regulam omninò respexit Trullana Synodus, à Magni Basilii, quæ in profitente Virgine septemdecim aut sedecim exquisivit annos, disciplina recedens, & in utroque sexu requirens annos dumtaxat decem, ipsosque ab Episcopi arbitrio permittens vel differri vel præ-
Cap. 40. veniri. Utique pro rata judicii, quod in professuro Episcopus adverterit. Et hac lege hodierni etiam Græci vivunt. Ita testatur in centesimi vigesimi septimi Africani Canonis Commentario Theodorus Balsamon, atque adjungit: *Si velis præsentem Canonem sic valere, ut præjudicio non afficiantur Episcopi, qui præter justam causam aliquos etiam ante decennium vestiunt, nemo est qui prohibeat*. Loquitur de utroque sexu. Eadem lex olim viguit item apud Latinos. Lucet ex Regula Sancti Aureliani Archiepiscopi Arelatensis. *Minori ætate in Monasterio non excipiantur, nisi ab annis decem aut duodecim, qui & nutriri non egeant, & cavere noverint culpas*.
Cap. 57. Quidam tamen hæc non de admissione ad professionem, sed de admissione ad Novitiatum intelligunt, de qua statuit in Sanctimonialium Regula etiam Sanctus Cæsarius. *Si fieri potest, aut difficile aut nulla umquam in Monasterio infantula parvula, nisi ab annis sex aut septem, quæ jam litteras discere, & obedientiæ possit obtemperare, suscipiatur*. Quidam existimant paternas parvularum prolium oblationes ab hisce item sanctis Patribus non fuisse admissas. Quidquid sit, de professione omninò loquitur in litteris ad Anthemium Subdiaconum, Apostolici in Campania Patrimonii Rectorem, Magnus Gregorius: *Quia dura est in Insulis congregatio Monachorum,* Lib. 5. Ep. 48.
etiam pueros in Orphitariæ Monasteriis ante decem & octo annorum tempora suscipi prohibemus, vel si qui nunc sunt, tua eos Experientia auferat, & in Romanam urbem transmittat. Hoc etiam in Palmaria, aliisque Insulis te per omnia volumus custodire. Quid sit dura Monachorum congregatio, exponit in litteris ad Symmachum Defensorem: *Horisco Abbati injunximus, ut in Gorgonem Insulam pergat, cum quo tua Experientia pariter eat, & mala omnia, quæ illic cognovimus admissa, ita vindicate, ut per ultionem vestram præfata Insula etiam inposterum maneat correcta*. In adjacentibus Ita- Ep. 50.
liæ Insulis laxata erat Monastica disciplina, ideoque optimus Pontifex nolebat pueros istic periclitari. Ex eadem Regula scripsit ad Candidum Presbyterum, Apostolici in Gallia Patrimonii Rectorem: *Volumus ut Dilectio tua ex solidis quos acceperit, pueros Anglos, qui sunt ab annis decem & septem vel decem & octo, ut in Monasteriis dati Deo proficiant, comparet. Quatenus solidi Galliarum, qui in terra nostra expendi non possunt, apud locum proprium utiliter expendantur*. Et cum Im- Lib. 9. Ep. 10.
peratore Mauritio, & cum regnantibus in Italia Longobardis Francorum Reges passim non bene convenerunt, atque ita licet Gallicana Romanæ Ecclesiæ Patrimonia non invaserint, ex ipsis tamen collectam, uti & quamvis aliam, pecuniam vetuerunt exportari Regni finibus. Hinc ipsam providus Gregorius impendi jussit emendis intra Galliam Anglicanis mancipiis, emi solos octodecim aut septemdecim annorum juvenes, ipsos donari Monasteriis, atque illic in neophytæ suæ gentis Apostolos educari. Emi jussit solos istos, qui sub illo onore admitterent Apostolicum libertatis beneficium. Et ne posteà aucupari possent resiliendi fucos, esse jussit septemdecim aut octodecim annorum. Quæ omnes à communi Regula exceptiones demonstrant minorem ætatem tunc ad profitendum fuisse passim admissam.

Variæ tamen Latinorum gentes habuerunt varios mores. Etenim Toletana sub Montano Archiepiscopo Synodus oblatos à parentibus infantes ac pueros sanxit educari ad annum usque octavum decimum, & tunc demum illis fieri facultatem vel recedendi ad sæculum, vel stabiliter profitendi. Nulli igitur ante istum annum permisit professionem. At verò decima ejusdem civitatis Synodus offerendos à parentibus pueros mandat esse minores anno quarto decimo. Majores ligari non vult, nisi propria voluntate. Ergò ad validam professionem exquisivit annos completos dumtaxat quatuordecim. At verò in Romana sua Synodo Eugenius secundus Pontifex statuit: *Fœminæ, quæ habitum Religiosum, ... velamen obtentu Religiositatis susceperunt, ... sent viri potentes, deinceps viro sociari non ... cantur, sed eligentes Monasteria regular... aut in domibus susceptum habitum ...*
Quem Canonem firmavit Leo ...
ipso etiam ... ligari. ...
tuisse ju...
manæ ...
qui

scribit : *Apta tunc erit professio Virginitatis , ex quo*
adulta jam ætas esse cœperit , & ea quæ solet nuptiis
Cap. 6. *apta deputari atque perfecta* . Porrò puelli quar-
to-decimo, puellæ passim duodecimo anno fiunt
potentes matrimonialis operis . Et hi omninò
sunt anni legitimi, de quibus apud Sancti Ivo-
nis Decretum statuit prima Synodus Riculphi
Archiepiscopi Moguntini : *Si quis ante annos le-*
Part. 7. *gitimos tonsuratus est sine consensu parentum suorum ,*
cap. 26. *& ipsi parentes intra annum non se reclamaverint ,*
in ipso Clericatu permaneat . Si verò post legitimos
annos per vim clericus factus est , & infra annum
minimè se reclamaverit , in clericatu permaneat .
Et infra : *Hoc & de velandis puellis observandum*
est . Et secunda ejusdem Synodus: *Deinceps ca-*
vendum , ut nullus tondeatur , nisi in legitima æta-
te , & spontanea voluntate , vel cum consensu paren-
tum . Quæ sit legitima , ac spontaneam volunta-
tem habens ætas non exprimit: Quod alia esset
masculis , alia fœmellis . Et res erat nota . Ipsam
postea expressit Triburiensis Synodus : *Puella*
si ante duodecim annos ætatis suæ sponte sua sacrum
sibi velamen assumit , possint statim parentes vel
tutores ejus id factum irritum facere , si volunt .
At si annum & diem id dissimulando consenserint ,
C. 116. *ulterius nec ipsa nec ipsi mutare hoc poterunt . Por-*
rò si in fortiori ætate adolescentula vel adolescens Deo
servire elegerint , non est potestas parentibus hoc
prohibendi . Istam reclamandi potestatem facit
Cap. 33. etiam pupillarium Virginum Mundiburnis . Lu-
cidè affirmat duodecim ætatis annos sufficere
ad profitendum . At verò in litteris ad Bellua-
C. 11. censem Episcopum , in litteris ad nescio quem
C. 8. Civitatensem Canonicum Alexander tertius , ac
C. 8. in litteris ad Cassinensem Abbatem Innocentius
tertius in professuro adolescente disertè exqui-
runt annos completos quatuordecim . Exstant
litteræ apud Gregorium nonum sub titulo de
probationibus , & sub titulo de Regularibus .
Emissam antea professionem Alexander lucidè
adfirmat esse vacuum attentatum . At verò In-
nocentius rescripsit Roberto Lingonensi Epis-
copo : *Quæsivisti , utrùm illi , qui in annis mino-*
ribus constituti Novitiorum habitum susceperunt , &
infra annum facta postmodum professione , ad sæ-
L. 3. Ep. *culum sunt reversi , & ab Episcopis suis hoc*
116. *scientibus ad sacros Ordines sunt promoti , sustine-*
ri debeant in illis Ecclesiis ministrare , in quibus
fuerint ab eisdem Episcopis instituti . Robertus du-
bitabat , an essent Apostatæ , ideoque irregula-
res . Et Innocentius respondit : *Propter hoc non*
sunt ab ipsis Ecclesiis amovendi , sed in iis possunt li-
berè ministrare , nisi fortè prudentia suppleverit in il-
lis ætatem . Hoc casu factam ante completos qua-
tuordecim annos professionem habet firmam &
ratam . Et adjungit : *Vel saltem transire debeant ad*
Regulam priorem , cùm ipsi absque protestatione
Religionis habitum assumendo , vitam præsuman-
tur voluisse mutare . Etiam istorum , in qui-
bus prudentia ætatem non supplet , professio-
nem habet ratam . Quocirca ætatis defectus usque
tunc non fuit vitium certò substantiale . Fue-
runt variæ de ipso sententiæ . Porrò de Sancti-
monialibus statuit ad titulum de Electione Bo-
Cap. 43. nifacius octavus : *Nulla monialis , nisi duode-*
cimum annum peregerit , & professa fuerit tacitè vel
expressè , ad eligendam Abbatissam cum aliis admit-
tatur . Palam supponit duodecim completos an-
nos sufficere puellis ad profitendum . Apud
eundem exstat constitutio , qua Innocentius L. 3. tit.
quartus discretionis annos in masculo adfirmat 14. c. 1.
esse completos quatuordecim , & ante ipsos
nec expressè nec tacitè quempiam posse profiteri .
Ex quibus omnibus lucet , quòd Romana Ec-
clesia in masculis quatuordecim , in fœmellis
solos duodecim annos semper exquisierit , &
quod usque ad quartum Innocentium prudentia
in masculis potuerit supplere ætatem . Et ità
viximus usque ad Sacrosanctum Tridentinum
Concilium , quod in utroque sexu ad professionis
substantiam exquisivit sedecim completos an-
nos . Hinc item lucet Decretum , quo Cœlesti-
nus tertius laudatur exquisisse quindecim annos ,
nec in ipsius Romanæ Ecclesiæ transiisse mores .
Eadem est ratio Decreti hujus , quod Otbo San-
cti Nicolai in Tulliano carcere Diaconus Car-
dinalis , Gregorii noni per Angliam Legatus ,
in Londinensi Benedictinorum Abbatum con-
gregatione edidit apud Matthæum Parisiensem .
Nullus ante vigesimum annum completum ad profes- A. 1238.
sionem , & decimum nonum ad probationem in Mona-
sterium de cætero admittatur . Nec in Anglia admis-
sum fuit aut servatum .

Quarta quæstio est , An solus olim Pater par-
vulas suas proles potuerit Deo ac Monasteriis of-
ferre ? Partem affirmativam suadet ratio patriæ
potestatis , quam & gentilium & Christianorum
Romanorum leges soli Patri adscripserunt . Hinc
solus Pater poterat prolem ex causis vendere aut
donare in servum aut filium adoptivum . Ergo &
in Monachum . Et patria quidem potestas apud
primævos Romanos fuit tanta , ut etiam vitæ
& necis jure Pater polleret in filium , ideoque
longè magis posset Divinæ præsertim Majestati
tradere in perpetuam servitutem . Respondeo
tamen hanc oblationem non fundari in patria
potestate . Etenim Theodoretus Cyrensis Epis-
copus se non à patre , sed à sola matre scri-
bit Deo fuisse oblatum . Et ad Sanctum Am-
philochium scribit Magnus Basilius : *Multas ,*
utique infantes aut parvulas , *Parentes & Fratres*
offerunt , & quidam eorum qui eas cognatione contin-
gunt . Utique pupillarum aut à parentibus de-
sertarum Curatores . Etiam Paulam filiolam
non pater , sed sola mater Læta Deo consecra-
vit . Et plerique usque huc adducti Canones utri-
que parenti palàm adscribunt parem hac in re po-
testatem . Et Aquensis Abbatum Conventus ha- Can. 36.
bet . *Puerum pater aut mater tempore oblationis offe-*
runt . Et in Sancti Ivonis Decreto Triburiensis Sy-
nodus sancit : *Quicumque filiam suam , aut neptem ,*
vel parentem suam Deo Omnipotenti offerre voluerit ,
licentiam habeat . Utique neptem , vel parentem ,
cujus habuerit tutelam . Lucet ex præcedenti Ca-
none : *Puella si ante duodecim ætatis suæ annos*
sponte sua sacrum sibi velamen assumit , possint sta-
tim parentes vel tutores ejus id factum irritum
facere , si velint . Possunt & ratificare . Et hæc
ratificatio habet vim oblationis . Riculphi Ar-
chiepiscopi prior Moguntina Synodus eandem
pote-

potestatem agnoscit Domino in servum. Et certè si Dominus servum possit homini vendere aut donare, cur non & Divinæ Majestati? Hæc igitur potestas non in Romano, sed in naturali aut communi gentium fundatur jure, quod utrique parenti parem in proles impartit auctoritatem. Nam & alterius consensus sufficit, ut communis infans à nobis baptizetur.

Quinta quæstio est, Quam formam requirat hæc oblatio? Respondeo nullam esse præfixam ab antiquis Canonibus. At verò Sanctus Benedictus hanc præscripsit in sua Regula: *Si quis offert filium suum Deo in Monasterio, si ipse puer minori ætate est, parentes ejus faciant petitionem. Et cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri involvant in palla Altaris, & sic eum offerant.* Cap. 59. Petitionem exponit præcedens caput: *Suscipiendus in Oratorio coram omnibus promittat de stabilitate sua, & conversionem morum suorum, & obedientiam coram Deo & Sanctis ejus. Etsi aliquando aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat, quem irridet. De qua promissione sua faciat petitionem ad nomen Sanctorum, quorum Reliquiæ ibi sunt, & Abbatis præsentis. Quam petitionem manu sua scribat, aut certè si non scit litteras, alius ab eo rogatus scribat. Et ille Novitius signum faciat, & manu sua eam super Altare ponat.* Et infrà: *Illam petitionem, quam desuper Altare Abbas tulit, non recipiat* novellus Monachus, *sed in Monasterio reservetur.* Hæc igitur petitio est Monastica trium votorum professio, cum adjunctis precibus, quibus profitens ipsam supplicat à Divina Majestate, Tutelaribus Monasterii Sanctis, ac præsente Abbate admitti & firmari. Et hanc formam cum tota Sancti Benedicti Regula probavit, & in morem redegit magnus Gregorius, omnisque jam pridem Latina Ecclesia. Plura ejus, & pro adultis, & pro parvulis antiqua exemplaria ex vetustis Monasteriorum archivis produxit, ac suis ad Sancti Lanfranci vitam & ejusdem trigesimam secundam Epistolam scholiis inseruit Lucas Dacherius. Audiamus unam: *Dum legaliter sancitum antiquitùs teneatur & cautum, cum oblationibus Domino parentes suos tradere filios in templo Domini feliciter servituros, procul dubio hoc de nostris filiis faciendum salubriter præbetur exemplum. Æquum enim judico Creatori nostro de nobis reddere fructum. Idcirco ego Hildegrinus hunc nepotem meum nomine Rifutnum cum oblatione in manu atque petitione, altaris palla manu mea involuta, ad nomen Sancti Remigii, vel ad Sanctorum, quorum etiam Reliquiæ hic continentur, & Abbati præsenti trado coram testibus permansurum, ita ut ab hac die non liceat illi collum de sub jugo Regulæ excutere, sed magis ejusdem regulæ fideliter agnoscat instituta servare, & Domino gratanti animo militare. Et ut hæc mea traditio inconvulsa permaneat, promitto jurejurando coram Deo, & Angelis ejus, numquam per me, numquam per suspectam personam, nec quolibet modo per rerum mearum facultates aliquando egrediendi de Monasterio occasionem tribuam. Et ut hæc mea traditio firma & inviolata permaneat, manu mea subterfirmavi.* Filii aut nepotis oblator, non solum pro filio aut nepote, sed etiam profitebatur pro semetipso: Profitebatur ipsum numquam incitare, fovere, aut adjuvare ad prævaricandum. Nam & hoc disertè mandat Sancti Benedicti Regula. Eundem oblationis ritum laudavit Otho Comes, ubi de Lamberto filio suo dixit ad Nicolaum primum: *Ego pater ejus palla altaris involutum, illum non obtuli, neque à quocunque Sacerdote vel Abbate, ut mos deposcit, benedictione percepta Regulæ umquam subactus fuit Monachus.* Et ex hoc etiam capite laudatus Pontifex Lambertum à prætenso adversus ipsum Monachatu absolvit. Et meritò. Etenim paterna oblatio atque petitio, nec non & Abbatis acceptatio lucidè spectant ad substantiam. Est enim, uti Sanctus Bernardus scribit, *Votum Patris de filio.* Epist. 1. Et de suo nepote Roberto addit: *Petitio, quam Regula præcipit, pro eo facta non fuit a parentibus, nec manus illius cum ipsa petitione involuta palla Altaris, ut sic offerretur coram testibus.* Hinc scribit ipsum non oblatum fuisse, sed promissum dumtaxat, ideoque non ligatum. Et quidem ut in Missa ad Offertorium fiant hæc omnia, mandat etiam Aquensis Abbatum Conventus. Et habent suas rationes. Verùm an substantialia fuerint, non velim affirmare.

Sexta quæstio est, An etiam antiqui Monachi habuerint Noviciatum? Respondeo habuisse. Etenim Hermias Zozomenus affirmat in antiqua Sancti Pachomii Regula fuisse & hunc Articulum: *Si quis cum ipsis habitare cuperet, ut primò omnium gravioribus laboribus ad triennium exerceretur, & ita eorum convictus particeps fieret.* Eandem Regulam fuisse Pachomio ab Angelo traditam L. 3. c. 33. affirmat in Lausiaca Historia Palladius Helenopolitanus Episcopus, & laudat hæc ejus capita: *Eum qui semel ingreditur, nec potest ad triennium sustinere certamen, non admittes. Sed cum operà fecerit difficiliora, sic prodeat in stadium post triennium.* Cap. 38. Graviores istos labores multis describit in quarto Monasticarum institutionum libro Joannes Cassianus. Laudat quadragesimum nonum Regulæ caput, in quo triennii non fit mentio, sed hæc statuuntur de Novitiorum habitu: *Tunc nudabunt eum vestimentis sæcularibus, & induent habitu Monachorum, tradentque Ostiario, ut orationis tempore adducat eum in conspectu omnium fratrum.* Sub Pachomio non videtur fuisse discrimen minoris habitus à majori. In Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris etiam magnus Basilius scribit nullam ad servandæ in propria etiam domo Virginitatis professionem admitti, nisi, *quæ diu examinata ac probata perseveraverit, & ut admittatur precibus contenderit.* Et in sua Monastica Regula admittendi Novitii modum præscribit quasi ex Sancto Pachomio, ac pergit: Cap. 10. *Cum ex singulis documentis fuerit comprobatus, quia firma mente & stabili consilio, ac prompto animo sit, tunc suscipi eum decet. Peiùs autem quam corpori fraternitatis inseratur, oportet ei injungi quædam laboriosa opera, & quæ videntur opprobrio haberi à sæcularibus. Et observari oportet, si libenter hæc, & liberè, & fiducialiter expleat, nec confusionem eorum graviter ferat. Vel etiam si in labore impiger inveniatur & promptus.* Ejusmodi repertos sancit admitti ad professionem. Cap. 6.

Etiam aliorum antiquissimorum Patrum Regula lucidè laudat Novitiatum. Etiam pleræque Latinorum Patrum Regulæ. Et quidem Sanctus Benedictus ipsum jubet esse integri anni, ac intra ipsum Novitio ter prælegi Regulam, & ante ipsius lapsum non admitti ad professionem. Rei modum exponit antiqua per Lucham Dacherium cx Sancti Remigii Monasterio producta formula, qua probatus Novitius consuevit professionem petere: *Ego Rodfridus, initium conversionis meæ diligenter attendens, considero quod petitionibus meis primum non facilis concessus est introitus, sed diu pulsanti mihi vix hospitii locus est misericorditer attributus. In quo per paucos dies commoratus, Novitiorum sum domum ingressus, in qua dura & aspera primum mihi à Seniore sunt prædicata, & stabilitatis meæ promissio expetita, & ter in anno lecta atque tradita est Regula, cum admonitione dicentis: Ecce lex, sub qua militare vis, si potes observare, ingredere, si verò non potes, liber discede.* Primùm ergo Novitius ad hospitium in veste Laica, hinc ad Novitiorum domum in veste Monastica, tandem professus admittebatur ad Conventum. Quæ forma & apud Latinos & apud Græcos fuit passim observata.

Porrò in novella ad Epiphaniam Constantinopolitanum Patriarcham lege statuit Imperator Justinianus: *Sancimus, sacras sequentes Regulas, eos qui singularem conversationem profitentur, non promptè mox à reverendissimis Præsulibus venerabilium Monasteriorum habitum percipere Monachalem, sed per triennium totum tolerare, nondum Monachicum habitum promerentes, sed tonsura, & veste eorum, qui Laici vocantur, uti, & manere divina addiscentes eloquia.* Eos jugiter probandos atque erudiendos mandat, & prosequitur: *Et dum triennio tota ita permanserint, optimos semetipsos & tolerabiles aliis Monachis & Præsuli demonstrantes, hos Monachicam promereri vestem atque tonsuram.* Ex Sancti Pachomii Regula vult Novitiatum esse completi triennii. Non in Monastica, sed in Laica veste & tonsura. Hoc est, in parvo habitu. Et hoc secundùm sacras Regulas. Ex quo lucet parvi & magni habitus discrimen esse Justiniano longè antiquiùs. Si conjecturandi fiat libertas, ejus originem deferam in magnum Basilium. Ex singulari, quæ Monasticam etiam in oblatis per parentes parvulis vitam noluit ante septimum decimum ætatis annum esse ratam ac firmam, magni Basilii doctrina plures assumpserunt occasionem & fomentum excutiendi emissam ante professionem, unaque sacrum & Angelicum habitum, atque ad sæculi vota redeundi. Et Basilianæ disciplinæ sectatores censuerunt excuti sine sacrilegio, attamen non sine magna venerandi habitus injuria. Hinc ipsum duxerunt nonnisi professis credendum, atque ita inducendum parvum habitum. Quod ipsum apud nos Latinos videtur placuisse Sancto Cæsario Arelatensi Archiepiscopo. Lucet ex ipsius ad Moniales Regula: *Et, quæ Deo inspirante convertitur, non licebit statim habitum Religionis assumere, nisi antea in multis experimentis fuerit voluntas illius approbata. Sed uni ex senioribus tradita annum integrum in eo, quo venit, habitu perseveret. De ipso tamen habitu mutando sit in potestate Prioris: & quomodo personam vel compunctionem viderit, ita vel celeriùs vel tardiùs studeat temperare.* An in merè Laico, an autem in parvo Monastico habitu Moniales suas probari sanxerit, ignoro. Item laudatas ab adducta lege sacras Regulas ignoro. Crediderim fuisse à Provincialibus hinc inde Synodis, aut potius à variorum hinc inde Monasteriorum Patriarchis conditas, & per Justinianum extensas ad omnem Ecclesiam. Novellas enim suas de Ecclesiasticis rebus leges conatus ille est omnibus sub Cœlo Ecclesiis imponere.

Leg. 5. c. 2

Cap. 3.

Et certè ipsas admisit etiam Latina, ipsaque item Romana Ecclesia. Non tamen hunc Articulum. Magnus enim Gregorius hac in re magis probavit Regulam Sancti Benedicti. Sed nec ipsam hic admisit per omnia. Lucet ex litteris ad Fortunatum Neapolitanum Episcopum: *Pervenit ad nos Mauritium quendam, qui nuper in Monasterio Barbatiani conversus est, ablatis secum aliis Monachis, fuga de eodem Monasterio discessisse. Qua in re prædictum Barbatianum sua nobis præcipitatio vehementer accusat, qui temerè sæcularem hominem, & non ante probatum tonsuravit. Propterea Monasteriis omnibus Fraternitas vestra districtiùs interdicat, ne eos, quos ad convertendum susceperint, priusquam biennium in conversatione compleant, nulla modo audeant tonsurare. Sed hoc spatio vita eorum, moresque sollicitè comprobentur, ne quis eorum aut non sit contentus quod voluit, aut ratum non habeat quod elegit.* Recedit à Sancti Benedicti Regula, & admittit laudatam Justiniani legem, verùm cum temperamento, & dispensatione unius anni de præscripto per ipsam triennio. Extendit & ampliat hoc suum anterius Synodale Decretum: *Multos de Ecclesiastica vel sæculari familia novimus ad Omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitate liberi, in divino servitio valeant familiariùs in Monasteria conversari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiendi Ecclesiastici juris Dominium occasionem præbemus, si verò festinantes ab Omnipotenti Dei servitio incautè retinemus, illi videmur negare quædam, qui dedit omnia. Unde necesse est, ut quisquis ex juris Ecclesiastici vel sæcularis militiæ servitute ad Dei servitium converti desiderat, probetur priùs in Laico habitu constitutus. Et si mores ejus atque conversatio bono desiderio ejus testimonium ferunt, absque retractatione servire in Monasterio Omnipotenti Domino permittatur, ut ab humano servitio liber recedat, qui in divino obsequio districtiorem appetit servitutem.* Laudatæ legi Imperator Justinianus adjecerat hanc ampliationem: Sive liberi sint sive servi. Permiserat servos etiam insciis atque invitis Dominis fieri Monachos: Per professionem sanxerat servos emancipari, & quietari adversus omnem calumniam. Nec sine fundamento: *Nam si multis casibus etiam ex lege hoc fit, & talis quædam libertas datur, quomodo non prævalebit divina gratia talibus eos absolvere vinculis?* Verùm humana nequitia est profunda & astuta. Quidam furtorum aut aliorum criminum rei servi ob evadendam pœnam fiebant Monachi, non ad sanctimoniæ veritatem. Simi-

Lib. 8. Epist. 23.

L. 4. 45.

les

les servos intra probationis triennium à Dominis reclamari permittit lex, & adjungit: *Triennii semel expleto tempore, servus judicatus quia Monastica dignus est honestate, maneat in Monasterio.* Præscriptum vult adversus Dominos, & nulla ex causa poste ab ipsis etiam adversus malæ fidei servos reclamari. Placuit hæc lex omnibus ubique servis, atque ita plurimi tam ex Ecclesiastica, quàm ex sæculari familia convolarunt ad Monasteria, & ad professionem omni modo festinabant. Etiam apud Romanam ac alias Latinas Ecclesias. Nec dubitandum, quin intervenerint plures Dominorum querimoniæ. Hinc ergo quoad servos aliquid laudatæ legis admisit Magnus Gregorius. Admisit illis datam à lege facultatem & modum consequendæ libertatis, ipsosque probari voluit in veste Laica, seu parvo habitu, & quidem multo tempore. Non admisit necessitatem pleni triennii. A Sancti Benedicti Regula exquisitum annum excedi voluit: juxta arbitrium Abbatis. Homines liberos permisit laudatæ Regulæ.. Verùm post Fortunatum Episcopum ac Barbatianum Abbatem turpiter à Mauritio Monacho circumscriptos rem expendit maturiùs, & quosvis generatim Novitios sanxit in parvo habitu per totum biennium probandos. Ex quibus elaret parvum habitum etiam apud Latinos omninò viguisse.

Ejusdem Pontificis ad omnes Italiæ atque Illyrici Metropolitas, necnon ad Siciliæ Antistites
Lib. 7. Ep. 11. Epistola sic habet: *Si qui ex militaribus numeris in Monasteriis converti festinant, non sunt temerè suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et juxta normam Regularem debent in suo habitu per triennium probari, & tunc Monachicum habitum Deo auctore suscipere. Qui si ita sunt probati atque suscepti, & pro anima sua pœnitentiam de perpetratis culpis agere studeut, pro eorum vita & lucro cœlesti non est eorum conversio renuenda. Qua de re etiam serenissimus & Christianissimus Imperator, mihi credite, omni modo placatur, & libenter eorum conversionem suscipit, quos in rationibus*
Lib. 8. Ep. 13. *publicis implicatos non esse cognoscit*. Et in Epistola ad Fortunatum Neapolitanum Episcopum: *Miles si converti voluerit, nisi priùs nobis renuntietur, nullus eum sine nostro consensu qualibet præsumat ratione suscipere*. Imperator Mauritius tulerat legem, ne quis publicis administrationibus Præfectus, aut manu signatus miles, nisi expleta militia, aut per divales litteras solemniter absolutus & manu missus, promoveretur in Clerum, aut admitteretur in Monasteria. Nec penitùs sine fundamento. Etenim & milites, & præsertim publici Officiales quandoque peculatus aut aliorum criminum sunt rei, ideoque Principi obligantur ad multas rationes. Quandoque item sunt Reipublicæ necessarii. Hinc enim Comiti Bonifacio Monachatum strenuè dissuasit Magnus Monachorum Pater Sanctus Augustinus.
Ep. 70. Legem insigniter exponit in publicatis per Lucam Dacherium litteris ad Carolum Calvum
Tom. 2. Francorum Regem Hincmarus Metropolita Remensis: *Imperator Mauritius decrevit, ut ei, qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate sui corporis*

repulsus, in Monasterium recipi, & Christo militare non liceat. Quod Religiosi Imperatores, & Sanctus Gregorius auctoritate Apostolica & generali Episcoporum consensu, Ecclesiastico vigore, ac Reipublicæ Christianæ cobibente Religione destruxerunt. Ecclesiasticæ libertati ac Evangelicæ pietati legem adversari judicavit Gregorius, impugnavit multis argumentis, ipsorum palmare scripsit ad
Theodorum Principis Medicum: *Hanc legem* Lib. 6.
primùm, sicut ii dicunt qui leges veteres nove- Ind. 11.
runt, Julianus protulit, de quo sciunt omnes, Ep. 65.
quantum Deo adversus fuerit. Sacrilegam Apostatæ violentiam noluit Pontifex ab Orthodoxo Principe assumi in legem. Post multa conventum tandem est inter Pontificem & Imperatorem, ut nullus Imperii publicus Minister, nisi priùs redditis rationibus, admitteretur in Novitium, & ut milites, juxta Justiniani legem, toto triennio in parvo habitu probarentur.. Ita interim Principi mansit reclamandi facultas. Et quo nullus reclamationi obnoxius obreperet, sanxit Gregorius nullum suscipi sine facta ad se relatione, & suo ad ipsum Rescripto. Et quoniam Orientales præsertim Illyrici Antistites existimaverant Mauritium à sua numquam lege recessurum, addidit in laudatis ad ipsos litteris: *Qua de re Imperator omni modo placatus est*. Addidit: *Mihi credite*. Quod sciret à se scribi rem quasi incredibilem. Et hinc vides duo. Primò, quod Imperiales de Ecclesiasticis rebus leges Romanus Episcopus possit limitare, imò & abrogare. Secundò, quod triennalem Novitiatum Græci semper constantissimè tenuerint. Nam & ipsum in sua apud Apostolorum Basilicam celebrata Synodo Patriarcha Photius affirmavit. At verò Latina omnis Ecclesia jam dudum plenè admisit Sancti Benedicti Regulam, ideoque omnes generatim Novitios deduxit ad annuam probationem.

Septima quæstio est, Quando annua hæc probatio cœperit spectare ad professionis substantiam? Respondeo sub Innocentio tertio necdum spectasse. Lucet ex ejus apud Gregorium nonum sub titulo de Regularibus Rescripto ad Archiepiscopum Pisanum. Annalem probationem affirmat esse paternam legem, & Novitii & Monasterii gratia inductam, addit ipsi per utriusque consensum posse renuntiari, ideoque tunc valere factam anteà professionem, & prosequi-
tur: *Quia multa fieri probibentur, quæ si facta* Cap. 16.
fuerint, obtinent roboris firmitatem. Probibendum est autem Abbatibus, ne passim ante tempus probationis quoslibet ad professionem recipiant. Et si contra formam præscriptam quoslibet indiscretè receperint, animadversione sunt debita corrigendi. Cum in subsidium fragilitatis humanæ spatium probationis sit regulariter institutum. Verùm non cessarunt Abbates paternam legem dispensare. Grassabatur & alius abusus. Quidam Abba-
tes multorum etiam annorum Novitios non co- Cap. 21.
gebant ad professionem. Aliqui item multorum annorum Monachi nolebant Monachaliter vivere, imò & redire volebant ad sæculum garrientes se non professos, & quod habitus non faceret Monachum, sed sola Regularis profes-

sio. Adversum hos & Abbates & Monachos proximus Innocentii Successor Honorius tertius rescripsit ad Episcopum Venetensem: *Mandamus, quatenùs, quoslibet tibi lege Diœcesana subjectos, qui prædicto modo terram duabus viis ingredi non verentur, ut postquam per annum gestaverint habitum Monachalem, Regulam secundùm formam Ordinis profiteantur & servent, Ecclesiastica censura compellas*. Statuit de solis Benedictinis spectantibus ad Venetam in Gallia Diœcesim. Hinc Re-
A. 1237. scriptum ad Anglos extendit in sua apud Matthæum Parisiensem Londinensi Synodo Otho
A. 1239. Sancti Nicolai in Tulliano carcere Diaconus Cardinalis, Gregorii noni Legatus, & adjunxit: *Hoc etiam ad Canonicos Regulares, & Montales duximus prorogandum*. Etiam in generali ibidem Abbatum Congregatione edidit hoc Decretum: *Qui ad probationem admissus fuerit, professionem in continenti faciat anno probationis elapso, vel exeat Monasterio. Alioquin Abbas vel Prior, qui aliquem sine professione sustinuerit ultra annum, per Præsidentes Capituli puniatur graviter, & ille Novitius nihilominùs profiteri cogatur, & haberi debeat pro professo*. Fecit hæc ex mandato sui Pontificis, qui laudatum Rescriptum inseruit suo codici, adeoque voluit esse Canonem generalem.

Alium item ipse Canonem edidit, quo sanxit toto probationis anno Novitium posse liberè reverti ad sæculum, atque ita quibusdam visus est annum istum fecisse substantialem. Verum addidit: *Nisi evidenter appareat, quod tales absolutè voluerint vitam mutare, & in Religione perpetuùm Domino deservire. Cum quilibet renuntiare valeat ei, quod pro se noscitur introductum*. Et omnes hi Canones spectare videbantur ad solum Sancti Benedicti Ordinem, ideoque novelli tunc Fratres Prædicatores ac Minores pergebant sine probationis anno ad professiones admittere. Admittebant etiam inhabiles personas, atque ita suos Ecclesiæ utilissimos Ordines gravabant ac vitiabant. Hinc ergo Innocentius quartus ad generalem Prædicatorum Magistrum emisit diploma, quo annalis probationis necessitatem urget ex laudatis jam Canonibus, ac ex Sancti Benedicti Regula, & concludit: *Vobis de Fratrum nostrorum consilio, in virtute obedientiæ, sub pœna excommunicationis, auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum, qui est maximè in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus, quemquam ad professionem vestri Ordinis, seu renuntiationem sæculi faciendam recipere præsumatis*. Et infrà: *Quod si contra hujusmodi prohibitionem quemcumque recipere præsumpseritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenùs vestro Ordini esse alligatum, vosque à receptione quorumlibet ad professionem ejusdem Ordinis fore ipso facto suspensos*. Addit & alias pœnas. Emisit diploma primo sui Pontificatus anno apud Civitatem Castellanam. Ipsum verò publicarunt Otho Portuensis Episcopus, & Godefridus ad Sanctum Adrianum Cardinalis Diaconus, & publicationis instrumento subjecerunt: *Nos ad precum instantiam Fratrum Minorum præsens transcriptum ex litteris ipsis de verbo ad verbum sumptum sigillis nostris fecimus communiri*. Quæ omnia refert Mat-
thæus Parisiensis, & adjungit: *Hæc taliter impe-* A. 1244.
trata sunt generaliter, & jussa per dictos Ordines observari. Et iterum: *Quia Fratres, præsertim Prædicatores, à tramite disciplinæ Sancti Benedicti nimis exorbitasse deprehendebantur, Papalis severitatis moderamine corriguntur, & auctoritate litterarum talium in viam meliorem diriguntur*. Et revera Sancti Benedicti Ordo apud Latinam Ecclesiam est omnium nobilissimus, ipsiusque Regulam esse omnium Regularum Dominam semper censuit Apostolica Sedes. Hinc quartus Innocentius etiam Fratres Mendicantes noluit ab ipsa longius deviare.

Verum constitutio hæc à neutro Ordine fuit admissa in observantiam. Hinc ipsam de verbo ad verbum innovavit Alexander quartus, cum hac tamen exceptione: *Nisi, major tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacitè vel expresse, aut evidenter constet illum vitam voluisse mutare. Quod tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indiciis ostendatur*. Ex Sancti Benedicti Ordine fuit quartus Alexander, ideoque noverat probationis annum à Regula non sanciri uti substantialem. Hinc à probata per Innocentium tertium & nonum Gregorium exceptione censuit non recedendum, & cum quarto Innocentio sanxit de solis Fratribus Prædicatoribus & Minoribus. Disertè hoc testatur ad titulum de Regularibus, cui & laudatam Alexan-
dri Constitutionem imposuit, Bonifacius octa- Cap. 2.3.
vus: *Constitutionem Innocentianam, quæ prohibet conversorum professionem recipi ante annum probationis elapsum, piæ memoriæ Alexander Papa quartus ad Fratrum Prædicatorum & Minorum Ordines dumtaxat declaravit extendi*. Ipse illam extendit ad omnes Mendicantes Ordines propter rationis similitudinem, ac pergit: *In aliis autem Religionibus professio expresse vel tacitè fieri potest licitè infrà annum. Sed expresse emissa etiam sæculari habitu non mutato, illi Religioni præcisè obligat, quam profitens est professus. Tacitè verò facta infrà probationis annum per susceptionem habitus, qui profitentibus tantùm datur, non illi specialiter, cujus habitus est susceptus, sed generaliter Religioni alicui recipientem obligat, si ætatis aptæ sit, si sciens, & voluntarius, & triduo perseveret*. Ex hinc patet ratio, cur quartus Innocentius & quartus Alexander dicant de admissis ante completum probationis annum ad professionem Prædicatoribus atque Minoribus: *Decernimus nullatenùs vestro esse Ordini alligatum*. Quod nempe omninò valeret professio, attamen non huic specialiter, sed dumtaxat generaliter alicui Ordini professum alligaret. Hinc addidit Innocentius: *Prohibemus ne constitutum in hac probatione Novitium præsumatis aliquatenùs impedire, quo minùs infrà ejusdem probationis annum ad aliam Religionem quam maluerit transeat, sicut de sua processit libera voluntate, non obstante Statuto contrario, si quod à vobis est editum, quod irritum decernimus & inane, vel aliquibus litteris à Sede Apostolica impetratis, seu etiam impetrandis, quæ de præmissis expressam non fecerint mentionem*. Eos non

ad

ad sæculum transire permittit, sed dumtaxat transire ad alium Ordinem: Quod nempe ante completum probationis annum facta professio ab isto Ordine excluderet, & inhabilem redderet ad ipsum, ac ad eligendum alium interim obligaret. Et ad hunc præsertim articulum quartus Alexander addit superius laudatam exceptionem: Nisi tacitè vel expressè infrà probationis annum professus sit major quatuordecim annis. Hoc generali vinculo neminem ligari voluit, nisi professum post expletos quatuordecim ætatis annos. Octavus Bonifacius exceptionem censuit esse nimis largam: Ante lapsum probationis annum factas professiones, ut certo obligarent Ordini, voluit esse expressas. Etiam tacitas, ideoque generatim solummodò obligantes, adstrinxit ad certas conditiones. Hæc ejus de expressa
Cap. 5. professione verba, *Etiam sæculari habitu non mutato*, respiciunt famosum sub titulo de Monachorum statu Rescriptum, quo nescio quem Presbyterum non mutato habitu apud Regulares Clericos professum obligari declaravit Innocentius tertius.

Octava quæstio est, An Bonifacius octavus Fratrum Mendicantium ante elapsum probationis annum factas professiones fecerit irritas & nullas? Respondeo non fecisse. Lucet ex ejus verbis: *In aliis Religionibus professio expressè vel tacitè fieri potest licitè infrà annum*. Ad quæ Glossator: *In Mendicantibus etiam fieri potest, sed non licitè*. Multa enim fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent. Duo circa Mendicantes Ordines fecit Bonifacius: Innocentii quarti & quarti Alexandri de Fratribus Prædicatoribus ac Minoribus Constitutiones innovavit. Deinde ipsas extendit ad alios etiam Mendicantes. At vero neutra constitutio factas ante anni lapsum professiones penitùs cassavit. Quare omnia, quæ suæ constitutioni Bonifacius de tacita ac expressa professione addidit, etiam habuerunt locum in Fratribus Mendicantibus. Et hinc Fratribus Minoribus, ut ante completum annum possent ex Discretorum consensu professiones admittere, facultatem & privilegium dedit Leo decimus. Quod nempe illicitæ dumtaxat essent istiusmodi professiones, non invalidæ. Ad evitandum temeritatis ac indiscretionis periculum adesse voluit assensum Patrum Discretorum. Et isto jure viximus usque ad Tridentinam Synodum. Hæc prima plenum probationis annum fecit omni Regulari Ordini, & omni professioni esse substantialem. Et Ecclesiam à multis contentionibus & scandalis liberavit. Pius posteà quintus Sancti Dominici Sanctimonialibus fecit privilegium, ut in mortis articulo ante expletum annum possint validè profiteri: dummodò tamen sint legitimæ ætatis. Quæ gratia ad ejusdem Ordinis Fratres, longeque magis ad alios Ordines non potest extendi. An sacro-sancta Synodus Decretum suum extendat etiam ad militares Ordines, est quæstio. Communior opinio affirmat non extendere.

DECRETUM III.

Aliud Sancti Leonis noni Decretum adducit laudata item Historica compilatio: *Leo constituit, ut Clerici nonnisi quatuor temporum jejuniis ab Episcopis jejunis ordinentur*. Apud Gregorium nonum sub titulo de Ordinationum temporibus extat hoc Rescriptum Cœlestini tertii ad Archiepiscopum Hydruntinum: *Quia in par-*
Cap. 9. *tibus Calabriæ Latini à Græcis & Græci à Latinis secundum alterius institutionis observantiam ordinantur, volumus de cætero commixtiones non fieri, & consuetudines rituum, & consuetudines Ordinum observari*. Videtur legendum: *Sed volumus consuetudines Ordinum observari*. Utique à Græcis Græcas, Latinas à Latinis. Et de Clerico Græco, qui Latino Episcopo subjectus de hujus licentia ordinatur à Græco Episcopo, ad suum
Cap. 11. Constantinopoli Cardinalem Legatum rescripsit Innocentius tertius: *Si secundùm morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus sit Episcopus Latinus, qui Clericos suos à Græco facit Antistite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab Ecclesia toleratur, impediri ordinatus non debet ab executione Ordinum taliter susceptorum*. Ubi ad verba, *Si secundùm morem Græcorum fuerit ordinatus*, rectè scribit Glossator: *Extra quatuor tempora, sicut est in antiqua compilatione. Et sic bene facit ad titulum*. Et prioris Capituli Glossa habet: *Clerici Latini in Calabriæ partibus ordinabantur à Græcis Episcopis secundùm institutionem Græcorum, extra quatuor tempora Ordines conferendo*. Revera enim morem illum ant Canonem, qui sacros Ordines in solis quatnor temporum Sabbathis dari permittit, Græci numquam habuerunt.

Lucet ex Sancti Leonis Magni ad Dioscorum Alexandriæ Patriarcham Epistola: *Quod à Pa-* Ep. 81. c. 1.
tribus nostris propensiore cura novimus esse servatum, à vobis quoque volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus Sacerdotalis vel Levitica ordinatio celebretur, sed post diem Sabbathi ejus noctis, quæ in prima Sabbathi lucescit, exordia deligantur. Hoc est, sub lege Divini officii substituantur. In quibus his qui consecrandi sunt jejunis, & à jejunantibus Sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiæ erit, si manè ipso Dominico die continuato Sabbathi jejunio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem Resurrectionis, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est. Nam præter auctoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica novimus venire doctrina, etiam Sacra Scriptura manifestat, quod cùm Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus Sancti ad Evangelium Gentibus mitterent prædicandum, jejunantes & orantes imposuerunt eis manus, ut intelligamus, quanta & dantium & accipientium devotione curandum

dum sit, ne tantæ benedictionis Sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideò piè & laudabiliter Apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum Sacerdotum formam per Ecclesias, quibus Dominus præesse te voluit, etiam ipse servaveris. Ut his, qui consecrandi sunt, numquam benedictiones, nisi in die Resurrectionis Dominicæ tribuantur, cui à Vespera Sabbathi initium constat adscribi, & quæ tantis Divinarum dispensationum Mysteriis est consecrata, ut quidquid est à Domino insignius constitutum, in hujus diei dignitate sit gestum. Peracta in die Dominico Mysteria enumerat, & concludit: *Cælesti quâdam Regula insinuatum & traditum noverimus, in die illo celebranda nobis esse Mysteria Sacerdotalium Benedictionum, in quo collata sunt omnia dona gratiarum.* Dioscorum non arguit, quod extra quatuor temporum Sabbatha, sed quod extra quodvis Sabbathum daret Sacros Ordines. Ipsos in quovis Sabbatho dari lucidè permittit. Ex eadem Regula adversus Anatolium Patriarcham Constantinopolitanum, qui Archidiaconum suum Ætium feria sexta consecraverat in Presbyterum, scripsit ad Imperatorem

Ep. 37. Martianum: *Anatolius adeò nimia commotione turbatus fuit, ut consecrationem feria Sabbathi, traditionis Apostolicæ aut nescius aut oblitus, inferret. Quasi non ad Episcopum magis quàm ad Presbyterum ordinationis illius vitium pertineret.* Alexandrinæ Ecclesiæ Archidiaconus, & per Dioscori factionem in Ephesino latrocinio in Constantinopolitanam Cathedram promotus fuerat Anatolius, ideoque quod Alexandriæ fieri viderat à suis Patriarchis, Constantinopoli Episcopus etiam faciebat. Haud dubiè æmulabatur Dioscorum, atque ità lucet hunc Magno Leoni non obedivisse. Etiam ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum suum in Illyrico Vicarium scripsit idem Pontifex: *Cognovimus sanè, quod non potuimus silentio præterire, à quibusdam Fratribus solos Episcopos tantùm diebus Dominicis ordinari, Presbyteros verò & Diaconos, circa quos par consecratio fieri debet, passim quolibet die dignitatem Sacerdotalis officii accipere. Quæ contra Canones & traditionem Patrum usurpatio corrigenda committit, cum mos quibus est traditus circa omnes sacros Ordines debeat omnimodis custodiri.* Etiam istos Episcopos arguit, non quod extra quatuor tempora, sed quod extra quævis Sabbatha Presbyteratum ac Diaconatum

Ep. 24. impartirentur. Exstat Epistola in Romana, publicata per Dominum Lucam Holstenium, Synodo Bonifacii secundi.

Verum his obstare videtur privilegium, quod Thomæ Patriarchæ Constantinopolitano dedit Innocentius tertius: *Tuis precibus annuentes Fraternitati tuæ personaliter indulgemus; ut in diebus Dominicis, & præcipuis solemnitatibus, cum necesse fuerit, personas idoneas in Subdiaconos valeas promovere.* Exstat Epistola in laudati Pontificis visa, publicata per Dominum Franciscum Bos-

Fol. 103. quettum. Magnam *Canonicè institutorum* Clericorum inopiam patiebatur tunc Constantinopolitana Ecclesia: Et tamen non Presbyteros aut Diaconos, sed solos Subdiaconos in quavis Dominica die aut præcipua solemnitate consecrari permisit doctissimus Pontifex. Et quidem per solum Patriarcham, qui proinde id non poterat per Vicarium. Quia nempè Canon, qui Sacros Ordines solis quatuor temporum Sabbathis celebrari permittit, istic omninò obligabat. Respondeo Thomam illum fuisse virum Latinum, captæ per Flandros & Venetos Constantinopolis primum Patriarcham. Gloriosi isti milites ante obsidionem inter se fuerant stipulati, ut Flandri Imperatorem, Veneti haberent Patriarcham, atque ità omnem Orientalem Ecclesiam deducerent ad Apostolicæ Sedis obedientiam, ac ritus Latinos. Absque his ritibus existimarunt à Photio Patriarcha inchoatum, & à Michaele Cerulario restauratum schisma numquam fore eradicandum. Laudatus ergo Thomas Latinos ritus induxit in Constantinopolitanam Ecclesiam, atque ità ab Innocentio tertio postulavit istam gratiam, & impetravit. Latinos ritus cœpit à rasura barbæ, de qua Nicetas Choniates: *Thomas patrio vestitu indutus erat, qui corpus ita coastringebat, ut acubus illi assutus videretur, manibus dumtaxat & pectore apertis, malis ita rasis, ut quemadmodum in impubi puero nullum pili vestigium cerneretur.* Indignatur, quod non Græca, sed Latina Episcopi tonsura & veste uteretur. Et quidem ad Latinum ritum, nec à Patriarcha, nec ab Imperatore, nec à Martino Cardinali Legato, traduci voluit Constantinopolitanus populus. Hinc Pelagium Cardinalem Albanensem Episcopum eo legavit Pontifex cum amplissima potestate & Papalibus ornamentis, scribitque de isto Georgius Acropolitanus: *Pela-* Cap. 17. *gius omnes, ut veteri Romæ colla subjicerent, compellebat: Hinc Monachi in carcerem impingi, Sacerdotes in vincula, & templa omnia claudi. Nec præter hæc duo tertium statui. Etenim vel Papam primum omnium Pontificem faterentur, illiusque inter Sacrorum solemnia memoriam facerent, vel qui id abnuissent, morte penderent pœnam.* Verum & Clerus & populus apud Imperatorem Henricum, qui fratri suo Balduino successerat, intercesserunt in hæc verba: *Nos alio genere orti, aliumque habentes Pontificem, nosmetipsos Imperio tuo & potestati subjecimus, ita ut corpora, non & animam & spiritum dominareris, namque in tui defensionem, dum bellum geritur, arma capere necesse est. At nostris ritibus & cæremoniis cedere, fieri omninò nequit. Aut itaque nos ab urgenti periculo libera, aut tamquam liberis ad indigenas aditionem dato.* Quin & multi, præsertim Monachi & Clerici, ad Theodorum Lascarim Imperatorem, & ad Patriarcham Antonium Anctorianum, sesidentes apud Nicæam Bithyniæ transfugerunt. Cardinalis Pelagius petebat duo à Constantinopolitanis. Primò, ut Romani Pontificis Primatum agnoscerent. Secundò, ut in Divinis Officiis & Ecclesiasticis moribus admitterent ritum Latinum. Et à primo, quoniam Evangelicæ legis substantiam tangit, postulato numquam crediderim Imperatorem Henricum recessisse. Alterum postulatum erat Adiaphorum, ideoque de illo solo Princeps fecit quod addit memoratus Georgius: *Henricus, cum tot populis, optimisque viris privari*

nollet,

nollet, etiam invito Legato ac renuente templa reseravit, vinculis & custodiis circumcinctos Monachos ac Sacerdotes exemit, & tempestatem, qua tunc jactabatur Byzantium, sedavit. Et exindè Græci omnes Latinis ritibus cœperunt impotentiùs adversari. Tunc enim scriptus videtur ille Schismaticus plurimarum in nos calumniarum indiculus, qui posteà in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus habet & hunc articulum: *Promotiones Episcoporum & Clericorum non per omne tempus perficiunt Latini Antistites, sed tantùm in anno quater, & per observabilem diem. Nam cùm anni quatuor tempora sint, scilicet, Ver, Æstas, Autumnus, Hyems, horum temporum initia, primordia mensis Martii scilicet, Junii, Septembris, atque Decembris observant. In primis Hebdomadibus Clericos, Diaconos, Presbyteros, Episcopos promovent: Malè sentientes & barbaricè, adventum Spiritus Sancti non secundùm virtutem Promoventis & Promoti arbitrantes descendere, sed diebus quibusdam putant hunc venire, ut insipientes.* Latinum Canonem, qui Sacrorum Ordinum donationem quatuor anni temporibus adstringit, Græci tunc sunt adeò hostiliter aversati.

Et sunt calumniati mendacirer. Nec enim supremum Episcopatus, aut minores infimos, sed solos Sacrorum Ordinum medios gradus Canon adstringit ad quatuor tempora. Isto item tempore etiam Orthodoxi Græcorum Clerici passim noluerunt ordinari à suis Latinis Episcopis, & de ipsis ad suum Constantinopoli Legatum scripsit Innocentins tertius: *Si secundùm morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus sit Episcopus Latinus, qui Clericos suos à Græco facit Antistite ordinari, quamdiu tamen talis mos ab Ecclesia toleratur impediri ordinatus non debet ab executione Ordinum taliter susceptorum.* Morem istum tolerari compulit jam memoratum factum Henrici Imperatoris. Adeò tunc iste mos invaluit, ut pleræque tunc à Latinis occupatæ Græcorum Civitates passim habuerint duos Episcopos, Latinum & Græcum.

Laudatus de quaternis Sacrarum Ordinationum tempoeibus Canon etiam apud Latinos non est antiqnissimus. Rectè scribit Amalarius Fortunatus:
L. 2. c. 2.
Ordinatio in quatuor temporibus à primis Episcopis celebrata non fuit. Etenim usque ad Sancti Sylvestri tempora nullum est ipsius vestigium, nulla memoria. Hinc Quintum Nolanæ Ecclesiæ Presbyterum fuisse quinque ante Sanctum Felicem Collegam diebus consecratum scribit in Felicis vita Venerabilis Beda. Nec item est memoria dudum post Sylvestrum. Etenim de Sancto Ambrosio adhuc Catechumeno, & à Mediolanensibus ad Episcopatum rapto,
C. 6.
scribit Presbyter Paulinus: *Baptizatus fertur omnia Ecclesiastica officia implesse, atque octava die Episcopus ordinatus est.* Itaque Diaconatum ac Presbyteratum non potest in quatuor temporum Sabbathis accepisse.
Epist. 6.
Et à Barcbinonensi populo raptus Sanctus Paulinus à Lampio Episcopo statim fuit ex Laico Presbyter consecratus. Ità scribit ipse in litteris ad Severum. Eodem modo fuisse ab Hipponensi populo raptum & à Valerio Episcopo consecratum Sanctum Augustinum testatur Sanctus Possidius. Eandem violentiam à Pappo Episcopo Sanctus Epiphanius, ab Epiphanio frater Sancti Hieronymi Paulinianus, alii ab aliis & apud Latinos & apud Græcos fuerunt frequenter passi. Quod nempè Sacri Ordines nullis tunc essent affixi Sabbathis. Quod ipsum lucidè patet ex superius laudata Magni Leonis ad Dioscorum Epistola. A Dioscoro servandum jubet Apostolicum Canonem, & Romanæ Ecclesiæ morem, ideoque prosequitur:
Cap. 2.
Studiosè Dilectionem tuam & familiariter admonemus, ut quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis & fide & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio Presbytero, hanc ad Fraternitatem tuam dedimus Epistolam perferendam, qui nostris processionibus atque ordinationibus frequenter interfuit, & toties ad nos missus, quid in omnibus Apostolicæ Sedis auctoritate teneremus, agnovit. Clarè profitetur omni Ecclesiæ tunc fuisse unicum Canonem & morem.

Porrò hic Canon aliud non mandabat, quam *ut non passim diebus omnibus Sacerdotalis vel Levitica ordinatio celebretur, sed post diem Sabbathi ejus noctis, quæ in prima Sabbathi lucescit, exordia deligantur, in quibus his qui consecrandi sunt jejunis, & à jejunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiæ erit, si manè ipso Dominico die, continuato Sabbathi jejunio celebretur, à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem Resurrectionis Dominicæ, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est.* Sanctus Leo adfirmat hunc esse Canonem Apostolicum. Etenim Apostoli à glorificato per Resurrectionem Domino audierunt: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* In die Dominico sunt ita consecrati Sacerdotes. Etiam in die Dominica acceperunt Spiritus Sancti plenitudinem. Eadem item die Paulum & Barnabam, & septem Diaconos, & quosvis alios consecrarunt, & cunctis suis Successorlbus fixerunt consecrandi legem. Et jejuni consecravere jejunos. Hinc ergo Hierarchicos, quos solos laudant Canonicæ Apostolorum litteræ, Ordines Dominica dumtaxat die semper dedit & jejnnis & per jejunos omnis Ecclesia. Et quia Sabbathi jejunium usque ad Dominicæ diei lucem protrahere est quibusdam difficile, laudatos Ordines celebrari permisit post Sabbathini Solis occasum. Tunc enim Dominica dies incipit juxtà legalem, quam semper etiam custodivit Ecclesia, Synagogæ Regulam: *A Vespera in Vesperam celebrabitis Sabbatha vestra.* Antiquum Romanæ Ecclesiæ morem edicit in Sancti Ivonis Decreto Pelagius secundus Pontifex, de Latino Diacono, in Marcellianensis Ecclesiæ Episcopum electo, scribens ad Tullianum Episcopum Grumentinum. *Si potest, ante diem sanctum festinet occurrere, ut vel Sabbatho ipso noctis magnæ post Baptismum valeat ordinari.*
Part. 6. C. 112.
Et antiqnus Ordo Romanus: *Episcopi omni tempore benedicuntur. Nunc verò mos est, ut nocturno tempore benedicantur.* Ad secundam no-

ćturni

ſturni Officii intercisionem, ſeu ad ſextam le-
ſtionem. Epiſcopum Sabbatho conſecrari ſcribit
etiam Amalarius Fortunatus, & adjungit:
Epiſcopi conſecratio tranſit in Dominicam diem. Et
in libro de Eccleſiaſticis obſervationibus Micro-
L. 2. c. 1. Cap. 19. logus: *Quatuor Dominicæ, quæ quatuor tempo-
rum jejunia proximè ſubſequuntur, in libro Sacra-
mentorum vacantes prætitulantur, eo quod propriis
careant Officiis*. Sic olim adfirmat fuiſſe, &
proſequitur: *Hæ autem Dominicæ antiquitùs ab of-
ficio vacabant, quia celebratio ordinationum juxta
Decreta Patrum tam ſerò fiebat in Sabbatho, ut po-
tiùs Dominicæ quàm Sabbatho adſcriberetur*. Pro-
bat ex laudata Sancti Leonis ad Dioſcorum
Epiſtola, & adjungit: *Unde & Romanus Ordo
in Quadrageſima in Sabbatho Ordinationum ora-
tionem ſuper populum interdicit, ad quam anti-
qui non ſolùm capita, ſed & genua flectebant,
quod Niceni Canones in Dominica fieri penitus ve-
tant*. Et in animæ Gemma ſcribit de prima poſt
Pentecoſten Dominica Honorius Auguſtodunen-
L.3.c.156. ſis: *Dominica, quæ ſequitur, ideò ab Officio vacat,
quia olim Romani Ordinationes in Dominica facie-
bant, ſed in Veſpera Sabbathi incipiebant. Et ideò
in Quadrageſima oratio ſuper populum non dicebatur,
ad quam non capita, ſed genua flectebant, quod in
Dominica minimè licebat. Sacerdotes namque jure
in Dominica ordinantur, per quos Dominica Sacra-
menta conſecrantur*. Adfirmat olim ſic fuiſſe facti-
tatum. Aſt verò de ſui temporis more ſcribit:
L. 1. c. 198 *Papa Vicarius Chriſti, omneſque Epiſcopi Apoſtolo-*
190. *rum Vicarii, in Dominica die debeat ordinari*. Ad-
jungit cauſas, ac pergit: *Miniſtri Eccleſiæ vel Al-
taris in Sabbatho ordinantur, quod requies dicitur,
quia ipſis ab omni opere ſervili requieſcere, & in Dei*
L. 1. c.44. *ſervitio vacare præcipitur*. Quod ipſum eiſdem
verbis ſcribit Hugo de Sancto Victore. Et in
Lib. 2. Part. 2. c. 20. Theologica de Sacramentis eruditione: *Presby-
teri & Diaconi Sabbatho conſecrandi Epiſcopo præ-
ſentantur, benedictiones verò Pontificum diebus
tantum Dominicis celebrandas eſſe ſacri Canones ſan-
xerunt*. Presbyteros ac Diaconos ordinandos
adfirmat *die Sabbathi circa Veſperam celebrato je-
junio*. Quod ipſum ſcribit Abbas Rupertus. Pri-
L.3.c.8.9 ma igitur Majorum noſtrorum pietas Epiſcopo-
rum, Presbyterorum, ac Diaconorum ordina-
tiones ea parte noctis, quæ luceſcit in primam Sab-
bathi, ſeu poſt noctis medium inchoabat, &
uſque ad lucem durabat iſtud officium, ideoque
in fine Miſſæ non dicebatur Quadrageſimalis aut
alterius jejunii ſuper populum Collecta, &
iſta Dominica vacabat à Miſſa. Poſteriora ſæcu-
la ad noctis exordium inchoarunt iſtud officium,
& tunc ſolos cum aliis Clericis Diaconos ac
Presbyteros conſecrarunt, Epiſcoporum conſe-
crationem diſtulerunt in tertiam Dominicæ diei
horam: quod tunc Apoſtoli accepiſſent Spi-
ritum Sanctum. In minoribus olim ad horam no-
nam, in Quadrageſimalibus autem ac aliis ma-
joribus jejuniis Miſſa inchoabatur poſt horam
diei duodecimam, ſeu poſt occaſum Solis: &
hanc horam mediorum ſæculorum pietas ſanxit
etiam in ſacris Clericorum ordinationibus ſer-
vandam. Et tunc quatuor iſtæ Dominicæ deſie-
runt vacare. Et in antiquæ vacationis memo-
riam Dominica prima Quadrageſimæ, & Domi-
nica quarta Adventus etiamnum hodie idem cum
præcedenti Sabbatho habent Evangelium. Veſ-
pertinæ jejuniorum Miſſæ apud nos deſierunt à
paucis ſæculis. Et tunc Clericorum etiam ordi-
nationes cœperunt celebrari ante prandium. Et
in paternæ diſciplinæ memoriam Quadrageſima-
les Veſperæ ante prandium adhuc hodie cantan-
tur.

Quæri poſſit, Quo ſæculo Epiſcopi ad ter-
tiam Dominicæ diei horam, Clerici autem ad
Sabbathi Veſperam cœperint conſecrari? Reſpon-
deo præciſum iſtius temporis cardinem à nobis
ignorari. Romanus Ordo, quem octavo ſæculo
ſcriptum adfirmant eruditi viri, laudat & ſerva-
ri jubet primævam adhuc pietatem. Eodem ſæ-
culo in Papatum intruſus fuit Conſtantinus Lai-
cus, & ejus conſecratio fuit variis fœdata exceſ-
ſibus. De ejus tamen Diaconali conſecratione
ſcribit Marianus Scotus: *Illuſcente die Diaconus* An. 797.
factus eſt. Aſt verò Beatus Alcuinus Flaccus, Cap. 37.
aut quicumque alius iſtius de divinis Officiis libri
Auctor floruit nono ſæculo, & ſcribit: *Epi-
ſcopus in Dominica ordinatur, reliqui Miniſtri
in Sabbatho*. Et iterum: *Epiſcopi conſecratio,* Cap. 23.
*qui eſt Vicarius Apoſtolorum, imò & Chriſti, fit
in Dominica, quia eodem die per donum Spiri-
tus Sancti Dominus dignatus eſt illuſtrare corda
Apoſtolorum*. Et de Miſſa, in qua Clerici con-
ſecrantur, adjungit: *Oratio poſt Communionem
non habetur, quia iſtud Officium frequenter circa
noctem Dominicam ſolet fieri, in qua minimè genu-
flectitur*. Sacræ itaque Ordinationis hora medio
inter Romanum Ordinem & hunc Scriptorem
tempore fuit mutata. Quaſdam tamen antiqui
moris reliquias ſub undecimi ſæculi exordium
viguiſſe adhuc in Gallia, docet Lemovicenſis
ſub Benedicti noni Pontificatu celebrata Syno-
dus. Decernit *ut ſi tanta multitudo fuit ordinan-* Act. 2.
*dorum, quam Sabbatho non poſſit Epiſcopus conſecra-
re, in craſtina Dominica uſque ad horam ſextam à
mane qui ſuperfuerint debeant ordinari, aliàs au-
tem nullo modo, niſi cauſa grandis neceſſitatis de
Diaconatu tantum & Presbyteratu oportet ordina-
tiones agi. Et hoc in nulla feſtivitate, niſi Do-
minica die, quam tamen jejunium generale in Sab-
batho præceſſerit*. Proximæ tunc poſt quatuor
tempora Dominicæ non erant vacantes, ſed pro-
priam habebant Miſſam, ideoque etiam in hac,
dummodò tamen continuato jejunio ante horam
ſextam, id eſt, ante meridiem fieret, laudata
Synodus permiſit Presbyteros ac Diaconos ex
memorata cauſa conſecrari. Antiquam diſcipli-
nam cenſuit à ſe ſervari. Eandem aut reſti-
tuere, aut ſaltem ſtabilire conatus eſt in Cla- Cap. 24.
romontana Synodo Urbanus ſecundus: *Non
fiant Ordines, niſi in quatuor certis temporibus, &
Sabbatho medianæ Quadrageſimæ. Et tunc jeju-
nium protrahatur uſque ad Veſperam, & ſi fieri po-
teſt, uſque in craſtinum, ut magis appareat in die
Dominico Ordines fieri*. Voces, *Si fieri poteſt*, in-
ſinuant à quibuſdam tunc adhuc Eccleſiis fuiſſe
jejunatum uſque ad Dominicæ diei lucem, ideo-
que & ſacras Ordinationes circa ejus exordium
fuiſſe primum expletas. Laudatas Canonis vo-

ces

ees sic exponit in suo compendio Guilielmus Mal-
Fol. 180. mesberiensis : *Ordines vel in Vespere Sabbathi, vel perseverante jejunio in Dominica celebrentur.*
Eisdem verbis Canonem exponit Matthæus Pa-
An. 1095. risiensis. Attamen paucissimæ tunc fuerunt istiusmodi Ecclesiæ. Etenim Micrologus, Honorius Augustodunensis, aliique istius sæculi Scriptores nullam istius antiquæ disciplinæ mentionem faciunt. Generatim asserunt Episcopos die Dominica mane, Clericos Sabbatho ad Vesperam consecrari.

Et plurima ab istius sæculi Scriptoribus habemus consotmia exempla. Etenim Geberardum Constantiensem Electum fuisse Sabbatho in Presbyterum, & subsequenti Dominica consecratum in Episcopum testatur Bertholdus Presbyter ejusdem Ecclesiæ. Et de Adolpho Coloniensium
An. 1084. Electo scribit Godefridus Sancti Pantaleonis Monachus: *Sabbatho, Sitientes, in Presbyterum, &*
An. 1193. *sequenti die, Judica, in Archiepiscopum est consecratus.* Et de Theodorico ejusdem Ecclesiæ Electo: *Theodoricus Sabbatho post Pentecosten à Theoderico Trajectensi Episcopo in Presbyterum, & Dominica sequenti, id est, in octava Pentecostes, à Goardo Leodiensi Episcopo in Archiepiscopum conse-*
An 1139 *cratur.* Et de Simone Vigrnensis Ecclesiæ Electo habet Radulphus de Diceto: *Sabbatho hebdo-*
An. 1135. *madæ Pentecostes Presbyter ordinatur, & in crastino consecratur.* Quod ipsum scribit de Sancto Thoma Archiepiscopo Cantuariensi. Episcopatus enim est Presbyteratus complementum, & cum ipso coalescit in unum plenum Sacerdotium, atque ita uno & eodem die semper potuerunt conferri. Nam & Latinum Diaconum, Marcellianensis Ecclesiæ Electum, Pelagius secundus Pontifex in eadem Paschali nocte & Presbyterum & Episcopum consecravit. Et hinc errandi occasionem arripuit Bononiensis ille Episcopus, qui Imolensis Ecclesiæ Electum *præcedenti Sabbatho in Diaconum, & sequenti Dominica continuato jejunio in Presbyterum ordinavit.* Quod in Presbyteratu ac Episcopatu videbat in dies fieri, existimavit etiam in Diaconatu ac Presbyteratu fieri posse. Item Sabbathi Vesperam & subsequentis Dominicæ lucem censuit diversos dies. Ast esse unum atque eundem diem demonstravit in litteris ad Mutinensem Episcopum, exstantibus in antiqua Decretalium collectione ad titulum de Ordinationum temporibus Innocentius tertius, & tam ordinantem quàm ordinatum graviter castigavit. Ex hoc interim vespertinas quatuor temporum Missas, & in ipsis consuetas Clericorum ordinationes sub laudato Innocentio adhuc plenè viguisse.

Quod non in solis præter Pascha quatuor, sed omninò in omnibus Sabbathis, seu potiùs Dominicis diebus Episcopos olim consecraverit Latina Ecclesia, insigniter in tertia Carthaginensi Synodo profitetur Aurelius Carthaginensis Ar-
Cap. 39. chiepiscopus: *In hac Ecclesia, ad quam dignata est vestra Sanctitas convenire, crebrò ac penè per diem Dominicam ordinandos habemus Episcopos.* Vastissima enim erat Africana Diœcesis, & omnes ejus Episcopos, licet non deberet, Carthaginensis Primas tamen poterat consecrare. Et inter vitia, quæ in Tuenti ac Ursi Episcopali consecratione patrarat Proculus Massiliensis Episcopus, in litteris ad Africæ, Galliæ, atque Hispaniæ Episcopos Zozimus Pontifex adduxit & hoc: *Nec saltem diei custodita solemnitas.* Et Epist. 2.
adversum Hilarii Arelatensis Archiepiscopi varias in consecrandis alienarum Provinciarum Episcopis præsumptiones scripsit ad Viennensis Provinciæ Antistites magnus Leo: *Non passim, sed die legitimo ordinatio celebretur. Nec sibi constare status sui noverit firmitatem, qui non in die Sabbathi Vespere, quod lucescit in primam Sabbathi, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus. Solùm enim Majores nostri Resurrectionis Dominicæ diem hoc honore dignum judicarunt, ut Sacerdotes qui sumuntur, hoc die potissimum tribuantur.* Lucidè permittit ac mandat ipsos in quavis Dominica consecrari. Et hoc jure etiamnum vivimus. Et in omni & in sola Dominica semper consecravimus & etiamnum consecramus Episcopos. Horum consecrationem nec ad Sabbathum retraximus umquam, nec ad ullas singulares Dominicas restrinximus. Nempe Apostolicum Canonem Ecclesia censuit non alterandum. Hodiernum tamen Pontificale habet: *Episcopalis consecrationis dies debet esse Dominica, vel natalitium Apostolorum, vel etiam festiva, si summus Pontifex hoc specialiter indulserit.* Quod nempe Episcopi sunt Apostolorum Successores. Quæ extensio quando cœperit, ignoro.

Porrò de Canone, qui Sacrorum nostrorum Clericorum ordinationes ad sola Paschalis festivitatis & quatuor temporum Sabbatha restrinxit, scribit auctor Micrologus: *Sanctus Leo Papa istud Evangelium,* ASSUMPSIT JESUS, *de jejunio vernali exposuit, quasi Dominicæ diei satisfaciens, infra quam ipse semper ordinationes fieri constituit.* Laudatum Canonem videtur adscribere Sancto Leoni. At ipsum labi evincit laudata hujus magni Pontificis Epistola ad Dioscorum Patriarcham Alexandrinum. Hæc enim lucidè permittit non dumtaxat omnium Sacerdotum, sed & Levitarum consecrationes fieri post quodvis Sabbathum seu in quavis Dominica. Quo-
circa rectiùs scribit Amalarius Fortunatus: *Pri-* L. 2. c. 1.
mi Apostolici semper in Decembri mense, in quo Nativitas Domini Nostri JESU*-Christi celebratur, consecrationes ministrabant usque ad Simplicium, qui fuit à Petro quadragesimus nonus. Ipse primus sacravit in Februario. Ni fallor, nullam aliam ob causam, nisi intimando conjungendos propinquiùs Christi corpori, qui per sacrum Mi-*
nisterium provehuntur. Et in libris de Clerico- L. 2. c. 24.
rum institutione Rabanus Maurus: *Sacras ordinationes quatuor temporum diebus oportere fie-*
ri, Decreta Gelasii Papæ testantur. Et ipse au-
ctor Micrologus: *Gelasius Papa constituit, ut ordi-* Cap. 24.
nationes Presbyterorum & Diaconorum non nisi certis temporibus fiant. Utique in famosis quatuor temporibus. Amalario consonat antiquus Ordo Ro-
manus: *In quatuor mensium temporibus, quali-* Fol. 33.
cumque die Dominus Apostolicus voluerit, ad Sacros Ordines Parochianos Clericos per omnes Ecclesias, si necessitas fuerit, benedicit. Et adjungit de jejunio Decembris. *Et tunc Sacri* Or-

Ordines in Ecclesia Romana de eis qui vocantur Cardinales, tradi consueverunt. Nempè circa hos primates Clericos primævum servari morem constanter voluit Apostolica Sedes. Sancti Gelasii Decretum exstat in ejus litteris ad Lucaniæ ac Siciliæ Episcopos: *Ordinationes Presbyterorum ac Diaconorum, nisi certis temporibus ac diebus, exercere non debent Episcopi, id est, quarti mensis jejunio, septimi, & decimi, sed etiam Quadragesimalis initii, ac mediana Quadragesimæ die, Sabbathi jejunio circa Vesperam noverint celebrandas.* Et de Juliano Brandensi Episcopo scripsit ad ejus Clerum & populum: *Sacris Ordinibus applicandos hac observatione promoveat, ut jejunio quarti, septimi, ac decimi mensis, vespere Sabbathi Presbyteros atque Diaconos ordinandos esse cognoscat.* Epistolam nuper publicavit Lucas Holstenius. Ex eadem regula de Latino Diacono, in Marcellianensis Ecclesiæ Episcopum electo, ad Tullianum Grumentinum Episcopum scripsit Pelagius secundus: *Ante diem sanctum festinet occurrere, ut vel Sabbatho ipso noctis magnæ post Baptismum valeat ordinari. Alioquin necesse est usque ad quarti mensis jejunium sustinere.* Quod nempe Latinus non tantum in Episcopum, sed etiam in Presbyterum esset consecrandus. Epist. 9.

Et quidem an Romani olim Pontifices in solo Decembris mense Episcopos & majores Clericos consecraverint, non est manifestum. Amalarius Fortunatus loquitur ex libro Pontificali, qui de antiquis Pontificibus passim habet: *Fecit Ordinationes mense Decembris.* Et istum morem vult esse traditionem Apostolicam. Et certè laudatus liber scribit de Sancto Petro Apostolo: *Hic fecit ordinationes per mensem Decembris.* Et istam phrasim continuat usque ad Hilarum Pontificem: *Hic fecit ordinationem unam per mensem Decembrem.* At verò de proximo ejus Successore Simplicio habet: *Hic fecit ordinationes per mensem Decembrem & Februarium.* Successor Felix tertius denuò ordinavit in solo Decembri. Successor autem Gelasius *fecit ordinationes duas per menses Decembris & Februarii.* Omnes hujus Successores in solo item Decembri, aut in Decembri & Februario ordinasse scribuntur, usque ad Fœlicem quartum, de quo laudatus liber: *Hic fecit ordinationes duas, per menses Februarii & Martii.* Quod nempe Quadragesimæ exordium ac verni jejunii tempus semel in Februario, semel in Martio occurrisset. Exinde Successores leguntur per omnia quatuor tempora ordinasse. Hisce obstant Zozymus Pontifex, Aurelius Carthaginensis Episcopus, quarta Carthaginensis Synodus, ac præsertim Magnus Leo, quorum irrefragabilis auctoritas lucidè adfirmat & Sacerdotum & Levitarum ordinationes omni Dominica die fuisse ab Apostolico Canone permissas. Et ita consuesse etiam in Romana Ecclesia, per laudatas ad Dioscorum litteras palam asseverat Magnus Leo. Et usque ad Sylvestrum Papam liber Pontificalis non est plenæ auctoritatis. Quidquid sit, aut Simplicius, aut Gelasius, aut quis istius temporis Pontifex sacros Ordines quatuor temporibus alligavit. Varia ad id permovit ratio. Elegantem adducit laudatus Amalarius. Et comprobat Berno Abbas Augiensis. Lib. 2. c. p. 1. Cap. 7.

Laudata Gelasii Decreta lucidè loquuntur de solis Presbyteris atque Diaconis. Episcopalem consecrationem permittunt antiquæ consuetudini. Et de Subdiaconis atque aliis minoribus Clericis habet Ordo Romanus: *Sicut Sacramentorum codex continet, quando & ubi fuerit, usque in Subdiaconatus Officium ordinentur. Diaconi verò atque Presbyteri numquam nisi in publica ordinatione.* Subdiaconos & alios minores permittit quovis die ordinari. Nempe Subdiaconatus tunc necdum erat major Ordo, ideoque Subdiaconus non poterat eligi in Episcopum. Ipsum hunc evexit Urbanus secundus, atque exinde conferri non potuit, nisi in quatuor temporibus. Et hinc ad Bathoniensem in Anglia Episcopum scripsit Alexander tertius: *Subdiaconos nulli, nisi Romano Pontifici, liceat in diebus Dominicis ordinare.* Et ad Episcopum Herefordensem: *De eo quod quæsivisti, an liceat extra jejunia quatuor temporum aliquos in Ostiarios, Lectores, Exorcistas, vel Acolythos, aut etiam Subdiaconos promovere, taliter respondemus, quod Episcopis licitum est Dominicis & aliis Festivis diebus unum aut duos ad minores Ordines promovere. Sed ad Subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut Sabbatho Sancto, vel in Sabbatho ante Dominicam de Passione, nulli Episcoporum præterquam Romano Pontifici liceat aliquos ordinare.* Exstant litteræ apud Gregorium nonum, sub titulo de temporibus Ordinationum. Ad verba, *Unum vel duos*, rectè Glossa: *Numquid plures? Utique, dummodò non videatur generalis ordinatio.* De eisdem habet hodiernum Pontificale: *Clericatus, seu prima tonsura, quocumque die, hora, & loco conferri potest. Minores verò Ordines possunt dari singulis Dominicis, & Festivis diebus duplicibus, ubicumque, in mane tamen.* Quod Festivi dies debeant non tantùm in Ecclesia, sed etiam in populo esse Festivi, rectè advertit Franciscus Zypæus. Et adjungit: *Quamvis Rebuffus, aliique negent consuetudine induci posse, ut aliis temporibus ordinationes permittantur, tamen bis in locis obtinuit, ut feriis fentis quatuor temporum etiam minores Ordines conferantur. Qui usus hic immemorialis vicem viresque privilegii obtinet.* Loquitur de Belgis. Et ex hac usque dictis etiam vides Innocentii tertii privilegium, quo Thomæ Patriarchæ Constantinopolitano dedit facultatem diebus Dominicis ordinandi Subdiaconos, fuisse insigniter singulare. Fol. 91.

Objici possint varia. Primò, antiquus Ordo Romanus, quatuor jejunii tempora laudans, atque adjungens: *Ut hoc jejunium celebretur in largitione sacrorum Ordinum, Ecclesiæ primitivæ mos obtinuit.* Adfirmat hunc morem esse Pontificibus Gelasio ac Simplicio longè antiquiorem. Et dum Macedonii Anachoretæ factam à Flaviano Antiochiæ Patriarcha Presbyteralem Ordinationem refert in Monastica Historia Theodoretus, adfirmat quidem fuisse diem Dominicam, adjungit tamen talia, quæ ostendant claram fuisse diem, non vesperam aut noctem. Et de Sancto Heriberto Coloniensi Archiepiscopo scribit in ejus vita Rupertus Abbas: *Ipsa nocte Na-* Fol. 91. Cap. 13.

talis

Cap. 9. *tatis Domini consecratus est inter Missarum solemnia, quæ ex more celebrabantur circa ortum diei. Venerant quippe ad hoc ipsum cum eo plures Episcopi.* Adfirmat in secunda istius festivitatis Missa fuisse consecratum. Etiam Sanctus Paulinus in litteris ad Severum adfirmat se eadem die fuisse à Lampio Barcinonensi Episcopo consecratum in Presbyterum. Et de beato Alcuino Flacco habet authentica ejus vita: Epist. 6. *Die Purificationis Sanctæ Mariæ Levita sacratur.* Nec desunt alia ejusmodi exempla. Respondeo Romanum Ordinem non de quatuor temporibus, sed de solo jejunio loqui. Ejus in dandis Ordinibus observantiam adfirmat antiquissimam. Est enim Apostolica traditio, Cap. 11. laudata per Sanctum Lucam, ubi exponit Ordinationem Pauli & Barnabæ: *Jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus.* Et hinc adversus Novatiani Ordinationem, quod hora diei decima ab ebriis & crapulatis esset facta Episcopis, Lib. 6. c. 31. ad Fabium Antiochiæ Patriarcham scripsit apud Eusebium Cæsareensem Romana Sancti Cornelii Pontificis Synodus. Hinc conclusit ipsum esse suspensum, seu irregularem.

Adducta exempla respondeo esse similia illis, quæ in Proculo Massiliensi, Hilario Arelatensi, Anatolio Constantinopolitano, Dioscoro Alexandriæ Patriarcha, ac in aliis Episcopis, compescuerunt Zozymus Pontifex ac Magnus Leo. Fuerunt aut prævaricatoria, aut dispensatoria. Singula Majorum gesta non convenit à nobis judicari. Certè rationes, ob quas Sanctum Paulinum Siricius Pontifex fuit dudum aversatus, erant in ejus Ordinatione quædam patrata adversum Canones. Et quidem de Walsia & Scotia scribit ad Herefordensem Episcopum Alexander tertius: *Sanè super eo, quod moris esse dixisti in Ecclesijs quibusdam Walliæ & Scotiæ, in dedicationibus Ecclesiarum vel Altarium extra jejunia quatuor temporum Clericos ad sacros Ordines promovere, significamus quod consuetudo ista, utpotè institutioni Ecclesiasticæ inimica, est penitùs improbanda, & nisi multitudo & antiqua consuetudo terræ esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis Ordinibus ministrare. Nam apud nos taliter Ordinati deponerentur, & Ordinantes privarentur auctoritate ordinandi.* Sancti Gelasii Canon usque tunc non fuerat istic admissus in mores, & forsan nec notus. Et hinc beatus Alcuinus apud Eboracum sacratus fuerat Diaconus in Festo Deiparæ Purificatæ. Ex eodem fundamento antiquum Metensium Episcoporum Chronicon videtur scripsisse de Sancto Crodogando: *Hic consecravit Episcopos quam plurimos per diversas Civitates. Presbyteros nihilominus ac Diaconos, cæterosque Ecclesiasticos Ordines, sicut moris est Romanæ Ecclesiæ, in diebus Sabbathorum quatuor temporibus anni.* Verba, *Sicut moris est Romanæ Ecclesiæ*, innuunt morem istum tunc in Gallia non viguisse. Utique ob Merovingiorum Regum incuriam.

Exponuntur aliquot Quæstiones.

PRima hic occurrit questio, An de Alexandro tertio Pontifice rectè scribat antiqua Historica compilatio? A. 1174. *Hic Papa constituit ut Clerici ordinari possint in Sabbatho, Sitientes.* Hoc est, Sabbatho ante Passionis Dominicam. Rationem dubitandi facit Sancti Gelasii suprà laudatum ad Lucaniæ ac Siciliæ Episcopos Rescriptum, quod quatuor temporum Sabbathis disertè addit Sabbathum medianæ Quadragesimæ. Et ad Mauritium Diaconum Londinensis Ecclesiæ electum Episcopum scribit Sanctus Lanfrancus Primas Cantuariensis: *Cicestrum, sicut Fraternitati tuæ insinuavi, venies, & ibi Sabbatho ante Lætare Hierusalem, cooperante Spiritu Sancto, Presbyterii gradum recipies.* Ep. 24. Et in animæ Gemma Honorius Augustodunensis laudat item quatuor jejuniorum atque Ordinationum tempora, & adjungit: *Clerici & in Quadragesima ordinantur.* Lib. 3. c. 155. Utique in Sabbatho mediæ Quadragesimæ. Quod ipsum in Claromontana Synodo statuit Urbanus secundus. Respondeo laudatam compilationem vera scribere. Etenim Alexander tertius, quas Sanctus Gelasius fieri sanxit in Sabbatho ante Dominicam Lætare, ex causis transtulit in Sabbathum sequens ante Dominicam Passionis. Tertia Quadragesimæ hebdomada ex antiquissimo Ecclesiæ more occupatur baptizandorum scrutiniis: Hinc ordinandorum scrutinia visa sunt in sequentem hebdomadam transferenda.

Secunda quæstio est, An Sanctus Gelasius permiserit etiam in Paschali Vigilia consecrari Presbyteros ac Diaconos? Ratio dubitandi est, quod in laudatis ad Lucaniæ ac Siciliæ Episcopos litteris nullam istius Vigiliæ faciat mentionem. Respondeo tamen permisisse. Lucet ex superiùs laudato Pelagii secundi ad Tullianum Grumentinum Episcopum Rescripto, quo Latinum Diaconum, Marcellianensis Ecclesiæ Electum, adesse sibi jussit in ista Vigilia, quo tunc in Presbyterum consecraretur. Et sanè nulla dies est huic Sacramento aptior. In ipsa enim Dominus noster Apostolis suis dedit complementum Presbyteratus: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Hanc ergo diem Gelasius, licet non expresserit, tamen supposuit. Et ipsam perpetua consuetudo firmavit. Ejus complementum est dies Pentecostes. Undè & in hac quidam olim Episcopi Presbyteros ordinabant ac Diaconos. Verum illos compescuit per litteras ad Bathoniensem Episcopum Alexander tertius: *Sabbatho Pentecostes non liceat alicui Episcopo sacros Ordines celebrare, cùm in sequenti septimana, accepta Spiritus Sancti gratia, celebrentur.* Cap. 1. Exstat Epistula sub titulo de temporibus Ordinationum.

Tertia quæstio est, An laudata magni Leonis ad Dioscorum Alexandrinum, ac Anatolium Constantinopolitanum Rescripta Græci olim admiserint atque observaverint? Respondeo negativè. Græci enim præter unicam Paschæ Vigiliam nulla Sabbatha jejunant, & pro isto suo more semper acerrimè decertarunt. Hinc lau-

data Rescripta censuerunt adversari fundamentalibus disciplinæ suæ Regulis. Sabbathi jejunium antiqui etiam Græcorum Patres fuerunt adeò aversati, ut inter capitales Marcionis errores
Lib.42.c.3. Sanctus Epiphanius ponat & hunc: *Marcion Sabbatho jejunium sanxit*. Et de Imperatore Michaele Amoriensi scribit Georgius Cedrenus: *Michael exempli loco, quod imitaretur, vitam Copronymi sibi proposuit, summoque eam studio æmulatus ad summum impietatis pervenit. Itaque modò Sabbathi jejunium præcipere, modò futuram Resurrectionem inficiari, &c.* Quod Sabbathi jejunium cogitaret inducere, fuit de Manichæismo, aut Paganismo suspectus. Hinc ergo Anatolius Ætium Archidiaconum feria sexta sacravit in Presbyterum. Utique feriæ sextæ Vespera, quæ illucescebat in Sabbathum. Tunc enim etiam Græci solemniter jejunabant. Orientale Illyricum, licet Romano subesset Patriarchatui, semper tamen vixit ritu Græco: Etiam Sabbathi aversabatur jejunium, ideoque ejus Episcopi sacros Ordines non dabant in die Dominica. Quare non crediderim illos Magni Leonis de hac re jussionibus obtemperasse.

Attamen de Alexandrina Ecclesia scribit in libris adversus Græcorum Opposita Ratramnus
L.3.c.3. Corbejensis Monachus: *Non omnes Orientales Ecclesiæ Sabbatho non jejunare deprehenduntur. Alexandrina namque cum Romana prisca jam traditione super Sabbathi jejunio consentit. Etenim Collectæ non fiunt eo die Alexandriæ, sicut nec Romæ. Unde monstratur Alexandrinos Sabbatho non prandere, sicut nec Romanos. In diebus enim Collectarum & Sacramenta mortis est conficere atque percipere, & jejunia solvere.* Et ex his videtur credibile, quod tandem Romanis hac in re obtemperare cœperint Ægyptii, & solis diebus Dominicis Clericos ordinare. Verum Ratramnus loquitur ex
Lib.5.c.21. Socrate: *Quamquam omnes ubique in orbe terrarum Ecclesiæ singulis septimanis vertentibus die Sabbathi Mysteria celebrent, Alexandrini tamen & Romani ex antiqua traditione id facere renuunt.* Ex hisce verbis Ratramnus infert Alexandrinos Sabbathis jejunasse. Ast non sequitur. Etenim in jejuniorum diebus ad Vesperam semper obtulit Romana Ecclesia, erratque Socrates ipsam non obtulisse. An Alexandrina tunc non obtulerit, est alia quæstio. Certum est ipsam non jejunasse in Sabbathis, atque ita nec post ipsorum Vesperam ordinasse. Græci igitur omnes etiamnum faciunt, quod in Euchologii
Fol.146. Notis scribit Joannes Goar: *Græci diem habendis ordinationibus præfixum penitùs nullum habent, ex antiqua sua consuetudine*. Episcopos & Presbyteros Latino more non ordinant nisi in pleno sacrificio, ideoque illis diebus, qui sola Præsanctificatorum oblatione gaudent, isti non ordinantur.

Laudatum Sancti Gelasii de ordinationum temporibus Decretum vix in Latina etiam Ecclesia servabatur Sancti Leonis noni tempore: cum multa alia disciplina & ipsum negligebatur. Hinc ipsum laudatus Pontifex reposuit. Etiam per Victoris secundi Legatos Tholosana, ac per Nicolai secundi Legatos celebrata Synodus Andegavensis. Et neque sic abolitus est abusus, nec facta plena executio. Lucet ex Sancti Ivonis Carnutensis Episcopi ad Senonensis Ecclesiæ Capitulum Rescripto de Daimberto ejusdem Ecclesiæ Electo: *Petitorio vestro mandavit nobis Fraternitas vestra, ut Electum vestrum in Purificatione beatæ Mariæ pro Officio nostro ordinemus in Presbyterum, sequenti autem Dominica consecremus in Episcopum. Sed Apostolica institutio & paterni Canones habent, ut non fiat Levitica vel Sacerdotalis ordinatio, nisi jejunio quarti mensis, septimi, & decimi, aut initio Quadragesimæ, vel Sabbatho mediæ Quadragesimæ. Et quia periculum est Ordinatoris & Ordinati, citra ordinem à Patribus traditum sacrum Ordinem tradere vel accipere, exspectet vestra Fraternitas legitima tempora.* Ep. 58. Illegitimam Ordinationem à Provinciæ Protothrono Episcopo Ivone postulavit Metropolitanum Capitulum, quod laudata jam Decreta necdum essent per omnem Galliam plenè admissa. Et per Apostolicam institutionem Sanctus Ivo nequaquam Apostolicum Canonem, sed omninò intelligit laudatum Decretum nostri Leonis. Et hinc ipsum, quod utique necdum plenè obediret Gallia, iteravit atque innovavit in Claromontana Synodo Urbanus secundus. Huc item apud antiquam Decretalium Collectionem spectare possit excessus Clariensis Episcopi, quem ob Ordinatum in Assumptæ Deiparæ Vigilia Presbyterum suspendit à Pontificali Officio Clemens tertius. Leonis nostri Decretum possit etiam tunc non plenè viguisse.

Ex laudato Sancti Ivonis Rescripto lucet, quod nec Episcopus, nec Metropolita possit circa hasce Canones dispensare. Ex nulla causa. Adducta enim per Senonensem Capitulum causa erat gravissima, & Protothronus Ivo Metropolitica auctoritate tunc fungebatur. Et ad Apostolum nostrum Sanctum Bonifacium rescripsit item Zacharias Pontifex. *De Ordinatione Presbyterorum & Diaconorum, cogente necessitate & paupertate vegantium non legitimis temporibus & diebus à te promoveri, te offensionem incurrisse insinuasti. Dicimus autem tibi, ut bene nosti, quod sacri Canones docent aptis temporibus Sacerdotes Ordinandos. Attamen in eo, quod à te propter zelum fidei actum est, à Domino Deo nostro indulgentiam postulamus.* Ep. 13. Lucidè supponit etiam tanto Apostolicæ Sedis Legato talem non fuisse potestatem. Ordinationes istas adeò damnarunt posteriora sæcula, ut quidam de ipsarum substantiali valore dubitaverint. Hinc enim ad Bracharensem Archiepiscopum rescripsit Gregorius nonus: *Eos, qui extra tempora statuta sacros Ordines receperunt, characterem non est dubium recepisse.* Erant tamen suspensi à Divinis, aut certè per Episcopum suspendendi. Ipso facto suspensos jam declaravit Pius secundus. Graviores pœnas addidit Sixtus quintus. Verum ipsas moderatus est, & ad antiquos terminos reduxit Clemens octavus.

De Clemente sexto scribit in suis Annalibus Henricus Monachus Rebdorffiensis: *Hic Papa sacros Ordines plures etiam extra tempora, & alia indifferenter contra consuetudinem olim in Ecclesia servatam contulit, & conferri mandavit.* A.1342. Et infrà: A.1351.

infrà: *Hic Papa Humbertum Delphinum fecit Patriarcham Antiochenum, & in Festo Nativitatis Domini, quod fuit in Sabbatho, ipsum promovit ad tres sacros Ordines. In prima Missa galli cantus ordinat ipsum in Subdiaconum, in secunda Missa ortus diei ordinavit ipsum in Diaconum, in Summa Missa in Sacerdotem. Et eodem die ipse Delphinus Missam celebravit. Et post octo dies ipsum Papa consecravit Episcopum.* Et iterum: *Eodem anno de mandato ejusdem Papæ Domnus Bertholdus Episcopus Ecclesiæ Eystetensis in Ascensione Domini ad quatuor minores Ordines est promotus, in Vigilia proxima Pentecostes in Subdiaconum, & Sabbatho quatuor temporum sequenti in Presbyterum ordinatus, & post octo dies est in Episcopum consecratus.* Rectè dicit laudatus Monachus: *Contra consuetudinem in Ecclesia servatam.* Ejusmodi enim Ordinatio est vitium, quod in Pseudo-Papa Constantino
An. 767. notat Marianus Scotus: *Toto Dux Nepesinæ Civitatis, & Passinus & Paschalis Germanum suum Constantinum Laicum fecerunt Papam, & comminando injustè Georgio Episcopo, compulerunt eum, orationem Clericatus eidem Constantino tribui, sicque Clericus factus est. Et alia die, secunda feria Subdiaconus, & Diaconus illucescente eodem die à prædicto Episcopo factus est. Et Dominica sequenti Pontifex est consecratus.* Ex quo lucet sententiam illam, quæ Romanum Pontificem adfirmat nullis ad faciendas Ordinationes temporibus alligari, tunc fuisse ignotam. Cunctis enim generalibus, licet ex causis dispensate, & moderati possit, Ecclesiæ Canonibus se adstringi, Romani Pontifices fuere semper professi.

Et hinc de Alexandri tertii ad Batbonienfem Episcopum Rescripto, *Nulli nisi Romano Pontifici licet diebus Dominicis Subdiaconos ordinare*, quæri possit, an istud privilegium sit antiquum? Et partem affirmantem suadet liber Pontificalis, fixis Ordinationum temporibus assiduè asserens à Pontificibus ordinatos fuisse Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos, & de Subdiaconis nullam faciens mentionem. Quod nempe illos non in certis dumtaxat temporibus, sed in omni Dominica posset Pontifex ordinare. Etiam intra suæ consecrationis Missam celebrare Ordines potest solus Pontifex. Et esse antiquissimum privilegium demonstrat in litteris adversus Timotheum Ælurum, Alexandrinæ sedis invasorem, scriptis ad Leonem Augustum Orthodoxa Ægypti Synodus: *Timotheus neque regulas Patrum, neque functiones Ecclesiasticas mente percipiens, Ordinationes effecit Episcoporum simul & Clericorum.* Utique mox post suam sacrilegam consecrationem. Ipsum arguit, quod & violasset Canones, ac Romani Episcopi privilegium usurpasset. Exstat laudata Epistola post Synodum Chalcedonensem. Ep. 11.
Et in sua Canonum Collectione habet Fulgentius Ferrandus: *Unus Episcopus Episcopum non ordinat, excepta Ecclesia Romana.* Ergo & circa Subdiaconos possit eadem Ecclesia habuisse singulare privilegium. *His verò*, inquit Dominus Jacobus Hallier Episcopus Cavalonensis, *repugnant tum Hostiensis, tum alii veteres Canonistæ, Romanarum consuetudinum periti, qui Summum Pontificem nullos ex sacris Ordinibus extra tempora conferre solere adfirmant, imò nec decere ipsum ea in re communem legem ab aliis servatam prævaricari.* Cap. 6.

Respondeo privilegium istud esse omninò antiquum. Etenim Subdiaconatus olim non fuit major, ac in multis Latinis Ecclesiis nec Sacer Ordo. Et omnia de Ordinationum temporibus antiqua Decreta loquuntur de solo Presbyteratu ac Diaconatu. Episcopatum omni Dominicæ diei, Subdiaconatum ac alios inferiores gradus permittunt prioribus suis temporibus. Hinc item liber Pontificalia solemnibus temporibus nullas adscribit Subdiaconorum promotiones. Quod nempe ipsos in quavis ad minimum Dominica facere posset Pontifex & consuevisset. Urbanus secundus Subdiaconatum primus fecit esse majorem Ordinem, ideoque & ejus collationem primus ad solemnia tempora adstrinxit. Adstrinxit solos inferiores Episcopos, non seipsum, nec suos Successores. Hi omnes perrexerunt Subdiaconos in quavis Dominica consecrare. Sic communis totius Latinæ Ecclesiæ mos ac lex cœperunt esse singulare Romani Episcopi privilegium.

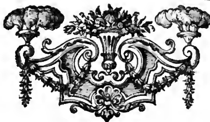

DIS-

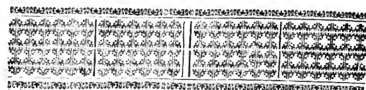

DISSERTATIO DE S. LEONIS NONI ACTIS

Adversus Schisma Michaelis Cerularii Patriarchæ Constantinopolitani.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Photii Patriarchæ, qui Schisma hoc inchoavit, exitus.

N Joannes octavus Pontifex miserandi Schismatis turbulentum Auctorem, & Constantinopolitanæ Cathedræ adulterum invasorem Photium ab irreparabilis degradationis vinculo prudenter solverit, & contra rigidissima Antecessorum suorum Nicolai primi & Adriani secundi, necnon totius octavæ Synodi Decreta reddiderit laudatæ Cathedræ, eruditi viri certant, & adhuc sub Judice lis est. Certè egit ista valdè infeliciter. Petulco, cui multæ litteræ fuerunt quasi arma in manu furiosi, ingenio ansam dedit & fomenta in Ecclesiasticam Hierarchiam & Catholicam Christianitatis pacem liberè sine frœno insaniendi. Et homo insaniit quousque vixit Imperator Basilius. Quin & optimum Principem per malignissimè consutos adulandi dolos circumscripsit in sua adversus Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam mendacissimas calumnias, adeò ut Stephanus sextus Pontifex fuerit compulsus & Legatos & litteras mittere Constantinopolim, & Basilium de Photio docere. Legationis successum exponit authentica octavæ Synodi appendix: *Hæc Epistola missa quidem est ad Imperatorem Basilium, sed vita functo jam parente, Leo Basilii filius eam accepit. Qui cum vim & auctoritatem Epistolæ perspexisset, pessimis Photii artibus deprehensis, subitò cunctos veritatis Sacerdotes, à Photio damnato acerbè divexatos, revocavit, ejectoque Tyranno Photio, qui per vim thronum invaserat, Stephanum Germanum suum in Patriarchio collocavit.*

Hæc verba laudat in libris de Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ Concordia Leo Allatius, & adjungit: *Neque quid interim evenerit Photio,* L. 2. c. 6. *Historici tradunt, sed æquè ac de mortuo altum est silentium. Malè itaque ab illis,* Græcis Schismaticis, *asseritur in communione Romanæ Ecclesiæ obiisse. Numquam enim absolutus & receptus in gradum redit, etiamsi id non abnuisset Joannes Pontifex.* Agit adversus Auctorem libri de exordio Hæresis apud Latinos, qui ejectum ab Imperatore Leone Sapiente Photium adfirmat Romam appellasse & accessisse, fuisse istic oculatum varii abusus ac erroris inspectorem, restitutum in sedem, & ad propria reducem dictos abusus & errores Synodaliter damnasse. Alii Schismatici garriunt Romanam Ecclesiam errores istos recan-

taſſe

tasse ob Photii auctoritatem, & perpetuam cum illo communionem fovisse. Hæc sunt recentiorum Græculorum somoia, quæ eruditè istic refutat laudatus Allarius, & quæ necdum nata dudum noteà præfocavit authentica octavæ Synodi appendix: *Photius quadraginta quinque annis ad hodiernum usque diem palam anathemate feritur à Leone Papn* quarto *usque nd Formosum. Nam nnnos undecim nnathematizatur sæcularis & Laicus tamquam qui cum Gregorio Syracusano exauctorato & anathematizato communicaret. Et alios triginta quntnor, postquam sacris initiatus est. Etenim Leo Pontifex, & Benedictus, & Nicolaus Gregorium propter varias enusas anathemate damnabant. Ubi verò Photius à damnato consecratus est, cum propter alia ipsius facinora, tum quod sacris esset à Gregorio initiatus, anathemntizatur à novem Romanis Pontificibus, Leone, Benedicto, Nicolao, Adriano, Joanne, Marino, Adriano altero, Stephano, & Formoso.* Existimo Photium usque ad Formosi Pontificatum supervixisse, atque ita à cunctis istis Pontificibus, ipsum aut damnnntibus, aut ejus ab Imperatore Leone ejectionem omninò comprobantibus, fuisse anathematizatum, ac in anathemate defunctum. Et hinc in Formosum multa fingunt posteriores Græculi, quo novissima in Photium sententia credatur esse parvi ponderis.

Quod post factam à Leone ejectionem Historici de Photio deinceps taceant, est omninò verum. Ejectionis modum describit Leo Grammaticus: *Leo Impernto Andream Domesticum Scholarum unn cum Joanne Agiopolita viro litteris præstantissimo mandavit, qui Ambone Ecclesiæ conscenso, & causis in Photium Pntriarcham lectis, throno se nbdicare coegerunt, & in Armeniorum Monasterium, Bordi dictum, detrnserunt. Fratrem etiam in Patriarchium induxit, qui imminentibus Christi Natalitiis Patriarchn consecrntur à Theophane Heraclejensi, primæ post Patriarcham Sedis Episcopo, & à reliquis Præsulibus.* Utique à Theophane Heraclejensi Episcopo, Europæ Metropolita, ac totius Thraciæ Diœcesios Exarcho, ad quem de jure spectat Constantinopolitani Patriarchæ consecratio. Et ita notatur Photius, qui à Gregorio Syracusæ Archiepiscopo, & quidem damnato ac anathematizato, se permiserat consecrari. Addit laudatus Grammaticus: *Andreas Domesticus & Stephanus Magister, à Theodoro Santabareno contumelias quondam passi, insidias deindè in ipsum machinnti, suggesserunt Imperntori Photium Patriarcham & Theodorum Santnbarenum ex Photii Pntriarchæ consanguineis aliquem constituere Imperatorem consiliatos.* Nec accusatio carebat fundamento. Nam & ipse Imperator Leo à circumscripto per Photii calumnias patre suo Basilio fuerat passus carcerem, & de vita periclitatus. Ad Schisma suum firmandum Photius omninò cogitaverat Basilii genus perdere, & Imperium in suum sanguinem derivare. Et ad hasce machinas fuerat usus isto Theodoro, nequissimo Monacho, & magicarum artium insigniter perito, aut certè graviter suspecto. Et quo hic auctoritatem haberet, ipsum ille creaverat Metropolitam Euchaitarum. Ab horum igitur facinorum memoria, & à laudata Stephani Pontificis Epistola excitatus Imperator Leo, & Photio & Theodoro Synodalem processum fecit in palatio ad fontem, & hunc ad publica flagella & excæcationem damnavit, illum ad perpetuam pœnitentiam in Monasterio Armeniorum. Quæ latiùs exponunt Leo Grammaticus, Georgins Cedrenus, & Michael Glycas.

De fontis Palatio scribit laudatus Cedrenus: Fol. 968. *Imperator Basilius condidit Palatium nd fontes.* Insignem ad Aureum in Constantinopolitano suburbio fontem Deiparæ Virginis Basilicam exstruxit Magnus Imperator Leo, reparavit & ornavit Justinianus, & plurimis sanitatum miraculis clarificavit divina clementia. Etiam tempore Schismatis. Ad hanc ergo Basilicam illustre Palatium erexit Basilius: Nam pleræque nobiliores apud Constantinopolim Ecclesiæ habebant adjuncta Palatia. Et paternum opus dilexit filius Leo, atque ita in ipso exercuit judicium in Photium & Theodorum. De eadem Ecclesia & Palatio scribit Historia Turcica: *Inde venitur ad decimam* Ca. 200. *sextam, videlicet Selybriæ portam, quæ à priscis portn aurea nominnbatur, & porta fontis. Nam extra portam hanc est hodie fons, qui aureus fons à Græcis nntiquo nomine dicitur, celebris in eorum Historiis, quæ sæpè numero de Palatio fontis mentionem faciunt, & de Templo Deiparæ Virginis ad fontem. Ædificia nunc dirutn snnt, fundamentis adhuc exstnntibus & ipso fonte, quem hodie Græcorum vulgus aureum fontem appellat, & invisere magno concursu consuevit certo anni tempore, velut si Deiparæ Templum adhuc incolume staret.*

Etiam variarum gentium Ecclesias & Monasteria habuit Constantinopolis. Nam quod illic L. 5. c. 4. Gothorum Ecclesiam Sanctus Joannes Chryso- L. 8. c. 5. stomus ædificaverit, testantur Theodoretus & Hermias Zozomenus. Et ex illo præsertim tempore gentis istius Episcopus spectare cœpit ad jus & consecrationem Episcopi Constantinopolitani. Et in libro de originibus Constantinopolitanis scribit Georgius Codinus: *Monasterium Romæ sive Romani condidit tempore Leonis Macelæ Ræmon quidam Patritius Romanus. Ibi enim in urbem veniens habitavit.* Uti Roma plura Græca, ita Constantinopolis habuit plura Latina Monasteria & Templa. Nam & Michael Cerularius, dum Schisma cœpit, clausit seu Ecclesiastico interdicto supposuit omnes Latinorum Ecclesias. Et Constantinopolitanæ per Sanctum Flavianum adversos Eutychetem Synodo interfuit atque subscripsit *Theodorus Presbyter & Archimandrita Monasterii Ægyptiorum.* Etiam *Jacobus Diaconus & Archimandrita Syrorum.* Sic & Armeniorum fuit istic Monasterium, & in ipso Photium clausit Sapiens Leo ad perpetuam pœnitentiam. Videtur fuisse tenue & angustum. Vix enim notum est nisi ex hac Photii captivitate. Et eandem gratiam huic haud dubiè fecerit Leo Imperator, quam relegato & excæcato Santabareno factam scribit Leo Grammaticus: *Post annos aliquot placatus Imperator Theodorum reduxit in urbem, & ex nova Ecclesia Annonam percipere decrevit.* Et adjungit: *Idem Santabarenus sub Constantino & Zoa ejus Matre defunctus est.*

De

De Photii morte omnes tacent. Constantinus, ultimus Leonis Sapientis filius, post fratrem Alexandrum, regnavit cum Zoa Matre annis quatuordecim, à decimi Christiani sæculi anno nono usque ad vigesimum secundum. Porrò Formosus Pontifex sedere cœpit noni sæculi anno nonagesimo primo, atque ita dudum mortuus est ante Santabarenum. Stephanus Patriarcha, licet Photii discipulus & Diaconus Syncellus, fratri tamen Leoni constanter adhæsit, fuitque insigniter orthodoxus. Et sic omne Schisma fuit exstinctum.

Verum his obstare videtur Synodalis acclamatio ad tomum unionis post Schisma ob quartas Imperatoris Leonis Philosophi nuptias. Græcæ disciplinæ tenax Patriarcha Nicolaus Mysticus Principem excommunicarat, hic autem Latinam disciplinam sciens provocarat Romam, causam illic vicerat, ejecit Nicolaum, à Successore Euthymio fuit absolutus, atque ita intestino ac duro Schismati dedit ansam. Alii enim Romano, quod Augustis Justiniani legibus fulciebatur, Decreto, alii Episcopi ac Monachi adhærebant nupero Imperatoris Basilii Edicto, damnanti ac irritanti illas nuptias uti adversas Evangelicæ legi. Leonis filius ac Successor Constantinus Porphyrogenitus reposuit Nicolaum Patriarcham, discordantes Episcopos composuit, & famosum, nobis in jure Græco-Romano custoditum à Joanne Leunclavio, edidit unionis tomum. Et ad ipsum facta Synodalis acclamatio habet hæc verba: *Ignatii, Photii, Stephani, Antonii, Nicolai, Euthymii, Stephani, Tryphonis, Theophylacti, Polyeucti, & Antonii, orthodoxorum Patriarcharum, æterna sit memoria.* Et Nicolaus Patriarcha, & Imperator Constantinus fuerunt insigniter orthodoxi, & tamen Photium honorarunt uti Collegam, atque ita nequit ille in Schismate, degradatione, atque exilio esse defunctus.

Respondeo acclamationem istam non esse factam sub dicto Principe & Patriarcha. Lucet ex subjecto ad laudatum tomum Scholio. *Hæc quidem gesta sunt ab Imperatoribus istis olim rerum potitis.* Utique Leone Philosopho, ac ejus filio Constantino. *Nunc verò ex Patris & Filii & Spiritus Sancti benevolentia & gratia, Sacerdotes atque Monachos, jam ante nonaginta annos ob prædictam causam & occasionem à se invicem divulsos, serenissima Majestas à Deo coronatorum Imperatorum nostrorum Basilii & Constantini conjunxit & univit, unamque generalem & Apostolicam Ecclesiam effecit. Quamobrem prædicandi, & magni faciendi veniunt, qui opus tam gratum Deo, & tam magni momenti ad exitum perduxerunt.* Mystici Nicolai degradatio, ac natum inde Schisma contigerunt anno Domini nongentesimo secundo aut tertio, unionis tomus prodiit anno ejusdem sæculi vigesimo, Basilius & Constantinus Imperium septuagesimo septimo, Sisinnius secundus Patriarchatum iniit anno nonagesimo quarto, scribitque de ipso Georgius Cedrenus: *Sisinnius dissidium propter quartas nuptias dudum ortum sustulit, concordia facta.* Fuerat horrenda discordia. Sapientis Leonis à Romana Ecclesia probatum facinus plures esse insipientem Hæresim, ac ab ipsa eversam Christianitatem blaterabant; Patriarchæ Euthymii, qui Leonem communioni reddiderat, nomen radebant è suæ Ecclesiæ tabulis, ac etiam à Polyeucti, quod nomen istud admisisset, communione aversabantur. Adeò unionis tomus unionem non fecerat. Hanc ergo & inter defunctos & inter vivos tandem perfecit Sisinnius, & quidem, ut aliqui non sine fundamento asserunt, damnando Romanam Ecclesiam, & Photii causam resumendo. Hic enim est qui Encyclicis Photii in Romanam ac omnem Latinam Christianitatem calumniis præfixit suum nomen, sua Patriarchali auctoritate denuò sparsit per omnem Orientem, atque ita viam stravit Michaeli Cerulario. Hinc ergo & Photii nomen inseruit præfatæ acclamationi.

CAPUT II.

Exponuntur Michaelis Cerularii natales, Episcopatus, mores, & finis.

Michael quintus genere & cognomento Paphlago, ingressus est Imperium undecimi Christiani sæculi anno trigesimo quinto, tenuitque ad quinque ferè annos. Et tunc primam de Michaele Cerulario mentionem facit Georgius Cedrenus: *Hoc tempore adversus Imperatorem conspiratum est, Principibus facinoris Michaele Cerulario & Joanne Macrembolita, aliisque civium haud paucis.* Et infrà: *Vigesima die Februarii, indictione undecima, Alexius Patriarcha rebus humanis excedit. Ei sufficitur die Annuntiationi festo Michael Cerularius, qui vixerat Monachus, ex quo eum Orphanotrophus ob paratas insidias relegaverat.* Michael igitur fuit natione Constantinopolitanus, familia illustris, spiritu inquietus, rebellis in Principem, ac non propria voluntate professus, sed ob pœnam compulsus ac detrusus in Monasterium. Fuerat mortis reus. Perpetuæ pœnitentiæ spe est vitam lucratus. Et hinc in sententia, qua illum excommunicavit, Cardinalis Humbertus, Sancti Leonis noni ad Imperatorem Constantinum Monomachum Legatus, posuit hoc elogium: *Michael solo humano timore habitum Monachorum adeptus.* Et adjunxit: *Abusivus Patriarcha, Neophytus.* Monachi enim, præsertim istiusmodi, non minus quàm sæculares sunt merè Laici, ideoque gradatim per Canonica interstitia promoveri debent, & non nisi per abusum possint statim in Diaconos aut Presbyteros, ac præsertim in Episcopos promoveri.

Promotus fuit Michael in Patriarcham undecimi sæculi quadragesimo tertio, undecimo Benedicti noni Pontificis, secundo anno Constantini Monomachi Imperatoris Constantinopolitani. Fuit hic insigniter orthodoxus, atque ita claret etiam Michaelem fuisse tunc in-

tegræ famæ, & de ejus recta fide non dubitatum. Nec enim Orthodoxus Princeps Hæreticum aut Schismaticum, vel de simili lepra suspectum, Regia sua, quæ vigebat Constantinopoli, nominatione exaltasset. Per decem annos ille occultavit pessimam mentem: Nec nisi quinquagesimo tertio istius sæculi anno cœpit in Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam insanire. Etenim isto ipso anno ad Petrum Orthodoxum Antiochiæ Patriarcham rescripsit Sanctus Leo nonus: *Porrò quod à nobis causas divisionis universalis Ecclesiæ compatiendo requiris, fatemur tuæ religiosæ Sollicitudini nos adhuc, Domino miserante, firmissimè retinere vinculum sanctæ Unitatis, nec videmus nos alicubi incurrisse damnum Schismatis quos integritas concordiæ, & plenitudo Ecclesiasticæ disciplinæ indesinenter regit.* Isto, inquam, anno promotus in Patriarcham Petrus consecrationem suam ex avita consuetudine retulerat ad Sedem Apostolicam, ejusque supplicaverat confirmationem. Hac occasione etiam rogaverat Pontificem, an novello huic Schismati Romana Ecclesia dedisset aliquid occasionis. Periit aut latet Petri Epistola. Interim tota Sancti Leonis Responsio clamat Schisma tunc fuisse novellum. Exstat ejusdem Petri ad Michaelem Cerularium hæc Epistola: *Præterea ipse quoque sum testis irrefragabilis, & alii mecum plerique en Ecclesiasticis Primatibus, sub Beatissimo Patriarcha Antiocheno Domino Joanne Pontificem Romanum, Joannem & ipsum nuncupatum, in sacris dypticbus commemorari. Et ante quadraginta & quinque Constantinopolim appellens sub Beatæ memoriæ Patriarcha Sergio jam dictum Papam inter sacra Missarum solemnia cum aliis Patriarchis commemorari audivi. Quomodo verò posteà ejusdem commemoratio fuerit erasa, & quam ob causam, ignoro.* Nempe Michael Petrum ad Schismatis societatem & radendum Papæ nomen sollicitarat, ac respondit Petrus novellas esse has lites, & legitimam ipsis deesse causam, aut sanè hanc à se ignorari. An Michael sit primus hujus Schismatis Auctor, suprà est disputatum. Quidquid sit, ipsum rectè ac passim vocatur Schisma Michaelis Cerularii.

Quam perduelli in suos Superiores spiritu fuerit Michael, demonstrat ejus non solum in Michaelem Paphlagonem, sed etiam in Imperatorem Michaelem Stratioticum rebellio. Quod cum suis cognatis & Theodoro Patriarcha Antiocheno ipsum dolosè Imperio ejecerit, omnem Constantinopolim impleverit cædibus & rapinis, ac Isaacium Comnenum intruserit in Imperium, pluribus ostendit Georgius Cedrenus. Et de istius Isaacii Imperio pergit Joannes Scylitza: *Patriarcha inexplebili benevolentia fretus Imperatoris, contra ipsum elatus est, non petitionibus modò & admonitionibus utens, si quando alicujus rei & pro aliquo indigeret, verùm sæpè minimè voti compos propter frequentes & odiosas petitiones, minas & absurdas increpationes adhibebat, ac nisi pareret, Imperii amissionem minabatur, vulgare & tritum hoc dictum proferens, ego te condidi, furne, ego & te dejiciam. Aggressus est etiam coccinea induere calceamenta, antiqui Sacerdotii hunc morem assereas, & oportere his uti novum quoque Archiepiscopum: Nam inter Sacerdotium & Regnum nihil interesse, vel admodum parum, & in rebus pretiosoribus ampliùs fortasse & magis colendum Sacerdotium.* Et huc in antiquo Latini ac Græci Dialogo, respicit Latinus Interlocutor: *Sed nos Michaelem Cerularium posteriorem sub Imperio Monomachi dicimus Papam en commemoratione dyptichorum delevisse, quod ambiret indui coccineis calceis, & Romanus Pontifex impediret, cum ille solus haberet facultatem illis se ornandi, nec fas esse aliis Patriarchis hoc facere.* Verùm Latinus ille labitur in tempore. Nec enim sub Constantino Monomacho, sed sub Isaacio Comneno illud Michael attentavit, atque ita nequit hic fuisse fons & origo conceptæ à Cerulario adversus Papam iræ & Schismatis. Certè sub Isaacio, quod ipsum elevasset ad Regnum, præsumebat omnia, quæ sub Constantino nec cogitasset. Græci, qui purpureos compagos negat à Michaele assumptos, in eodem Dialogo lapsus est longè gravior: Joannis enim Scylitzæ in hac re testificatio est irrefragabilis.

Verùm quid sibi volunt hæc Michaelis verba, *Oportet his uti novum quoque Archiepiscopum?* Cur se, qui tunc quatuordecim annis sederat Patriarcha, titulat novum Archiepiscopum? Respondeo respicere ad excogitatum olim à Schismatis auctore Photio, etiam à se resumptum commentum, quod asserit Papalia Privilegia adnecti Imperialibus, ideoque jam dudum Roma migrasse Constantinopolim. Etenim etiam Michael se asserere cœpit Patriarcham Œcumenicum, non per suas duntaxat Diœceses, sed per omnem sub Cœlo orbem: atque ita & novum Archiepiscopum. Quod nempe in veterem Romani per privilegiorum translationem degradati Archiepiscopi locum noviter successisset. Hinc nova, per Photium numquam tentata, audacia assumpsit purpureos compagos, soli Augusto Principi & supremo totius Christianitatis Pontifici privativè proprium ornamentum. Hinc etiam de Michaele Palæologo, magno Duce, ac impuberibus Imperatoris Joannis Lascaris Præfecto, ideoque totius Imperii moderatore, nec non & de Arsenio Patriarcha scribit Georgius Pachymeres: *Palæologus ante omnes longissimè processit obviam, nihil ad summam tum erga Patriarcham, tum erga sacrum Collegium venerationem sibi reliqui faciens. Quippe qui pedibus incedens, correpti manu muli, quo Patriarcha vehebatur, habenis, eum usque intra Palatium Regum præsens duxit.* Papæ duntaxat debitum Stratoris officium exhibuit Patriarchæ. Et de Andronico Comneno, jam Imperatore designato, quod coram Papa Theodosio Tiatam deposuerit, atque in genua ad equi illum vehentis ungulas ceciderit, testatur in Alexio Manuelis Comneni filio Nicetas Choniates, & adjungit: *Paulò post assurgit, & Patriarchæ plantas deosculatur.* Dum Barlaamus Gyracensis Episcopus & Gregorius Palamas de Divino Christi Domini in monte Tabor transfigurati lumine disceptarent, Joannes Patriarcha cum sua Synodo non convenit in eandem sententiam, fuit in degradatio-

L. I. c. 26.

Cap. 12.

tionis periculo, scribitque de se ac de mutatis à se in aliam mentem Episcopis Imperator Joannes L. 4. c. 3. Cantacuzenus: *Adfirmabant nec sibi probari, Patriarcham throno depelli, nisi perversam doctrinam & ab Orthodoxa religione valdè discrepantem sectari ostenderetur*. Omnia Papalia privilegia in Patriarcham Constantinopolitanum Schismatici Græci transcripserunt. Etiam illud, quod asserit Papam esse suprà Concilium, ideoque ab ipso non nisi ob Hæresim posse degradari, aut potiùs declarari degradatum. Hic est ille Patriarcha Joannes, qui Joannem Andronici secundi Palæologi filium coronavit in Imperatorem, & de L. 3. c. 36. quo scribit idem Cantacuzenus: *In qua festi diei celebritate omnes penè Proceres, ut quemque Imperatrix, Patriarcha, & Concilium esse dignum judicarant, dignitates adepti sunt. Patriarcha, quia gradum permutare non poterat, habitu se augustiorem fecit, & in subscriptionibus colore cœruleo est usus, flammeumque seu tegmen capitis, quod anteà Patriarchas, si de Monachis non essent, album ferre mos erat, ipse auro illustravit, Servatoris nostri, & illibatæ ejus Genitricis Deiparæ, ac Joannis Baptistæ in eo depictis iconibus*. Et hoc quia gradum permutare, seu altiùs non posset ascendere. Episcopatum suum censebat omninò supremum, ideoque & variis id profitetur ornamentis. Quæ omnia ortum ducunt ex Michaele Cerulario.

Degradare & erectum à se furnum destruere minati Michaelis audaciam atque potentiam omninò timuit Imperator Isaacius Comnenus, ideoque de ipso pergit Joannes Scylitza: *Hæc audiens Imperator Michaelem mussitantem, studuit potius aliquid perpetrare quam pati. Quare cum Archangelorum dies advenisset, egreditur Patriarcha ad Suburbana loca, ut ibi studiosè ac solemni ritu, quæ ad diem festum pertinerent, perageret. Imperator autem ut lucro sibi oblata occasione accepta, verbis ne quis tumultus aut perturbatio fieret, turbam militum misit, qui ipsum non sine ignominia è throno correptum ac mulo impositum, usque ad littus, quod est in Blachernis, impellentes deduxerunt, & ipsum & Patrueles ejus, atque inde Lembo impositum ad Proconesum ut exularet, perducendum curavit. Ipse cum aliquibus Metropolitis collocutus, & de ipso abdicando spectatissimis ipsorum electis, eorum opera nuntiat ut Archiepiscopatum deponat, priusquam ipsum cum dedecore amittat, iis quæ contra ipsum Decreta erant, expositis & propalatis Synodo & Concilio. Sed cum ipsis visus esset ejusmodi, qui expugnari & deprimi non posset, quantum ad ipsum attinebat, desperata fuit depositio Sacerdotis, de qua Imperatore assiduè cogitante, intereà vitam cum morte Patriarcha tranquille commutat. Cujus corpus Imperator, quod ipsum jam præstituerat, honorificè importandum, & in suo Monasterio reponendum curat, perculsus eo miraculo, quod acciderat, non ipse modò, sed omnes qui cum ipso erant. Nam dextra Patriarchæ manus in crucis figuram conformata, ut mos est benedicendi populo acclamanti pacem, ita firma permansit, neque cum mortuo corpore est immutata*. Quæ omnia confirmat etiam Michael Glycas. Ita qui turbidè semper vixerat, etiam turbidè est defunctus.

CAPUT III.

An Divina Clementia extra Ecclesiam operetur Miracula?

MIraculum istud, quod Michaeli Cerulario adscribitur à suis Symmistis, est admodum sterile ac modicum. Ambiunt illi quod omnes semper Hæreticos atque Schismaticos ambiisse scribit in Præscriptionum libro Tertullianus: *Adjiciant prætereà multa de auctoritate cujusque Doctoris Hæretici*, Cap. 41. *illos maximè doctrinæ suæ fidem confirmasse, mortuos suscitasse, debiles reformasse, futura significasse, ut meritò Apostoli crederentur*. Illos fucos elidit insigniter idem Tertullianus, & placet hic aliquid addere. Miraculorum patrationem, atque inde erroris sui auctoritatem vanari, est avita superbia omnium Hæreticorum. Etenim Spiritum Sanctum, quem ab Apostolis emere tentavit Simon Magus, non fuit donata per ipsum interna sanctitas, sed externa gratia miraculorum. Et hinc de cunctis generatim Gnosticis, qui ex ipso uti ex putrido cadavere vermes ebullierunt, scribit Sanctus Irenæus: *Virtutes operari dicuntur, non in virtute* L. 2. c. 56. *Dei, neque in veritate, neque in beneficiis hominibus facientes ea quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & universa fraude plus lædentes, quàm utilitatem præstant his qui credunt eis, in eo quod seducunt*. Ipsosque Magis & Circulatoribus fuisse familiarissimos asseverat etiam Tertullianus: Et hæc familiaritas præsertim ambiit, si non gratiam, saltem fucum miraculorum obtinere. Etiam adversus Ebionem scribit Sanctus Epiphanius: *Verùm agedum à monumento La-* L. 30. c. 34. *zarum accerse, aut alium quempiam mortuum excitato; aut infectos lepra repurga, cæcis visum, nervorum resolutione laborantibus sanitatem, si potes, restitue. Sed ideò non potes, quod infidelitate, carnisque vinculis, ac legis imperfectis cæremoniis illigatus, contraria illi omnia facis. Atque ut præstare maximè posses id, quod propter depravatam tuam fidem minimè potes assequi, non instar Christi dico, sed neque Christi nomen ad edenda prodigia potes invocare, aut si tamen invocaveris, efficies quidquam*. Nempe etiam Ebion & Ebionitæ omni studio gratiæ hujus seu veritatem seu fucum ambiebant. Addit eadem vanitate tumuisse & Manetem: & quidem ad sanandum Persici Regis filium. Verùm hic inter istius manus exspiravit, atque ita convicit omne præstigium. Eodem ambitu adeò laboravit cum sua Quintilla & Maximilla Montanus, ut promissum à Domino JESU Christo Spiritum Sanctum cunctis suis Charismatibus blaterarit non die Pentecostes in Apostolus, sed nuper in se advenisse. Spiritum Sanctum in se esse incarnatum. Tot & per se & per suos edidit portenta, ut Sanctum Eleutherum Pontificem, omnemque Romanam Ecclesiam ad ipsa communicatoriis litteris comprobanda ferè circumscripserit, & tandem seduxerit magnum Tertullianum. Et adversum Donatistas in L. 65. c. 4. 5. Tractatibus super Sancti Joannis Evangelium de- Tract. 13.

clamat

elamat ad suam plebem Sanctus Augustinus: *Nemo vobis fabulas vendat*, dicendo, *Et Pontius fecit miraculum, & Donatus oravit, & respondit ei Deus de Cœlo*. Et In libro de unitate Ecclesiæ: *Nemo Donatista dicat, Ideò verum est* nostrum
Cap. 15. dogma, *quia illa & illa miracula fecit Donatus vel Pontius, vel quilibet alius, aut quia homines ad memorias Martyrum nostrorum orant & exaudiuntur, aut quia illa ibi contingant, aut quia ille frater noster, aut illa soror nostra tale visum vigilans vidit, vel tale visum dormiens somniavit*. Episcoporum istorum, qui parti suæ Basilicas & Conventuum libertatem reddi impetraverant à Juliano Apostata, Princeps erat Pontius, & hunc cum Donato magno fuisse Thaumaturgum buccinabant Donatistæ, ideoque suum dogma esse legitimum, & divino testimonio confirmatum. Etiam nescio quem ipsorum Presbyterum de sibi facta Angeli apparitione fuisse gloriatum, lu-
Ep. 167. cet ex Sancti Augustini Epistola ad nobilem virum Generosum. Idem actum à Valente Mursensi Arianorum Episcopo, atque ita Imperatorem Constantium fuisse in ejus communione firmatum scribit in Ecclesiastica Historia Sulpitius Severus. Quomodo Cyrola, Wandalorum in Africa sub Hunnerico Rege Arianus Episcopus, nescio quem pauperem, qui se cæcum & ab ipso illuminandum fingeret, pretio emerit,
L. 2. c. 3. multis refert in Francorum Historia Sanctus Gregorius Episcopus Turonensis. Verùm fraus non successit: Deus enim è mendacio veritatem fecit, cæcus ille remansit cæcus, quousque nostris Episcopis supplex visum recuperaret. In foro item Constantinopolitano delirus senex Polychronius, dum suam Monotheliticam Hæresim per
Act. 15. solemnem defuncti suscitationem confirmare tentavit, derisus à populo omni, & à sexta Synodo fuit juxta meritum damnatus. Etiam à Joanne Calvino, dum è mortuo vivum facere tentat mendacio, è vivo factum esse mortuum testantur gravissimi Scriptores. Eandem, licet non fraudem, tamen vanitatem notat in Lutheranis Erasmus, addens ab illis usque huc nec unum canem potuisse suscitari. Est justus sarcasmus. Quod tamen venerabilis Wido Abbas Piscariensis à suis rusticis occisum Trasmundi Comitis equum resuscitarit, atque ità hunc ab
V. 1038. istorum cæde revocarit, in ejusdem Cœnobii Chronicon testatur Joannes Berardi. Nec desunt alia ejusmodi exempla.

Quæstio est, An mortuorum suscitandorum, aut alia vera miracula patrandi gratia detur quan-
Cap. 44. doque Hæreticis aut aliis Infidelibus? Partem affirmativam in laudato Præscriptionum libro videtur Tertullianus supponere. Quin & de Apollonio Thianensi, homine Gentili & pessimo Mago, scribit in Aureliano Augusto Flavius Vopiscus: *Quid illo viro Sanctius, venera-*
Cap. 24. *bilius, antiquius, Divinusque inter homines fuit? Ille mortuis reddidit vitam, ille multa ultra homines & fecit & dixit, quæ qui velit nosse, Græcos legat libros, qui de ejus vita conscripti sunt*. Quod illum, uti & Apulejum Madaurensem, ob patrata miracula Gentiles Christo Domino prætulerint, te-
Epist. 5. statur in litteris ad Comitem Marcellinum San-

Chrisſ. Lupi Oper. Tom. IV.

ctus Augustinus. Et de Imperatore Vespasiano; præter spem evecto adistam dignitatem, scribit Svetonius Tranquillus: *Auctoritas & quasi Majestas quædam, ut scilicet inopinato, & adhuc novo Principi, deerat. Hæc quoque accessit. E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudinis, demonstratam à Serapide per quietem: Restituturum oculos, si inspuisset, confirmaturum crus, si dignaretur calce contingere. Cùm vix fides esset rem ullo modo successuram, ideoque ne experiri quidem auderet, extremò hortantibus amicis palam pro concione utrumque tentavit, nec eventus defuit*. Quod ipsum in Historiarum libris asseverat Cornelius Tacitus, addens cæcum istum fuisse Ægyptium, ideoque monitum à Serapide. Et de Imperatore Adriano, per morbi impatientiam parante seipsum occidere, scribit Ælius Spartianus: *Ea tempestate supervenit quædam mulier, quæ diceret somnio se monitam, ut insinuaret Adriano, ne se occideret, quod esset bene valiturus. Quod cum non fecisset, esse excætam. Jussam tamen iterum Adriano eadem diceret, atque genua ejus oscularetur, receptura visum, si fecisset. Quod insomnium cum implesset, oculos recepit, cum aqua, quæ in fano erat, ex quo venerat, oculos abluisset. Venit & de Pannonia quidam natus cæcus ad febrientem Adrianum, eumque contigit: Quo facto & ipse oculos recepit, & Adrianum febris reliquit*. Et de Mopso Argonautarum Vate defuncto circa Africam, ac ibidem sepulto, habet Ammianus Marcellinus: *Cespite Punico tecti Manes dolorum varietati medeantur, plerumque sospitales*. Et Aristæum Battum, Cyrenensis in Lybica Pentapoli civitatis Conditorem & Regem, ad Cirni Patris preces fuisse per Apollinem à naturali balbutie liberatum adfirmat Justinus. Etiam Æsculapii, Aristæi Proconesii, Aristæi Clazomenii, Cleomedis Astipalensis, aliorumque Gentilium miracula jactavit apud Origenem, & ex Pindaro ac Herodoto confirmavit Celsus, exinde concludens Dominum nostrum JESUM Christum istis in nullo fuisse majorem. Plura adduci possint talia exempla, & de ipsis scribit in libro de unitate Ecclesiæ Sanctus Augustinus: *Exaudiuntur multi, & multis modis, non solùm Christiani Catholici, sed & Pagani, Judæi, & Hæretici variis erroribus & superstitionibus dediti. Exaudiuntur autem vel à spiritibus seductoribus, qui tamen nihil faciunt nisi permittantur à Deo, sublimiter atque ineffabiliter judicante quid cuique tribuendum sit, vel ab ipso Deo, vel ad pœnam malitiæ suæ, vel ad solatium miseriæ, vel ad monitionem quærendæ salutis æternæ. Ad ipsam verò salutem ac vitam æternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum*. A Gentilibus Scriptoribus jam memorata miracula videtur palam confirmare.

Lib. 10. cap. 7.

Cap. 25.

Lib. 14. c. 25.

L. 13. c. 6. 7.

Cap. 19.

In homiliis ad populum Antiochenum confirmat etiam Sanctus Joannes Chrysostomus: *Ethnici Dæmoniorum arte morbos sæpè curarunt, & ægrotos sanitati restituerunt*. Vitanda esse ejusmodi miracula ostendit ex Deuteronomii mandato, ac ipsum exponit: *Si Propheta quispiam surrexerit, & signum ediderit, vel mortuum excitarit*, Hom. 36.

vel leprosum mundarit, vel debilem sanarit, signoque edito, te ad impietatem invitaverit, ne propter signi eventum obedias. Admittit hæc omnia non solùm per fucum, sed quandoque etiam in veritate fieri, atque adjungit: *Permissio ista à Deo fit ad tui explorationem non quod Deus nesciat, sed ut discas eos etiam missos facere Dæmonas, qui medentur.* Quæ omnia repetit in sexta adversum Judæos Homilia: *Si falsus Propheta possit mederi cæco, aut excitare mortuum, nec ista præstanti credideris. Cur? Eo quod Deus tentare te permisit, at ille hoc possit. Non quod ille non nosset animum tuum, sed ut tibi probationis occasionem exhiberet, an verè diligeres Deum.* Lucidè supponit à Pseudo-Prophetis posse & illuminari cæcos, & mortuos suscitari. In Hæreticorum templis morborum sana-
Qu. 5. tiones, expulsiones Dæmoniorum, aliaque fieri miracula atque virtutes supponit apud Justinum Martyrem etiam Auctor Christianarum quæstionum. Idem de Pseudo-prophetis in Dialogo cum Triphone Judæo supponit ipse Justinus. Quomodo nescio cui Judæo, qui pluries fictè baptizatus etiam Paulum Constantinopolitanum Novatianensium Episcopum circumscribere tentabat, sacri fontis aquam subtraxerit divina justitia, nar-
L. 7. c. 17. rat Socrates, & adjungit. *Hoc miraculum per Paulum fuit editum.* Ecclesiam item fuisse ejus precibus liberatam ab horrendo incendio scribit,
L. 1. c. 14. & concludit: *Deus igitur ejus preces audivit.* Et de Eutychiano Novatianensi itidem apud Bithynos Monacho Hermias Zozomenus: *Sanavit mor-*
L. 3. c. 5. *bos, & facta mirabilia edidit.* Et de Ariano homine Eusebio Episcopo Emeseno: *Fertur Deus multa per ipsum edidisse miracula, uti testatur Georgius Laodicensis.* Plura sunt istius generis exempla.

Respondeo tamen à Paganis nullum umquam suscitatum mortuum, nullum veraciter cæcum illuminatum, nullum germanum editum miraculum. Verissimè enim in libro Apologetico Tertullianus affirmat summa Gentilium miracula esse phantasmata Castorum, aquam cribro gestatam, navem cingulo protractam, barbam tactu irrufatam, capratum & mensarum Divinationes,
Cap. 22. 23. aliaque id genus, *ut Numina lapides crederentur, & Deus verus non quæreretur.* Etiam Magorum in Ægypto adversus Moysen miracula adfirmat fuisse fucos Diabolicos. Quidam tamen adfirmant fuisse veritatem. Quidquid sit, Vespasiani Imperatoris miracula insigniter exponit in quarto Historiarum libro Cornelius Tacitus:
Cap. 81. *Per eos menses, quibus Vespasianus Alexandriæ statos æstivis flatibus dies & certa maris operiebatur, multa evenere miracula, queis cælestis favor, & quædam in Vespasianum inclinatio Numinum ostenderetur. Ex plebe Alexandrina quidam oculorum tabe notus genua ejus advolvitur, remedium cæcitatis exposcens gemitu, monitu Serapidis Dei, quem dedita superstitionibus gens ante alios colit. Precabaturque Principem, ut genas & oculorum orbes dignaretur respergere oris excremento. Alius manu æger, eodem Deo auctore, ut pede ac vestigio Cæsaris calcaretur, orabat. Vespasianus primo irridere, adspernari, atque illis instantibus modo famam vanitatis metuere, modo obsecratione ipsorum ex vocibus adulantium in spem induci. Postremò æstimari à Medicis jubet, an talis cæcitas ac debilitas ope humana superabiles forent. Medici variè disserere. Huic non exesam vim luminis, & redituram, si pellerentur obstacula; illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari. Id fortassè cordi Deis, & Divino Ministerio Principem electum. Denique patrati remedii gloriam penes Cæsarem, irriti ludibrium penes miseros fore. Igitur Vespasianus, cuncta fortunæ suæ patere ratus, nec quidquam ultra incredibile, læto ipse vultu, erecta quæ adstabat multitudine, jussa exequitur. Statim conversa ad usum manus, & cæco reluxit dies. Utrumque, qui interfuere, nunc quoque memorant, postquam nullum mendacio pretium.* Palàm vides sanitates istas Angelica arte non fuisse superiores. Florentia tunc Christianorum miracula Serapis ista forsan via tentavit obnubilare. Ad similia Imperatoris Adriani miracula addit
Ælius Spartianus: *Quamvis Marius Maximus hæc* Cap. 15.
per simulationem facta commemoret. Et ad Apollonii Thianensis miracula scribit Isidorus Pelu-
siotes: *Quidam novis sermonibus homines decepe-* Lib. 1.
runt, Thianæam Apollonium inducentes, qui mul- Epist. 398
ta plerisque in locis, tutæ habitationis causa, ut ajunt, effecerit. At nihil, quod ab ipso factum sit, ostendere possunt. Nam alioquin ii, qui nudos etiam ipsius sermones litteris mandarunt, totamque ipsius vitam accuratè conscripserunt, actiones eas, quæ vulgi sermonibus celebrantur, non omisissent. Habes autem Philostratum, qui ipsius vitam magna cura & diligentia in lucem edidit. Ex quo intellige, quam perspicuam hujusmodi præstigiarum calumniam viri illius hostes, ut vero consentaneum est, concinnarunt. Similem ejus Apologiam habet Suidas. Quod ejus, uti viri insigniter probi, imaginem in suo Larario habuerit & coluerit Alexander Severus, à Magis alienissimus Imperator, testatur Ælius Lampridius. Et uti insignem Philosophum laudat in Chronico Aurelius Cassiodorus. Vixit cum Apostolis in prima Evangelii & nostrorum ubique miraculorum gloria. Hinc illa adversarii nostri Gentiles per adficta isti magicæ mendacia conati sunt obscurare. Plerique affirmant fuisse nequissimum delusorem ac maleficum, ideoque ab Imperatore Domitiano justè proscriptum. Indignus est, cui accusando aut defendendo bonas horas perdamus.

Eadem est ratio Hæreticorum. Hinc enim in Evangelio natus ille cæcus ad Judæos dixit inauditum esse in mundo, ut quis Pseudopropheta sibi similem illuminaverit, ac inde conclusit Dominum nostrum JESUM Christum esse verum Prophetam. Quod ipsum & illi ipsi, qui eundem Dominum lapidare uti blasphemum voluerant à paucis diebus, ex Lazari resuscitatione concluserunt. Et nec Scribæ, nec Pharisæi nequiverunt aliquid opponere. Et Sanctus Irenæus
scribit: *Super hæc arguentur qui sunt à Simone Ma-* L. 2. c. 56.
go, & Carpocrate, & si qui alii virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neque in veritate, neque in beneficiis facientes hominibus ea quæ faciunt, sed in perniciem & errorem per magicas illusiones, & universa fraude plus lædentes, quàm utilitatem præstantes his qui credunt eis, in eo quod seducunt.

cunt. Nec enim possunt cæcis donare visum, acque surdis auditum, neque omnes Dæmones effugare, præter eos qui ab ipsis immittuntur. Si tamen & hæc faciunt. Neque debiles, aut claudos, aut paralyticos curare, vel alia quadam corporis parte vexatos, quemadmodum sæpè evenit fieri secundum corporalem infirmitatem; vel earum quæ foris accidant infirmitatum bonas valetudines restaurare. Tantùm absunt ab eo, ut mortuum excitent, qaemadmodùm Dominus excitavit, & Apostoli per orationem, & in Fraternitate sæpissimè, propter aliquid necessarium ea qaæ est in quoquo loco Ecclesia universa postalaute per jejunium & postulationem multam, reversus est Spiritus mortui, & donatus est homo orationibus Sanctorum. Multis demonstrat miraculorum gratiam esse in sola Ecclesia, ideoque apud Hæreticos non reperiri nisi mendaces magiæ fucos. Quæ ejus verba probavit, & suæ Hi-
L. 5. c. 7 Cap. 30 storiæ inseruit Eusebius Cæsareensis.

Et in Præscriptionum libro Tertullianus edicit miraculorum virtutem esse proprium legitimi Apostolatus characterem, ac pergit in Gnosticos: *Volo igitur & virtutes coram proferri.* Adfirmat ipsorum miracula esse mortuos è vivis, non è mortuis vivos. Et in libro de anima scribit: *Multa & adversum Apostolos Simon & Elymas Magi* ediderunt miraculorum fucos, *sed plaga cæcitatis*
Cap. 57. *de præstigiis non fuit. Quid novi? Æmulatio veritatis à spiritu immundo. Ecce hodiè ejusdem Simonis Hæreticos tanta præsumptio artis extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis movere se spondeant. Et credo quia mendacio possunt.* Amplè ostendit omnia ipsorum miracula esse mendacia, & pergit: *Sed etsi quosdam revocavit in corpora Dei virtus, in documenta juris sui, non ideò communicabitur fidei & audaciæ Magorum.* Defunctorum excitationem asteverat esse solius divini juris seu potestatis, ideoque nonnisi per Christum Dominum, aut fideles ejus servos posse fieri aut impetrari. Etiam ad Montanum delapsus Apostolorum ac Prophetarum miracula laudat in libro de pudicitia, ac pergit in Zephyrinum Pontificem:
Cap. 21. *Exhibe & nunc mihi, Apostolice, Prophetica exempla, & agnoscam Divinitatem, & vendica tibi remittendorum ejusmodi delictorum potestatem.* Laudatum Pontificem ob nuperum tunc pro Mœchia Decretum existimabat, uti Christiani dogmatis prævaricatorem, excidisse vera Ecclesia, ideoque ab illo exigit miracula, certus & securus ipsa ab Hæretico non posse patrari. Quomodo Elias Propheta Sacerdotes Baal, ita nostri Clerici aut Monachi variorum Hæreticorum Clericos aut Monachos, necessitate cogente, provocarunt ad miraculum, & nullum umquam, nisi à sese editum, viderunt. Plura sunt hujus generis exempla. E summis Latinæ Ecclesiæ Thaumaturgis fuit Sanctus Martinus Turonensis Episcopus. At ecce ipsum, ubi Ithacianæ factioni communicavit ob diem humanum, suspensum fuisse ab ista gratia, testatur in ejus vita Sulpitius Severus. Quod nempe illa nec ad Schismata derivetur. Sic apud Colchos & Iberos
Cap. 12. post rejectam Florentinæ Synodi unionem cessasse eandem testatur in opere de istorum cum Latinis unione Clemens Galanus. Etiam miracolosam Paschalis luminis gratiam in Hierosolymitana cessasse Ecclesia, est cunctis exploratum.

Verum quid ad superiùs laudatum Tertulliani locum, ubi fatetur ab Hæreticorum Doctoribus suscitari mortuos, & debiles reformari? Eum in tertio libro adversus Marcionem, Christi sui sine prævîis Prophetarum prædicationibus Cap. 3.
repentinum adventum per sola *virtutum documenta* sufficienter probari volentem, acriter confirmat: *At ego negabo solam hanc illi speciem ad testimonium competisse, quam & ipse postmodum exauctoravit. Siquidem edicens multos venturos & signa facturos, & virtutes magnas editaros, aversionem etiam Electorum, nec ideo tamen admittendos, temerariam signorum & virtutum fidem ostendit, ut & etiam apud Pseudo-Christos facillimarum.* Respondeo utrumque locum exponi insigniter à Sancto Augustino, scribente in Faustum Manichæum: *Unde hoc existis, unde confi-* L. 13. c. 5.
ditis? Scripturas tanta auctoritate firmatas, commendatasque respuitis, miracula non facitis, quæ si faceretis, etiam ipsa in vobis caveremus, præstruente nos Domino, & dicente, Exurgent Pseudo-Christi & Pseudo Prophetæ, & facient signa & prodigia multa, ut fallant, si fieri potest, etiam Electos. Sola miracula vult non esse plenum rectâ dogmatis testimonium. Hinc censet scrupulosè non quærendum, quæ & qualia patrare valeant Hæretici, quoniam constat ipsos, qualiacumque aut quantacumque quavis virtute patrarint, cavendos esse ac detestandos. Etiam Celso, Christi Domini miracula uti Magica, ideoque & inepta rectæ prædicationis testimonia calumnianti, Origenes respondit de illis, ut ad utilem hominum institutionem & legitimam doctrinæ confirmationem sint efficacia, priùs disquirendum, à quo rectè patrentur, ne alioquin damnemus omnia, vel omnia probemus. Lucidè supponit divinam Majestatem Pseudo-Prophetis ad vera miracula non cooperari. Etiam Sanctus Joannes Chrysostomus dumtaxat vult Hæreticorum, licet etiam excitarent mortuos, prædicationibus non credendum. Per Hermiam Zozomenum pro Eusebio Emeseno laudata Georgii Laodiceni fides est nullius ponderis: Georgium enim Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyterum fuisse non solùm ob Arii patrocinium, sed & ob alia crimina degradatum à Sancto suo Patriarcha Alexandro, & ob pertinacem dictæ Hæresios tutelam postmodò intrusum in sedem Laodicensem, variis in locis testatur Sanctus Athanasius. Socrates fuit homo Novatianensis: Hinc & ejus pro suæ Sectæ Episcopo Paulo testimonium est infirmum. Hæretici virtutem hanc non ambiunt, nisi ob turpem quæstum, popularem gloriam, aut erroris sui firmitatem, ad quos fines divinam Bonitatem cooperari non posse supponit in addocto superiùs loco Sanctus Ireneus, & in quinta decima collatione ostendit Joannes Castianus. Hinc & ab Antichristo, omnium Hæreticorum Principe, non nisi Diabolica edenda miracula affirmat in libris de Dei Civitate Sanctus Augustinus.

Quo igitur sensu idem Augustinus in libro de Ec-

Ecclesiæ unitate adfirmat non solùm Hæreticos, sed etiam Judæos & Paganos quandoque à Domino Deo exaudiri ad gratias curationum? Quin & post laudata, quæ in nostris fiant, frequentissima miracula adjungit: *Quæcumque talia in Catholica fiunt, ideò sunt approbanda, quia in Catholica fiunt, non ideò ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea fiunt.* Cum Tertulliano adfirmare videtur solas jam valere Canonicas litteras, & cuncta miracula esse à Christo Domino exauctorata. Respondeo aliud esse Hæreticos à Deo exaudiri ad faciendas, aliud exaudiri ad accipiendas gratias sanitatum. Solum primum Augustinus asserit. Et dat causam, ajens id fieri, vel ad pœnam malitiæ, vel ad solatium miseriæ, vel ad monitionem salutis æternæ. Loquitur cum Tertulliano, qui in libro de anima laudat atque enumerat Ecclesiæ miracula, & adjungit: *Si & apud Ethnicos tale quid traditur, ubique Deus potestatis suæ signa proponit, suis ad solatium, extraneis in testimonium.* Neuter omnia, sed dumtaxat vidua, seu à Christianis moribus, ac præsertim à recto dogmate destituta miracula affirmat à Christo Domino exauctorata. Alludunt ad vigesimum quartum Sancti Matthæi caput, ubi fallacia Antichristorum miracula Christus Dominus monuit vitanda. Quæ omnia apud Justinum Martyrem tradit etiam Christianarum quæstionum Auctor, infigniter demonstrans talia miracula nullo modo esse Hæretici erroris confirmationem.

Cap. 25.

Cap. 51.

In laudato adversus Marcionem libro Tertullianus disputat, an Christus Dominus debuerit apparere subitò, an autem dudum anteà humano generi per Deum Patrem suum prænuntiari atque promitti. Et vanus Marcion garriebat subitam apparitionem illi congruere, & dabat causam: *Non fuit ordo ejusmodi*, videlicet præviæ premissionis, *necessarius, quia statim se & filium, & Missum, & Dei Christum rebus ipsis esset probaturus per documenta virtutum.* Quod etiam Christus Dominus suam à Patre Missionem probare debuerit, uterque profitebatur, verùm sola miracula non esse plenæ probationis speciem urgebat Septimius, asseverans illius nobiliorem partem esse paternum testimonium, ac promissum per Prophetas. Igitur non qualiacumque, sed sola Prophetici aut Evangelici dogmatis assistentia & subsidio destituta, qualia esse solent Hæreticorum aut Paganorum, miracula docet à Christo Domino esse exauctorata.

Porrò legitima miracula, licet magnæ auctoritatis sint, à nullo tamen sunt expetenda. Sunt gratia, non gratum faciens, sed dumtaxat gratis data ad meram necessitatem aut utilitatem alienam. Non de ipsis, sed de inscriptis in vitæ librum nostris nominibus gaudendum Dominus rigidè edixit. Et hinc Sancti omnes ipsorum & potestatem & patrationem semper & fugerunt studiosissimè & absconderunt. Sanctum Fulgentium Ruspensem Episcopum, quod gratiam istam sibi non conferri supplicaverit, laudat in ejus vita Ferrandus Diaconus Carthaginensis. Et de Sancto Gregorio Turonensi scribit authentica ejus vita: *Multa in salute loquentium operabatur, quæ tamen sub obtentu Sanctorum, quorum reliquias per eundi ferebat, à suis meritis excludere nitebatur.* Et Sanctum Woldonem Leodiensem Episcopum, in Sancti ibidem Laurentii Monasterio sepultum, quod frequentibus miraculis populum undequaque evocaret, atque ita inquietaret Monachos, cessare jussum ab Abbate, & cessasse, adfirmat in Leodiensium Episcoporum Historia Anselmus ejusdem Ecclesiæ Canonicus. Idem eandem ob causam Sancto Spinulo fuisse à Sancto Hidulpho Abbate Senonensi interdictum adfirmat in ejusdem Cœnobii Chronico Monachus Richerius. Quod & olim factum in nostro Illycetani apud Thuscos nemoris Conventu ajunt ejusdem Annales. Miracula enim suis patratoribus quandoque obfuisse scribit in suis super Sancti Matthæi Evangelium homiliis, atque ostendit Sanctus Joannes Chrysostomus. Nam & Electionis vas, ac divinus gentium Doctor ipse Paulus Apostolus, ne à revelationum magnitudine extolleretur, fuit passus periculum, ideoque & Angelo Sathanæ datus colaphizandus. Hæc paucis dicta sint ob miraculi fucum in cadavere Michaelis Cerularii.

C. 25. 26.

Cap. 70.

Lib. 1. c. 13.

Fol. 390.

CAPUT IV.

Exponitur Schisma Michaelis Cerularii.

Adversus Laicam suorum Principum potestatem rebellare assuetus Michael, undecimi Christiani sæculi quinquagesimo tertio anno cœpit rebellare etiam adversus Apostolicam Sedem, conceptum virus evomere, palam resumere & augere Photianum Schisma, atque ita fecit quod habent authentica apud Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium Acta: *Ipse Michael, cognomento Cerularius, nec non & Leo Acridanus Archiepiscopus Bulgarorum, in sugillationem omnium Latinorum, adversus Sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, imò contra omnem Occidentalem Ecclesiam scripserunt Epistolam, quam miserunt ad Joannem Tranensem Episcopum, pervulgandam apud Latinos omnes, cui in codice titulus hujusmodi est præfixus. Calumnia Episcoporum Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani, pertinaciter exhalantium pestiferas Mephites diversarum Hæresum adversus Sanctam Romanam & Apostolicam Sedem, imò contra omnem Latinam & Occidentalem Ecclesiam. Hæc quidem calumnia Græco sermone edita, & Joanni Tranensi Episcopo in sugillationem omnium Latinorum directa, cum fuit Trani exhibita fratri Humberto sanctæ Ecclesiæ Sylvæ candidæ Episcopo, in Latinum est translata ejus studio, atque delata Domino Leoni nono. Quæ etiam hic ad cautelam multorum & notitiam, non autem ad aliquam utilitatem inserta, cunctis sciee volentibus fideliter est conservata.*

Acrida est Justiniani Imperatoris Patria, mediterraneæ Pannoniæ Metropolis, quam ille exalta-

exaltatam volens titulavit primam Justinianam, ab Apostolicis Thessalonicensis Episcopi vicibus exemit, ipsiusque Antistem sanxit esse non tantùm Metropolitam, sed & Archiepiscopum, seu plurium Provinciarum Primatem. Quæ latè habes in novella ad Catellinum istius Justinianæ
Leg. 11. Episcopum. Postmodum à Bulgaris invasa ista cum vicinis Regionibus civitas est facta ipsorum Regia, ac simul sedes Archiepiscopalis. Et de ejus superbia scribit Georgius Acropolitanus:
Cap. 21. *Bulgariæ Archiepiscopus Demetrius, tamquam qui, ut ipse fatebatur, sui juris esset, neminique sui facti rationem reddere teneretur, ideoque in ejus potestate esse quoslibet, & ubicumque, & quandocumque illi libitum fuisset, Reges ungere*, Theodorum
L. 1. c. 30. Comnenum, Imperii invasorem, *coronat*. Quod eodem jure istius Theodori ex fratre nepotem Michaelem coronaverit Jacobus Acridensis Episcopus, testatur Georgius Pachymeres. Acridanos iste uterque Episcopus ostentavit se, licet non ut universalem, tamen ut supremum ac ab omni humana potestate exemptum Archiepiscopum, atque ita duplex commisit Schisma: & Eusebianum, & Photianum. Eusebianum enim Schisma neminem agnoscit supremum Pontificem, sed Ecclesiæ Hierarchiam blaterat esse Aristocraticam, in plures independentes ac supremos Episcopos divisam. Orientalem Ecclesiam, Photiano Schismate laceratam ab Occidentali, Demetrius ille laceravit in duo capita, adeoque & in duo corpora, & sic ipsam fecit biforme monstrum. Accessit posteà & exemptus Triboni Episcopus, atque ita divulsa à nobis Latinis Græca Christianitas cœpit esse Cerberus triceps. Eodem fastu laborasse Leonem Episcopum demonstrat communis ejus cum Michaele ad Joannem Trani Antistitem Epistola: *Michael universalis Patriarcha novæ Romæ, & Leo Archiepiscopus Acridæ, Metropolis Bulgarorum, dilecto fratri Joanni Tranensi Episcopo.* Superba nominum conjunctio videtur asserere utrumque independentem.

Quis & qualis fuerit iste Joannes Tranensis Episcopus, non habeo compertum. Forsan fuerit ille, de quo in litteris ad omnes Cardinales Episcopos, nimiam Pontificalium ornamentorum superbiam notans in quibusdam Episcopis,
L. 2. Ep. 1. scribit Sanctus Petrus Damiani: *Numquam certè vidisse me memini Pontificales baculos tam continuo radiantis metalli ambitu contectos, sicut erant, qui ab Esculano atque Tranensi gestabantur Episcopis. Uterque tamen, alter in Apulis finibus, Nicolao præsidente, alter in Lateranensi Ecclesia coram Alexandro Romanis Pontificibus, sunt dejecti.* Partim Romanæ, partim ex vigenti adhuc Leonis Isauri violentia Constantinopolitanæ Ecclesiæ parebant Apuliæ & vicinarum gentium Episcopi, videturque Joannes iste fuisse è posterioribus. Ita suadet Epistolæ præfatio: *Dei magna dilectio & jucunda compositionis viscera flexerunt nos scribere ad tuam Sanctitatem, & per te ad universos Principes Sacerdotum, & Sacerdotes Francorum, & Monachos & Populos, & ad ipsum Reverendissimum Papam.* Videntur hæc non ad alienæ Diœcesios, sed ad subditum Episcopum dirigi. Per Francos intellige Longobardos & Nortmannos: Hos enim tunc in Italia dominantes Græci passim appellabant Francos. Ex laudatis Sancti Petri Damiani verbis hisce à Nicolao secundo fuisse celebratam Synodum in Apulia. Et illic aut Tranensem, aut Esculanum Episcopum fuisse degradatum.

Quæ omnia confirmat in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham præfatus Patriarcha Michael. Apostolicorum ad se Legatorum Acta exponit, ipsos de multo excessu calumniatur, ac pergit: *Hæc verò techna apertius fuit deprehensa & manifestata ab Archiepiscopo Tranensi & Syncello, qui inde ad nos venit, & veram eorum*, utique Romanorum, *mentem aperuit potenti & sancto nostro Imperatori.* Affirmat istum Joannem fuisse non solummodò fidum sibi Symmistam, sed & Patriarchalem Syncellum. Et hæc erat non modica dignitas. Largiùs exponit antiquus Schismatici Græci in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus Tractatus: *Romanus Pontifex, & omnes partium Occidentalium Latini Sacerdotes & Laici, præter Calabros, ante multa tempora extra Catholicam Ecclesiam pervagantur, Evangelicarum & Apostolicarum traditionum ignari, & à fide alieni. Nam & Theutonici à Gentium vitibus parùm discordant, in Deum impii; sed Calabri, & cæteri Orthodoxi, sicut antiquitùs, & Apostolicæ & nostræ Ecclesiæ alumni, ejus moribus informati sunt.* Sub Calabris intelligit etiam Apulos & Brutios. Hi enim per Imperatorem Leonem Isaurum à Romana avulsi Constantinopolitanam Patriarchalem Cathedram coluerunt zelosè, & Michaelis factionem sunt cum imperu sectati. Et istorum Coryphæus erat Joannes Tranensis Episcopus. Hinc suas ad ipsum litteras direxit Michael: Hinc ipsius, quod Romam deduci non posset, degradandi causa Nicolaus secundus perrexit in Apuliam.

Facta hæc esse ad memoratum quinquagesimum tertium annum disertè scribit Sigebertus An. 1052.
Gemblacensis: *Græcis in Hæresim multiformem declinantibus, auctore Michaele Patriarcha Constantinopolitano, & Leone Acridano Bulgarorum Episcopo, Leo Papa errores eorum redarguens, scripsit contra eos librum firmis scripturarum testimoniis roboratum. Nicetas autem Monachus Constantinopolitanus, qui agnominabatur Pectoratus, scripsit contra Romanos librum plenum erroris & stultitiæ, prætitulatum de Azymo, de Sabbatho, de nuptiis Sacerdotum.* Quod ipsum docet ex Sancti Leonis noni adversus Leonem Acridensem & Patriarcham Michaelem Rescripto: *Ecce jam post mille ac fermè viginti à Passione Salvatoris nostri annos incipit per vos discere Romana Ecclesia, qualiter memoria ejusdem Passionis sit recolenda.* Currebat enim tunc à Domini Nativitate annus millesimus quinquagesimus tertius, ideoque à Passione vigesimus needum erat completus.

Nicetas iste Pectoratus fuit in Constantinopolitano Studii Cœnobio Hieromonachus, de quo titulo in Schollis ad Græcorum Euchologion
scribit Joannes Goar: *Diaconos Monachos, Hierodiaconos, Presbyteros Monachos Græci Hieromonachos sunt appellare consueti.* Quod nempe varia- Sch. 10.

sao-

sanctitate illi sint Domino Deo consecrati. De Studii Monasterio scribit ad quinti sæculi annum quinquagesimum quintum Sanctus Martyr Theo-
Fol. 97. phanes: *Hoc anno Præcursoris templum Studius extruxit, & traductos ex insomnium mansione Monachos illic posuit*. Et in libro de originibus Constantinopolitanis Georgius Codinus: *Studii Monasterium Studius Patritius condidit tempore Leonis Macelæ, & plurimis ditavit possessionibus, atque Monachos mille in eo instituit*. Addit tunc fuisse extra muros in Suburbano. Aucta postmodum civitas ipsum muro inclusit. Studium fuisse Roma advenam Patritium affirmat Nicephorus Calixtus. Quod sub primi Nicephori Imperio septingentos illud haberet Monachos, testantur laudatus Theophanes & Anastasius Bibliothecarius. Nempe ab Iconoclastis Imperatoribus summas injurias ac ruinas pertulerat, ideoque numerus ad trecentos decreverat. Et semper abundavit viris doctissimis. Unde & hic Nicetas postea rediit ad sanam mentem & doctrinam.

CAPUT V.

An Christus Dominus primam Eucharistiam confecerit in pane Azymo?

HÆc fuit palmaris ac prima Michaelis Cerularii & Leonis Acridani in Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam calumnia: *Azyma mysticè indecenter custoditis, & communicatis Judæis. Etenim Azyma ipsi custodire à Moyse jussi sunt, nostrum verò Pascha Christus est*. Adfirmant Dominum duas cum Apostolis in novissima ante Passionem vespera fecisse Cœnas: Aliam completivam veteris, aliam novi Testamenti inchoativam. In sola priori volunt fuisse legale Azymum, in posteriori autem usuale fermentum. Hic enim Dominus fuit usus vino & pane, de quo pergunt: *Vos quidem panem, nos verò ἄρτον dicimus. Ἄρτον autem interpetratur elevatus, & sursum portatus, à fermento & sale calorem & elevationem habeas. Azyma autem nihil distant à lapide sine anima, & luto lateris deorsum conjuncta terræ, & sicco luto comparata*. Asseverant Azyma non esse verum panem, ideoque nec aptam Sacramento materiam. Idem adfirmat Nicetas Pectoratus: *Azymum non est panis. Neque enim compositus, neque per seipsum perfectus est, sed indigens, semique perfectus, indigens plenitudine fermenti. Panis autem compositus per seipsum perfectus est & plenissimus, sicut ille qui totum habet in seipso plenitudinis*. Verum panem vult non sola farina & aqua, sed insuper constare fermento ac sale. Addit Christum Dominum nullis in novissima Cœna Azymis usum. Et probat: *Quoniam quidem oportebat pati Christum secundum diem legalis Paschæ, in qua Agnus ab Hebræis immolabatur. Oportuit enim fieri Pascha ab interfectoribus Dei in sexta feria, in qua tandem & quarta decima Luna erat juxta primum mensem*. Adfirmat Christum Dominum non quarta decima, sed tertia decima Luna celebrasse Pascha, legale tempus die uno prævenisse, atque ita in ejus mensa non fuisse Azymum. Paschale festum vult incidisse in Sabbatum, non in sextam feriam: Christum Dominum debuisse occidi, & cruentè immolari ipsa Paschali vespera, ideoque & antiqui & novi Testamenti Sacramentale Pascha fuisse ab ipso & anticipandum & anticipatum. Laudat Sancti Lucæ verba, *Accepit panem & benedicens fregit*, atque prosequitur: *Ecce & Lucas accipere panem dixit Christum, & non azymum. Non enim adhuc erat sextæ feriæ dies. Tertia decima erat Luna in illa quinta feria, & non erat azymum, neque adhuc ablatio fermentati*. Videtur cum Michaele Patriarcha & Leone Archiepiscopo circa hoc punctum non convenire. Quod enim Christus Dominus legitimo die & antiquum Judaicum & novum Christianum Pascha peregerit, videntur hi admittere: Et dumtaxat velle quod antiqui Paschatis azyma à novo excluserit. Eundem tamen ipsis errorem adscribit Cardinalis Humbertus: *Hinc nihil tergiversationum vestrarum prætermittentes, quia consideratis vestro fermentato secundum legem & Evangelium justè contradici, adstruere nitimini Dominum non celebrasse Pascha cum Judæis quarta decima Luna mensis primi, sed prinsquam fieret legalis abjectio fermentati*.

Quidquid sit de Michaele ac Leone, fuisse tunc inter Græcos Schismaticos istam sententiarum varietatem, demonstrant hæc laudati Humberti verba: *Hic ne quid minus factum videatur, etiam vestratium ridiculæ opinioni obviamus, qui non invenientes quonam sanctiarum Scripturarum funiculo scapham assertionis suæ pertrahant ad alicujus stabilitatis littus, fluctuando pertrahuntur in illud divinæ Omnipotentiæ pelagus. Namque sciscitantibus nobis, unde Dominus JESUS in Cœna fermentatum habuerit, cum in omnibus finibus Israel non inveniretur, respondent: Si creditur Omnipotens, potuit subitò undecumque fermentatum exhibere, aut certè ipsum azymum benedicendo fermentare*. Fatebantur hi Dominum JESUM, ne legis transgressorem fateri cogerentur, Judaicum Pascha & in legali die & in legali azymo celebrasse, nolebant tamen ab ipso vetera novis, aut Mosaica permixta Evangelicis, ideoque novum Pascha fuisse peractum in usuali fermento. Quod quia isto die reperiri non poterat in Israel, confugiebant ad divinam Christi Domini omnipotentiam, fingebant sine fundamento miracula, & insigniter nugabantur. Quæ omnia eruditè demonstrat laudatus Humbertus. Etiam in Florentini Concilii Apologia Gennadius secundus Patriarcha Constantinopolitanus. Et hinc nugacitatem istam alii improbantes dixerunt Dominum prævenisse legalem diem, atque ita fermento primam Eucharistiam confecrasse. Et hæc sententia passim placuit zelosioribus istius Schismaticis Doctoribus. Commune omnium dogma est Christum Dominum non confecisse in azymo. Omnes negant azyma esse aptam Sacramento materiam, ideoque nos carere vera Eucha-

charistia, & esse Hæreticos Azymitas.

Eandem de prævento per Dominum Paschali die sententiam constanter defendit etiam Georgius Cedrenus: *Quo igitur tempore Christus suo corpore pro nobis supplicium luit, eo legitimum Pascha non edit, sed ipse pro nobis victima factus est. Quod autem non decimo quarto die Pascha celebrarit, sed ipsum anteceperit Mysticæ Cœnæ institutione, quo tempore infermentatorum sanctificatio & festivitatis apparatus aguntur, argumento est, quia Discipulis non de victima & panibus infermentatis, sed panem & vinum tradidit.* Etiam Michael Glycas magnum illum Sabbathi diem adfirmat Fol. 207. fuisse ipsum Paschale festum, & concludit: *Quæ cum ita sint, manifestò licet intelligere, id quod Christus discipulis porrecto pane & vino dederit, ipsa magnæ quintæ feriæ Vespera, fermentatum fuisse. Quippe necdum id tempus appetierat, quo non fermentatis panibus utendum esset, ut hominum vulgus existimat. Eorum tu sermonibus valere jussis, fertet sacrorum Oraculorum inhæreto.* Addit Sancti Joannis Chrysostomi sententiam fuisse variam. Posteriorem suæ concordare, priorem ab ista esse retractatam, ac reformatam, ideoque nullatenùs sequendam. Ab ipso notata, & caveri jussa vulgi sententia est illa superiùs memorata, quæ Dominum adfirmat legitimo die egisse Pascha, ideoque consecratum ab ipso fermentum debuisse à divina Omnipotentia postulari. Quam sententiam etiam refert, ac alia tolerabiliorem ducit in sacri belli Historia venerabilis Guibertus Abbas Novigenti. Adversam & communem aliorum Græcorum sententiam eleganter exponit in libris de Missæ sacrificio Innocentius L. 4. c. 4. tertius: *Græci in suo pertinaces errore, de fermentato conficiunt, asserentes in Parasceve Lunam quartam decimam exstitisse, in qua verus Agnus est immolatus, ut legis impleretur figura, quæ quarta decima Luna primi mensis Paschalem Agnum jusserat immolari. Dominus ergo ea die se passurum esse prænoscens, præcedente in Vespera necessitate ductus anticipavit comedere Pascha. Et quia tunc licitè poterat comedere fermentatum, & ipsi corpus Domini de fermentato conficiunt.*

At verò Latina semper Ecclesia constanter docuit primam Eucharistiam à Domino fuisse in azymo pane confectam. Ita in jam laudato loco asserit Innocentius tertius. Etiam in suis adversus Michaelem Cerularium ac ejus factionem opusculis Sanctus Leo nonus & Cardinalis Humbertus. Dum Flandri nostri ac alii Franci fuere profecti ad sacrum bellum, frequens nobis fuit cum Græcis commercium, frequentes ultrò citroque legationes ac disputationes, quarum una Waleranum Naumburgensem in Germania Episcopum permovit ad consulendum hisce de rebus Sanctum Anselmum Archiepiscopum Cantuariensem: Exstat eruditissimum hujus Rescriptum, affirmans ac demonstrans opinionem, quæ Dominum asserit confecisse in fermentato, esse *turpissimum errorem*. Et olim repertus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu adversum Græcos Tractatus habet: *Græci contra institutionem Christi Salvatoris nostri fermentata offerunt, cum supercilio enim ignorant, quis dux fuerit illius traditionis, Christo in Cœna benedicente Azyma, quod trium Evangelistarum firmatur testimonio.* Errat tamen fermentatorum oblationem esse contra Domini institutionem. Et in Occidentalis Ecclesiæ Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Secundùm institutionem Domini de pane azymo debet confici Sacramentum. Dominus enim in Cœna secundum ritum legis Agnum Paschalem comedit quarta decima die primi mensis ad Vesperam. Tunc autem non inveniebatur panis fermentatus apud Hebræos.* L. 2. c. 30. Quod ipsum in prima sua ad Græcos Epistola demonstrat Barlaamus Episcopus Gyracensis. Et id ipsum doceri à Sancto Joanne Chrysostomo fatentur Græci, nec possunt inficiari. Et certè quocumque die Dominus celebraverit Pascha, celebravit juxta legem. Quod nec legis iota aut apicem fuerit umquam prævaricatus, & Latini & Græci Patres constantissimè adfirmant. At verò Pascha non tantum edi debebat cum pane azymo, sed & fermentatum sibi non compatiebatur. Et certè proditor Judas, qui enuntiavit Mysterium transubstantiationis, & de ipso tamquam de ridiculo commento accusavit Dominum, de violata per fermentum lege non tacuisset. Quod in Dialogo adversus Michaelem Cerularium Cardinalis Humbertus, & in Florentini Concilii Apologia rectè advertit Gennadius secundus Patriarcha Constantinopolitanus. Et ad errorem suum deserendum Florentina Synodus Græcos compulit. Est unum è Capitibus, quæ Marcus Ephesiorum Episcopus numquam voluit admittere. Ita habes in edito adversum ipsum opere per Gregorium Protosyncellum.

Ante omnia cavendus hic est antiquus error, adversus quem in Sancti Matthæi Commentariis bene scribit Bulgarorum Archiepiscopus Theophylactus: *Putant quidam, quod hoc anno Dominus non comederit Pascha. Dicunt enim quod stantes comedebant Agnum, Christus autem recumbebat: Igitur Pascha non comedit.* Cap. 26. Urgebant Sancti Matthæi verba: *Et paraverunt Pascha. Vespere autem facto discumbebat cum duodecim discipulis suis.* Quod ipsum scribunt Marcus & Lucas. Hinc isti novissimo Dominicæ prædicationis anno volebant Judaicum Pascha non fuisse celebratum à Dei Filio, sed Evangelicum dumtaxat institutum. Respondet verò Theophylactus: *Dicimus quod priùs Pascha stans comederit, sed recumbens tradidit suum Sacramentum. Primùm enim perfecit figuralia, deinde verum perfecit.* Cap. 14. Pergit in Sancti Marci Commentariis: *Quomodo Dominus & Discipuli accumbebant, cum lex præciperet à stantibus comedendum Pascha? Verisimile igitur primùm perfecta ea quæ sunt legis, deinde recubuisse proprium Pascha traditurum.* Et in Sancti Lucæ Commentatio: *Pascha stantes comedebant, quomodo igitur Dominus recumbere dicitur? Dicunt itaque quod postquam comedit legale Pascha, recubuerunt more vulgari, comedentes alios quosdam cibos.* Non unicam, nec duas dumtaxat, sed omninò tres Cœnas tunc Dominus cum Discipulis celebravit. Prima fuit legale Pascha, esum à stantibus & festinantibus, juxta omnes legales cæremonias, de quo Evangelistæ compendio lo-

cuti sunt, sed non penitùs tacuerunt. Hoc enim omninò est, de quo dicunt: *Misit Dominus duos è Discipulis, & paraverunt Pascha.* De instituendæ Eucharistiæ paratura Discipuli tunc nec cogitarunt. Alteram Cœnam jam nobis laudavit Theophylactus, & de illa dixit Dominus: *Et ipse vobis demonstrabit Cœnaculum grande stratum.* Stratum Cœnaculum non ad standum in Agni esu, sed ad sequenti in refectione recumbendum. Hic enim erat Judæorum festivus mos, quem Dominus duxit in nullo lædendum. Tertiam Cœnam nobis aperit Sanctus Evangelista

Cap. 13. Joannes: *Et Cœna facta, cùm Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iscariotes, surgit à Cœna, & ponit vestimenta sua, & cœpit lavare pedes Discipulorum.* Nulla in toto terrarum orbe semita est adeò munda, in qua, licet non luto, tamen pulveribus non maculemus pedes: Ita & nemo justus est hic mundus à peccatis venialibus. Et quia percipienda Eucharistia etiam ab his optat nos esse purgatos, ipsam instituturus & daturus Dominus lavit Discipulis pedes. Ista lotio erat non sola ad nostrum exemplum humilitas, sed & magnum Sacramentum. Pergit Evangelista: *Postquam ergo lavit pedes eorum, cùm recubuisset, iterum dixit eis.* Et in hoc secundo recubitu ac tertia Cœna instituit Eucharistiam. Quas omnes tres Cœnas differere est res longa, & non hujus loci. Quod ipsas interim tradiderit etiam Sanctus Joannes Chrysostomus, demonstrat in Florentini Concilii Apologia Gennadius secundus Patriarcha Constantinopolitanus. Etiam laudata Theophylacti Commentaria non sunt nisi Sancti Joannis Chrysostomi compendia.

Quod quinta septimanæ feria ad vesperam Dominus has Cœnas fecerit, & sexta feria pro nobis sit crucifixus & mortuus, certum est apud omnes Christianos. Verùm an eadem vespera etiam Judæi fecerint suum Pascha, est valde ambiguum ac intricatum. Ea de re scribit in suis super Sanctum Matthæum Homiliis Sanctus

Hom. 83. Joannes Chrysostomus: *Ipsa nocte, in qua comederant Pascha, tanta insania & tanto furore agitabantur.* Agit de Judæis Christum Dominum captivantibus. Lucidè adfirmat ipsos tunc Pascha celebrasse. At verò in alia ibidem Homilia hæc

Hom. 86. habet: *Cur* JESUM *ad Caypham duxerunt, ubi omnes erant congregati? Ut ex Pontificum sententia facerent omnia. Idcirco ad eum omnes conveniunt, qui illo anno summum Pontificatum obtinebat, ubi pernoctarunt vigilantes, adeò ut Pascha ea nocte comedere neglexerint.* Adducit Sancti Joannis Evangelistæ verba; *Et ipsi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*, & prosequitur: *Unde liquidò patet cupiditate interficiendi Christum, prævaricatos fuisse, ac alia die Pascha comedisse. Non enim Christus tempus Paschæ transgressus est, sed illi audacissimi homines, & mille transgredientes legis præcepta, quoniam ira inflammati erant, & sæpè conati capere ipsum, nihil capere potuerant, ex insperato nacti quod cupiebant, tempus Paschæ transposuerunt, ut ardentes cæde animos suos explerent.* Adfirmat hoc liquidò patere. Eadem Sancti Joannis *verba laudat in suis super* ipsius Evangelium Homiliis, ac pergit: *Sed quid significat, ut manducarent Pascha? Atqui* JESUS *jam id fecerat una die Azymorum. Sive ergo Pascha totam appellat solemnitatem, sive quod tunc faciebant. Christus autem pridiè, cædem suam in Parasceve reservans, quando antiquitùs celebratum erat.* Hom. 82.

Quod Dominus feria quinta, Judæi autem feria sexta ad vesperam celebraverint Pascha, videtur manifestum. Etenim apud Matthæum Dominus ad Discipulos dixit feria quarta: *Scitis quia post biduum Pascha fiet.* Cap. 26. Utique à Judæis. Ipse enim illud die proximo fecit. Et de ipso trucidando Judæi dicunt: *Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.* Concludunt istud opus, quod feria sexta fecerunt, ante diem festum esse complendum. Eodem modo loquitur Sanctus Marcus: *Erat autem Pascha & Azyma post biduum.* Cap. 14. Et iterum: *Et primo die azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei Discipuli.* Verba, *Quando Pascha immolabant*, exponi debent ex jam laudato Sancti Joannis Chrysostomi Commentario: *Quando antiquitùs celebratum erat.* Hoc est, quando ex legis præscripto erat immolandum. Et de Judæis ad sextam feriam scribit Sanctus Joannes: *Erat autem manè. Et ipsi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.* Quod non de quotidiano dierum Paschalium Sacrificio, sed de ipso Paschali Agno Patres passim intelligunt. Pergit Sanctus Joannes: *Judæi, quoniam Parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho, erat enim magnus ille dies Sabbathi, rogaverunt Pilatum, &c.* Addit Sanctus Lucas: *Et dies erat Parasceves & Sabbathum illucescebat.* Cap. 23. *Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus ejus. Et revertentes paraverunt aromata, & unguenta. Et Sabbatho quidem siluerunt, secundùm mandatum.* Et Sanctus Marcus: *Et cùm jam serò esset factum, quia erat Parasceve, venit Joseph ab Arimathia, & petiit Corpus* JESU. Lucem hæc accipiunt ex Mosaica Paschalis festi lege: *Dies prima erit sancta atque solemnis, & dies septima eadem festivitate venerabilis, nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent.* Quocircà si sexta feria isto anno fuisset Judæis prima Paschalis, etiam in ipsa debuerant secundùm mandatum silere, non totam in varia, sine quibus extremum Domini supplicium & sepultura peragi non poterant, prohibita opera expendere. Non dumtaxat ad sequens Sabbathum, sed & ad istam feriam non profanandam debuerant feriam quintam assumere, & in ipsa usque ad noctem occupari. Et Paschale festum non possit esse ordinarii Sabbathi Parasceve, sed ipsum omninò habet Parasceven.

Et istius anni ac septimanæ Sabbathum nequaquam vulgare fuit, sed fuit magnus ille dies Sabbathi, seu Sabbathorum Sabbathum, de quo ad Isidorum Diaconum rectè scribit Isidorus Pelusiota: *Sabbathum festum omne nuncupatur. Ac* Lib. 3. *propterea dictum est Sabbatha Sabbathorum, quo-* Ep. 110. *niam interdum festi principium aut finis in hebdomadæ*

madæ Sabbathum incidebant. Quemadmodum etiam apud nos plerumque contigit. Nam cum Epiphania, aut carnalis Domini Nativitas Dominico die occurit, duplicem solemnitatem efficit, & velut festum in festo. Eodem quoque modo apud illos, si festum in Sabbathi diem incidisset, Sabbatha Sabbathorum vocabantur. Addit in quinquagesima super Sancti Joannis Evangelium homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Primus & ultimus* Paschalis festivitatis *dies magnus erat, medii autem potius in deliciis consumebantur.* Non igitur cujuscumque, sed primi dumtaxat, aut ultimi Paschalis diei cum Sabbatho concursus faciebat magnum illum Sabbathi diem, seu Sabbathum Sabbathorum. Et hinc festi principium aut finem debere concurrere dixit Isidorus Pelusiotes.

Omnia hæc eleganter exponit in libris de Hebræorum Republica Carolus Sigonius: *Cautum lege Synedrii fuit, ut traditur ab Hebræis in libro Se-* L. 3. c. 9. *der Olam, ne Pascha celebraretur die septimanæ secundo, quarto, & sexto, si in eos incidisset. Itaque si dies quinta decima mensis incurrebat in sextum diem septimanæ, Pascha differebatur in posterum diem, qui erat Sabbathi, quemadmodum factum ajunt in eo anno, quo Christus est passus. Ille autem ut multi opinantur Interpretes, à lege Dei nolens recedere, celebravit illud feria quinta Vesperi, Judæi verò, morem novum aut traditionem Patrum secuti, feria sexta Vesperi, unde solemnitas Sabbathi initium erat ductura. Neque verò Interpretes multi aliter congruere verba Joannis cum verbis aliorum Evangelistarum posse arbitrantur. Quorum hi Pascha celebratum esse à Christo feria quinta Vespere tradunt, ille verò ipsum in Parasceve, id est, in præparatione Paschæ, id est, pridiè Paschæ esse passum exponit. Accedit, quod in ipsa Parasceve, quæ dies est sexta Judæi se nolle Prætorium ingredi, ne contaminarentur, & ut Pascha comedere possent. Id quod eo die non mane, sed Vespere erant facturi, qui ad solemnitatem sequentis Sabbathi pertinebat.* Judæi igitur paternas traditiones, Dominus legem servandam duxit, atque ita hic quinta, isti sexta feria suom Pascha fecerunt. Hi legem Dei propter suas traditiones, uti sæpè alias, sunt prævaricati. Et uti legitimum diem, ita & legitimos cibos omnioò servavit Dominus, atque ita lucet ipsum tunc non fermento, sed solo azymo fuisse usum.

CAPUT VI.

Exponuntur Michaelis Cerularii rationes contra Azyma?

MIchael Cerularius & cuncta ejus factio pertinaciter asserunt Azyma non esse verum panem, ideoque nec aptum Sacramento materiam, ac proinde nos Latinos carere Eucharistia, & non esse veros ac plenos Christianos. Hinc ipse Michael fecit, quod scribit Sanctus Leo
Ep. 1. c. 20. nonus: *A tanta amentia jam respirate, & Latinos verè Catholicos, atque maximi Petri familiares*

Discipulos, institutionisque ejus devotiores Sectatores, cessate subsannando Azymitas vocare, aut Ecclesias illis denegare, aut tormenta, sicut cœpistis, inferre, si vultis nunc & semper partem & portionem cum Petro habere. Et infrà: *Vos alloquimur, qui tulistis clavem scientiæ, qui clauditis Regnum Cœlorum ante homines. Nec ipsi intratis, nec alios intrare permittitis, sed potius prohibetis, dum matris venerandam faciem conspuere quæritis, dum eam insequimini conviciis & maledictis, dum Agnos ejus ab ea segregare, etiam anathemate & flagellis, ne vocem maternam agnoscant & sequantur, contenditis. Ut enim fertur, omnes Latinorum Basilicas penes vos clausistis, Monachis Monasteria & Abbatibus tulistis, donec vestris viverent institutis.* Quæ omnia fecit & Leo Acridensis Episcopus apud primam Justinianam. Pergit Sanctus noster Leo Epist. 6. in alia Epistola: *Illud quis non stupeat, quod post tot Sanctos & Orthodoxos Patres per mille & viginti à Domini Salvatoris Passione annos, novus calumniator Ecclesiæ Latinorum emersisti, anathematizans omnes, & publicam persecutionem excitans, quicunque participarentur Sacramentorum ex Azymis.* Et in litteris ad Imperatorem Constantinum: Epist. 7. *Noverit tua Claritas, qualiter Michael aperta persecutione in Latinam Ecclesiam exardescens, anathematizare non timuit omnes, qui Sacramenta attrectant ex Azymis.* Etiam Constantinus, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Sacellarius, fecit, quod scribit Cardinalis Humbertus in Michaelis excommunicatorio diplomate: *Constantinus Latinorum sacrificium profanis conculcavit pedibus.* Quod nempe nos Latinos duceret Hæreticos, nostramque Eucharistiam esse vacuam & nullam. Et ad Synadensem Armeniorum Archiepiscopum scribit Gregorius septimus: *Cogno-* L. 8. Ep. 1. *vimus Ecclesiam vestram in Azymo sacrificare, & ob hoc à Græcis dumtaxat imperitis, quasi de Hæresi reprehendi. Volumus vos de temeraria garrulitate illorum multùm mirari, sed nec ab instituto desistere, scientes eorum procacitatem non modo vobis hanc quasi calumniam objicere, verùm etiam simili de causa, graviori verò injuria, huc usque contra Sanctam Romanam Ecclesiam insurgere.* Azyma est una causarum, ob quas de Euthymio Græcorum Antiocheno Patriarcha scribit Georgius Pachymeres: *Euthymius ab Arsenio* Patriarcha Constan- L. 4. c. 9. tinopolitano *non recipiebatur in communionem. Causa ferebatur, quod communicasset quadam in re cum Armeniis.* Et Nicephorus Calixtus in suo Synaxiano Triodio hæc posuit: *Unde & panem vo-* Cap. 7. 8. *cat corpus suum, non tamen azymum. Erubescant qui sacrificio azymos adhibent.* Ita habes apud Gennadium secundum Patriarcham Constantinopolitanum in Apologia Florentini Concilii. Et in prima sua ad Græcos Epistola scribit Barlaamus Episcopus Gyracensis: *Græcorum Gens propter duo Latinos accusans, æstimat oportere se ab eis dividi. Unum & principalius, quod ajunt Spiritum Sanctum ex Patre filioque procedere. Secundum, quod per Azymos panes sacratissimam celebrant Hostiam.* Hic posterior etiam articulus fuit apud Græcos adeò capitalis, ut ad Eugenium quartum Pontificem Marcus Ephesiorum Archiepiscopus scripserit Ecclesiarum unionem fore facilem, L. 5. c. 2.

 dum-

dummodò Sacramentum corporis absque fermento emortui curaret aboleri. Ita habes in Florentini Concilii Historia apud Sylvestrum Sguropulum. Addit hic Latinos inter & Græcos esse quatuor capitales quæstiones: Et primam de processione Cap. 8. Sancti Spiritus, secundam esse *de azymo ac fermentato*. Adfirmat etiam hanc esse *nobilem & tran-* Cap. 9. *scendentem*, & laudata priori *nodosiorem*. Et hinc Imperator Joannes Palæologus etiam ipsam voluit non in privatis congregationibus, sed in solo totius Synodi consessu examinari ac definiri. Post finitam, quæ & aayma & fermentum probaverat, Synodum solemne unionis sacrificium cantaturus erat Pontifex, ac in veræ concordiæ signum quidam Græcorum Episcopi disponebant azyma de illius manu communicare. Erat optima propositio, attamen de ipsa scribit memo- L. 10. c. 9 ratus Sguropolus: *Quod ubi auribus insonuisset nostris, coborruimus*. Quomodo post Imperatoris & Episcoporum reditum Schismaticus Regiæ civitatis populus fuerit in Synodum & factam ab ipsa unionem debacchatus multis refert in Byzantina Historia incognitus ac Orthodoxus Michaelis Ducæ nepos, & adjungit de induratis istis cordibus etiam intra obsessam, & jam jam capiendam à Mahomete secundo Turcarum Prin- Cap. 36. cipe civitatem: *Infima forensisque turba, è Monasterii Claustris dilapsa in Ænopolia, manibus phialas mero plenas tenentes, Henoticos, id est, unioni adhærentes, diris devovebant. Et in honorem imaginis Deiparæ exhaustis pocalis, eam invocabant, ut urbi præesset, & auxiliaretur, & quomodo olim adversus Chosroem, Chaganum, & Arabes pugnaverat, ita nunc adversus Mahometem præliaretur. Latinorum enim, inquiunt, auxiliis non est opus nobis: Procul sit à nobis Azymitarum ritus*. Et infrà: *Plebs fera, bonis infensa, arrogantiæ germen & radix, vanæ gloriæ ramus, superbiæ flos, fax nationis Græcæ, quæ cæteras gentes, contemptibilis ipsa, despectus habet*, in unionis negotio *Acta omnia pro infectis reputabat. Qui ergo Henoticorum partes secuti cum Schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt: Sinite & videamus, num Deus hunc hostem de medio tollat Draconem immanem, qui in acie contra nos stat, qui hanc urbem devoraturum se penitùs jactat. Si Deus eum perdiderit, compertum vobis tunc clarumque erit, an cum Azymitis in concordiam & amicitiam redierimus*. Ita intra captivam civitatem blaterabant etiam factæ unionis Professores. Nempe Deo mentiri & ipsum fallere, stulta mentis cæcitate conabantur. Hæc verba, *E Monasterii claustris dilapsa*, respiciunt Pantocratoris seu Dei Omnipotentis Monasterium, ejusque seditiosum è Georgio Scholario Monachum Gennadium, qui miserabilem populum in miserando isto adversum Latinos odio & Schismate penitùs induravit, atque ita non solam Constantinopolitanam civitatem, sed omnem Orientem deduxit in captivitatem Turcarum. Longè diversus hic est à supra laudato Florentini Concilii Apologo, qui etiam ex Georgio Scholario factus est Gennadius, verùm non Monachus, sed Patriarcha. Nominum ac temporum identitas, & morum diversitas facit quosdam de ipsis cespitare. Patriarcha fuit insigniter Orthodoxus, & in laudata Apologia eruditè demonstrat Christum Dominum non in fermento, sed in Azymo Eucharistiam consecrasse. Vide Leonem Allatium in Diatriba de claris Georgiis. Ex his interim lucet, quod Michael Cerularius fermentum & Aayma voluerit esse primum suæ factionis fundamentum.

Et adduxit plures rationes. Hæc est prima: *Azyma mysticè indecenter custoditis, & communicatis Judæis. Etenim Azyma ipsi custodire à Moyse jussi sunt. Nostrum verò Pascha Christus est. Qui ut non juxta legem inveniretur adversarius, & circumcisus est, & legale Pascha celebravit primitus. Sic illo discedente nostrum novum operatus est*. Vult à Christo Domino legale quidem in Azymo, Evangelicum verò Pascha fuisse celebratum in fermento, hoc ipsum ab illo jussum omnibus Christianis, & cum aliis Judaicis cæremoniis etiam Aaymum fuisse proscriptum ac interdictum. Hinc pergit Michael: *Azymæ per novum Testamentum, & per Christum sunt maledictæ & derelictæ*. Et infrà: *Qui Azyma custodiunt, neque Judæi neque Christiani sunt, sed similes sunt Leopardo, cujus capilli, sicut dixit magnus Basilius, nec nigri sunt, nec omninò albi*. De illis, qui Aayma à Judæis acceperint, statuit septuagesimus Apostolicus Canon: *Episcopus aut Clericus deponatur, Laicus segregetur*. Et ad ipsum scribit Theodorus Balsamon: *Ex hoc quod deponuntur vel segregantur, qui à Judæis accipiunt Azyma, dicunt multi eos argui, qui per Azyma Mysticum sacrificium faciunt. Si enim simpliciter Azymum comedisse Judaici festi, depositionem & segregationem inducit, eorum tamquam Dominici corporis esse participes, & similiter ac illi Pascha facere, quam non habebit condemnationem sive reprehensionem?* Adfirmat nos Judaizare, esse Apostolici Canonis prævaricatores, ideoque degradatos ac excommunicatos.

Secunda Michaelis Cerularii ratio fundatur in Domini verbis ad acceptum panem: *Hoc est Corpus meum*. Ea sic commentatur: *Adspicite quomodo Dominus panem Corpus suum sub novo Testamento vocavit. Vos quidem panem, nos ἄρτον dicimus. ἄρτος autem interpretatur elevatus, & sursum portatus, à fermento & sale calorem & elevationem habens. Azymæ autem nihil distant à lapide sine anima, & luto lateris deorsum conjunctæ terræ, & sicco luto comparatæ*. Ita audivimus suprà scribentem & Marcum Ephesium: *Sacramentum corporis sine fermento emortui*. Quod Schismatici isti fermento adscripserint animam, adeo putarunt aliqui, ut in latæ adversum illos excommunicationis diplomate Cardinalis Humbertus posuerit hunc etiam articulum: *Sicut Manichæi, quodlibet fermentatum fatentur esse animatum*. Quod an verum sit, ignoro. Ipsorum sensum videtur melius exponere antiquus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu repertus Tractatus: *Afferunt fermentati panis vitam & animationem conferre*. Fermentatum panem volunt non vivum esse, sed vitalem seu verum, qui comedentem nutriat & animet: Aaymum autem esse quasi lapidem, huma-

næ

næ nutritioni ac animationi ineptum, ideoque nec aptam Sacramento materiam.

Tertia Michaelis ratio est hæc: *Azymas Moyses cum amaritudinibus comedere miseris Judæis semel in anno legem constituit. Quoniam malæ passionis & tribulationis Symbola sunt. At nostrum Pascha gaudium & lætitia totum est, & extollit nos ab humo ad Cœlum, sicut & fermentum propter proprium calorem, panem qui omni suavitate repletus est.* Adfirmat Azyma Sacramentalibus Sacrosanctæ Eucharistiæ significationibus atque effectibus non convenire. Primo, quod sint non lætitiæ, sed mæroris symbolum. Secundò, quia sursum non elevant, sed deprimunt deorsum. Pergit Michael: *Azymæ neque sal neque fermentum habentes lutum est aridum. An non audistis* JESUM *dicentem Discipulis suis: Vos estis sal terræ? Et simile est Regnum Cœlorum fermento, quod accipiens mulier abscondit in farinæ satis tribus, usque dum fermentaretur totum? Mulierem vocat Sanctam Ecclesiam. Satis verò tribus repletis, Patrem & Filium & Spiritum Sanctum. Quorum nequaquam lutulentæ Azymæ sunt participes.* Symbolicas novi Testamenti Parabolas vult soli fermento, non Azymo quadrare.

Adducit Michael & quartam rationem: *Dicit David de Christo, Tu es Sacerdos in æternum secundùm Ordinem Melchisedech. Qui ante Abraham & Moysem, cœli & terræ & cæterarum rerum agnoscens Deum, exurgens illi obtulit panem & vinum.* Urget Michael tunc necdum fuisse Aayma aut ullum legale Sacramentum, proinde fermentum fuisse oblatum à Melchisedech, ideoque etiam à Christo Domino & omnibus Christianis fuisse ac esse offerendum. Et adjungit: *Et quia translato Sacerdotio, necesse est ut legis translatio fiat, quæ lex lutulenta Judæis constituit Azyma custodire.* Vult Azyma esse Judaicam cæremoniam, ideoque Christianis ritibus adversari. Ex Sancto Paulo Apostolo adjungit Eucharistiam esse Dominicæ mortis commemorationem, ac pergit: *Azymæ verò neque commemorationem habent ei, neque mortem illius annuntiant, sicut Mosaicæ, & ante mille quadringentos annos ex lege constitutæ, & per novum Testamentum maledictæ ac derelictæ.* Hinc & ipsarum Usitatores vult esse maledictos ac à Deo derelictos.

Respondeo hæc argumenta esse parvi ponderis. Quod enim Christus Dominus non in fermento, sed in azymo confecerit, jam satis demonstratum est, evinciteque memorata malitia Judæ Proditoris, de quo Liturgia magni Basilii: *Cœnæ tuæ mysticæ hodiè, fili Dei, assume me participem. Non enim tuis inimicis dicam Mysterium, non dabo tibi osculum, sicut Judas.* Et in vigesima quinta ad Antiochenum populum Homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Vultis dicam, cujusnam opus perficiant illi, qui ante sacrificii complementum ac finem discedunt, neque Cœna absoluta gratiarum actionis hymnos offerant? Quando ultimæ Cœnæ communicavit Judas nocte illa postrema, cæteris omnibus recumbentibus, ipse se proripiens excessit. Illum imitantur & isti qui ante ultimam gratiarum actionem discedunt.* Et in sua adversum suæ gentis errores invectiva Isaac magnæ Armeniæ Catholicus: *Judas accepto pane egressus, panis adminiculo Dominum prodidit.* Accepta Dominica Buccella, Judam continuò exivisse disertè adfirmat Sanctus Evangelista Joannes. Unde solius panis, non autem vini consecrationi videtur adfuisse. Et ob perfidiam à Diabolo invasus non manducavit Buccellam, sed Judæis enuntiavit Mysterium, accusans Dominum quasi de insania, qui istiusmodi Buccellam adfirmaret suum corpus, & tanquam tale vellet à cunctis manducari. Et hinc non ad Corpus, sed ad solum Calicem dixit Dominus: *Bibite ex hoc omnes.* Hoc est, Judam, qui Sanctum Panem non comedit, imitari nolite, sed bibite omnes. Hinc & adjunxit: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in Regno Patris mei.* Quod nempe nullus in Regno non bibiturus tunc adesset. Quidquid sit, dumtaxat de confecto Mysterio, non de sumpto contra legem fermento Judas accusavit Dominum; Nec ullus posteà Judæus. Qui omni studio venati sunt quævis accusationis capita ac falsa etiam testimonia, sanè hoc verum non neglexissent.

A Juda factam Mysterii enuntiationem insigniter exponit Anonymus de Francis ac aliis Latinis Tractatus, atque prosequitur: *Christus ac Deus noster Judaicum Pascha comedit, adimplens legem. Ubi autem legem implevisset, tunc panem fermentatum posuit, tunc dixit: Hoc est corpus meum. Ac quidem cum de legali ageretur, minimè ait, Accipite, comedite corpus meum, cum autem de fermentato, tunc dixit: Hoc est corpus meum. Idcircò invenit Judas, quo accusaret Christum. Cum enim accepisset panem ad communionem, non tamen eo communicavit, sed illum servans ostendit Judæis. Quamobrem videns Christus ipsius malitiam, cum dixisset, Accipite, comedite, hoc est corpus meum, non dixit, Omnes; at in calice ait, Bibite ex hoc Omnes. Sicque liquet Christum dixisse panem fermentatum fore suum corpus. Porrò hanc traditionem acceperant ab Origene.* Schismaticus hic Auctor à Christo Domino, ne ipsum faciat legis prævaricatorem, fatetur legale Pascha legitimo die celebratum. Hac in re Græci adeò non conveniunt. Videtur addere, quod Judas Dominum non de solo confecto Mysterio, sed etiam de usitato contra legem fermento accusaverit. Laudatum Leonis noni, Cardinalis Humberti, ac sui Patriarchæ Gennadii argumentum conatur hac via evadere, & suæ factionis de fermento errorem stabilire. Verùm de suo loquitur, nullo fulcitur fundamento.

Eandem quæstionem tractat Armeniorum Patriarcha Isaac: *Eccum verò quid ajunt increduli Armenii? Nempe panem, quem Christus dedit, azymum fuisse, ac idcircò azyma in sacrificio offerre. Ergo, qui semper & ubique Christo adversamini, impii homines, verbis pariter & factis vestris Christum nunc vestræ impietatis ac nugationis testem producitis? Esto, fuerit quem Christus dedit panem, azymus. Equidem ille ob angustias temporis, ut ne tantum salutis mysterium ab eo non traditum relinqueretur, eò quod eadem hora Judæis tradendus esset, talem tradidit: Ut ne omninò nos tanta*

salu-

salute privaret, quam nobis ad usque sæculi finem largitus est, ac dignatione, qua Sanctissimum suum Corpus manducandum præberet, ac per illud vivificaret, suique comparticipes faceret. At neque decebat, ut id temporis perfectum panem in manus acciperet, eò quod dies illi azymorum essent, ut se Judæis ansam præbere accusandi velut impium, ac solutorem legis. Christum Dominum, ne legis prævaricatorem & Judæorum calumniis obnoxium faciat, fatetur confecisse in azymo, & nihilominùs io azymo conficientes Armenios appellat Christi hostes, & impie Judaizantes. Affirmat plura Christi Domini Acta nos nec debere imitari, nec posse. Et multis demonstrare conatur exemplis. Tanta opinandi varietas evincit ac præscribit Græcos circa verum cespitare.

Quod porrò non solus fermentatus, sed etiam azymus panis sit panis omninò verus, laudatus Gennadius insigniter etiam demonstrat. Etenim in Judicum libro dixit Angelus ad Gedeonem: Cap. 6. *Tolle carnes, & azymos panes.* Et in Exodi libro Cap. 29. lex mandat: *Tolle vitulum, panesque azymos & crustulam absque fermento.* Et de Discipulis apud Emmauntem cum Domino manducantibus scribit Sanctus Lucas: *Cognoverunt eum in fractione panis.* Utique Azymi. Erat enim tertia Paschalis festivitatis dies, adeoque fermentum in Judæorum domibus non poterat reperiri. Et in Sancti Danielis Prophetæ Commentario scribit Theodoretus: *Panis dicitur fermentatus & Azymus.* Laudatus Gennadius insigniter hæc exaggerat. Quod ipsum pluribus facit Cardinalis Humbertus, & adjungit panes Propositionis, *quos Azymos fuisse nemo dubitat, qui Mosaicæ legis aliquam notitiam retentat,* tamquam veros panes fuisse Davidi datos à Sacerdotum Principe, & ab isto manducatos. Et de Ægyptiorum panibus scribit in Sancti Antonii vita Magnus Athanasius: *Antonius sumptis ad semestre secum panibus, qui mos est Thebanorum, durantque illi per integrum sæpè annum incorrupti.* Et infrà: *Antonius vixit asceticè, nec nisi sexto quoque mense panes à tecto demissos accepit.* Consonat in quinta apud Joannem Cassianum Collatione Abbas Serapion, adfirmans Gastrimargiæ vitium in nobis numquam exstingui, nequidem *per quotidiani victus providentiam, & annui panis præparationem.* Et in decima nona Collatione Abbas Joannes laudat Cap. 6. vitam Cœnobiticam, quod libera sit *ab annui panis inevitabili cura.* Et io secunda Collatione Abbas Moyses affirmat quotidianam Monachi Cap. 19. refectionem esse duo paximatia, id est, *duos parvulos panes, quos vix libræ unius pondus habere certissimum est.* Quod ipsum in duodecima Collatione Abbas Cheræmon, & in quarto Mona- Cap. 15. sticarum institutionum libro testatur ipse Cassianus. Et in Sancti Pauli simplicis vita scribit Palladius Episcopus Helenopolitanus: *Fert pa-* Cap. 14. *nes Antonius, & imponit mensæ quatuor paximidia. Et sibi quidem unum madefecit. Erant enim sicci.* In libro de Catholicæ Ecclesiæ moribus addit de his Monachis Sanctus Augustinus: *Pane solo,* Cap. 32. *qui eis per certa temporum intervalla adfertur, contenti sunt.* Nempe non nisi semel in anno pinsebantur ista paximatia, & cuique Monachorum dabatur totius anni provisio. Eraot azyma & sicca, ideoque intra annum non corrumpebantur. Et quin veri essent panes, nemo unquam dubitavit. Ad panis essentiam oemo unquam exquisivit aliud, quàm farinam & aqoam.

Licet verò Dominos Eucharistiam in Azymo pane omninò confecerit ob dictas rationes, nequaquam tamen hoc suum factum fixit nobis in legem. Reliquit hoc arbitrio suorum Apostolorum, & ipsis succedentium Episcoporum. Evangelium enim est avitæ libertatis reparatrix lex: Ab omni Mosaicæ servitutis jugo nos solvit, constringit ad sola septem simplicia Sacramenta, certam Hierarchiam, ac naturæ legem, circa hujus aut istorum rituales vestes permittit quemque cum suo populo Episcopum in suo sensu abundare. Et nos Latini nunquam recessimus ab illa modestia, quam in Commentario de Sancta Communione laudat Georgius Metropolita Corcyrensis. Apud Leonem Allatium in Diatriba de claris Georgiis hic est libri titulus: *Commentarius de Sancta Communione, in quo est ex ipsis Sacris Scripturis sincera demonstratio panem fermentatum Ecclesiæ traditum fuisse ab Apostolis ad oblationem, quemadmodum ad tempora Sancti Gregorii cognomento Dialogi in Romana Ecclesia offerebatur. Prosequitur præterea disputationem de hac re Byzantii habitam, & quomodo illi contradicere noluerunt Latini, sed potius sanctum panem fermentatum laudarunt, & cum illius panis, quem Christus in Cœna Discipulis tradidit, particula in magni Palatii Scevophylacio inventa esset, omnis contradicendi causa de medio sublata est.* An sub magni Gregorii Papatu Romana Ecclesia in fermentato obtulerit, suo loco est discutiendum. Interim fermentatam confectæ à Domino Eucharistiæ particulam fuisse tunc inventam Constantinopoli, & probatam à Latinis, est omninò fabulosum. Tantam rem quomodo Michael Cerularius, Constantinus Sacellarius, Nicetas Pectoratus, aut quis similis fermenti patronos ignoraret? Levis ac infirma est Græcorum fides circa multas Reliquias. Interim Latini nunquam damnarunt aut improbarunt fermentum, sed semper laudarunt. Et hinc de Cardinale Humberto habent ejus Acta Constantinopolitana: *Humbertus anathema dedit cunctis, qui deinceps communicarent ex manu Græci Romanum sacrificium vituperantis.* Nec Græcum nec Latinum sacrificium voluit vituperari. Utrumque defendunt Stephanus Eduensis Episcopus, Abbas Rupertus, ac in insigni Epistola ad Germanum Patriarcham Constantinopolitanum Gregorius nonus. A sensu hoc Latina Ecclesia nunquam decessit.

Quod nostrum sacrificium non Judaizet, in Rescripto ad Walerannum Naumburgensem Episcopum insigniter demonstrat Sanctus Anselmus: *Quod Græci ajunt nos Judaizare, non est verum. Quia non sacrificamus de Azymo, ut legem veterem servemus, sed ut hoc diligentius fiat, & Dominum, qui hoc non Judaizando fecit, imitemur. Cum enim facimus aliquid, quod Judæi ut Judaismum servarent faciebant, non Judaizamus, quia non propter Judaismum, sed propter*

pter

pter aliam causam hoc agimus. Si enim in diebus Paschæ Azymum panem aliquis comedat, sive quia non habet alium, sive quia illo magis delectatur quàm fermento, aut si quis propter infirmitatem præputium circumcidere cogitur, aut si bovi suo quis trituranti, ne esuriat, os non obturat, nullus nisi insipiens hæc agentem Judaizare judicabit. Cum ergo nos panem Azymum sacrificamus, ut per Azymi figuram talem Dominum JESUM *fuisse significemus, vel ut ipsum panem in corpus ejus, divina operante virtute, sicut ipse fecit, sanctificemus, nequaquam in hoc legis vetustatem servamus, sed Evangelii veritatem celebramus.* Judaica Sacramenta non sunt sola ac nuda, sed certis, quæ jam evacuatæ & adimpletæ sunt, significationibus ac promissionibus vestita elementa, ideoque qui ipsa ab hisce dividit, & sic divisis utitur, nullo modo Judaizat. Alioqnin & Græcorum fermentum erit Judaismus. Res clarior est, qnam ut elucidetur. Eam interim apud Sanctum Cyprianum insigniter elucidat Auctor incognitus de cardinalibus Christi operibus in sermone de Unctione Chrismatis. Hinc fundamento caret etiam hæc Marci Ephesii calumnia: *Duo diversa Symbola recitantur. Duo sunt differentia sacrificiorum genera: alterum quod pane fermentato conficitur, alterum quod azymo.* Etenim non plus azymum & fermentum, quàm album & rubrum vinum, faciunt duo sacrificia. Calumnia latiùs revincit Gregorius Protosyncellus, posteà Gregorius Patriarcha ob constanter defensam Florentinæ Synodi unionem à Schismaticis ejectus ex Constantinopolitana urbe. Et tunc illa fuit capta à Turcis.

Cur autem nos Latini aaymo potiùs utamur quàm fermento, duas jam rationes audivimus à Sancto Anselmo. Prima est, ut per azymi figuram significemus talem fuisse Dominum JESUM Christum. In quæstionibus supet Exodi librum insigniter elucidat Magnus Græcorum Doctor Theodoretus: *Panes non fermentatos, id est,*
Qu 55. *azymos Altari offerebant Judæi, fermentatos autem offerre Dominus prohibet, ex sensibilibus nos docens ea, quæ pertinent ad intellectum. Cum enim panis azymus ex tempore fiat, fermentatus autem habeat aliquid fermenti veteris, prohibet lex, ne quid Ægyptiacæ doctrinæ rebus divinis admisceatur, quemadmodum & Dominus sacris Discipulis dixit: Cavete à fermento Scribarum & Pharisæorum.* Quod ipsum repetit in prima quæstione super librum Levitici. Affirmat & aayma esse verum panem, & fermentum esse vitiosæ significationis. Hanc in prima ad Corinthios
Cap. 5. Epistola exponit Apostolus: *Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis.* Ut ergo & verum & mysticum JESU Christi Corpus esse novam sine macula & ruga Creaturam profiteatur Latina Ecclesia, ipsum semper duxit in azymo potiùs quàm fermento consecrandum. Altera hujus moris per Sanctum Anselmum laudata ratio est Domini exemplum, de quo jam ostendi non esse dubitandum.

CAPUT VII.

An Latina Ecclesia in suo Sacrificio sit semper usa pane azymo?

IAcobus Sirmondus suum de azymo libellum donat hac præfatione: *Sæpè mirari subiit, qui factum sit, ut in Eucharistiæ Sacramento, quod ex pane vinoque constat, cum de vino dubitet nemo, quin verum & ex uvis expressum esse debeat, quia id antiqui Canones docent, de altera parte, quam panem simpliciter Canones vocant, aliud potuerint quàm germanum atque usitatum panem interpretari. Sed hominibus nimirum, qui sola in Altari azyma contueri, sola in scholis & exedris audire azyma solerent, difficilè fuit de superioribus temporibus aliud suspicari, quàm de suis.* Latinam per multa secula Ecclesiam vult sacrificasse in fermento, & spondet ipsum demonstrare. Latinorum azyma affirmat nunquam à primo Schismatis auctore Photio, sed primo ab ejusdem resumptore Michaele Cerulario fuisse impugnata, & concludit: *Quod si Photianis temporibus nulla de azymo fuit quæstio, & hanc à Cerulario primum Patriarcha excitatam res docet, quid verò propius, quàm ut azymorum initium apud Latinos ad intervallum illud referamus, quod Photium inter & Cerularium intercessit?* Ugonem Thuscum, *qui Ecclesiam Latinam azyma perpetuò immolasse,* aut Rupertum Abbatem, *qui Ecclesiam Romanam* Cap. 3.
nam censet fermentum in sacrificio nunquam admisisse, existimat non audiendos, atque adjungit: *Nec Leo nonus Pontifex unquam, nec Cardinalis Humbertus cum azymorum causam agerent, ista se perpetui moris præscriptione defenderunt.* A se adducta pro antiquo Latinorum fermento argumenta atque exempla affirmat esse demonstrantia ac manifesta.

Verùm quod Sanctus Leo nonus ista perpetui moris præscriptione numquam fuerit usus, est lucidè falsum. Etenim in prima adversus Michaelem Cerularium & Leonem Acridæ Antistitem Epistola scribit: *Dicimini Apostolicam & La-* Cap. 5. 6. 7.
tinam Ecclesiam, nova præsumptione atque incredibili audacia, nec auditam nec convictam palam damnasse, pro eo maximè quod de azymis audeat commemorationem Dominicæ Passionis celebrare. Ecce incauta reprehensio vestra, quando ponitis in Cælum os vestrum, cum lingua vestra transiens in terra, humanis argumentationibus & conjecturis antiquam fidem confodere & subvertere molitur. Ecce jam post mille ac ferme viginti à morte Salvatoris nostri annos incipit per vos doceri Romana Ecclesia, qualiter memoria ejusdem sit recolenda, quasi ei nihil contulerit præsentia, conversatio, & diuturna institutio, seu mors pretiosa illius venerabilis Senis, cui specialiter Christus filius Dei vivi dixit: Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui est in Cælis.

Cælis. Multis ostendit Romanum hunc ritum esse institutum Sancti Petri, ideoque venerandum ab omnibus, & à nemine rodendum. Adversus eundem Michaelem ac Leonem scribit Cardinalis Humbertus: *Quia sufficiente auctoritate novi & veteris testamenti constat Dominum nostrum* JESUM *Christum commemorationem suæ Passionis recolendam in azymo Discipulis sub ipsa Cœna commendasse, sicut hodieque Sancta Romana & Latina Ecclesia noscitur recolere, dicere debetis, cujus institutionem in fermentato tam obstinatè defenditis. Nempe quicumque vel qualiscumque ille fuerit, juxta beatum Job compositus Deo, qui est ipsa justitia ac sapientia, nec justus nec sapiens erat. Nec potest fieri, ut quilibet convenientius aut verius commendare prætulisset Sacrosanctum Mysterium fidei, quam ipse qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis*. Affirmat quod Romana ac omnis Latina Ecclesia azymi sui ritum acceperit ab Apostolis & Christo Domino, ipsumque etiam hodiè citra interpolationem servari, Græcum autem fermenti ritum esse posterioris ignoti hominis institutum, ideoque istum esse & antiquiorem & longè sanctiorem. Et in omni isto libro hic est unicus Humberti scopus. Et hinc in ipsum scripsit Nicetas Pectoratus: *Si, sicut dicitis, Apostoli à Domino acceperunt azyma, & illi iterum tradiderant vobis, hæc in figura Corporis Christi in Mysterium novi Testamenti, dum nec oblatio panis fieret secundùm constitutionem Moysi, neque erant tunc azyma, ubi reperta sunt?* Vult Dominum non in quartæ decimæ, sed in decimæ tertiæ Lunæ Vespera celebrasse Pascha, ideoque non in azymo, sed in fermento. Hinc infert, non nostrum, sed suum ritum esse Dominicum atque Apostolicum. Et pergit: *Valdè veritati obsistitis Fratres. Si enim traditum vobis fuit ab Apostolis comedere azyma, quomodo Agathon Sanctissimus Papa vester, Præsessor cum esset sextæ Synodi sub Constantino Imperatore, & divinus Gregorius Agrigentinorum Episcopus non obstitere, cum hujus Synodi divini Patres adversum azyma legem constituissent, à nemine fidelium hoc fieri?* Et iterum: *Si aliquis dixerit de Sancta & universali Synodo, quæ Papam Romæ Sanctissimum Agathonem habuit Præsessorem, ipsa centum & septuaginta Patrum, sub Constantino Imperatore, nepote Heraclii, patre Justiniani. Quomodo non obstitit divinus Agathon Sanctæ Synodo sancienti adversum hos impios, quos usque nunc habetis? Si verò ab Apostolis haberetis has traditiones, abstitisset forsitan, & non suscepisset hæc, quæ apud nos ab ea promulgata sunt. Papa cum esset vester, quoniam adulteras cognoscebat traditiones ipsas, & extraneas ab Apostolorum doctrina*. Affirmat sexto Concilio Sanctum Agathonem, utique per Legatos, præsedisse. Eidem addit adfuisse Sanctum Gregorium Agrigentinum in Sicilia Latinum Episcopum. Imperator enim Leo Isaurus Siciliam tunc necdum laceraverat à Romano Patriarchatu, nec transcripserat in Diœcesim Constantinopolitanam. Subdit Nicetas azymi ritum fuisse damnatum à sexta Synodo. Hinc concludit ipsum non fuisse perpetuam Latinorum consuetudinem, nec Apostolicam traditionem. Hujusmodi enim traditionem nec Sanctus Agatho, nec Sanctus Gregorius damnari ac suis Ecclesiis eripi permisissent. Ex quibus omnibus lucet, quod Cardinalis Humbertus constanter asseruerit nostrum azymum esse perpetuum Latinæ Ecclesiæ ritum, & ipsi traditum ab Apostolis. Lucet quod Nicetas Pectoratus admiserit illum apud nos viguisse usque ad sextum Concilium, asserens ab ipso proscriptum, & tunc relictum à nobis, & posteà resumptum. Quocircà Jacobus Sirmondus nobis obtrudit, non avitam Patrum sententiam, sed errorem Nicetæ Pectorati. Disertè profitetur sibi probari sententiam, quam in Rescripto ad Constantinum Cabasilam Dyrrachii Metropolitam asserit Demetrius Chomatenus Archiepiscopus Bulgariæ: *Latinorum azymorum nullus unquam meminit canon. Quippe quod posterius, ut probabile est, eorum mos in Romanam Ecclesiam se insinuaverit*. Et an sancta, an profana essent nostra azyma, quærenti reposuit esse sancta, & ob illa nos à Græcis non aversandos: quod essent solius disciplinæ discrimen, non dogmatis. Hic est ille Demetrius, qui Imperatori Joanni Lascari rebellantem Theodorum Comnenum coronavit in Augustum, asseverans se esse autocephalum, ideoque non minus quàm Patriarcham Constantinopolitanum coronandi Principis potestate gaudere. Rem latiùs narrat Georgius Acropolita. Cap. 21. Imperator Joannes Ducas, quo Flandros Constantinopoli exigeret, tentabat tunc, uti refert Georgius Pachymeres, exstinguere Schisma, & unire Ecclesias. Et bono operi favebat Demetrius. Hinc ut aversum ab illo Dyrrachiensem Episcopum sibi adjungeret, contra suæ factionis errorem asseruit Latinorum azyma esse sancta spectare ad solam disciplinam, ideoque ob ipsa unionem non impediendam.

Quod eodem tempore libros de eodem objecto scripserint Nicephorus Blemmidas, & Nicetas Marronensis, magnæ tunc Constantinopolitanæ Ecclesiæ Chartophylax, postea Thessalonicensis Archiepiscopus, testantur laudatus Pachymeres & Nicephorus Gregoras. Fuerunt libri adeo eruditi, ut durissimi Schismatis contra Imperatorem Michaelem Palæologum ac ab ipso dilectam Ecclesiarum unionem defensor Joannes Veccus fuerit ipsorum lectione conversus in carcere, profeceritque in eximiè orthodoxum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcham, & constantissimum factæ per Lugdunensem Gregorii decimi Synodum unionis Vindicem ac Protectorem. Nicephorus Blemmidas est ille magnus Monachus & Abbas, qui & oblatum sibi Patriarchatum recusavit, & qui Marcesinam, publicam Imperatoris Joannis Ducæ cum populi scandalo Concubinam, ab ingredienda sui Monasterii Ecclesia publicè projecit, & provocato ad vindicandum Principi extorsit has voces: *quid me ad virum Justum puniendum impellitis? Nam si ego sine probro & ignominia vivere voluissem, imperii Majestatem inviolatam conservassem*. Quod hæc *mærore affectus & lachrymis oppletus cum profundo suspirio* dixerit, affirmat memoratus Gregoras.

ras. Hæ dicta fint, ut luceat Orientali Ecclefiæ
Lib. 2. infignes orthodoxos nunquam defuiſse. Et hi magnum Bafilium imitati, difpofuerunt fermones fuos in judicio: ne Schifmaticam fuam gentem nimis offenderent, Latinos ritus difpenfatoriè non exaltarunt. Hinc dictus Demetrius, quo fuum fermentum præferret, addidit azymi ritum non effe Apoftolicum, fed à nobis noviter inductum. Et bocce dogma laudat, probat, ac profitetur Jacobus Sirmondus. Sextæ Synodi circa hanc materiam Acta exponam fuo loco. Ea interim habent & hunc articulum: *Oblatio munda debet effe à fermento, juxta quod in geftis Pontificalibus à Beato Sylveftro legimus effe ftatutum.* Et qui non folùm Michaelis Cerularii, fed & Photii calumnias præceffit, Alcuinus Flaccus fcribit ad Lugdunenfem Ecclefiam: *Audivimus aliquos in illis partibus affirmare falem effe in Sacrificium Corporis Chrifti mittendum. Quam confuetudinem nec univerfalis obfervat Ecclefia, nec Romana cuftodit auctoritas. Tria funt,*
Epift. 69 *quæ in Sacrificio hujus teftimonii offerenda funt: Panis, aqua, & vinum. Panis, qui in Chrifti Corpus confecratur, abfque fermento ullius alterius infectionis debet effe mundiffimus, & aqua abfque omni forde mundiffima, & vinum abfque omni commixtione alterius liquoris, nifi aquæ, purgatiffimum. Igitur aqua utrique conveniat. Ex aqua & farina panis fit, qui confecratur in Corpus Chrifti.* Ante utrumque fchifma fcripfit in libris de Clericorum inftitutione etiam Rabanus Maurus: *Panem infermentatum, & vinum aqua mixtum in Sacramentum Corporis & Sanguinis Chrifti fanctificari oportet.* Utique ex antiqua Latinæ Ecclefiæ confuetudine.
L. 1. c. 31. Et fubdit illius caufam: *Credimus & panem illum, quem primum Dominus in Cœna myftica in myfterium fui Corporis confecravit, infermentatum effe, maximè cum in tempore Pafchæ nullum fermentum cuiquam vefci, fed nec in domo habere ulli licebat.* De incognito apud Sanctum Cyprianum Auctore Sermonum de cardinalibus Chrifti Domini operibus fcribit Jacobus Pamelius: *Cujufcumque fit opus, certè fcriptum conftat ætate Cornelii & Cypriani, atque adeò eandem auctoritatem meretur.* At certum eft non effe tam antiquum. Lucet ex Sermone de Unctione Chrifmatis: *Hodie patent carceres, & damnati libertate donantur. Severitate depofita hodie judices manfuefcunt.* Laudat in Theodofiano Codice exftantem Valentiniani primi legem ad Viventium Urbis Præfectum: *Ob diem Pafchæ, quem intimo corde celebramus, omnibus quos reatus adftringit, carcer inclufis,*
Lib. 9. tit. 38. cap. 3. *clauftra diffolvimus. Attamen Sacrilegus, in Majeftate reus, in mortuos, Veneficus, five maleficus, Adulter, Raptor, Homicida, communione iftius muneris feparentur.* Exftant ejufmodi plures Leges Romanorum Principum. Judæi ob Pafchatis fui reverentiam quotannis dimittebant unum vinctum. Hinc enim Chriftum Dominum hoc titulo liberare volenti Pilato Præfidi reclamarunt: *Non hunc, fed Barabbam.* Chriftiani Romanorum Principes verum noftrum Pafcha duxerunt largiùs honorandum: Cunctis præter graviorum criminum reos, vinctis omnes ubique carceres referarunt. Quem morem laudant Innocentius primus Pontifex, Sanctus Ambrofius, magnus Leo, in precibus in Ephefino latrocinio exhibitis Conftantinopolitanum Eutychetis Monafterium, Sanctus Gregorius Nazianzenus, & cum aliis Sanctus Joannes Chryfoftomus, laudans magnum Imperatorem Theodofium, quod fuis Encyclicis Pafchalis indulgentiæ Litteris addidiffet hanc Claufulam: *Utinam mihi & mortuos revocare, atque ad priftinam vitam reducere liceret.* Ita habes in Sermonibus ad Populum Antiochenum. Eft mos inductus à magno Conftantino. Eundem continuarunt Gothorum in Italia Reges. Lucet ex Lib. 11. Epift. 40.
larga ejus formula apud Aurelium Caffiodorum. Alii, licet Chriftiani, Barbarorum Reges gratiam aut abrogarunt, aut certè infigniter mutilarunt. Quo circa laudatorum fermonum auctor poft magnum Conftantinum vixit, & quidem eo tempore, quo adhuc integrum erat Romanum Imperium. Vivere debuit ante finem fexti fæculi. Et in fermone de Domini cœna fcribit de noftro Sacrificio: *Panis hic azymus, cibus verus, & fincerus, per fpeciem & Sacramentum nos tactu fanctificat, fide illuminat, veritate Chrifto conformat.* Quin & ipfe Sanctus Cyprianus fcribit ad Presbyterum Cæcilium: *Sic Calix Domini non eft aqua fola, aut vinum folum, nifi utrumque fibi mifceatur, quomodo nec Corpus Domini poteft effe farina fola, aut aqua fola, nifi utramque adunitum fuerit, & copulatum, & panis unius compage folidatum.* Eucharifticum panem affir- Epift. 63.
mat ex fola aqua confici & farina, ideoque effe Azymum. Quod ipfum frequenter fcribit Sanctus Auguftinus, & alii Latini Patres.

Quidquid fit, in Animæ Gemma fcribit etiam Honorius Auguftodunenfis: *Panis fit abfque fermento, quia Chriftus fuit fine peccato.* Nefcio quis Andegavenfis Ecclefiæ Presbyter, *dum mi-* L. 1. c. 31.
niftraturus facris adftaret altaribus, nec in hoftiam præparatum panem inveniret, de communi pane Sacrificium obtulerat, atque ita per imperitiam aut incuriam fuerat Græcatus, & ipfum caftigandum tranfmittenti ad fe Metropolitam Epifcopo Gaufredo refcripfit Sanctus Hildebertus Epifcopus Turonenfis: *Qua in re licet potiùs confuetudo quam fides impugnetur, nos tamen non nullam in eo culpam attendimus, arbitrantes gravius puniendum effe Ecclefiæ fcandalum, quam delictum; & Sacerdotis incuriam, quam reatus qualitatem.* Affirmat azyma effe avitam Ecclefiæ confuetudinem. Epift. 44.
Loquitur enim in fenfum, quo fcripfit in opere de divinis officiis etiam venerabilis Tuitienfium Abbas Rupertus: *Cur Sancta Romana Ecclefia* L. 2. c. 22.
nunquam in Sacrificio fermentum admiferit, non otiosè quæritur, nec inutiliter, maximè quia confuetudini huic tota hactenus Græcia refragatur. Exponit Michaelis Cerularii calumnias, ac profequitur: *Tantæ finceritatis fuit femper Romana Ecclefia, ut cui defit fcripturarum notitia vel argumentandi facultas, fola illius de azymo contra Græcos fufficere debeat auctoritas.* Confonat in Orientalis Ecclefiæ Hiftoria Jacobus Cardinalis de Vitriaco. Affirmat ac demonftrat Chriftum Dominum confeciffe in azymo, ac pergit: *Unde hanc confuetudinem Apoftoli reliquerunt Ecclefiæ,*

& maximè hunc ritum sacrificii Romana Ecclesia habuit à Beatis Apostolis Petro & Paulo, à quibus dum viverent ordinationem accepit, quos & mortuos usque Cap. 38. *nunc custodit. Hunc sacrificii ritum Græci postquam tunicam Domini inconsutilem invidia Latinorum diviserunt, ne Romanam Ecclesiam imitari viderentur, pertinaci contumacia mutaverunt, & usque hodie in fermentato conficiunt, non attendentes mysterium, neque virtutem Scripturarum.* Demonstrat azymum esse fermento longè aptiùs ad Christianum Sacrificium. Affirmat non Latinos à fermento ad azymum, sed post schisma Græcos ab azymo ad fermentum esse digressos. Quod ip- L. 4. c. 4. sum iisdem verbis scribit in libris de Missæ Sacrificio Innocentius tertius. Adeò diversus uterque est à Jacobo Sirmondo. Basilianus Calabriæ Monachus Barlaamus à nobis apostatavit ad Græcos, & sub Andronici secundi Paleologi Imperio fuit Constantinopoli magnus Doctor. Gregorius Palamas, qui posteà fuit Thessalonicensis Archiepiscopus, movit tunc, aut potiùs à nescio quibus imperitis Græcorum Monachis motam de transfigurati in Monte Thabor Domini nostri Divino & increato Lumine quæstionem defendit, & horrendos evomuit errores. Ipsos revicit Barlaamus, verum cæca Joannis Patriarchæ Constantinopolitani Synodus adhæsit Palamæ, & Barlaamum de hæresi damnavit. Quæ omnia latè describit in sua Historia Joannes Imperator Cantacuzenus. Ista vexatio Barlaamo dedit aliam mentem, ipsum reduxit ad Romanam Ecclesiam; L. 2. c. 40. scribitque dictus Imperator: *Barlaamus judicium valdè claudicasse clamitans, & aufugiens in Italiam, cum Latinis, ut antea, sensit, ab eisque Hieracis Episcopus creatus est.* Hieracum (a) seu Gyracum est Civitas in Peloponeso. Illic Barlaamus omni studio conatus est Græcos ad unionem ducere, scribitque in prima ad ipsos Epistola: *Græcorum gens, propter duo Latinos accusans, æstimat oportere ab eis se dividi. Unum est principalius, quod ajunt Spiritum Sanctum ex Patre filioque procedere. Secundùm, quod azymo pane Sacratissimam celebrant Hostiam. Ego autem tempora examinans, video quod schisma quidem nondum quadrigentorum est annorum. Sub Basilio enim Macedone & Photio Patriarcha, ut ajunt, incœpit. A quibus prædictorum annorum numerus necdum est completus. Romana verò Ecclesia ante incboatum schisma plusquam septingentis annis per azyma conficiebat Sacratissimam Theleten. Alexander enim Romanus Pontifex, qui sub Adriano vitam glorioso Martyrio finivit, Hostiam Romanæ Ecclesiæ de azymo statuit. Post quem non paucos Romanos Pontifices Deus virtute, & martyrio, & miraculis glorificavit, ut utræque partes in Sanctis eos connumerent.* Circa Alexandri factum consonat in Libro de Canonum observantia Radulphus Decanus Ecclesiæ Ton- Cap. 23. grensis: *Alexander Papa præcepit, ut oblatio ex azymo fieret in parva quantitate.* In Libro de expresso Dei Verbo exponit Dominus Cardinalis Stanislaus Hosius: *Sed nec illud ignoramus, quod in azymo Pane Sacramentum Eucharistiæ Christus confecit, qui ritus aliquamdiu etiam fuit observa-* Fol. 57. *tus in Ecclesia. Et observatur nunc quoque. Simul autem ut exorti fuerant Ebionitæ, qui Legalia simul cum Evangelio servari debere contendebant, quam etiam ob causam in fermentato Pane Sacramentum istud confici posse negabant, quod omnis oblatio, quæ offertur Domino, juxtà Legem absque fermento esse debeat, contrarium est constitutum, nimirùm ne in fermentato Pane conficeretur Eucharistia, cum natura tamen sua sit indifferens, nec referre quidquam videatur, in azymo conficias, an in fermentato. Postquàm verò cessavit Ebionitarum hæresis, ad intermissum in azymo consecrandi morem Latina Ecclesia sibi redeundum putavit.* Hunc reditum aliqui ab Alexandro, aliqui decretum existimant à Sancto Sylvestro. Inchoasse possit Alexander, Sylvester innovasse ac firmasse. Dominus Cardinalis ista accepit à Doctore Angelico in Commentariis ad quartum Librum Petri Lombardi.

(a) Est Urbs in Calabria habens Episcopum. *Adnot. Norfiana*

Fateor istam fermenti & azymi mutationem nullo fulciri antiquo testimonio. Attamen non caret omni fundamento. Nam & ad Aquilejæ Episcopum scripsit Petrus Antiochiæ Patriarcha: *Quod si etiam dictorum vim molestè fertis, & contentiosiùs obnitimini, dicentes accepisse à Sanctis Apostolis Petro & Paulo azymi traditionem, hoc quoque concedemus vestræ Fraternitati, & Deo favente ostendemus quædam ab Apostolis tradita, aut à Patribus, aut ab illis postmodum fuisse correcta, ac in id quod magis pium videretur mutata, tanquàm fide in Christum jam confirmata, ac Ecclesia per Dei gratiam roborata ac dilatata. Nam & Sabbathum perindè atque Dominicam diem jussi sumus honorare atque servare, nihilque operis in eis facere: Nec tamen id modò observatur. Sed & Petrus accedentes ex gentibus ad inculpatam Christianorum Fidem, primùm circumcidebat, sicque demùm baptizabat.* Fatetur azymum non tantùm à Christo Domino, sed etiam à Sanctis Apostolis Petro & Paulo usitatum, ac traditum Latinæ Ecclesiæ, verùm non uti perpetuum Christianitatis ritum, sed tanquàm adhuc honorandas mortuorum Legalium reliquias, cum gratia proscribendas suo tempore ac sepeliendas. Quæ azymi temporanea sepultura omninò possit propter Ebionem, quod ipsum non Evangelica libertate, sed legali servitute usitandum vellet, contigisse. Et hoc insinuat Sanctus Epiphanius, scribens de Ebionitis: *Ex* L. 30. c. 16. *Christianorum & Ecclesiæ imitatione mysteria quædam quotannis celebrant, in quibus panes azymos, & alteram mysterii partem adhibent meram aquam.* An Azymi panis usum Epiphanius improbet, non liquet. Si improbet, non improbat nisi usum Judaicum. Et hac de causa possit ipsum omnis tunc Ecclesia deseruisse. Quidquid sit, hæc omnia evincunt azymi usum apud Latinos esse antiquissimum.

CA-

CAPUT VIII.

Exponuntur aliæ de Azymo Lites.

MIchael Cerularius nequaquam fuit primus de azymo contra Latinos Litigator. Etenim hac de re scribit Nicetas Pectoratus: *Si traditum vobis fuit ab Apostolis comedere azyma, quomodo Agathon Sanctissimus Papa vester, Præsessor cum esset Sextæ Synodi sub Constantino Imperatore, & Divinus Gregorius Agrigentinorum Episcopus non obstitere, cum hujus Synodi Divini Patres adversus azyma legem constituissent, à nomine fidelium hoc fieri?* Laudat undecimum Tiullanum Canonem: *Nemo eorum, qui in Sacerdotali ordine enumerantur, vel Laicus, Judæorum azyma comedat.* Affirmat nostri sacrificii azyma de Judaico contagio per istum Canonem damnari. Demonstrare hoc conatur in Canonis commentario Theodorus Balsamon: *Non dicat quispiam, quod illa azyma vetiti sint comedere, quæ dantur ab Hæreticis, non autem sacrificium facere per azyma, vel absolutè comedere azyma, quoniam nos quoque diverso modo azyma comedimus, quæ dicantur* [illegible]. *Audiet enim quod non azyma comedere sit prohibitum, sed per azyma more Judaico Festa celebrare. Quod est majus Festum incruento Sacrificio, quod Dominus noster* JESUS-CHRISTUS *tradidit tempore mortis suæ & Festi Paschalis? Quia autem Sanctis Patribus ne in mentem quidem venit nos per azyma celebraturos, ex eo clarum est, quod omne Festum Judaicum aboleverint.* Cum Niceta Pectorato non plenè convenit. Affirmat nostrum in azymo Sacrificium istius Synodi Episcopis nec venisse in mentem, ideoque nec fuisse directè damnatum. Affirmat ab illis damnari omnem cum Judaicis Festis ac ritibus communionem, ideoque & Latini Sacrificii azyma: *Verum per solam consequentiam.*

Respondeo à Niceta Pectorato sextam Synodum cum Trullana imperitissimè confundi. Et quis unquam audivit Trullanæ Synodo præsedisse Agathonem Pontificem, aut Gregorium Agrigentinum Episcopum interfuisse? Et Romani Sacrificii azyma nullo pacto improbavit ista Synodus. Absit ut ipsum de Judaico contagio damnarit. Varios Armeniorum ritus damnavit de isto contagio, & tamen ipsorum azyma nec verbo uno tetigit: Quod nempè ipsum accepissent à Romana Ecclesia, & Christiana in Romanum morem libertate usurparent. Fateor tamen in sexta Synodo fuisse à Latinis & Græcis disputatum de azymo & fermento. Disputationem, quam Actis suis non inseruit laudata Synodus, ex Romanis Archivis produxit adversùs præfatum Nicetam Cardinalis Humbertus. Synodalia de fide adversùm Monothelitas Acta exponit compendio, & prosequitur: *Tanta gratia Legatos Apostolicæ Pacis comitata est, ut Joannes Portuensis Episcopus, qui erat unus ex ipsis, Dominica octavæ Paschæ Missas publicas in Ecclesia Sanctæ Sophiæ coram Principe & Episcopo ipsius Urbis Latinè celebraret.* Celebravit in azymo, atque hinc factum videtur quod Humbertus subdit: *Tunc pissimus Princeps Constantinus interrogavit Legatos, qualiter Romana Ecclesia de Sacrificio Corporis & Sanguinis Domini nostri* JESU-CHRISTI *ordinem teneret. Illi responderunt: In Calice Domini non solet solum offerri Vinum, sed Aqua mixtum. Nam si solum Vinum offertur, Sanguis Christi incipit esse sine nobis. Et si aqua pura offertur, sola plebs incipit esse sine Christo. Quando utrumque admiscetur, id est, Vinum & Aqua, tunc Sacramentum spiritale perficitur. Oblatio verò, quæ in Sacrificio Altaris offertur, nullam commixtionem aut corruptionem fermenti debet habere, sicut Beata Virgo Maria absque omni corruptione Christum concepit & peperit. Hinc in Ecclesia mos obtinuit, ut Sacrificium Altaris, non in serico aut panno tincto, sed in lino terreno celebretur, sicut Corpus Domini fuit in Syndone munda sepultum. Sic & munda debet esse à fermento, juxta quod in Gestis Pontificalibus à Beato Sylvestro legimus esse statutum. Tunc placuit pissimo Principi Constantino hæc traditio Apostolicæ Sedis.* Placuit & Græcorum Episcopis. Et hæc est ratio, cur idem ipsi in Trullana postmodùm Synodo adunati damnarint in solo Vino offerentes Armenios, & de damnando aut notando Latinorum azymo ne vel somniarint. Hinc nec somniavit Photius. Eandem rem refert Græcus Monachus Hilarion: *Utinam eorum somnia, quæ dicunt in sexta Synodo, celebrata Imperatore Constantino, Agathonem Papam, & Gregorium Agrigentinensem Episcopum lege sancire adversùs azyma, ut ne quis deinceps Fidelium utatur? Ex quo enim Latini cœperunt sacrificare in azymis, nunquam recesserunt ab eo ritu. Quin verò, quod spectat ad sextam Synodum, legi Patres post reprobatam hæresim Monothelitarum in Octava Paschæ, in Urbe Constantinopoli, ac Templo Sanctæ Sophiæ, gratias Deo agentes, celebrasse latinè, Græcis omnibus laudantibus modum Sacrificii ritu latino.*

Quæstio est, an sub magno Gregorio Romana Ecclesia obtulerit in fermento? Affirmat Georgius Metropolita Corcyrensium. Etenim in Diatriba de claris Georgiis Leo Allatius memorat ejus commentarium de Sancta Communione, in quo ex ipsis Scripturis demonstratur, aut certè demonstrari tentatur, *Panem fermentatum fuisse traditum ab Apostolis ad oblationem, quemadmodum ad tempora Sancti Gregorii cognomento Dialogi in Romana Ecclesia offerebatur.* Consonat in Libro de Missa & Templo Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: *Sanctus Gregorius, Auctor ille Dialogorum, cum fermentato Sacrificium offerri testatur.* Quod ipsum vult Jacobus Sirmondus. Sacras Sanctæ Radegundis in Gallia oblationes affirmat fuisse è communi pane, & pergit: *Romæ verò vesana illa Matrona occurrit, quam in Sancti Gregorii Vita narrat Joannes Diaconus interrogatam cur risisset, Gregorio respondisse, quia panem, quem propriis manibus me fecisse cognoveram, tu Corpus Dominicum perhibebas. Utraque videlicet usitati panis oblationes parabat, atque hanc Romæ & in Gallia fuisse consuetudinem utraque confirmabat.* Respondeo hæc insigniter refutari à Gennadio secundo Patriarcha Constantinopolitano: *Nunc demonstrabitur, quo pacto*

Romana Ecclesia azymum, & Orientalis Ecclesia fermentatum conficit, per Gregorium Dialogum, Virum sanctissimum, qui ante Ecclesiarum schismata vixit, cujus commemorationem nostra etiam Ecclesia unoquoque anno cum laude facit. Hic enim optimè causas reddit azymi & fermentati, traditque Occidentalem Ecclesiam azymum, Orientalem antiquitùs in usu habuisse fermentatum, bonaque & laudabili ratione utramque ad id efficiendum fuisse permotam. Scribit enim: Solet multos perturbare, quamobrem quidam in Ecclesia panes azymos, quidam offerunt fermentatos. Romana Ecclesia offert azymos panes, propterea quod Dominus sine ulla commixtione suscepit Carnem, sed cæteræ Ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo quod Verbum Patris indutum est Carne, & est verus Deus & verus Homo. Item: Et fermentum commiscetur farinæ, & efficitur Corpus Domini nostri JESU-CHRISTI *vivi. Sed sive in azymo, sive in fermento conficiatur, Domini Corpus & Salvatoris nostri sumimus. Audite quomodò magnus hic Pater nullum inter azymum & fermentatum judicat esse discrimen.* Et ad Haytonem ex suo nuper Rege Cœnobitam scribit Gregorius Sisensis Patriarcha Armeniorum: *Nos à Sancta Romana Ecclesia acceptum habemus azymum, Mitram Episcopalem, & modum signandi Cruce.* Armenii non cum Græcis à dextro in sinistrum, sed cum Latinis à sinistro in dextrum pectoris latus ducta manu formant signum Crucis. Quos omnes mores à magno Gregorio admiserunt. Procurarat hæc Domitianus Melitinensis Episcopus, secundæ Armeniæ Metropolita, Imperatoris Mauritii Cognatus, Gregorio amicissimus: Quocircà constat Romanam sub Gregorio Ecclesiam non in fermentato, sed omninò obtulisse in azymo. Item constat de hac ritus differentia tunc aliquid fuisse controversiæ. Quare non primam de ipsa quæstionem fecit Michael Cerularius, sed primum schisma.

Jacobi Sirmondi argumentum non pro sola Romana & Gallicana, sed pro omni Latina concludit Ecclesia. In omni enim olim Ecclesia per Sacerdotem consecranda, & à se tunc sumenda elementa offerebat populus, cujus moris lucida testimonia etiam nunc hodie supersunt in Romano Missali. Dicit enim illic Sacerdos: *Orate, Fratres, ut meum ac vestrum Sacrificium fiat acceptabile.* Et in Canone: *Memento Domine Famulorum, Famularumque tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium Laudis.* Et iterum: *Hanc oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ Familiæ tuæ.* Et in Secreta Paschali: *Suscipe Domine preces populi tui cum oblationibus Hostiarum.* Et in alia Secreta: *Quod singuli obtulerunt.* Obtulerant enim Panem & Vinum. Et pergit de illis Jacobus Sirmondus: *Quo argumento clariùs doceri poterat Latinos tunc azymis in Altari usos non esse, quàm undè constat oblatum à populo Panem consecrasse, quem minimè dubium est usitatum sibi ac fermento de more temperatum obtulisse?* Et hoc est ejus palmare fundamentum.

Respondeo nullius esse firmitatis. Faciebat enim olim Latinus Populus, quod ipse à se visum affirmat in Armoricis: *Nunc si quando in Missa Panis offertur, ideò non consecratur, quia azymus non est, & sola apud nos hodie azyma consecrantur. Quod si azymus offerretur, consecrari fas esset. Vidimus aliquando ipsi, non injucundo spectaculo, in Armoricis apud Leonices, antiqui moris imaginem referentes Matronas aliquot, quæ die Festo communicaturæ cum in Dominicum venissent, adstantique ad Altare Missam celebraturo Sacerdoti suam singulæ Oblatam, sed puram & azymam, vel domo allatam, vel è Sacrario petitam obtulissent, ubi peracta consecratione ad Communionem ventum est, ita omnes communicarunt, ut mutatas inter se Hostias participarent, nec culpari ulla posset, si de alterius, ut loquitur Cyprianus, Sacrificio sumeret, cum suam ipsa vicissim alteri concederet.* Quanta cura atque munditia suam olim Oblatam pararet fidelis Populus, docet decima sexta Toletana Synodus, mandans ipsam *studio parari*. Ut per cumprovinciales Ecclesias fiant ad formam Metropolitanæ Ecclesiæ, mandat quinta Synodus Arelatensis. Sui temporis morem insigniter exponit Cardinalis Humbertus: *Quod calumniamini azyma deorsùm terræ conjuncta, non negamus vulgò hæc eadem sic parari, lapidibus aut argilla superpositâ, aut sicut dicitis, terræ conjuncta. Verum hæc ad communes usus hominum, & cæterorum animalium transeunt. Nam ad magnam Christi mensam non accedunt, sed illud solum quod Diaconi cum Subdiaconis, seu ipsi Sacerdotes sacris amicti Vestibus, cum melodia Psalmorum, conspersum & in ferro paratum, ex Secretario proferunt.* Et iterùm: *Romana & Occidentalis Ecclesia à Ministris sacri Altaris in Secretario confectum offert azymum.* Azyma nostra nihil distare à lapide, & tanquàm lateres coqui dixerat Michael Cerularius. Et ad hanc calumniam Humbertus fatetur id verum de profanis, non de sacris azymis, affirmans non in terra, sed in ferro, nec à Laicis parari in suis domibus, sed à solis Clericis in Secretariis Ecclesiarum. Media sæcula voluerunt Oblatas esse non tantùm ejusdem materiæ, sed & ejusdem formæ. Hinc ipsarum paraturam in solos Clericos transtulerunt. Avitam de ipsis curam latiùs exposui ad Trullanos Canones, & exponam ad Dictatum septimi Gregorii. Et hæc omnia evincunt ipsas non usualem fuisse panem, sed penitùs singularem.

Aliud Jacobi Sirmondi argumentum desumitur ex sexto Canone decimi sexti Toletani Concilii: *Ad conventus nostri agnitionem delatum est, quod in quibusdam Hispaniarum partibus quidam Sacerdotum, non panes mundos & studio præparatos, suprà Mensam Domini in Sacrificio offerunt, sed de panibus suis usibus præparatis crustulam in rotunditatem auferant, eamque super Altare cum Vino & Aqua pro sacro Libamine offerant. Quod factum nequaquam ex sacræ auctoritatis Historia gestum perpenditur. Unde id unanimitatis nostræ delegit Conventus, ut non aliter panis in Altari Domini Sacerdotali Benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus. Nec grande aliquid, sed modica tantùm oblata, secundùm quod Ecclesiastica consuetudo retentat.* Jacobus Sirmondus Canonem commentatur in hunc modum: *Quid hoc tandem est quod Concilii hujus Antistites in iis Sacerdotibus reprehendunt? An quod azymum panem*

nem non consecrarent? Minimè gentium. Atqui hoc ante omnia redargui oportuit, si azyma requirebatur, quia panes ipsorum usui præparati, quos immolabant, azymi non erant, sed fermentati. Quo ergò nomine reprehendunt? Quia panes hi, quibus utebantur, nitidi non erant, nec studio in eam rem parati, quod consuetudo poscebat. Anno Domini sexcentesimo nonagesimo tertio fuit celebrata ista Synodus, ideòque Latinam Ecclesiam eo usque abstinuisse ab azymo Scriptor iste existimat. Respondeo longè aliud sentire beatum Alcuinum Flaccum in Epistola ad Fratres Lugdu-

Epist. 69 nenses. Affirmat *Hispaniam, quæ olim Tyrannorum fuit nutrix, tunc fuisse nutricem Schismaticorum contra universalem Sanctæ Dei Ecclesiæ consuetudinem.* Et adducit rationes. Primò, quod Christum Dominum doceret assumptæ Humanitatis causa esse adoptivum Dei Patris Filium. Secundò, quod Constantinopolitano Symbolo adderet vocem, *Filioque*. Tertiò, quod Christianæ regenerationis Baptisma censeret unica mersione complendum. Quarta ratio est hæc; *Audimus quoque aliquos in illis partibus affirmare salem esse in Sacrificium Corporis Christi mittendum.* Nec tacet erroris fundamentum: *Hujus Sectæ Auctores dicunt aquam & salem esse ejusdem naturæ.* Azymum Latinæ Eucharistiæ panem ex sola farina & aqua coquendum asserit cum omni Latina Ecclesia Alcuinus, & ab isto principio Hispani Errones non sunt ausi deviare. Hinc dixerunt salem esse aquam, seu ejusdem cum aqua naturæ. Verùm pergit Alcuinus: *Quam consuetudinem nec universalis observat Ecclesia, nec Romana custodit auctoritas.* Et iterùm: *Panis qui in Corpus Christi consecratur, absque fermento alicujus infectionis debet esse mundissimus. Ex aqua & farina fit panis, qui consecratur in Corpus Christi.* Et pergit: *Novas Hispanici erroris Sectas tota vobis cavete intentione. Sanctorum Patrum sequimini Vestigia, & universali Ecclesiæ sanctissima vos adjungite unanimitate.* In Eucharistico pane aliud est sal, aliud fermentum. Hinc enim inter suæ gentis errores Armeniorum Patriarcha Isaac ponit hos distinctos articulos. *Armenii azymum, mortuam Hostiam, impudenti facie in conspectu Dei juxta Hebræorum traditionem sistunt. Panem absque sale habent, nec audiunt Dominum dicentem Discipulis, Vos estis sal terræ.* Etiam incognitus, qui se Joannem Damascenum vult videri, de azymis Auctor scribit contra Armenios; *Armenii massam mortuam manducantes, gloriantur, ac nobis dicunt; Non sicut vos, sale & fermento & aqua farinam subigimus, sicque oblationem fermentati facimus, sed aqua sola & farina, & igne azymum conficimus.* Cur Græci non solùm fermentatum, sed & salem suo pani admisceant, exponit in Litteris ad Aquilejæ Episcopum Petrus Patriarcha Antiochenus. *Qui percipiunt azyma, periculum est ne errore in Apollinarii incidant hæresim. Ille enim præsumpsit dicere, accepisse Dei Filium ac Verbum ex Sacra Virgine Corpus anima ac mente destitutum, satis inquiens esse Deitatem loco animæ ac mentis. Planè etiam qui offerunt azyma, carnem mortuam, & non vivam offerunt. Siquidem enim præjactus fermentum animæ loco efficitur, salque loco mentis. Azymum iis carens non revera inanime est atque mortuum, quodque mortuum deceat? Quippe Dominus noster* JESUS-CHRISTUS, *qui esset perfectus Deus ac Homo perfectus, natura duplex, non hypostasi, cum corpus anima ac mente præditum ex Sancta semper Virgine assumpsisset, meritò perfecti panis Symbolo tradidit novi Testamenti mysterium.* Ex quibus insigniter firmatur nostra assertio, quæ censet fermento non animationis, sed solius significationis vitam à Græcis fuisse adscriptam. Porrò Hispani non fermentum, sed solum salem videntur miscuisse Eucharistico pani. Et tamen Alcuinus appellat schismaticos, auctores monstrorum, ac paternæ atque universalis disciplinæ prævaricatores. Existimo damnatos à sexta decima Toletana Synodo Presbyteros non obediisse, & conversationis lapsum firmasse in errorem prædicationis, atque Græcizasse. Sanctus Hildephonsus Toletanus Archiepiscopus fertur scripsisse opusculum de Oblatis, & illic azymi usum insigniter defendere. Latet istud: Quandoque vulgatum poterit nos plura docere. Quidquid sit, fuit ille solius Hispaniæ lapsus & error, quem Jacobus Sirmondus pessimè transscribit in omnem Latinam Ecclesiam. Longa & nimia cum Arabibus commixtio possit Hispanos circumscripsisse, posteà tamen fuerunt correcti. Nam quod & Africæ & Hispaniæ Mozarabes cum Romana Ecclesia in azymo sacrificarent suo tempore, in Orientalis Ecclesiæ Historia disertè affirmat Ja- Cap. 11.
cobus Cardinalis de Vitriaco. Et hæc est tertia de azymo antiqua lis. Verùm inter solos Latinos.

CAPUT IX.

Exponitur aliud argumentum.

QUod Romana ac omnis Latina Ecclesia olim in fermento sacrificarit, suadere videtur Liber Pontificalis, scribens de Sancto Papa Melchiade: *Hic fecit ut Oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* Et de Siricio Pontifice: *Hic constituit ut nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci designati susciperet declaratum, quod nominatur fermentum.* Et ad Decentium Eugubinum Episcopum scribit Sanctus Innocentius primus. *De fermento, quod Die Dominico per titulos mittimus, superfluè nos consulere voluisti, cum omnes Ecclesiæ nostræ intrà Civitatem sint constitutæ. Quarum* Cap. 5.
Presbyteri, quia die ipsa propter Plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcircò fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, ut se à nostra Communione, maximè illa die, non judicent separatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia non longè portanda sunt Sacramenta. Nec nos per Cœmeteria diversa constitutis Presbyteris destinamus. Et Presbyteri eorum conficiendorum jus habent atque licentiam. Et circà hoc fermentum sunt variæ quæstiones.

Prima quæstio est, Quis fuerit ejus transmittendi scopus? Respondeo scopum esse nobis jam dictum à Sancto Innocentio: *Ut se à nostra Communione, præsertim illa die, non judicent separatos*. Ecclesia, juxtà Sanctum Martyrem Ignatium, non est aliud, quàm populus Episcopo adunatus. Episcopus Christum Dominum, aut etiam Deum Patrem repræsentat, ideòque ab illo per laceratam Communionem dissociari est exordium atque imago illius tremendæ separationis, qua Ventilator & Pastor in magno illo die paleas à tritico, & hædos ab agnis separabit in ignem æternum. Quæ dissociatio præsertim cavenda est in nostra Ecclesiastica ante Divinam Majestatem Apparitura. Cavenda illic est omnis parasynagoga & Altarium divisio. Et hinc nobilibus Pagorum Domicellis, ut præcipuas anni Festivitates, non in sua Parochia apud ejus Presbyterum, sed apud suum Episcopum agant in Cathedrali Civitatis Ecclesia, rigide mandant Gallicanæ Synodi, Agathensis, prima Aurelianensis, Epaonensis, Arvernensis, & prima Matisconensis. Unitas est Ecclesiæ adeò necessaria, ut ipsum tanquàm fundamentalem articulum & in Nicæno seu Constantinopolitano, & in Apostolico Symbolo quotidiè profiteamur. Ecclesia est illius adeò amans, ut tota sub uno Episcopo & ad unum Altare adorare velit, atque ita ad instar suæ cælestis Sororis suas synaxes seu Apparituras celebrare. Verùm quia per omnes mundi plagas diffusa est, & multiplicata suprà numerum, istud est impossibile, dividi debuit in varias Classes seu Diœceses, quibus tamen præesset unicus seu Episcopus seu Presbyter, atque ita quisque sub suo populus supernæ Civitatis unitatem repræsentaret. Ex eodem principio plures olim Civitates non habuerunt nisi Basilicam unicam & unicum Altare: Quo ejus omnis Episcopo adunatus Populus Domino Deo in dies appareret. Quin & pluribus Episcopalibus Diœcesibus nullas aliquando fuisse rusticanas Basilicas aut Aras, faciliter possit demonstrari. Et hinc Donatistas, quod ob suum schisma secundam in suis Civitatibus exstruxissent Basilicam, uti de perniciocissimo opere arguit Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Sic enim Altare erexerant contra Altare, & Populum in diversa Altaria ac Episcopos diviserant. Hinc item Altare erigere contra Altare est phrasis, qua antiqui Christiani consueverunt schisma exprimere. Eadem de causa duos in eadem Civitate Episcopos disciplina nostra fuit semper aversata. Numerosa Christiani populi multiplicatio tandem coegit in eadem etiam Civitate multiplicari Basilicas, & unam per Episcopum, alias regi per Presbyteros, atque ita populum dividi in diversas Apparituras. Eandem ob unitatem antiquus Dei populus non habuit nisi unicum Altare & Templum, alibi sacrificare aut apparere non potuit, & omnis simul junctus debuit in quovis anno ad istud apparere. Nostra multitudo hoc non patitur. Hinc cunctos saltem Nobiles ac Honoratos cum suo, licet non Papa aut Patriarcha, saltem Episcopo apparere Domino Deo in præcipuis Festivitatibus, laudatæ Synodi jusserunt. Quod ipsum ab omnibus Presbyteris, Diaconis, & Clericis, quos utique propriæ Ecclesiæ necessarium ministerium non detinuerit, fieri mandat laudata Synodus Matisconensis. Et in Sancti Ivonis Decreto habemus hunc Canonem: *Sacerdotes, qui in circuitu Urbis sunt, aut in eadem Urbe, & populus in unum ad publicam Missarum* Parte 2.
Celebrationem conveniant. Et jure meritò. Etenim c. 119.
uti Apostoli à Christo Domino, aut Sancti Angeli à Divina Majestate nunquam absuerunt aut absunt, ita & Clerici ab Episcopo, præsertim dum publicam Apparituram celebrat, nunquàm deberent disgregari. Certè qui ob necessarium aliarum Basilicarum ministerium non possunt non disgregati corpore, congregari debent spiritu & mente. Hinc ut illis pro Dominicis publicæ Apparituræ diebus mitteretur ab Episcopo Symbolicum Communionis fermentum, sanxit Melchiades. Siricius voluit tantam esse ejus necessitatem, ut Presbyter, qui ipsum non accepisset in die Dominicâ, per omnem sequentem septimanam esset à Missarum celebratione suspensus. Quod diebus Dominicis mitteretur, disertè affirmat Sanctus Innocentius.

Altera quæstio est, An S. Melchiades hunc transmittendi fermenti morem primus instituerit? Respondeo negativè. Mos iste est longè antiquior. Etenim de S. Romanæ Ecclesiæ Acolytho & Martyre Tharsitio scribit Romanum Martyrologium: *Romæ, via Appia, Sancti Tharsitii Acolythi, quem Pagani cum invenissent Corporis Domini Sacramenta portantem, cœperunt disquirere quid gereret. Ille indignum judicans porcis prodere Margaritas, tamdiu ab illis mactatus est fustibus & lapidibus, donec exhalaret spiritum. Et revoluto ejus corpore sacrilegi discussores nihil Sacramentorum Christi in manibus aut in vestibus invenerunt.* Ut hæc Paganorum insolentia intra Urbem fieret, urbica disciplina non fuit passa. Facta fuit extrà portas circà Cœmeteria. Nempè Tharsitius ad horum Presbyteros deportabat sacrum fermentum. Quod enim per Acolythos deportaretur, disertè affirmat Sanctus Innocentius. Si conjecturandi detur facultas, dicam istud Martyrium fuisse causam, ex qua sacrum fermentum deinceps ad solis Urbis Basilicas, non foras ad Cœmeteria deferri statuerint Romani Pontifices. Hoc sacro plenæ cum suo Episcopo communionis Symbolo plus indigebant forenses Presbyteri, quàm Civitatenses, utpotè remotiores ab oculis Episcopi, ideòque in lapsum faciliores. Quod igitur ipsum non longè portandum duxerit Romana Ecclesia, suasit Tharsitii casus, cui nec suos Acolythos nec ipsum Sacramentum paterna Pontificum providentia voluit ampliùs subjacere. Quidquid sit de hoc puncto, istum deportandi ritum apud alias etiam gentes esse antiquissimum, suadet in secunda apologia Sanctus Martyr Justinus, Eucharistiæ veritatem describens insigniter, atque adjungens: *Postquàm Præsidens gratiarum actionem complevit, qui apud nos vocantur Diaconi, distribuunt unicuique præsentium, in quo actæ sunt gratiæ, panem, vinum & aquam,*

aquam, & ad absentes perferunt. Et infrà: *Distributio & Communicatio fit eorum, in quibus gratiæ sunt actæ, cuique præsenti, absentibus autem per Diaconos mittitur*. Morem hunc esse non dumtaxat Sanctorum Apostolorum, sed & ipsius Domini institutum, tradit, qui sub Heraclii imperio floruit Georgius Metropolita Nicomediensis. Affirmat Deiparam semper adhæsisse lateribus sui Filii, ac pergit: *Deipara, nec cum celebrata sunt mysteria, defuit. Non ita ut recubuerit cum duodecim, sed ut ejusdem cum eis tecti particeps fuerit.*
Serm. 8. *Ipse quidem, quoniam festinabat Discipulis mysteria præbere, solos secum duodecim fecit recumbere, Matrem autem sivit habere curam Mulierum, quæ ministrabant, ac eis præesse, ejusque opera eas suo convivio vicissim impartivit*. Utique Eucharistico convivio. Lucidè affirmat Eucharistiam à Domino fuisse Matri transmissam, utique in plenæ Communionis Symbolum. Et ita locum istum intelligit etiam Franciscus Combefis.

. Laudata Justini verba non de Symbolico ad subjectarum Basilicarum Presbyteros fermento, sed de transmissa ad absentes fideles domestica Eucharistia quidam intelligunt: ad absentes, quos persecutio aut aliud impedimentum publico Dominicæ diei Sacrificio non sinebat adesse. De hocce enim sacrificio palàm agit Justinus. At certum est labi. Etenim utriusque speciei transmissionem laudat Justinus. At verò Domestica Laicorum Communio semper & ubique fuit sub sola specie panis. Nullum, qui utramque speciem domi servaret aut sumeret, novi Laicum, nisi Gorgoniam Nazianzeni Gregorii Germanam. Erat Virgo Sanctissima, passim infirma, Sancti Episcopi Soror, Sanctique Episcopi Filia: hinc habuit singulare privilegium. Quare omninò suadeor Justinum loqui de transmisso ad Parochiales Presbyteros fermento. Eundem in sensum accipio ab Eusebii Cæsareensis Ecclesiastica Historia laudatas Sancti Irenæi Lugdunensis Episcopi Litteras ad Sanctum Pontificem Victorem. Laudant varium Ecclesiarum in celebranda Paschali Festivitate morem, & addunt de anterioribus Romanorum Episcopis: *Licet*
Lib. 5. c. 24. *ipsi hoc Festum eo die, quo Asiæ Episcopi non observarint, nihilominùs tamen cum istarum Ecclesiarum Episcopis ad se accedentibus pacem & concordiam perpetuò tenuerunt, & illis Eucharistiam miserunt*. Quod nempè ante acceptum istud Communionis Symbolum nec cum Pontifice procedere in primaria Romanæ Ecclesiæ Apparitura possent advenæ Græcorum Episcopi, nec in assignatis sibi Basilicis Divina celebrare. Nempè lex, quæ Cardinales Presbyteros, etiam advenas Episcopos obstringebat.

Hanc ergò fermenti transmissionem Papa Melchiades nequaquàm instituit, sed labentem aut
Lib. 69. cap. 2. lapsam stabilivit dumtaxat aut revocavit. De Alexandrina Ecclesia ac ejus Presbytero Ario scribit Sanctus Epiphanius: *Ferunt Arium ex Lybia oriundum Alexandriæ Presbyterum esse factum, qui tum Baucalensis cujusdam Ecclesiæ Præfecturam gerebat. Etenim quotquot Alexandriæ Catholicæ Communionis Ecclesiæ sunt, uni Archiepiscopo subditæ, suus cuique præpositus est Presbyter, qui Ecclesiastica munera administrat iis, qui circà Ecclesias illas habitant, earumque Conventicula ab Alexandrinis vici seu lauræ vulgò nominantur*. Arium de devia prædicatione fuisse à Meletio Lycopolitano Episcopo Lib. 68.
accusatum, & Alexandro Patriarchæ delatum cap. 4.
scribit in alio loco, & adjungit: *Arius Baucalæ cujusdam apud Alexandriam Ecclesiæ Presbyter erat. Nam unicuique Ecclesiæ, quæ tunc multæ erant, hodiè verò plures sunt, suus attribuebatur Presbyter*. Uti Roma, ita & Alexandria, divisa erat in plures Presbyterales titulos. Et quidem Arius Patriarchæ suo fuit adeò rebellis & contumax, ut opus fuerit hocce per Socratem & Zozomenum
relato remedio: *Alexandriæ non concionatur Pres-* Lib. 5.
byter. Qui mos eo tempore initium habuit, quo c. 21.
Arius Ecclesiam perturbavit. Quod antea concionati fuerint Presbyteri, docet Pierius ejusdem
Ecclesiæ Presbyter, quem sub Theona Patriar- Cap. 76.
cha fuisse florentissimum Concionatorem scribit in Illustrium Virorum Catalogo Sanctus Hieronymus. Eadem Presbyterorum contumacia, aut similis contumaciæ pericula possint fuisse in aliis etiam Ecclesiis. Et istud remedium erat durum, ac subjectum incommodis. Hinc Melchiades istis seu malis seu periculis occurrere maluit per firmatum aut restitutum morem Symbolici fermenti. Erat medicina efficax. Nam sine illo Parochialis Presbyter nec concionari poterat ista Dominica, nec offerre, nec celebrare Collectam. Erat quasi ab officio suspensus. Dico, *ista Dominica*, Melchiades enim videtur pro sola ista die suspendisse. Hinc enim, quod morbo aut periculo sic non esset satis cautum, Siricius per totam subsequentem septimanam suspendit à Missis celebrandis.

Insigniter hæc illustrant in exhibitis magno Imperatori Theodosio precibus Faustinus & Marcellinus, Romanæ Ecclesiæ schismatici Presbyteri, agentes de persecutione, quam Luciferianæ factioni movit Sanctus Papa Damasus: *Eodem tempore gravis adversùm nostros persecutio inhorruerat, infestante Damaso egregio Archiepiscopo, ita ut fidelibus Sacerdotibus per dies sacros plebis cætus ad deserviendum Christo Deo convocare liberè non liceret. Sed quia pro conditione rerum qualibet tempore, vel clam nostræ salutis Sacramenta facienda sunt, sanctus Presbyter Macarius dat vigilias in quadam domo convocare Fraternitatem, ut vel noctu divinis lectionibus fidem plebs sancta roboraret. Sed Diabolus qui favet impiis, quia & impii favent Diabolo, nec in occulto patitur Divina Sacramenta celebrari. Denique tendunt insidias Clerici Damasi, & ubi cognoverunt quod sacras Vigilias celebrat cum plebe Presbyter Macarius, irruunt cum Officialibus in istam domum, & plebem dissipant non resistentem, ipsumque Presbyterum comprehensum, non jam ducere dignantur, sed per silices trahunt, ita ut in coxa ejus perniciosum vulnus fieret. Atque alio die sistunt eum ante Iudicem, ut magni criminis reum. Cui quidem Iudex veluti sub Imperiali Rescripto & minis extorquere contendit, ut cum Damaso conveniat*. Veritatis limites excedit hæc schismatica narratio. Interim nos docet severitatem, qua Romani

ni Pontifices celebrantem sine accepto fermento Presbyterum sunt olim consneti tractare.

Quæstio tertia est, Quid sint Romanæ Ecclesiæ Cœmeteria? Respondeo exstare insignem Sancti Joannis Chrysostomi Homiliam *de appellatione Cœmeterii*. Habita fuit in Dominicæ Crucis ac Mortis memotia, seu in sexta Feria Sancta. Porrò Dominus noster extrà portam fuit crucifixus, ideoque & extrà Antiochiam in suburbano, & quidem non in aliqua Ecclesia, sed in Cœmeterio celebrata fuit ista memoria. *Extrà*, inquit laudatus Doctor, *hac de causa congregamur. At cujus gratia in hoc Martyrio, non in alio? Etenim divino munere, quocumque ex latere Urbs nostra Sanctorum Reliquiis circumdatur. Cujus igitur gratiæ hic, non in alia Martyris alicujus Ecclesia nos convenire voluerunt Majores nostri? Quia hic mortuorum multitudo sita est. Cum igitur hodie Dominus ad mortuos descenderit, ea de causa hic colligimur. Ob id etiam locus ipse nominatur Cœmeterium. Ut discas mortuos, & eos qui hic siti sunt, non mortuos, sed somno sopitos esse ac dormire. Nam ante Christi adventum mors nomen mortis habebat, at postquàm Christus venit & pro mundi vita mortem subiit, mors non amplius vocatur mors, sed somnus & dormitio*. Hinc nostra Defunctorum sepulchralia loca appellantur Cœmeteria, seu dormitoria. Quod ipsum in gemma animæ advertit [Lib. 10. cap. 147.] Honorius Augustodunensis. Sunt longè antiquissima. Ipsa enim in libro adversùs Scapulam Africæ Proconsulem laudat Tertullianus: *Sub Hilariano Præside Gentiles de Areis sepulturarum nostrarum acclamarunt, Areæ non sint, Areæ ipsorum non fuerunt*. Illatas tunc nostris Cœmeteriis [Cap. 3.] injurias affirmat divinitus fuisse vindicatas. Vocem, *Cœmeterium*, factumque in ipso miraculum laudat etiam in libro de Anima. Sanctos A- [Cap. 51.] postolorum Principes Petrum & Paulum fuisse Romæ à Nerone Augusto trucidatos scribit in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsareensis, atque adjungit: *Insignis ac testata Petri & Pauli in-* [L. 2. c. 25] *scriptio, quæ in Cœmeteriis Romæ ad hoc usque tempus manet, hujus rei gestæ fidem facit*. In septimo ejusdem operis libro adducit hoc Æmiliani Augustalis Præfecti adversùs Sanctum Dionysium [Cap. 10.] Alexandriæ Patriarcham Edictum: *Omninò vel vobis vel aliis quibuscumque potestas non erit aut celebrandi conventus, aut in ea, quæ Cœmeteria appellantur ingrediendi*. Et infrà laudat Edictum, quo Imperator Gallienus loca illa, quæ nominabantur Cœmeteria, adeundi & occupandi fecit nobis integram potestatem. Quæ nempè antecessor Valerianus redegerat in Fiscum. Et in nono libro scribit de Imperatore Jovio Maximi- [Cap. 2.] no: *Nos conventu, qui in Cœmeteriis fieri solet, interdicere armatur*. Et de proscripto per Imperatorem Constantium Pontifice Liberio habet antiqua Sancti Damasi Vita: *Liberius habitavit extrà, milliario tertio, in Cœmeterio quod dicitur Noella, via Salaria*. Et infrà: *Non longè à Cœmeterio Noellæ est Cœmeterium Ostrianum, ubi beatus Petrus baptizaverat*. Hanc vitam ex Romanis Vaticanæ Ecclesiæ Archivis descripsit Constantinus Cajetanus, vulgavit Martius Milesius. Et de Anacleto Pontifice scribit liber Pontificalis: *Hinc constituit locum, ubi Episcopi recondantur sepulturæ*. Et de Sancto Fabiano: *Hic multas fabricas per Cœmeteria fieri præcepit*. Et de Sancto Dionysio: *Hic Presbyteris divisit Ecclesias & Cœmeteria*. Et de Symmaco Pontifice: *Hic fecit Cœmeterium Jordanorum in melius propter corpus Alexandri*; Pontificis ibidem sepulti. Et de Joanne tertio: *Hic ampliavit ac restauravit Cœmeteria Sanctorum Martyrum. Hic constituit ut Oblationes & amulæ in eadem Cœmeteria per omnes Dominicas de Lateranis ministraventur*. Oblationes consecrandi panis & amulæ consecrandi vini, quo levaretur inops populus. Et de Bonifacio quarto habet idem Liber: *Hic perfecit Sancti Nicodemi Cœmeterium, & dedicavit*. Cœmeteria erant non Pagi aut Parochiales Pagorum Basilicæ, sed suburbanæ aut campestres sine domibus areæ, in quibus primi cum suo Episcopo aut Presbytero Christiani agebant divini Sacrificii ac Verbi Synaxes, & Sanctorum Martyrum ac aliorum fidelium cadavera sepeliebant. Hinc in ipsis primum Cryptas, deindè domos, tandem Ecclesias aut Monasteria Majores nostri exstruxerunt. Cur non Pagos, sed areas elegerint, edicit in primo adversùs Celsum libro Origenes: *Primum criminationis caput Celso est, à Christianis clancularios conventus haberi solere, legibus vetitos*. Erat vera criminatio. Etenim quod persecutionis tempore etiam Episcopi & Clerici consueverint clandestinè consecrari, profitetur, ac ex authenticis Martyrum Actis demonstrat in edito post Carthaginensem Collationem libro Sanctus Augustinus. Hinc quo curiosos, à quibus omnia nostra fuisse obsessa queritur in libro Apo- [Cap. 14.] logetico Tertullianus, Gentilium Frumentarios laterent, non Civitates aut Pagos desiderabant primævæ nostræ Synaxes. Aliam rationem adducit in scripta ad Pammachium Constantinopolitanæ Urbis Præfectum Lege Imperator Gratianus: *Omnia, quæ suprà terram urnis clausa vel sarcofagis corpora detinentur, extrà urbem delata ponantur*. Exstat Lex in nono Theodosiani codicis libro ad titulum de sepulchris violatis. Antiquum, qui intrà Civitates non admisit cadave- [Cap. 6.] ra, morem reparat ac firmat. Cujus moris Gentiles præsertim fuerunt tenacissimi. Hunc ergò ne violarent, etiam primi Fideles sua Cœmeteria jusserunt esse campestria aut suburbana. Urbani Cœmeterii prima mentio est apud Evagrium Epiphaniensem, qui circà Imperatoris Justiniani tempora affirmat Antiochiæ aliud extrà, aliud intrà Civitatem fuisse Cœmeterium. Porrò Romanorum Episcopus est variæ [L. 4. c. 34.] potestatis: Est almæ Urbis Episcopus, Provinciæ suæ Metropolita, Italiæ Primas, multarum Diœcesium Patriarcha, ac totius Christianitatis Papa Œcumenicus. Hinc quo omnium Ecclesiarum sollicitudini posset vigilantior intendere, Apostoli adscripserunt illi modicam Parochiam: Romanam dumtaxat Civitatem. Extrà muros nullam habet Parochialem Ecclesiam, sed quædam dumtaxat Cœmeteria. Quæ forma Constantinopolitano, dum in invasas trium Autocephalarum Primatum Diœceses Patriarcham agere cœpit,

Epi-

Episcopo etiam placuit. Quod enim extrà muros nullam etiam Parochiam habeat, lucet ex machinis, quas adversùm Patriarchales Ecclesiarum ac Monasteriorum exemptiones & Patriarcham Joannem Veccum movit Isaac Archiepiscopus Ephesinus. Ipsas refert in sexto suæ historiæ li-
C. 10. 11. bro Georgius Pachymeres. Hinc ergò intellige hæc superiùs memorata Sancti Innocentii ad Decentium verba: *Quod per Parochias fieri debere non puto. Quia non longè portanda sunt Sacramenta. Nec nos per Cœmeteria diversa constitutis Presbyteris destinamus*. Affirmat Symbolicum fermentum à Romanis Pontificibus nec per Parochias mitti, nec etiam per Cœmeteria. Quod nempè Romana Diœcesis nullas haberet forenses Parochias, & omnia Cœmeteria essent extrà muros. Decentii relatio supponit laudatum fermentum à quibusdam Episcopis fuisse omninò missum etiam ad Parochias. Et existimo hunc morem olim fuisse universalem. Cur Romana Ecclesia illum mutaverit, non possim certus affirmare. Suprà dixi meum sensum.

Quæstio quarta est, An istud fermentum fuerit Eucharistia? Dominus Cardinalis Cæsar Baronius negat. Affirmat fuisse simplicem Eulogiam: quod Romana Ecclesia Eucharistiam nunquam confecerit in fermentato. Respondeo tamen fuisse Eucharistiam. Nam quod Ecclesia olim Eucharistiam in Catholicæ Communionis Symbolum transmiserit, jam ostendi ex Sancto Irenæo, ex Sancto Justino, ac per exemplum Sancti Tharsitii: & confirmat in Lausiaca historia Palladius Episcopus Helenopolitanus. Variam, qua Ægyptii Monachi consueverunt sese invicem hospitio suscipere, charitatem exponit,
Cap. 9. & adjungit de ejus complemento. *Viris magnis mos est nihil carnis admittere, prinsquàm spirtale alimentum animæ tradiderint. Hæc autem est Christi Communio. Cum ejus ergò fuissent participes & egissent gratias, Or Abbas hortatus est ad mensam*. Uti Romani Pontifices advenis Episcopis, ita hi Monachi advenis Collegis in fraternitatis tesseram dabant hoc Sacramentum. Et de duobus per Æginam in Cilicia Stylitis Monachis, quomodò sibi mutuò eundem in finem transmiserint Eucharistiam, in Prato Spirituali refert Sanctus Sophronius Patriarcha
Cap. 29 Hierosolymitanus. Et de noviter consecratis
Fol. 97. Presbyteris statuit antiquus Ordo Romanus: *Tollat Pontifex Oblatas integras, & det singulis Novitiis Presbyteris, & indè communicent usque dies*
Fol. 161. *octo*. Et de recens consecrata Virgine: *Postquàm communicavit, reservet de ipsa Communione, undè usque ad octavum diem communicet*. Et de noviter consecrato Episcopo scribit apud Alcuinum Flaccum auctor de Ecclesiasticis officiis: *Ad communicandum Pontifex* Consecrator *porrigit ei formatam atque sacram oblationem. Quam accipiens communicat super Altare, cætera vero reservat sibi ad communicandum usque ad quadraginta dies*. Quod ipsum statuit laudatus Ordo Romanus, addens formatam illam atque sacratam oblationem debe-
Fol. 113. re esse integram. Quod ipsum habent plures, per Joannem Morinum in opere de sacris Ordinationibus adducti, antiqui Ecclesiarum libri Rituales. Idem ritus servatus olim fuit in Moguntina Ecclesia. Verùm novellus Episcopus ex sacrata oblata per solos triginta dies communicabat, Lucet ex Rituali per laudatum Morinum adducto istius Ecclesiæ libro: *Cum ventum fuerit ad communicandum, Electus communicabit de manu Episcopi, accipiens Hostiam integram. Si quid residuum fuerit, servabit sibi ad communicandum quotidiè per triginta dies*. Quod Gallicani Episcopi cunctis à se consecratis Presbyteris sacratam pro quadraginta dierum Communione Hostiam impartirent, affirmat in litteris ad Finardum, & daris rationibus probat Sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis. De ordinato noviter Presbytero habet etiam Græcorum Euchologium: *Accedit Ordinatus, & Pontifex sanctum Panem ei tradit, dicens, Accipe depositum istud, & custodi illud usque ad adventum Domini nostri* JESU-CHRISTI, *cum à te repetetur*. Et infrà: *Cum dicturus est, Sancta Sanctis, tunc Ordinatus panem sanctum restituit*. In Christianissimi Regis Bibliotheca, ac in Cryptæ ferratæ Monasterio exstans exemplar addit: *Et per septem dies continuos quotidiè celebrat*. Utique ex accepto sacto Pane. An hic fuerit Eucharistia quidam dubitant: nec sine fundamentis. Quidquid sit, datas à Latinis Episcopis Formatas certum est fuisse Eucharisticas. Hæc enim verba, *Formata & Sacrata Oblatio*, non patiuntur alium sensum. At verò iisdem verbis utuntur & Melchiades & Siricius, atque adjungunt: *Ex consecrata Episcopi*. Innocentius addit esse *Sacramenta non longè portanda*. Utique ob factum illis casum in Sancto Tharsitio. Et tam transmissi fermenti, quàm donatæ Formatæ ritus erat ejusdem significationis & effectus. Hæc legitimam legitima consecratione datam missionem, illud liberam in Parochiali officio executionem, plenamque donantis aut mittentis cum accipienti Communionem testabantur, & toti populo annuntiabant. Nec enim possit ambigi, quin solemni ritu fermentum deferretur. Dabat *conficiendorum Sacramentorum jus atque licentiam*. Quocircà existimo fuisse Eucharistiam.

Epist. 2.

Verùm his obstare videtur quartus decimus Canon Laodicenæ Synodi: *Quod Sancta, instar Eulogiarum, in Festo Paschæ ad alias Parochias transmitti non debeant*. Canonem Theodorus Balsamon commentatur hoc modo: *Quod sit hodie à Latinis. In Festo enim Paschæ distribuunt Laicis azyma, postquam sanctificata fuerint, perindè ut communia. Hoc etiam olim fiebat à nostris, ut est vero simile, in Sanctis Mysteriis. Canon ergò hoc prohibet, & statuit non esse huc & illuc transferenda Sancta, perindè ut communia & vulgaria*. Affirmat non esse Eucharistiam, sed simplicem Eulogiam. Et quidem quod Latini Episcopi in Paschali olim Festo consueverint sibi mutuo Eulogiam transmittere, docet apud Marculphum quadragesima secunda formula, cui est hæc Epigraphe: *Indiculus Episcopi, qui ad alium in Resurrectione Domini Eulogias dirigit*. Istæ formulæ sunt irrefragabile testimonium constantis Gallicanæ consuetudinis. Esse insigniter antiquam consuetu-

dinem docet Sancti Panlini Nolensis Episcopi ad Sulpitium Severum Epistola [Epist. 1.]: *Panem Campanum tibi de Cellula nostra pro Eulogiam misimus*. Addit fuisse Siligineum. Etiam ad Sanctum Augustinum scribit: *Panem unum, quem unanimitatis indicio misimus Charitati tuæ, rogamus accipiendo benedicat*. Et ad Sanctum Alypium Tagastensem Episcopum [Epist. 30.]: *Panem unum Sanctitati tuæ unitatis gratia misimus, in quo etiam Trinitatis soliditas continetur, Hunc panem esse Eulogia in facies dignatione sumendi*. In pane hoc contentam Sanctæ Trinitatis soliditatem existimo esse tribus farinæ satis commixtum in Evangelio fermentum. Existimo hunc panem, uti siligineum, ita fuisse & fermentatum. Pergit Paulinus ad nobilem Virum Romanianum [Epist. 36.]: *Ne vacuum fraternæ humanitatis officium videretur, de buccellato Christianæ expeditionis, in cujus procinctu quotidiè ad frugalitatis annonam militamus, panes quinque tibi pariter & filio nostro Licentio misimus*. Quid sit Buccellarum seu Buccellatus panis, edicit apud Photii Bibliothecum Olympiodorus: *Buccellarii vocabubulum Honorii Imperatoris temporibus, tributum militibus, non Romanis tantùm, sed & Gothis quibusdam* [Lib. 8.] Exponit ipse Photius: *Panem siccum Scriptor hic buccellatum vocari tradit, illuditque Militum cognomini, ut qui hinc Buccellarii sint appellati*. Et Ammianus Marcellinus [Lib. 17.]: *Constantius viginti dierum frumentum, ex eo quod erat in sedibus consumendum, ad usus diuturnitatem excoctorum, Buccellatum ut vulgò vocant, humeris imposuit lubentium Militum*. Erat enim panis levis & bis coctus, quem antiquæ Ægyptiorum Monachorum regulæ, ac ex ipsis Joannes Cassianus videntur appellare paximacia. Fuisse expeditionis tempore datum Militibus affirmat in Theodosiano codice Constantini Lex ad Elpidium Prætorio Præfectum [L. 7. tit. 4 cap. 6.]. Ejus formam prodit in libro de Thematibus Constantinus Porphyrogenitus: *Buccella panis dicitur in modum circuli factus*. Juxtà Romanos mores etiam Evangelistæ frequenter loquuntur. Quare & Sanctus Joannes datam Judæ Domino partem possit hoc sensu titulasse Buccellam. Quod si verum sit, hodierna Latinæ Eucharistiæ forma est valdè authentica atque antiqua. Quidquid sit, Romanum morem respexit Sanctus Paulinus: Sacram Eulogiam appellavit Christianæ expeditionis Buccellam. Eodem ritu usum fuisse Sanctum Augustinum docet improperata per Petilianum Donatistarum Constantinensem Episcopum calumnia [L. 3. c. 16.]: Quo ejus Episcopalem consecrationem impediret quispiam calumniator, finxit quod nescio cui Mulieri *sub panis Eulogia* filtrum miscuisset. Et ad Juvenalem Hierosolymæ Episcopum rescripsit magnus Leo [9. 72.]: *Particulam Dominicæ Crucis cum Eulogiis Dilectionis vestræ dignanter accepi*. Utique cum benedicti panis Eulogiis. An omnes hæ transmissiones fuerint factæ in Paschali Festivitate, non possim affirmare. Interim lucet ipsas viguisse in omnibus Ecclesiis, & factas de fermentato pane, adeoque non fuisse Eucharistiam. Per omnia consonat Dominus Cardinalis Cæsar Baronius, cujus sententiam compendio exponit Severinus Binius: *Paschalibus diebus interdictum est Eulogiis communicare, quia eisdem temporibus ad Eucharisticam Communionem sumendam obligati erant*. Hinc à Melchiade & Siricio fermentum uterque ille Scriptor existimat in Paschali Festo non fuisse transmissum.

Respondeo Laodicensem Canonem omninò agere de Eucharistia. Hoc evincit vox, *Sancta*. Est antiquissimus sacrosanctæ Eucharistiæ titulus. Sic in in libro de Spectaculis loquitur Tertullianus: *Quale est ex ore, quo Amen in Sanctum protuleris, gladiatori testimonium reddere?* Et in Sermone de Lapsis Sanctus Cyprianus: *Cum quædam arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, indè igne surgente deterrita est, ne auderet attingere*. Et infrà: *Alius, quia & ipse maculatus, Sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere, Sanctum Domini edere & contrectare non potuit, cinerem ferre se apertis manibus invenit*. Et in libro de unitate Ecclesiæ; *Caro Christi & Sanctum Domini ejici foras non potest*. Quæ phrasis etiam apud Græcos fuit usitatissima. Hinc enim apud illos communicaturo populo acclamabat Diaconus: *Sancta Sanctis*. Eadem phrasi usus est in litteris ad Innocentium primum Pontificem Sanctus Joannes Chrysostomus. Est phrasis desumpta ex Sancti Archangeli Gabrielis ad Deiparam verbis: *Quod nascetur ex te Sanctum*. Aliud enim sunt sanctus Homo, sanctus Angelus, sanctus Panis, sanctus locus, aut sanctum tempus, aliud ipsum Sanctum: Cujus utique participatione sanctificantur, quæcumque sanctificantur. Hoc autem est ipse Deus benedictus in sæcula. Qui quia per personalem cum assumpto homine unionem est in Eucharistia, hoc magnum suum nomen illi communicat. Ex eodem fonte illa ab antiquis vocata fuit, non bonus panis aut bonum vinum, sed ipsum *Bonum*. Hinc & vulgarem in candenti ferro probationem posteriores Græci titularunt *Sanctum*. Ita testatur Georgius Pachymeres. Quod nempè ipsa divina Justitia adesse illic crederetur & judicare [L. 1. c. 13.]. Quocircà certum est Laodicenum Canonem loqui de iisdem Sanctis. At cur ipsa vetat in Paschali Festo transmitti ad alias Ecclesias? Nescio firmus aliquid affirmare. Donanda est conjecturandi facultas. Illata Sancto Tharsitio violentia possit & alibi evenisse. Hinc non Romana solùm ac pleraque Latina, sed etiam Græca Ecclesia desiit Eucharistiam ad forenses Parœcias mittere, quædam tamen exceperunt Festivitatem Paschalem. Laudabilem hanc Christianæ inter Episcopum & populum Communionis tesseram judicarunt in principali Christianitatis Festo non intermittendam. Verùm isthæc etiam transmissio non carebat incommodis: Hinc & ipsam Synodus abstulit ac interdixit. Quod in Festo Episcopi sibi invicem Eulogiam mitterent, videtur non fuisse universale. Extrà Gallicanam Ecclesiam non reperio exemplum. Erat optima consuetudo. Nec dubito, quin olim Eucharistiam transmiserit. Ita persuadent adducta superiùs exempla. Verùm & hic incommoda non defuerunt. Hinc posterior disciplina sanxit transmitti solas Eulogias. Quod antiqua sit ista mutatio, suadent exempla

San-

Sancti Augustini & Sancti Paulini. Possit esse statutum ant Sancti Melchiadis, aut alterius circa ista tempora Pontificis. Nam qui Eucharistiam deportari vetuit ad forenses Parochias, multò magis vetuit mitti ad alias Cathedrales Ecclesias. Et ex hoc statuto emanasse possit Canon Laodicensis. Quidquid sit, ad civitatenses Parochias deportatio omninò permansit.

Quinta quæstio est, An istud fermentum fuerit revera fermentum, adeoque Romana Ecclesia tunc in fermento confecerit Eucharistiam, & conficiendam jusserit? Respondeo non fuisse. Etenim Melchiades Pontifex non dicit fuisse fermentum, sed illud quod aut quo *declaratur fermentum*. Et Papa Siricius: *Declaratum quod nominatur fermentum*. Exponit, & rectè, Jacobus Sirmondus: *Eucharistiam hic constat fermentum ex eo dictam, non quod pane esset fermentato, sed quod ipsa, quocumque ex pane fieret, Ecclesiis ad quas mitteretur, fermenti vicem præstaret, eisque unionis inter se vinculum esset, sicut fermentum massæ, cui commiscetur*. Omnes in Christo sumus unus panis & unum corpus: Uti farina partim per aquam, partim per fermentum in unum panem, ita nos per Sanctum JESU CHRISTI spiritum, ac ejus in cordibus nostris diffusiva, Eucharistiam præsertim, Sacramenta compaginamur in unum corpus. Hinc Eucharistia rectè asseritur declarare fermentum. Et quod simplex Eulogia semper fuerit ex fermento confecta, non est verum. Theodorus enim Balsamon affirmat nobis fuisse azymam. Nullus Canon illi imponit fermentum. Fuisse frequenter azymam demonstrat Hincmari Rhemensis Metropolitæ ad suos Parochianos Presbyteros Capitulare: *De oblatis, quæ offeruntur à populo & consecrationi supersunt, vel de panibus, quos Fideles deferunt ad Ecclesiam, vel certè de suis, Presbyter convenienter partes incisas habeat, ut post Missarum solemnia, qui communicare non fuerint parati, Eulogias accipiant?* Quod Capitulum Namnetensis Synodus admisit in suum Canonem. Panes, quos Fideles deferebant tunc ad Ecclesiam, erant usuales in eleemosynam Pauperum. Ejusmodi erant & Presbyterorum domestici panes. Proindè & Hincmarus & laudata Synodus Eulogiam fieri permittunt, vel ex azyma, Oblata, vel ex fermento. Quod ipsum permittunt antiquæ constitutiones Cœnobii Cluniacensis. Et de solemnium dierum Monachali Eulogia habet antiquus manuscriptus Affiegemiensis Monasterii Codex: *Offerunt singuli Religiosorum in Patena Hostiam, & aliquantùm vini. Utrumque autem à Sacerdote cum Diacono & Subdiacono accipitur. Omnibus autem oblatis Hostiis, unam Sacerdos eligit, & seorsim ad consecrandum ponit*. Omnes erant ejusdem cum ista ad Consecrationem electa naturæ, ideòque
L. 2. c. 45. azymæ. Quem modum fuisse etiam in Rhemensi Ecclesia servatum affirmat Guilielmus Marlot. Quocircà licet Melchiades ac Siricius loquerentur de simplici Eulogia, nequaquàm tamen sancirent ipsam debere confici ex fermento. Hinc studio dixerunt: *Quod declaratur*, aut *nominatur fermentum*.

Sexta quæstio est, An transmissam ab Episcopo Eucharistiam Parochialis Presbyter omni olim Dominica debuerit sumere? Et quando? Respondeo debuisse sumere. Hic enim est unicus Eucharistiæ usus. Sumendæ tempus & modum ignoramus. De data novellis Presbyteris ab Episcopo, & per quadraginta dies sumenda Eucharistia scribit ad Phinardum Presbyterum Sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus: *Quidam inter cæteros ad Sacerdotalem gradum admissus, Hostiam, sicut alii, de manu Episcopi suscepit, quam in pergameno, in hos usus parato, involutam quotidiana celebratione solvebat, & portiunculam parvam, juxta instantium dierum numerum computatam sumebat. Accidit verò ut quadam die expletis mysteriis, dum vestimenta cum Syndone Altaris incautiùs colligeret, immemor Hostiæ sacræ, diligentiam nequaquàm adhibens, thesaurum cœlestem infelix amitteret. Veniens ad Diversorium, quæque necessaria curat, transfigitur dies in crastinum, repetita celebratione, instante hora communicandi, Hostiam sanctam Frater ille non inveniens, turbatus nimirùm & consternatus sursùm deorsùm cursitans, nec etiam signum aliquod invenire potuit*. Videtur novellus Sacerdos Episcopalis Hostiæ particulam cum consecrata à se Hostia quotidiè sumpsisse. Eodem igitur modo fecerit omni Dominica Parochialis etiam Presbyter. Et ut ita non in sola Dominica, sed per totam septimanam faceret, videtur Siricius præcepisse. Epist. 2.

CAPUT X.

Exponuntur alia argumenta.

OBjici nobis possint quædam Sanctorum Patrum loca. Etenim in habita adversùm illos qui Pascha jejunant, Homilia Sanctus Joannes Chrysostomus antiquorum & novorum Sacramentorum differentiam insigniter exponit, & pergit de Christo Domino: *Christus idcircò cum Judæis Pascha fecit, non ut nos cum illis faciamus, sed ut per umbram introduceret veritatem. Nam & Circumcisionem passus est, & Sabbatha servavit, & Festa celebravit, & azyma comedit. Sed nulli tamen horum nos obnoxii sumus. Clamat Paulus*: Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. *Et rursùm de azymis*: Festum celebremus non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis. *Nostra enim azyma non sunt farina comminuta, sed conversatio sincera, & vita per virtutem transacta*. Eundem Apostoli de azymis locum laudat in Sermone de Martyribus, & pergit: *Sunt azyma apud Judæos, sunt & apud nos. Verùm apud illos quidem azymum ex farina confectum, apud nos autem vitæ puritas, & conversatio ab omni nequitia aliena*. Non istud, sed hanc affirmat esse azymum, in quo mandat Apostolus Christianas Festivitates celebrari. Affirmat Judaicum azymum non reperiri in Ecclesia. Respondeo hæc omnia esse verissima. Plura enim hic affirmat Chrysostomus,

Primò, quod Dominus azymum cum Judæis manducarit, & in ipso Pascha celebrarit. Disertè enim exponit & Judaicum Pascha, & Christianum. Secundò affirmat quod nos azymo, licet Dominus servaverit, non simus obnoxii. Tertiò, quod nobis ab Apostolo prædicatum ac impositum azymum non sit panis aut quid corporeum, sed Judæis per ipsum præsignificata, & nobis Christianis promissa puritas mentis. An autem à Judaico & fermento & azymo semper libera Ecclesia tunc in hoc aut in illo offerret suum sacrificium, nec negat nec affirmat.

Alter ejusdem magni Chrysostomi locus est in vigesima quarta Homilia super primam epistolam ad Corinthios. Eucharistiæ nostræ veritatem ac dignitatem amplè exponit, atque prosequitur: *Neque solummodò Corpus suum Dominus dedit, sed quoniam prior carnis natura è terra ficta, à peccato priùs erat morte affecta, & vita privata, aliam, ut ita dicam, massam & fermentum induxit, suam Carnem, quæ natura quidem erat eadem, à peccato autem libera, & vita plena. Et dedit eam omnibus participandam, ut ea nutriti, priori, quæ erat mortua, deposita, per hanc mensam in vitam immortalem contemperaremur*. Carnem suam lucidè affirmat esse fermentum. Respondeo illic à Chrysostomo prædicari duos homines, duo humani generis opposita capita & fontes, Adamum & Christum Dominum. Utrique affirmat esse suum corpus massam, & utrique corpori ac massæ suam unitatem, seu unionis fermentum. Christiani corporis seu massæ fermentum affirmat esse assumptam à Domino Carnem, ideòque ipsam sub symbolico panis elemento sumi à nobis omnibus & manducari. Et exponit panis Symbolum: *Quomodo panis ex multis granis compositus est unitus, ut nusquam appareant grana, sed sunt quidem ipsa, non manifesta autem si ipsorum differentia propter conjunctionem, ita etiam inter nos & Christo conjungimur*. Non itaque panem, in quo Christum consecramus, sed ipsam ejus substantiam affirmat esse nostræ massæ fermentum. Vocem *Fermentum*, supponit in eo ipso sensu, quo ipsam supponunt Pontifices Melchiades, Siricius, ac Innocentius, pro principio efficiente nostram cum Christo Domino & nobis invicem unionem. Hinc addit Eucharistiam sumi ab omnibus: Ut nempè sit istius unitatis ac fermenti Sacramentum. Quod fermenti usus sit antiquissimus apud Græcos, omninò profiteor: Verùm antiquissima Patrum testimonia illis etiam omninò desunt.

Objici nobis possit etiam Sanctus Augustinus. Antiquæ legis mandata affirmat esse varia, & exponit: *Horum quæ jubendo & vetando scripta sunt, alia sunt Sacramentorum velata mysteriis, quæ à populo Christiano nunc non fiunt, sed tantummodò intelligenda leguntur atque tractantur, sicuti est Sabbathum ad visibilem vacationem, sicut azyma in pane sine Fermento*. Fratricidam Cain divina Justitia non solùm jussit non occidi; sed insuper in ipso posuit signum, quo per alienas terras vagus occidi non posse indicaretur. Erat magnum futuræ rei Sacramentum. Fratricida ille significavit Judaicum populum, qui Deo placentem suum Fratrem Dominum nostrum JESUM-CHRISTUM occidit: Et quidem etiam ex invidia, & in agro extra portas. Ipsum etiam castigari per Romanum Imperium jussit divina Justitia, attamen non occidi, sed dumtaxat dispergi toto terrarum orbe, & quidem cum signo, quo vaga gens demonstretur non posse exterminari. Signum hoc exponit in trigesimi noni Psalmi commentatio laudatus Augustinus: *Judæa gens manet cum signo suo, cum signo Circumcisionis, cum signo azymorum. Sic manet. Non est occisus Cain, habet signum suum*. Quod ipsum scribit in prima Concione super Psalmum quinquagesimum octavum: *Hoc est signum quod habent Judæi. Tenent omninò Reliquias legis suæ. Circumciduntur, Sabbatha observant, Pascha immolant, azyma comedunt*. Affirmat azyma esse jam Judæis per novi Testamenti gratiam conversa in divinæ maledictionis signum, ideòque & negat à Christianis usitari. Respondeo aliud esse azymi substantiam, aliud ipsius Judaicum usum. Quæ duo distingui debent etiam in lactucis agrestibus, Paschali Agno, Ovibus & Bobus, aliisque Judaicorum Sacrorum elementis. Non ipsorum substantia aut esus Christianus, sed solus Judaicus usus est demutatus in divinæ maledictionis signum, ideòque nobis interdictus.

Objici nobis potest etiam Ernulphi Roffensis Episcopi per Lucam Dacherium publicata, ad Lambertum epistola. Affirmat Apostolos, non de lapidea aut solemniter consecrata, sed de lignea, aut forsan etiam nulla mensa accepisse Eucharistiam, ac pergit: *Ibi panes quotidianos comederunt, de genimine vitis biberunt*. Loquitur Tom. 2. ex communi sui temporis sensu, adeòque Ecclesia tunc non censebat azymum esse traditionem Apostolicam. Eandem sententiam sequitur in sua adversum suæ gentis errores Invectiva Isaac Patriarcha Armeniorum. Fatetur Dominum confecisse in azymo, addit omnia Domini Acta nobis non imitanda, adducit exempla varia, & prosequitur: *Non tanquam Christo adversantur*, Cap. 8. *ac ei hostes essent, ejusque res attenuarent ac deprimerent, universa hæc Apostoli & Patres in Ecclesia tradiderunt, sed potiùs augentes & magnificantes, extollentesque, ac honorantes & glorificantes mysteria, atque ad ejus gloriam & magnificentiam, nostramque salutem, ac gloriationem, res hujusmodi constituentes ac disponentes. Qui ergò perfecti panis traditionem respuunt, nec volunt admittere, panemque azymum in Sacrificio volunt offerre, etiam respiciant ac negent hæc à nobis dicta, quæ quidam Christus per semetipsum nequaquàm tradidit, sed Apostoli & Sancti Patres*. Panem fermentatum, licet Dominus in azymo confecerit, affirmat ab Apostolis fuisse usitatum, ac impositum Ecclesiis. Respondeo Ernulphum esse duodecimi sæculi Episcopum, ideòque non validæ circà res adeò antiquas auctoritatis. Azymum esse Apostolicam traditionem affirmant multi testes authentici, quidam tamen censent esse Institutum Sancti Alexandri, aut Sancti Sylvestri. Alii volunt ab illis non institutum, sed post extinctos Ebionitas reductum. Res incerta est. De Apostolis in Synodali-

bus

bus ad Haytonam ex Armeniæ Rege sanctissimum Cœnobitam litteris rectè scripsit Gregorius Sisensis, Orthodoxus Armeniorum Patriarcha: *Etsi fermentatum non sit à Canonibus stabilitum, attamen eo utentes improbandi non sunt, juxtà Præceptum Domini Patriarchæ Niersesis, dum etiam Apostoli illo interdum usi sunt.* Affirmat ab Apostolis nec azymum nec fermentum impositum Ecclesiis, & quandoque illud, quandoque hoc fuisse ob varias loci aut temporis rationes usitatum. Quod non abhorret à vero. Azymum interim est Institutum longè antiquissimum, recteque adversùs Michaelem Cerularium scribit Cardinalis Humbertus: *Quia sufficienti auctoritate & veteris & novi testamenti constat Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM *commemorationem suæ Passionis in azymis recolendam Discipulis sub ipsa Cœna commendasse, sicut hodièque Sancta Romana & Latina Ecclesia noscitur recolere, dicere debetis, cujus institutionem in fermentata tam obstinatè defenditis.* Affirmat Græcorum fermentum esse incerti auctoris, Latina autem azyma niti ipsius Domini exemplo, ideòque esse firmiùs fundata.

CAPUT XI.

An soli Latini utantur Azymo?

RE spondeo negativè. Etenim quod Hierosolymitana Ecclesia circà varios Eucharistiæ ritus differat à reliquis Græcis, & tenues ex simila oblationes cum Latinis conficiat, affirmat Cardinalis Humbertus, & prosequitur: *Luce clariùs intelligi datur eundem ritum Divini Sacrificii Sanctam Hierosolymitanam Ecclesiam observasse antiquitùs, quam Sacro-sancta Romana Ecclesia observare non cessat hactenùs.* Ex quo fonte hæc hauserit Humbertus, ignoro. Interim ejus assertio non caret fundamento. Etenim usque ad Adriani Imperium, destructamque ab ipso Civitatem ac Templum, & usque ad assumpti è Gentibus Marci Episcopatum Judaizavit ista Ecclesia, & mortua Legalia deduxit cum honore ad sepulturam. Et sic Paschale Sacrificium non nisi in azymo potuit offerre. Et ne nunc in azymo offerret, nunc in fermento, possit Paschalem morem semper tenuisse: persuasa à Domini exemplo. An Episcopus Marcus morem mutaverit ac induxerit fermentum, non possim affirmare. Altum de his ast apud antiquos Scriptores silentium. Interim existimo Humbertum locutum non fuisse sine fundamento. Quin & ejus assertionem firmat in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham ipse Michael Cerularius. Expostulat quòd & Alexandriæ & Hierosolymæ Patriarchæ Romanum Pontificem è sacris tabulis commemorent ad Sacrificium, & adjungit: *Nec hoc solùm, verùm etiam ad aures nostras pervenit, quòd prædicti duo Patriarchæ non solùm alios azymis vescentes recipiunt, sed etiam ipsi aliquando in azymis sacrum conficiunt Sacrificium. Et nos quidem cùm non haberemus in promptu hominem, per quem de hac re illos sciscitaremur, quin etiam nec aliis confidere volentes, rem totam tuæ Sanctitati requirendam relinquimus, ut de hac re, cum omnia diligenter fueris scrutata, Humilitati nostræ singula facias manifesta.* Et Patriarcha Petrus non fuit hæc inficiatus. Latinis advenis semper abundavit Hierosolymitana Ecclesia: Propter illos Patriarcha quandoque possit in azymo celebrasse. Suas item causas habuisse debet Alexandrinus.

De Maronitis, quos in libro de Tartaris Haytonus, è Regio Armeniorum Sanguine Præmonstratensis Canonicus, vocat Maronianos, scribit in recipiendorum ad Ecclesiam Hæreticorum modo & ritu Timotheus Presbyter Constantinopolitanus: *Appellati sunt Maronitæ à Monasterio suo, dicto Maro, in Syria.* Alii à nescio quo Marones, quem aliqui Eutychianistam aut Monothelitam, aliqui Sanctum volunt, censent appellatos. Maronitas, quos constat laborasse ista hæresi, volunt seductos post ejus mortem. In Syria ad Libani montem degunt, per Bibliensem, Botriensem, ac Tripolitanum Episcopatum dispersi. Antiochenæ Ecclesiæ tertius è Latinis Patriarcha ad duodecimi Christiani sæculi trigesimum septimum annum fuit Aymericus: Quod sub illo ad Romanæ Ecclesiæ fidem atque obedientiam redierint, testatur in sacri Belli historia, ac modum exponit Guilielmus Metropolita Tyriorum. Et usque Lib. 22. Cap. 8.
huc in recta via firmi ambulant. Quod enim ipsorum Patriarcha Lateranensi Innocentii tertii consilio adsuerit, testatur in Orientalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco. Addit Cap. 77.
plures ipsorum ritus esse Latinos. Undè ipsis insigne Collegium Romæ erexit Gregorius decimus tertius. Et in libro de sacris ordinationibus scribit Joannes Morinus: *Maronitæ Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi in azymis conficiunt, ut Latini, licet cæteri Orientales, ut Nestoriani & Iacobitæ, fermentato pane utantur. Ajunt consuetudinem illam esse in eorum Ecclesiis antiquissimam, licet fateantur panis consecrandi figuram, quam nunc usurpant, à paucis annis ad Latinorum formam esse mutatam. Antiquos Maronitas azymis fuisse usos demonstrat Abraham Ekellensis, testimonio cujusdam Davidis Archiepiscopi Maronitæ, qui anno Christi millesimo quinquagesimo tertio scribebat, in annotationibus ad Catalogum librorum Chaldaicorum Hebed* JESU. Azymum igitur à propria antiquissima consuetudine habent, non ab unione cum Latinis.

Eandem consuetudinem à multis sæculis habent Armenii. Etenim de ipsis ac de Germanis nostris scribit in Isaacio Angelo Nicetas Cho- Lib. 2.
niates: *Hi commercia inter sese agitant, & in ple-* cap. 3.
risque Religionis dogmatibus consentiunt. Quippè apud Alemannos & Armenios sacrarum Imaginum adoratio æque interdicta est, & azymis utrique in sacris utantur, & alia quædam Orthodoxis Christianis improbata, opinionis errore, pro legitimis observant. Quod salutatoriam sacrarum Imaginum Venerationem nos Latini damnemus, est antiquissima & mendacissima Schismaticorum Græcorum

Lib. 1. cap. 7. rum calumnia. De suis Armeniis scribit etiam Patriarcha Isaac: *Armenii, Judæorum more, panem azymum offerentes nulla unione commixtum, unius naturæ, solius, inquam, Deitatis mysterium* Cap. 8. *faciunt*. Et infrà: *Nihil aliud impii molientes, quàm ut Christo perfectam humanationem negent, omnia hæc nugantur & prætenant*. Et inter articulos, quorum causa vult damnari Armenios, po- Lib. 2. nit & hunc: *Panem azymum, Judæorum more, in Sacrificium offerunt*. Et interùm: *Azymum, mortuam bestiam, impudenti facie in conspectu Dei juxtà Hebræorum traditionem sistunt*. Et infrà: *Panem absque sale habent*. Et quibusdam Judaicis ritibus, & Eutychiana hæresi quandoque laborarunt Armenii: Isaac affirmat in utroque errore fordere pertinaces, utpotè qui per suum fine fermenti unione panem profiteantur esse unicam in Christo Domino sine Hypostatica unione divinam naturam, atque ita in ipso sacrificio & judaizent quotidiè, & sese clament Eutychianistas. Lib. 18. cap. 53. De eisdem scribit Nicephorus Calixtus: *Armenii in re divina facienda utuntur azymo, non pane*. Cum Michaele Cerulario affirmat azymum non esse panem. Et pergit: *Atque illi quidem* Cap. 54. *nunc ex traditione, quæ ratione nulla nititur, hæc faciunt. Veteres autem eorum Doctores magnæ Armeniæ Gregorium illum Antistitem ritus ejusmodi eis per manus tradidisse, calumniosè jactant, munimè verò oblationem azymam, propterea quod in mystica Domini Cœna azymum etiam Sacrificium fuerit*.

Quod Armenii azymo pane fint usi à multis sæculis, est omninò certissimum. Disertè enim Epist. 1. Lib. 8. hoc affirmat in litteris ad ipsorum Patriarcham Vejajaser & laudat Pontifex Gregorius septimus. Et ad duodecimi sæculi annum septuagesimum Imperator Manuel Comnenus Armenios à Romana Ecclesia ad Constantinopolitanum Michaelis Cerularii schisma pervertere studuit, ideòque ad illos misit Doctorem Theorianum. Egit & disputavit hic cum Patriarcha Niersese, & res non malè successit. Hinc ejusdem sæculi anno septuagesimo septimo idem Imperator Legatos alios misit ad Niersesis successorem Gregorium Deghism, & varios unionis articulos, quorum sextus fuit hic: *Quærimus ut in pane fermentato, & in vino cui admixta sit aqua, sacrificetis*. Hac de causa Armenii indixerunt Tarsensem Synodum, & per suum Patriarcham isthic reposuerunt: *Circà hunc articulum, quod sanè justum est, Reverentiæ vestræ suademus, ut nimirùm cum Apostolica Petri Sede, & cum nostra adhuc humilitate, concordes efficiamini, atque ita submissi legem Charitatis instauretis. Sunt namque illi, non secus ac vos, Apostolicæ hujus traditionis Discipuli, cum quibus & nos azymum panem in sacrificio consecramus. Quod si tantam humilitatem vobis Deus concesserit, ut hac in re nobiscum conveniatis, debitum nobis erit, ne quid obstaculi Ecclesiæ unitati opponatur, aquam puro vino miscendi ad gloriam Dei*. Et quartus, quem illi à Græcis postularunt, articulus fuit hic: *Ut Sacrosanctum Sacrificium azymo pane perficiatur, juxtà veram magnæ Romanorum Ecclesiæ, atque nostræ traditionem*: Terram Sanctam tunc possidebant Franci ac alii Latini, & non solummodò per Catholicum dogma, sed etiam per variam affinitatem habebant sibi obnoxios Armenios. Fraterna inter ipsos concordia graviter urebat Manuelem Comnenum, ideoque per Ecclesiasticæ unionis fucum constus est ipsam dissolvere. Et hinc cum Romana Ecclesia sese unitos reposuerunt Armenii, atque ita nullam esse unionis spem, nisi & Græci velint Michaelis Cerularii Schisma proscribere, & cum debita humilitate sese reddere obedientiæ Romanæ, & ejus azyma admittere. Attamen Græcum fermentum non damnarunt. Lucet ex Patriarchæ Gregorii Sisensis epistola ad Haytonem ex Rege Cœnobitam: *Quidquid apud nos antiquum & à principio traditum, conservare accuratè debemus, ne quando vel nostræ contingat id, quod sæpè numero vineæ evenire solet, in qua aditus anteà angustus, ex incuria tamen omissus, paulatim deinde à transeuntibus aperitur, ac undique dilatatur. Propterea vos excommunicationem, quæ in miscentes aquam iniquè lata fuerat, penitus abrogamus & abolemus, ne fortè quispiam è populo nostro Armenio, qui suum azymum inveterata consuetudine servat, incidat ultrò in fermentatum, aut etiam in loram quamvis. Et si fermentatum non sit à Canonibus stabilitum, eo tamen utentes improbandi non sunt, juxtà Præceptum Domini Niersesis, dum etiam Apostoli illo interdum sunt usi*. Lucidè laudat Acta & Disputata Niersesis cum Theoriano. Existimo quod à Latinis ad Græcos deficere nolentes Armenii postularint azyma admitti in sacrificio, quod scirent esse articulum impossibilem, ideòque nunquàm admittendum. Quidquid sit, hæc omnia clamant azymi usum esse illis antiquissimum.

Quæstio est, A quo illum acceperint? Respondeo esse varias sententias. Ipsorum antiqui, si Nicephoro Calixto credimus, Doctores dixerunt esse à Sancto suo Apostolo & Patriarcha Gregorio, qui sub Tyridate Rege & magno Imperatore Constantino prædicavit isthic & fundavit Evangelium. Idem scribit in opusculo de Jacobitarum & Chatzitzariorum seu Armeniorum hæresi Demetrius Cyzicenus: *Armenii quam oblationem offerunt, faciunt azymam. Et juniores quidem Chatzitzarii ex causa irrationabili id cæremoniæ indudum nugantur, veteres autem eorum Doctores Sanctum à Deo afflatum ac Martyrem Gregorium, magnæ Armeniæ Episcopum, oblationem ejusmodi sine fermento ideò tradidisse calumniantur, quia quem Christus panem tribuit in Cœna Mystica, dicunt azymum fuisse*. Opusculum hoc nuper vulgavit Franciscus Combefis. Et favet per eundem publicata de Armeniæ rebus narratio. Affirmat Armenios à Julianistis, seu Eutychianis Juliani Halicarnassi Episcopi sectatoribus fuisse seductos in istam hæresim, & pergit de ipsorum Patriarcha Moyse ac Imperatore Mauritio: *Imperator Mauritius jussit Episcopos omnes ac Moysen Catholicum unà cum militaribus copiis venire Constantinopolim*. Utique ad istas quæstiones Synodaliter componendas. *Verùm ille jussis haudquaquàm adhibuit animum, dicens: Absit ut transeam fluvium Azat, vel furno coctum comedam, aut calidum bibam*. Palam alludit ad Græcos, qui Eucharistiam sacrabant ex fermento, & im-

immissa ferventi aqua sacratum Calicem calefaciebant, atque ita affirmat azymum apud suas Ecclesias esse antiquissimum. Et certè ipsorum Apostolum Sanctum Gregorium fuisse apud Romanos educatum affirmat ejus vita. Et Gregorius Polydorus apponit hoc marginale Scholion: *Romae nutritur Gregorius*. Quocircà possit non solummodò Romanam fidem, sed & disciplinam ad suos detulisse.

Verùm hæc omnia præfatus Nicephorus improbat. Nec sine fundamento. Etenim laudatus Gregorius non fuit Romæ enutritus. Ejus vita aliud non vult, quàm fuisse non apud suos adhuc Barbaros, sed in Romano solo, utiquè in Oriente, nutritum. Ad Ponticam Diœcesim & Primarialem Cæsareensis in Cappadocia Ecclesiæ Cathedram spectavit olim Armenia, & hujus Episcopos per illius Exarchum consecrandos sanxit Gregorius, ideòque videntur in aliis etiam ritibus concordasse. Et de Armeniorum Patriarcha Joanne Ozniensi scribit antiqua Armeniorum Historia: *Hic jussu Homaris Saracenorum Ducis Synodum congregavit in Urbe Manaschierti, ubi cum Armeniis convenientibus sex Assyriis Episcopis definita fuit in Christo una natura, una voluntas, & una operatio. Fueruntque è sacrie Mysterile ablata fermentum & aqua*. Homar fuit tertius Saracenorum post Mahometem Dux, Imperatori Heraclio coætaneus. Joannem hunc laudata de rebus Armeniis narratio appellat Joannem à Pacrana. Est iste Joannes, quem Musles Romani exercitus in Armenia Dux promovit in Primatem. Chosroas Persarum Rex ob restitutum sibi per rebelles expulso Regnum gratificaturus Romanis, Imperatori Mauritio reddidit omnem ferè Armeniam, atque ita hic hæresim exstincturus omnes ejus Episcopos vocavit Constantinopolim, & induxit ad recipiendam ac profitendam Synodum Chalcedonensem. Utiquè Episcopos Romanæ Armeniæ. *Reversos autem non receperunt Primas Moyses ac alii Episcopi in Persade & Armenia*, seu in Persica Armenia. *Musles verò Catholicum* seu Primatem *creavit Joannem à Cocosta Regionis Pancratorum*. Armeniam divisit in duos Primares: Romanum & Persicum, Orthodoxum & Eutychianum. Post trucidatum à Phoca Imperatorem Mauritium Chosroas Romanis iratus invasit ac recepit Armeniam, atque ita Moysis successor Abraham reduxit Eutychianam hæresim, & cum sequacibus Orthodoxis Episcopis Joannem ejecit & proscripsit. Hujus successor Comitas eisdem ambulavit pedibus, & sedis post suam mortem promissa successione Joannem in suas vias seduxit. Et promissa adimplere non potuit. Etenim Comitæ Christophorus, & Christophoro successit Esdras, qui ex Imperatoris Heraclii jussu apud Theodosiopolim celebravit magnam Synodum, admisit & professus est Synodum Chalcedonensem, ac duas in Domino integras sub una persona naturas, abjuravit Eutychetem ac Julianum, & visus est fieri Orthodoxus. Verùm latuit anguis in herba. Etenim ex Julianista factus est Monothelita, atque ita optimum Principem circumscripsit in falsam unionem. Hæc est unio, ad quam cooperatus plurimum est Paulus Monoculus, in litteris ad Honorium Pontificem laudatus à Sergio Patriarcha Constantinopolitano. Ipsam interim Julianista Joannes detestatus est, rentavit Primatum resumere, cum Stephano Cartamanensi & aliis plenè Eutychianistis Episcopis fecit præfatam Synodum, & memorata Decreta. Nempè unico & in Calice & in pane elementi symbolo profitendam sanxit unicam in Domino naturam, voluntatem ac operationem. Et ex hoc principio suos Armenios Patriarcha Isaac suprà accusavit. Et ad laudatam de Armeniis narrationem scribit Franciscus Combefis: *Gregorius, Armeniorum Apostolus, videtur à Græcis accepisse fermentum, quod postmodum successores facti Julianistæ commutarint in azyma, in signum aliquod hæresis Eutychianæ. Quo sensu etiam Sancti reprobant ipsorum azyma, ut Sanctus Damascenus tractatu de ea re necdum edito in Bibliotheca Regia*. Verùm quando? Etenim primus ad Eutychianam Juliani Sectam lapsus corrigit sub Justini primi Imperio: Et posteà sæpiùs fuerunt & reconciliati, & relapsi, & nullam in ullis Actis reperimus memoriam aut azymi admissi, aut recepti fermenti. Unica memoria est in Actis dicti Joannis. Et neque Julianus Halycarnassi Episcopus, neque Jacobus Syrus, nec quis alius Eutychianæ blasphemiæ Dux antiquum fermentum muravit in azyma. Quin imò Demetrius Cyzicenus inrer Jacobitas & Monothelitas Armenios hanc lucidè ponit differentiam, quod hi in azymo offerrent, illi in fermento. Est res intricata: Invenire originem est difficile.

Cap. 57.

Forsan & ipsi Armenii ignorant. Etenim tertiam adhuc sententiam adducit, & scribit Patriarcha Gregorius Sisensis: *Nos à Sancta Romana Ecclesia aquæ admixtionem modò recipimus, sicut ab eadem acceptum habemus azymum, Mitram Episcopalem, & modum signandi Cruce*. Etiam Romano ritu Episcopos suos & Clericos consecrant, & ista de re scribit ipsorum Doctor Gregorius Cæsareensis: *Armeniorum Ecclesia ritum conferendi ordines à Gregorio Papa suscepit, ut in nostro Rituali manuum impositionis compertum habetur, quoniam eo ritu accipimus eorundem ordinum potestatem*. Ab eodem igitur Gregorio habent azymum, & plures Ritus Latinos. Nec obsunt hæc subsequentia dicti Armenii Doctoris verba: *In ritibus tamen Missarum & aliarum orationum cum Romanis minimè concordamus*. Etenim azymi admissio non compellit ad omnes & singulos Latinorum ritus. Quidquid sit, azymum apud ipsos, adeòque & apud Latinos est omninò antiquum. Et licet ipsum Armenii ex pravo forsan principio admiserint, possunt posteà rectum in finem continuasse. Apud Latinos esse Apostolicum Institutum, suprà nobis dixerunt plures etiam Græci, & Anonymi in Patrum Prædicatorum Constantinopolitano Conventu repertus Tractatus confirmat: *Latini pro fermento azyma offerunt, & calumniantur Sanctum Petrum & Sanctos Patres Romanos Pontifices exstitisse auctores talis traditionis*.

Ve-

Verum hisce graviter obviat in generali historia Otho Frisingensis Episcopus. Affirmat Armeniorum Ecclesiam constare mille Episcopis, Gregorii Patriarchæ ad Eugenium tertium Pontificem legationes & professam obedientiam exponit, ac subdit: *Inter ipsos & Græcos quædam de ritu Sacrificii habitudo est in quibusdam, in aliis verò discrepantia. Ponunt enim panem fermentatum, sicut illi, aquam autem vino non admiscent, sicut nos & illi. Pro his & aliis, dum inter se dissentirent, Romanam Ecclesiam judicem eligentes, consultum veniunt, formamque Sacrificii juxta consuetudinem ejus sibi tradi deposcunt. Quos Romanus Antistes gratanter suscipiens, Missarum solemniis ac secretis sacrificiis adhibuit, diligenterque ea, quæ fiebant ibidem, eos animadvertere monuit. Quod dum facerent, intentique sacro Altari adstarent, unus ex eis Pontificali dignitate præditus, sicut postmodum in plena curia retulit, summo Pontifice divina mysteria agente, splendido fulgore radium super caput ejus coruscare, & in ipso duas columbas adscendentes & descendentes vidit, cumque diligentius hac & illac oculos circumferret, nullumque aditum, per quem lux illa transfunderetur, inveniret, Deificum hoc esse cognoscens, ac ad obedientiam Romanæ Sedis magis accensus, cunctis quæ viderat aperuit.* (Lib. 7. c. 32.) Hinc affirmat Romanorum azyma fuisse ab Armeniis admissa. Consonat in opusculo de Sacramentorum diversitate S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis: *Armenii de fermentato se laudem sacrificare putant, sed in novitate vitæ cum Christo non ambulant.* Sub Paschalis secundi Pontificatu scriptum est hoc opusculum, adeòque Othonis Frisingensis relationem strenuè confirmat.

Respondet in opere de Armeniorum cum Romana Ecclesia unione Clemens Galanus: *Otho in eo solum, quod refert Armenios in sacris mysteriis pane fermentato uti fuisse hoc tempore solitos, atque ob id convenisse cum Græcis, erroris manifesti convincitur.* (Cap. 20.) Est vera responsio. Etenim paucis post hanc legationem annis habita fuit inter Theorianum Imperatoris Manuelis Comneni Legatum & Niersem Armeniorum Patriarcham disputatio, & celebrata Tarsensis Synodus, quæ altè clamant azymi usum tunc apud Armenios fuisse antiquum. De memorata legatione scribit antiqua Armeniorum historia: *Ad Dominum Gregorium Patriarcham Pontifex Romanus*, Utique tertius (Ibidem.) Eugenius, *litteras quasdam misit, quibus ab ipso postulabat, ut eo planè ritu Nativitatis & Epiphaniæ Domini festa perageret, & in sacris Mysteriis aquam vino misceret, quo & Sancta Romana Ecclesia, & omnis alia Christianorum natio id præstare consneverant.* De fermento & azymo nullam facit mentionem. Quod nempe in ipso Armenii cum Romanis concordarent. Quocirca aut memoria aut errore lapsus est etiam Sanctus Anselmus.

Rem admirandam refert ad tertii decimi sæculi secundum annum ac Innocentii tertii Pontificatum etiam magnum Belgii Chronicon: *In partibus Asiæ majoris versus Mesopotamiam & Armeniam quidam Jonas vir venerabilis erat Patriarcha in Civitate Susis. In cujus Jonæ manibus, dum Missam celebraret more suæ gentis, hoc est, secundum consuetudinem Surianorum, tale fertur accidisse miraculum, ut panis ille magnus fermentatus, unde fiebat sacrificium, in parvam & pulchram hostiam, ad morem sacrificii Latinorum, converteretur, & calix ligneus destrueretur cum cochlearibus, reperto vero sanguine in argenteo calice. Et hoc accidit in Festo beati Joannis Baptistæ hujus anni. Undè plures Surianorum Ecclesiæ, Armenii, Georgiani, & Jacobitæ ad consuetudinem Sanctæ Catholicæ & Romanæ Ecclesiæ de die in diem per hoc miraculum cœperunt converti. Et iste Jonas Patriarcha magno concilio Romano interfuit, & postmodùm in Patriarcham Alexandrinum est promotus.* Magnum illud Romanum Concilium fuit Lateranense Innocentii tertii.

CAPUT XII.

Exponuntur Schismaticæ Græcorum in Latinos injuriæ.

ERrores & calumnias, quas nobis Latinis Photius impegit, exposui ad octavam Synodum, ideòque hic nolim repetere. Michaelis Cerularii schisma & Romani Pontifices & Constantinopolitani Imperatores sunt frequenter conati exstinguere. Horum enim plures fuerunt similes Constantino Monomacho ac ejus Augustæ domui, de quibus in sua adversus istum Michaelem sententia dixit Cardinalis Humbertus: *Quantùm ad columnas Imperii, & ejus Honoratos, atque cives sapientes, Christianissima atque orthodoxa est civitas.* Verùm Patriarchæ, Episcopi, Clerici, & Monachi, quos oportebat esse populi salem & lumen, fuerunt passim cæcus & durus grex in vario errore. Istorum Imperatorum unus fuit Joannes Ducas, qui post captam à Flandris Constantinopolim secundus regnavit apud Nicæam. Tunc Germanus Patriarcha varias, nobis servatas à Matthæo Parisiensi, anno 1237. pro unione litteras scripsit ad Romanam Ecclesiam, & in prima ad Gregorium nonum Pontificem adducit tres capitales schismatis causas: *Dogmatum contrarietas, & Canonum destructio, & Rituum, quos tradiderunt Patres, immutatio, sunt materia sepis, quæ separat priùs unita.* Et in epistola ad Dominos Cardinales: *Eramus omnes, tam Italici quam Græci, aliquando in eadem fide, & in iisdem Canonibus, pacem habentes inter nos, & pugnantes alter pro altero, & inimicos Ecclesiæ confundentes.* Ex istis fontibus affirmat processisse miseriam, de qua pergit: *Heu, Heu, quàm amara divisione sequestramur, unus detrahit alteri, & alter alterius, velut animæ periculum, vitat consortium.*

Primùm ergò, quod nobis Græci imponunt, crimen est Paternorum rituum immutatio. Et horum omnium caput est azymus in sacrificio panis. Quod ipsum Patriarcha Germanus improperarit, lucet ex secunda noni Gregorii ad ipsum epistola, quæ demonstrat utrumque ritum esse legitimum & fundatum, ideòque hujus discrepantiæ causa Ecclesias non fuisse lacerandas. Quam detestati fuerint etiam tunc Græ-

ci noſtram Euchariſtiam, demonſtrat repertus Conſtantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus: *Latinus cum Græca muliere volens contrahere matrimonium, juramento compellitur deſerere communionem ſuam, confeſſionem, baptiſmum, jejunium Sabbathorum, & carnis Chriſti edulium. Omnis enim, qui in Regia urbe de fratribus Græcoram uxorem ducit, ſcripto ſpondet juramento, quod deindè non manducabit in azymis carnem Domini, nec filios ſecundum Latinum ritum faciet baptizari, neque ſacerdoti Latino peccata confitebitur, neque in Sabbatho jejunabit, præter unum ſolum.* Et edit Herodiani juramenti cauſam: *Græci contradicunt Chriſto patenter, & ſuper ſanctiſſimo illius corpore verbis operibuſque occurſant. Nam cum ipſe in azymorum panis ſpecie carnem ſuam Diſcipulis dederit, hi aſſerunt azymos panes in carnem non poſſe converti per benedictionem. Qua ex re Sacramenti Corporis Domini Latinos ajunt expertes.* Et ex hoc errore duodecim, quos Georgius Cyprius Patriarcha meritò curavit vivos exuri, Monachi dicebant *Sacramentum Latinorum eſſe lutum & non Sacramentum, & quod ſacrificantes, vel ſumentes ex eo, more Gentilium dæmoniis immolarent.* Ex eodem principio ſcribit in Orientalis Eccleſiæ hiſto-
Lib. 3. cap. 75. ria Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Tam Græci quam Suriani Sacramentis noſtris nullam exhibent reverentiam, nec adſurgere volunt, quando Corpus Domini ad viſitandos infirmos noſtri deferunt Sacerdotes.* Verum laudatus Tractatus rectè reponit: *Attendere debet Chriſtianus, quod ſicut diverſa vina verbum Dei in Sanguinem, ita panes azymos & fermentatos, non ita differentes, permutat in carnem.* Quod ipſum ſcribit adverſus Marci Epheſii calumnias, & largius illuſtrat Gregorius Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Protoſyncellus. Etiam de Latinis ſcribit Nicephorus Gregoras: *Cum Imperator Andronicus primus Palæologus conjugem non haberet, Legatos ad Hiſpaniæ Regem miſit, qui libenter ei miſit, non filiam ſuam, ſed aliam ſibi cognatam. Idque factum contra veterem Latinorum morem, Papa inconſulto. Nam Latini Proceres affinitates cum Romanis jungere, non niſi Papa prius aſſenſo, conſueverunt. Sed cum ei delicti cujuſdam prætextu ſacris interdictum eſſet, per eam cauſam clam puellam ablegavit, futuram Romanorum Imperatricem.* Rex ille fuit Petrus ſecundus Aragoniæ Rex, à Papa Martino quarto ob ejectos è Sicilia Francos excommunicatus. Et Latini Græcos, & Græci Latinos cenſebant ſchiſmaticos atque hæreticos, ideòque mutua matrimonia deteſtabantur. Et hinc liquet iſtiuſmodi conjugia apud omnem ſub Cœlo Eccleſiam peſſimè ſemper fœtuiſſe.

Nec dumtaxat ob azyma, ſed etiam ob multa alia Græci nos Latinos cenſuerunt paternorum rituum immutatores. Enumerat in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Michael Cerularius: *Certò ſcito, quod non unica tantùm ſagitta, azymorum ſcilicet errore, quod omnibus apertè patet, confoſſi ſunt Romani, ſed multis & aliis diverſis. Quapropter illos omninò averſari neceſſe eſt. Et quæ quidem Judæorum more peragunt, talia ſunt, ut error, qui illis tribuitur, de azymo. Et quod ſuffocatum comedunt. Et barbas radunt. Et Sabbatha cuſtodiunt. Et comedunt immunda. Monachi carnibus veſcuntur, nidore videlicet ſuis, & larido omni, quod ad carnem pertinet. Et quod etiam attinet ad primam hebdomadam Quadrageſimæ, & aliam etiam hebdomadam Quinquageſimæ, qua nos ovis tantùm & lacte veſcimur, & propterea caſei hebdomadam illam appellamus. Sed præter hæc talia & hujuſmodi habentia, in ſacro Symbolo hanc etiam adhibent additionem, malè & perversè ſentientes. Ita enim ſe habet:* Et in Spiritum Sanctum, Dominum, & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit. *In ſacra etiam Miſſa,* Unus Sanctus, unus Dominus JESUS-CHRISTUS in Gloria Dei Patris per Spiritum Sanctum, *alta dicunt voce. Præter hæc, nuptias Sacerdotum prohibent, illos videlicet, qui uxores habent, ut nullo pacto Sacerdotium conſequantur, permittunt, ſed innuptos manere volunt eos, qui Sacerdotes eſſe cupiunt. Duo etiam fratres ducunt duas ſorores. Et in ſacra Miſſa, tempore Communionis, alter Miniſtrorum comedens azyma, alios amplexatur, & pacem illis largitur. Epiſcopi etiam annulos geſtant in manibus, quaſi uxores Eccleſias accipientes, & arrhabonem ſe ferre dicunt. Ad bellum etiam exeuntes, manus ſuas ſanguine coinquinant, & in conſpectu ſuo animas occidunt, & occiduntur: Quemadmodùm etiam à nonnullis, qui hoc affirmant, accepimus. Sacrum Baptiſma ita peragunt, ut eos qui baptizantur, unica merſione baptizent, dicentes* In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Sale etiam præterea eorum qui baptizantur, ora implent. Malè etiam Apoſtolicum illud accipientes, quod ait* modicum fermentum totam maſſam fermentare, *ipſi ita ſcriptum habent:* Modicum fermentum totam maſſam corrumpit. *Contendentes hac modici hujus verbi occaſione tollere fermentum, quod panem ſublevat & attollit. Quin imò Sanctorum Reliquias illorum nonnulli non venerantur, nec Sanctas etiam Imagines. Sanctos etiam illos & magnos Patres noſtros, Baſilium & Chryſoſtomus, cum reliquis Sanctis non connumerant, nec illorum doctrinam omninò recipiunt. Alia etiam faciunt multa, quæ ſingula enumerare eſſet moleſtum.* Hi ſunt partim Ritus, partim Canones, de quorum immutatione & prævaricatione nos accuſat Michael: E tribus enim per Germanum Patriarcham adductis noſtræ accuſationis capitibus duo conjungit. Longè plures utriuſque capitis articulos adducit antiquus Tractatus repertus Conſtantinopoli apud Patres Prædicatores.

Tertium & principale accuſationis caput eſt *Dogmatum contrarietas.* Nempè illa, ex qua Symboli additamentum fecimus, *malè ſentientes.* Utriquè de Spiritu Sancto. Nos hunc ex Patre & Filio, illi ex Patre per Filium docent procedere. Et hæc dogmata volunt ſibi invicem adeò adverſari, ut de magno illo Patriarcha Joanne Vecco, qui ad Eccleſiarum per Gregorium decimum Pontificem & Imperatorem Michaelem Palæologum in Lugdunenſi Synodo factam unionem firmandam non adverſari demonſtravit ex antiquis ſuæ gentis Patribus, ſcribat Georgius Pachymeres: *Hæc incredibiliter efferebant plero- Lib. 6.
rumque animos, opinioque multorum non inveri- cap. 25.
ſimilis fuit, ſi ab his Veccus temperaſſet, futurum fuiſſe, ut ſenſim fervor ſchiſmatis conſeneſceret, & cuncta tempore ad tranquillitatem componerentur.*

rentur. Etenim Schismatici pertinaciter censebant nos Latinos sentire omninò hæretica de Spiritu Sancto, ideòque adversùs laudatum Patriarcham, tanquàm Latinæ hæreſeos ſeminatorem, turbidiſſimè tumultuabantur. Eadem de causa Filius & in Imperio successor Andronicus defunctum Patrem Augustum Michaelem, tanquàm hæresiarcham projecit in campum, & asini sepultura sepelivit. Longa est hæc res suo loco elucidanda. Interim ex his capitibus nos non tantùm de paternorum rituum immutatione, nec tantùm de fundamentalium Canonum prævaricatione, sed etiam de hæresi damnavit Michael Cerularius, voluitque tanquàm à Canone anathematizatos esse ab omnibus tractandos. Nam Ephesinus Canon quodvis Symboli additamentum vetuit sub rigidiſſimo Anathemate. Et hinc Marcus Alexandriæ Patriarcha Magno Canonum Doctori & Antiocheno Patriarchæ Theodoro Balsamoni proposuit hanc quæstionem: *Captivi Latini, & alii ad nostras Catholicas Ecclesias accedentes petunt Divinæ sanctificationis Communionem. An sit concedendum hoc, scire volumus.* Et Balsamon respondit Romanam ac omnem Latinam Ecclesiam jam pridem esse divulsam à cunctis Orientalibus, ideòque Papæ nomen apud hos non recitari, & adjungit: *Non debet homo Latinus Sacerdotali manu per Divina & immaculata Mysteria sanctificari, nisi priùs Latinorum dogmata & mores velit ejurare.* Ad quæ verba in suis ad omnes ubiquè Christianos adversùs Florentinam Synodum litteris declamat Marcus Ephesiorum Archiepiscopus: *Audis? Divulsi sunt non solum per mores, sed etiam per dogmata, quæ non agnoscit Ecclesia. Quæ verò non agnoscunt Orthodoxi, hæretica certè sunt.* Uterque nos affirmat non tantùm varii Canonis, sed & Christiani dogmatis schismaticos atque hæreticos prævaricatores, ideòque per errorum nostrorum abjurationem, & oppositæ veritatis professionem, nec non & Chrisma accipiendos in Ecclesiam, juxta septimum primæ Constantinopolitanæ Synodi Canonem, mandaotem ita recipi Arianos ac Macedonianos. Illi enim his nos adnumerant: Utpotè qui erremus circa Spiritum Sanctum. Et hinc adversum nos, & adversus Florentinam, quæ nos in nostris ritibus ac dogmatibus perseverantes univit cum Græcis, exclamat memoratus Marcus: *Undè ergo nobis repentè Orthodoxi apparuerunt, qui per tot tempora, & per tot Patres & Doctores hæretici judicati sunt?* Et adversum suos in laudata Synodo Græcos Coepiscopos: *Quis illos tam facilè Orthodoxos fecit? Aurum: Lucra tua. Imo verò aurum non illos fecit Orthodoxos, sed te, reddens illis assimilem, in hæreticorum partem detrusit.* Græcos in Florentina Synodo Episcopos aluerat Romana Ecclesia: hinc Marcus blaterat illos auro fuisse seductos. Et hæc calumnioſiſſima & multifaria, quam plorimis per Orientem & Septemtrionem populis persuaserunt, detractio est prima, & non parva, Cerulariæ factionis in Latinam Ecclesiam injuria.

Secundam injuriam refert Nicephorus Gregoras. Andronicus Palæologus Imperator, qui defunctum Patrem Michaelem ad asinos projecit, omnes ab illo ob perduellem in schismate pertinaciam deportatos Episcopos & Proceres etiam revocavit, ac in potestatem cum fœnore restituit, & hi in Blachernensi Ecclesia fecerunt latrocinalem Synodum, & omnes factam à Lugdunensi Synodo unionem amplexos Collegas sine reparationis spe degradarunt. Retinendi Episcopatus cupiditas quosdam retrahebat in lapsum: Et hi septimæ, quæ cunctis de Iconoclastico lapsu pœnitentibus Episcopis reddiderat & communionem & gradum, Synodi pietatem implorabant, supplicantes etiam sibi impendi. Verùm adeò non fuerunt exauditi, ut post horum Actorum relationem pergat durus Schismatis patronus Gregoras: *Quis adeò durus est animo adamantino, ut contumeliam illam & maximam inhumanitatem referre queat, qua contra miseros Episcopos & Sacerdotes usi sunt? Nam post verborum convicia Præsides inferioribus imperabant, ut direptos illis pileos humi abjicerent, ter acclamantes:* Indignus est. *Aliis verò aliorum vestes exuere, easque à fimbria inversas ad caput applicare, atque iterum ter acclamare juberent:* Indignus est. *Deindè alapis impactis tanquam sicarios vi extrudere sacro loco. At humanus* JESUS *& servator etiam Latronem admisit: Et proditoris pœnitentiam, modò ipse voluisset, desideravit ac expectavit.* In Agarenam impietatem, aut Paganam etiam Idololatriam lapsos Episcopos reparari indulgent posteriores Græcorum Canones, verùm ad Latinos conversi Episcopi debent cum Cain dicere: *Major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear.* Et hinc Patriarcha Joannes Veccus post Lugdunensem ab Andronico excussam unionem non solùm degradari, sed & laniari timens à Schismaticis, fugit Constantinopoli, & se clausit in Panachranti Monasterio. Ipse enim unionem fuerat constantiſſimè tutatus. Posteà nihilominus per successorem Georgium Cyprium degradatus fuit ac deportatus. Quin & ipse Georgius, quòd diceretur à Latino Episcopo promotus in Lectorem, fuit de degradatione ac indispensabili irregularitate non parum periclitatus. Græcorum Episcopi, præsertim Patriarchæ, nunquam fuerunt permiſſi ultrà fixum à Canonibus tempus differre consecrationem, nec antè ipsam administrare. Primò id indultum fuit huic Georgio. Quòd nempè Heracleensium Metropolita admisisset unionem, ideoque per ejus degradationem vacaret Ecclesia. Et quia omnes etiam Con-Provinciales unionem admiserant, vacavit usque ad unius è Bulgaria, & alterius è Naupacti Provincia Schismatici Episcopi adventum: Hi ex Imperiali jussu consecrarunt novum Heracleæ Metropolitam, & hic Georgium Patriarcham. Quod satius sit spinas, quam Hæretici Episcopi manus in caput admittere, affirmant antiqui Canones. Hoc ipsum Schismatici Græci clamant de Latino non tantùm Episcopo, sed etiam de Græco per Latinam Communionem polluto.

Lib. 6.

Tertiam injuriam adducit incognitus Michaelis Ducæ Nepos. Gravidæ Græcorum mulieres ex avita pietate consueverunt confiteri antè partum,

partum, Eucharistiam sumere, & se quasi ad mortem præparare. Est laudanda pietas, & ab omnibus imitanda. Intra obsessam à Mahomete secundo Constantinopolim quædam nobilis, verùm Schismatica Matrona fuit Schismatico suo Confessario confessa istam ob causam, an ab amittente Florentinam unionem Sacerdote Eucharistiam posset accipere postulavit, & accepit hoc Responsum: *Tibi concessum est, Deus condonabit tibi, abi, & Communionem omni dubio remoto percipe. Ipse Sacerdos est ac Minister, discrimine illo omisso communica*. Mollior erat iste Confessor, ideòque & publicæ & privatæ necessitatis gratia censuit dispensatorè id posse indulgeri. Verùm non plenè quietata conscientia mulierem coegit ad alium Pœnitentialem Presbyterum nomine Neophytum, à quo accepit hanc sententiam: *Id tibi haud licet. Si enim ex illius manibus Communionem sumpseris, panem manducabis, & vinum bibes*. Asseruit non solùm à Latino, sed etiam à Græco per Latinam Communionem maculato Sacerdote & Eucharistiam & quodvis Sacramentum non posse validè confici, atque ejus consilium est mulier secuta. *Mulier nobilis inter contraria Præcepta fluctuans Communione abstinuit illo die, ita ut nocte sequenti non sumpta Eucharistia pepererit*. Pluribus hæc refert laudatus Ducas, admiratur Christi Domini patientiam, & pergit adversùs Neophytum: *Si Sacerdos Latinus esset, stultitia tua, aliqua, quamvis absurda, ratione excusari posset. Quod scilicet Latino sermone ad Deum preces recitasset, quòd non esset fermentatus panis, nec aqua calida adhibita, aliaque absurda allegare potuisses, quæ Orthodoxus tamen ore nunquam proferet, nec vel minimùm adversùs peracta hoc modo divina Misteria murmurabit. Talia enim quilibet ausus est lapidibus obruendus. Quid vel quomodo obloqui potes divinis Mysteriis tuo idiomate celebratis? Quid illis precibus opponere, quibus tibi cum cæteris Orientis Sacerdotibus communis est usus? Aliud allegare non potes, ò Pharisæe vane, nisi quòd purus es & intactus, & à cæteris Christianis segregatus. Addam ego: Et excommunicatus*. Illum meritò vocat mente excæcatum.

Nec illa fuit solius Neophyti sententia. Etenim de omnibus passim Græcis post captam Constantinopolim scripsit ad omnes ubique Christianos Imperator Balduinus: *Hæc est Gens, quæ omnes Latinos non hominum nomine dignatur, sed canum, quorum sanguinem effundere penè inter merita reputatur, nec ulla satisfactione satisfaciunt Laici Monachi, penes quos, Sacerdotibus submotis, tota ligandi atque solvendi consistit auctoritas*. Addit Legatum Apostolicum nuper ab illis fuisse occisum: *Græci, sicut eorum qui viderunt recens recolit memoria, Legatum Apostolicum morte tam turpissima condemnarunt, ut nec inter Martyres legatur ulla consimilis, licet pœnas incredibiles invenerit ingeniosa crudelitas*. Exstat epistola apud Arnoldum Abbatem Lubecensem in Chronico Sclavarum. Lib. 6. c. 20. Quòd apud Græcos soli passim Monachi Confessiones audiant, est omnino verum. Conjugatis enim Sacerdotibus detrectant confiteri. Etiam quòd Laici Monachi fungantur isto munere, non errat Balduinus. Passim tamen solis Presbyteris creditum semper fuit istud ministerium.

Et ad Thomam Constantinopolitanum Patriarcham scribit Innocentius III. *Græci Latinos omnes canes appellant*. Trucidatus ab illis Legatus videtur fuisse Joannes Alexandri tertii Legatus, de quo scribit in Sacri Belli Historia Gulielmus Metropolita Tyriorum: *Græci virum venerabilem, Joannem nomine, S. Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum, quem pro negotiis Ecclesiæ Dominus Papa illuc direxerat, comprehendentes, in contumeliam Ecclesiæ decollaverunt, caput ejus ad caput immundæ canis alligantes*. Lib. 22. Cap. 12. Agit de invaso per Andronicum Comnenum Imperio, demonstratque Latinos reverà ab illo fuisse tractatos uti canes. Quæ omnia pluribus refert in Sigiberti Gemblacensis appendice Robertus Abbas Montensis, addens laudatum Joannem fuisse Alexandri tertii Legatum, apud Constantinopolim stetisse ad faciendam Ecclesiarum pacem, & occisum multis coruscasse miraculis. A. 1128. Ab Alexandro fuerat missus, & à successore Lucio tertio ibidem continuatus. Et de habitantibus in Syria sub Latinorum tunc dominio Græcis scribit in Orientalis Ecclesiæ Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Latinorum Prælatis, in quorum Diœcesibus commorantur, non corde, sed ore tantùm & superficialiter se dicunt obedire, timore scilicet Sæcularium Dominorum. Habent enim proprios Episcopos Græcos. Nec Latinorum excommunicationes, vel alias quascumque sententias in aliquo formidarent, nisi ab eorum Communione in contractibus & in aliis necessitatibus Laici nostri se subtraherent. Dicunt enim inter se, quòd Latini omnes excommunicati sint, ideoque non possint aliquos aliqua sententia innodare*. Lib. 10. cap. 75. E Florentina Synodo reversi Episcopi in Patriarcham elegerunt Metrophanem Cyzici Episcopum, ejusque inthronizationi adfuit Christophorus Coronensis Episcopus, Eugenii quarti Pontificis Legatus, ac Apostolica vice ipsam probavit & confirmavit. Nescio cujus propè Constantinopolim pagi Presbyter Theophylactus ad eosdem, quòd nunquam vidisset, sacros & solemnes ritus curiosus spectator advenerat. Ad Dominicæ Adscensionis Festum redux in pagum, pulsatis de more campanis populum suum convocavit primò ad Vesperas, deinde ad solemnem Missam. Verùm nemo comparuit. Et suo Parocho dixerunt causam: *Quia tu Patriarcham secutus es Romana novitate initiatum, & nos te eadem Latinismi lepra contactum suspicamur*. Non Communionis, sed solius curiositatis gratia se adsuisse protestatus est Theophylactus, & nihilominus respondit populus: *At te saltem turbæ immiscuisti in Latina dogmata degenerantis, coram Patriarcha Romani Pontificis asseclâ, cujus etiam inter cæteros te affiavit benedictio*. Non quòd Legati, sed quòd Legato communicantis Patriarchæ benedictioni adsuisset, arguunt suum Parochialem Presbyterum, ipsius Communionem affirmant scabiosam, ac penitus detestantur. Ejusmodi benedictionem censebant pessimam maledictionem. Latè hoc describit in Florentini Concilii historia, & mirificè extollit homo Schismaticus Sylvester Sgurpulus. Lib. 12. cap. 5.

Florentina unio non diu duravit. Ejus prævaricatio Imperatorem Joannem Palæologum

gum mœrore eaſtinxit. Interim Turcarum Princeps Mahometes ſecundus, & Divina per ipſum vindicta quotidie magis & magis accedebant Conſtantinopolim, ideoque Joannis frater & ſucceſſor Conſtantinus ad Nicolaum quintum Pontificem miſit novos Legatos, unionem reparari ſupplicavit, & ſuo prævaricatori populo placari divinam Majeſtatem. Et Pontifex legavit virum Græcum, venerabilem Iſidorum Ruſſiæ Archiepiſcopum, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem. Et hic poſt multa nomen Pontificis reddidit ſacris Eccleſiarum tabulis, Schiſma iterum exſtinxit, & in Sanctæ Sophiæ Eccleſia ſolemnem unionis Miſſam cantavit. At de ipſa ſcribit inſignis ille Orthodoxus, cujus pronomen
Cap. 36. ignoramus, Ducas: *Multi ſacris donis oblatis abſtinuerunt, quod illa Liturgia concordiæ reconciliandæ celebrata, impium & abominandum Sacrificium peractum exiſtimarent.* Hoſce Schiſmaticos animabant Gennadius in Pantocratoris Cœnobio Monachus, in Palatina capella Pœnitentialis Preſbyter Neophytus, aliique ferè omnes Clerici & Monachi, de quibus pergit laudatus Ducas:
Cap. 37. *Ad eos accedentes Chriſtiani peccata ſua confeſſuri, interrogabantur an cum eis, qui ab Eccleſiæ Communione reſciſſi ſunt, communicaſſent? An ab Henotico celebratæ Liturgiæ interfuiſſent? Et fatentibus pœnitentiæ cauſa dura pœna inflicta, mulctaque gravis dicta. Peracta deinde ex more pœnitentia, qui participatione corporis & ſanguinis Dominici dignus cenſebatur, illa percipere à Sacerdote Henotico, gravi pœna indicta vetabatur. Talem enim Sacerdotem non eſſe, nec perfectè ab eo oblationem peragi. Ad funus porrò efferendum, vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi Henoticus Sacerdos illuc comparuiſſet, ſtolis ſubito exuti velut è flammis mediis ſe proripiebant. Magna etiam Eccleſia Dæmoniorum ſpecus & Græcorum gentilium delubrum cenſebatur. Ubi cerei? Ubi oleum in lychnis accendiſtis? Omnia tenebris plena. Nec ullus qui eas diſſiparet, aderat. Templum ſacrum deſertum conſpiciebatur: Solitudinem, qua mox propter peccata & iniquitates in eo habitantium erat complendum, portendens.* Et infrà: *Aprilis die ſexta, Paraſceve poſt Paſcha, obſidione Urbem cinxit Mahometes. Conſtantinopolitani à quo die in magna Eccleſia facta eſt concordiæ reconciliatio, illam ut Judæorum Synagogam refugiebant, nec in ea oblatione, holocauſto, aut incenſo litabatur. Si quis Sacerdotum Divinam Liturgiam die aliquo inſigni celebrare voluiſſet, qui precabantur, quouſque ad oblationem Sacrorum donorum ventum fuiſſet, adſtabant: Deinceps omnes tam mulieres, quàm viri, Monachi atque Moniales exibant. Quid pluribus eſt opus? Templum illud delubro & ara gentilium, & Sacrificium perinde ac Apollini factum exiſtimabant.* Quòd Græcus, verum Orthodoxus & Romanæ Eccleſiæ communicans, Epiſcopus & Cardinalis in ipſo celebraſſet. Iſtum ab acceptata unione cenſebant exutum Sacerdotio, & oblatum ab ipſo Sacrificium eſſe vacuum ac maledictum Attentatum. Hæc capitalia in Latinos odia exercuerunt etiam in obſeſſa Civitate. Etiam Clerici & Monachi. Quod etiam hi adverſùs factam in Lugdunenſi Synodo unionem fuerint pertinaciſſimi, teſtantur Georgius Pachymeres & Nicephorus Gregoras. Nempè etiam tunc iniquitas eſt egreſſa à Senioribus, qui videbantur regere populum. Verùm Divina Juſtitia non dormitat. Quomodo capta Urbe Schiſmatici illi ad laudatam Sanctæ Sophiæ Baſilicam confugerint turmatim quaſi ad aſylum, & quomodo illic à Turcis oppreſſi & capti fuerint crudeliſſimè, accuratè refert laudatus Ducas. Nempè in quæ quis peccat, in his merito & punitur. Dum barbarus Gothorum Rex Alaricus cepit Romanam urbem, etiam Pagani Romani ad Sanctorum fugerunt Baſilicas, & has iſte fuit veneratus; at verò captæ Conſtantinopoleos nulli Baſilicæ perceperunt Turcæ; Quod nempè Schiſmatica turbulentia excedat omnem idololatriam.

Quartam Michaelis Cerularii in nos Latinos injuriam adducit in ſcripto adverſùs ipſum Libro Cardinalis Humbertus: *Verè omninò aqua furtiva eſt, in qua rebaptizatis Latinos Catholicè baptizatos, quod nullus Catholicus adhuc præſumpſit, ſcilicet ut rebaptizaret aliquos in nomine S. Trinitatis ab ipſis etiam Hæreticis baptizatos.* Et in ſuorum apud Conſtantinopolim Geſtorum breviculo: *Græci, ſicut Ariani, rebaptizant in nomine S. Trinitatis baptizatos, & maximè Latinos. Sicut Donatiſtæ affirmant, excepta Græcorum Eccleſia, Eccleſiam Chriſti, & verum Sacrificium atque Baptiſmum ex toto mundo periiſſe.* Blateraruntnon ſolam Euchariſtiam & Ordinationem, ſed etiam Baptiſma apud Latinos eſſe vacuum & nullum. Labitur tamen Humbertus, quòd nemo unquàm Catholicus aſſeruerit datum in legitimo verbo ac elemento etiam ab Hæreticis baptiſmum eſse repetendum. Id enim aſſeruerunt non ſoli cum ſuis Synodis Sanctus Cyprianus ac Sanctus Firmilianus, ſed etiam poſt Nicenam Synodum magnus Baſilius. Et adverſùs hunc Conſtantinopolitana Synodus Niceno ſymbolo indidit hoc additamentum: *Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum.* Ex Græco in nos odio etiam Theodorus Balſamon ad Marcum Alexandriæ Patriarcham ſcripſit captivum, aut alium quemvis Latinum, antequàm à Græcorum Sacerdotibus admittatur ad Euchariſtiam, compellendum *ejerare Latina dogmata, canonicè Catechiſmo initiandum, & ſic referendum in numerum Orthodoxorum.* Utique novo poſt novum Catechiſmum Baptiſmo. Et Conſtantinopoli apud Patres Prædicatores repertus Tractatus habet: *Græcorum Sacerdotes omnibus modis laborant oſtendere plus factis quàm dictis, quòd inviolata fides ſacro-ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſit irrita. Nam quemcumque Latinum ſibi aſsociant per fidem, ſive latenter ſive patenter baptizant. Unde Latinorum Filios, mediantibus Matribus, dicti Sacerdotes, neſcientibus Patribus, rebaptizabant, baptizatos jam ſecundùm ritum Latinorum. Quod omnibus abominationibus eſt deteſtabilius.* Et in laudatis ad omnes ubique Orthodoxos litteris Latinus Græcorum Imperator Balduinus: *Græca gens inter ritus nefandos, quod ſibi ſpreta Scripturarum auctoritate confixit, etiam lavacri ſalutaris plerumque facere præſumit iterando jacturam.* Et in ſua Lateranenſi Synodo Innocentius tertius

tius

tius: *Postquàm Græcorum Ecclesiæ cum quibusdam complicibus ac auctoribus suis ab obedientia Sedis Apostolicæ se subtraxit, Græci cœperunt abominare Latinos. Baptizatos à Latinis rebaptizare ausu temerario præsumebant, & adhuc, sicut accepimus, quidam agere hoc non verentur.* Lucidè agit de novissimo Michaelis Cerularii schismate. Nec enim Photius, aut quis Photianus id unquàm vel cogitavit. Et ipsi etiam Michaelistæ de infami facinore tandem erubuerunt. Hinc addit Pontifex: *Et adhuc quidam agere non verentur.* Nempè in
L. 5. c. 5. libris adversùm Donatistas & cunctos rebaptizatores rectè scribit Sanctus Augustinus: *Huc accedit, quia sic homines occulta nescio qua inspiratione Dei detestantur, si quis iterùm Baptismum accipiat quem ubicumque acceperat, ut eidem ipsi Hæretici, dum indè disputant, frontem confricent, & propè omnes eorum Laici, qui apud eos inveteraverunt, & animosam pertinaciam adversùs Catholicam conceperunt, hoc solùm illic sibi displicere fateantur. Et multi, qui propter adipiscenda aliqua commoda sæcularia transire ad eos volunt, occultis conatibus ambiant, ut hoc eis quasi peculiari & domestico beneficio præstetur, ne rebaptizentur. Et nonnulli cæteris eorum vanis erroribus & falsis criminationibus adversùs Catholicam Ecclesiam credentes, hoc uno revocentur, ut eis sociari nolint, ne rebaptizentur.* Et ex hoc ineluctabili omnis Christianæ mentis horrore ipsi etiam Donatistarum Principes Primianistæ Maximianistarum Baptismum contra sua principia censuerunt ratum, & admiserunt. Nec unquam integras in Paschate turmas, sed hinc inde dumtaxat unum rebaptizarunt aut alterum: Quòd nempè in uno per diversa loca aut
Cap. 6. altero *facti horror non ita sentiretur.* Quod ipsum Augustinus repetit etiam in commentario Psalmi quinquagesimi quarti. Et hic horror invasit etiam Græcos. Hinc enim Marco Ephesiorum Archiepiscopo, Baptisma nostrum esse irritum & repetendum blateranti, respondit Gregorius Protosyncellus: *Quid multa? Unum & ipse Vir egregius novit Baptisma nostrum & Latinorum, non duo. Cùm enim alumnus Ecclesiæ sit, nunquàm vidit Latinos iterùm baptizari à nobis. Verùm hæc ille profert iratior.* Affirmat Marcum ex ira loqui adversùs proprium judicium, nunquàm vidisse rebaptizari Latinos, nec fore ausum prorumpere in istud facinus.

Quintam Michaelis Cerularii in nos injuriam exponit in litteris ad ipsum Michaelem S. Leo nonus: *Romanæ Ecclesiæ agnos ab ea separare, etiam anathemate & flagellis contenditis, ut enim fertur, omnes Latinorum Basilicas penes vos clausistis, Monachis Monasteria & Abbatibus tulistis, donec vestris viverent Institutis.* Et in latæ adversùs Michaelem excommunicationis diplomate Cardinalis Humbertus: *Michael Apostolicis Nuntiis præsentiam suam & colloquium denegavit, & Ecclesias ad Missas agendas interdixit. Sicut & priùs Latinorum Ecclesias clauserat.* Et in suprà laudatis litteris Imperator Balduinus: *Græca gens in odium summi Pontificis Apostolorum Principis nomen audire vix poterat, nec unam eidem inter tot Græcas Ecclesiam concedendo, qui omnium Ecclesiarum ab ipso Domino accepit Principatum.* Hujus schismatis mala enumerat in litteris ad Gregorium nonum Pontificem etiam Constantinopolitanus Græcorum Patriarcha Germanus, habetque & hunc articulum: *Sigilla januis Ecclesiarum impressa.* Utique Sigilla Imperialia. Latinas Basilicas Græcorum Episcopi & Principes tractarunt, quomodò Christi Domini Sepulcbrum tractarunt Judæorum Pontifices ac Pontius Pilatus. Eandem injuriam urget in litteris ad Thomam Latinum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcham Innocentius tertius, & adjungit de Imperatore Isaacio Angelo: Lib. 1.
Isaacius Imperator ob gratiam Saladini fieri fecit in urbe Constantinopolitana Meskitam. Epist. 184. Saladinus iste fuit Turcarum in Syria Sultanus, qui nobis Hierosolymitanam Civitatem & omnem ferè Terram Sanctam eripuit, & de quo scribit Matthæus Parisiensis: *Accedit ad cumulum iniquitatis, & opprobrium ad desolationem Christianitatis, familiaritas quæ viget inter Saladinum & Imperatorem Constantinopolitanum, cui idem Saladinus tradidit omnes Ecclesias Terræ promissionis, ut in eisdem serviatur secundùm ritum Græcorum. Insuper etiam idem Saladinus misit Idolum suum Constantinopolim Imperatoris assensu, ut ibi publicè coleretur. Sed per gratiam Dei est captum in mari à Januensibus, & cum ipsa navi perductum est Tyrum. Nuper etiam exercitus constructus est copiosus ante urbem Antiochiæ, & dictus Imperator promisit centum Galæas Saladino. Saladinus quoque dedit ei totam Terram Promissionis, ita scilicet ut impediat viam Christianorum, maximè autem Francorum, ad succursum Terræ Sanctæ properantium. Nec est aliquis apud Constantinopolim, qui crucem accipiat, quin statim capiatur & carceretur.* Hujusmodi abominanda adversùm Latinos fœdera cum Turcis iniit iste, quem Nicetas Choniates meritò vocat terrestrem, Angelus. Quid per Saladini Idolum Matthæus intelligat, ignoro. Turcæ enim à Saracenis, ex quibus iconoclastia per Leonem Isaurum Imperatorem ducit originem, licet gente differant, erroribus concordant, & ambo sacras Imagines detestantur. Existimo à Matthæo intelligi ipsius Saladini effigiem, in Constantinopolitana Aula figendam ac venerandam. Quidquid sit, Meskita fuit omninò ædificata. Fuisse ad septemtrionalem Urbis portam, circa mare, propè S. Irenes Basilicam, scribit in memorato Isaacio præfatus Nicetas. Et de Urbis invasori- Cap. 2.
bus Flandris pergit. *Quidam è Francis, qui olim Flaminii vocabantur, ad diripiendas Saracenorum facultates trajiciunt. Ea scelerata factio, cùm ad Urbem appulisset, in Saracenorum Synagogam irrumpunt, & per vim omnia diripiunt. Eam inexpectatam injuriam Saraceni armis obiter arreptis ulciscuntur, Romanis etiam, ejus mali fama excitatis, adjuvantibus.* Quòd nullam Latinis Ecclesiam, Saracenis autem & Turcis esse suam Meskitam viderent Parentes nostri, indignati hanc lacerarunt penitus & everterunt. Et hanc ità dilexerant Græci, ut in ipsa tutanda Saracenos & Turcas contra Christianos Latinos adjuvarent. Et hinc acriùs incensi nostri Parentes ignem injecerunt in omnem Constantinopolim, & Regiam urbem fœdè deformarunt. Et tunc Studii Monasterio evenit

cala-

calamitas, quam refert Nicephoras Gregoras: Lib. 6. *Constantinus*, Imperatoris Michaelis Palæologi Porphyrogenitus Filius, *Templo Studii splendidum addidit tectum (locus enim is desolatus erat à Latinis, & longo jam tempore oves pascebat) & firmo muro circumducto, & magnis impensis Monachorum habitationi accommodavit ædificium, ut parum à vetere forma differret*. Flandri nostri istud Monasterium possint ob Nicetam Pectoratum singulariter odisse. Quidquid sit, lucet quód schismatici Græci Tutcicam Meskitam permittere maluerint, quàm Latinam Ecclesiam.

Latinas Ecclesias & Latina in ipsis officia Michael Cerularius adeò odit, ut ipsas etiam Apostolicis Legatis *ad agendas Missas interdixerit*. Quæ Cardinalis Humberti verba respiciunt simile facinus Pauli Patriarchæ Constantinopolitani, de quo ad Lateranensem suam Synodum dixit Sanctus Papa Martinus primus: *Paulus pravitatem suam defendens, quòd nunquam à prioribus Hæreticis præsumptum est, illicitè præsumere studuit. Altare enim Sanctæ Nostræ Sedis, in domo Placidiæ sacratum in venerabili Oraculo, subvertens diripuit, prohibens ne adorandum & immaculatum hostiam, id est, sacram celebrationem Apocrisarii nostri ibidem Deo offerre valeant, & vivificæ Communionis Sacramenta percipiant. Quos videlicet Apocrisarios, qui ex præceptione Sedis Apostolicæ auctoritatis commonuerant eum, ut de hæretico intentu recederet, nec non contestari visi sunt, persecutionibus diversis, cum aliis Orthodoxis viris & venerabilibus Sacerdotibus insectatus est, quosdam custodiæ retrudens, alios in exilio deportans, alios verberibus submittens*. Quæ verba in Librum etiam Pontificalem ac laudati Martini vitam transtulit Anastasius Bibliothecarius. Et idem facinus Michaeli Cerulario in faciem objecit S. Leo nonus. Illustrem in Blachernis & Divinam & humanam Basilicam exstruxit Epist. 1. cap. 10. Imperatrix Pulcheria: Idque in usum Sedis Apostolicæ. Apostolici enim & Legati & Apocrisarii illic deinceps habuerunt domicilium aut hospitium, & Latino ritu Sacra faciebant. Etiam ipsi Romani Pontifices. Quin & de Sancto Joanne primo Pontifice, quem Theodoricus Italiæ Rex Arianus legaverat ad Imperatorem Justinum primum, scribit in Chronico Marcellinus Comes: *Joannes Papa Constantinopolim venit, miro honore resumptus est. Dexter dextro Ecclesiæ resedit Solio, diemque Domini nostri Resurrectionis plena voce Romanis precibus celebravit*. Et Agapetus Pontifex, dum Constantinopoli in ejecti Anthymi locum consecravit Mennam Patriarcham, non est dubitandum quin omnia egerit ritu Latino. Quod item Sancti Agathonis post peractam sextam Synodum Legati, non in Blachernensi, sed in ipsa Sanctæ Sophiæ Patriarchali Basilica Latinam Missam celebtaverint, est suprà ostensum, & in litteris adversùs Nepotem suum Hincmarum Laudunensem Episcopum confirmat Hincmarus Metropolita Remensis. Et Epist 33. cap. 20. haud dubiè Joannes etiam & Agapetus istic celebrarint. Et antiquissimus tam Latinæ quàm Græcæ Ecclesiæ Canon est, ut advena Episcopus invitetur ad solemne & verbum & sacrificium. Quod Sancto Polycarpo Smyrnensi Episcopo honorem istum etiam Romæ obtulerit Anicetus Pontifex, testatur apud Ecclesiasticam Eusebii Cæsareensis Historiam Sanctus Irenæus. Quod ergò & Latini Græcis, & Græci olim Lib. 5. Latinis omnibus Episcopis istud ipsum fecerint, cap. 24. non est ambigendum. Et hinc Legatis suis factam etiam in proprio Templo & Altari injuriam meritò tulit ægerrimè Sanctus Martinus. Monothelita Paulus videtur Romanos non solùm de Nestorio, sed etiam arguisse de azymo, ideòque Legatis clausisse Ecclesiam. Quidquid sit, de azymo isthic disputatum fuit, ipsum probatum etiam à Græcis, & in injuriæ compensationem Legati non solùm in Blachernensi, sed etiam in Sanctæ Sophiæ Basilica solemniter in azymo celebrarunt. Et istud Pauli facinus resumpsit Michael Cerularius. Et posteriores Patriarchæ continuarunt adeò pertinaciter, ut etiam de facta per Imperatorem Michaelem Palæologum & Lugdunensem Gregorii decimi Synodum unione scribat Nicephorus Gregoras: *Nullus Latinorum ad Papæ rationem celebravit Liturgiam, nisi quod Fratrum nonnulli potestate data* Lib. 5. *semel in Blachernio Templo id fecerint, suffragio cujusdam è familiaribus*. Hujus unionis mediatores & Apostolici ad Michaelem Legati fuere semper Fratres Prædicatores aut Minores. Hinc illis antiquum jus non fuit redditum, sed facta quasi singularis gratia semel in Blachernensi Ecclesia Latinam Missam celebrandi. Hujus celebrationis causa, quivis Latinus debebat transfretare ad Sycas, quæ hodiè vocatur Galatha aut Pera. Etiam isti nobis uniti Græci Latinam Missam fuerunt adeò aversati. Nempè apud plurimos erat non vera, sed simulata & dispensatoria unio, uti pluribus ostendit Georgius Pachymeres, & post Michaelis Augusti mortem demonstravit eventus.

Sextam Michaelis Cerulatii in nos injoriam edicit in sua Lateranensi Synodo Innocentius tertius: *In tantum Græci cœperunt abominari Latinos*, Can. 4. *ut si quando Sacerdotes Latini super eorum celebrassent Altaria, non prius ipsi sacrificare volebant in eis, quàm ea tanquàm per hoc inquinata lavassent*. Et Constantinopoli apud Patres Prædicatores repertus Tractatus habet: *Si fortè Latinus Sacerdos, quod vix permittitur, in Græcorum Ecclesiis Dominica peragat, Græcus non nisi abluto Altari ibidem celebrat*. Et Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Suriani Altaria, suprà quæ Latini celebraverunt Divina, priusquàm ipsi celebrent, abluere consueverunt*. Quod cunctas clausissent Latinorum Ecclesias, compulsi sumus apud ipsos celebrare: Et tunc istud injuriæ genus nobis addiderunt. Addiderunt à primo sui schismatis auctore Photio, de quo scribit in Sancti Patriarchæ Ignatii vita Nicetas Paphlago: *Mandavit Photius*, ut per Sanctum Ignatium consecrata *Ara, ad littus maris deportata, quadragesies unda tingeretur, atque ita demùm reducta reponeretur*. Et de Timothei Æluri in S. Patriarcham Proterium, cujus trucidati Alexandrinam Sedem invaserat, odio scribit ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum Orthodoxa Ægypti Synodus: *Timotheus ad tantam insaniam insiluit, ut etiam*

Pontificales Sedes, in quibus resedit sanctæ memoriæ Proterius, postquàm fregit eas, igni contraderet, & venerabilia ac Sancta Altaria in Sanctis Ecclesiis, [Epist. 23.] *ubi ædificata sunt atque dicata, aqua marina diluerit.* Exstat epistola post Synodum Chalcedonensem. Quod item Donaristarum in nos odium fregerit aut raserit nostra Altaria, nostros Calices conflaverit, & nostrarum Basilicarum etiam pavimenta ac parietes marina aqua expurgaverit, [Lib. 6.] testatur ac detestatur S. Optatus Episcopus Milevitanus. Nempè se censebant per omnia mundos, ideóque à maculatis nostro ministerio Vasis, Altaribus, aut Basilicis nolebant contaminari. Ex quo Schismatico & Pharisaico fastu etiam Pneumaticus, seu Constantinopolitanæ Ecclesiæ Pœnitentialis Presbyter Ferrariæ adversùs Patriarcham suum Josephum, dum ab Eugenio quarto Pontifice ad celebrandum Pascha peteret sibi ac suis Episcopis Ecclesiam, fecit quod in Florentini Concilii historia scribit Sylvester Sguropulus: *Quamplurimis nostratium visum id est indignum, maximè Pneumatico Gregorio. Qui multum* [Lib. 4. Cap. 31.] *detonuit, vehementerque despuit in hoc facinus, omnigenis injectis probris & querimoniis. Quin & à se repulit, quos novit huic incæpto favere, tanquàm Sycophantas unionem cum Latinis ambitiosè nimis & intempestivè procaates.* Et hanc ejus intercessionem Sguropulus omninò probat ac laudat. Quæ omnia sciens Eugenius meritò negavit illis Basilicam, & ægrè tandem indulsit modicum S. Juliani Sacellum, non ad Divina officia, sed ad solam sepulturam mortuorum.

De isto spirituali Gregotio pergit Sguropulus: *Quin Gregorius & hoc insuper adjecit memorabile dictum coram Patriarcha, & Archiepiscopis, & nobis omnibus; Quoties ascendo in aliquam Latinorum Sacram Ædem, nullam adoro Imaginem alicujus Sancti ex iis omnibus, quos illic contemplor, quia illorum Sanctorum novi neminem. Christum fortasse solùm novi. Sed nec Christum in eorum Templis adoro. Quia nescio quibus fidei titulis definitus mihi proponitur adorandus. Sed me ipsum Cruce insignitum munio, & tunc adoro. Adoro igitur quàm mihi præfiguravi Crucem, & nihil ultrà eorum omnium, quæ meis oculis obversantur. Tam aversum & crudum animum Gregorius in initio se concepisse monstrabat contra omnia commercia cum Latinis habenda. Et in conspectu nostro profusè flevit, quod in Latinorum territoria Græci unquam penetrassent.* Quod duplicis Divinitatis fabulones, Sabelliani, Ariani, Apollinaristæ, Eutychiani, aliique omnes circa Divinæ Majestatis substantiam errantes Hæretici sint veri Idololatræ, est constans doctina Patrum. Isti enim non vivum & verum, sed à se confictum Deum habent & adorant: Faciunt Idola non manu in ara, sed intellectu in sua phantasia. Hinc etiam Calvinistas, qui Deum optimum maximum blasphemant esse auctorem peccati, & plura aliena illi affingunt, eadem maculari Idololatria non dubitamus. Porrò de Divina Majestate non solùm cum Calvinistis, sed etiam eùm Judæis & Sabellianis sentiunt Mahometani, ideoque & ipsos esse Idololatras, antiqui Græco- [Lib. 7. Cap. 6.] rum Doctores & constantissimè & verissimè censuerunt. Et antiqui ipsorum Catechismi continent *Anathema in Mahometi Deum, quem nec genuisse nec genitum ille affirmat, sed Holosphyrum.* Verùm de Schismatico Imperatore Manuele Comneno scribit Nicetas Choniates: *Manuel id Anathema ex omnibus Catechisticis libellis aboleri voluit, ab ipsa magnæ Ecclesiæ tabula auspicatus. Idque ratione probabili scilicet. Ajebat enim blasphemiis in Deum qualibuscumque offendi Agarenos, qui ad piam nostram Religionem deficerent.* Constanter & dudum illi obstiterunt cum multis Episcopis Patriarcha Theodosius & Eustatius Metropolita Thessalonicensis, verùm Principis sententia tandem per potentiam obtinuit, scribitque de istis Nicetas: *Episcopi tandem ægrè assenserunt, ut Anathema à Deo Mahometi in ipsum Mahometem, & omnem ejus doctrinam & Sectam, in Catechisticis libellis transferretur. Quo decreto & firmato post multos congressus, tandem quieverunt.* Et hoc Decretum haud dubiè servavit iste etiam Spiritualis Gregorius. Mahometanis verum Deum, nobis autem Latinis censuit esse falsum Christum; ideoque ipsum noluit adorare. Dum iter ad Florentinam Synodum pararet Imperator Joannes Palæologus, ad ejus Legatum Paulum Asanen Turcici Sultani Amurathis Bassæ dixerunt. *Quid rei est quod vestrum Imperatorem tantopere impellit ad Latinorum opem implorandam? Si necessitas urgeat, exprimat mentem Imperatori nostro, qui actutum subveniet. Et opportuniora subsidia à nostro Domino inveniet, quam à Latinis. Et magis* [Lib. 3. C. 14.] *profuerit vestro Imperatori fœdus ictum cum Amurathe, quam cum Latinis.* Imperatorem Joannem, quod hæc consilia non probaverit, arguit Sguropulus. Nempè & ipsi magis placebat Mohometi Deus, quàm Christus Latinorum. Ex eodem fonte quidam intrà obsessam à Mahomete secundo Constantinopolim clamabant se malle intra muros admitti tiaram Turcicam, quàm galerum Latinum. Ita scribit Orthodoxus Ducas.

CAPUT XIII.

Exponitur alia Græcorum in Latinos Injuria.

EX eodem odio profectum est facinus, quod post Florentinam Synodum in Sancti Marci apud Venetos Basilica patravit Antonius Heracleensis Episcopus, Europæ Metropolita. Ad factæ unionis honorem & firmitatem Venetiarum Dux Græcorum Imperatori obtulit laudatam Cathedralem Basilicam, in qua ejus Episcopi Græco ritu agerent Liturgiam. Gavisus fuit Catholicus Princeps, & quòd Patriarcha Josephus Florentiæ obiisset, per dictum Antonium, utpotè primum à Patriarcha Antistitem, celebrari voluit, & non nisi post longas preces & minas Schismaticum hominem ad obtemperandum perduxit. Tandem ergo ille peregit sacrificium, & de ipso scribit Sylvester

ster

Lib. 11. Cap. 4. ster Sguropulus: *Dux & quotquot eum circumstipabant, nostris ritibus applauserunt. Quamquam alii obtrectatores, quod Latinorum in Ecclesiis Sacra peregissemus, nobis immeritò quidem & invidè calumniabantur. Nam non nisi nostra usurpavimus Antimensia, & nostra sacra vasa, ut anteà in profanis Latinorum ædibus adsuevimus.* Cap. 31. Eandem Liturgiam refert, & ab omni Venetiarum populo laudatam scribit Orthodoxus Ducas: Affirmat tamen non post, sed antè Florentinum Concilium fuisse celebratam. Verum Sguropulo, qui fuit unus ex Altaris & Antonii celebrantis Ministris, est potiùs eredendum. Et antè peractam unionem nec Eugenius Pontifex, nec Ferrariensis Episcopus illis ad celebrandum Pascha voluit vel ullam Monasterialem permittere Basilicam: Quomodo igitur Venetorum Patriarcha permisisset & obtulisset suam Patriarchalem?

Antimensiorum frequens est & antiqua memoria. Græcorum quippè Euchologium habet & hunc ritulum: *Ordo fieri consuetus in Antimensiorum consecratione.* Et consecrationis preces ipsa assidue vocant Dei Thronum, & Altare. Antimensium enim est Græcis istud ipsum, quod nobis Altare portatile. Et in jure Græco-Romano exstat hæc Lib. 5 quæstio: *Quid Græcè significent Antimensia? Et quomodò scribendum sit, per Eta, an Jota?* Et Joannes Cithri Episcopus respondet: *Appellatio ipsa deducitur à minso, quod secundùm Græcos significat Canistrum, & secundùm Italicam linguam præparatum à quovis edulium. Hac enim ratione & in mensis explicatæ mappæ dicuntur mensalia, ad ornatum puta mensæ & minsorum, id est Eduliorum, ornatum positæ. Vulgari autem sermone dicuntur Antimensia, ut in vestimentis Antipana, vel quæcumque propter effectus reflexionem sunt appellationem sortita. Hæc autem in sanctis ponuntur mensis, quas consecratio non sanctificavit. Nam ex Antimensiis ipsa nobis consecrata mensa, & sacrificata oblatio Sanctificationem sumunt. Quæ enim sanctificata est ex seipsa sanctificat dona: Cum per se non sint sancta.* Ad vocem, *Antipana*, addit in suis Euchologii Scholiis Joannes Goar: *Pravè interpres vertit fimbrias ante annos, cum potiùs pannos vestibus subductos vox significet.* Pergit Cithri Episcopus: *Si igitur haud dedicatum est Templum, quod ei deest, sanctificatoria Antimensii vis supplet, ideòque in Templo non consecrato sacris operari sine Antimensio nunquàm concessum est. Quonam enim modo Altare sanctificabit donum, si sanctificationis non fuerit particeps? Et Sacerdoti, qui hoc ausus fuerit, pœna erit depositio.* Alii Græci meliùs asserunt vocem non à minso, sed à mensa derivari, & hinc Theodori Balsamonis Interpres ipsam rectè vertit: *Super-Altaria.* Sylvestri Sguropuli Translator Robertus Creyghtonus vertit: *Instrata Mensalia.* Est vox partim Græca, partim Latina, ideòque palam non antiquissima. Res tamen videtur antiquissima. Etenim de sese invicem impugnantibus Arianis scribit ad suos Monachos magnus Basilius: *Si Ortho-* Epist. 73. *doxus est Basilides, quamobrem cum è Dardania redirent, Altaria ipsius subverterunt in agro Gangrenorum, Mensasque suas substituerunt?* Per hasce mensas videtur omninò intelligere deportata ab Episcopis per viam Antimensia.

Antimensia item laudat antiqua notitia dignitatum & officiorum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Etenim in quinto Quinario hic est ultimus: *Præfectus Antimensiis eos, qui Sanctam Communionem percipere volunt, introducit.* Et Matthæi Jatri Monachi catalogus: *Præpositus Antimensiis.* Ad quæ verba scribit Joannes Goar: *Antimensia, quasi sacræ Mensæ vice assumpta, sunt Græcorum Altaria portatilia. Lintea nimirum Sacris Reliquiis ditata, unguento quoque sacro delibuta, & Pontificis benedictione ad Missam in eis celebrandam dedicata.* Iconoclastæ non solùm sacras Imagines, sed & Sanctorum Reliquias spernebant, & sine ipsis contra perpetuum Ecclesiæ morem dedicarant plura Altaria. Hinc adversùm ipsos statuit septima Synodus: *Si à præ-* Cap. 7. *senti Canone inventus fuerit Episcopus absque Lypsanis consecrare Templum, deponatur.* Et ad istum Canonem scribit Theodorus Balsamon: *Dixit quiscumque, Quomodo Oratoria hodiè sine Reliquiarum depositione consecrantur? Et audivit, quod quæ fiunt ab Antistitibus Antimensia eo tempore, quo fit Templi consecratio, Oratoriis tradita sufficiunt pro consecratione sive dedicatione, inthronizatione, encæniis, & apertione.* Græci non Capellas, sed solas Basilicas, & sola harum Altaria plenè cum Reliquiis consecrant, ideòque in istis non licet sine Antimensio celebrare. Etiam in trigesimi primi, qui in privatis nobilium domorum Oratoriis Presbyteros sine Episcopi venia celebrare vetat, Trullani Canonis commentario pergit dictus Theodorus: *Is qui non est expressè prohibitus, videtur tacitè ex Episcopi sententia hoc facere. Propterea enim, ut est verisimile, excogitata sunt Antimensia, & fiunt ab Antistitibus qui sunt in regione, quo tempore faciunt inthronizationem, ut ponantur suprà sacras Mensas Oratoriorum, & sufficiant non solùm pro iis, quæ Sanctum Altare perficiunt, sed & Sanctæ Mensæ tabulæ existimantur, scilicet inthronizatione apertionum & dedicationum, sed ut ostendatur ex Episcopi permissione fieri hoc sacrificium.* Affirmat Antimensia esse non solùm vicaria Altaria, sed insuper plenæ cum Episcopo communionis symbola: Ad illum fermè modum, quem Melchiades & Siricius Pontifices adscribunt transmissæ Eucharistiæ fermento.

Aliam de Antimensiis quæstionem proponit Jus Græco-Romanum: *An Antimensia etiam valeant in aliis Provinciis & Diœcesibus, an solùm in Diœcesi Episcopi Antimensia illa consecrantis?* Et Joannes Cithri Episcopus denuò respondet *valere ubique, sicut & ipsum sacrum Unguentum, & alia Sacra, quamvis uno in loco sanctificata, semel tamen sanctificationem adepta, ubique eam retinent & exserunt.* Et Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus: *Antimensia, ubicumque eis fuerit opus, mittuntur. Nec hac vel illa regione circumscribuntur, sed in aliam quoque Provinciam transferuntur, sicut & sacrum Unguentum.* Et hinc Ariani illi ex Dardania per Paphlagoniam in suam Regionem redeuntes Episcopi etiam propè Gangras fuerunt usi suis Antimensiis. Ipsos non fuisse Paphlagones lucidè supponit magnus Basilius. Et non quod ipsis usi fuerint, sed dumtaxat quod in alienis Parochiis Altaria sibi sub-

subjugaverit, arguit. Loquitur de Eustatio Sebasteno apud Armenios, Acacio Cæsariensi apud Palæstinos, Georgio Laodicensi apud Syros Episcopo, & aliis ejusmodi turbinibus, de quibus scribit etiam ad Evasenos: *Basilidis Paphlagonis Altaria, dum Paphlagoniam transiret, subvertit Eustatius, & propriis mensis Missæ officium celebravit.* Utitur verbis, ἀνατρέπω & καταστρέφω quæ hic non subversionem, sed commotionem potiùs aut dissolutionem significant: nam sacrati Lapidis motione aut dissolutione Græca præsertim Altaria fuerunt semper prophanata. Et hinc ipsorum reconciliatio passim apud ipsos vocatur *stabilitio Mensæ*. Magnus ergo Basilius istam Episcoporum factionem culpat, quod Basilidis Altaria, tanquàm hæretica, prophanaverit, & tunc super ipsa in suis Antimensiis celebrarit. Et Basilidis Altaria vocat θυσιαστήρια, istorum verò Antimensia vocat τραπέζας. Vocabulorum distinctio clamat res fuisse distinctas. Et integros Altarium lapides factiosi isti non potuerunt per omnem Orientem circumferre. Scio voce τράπεζαν non Antimensium, sed mensam significari. Verùm quod ipsam etiam Antimensis applicarint Græci, est manifestum. Etiam portatilia apud nos Latinos Altaria extrà Diœcesim consecrari non possunt à nostris Episcopis, extrà illam tamen deportata perseverant consecrata & plenè sancta.

Epist. 27.

Aliam insuper quæstionem proposuit Bellæ Episcopus: *Antimensia scimus fieri solita, quando Episcopus consecrato & dedicato Templo, pannum mensæ substratum, mensamque seu Altare tegentem, in frusta dissectum, plerumque Sacerdotibus distribuit, ut eo præditi sacrificium offerre queant. Quid faciendum, si desint Antimensia, cum sine his celebrare non liceat?* Alia translatio habet: *Et scripto Sacerdotibus distribuit.* Et rectè. Græcum quippè Antimensium est quid simile nostro Latino Corporali, quod nec penicillo, nec acu pingi permittunt nostri Canones. Bellæ Episcopus cum Theodoro Balsamone supponit ipsum esse non dumtaxat vicarium Altare, sed etiam plenæ inter Presbyterum & Episcopum Communionis characterem, ideòque debere per codicillum seu testimoniales litteras tradi, & transferri non posse de persona in personam. Supponit unicuique Presbytero debere esse suum Antimensium, ideòque quærit, An Presbyter, qui ipso per quemvis casum careat, possit celebrare? Et Manuel, illorum Patriarcharum qui post captam à Flandris Constantinopolim resederunt apud Nicæam Bithyniæ, septimus synodaliter respondit: *Antimensia in omnibus sanctis mensis poni necesse non est, sed in iis, de quibus incertum, num consecratæ sint, nec ne. Nam Antimensia locum obtinent consecratarum Mensarum, nec iis opus est, ubi Mensas consecratas esse constat.*

Antimensia itaque Græcorum Episcopi non consecrabant quovis die, sed in solis Ecclesiarum solemnibus consecrationibus. Quod enim haberent illa consecratæ Ecclesiæ virtutem, videbantur aliter non consecranda. In Scholiis ad Georgium Codinum rectè scribit Jacobus Gretzerus: *Antimensia erant partes tegumenti illius, quod novum Altare, quando Templum consecrabatur, operuerat.* Ipsorum formam describit in suis ad Euchologium Notis Joannes Goar: *linteum, cui nullo interjecto discus & Calix superponuntur, Latinis Corporale à Christi Corpore continendo, Græcis εἰλητὸν ab eo involvendo dicitur. Hujus autem eadem forma est, quæ Antimensii. Ejus ab illo nullum aliud est discrimen, nisi quod in assuto loculo Antimensium reliquias contineat, εἰλητὸν autem nullas.* Uti nostra Portatilia Altaria, ita Græcorum Antimensia sine sepulchro, & in ipso reconditis Sanctorum Reliquiis non possunt consecrari. Requiritur & alius ritus, de quo Joannes Cithri Episcopus: *Antimensia non primò statim dedicationis die distribuuntur, sed tunc demùm ubi tegumentum Altaris per sacrificia septem continuis diebus oblata sanctificationem accepisset, in partes divisum, & pro Antimensiis fuit distributum.* Quod ipsum scribit Matthæus Blastaris: *Antimensia sanctificationis virtutem participant, eamque illis Templorum nuper consecratorum officium, & septemdiale in Altari sacrificium elargiuntur.* Uti novus Sacerdos, ita & novum Altare ac Templum debebat apud Græcos sanctificari per continuum septemdierum Sacrificium, atque ita in accepta per Episcopum consecratione firmari. Nec sine fundamento. Post hos ergo septem dies novi Altaris sacro oleo ac vino imbutum linteum dividebatur in plures nostris Corporalibus similes partes, eisque singulis imponebantur Sacræ Reliquiæ: Et hæc erant Antimensia. Et hinc de ipsis hunc Canonem edidit Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, vel quicumque alius istorum Canonum auctor: *Si per ignorantiam lotum fuerit Antimensium, non polluitur. Sanctificatio enim in eo est. Sacrum non efficitur impurum.* Quod lotio ipsi auferret sacrum unguentum, quibusdam visa fuit auferre & sanctificationem. Voces, *Per ignorantiam*, videntur asserere, quod Antimensium deliberatè non potuerit lavari.

Lib. 1. Cap. 9.

Cap. 14.

Nostri in novo Testamento Sacrificii Altaria, licet forsan non divinum, omnino tamen sunt institutum atque mandatum Apostolicum. Nam ipsa laudat in suis Epistolis Sanctus Paulus Apostolus, & vetustissimi Ecclesiæ Patres. Ipsam *Altaris* vocem habet ille in Epistola ad Hebræos. Et quòd in Epistola ad Corinthios per Domini mensam intelligat Altare, rectè affirmat vigesima secunda sessio Tridentini Concilii. Durantibus Gentilium persecutionibus illa erant non tantùm in Basilicis, sed insuper in Cœmeteriorum cryptis & privatis ædibus. Erant non solùm lapidea, sed etiam lignea, ac faciliter transportabilia. Nobis Latinis esse lapidea, ac in solis Basilicis figi jussit Sanctus Sylvester. Et Decretum omnis etiam Orientalis Ecclesia constanter admisit. Etenim sub ejus Pontificatu statuit Laodicensis Synodus: *Quòd non oportet in domibus oblationes celebrari ab Episcopis vel Presbyteris.* Privata, ad quæ Gentilium persecutio compulerat, sacrificia vult jam pacatis Ecclesiæ temporibus proscripta penitus ac eliminata. Attamen

Cap. 10.

men semper fuit locos Episcopali dispensationi. Nam de S. Anachoreta Mari ac femetipso Episcopo scribit in Monastica historia Theodoretus.
Cap. 10. *Cum Maris spiritualis & mystici sacrificii videndi desiderio diuturno teneretur, rogavit ut illic divini doni fieret oblatio. Ego verò libenter obtemperavi, & sacra vasa adferri jussi, Diaconorumque manibus usus pro Altari, mysticum & divinum ac salutare sacrificium obtuli.* Quin & celebrandæ in rusticana domo Missæ facultatem & jussionem Presbyteris suis dedit Sanctus Augustinus. Sic ipse testatur in novissimo Libro de Civitate Dei. Sunt
Cap 8. plurima hujusmodi exempla. Et quòd nobiles Viri domesticam Capellam, suumque illic Altare & à proprio Sacerdote sacrificium babeant, est antiquus usus omnium Ecclesiarum. Porro nec publica Oratoria, nec ipsorum Altaria consecrari unquàm permiserunt Græci: Hinc domesticis privatorum Capellis aut Altaribus honorem bunc longè minùs detulerunt. Et uti istius Anachoretæ cella, ita longè magis ista rusticana domus non habuit Altare. Et extrà verum vel vicarium Altare nunquàm licuit sacrificii oblatio. Quocircà videtur certum, quòd suorum Diaconorum manibus Theodoretus Antimensium, & rusticanæ mensæ vel portatile Altare vel quid simile imposuerit Presbyter Sancti Augustini.

Nostra enim portatilia Altaria, licet nullum huc usque noverim lucidum testimonium, credo esse antiquissima. Antiquus est Ecclesiæ Canon: *Altare si motum fuerit, Ecclesia denuò consecretur.* Altare enim, quod unicum habebat olim omnis Ecclesia, significat fidem: & sicut mota fides omnem hominis justitiam, ita motum Altare omnem evertit Basilicæ Sanctitatem. Et hinc ob lapidis motum longè magis debebat ipsum Altare iterùm consecrari. Verùm aliqui objiciebant Altaria portatilia, quæ *licet de loco ad locum moveantur, non tamen denuò consecrantur.* Et respondit in litteris ad Gerardum Sancti Gandregesili Abbatem Sanctus Ivo Carnutensis
Ep. 72. Episcopus: *Portatilia Altaria non aliter consecramus, nisi vel in tabulis ligneis, vel in aliquo competenti substratorio compacta & firmiter sint affixa. Undè licet de loco ad locum portentur, non tamen de loco, in quo consecrata sunt, moventur. A quo si avulsa fuerint, sicut cætera Altaria, denuò*
Ep. 80. *sunt consecranda.* Quod ipsum repetit in litteris ad Guilielmum Abbatem Fiscanensis Monasterii. Loquitur de bis Altaribus, tanquàm de re antiqua. Apud Gregorium autem Honorius
Cap. 30. tertius ad titulum de privilegiis vocat *Altare Viaticum*, & ipso ubicumque utendi facultatem concedit Fratribus Prædicatoribus & Minoribus, & queritur suam gratiam prava interpretatione
Constit. 7. à quibusdam Episcopis truncari. Eandem gratiam Prædicatoribus firmavit Gregorius undecimus, Carthusiensibus quoad suas Gangrias Urbanus quintus, Benedictinis Pius quartus, Societati JESU etiam quoad Castrenses missiones Gregorius decimus tertius, degentibus in Africa Trinitariis dedit Urbanus octavus. Orthodoxis Græcis Clemens octavus fecit libertatem vel suis Antimensiis, vel nostris portatilibus Altaribus utendi. In concedenda hac gratia largus adeò fuit Bonifacius nonus, ut inter ejus excessus Thomas Walsinghamensis ponat hunc articulum: *Bonifacius Altaria portatilia nulli pecuniam offerenti negavit.* Quòd etiam Fol. 347.
Episcopi possint facere hanc gratiam, lucidè supponit in laudato Decreto Honorius tertius. Eisdem, quòd quandoque Diœceses suas egredi ex causis, & quotidiè Missam audire debeant, ubicumque locorum in viatico Altari celebrandi facultatem impertivit Bonifacius octavus. Et ita fuit usque ad Tridentinum Con- Lib. 5. tit.
cilium, à quo & omnia hæc Regularium pri- 7o. cap. 12.
vilegia, & Episcoporum etiam potestatem esse sublata, disertè affirmat in laudato Clericis Societatis JESU dato privilegio Gregorius decimus tertius. Concilii verba sunt in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ: *Ordinarii non patiantur privatis in domibus, neque omninò extrà Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda & visitanda, sanctum hoc Sacrificium à sæcularibus aut Regularibus quibuscumque peragi.* Non qualemcumque, sed solùm extrà Ecclesias aut Oratoria portatilis Altaris usum interdicit. Et Oratoria, quæ in suis Conventibus erigunt exempti Regulares, nec designari debent ab Episcopo, nec visitari. Addit Dominicus Cardinalis Thuscus: *Episcopus potest conce-* Lib. 1.
dere hospitali propbono Oratorium cum Altari viatico cap. 311.
seu portatili, in quo celebretur pro infirmis. Amplia, quòd etiam potest concedere hoc in aliis privatis domibus sine consensu Rectoris Parochiæ. Quod ipsum docent hodiè plures Canonum periti. Undè quidam Episcopi existimant sibi esse, quidam existimant non esse hanc potestatem.

Quæstio est, An apud antiquam dignitatum & officiorum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ notitiam verba, *Præfectus Antimensis eos, qui sanctam Communionem percipere volunt, introducit*, intelligantur de jam laudatis Antimensiis? Negat Balduinus Junius. Intelligi affirmat *Præfectum antecessui mensæ, adducentem eos qui erant venturi ad sacram Communionem.* Vult hic intelligi non Antimensia, sed Antemensales, qui ad sacram Mensam recipiebantur & Communionem Eucharistiæ. Hi enim priusquàm admitterentur, solebant ante Mensam sisti, coram Antemensalium Præfecto, & posteà eodem præeunte adduci ad Communionem, ut palam testatum ille faceret hos suos comites in unum Corpus coaluisse cum Christo & ejus Ecclesia. Hic autem ritus apud Græcos dicebatur τὸ ἀντιμίσιον. Verùm hæc Commentaria Jacobus Gretserus in suis ad Georgium Codinum scholiis Lib. 1.
affirmat esse imperitas, quas satis nequeat admi- cap. 9.
rari, ineptias, & plusquàm Æsopicas fabulas, quibus refellendis non sit immorandum. Porrò in suis ad Sylvestrum Sguropulum notis Robertus Creyghtonus constanter defendit Junium, & dentato Gretseri calamo reddit talionem. Laudat locum, in quo Sguropulus refert sui Principis & Patriarchæ ad Venetos ingressum, suamque cum Bis-Consule legationem ab illis & accessum ad Ducem, & pergit:

Dux

Lib. 4. cap. 11. *Dux nos peramanter recepit, vultu sereno, sermone blando, & medium inter utrumque se interserens, una manu Bis-Consulem, altera me comprehendit. Cujus ad exemplum pariter & monitum Senatores primarii, qui aderant, utrumque utrasque manibus alterit suas implicuerunt. Et pari situ Senator alter ejus Senatoris sinistram tenuit, qui mihi dexteram accommodarat. Ut ordine expanso in latum, seu acie ad frontem composita, è medtullio cubiculi ad interiorem parietem progrederemur consessuri, omninò ad formam Antemensalium.* Hunc locum Creychonus sic commentatur: *Venetiarum Dux, Legati, & Senatores manus manibus intexebant ad instar Antemensalium, cùm se coram Mensa Domini in latitudinem expandebant communicaturi. Hic est loci sensus, nec alium ferre potest: Quo non datur alter in hac historia aut celebrior, aut dignior animadversione ad Antemensalium ritus demonstrandos, avitios aut vetustos dicam, non constat.*

Respondeo Robertum Creychonum vera scribere & erudita. Apud Græcos enim aliud omninò sunt Antimensia, aliud Antemensales. Et laudatus antiquæ notitiæ locus lucidè agit de Antemensalibus. Antimensia enim & ipsorum custodia non ad istum Præfectum, sed spectabant ad Scevophylacem, unum è Crucigeris magnæ Ecclesiæ. Licet & dictus Robertus & Balduinus Junius sint homines Calvinistæ, dedignari non debemus ipsorum eruditionem agnoscere. Eandem gratiam & ipsi nobis deferant, & brevi Catholica pace gaudebimus. Certè Robertus in Sguropuli translatione est pessimè hinc inde meritus. In superius adducto loco, ubi Sguropulus affirmat Antonium Heracleensem Episcopum fuisse apud Venetos usum suis Antimensiis & vasis, disertè habet: *τὰ ἱερὰ σκεύη*, id est, sacra vasa. Et Robertus vertit: *Vascula.* Alium locum in quo Eugenii quarti Legatus asseritur populo Constantinopolitano passim in

Lib. 11. cap. 4. plateis benedixisse, hoc modo vertit: *Notarius sequester Legatum ab hac benedicendi gesticulatione inhibuit.* Sacerdotales benedictiones tanti semper fecit Ecclesia, ut ex ipsis, tanquàm irrefragabili argumento, victricis gratiæ necessitatem adversùm Pelagianos confirmet frequentissimè S. Augustinus. Verùm Roberto isti magis placet magnus Martini Lutheri Discipulus Joannes Brentius, qui formatam ducta manu crucem etiam censet esse inanem gesticulationem, quæ non magis prosit ad salutem, *quàm si circulum describsris in aere.* Ita in quarto adversùs illum Libro testatur Dominus Cardinalis Stanislaus Hosius. Pluribus istiusmodi sordibus translationem suam fœdavit Robertus. Etiam suas ad Carolum secundum magnæ Britanniæ Regem, & ad Lectorem proœmiales litteras. Redeamus ad suprà memoratam Græcorum in Latinos injuriam: Cum suis affeclis Heracleensium Antistes Antonius Cathedralem Venetorum Basilicam duxit prophanam & pollutam, ideoque non in ipsius Altari, sed in suo super illud strato Antimensio celebravit. Et ob has & alias plures in nos injurias non sine fundamento Parentes nostri Græcos Schismaticos, quod queritur Georgius Pachymeres, appellarunt *albos Saracenos.*

CAPUT XIV.

Quando cœperit Græcorum in Latinos ritus tam capitale Odium.

Respondeo illud antiquis fuisse penitus ignotum. Etenim quòd & Latini Græcis, & Græci Latinis advenis Episcopis olim publicè sacrificandi & concionandi locum obtulerint, atque ita mutuos ritus honorarint, suprà ostensum est, & suo loco pluribus ostendendum. Etiam Legatis sibi Clericis Episcopi exhibuerunt honorem illum, de quo in litteris ad Alexandriæ Patriarcham Dioscorum Magnus Papa Leo: *Filius noster Possidonius Presbyter nostris processionibus atque ordinationibus frequenter interfuit, & toties ad nos missus quid in omnibus Apostolicæ Sedis auctoritatis teneremus, agnovit.* Et de Antecessore suo Pelagio secundo scribit ad Eulogium Alexandrinum, & Anastasium Antiochiæ Patriarcham Magnus Gregorius: *Pelagius Diaconum, qui juxta morem pro Responsis Ecclesiæ faciendis piissimorum Dominorum vestigiis adhærebat, cum Joanne Constantinopolitano Episcopo Missarum solemnia celebrare prohibuit.* Joannes ille *Universalis Episcopi* nomen sibi superbè arrogaverat, ideoque ad ipsum excommunicandum progredi quidem Pelagius noluit, suum tamen Diaconum Apocrisarium cum illo procedere noluit, atque ita ipsum à Romanæ Ecclesiæ non modica Communione suspendit. Quod ipsum suo Diacono injunxit Gregorius. Hæc omnia repetit in litteris ad ipsum Joannem, & pergit in litteris ad Sabinianum Diaconum suum & Apocrisarium: *Sicut tibi jam transactis epistolis scripsi, nunquàm cum Joanne procedere præsumas.* Et de Joanne & de ejus in Cathedram ac superbiæ titulum successore Cyriaco scribit ad laudatos Alexandriæ & Antiochiæ Patriarchas: *Fratris & Coepiscopi nostri Cyriaci Responsales, quia hoc omninò humiliter precabantur, Missarum solemnia mecum celebrare feci; meus verò Diaconus cum prædicto fratre nostro Cyriaco Missarum solemnia celebrare non debet.* Et hujus diversitatis dat rationes. Ad Patriarchales Ecclesias concurrebant plures Legati Diaconi: Omnes procedebant cum Patriarcha, & quisque locum habebat juxtà dignitatem suæ Ecclesiæ. Hinc ad Joannem Ravennæ Archiepiscopum scribit idem Gregorius: *Ne credat, quia ego Ecclesiam tuam in aliquo gravari aut minui volo. Recordare in Romanarum Missarum Solemnibus, ubi Ravennas Diaconus stabat, & require ubi hodiè stet, & cognosces quia Ravennatem Ecclesiam honorare desidero.*

Ep. 80. cap. 2.

Lib. 4. Ep. 36.

Ep. 39.

Lib. 6. Ep. 31.

Lib. 4. Ep. 15.

Proindè advenam Diaconum cum loci Episcopo procedere est illum huic ministrare in solemni Missa, & cum illo celebrare. Hinc & S. Ambrosius duos non optimè moratos Clericos non permisit secum procedere. Ita scribit in Libris officiorum. Et de Arsenii Patriarchæ Con-

Constantinopolitani in ordinatos ab intruso Patriarcha Nicephoro Episcopos vindicta scribit L. 3. c. 2. Georgius Pachymeres : *Ordinatis à Nicephoro omnem functionem Sacerdotii permisit Arsenius, excepto solùm secum unà pariter, ubi Sacris solmniter operabatur, ministrandi usu.* Etenim cum Patriarcha non solum Diaconi procedebant & Presbyteri, sed etiam Episcopi. Hinc de Dorothæo Marcianopolitano Episcopo, secundæ Mœsiæ Metropolita, ad S. Cœlestinum Pontificem scripsit Sanctus Cyrillus Alexandriæ Patriarcha : *Dorotheus, dum Sacra peragerentur, Reverendissimo Nestorio in Cathedra Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedente, surrexit, & magna ac elata voce inclamare ausus est*, &c. Nempe Patriarcham ostentabat Nestorius, feceratque Dorothæum secum procedere. Et de Alexandro Basilonopolitano apud Bithynos Episcopo, qui motam in S. Joannem Chrysostomum & ipsi adhærentes Episcopos persecutionem fugiens advenerat Ptolomaidem Pentapolios, scribit istius Civitatis Episcopus Sanctus Synesius ad suum Alexandriæ Patriarcham Epist. 66. Theophilum : *In Ecclesiam quidem illum admittere nolui, nec sacram cum eo Mensam communem habui, domi verò juxtà atque innocentes honoravi. Quæ mea agendi cum indigenis ratio est.* Alexandrum non permisit secum procedere. Synesius enim, licet non Patriarcha, erat tamen Metropolita. Et Zacharias Chalcedonensis ac Theophilus Tauromeniæ in Sicilia Episcopus, ut Photii Patriarchæ, à quo ad Nicolaum primum Pontificem fuerant Legati, Constantinopolitanam consecrationem fuisse à dicto Papa admissam persuaderent populo, dixerunt ad octavam Act. 4. Synodum : *Diximus & iterùm dicimus, quia ut summi Sacerdotes sumus suscepti à Papa Nicolao, & comministravimus ei, & suscepti sumus ab eo.* Et de Zacharia & Rothaldo Episcopis, suis ad Constantinopolitanam Ecclesiam Legatis, scribit ad omnes eidem Ecclesiæ subjectos Episcopos laudatus Nicolaus : *Cum Photio adultero Ecclesiæ invasore atque Neophyto, quod illis multipliciter fuerat prohibitum, inter Sacro-sancta Mysteria communicaverunt.* Hoc est, cum Photio processerunt.

Græci in Missa habent duplicem introitum : Magnum & parvum. Magnus est solemnissimus. Omnes præsentes Episcopi, Presbyteri, Diaconi præcedunt ac deducunt Patriarcham aut Metropolitam ad Altare cum summa gravitate & pompa. Et quò solemnior est Missa, eo plures Episcopi solent ministrare. Et hæc processio repręsentat Domini nostri Incarnationem, quà comitantibus Angelis à Patris dextera descendit in uterum Virginis. Introitum hunc eleganter depingit in libro de Missa & Templo Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis, & adjungit : *Sicut ab ipso Salvatore instituta est, & ab Apostolis ac Patribus tradita, ita & Missam celebramus. Et sicut quidem Dominus cum Discipulis adhuc commorans consecravit, & panem fregit, & calicem similiter, ita & nunc Ecclesia exequitur, Pontifice cum Sacerdotibus consecrante, & omnibus distribuente, vel certè Sacerdote cum Collegis celebrante.* Affirmat omnes Episcopos ac Presbyteros cum Episcopo, omnes item præsentes Presbyteros cum celebrante Presbytero procedere, celebrare, consecrare, & communicare. Ritum in omnibus sub Cœlo Ecclesiis esse & vetustissimum, & olim fuisse universalem, demonstrat octavus decimus Canon Nicænus, quorumdam Diaconorum, sacræ Communionis gratiam ante Episcopos contingere, & Presbyteris impartiri præsumentium, audaciam damnans, atque adjungens : *Diaconi per ordinem post Presbyteros gratiam sacræ Communionis accipiant, aut Episcopo eis aut Presbytero porrigente.* Lucidè agit de solemni Episcopi Missa. Eundem morem laudant antiquus Ordo Romanus, Alcuinus Flaccus, Amalarius Fortunatus, L. 4. c. 25. aliique Latini Ecclesiasticorum rituum Expositores. Et suo adhuc tempore viguisse in Romana Ecclesia testatur in libris de Missæ Sacrificio Innocentius tertius. Et ita etiamnum hodiè faciunt Græci in festo ac in Romana Basilica S. Athanasii. Quocircà olim & Græci apud Latinos in azymo, & Latini apud Græcos in fermento celebrabant & communicabant. Et ita adhuc fuit sub Photio Patriarcha. Nam ejus Episcopi Zacharias & Theophilus de isto sibi per Nicolaum Pontificem delato honore gloriabantur, & Photii consecrationem conabantur ex ipso firmare. Proindè certum est, quòd hodiernum Græcorum in Latinos ritus odium induxerit Michael Cerularius. Nam & ante illum nemo Patriarcha clausit Latinas Ecclesias.

Et à simili in Græcorum ritus odio alienissima semper fuit Romana Ecclesia. Hinc enim plura Græcorum Monasteria semper fovit intrà & circà Urbem, & de ipsis ad Latinorum Monasteriorum eversorem Michaelem Cerularium scripsit S. Leo nonus : *Ecce in hac parte Romana Ecclesia* Ep. 1. c. 29 *quantò discretior, moderatior, & clementior vobis est. Siquidem cùm intrà & extrà Romam plurima Græcorum reperiantur Monasteria sive Ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur à paterna traditione, sive sua consuetudine, quia potiùs suadetur, & admonetur eam observare.* Græcos ritus tanti fecit Pelagii secundi Diaconum Apocrisarium Constantinopoli agens magnus Gregorius, ut factus Pontifex ipsorum quosdam traduxerit in Romanam Ecclesiam, & quosdam contra opus istud murmuratores composuerit hac sanctissima regula : *Si quid boni vel Constantino-* Lib. 9. *politana vel altera Ecclesia habet, ego & minores in* Indict. 2. *bono imitari paratus sum. Stultus enim est, qui* Epist. 64. *in eo se primum existimat, ut bona, quæ viderit, discere contemnat.* Et addit sibi in hoc opere S. Damasum & alios magnos Pontifices præluxisse. Quæ omnia laudat in ejus vita etiam Joannes Diaconus. Latinos ritus Græcis imponere conatus est Innocentius tertius : nempè ob captam à Flandris Constantinopolim. Sperabat à Latini Principis auctoritate facilitandum negotium, atque ita vetus schisma radicitùs evellendum. Verùm quàm non successerit, suprà audivimus à Georgio Acropolitano. Et ad unionis postulatorem Germanum Patriarcham Gregorius nonus rescripsit Græcis & Latinis propter azyma & fermentum, ac alios diversos ritus,

non

non esse diversa Sacramenta, idòque illis utrimque An. 1238. manentibus offert unionem. Exstat epistola apud Matthæum Parisiensem. Et hinc novo etiam suo Canonum Codici inseruit plures decretales epistolas, quæ Græcos ritus non tantùm permittant, sed etiam probent & confirment. Etiam in Civitatibus, quæ mixtum ex Græcis & Latinis Populum, & Latinum habeant Episcopum. Ejusmodi in Civitatibus vetat contra Nicænum Canonem esse duos Episcopos, attamen contra octavæ Synodi constitutionem indulget, ut Latinus Episcopus sibi ordinet Græcum Suffraganeum. Et pleraque hæc firmavit in suo ad suum in Cypro Cardinalem Legatum Rescripto Innocentius quartus. Etiam in facta per Lugdunensem Synodum unione, & post ipsam firmavit Gregorius decimus. Et de Eugenio quarto Pontifice, & Josepho secundo Patriarcha Constantinopolitano scribit in Florentini Concilii historia Sylvester Sguropulus: *Ferrariam advectus* L. 4. c. 23. *Patriarcha misit ad Papam, qui hoc ei suo nomine significarent. Venimus te exoratum, ut nobis liceat, concedente Beatitudine tua, ordinaria officia nostra, & totam sacræ Liturgiæ consequentiam in dies Deo perficere eisdem ritibus, quos nostra Græcia non ita nuper, & à nascentis Ecclesiæ primordio usurpavit.* Timebat Papam suis ritibus adversaturum. Verùm ille *ultro consensit, & simpliciter edixit, Patriarcha ut sua haberet Sacra, quocumque velit modo & ritu.* Ex eodem principio idem Eugenius, dum factæ unionis Missam celebravit, Græcorum Episcopos ad de azymo suo Sacrificio communicandum est adhortatus: ad secum antiquo more procedendum & comministrandum. Nam & Nicolai quinti Legatus Cardinalis Isidorus resumptæ unionis Missam in S. Sophiæ Ecclesia celebravit non Latino ritu, sed Græco. Et quosdam Latinos Episcopos, qui subjectos sibi Græcos volebant ad Latinum ritum cogere, graviter compescuerunt, & ad servandam Florentinæ Synodi unionem compulerunt Leo decimus & Cle- Par. 5. c. 4. mens septimus. Utrisque diploma suo de sacris ordinationibus operi inseruit Joannes Morinus. Quæ omnia evincunt Græcorum ritum à Latinis semper fuisse probatum ac defensum.

Ex iisdem principiis ab uno ritu transiri ad alium, facilè permisit olim Ecclesia. Imo & quandoque præcepit. Etenim de Theodoro Tharsensi apud Cilices Monacho, quem Vitalianus Pontifex Cantuariensibus misit Archiepiscopum, scribit in Cantuariensium Pontificum Gestis Gervasius ejusdem Ecclesiæ Monachus: *Vitalianus Theodorum sacravit hac interposita conditione, ne Anglicanas institutiones Græca novitate mutaret.* Coegit Theodorum è Græco fieri Latinum. Ita dum Sanctus Irenæus Lugdunensium, Auxentius Mediolanensium, Sanctus Valerius Hipponensium, aliique Græci alias Latinorum acceperunt regendas Ecclesias, etiam transierunt ad ritum Latinum. Nam & plures Græci fuerunt Romani Pontifices. Et Gerontius, quem ex Mediolanensi S. Ambrosii Diacono Nicomediensem in Bithynia Archiepiscopum consecravit Helladius Cæsariensis in Cappadocia Primas, omninò transivit ad ritum Græcorum. Gerontii promotionem exponit Hermias Zozomenus. Etiam Græci ac Latini Principes frequenter inter L. 8. c. 6. suos filios & filias miscuerunt Matrimonia, ideoque & hi de ritu ad ritum transierunt. Etiam dum quis Latinus ad Græcos, aut Græcus ad Latinos transfert domicilium, possit & ritum mutare. Nisi tamen transeat ad locum ex Græco ac Latino populo & Clero mixtum. Tunc enim servanda est Pii quinti Pontificis constitutio: Const. 12. *Cùm ad notitiam nostram pervenerit, quòd nonnulli Presbyteri, tam Græci quàm Latini, antiquum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritum, tam in celebratione Missarum, quàm aliorum Divinorum officiorum, pervertere satagentes, diversas licentias & facultates, Missas & alia Divina officia Græci Latino more, ac Latini Græco ritu celebrandi ab Apostolica sede, vel ejus Legatis, ac etiam majori Pœnitentiario, variis prætextibus impetrarint, illisque jam pridem utantur, hoc ab antiquo Catholicæ Ecclesiæ Instituto, Sanctorumque Patrum Decretis deviare considerantes, propterea hunc abusum ab Ecclesia Dei exstirpare volentes, omnes hujusmodi licentias & facultates revocamus & cassamus.* Etiam datas Ecclesiis aut Monasteriis. Præsertim vetat, ne uxorati Græcorum Presbyteri celebrent ritu Latino. Et tam Græco quàm Latino prævaricatori infligit perpetuam suspensionem. Et fidei professioni, quam à Græcis exigi & præstari sanxit, Gregorius decimus tertius inseruit hunc articulum: Const. 33. *Credo in azymo sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici, Sacerdotesque in altero ipsum conficere debere, unumquemque scilicet juxta suæ Ecclesiæ, sive Occidentalis, sive Orientalis, ritum.* Et Latinis Episcopis, ex Græcis & Latinis populos mixtos habentibus, Clemens octavus fixit has regulas: *Maritus Latinus Græcæ Uxoris ritum non sequatur. Latina Uxor non sequatur ritum Mariti Latini. Quòd si id fieri non possit, quisque conjugum in suo* Const. 34. *ritu, Catholico tamen, manere permittatur. Proles sequatur ritum Patris: nisi prævaluerit Mater Latina.* Ita utrumque ritum semper dilexit, & tamen ab uno ad alium faciliter transferri semper noluit Latina Ecclesia. Pius quintus rectè affirmat hunc esse antiquum morem, & Patrum Institutum. Nam & hic locum habet: *Quisque in vocatione maneat.*

CAPUT XV.

Exponuntur variæ Michaelis Cerularii in Latinos Calumniæ.

AD Petrum Antiochiæ Patriarcham, quo suæ factioni adjungeret, Michael Cerularius scripsit varias de nobis Latinis, calumnias quas oportet elucidare.

CALUMNIA I.

Latini suffocatum comedunt.

EAndem Calumniam repetit Michael in litteris ad Joannem Tranensem Episcopum. Et Græci Schismatici repertus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu Tractatus: *Latini comedunt suffocata, capta à bestiis, morticina, sanguinem.* Affirmat esse contra Canonem & Synodale Decretum Sanctorum Apostolorum, qui fideles etiam gentes jusserunt abstinere ab immolatis simulacrorum, à fornicatione, ac à sanguine & suffocato. Et hinc inter vulgares Apostolicos sexagesimus tertius Canon carnes in sanguine animæ ipsorum, quod à feris captum, vel morticinum vetat comedi: Comedentem Laicum segregari mandat, Episcopum aut Clericum degradari. Theodorus Balsamon in suo commentario laudat canonem, & adjungit: *Quæ à venatoriis avibus vel canibus capiuntur & suffocantur, quomodo à quibusdam comedantur, nescio. Nota canonem propter Latinos, qui suffocata indiscriminatim comedunt.* Ex ejus prævaricatione vult omnes Latinos esse segregatos aut excommunicatos, & mutua communione pollutos. Apostolicæ Synodi Decretum laudat etiam sexagesimus septimus Trullanus Canon, & addit: *Eos qui propter lautum & delicatum ventrem cujuscumque animalis sanguinem arte aliqua esculentum condiunt ac instruunt, incusamus ac punimus.* Clericum deponi etiam mandat, Laicum segregari. Et Theodorus iterum exponit: *Quoniam nonnulli sanguinem non comedebant, nonnulli autem esculenta ex aliis & ex sanguine faciebant, & se sacram Scripturam observare dicebant, quòd non sanguinem nulla re intercedente comederent, statuerunt Sancti Patres ejusmodi sacræ Legis circumscriptionem cessare oportere, eumque qui quavis arte vel ratione animalis sanguinem comederet, si sit quidem Clericus, deponendum; si verò Laicus, segregandum. Et hæc quidem Canon. Latini verò indiscriminatim suffocata comedunt. Sed etiam Adrianopolitani, ut audio, animalium sanguine cum quibusdam esculentis utuntur. Quære & Imperatoris Leonis sapientis Novellam quinquagesimam octavam, quæ statuit eos, qui quamcumque sanguinolentam speciem comedunt, publicandos & corpore puniendos, & impressa cuti tonsura notandos, & perpetuo exilio condemnandos.* Dicta Lex habet & hæc verba: *Perlatum ad aures nostras est, quod intestinis, tanquam tunicis, sanguinem infartum, velut consuetum aliquem cibum, ventri præbeant.* Item hujusmodi botulos vetat non tantum edi, sed etiam fieri aut vendi: Negligentes item Magistratus durè castigari. Cujus disciplinæ Græci semper fuerunt, ac etiamnum sunt adeò tenaces, ut in suo Euchologio habeant & hos titulos: *Oratio super execrandos & vetitos cibos comedentes. Oratio pro illis qui in cibis scandalum passi sunt, & offenderunt.* A vicinis barbaris capti in bello Græci quandoque per famem adacti, quandoque dolo circumventi edebant cum Barbaris immondos cibos: Et ambos Ecclesia judicabat lapsos in immunditiam, ideoque Sacerdotaliter purgandos. Et quia nos Latini non tantùm ex necessitate aut deceptione, sed omni cum libertate edimus suffocata & apertum etiam sanguinem, Michaelis Cerularii factio censet nos esse inexpurgabiles. Suffocata enim non nisi ob inclusum sanguinem fuerunt nobis interdicta.

Apostolicæ hujus constitutionis adeò observans olim fuit etiam Latina Ecclesia, ut de Gentilibus nostrorum Parentum persecutoribus ac tortoribus scribat in libro Apologetico Tertullianus: *Inter tentamenta Christianorum botulos etiam cruore distentos admovetis, certissimi scilicet illicitum esse penes illos, per quod exorbitare eos vultis.* Cap. 9. Hujusmodi botulos edentibus Tortores promittebant impunitatem. Ex quo liquet, quod nec ad evadendam mortem talis tunc cibus licuerit. Qui rigor cur etiam bodie quosvis cum Calvinistis aut Lutheranis degentes fideles non liget ad fixis ab Ecclesia diebus abstinendum ab esu omnis carnis? Singularis tamen ratio parentibus nostris persuasit tantum rigorem. Ut nempè demonstrarent sese remotissimos à tribus, de quibus patiebantur calumniam, famosis criminibus, quorum unum erat infantis trucidatio in nocturnis Sacrificiis. Quo argumento eandem Apologiam firmant Minutius Felix, Athenagoras, aliique Christianæ Religionis antiqui Defensores.

Etiam dudum post extinctas Gentilium persecutiones nos Latini servavimus istam Disciplinam. Etenim ex Theodori Cantoariensis Archiepiscopi Libro pœnitentiali Sanctus Ivo Carnutensis Episcopus suo Decreto inseruit hunc canonem: *Aves, & animalia cætera, si in retibus strangulantur, non sunt comedenda.* L. 9. c. 97. *Nec si oppresserit accipiter, & si sic mortua inveniuntur. Quia in actibus Apostolorum præcipitur abstinere à fornicatione, sanguine, suffocato.* Et Alvredi Anglorum Regis antiquæ leges habent: *Carnem à bestiis laceratam ne gustatote, sed ad canes projicite.* Eandem le- Lib. 2. d. gem suo adhuc tempore viguisse in Germania affirmat & probat Ditmarus Meseburgensis Episcopus: Arguit & culpat pauperes, qui sanguinem censebant à se posse edi sine peccato. Et ad quartum decimum duodecimi sæculi annum habet in Chronico Gilbertus Genebrardus; *Historici scribunt tempore Calixti secundi Pontificis Pomeranis tunc ad fidem conversis injunctum, ne quid immundum comederent, nec morticinum, nec suffocatum, nec sanguinem animalium.* Utique ex antiquo Wormatiensis Synodi canone: *Aves & alia animalia, si retibus strangulantur, non sunt comedenda.* Can. 6. 5. Qualia Decreta reperies etiam apud Rabanum Moguntinum, Hincmarum Rhemensem, & Halitgarium Episcopum Cameracensem. Et ad præsentem Michaelis Cerularii calumniam respondit Cardinalis Humbertus: *Suffocatum & sanguinem nobis contra vos non defendimus. Antiquam enim consuetudinem seu traditionem Majorum nostrorum diligenter retinentes, nos quoque hæc abominamur. Adeo ut sanguine, vel quocumque morticino, aut aquis seu quacunque negligentia humana præfocato, apud nos aliquando vescentibus absque extremo periculo vitæ hujus, pœni-*

tentia

tentia gravis imponatur. Pro eo maximè, quia antiquas consuetudines & traditiones Majorum, quæ non sunt contra fidem, Leges Apostolicas arbitramur. Nam de cæteris, quæ aucupio, aut canibus, aut laqueo venantium moriuntur, Apostoli præceptum sequimur: Omne quod in macellum venit manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Verùm ne scandalizetur frater infirmus in fide, qui putat aliquid commune vel immundum esse, si quis dixerit, hoc suffocatum est vel morticinum, non est comedendum, ut Apostolus de Idolotheto ait. Eodem modo respondit Petrus Antiochiæ Patriarcha: *Quòd suffocata Latini comedunt, puto fieri absque Papæ permissione, vel ab aliis Pontificibus hæc parvi pendi. Id verò contigit fieri propter eorum audaciam, qui hæc facere non dubitant. Qualia etiam in nostro Romano Imperio præter leges, etiam execranda, fieri contingit, quæ nos ignoramus. Et invenies si quidem in ipsa etiam Constantinopoli, & extra eam multos, qui sanguinem suillum comedunt. Vide itaque venerabilissime Domine, quomodo nos multa eorum, quæ in nostris perperam fiunt, negligentes & prætermittentes, diligentiùs quàm par est res alienas curiosè indagamus & de illis verba facimus.* Fortiter ac suaviter affirmat à Michaele, qui trabem in oculo habeat, alieni oculi festucam castigari. Cum Cardinale Humberto affirmat Apostolicum Canonem omninò servari in plerisque latinis Ecclesiis: Michaeli relatas transgressiones esse solius carnalis populi, ex quibus omnis Latina Christianitas nec damnari possit nec devitari. Nam & de Græcis scribit repertus Constantinopoli Tractatus: *Græci intestina porcino sanguine implentes, pro deliciis vescuntur, contra Apostolorum Decreta.* Utique per prævaricationem. Interim circa tertii decimi sæculi exordia scriptus videtur iste Catholici Tractatus, atque ita evincit Apostolicum Decretum tunc apud nos adhuc viguisse.

Cardinalis Humbertus distinguit inter grandia & inter parva suffocata animalia: Venatorum artibus suffocatas aves, lepores, & similes feras affirmat à fidelibus licitè manducari. Quas tamen rigidè interdixit Theodorus Cantuariensis Archiepiscopus; etiam laudata Wormatiensis Synodus. Utique adversùm suos Francos & Anglos, ista distinctione etiam utentes. Eadem distinctio viguit apud Græcos. Etenim laudatus Tractatus habet: *Græci nec suffocatorum abstinent sanguine. Nam turdos comedunt laqueis strangulatos, & alias aves.* Et de Imperatore Andronico secundo Palæologo scribit Nicephorus Gregoras: *Andronicus canes & aves venaticas magno alebat numero, quibus ita erat deditus, ut si quis eum aditurus canem aut avem adferret, facillimè compos redderetur.* (Lib. 11.) Addit grandem Augustorum proventuum portionem eisdem alendis fuisse impensam. Et quod nimia venandi cupiditas Avo Andronico primo ipsum odiosum fecerit, affirmat Imperator Joannes Cantacuzenus. Nec dubium, quin habuerit collegas. Et venationes suas illi omninò comederunt. Nec ullus Patriarcha legitur corripuisse. Et hinc supra dixit Theodorus Balsamon: *Quæ à venatoriis avibus vel canibus capiuntur, quomodo à quibusdam comedantur, nescio.* Est revera contrà Apostolici canonis litteram, quæ generatim loquitur de quovis sanguine, nec inter parva animalia suffocata discernit & magna. Et hinc de religiosioribus etiamnùm hodiè Græcis scribit in Euchologii Scholiis Joannes Goar: *Etiam pisces, nisi sanguine illorum diligenter abluto, contingere non audent.*

Quòd interim antiquissima sit ista distinctio, docet in libris adversùs Faustum Manichæum S. Augustinus. Apostolicum de non edendo suffocato aut sanguine Decretum affirmat à quibusdam secundùm litteram, à quibusdam intelligi de non patrando homicidio, & prosequitur: *Hoc nunc discutere longum est, & non necessarium.* (L.32.c.13.) *Quia & si tunc hoc Apostoli præceperunt, ut ab animalium sanguine abstinerent Christiani, ne præfocatis carnibus vescerentur, elegisse mihi videntur pro tempore rem facilem, & observantibus nequaquam onerosam, in qua cum Israelitis etiam Gentes propter angularem illum lapidem, duos parietes in se condentem, aliquid communiter observarent, simul & admonerentur, in ipsa Arca Noe, quando Deus hoc jussit, Ecclesiam omnium gentium fuisse præfiguratam, cujus facti Prophetia, jam gentibus ad fidem accedentibus, incipiebat impleri. Transacto verò illo tempore, quo illi duo parietes, unus ex circumcisione, alter ex præputio venientes, quamvis in angulari lapide concordarent, tamen suis quibusdam proprietatibus distinctiùs eminebant. At ubi Ecclesia gentium talis effecta est, ut in ea nullus carnalis Israelita appareat, quis hoc jam Christianus observat, ut turdos vel minutiores aviculas non attingat, nisi quarum sanguis effusus est? Aut leporem non edat, si manu à cervice percussus, nullo cruento vulnere, occisus est? Et qui fortè pauci adhuc tangere ista formidant, à cæteris videntur. Ita omnium animos in hac re tenuit illa sententia veritatis: Non quod intrat per os vestrum, vos coinquinat, sed quod exit. Nullam cibi naturam, quam societas admittit humana, sed quæ iniquitas committit, peccata condemnans.* Eamdem distinctionem laudat in Ezechielis Prophetæ commentario S. Hieronymus. Hæc Prophetæ verba, *Omne morticinum & captum à bestia, de avibus & de pecoribus, non comedent Sacerdotes*, commentatur, & adjungit: *Hæc præcepta conveniunt, ut morticinum non comedat Sacerdos, tam de avibus quàm de pecoribus, cujus nequaquam sanguis effusus est, quod in actibus Apostolorum dicitur suffocatum. Et quæ necessario observanda, Apostolorum de Hierusalem epistola monet. Et condemnat Sacerdotes, qui in turdis, ficedulis, gliribus, & cæteris hujusmodi, hæc aviditate gulæ non custodiunt.* Arguit nescio quos Episcopos, non quòd majora, sed dumtaxat ista minora animalia suffocata comederent. (Cap. 90.) Et laudatum Sancti Augustini locum commendant & sequendum sanciunt Nicolaus primus Pontifex in Rescripto ad Bulgarorum Consulta, & in publicata nuper per Henricum Canisium Epistola Evantus Archiepiscopus Viennensis.

Et istum Evantus extendit ultrà Sancti Augustini mentem. Augustini tempore laudatam Apostolicam constitutionem quidam non de cibis intelligebant, sed de homicidio. Censebant per ipsam gentilibus singulariter interdicti

tria

ætia apud ipsorum plerosque grassantia crimina: Idololatriam, homicidium, & mœchiam. Ita intellexit in libro de pudicitia Tertullianus, & in exhortatoria ad pœnitentiam Paræneſi Sanctus Pacianus Episcopus Barchinonensis. Sententiam Augustinus non damnat, magis tamen probat Apostolos de suffocato & sanguine sanxisse litteraliter, & istam sanctionem fuisse primævæ, partim ex Judæis, partim ex gentibus vocatæ, Christianitati quandam unionis fibulam, quoddamque sepulchrale ornamentum, quo mortua Legalia cum decore ad sepulturam deducerentur. Et hunc sensum probant etiam Sanctus Hieronymus in sermone de Machabæis, Sanctus Gaudentius Brixiensis Episcopus, & alii passim Patres, Latini & Græci. Et hinc post excisam ab Imperatore Adriano & rasam Hierosolymam, plenè eversum Judaicum Templum, proscriptos ex illa terra Judæos, impositos illi gentiles Episcopos, atque ita post completam Legalium sepulturam, variæ Christianæ Gentes redierunt ad avitam consuetudinem, & hunc Apostolicum canonem: *Omnia munda mundis*. Avito more cœperunt sanguinem & suffocata edere,

Et ita omninò fecerunt in Africa. Laudato in loco lucidè id affirmat Sanctus Augustinus. Et hinc adversùm nos scripsit Faustus Manichæus: *De mandato abstinendi à cibis communibus visum vobis est & vehementer creditum, morticina quidem & immolata esse immunda.* Nos notat, non quòd à cunctis suffocatis, sed quòd à solis morticinis abstineremus. Quia nempè quidam cuncta violenter suffocata, & ipsorum sanguinem liberè manducarent. Eandem libertatem fuisse à quibusdam restitutam in mores, docet Gangrensis Synodus: *Si quis carnem edentem, præter* Cap. 2. *sanguinem, & Idolis immolatum, & suffocatum, cum religione & fide, condemnat, velut spem propter hujusmodi perceptionem non habentem, anathema sit*. Carnis esum affirmat licitum adversùs novas Eustatii Sebastensis Episcopi nugas, addit tamen abstinendum à sanguine & suffocato: Quòd nempè aliqui tunc liberè illis vescerentur. Idem est scopus vulgaris Apostolici canonis, qui non solùm sanguinem aut suffocatum, sed etiam à feris captum vetat manducari. Quod additamentum altè clamat ipsum non esse Apostolicum. Etenim de capta aut lacerata à feris carne nec Apostolica Synodus, nec ullus vetustus Ecclesiæ Doctor facit memoriam: Istorum canonum quinquaginta priores sunt sæculi quarti: Quòd reliqui non nisi quinto aut sexto sæculo apparuerint, demonstrat Joannis Scholastici, quem in Constantinopolitanam Sancti Eutychii Cathedram intrusit Imperator Justinianus, canonica collectio. Hæc prima istorum fecit mentionem. Sunt Græcum opus: Et memoratus canon altè clamat in avitam & sanguinis & suffocati edendi libertatem respirasse quosdam, & ipsos compescit. Verùm nec Latini nec Græci potuerunt plenè compesci. Minora suffocata animalia perrexerunt ambo comedere. Nam illi Episcopi, quos de hac re notat Sanctus Hieronymus, omnino videntur fuisse Græci. Et circa ipsam dudum mansit sententiarum varietas: Istam quippe libertatem Sanctus Hieronymus damnavit, probavit Sanctus Augustinus. Et certè quisquis voluerit adhærere S. Hieronymo, debebit Christianis omnem venationem interdicere. Nam quomodò persuadeas toti Christianitati, ut lepores aut turdos capiat, & non comedat?

Prima fidei rudimenta Pagani & Barbari Bulgari, partim à Romanæ, partim à Constantinopolitanæ Cathedræ Apostolis acceperunt, ideoque circa multos utriusque Ecclesiæ diversos ritus & mores anxiè fluctuarunt. Hinc inter varias quæstiones Nicolao primo Pontifici proposuerunt & hanc: *Animalia sive volatilia, si sine ferro mactentur, & solo ictu hominis percussa moriantur, si liceat comedi?* Non de quibuscumque, sed de solis suffocatis volatilibus rogant: Proindè & de iisdem solis per laudata superiùs Sancti Augustini verba Pontifex respondit. Quòd nempè à grandibus suffocatis animalibus & Latini tunc & Græci concorditer abstinerent. Ad quæstionem edita per Severinum Binium Concilia habent hoc marginale Scholion: *De superstitionibus*. Pessimè. Nec enim superstitiosa unquam, sed omninò religiosa semper fuit à suffocatis & sanguine abstinentia. Nicolao concordat Adrianus primus. Etenim ad Egilam Hispaniæ Episcopum scribit: *Insinuavit Dilectio vestra, quòd quidam in errore perseverantes prædicant, ut qui non ederit pecudum & suillum sanguinem & suffocatum, rudis est atque ineruditus. Nos quidem Apostolicis præceptis imbuti atque eruditi, confirmantes prædicamus, quòd si quis pecudum aut suillum sanguinem, vel suffocatum manducaverit, non solùm totius eruditionis alienus, sed ipsius quoque communis intelligentiæ prorsus extraneus, sub anathematis vinculo obligatus, in laqueos incidat Diaboli*. Quòd nempè vigentem tunc in Ecclesia morem & legem contemnere talis præsumeret ac damnare. Quod ipsum Pontifex repetit in alia ad omnes Hispaniæ Antistites Episto- Epist. 97. la. Has nuper vulgavit Jacobus Gretzerus. Et ex hoc anathemate natus videtur error Episcopi Evanti: *Ad agnitionem nostram venit, quòd exsurgentes in quibusdam Cæsar-Augustæ partibus reperisse vos asseritis Christianos, necdum eruditos paginis sacris, Judaico more sequi litteram occidentem, & postponere spiritum vivificantem, qui dicunt immundum fieri hominem alicujus animalis sanguinem comedentem, nescientes neque intelligentes Præcepta prisca magis mores hominum demonstrare, quàm in natura servare*. An Cæsar-Augustani plenè Judaizaverint, ignoro. Videntur inflictum ab Adriano Pontifice anathema dumtaxat crudiùs intellexisse. Quid quid sit, pergit in ipsos Evantus: *Legant libros Doctorum, & maximè Sancti Augustini contra Faustum Manichæum, in quo ista, quæ illi evacuant, & faciebant & dicebant, & se convictos erubescebant*. Affirmat à nullo sanguine aut suffocato abstinendum. Avitam libertatem plenè restituit, atque ita Sancti Augustini locum extendit ultrà ejus mentem. Et ultra mentem Romanæ Ecclesiæ. Nam quòd hæc grandia suffocata animalia necdum ederet sub Leone nono, supra dixit Cardinalis Humbertus.

Quæ

Quæstio est, Cur vulgaris Apostolicus Canon sanguini & suffocato addat captum à bestia? Etiam addit secunda Aurelianensis Synodus. Idolothetorum manducatores arcet ab Ecclesiæ cœti- Cap. 20. bus, & pergit: *Similiter & hi, qui bestiarum morsibus exstincta vescuntur*. Et Alvredi Anglorum Regis Lex: *Carnem à bestiis laceratam ne gustatote, sed projicitote ad canes*. Sub Rabani Mauri Moguntino Episcopatu tanta fames vexavit Germaniam, ut plures ex ipsa morerentur, & proprios devorarent filios. Duos conjuges ab tam horrendo facinore liberavit per duos lupos lacerata cerva. Ipsam comederunt, scribuntque de ipsis Fuldenses Francorum Annales: *Tunc* Anno 850. *Mater resumpto spiritu gratias Deo egit, quia filium suum recipere meruit, nec minus Pater, quod eum Deus à liberi interfectione innocuum dignatus est conservare. Ambo tamen de carnibus lege prohibitis, necessitate coacti, se recrearunt*. Videtur tanta necessitas tunc à peccato non excusasse. Et in Pœnitentiali libro habet Theodorus Cantuariensis Episcopus: *Animalia, quæ à lupis seu canibus lacerantur, non sunt comedenda*. Addit & aves, *quas oppresserit accipiter*. Et fundat in constitutione Apostolica. Et infra pergit: *Qui manducat* Part 25. Cap. 97. 500. *carnem laceratam à bestiis, quadraginta dies pœniteat*. Exstant hæc in Decreto Sancti Ivonis. Et Bulgarorum postulatio fuit de solis animalibus, *quæ sine ferro mactantur, & solo ictu hominis percussa moriuntur*. Quod nempe à bestiis occisa supponerent non posse manducari.

Respondeo hæc in Apostolico Constituto non fuisse expressa. Videntur tamen fuisse subintel- Cap. 44. lecta. Etenim Propheta Ezechiel scripsit: *Omne morticinum, & omne captum à bestia, de avibus & pecoribus, non comedent Sacerdotes*. Et Sanctus Hieronymus commentatur: *Juxta litteram omni generi electo, & Regali & Sacerdotali, quod propriè ad Christianos refertur, qui uncti sunt oleo spirituali, hæc præcepta conveniunt*. Fundat se in Apostolica constitutione, & pergit de capto à bestiis: *Et ipsum similiter suffocatum est*. Lacerantes bestiæ laceratam omni sanguine non evacuant, ideoque & hæc habet aliquid suffocati. Et quia tam inter Græcos quam inter Latinos quidam olim de hoc puncto disceptarunt, prodierunt laudati Canones, & S. Hieronymi judicium confirmarunt. Verum quoad turdos, lepores, & alios similes per aves & accipitres venationis fructus fuit difficilis observantia, & jam pridem à pluribus Christianis gentibus excussa.

Altera quæstio est, An Sanctus Hieronymus in laudato loco rectè scribat *morticinum in actibus Apostolorum esse suffocatum*? Respondeo locutionem istam, si rigidi simus, esse justo largiorem. Suffocatum enim à violenta, morticinum à naturali morte dicitur. Et de hujusmodi morticino scribit in laudato adversus Faustum Manichæum libro Sanctus Augustinus: *Morticinum puto quod ad escam usus hominum non admisit, eo quod non occisorum, sed mortuorum animalium morbida caro est, nec apta ad salutem corporis, cujus causa sumimus alimentum*. Et laudata Aurelianensis Synodus: *Qui quolibet morbo aut casu suffocata vescuntur, ab Ecclesiæ cœtibus arceantur*. Et Theodori Cantuariensis Episcopi liber Pœnitentialis: *Nec cervus, nec capreus comedendi sunt, si mortui inventi fuerint, nisi fortè ab homine adhuc vivi occidantur prius, sed porcis & canibus dentur*. Et iterum: *Qui manducat carnem morticinam, quadraginta dies pœniteat. Si necessitate famis contingat, multò levius est*. Attamen peccatum. Et infra: *Piscis mortuus in flumine inventus non est edendus, quia non est venatio hominis. Si vero piscando tactus fuerit, & ipso die inventus fuerit mortuus, qui non hæsitat, manducet; Qui autem dubitat, non manducet*. Ex quibus lucet morticinum tunc non à sola corporali salute, sed ab Ecclesiastica etiam lege fuisse interdictum. Etenim morticinum, non minus quam suffocatum, est plenum sanguine. Scribit item Cardinalis Humbertus: *Suffocatum & sanguinem abominamur, adeo ut sanguine vel quocumque morticino, aut aquis seu quacumque humana negligentia suffocato, apud nos aliquando vescentibus absque extremo periculo hujus vitæ, pœnitentia gravis imponatur. Pro eo maximè, quod antiquas consuetudines & traditiones Majorum, quæ non sunt contra fidem, leges Apostolicas arbitramur*. Ob solam extremam famis necessitatem affirmat licere. Quæ disciplina viguit etiam apud Græcos. Etenim Leo Cephala, à Boadmundo Siculorum Principe obsessæ Larissæ Præfectus, ad Imperatorem Alexium Comnenum scripsit: *In extrema quædam ventum est. Nam cibis, quibus vesci Christianos fas est, deficientibus, ad feros & insuctos versi, horum quoque copia jam* Lib. 5. *destituimur*. Exstat Epistola apud Annam Comnenam. Quod ipsum de obsessa per Turcos Antiochia scripsit ad eundem Principem idem Lib. 11. Boadmundus. Et Latinis & Græcis hæc disciplina fuit tunc manifestè communis. Et hinc non quod morticinis, sed dumtaxat quod suffocatis vesceremur, objecit nobis Michael Cerularius.

Tertia quæstio est, An per eundem Michaelem adducta adversus suffocati & sanguinis esum ratio sit valida? Est verò hæc: *An nescitis, ut omnis animalis sanguis sit anima ipsius, & qui comedit sanguinem, animam comedat? Et idcirco secundùm hoc Latini nec Gentiles ex toto sunt. Illi enim occidunt, aut plagantes comedunt*. Affirmat nos Gentilibus pejores. Et quidem brutorum animam esse ipsum sanguinem docere videtur etiam Theodoretus. In quæstionibus supra Levitici librum versat hunc locum, *Anima omnis carnis est sanguis illius*, & adjungit: *Sicut tu immortali anima præditus es, sic animal irrationale sanguinem habet loco animæ. Hunc si edis, animam comedisti. Rationalis enim animæ locum ille obtinet. Idcir-* Quæst. 23 *co talem esum lex cædem appellavit. Eandem ob causam arcet ab edendis animalibus mortuis: Eo quod sanguis non fuerit separatus à corpore*. Consonat in tertia decima super Genesim homilia Sanctus Joannes Chrysostomus. Advertit Adami corpus Divinis formatum manibus, & formato inspiratam divinitùs animam, at verò de brutis esse scriptum: *Producat terra animam viventem*. Et adjungit causam: *Idcirco de brutis dicebat Moyses, Sanguis ejus anima ejus est, in homine autem substantia quædam est incorporea & immortalis*; quam proinde terra non possit producere. Et in vigesi-

ma septima homilia exponit datum Noe Præceptum, *Verumtamen carnem in sanguine animæ ne comedatis*, & prosequitur: *Quid est caro in sanguine animæ? Hoc est suffocatum. Bruti enim anima est sanguis*. Ex quo vides, quod vulgaris Apostolicus canon per carnem in sanguine etiam intelligat suffocatum. Item quod suffocati abstinentia non fit ex lege, sed ex Patribus. Est toti humano generi datum in Noe Præceptum. In quæstionibus super Leviticum etiam Sanctus Augustinus hunc legis locum, *Anima omnis carnis est sanguis ejus*, examinat, concludit sanguinem esse bruti animam, non per substantiam, sed
Quæst. 47. per significationem: *Sanguis, quoniam propter vitalem quandam corpulentiam animam significat, anima dictus est*. Locutionem istam affirmat similem huic: *Petra erat Christus*. Verumtamen adjungit: *Verum si quisquam putat animam pecoris esse sanguinem, non est in ista quæstione laborandum*. Ad quæ verba Renati Carthesii Symmistæ exultant, creduntque sua de inanimatis brutorum horologiis somnia non proscribi à Sancto Augustino, & à Sancto Chrysostomo probari.

Respondeo hæc paradoxa dogmata non esse nata in Renati cerebro, aut chartis, sed tantum renata. Primus auctor fuit Epicurus, de quo
Fol. 161. Georgius Cedrenus: *Epicurus principia rerum posuit atomos ac inane. Hoc ut locum rebus natis recipiendis, atomos ut omnium materiam. Earum atomorum congressu & Deum & elementa, & quæ in eis sunt omnia exstitisse: Necquidquam aut ortum, aut constare, nisi ex atomis. Ita vocant tenuissima corpuscula, quæ centro aut puncto nullo dividi possunt. Animas esse sanguinem. Et cum corporibus, ut nasci, sic etiam interire*. Effusum in corde sanguinem esse ipsam rationalem animam docuit apud Ciceronem in primo Tusculanarum quæstionum libro etiam Empedocles. Et huc in nono Æneidos libro respexit Virgilius: *Purpuream vomit ille animam*. Alludit ad illos Philosophos, de quibus in primo Christiani Pædagogi libro scripsit postea Clemens Alexandrinus: *Sanguis invenitur primum genitus in homine, quem multi ausi sunt dicere essentiam animæ*. Monstrosum commentum Carthesiani contrahunt ad solas animas brutorum. Quod nempe se profiteantur Christianos. Verum ex tali cloaca quis sibi speret purum veritatis aurum? Et laudatum Levitici testimonium illis nullo modo favet. Ejus sensum exponit idem Cedrenus. *Brutorum anima ex terra nata est, hominis autem orta est ex Divina inspiratione. Esse brutorum animam terrenam, ex ipsa potest intelligi scriptura. Dixit enim: Anima omnis pecoris est sanguis ejus. Porro sanguis concretus in carnem mutatur, caro suo interitu in terram dissolvitur*. Aliud nos ista phrasi docere Moyses non voluit, quam brutorum animas esse corporeas atque
Cap. 52. mortales. Qui sensus omnino est etiam Sancti Joannia Chrysostomi ac Theodoreti.

Alter istorum somniorum Patriarcha est cum omni sua factione Manichæus, de quo in libro adversus Adimantum Sanctua Augustinus: *Quæstio non de corpore, sed de anima proposita est, quam putant sic accipi in lege, ut sanguis esse existimetur, quo nos nullo modo sic intelligimus, sed quamvis de pecorum animis non curemus, cum quibus non habemus rationis aliquam societatem, tamen illud, quod lex dicit fundendum non esse sanguinem, nec in escam adsumendum, quia sanguis est anima, esse positum dicimus sicut alia multa. Et penè universa antiquarum scripturarum Sacramenta signis & figuris plena sunt futuræ prædicationis, quæ jam per Dominum nostrum* JESUM-CHRISTUM *declarata est. Sic est enim sanguis anima, quomodo petra erat Christus*. Brutorum animas esse corporeas omnis Christianus novit, esse tamen insectiles constanter docet in libro de quantitate animæ Sanctus Augustinus. Etiam vermium animas. Quod ergo sint sanguis, quomodo possit vel dubitasse? Nos ipsi adhæremus, Renatum Carthesium cum Epicuro, Manichæo, Michaele Cerulario permittimus delirare. Elegantem, ex qua bruti anima dicitur sanguis, rationem adducit in libro de jejuniis Tertullianus: *Anima per sanguinem effunditur*.

Quarta quæstio est, Qua igitur de causa Dominus Deus Noe, & omni humano generi, dum carnis esum indulsit, interdixerit suffocatum & sanguinem? Qua de causa Apostoli istud ipsum Præceptum omnibus Christianis imposuerint? Respondeo carnis esum non nisi post diluvium nobis fuisse permissum. Lucidè hoc docet in adducto de jejuniis libro Tertullianus: *In primordio herbidum solummodo & arboreum homini pabulum addixit Deus, postea verò ad Noe enumerata omni subjectione omnium bestiarum terræ, & volatilium Cæli, & moventium in terra, & piscium maris, & omnis viventis, erunt vobis, inquit, in escam, velut olera fœni dedi vobis universa. Verum in sanguine animæ suæ non comedetis*. Quod Cap. 10.
ipsum in libro adversus Tryphonem Justinus Martyr, in primo & secundo contra Jovinianum libro Sanctus Hieronymus, in pluribus super Genesim homiliis Sanctus Joannes Chrysostomus, variis in locis Theodoretus, ac alii antiqui docent Græci & Latini. Genesis locum, qui bina ex immundis, ex mundis septena animalia jussit induci in arcam, laudat Theodoretus, & adjungit: *Cùm Deus hominibus esset per-* Quæst. 50.
missurus manducare carnes, & homines Dii sacrificaturi essent illi, majorem numerum mundorum animalium custodiri jussit, nempe tres conjugationes ad augmentationem generis, unum vero reliquum animal ad sacrificandum. Cuncta intra arcam animalia affirmat victitasse ex fœno, & addit de omni anteriori tempore: *Manifestum est, quod & homines & animalia ab esu carnium abstinebant, pro alimento verò fructibus è terra nascentibus utebantur*.
Quod nec pisces usque ad diluvium potuerimus Quæst 53.
manducare, addit in sequentibus quæstionibus. 54. 55.
Latiùs hæc exponit Michael Glycas: *prima lex homini fructuum tantum usum concedebat, cum adhuc Paradiso dignus esset. Itaque tam homines, quam aeriæ volucres, & terrestres bestiæ fructibus arborum, herbis & gramine vescebantur. Et quamquam hodiè leo, pardalis, aliæ feræ cruentis mactationibus & cibis delectentur, tamen id temporis hæc etiam animalia legi naturæ subdita fructibus tantum alebantur. At postquam Deus hominem jam factum intemperun-*

perun-

perantiorem vidit, altera lege post diluvium potestatem ei fecit omnibus vescendi. Propter hanc concessionem reliqua etiam animalia quibuslibet vesci cœperunt. Ita leo carnivorus ab eo tempore fuit, & morticina vultures observant. Nec enim id temporis, quo primum oriebantur animalia, terram vultures circumspectabant, ut ad pastum cadavera consequerentur, sed in pratis alimoniam quærebant. Et Abelem fuisse opilionem objicientibus respondet: *Scire debes pecudum curam inventam fuisse vestimentorum causa, quemadmodum in oratione nona de sex dierum operibus Chrysostomus inquit.*

Et huic alimentorum mutationi causa assignatur à variis varia. Glycas adsignat majorem depravati hominis intemperantiam. Et sanè multiplicata & ad originale addita plurima actualia crimina naturam nostram semper depravarunt in fortiores libidines. Eandem causam adducit in secundo adversùs Jovinianum libro S. Hieronymus. Primævi mundi abstinentiam laudat, ac prosequitur: *Posteà videns Deus, quòd diligenter ad malitiam esset appositum cor hominis ab adolescentia, & spiritus ejus in his permanere non posset, qui erant caro, opera carnis diluvio condemnavit, & audacissimam hominum gulam, dedit eis licentiam comedendarum carnium, ut dum sibi intelligunt licere omnia, non desiderent magnopere quod licebat, ac mandatum verterent in causam prævaricationis.* Quidam adversùs primævum mandatum videntur attentasse carnes, atque ita cataclysmum advocasse: & huic à simili lapsu præservandæ infirmitati videtur Deus carnes indulsisse. Hanc ipsam

Quæst. 55 causam adducit, & cum alia conjungit in quæstionibus super Genesim Theodoretus: *Mox ubi Deus creasset hominem, dedit ei terræ fructus, jubens illum vesci fructu seminum & arborum. Post diluvium autem majores illi delicias munificè largitur, jubens occidere & comedere volatilia, & natatilia, & terrestria animalia, affectum affectu repellens, & leviori curans graviorem. Prævidens enim Deus homines in extremam dementiam delapsos, hæc omnia pro Diis habituros, permisit illorum esum, ut istam impietatem cohiberet. Summa enim insania est adorare quod comeditur.* Loquitur ex sententia, quæ existimat nullam antè diluvium fuisse idololatriam. Verùm hasce causas refutat, & aliam adducit in vigesima septima super Genesim Homilia S. Joannes Chrysostomus, laudans Divinæ Majestatis ad Noe verba, ac pergens: *Hic est initium edendarum carnium. Non ut ipsos ad ventris ingluviem paret & instruat, sed quia ex ipsis Noe erat sacrificaturus, & Deo gratias acturus, ut ne videamur à consecratis quasi abstinere. Idcircò edendi facultatem concedit, & valdè securos reddit.* Verùm neque hæc ratio concludit. Etenim etiam primævi homines Deo sacrificarunt animalia, nec tamen ex ipsis participarunt. Omne tunc sacrificium erat holocaustum.

Michaelis Glycæ rationem probat in laudato adversùs Jovinianum opere etiam S. Hieronymus, ac insuper insinuat aliam: *Dicæarchus in libris an-*

L. 10. c. 10 *tiquitatum & descriptione Græciæ refert sub Saturno, id est, aureo sæculo, cum omnia humus funderet, nullum comedisse carnes, sed universos vixisse frugibus & pomis, quæ sponte terra gignebat.* Aurea Saturni sæcula sunt vana Poetarum figmenta, attamen non carent omni fundamento. Sacras Hebræorum litteras aut traditiones illi in suas nugas passim transtulerunt. De primævo usque ad diluvium mundo scribit in suis super Genesim quæstionibus B. Alcuinus Flaccus: *An pluviæ* Qu. 135.
ante diluvium esset? Respondeo, videtur non fuisse. Quia arcus non erat, nisi ex radiis Solis & humida nube. Potest autem fieri, ut ex roris & fontium, sicut in Ægypto, irrigatione terra fœcundaretur. Pluviæ, venti, nives, aliæque elementorum tempestates pessimè vexant ac deterunt nostra corpora. Istorum nihil, sed nobis fovendis commodissima tunc semper fuisse omnia elementa, plures Scriptores affirmant. Et hinc primævi homines vitam ad mille ferè annos protraxerunt. Aliam hujus rei causam adducit in suis super Genesim commentariis Ephrem Syrus, agens de ejecto extrà Paradisum Adamo: *Benignitas atque gratia est perpetuus scopus Deo. Habitationem ipsi dederat in Paradiso, sed prævaricatus est. Rursus ergò extrusit Paradiso, sed in propinquo. Sed & hic perditissimi homines deliquerunt, & qui juxtà Paradisum habitarent, indigni evaserunt. Arcæ igitur imperavit, ea in Armeniam illos portavit.* Latiùs in libro de Paradiso exponit Moyses Barcepha: *Alii existimant indè ex quo deliquerat Adamus, & ex Paradiso fuerat eliminatus, usque ad diluvium mortales omnes mansisse in ea terra, quæ trans Oceanum circum Paradisum exstabat, hanc verò, quam nos jam habemus, terram ad id usque tempus fuisse vacuam prorsùs hominibus, & desertam. Illos omnes diluvio obrutos propter vitæ impuritatem periisse, uno Noe viro justo cum tribus liberis atque conjugibus superstite, ut reliqui tunc fuerint soli octo mortales. Cæterum Noe cedros in illa, quæ ultrà oceanum est, terra sevisse, atque ex illis arcam illic struxisse, eaque vectos octo istos homines, cum à diluvio servati essent, ex illa Paradisi regione in hanc nostram pervenisse, non autem pedibus maris vadum pertransisse.* In illa, quam hodiè dicimus Americanam Indiam, terra uterque Scriptor affirmat fuisse Paradisum. Et certè ista Regio est totius mundi fertilissima. Ejus solas Paradiso vicinas partes addunt habitasse primævos post lapsum homines, ac non nisi per diluvium venisse in Armeniam, hinc dispersos in Asiam, Africam, & Europam. Certè in isto clymate possit fuisse plena clementia omnium elementorum. Josephus Antonius Gonzalez nùper publicavit dissertationem, qua conatur demonstrare primævam terram nunc esse, & nostram hodiernam olim fuisse Mare. Hæc indigent longo examine. Quidquid sit, certum est omnia elementa esse diluvio corrupta, ideòque rectè pergit Beatus Alcuinus: *Cur esus car-* Qu. 122.
nium post diluvium homini conceditur, & non anteà? Respondeo, propter infœcunditatem terræ, ut æstimatur, & hominis fragilitatem. Etiam quærit, cur de primævis hominibus Deus dixerit, *Disperdam eos cum terra*, & respondet: *Tradunt Doctores terræ vigorem & fœcunditatem longè infirmiorem esse post diluvium, quàm antè, & idcircò hominibus carnem edendi licentiam esse datam, & antè diluvium fructibus terræ solummodò victitasse*

homines. Ab elementis non tantùm cinguntur nostra corpora, sed etiam ex ipsis formantur, organizantur, ac nutriuntur: quare illis deteriocatis etiam hæc non potuerunt non deteriorari. Hinc ergò post diluvium brevior cœpit esse nostra vita, & solidiori carnium alimento indigere. Hinc qui aquam anteà biberamus, cœpimus vineas plantare & vinum bibere. Hinc à Gentilibus, Dei mysteria cæco mentis oculo palpantibus, ficta est fabula aureorum sæculorum.

Cur verò Divina Bonitas, dum carnem indulsit, suffocata & sanguinem exceperit, varii adducunt varias rationes. De quibusdam sui ævi Doctoribus scribit in vigesima septima super Genesim Homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Dicunt aliqui brutorum sanguinem gravem, terrestrem, & multarum ægritudinum causam, si comedatur*. Similem rationem adducit in quarta Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Apostoli & Seniores omnibus gentibus communem Catholicam scribunt epistolam, ut abstineant sanguine & suffocato. Nam homines multi feri & immanes, moreque canino viventes, sanguinem lambunt, agrestium & ferocium instar, suffocata devorant abundè*. Eandem rationem haud dubiè adscripsecit primævę prohibitioni. Verùm hasce rationes improbavit idem Sanctus Joannes Chrysostomus, & hanc adduxit: *Vide, obsecro, Dei benignitatem, quomodo priùs magna beneficia donat, & tandem unicum & leve dat mandatum. Et sicut de Adam dictum est, postquàm ei concessit ut habitaret in Paradiso, & tot ac tantis frueretur, tandem ei præcepit, ut ab unico ligno abstineret, ita & hic postquàm promisit non ultrà se talem illaturum generalem stragem, & postquàm ipsi benedictionem sunt consecuti, donatique pristina super bruta omnia potestate & carnium esu securè permisso, tunc inquit, verumtamen carnem in sanguine animæ non comedetis*. Et in eadem Homilia: *Hoc autem facit ideò, ut primis illis temporibus comprimat illorum impetum & propensionem ad homicidia*. Ut primus in Paradiso lapsus fuit superbia, ac indè nata curiositas & multa inobedientia, ita extrà Paradisum prima ad cateclysmum præparatio fuit fraterna invidia, ac indè natum homicidium. Hinc à Dei filiis hominum filii cœperunt discerni, omni flagitii & facinoris genere maculare terram, & generali ablutioni reddere obnoxiam. Hinc nos adversùs similes imposterum calamitates muniens divina clementia, statim vetuit humanum fundi, bestialem verò sanguinem manducari. Ita ab illo
L. 6. c. 12. fundendo voluit nos esse remotissimos. Quare Apostolicarum constitutionum auctorem, qui etiam primævos antè diluvium homines affirmat vixisse eadem lege, non satis intelligo. Etenim qui nullam carnem poterant edere, à sanguine & suffocato non debuerunt singulariter prohiberi.

Porrò de Apostolica constitutione rectè scribit in trigesima tertia super Apostolorum Actus Homilia laudatus Joannes Chrysostomus: *Hæc nova Lex non præcipit. Nusquàm enim de his disserit Christus. Sed à lege hæc sumunt Apostoli*. Hae legis modica, quod & dudum antè legem fecerat Divina Majestas, portione censuerunt uniendos Gentiles & Judæos, atque ita totam legem cum reverentia paulatim sepeliendam. Ex Evangelio desumptum Sancti Pauli dictum, *Omnia munda mundis*, cum laudata Apostolorum constitutione confert & examinat in octava sententiarum parte Cardinalis Robertus Pullus, & concludit: *Nemo Apostolos Apostolo quasi contrarios objiciat, qui dum cætera concesserunt, suffocatum cum sanguine prohibuerunt, non Decretum sancientes, verùm ut opinor, aliquorum imbecillitati condescendentes*. Cap. 10.
Quæ doctrina non est contemnenda. Ipsam omninò docuit etiam Cardinalis Humbertus. Etenim suffocati & sanguinis abstinentiam non solùm in antiquo, sed etiam in novo per Apostolos testamento esse nobis impositam clamanti Michaeli Cerulatio reposuit: *Nec nos nescimus. Tamen pro loco & tempore nonnulla carnalia veteris legis mandata Apostolos observasse scimus, quando adhuc quasi in matutino crepusculo tenebræ & lux confulgebant, & intuentium oculos nunc huc, nunc illuc reducebant: Sic Apostoli in Judæa commorati, aliquando claritate Evangelii expergefacti, ab umbra legis recedebant, aliquando necessitate vel consuetudine torpente in ea recidebant*. Per non satis Sanctis Apostolis dignum corporis vocabulum intelligit dispensatorium condescensum. Quod ipso intrà Judæam frequenter illi fuerint usi, demonstrat exemplis, atque prosequitur: *Sed ubi ab angustiis Judææ exclusi, amplitudine gentium fuerunt potiti, mox quasi catenis servitutis palàm erepti, quotquot ad spiritualem gratiam attrahebant, à carnalibus cæremoniis legis avertere non cessabant*. Præsentem constitutionem affirmat à Sancto præsertim Apostolo Paulo nec prædicatam, nec missam in executionem apud gentes, ideoque dumtaxat in dispensatorium Judaici pro suis ritibus Zeli temporale solatium emanasse. Interim Michaelis Cerularii tempore ista constitutio quoad solorum grandium animalium suffocata & sanguinem servabatur & à Latinis & à Græcis. Eramus per omnia pares. Etenim in litteris ad Nicolaum Diaconum, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Castrensium, Theophylactus Bulgariæ Archiepiscopus affirmat Latinos in quibusdam rectà, in quibusdam perperàm accusari, & adjungit de esu suffocatorum: *Hujus neque nomen Latinis temperantibus tolerabile est, sicut nec nobis*. Quæst. 3.
Ita testatur Demetrius Chomatenus, Bulgarorum item Archiepiscopus, in Responsis ad Consulta Constantini Cabasilæ Metropolitæ Dyrrachiensis. Exstant apud Joannem Leunclavium Lib. 5.
in jure Græco-Romano. Atque ita præsens Michaelis calumnia nullum tunc habuit fundamentum aut colorem.

CALUMNIA II.

Latini barbam radunt.

AD hanc calumniam reposuit Petrus Antiochiæ Patriarcha: *Quid nostra interest, quòd Romanorum Sacerdotes barbam radant? Nos enim etiam*

etiam gestamus in capite coronam, pro veneratione procul dubio Principis Apostolorum Petri, super quem Dei Ecclesia est superædificata. Et barbæ & verticis rasuram affirmat adiaphora ac sibi invicem similia, ideoque Latinos non plus de barbæ, quàm Græcos de verticis rasura posse notari. Verùm Michaelis mentem videtur non penitus percepisse. Etenim barbæ rasuram in solis Sacerdotibus aut Clericis arguere est antiqua Photii calumnia. Hanc auxit Michael, & eandem rasuram in Latinis Laicis culpavit. Eandem culpat in Alexio Duca Murzuflo Nicetas Choniates, inter Latinorum militum vitia ponens *juveniliter rasam maxillam*. Etiam Anna Comnena. Etenim Boadmundum Siculorum Principem describit à capite ad calcem, & addit hunc sarcasmum: *Barba cujus coloris esset non possim dicere. Genæ quippe ac mentum ejus acie novaculæ ad cutem rasa superficiem habebant quovis gypso læviorem.* Etiam Nicephorus Gregoras. Etenim è Matre Latina natum, & apud Latinos
Lib. 9. diu versatum Theodorum Palæologum affirmat Patri Andronico primo Imperatori fuisse ingratum, quod animo, religione, habitu, & *rasa barba esset germanè Latinus*. Rasuram hanc quanti fecerit Michael Cerularius, lucet ex latæ in ipsum à Cardinale Humberto excommunicationis Edicto. *Michael & Leo Acridensis, capillos capitis & barbas nutrientes, eos qui comas tondent, & secundùm institutionem Romanæ Ecclesiæ barbas radunt, in Communionem non recipiunt.*

Quòd Græci barbas alant, & frequens est & antiquum. Etenim Latinorum Militum, dum sub Guilielmo Siciliæ Rege ceperunt Thessalonicam, petulantias exaggerat in Andronico Comneno Nicetas Choniates, & urget hunc
Lib. 1. cap. 3. articulum: *Obviorum barbas & capillos ambabus manibus comprehendebant, & birtas ac promissas illas barbas esse malas, capillis verò opus esse dicebant, ut ipsorum more in orbem tonderentur.* Imperatorem Isaacium Angelum, dum Alexii Branæ compescuit tyrannidem, Conrardi Imperatoris Milites ac etiam Urbani Latini strenuè adjuverunt, & ex caussis fecerunt grandem Græcorum Civium stragem. Et quo se invidia liberarent, usi sunt hac per eundem Nicetam
Lib. 1. cap. 10. memorata arte: *Romanos, qui in pugna ceciderant, Latinis vestibus indutos, rasisque barbis in suarum ædium vestibulis collocatos, pro popularibus suis lamentati sunt.* Et de Tartarorum Principe Tamerlane, qui Turcarum Ducem Bayazetem duxit captivum, scribit Theodoricus à Niem:
Lib. 3. cap. 42. *Barbam protensam habebat, pendentibus in illa pluribus pretiosis lapidibus, prout Magnatum Græcorum & partium Orientalium consuetudo vetus observat.* Et in sacri Belli historia scribit Guilielmus Tyriorum Metropolita: *Mos est Orientalibus, tam Græcis quàm aliis Nationibus, barbas*
Lib. 11. cap. 11. *tota cura & omni sollicitudine nutrire, pro summoque probro, & majori quæ unquàm irrogari possit ignominia reputare, si vel unus pilus quocumque sibi casu de barba detrahatur.* Et hinc astutus Edessæ Comes Balduinus militibus suis pro stipendiorum securitate obligavit opulentissimi soceri sui Gabrielis barbam, atque ita ab illo extorsit triginta millia aureorum Michaelitarum. Nempè omne aurum, quàm solam barbam illustris Armenius perdere maluisset. Rei seriem pluribus describit laudatus Guilielmus. Eandem Balduini astutiam refert, & omnium Orientalium pro barba zelum exponit Jacobus Cardinalis de Vitriaco, & adjungit: *Sicut apud Latinos Eunuchi, qui barba penitus carent, indecentes & quasi effæminati censentur, ita Orientales pro summo habent opprobrio, non solùm si barba radantur, sed etiam si unus ab eis pilus extrahatur. Unde nuntii David, quibus Naas Rex Ammonitarum in contemptum* Lib. 1. cap. 75. *David dimidias barbas rasit, aliam partem radere noluerunt, sed absconderunt se in Iericho, donec barbarum recuperassent honorem.* Et quòd Assyriorum Regi Sennacherib in summam, ex qua judicaretur Regno indignus, ignominiam Angelus barbam raserit, apud Sanctum Hieronymum affirmant Hebraicæ super secundum Paralipomenon Cap. 32. librum traditiones. Barbæ rasuram apud Græcos fuisse fœdissimum supplicium, ostendi possit vario testimonio Annæ Comnenæ, Joannis Cantacuzeni, ac aliorum recentiorum Græcorum. Nec desunt antiqua testimonia aut exempla. Etenim de ducendis in captivitatem Moabitis scribit Propheta Hieremias: *Omne caput* Cap. 48. *calvitium, & omnis barba rasa erit.* Et addit Theodoretus: *Is erat captivorum habitus.* Eadem de ipsis verba Isaiæ laudat Sanctus Hieronymus, & adjungit: *Apud antiquos barbæ, capitis-* Cap. 15. *que rasura luctus indicium fuit. Per hæc ergò magnitudo mœroris ostenditur.* Quod repetit etiam in Hieremiæ & Ezechielis commentario. Et de quibusdam Mesopotamiæ Monachis scribit Sanctus Epiphanius: *Deterius quiddam ab illis agitur. Siquidem barbam, hoc est, propriam viri formam resecant. Atqui in Apostolorum constitutionibus divi-* Lib. 80. *no sermone ac dogmate præscribitur, ne ea corrumpa-* cap. 1. *tur. Hoc est, ne barba ponatur, nevè meretricius cultus & ornatus usurpetur.* Apostolicæ apud Ro- Lib. 1. manum Clementem constitutiones vetant barbam cap. 3. radi. Et in Christiano Pædagogo habet Clemens Alexandrinus: *Eum, qui vir est, pecti & tonde-* Lib. 3. *ricrines componentem ad speculum, genasque radi,* cap. 3. *velli, ac deglabrari, quomòdo non est plenè muliebre? Et certè nisi eos nudos videris, mulieres esse putaveris.* Et infrà: *Deus voluit fœminam quidem esse glabram ac lævem, sola coma, sicut equum juba, sponte naturæ exultantem; virum autem cum sicut leones barba ornasset, virilem etiam fecit hirsuto pectore, quod quidem & roboris & imperii est indicium.* Pluribus hæc confirmat, & Rasorum & Vulsorum mercenariis officinas addit esse *artifices meretriciæ fornicationis.* Et pergit in alio capite: *De pilis ita videtur. Virorum quidem caput ne sit hirsutum, nisi fortè pilos crispos habeat, barba autem hirsuta. Interest autem capilli ne à capite nimium dimittantur, in comam muliebrem delabentes. Viris enim barba sufficit. Quòd si quis etiam barbam non nihil tondeat, ea tamen non est omninò denudanda. Est enim turpe spectaculum. Et barbæ ad cutem usque tonsura videtur non multum abesse à vulsione & lævore.* Et hæc sunt fundamenta, ex quibus Michael Cerularius nos censuit Apostolici Canonis prævaricatores, ideoque anathematizandos.

Verùm

Verùm mos iste etiam apud Græcos non fuit universalis. Etenim adversùm Christianos Antiochenos, à quibus hircina ejus barba deridebatur, scribit in Misopogone Imperator Julianus: *Ne quisquam existimet me ex maledicto isto gravius commoveri. Ipse enim causàm prætereo, qui hircorum simile mentum gero, cùm possim hoc læve glabrumque efficere, quale habent formosi pueri omnesque mulieres, in quibus natura inest amabilis decor & venustas. Nam vos in senectute vestra etiam vestros Liberos imitamini, & pro ista vestra delicatissima vita, & simplicissimis fortasse moribus, studiosè illud glabrum facitis, & virum non ut ego ex genis; sed ex fronte ostenditis.* Et infrà: *Omnes sint formosi, proceri, glabri, & imberbes.* De Gentilium Philosophis scribit in prima Oratione de Divina Providentia Theodoretus: *Philosophorum Phalanx pallio albo, & barbæ prolixitate, & capitis capillitio Philosophiam metitur.* Cyrensis ad Euphratem Episcopus fuit Theodoretus, spectans ad Patriarchatum Antiochenum. Et dum ob dejectas Principis Statuas crudelia à magno Theodosio ad ipsam Patriarchalem Civitatem venerunt cum armatis executoribus Edicta, ad omnem populum declamavit Joannes Chrysostomus adhuc Presbyter: *Ubi nunc sunt pallia gestantes, & profundam ostentantes barbam, externorum Philosophi? Omnes nunc Civitatem deseruerunt.* Non per Cives, sed nescio quos advenas fuerat facta dejectio, ideoque & Clerus & populus animis suis infixerunt Sapientis monitum: *Justus confidit ut Leo.* Constantes manserunt in Civitate, sese expurgaturi, & deprecaturi iram Principis. Quin & omnes per vicina deserta commorantes Monachi se adjunxerunt. At verò gentilis sapientiæ animalia, quod suæ pelli metuerent, se dederunt in fugam. Hinc ipsorum barbam derisit Chrysostomus. Quod nempè Antiocheni essent passim rasi, aut tonsi ad cutem. Hinc & Imperatorem Julianum, qui etiam tonsura & veste ferebat se Philosophum, omnis Civitatis Christianitas antea deriserat. Hinc pergit Chrysostomus in tertio Sermone de Sancto Propheta Job: *Oppressus Job circumtotondit comam. Nunc inter nos flentes multi nutriunt comam. Ille autem abscidit. Quare? Id nimirùm est propositum ei qui flet, ut contrariam in formam constituat habitum. Ubi enim honoratur coma, signum fletus est tonderi; ubi verò tondetur, signum fletus est non tonderi. Ubique enim à flentibus contraria sumitur forma.* Nequaquàm de Occidente & Oriente loquitur, sed de solo Oriente, atque ita lucidè affirmat alios istic fuisse rasos, alios longobarbos. Et in trigesima septima super Apostolorum Actus Homilia scribit de Persarum exploratoribus: *Persæ tiara sublata, & gladiis peculiaribus, & barbaricis calceamentis dimissis, alieno in habitu Regionem nostram ingrediuntur, & rasi in corpore, & familiari lingua loquentes bellum occultant.* Vicinam sibi Antiochiam, ac Syriam Persæ præsertim explorabant. Hinc erant barba rasi. Quod nempè Romanus isthic populus illo schemate passim uteretur. Quod etiam tunc multi per Ægyptum & Gentiles & Christiani barbam raserint, lucet ex adductis Clementis Alexandrini testimoniis. Affirmat, licet ex causis improbet, isthic fuisse plures ubique Rasorum officinas.

Quin imò de Imperatore Heraclio scribit Georgius Cedrenus: *Heraclius barba fuit lata atque prolixa, sed Imperator factus extemplo comam totondit, ac mentum rasit, qui est Imperatorum habitus.* Et de Imperatore Justiniano Fasti Alexandrini: *Justinianus erat mento rasus, ritu Romanorum.* Omnes enim antiqui Romanorum Principes radebant barbam. Quòd primus ipsam aluerit Adrianus, Dio testatur. Rasuram à successoribus fuisse resumptam suadent Antiochenorum sarcasmi in Julianum. Insuetam Imperio formam in ipso riserunt. Et adducta de Juliano ac Heraclio testimonia evincunt Jovianum & Successores ad rasuram rediisse. Et duravit illa usque ad Constantinum quartum, ab Imperialis barbæ novo more dictum Pogonatum, seu Barbatum. Scio ab aliis adduci aliam agnominis causam: at hæc videtur fundatior. Exindè Successores aluisse putantur barbam: & paulatim in omnem populum traduxisse. Sanè hæc Alexandrini Chronici verba, *Ritu Romanorum*, videntur omnem designare populum. Nam & Arcana Procopii historia Venetam Circensium factionem notat de alieno, ac non Romano exteriei habitu, & addit de barba: *Erat mento & alis intonsis.* Interim Græcorum Euchologion etiamnum hodie habet hunc titulum: *Oratio in barbæ abrasionem.* Et oratio concludit ad Dominum Deum: *Ad tuam gloriam barbæ detonsioni principium dat servus tuus.* Et Joannes Goar commentatur: *Græcorum juvenibus, mystacibus servatis, mentum radere consuetum est, & ab anno trigesimo barbam omnem enutrire.* Ritus originem habemus in libro Levitici: *Neque in rotundum attondebitis comam, nec radetis* Cap. 19. *barbam.* Ad quæ verba Theodoretus: *Moris est apud Græcos capita puerorum non attondere, sed sinere capillos promitti, & hos posteà Dæmonibus dedicare.* Mos fuit etiam apud quosdam Germanos. Etenim de Cattis scribit in libro de Germanorum moribus Cornelius Tacitus: *Ut primum adoleverint, crinem barbamque submittere, nec nisi* Cap. 31. *hoste cæso exuere votum, obligatumque virtuti oris habitum.* Solemni tonsura aut rasura judicabantur antea non esse digni. Et avita consuetudo in Oriente permansit apud Christianos. Etiam hi filiis suis & primam tonderi comam & primam barbam radi solemniter curarunt per Sacerdotem, & istas primitias offerebant Divinæ Majestati, atque ita illos hujus servitio iterùm mancipabant. Est ritus antiquissimus. Etenim de hoc existimo loqui Ammianum Marcellinum, ubi Diodorum Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyterum Lib. 22. affirmat fuisse à gentilibus trucidatum, quòd cap. 28. *puerorum cirros licentiùs detonderet, ad Deorum honorem existimant pertinere.* Hæc verba, *Ad Deorum honorem*, continent paganam Ammiani phrasim. Diodorus enim, licet Arianus, Gentilium Deos detestabatur. Clericalis tonsura semper & cum studioso delectu, & per solos Episcopos fuit olim data, ideoque passim omnibus per Diodorum data videtur fuisse jam laudata ab Euchologio. Diodorus videtur etiam

gen-

gentilium filiia fecuiſſe, & Deo vivo ae vero obtuliſſe primos eirros, ideoque ab ipſorum paſentibus fuiſſe occiſus.

Ad hune etiam ritum ſpectat quòd liber Pontificalis ſcribit de Imperatore Conſtantino quarto, & Benedicto ſecundo Pontifice: *Hic ſuſcepit Mallones capillorum Domini Juſtiniani & Heraclii, filiorum Clementiſſimi Principis, ſimul & juſſionem, per quam ſignificat eoſdem capillos direxiſſe.* Et de Carolo Martello babet in Centulenſia Monaſterii Chronieo Frater Ricbarius: *Carolus pepegit fœdus cum Luitprando Longobardorum Rege, eique* Lib. 2. cap. 2. *filium ſuum Pippinum miſit, ut more fidelium Chriſtianorum ejus capillum primus attonderet, ac Pater illi ſpiritualis exiſteret.* Quod ipſum teſtantur & alii Francorum Scriptores. Etiam à Pippino Rege filium Carolum fuiſſe eodem fine miſſum ad eundem Regem, affirmat Cbronicon Monaſterii Novaliacenſis. Et de Michaele Bulgarorum Rege ſcribit in octavi Concilii præfatione Anaſtaſius Bibliothecarius: *In tantum crevit pietas Principis, & abundabat circa Beatum Petrum venerationis affectu, ut quadam die manu propria ſuos capillos apprehenderet, & contemplantibus cunctis traderet Romanis Miſſis, dicens; Omnes Primates & cuncti populi Bulgarorum terræ cognoſcant ab hodierna die me ſervum fore poſt Deum Beati Petri & ejus Vicarii.* Non igitur ſoli fideles Græci, ſed etiam nos olim Latini noſtris pueris ſolemni & ſaero ritu abſcidimus eirros, & Divinæ Majeſtati dedicavimus. Nam & ipſos ſibi abſcidit Michael Rex, quod lieet non poſt veteces ex Matris utero, tamen poſt novos ex Sancto Fonte natales eſſent primi. Poſſit apud gentiles Bulgaros viguiſſe mos gentilium Batavorum, de quorum Principe Gentile ſcribit in quarto hi-
Cap. 61. ſtoriatum libro Cornelius Tacitua: *Civilis barbaro voto, poſt cœpta adversùm Romanos arma, propexum & rutilatum crinem, patrata demum cæde legionum, depoſuit.* Poſſit Michael votum, quod ante ſuia Diia paganus quandoque fecerat, etiam Sancto Petro Chriſtianus expleviſſe. Quidquid ſit, Græcorum juvenes, dum uſque ad trigeſimum annum radunt barbam, Apoſtolicos Canones non prævaricantur.

Eadem varietas fuit apud Latinos. Nequaquàm omnes olim fuerunt barba raſi. Lucet ex Longobardis. Quod enim etiam Chriſtiani barbas ſuas alere pertexerint, demonſtrat in Adriani primi vita liber Pontificalis. Spoletinos ae Reatinos, quos à eivili Romanæ Eccleſiæ Dominio & obedientia abſtraxerant Longobardi, affirmat à Rege Deſiderio rediiſſe ad landatum Pontificem, & adjungit: *Omnes more Romanorum tonſurati ſunt.* Eadem in vita exponit Ciacconius: *Spoletini & Reatini Romam perrexerunt, ſe ad pedes Pontificis proſtraverunt, atque in ejus verba perpetuam Romanæ Eccleſiæ fidem & obſequium juraverunt, depoſito capillo & barba, quod apud eam gentem deditionis veræ maximum ſignum erat.* Et ipſorum per Rotharim Regem Chriſtia-
Lib. 1. tit. 6. cap. 4. num lata lex habet: *Si quis hominem liberum ſubitò ſurgente rixa per barbam aut per capillos traxerit, componat ſolidos ſex. Si ſervum miniſterialem, aut Aldium, ſeu ſervum alienum ruſticanum per barbam aut capillos traxerit, componat ei ſolidum unum.* Nec tamen Romani ae alii Itali erant barba raſi. Lucet ex Raiberii Veronenſis Epiſcopi libro de eontemptu Canonum. In ſecunda ejus parte diſſolutos ſui Cleri mores exaggerat, & adjungit: *Ad tantam conſuetudo impulit impudentiam, ut ſolummodò barbiraſio & vertice cum aliquantula veſtium diſſimilitudine nudo diſtare eos videas à ritu Laico.* Quod ipſum etiam in Epiſtola ad Alexandrum Lib. 1.
ſecundum Pontificem, & in Epiſtola ad Cives epiſt. 15.
Florentinoa ſcribit & queritur, atque ita lucidè Lib. 8.
affirmat Laicoa tune non fuiſſe barba raſoa Sanctus Petrus Damiani. epiſt. 11.

Eadem forma viguit olim apud Anglos. Etenim inter Cives Londinenſea Mathæua Pariſienſis memorat Robertum & Guilielmum cum barba, & dat rationem eognominis: *Guilielmi genus* Anno
avitum ob indignationem Normannorum radere barbam contempſit. 1196. Exponit in ſuperioribua, ſcribens de Anglicanis Militibus, quos ad Guilielmi Conquæſtoris exercitum explorandum miſerat Rex Haroldus: *Illi ſeriò affirmabant omnes exerci-* Anno
tus illius Milites videri Presbyteros, eo quòd faciem 1166.
totam cum utroque labio baberent raſam. Et in Fretherici tertiidecimi ad S. Albanum Abbatis vita pergit de ejuſdem Guilielmi novia legibus: *Conculcabantur ſpreti & deriſi Nobiles Angli, & more Normannorum barbas radere & eincinnos cogebantur.* Et infrà: *Ipſo Normandicæ perſecutionis tempore exularunt ab Anglia Nobiles tam Milites quàm Prælati viri ſancti, generoſi, ac dapſiles, qui more Orientalium, & maximè Trojanorum, barbas & comas nutriebant, armis & fide probatiſſimi.* Angli igitur tune alebant barbaa, adeòque diligebant, ut ipſarum ſibi à novo Rege imperatam raſuram dicerent barbaram perſecutionem, & aliqui exulare maluerint, quàm barbam amittere. Et bine Londinenſis ille Robertua, quòd Regiis Edictis nollet obaudire, appellatus fuit Robertus à barba, & apud Reges de mala fide ſemper ſuſpectus. Porrò Sieiliæ Princeps Boadmundus erat Normannus, ideòque & ipſe & omnes ejus Commilitones fuerunt raſi.

Et quidem intrà Galliaa ſoli tune Normanni videntur fuiſſe raſi. Etenim quòd Francorum Reges crinem profuſum & ſubmiſſam barbam gererent, eaque eſſet dominantis ſpeeies, diſertè teſtatur in magni Caroli vita Eginardus. Et de Dodone Diacono, quòd ad Judæos factus Apoſtata ſibi erines & barbam creſcere permiſerit, affirmant Bertiniani Francorum Annales. Quòd nempè cuncti in Regno Laici tune ita conſueſſent. Eginardua, ſubmiſſam barbam ſcribens eſſe dominantis ſpeciem, omninò affirmat inter Regem & ſubditoa quoad barbam fuiſſe iſtud diſcrimen, quòd quoad erinea fuiſſe ſcribit Agatbiaa: *Solemne eſt Francorum Regibus nunquàm tonderi, ſed à pueris intonſi manent, cæſaries tota decenter eis in humeros propendet. Anterior coma à fronte diſcriminata in utrumque latus deflexa. Neque verò, quemadmodum Turcis & barbaris, impexa iis & ſquallida, ſordidaque eſt coma, vel complicatione indecenter cirrata, ſed ſmigmata varia ipſi ſibi adhibent, diligenterque curant, idque velut inſigne quoddam, eximiaque*

bono-

honoris prærogativa Regio generi apud eos tribuitur. Subditi enim orbiculariter tondentur, neque eis prolixiorem comam alere facilè permittitur. Quidquid sit, etiam subditi non fuerunt barba rasi.

Nec etiam Alemanni. Lucet ex ipsorum anti- Tit. 95. cap. 2. qua Lege: *Si quis barbam alicujus nolentis totonderit, cum sex solidis componat.* Nec item Bohemi aut Moravi. Etenim Joannes Moraviensis Episcopus Jeromirum Pragensem Episcopum, quòd ejus servientes contumeliosè *decapillasset, & ipsorum barbas abradi præcepisset*, accusavit apud Gregorium septimum Pontificem, & Jeromirus omni studio se expurgavit. Habes hæc Lib. 1. Epl. 78. in Epistola laudati Gregorii ad Uratislaum Bohemiæ Ducem. Germanorum mos videtur olim fuisse varius. Etenim Imperatorem Henricum Sanctum, dum Romæ coronandus solemniter procederet ad Sancti Petri Basilicam, fuisse à sex barba rasis, & à sex prolixa barba Lib. 7. ornatis Senatoribus stipatum scribit Ditmarus Episcopus Merseburgensis. Quòd nempè quidam tunc in Germanico Imperio hunc, quidam populi istum baberent morem. Et de Fredegonde Francorum Regina, Bajocassinos Saxones in belli subsidium advocante, scribit in Francorum historia Sanctus Gregorius Turonensis Episcopus: *Fredegondis Bajocassinos Saxones, juxtà* Lib. 10. cap. 9 *ritum Britannorum tonsos, atque cultu vestimenti compositos, abire præcepit.* Nempè etiam de Laicis omninò verum est, quod de Clericis scribit ad Naitonum Pictorum Regem Abbas Ceolfridus: *Scimus quia neque Apostoli omnes uno eodem modo sunt attonsi, neque nunc Ecclesia Catholica, sicut una fide in Deum consentit, ita etiam una atque indissimili totum per orbem tonsuræ sibi forma congruit.* Prophetam Job comatum, Patriacham verò Joseph demonstrat fuisse attonsum, & adjungit: *Ecce uterque vir Dei diversum ab altero vultus habitum foris præmonstrabat, quorum tamen intus conscientia in parili virtutum sibi gratia concordabat.* Exstat Epistola apud Anglicanam historiam Venerabilis Bedæ. Variæ Latinæ Gen- Lib. 5. cap. 22 tes, uti vestis, ita & barbæ variam semper habuere formam.

Antiquam Latinæ barbæ disciplinam edicit in Libro de Fœminarum cultu Tertullianus: *Proprias præstigias formæ & viri sexus sibi agnoscit,* Cap. 8. *barbam acrius cædere, intervellere, circumradere.* Loquitur cum Clemente Alexandrino, qui barbam velli, radi, aut ad cutem tonderi vetat, permittit autem ali, aut certè ita tonderi, ut mentum non omninò denudetur, quod hoc sit turpe in viro spectaculum. Evulsionem ac rasuram meritò damnavit & Latina & Græca Ecclesia. Etenim junioribus erat multi flagitii occasio ac fomentum, Senes autem fœdabat vitio, quod eodem in Libro notat idem Tertullianus: *Proh temeritas! Erubescit ætas exoptata votis, furtum confitetur, adolescentia in qua deliquimus suspiratur, occasio gravitatis interpolatur.* Plura adducunt laudatus Clemens, ac etiam Gentiles Romanarum rerum Scriptores. Profusam porrò barbam Græca olim non imposuit, sed dumtaxat toleravit, Latina autem Ecclesia omninò improbavit. Etenim nescio quos longobarbos Monachos durè & variè notat in libro de Monachorum opere Sanctus Augustinus. Hi sunt cum fœmineis contra Apostolum crinibus, & hircorum barba viri, quos sacris Virginibus vitandos mandat in Epistola ad Eustochium etiam Sanctus Hieronymus. Eosdem notat in Episto- Epl. 24. cap. 13. la ad Rusticum Monachum. Etiam posteriori- Epla. 4. bus sæculis Martinum Anachoretam, qui nunquàm detonsam barbam nutriebat usque ad talos, culpat in litteris ad Teuzonem Florentiæ Monachum Sanctus Petrus Damiani. Et San- Lib. 6. ctum Franciscum, dum suæ regulæ confirmatio- epla. 30. nem supplicavit, omnes novimus fuisse in prima instantia repulsum ab Innocentio tertio: Causas varias adducit Matthæus Parisiensis, easque interfuit etiam *Prolixa barba*. Barbati enim & criniti isti Monachi primam de tonsura & barba litem moverunt in Ecclesia, ipsam in variis Gentibus acriter turbarunt, atque ita Photio Schismatico & ejus Successori Michaeli Cerulario variæ in nos Latinos calumniæ ansam ministrarunt atque fomentum. Vana & caduca istorum fundamenta adducit in laudato Libro de Monachorum opere Sanctus Augustinus.

Ex eodem principio de publicis Pœnitentibus scribit in secundo de Ecclesiasticis Officiis Libro Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus: *Qui pœnitentiam agunt, capillos & barbam nutriunt,* Cap. 16. *ut demonstrent abundantiam criminum, quibus caput peccatoris gravatur. Capilli pro vitiis accipiuntur, sicut scriptum est:* Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur. Vir quippè si comam nutriat, ignominia est, *ut ait Apostolus. Illam ergò ignominiam suscipiunt Pœnitentes pro me-* Cap 55. *rito peccatorum.* Quod ipsum eisdem verbis scribunt apud Alcuinum Flaccum Auctor de Officiis Ecclesiasticis, & in secundo Libro de Clerico- Cap. 29. rum institutione Rabanus Maurus. Et in animæ Lib. 3. gemma confirmat Honorius Augustodunensis. cap. 77. At verò de pœnitentiæ petitoribus sanxit Aga- Cap. 15. thensis Synodus: *Si comas non deposuerint,* Cap. 12. *abjiciantur.* Et tertia Toletana: *Episcopus eum* Lib. 1. cap. 2. *prius tondeat, & sic pœnitentiam tradat.* Quod ipsum statuit Synodus Barchinonensis. Pœnitentes ergò & apud Gallos & apud Hispanos, dum pœnitentiam peterent, debebant & verticem & barbam radere, aut certè ad cutem tondere, toto autem istius decursu nec radi nec tonderi poterant, atque ita lucet integros Laicos nec rasos nec ad cutem tonsos fuisse, nec longobarbos. Lucet Michaelis Cerularii in nos calumniam non solùm esse frivolam, sed & falsam. Soli enim cum quibusdam suis forsan Parentibus in Gallia & Anglia & Sicilia ferè Nortmanni fuerunt rasi. Isti enim sunt borealium Germanorum progenies. De Photio, Clericalis barbæ rasuram damnante, rectè scribit in opere adversum ejus calumnias Ratramnus Corbejensis Monachus: *Quis non videat quanto sit tenendum ridiculo, de barbæ tonsione quod culpat?* Et infrà: *Tam levis hæc calumnia agnoscitur, ut ei non responderi meritò decerneretur, ne forsan talium levitati pares, vel certè leviores æstimentur, qui nullam habenti rationem objecto respondere potius, quàm contemnere delegerunt. Quid*

enim

enim refert ad justitiæ non tantum perfectionem, verùm etiam inchoationem barbæ detonsio aut conservatio? Demonstrat hac in re nihil à facris Litteris aut Apostolicis traditionibus esse constitutum, addit reperiri varias Gentium consuetudines, & prosequitur: *Aliis inest mos barbam seu caput tondere, nonnullis barbam quidem non tondere, caput verò totum nudare, nonnullis autem placet faciem pilis omnibus spoliare, verticem capitis capillorum tonsione detegere, relicta capillorum parte, quæ inter nudati verticis partes & tempora consistit. At verò quidam barbam cum attondent, caput ex parte tondent, & detonsum ex parte relinquunt.* Loquitur de Clericis. Et de Laicis est eadem ratio. Photius & ejus Successor Michael Cerularius suis nugis nos cogunt ad examinandas hasce quisquilias. Cur Latini Clerici passim barbam raserint, dixi ad octavam Synodum.

Lib. 4. cap. 5.

CALUMNIA III.

Latini comedunt immunda.

TErtiam de Sabbathi jejunio calumniam omitto. Abundè ipsam exposui ad octavam Synodum atque Trullanam. An mundorum ac immundorum animalium discrimen fuerit consuetudinaria ante diluvium lex, disceptant & antiqui & novi Doctores. Quidquid fit, ipsam statim post diluvium aut induxit aut firmavit Divina Majestas, & per datas Moysi sanctiones firmissimè confirmavit, ex rationibus variis. Et licet ab omni hoc servitutis jugo nos solverit Evangelica gratia, & Græca tamen & Latina Christianitas semper duxit quasdam carnes esse non amplius ceremoniali significatione, sed naturali ad humani corporis alimentationem incongruitate immundas, ideòque non edendas. Et quidem Græci in suo Euchologio habent hosce titulos: *Ordo solitus observari, si contigerit aliquod execrandum, qualecumque illud sit, in aquæ puteum demergi. Ordo servari solitus, si contigerit aliquid execrandum in vini aut mellis, aut alterius cujuscumque vas nuper incidisse.* Vasa hæc & puteos accensis cereis, sacri thuris fumigatione, sacra Theophaniorum aqua, & variis precibus expiant atque expurgant. Quem ritum aliqui sine fundamento arguunt Judaicæ superstitionis. Hac de re non malè scribit Michael Glycas, affirmans jam cessare omnem legalem immunditiam, & prosequens: *Neque novum tibi videatur etiam modo quædam pro immundis haberi, verbi gratia, Lupum, Leonem, Pardalum. Quippè magnus ille Basilius hæc in adsceticis suis, qui libri rationes exercitiorum pietatis continent, in hunc modum explicavit & illustravit.* Quemadmodum in oleribus quod noxium est, ab eo discernimus quod naturæ nostræ convenit, sic in carnibus etiam ab utilibus noxias secernimus. Nam & cicuta proindè olerum appellatione venit, ut & vulturum carnes pro carnibus ducuntur. Nemo tamen mentis compos Hyoscyamum comederit, nec carnem caninam gustaverit, nisi fortè magna quædam necessitas urgeat. Quod quidem si usu veniat, nihil hoc modo vescens delinquit. *Quapropter scire debes nos opera data res noxias aversari, & iis quidem animalibus vesci, quæcumque boni sunt succi, ab aliis autem abhorrere, quæ fortè valetudinem incommodam, vel aliquid aliud ingratæ rei nobis sunt conciliatura.*

Part. 2.

Quapropter hoc non est positivum Evangelii mandatum, sed naturæ lex generalis, qua omnes jubemur proprium corpus non odisse, sed diligere ac fovere. Hine etiam apud Gentiles fuerunt immunda animalia: Varia apud varios. Etenim de antiquis Britonibus, quòd Lepores, Gallinas, & Anseres quidem animi gratia alerent, at comedenda non ducerent, testatur in libris de bello Gallico Julius Cæsar. Et de Afris, quorum tunc Amilcaris & Asdrubalis Pater Mago erat Rex, scribit Justinus: *Legati à Dario Persarum Rege Carthaginem veniunt, afferentes Edictum, quod Pœni canina carne vesci prohibebantur.* Et de Oratore Hortensio scribit in libro de Pallio Tertullianus: *Primus Pavum cibi causa occidit.* Quod ipsum in naturali Historia scribit Plinius. Et de Ismaelitis seu Saracenis, per Simeonem Anachoretam ad JESUM-CHRISTUM conversis, habet in Monastica historia Theodoretus: *Divinis Mysteriis initiantur, paternis moribus valedicentes, asinorumque agrestium & camelorum esum respuentes.* Et in secundo adversùs Jovinianum libro Sanctus Hieronymus: *Quis ignoret unamquamque gentem, non communi lege naturæ, sed iis, quorum apud se copia est, vesci solitam? Verbi gratia, Arabes & Saraceni, & omnis Eremi Barbaria Camelorum lacte & carnibus vivit: Quia hujusmodi animal pro tempore & sterilitate Regionum facilè apud eos & gignitur & nutritur. Hi nefas arbitrantur Porcorum vesci carnibus. Sues enim, qui glande, castaneis, radicibus filicum, & hordeo ali solent, aut rarò apud eos aut penitus non inveniuntur, & si inventi fuerint, alimenta non habent quæ diximus. E regione Septemtrionales Populi, si ad esum Asinorum Camelorumque compellas, simile putabunt eorum vesci carnibus, ac si lupum comedere cogantur aut corvum. In Ponto & Phrygia vermes albos & obesos, qui nigello capite sunt, & nascuntur in lignorum carie, pro magnis reditibus Pater familias exigit. Et quomodò apud nos attagen & ficedula, mullus & scarus in deliciis computantur, ita apud illos Xylophagon comedisse, luxuria est. Rursum Orientalis & Libyæ Populos, quia per desertum & calidam Eremi vastitatem locustarum nubes reperiuntur, locustis vesci moris est. Hoc verum esse Joannes quoque Baptista probat. Compelle Phrygem & Ponticum, ut locustam comedat, nefas putabit. Coge Syrum, Afrum, & Arabem, ut vermes Ponticos glutiat, ita eos despiciet ut muscas, millepedios, & lacertos. Quamquàm Syri & Crocodilis terrenis, Afri etiam lacertis viridibus vesci soleant. In Ægypto & Palæstina, propter Boum raritatem, nemo vaccam comedit, Taurorumque carnes & Boum, Vitulorumque assumunt in cibos, at in nostra Provincia scelus putant vitulos devorare. Undè & Imperator Valens nuper legem per Orientem dederat, ne quis vitulorum carnibus vescere-*

Lib. 5. cap. 11.

Lib. 19.

Cap. 5.

Cap. 26.

Cap. 6.

tur,

tur, utilitati agriculturæ providens, & pessimum Judaizantis vulgi emendans consuetudinem, pro altilibus & lactentibus Vitulos consumentis. Nomades & Troglodita, & Schytæ, & Hunnorum nova feritas semi crudis vescuntur carnibus. Porrò Ichtyophagi, Gens errans in littore maris rubri, super petra Solis ardore ferventes assant pisces, & hoc solo alimento victitant. Sarmatæ, Quadi, & Wandali, & innumerabiles aliæ gentes Equorum & Vulpium carnibus delectantur. Laudatæ Valentis legi ansam dedit Imperator Julianus, qui nimia Sacrificiorum in suos Deos professione totum Boum genua apud Syros fermè exstinxerat. Quòd Gallia ovium dumtaxat, non antem vaccinum lae comederit suo tempore, videtur in Libro de Synodis affirmare Sanctua Hilarins Pictaviensis. Etiam ciconias, graculos, corniculaa, fibras, lepores, sylvestres, ac domesticos equos, & crudum laridum Germanis ac aliia Francis interdixerunt per Legatum suum Sanctum Bonifacium Zacharias Pontifex ac Gregorius tertius. Et prævaricantes jusserunt castigari. Et tamen graculos etiamnum hodiè manducat Gallo-provincia. Et venerabilis Bedæ liber in Sancti Ivo-

Part. 15. cap. 96.

nia Decreto habet hunc canonem: *Qui comedit scabiem, aut vermiculos, qui pediculi dicuntur, si infantes sunt vel pueri, vapulent, si in virili ætate, septem dies pœniteant, & utrique cum impositione manus Episcopi sanentur.* Et Romanæ Ecclesiæ

Cap. 118.

antiquus Pœnitentialis Liber: *Qui comedit vel bibit intinctum à familiari bestia, id est, cane vel catto, si scit, centum Psalmos cantet; si nescit, duos dies jejunet. Qui dederit alicui liquorem, in quo mus vel mustela mortua inventa sunt, septem dies pœniteat. Si quis semicoctum comederit inscius, tres dies pœniteat, sciens autem septem dies pœniteat. Si quis tinxerit manum in aliquo cibo liquido, & non idonea manu, centum palmatis emendetur. Si in farina aut in aliquo cibo sicco, aut in pulte aut in lacte coagulato mus vel muscela mortua inveniuntur, quod in circuitu ejus est, totum projicietur foras, quod reliquum est manducetur.* Et in octava Sententiarum parte scribit Robertus Cardinalis Pullus:

Cap. 10.

Est cibus ex accidenti aut in consueto contemptibilis. Potum etiam si quæ contra decus inciduut, nauseatores non fuerunt. Hujusmodi sumere culpa non est, nisi intuentibus id scandalo sit. Propter quod minimè comedas butirum inter Francos, aut inter alios quosdam allium. Et infrà. *Caseus, jure gentium esui concessus, à nonnullis ferè quasi pestis vitatur.* At verò

Cap. 6.

de Ægyptiis, quod pro salibus, id est, deliciis & lauticiis uterentur caseo, & ipsum omni cibo superfunderent, in decima nona collatione testatur Joannes Cassianus. Quod ipsum hodiè faciunt & Itali. Adduci possent adhuc plures hujusmodi consuetudinum varietates.

S. Hieronymo, manducatas à S. Joanne Baptista locustas affirmanti fuisse animalia, consen-

Cap. 22.

tit S. Augustinus, ac in ejus vita S. Possidius. Verùm longè aliter in litteria ad Timotheum Le-

Lib. 1. Ep. 133.

ctorem scribit Isidorus Pelusiota: *Locustæ, quibus Joannes alebatur, non animantia sunt, ut quidam imperiti putant. Absit. Sed herbarum aut plantarum summitates.* Ad tertium S. Matthæi caput mitior est Theophylactus: *Quidam dicunt locustas esse herbas, quas melagia vocant: alii nuces aut poma sylvestria.* Habitatam à S. Joanne Baptista solitudinem describit in Orientalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco, & adjungit: *In hac Eremi solitudine non nisi locustas*

L. 1. c. 53.

cum melle Beatus Joannes edebat. Est autem in partibus Syriæ plerisque consuetudo, adveniente locustarum multitudine, eas colligendo & congregando ad victum reservare. Quoniam autem verisimile mihi non videtur, quod Beatus Christi Baptista locustarum carnes manducaret, qui pane vesci etiam renuebat, quæsivi diligenter à quodam Surianorum Monacho, cujus Cœnobium in partibus illis erat, habens maximam Monachorum multitudinem sub uno Abbate, vitam arctissimam ducentium, cujusmodi essent Locustæ, quas in solitudine illa Jordanica Beatus Joannes manducasse perhibeatur. Qui mihi statim respondit, quòd frequenter in Refectorio suo quædam herba Monachis ad edendum apponebatur, quam Langustam, id est, Locustam nominabant, cujus circà Monasterium suum magna habebatur copia; adjungens quòd illa esset, quam edebat B. Joannes.

Audiamus quid sit & mel sylvestre, altera S. Joannis esca. Pergit de ipso laudatus Isidorus: *Eodem modo non herba quædam est mel sylvestre, verùm mel montanum, quod ab agrestibus Apibus conficitur, summeque amarum est, & gustatui omninò infestum ac inimicum. Quibus ex rebus singularem quamdam ac penè incredibilem corporis afflictationem Joannes præ se gerebat: Ut qui non inedia tantùm, verùm etiam victus asperitate omnem corporis appetitionem amaram redderet.* Consonat laudato in loco Teophylactus: *Mel agreste est, quod à feris apibus conficitur, & in arboribus ac petris invenitur.* Verùm alia longè est sententia laudati Cardina-

Cap. 53.

lis: *Mellis ex calamellis maximam in Syriæ partibus vidimus abundantiam. Calamelli autem sunt calami pleni melle, id est, succo dulcissimo, ex quo quasi in torculari compresso, & ad ignem condensato prius quasi mel, post hæc quasi saccarum efficitur. Vocatur autem alio nomine Canamelles. Quod nomen ex cana & melle componitur. Eo quod cannis sive arundinibus hujusmodi calami sint similes.* Infrà describit Jordanem fluvium, & adjungit: *Campi adjacentes ex calamellis condensa multitudine stillantes dulcedinem, saccari procreant abundantiam.* Affirmat Sanctum Joannem ipso vesci consuetum. Eandem sententiam sequitur in sacri belli historia, Syriæ campos describens, Fulcherius Carnutensis: *Tunc erant in agris cultis messes quædam, quas vocant canamelles, arundinibus similes, à cana & melle nomen compositum. Undè, ut puto, & mel sylvestre dicitur illud, quod de his sapienter conficitur. Has quidam propter saporem mellitum dentibus famelici ruminabamus.* Eisdem ferè verbis hæc refert incognitus in ejusdem belli historia Scriptor, & adjungit: *Plus indè saporis capessebamus, quam vigoris.* Tripolitanæ Civitatis obsidionem

Lib. 2.

atque agrum describit in eadem historia Albertus Aquensis, atque prosequitur: *Calamellos ibidem*

L. 5. c. 37.

mellitos per camporum planitiem abundanter repertos, quos vocant saccara, suxit populus, illorum salubri succo lætatus. Et vix ad saturitatem præ dulcedine expleri hoc gustato valebant. Hoc enim genus herbæ summo labore agricolarum per singulos ex-

collitur

colitur annos. Deindè tempore messis maturum mortariolis indigenæ contundunt, succumque eolatum in vasis suis reponentes, quo usque coagulatus induresçat sub specie nivis vel salis albi. Quem rasum cum pane miscentes, aut cum aqua terentes, pro pulmento sumunt. Et suprà favum mellis gustantibus dulce ac salubre videtur. Quidam ajunt esse genus mellis, quod reperiens Jonathas filius Saul Regis super faciem terræ, inobediens gustare præsumpsit. His ergò calamellis melliti saporis populus, in obsidione multum horrenda fame vexatus, est refocillatus. Ex quibus lucet herbam hanc à S. Joanne Baptista non fuisse comestam. Est adeò delicata, ut Canarienses, qui ejus siliquis pascuntur, porcos authentici testes scribant esse nostris Brugensibus caponibus meliores. Et in deserto Syriæ non sponrè nascitur; sed magno labore seminatur in campis & alitur. Istam ergò sententiam meritò proscribit Isidorus Pelusiota. Quocircà S. Joannes manducabat sylvestrium apum mel, quod in Syriæ desertis abundare affirmat idem Jacobus de Vitriaco. nec mireris istud mel fuisse amarissimum. Nam & in quibusdam regionibus domesticæ apes confi ciunt venenatum, ex qualitate alimenti.

Porrò Neophytis Bulgaris rogantibus, *Quæ animalia seu volatilia liceat manducare*, respondit
C.p.43. Nicolaus primus Pontifex: *Omne animal, cujus cibus minimè corpori noxius esse probatur, & societas hoc in cibum admittis humana, comedi non prohibetur.* Probat & ex Canonicis Scripturis, & ex S. Augustino. Præsertim ex Genesis loco, ubi Dominus Noe & filiis ejus omnia citrà exceptionem animalia concessit, dempto solo sanguine & suffocato. Hanc libertatem affirmat toti mundo restitutam ab Evangelio. Et hine ad præsentem Michaelis Cerularii calumniam rectè reposuit Petrus Patriarcha Antiochenus: *Quòd Latini immundis rebus vescantur, invenies etiam ejusmodi res, si diligenter inquiras, à nonnullis nostrorum fieri. Bithyni enim, & Thraces, & Lydi comedunt picas, corniculas, turtures, & terrestres echinos, quorum usum indifferentem Patres nobis reliquerunt. Nulla enim Dei creatura est reprobanda, si cum gratiarum actione sumatur.* Respondet hanc calumniam esse frivolam, & magni Basilii adducto per Michaelem Glyeam testimonio sua Dicta confirmat.

CALUMNIA IV.

Latinorum Monachi carnibus vescuntur, nidore videlicet suis, & larido omni, quod utique ad carnem pertinet.

Hanc calumniam aliter in quarti decimi Ancyrani Canonis commentatio format Theodorus Balsamon. *Latini Monachi carnibus quidem abstinent, earum autem adipem cum oleribus indiscriminatim comedunt.* Nempè viderat aut mentitum, aut certè lapsum fuisse Michaelem Cerularium, ideòque ejus Dicta contraxit & correxit. Quin & se errasse vidit ipse Michael: Hinc enim & ipse contraxit suam calumniam ad solius laridi in coquendis oleribus usum, affirmans ipsum ad carnem pertinere. Aliam adhuc in formam loquitur Schismaticus, in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu tepertus, Auctor: *Si quis Latinus Monachus in Episcopum promoveatur, carnes manducat intrepidè. Et Monachi parva vexati ægritudine carnibus vescuntur. Communiter autem omnes pinguedine porcina utuntur.* Ex quo lucet has calumnias eo tempore, quo Latini omnes Monachi adhuc abstinebant carnibus, esse scriptas, circa tempus Michaelis Cerularii. Nam & Calabros præ omnibus Latinis gentibus affirmat esse canonum & Apostolicæ disciplinæ observantes: Quod nempè Constantinopolitanæ Ecclesiæ adhuc adhererent, necdum essent reducti ad Patriarchicum jus Romanæ Cathedræ. Reducti sunt per Nortmannos, circà tempus dicti Michaelis. Aliud hisce calumniis, aliud tempus assignandum est ipsarum Catholicæ refutationi. Hæc est multò recentior.

A carnibus & vino abstinere est omnibus per Orientem Monachis adeò antiquum, atque solemne, ut in Sancti Antonii, quem aquæ solius potu & panis ac salis solo esu victitasse scribit, vita addat S. Athanasius: *Carnium & vini meminisse est supervacaneum, cum ne apud alios quidem Ascetas illa invenirentur.* Et de seipso jam Episcopo ad Imperatorem Julianum, mille auri libras pro Persica sua expeditione postulantem, Epist.208. rescripsit magnus Basilius: *Parcere nobis, Optime, placeat, tantum vix possidentibus, quantum, si lubeat absumere, satis hodiè non fuerit. Ars enim coquendi domi nostræ neglecta est, & culter sanguinem non attingit. Ciborum lautissima nobis sunt oleris folia cum pane modico & vino flaccescente, ut nihil stupeant nostri sensus ob ventris ingluviem, neque præ deliciis munia sua negligant.* Quod ipsum repetit in iterato ad iteratam Principis exactionem Responso. Quòd Basilius tunc Episcopus fuerit, demonstrat postulatum aurum; Quis enim mente sanus Princeps à paupere Monacho belli subsidia, & quidem tanta, postularit? In virorum illustrium catalogo scribit de magno Basilio Sanctus Hieronymus: *Moritur imperante Gratiano.* Et hinc rectè Onuphrius Panuinus Domini anno post trecentesimum sexagesimo nono, malè Dominus Cardinalis Cæsar Baronius affirmat defunctum anno septuagesimo octavo. Solis enim octo annis & aliquot mensibus Basilius sedit Episcopus, & ad sexagesimum quartum istius sæculi annum Julianus periit in Perside, ideoque lucidè nequit ille ad Domini Cardinalis catalogum vixisse. Et quod sub Juliano fuerit Episcopus, testantur gravissimi Scriptores. Et exstant Epistolæ, quibus dictum autum Julianus exegit. Basilius ergo etiam in Episcopatu vixit Monachum, ideòque ignorabat carnes, & non nisi ob languidum stomachum modico & flaccido vino utebatur. Et ad Nilum Monachum scribit Isidorus Pelusiota: *Si cibos Monasticæ vitæ, juxta Deum perfectæ, in Joanne Baptista didicimus,* L.1.Ep.51 her-

herbarum & foliorum summitatibus contenti erimus, ad exiguam & minimè redundantem alimoniam ac vires. Sin autem hæc imbecillitatem nostram excedant, tum necessitatis omnis, tum rationis vivendi, ac perfectionis adipiscendæ forma nobis ac regula sit quod Antistes censuerit atque imperarit. Denuò affirmat Sanctum Joannem Baptistam ex foliis herbis victitasse, ita victitandum omni Monacho, ac etiam infirmo citra Præfecti judicium ab ista sanctitate non recedendum. Quod ipsum in Epi-
Epist. 7. stola ad Lætam, in Epistola ad Salvinam, in
Epist. 9. Epistola ad Furiam, in Epistola ad Sanctum Pau-
Epist. 13. linum, in Epistola ad Eustochium, ac aliis locis Sanctus Hieronymus, variis item in locis Joannes Cassianus, & alii authentici Scriptores testantur. Et de seipso scribit in Epistola ad Asellam laudatus Hieronymus: *Ego venerem fabis*
Epist. 99. *impleo*. Rationem dat in laudata ad Paulinum Epistola: *Sit vilis & vespertinus cibus, olera & legumina. Interdumque pisciculos pro summis ducas deliciis. Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non quærit magnopere, de quam pretiosis cibis stercus conficiat.*

Addit in Epistola ad Salvinam: *Procul sint à conviviis tuis Phasides aves, crassi turtures, attagen Jonicus, & omnes aves, quibus amplissima avolant patrimonia. Nec ideò carnibus te vesci non putes, si suam, leporum atque cervorum, & quadrupedum animantium esculentias reprobes. Non enim hæc pedum numero, sed in suavitate gustus judicantur.* Et in Epistola ad Furiam: *Illis tribue divitias tuas, qui non Phasides aves, sed cibarium panem comedunt, qui famem depellat.* Et nescio quem Orientalem Monachum de abstinentia laudans in
Cap. 46. Lausiaca historia Palladius Helenopolitanus Episcopus adjungit: *Sed neque aviam aucupium, neque ullam animal persequebatur.* Lucidè supponit quosdam Monachos vacasse isti aucupio, atque ita aviculas manducasse. Rationem dat in Ecclesiastica historia, varias variatum gentium in servanda Quadragesima consuetudines edis-
L.5.c 11. ferens, Socrates: *Alii omninò ab animantium genere abstinent, alii inter animantia solos pisces comedunt, alii cum piscibus volucres etiam manducant, easque ex aqua nasci asserunt.* Et in Photii bibliotheca Basilius Ciliciæ Presbyter Joannem Scbyto-
Lib. 107. politanum arguit, *quod sacrum Quadragesimæ tempus revocasset ad tres septimanas, eisdemque nec ab avium carnibus abstinuisset.* De avibus & piscibus pulchrè ad Dominum Deum canit S. Ambrosius: *Qui ex aquis ortum genus partim immergis gurgiti, partim levas in aera.* Hinc quidam aves & pisces dixerunt esse ejusdem qualitatis, ideoque utraque comederunt in Quadragesima, & à solis quadrupedibus terræ animantibus abstinuerunt. Quam distinctionem probarunt, & ex ipsa vixerunt plures etiam Monachi. Nec ipsam plenè damnat Sanctus Hieronymus. Dumtaxat Phasianos, crassos Turtures, aliasque id genus grandes & pretiosas aves interdicit Monachis: Parvulas videtur omninò permittere. Dum in Julia ni apud Halicarnassum Episcopi de incorruptibili Domini corpore hæresim incidit, atque obduruit Imperator Justinianus, sibi adversantes Primates Orientis Episcopos proscipsit ac deportavit: Etiam Sanctum Eutychium ex Monacho Patriarcham Constantinopolitanum. Et quia aliquem tituli fucum semper venatur persequens Tyrannus, pro causa adduxit, quod Eutychius aviculas comedisset. Edixit illum esse prævaricatorem suæ Monasticæ Professionis, ideòque dignum degradari. Verùm in Sancti vita ridet hæc atque explodit Eustatius Presbyter, atque ita affirmat Græcorum Monachis avicularum esum passim licuisse. Et reverà ipsarum caro est modicæ substantiæ.

Nec tantum in Monasterio, sed etiam extra ipsum ex causa versantes Monachi debuerunt abstinere à carnibus. Lucet ex regula S. Pachomii:
Quod si necessitas impulerit ut Monachus foris maneat, & vescatur in paterna seu propinquorum domo, nequa- Cap. 54.
quàm hoc faciat, sed manebit vel in Dominico, vel in Monasterio ejusdem Fidei. Et si eis affines vel cognati præparaverint cibos & apposuerint, non accipient omninò nec vescentur nisi his, quæ in Monasterio comedere consueverunt. Non gustabunt liquamen, nec vinum bibent, nec aliud quidpiam, quorum edendi consuetudinem non habent. Et de sacrarum Virginum disciplina scribit ex Oriente, atque ita ex Orientali regula ad Lætam Sanctus Hieronymus: *Sacra Virgo non vescatur in publico, id est, in Parentum convivio, ne videat cibos, quos desideret. Et licet quidam putent majoris esse virtutis, præsentem contemnere voluptatem, tamen ego arbitror securioris continentiæ esse, nescire quod quæras:* Et hinc Philippum Monachum, qui lautioris mensæ amore sæculares domos visitabat, suisse de cubili in cubile migrare consueto lepori similem scribit Isidorus Pelusiota, atque adjungit.
Tibi illud continget, ut omnibus Israelis urbibus, L.1.Ep.41
atque omnibus terræ recessibus cum hujusmodi ventre atque animi instituto peragratis, Euripus quidam fit, omni ciborum vento circumactus, ac perpetua insta- Epist.173.
bilitate laborans. Etiam Marcus Monachus, *non comparandæ eruditionis, sed exquisitarum epularum studio atque cupiditate lustrabat alienas domos.* Ipso fuisse vento raptum pulverem scribit Isidorus, ac pergit: *Heu quis te satis dignè deplorare queat? Qui & exitium tibi ipsi infers, & multos inutiles reddis.* Utique pravo exemplo. Etiam ad Hæresiarcham Pelagium scribit: *Cani effusi sunt in Ephra-* Epist 314.
im, & ipse ignoravit, vitiosis utique affectionibus juvenescens. Eodem modo tibi quoque ingens annorum turba canitiem invexit, & tamen rigidum atque inflexum animum habes ex alio Monasterio ad aliud subindè migrans, atque omnium mensas perscrutans & explorans. Quamobrem si tibi carnium aidor atque obsoniorum condimentum curæ est, iis qui Magistratus gerunt, potiùs blandire, atque urbium caminos vestiga. Neque enim homines Eremitæ eas facultates habent, ut te, quemadmodum tibi gratum est, excipere queant. Ita per alienas & Monasteriorum & nobilium domorum carnosas mensas gyrando, suum virus seminabat. Ejusmodi Gytovagos Glossogastores graviter arguit etiam S. Gregorius Nazianzenus; vigesimus item secundus Canon secundæ Synodi Nicænæ: nec sine fundamento. Nam à Gastrimargiæ adhuc obnoxio Monacho silentii Monastici militiam necdum esse inchoatam, multis de-

monstrat in quinto Monasticarum Institutionum Libro Joannes Cassianus.

Et promotos in Clerum, ipsumque etiam Episcopatum Monachos fuisse huic disciplinæ semper adstrictos demonstrant S. Basilii ad Imperatorem Julianum laudatæ Epistolæ, & S. Eutychio per Imperatorem Justinianum inflicta degradatio. Inter primos Monachorum ad Episcopalem apicem evectores fuit magnus Athanasius Patriarcha Alexandrinus. Firmando adversùs Arianam turbulentiam recto dogmati aptiores pugiles vidit ægrè reperiendns. Eos intet fuit Dracontius Monachus. Verùm hic Episcopatnm nunquàm suscipere juraverar: Quod cum Monastico jejunio & temperantia centeret Episcopalem hospitalitatem C. 10. 17. non posse cohærere. Et quidem ejusmodi juramenrum esse validum docebant tunc plures, ipsorumque sententiam sequitur in Canonicis ad Sanctum Amphilochium litteris magnus Basilius. Athanasius contrarium censuit, Dracontium cnmpulit Episcopum fieri, & adjunxit: *Licebit tibi in Episcopatu esurire & sitire, sicut Paulo. Licebit & vinum non bibere, sicut Timotheus fecit. Et jejuniare frequenter, ut Paulus solebat. Ne igitur talia objiciant tui Consiliarii. Novimus enim & Episcopos jejunantes, & Monachos comedentes. Novimus Episcopos non bibentes vinum, & Monachos bibentes.* Et ex hisce quæstinnibus manasse credo antiquum Orientalis Ecclesiæ Canonem, qui Clero ac ipsi etiam Episcopatui admntum Monachum adstringit ad retinendum professæ humilitatis habitum, cibum, potum, omnem disciplinam. Eundem Canonem innovat, & firmat in novella ad Epiphanium Constantinopolitanum Patriacchbam Lege Imperator Justinianus. Leg 5. c. 8 *Si quis Monachicam profitentium conversationem meruit Clerici ordinationem, maneat etiam sic puram servans conversationem. Quod si facti Clerici abutantur fiducia, & ad nuptias venire præsumant: Quippè in tali gradu constitutus inter Clericos, qui ei uxorem ducere permittat, excludatur omnibus modis à Clero, tamquàm priorem conversationem & solitariam confundens vitam.* Uti hodiè ad Episcopatum, ita olim ad Preshyteratum, ac Diaconatum, imò & ad Lectoratum assumebantut Monachi, omnisque illa evectio solvebat ac emancipabat Monasticum jugum. Hinc quidam ad minores gradus assumpti censebant sibi reviviscere istins sui gradns licentiam, ideòque & ducebant Uxores. Adversùm hosce solos avitum Canonem innovat Justinianus: Quod nempè Episcopi & quivis è Monachis majores Clerici illum integrè custodirent. Ita de Aphtonio post Monachum Episcopo scribit in Monastica historia Theodoretus: Cap. 5. *Aphtonius nec pallium mutavit adseticum, nec tunicam è caprarum pilis contextam, eisdemque eisdem usus est, quibus antè Episcopatum vescebatur.* Er de Helladio Tarsensi in Cap. 17. prima Cilicia post Mnnachum Metropolita Episcopo: *Pristinam non deseruit Philosophiam, sed laboribus illis Pontificales quoque sudores adjecit.* Er de Abrahamo Carrarum in Mesopotamia post Monachum Episcopo: *Admirabilis iste vir nec panem Episcopatus tempore gustavit, nec legumina, nec olera igni cocta, nec aquam, sed lactucas, intyba, apia, & hujusmodi alia cibi ac potus loco habuit, pistorum & cocorum superfluas esse artes demonstrans. Autumni verò tempore fructibus vescebatur.* Plures è Monachis Episcopos in laudata ad Dracontium epistola laudar magnus Athanasius, affirmatque cunctos in sua Philosophia constanter permansisse. Et de Zenone Gazensi apud Palæstinos Episcopo scribir Hermias Zozomenus: *In* L. 7. c. 17. *Philosophia Monastica vitam traduxit.* Addit ex manuum labore usque ad mortem victitasse. Et Isidorum Pelusiotem, Alexandrinæ Ecclesiæ è Monacho Preshyterum, quod Angelicam vitam traducere & Monasticæ vitæ vivum speculum esse perrexerit, prædicat Evagrius Epiphaniensis. Ipsum vixisse ad octnginta & quinque annos affirmat in Lausiaca historia Palladius Helenopolitanus Episcopus, & adjungit: *Hic Sanctus usque* Cap. 1. *ad horam obitus nihil lineum gestavit extra vittam, non balneo est usus, non tetigit carnes, nunquàm à mensa recessit repletus usque ad satietatem, Erat autem corpore à Dei gratia tam benè contemperato, ut omnes qui ignorabant ejus victus rationem, persuasum haberent lautè ipsum & opiparè vivere.* Et de Joanne quarto post Monachum Patriarcha Constantinopolitano scribit Theophylactus Simocata: *Postquàm die suo perfunctus est Joannes, Impe-* Lib 7. c. 6. *rator Mauritius in ejus facultates inquirens, paupertatem consectatum invenit. Nihil aliud invenisse ajunt præter lectum ligneum, & laneum stragulum nullius pretii, ac deformem penulam. Vili enim vestitu delectabatur vir frugalitate vitæ conspicuus.* Hinc enim & à Græca & à Latina Ecclesia usque hodiè titulatur *Joannes Jejunator*; Magnus reverà Episcopus, nisi usurpato *Universalis Episcopi* superbo nomine vittutes diluisset. Hujus disciplinę adeò tenax semper fuit Græcia, ut inter præcipua Imperatoris Constantini Caballini sacrilega facinora referatur, qnod promptos è Monachis Episcopos & seduxerit & compulerit ad edendas carnes: & inter articulos, de quibus Sanctum Joannem Chrysostomum accusavit in habita apud Quercum Synodo Joannes Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconus, fuit & hic: *Quod solus edat, intemperanter Cyclopum vitam degens.* Eum accusat quod ex Monacho Episcopus carnem & vinum clandestinè voraret. Posteriotibus sæculis Joannes Glycas, è conjugio assumptus ad Regiæ civitatis Patriacchatum, voluit Monachum induere, verùm à sua Synodo non fuit permissus: Quod senex esser & laboraret podagra, ideòque carnibus non posse carere. E Monachis Patriarchas semper dilexit ista Ecclesia: Hinc in Patriarcham etiam intrusus Photius statim se fecit tonderi in Monachum. At sæcularem illa habere maluit, quàm Monachum, qui non Monachaliter viveret. Nec in tali casu censuit cum dicto Joanne dispensandum. Habes exemplum istud apud Nicephorum Gregoram.

Fuerunt tamen casus, in quibus & carnes & vinum Monachis permittebantur. Primus est corporis infirmitas. Etenim in præfatione ad Sancti Pachomii Regulam scribit de ejusdem Monachis Sanctus Hieronymus: *Ægrotantes* Cap. 4. mini-

ministrorum sustentamur obsequiis, & ad omnem coptam præparatis cibis. Et de omnibus generatim Ægypti Cœnobitis scribit ad Eustochium: Epi. 22. Cap. 15. *Si quis cœperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem, & tanto senum ministerio confovetur, ut nec delicias urbium, nec matris quærat affectum.* Carnem & vinum non esse sumenda à Monachis demonstrat insigniter in secunda ad Lausum Præpositum Epistola Palladius Helenopolitanus Episcopus, atque adjungit: *Quod si caro sit ægra, vel mærore confecta, vel aliquo casu afflicta, tunc utetur vel cibo vel potu tanquam medicamentis.* Utique & carne & vino. Et in primo de Monachorum institutionibus sermone scribit magnus Basilius: *Cibi usus ejusmodi esse debet, qui ad solam necessitatem referatur. Item vinum neque omninò respui debet, si quando valetudinis causa assumendum sit, neque studiosè nimis, si necessitas non sit, exquirendum.* Quod ipsum docet Sanctus Joannes Chrysostomus. Et ad Lysimachum scribit Isidorus Pelusiota: Lib. 1. Epist. 385. *Imbecillitate laboranti stomacho vini non nihil impertiendum esse sapiens Paulus docuit, ne ob animam continentiam alia rursum aquæ potione immoderatio egeat. At sano atque ætate ferventi, idque Monacho, vinum, quo in omnibus rebus liquidis nihil est calidius, infundere, ac velut igni ignem addere, haud mihi bonum esse videtur.* Ex quibus lucet etiam senibus vinum fuisse permissum. Hinc enim & magnus Basilius Episcopus modico & flaccido vino utebatur. An etiam carnes senibus Monachis Græci permiserint, audiamus à Lausiaca Palladii historia. Laudat trecentorum Monachorum in Panensi ad Nilum civitate Cœnobium, ejus disciplinam describit, & pergit: Cap. 39. *Sues etiam alunt. Quod cùm ego reprehenderem, hoc ex traditione Majorum se suscepisse dicebant. Aluntur sues, ne cribratarum frugum excrementa pereant, & purgatorum olerum folia, & cætera quæ projiciuntur purgamenta: ne jactura eorum fiat. Et mactantur sues, ut carnes vendantur, ungulæ tamen & extremæ eorum partes in ægrotorum & senum epulas reserventur, quod in ea regione mediocris sit rerum copia, & ingens hominum frequentia.* Apud alias ergo rerum abundantes regiones videtur nulla carnis manducatio senibus fuisse permissa. Quin & de Syriæ Monasteriis scribit ad Eustochium Sanctus Hieronymus: Epi. 22. Cap. 9. *De cibis & potu taceo, cum etiam languentes Monachi aqua frigida utantur, & coctum aliquid accepisse sit luxuria.*

Tertiam & bibendi vini & comedendæ carnis causam adducit in spirituali prato Sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus: *Quinto decimo ab Alexandria milliario Monasterium est, quod vocatur Calamon. In hoc vidimus Abbatem Theodorum Pentapolitanum. Erat autem nobiscum Sophista Sophronius. Et interrogavimus eum: Bonum est, Pater, quoties vel ipsi ad aliquem pergimus, vel si quis venit ad nos, vini abstinentiam solvere? Respondit nobis Senior, & ait: Non. Ajo autem ad eum: Et quomodo antiqui Patres solvebant? Respondit Senex: Antiqui Patres, ut magni & potentes, & solvere poterant, & iterum ligare; nostra verò generatio solvere ac ligare non sufficit. Nam si solvamus vinum abstinentiæ nostræ, non amplius vitæ nostræ religiosæ austeritatem retinemus.* Ista non tantummodò quoad vinum, sed etiam quoad carnem solutio videtur adhuc viguisse in sæculo Hæresiarchæ Pelagii. Quod enim per omnia quocumque Monasteria vagans, & vino & carne tractari vellet & tractaretur, supra audivimus ab Isidoro Pelusiota. Verùm cum laudato jam Seniore etiam ipse Isidorus morem istum improbabat. Et in fusioribus regulis scribit magnus Basilius: *Quoniam videmus eos, qui in civili vitæ genere versantur, humilitatem paupertatis fugere veluti rem ignominiosam, &* Cap. 20. *ob eam causam quotiescumque ipsis aliquis suscipiendus est hospes, epularum et copiam et magnificentiam studiosiùs consectari, equidem metuo ne ad nos quoque furtim se istiusmodi pestis insinuet, nevè planè esse convincamur, quos tantoperè commendatæ à Christo paupertatis pudeat. Ut igitur si vasa argentea, velavè purpura prætexta, aut mollia stragula et pellucida amicula foris accersita compararemus, ex decoro nostro non esset, sic indecorum prorsus fuerit, si nova et à communi victus nostri ratione longè horrentia escarum genera excogitare velimus.* Lautam ac splendidam hospitalitatem amplè demonstrat adversari paupertati monasticæ, permittendam vetat in suis Ponticis Monasteriis, atque ita supponit in aliis hinc inde viguisse.

Et omnis hæc disciplina olim viguit etiam apud Latinos. Etenim à Sancto Antonio inchoatum Cœnobiticum Monachismum magnus Athanasius Romam, Eusebius Vercellensis Episcopus in Liguriam, Sanctus Martinus in Galliam, Sanctus Augustinus in Africam, aliàs in Latinas regiones deportarunt alii: Cuncti deportarunt etiam Antonianas regulas & mores. Lucet ex suprà adductis S. Hieronymi testimoniis & litteris. Licèt enim hæc in Syria scripserit, scripsit tamen ad Occidentis Monachos & Moniales, atque ita supponit utrique Ecclesiæ fuisse eandem Monasticam disciplinam. Et de Turonensi Sancti Martini Cœnobio scribit in ejus vita Sulpitius Severus: *Cibum unà omnes post horam jejunii accipiebant. Vinum nemo noverat, nisi quem infirmitas coegisset.* Cap. 7. Eadem est ratio carnis. Quod nos Europæi Ægyptiorum Monachorum, solis herbis & lapsanis Cap. 11. victitantium, frugalitatem observare non valeamus ob aeris intemperiem, in quarto Monasticarum Institutionum Libro rectè observat Joannes Cassianus, carnis tamen esum nequaquam indulsit. Summus Occidentalium Monachorum Patriarcha Sanctus Benedictus novam Monachismi speciem non instituit, sed lapsam disciplinam dumtaxat reparavit, ac ex variis variorum Monasteriorum legibus aut consuetudinibus temperatam composuit regulam, & sanxit: Cap. 40. *Licèt legamus vinum omninò Monachorum non esse, sed quia nostris temporibus id Monachis persuaderi non potest, saltem vel hoc consentiamus, ut non usque ad satietatem bibatur, sed parciùs. Quia vinum apostatare facit etiam sapientes.* Ex tot antè ipsum in Occidente Monachorum Legislatoribus primus vinum indulsit. Cap. 39. Ab initio non ita fuerat: Monachalis tunc cordis duritia istam indulgentiam extorsit. Et pergit regula de esu carnium: *Carnium quadrupedum ab omnibus abstineatur comestio, præter omninò debiles & ægrotos.* Consonat in sua regula S. Cæsarius Arelatensis Archiepiscopus:

Pullos

Pullos & carnes nunquam sani accipiant. Infirmis quidquid necesse fuerit, ministretur. Et ejus successor Sanctus Aurelianus: *Carnes tu cibo nunquam sumantur. Pulli vel cuncta altilia in congregatione non ministrentur. Infirmis tantum providenantur, & accipere liceat.* Et in Solitariorum regula Grymlaicus Presbyter:
Cap. 44. *A carnibus tam quadrupedum quàm volucrum omninò abstineant, nisi fortè aliqui in gravi ægritudine fuerint detenti.* Sancti Fructuosi Lugdunensis Archiepiscopi regula omnem etiam gustandæ carnis licentiam proscribit, ejus præsumptorem damnat ad trimestrem carcerem, &
Cap. 5. adjungit: *Servato tamen moderamine pietatis erga ægrotorum necessitudines, vel longè proficiscentium qualitates, ut & volatilium esu infirmi sustententur, & longinquo itineri destinati. Si aut à Principe vel Episcopo sperantur, pro benedictione & obedientia degustare non metuant, servantes apud se de reliquo continentiam consuetam.* Tribus in casibus permittit carnis esum: Infirmis, peregrinantibus, & invitatis ad mensam Principis aut Episcopi. Sanctus Columbanus, & alii quidam suis Monachis sola olera permiserunt. Etiam S. Hispalensium Episcopus Isidorus. Attamen in festis permittit addi leviores carnes.

Et hinc vides Orientalem, quæ inter quadrupedes distinguit & alites, differentiam viguisse etiam in Occidente. Et quidem Sanctus Benedictus interdixit solas quadrupedes, alites omninò permisit. Utique etiam ad duritiam cordis. Et hinc S. Cæsarius, S. Aurelianus, S. Fructuosus, S. Grymlaicus, aliique plures exsuflarunt istud regulæ caput, & alites solis infirmis permiserunt. Eadem de re scribit in libris de vita contemplativa Julianus Pomerius:
Lib. 2. Cap. 23. *Si à quadrupedibus abstineates, Phasianis, altilibus, vel aliis avibus pretiosis aut piscibus perfruantur, non mihi videntur resecare delectationes sui corporis, sed mutare; nec pro abstinentia, sed velut pro nescio qua immunditia, vel certè, quod veriùs est, pro stomachi nauseantis teneritudine delicias illas communes ac viles abjicere, quo possint aliis non solùm carnibus, sed etiam delicatioribus ac pretiosioribus suas voluptates explere.* Quem locum adducit in libris de Laica institutio-
Lib. 1. Cap. 22. ne, & laudat Jonas Episcopus Aurelianensis. Non quasvis, sed solas majores ac pretiosas aves interdicit. Et de S. Eligio, prius Monacho, ac deinde Tornacensi Episcopo scribit Sanctus Audoenus Archiepiscopus Rotomagensis: *Octo & decem fluxerunt anni, quibus nunquam vinum hausit in poculo. De carnibus verò melius tacere puto, quàm aliquid dicere, quandoquidem eas post propositum nec edere passus, fit nec attingere, & cùm in prædicto annorum spatio una tantùm die eum meminerim propter hospitium, charitate exigente, de Volatilibus modicum quid gustasse.* Et Aquisgranensis Abbatum sub Ludovici Pii Imperio Conventus statuit:
Cap. 78. *Volatilia in Natali Domini & in Pascha, tantum quatuor diebus, si est undè, comedant, si verò non fuerit undè, non requiratur per debitum. Si autem Abbas aut Monachi abstinere se voluerint, fit in eorum arbitrio.* Et in ejusdem Ludovici Capitularia habent:
Add. 1. cap. 8. & 9. *Ut Volatilia intus forisve, nisi pro infirmitate, Monachi nullo tempore comedant. Ut nullus Episcoporum Monachis Volatilia comedere præcipiat.* Et in Libris de Clericorum Lib. 2.
Institutione Rabanus Maurus. Cap. 7. *Avium esum indè credo Patribus esse permissum, eo quòd ex eodem elemento, de quo & Pisces, creatæ sunt. Nam in Monachorum regula non invenimus aliarum carnium esum illis contradictum esse, quàm quadrupedum.* E Benedictino Monacho Moguntinus Archiepiscopus sui Patris regulam per consuetam tunc in omni Occidente Antonomasiam appellat Regulam Monachorum. Regula faocit de infirmis: *Carnium esus infirmis omninò debilibus pro reparatione concedatur. At ubi meliorati fuerint, à carnibus more solito omnes abstineant.* Et ad hæc verba scribit S. Abbatissa Hildegardis: *Carnes tam quadrupedum quàm volatilium intelligi vult, & nullas carnes, quas homines comedere solent, excipit. At ubi meliorati fuerint, à carnibus omnes more solito abstineant. Scilicet à carnibus quadrupedum. Quia sani illas, et succum earum comedere non solebant, sed infirmi. Sani verò carnes volatilium, quoniam mansueta sunt, nec ardentem libidinem comedentibus inferunt, manducabant.* Cap. 26. Etiam à nobis adducta regulæ verba, *Carnium quadrupedum ab omnibus abstineatur comestio*, laudat inferiùs, atque adjungit: *De Volatilibus reticet, quoniam comestionem illorum sanis non interdicit. Nam Patres, quia suo tempore Monachorum conversatio rudis & adhuc ferè insolita erat, esum carnium ipsis per omnia interdicere devitabat. Undè ut esu volatilium uterentur, eis permittebat.* Per monasticam conversationem non ipsa tunc per omnem Europam frequentissima Monasteria, sed intelligit Monasticam disciplinam. Hæc tunc erat insolita & rudis, seu deformata, ideoque edi volatilia Sanctus Benedictus dispensatoriè permisit. Et hinc manifestum errorem continent hæc Cardinalis à Turrecremata ad Sancti Patris Regulam verba: *Licet S. Pater tantùm nominet carnes quadrupedum, prohibitio tamen extenditur usque ad carnes etiam bipedum, scilicet volatilium. Cùm enim carnes volatilium sint dulciores, magis delicatæ, & pretiosiores, quando minus delicatas vetuit, procul dubio magis delicatas & pretiosiores prohibere credendus. Mos enim Sanctorum est in minori comprendere majus.* Ex sui temporis sensu & disciplina fuit locutus, avitam disciplinam non plenè intellexit. Interim circà avitam inter quadrupedes & bipedes differentiam nostri Majores variè senserunt. Nam & leviores carnes, quas etiam in Refectorio edi diebus Festis permittit Sanctus Isidorus, erant carnes avicularum.

Et omnis hæc disciplina adstrinxit etiam assumptos è Monachis Episcopos & Clericos. Hinc enim de Sancto Martino scribit in ejus vita Sulpitius Severus: *Sumpto Episcopatu Martinus qualem se quantumque præstabat, non est nostræ facultatis evolvere. Eadem in corde ejus humilitas, eadem in vestitu vilitas erat. Nam & Episcopus erexit novum Monasterium, vixit in ipso, & in communi manducavit mensa, in qua nullus vinum novit, nisi quem infirmitas coegisset.* Cap. 7. Eandem regulam servarunt assumpti ex isto Monasterio Episcopi, de quibus pergit Severus: *Plures ex his posteà Episcopos vidimus. Quæ enim esset civitas aut Ecclesia, quæ non se de Martini Monasterio cuperet habere Sacerdotes?*

Et

Cap. 22. Et de Sancto Augustino post Monachum Episco-
po scribit Sanctus Possidius: *Mensa usue est & fru-
gali & parca, quæ quidem inter olera & legumina
etiam carnes aliquando propter hospites vel quosvis
infirmiorse continebat*. Quam regulam assumpti
etiam omnes ex ejus Monasteriis Episcopi con-
stanter observaverunt. Etenim ad S. Alipium ex
Augustinensi Monacho Tagastensem Episcopum
scribit Sanctus Paulinus: *Et si in populis, & super*
Ep. 35. *populum agas, oves pascuæ Domini regens sollicitie
vigil Pastor excubits, tamen in abdicatione sæculi,
& repulsa carnie ac sanguinis, desertum tibi ipse fe-
cisti, secretas à multis, vocatue à paucie*. Deser-
tum Monachus incoluerat Alipius, ideoque &
Episcopus istud si bi servabat. Et de S. Fulgentio
post ejusdem professionis Monachum Ruspensi E-
piscopo scribit inejus vita Fernandus Carthagi-
nensis Ecclesiæ Diaconus: *Huic Beatissimo Sacer-
doti nullus aliquando extorsit cujuslibet generis car-
nes accipere, sed sola simpliciter olera, pisanas, &
ova. Quamdiu fuit juvenis, sine oleo; postquam
senuit, superfuso oleo manducavit. Ideò oleum per-
suasus est accipere, ne caligo prævalens oculorum,
lectionis impediret officium*. Istud enim sæculum vi-
trea senilium oculorum adjumenta adhuc ignora-
Cap. 18. bat. Etiam vinum ille nunquàm bibit, nisi insi-
Epl. 3. gniter dilutum graviter infirmus. Quod ipsum
de Sancto Heliodoro, Altinensi post Monachum
Episcopo, testatur Sanctus Hieronymus. Addit
& Nepotianum fuisse foris Clericum, & domi
Monachum. Clero admovendum Monachum
recte vult esse in Monastica disciplina perfe-
ctum; qui sic vixerit in Monasterio, ut Cle-
ricus fieri mereretur. Et hinc adversùs Jovinia-
Lib. 2 num Heresiarcham scribit idem Hieronymus;
cap. 25. *Post sordidam tunicam, & nudos pedes, & cibarium
panem, & aquæ potum, ad candidam vestem, &
nitidam cutem, & mulsum, & elaboratae carnes, ad
jura Apitii & Paxami, ad balneas quoque & fritil-
lae, ad popinas se contulit*. Eum argit, quod è
Monacho in Clericum promotus præsentem regu-
lam prævaricaretur. Hinc pergit in sequentis
ejusdem operis libro: *Certè in tanta diversitate*
Cap. 13. *victus & vestitus necesse est aut hic aut ibi esse pecca-
tum. Non quod peccatum in cibo aut in vestibus asse-
ram, sed quod varietas et commutatio in deterius sit
reprehensioni proxima*. Monachus enim per im-
positum Episcopatum aut Clericatum non debet
deficere, sed proficere in meliora. Hinc & San-
ctus Episcopus Eligius adduci vix poterat, ut
quandoque cum hospitibus aviculas degustaret.
Nec sola consuetudo, sed & Paternus Canon La-
tinos è Monachis Clericos semper ad hoc adstrin-
xit. Lucet ex primi Innocentii Rescripto ad San-
ctum Victricium Metropolitam Rothomagen-
sem: *De Monachis, qui diu morantes in Monasteriis
posteà ad Clericatus ordinem pervenerunt, non debe-
re eos à priori Proposito deviare. Etenim sicut in Mo-
nasterio fuit, & quod diu servavit, idem in meliori
gradu positus, amittere non debet*. Et hunc Cano-
nem Carolus magnus, dum lapsam nobis repara-
vit Christianitatem, servandum jussit, & suo
Aquisgranensi Capitulari inseruit cum hac Epi-
graphe: *Monachus, si ad Clericatum provehatur,
Propositum Monasticæ Professionis non amittet*. Et
ad Egilonem è Monacho Archiepiscopum Seno-
nensem, dum Apostolicam confirmationem &
Pallium misit, inter alia monita præscripsit Ni-
colaus primus: *Tuum præterea, Frater carissime,* Epl. 55.
*Propositum observa, & qui diu in Monasterio moratus
es, à pristino voto divertere noli. Quod enim diu in
humili habitu custodisti, perpetuò indecens est, si
nunc in potiori positus dimiseris ordine, hoc ipsum
sancta quoque Scriptura, venerandisque Decretis
plenitter edocentibus*. Et Albertus Hostiensis E-
piscopus, Innocentii secundi per Angliam Car-
dinalis Legatus, in sua Londinensi Synodo edi-
dit hunc Canonem: *Adjicimus Decretum Innocen-* Cap. 13.
*ti Papæ dicentis, Monachi diu in Monasteriis morati,
si posteà ad Clericatus ordinem pervenerint, non de-
bent aliquatenus à priori Proposito deviare, sed si-
cut in Monasteriis positi fuerunt, ita in Clericatus or-
dine degere debent, & quod diu servaverunt, in
altiori gradu positi amittere non debent*. Exstat Sy-
nodus apud Richardum Hagustaldensis Mona-
sterii Priorem, & Gervasium Monachum Can-
tuariensem. Et hinc de Balduino post Cister- A. 1184.
ciensem Monachum Cantuariensi Archiepis-
copo, quod carnes nunquàm comederit, scri-
bit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis.
Quod ipsum de Sancto Rudolpho Eugubino A. 1184
post Monachum Episcopo testatur in litteris ad Lib. 1.
Alexandrum secundum Pontificem Sanctus Pe- Epl. 19.
trus Damiani. Et hinc lucet præsentem Schis-
matici Græci calumniam fuisse mendacem. E-
tenim ex jam adductis Decretis & exemplis plu-
ra sunt juniora Michaele Cerulario. Calumnia
possit allusisse ad prævaricatores hinc inde E-
piscopos, quos cum aliis paleis Ecclesia sem-
per toleravit.

Avita disciplina dudum post Michaelis tempo-
ra duravit etiam in Monasteriis. Etenim de Fon-
tis Avellani Monasterio, quod solis leguminibus
viveret, scribit in Sancti Petri Damiani vita
Joannes Monachus, & addit: *De vini usu quid* Cap. 9.
*memorem, cùm nisi pro sacrificio, seu forsitan pro
ægro vinum ibidem prorsus deesse feratur?* Et de S. Lib. 1.
Dominici Loricati Monasterio scribit ipse lauda- Ep. 19.
tus Petrus: *Sub hac regula vivebatur, ut nun-
quàm vinum biberent, nunquàm adipe alimenta
condirent*. Solis ægris, dum piscis reperiri non
possit, ministrari carnes affirmat generaliter in Lib. 6.
Epistola ad Patruelem suum Marinum Mona- Ep. 26.
chum Classensem. Et quosdam Monachos, quod
ex carnis edendæ pruritu aut simularent morbum,
aut verè infirmi optarent non reperiri pisces, gra-
viter arguit. Se tali casu infirmum cogi ad eden-
das carnes non potuisse, & tunc ex improviso
pisces mox advenisse, refert in Epistola ad Mo-
nachos Rudolphum ac Arripandum. Etiam Ho- Ep. 24.
nestum Monachum, qui asserebat se non pos-
se carere carnibus, arguit per longam Episto- Ep. 23.
lam. Varias hujus observantiæ rationes deducit
in litteris ad Guilielmum Monachum. Et de Ep. 19.
Pharnulpho Urbis veteris Comite scribit: *Dum
ad mensam Comes ille discumberet, quidam illi Mo-
nachus assidebat, quem rogare cœpit, ut quia pisces
deerant, dictante necessitate carnibus vesceretur*.
Affirmat Monachum importunis nugacis Co-
mitis precibus circumscriptum comedisse carnes,
atque

atque prosequitur; *Cùm jam satiatus existeret, & carnalis illecebræ vota complesset, ecce permaximum lucium Dapifer attulit, & in se convescentium oculos & ora convertit. Cumque hunc & Monachus miraretur, & oculos in eum intuenti curiositatis aviditate defigeret, ait Comes: Quia carnes tanquàm Laicus comedisti, piscem tanquàm Monachus cur attendis? Planè si hoc tibi licuerit, versiculum illum congruè decantabis: Meus est Galaad, & meus est Manasses. Porrò si carnibus abstinuisses, piscis iste tibi de industria servabatur, sed quia carnibus appetitum carnis implesti, fauces tuas piscis hic post alimenta carnalis ingluviei non transibit.* Ita carnalem Monachum dedit ludibrio totius mensæ. Ex quibus lucet carnis abstinentiam tunc omni Monasterio fuisse solemnem, & servandam etiam extra claustrum. Hinc enim & Hildebertum Cenomanensem Episcopum, quod Joannem Fratrem laicum, utilem cæmentarium, se inviro detineret, graviter queritur apud Paschalem secundum
Lib. 1. Ep. 3. Pontificem Goffredus Abbas Vindocinensis, & adjungit: *Ibi ipso sciente, contra Propositum Monachi, carnibus vescitur, & omninò Regulæ sanctæ contrarius, perniciem animæ suæ in carnis turpitudine operatur.*

Lucet, inquam, istam legem solis infirmis fuisse relaxatam: & memorati inter quadrupedes & bipedes discriminis nullam tunc vixisse memoriam. Et revera discrimen hoc caret firmo fundamento. Ipsum ad cordis duritiam dumtaxat dispensatoriè indulsit S. Benedictus, ideoque melior postmodo disciplina meritò abrogavit, ac altissimè sepelivit. Quod tamen hæc abstinentia non ita
Lib. 6. Ep. 15. dudum post Petri Damiani tempora fuerit graviter læsa, demonstrat venerabilis Petri Mauritii Cluniacensis Abbatis ad suos Fratres Epistola: *Abstinent causa Dei ipsi mimi vel lixæ à carnibus omni Sabbatho, abstinent insuper plerique Laicorum omni quarta, abstinent quidam ex ipsis etiam omni secunda Feria. At Fratres nostri S Ordinis, Cælestis Propositi Monachi, & hoc Cluniacenses, spreto Deo, abjecto pudore, totum, ut dicitur, annum, nulla præter sextam excepta Feria, in absumendis carnibus continuant: nec hoc saltem occultè, sed palàm & publicè faciunt.* Non sine causa dicit: *Et hoc Cluniacenses.* Cluniacense enim Cœnobium fuit olim longè sanctissimum, ideoque certum est ipsum non solum declinasse. Duodecimi sæculi vigesimo secundo anno Petrus accepit Abbatialem Sedem. Quo anno, & qua occasione cœperit hæc deformatio, ignoro. Videtur ejus exordium non sine fundamento colligi ex Roberto Abbate Montensi, in appendice ad Sigebertum Gemblacensem: *Domi-*
Anno 1127. *nus Pontius Abbas Cluniacensis, cùm vellet ad unguem corrigere excessus in cibo, & in vestitu quorumdam Monachorum, qui exteriora ejusdem Monasterii negotia tractabant, insurrexerunt in eum, & crescente simultate accusaverunt eum in præsentia Paschalis Secundi Papæ de quibusdam gravissimis capitulis, licèt falsis. Quibus cùm dedignaretur respondere, dicens nec de accusatione eorum se curare, neque de Abbatia. Confidebat enim & in bona conscientia, & in genere: utpote filius Comitis Mergulensis. Invito Papa Abbatiam reliquens, Hierosolymam perrexit. At illi durantes in sua malitia, elegerunt sibi Abbatem Hugonem, Prio-*

rem Marciniaci. Quo defuncto infra primum annum sui regiminis, elegerunt quemdam strenuæ nobilitatis juvenem, nomine Petrum. Quomodo autem prædictus Pontius de Hierosolymis rediens, iterum Abbatiæ, cui renuntiaverat, præesse voluit, & quomodo schismate facto in eodem Monasterio multum humani sanguinis effusum est, pudet dicere. Remansit tamen venerabili Petro regimen Cluniacensis Monasterii, quod adhuc disponit, transactis exinde duobus annis. Pontius verò in Monasterio, quod vocatur Cavea, ad ultimum mortuus est. Electionis schisma ad lacerandam Monasteriorum disciplinam est longè potentissimum. Planè existimo commissum à Monasterii Procuratoribus seu Apocrisariis in cibo excessum ab ipso traductum ad ipsum conventum, atque ita etiam ad alias ejusdem Congregationis familias. Et hæc omninò fuit una ex causis, ob quas Robertus Prior & alii Zelosi fratres discesserunt è suo Molismensi Monasterio, & ad exactè servandam Sancti Benedicti regulam fundarint Cœnobium Cisterciense. Attamen & Cluniacense venerabili suo Abbati Petro obedivit. Etenim in prima sua Epistola Sanctus Bernardus ipsum notat, non quod carnes, sed dumtaxat quod vinum bibentes & mulsum, ederent pinguia, frixuras piscium cum siccis herbis & aromatibus. Addit Cistercienses vesci solis oleribus, fabis, pultibus, pane cibario: Condimentum esse salem & famem. Quod ipsum in prima sua Epistola scribit Stephanus Tornacensis Episcopus. Nec dubitandum, quin Cluniacensis reformatio fuerit traducta in totum corpus istius Congregationis.

Verum non perseveravit. Etenim non ita dudum post scripsit ad Abbatem & Conventum Sublacensem Innocentius tertius plenam multa reformatione Epistolam, in qua est hic etiam articulus: *In Refectorio nullus omninò carnes vescatur. Nec in quibusdam solemnitatibus, sicut aliquando fieri consuevit, Conventus exeat cum Abbate, paucis ibi relictis, ut extra Refectorium edant carnes: Cùm illis diebus præcipuè Regularis disciplina sit studiosiùs observanda. Sed nec extrà Refectorium, nisi in Infirmatorio, esum carnium credant sibi licere. Quamquam ex indulgentia possit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos, prout necessitas postulaverit, advocare, ipsosque secum in camera sua meliùs & pleniùs exhibere.* Exstat Episto- Cap. 6.
la apud Gregorium nonum sub titulo de statu Monachorum. Et in suo Spicilegio Lucas Dacherius inseruit *Statuta Abbatum Ordinis S. Benedicti in Provincia Narbonensi ad restaurandam disciplinam regularem, approbata à Gregorio Papa nono.* Hæc Sancti Patris de carnibus abstinentiam conantur reducere, & varia sanciunt. Longiora sunt, ideoque in suo fonte videnda. Etiam in Londinensi sua Synodo statuit Cardinalis Otho, Gregorii noni per Angliam Legatus: *Audivimus & lætati sumus, quòd Religiosi viri, Abbates Ordinis S. Benedicti per Angliam constituti, convenientes nuper in suo capitulo generali, tanquam filii juxta sermonem propheticum ad suos terminos revertentes, providè statuerunt, ut de cætero secundùm S. Benedicti Regulam, ab esu carnium debeant abstinere, exceptis debilibus & Infirmis, quibus debet secundùm*

ejusdem regulæ continentiam in infirmario provideri. Quod approbantes statuimus inviolabiliter observari. Et in Londinensi Abbatum Synodo: *Cum esus carnium sit Monachis nigri Ordinis per regulam B. Benedicti ac Statutum nostrum, nec non & Abbatum Angliæ Præsidentium generali capitulo interdictus, ut Monachis, qui per abusum consueverunt vesci carnibus, tollatur occasio & materia murmurandi, præcipimus Abbatibus & Prioribus, ut loco illius cibi cis vetiti studeant & procurent Monachis, juxta facultatem domus, cibum alium competentem ministrare.* Exstant hæc apud Matthæum Parisiensem. Quæ omnia innovarunt & confirmarunt Innocentius quartus, in Viennensi Synodo Clemens quintus, in Benedictinis Constitutionibus Benedictus duodecimus, & in suæ Provinciæ Synodo Tristandus de Salazar Archiepiscopus Senonensis. Etiam S. Norbertus ac S. Dominicus perpetuam à carne abstinentiam suis Fratribus imposuerunt. Uti S. Benedictus vinum, ita primus suis discipulis carnes permisit S. Franciscus. Et exindè avita abstinentia cœpit plurimum flaccescere. Nam & avitæ nostri ordinis constitutiones carnis esum permittunt. Verùm hæc libertas non erat tempore Michaelis Cerularii, ideòque priorem suæ calumniæ partem meritò ipse recantavit. Attamen uti quædam Græca ob regionis infœcunditatem alebant porcos, ac ipsorum intestinis ac extimis partibus vescebant, ita ex eodem principio quædam Latina Monasteria suum olus & legumen larido condiebant. Hinc enim S. Dominici Loricati Monasterium, quod conditum adipe alimentum ignoraret, tanquàm singulare nobis suprà laudavit S. Petrus Damiani.
Cap. 7. Esse antiquissimum morem demonstrat Abbatum Aquisgranensis sub Ludovici Pii Imperio Synodus: *Fratres aliquid pinguedinis in victu quotidiano habeant, excepta sexta Feria, & diebus octo ante Natale Domini, & à Quinquagesima usque ad Pascha.* Et hinc ad secundam præsentis calumniæ partem rectè reposuit Petrus Antiochiæ Patriarcha: *In leguminibus & oleribus nidorem suillum immiscere, etiam à Sanctis Patribus permissum est, & decretum, præsertim illis, apud quos bonum oleum non reperitur. Inquit præterea in sua regula Beatus Basilius, quod ciborum differentia nihil prodest. Socii præterea S. Basilii sues alebant.* Et ad Nicolaum magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconum & Castrensium Theophylactus Bulgariæ Archiepiscopus scripsit Latinos perperam accusari de variis, & inter ipsa ponit hunc articulum: *Alia ex dispensatione veniunt, quæ infirmitatem regit, forsitan quidem & animæ; omninò autem corporalem, ut Monachos in ægrotationibus sumere carnes, idque sobriè, & reverà spiritaliter.* Ita habes in Responso Demetrii Chomateni Bulgarorum item Archiepiscopi ad quæstiones Constantini Cabasilæ Metropolitæ Dyrrachiensis.

CALUMNIA V.

Per primam Quadragesimæ Hebdomadam, & aliam etiam Hebdomadam Quinquagesimæ, quas nos ovis tantùm & lacte vescimur, & propterea casei Hebdomadam appellamus, Latini carnes comedunt.

EST antiqua Photii calumnia, quam in Libro adversùs illius Schisma Æneas Parisiensis Episcopus proponit in hæc verba: *Græci sciscitantur, quare à carnium esu octo Hebdomadis antè Pascha, & septem à casei & ovorum, more suo non abstineamus?* Eisdem verbis Ratramnus Monachus Corbeiensis, ac in litteris ad Hincmarum Rhemensem Archiepiscopum proponit Pontifex Nicolaus primus. Circa Quadragesimalium septimanarum numerum & modum fuisse olim varias Ecclesiarum consuetudines, testantur Socrates, Hermias Zozomenus, apud Joannem Cassianum Abbas Theonas, & apud S. Ambrosium Sermo ad Dominicam Sexagesimæ. [Lib. 4. cap. 4. Epist. 70. Lib. 5. cap. 21. Lib. 7. cap. 19. Coll. 21 Cap. 24. 25] Quod quædam sex, quædam Ecclesiæ septem septimanas jejunarent, affirmat in laudata collatione Germanus Monachus, & laudatus Theonas dat rationes. Quod Cappadocia, & omnis forsan Pontica Diœcesis servaret septem septimanas, in Sermone contra ebrietatem & luxum disertè testatur magnus Basilius. Et hunc morem omnis jam dudum Oriens admisit & servat. Etenim Quadragesimam Domino Deo omnes offerimus tanquam totius anni Decimam, & triginta sex dies cum dimidio sunt ista Decima. Et Græci nullum jejunarunt Sabbathum, nisi solam Paschalem Vigiliam. Hinc in suis septem septimanis præcisè jejunant dies triginta sex. Etiam de Papa Telesphoro habet Liber Pontificalis. *Hic constituit, ut septem Hebdomadas antè Pascha jejunium celebraretur.* Et prima ipsi apud Isidorum Mercatorem afficta epistola habet: *Statutum est apud Sedem Apostolicam, ut septem Hebdomadas plenas antè sanctum Pascha omnes Clerici à carne jejunent. Quia sicut discreta esse debet vita Clericorum à Laicorum conversatione, ita & in jejunio debet fieri discretio.* Verùm in libris de Clericorum institutione Rabanus Maurus, & alii vetusti Ecclesiasticorum rituum Expositores istius discriminis nullam faciunt memoriam. [Lib. 2. cap. 34.] Affirmant Telesphori Statutum fuisse universale pro omni Latina Ecclesia. Hanc discordiam conciliat antiquus Ordo Romanus: *Græci Sexagesimam sanctificant suo jejunio, Clerici nostri, auctore Telesphoro Papa, sequentem septimanam, id est, Quinquagesimam, quæ constituit septem Hebdomadarum jejunium antè Pascha.* [Fol. 27.] Quod ipsum eisdem verbis scribit apud Alcuinum Flaccum Auctor libri de Ecclesiasticis Officiis. Nempè totos quadraginta dies jejunare ex Domini exemplo voluit Latina Ecclesia: & quoniam præcisum hunc numerum nec in sex nec in septem invenimus septimanis, aliquid addere quàm demere maluit Telesphorus, atque ita in-

duxit

duxit dies quadraginta duos. Addit apud S. Ambrosium Sermo Dominicæ in Sexagesima: *Quinquagesima ideò à quibusdam servatur, in qua sunt quinquaginta dies. Quia si subtraxeris ab his septem Dominicas, non amplius remanent in abstinentia, nisi quadraginta & duo dies. Et in ipsis duobus diebus alii jejunant, alii non, ut in Cœna Domini, & in Sabbatho Sancto.* Quod ipsum scribit Æneas Episcopus Parisiensis. Et hæc est vera apud quasdam Ecclesias origo aut quintam Feriam majorem, aut Sabbathum Sanctum jejunandi. Quem posteriorem morem suo adhuc tempore viguisse in Italia, affirmat & queritur in litteris ad suæ Congregationis Eremitas Sanctus Petrus Damiani.
L.6.Ep.35 Ex alio tamen ipse principio conatur aliquatenus purgare. Et hic jejunandæ Sexagesimæ mos dudum permansit. Tandem tamen contractus fuit ad solos Clericos. Ita lucidè affirmat adductum Romani Ordinis testimonium. Et hunc morem videns istarum apud Isidorum Mercatorem epistolarum Auctor scripsit Telesphorum de solis Clericis statuisse. At pro omnibus statuisse affirmat etiam in litteris ad laudatum Alcuinum Imperator Carolus magnus.

Etiam de Sancto papa Melchiade scribit Liber Pontificalis: *Hic constituit ne ulla ratione die Dominica aut quinta feria jejunium quis fidelium ageret, quia eos dies Pagani quasi sacrum jejunium celebrant.* Hujus de quinta feria Statuti causam esse varia à Domino Deo peracta & nobis donata istu die mysteria ac beneficia affirmat in laudata Epistola magnus Carolus, ipsa enumerat, atque adjungit: *Sexagesima, ut existimamus, propterea à nonnullis observatur, ut & Decimas dierum omnipotenti Deo dare possint, & Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM *quadragenario particulatim jejunio imitari, & primam vel quintam feriam à jejunio vacare debeant.* Hoc ipsum Melchiadis institutum, easdemque ipsius rationes laudat memoratus apud Alcuinum Flaccum Auctor, & pergit: *Tunc placuit Fidelibus, ut octo hebdomadas consecrarent jejunio, & primam Dominicam sexagesimam nominarent, non propter sexagenarium dierum numerum, sed propter usum locutionis nostræ, quo Quadragenario Quinquagenarius, ita Quinquagenario Sexagenarius, & Sexagenario Septuagenarius coaptatur. A Sexagesima usque ad Pascha sunt octo hebdomadæ, è quibus singulis si primam & quintam feriam de abstinentia subtrahas, ut Melchiades instituit, & ipsum diem Sanctum Paschæ, quadraginta tantum dies remanent abstinentiæ, ad imitationem Domini nostri* JESU-CHRISTI. Et laudatus apud S. Ambrosium Sermo: *Sexagesima celebratur, in qua sunt octo hebdomadæ, id est, dies quinquaginta sex. Si subtraxeris octo Dominicos dies, & octo quintas Ferias, quadraginta dies solummodò remanent jejunii.*

Quòd quintas etiam per Quadragesimam Ferias Latina olim Ecclesia, utique ex S. Melchiadis Instituto, non jejunaverit, tradit in epistola ad Casulanum Presbyterum Sanctus quoque
Ep.86. c.4 Augustinus: *Apud Romanos quinta Sabbathi jejunandum non videtur.* Quod ipsum lucidissimè tradit in priori ad Januarium epistola. Et in suo Capitulari Haito Vercellensis Episcopus: *Quinta Feria quoque non est jejunandum, ut inter jejunium Christianorum & Gentilium, Catholicorum atque Hæreticorum discretio sit.* Haito de solis extrà Quadragesimam, Sanctus Augustinus de cunctis per omnem annum quintis agit Feriis: quod nempè dudum antè Hattonis tempora Gregorius secundus quintas Quadragesimæ Ferias à data per Melchiadem libertate ad avitum jejunii debitum reduxisset. Testatur hoc Liber Pontificalis: *Gregorius Quadragesimali tempore, ut in quinta Feria jejunium atque Missarum celebritas fieret in Ecclesiis, quod non agebatur, instituit.* Quod ipsum scribunt Marianus Scotus, Sigebertus Gemblacensis, ac Radulphus de Diceto. Exponit in libro de rebus Ecclesiasticis Walafridus Strabo: Cap. 20.
Melchiades statuit, ut nulla ratione Dominico die aut quinta Feria jejunium quis Fidelis ageret. Pagani enim his diebus quasi jejunia frequentabant. Ideò Beatus Gregorius in dispositione officiorum anni infrà Quadragesimam, quintam Feriam vacantem dimisit: Ut quia festiva erat veluti Dominica, etiam officio diei Dominicæ celebris haberetur. Quæ quinta Feria quoniam cœpit ut cæteræ jejuniis applicari, Gregorius junior statuit eam Missis & Orationibus esse solemnem, & undècumque colligens, ejusdem diei argumentavit officia. Quod ipsum eisdem ferè verbis scribit Micrologus, & adjungit: *Quintam Quadragesimæ Feriam Gregorius junior statuit esse solemnem officiis undequaque collectis, & maximè de æstivalibus Dominicis.* Edicit æstivales, quarum Evangelia & omne Missæ officium traduxit in quintas Quadragesimæ ferias II. Gregorius, Dominicas, ac prosequitur: *In Hebdomada quoque Pentecostes quinta Feria officio Dominicæ inofficiatur.* Affirmat in quintis Quadragesimæ feriis usque ad laudatum Gregorium fuisse dictam Missam de præcedenti Dominica. Et sanè res ipsa clamat hodiernas quintarum Quadragesimæ Feriarum Missas esse posterius superadjectas. Reliquarum consequentiæ non plenè correspondent. Quæ omnia in animæ gemma tradit etiam Honorius Au- L.4. c.14.
gustodunensis.

Etiam quidam Græci quintas Quadragesimæ Ferias videntur olim non jejunasse. Hinc enim in laudatis ad Alcuinum Flaccum litteris scribit magnus Carolus: *Septuagesima, ut æstimamus, propterea ab aliquibus observatur, ut & Decimas dierum Domino dare queant, & prima vel quinta, nec non & septima Feria jejunium solvere possint. A Septuagesima usque ad Pascha sunt novem hebdomadæ, quæ faciunt dies sexaginta quatuor. E quibus si de unaquaque hebdomada tres præfatos subtraxeris dies, & Paschalem Sacratissimum, triginta sex in observantia remanent dies.* Idem scribit laudatus Sermo apud Sanctum Ambrosium, atque vel hac sola voce clamat se nullo modo esse Ambrosianum, sed Ambrosiastrum. Exponit in litteris ad laudatum Imperatorem laudatus Alcuinus:
Audivi, dum Romæ essem, quosdam dicentes Epist. 2.
Magistros, quòd Orientales populi novem hebdomadas, Græci octo, Latini septem jejunare soleant. Et hæc sunt verba, quæ notat & carpit in libris de Clericorum Institutione Rabanus Maurus: *Alii, nescio quorum ore ducti, as-*
severant quod Orientales populi novem hebdoma- L.2. c.34.

dns, Geæci octo, Latini septem jejunaee soleant. Aut Alcuini, aut certè laudatorum ab ipso Romanorum Magistrorum fidem vocat in dubium. At quibusdam videtur, quòd sine fundamento. Etenim per distinctos à Græcis Orientales intelliguntur Armenii, quos cettum est per novem olim septimanas jejunasse. Cum omnibus Christianis Dominicas, cum Græcis Sabbatbs, cum Latinis quintas Ferias videntur à jejunio exemisse. Et hoc, uti & alii Latini mores, illis fuisse possit à magno Gregorio. Et ob secundi Gregorii auctoritatem noluerunt consuetudinem deserere.

Consonat in opere adversùs Photii schisma Rsttamnus Corbejensis Monachus, asseverans alins senis, alios septenis, alios octonis septimanis jejunare, & adjungens: *Superaddunt etiam alii nonam.* Et subnectit causam: *Reperiuntur nonnulli quintn Sabbnthi jejunium solvere.* L. 4. c. 4. Addit quod ipsum etiam Dominicis & Sabbathis solvant, atque ita ad reperiendos tringinta sex jejunii dies cogantur illud à Septuagesima inchoare. Et pergit de Græcis: *Ergò cum deprebendantur non solùm ab Occidentalibus, verùm & nb Orientalibus dissentire, dicant qnn rntione eepeebendant Romanos, & non eeprebendi verentur ab aliis Ecclesiis, quibus in Paschali jejunio non concordare videntur.* Asserit illos circà istud ipsum, in quo damnant Latinos, damnari posse ab Orientalibus, qui utique non seprem, aut octo, sed novem septimanas jejunant. Per Orientales omninò intelligit Armenios. Erenim uti adversùm nos de solis sex, ita adversùm illos de novem septimanis Græci litigant. Litem mox exponemus. Quæ omnia in opere adversùs idem schisma confirmst Æneas Parisiensis Episcopus. Dumtaxat Græcos non distinguit ab Orientalibus. Ait quosdam per septem, qnosdam Græcos per octo aut novem hebdomadas jejunare. Nempè Armenii qnoad Ecclesiasticum ritum funt Græco-Latini. An Æneæ ac Ratramni tempore quintas Quadragesimæ Ferias Armenii adbuc sine jejunio agerent, est suo loco disquirendum.

Interim Sancti Melchiadis Institutum ab omni Latina Ecclesia non fuit admissum. Etenim Sanctus Augustinus in landata ad Jannarium epistola disertè scribit esse in hac re diversos Ecclesiarum mores. Et in litteris ad Casulanum ait quintas ferias non jejunari à Romanis. Supposuit in Africa jejunari. Hinc & qnarumdam Africanarum Ecclesiarum, quæ in quinta Dominicæ Cœnæ feria tolerabant solvi jejunium, consuetudinem graviter improbat in dicta ad Januarium epistola, & optat auferri. Lucidè affirmat ipsius solius, quæ etjam apud alias gentes fuit, libertatem non probari, sed dispensatorio plebeiæ pacis amore Cap. 36 dissimulari. Et adversùs Hæresiarcham Priscillianum statuit prima Bracharensis Synodus: *Si quintea feria Paschali, quæ vocatur Cœnn Domini bora legitima post nonam jejunus in Ecclesia Missas non tenet, sed secundùm Sectam Priscilliani, festivitatem ipsius diei ab born tertin per Missas Defunctorum, solato jejunio, colit, anathema sit.* Quod ipsum firmat secunda istius civitatis Synodus. Quocircà quintæ istius feriæ jejunium solvere primus in Hispania cœpit Priscillianus, atque ira Melchiadis Decretum illic eriam non fuit admissum. Illius item nulla est memoria apud Gallicanam Ecclesiam. Et hinc nec Gallia nec Hispania Quadragesimale jejunium unquàm extendit ultrà sex septimanas. Solos 36. dies, anni Decimam offerentes Domino, jejunaverunt. Serm. 13. Probarunt hanc Petri Blesensis sententiam: *Apostolica traditio fuit 36. diebus jejunare antè Pascha. Audientes enim fructuum decimas sibi Dominum vindicare, nihilominus & dierum decimas Deo sanctificare statuceunt. Subsequentes verò Patres Apostolici quatuor superaddiderunt dies, ut numerus Dominici jejunii adimpleretur.*

Quæstio est, A quibus Pstribus isti quatuor dies fuerint adjecti? Micrologus Scriptor censuit esse msgno Gregorio sntiquinres. Quadragesimalem jejunii ac sacrificii horam affirmat à quarta cinerum feria inchoandam, & prosequitur: Cap. 49. *Sciendum, non solùm modernos, ut quidam putant, sed & antiquos à capite jejunii incœpisse, cum & S. Gegorius sibi videatur Quadragesimalia officia initiasse. Sic enim in Gregorianis Sacramentariis, sive Gradualibns Libris evidentissime declaratur. Subsequens tamen Dominien propriè initium Quadragesimæ dicitur. Undè & quadraginta dies usque ad Pascha cumputantur, quibus cum sex Dominicas subtrabimus, non nisi teiginta sex in abstinentia observamue. Ergò à capite jejunii necessariò incipimus, si cum Domino jejunium quadraginta dierum complere volumus. Enimdè etiam orationem super populum juxtà Gregorii institutionem exordimur, quam numquàm dicimus, nisi cum Quadragesimaliter jejnnare debemus.* Verùm longè aliter censet Amslatius Fortunatus. Quatuor adjectos dies laudat, & adjungit: *Occurrit quod S. Gregorius tantummodò triginta & sen dies abstinentiæ nobis insinuat Quadragesimalis tempoeis, forsan quin necdum eeant additi quatuor dies à ferin quaria usque nd Dominicam Quadragesimæ.* Particula, *Forsan*, videtur superflua. Etenim in suo adversùs Photium opere scribit Æneas Parisiensis Episcopus: *Beatus Papa Gregorius Quadragesimale computnns tempus, à capite sex bebdomadarum illud computare incipit.* Et addncit Gregorii verba: Quæst. 3. *A præsenti die usque ad Paschalis festivitatis gaudia sex bebdomadæ veniunt, quorum videlicet dies quadraginta & duo fiunt. Ex quibus dum sex dies Dominici ab abstinentia subtrabuntur, non plus in abstinentia, quàm sex & teiginin remanent.* Demonstrat ipsos esse totius anni decimsm partem, & in hoc principio fundat ipsorum numerum. Exstant verba in decima sexta Homilia super Evangelia. Asseverant nobis dno. Primò, quod quatuor dies tunc necdum adjecisset Romana Ecclesia. Secundò, quod Melchiadis de quintis Quadragesimæ feriis non jejunandis Decretum tunc Romæ esset abolitum. Abolitionis tempus & modum ignorsmus. Interim ista abolitio etiam videtur Romanam Quadragesimam ab octo septimanis ad sex contraxisse. Qui omnis mos durasse videtur ad noni sæculi medium, quo adversùs Photium scripsit Ratramnus Corbejensis Monachus: *Jejunant Romani sex antè Pascha septimanas continuatim, præter Dominicam, quà jejunium solvunt.* Disertè affirmat solos dies trigiuta sex, tanquàm L. 4. c. 4.

totius anni Decimam ab illis jejunari. Et hinc Romanum ritum postulantibus Bulgaris Nicolaus primus Pontifex imposuit jejunium solius Quadragesimæ, cujus exordium esse primam Dominicam nobis suprà dixit Scriptor Micrologus, & in suorum Capitularium Præfatione confirmat Isaac Lingonensis Episcopus: *A quarta Feria antè initium Quadragesimæ*. Nempè Quadragesimæ & Quadragesimalis jejunii exordia antiqui distinxerunt.

Respondeo tamen Scriptorem Micrologum rectè sentire: Quatuor dierum adjectionem esse magno Gregorio antiquiorem. Quod enim totos quadraginta dies tunc jejunaret Romana Ecclesia, in laudata per Æneam Parisiensem Episcopum Homilia magnus Gregorius disertè affirmat, repetit, atque inculcat. Triginta sex in illis conclusos dies asserit esse totius anni Decimam, non asserit illos solos jejunari. Eodemque sensu accipiendus est, nisi ex laudato Gregorii loco censeamus circumscriptum, Ratramnus Corbejensis. Et laudati Æneæ post enumeratas varias variarum Ecclesiarum in jejunando consuetudines verba sunt clara: *Cum his & aliis modis per multa spatia Orbis Quadragesimali tempore ordo abstinentiæ confundatur, potissimum & optimum delegit Romana Sedes continuare & extendere antè Pascha jejunium in numero quadraginta dierum. Triginta autem & sex diebus in abstinentia computatis, adjunctis & quatuor qui à capite jejunii incipiunt, egregiè compaginantur, & absque ulla reprehensione utimur jejunio Salvatoris nostri;* qui utique quadraginta dies jejunavit. Et in decretali ad omnes Episcopos, & Curatos Presbyteros epistola scribit Leo quartus: *Quarta feria antè Quadragesimam plebem ad peccatorum confessionem invitate. Ab illa quarta feria usque ad diem Resurrectionis Domini nullus manducet carnem aut sanguinem*. Scribit antiquam disciplinam Romanæ Ecclesiæ. Nam quartam feriam esse caput jejunii, & in ipsa omnes admoneri ad faciendam peccatorum confessionem mandat etiam Ordo Romanus.

Manet itaque quæstio, Quis quatuor istos dies adjecerit? Ab Ænea Parisiensi Episcopo adversùs Photii calumniam adducitur Fausti Rejensis Episcopi testimonium cum hac epigraphe; *S. Faustinus Episcopus in Dominica antè Quadragesimam, Homiliatico sermone secundùm morem istius temporis, ita de jejunio variè exsequitur*. Ille Faustus dictus etiam fuit Faustinus. Et licet circà Divinæ gratiæ exordia in Massilienses errores titubarit, humana tamen tentatio ista ipsa non privavit. Hæc sunt ejus verba: *Permotos esse vos credo, Fratres dilectissimi, cur à superiori Dominica Quadragesimam præcurrimus, & cum hodiè sit ejus exordium, cur Festivitatem ejus antè unam hebdomadam celebrare cœperimus. Reprehendi non potest observatio illa præpopera. Devotionis enim indicium est prius legem exsequi, quàm legis præcepta cognoscas, & antè obedire præceptis, quàm obedientiæ præcepta compellant*. Affirmat Paschale jejunium non à Quadragesimæ, sed à Quinquagesimæ Dominica fuisse cœptum. Hinc aliqui existimant septem Telesphori septimanas tunc adhuc viguisse in Galliis, proindeque in Italia, atque ita à magno Gregorio non quatuor adjectos, sed duos dies fuisse detractos, aut certè mutatos. Quod quintam majoris hebdomadæ feriam & Sabbathum Sanctum non jejunaret populus, censent displicuisse Gregorio, ideoque duos istos dies redditos jejunio, & secundam ac tertiam Quinquagesimæ feriam fuisse exemptas.

Et hanc opinionem valdè confirmat Beneventana per Stephanum Baluzium, inter opera Domini Petri de Marca publicata, Urbani secundi Synodus: *Nullus omninò Laicus post diem cineris & cilicii, qui caput jejunii dicitur, carnibus vesci audeat*. Cur de solis Laicis statuat, dicimus à Claromontana, quæ hanc confirmavit, ejusdem Pontificis Synodo: *Nemo Laicorum à capite jejunii, nemo Clericorum à Quadragesima usque ad Pascha carnes comedat*. Ita scribit Guiliemus Malmesberiensis. At legendum est, *à Quinquagesima*. Ita enim legitur apud Matthæum Parisiensem. Et per Franciscum Bellefortium publicatus Canon habet: *Vetitum est etiam Laicis à die cinerum ad festum Paschæ carnibus vesci, Clericis autem, & in Ecclesia promotis, à Quinquagesimæ Dominica ad diem Resurrectionis Domini*. Utraque Synodus innovat, & cum quodam moderamine confirmat antiquum Telesphori Decretum. Licet non à Laicis, sed à Clericis tamen & Monachis mandat Quinquagesimam jejunari. Quidam volunt istud ipsum statutum fuisse à Magno Gregorio, ideoque & ab Urbano innovatum.

Fol.130.

An. 1095.

Respondeo adductum Fausti locum non facere ad propositum. Lucidè affirmat ex suo dumtaxat Episcopali consilio, non ex Ecclesiæ præcepto, & non ab omnibus, sed à solis quibusdam fuisse isto anno ita jejunatum. Et inter jejunantes ac non jejunantes fuisse contentionem. Et edicit causam: *Illos magis reprehendendos puto, qui cum parati fuerint jejunare, posteaquàm audierunt solemnitatis ambiguum neglexerunt jejunare. Demonstrarunt utique non se volentes religiosè vivere, sed coactos*. Paschalis festivitatis dies erat isto anno apud Episcopos de octo dierum intervallo ambiguus, ideoque Faustus Episcopus fecit quod sub Justiniani Imperio factum Constantinopoli scribit Theophanes: *Paschalis terminus perversus est ordo, habuitque populus carnisprivium die quarta Februarii. Imperator autem carnem alia sequenti septimana palàm divendi sanxit. Lanienam itaque cuncti exercuerunt macellarii, mactaverunt, & venalem exposuerunt. Nullus tamen pretio comparavit, aut comedit carnem. Paschalis igitur solemnitas, prout decretaverat Imperator celebrata est, ac simul deprehensum, una amplius, quàm debuerunt, hebdomada populum jejunasse*. Quod ipsum scribunt Anastasius Bibliothecarius, Georgius Cedrenus, ac Nicephorus Calixtus. Et Faustus videtur etiam errasse, atque ideò populus fuisse divisus in partes, & contendisse. Hinc ipsum compositurus in prima Quadragesimæ Dominica rem hanc ille tractavit pro concione, demonstravitque jejunantes egisse rectiùs, utpotè qui & labendi periculum caverint, & fecerint opus supererogationis. Et notanda sunt hæc ejus verba: *Quadragesimam prævenimus, cum*

hodiè

hodiè sit ejus exordium. Lucidè affirmat Paschale jejunium, non à quarta feria, sed à prima Quadragesimæ Dominica tunc apud Gallos fuisse inchoatum.

Quo circa primum horum quatuor dierum auctorem multi credunt esse Magnum Gregorium. Est tamen incertum. Etiam incertum est, quis quintas ferias in Romanorum ac aliorum eis se conformantium jejunia reposuerit, atque ita inductas à Melchiade novem septimanas reduxerit ad sex aut septem. Istas ferias fuisse suo tempore omninò jejunatas affirmare videtur in adducta homilia laudatus Gregorius, atque ita in secundi Gregorii vita Pontificalis liber quibusdam videtur cespitare. Quidquid sit, quatuor isti dies sunt antiqui in omni Latina Ecclesia. Et ipsos uti tales lucide laudant Meldensis Synodus & secunda Suessionensis. Laudatas Urbani secundi Synodos, non ex magno Gregorio loqui existimo, sed ex Telesphori apud Isidorum Mercatorem Epistola. Auctoritatis pondus illo sæculo habebat illa collectio, atque ita laudatus Pontifex istam Epistolam voluit saltem à Clericis & Monachis observari. Verùm quod non obtinuerit, demonstrat Petri Blesensis ad Decanum & Capitulum Saresberiensis Ecclesiæ Epistola: *Decretum Telesphori Papæ de adjectione septimæ septimanæ usus contrarius abolevit*. Jam ergo dudum & per omnem Sexagesimæ hebdomadam, & per tres primas Quinquagesimæ ferias noster & Clerus & populus liberè manducat carnes. Et hoc est fundamentum præsentis in nos calumniæ.

(Cap. 76. — Epist. 133)

Etenim Græci suum carnisprivium inchoant à Dominica sexagesimæ, & ejus septimanam appellant Tyrophagorum. Rationem dat Anna Comnena: *Ab esu casei vulgare Tyrophagi obtinet nomen*. Græcia de extremo noluit transire ad extremum, ideoque prima jejunii septimana abstinet à solis carnibus, caseum manducat & alia lacticinia. Moris exordium est obscurum. Etenim in prima adversum suæ gentis errores invectiva scribit Isaac Patriarcha Armeniorum: *Christus à Baptismo quadraginta dumtaxat dies jejunavit, obtinuitque illa traditio usque ad annum centesimum vigesimum; nos tamen quinquaginta dies Paschæ proximos jejunamus*. Videtur laudare Decretum Telesphori, qui sedere cœpit anno Christi centesimo vigesimo septimo. Loquitur de pleno etiam à lacticiniis jejunio, quod Græci inchoant Dominica Quinquagesimæ, atque ita durat per dies quinquaginta. Hinc pergit in secunda invectiva: *Lacticiniorum jejunium, quod Ecclesia Christiana à Sylvestro & Constantino Magno traditum accepit, & deinceps admiserunt omnes Sancti Patres, quod & magnus ille Imperator confirmavit, Armenii susceptis impiorum Hæresiarcharum doctrinis polluerunt, atque in eo carnes comedunt*. Quod cum Anna Comnena hodierni Græci appellant jejunium casei, Isaac vocat jejunium Lacticiniorum. Et sicut ob ejus neglectum Photius & Michael Cerularius nos Latinos, ita ille suos Armenios affirmat esse damnatos prævaricatores. Prævaricatores canonis editi à S. Sylvestro Pontifice, firmati per magnum Constantinum, & ab omnibus ubique Ecclesiis probati.

(Lib. 8. fol. 221. — Cap. 8.)

Verùm sine fundamento clamat. Istius enim canonis nullum adduci possit antiquum atque authenticum testimonium. Quocirca veram hujus Tyrophagiæ originem videtur edicere Græcorum Triodion: *Eam quidam referunt Imperatorem Heraclium, cum prius carnes in ea comederentur, abstinentiæ diebus aggregasse, & solius casei in ea degustandi licentiam fecisse. Continuis quippe sex annis cum Chosroe dimicans, Deo vovit, ut si adversus eum prævaleret, licentiam carnes in hac hebdomada comedendi mutaret, eamque mediam inter jejunium & deliciosas epulas constitueret*. Eandem originem probat in Synaxario Nicephorus Calixtus, addens hanc abstinentiam etiam à Patribus potuisse induci tamquam Quadragesimæ præparatoriam: ne populus à carnibus ad arida sine medio, sed per aliquot dierum Tyrophagiam suaviter deduceretur. Possint & Patres Heraclii votum probasse ex hac causa, & admisisse. Certè ante Heraclium nulla reperitur hujus abstinentiæ memoria. Quin immò in Ecclesiastica Historia Socrates & Hermias Zozomenus, ubi varias variarum gentium circa Paschale jejunium consuetudines conglomerant, nullos ad novem aut octo, sed quosdam affirmant jejunasse ad septem septimanas. Hanc laudem Zozomenus adscribit Constantinopolitanis, & aliis nationibus usque ad Phœnices. Nempè octavæ septimanæ carnisprivium erat tunc Græcis ignotum. Et hæc est causa, cur Armenii ipsum non admiserint. Ante Heraclii Imperium ab Ecclesia & Christo Domino apostatarant ad Julianum Halicarnassi Episcopum, aut ad similem Eutychianæ Hæresis Principem: Exierant à nobis cum consueta tunc Orientalis Christianitatis disciplina, ideoque novas Heraclii leges noluerunt admittere. Eadem quibusdam videtur esse ratio omnium Jacobitarum, de quibus in opusculo adversùm ipsos Demetrius Metropolita Cyzicenus: *Vescuntur carnibus ipsa quoque Dominica carnisprivii*. Verùm non de cunctis, sed de solis Charhzitzariis, qui omninò sunt Armenii, Jacobitis Demetrius loquitur. An toti Jacobiticæ factioni mos sit communis, ignoro. Hinc interim lucet, quod Photius & Michael Cerularius nos Latinos ob novellam, & soli Orientali Ecclesiæ datam legem damnarint de excussa Christianitate. Quarè ad hanc calumniam Petrus Antiochiæ Patriarcha meritò dedignatus est respondere.

(Lib. 5. Cap. 21. — Lib. 7. cap. 19.)

Pergit Demetrius de Armeniis: *Ante carnisprivium per aliquot dies jejunant*. Et in opusculo de pessima pessimorum Armeniorum Religione Sanctus Monachus Nicon: *Armenii tyrophagiæ septimana carne vescuntur, jejunantes septimana, quæ est antè ἀπόκρεων, intensis jejuniis, præter panem & aquam nihil aliud gustantes*. Itaque per Sexagesimæ hebdomadam comedunt carnes nobiscum, at verò per Septuagesimæ septimanam jejunant in pane & aqua, istudque jejunium appellant Adami, Ninivitarum, Sancti Sergii, Prophonesimi, aut Atzeburii, de quo addit Isaac Patriarcha: *Maximè impii homines Atzeburem ut Deum adorant*. Affirmat esse jejunium sceleratum, schismaticum, blasphemum. Quod ipsum asse- (Lib. 1. cap. 14.)

asseverant præfatus Demetrius, laudatus Nicon, Theodorus Balsamon, & cuncti passim Græci. Et hoc omninò est Orientale jejunium, qnod ob exemptas cun Dominicis & Sabbatbis quintas ferias protrahi ad novem septimanas, audivit Romæ à nescio qnibus Doctoribus Al cuinus Flaccus, ac ea ipsius fide laudant Carolus magnus, Ratramnus Corbejensia Monacbus, Æneas Episcopus Parisiensis, ac Sermo Ambrosiaster. Et de istius Doctoralis relationis veritate Rabanus Maurus meritò dubitavit. Etenim Armenii nec quintas ferias eaemerunt à Quadragesimæ jejunio, nec hoc ad novem septimanas extenderunt. Per totam Sexagesimæ seu Græcæ tyrophagiæ septimanam & pransi semper sunt, & carnes comederunt.

Varias jejunatæ Septuagesimæ rationes adducunt Armenii, ipsasque edicit ac refutat S. Nicon: *Hanc septimaaam Armenii vocant Atziburzia, nesciant tamen qaid sibi velit vis bajus nomtais. Sed nonnulli qaidem dicuns fuisse boc eajasdam Sergii jejunium, nonnulli Ninivitarum, aliqui verò Adami, quando ex Paradiso deliciaram ejectus est. Et binc sine ratione jejunare convincuntur. Quidam autem dicuns, & videtur veram esse quod ab eis dicitur, fuisse quemdam apud eos Episcopum, qui utebatur eatulo, cai erat cognomen Atziburzes. Id autem præcursor sea præcessor latinè appellatur. Præcedebat enim Episcopum iagressurum in urbem aut vicum. Quo mortuo septem dierum jejunium ab Episcopo constitutum est ia memoriam lactus, qui fuit propter canem.* Sanctus Armeniornm Apostolus & Patriarcha Gregorius universæ genti, dum ad Baptisma præpararet, indiait solemne jejunium: Etiam Romanæ Urbi, dum magnum Constantinum pararet ad idem Sacramentum, S. Sylvester. Hæc etiam jeju nia ab isto suo annuatim commemorari & continuari affimant Armenii. Quas omnes rationes acriter impugnat Patriarcha Isaac, & adjungit de cane Episcopi: *Sergius quidam Armeniorum bæresis Magister eanem babebat sic appellatum, Atziburem. Porrò ea vox prænuntium significat. Utebatur sæpè numero Sergius eo adventus nancio ac indicatore, dæmone ipsum agente, cùm in oppidum aliquod aut urbem, vel locum venturus esset, ubi ejus discipuli ac ejus bæresi infecti babitarent. Cumque illi canem vidissent, postridiè ad aliquot milliaria obviam Magistro effusi procedebant.* Addit canem fuisse devoratum à lupo, à Sergio destetum per septem dies, & hinc esse natum ac dictum Sergii jejunium. Quis non videat esse fabulam.? Rectè scribit Clemens Galanus: *Hoc puto accepisse*
Fol. 217. *Niconem à Græcis, infensissimis Armeniorum inimicis.* Et ad marginem scribit: *Atziburzia est vocabulum à Græcis corruptum. Dicitur ab Armeniis Arracciavvoraz.*

Adductam rationnm multitudinem & varietatem in hæretici doli suspicionem devocat Patriarcha Isaac, & prosequitur: *Quis en multa illa variatione ac diversis nominibus, qaæ confingunt, non intelligat nibil omaiaò, quem dicunt Atziburem, Christianorum traditionem esse, aut ullius Sancti jejanium, sed magnam bæresim, ac terribilem valdè, contentiosè ab bæreticis expositam ac adinventam, ad schisma & divisionem à recta Romanorum fide inducendam, cujus adminiculo in eorum impietatis barathrum omnes detrabere contenduas?* Et infrà: *Armenii jejunium observaat propbonesimum, quod ab impiis ac propbaais Hæreticis acceperunt, congregatis in Marzecert, sive Theodosiopoli, quando scissi sant à Christianorum Orthodoxa fide, & scelesie illud jejunium Jezabel sannerunt. Nam illa jejunium prædicavit, non propter justitiam ac sanctitatem, sed ut effunderet sanguinem, ac jejunii arte interfecit Nabuthe. Ita & Hæretici isti prædicaverunt ejusmodi jejunium, non sanctificationis causa, sed ut se ab Orthodoxorum fide abscinderent. Et sic illud confirmarunt, ac ratum voluerunt, ut ipsum timeant, ac quod emiserant sacramentum, cùm alioquin sit ira Dei, ac acepbalum, nec solemne, tanquàm tabernaculum in deserto, ac sicut corpus inanime, & mendacii organum, ac sicut infrugifera regio.* Duas Synodos apud Theodosiopolim celebrarunt Armenii. Primam laudat antiqua incogniti Auctoris narratio de rebus Armeniæ: *Heraclius Imperator vigesimo tertio Imperii anno, quarto à morte Chosrois, magnam Synodum universorum Episcoporum & Doctorum majoris Armeniæ Theodosiopoli fieri præcepit, & perquiri & despicere de duabus in Deo Christo naturis, ac de Synodo Chalcedonensi. Perquisierunt ergò per mensem, & è Scripturis inducti ad fidem Armenii, scripta propria manu schedula, nibil se amplias ea in re contradicturos jurarunt.* Verùm à præstito ob Principis reverentiam juramento statim post illius obitum recesserunt. Posteriorem Synodum memorat Isaac Patriarcha, asserens fuisse propbannm, execrandum, & Caipbæ Judaicum in loce Diabolico conciliabulum. An cum Chalcedonensi fide etiam tyrophagiam admiserint in priori Synodo, ignoro: Ipsam in posteriori omnioo proscripserunt. Quo se à Græcis plenè separarent, & citra unionis spem separatos profiterentur, Heraclii tyrophagiam aut exsufflarunt aut ooluerunt; ut Græcis non mious Sancti esse, nec minus jejunare viderentur, suum propbonesimum jejunium instituerunt. Hanc jejunii varietatem sanaerunt esse sunm à Græcis discrimen, & schismatis inviolabilem characterem. Hinc Græcis adhærens Patriarcba Isaac affirmat ipsum esse dolosum, schismaticum, blasphemum, acepbalum, prophanum Jezabelis jejunium, tabernaculum in deserto, inanime corpus, mendacii organum, infrugiferam regionem. Quod nempè modica Armeniæ gens banc omni Orientali Ecclesiæ adversam legem pravo fine sibi fiaisset.

Et tanto io istud jejuninm odio laborant omnes passim Græci. Etenim in seaagesimi noni Apostolici Canonis commentario scribit Theodorus Balsamon: *Per carnem non solvet quis quemcumque quartum diem & Parasceven, exceptis Paschalibus & aliis concessis, etiam si extremum spiritum agat. Similiter excipe mibi quartos dies & Parasceevas, quæ sunt ante tyrophagiam. In eis enim solvimus, quia jejunant Armenii propter Ninivitas.* Addit eadem septimana Tetraditas etiam hæreticos persungi magno jejunio. Quartas & sextas totius anni ferias rigorosissimè jejunari scribit etiam in Cannnicis ad Marcum Alexandriæ Patriarcham Responsis, periculosè infirmos adfirmat

tunc

tunc ad solos pisces, non ad carnes edendas posse dispensari, & prosequitur: *Excipe mihi dies quartos & sextos Carnisprivii, Septuagesimæ, Renovationis, & duodecim dierum. In his enim per carnes etiam, citra periculum, jejunia frangimus: Quin circa Dodecahemerum jejunant Armenii propter Arziburium, in hebdomada prima Carnisprivii propter Ninivitas. Et in hebdomada tyrophagi Tetraditæ hæretici jejunium magnum observant. Nos igitur contraria iis facientes frangimus, ne videamur cum eis consentire: Eo excepto, quod illud fiet, si quis cum Tetraditis aut Armeniis habitet. Alioquin enim si in regione degat, ubi nullus est ejusmodi, degustabit tantum ex caseo vel carnibus, & suspicionem attenuabit per continentiam, non per ingluviem.* Dodecahemeton sunt duodecim inter Domini Nativitatem ac Epiphaniam medii dies, quos Theodorus errat ab Armeniis jejunari propter Atziburium. Quod propter hunc jejunent solam Septuagesimæ hebdomadam, omnes constanter adfirmant. Errat eosdem in Carnisprivii septimana jejunare. Etiam suprà erravit Tetraditas jejunare in Septuagesima. Quæ omnia scribunt etiam Anastasius Cæsareensis, & alii Græci. Uti Armenii Græcorum Tyrophagiam, ita hi istorum Atziburium jejunium adversa quartæ & sextæ etiam feriæ libertate dehonestarunt. Eadem tamen forma non placuit omnibus Græcis. Patet ex literis Nicolai Patriarchæ Constantinopolitani ad Abbatem Anastasium: *Hebdomadam eam dico, quæ ante hebdomadam carnisprivii est, quam etiam nos vocamus hebdomadam Atziburii. Multi fueverunt absque ullo timore solvere feriam quartam & sextam, Laici quidem carnem, similiter & Monachi caseum comedentes, probè sentientes, & probè agentes. E-*
Quæst. 5: *tenim si ex genere Armeniorum originem ducerent, & hæresi Atziburii adhærerent, probè faciunt, omnem suspicionem à se amoventes. Si verò fideles Orthodoxi sunt, & ab Orthodoxis prognati, frustrà solutionis jejunii hanc causam adferunt. Illi enim per totam hebdomadam jejunant, pane solo & sale & aqua contenti, nos verò jejunium solvimus ab ipsa feria secunda. Quarè ex hoc demonstratur nos cum illis non communicare, & Atziburium causari.* Et Anastasius Cæsareensis laudat hunc Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani canonem: *Iejunandum est Monachis feria quarta & sexta tyrophagiæ, & post Missam Præsanctificatorum edant caseum & ova. Hic canon evertit Tetraditarum ac Jacobitarum hæresin.* Libertatem, quæ istas in Septuagesima ferias propter Armenios, & quæ easdem in sexagesima propter Tetraditas eximit à jejunio, Nicolaus & Nicephorus dant solis Laicis: Monachos obligant ad tyrophagiam. Et ita censent à pleno Jacobitatum & Tetraditarum jejunio sufficienter declinari. Et istum carnis & casei esum affirmant obligare in solis Armeniorum terris, alibi esse liberum: Et eos, qui hic suspecti fuerint, defungi sola degustatione. Huc etiam spectat, quod in libro de Matrimonialibus quæstionibus scribit Matthæus Monachus: *Et quidem in primis eos vesci carnibus convenit in diebus, quibus Hæretici quidam per jejunium ab eis abstinere solent, ne cum eis consentire videantur. Præsertim si fortè degant in urbe, cujus maxima pars hoc morbo laboret.* Et Dicta sua confirmat ex quarto decimo, qui de veris Hæreticis loquitur, Canone Ancyrano. Uti nos Latini non integros manifestè Orthodoxos, sed solos Priscilliani lepra suspectos ad carnem aut ejus certè jusculum degustandum coegimus olim per Hispanicas Synodos; ita Patriarcha Nicolaus solis de Armeniorum errore suspectis censuit memoratis quarta & sexta feriis carnes permittendas. Imò nec ipsis censuit ad purgationem sufficere, si secunda, tertia, & quinta Atziburii feria illas manducarent.

Interim etiam ipse hoc jejunium appellat hæresim. Quod nempe ex hæretico fonte duceret originem, & hæresi præberet fomenta. Reverà non fuit hæresis. Spectat enim non ad dogma, sed ad disciplinam. Nec à præcessore cane, sed à prævio ad Quadragesimam tempore dictum fuit Arziburium, prophonesium, seu præcursorium. Isto jejunio Armenii se ad longius triginta sex dierum jejunium præparatunt. Et cur hoc ad commemorandam Adami ex paradiso expulsionem, ad imitandos Ninivitas, ad agendas Deo gratias de suæ gentis aut magni Constantini ad Christum Dominum conversione, & ad alium ejusmodi finem non porrerint exercere? Certè & nos Latini in eadem Septuagesimæ Dominica Adami expulsionem commemoramus, ideoque omittimus Alleluja, legere incipimus librum Genesis, & pleraque Responsoria sunt de expulso Adamo. Proinde in isto Armeniorum jejunio nihil culpandum venit, nisi quòd ipsum voluerint esse firmum sui schismatis vinculum & fomentum. Uti nos ob non servatam Sexagesimæ Tyropbagiam & carnisptivium, ita Armenii ob suum Arziburii jejunium nullius Apostolici Canonis sunt prævaricatores.

CALUMNIA VI.

Latini in sacro Symbolo adhibent additionem, malè & perniciosè sentientes.

HÆc etiam est Photiana calumnia, & nos arguit de duobus, quorum alterum ad dogma, alterum spectat ad disciplinam. Primò nos arguit, quòd Spiritum Sanctum credamus & doceamus non ex Patre per Filium, sed procedere ex Patre & Filio. Secundò, quod Constantinopolitano Symbolo in istius erroris confirmationem addamus vocem, *Filioque*, atque ita ipsum in nostris Ecclesiis contra Ephesinæ Synodi Decretum solemniter decantemus. Et hæc calumnia cunctis passim Græcis visa est momentosa, ideoque cespitare fecit etiam Petrum Antiochiæ Patriarcham: *Sed malum est istud, & malorum pessimum, additio in Symbolo. Si enim Evangelia nostra sint eadem cum illorum Evangeliis, unde illi, plura quàm nos edocti, hujusmodi alienam additionem fecerunt? Sed, ut videtur, amiserunt Romani exempla Nicænæ Sanctæ Synodi, cum Wandali-*

ca

ta gens Romæ Imperio diu potita sit. Nobis enim satis est ad perfectam veritatis cognitionem & confirmationem sapteas illud & salatare divinæ gratiæ Symbolum. Docet enim nos perfectam fidem de Patre & Filio & Spiritu Sancto, Incarnationem præterea Domini fidelibus manifestat, qui illam recipiunt. Illos itaque, qui Symbolo aliquid addunt vel auferunt, anathemate damnamus. Si quis enim, inquit Apostolus, evangelizaverit vobis præter id quod evangelizatum fuit, anathema sit. Bonum est enim ad bonum respicere, præsertim cùm neque Deus neque fides patitur aliquod detrimentum, ad pacem semper inclinare & fraternam dilectionem. Fratres enim nostri sunt isti, licèt rusticitate vel ignoratione contingat illos sæpè à recto recedere, propriæ servientes voluntati. Nec oportet nos adeò exactam diligentiam quærere inter barbaras gentes, quàm nos quærimus qui circa litteras versamur. Magnum erit, si apud illos absque aliquo errore Sanctissima Trinitas, vitæ origo & causa, prædicetur. Et si Incarnationis etiam mysterium juxta nostram sententiam illi confiteantur. Nicęna Synodus de Spiritus sancti processione nihil definivit, sed dixit hoc unum: *Credo & in Spiritum sanctum.* Proinde uti nos Constantinopolitanum Symbolum passim appellamus Nicęnum, ita hic Patriarcha Petrus per Nicęnam Synodum intelligit Constantinopolitanam. Cum exstincta magni Theodosii stirpe exstinctum etiam fuit Occidentis Imperium, & laceratum in Barbaros. Exinde Græci cœperunt se solos dicere Romanos, & nos omnes Barbaris accensere. Hinc & Petrus Patriarcha à nobis factum symboli additamentum refert in nostram commiserątione ac venia dignam Barbariem, alia via nesciens purgare. Etiam Bulgarorum Archiepiscopus Theophylactus omnes nobis à Græcis imputatos excessus refert in nostram barbariem, & pondus facit de solo Symboli additamento. (Lib. 5.) Ita in jure Græco-Romano testatur ejus successor Demetrius Chomatenus in Responsis ad Constantinum Cabasilam Metropolitam Dyrrachiensem. Ad eundem scrupulum cespitavit etiam ille magnus, quem ad exequendam & firmandam in Lugdunensi per Gregorium decimum Synodo factam unionem Imperator Michael Palęologus evexit in Constantinopolitanum Patriarchatum, Joannes Veccus. Et nostrum, qui Spiritum sanctum ex Patre & Filio, & Græcorum, qui ipsum ex Patre per Filium docent procedere, dogma esse re unum & idem ac sola phrasi diversum demonstravit insigniter, (Lib. 6. Cap. 25.) verùm de Symboli additamento adjunxit *se illic vix culpam levem agnoscere*. Agnovit tamen culpam. Ita scribit Georgius Pachymeres. Quòd Græci hoc additamentum habeant pro palmari nostræ prævaricationis & suæ à nobis secessionis fundamento, suprà audivimus etiam à Barlaamo Gyracensi Episcopo. Longa est hæc quæstio, opportuniori infra loco elucidanda.

CALUMNIA VII.

Latini in Sacra Missa illud, Unus Sanctus, Unus Dominus JESUS CHRISTUS in gloria Dei Patris per Spiritum sanctum, *alta dicunt voce.*

HÆc verba etiam Græci in sua Liturgia dicunt alta voce. Etenim & in Sancti Jacobi Apostoli, & in magni Basilii, & in Sancti Joannis Chrysostomi Liturgia Sacerdos ante Communionem declamat ad populum: *Sancta Sanctis*. Et non solus Clerus, sed omnis populus respondet: *Unus Sanctus, unus Dominus* JESUS-CHRISTUS *in gloriam Dei Patris, cui gloria in sæcula sæculorum*. Finalia verba Liturgiæ variant. Sancti Chrysostomi Liturgia sic habet: *Unus Sanctus, Unus Dominus* JESUS-CHRISTUS *in gloriam Dei Patris, Amen*. Eodem modo in Paschali ad populum sermone declamavit Sanctus Proclus, laudati Joannis Discipulus ac Successor. Populum Sacerdos monet Sacro-sanctæ Eucharistiæ tremenda Mysteria esse non qualecumque, sed ipsum substantiale atque incommutabile Sanctum, dandum solis Sanctis, ideoque neminem sibi malè conscium posse accedere. Et humanam infirmitatem agnoscens populus respondet nullum in mundo esse Sanctum, nisi solum Dominum JESUM-CHRISTUM, & hoc non ex illo ipso, sed ex Dei dono, ideoque in gloriam Patris. Hac publica voce constanter profitetur se non suis meritis, sed sola Dei misericordia confisum accedere ad hoc Sanctum. Hoc modo exponit etiam recentior Græcorum Doctor Nicolaus Cabasilas, atque ita lucet ritum apud illos non esse mutatum.

Et hinc oritur quæstio, Cur ergo Michael Cerularius nos arguat, quòd ista verba dicamus alta voce? Respondeo laudata verba in pluribus solemnium precum locis frequentari à Græcis. Dicuntur enim etiam in Hymno Angelico, *Gloria in excelsis*, quem in matutinarum laudum officio Euchologion appellat magnam glorificationem. Eundem hymnum cum toto suo additamento adducunt apud Clementem Romanum Apostolicæ constitutiones, & Franciscus Turrianus rectè posuit ad marginem: *Oratio matutina*. Matutinam Psalmodiam edisserit in libro de Virginitate etiam Sanctus Athanasius, ac inter ejus partes ponit: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Laudamus te, benedicimus, adoramus te, &c.* Hymnus hic fuit ante lucem cantatus etiam à Sanctis Angelis, ideoque nostris matutinis precibus est omninò congruentissimus. Quare errorem continent hæc Honorii Augustodunensis verba: *Gloria in excelsis Deo, Angelicus chorus primus cecinit, sed Hilarius Pictaviensis Episcopus ab illo loco, Laudamus te, usque in finem composuit.* (Lib. 1. Cap. 87.) Quod ipsum affirmant Walafridus Strabo, (Cap. 25.) apud Alcuinum auctor libri de Ecclesiasticis officiis, (Cap. 40.) ac alii antiqui

Scriptores. Etenim & magnus Athanasius, & Apostolicarum constitutionum auctor sunt Hilario seniores, aut certè coœtanei: Et illud supplementum laudant uti antiquum. Et hinc rectè scribit in libris de Missæ Sacrificio Innocentius
L. 2. c. 20 tertius: *Hymnum hunc Telesphorus Pontifex ad Missam nocturnam Natalis Domini cantari præcepit. Et in illo ea, quæ sequuntur, ad verba Angelorum adjecit. Quamquam à plurimis asseratur, quod ea B. Hilarius Pictaviensis adjecerit.* Adjecisse possit & S. Silvester, magnus Ecclesiasticorum rituum auctor & augmentator. Addit laudatus Innocentius: *Symmachus Papa constituit tam die Dominico, quàm Natalitiis Martyrum, Gloria in excelsis Deo, ad Missam cantari.* Quod ipsum passim affirmant alii Ecclesiasticorum rituum antiqui expositores. Hodiè dicimus ad Missam cujuscumque Sancti. Etiam Græci dicunt. Verùm alio loco & modo. Dicunt enim post expulsos Catechumenos, & de modo sancit S. Jacobi Liturgia: *Deinde signacula Crucis Sacerdos facit super dona, & stans apud se dicit, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, bona voluntas.* Quod ipsum olim habuit Liturgia S Joannis Chrysostomi. Lucet ex tertia ejus homilia super Apostolicam ad Colossenses epistolam: *Eucharistiam celebrantes dicimus, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus, bona voluntas.* Hodiè desunt hæc verba, atque ita constat Liturgiam non esse solummodo auctam in variis, sed & decurtatam. Hinc ergo Michael Cerularius nos arguit, quòd laudata verba dicamus alta voce: & quidem in Missa Catechumenorum. Censet esse sanctiora, quàm ut alta voce in tali loco dicantur. Verùm est frivola calumnia, ideoque ad ipsam Petrus Antiochiæ Patriarcha nihil reposuit, & dedit rationem: *Quicumque à te sunt enumerati Romanorum errores, percurrimus. Et illorum quidem alios execrandos duxi atque evitandos, alios incertos, alios prætermittendos.* Hoc est, responso indignos. Quòd non sint errores, aut abusus, sed rationabiles consuetudines. Et talem censuit hanc præsentem.

CALUMNIA VIII.

Apud Latinos duos etiam Fratres duas ducunt Sorores.

OMitto calumniam, quæ nos arguit, quòd Presbyteris ac aliis majoribus Clericis initi antè sacrum Ordini Conjugii usum non permittamus. Ipsam etiam Petrus Patriarcha duxit indignam Responso. Est antiqua Photii calumnia, abundè refutata in superioribus. Præsentem calumniam adducit etiam repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus: *Latini duos Fratres duabus Sororibus carnaliter copulari permittunt.* Patriarcha Michael non sine causa addidit particulam ampliantem, *Etiam.* Etenim apud Græcos nec pater & filius, nec duos fratres duas consobrinas, nec duæ sorores possunt duos consobrinos accipere. Hinc pacta inter Gregorium Gaurum & Isaci Comneni Sebastocratoris filiam sponsalia, quod illius pater Theodorus duxisset hujus consobrinam, fuisse exsuflata testa-
Lib. 8. tur in Alexiados libris Anna Comnena. Etiam contracta inter Michaelem Despotam & Michaelis Palæologi Imperatoris filiam Annam sponsalia, quod istius frater Nicephorus duxisset hujus consobrinam, ob adversum Patriarchæ Sisinnii secundi Canonem fuisse suspensa, & non nisi per Synodalem dispensationem potuisse perfici in matrimonium, affirmat Georgius Pachymeres. Et addit causam: *Intercedebant inter disponsatos conjuges seu gradus adfinitatis, ex una quidem parte quatuor, duo ex altera.* L. 6. c. 6. Græci habent tres adfinitatis classes. Hanc extendunt ad sextum inclusivè gradum. Et gradus non juxtà nostros Latinos Canones numerant, sed juxtà leges Justiniani. Fratres in secundo, consobrini sunt illis in quarto gradu. Hincergò Michael Cerularius dixit, quod apud Latinos duo fratres non tantùm duas consobrinas ducerent, sed etiam duas sorores. Et huc respicit in Rescripto ad Walerannum Nambutgensem Episcopum Sanctus Cantuariensium Episcopus Anselmus: *Græci detestantur nostra connubia, ubi cognati cognatis de alia cognatione copulantur.*

Respondeo detestationem hanc nullo niti fundamento. Nullus Ecclesiæ antiquus Canon, nulla Romanæ Reipublicæ antiqua Lex vetat hujusmodi conjugia. Etenim quod magnus Constantinus ac ejus Pater Constantius duxerint Faustam ac Theodoram, Imperatoris Maximiani Herculii filias, testantur & Gentiles & Christiani Romanæ historiæ Scriptores. Nec damnant aut notant. Et de Constantini filio Constantio scribit ad Senatum ac Populum Atheniensem Imperator Julianus: *Constantius Patruelem suum, Gallum Cæsarem, sororis suæ virum, ac neptis suæ ex eadem sorore patrem, cujus ipse sororem antea duxerat, quo cum ipsi tam sanctæ necessitudinis & germanitatis jura intercesserant, inimicissimis hominibus ad necem tradidit.* Ad quæ verba rectè commentatur Dionysius Petavius: *Constantiam Constantini filiam, Constantii Sororem, duxerat Gallus. Ex hinc susceptam esse filiam Julianus significat. Tum Galli sororem Gallam Constantio antè nupsisse. Quæ posteriora duo, ab hoc uno, quòd sciam, auctore prodita, hactenus erant ignota.* Et de Juliano scribit in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius: *Constantius ab Eusebia propria uxore rogatus Julianum ex carcere ductum, Cæsarem facit, & in Gallias mittit, copulans ei ad nuptias sororem suam Helenam, quæ & Constantia dicta est.* Quod ipsum scribit Ammianus Marcellinus. Et Constantius, & Gallus, & Julianus, ipsorumque uxores, ac præsertim Imperatrix Eusebia, erant omninò Christiani, vivebant juxta Ecclesiæ Canones; & tamen non tantùm duo consobrini duas consobrinas, sed etiam duo Fratres duxerunt duas Sorores. Et nullus è multis, qui & Constantium & Julianum acriter momorderunt, Ecclesiæ Scriptor id unquàm vel notavit.

Et in Canonicis ad S. Amphilochium litteris scribit magnus Basilius: *De his, qui duas sorores ducunt uxores, vel illis quæ duobus fratribus nubunt,* à ne-

à nobis edita est Epistola, cujus exemplum tuæ Pietati misimus. Est epistola ad nobilem ac eruditum Ep. 197. Virum Diodorum. An duas successivè sorores quis posset ducere, hic quæsierat, & placebat ipsi pars affirmans propter auctoritatem Mosaicæ legis, quæ talia Matrimonia non solummodò permittit in quibusdam casibus, sed & imperat. Et nullus tunc Ecclesiæ Canon, nulla Reipublicæ Lex obsistebat. Interim hæsitavit Diodorus, suæ mentis fluctum retulit ad magnum Basilium, & pro Responso accepit non à solis Canonibus aut Legibus, sed etiam à longa fidelis populi consuetudine figi conjugii impedimenta, & omninò fixum esse hoc: *Si quis immunditiæ affectu correptus, ad illicitam duorum sororum communionem exorbitaverit, id neque conjugium censendum, neque talem ad Ecclesiasticum cœtum esse admittendum, priusquàm à se invicem dirimantur*. De duobus duas sorores ducentibus fratribus nec ipse, nec quis antiquus fecit mentionem. Si quæ tunc regula aut consuetudo vetuisset hæc conjugia, quomodò de duabus ab uno successivè ducendis sororibus potuisset Diodorus ambigere? Ad laudatam Basilii epistolam rectè commentatur Theodorus Balsamon: *Magni Basilii ad Diodorum epistola non est hoc tempore quærenda. Decernit enim, ne in matrimonii societatem duæ sorores accipiantur: Quòd, Dei gratia, hodiè nec in mentem quidem venit homini Christiano*. Quòd nempè hodiè nec duos fratres, immò nec duo consobrini possint apud Græcos accipere duas sorores.

Adversùs Michaelis & Nicephori Despotarum fratrum cum duabus consobrinis conjugia Georgius Pachymeres rectè scribit objectum fuisse Canonem Patriarchæ Sisinnii secundi. Hic est quartus Antecessor Michaelis Cerularii. Ejus constitutio exstat in jure Græco-Romano: *Moderatio nostra decrevit, ne ejusmodi matrimonia inter Christianos de reliquo locum habeant, neque ullo tempore contrahantur*. Et contrahentes, & parentes consentientes, & benedicentem Sacerdotem gravissimè castigat. Attamen solis futuris ponit Legem. Quod nempè contracta eò usque matrimonia licuissent. Disertè fatetur usque tunc nullam fuisse adversam legem, aut consuetudinem. Addit tamen fuisse vetita per magni Basilii Canonem, & in adversam consuetudinem declamat plurima, uti in corruptelam. Verùm sine fundamento. Et nobis consentit in Scholiis ad Photii Nomo-Canonem Theodorus Balsamon: *Temporibus sanctissimi illius Patriarchæ Domini Sisinnii duo patrueles, ut videtur, duas sorores ducebant uxores*. Addit, *Ut videtur*: Quoniam Sisinnius Canonem suum conatus est antiquum facere, & traducere in magnum Basilium. Et videtur Canon ab ipso habuisse aliquid fundamenti. Circa ipsum variis temporibus plurima sunt mota dubia: Solutiones, quæ ad præsens Institutum non spectant, exstant sparsæ per totum corpus juris Græco-Romani. Michael Cerularius dixit à duobus Latinis fratribus non tantùm duas consobrinas duci, sed & duas sorores, ut crimen nostrum augeat: ut à nobis demonstret non solùm Sisinnii recentiorem, sed & alios antiquos contemni Canones, ac violari.

Quæstio est, Qui sint hi antiqui Canones? S. Martyr Theophanes videtur asserere Apostolicos, aut certè antiquissimos. Etenim de magno Constantino, ac ejus patre Constantio, ducentibus duas sorores, scribit: *Nemo miretur, si antè Baptismum, cum adhuc Paganos ritus servarent, duas sorores duxerunt pater & filius*. Quod ipsum in Ecclesiastica historia habet Anastasius Bibliothecarius. Videntur affirmare tale matrimonium Christianis etiam tunc non licuisse. Respondeo illos loqui juxtà Græcam sui temporis Legem, juxtà quinquagesimum quartum Trullanum Canonem: *Cum divina Scriptura nos apertè doceat*, Non ingredieris ad omnem consanguineam carnis tuæ ad revelandam ejus turpitudinem, *Divinus Basilius nonnullas prohibitas nuptias in suis Canonibus enumeravit, multis silentio præteritis, & his utrisque utilitatem nobis attulit. Turpium enim nominum multitudine evitata, ne verbis orationem pollueret, generalibus nominibus impuritates complexus est, per quas legibus vetitas nuptias nobis in summa ostendit. Quoniàm autem propter ejusmodi silentium, & quod non discerni posset illicitarum nuptiarum prohibitio, seipsam natura confundit, nobis visum est ea paulò apertiùs exponere, ab hoc deinceps tempore decernentes, ut qui cum patrui sui filia matrimonii societatem inierit, vel pater & filius, qui cum matre & filia, vel cum duabus puellis sororibus pater & filius, vel cum duobus fratribus mater & filia, vel fratres duo cum duabus sororibus, in septennii Canonem incidant, illis procul dubio separatis à nefario contubernio*. Non solos ad S. Amphilochium scriptos Canones, sed & famosam ad Diodorum Epistolam urgent Græci, in qua magnus Basilius nescio cujus duas sorores successivè duci posse adserentis errorem refutat acerrimè, & adjungit: *Neque uxori licet, ut viri se adfinibus adjungat*. Et post multa concludit: *Oro ut vel admonitio nostra hanc inordinatam affectionem retundat, vel scelus hoc in nostram regionem non serpat, sed in quibus præsumptum est locis, in illis detineatur*. Admittit licentiam istam tolerari ac vigere in aliis Regionibus: Admittit successivum ejusdem viri cum duabus sororibus conjugium per nullam Legem aut Canonem, sed apud meliores Christianos damnari per solam consuetudinem. Et per adfines intelligit solos adfines primi gradus. Proindè duas consobrinas tunc idem successivè poterat ducere. Etenim consobrinus dudam duxit consobrinam. Hoccè conjugium primus diremit magnus Imperator Theodosius. Et isto jure Græci usque ad adductum Trullanum Canonem, nos passim Latini viximus usque ad Gregorium secundum. Porrò Trullanam Synodum quis ignoret esse erraticam, & plures ipsius Canones ab omni Latina Ecclesia constanter rejectos? Hinc propter ipsorum contemptum credimus nos nec à Deo damnandos, nec ab æquum & justum censentibus hominibus. Et ipsi Græci ipsorum non fuerunt observantissimi. Quòd Imperator Andronicus secundus Palæologus & Bulgarorum Rex mutuas sorores duxerint, testatur Laonicus Chalcondylas. Repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tracta- Lib. 1.

tus præsenti Græcorum calumniæ reddit hunc talionem: *Mixturam sanguinis prohibitam à Sanctis Patribus Græci faciunt jugiter. Nam consobrini consobrinas ducunt uxores*. Sine fundamento. Ejusmodi enim conjugia nec Latini nec Græci improbarunt. Tales conjuges apud hos sunt in octavo gradu.

CALUMNIA IX.

Latini in Sacra Missa, tempore Communionis, alter Ministrorum comedens azyma, alios amplexatur, & pacem illis largitur.

EAndem calumniam nobis facit repertus Constantinopoli Tractatus: *Latini participationem Sanctæ Communionis, non similiter ut nos Græci, perficiunt, sed dicunt, quod qui Missam celebrat Sacerdos, osculatur volentem communicare*. Intrà Missæ Sacrificium & à Clero & à Populo dari pacis mutuum osculum est Apostolica traditio, & à Latinis semper observata & à Græcis. Verùm alio & alio sacrificii loco. Etenim in Sancti Joannis Chrysostomi Liturgia statim post magnum introitum seu offertorium Sacerdos exclamat: *Pax omnibus*. Et Diaconus: *Diligamus nos invicem, ut in concordia confiteamur*. Tunc omnes osculantur sese mutuò, interim cantatur symbolum Constantinopolitanum, & exindè pergit Diaconus: *Stemus honestè. Attendamus sanctam oblationem in pace offerre*. Ritum insigniter exponit ipse laudatus Pater in libris de compunctione
Lib. 1. cap. 3. cordis: *Jubet Dominus relinqui munus antè altare, & prius reconciliari fratri, ut ex hoc discamus, quia nec illo tempore, quo ad Dei ministerium videmur accedere, reconciliationem dissimulari ac differri patitur Deus. Quantò magis in aliis temporibus hoc curari jubet? Nos verò imaginem quidem colimus Præcepti, veritatem verò ipsam & virtutem negligimus. Nam osculum pacis porrigere tempore, quo munera offeruntur, in usu est, sed vereor, ne fortè ex nobis plures labiis hoc tantummodò faciant, cùm Christus pacem non ex ore, sed ex corde desideret, & affectu velit proximum, non labiis salutari. Si enim pax non habetur in corde, quasi in scena res agi videtur & ludo. Undè per hæc exacerbari Deus credendus est potiùs, quàm placari*. Lucidè affirmat Offertorii tempore impartiri mutua pacis oscula, idque ob mandatum Domini: *Cùm offers munus tuum ad altare, prius reconciliare fratri tuo*. Vera ac germana nostri Sacrificii oblatio fit in tremenda elementorum consecratione. Hinc antè ipsam Græci non malè voluerunt fieri istud fraternæ charitatis aut reconciliationis signum.

Ipsum laudat iterum, & eruditè exponit idem Doctor in Homiliis super secundam ad Corinthios epistolam. Hæc verba, *Salutate invicem in osculo sancto*, commentatur: *Quid est, Sancto? Non ficto, non subdolo, quemadmodum Judas Christum est osculatus. Ob id enim nobis datum est osculum, ut charitatis igniculus ac fomes sit, ut affectum inflammet, ut hac ratione nos ipsos mutuò amemus, velut fratres invicem se amant, patresque vicissim filios. Imò etiam multò vehementiùs. Illa enim naturæ sunt, hæc gratiæ. Ad hunc modum animæ inter se devinciuntur. Ob eam causam etiam ex aliqua peregrinatione reversi, mutuò nos osculamur, animis* Ho. 30. *videlicet ad mutuum congressum accedentibus. Hoc enim potissimum membrum est, quod animi affectum nobis prædicat. Quin de hoc sancto osculo aliud quoque adferri potest. Quid tandem? Templum Christi sumus. Itaque templi vestibula & aditum osculamur. An non cernitis, quotnam homines etiam ejus templi vestibulis osculum figunt, partim inclinato capite, partim manu tenentes, atque ori manum admoventes? Ac per has portas & januas ingressus est Christus, & ad nos ingreditur cùm communicamus. Nostis enim vos, qui mysteriorum participes estis, quid dicam. Neque enim vulgari quodam honore os nostrum afficitur, cùm Corpus Dominicum excipit. Eaque præsertim de causa mutua osculo jungimus*. Hæc verba, *Per has portas ingressus est Christus*, laudant magnum Offertorii introitum: Affirmant tunc dari pacis osculum, ut ita ora nostra, in quæ etiam est statim ingressurus Dominus, honoremus & purgemus.

Eundem ritum laudat & servandum sanxit Laodicena Synodus: *Quod oportet seorsim, primum post sermones Episcoporum, Cathecumenorum orationem peragi, & postquàm exierint Catechumeni, Pœnitentium orationem fieri, eisque accedentibus accepta manuum impositione & abscedentibus, sic fidelium tres orationes fieri, unam quidem, scilicet primam silentio, secundam verò & tertiam pronuntiatione impleri. Deindè sic pacem dari. Et postquàm Presbyteri Episcopo pacem dederint, tunc Laici eam dare. Et sic sanctam Oblationem celebrari*. Post ejectos cum Cathecumenis Pœnitentes, & completas pro integris fidelibus orationes statim fit magnus introitus ac Offertorium: Synodus lucidè mandat statim post ipsum figi fraterna oscula, & tunc procedi ad Præfationem, Canonem, & Cap. 3. Consecrationem. Et in Ecclesiastica Hierarchia scribit Dionysius: *Coopertus divinus panis proponitur, & benedictionis calix, sacrum verò osculum sancto modo celebratur*. Per verbalem oblationem sanctificata elementa Græci velo cooperiunt: Et Dionysius affirmat tunc donari osculum. Per Jacobum Gretzerum publicatus Anastasius Sinaita affirmat hunc Dionysium fuisse olim à Mani- Cap. 22. chæis vitiatum, & scholiis illustratum à Dionysio Alexandriæ antiquo & magno Patriarcha. Quod si verum sit non possumus negare Areopagitam esse verum istorum librorum auctorem. Etiam Apostolicæ apud Romanum Clementem Lib. 8. Constitutiones Diaconis antè Præfationem indi- Cap. 15. cunt osculum: Et statim Clerici Episcopum, Laici viri viros, fœminæ fœminas osculantur: Et solemnem, quæ statim post Offertorium fit, Sacrificantium manuum ablutionem laudat in quinta Mystagogica Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, ac pergit: *Deindè clamat Diaconus, Complectimini, & osculamini vos invicem. Atque tunc mutuo nos*

osculo

osculo salutamus. Non hoc ita accipias, quasi osculum illud sit ejusmodi, quale in foro inter communes amicos esse consuevit. Neque enim tale est. Hoc igitur osculum animas mutuò conciliat, & omnium malorum oblivionem illis spondet. Affirmat esse à Petro & Paulo commendatum fraternæ dilectionis osculum, & pergit: *Posteà clamat Sacerdos, Sursum corda.* Ait à nobis ita impleri Evangelicum mandatum, quo Dominus nos jussit antè Sacrificii oblationem reconciliari. Quæ omnia tradit in publicato per Franciscum Combefis Sermone de sacra Synaxi etiam Sanctus Anastasius Sinaita, Patriarcha Antiochenus; etiam Simeon Thessalonicensis Archiepiscopus, Nicolaus Cabasilas, aliique recentiores Græcorum rituum Expositores.

Qui mos olim viguit in quibusdam item Latinis Ecclesiis. Etenim in Ambrosiana apud Jacobum Pamelium Missa statim post Offertorium Sacerdos dicit ad populum: *Pacem habete.* Et populus respondet: *Ad te Domine.* Et ad Decentium Eugubinum Episcopum scribit Sanctus Pontifex Innocentius primus: *Pacem asseris antè confecta Mysteria quosdam populis imperare, vel sibi Sacerdotes tradere, cùm post omnia, quæ aperire non debeo, pax sit necessariò indicenda, per quam constet populum ad omnia, quæ in Mysteriis aguntur, atque in Ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrentur.* In quibusdam & Clerus & Populus, in quibusdam Ecclesiis soli sibi invicem Sacerdotes inter Offertorium & Canonem dabant pacis osculum: Quòd nempè offerrent & consecrarent, ideoque istud fraternæ charitatis symbolum saltem inter sese censerent præmittendum. Ast utrumque morem improbat Pontifex, affirmans & à Clero & à Populo non nisi post consecrata elementa præstandum. Quem morem esse in Latina Ecclesia antiquissimum & frequentissimum demonstrat Tertulliani liber de oratione: *Alia jam consuetu-*
Cap. 14. *do invaluit, jejunantes habità oratione cum fratribus subtrahunt pacis osculum, quod est signaculum orationis. Quando autem magis conferenda cum fratribus pax est, nisi cum oratio commendabilior adscendit, ut ipsi de nostra operatione participes jam audeant de sua pace fratri transigere? Quæ oratio cum divortio sancti osculi integra? Quem Domino officium facientem impedit pax? Quale sacrificium est, à quo sine pace receditur? Quæcumque operatio sit, non erit potior observatione Præcepti, quo jubemur jejunia nostra celare. Iam enim de abstinentia osculi agnoscimur jejunantes. Sed etsi qua ratio est, ne tamen huic Præcepto reus sis, potes domi, si fortè, inter quos latere jejunium in totum non datur, differre pacem. Ubicumque autem alibi operationem tuam abscondere non potes, debes meminisse Præcepti. Ita & disciplinæ foris, & consuetudini domi satisfacies. Sic & die Paschæ, quo communis & quasi publica jejunii religio est, meritò deponimus osculum, nihil curantes de occultando, quod cum omnibus faciamus.*

Eo tempore erant tres jejunii species: Plenum ac ex legis Præcepto universale, semiplenum ac ex Episcopi indictu, aut communi pietate stationarium, & privatum ac proprio arbitrio assumptum. Per Paschæ diem Tertullianus hic intelligit sextam magnæ septimanæ feriam, quæ sola tunc per totum annum videtur præcepta jejunari. Hinc enim etiam ad Montanum lapsus scribit in libro de jejuniis: *Quartam & sextam* Cap. 14.
Sabbathi stationibus dicamus, Parasceven, id est, magnam sextam feriam, *jejuniis.* Et in hac feria, quòd communis & publica esset jejunii religio, non plenum, sed dumtaxat ex Præsanctificatis fiebat sacrificium, & populus non communicabat. Adeò antiqua est hæc, per Innocentium primum Pontificem, non inducta, sed dumtaxat firmata aut reparata cæremonia. Lucet ex subsequentibus Septimii verbis: *Similiter & stationum diebus non putant plerique sacrificiorum orationibus interveniendum, quòd statio solvenda sit accepto Corpore Domini.* Quid est, *Similiter?* Uti in pleno parasceves, ita & in dimidio stationum jejunio. Hinc ergò in parasceve etiam non dabatur osculum. Quòd nempè unicus aut certè præcipuus osculi scopus sit factam à Sacerdote consecrationem obsignare, & populum ad ejus participationem disponere. Nam & hinc dari non consuevit in Defunctorum Missis: quòd populus tunc non communicaret. Ob singularia & spontanea privatorum jejunia intermitti non poterat Sacrificium, nec ad sola Præsanctificata contrahi; isti tamen jejunantes nolebant illi intervenire, seu de illo participare, atque ita etiam ab osculo abstinebant. Et hanc abstinentiam improbat ob adductas rationes Septimius. Est locus obscurus. Lucidè interim nos docet osculum tunc datum fuisse post Consecrationem proximè antè Communionem populi; fuisse peracti Sacrificii signaculum & complementum. Quòd ipsum in libris adversùs Petilianum Constantinensem Donatistarum Episcopum, agens de Optato Gildoniano Thamugadensi Episcopo, scribit Sanctus Augustinus: *Optato pacis* Lib. 2.
osculum inter Sacramenta copulabatis, in cujus ma- Cap. 23.
nibus Eucharistiam ponebatis, cui vicissim dante manus porrigebatis. Lucidiùs loquitur in Sermone de diversis ad Neophytos, exponens omnem Sacrificii ordinem. Primùm dici affirmat Offertorii orationem, tum Præfationem, hinc Consecrationem fieri, tum recitari orationem Dominicam, & pergit: *Post ipsam dicitur*, Pax vobiscum, *& osculantur se Christiani osculo sancto,* Ser. 83.
quod est signum pacis. Quem morem fuisse tandem admissum ab omni Latina Ecclesia, tradunt Amalarius Fortunatus, Walafridus Strabo, aliique Ecclesiasticorum rituum Interpretes. Dico, *Tandem*: Quòd enim suo adhuc tempore Hispania statim post Offertorium antè Præfationem daret osculum, disertè affirmat in li- Lib. 1.
bris de Ecclesiasticis officiis Sanctus Isidorus Ar- Cap. 15.
chiepiscopus Hispalensis. Affirmat quartam ab Offertorio orationem esse pro pacis osculo, & dici antè Præfationem.

Prima quæstio est, An antiquus, non communicantes vetans ad pacem accedere, Canon obliget etiam sponte ab Eucharistia abstinentes, adeoque an Tertullianus spontaneos privati jejunii observatores rectè arguat, quòd abstinerent ab osculo? Respondeo eandem quæstio- Cap. 22.
nem moveri à Walafrido Strabone, & responderi

deri negativè. Et rectè. Quòd enim quotidiana populi Communio nunquàm præcepta, sed semper libera fuerit, lucet ex priori Sancti Augustini ad Januarium Epistola, & pluribus aliis Patrum & Canonum testimoniis. Quæ libertas olim fuit etiam in publico sacrificio. Nec obest hic Antiochenus Canon: *Omnes qui ingrediuntur Ecclesiam, & Scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione pro populo, sed pro quadam intemperantia se à perceptione Sanctæ Communionis avertunt, ii de Ecclesia removeantur, quamdiu per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur*. Etenim dolosus est iste Canon, & Arianus. Nec adversùm Eucharistiæ abstemios agit, sed adversùm abstinentes ab orationum communione, & solùm, cui etiam Pagani ac Judæi adesse poterant, Episcopi aut Presbyteri sermonem audientes. Plurimis tunc per Orientem Ecclesiis, quarum Orthodoxos Episcopos Imperator Constantius ejecerat, præsidebant Ariani, eisque Orthodoxus Populus, quidquid Princeps severissimè cogeret, nolebat communicare. Discreta ab istis communio plurimos nobis per horrenda tormenta peperit Confessores & Martyres. Hinc circumducendæ pœnalis legis studio aliqui intrabant Basilicas, audiebant Episcopi aut Presbyteri sermonem & catechumenorum Missam, & tunc exibant, maculosi Præpositi orationem seu sacrificium aversantes. Sic sperabant & servare animam, & legis pœnam evadere. Verùm ista Synodus intellexit artem, & adversus illam emisit dictum Canonem. Non eos, qui & sermoni & orationi seu sacrificio, sed damnat solos illos, qui nec orationi volebant communicare. Sola orationis communione fuit contenta. Hosce communicatores nec ipsa compulit ad Eucharistiæ perceptionem. Et ex hoc canone desumptus est manifestè nonus inter vulgares Apostolicos, qui addit de factæ oblationi, seu orationi communicantibus, & non percipientibus Eucharistiam: *Aut causam dicat, ut si rationabilis fuerit, veniam consequatur; aut si non dixerit, communione privetur, tanquam qui populo causa læsionis extiterit, dans suspicionem de eo, qui sacrificavit, quod non rectè obtulerit*. Verùm de solis Episcopis & aliis Clericis loquitur, ideoque & Laicos ipse non adstringit. Porrò canon, qui non communicantes arcet à pacis osculo, non de spontaneis Eucharistiæ abstemiis loquitur, sed de abstentis & exclusis. Quidam existimant illum agere de solis excommunicatis. Malè. Etenim nullum excommunicatum, nullum Flentem, nullum Substratum antiqua disciplina admisit ad orationem, seu Sacrificii consecrationem, sed omnes expellebat antè Offertorium. Canon ergo statuit in quartam pœnitentiæ classem, Consistentes, qui tremendæ orationi communicare poterant, verùm non percipere ipsam nec offerre ad Altare, seu communicare cum oblatione. Etiam ipsorum nomen offerri non poterat, seu recitari ad Sacrificium. Hi proindè carebant & jure osculi. Erat jus solorum Perfectorum. Et hi, licèt ex causis de Sacrificio participare nollent, debebant tamen ipsum comprobare & obsignare. Et hinc memoratos spontaneos jejunatores non de Eucharistiæ abstinentia, sed dumtaxat de omisso osculo rectè arguit Tertullianus.

Cap. 5.

Altera quæstio est, An plures olim Afri, ac ipse etiam Tertullianus crediderint per sumptam Eucharistiam violari jejunium? Partem affirmativam suadent hæc hujus in libro de oratione verba: *Similiter & Stationum diebus non putant plerique orationibus interveniendum, quod statio solvenda sit accepto corpore Domini. Ergo devotum Deo obsequium Eucharistia resolvit? An magis Deo obligat? Non solemnior erit tua statio, si & ad aram Dei steteris? Accepto corpore Domini & reservato utrumque salvum erit, & participatio Sacrificii, & executio officii*. Istam sententiam ille quidem improbat, attamen non damnat: Affirmat stationariam Eucharistiam posse accipi, ac citra sumptionem reservari. Quam formam viguisse etiam in Hispania demonstrat Cæsar-Augustana Synodus: *Eucharistiæ gratiam si quis probatur acceptam in Ecclesia non sumpsisse, Anathema sit in perpetuum*. Lumen hauriri debet ex præcedenti canone: *Ne quis jejunet die Dominica, causa temporis, aut persuasionis, aut superstitionis. Nec Quadragesimæ diebus ab Ecclesia fideles desint. Nec habitent in latibulis cubiculorum aut montium, qui in his suspicionibus perseverant. Sed exemplum & præceptum custodiant Sacerdotum, & ad alias villas agendorum conventuum causa non conveniant*. Statuuntur hæc adversùm Priscillianistas, qui dies Dominicos, ac Domini, quem verè Incarnatum negabant, præcipuas festivitates agebant in tristitia, jejunabant, ideoque nec communicabant. Et quò erroris suspicionem evaderent, à Sacerdote accipiebant Eucharistiam, sed reservabant. Quod nempè tunc vigeret ista libertas. Quas latebras ut dolosæ hæresi auferret Synodus, avitam libertatem circumduxit. Non soli igitur Priscillianistæ, sed & avita orthodoxæ Hispaniæ libertas omninò credebant à sumpta Eucharistia lædi & solvi jejunium. Et istum Cæsar-Augustæ canonem firmavit, & adversùm novos dolos ampliavit prima Synodus Toletana. Domesticam populi communionem nullo modo proscribunt isti canones, sed solas jam dictas Priscilliani hæreticas fallacias.

Cap. 14.

Cap. 3.

Cap. 13. & 14

Partem negantem constanter tuetur & in primo antiquarum observationum libro, & in Scholiis ad librum de oratione eruditus Aurelianensium Episcopus Gabriel Albaspinæus. Quòd Tertullianus popularem, qui modica transubstantiati elementi particula censebat frangi jejunium, errorem admisisset aut dissimulasset, videtur illi paradoxum. Quare stationis solutionem hic esse vult, non prævaricationem, sed finem & dissolutivum complementum. Vult quosdam censuisse, quòd post acceptam Eucharistiam non esset ampliùs manendum in Ecclesia, nec continuanda Ecclesiastica statio, sed quòd tunc cuique liceret ad sua redire. Vult post acceptam Eucharistiam mansisse faciendas nescio quas longiores orationes: & ad has à Septimio urgeri populum. Textus interpunctionem affirmat viriatam, & formandam hoc modo: *Nonne solemnior erit statio tua, si & ad aram Dei steteris*

Cap. 16.

ac-

accepto corpore Domini & reservato? Utrumque salvum est: Et participatio Sacrificii, & executio officii. Et hæc sua sensa confirmat exemplo S. Fructuosi Tarraconensis Archiepiscopi & Martyris, de quo cum sociis incarcerato & ad mortem damnato habent Acta: *Cum multi ex fraterna charitate eis offerrent condimentum, ut permixtum poculum sumerent, ait Fructuosus: Nondum est hora solvendi jejunii. Agebatur enim hora diei quarta. Siquidem in carcere quartæ feriæ stationem solemniter celebraverunt. Igitur sexta feria lætus atque securus festinabat, ut cum Martyribus & Prophetis in paradiso persolveret stationem.* Urget verba, *Persolveret stationem*: Hæc enim omninò videntur importare stationis dissolutivum complementum.

Respondeo hæc Acta nobis palàm favere. Quis enim non videat à Sancto Fructuoso isthic per solutionem fuisse intellectam jejunii fractionem? Quæ dum antè tempus fit, est prævaricatio. Et antiqua statio erat omninò jejunii species. Porrò jejunium non solo cibo aut potu, sed & variis aliis læditur. Etenim saltus, cantus, nuptialia ac natalitia festa, immò & sacras Sanctorum solemnitates, omnemque seu prophanam seu sacram lætitiam, à jejunii diebus antiqua disciplina proscripsit. In illis nullum permisit celebrari festum, nisi solam Dominicam Annuntiationem. Quin & Hispani dudum ipsam non in Quadragesima, sed in Decembri celebrarunt. Ex eodem principio Græci in solis Quadragesimæ Dominicis ac Sabbathis habuerunt plenum Sacrificium, reliquos dies solo Præsanctificatorum officio jusserunt esse contentos. Quòd nempè Dominicis & Sabbathis non jejunarent. Hinc & plures Afri probabant istum morem, censebantque etiam stationaria jejunia Sacrificio orbanda, aut certè illud à populo non communicandum. Nec sine fundamento. Etenim jejunia sunt pœnitentiæ dies, & tunc non solùm in victu, sed etiam in habitu & omni actu præ nobis ferre debemus pœnitentes, qui Sacrificio adesse non possunt, nec videre Eucharistiam, longè minùs percipere. Hac ratione censebant ab Eucharistia solvi jejunium. Hoc improbat, non tamen damnat Septimius, ideoque addit: *Accepto Domini corpore & reservato utrumque salvum est.* Quorum verborum interpunctionem alterare est nimium audax grassatio. Nostram enim interpunctionem firmant Beatus Rhenanus, Jacobus Pamelius, Georgius Capucinus Ambianensis, Carolus Moreau, Nicolaus Rigaltius, aliique Septimii Expositores. Et res ipsa clamat. Etiam editi in Hispania Canones adversus Priscillianum. Quocircà illi Afri non per sumptum ab Eucharistiæ speciebus alimentum, sed per spiritalem ab illa datam nobis dignitatem & lætitiam censebant solvi ac lædi jejunium. Et ipsorum judicium secuta quidem est Græca Ecclesia, non tamen Latina. Quòd nos Latini in plenis etiam jejuniis plenum Sacrificium, sed circà vesperam, semper obtulerimus, suo loco ostendetur. Quin & populum fecimus illius participem. Dudum tamen sumptam Eucharistiam non jussimus sumi in Ecclesia, sed permisimus reservari. Quòd ipsam in ipsa Sancta Parasceve potuerit communicare noster populus, testantur antiquus Romanorum Ordo, Alcuinus Flaccus, ac Amalarius Fortunatus. Quod an sit antiquissimum, non est hoc loco definiendum.

Tertia quæstio est, Cur quidam privatim jejunantes Afri censuerint non tantùm à sumenda Eucharistia, sed etiam à dando & accipiendo pacis osculo abstinendum? Est quæstio intricata. In quintæ ad Theodosiani codicis titulum de sponsalibus & antè nuptias donationibus legis commentario Jacobus Gothofredus exponit osculi jus inter sponsos, addit magnam etiam inter Christianos esse osculi reverentiam, & pergit: *Nam & pacis osculo sese salutabant passim Christiani, & orationem nominatim osculo obsignare mos fuit, extrà jejuniorum dies.* Et probat hoc præsenti testimonio Tertulliani. Vir eruditus labitur. Hanc enim, præterquam in Sancto Pascha, abstinentiam Tertullianus improbat. De antiquis Christianis etiam Gabriel Albaspinæus in primo antiquarum observationum libro ponit hunc titulum: *Ab osculo pacis abstinebant diebus jejunii.* Probat Cap. 17.
item ex Tertulliano. At longè meliùs scribit in scholiis ad librum de oratione: *Quamobrem oscula negarent jejunantes, non invenio, quòd ad auctores, antiquorumque ritus intelligendos plurimum conferret. Nam & si consuetudinem hanc improbet Tertullianus, aliqua tamen verò simili ratione constabat.* Non in cunctis, sed in solis privatim jejunantibus Tertullianus improbat. Rectè Nicolaus Rigaltius: *Pravæ consuetudinis causam Tertullianus non inquirit. Nec etiam vulgò adferri video, nisi quòd in osculo hilaritatis aliquid esse ducerent, alienum à jejunii mœstitia luctuque.* Respondeo dandum & accipiendum in Sacrificio osculum fuisse illius signaculum & comprobationem, ideoque jus solorum Perfectorum. Porrò privatim jejunantes gerebant & agebant pœnitentium schema ac personam, ideoque ab illo abstinebant. Et ipsos non de Eucharistiæ, sed de solius osculi abstinentia Tertullianus rectè arguit. Quod nempè ab illa, non ab hoc possent sine jactantia, proximorumque & Sacrificii offensa abstinere.

Quarta quæstio est, Cur in Sancta Parasceve omnis Ecclesia abstineret ab osculo? Respondeo, ob tres causas. Prima fuit publicum tunc & solemne jejunium. Omnis tunc Ecclesia agebat pœnitentis personam, ideoque abstinebat & ab Eucharistia & ab osculo. Præcipuum enim hujus officium est populum ad percipiendam Eucharistiam præparare. Et hinc nec dari consuevit in Defunctorum Missis: quòd in ipsis populus non communicaret. Nec enim privata Eucharistiæ sumptio, sed sola oblatio prodest Defunctis. Sumptio ex sumentis seu operantis pietate prodesse possit, non ex opere operato. Altera ratio est, quòd in Sancta Parasceve offerrentur sola Præ-sanctificata. Hæc enim jam signata erant per osculum, nec iterato egebant signaculo. Tertiam causam dat Amalarius Fortunatus: *A pacis osculo nos abstinemus, non quòd pacis osculum malum sit, ubi ex charitate verè profertur,* Lib. 1.
sed ut demonstretur, quam injuriam passus sit Christus à suo proditore. Ut & nos eandem injuriam vi- Cap. 13.

temus

temus in fratribus. Ita fieri affirmat non tantùm in Parasceve, sed etiam in Sabbatho Sancto. Aliis item in Sacramentis ac divinis officiis osculum frequentavit antiqua disciplina. Verùm hæc sunt alterius loci. Et quidem uti aliqui Latini antè, ita & quidam Græci post confecta Eucharistiæ mysteria dederunt pacis osculum. Lucet ex secunda Sancti Martyris Justini Apologia: *A precibus finitis, mutuis nos osculis salutamus*. Uterque ritus est bonus, sanctus, nixus rationibus. Quare nostrum sine fundamento culpavit Michael Cerularius.

CALUMNIA X.

Latinorum Episcopi gestant annulos in manibus, Ecclesias quasi uxores accipientes, & arrhabonem ferre dicunt.

EAndem Calumniam adducit repertus Constantinopoli apud PP. Prædicatores Tractatus: *Latiaorum Episcopi in signum Sanctæ Ecclesiæ despoasationis annulos portant & chyrothecas. In dextera scribunt, Dextera Domini, in sinistra, Agnus Dei*. Etiam Constantinus Cabasilas, Metropolita Dyrrachiensis, Demetrio Chomateno Bulgarorum Archiepiscopo proposuit hanc quæstionem? *An conseataneum sit annulum à Latinorum Episcopis gestari?* Respondit verò Petrus Antiochiæ Patriarcha: *Quid ad nos, quòd Latini annulos gestant in symbolum contracti cum Sancta Dei Ecclesia connubii? Nos etenim etiam coronam in capite gestamus, pro veneratione procaldubio Principis Apostolorum Petri, super quem Dei Ecclesia est superædificata. Auro etiam exornamur & nos: Chyrothecas, & manipulos, & stolas auro contextas habemus*. Et præfatus Demetrius Chomatenus: *Anaulum ferre, iis quidem qui secundum spiritum ambulant, spiritaliter accipitur. Quemadmodum enim Christus Ecclesiæ, mundarumque & virginearum animarum nominatur sponsus, sic qui ubique sunt Ecclesiarum Præsules, sponsi appellantur, annulo accepto, ut spiritus sigillo. Quòd & Salvator in digito, id est, Spiritu sancto, se dæmonia ejicere incredulis dicebat Judæis, qui eum convitio, quasi Beelzebub haberet, consectabantur. Et prodigum filium reversum aureo annulo exornavit, totum videlicet hunc faciens spiritalem pro carnali. At Latinis non spiritaliter, sed carnaliter, non super-mundanè, sed mundanè annuli appellationem accipientibus, studio magno affectatum est annulos gestare, utpote Ecclesiarum sponsis. ideoque neque hoc illis notam inurit*. In Evangelio laudatum annuli usum affirmat esse mysticum & allegoricum, ideoque spiritaliter accipiendum. Addit Latinos solo intellectu non contentos externo etiam symbolo delectari. Nec ideò culpandos. Exstat Epi- Lib. 5. stola apud Joannem Leunclavium in jure Græco-Romano.

Calnmniæ radicem detegit in suo ad Photii Nomo-canonem commentario Theodorus Balsamon, omnia Imperialia ornamenta affirmans à magno Constantino communicata Sancto Sylvestro, ac ejus in Romana Cathedra Successoribus, atque adjungens. *Quia secunda Synodus Archiepiscopo Constantinopolitano dedit omnia Papæ Romani privilegia, conati sunt nonnulli Patriarchæ, ut ille Cerulas & Dominus Michael, & alii eadem sibi privilegia arrogare, sed eis non rectè cessit*. Hanc Michaelis Cerularii audaciam edicit Joannes Schylitza: *Michael aggressus est etiam cocco tincta induere calceamenta, antiqui Sacerdotii morem hunc asserens, & oportere his uti novum quoque Archiepiscopum. Nam inter Sacerdotium & Regnum nihil interesse, vel admodum parum, & in rebus pretiosioribus amplius fortasse & magis colendum Sacerdotium*. Per antiquum Sacerdotium Michael omninò intellexit Romanum Pontificatum. Quòd ob translata Imperialia privilegia censeret etiam ipsum translatum atque exstinctum, titulavit antiquum seu antiquatum. Hinc & se dixit novum Archiepiscopum. Non solam Papalem potestatem, sed etiam Papalia ornamenta blateravit pertinere ad Papalia privilegia, ideoque omnia Constantinopolim migrasse. Verùm illi non bene cessit. Quomodo ab Imperatore Isaacio Comneno frænatus & tractatus fuerit, pluribus refert idem Schylitza. Nempè Augustæ suæ dignitatis, quàm Hierarchicæ in Ecclesia unitatis zelosiores passim fuerunt Imperatores Constantinopolitani, atque ita utramque tandem amiserunt. Uti ergò Michael Romano Pontifici purpureos compagos & alia Imperii ornamenta, ita aureos annulos invidit cunctis nostris Episcopis, atque ita in frivolam hanc calumniam est devolutus.

Est omninò frivola. Quòd enim inter Episcopum & Ecclesiam intercedat spirituale conjugium, non soli nos Latini, sed & omnes semper docuerunt Græci. Lucèt ex orthodoxa totius Ægypti Synodo, quæ adversus Eusebium Nicomediensem Episcopum, ad eminentiores semper cathedras adspirantem ac migrantem, scripsit ad omnes sub Cœlo Ecclesias: *Eusebius præ oculis non habet illud Præceptum*, Alligatus es uxori, noli quærere solutionem. *Quòd si hoc de uxore dictum est, quanto magis de Ecclesia, atque adeo de Episcopatu, cui cum quis alligatus est, alium quærere non debet, ne adulter in sacris litteris deprehendatur?* Et de Eustatio Pamphyliæ Metropolita, qui Sedi renuntiaverat, ad ejusdem Provinciæ Episcopos scripsit Ephesina Synodus: *Indignum fuisset viduam manere Ecclesiam*. Et Chalcedonensis, cujus condendis Canonibus nullus adfuit Latinus Episcopus, Congregatio: *Redditus Ecclesiæ viduatæ*. Canon. X. Quem Canonem insigniter commentatur Hincmarus Rhemensis Episcopus: *Nisi* ep. 45. *viri & uxoris legalis conjunctio ad Episcopi & Eccle-* Cap. 16. *siæ sibi conjunctæ mysterium pertineret, magnum Chalcedonense Concilium defuncto suo Episcopo viduatam Ecclesiam non vocaret*. Etiam Alexandrina Synodus & plures Græcorum canones illegitimam Episcopi translationem non vocarent adulterium. Etiam Schismaticorum Græcorum in jure Græco Romano Doctores Episcopum passim vocant Ecclesiæ suæ sponsum aut maritum. Quid ergò delinquimus, quòd spirituale hoc conjugium dato & gestato annulo sigamus in contiua Episcopi memoria, atque

que

que ita illum ad constantem suæ sponsæ dilectionem admoneamus?

Est ritus antiquissimus. Etenim de facienda degradati Episcopi reparatione sanxit quarta Toletaoa Synodus: *Recipiat de manu Episcopi orarium, annulum, & baculum*. Quòd nempè degradatus Episcopus eadem in sua Consecratione accepisset. Et in opere de Ecclesiasticis officiis scribit de coosecrandi Episcopi ritu Sanctus Isi-
Lib. 2. Cap. 5. dorus Hispalensis Episcopus: *Datur ei anaulus, propter signum Pontificalis boaoris, vel signaculum secretorum. Nam multa sunt, quæ carnalium minùsque intelligentium sensibus occultantes Sacerdotes, quasi sub sigaaculo abscondunt, ae indignis quibusque Dei Sacramenta aperiantur*. Quæ verba esse Isidori affirmat, & in nonum primi sui Libri Canonem admittit prima Synodus Aquisgraoeosis. Et ex hoc loco annulum gestatorium aliqui confundunt cum annulo signatorio, utique antiquissimo, atque ita ex hoc confirmant etiam illius antiquitatem. At cerium est labi. Etenim sigoatorium aonulum fuisse ferreom, & gestari
Ep. 78. iohabilem, lucet ex litteris S. Aviti Viennensis Episcopi ad Sidooium Apollinarem Episcopum Arvetnensem. Et quòd etiam Monachi olim
Cap. 13. 15. haberent annulos signatorios, testatur ac lamentatur in quarto Monasticarum Iostitutionum li-
Cap. 24. bro Joannes Cassianus. Et hinc annulus, quem nunquam Sancto Augustino adsuisse scribit Possidius, fuit signatorius. Ipsum cum clave coojungit. Augustini integritatem laudat, qui etiam elavem & annulum non servaret secum, sed crederet suis Clericis. Quòd eoim Augustinus anoolo signaret, docent ejus ad Victorium Epi-
Ep. 217. scopum litteræ: *Hanc epistolam sigaatam misi annulo, qui exprimit faciem bomiais attendentis in latus.* Quòd & gestatorium anoulum habuerit Augustinus Episcopus, videtur non ambigendum. Etenim annulus, quem inter Ecclesiæ dotes oumerat & laudat S. Optatus Milevitanus Episcopus, omninò videtur esse facer gestatorius Episcoporum. Nam & illi adscribit mysterium secreti. Quidquid sit, de consecratis sine Ebbonis sui Rhemensis Metropolitæ consensu Episcopis scribit ad Nicolaum primum Pontificem Rex Francorum Carolus Calvus: *Omnes suffraganei, qui Ebbone absente ordinati fuerant, aanulos & baculos, & suæ confirmatioais scripta, more Gallicanarum Ecclesiarum, ab eo acceperunt*. Sic illos ab iocursa suspensione Ebbo absolvit. Voces, *More Gallicanarum Ecclesiarum*, evincunt hos annulos esse antiquos. Exstat epistola post Synodum Tricassinam. Et consecrandi Episcopi ritum Adventio Metensi Episcopo exponens Ebboois successor Hincmarus dicit de Episcopo
Ep. 43. consecrante: *Mittat annulum ia dextræ manus digito qui præcedit minimum, dicens, ad quid illi aanulus detur. Signum est enim fidei, ut audieatibus se ex Divinis Mysteriis signet quæ & quibus signanda sunt. Et aperiat quæ & quibus sunt aperienda*. Expooit in animæ Gemma Honorius
Lib. 1. C. 216. Augustoduoensis: *Annuli usus ab Evangelio acceptus creditur, ubi saginati vituli convivæ prima stola vestitur. Olim solebant Reges litteras cùm annulo signare: Cum hoc soliti erant & nobiles quoque sponsas subarrbare. Fertur quòd Prometheus quidam sapiens primus annulum ferreum hoc insigne amoris fecerit, & ia eo adamantem lapidem posuerit. Quia videlicet sicut ferrum domat omnia, ita amor vincit omnia. Et sicut adamas est infrangibilis, ita amor est iasuperabilis. Quem etiam in illo digito portari constituit, in quo venam cordis deprehendit. Undè & annularis nomen accepit. Postmodum verò aurei sunt pro ferreis instituti, & gemmis pro adamante insigniti. Quia sicut aurum cuncta metalla præcedit, ita dilectio universa bona excellit. Et sicut aurum gemma decoratur, ita amor dilectione perornatur. Pontifex ergo annulum portat, ut se sponsum Ecclesiæ agnoscat, ac pro illa animam, si aecesse fuerit, sicut Christus, poaat. Mysteria Scripturæ à perfidis sigillet, secreta Ecclesiæ resigaet*. Etiam sacras nostrorum Episcoporum chyrothecas esse Apostolicum Iostitutum affirmat in primo de Sacramentis libro, & ipsarum mysticas significationes exponit Hugo de S. Victore.

Et horum ornamentorum delatum sibi à Lati- Cap. 56.
nis honorem Græcorum Episcopi passim non aversantur. Immò probant, laudant, & diligunt. Etenim de Maronitis, ad Romanæ Ecclesiæ unitatem post hæresim & schisma redeuntibus, scribit in Orientalis Ecclesiæ historia Jacobus Cardi-
nalis de Vitriaco: *Cùm omnes Orientales Prælati,* Cap. 73.
exceptis dumtaxat Latinis, annulis & mitris Pontificalibus non utantur, Maronitæ in signum obedientiæ consuetudines & ritus observant Latinorum. Et ad eandem uoitatem venienti Basilio Trinobi Episcopo, dum in totius Bulgariæ & Blachiæ Primatem evexit, Inoocentius tertius una cum pallio misit etiam mitram, chyrothecas, & annulum: & summas ille egit gratias. Latè hæc habes in authentica, quam Franciscus Bosquettus Montis-Pessuli Episcopus vulgavit, laudati Pontificis vita. Et ad Thomam, à Flandris occupatæ Coostantinopolis primum Patriareham Latinum, ibidem scribit idem Pontifex: *Nobis bumiliter supplicasti, ut de aostra tibi permissioae liceret constitutos & constituendos ia Ecclesiasticis dignitatibus, mitris, annulis, & sandaliis insignire. Nos ergò persoaaliter tibi volentes facere gratiam, indulgemus, quatenus illis concedas insignia suprà dicta, quibus secundùm morem Apostolicæ Sedis possint bonestè concedi.* Latini Orieotalium civitatum Episcopi semper habuerunt ista insigoia, atque ita pro redeuntibus ad unitatem Græcis postulavit illa Thomas, ac impetravit. Et Coostantino Armeniorum Primati, postulanti Pallium, etiam Mitram & Annulum addit Gregorius nonus, idque *in signum Apostolicæ dilectionis & gratiæ, ac in ejus devotionis indicium*. Et de Episcopis, quos Imperator Michael Palæologus misit ad Lugdunense Gregorii decimi Concilium, scribit Georgius
Pachymeres: *Perbumaniter illos excepit Papa,* Lib. 5 cap. 21.
adeò ut eos bonoraverit Mitris & Annulis, quibus insignibus Episcopos ornari mos illic obtinet. Atta- Lib. 2. Ep. 2.
men Saoctus Petrus Damiaoi, qui pretiosas annulorum margaritas graviter damnat, est à nostris Episcopis omninò audiendus.

CALUMNIA XI.

Latinorum Episcopi ad bellum exeuntes manus suas sanguine coinquinant, & in conspectu suo animas occidunt, & occiduntur, quemadmodum etiam à nonnullis, qui hoc affirmant, accepimus.

QUòd nostri Episcopi propriis in bello manibus aliquando pugnaverint, negare non possumus: Multis exemplis est suprà demonstratum. Rhemensium Metropolita Manasses adeò neglexit Clerum, ac dilexit milites, ut passim & palam diceret: *Bonus esset*, utique ob divitias & splendorem, *Rhemensis Archiepiscopatus, si non Missas inde cantari oporteret.* Undè illum ob scandalosam vitam Hugo Diensis Episcopus, Apostolicæ Sedis in Gallia Legatus, punivit variè, ac tandem degradavit atque ejecit Gregorius septimus. Illius non tantùm Canonicus, sed etiam Cancellarius fuit Sanctus Bruno. Etenim diplomati, quo ad undecimi sæculi septuagesimum sextum annum Manasses S. Basoli Monasterio dedit quædam Altaria, est subscriptum: *Brunone Rhemensis Ecclesiæ Cancellario.* Non Theologi apud Parisios Doctoris manifestata damnatio, sed hujus Manassis pessima vita illi dedit ansam & stimulos ad se recogitandum, derelinquenda omnia, & instituendum Anachoreticum Ordinem Carthusiensem. Habes hæc apud Guibertum Novigenti Abbatem in libris de sua vita. Etiam de Christiano Moguntinensium Metropolita scribit in appendice ad Sigebertum Gemblacensem Robertus Abbas Montensis: *Christianus Moguntinensis Archiepiscopus obiit, qui se non habebat secundùm morem Clericorum, sed more Tyranni, exercitum ducendo, & Brabanzones.* Hoc est, suo loco exponendos latrones.

Lib. 1. cap. 13.

F. 1182.

Quòd ejusmodi Episcopis & Clericis etiam Græci non caruerint, est suprà item ostensum. *Quòd Margi* in Illyrico *Episcopus in Scytharum fines transgressus, Regum istbic loculos & reconditos thesauros indagatus expilaverit*, scribit Priscus Rhetor ac Sophista. Addit quòd postmodum ad placandos Barbaros transfuga duxerit ipsorum exercitum, ac illis post devastatas Romanas terras tradiderit suam Civitatem. Et de Conone secundæ Syriæ Apamæensi Metropolita scribit Sanctus Martyr Theophanes: *Conon relicta Sede ex Episcopo in armatum militem mutatus inter copiarum ductores expeditionem suscipit.* Margensis ille sub Theodosii, Conon Episcopus vixit sub Imperio Anastasii. Addit Theophanes de commisso apud Isaneiæ Claudiopolim prælio: *Ibi vulnere accepto Conon Episcopus brevi postmodum spatio moritur. Et fit Romanis secundæ & maximæ accessio victoriæ.* Nempè Conon non in Barbaros pugnabat, sed in Romanos. Et de Themelo apud Cilices Presbytero habet Georgius Cedrenus: *Cum Ameras Tharsi bello Romanos petens, partem exercitus in pagum Herculis prædatum emisisset, Presbyter quidam, nomine Themelus, tunc incruentum peragens Sacrificium, cognito Saracenorum adventu, omisso Sacrificio, ita ut erat sacras vestes indutus.... Templi corripuit, eoque hostes irruentes defendit, multos vulneravit, complures interfecit, reliquos in fugam vertit.* Ab Episcopo suo degradatus apostatavit ad Saracenos, in Romanos duxit exercitum, *& ne scribere quidem fas est, quæ ejus fuerint & quàm dira facinora.* Et cognatum suum Colossensis Ecclesiæ Diaconum, quòd sub Imperatore Manuele Comneno militem egerit, & in Persas strenuè pugnaverit, laudat Nicetas Choniates. Et de Barlaamo, Adrianopolitano Archiepiscopo, & Germani tertii Patriarchæ Constantinopolitani nepote, scribit Georgius Pachymeres: *Barlaamus decori cultus studiosus equis utebatur, interdum & armis. In quo etiam ambitiosè generositatem ostentare amabat, cominus congrediens cum hostibus.* Degradatus fuit ob varia, degradationem sprevit, ab Imperatore Michaele Palæologo equestris cohortis præfecturam petiit, spopondit magna trophæa de hostibus, pergitque Pachymeres: *Quod Imperatori audienti gravem, & ad extremum supplicanti exitiosam suspicionem movit.* A turbido enim ingenio pejora metuens Princeps jussit Barlaamum excæcari. Quòd item sibi Beræ castrum obsidenti Monachi armis restiterint, testatur Imperator Joannes Cantacuzenus. Et ad tertium decimum Magni Basilii Canonem Constantinus Harmenopulus ostendit Reipublicæ hostes non solùm sine peccato, sed etiam cum merito à Laicis occidi ex Magistratus præsertim jussione, & adjungit de Clericis: *Clerici autem, qui quamcumque cædem admiserint, confestim puniri par est, nullo discrimine hostis habito, vel latronis, vel cujuscumque. Quod factum est, ut Episcopus qui occiderat Agarenum tempore belli, qui gladium adversùs ipsum strinxerat, de Synodi sententia depositus sit.* Loquitur ex Constantini Chliareni Patriarchæ Constantinopolitani Edicto, quod in jure Græco-Romano enumerat varias homicidiorum species, & concludit: *Et hæc quidem de Laicis. Clerici enim, quomodocumque occidentes, deponuntur, nulla habita differentia hostium, vel latronum, vel aliquorum aliorum.* Dum Turcarum Sultanus Bajazetes decennalem Byzantii obsidionem ageret, & ipsius Dux Brenezes vastaret Peloponnesum, de rerum successu desperans Spartanorum Dux Theodorus, Civitatem istam vendidit sacris Rhodi Militibus, scribitque in secundo libro Laonicus Chalcondylas: *Spartani cognito se traditos à suo Duce, admoniti à suo Episcopo, qui id indicium fecerat, in Comitium evocantur. Ibi multis ultrò citroque jactatis, conjurationem faciunt, & unanimiter conspirant se quidvis potiùs mali subituros, quàm Latinorum Nazaræis parere velint. Quæ res ut majori auctoritate gereretur, Episcopum Ducem creant.* Et ipsius ductu Rhodios ab ineunda possessione armati repulerunt. Plura sunt ejusmodi exempla. Apud nos ambos sunt non legis, sed hominum vitia, ideoque propter illa invicem non damnemus. Deo laus, istam paleam jam dudum à nobis eventilavimus.

Fol. 118.

Fol. 637.

Lib. 4. C. 32.

Lib. 3. Cap. 32.

Part. 3.

Lib. 1.

CA-

CALUMNIA XII.

Latini sacrum Baptisma ita peragunt, ut eos qui baptizantur, unica mersione baptizent.

EAndem calumniam nobis impingit Marcus Ephesiorum Archiepiscopus: *Bina per Latinos inducuntur Baptismata. Unum quod trina immersione confertur, alterum quod aquæ infusione à summo vertice.* Duo in nobis culpat. Primò, quòd trinam non adbibeamus mersionem. Secundò, quòd aliquando nec unicam: Quòd nempè quosdam perfundamus dumtaxat, aut adspergamus. Et de Gregorio Hieromonacho, Alexandrinæ Ecclesiæ Primicerio, ac Philothei Patriarchæ ad Florentinam Synodum Vicario atque Legato, scribit in ejusdem Concilii historia Sylvester Sguropulus: *Antè triduum cum Petro* Lib. 9. Cap. 9. *quodam Calabrico in disputationem incidens de Baptismi Sacramento, Latinos Christianæ Religioni per regenerationis lavacrum non ritè initiatos arguebat, quod multis sanctorum Patrum testimoniis comprobavit, qui Baptismum delinearunt, quibus nempè ritibus in eodem singula administreutur.* Etiam iste Gregorius ex iisdem capitibus affirmavit nos nec legitimè nec validè baptizatos. Et Sguropulus confirmat. Constanter asseverat nos Latinos *Sacro Baptismi fonte non ritè ablutos*, ideoque nobiscum tentandam non fuisse unionem. Fundant se in septimo Canone Constantinopolitanæ Synodi: *Eunomianos, qui in unam demersionem baptizantur, ut Græcos admittimus, & baptizamus.* Ad hæc enim verba scribit Theodorus Balsamon: *Nota en præsenti Canone, quòd omnes qui in unam demersionem baptizantur, rursum rebaptizentur.* Omninò notat nos Latinos.

Pergit Sguropulus: *Dixit Primicerius Petro, Quid sibi vult ista vox, Baptisma? An ut aqua in alicujus caput affatim effundatur, an potius ut quis in fluentem descendat, & adscendat immersus undis? Inficianti autem Petro talem nunc baptizandi ritum usurpari, & Catabaptismatis nomen mereri, quod Primicerius postulet: Minimè, respondit Primicerius, Erras in etymo. Nam Catabaptisma propriè accipitur, quando descendunt in undas, & non adscendunt. At baptismus vult, ut in undis baptizati proluantur, & ab undis ad ripam redeant.* Petrus Calaber solam, tunc à Latinis usitatam, perfusionem sufficere, Gregorius Primicerius voluit requiri mersionem ac emersionem, solam demersionem ambo censuerunt esse Catabaptismum. Et ita hodiernam, quæ sola demersione baptismum compleri posse autumat, quorumdam Scholasticorum sententiam præfocarunt. Et merito. Etenim adversùs Parmenianum Carthaginensem Donatistarum Archiepiscopum, qui Domini carnem dixerat *Jordani demersam diluvio*, scripsit Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus: *Satis inconsideratè hoc usus es verbo. Quod verbum soli Pharaoni & ejus populo debebatur, qui pondere delictorum, tanquam plumbum, ita mersus sit, ut ibi remanserit. Christi autem caro, dum in Jordane descendit & adscendit, demersa à te dici non debuit.*

De baptizantibus Apostolis scribit in Libro de baptismo Tertullianus: *Nulla distinctio est, mari quis an stagno, flumine an fonte, lacu an alveo diluatur. Nec quidquam refert inter eos, quos Joannes in Jordane, & quos Petrus in Tyberi tinxit. Nisi & ille spado, quem Philippus inter vias fortuita aqua tinxit, plus salutis aut minus retulit.* Cap. 4. Et in secunda Apologia scribit de baptizandis Justinus Martyr: *Eò adducuntur à nobis, ubi est aqua.* Utique ad mare, flumen, lacum, aut fontem. Et de Sancto Pontifice Victore habet liber Pontificalis: *Hic constituit, ut necessitate faciente, ubicumque inventus fuisset quicumque hominum ex gentibus veniens, sive in flumine, sive in mari, sive in fonte, sive in stagno baptizaretur, tantum Christianæ credulitatis confessione declarata, integer efficeretur Christianus.* Videntur aliqui de dato in communibus locis baptismo tunc dubitasse. Quod frequentissimus olim fuerit iste baptismus, demonstrant plurima Martyrum antiqua Acta & exempla. Et de Sancto Gregorio Armeniorum Apostolo, quod centum & viginti millia baptizaverit in Eufrate, affirmat authentica ejus vita, & confirmat in prima Invectiva Isaac ejusdem gentis Patriarcha. Et Christianorum etiam Regum temporibus plurimos desiderasse baptizari, & baptizatos fuisse in Jordane, est omnibus manifestum. Nam & Magnus Constantinus, & Magnus Basilius id desiderarunt. Quòd Hierosolymæ Episcopus habuerit singularem, baptizandis istbuc advenis præfectum Clerum, affirmat in spirituali Prato Sanctus Sophronius ibidem Patriarcha.

Interim uti sacras Basilicas, ita & sacra Baptisteria habere semper studuit atque habuit omnis sub Cœlo Ecclesia. Et hæc post datam à Magno Constantino pacem fuerunt splendidissima. Quod ipsa etiam gentiles venerarentur, & horrerent offendere, scribit ad Leonem Imperatorem, & Timothei Æluri, qui Sanctum Patriarcham Proterium illic præsumpsit occidere, facinus inde exaggerat Orthodoxa Ægypti Synodus. Exstat epistola post Synodum Chalcedonensem. Habuerunt varia nomina. Dicta fue- Ep. 22. runt concha, fons, balneum, piscina. Eorum formam describit in prima Mystagogica Catechesi Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Ingressi estis in porticum domus Baptisterii.* Et de novo Sanctis Joannis apud Alexandriam Baptisterio scribit Martyr Theophanes: *Hoc anno Sancti Joannis nomine quadra figura constructum est opus* Fol. 98. *Alexandriæ, & baptismo lustrandis adjunctum ædificium.* Et quod amplissima, variasque habens Basilicas, Tyriorum Metropolis non habuerit nisi unicum baptisterium, in litteris ad Constantinopolitanam Agapeti Pontificis Synodum testatur Epiphanius ejusdem civitatis Episcopus. Qui mos etiamnum hodie viget in quibusdam Fol. 95. Civitatibus Italiæ. Quod olim apud quosdam nulla rusticana Parochia, sed sola Cathedralis Basilica habuerit baptisterium, evincunt multa exempla. Et ita fuisse Hierosolymis, testatur

C. 165. spirituale Pratum Sancti Sophronii. Et tunc non nisi in Paschate ac Pentecoste apud plerosque, & apud paucos etiam in Epiphania licebat baptizari. Quare amplissima fuerunt ista Baptisteria.

Erant ad modum balnei & piscinæ. Hinc enim de degradati ac ejecti Sancti Joannis Chrysostomi Clero, quod ab Ecclesia & baptisterio interdictus ac exclusus baptizarit in Constantiniano balneo, testatur in dialogo cum Theodoro Romanorum Diacono Palladius Episcopus Helenopolitanus. Et in originum libris scribit
Lib. 19. Cap. 4. Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus: *Fons in delubris est locus Regeneratorum, in quo septem gradus in Spiritus Sancti mysterio formantur. Tres in descensu & tres in adscensu. Septimus vero is est, qui & quartus, similis filio hominis, exstinguens fornacem ignis, stabilimentum pedum, fundamentum aquæ, in quo plenitudo Divinitatis habitat corporaliter.* Quæ ipsa verba apud Sanctum Hieronymum habet epistola de septem gradibus ad Rusticum Narbonensem Episcopum, atque ita lucet ipsam non esse Sancti Hieronymi. Eandem interim Latini fontis formam laudant apud Alcuinum Flaccum auctor libri de Ecclesiasticis officiis, & in animæ gemma Honorius Augustodu-
Cap. 19. nensis. Et hinc intellige Benedictum Presbyterum in vita Sancti Damasi Pontificis: *Sabbatho Paschalis Festivitatis, dum turbæ se comprimerent ad baptismum, puerulus de manu Sacerdotis delapsus est, atque in fonte demersus. Et post spatium ferè unius horæ, dum sperarent omnes jam mortuum, quidam Mansionarius ipsius Ecclesiæ, in fiduciam Sancti Damasi projiciens se in fontem, sanum & illæsum secum reduxit.* Alia ejusdem Pontificis vita affirmat puerum jam baptizatum ex unius, qui Damaso baptizanti ministrabant, Cardinalium manibus cecidisse, & *petiisse ima fontis*. Quod nempè fons esset profundum balneum.

Et hocce balneum omnes baptizandi intrabant plenè ac naturaliter nudi, & viri, & fœminæ, & apud Latinos, & apud Græcos. Etenim in Ecclesiastica Hierarchia scribit de baptizante Episcopo antiquus ille quicumque Dionysius: *Episcopus exuit eum, exspoliatque per Ministros*. Et iterum: *Cum plenè vestes Ministri detraxerunt, tunc Sacerdotes sacrum Unctionis oleum afferunt*. Elucidat in suo ad quartam Nazianzeni Gregorii orationem commentario Elias Cretensis: *In Divino nostro ortu, quemadmodum Sacerrimus Dionysius inquit, ad Sacerdotem adducitur hic qui spiritali regeneratione donandus est, ipse autem & pedes ejus, adhibita Ministrorum opera, calceis nudat, & universum corpus detegit.* Et in Sanctum Dionysium Contemplator: *Episcopus eum, qui accedit, quasi superiori vita exuit, ad extremos usque habitus exspoliat*. Et de Georgii Cappadocis, in suam Alexandrinam Cathedram per Arianos intrusi, militari violentia scribit in litteris ad Africæ Episcopos Sanctus Athanasius: *In sacrum Baptisterium Christicidæ Judæi, & Athei Ethnici nulla cum reverentia ingressi, eam verborum & factorum turpitudinem nudatis corporibus designarunt, ut pudendum & abominandum sit relatu*. Et Judæos & Gentiles Georgius ad expellendum Athanasium assumpserat adjutores. Et in secunda Mystagogica Catechesi declamat ad Neophytos Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Statim ut ingressi estis, vestem exuistis. Quod quidem exuti hominis antiqui cum operibus suis imago fuit. Atque ita exuti eratis nudi. Imitantes & in hoc eum, qui in Cruce nudatus fuerat, Christum. Qua ille nuditate Principatus & Potestates hujus sæculi spoliavit, & magna confidentia in ligno de illis triumphavit*. Et in septima decima communi Catechesi. *Qui mergitur in aquas & baptizatur, undique ab aquis circumdatur*. Totus aquas intrat, utpotè totus nudus. Et in libro ancorato scribit Sanctus Epiphanius: *Deus primùm in Moyse calceamen-* C. 117. *ta solvit. Tunc in Prophetis exteriorem tunicam exuit, cum Hieremiæ nihil præter Campestre reliquit. In Joanne porrò omnia mundi vestimenta rejiciens, cilicio è cameli pilis induit. Postremò in ipso Salvatore, ipsiusque Discipulis, mundi cultum omnem & habitum deposuit, ac post aquarum expiationem ignis & spiritus vestibus cælitus induit*. Affirmat quòd Divina Providentia novi Testamenti Baptismum ita cœperit in Prophetis prænuntiare ac promittere, tandemque in ipso Domino ac ejus Discipulis exhibuerit. Affirmat & Dominum & ejus Discipulos, dum baptizabantur, fuisse totos sine Campestri nudos. Dominum *in Jordane stetisse nudum*, disertè scribit in oratione adversùs Imperatorem Constantinum Caballinum Sanctus Joannes Damascenus. Et Epiphanius pergit: *Aqua cum invocatione sancta non unum* C. 118. *dumtaxat hominis membrum occupat, sed integrum prorsus repurgat, circumdat, ac malis omnibus solvit*. Et de baptizando Magno Basilio scribit in ejus vita antiquus Auctor: *Basilius vestes exuit, & cum eis planè deposuit veterem hominem. Sic demùm descendit in aquam*. Vox, *Planè*, asserit plenam sine Campestri nuditatem. Et de patratis in sua expulsione violentiis queritur apud Sanctum Pontificem Innocentium Sanctus Joannes Chrysostomus: *Mulieres, quæ per illud tempus se exuerant ut baptizarentur, metu gravis istius incursùs nudæ aufugerunt. Neque enim concedebatur ut se velarent, sicut mulieres honestas decet.* Ut Sanctus Athanasius, ita & Sanctus Chrysostomus fuit in nocturno ac Paschali Baptismatis ministerio invasus. Et in quadragesima suprà primam ad Corinthios epistolam Homilia scribit idem Chrysostomus: *Dimittimur in fontem sacrorum fluentorum*. Utique toti. Quòd aqua etiam faciem nostram circumfluat, testatur in Homiliis super Sancti Matthæi Evangelium. Et adversùs Petrum Apameensem Episcopum, suum secundæ Syriæ Metropolitam, deposuit in Constantinopolitana Agapeti Pontificis Synodo Stephanus Presbyter: *Cum essemus in Baptisterio Neo-* Cap. 3. *phytarum, sine tunicis & calceamentis existentium*, &c. Et in Sancti Suphronii spirituali Prato narrat de Conone apud Jordanem Presbytero atque Baptista Abbas Athanasius: *Cum essem in Monasterio Penthucata, Presbyter quidam erat ad Baptismi ministerium, Conon nomine, genere Alexandrinus, quem pro vitæ merito Patres jusserant, ut baptizaret accedentes: Ipse igitur sancto Chrismate ungebat & baptizabat eos, qui ad hoc veniebant. Quoties ergò mulierem inungebat, scandalizabatur,*

atque

atque ideò ex Monasterio abscedere volebat. Cùm autem ea cogitatione pulsabatur, assistebat ei Sanctus Joannes Baptista, dicens: Tolera, & persevera, & ego te de hoc bello liberabo. Quadam verò die venit puella ex Perside ut baptizaretur, quæ adeò speciosa erat ac tantæ pulchritudinis, ut non posset Presbyter eam nudam sancto oleo ungere. Cùm sic verò puella illic mansisset per duos dies, audiens hoc Archiepiscopus Petrus, obstupuit de Sene vehementer, voluitque ad hoc opus delegare Diaconissam, sed non fecit, ne contra Canones fecisse videretur. Conon verò Presbyter sumpta melote sua recessit, dicens: Jam non amplius in hoc loco manebo. Cùm ergò exiisset ad colles, ecce S. Joannes Baptista obvius illi factus est, & tranquilla voce affatus est illum, dicens: Revertere ad Monasterium tuum, & hoc te bello levabo. Abbas verò Conon ait illi cum indignatione. Verè non revertar. Ecce enim jam toties pollicitus es mihi istud, nec fecisti. Tunc S. Joannes eum sedere fecit, amotisque vestimentis ejus, signavit eum ter signo Crucis sub umbilico, dixitque ei: Crede mihi, Presbyter Conon, volebam te ob hanc pugnam mercede donari, sed quia non vis, ecce abstuli à te hoc bellum, mercede autem hujus operis carebis. Reversus Presbyter in Cœnobium, ubi baptizare consueverat, in crastinum unctam Puellam baptizavit, neque penitùs animadvertit eam esse natura mulierem. Implevit autem & alios annos duodecim in baptizandi ministerio, tanta tranquillitate, animi & corporis, ut nullum ultrà sentiret carnis motum neque mulierem natura videret. Baptizandæ igitur etiam mulieres erant naturà nudæ. Nec sine causa in unctione potiùs, quàm in ablutione Conon turbabatur: Græci
C. 176. enim baptizandos inungunt toto corpore. Aliud similis nuditatis exemplum refert in eodem Prato Abbas Palladius. Et de Iberorum & Colchorum ritibus scripsit ad Urbanum octavum Pontificem Petrus Avitabolis, Apostolicus istic Missionarius: *Baptismi Sacramentum hoc modo conferunt. Exuitur vestibus infans, & totus diligenter abluitur.*

Eadem nuditas olim viguit apud Latinos. Hinc pictura, quæ Magni Constantini à Sancto Sylvestro Baptismum repræsentat in Lateranensi Romanorum Basilica, illum exhibet naturaliter nudum. Et ita fuisse omninò factum, apud Simeonem Metaphrasten testatur ejusdem Pontificis vita: *Cum Imperator lætus probrum carnis suæ*, id est, lepram *subjecisset oculis, & unctus fuisset S. Chrismate, ingressus est piscinam*. Nec desunt alia antiquiora testimonia. Etenim in libris de Spiritu Sancto scribit S. Ambrosius: *In*
Lib. 1. Cap. 6. *illo aquarum sepelimur elemento, ut renovati per spiritum resurgamus. In aqua enim est imago mortis, ut per aquam moriatur corpus peccati, quæ quasi quodam tumulo corpus includit.* Sancti Joannis Apostoli locum, *Tres sunt qui dant testimonium in terra, Spiritus, aqua, & sanguis*, allegat, & prosequitur: *Aqua est testis sepulturæ*. Quòd nempè totus homo intraret baptismale balneum, atque ita Dominicam repræsentaret sepulturam. Quòd nudus tunc intraret, palam affirmat in Tractatibus super Sancti Joannis Evan-
Tr. 56. gelium Beatus Augustinus. Domini verbum, *Qui lotus est, non opus est ut pedes lavet*, exponit, atque adjungit: *Quid putatis, nisi quia homo in sancto Baptismate totus abluitur, non præter pedes, sed totus omnino.* Et ad Imperatorem Justinianum scribit Facundus Hermianensis Episcopus: *Sed & ipsam tanti mysterii,* Lib. 4. Cap. 4. *quæso, consideres actionem. Quemadmodum lavacro regenerationis abluendi, in conspectu Dei & sanctorum Angelorum stemus, occultum dedecoris Ecclesia teste damnantes. Nihil ibi obtectum, nihil absconditum fuit. Exspoliato denique corpore, magnum illud fidei percepimus, & servare spopondimus Sacramentum. Et non sola voce, verùm etiam totius habitu corporis profitemur exuisse nos veterem hominem cum actibus suis.* Quòd nempè simus plenè nudi. Et antiquus Ordo Romanus habet: *Cùm vestiti fuerint Infantes, Episcopus eos confirmet.* Nempè nudi fontem intraverant. Quod ipsum scribit apud Alcuinum Flaccum liber de Ecclesiasticis officiis. Et de Sancto Othone Bambergensi Episcopo, conversos ad Christum Pomeranos baptizante, scribit Andreas S. Michaelis Bambergensis Abbas: *Cum ad stadium Catechismi turba venireat, sermone, qui talibus competeret, Episcopus eos omnes alloquens, sexumque à sexu dextrorsum & sinistrorsum statuens, Cate-* Lib. 2. cap. 15. *chizatos oleo perunxit. Deinde ad baptisteria digredi mandat. Igitur ad introitum cortinæ venientes, singuli cum patrinis suis tantum intrabant, statimque vestem, qua fuit amictus is, qui baptizandus erat, & ceream, illo in aquam descendente, patrini suscipiebant, & antè faciem suam illam tenentes exspectabant, donec eam redderent de aqua exeunti. Sacerdos verò, qui ad cuppam stabat, cum audisset potius, quam vidisset, quod aliquis esset in aqua, velo paululum amoto, trina immersione capitis illius mysterii Sacramentum perfecit, unctum liquore Chrismatis in vertice, & alba imposita, reductoque velo, de aqua jussit exire baptizatum, patrinis veste, quam tenebant, illum cooperientibus, atque deducentibus. Hic modus, hæc species, hic ordo nobis fuit baptizandi viros & mulieres, & pueros adultos, qui à Sacerdotibus in aquam levari non poterant.* Nempè parvulos ipse Presbyter propria manu mergebat ac elevabat. Pergit Michael, vel potius apud Michaelem Siffridus S. Othonis assistens Presbyter: *Neque tunc Othonis diligentia, quod tempori commodum esset, invenire neglexit. Nempè in stubis calefactis, & in aqua calida, eodem nitore atque verecundiæ observation., infossis doliis, & cortinis adhibitis, thure quoque & aliis odoriferis speciebus cuncta respergentibus, veneranda baptismi confecit Sacramenta. Nec mirum te ista mirari. Etenim qui ea vidimus, mirabamur & ipsi tam hæc, quam alia complura morum ejus & virtutum insignia.* Humanæ verecundiæ ac reverentiæ causa baptismum de nocte celebrabat antiquitas: Et aptas officinas ac porticus habebant baptisteria. Hæc quia necdum erant apud Pomeranos, terræ infossa & cortinis velata vasa adhibuit S. Otho. Angusta erant: Ideoque ipsa, quod fiebat in baptisteriis, baptizans Presbyter cum baptizandis non intrabat. De parvulorum apud Græcos baptismo scribit repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores

Tracta-

Tractatus *e Græci aquam mandant fieri calidam infantulum perpurgaturam. Quod neque Christus, neque quisquam discipulorum fecisse legitur. Quare duo baptismata faciunt, cùm scriptum sit: Unus Dominus, unum Baptisma, una Fides*. Quod sit imperita ac frivola calumnia, demonstrat factum Sancti Othonis. Sub septimi Gregorii Pontificatu Otho floruit, atque ita lucet baptizandorum nuditatem plenè tunc adhuc viguisse. Quin & in Theologicæ Eruditionis Summa Hugo de Sancto Victore affirmat baptizatos ab omni & culpa & futuræ vitæ pœna liberari, ideoque statim à baptismo morientes non transire per ullum Purgatorium, & prosequitur: *Si opponitur, quod nullum peccatum*
Tract. 5. Cap. 7. *sit impunitum, dicimus, quod ipsa contritio, mors quoque, ipsa etiam erubescentia, quam patitur dum nudus baptizatur, non relinquunt peccatum impunitum*. Est traditio Apostolica. Quod enim & baptizandus Eunuchus, & baptizaturus Philippus in aquas descenderint, scribit Sanctus Lucas in Apostolicis Actis. Quem locum rectè commentatur Joannes Gagnæus: *Eunuchus ideò non erubuit coram familia nudari, quia peccata sua coram Deo non erubescebat propalari*. Etiam ipse Dominus, adeoque & alii omnes fuerunt ita à Joanne baptizati. Et non sola Apostolorum Scripta, sed & ipsorum Gesta esse nobis disciplinæ regulas, rectè affirmat in libris de compunctione cordis Sanctus Joannes Chrysostomus. Et hinc baptizans Minister semper etiam intravit
Lib. 1. Cap. 8. fontem. Ita demonstrat lapsus è Cardinalis manu puer, & disertè affirmat Innocentius primus in Responsis ad Episcopos Gallicanos. Porrò ritum hunc apud Latinos non servari amplius, suprà nobis dixit Petrus Calaber. Quo tempore mutari cœperit, ignoro. Post Victorini Hugonis tempora cœpit pedetentim decrescere, & tandem plenè est exstinctus.

Et hinc intelliges quæ de Elpidiphoro, Apostata nostro ac tortore, & de Muretta Carthaginensis Ecclesiæ Diacono, scribit in libris de Wandalica persecutione Sanctus Victor Vitensis
Lib. 3. Episcopus: *Elpidiphorus fuerat apud nos in Ecclesia Fausti baptizatus, quem venerabilis Muretta Diaconus de alveo fontis susceperat generatum*. Etiam hunc torquere non erubuit Apostata, pergitque Victor: *Cum Muretta, Elpidiphoro sedente & fremente, honorabilis Senior cœpisset extendi, priusquam exueretur, clam furto, nescientibus cunctis, illa quibus eum de fonte suscipiens dudum texerat Sabana bajulabat. Quibus ventilatis, simulque in ostensione cunctorum extensis, in his verbis totam dicitur ad fletum & lachrymas commovisse civitatem: Hæc sunt linteamina, Elpidiphore Minister erroris, quæ te accusabunt, dum Majestas venerit judicantis, custodiente diligentia mea ad testimonium tuæ perditionis ad demergendum te in abysso putei sulfurantis. Hæc te immaculatum cinxerant de fonte surgentem. Hæc te acrius persequentur, flammantem gehennam cum cœperis possidere, quia induisti te maledictionem sicut vestimentum, scindens atque amittens veri baptismatis ac fidei Sacramenta*. Et in litteris ad Januarium Calaritanum Archiepiscopum Magnus Gregorius laudat *album hyr-*
Lib. 7. Indict. 2. *rhum*, quo *Petrus*, ex Judæo novellus Christianus, *de fonte resurgens indutus fuerat*. Arguit Petrum, quòd cum Dominicæ crucis signo, & Epist. 5.
Deiparæ Virginis Imagine suum quoque Sabanum in Judæorum Calaritana Synagoga, tamquam immobiles illius occupatæ titulos, in ipso Paschali die solemniter ac violenter collocasset. Et in quarto Dialogorum libro scribit de quodam Centumcellensis Ecclesiæ Presbytero: *Invenit virum, qui de pedibus calceamenta abstraheret, vestimenta susciperet, & exeunti de balnei caloribus sabana præberet*. Et ad Pippinum Francorum Regem rescribit Paulus primus Pontifex: *Sodalitatis vestræ illustris Missus pretiosissimum nobis super-* Epist. 6.
næ gratiæ munus attulit, Sabanum videlicèt, in quo nostra dulcissima spiritualis filia, sacratissimo lavacro abluta, suscepta est. Quem & cum magna jucunditate, aggregata populi coborte, infrà aulam sacrati corporis auxiliatricis vestræ B. Petronillæ, celebrantes Missarum solemnia, cum magno gaudio suscepimus, & per allatum eundem sabanum eam tanquam præsentialiter suscepisse gaudemus. Et in libro de Virginis laudibus venerabilis Adelmus: *In sabanis & sindonibus bajulabantur ægroti*. Et de Walderico Laudunensi Episcopo, quem sui Cives trucidaverant ac insepultum projecerant, scribit in libris de sua vita Guibertus Novigenti Abbas: *Qui nudus jacuerat, jubetur tandem levari, & sabano superjecto ad Sanctum Vincentium deportari*. Quocircà Sabanum erat grande linteamen, quo quis nudus de balneo egrediens excipiebatur & cooperiebatur. Etiam è baptismali balneo olim egrediebamur nudi, ideoque sabano excipiebamur per Diaconum: Et istud videtur in Ecclesia solemniter remansisse, ac fuisse servatum.

Et hæc nuditatis disciplina servata olim fuit etiam in privato baptismo. Etiam in baptismo infirmorum. Etenim de Sisinnio Romanæ Ecclesiæ Diacono, nescio quem Apronianum privatim baptizante, apud Laurentium Surium habent S. Marcelli Pontificis Acta: *Eadem hora, allata est aqua, & catechizavit eum, & benedixit fontem, & nudum deposuit eum in pelvim*. Et de S. Laurentio Archidiacono, nobilem virum Lucillum baptizante, habet istius Vita: *Cùm exspoliasset eum, fudit aquam super caput ejus*. Et de Cyriaco Diacono, Jobiam Persarum Regis filiam baptizante, dicunt S. Marcelli Acta: *Fecit eam Catechumenam more solito, & catechizavit eam, & allata aqua deposuit eam nudam in concham argenteam*. Et de nobili viro Tranquillino, quem gravissima podagra afflictum baptizavit Polycarpus Presbyter, habent Acta S. Sebastiani: *Post hos Infantulos Tranquillinus adductus est, adeò podagra & chyragra constrictus, ut vix manibus portaretur. Hunc cum exuerent indumentis, & ille intolerabili se diceret torqueri dolore, interrogavit eum Polycarpus Presbyter, num ex toto corde crederet unigenitum Filium Dei, Dominum nostrum* JESUM-CHRISTUM, *posse ipsi salutem conferre. Statimque ut respondit, Credo, resolutæ sunt manus ejus, quæ erant nodosæ, & genua simul, plantæque pedum ejus ita sunt incolumes redditæ, ut velut parvulus renovatis pedibus suis in fontem descenderet*. Et de illo Judæo, quem in Arabiæ deser-

tæ iti-

tæ itinere lethaliter infirmum pia comitum simplicitas ob aquæ defectum baptizavit in arena, scribit in spirituali Prato Sanctus Patriarcha Sophronius: *Ereximus illum, erectumque euuimus.* C. 176. Et Paralyticum Judæum, qui post longa medicæ artis varia tentamenta cœpit à Christiano Baptismo sperare salutem, ad Baptisterium in lecto portari jussit, ac in fonte immersit Atticus Constantinopolitanus Episcopus, & divina gratia etiam in corpore sanavit. Ita habes apud Socratem. Et in hoc more fundatum fuit dubium, quod ad Sanctum Cyprianum retulit Magnus: *Quæsisti, Fili chariſsime, quid mihi de illis videatur, qui in infirmitate & languore gratiam Dei consequuntur, an habendi sint legitimi Christiani, eò quòd aqua salutari non loti sint, sed perfusi.* Nimia infirmitas quosdam faciebat clinicos, ideoque nec nudari totos aut lavari, sed dumtaxat perfundi permittebat aut adspergi. Et de tali Baptismo etiam tunc aliqui dubitabant. Quin immò dubitasse videtur eum sua Romana sexaginta Episcoporum Synodo etiam S. Papa Cornelius. Etenim de Novatiano clinico scribit ad Fabium Antiochiæ Patriarcham: *Aquam petiit, qua in ipso lecto, ita ut decumbebat, perfusus, baptizatus scilicet est. Si quidem hujusmodi tinctionem Baptismum vocari licet.* Quod nempè consueta tunc disciplina etiam infirmos cogeret nudari, ac nudos lavari.

Baptizandi stabant erecti in fonte. Hinc Patrem suum, dum baptizandus genua flexit per simplicitatem, videntibus dedisse futuri sui Episcopatus præsagium, testatur Sanctus Gregorius Nazianzenus. Utroque enim genu flexo consecramur in Episcopos. Et stantes à baptizante non tantùm perfundebantur aut tingebantur, sed omninò mergebantur. Ad Domini verbum, *Docete omnes gentes, baptizantes eos*, scribit in opere de Baptismi ritibus Josephus Vice-comes; *Divinarum litterarum peritis dubium non est, Christum verbo*, Baptizantes, *mersionem intellexisse.* Et firmat auctoritate Hieremiæ Patriarchæ Constantinopolitani. At virum labi, abundè evincit laudata Sancti Cypriani ad Magnum Epistola. Ablutionem, quam Dominus istic intellexit, etiam omnino præcepit, adeoque si mersionem intellexerit, certum est adspersionem non sufficere. Et istius Hieremiæ auctoritas est schismatica, latinis moribus inimica, ad probandum infirma. Interim qui Sanctum Petrum Apostolum, dum uno die baptizavit tria hominum millia, existimant fuisse usum adspersione, temerè conjecturant. Fecit Petrus, quod posteà fecit & Sanctus Gregorius Armeniorum Apostolus, qui scribitur eodem die duodecim millia baptizasse in Euphrate. Plura sunt hujusmodi exempla. Quòd Sanctus Petrus Simonem Magum non adsperserit aut perfuderit, sed omninò immerserit, disertè testatur in suarum catechesinm præfatione Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Magi quidem corpus lavit aqua, cor autem non illustravit Spiritus. Descendit quidem corpus & adscendit, anima verò non est consepulta Christo, neque cum illo resurrexit.* Eleganter depingit informe Sacramentum. Ritus istius causam insigniter exponit in Paschali per Franciscum Combefis vulgato ad Neophytos sermone Sanctus Athanasius: *Resurrectionis tibi arrhabo facta est gratiæ initiatio. Baptisma est tibi pignus futuræ in Cœlo vitæ. Mersione imitatus es Domini sepulturam. Rursùs verò emergens resurrectionis opera adspexisti, cum necdum opera enbibuisses. Quorum vidisti symbola, eorum quoque res accepta ac proba.* Adducit S. Pauli ad Romanos verba: *Si complantati facti sumus similitudini morti ejus, etiam resurrectionis erimus.* Et pergit: *Pulchrè illud, Complantati. Baptismus quippè plantatio est immortalis vitæ, Piscina aquis edita, & Cœlo fructificans. Illic gratiæ Spiritus arcana ratione operatur. Neque te naturæ cognatio in miraculi ignorationem impellat. Aqua ad usum ministrat. Quod in Piscinam mittitur, in ea novum, tanquàm in vulva formatur. In aqua, haud secus ac in fornace descendentem conflat. Immortalitatis ei, seu desponsationis jure, pignora tribuit. Resurrectionis præbet signaculum.* Baptismo inesse affirmat varia Dei dona, mysteria, Sacramenta: Regenerationis, innovationis, desponsationis, Dominicæ sepulturæ, ac resurrectionis. Mersio sepulturam repræsentat, emersio resurrectionem. Laudatum Apostoli locum eodem modo intelligunt & alii passim Patres, atque ita lucet istum baptizandi ritum esse traditionem Apostolicam.

Nec solummodò unicam, sed omninò trinam immersionem omnis usitavit Antiquitas. Etenim in libro adversùs Praxeam scribit Tertullianus: Cap. 26. *Dominus Apostolis mandat, ut tingerent in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, non in unum. Nam nec semel, sed ter ad singula nomina in Personas singulas tingimur.* Et in libro de corona Militis enumerat plures Ecclesiæ antiquissimas traditiones, & adjungit: *Ter mergitamur.* Quod ipsum scribit in libro de Spiritu Sancto Magnus Basilius. Cap. 3. Etiam affirmat esse vetustissimam traditionem. Cap. 27. Et adjungit in epistola ad S. Amphilochium: *Doctrina de elevatione in Baptismate nescio quæ tibi* Ep. 391. *emersit interrogare. Si tamen suscepisti trinam demersionem, typum trium dierum explesti. Baptizari enim tales impossibile est, nisi toties eleventur.* Basilii mentem eleganter exponit in litteris ad Siciliæ Episcopos Magnus Leo. A magno Athanasio laudatum Apostoli locum adducit integrum: *An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in* CHRISTO-JESU, *in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodò surrexit Christus à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus.* Et prosequitur: *Quæ geruntur in membris, his quæ* Ep. 4. *in ipso capite gesta sunt, congruunt, dum in Baptis-* Cap. 3. *matis regula & mors intervenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio, & ab aquis elevatio est resurgentis ad instar de sepulchro.* Uti trina demersio, ita & trina fit elevatio. Hinc S. Amphilochius hæsitavit & quæsivit, quomodò ipsa unicam Domini resurrectionem repræsentaret. Et Basilius reposuit unicam omninò fore congruentiorem, verùm quoniam cum illa cohærere non possit trina demersio, ideò

nos

nos ad tertiò etiam elevandum obligari. Innumera sunt & Græcorum & Latinorum Patrum de hoc ritu testimonia, idcoque ipsum esse Institutum Apostolicum, non est dubitandum. Laudatum Apostoli locum de ipso constanter intelligunt. In Sermone, quem suo Decreto inseruit S. Ivo Carnutensis Episcopus, B. Augustinus addit, quòd trina demersio nobis rememoret etiam tres Divinitatis Personas. Et super quartum Apostolicæ ad Ephesios epistolæ caput scribit S. Hieronymus: *Ter mergimur, ut unum Trinitatis appareat Sacramentum*. Nempè uti tres Personæ sunt unus Deus, ita tres mersiones constituunt unum Baptismum.

Part. 1. C. 194.

Ritum mutare primus incœpit puri puti Arianismi Resuscitator, & suæ factionis apud Cyzicum Hellesponti Metropolim Episcopus Eunomius, de quo septimus Canon Constantinopolitanæ Synodi: *Eunomiani in unam demersionem baptizant*. Et vulgaris Apostolorum Canon: *Si quis Episcopus aut Presbyter non trinam mersionem unius mysterii celebret, sed semel mergat in Baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur*. Ex quo lucet hosce Canones non esse omnes Apostolicos, sed ipsorum collectionem esse Eunomio posteriorem. Et Hermias Zozomenus scribit: *Quidam memorant Eunomium primum ausum esse asserere divinum Baptismatis lavacrum unica immersione debere peragi, sicque traditionem ab Apostolorum temporibus ad hoc usque tempus observatam violasse. At veriùs, credo, uti etiam aliis videtur, dicunt hi, qui tradunt Theophronium Cappadocem, & Eutychium, istius Sectæ fautores, cum se ab Eunomio divisissent, nonnulla cum aliis Eunomii Decretis, tum in sacro Baptismate novare cœpisse, non in Trinitatem, sed in Christi mortem esse baptizandum asserentes. Eunomium autem hac in re nihil novasse*. Alias Theophronii & Eutychii nugas in sequenti libro latiùs exponit. Et in quarto hæreticarum fabularum libro Theodoretus: *Eunomius sancti Baptismatis legem olim à Domino & Apostolis traditam evertit, & contrariam apertè sanxit, dicens non oportere ter illum immergere qui baptizatur, nec invocare Trinitatem, sed semel baptizare in Christi mortem. Baptizantes verò usque ad pectus aqua madefaciunt, reliquis autem partibus tanquàm execrandis aquam adhibere prohibent. Qua de causa, quando in solio baptizabant, hominem extrà illum statuentes, ejus caput usque ad pectus semel in aquam deprimebant. Postquàm autem contigit sauciari quempiam capite ad solium alliso, aliud genus baptismatis excogitarunt. In subsellio enim quodam pronum extendentes, & extrà illud caput erigentes, aquam infundunt, quæ nullum aliud membrum attingit. Quidam verò illorum alium etiam Baptismatis modum invenerunt. Tæniam enim longissimam præparantes, & hanc consecrantes, ea hominem usque ad ungues involvunt, à pectore incipientes, atque ita deindè aquam infundunt. Hæc autem indicarunt, qui eorum impietatem fugientes, Dei nostri ovibus se adjunxerunt*. Consonat Sanctus Epiphanius: *Eunomius eos, qui baptizati jam fuerant, iterum baptizat, non modo qui à Catholicis aut ab aliis hæresibus, sed eos etiam qui ab ipsismet Arianis deficiunt. Repetiti verò illius Baptismi ea formula est: In nomine Dei increati, & in nomine Filii creati, & in nomine Spiritus sanctificantis, & à creato Filio procreati. Atque ut tota illorum fraus, ac scenicæ velut artes, & fallaciæ penitus appareant, & id omninò constet non fidem esse quod illi prædicant, sed Histrionum officinam, sunt qui narrent, quotquot ab eis denuò baptizantur, in caput demergi, pedibus in sublime porrectis*. Et in Ecclesiastica Historia Anastasius Bibliothecarius: *Impius Eunomius præsumpsit in una mersione Baptismum celebrare, non in Trinitate, sed in morte Christi oportere baptizari dicens. Et eos, qui in Trinitate baptizati erant, rebaptizabat*. Quod ipsum eisdem ferè verbis scribit S. Theophanes.

Can. 50.
Lib. 6. Cap. 26.
Lib. 7. Cap. 17.
Lib. 76. Cap. 6.
Fol. 33.

Proindè varius fuit Eunomii excessus. Primò, quòd Apostolicum trinæ immersionis ritum mutaret in unicam. Secundò, quòd immersionis modum mutaret. Nec enim stantes, sed in solio sedentes aut jacentes mergebat. Nec totos, sed à solo capite usque ad pectus; & hoc capite inverso. Nempè inferiores partes esse execrandas & sacra lavatione indignas censebat, forsan cum Paternianis aut Venustianis, de quibus scribit in Hæreticorum catalogo S. Augustinus: *Paterniani inferiores partes humani corporis non à Deo, sed à Diabolo factas opinantur, & omnium ex illis partibus flagitiorum licentiam tribuentes, impurissimè vivunt*. Tertius Eunomii excessus fuit mutatio institutæ à Domino Baptismalis formæ. Et hinc Theodoretus affirmat ab ipso mutatam non dumtaxat Apostolicam, sed & ipsius Domini traditionem. Et quidam in Domini mortem, quidam in relatam à S. Epiphanio blasphemiam baptizarunt. Prior impietas fuit apud illos frequentior. Hinc enim laudatus Apostolorum Canon adjungit: *Non dixit Dominus, In morte mea baptizate, sed Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Hinc item Constantinopolitana Synodus, Hermias Zozomenus, ac alii antiqui Scriptores Eunomianum Baptisma censuerunt nullum ac exsufflandum. Theodorus Balsamon & alii hodiè Schismatici Græci pessimè existimant unicam quorumdam hodiè Latinorum immersionem ab eisdem prædamnari ac exsufflari.

Egregiè hoc lucet ex Rescripto Pelagii secundi Pontificis ad Gaudentium Episcopum. In Illyrico circà Syrmium ac Singidunum grassabantur Hæretici Bonosiani, & in unica baptizabant mersione: Quidam in solius Christi nomine, quidam in nomine trium Divinarum personarum. Hinc de redeuntibus ad Ecclesiam Gaudentius hæsitavit: An per novum baptisma essent admittendi, an per solam pœnitentiam? Et Pontifex respondit: *Si reverà hi de præfatis hæreticis, qui in locis Dilectioni tuæ destinatis commorari dicuntur, solummodò se in nomine Domini baptizatos fuisse forsitan confitentur, sine cujusdam dubitationis ambiguo eos ad Catholicam fidem venientes sanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Sin verò apud Dilectionem tuam eorum qui converti volunt, manifesta confessione claruerit, quòd in Trinitatis nomine fuerint baptizati, sola conciliationis gratia impensa, Catholicæ reconciliare fidei maturabis*. Palam censet à solo trinæ demersionis defectu Baptismum

non

non invalidari. Unicæ tamen mersionis usum nequaquam probat, aut admittit. Exstat episto- Part. 1. Cap. 161. la in Decreto S. Ivonis. Et hinc discimus varia. Primò, quòd unicæ mersionis audacia ab Eunomio transierit etiam ad Bonosiacos. Hæretici enim, licèt jurati invicem hostes, adversus Ecclesiam sunt per caudas colligatæ vulpes, faciles ad mutuam excessuum confusionem. Attamen factæ hujus confusionis ac traducis modum ac originem ignoro. Secundò discimus, cur datum à Bonosiacis baptismum quædam ratum, quædam Synodi ducant irritum. Quod nempè istorum quidam in solius Christi, quidam in omnium trium personarum nomine baptizarent. Tertiò discimus, quòd datum in solius Christi nomine baptismum Romana Ecclesia semper duxerit irritum, nec unquam crediderit Sanctos Apostolos ità baptizasse. Quare Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus, adversam sententiam constanter defendens in libro de Synodis, non est admittendus. Quartò discimus, quod Bonosiaci grassati fuerint circà Syrmium præsertim ac Singidunum, adeoque Bonosus videatur fuisse Syrmiensis Episcopus successor Photini.

Eunomii audacia non transiit ad alios Arianos. Etenim inter Arianos ac Eunomianos disertè distinguit septimus Constantinopolitanus Canon. Illos per Chrisma mandans admitti in Ecclesiam, nihil culpat in ipsorum baptismate. Attamen trinæ mersionis significatum illi corruperant. Bonosiaci fuerunt Sabellii soboles. Hinc ad profitendam unicam Domini Dei & naturam & personam quæpiam ipsorum factio assumpsit unicam mersionem. Adversi illis Ariani trinam retinuerunt, non ad triduanam Domini sepulturam, nec ad trinam unicæ Deitatis personam, sed ad profitendam trinam & personam & naturam. Et ab Eudoxio Constantinopolitano Episcopo ad Arium transversi Gothi impietatem hanc secum traduxerunt in Hispanias. Et virtute & eruditione magnos Episcopos habuit tunc Hispania, qui & suo circa hæc officio non defuerunt. Trinam mersionem, licèt Apostolicum Institutum, quòd illi suam lepram subintrusissent Ariana perfidia, circumscripserunt, induxerunt unicam, atque ita suos Orthodoxos Hispanos ab Arianis Gothis separarunt, discreverunt, & custodierunt. Audiamus rem à Magni Gregorii ad Sancti Leandri Hispalensis Archiepiscopi & Gotho- Lib. 1. Epist. 41. rum Apostoli relationem Rescripto: *De trina mersione baptismatis nihil responderi verius potest, quàm quod ipsi scripsistis. Quia in una fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem quòd tertiò mergimus, triduanæ sepulturæ Sacramenta signamus, ut dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quòd si quis forte etiam pro summæ Trinitatis veneratione æstimet fieri, neque ad hoc aliquid obsistit baptizando semel in aquis mergere. Quia dum in tribus personis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate in aquam vel ter vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in una potest Divinitatis singularitas designari. Sed quia nunc huc usque ab Hæreticis infans in baptismate tertio*

mergebatur, fiendum apud vos esse non censeo: ne dum mersiones numerant, Divinitatem dividant; dumque quod faciebant faciunt, se morem nostrum vicisse glorientur.

Aliud est propositio hæretica aut erronea, aliud propositio suspecta, scandalosa, aut piarum aurium offensiva. Hanc propositionem, *S. Virgo est Christipara*, quis dubitet esse Catholicam & Orthodoxam? Ipsam tamen quinta Synodus circumscripsit & abolevit. Quòd nempè Nestoriani, vocem *Deipara* aversati, eam in sui erroris latibulum vertissent, & hunc sub ipsa occultarent, uti lupum sub ovina lana. Erant voces sanctæ & puræ, verùm ad sancta & profana, ad pura & impura sensa ambidextræ: & ob intrusum Nestorii virus malè olere cœperant, esse periculosæ & scabiosæ. Passæ sunt istud ipsum, quod patitur munda vestis ab intruso scabioso corpore. Et hinc non sanum illis inditum à Sanctis Patribus sensum damnavit, sed ipsas dumtaxat ab omni fideli ore deinceps proscripsit laudata Synodus, sanciens omnem ipsis post hac usurum fore malè olidum, & suspectum de Nestorio, aut etiam convictum. Quam potestatem habet, & frequenter exercuit Ecclesia circa bonas item actiones, etiam circà elementa Sacramentalia. Etenim publicam populi sub unica panis specie communionem quis ignoret sanctam, & etiam olim liberam ac usitatam à multis gentibus? Verùm Magni Leonis tempore & Manichæi & Priscillianistæ sunt ipsa abusi. Quo Ecclesiæ ac Reipublicæ oculos & pœnas evaderent, se in Basilicis inmiscerent solum panem communicantibus fidelibus, atque ita istam communionem reddidere suspectam. Hinc ipsam proscripsit, & omnem Italiæ atque Hispaniæ populum ad utriusque speciei sumptionem adstrinxit Magnus Papa Leo, sanciens omnem de solo panis elemento deinceps communicantem forè habendum & tractandum uti Manichæum aut Priscillianistam. Plura sunt hujusmodi exempla. Dum Ariani Gothi occuparunt Hispanias, orthodoxi istius Diœcesis Episcopi eandem regulam censuerunt adsumendam circà trinam mersionem baptismatis. Ejus, licèt non elementa, tamen sacra significata Gothi mutaverant: Tres in Deo non tantùm personas, sed & naturas blasphemè profitebantur. Hinc istum, licèt sanctissimum ac Apostolicum ritum omittendum & circumducendum censuerunt providi Hispaniarum Episcopi, & unicam, quæ unam Divinæ Majestatis naturam profiteretur, mersionem induxerunt. Ita inter Romanorum in Hispania veram fidem & Gothorum perfidiam discreverunt.

Sanctus intereà Leander Richaredum Regem & omnem Gothorum in Hispania gentem perduxit ad Christum Dominum & Catholicam Hispaniæ disciplinam, atque ita etiam ad unicam mersionem. Ob duas præsertim rationes. Prima fuit, ne ipsorum antiquus de Divina essentia blasphemus error deinceps haberet ansam aut fomentum. Et hanc rationem laudant adducta Magni Gregorii verba: *Ne dum mersiones numerant, Divinitatem dividant*. Alteram edicunt hæc verba: *Ne dum quod faciebant faciunt, morem nostrum se*

vicisse glorientur. Ut in plenè jam Catholica Hispania alii trina, alii unica mersione oterentur, non conveniebat: nec item ut Hispani ad Gothorum morem accederent. Sic enim illis præberetur fundamentum, ex quo non se ab Hispanis, sed Hispanos à se correctos jactitarent. Sic enim Hæretici consueverunt. Hinc ergo etiam ipsis unicam mersionem Sanctus Leander imposuit. Erat res magni ponderis. Etenim Gothorum, licèt ab ipsis vitiatus, ritus erat traditio ac lex Apostolica, Hispanorum autem mos erat novellum Institutum, ideoque hic potiùs quam ille videbatur mutandus. Hinc gravem ac difficilem quæstionem Sanctus Leander retulit ad sedem Apostolicam, & ejus judicium ob adductas rationes probavit ac firmavit Magnus Gregorius. Primi igitur è Catholicis Hispani istam Apostolicam traditionem immutarunt.

Et hæc, præsertim post obtentam Sedis Apostolicæ confirmationem, immutatio non caruit obicibus & contradictionibus. Etenim de Joanne quarto Constantinopolitano Episcopo scribit in virorum illustrium catalogo Sancti Leandri in Hispalensi Cathedra successor, & germanus frater, Sanctus Isidorus: *Joannes græco eloquio edidit Rescriptum de Sacramento Baptismatis ad Beatæ recordationis Dominum meum & Prædecessorem Leandrum Antistitem, in quo nihil ponit proprium, sed replicat tantummodò Patrum antiquorum de trina mersione sententias*. Trinam mersionem Joannes ursit esse Apostolicam traditionem ac legem, ideoque ob blasphemias illi ab Arianis subintrusas nugas nec vitiari potuisse, nec debuisse mutari. Pergit Isidorus de Sancto Leandro: *Leander scripsit epistolas multas ad Papam Gregorium. De baptismo unam. Ad cæteros quoque Episcopos promulgavit plurimas familiares epistolas, etsi non satis splendidas verbis, acutas tamen sententiis*. Et de Luciniano Spartanæ Carthaginis Metropolitano Episcopo: *Luciniani nonnullas legimus epistolas. De Sacramento baptismatis unam*. Leandri ad Gregorium epistola videtur fuisse de facta trinæ mersionis abrogatione relatio, per aliarum aliquam haud dubiè responderit Joanni Patriarchæ. Et ut suo facto pondus adderet, curavit scribi etiam per Lucinianum. Et Gregorius, & Joannes, & Leander viderant sese mutuò apud Constantinopolim, fuerantque familiares. Occasionem edicit, de vexato per Arianum Regem Levigildum Sancto Leandro agens, in mundi Chronico Lucas Tudensis: *Leander, cum Arianæ hæresis fervorem tempore Levigildi ab Hispaniis quondam confutare radicitùs nequisset, pro conservandis sanctæ & immaculatæ Trinitatis capitulis ad Constantinopolitanum Præsulum cœtum transmeavit*. Hinc quæstioni huic se Joannes miscuit. Pro superbo *Universalis Episcopi* titulo luctabatur tunc adversus Gregorium: Hinc etiam possit hunc contradictionis talionem illi reddidisse.

Anno 614.

Constantinopolitanæ Synodi septimus Canon prima fronte videtur datum ab Eunomianis baptisma ob solum trinæ mersionis defectum sancire irritum ac exsufflandum. Nec dubitandum, quin præsertim illum Joannes Patriarcha allegavit. Ita suadet sextus Canon quartæ Toletanæ Synodi: *De baptismi Sacramento, propter quod in Hispaniis quidam Sacerdotes trinam, quidam simplam mersionem faciunt, à nonnullis schisma esse conspicitur: & unitas fidei scindi videtur. Nam dum Patres diverso & quasi contrario modo agunt, alii alios non baptizatos esse contendunt*. A quibus verbis discimus magni Gregorii & Sancti Leandri Statutum ab omnibus non fuisse admissum. Videtur non admissum à conversis ad fidem Gothis. Etenim à primo ipsorum in Hispanias ingressu usque ad susceptam à Rege Richaredo fidem viguit apud Romano-Hispanos unica mersio, nec ipsorum ullus de ejus validitate aut legitimitate hæsitavit, nec ullum hic scrupulum movit aut Leander aut Gregorius. Qui ergò posteà moverunt, fuerunt Gothi, moti ab argumentis Joannis Constantinopolitani Episcopi, utique à septimo Constantinopolitano Canone. Verùm Magni Gregorii magna auctoritas superavit omnia. Ejus ad Sanctum Leandrum litteras produxit ac firmavit laudata Toletana Synodus, probavit mersionem unicam, ac toti Hispaniæ denuò imposuit, demonstrans ab ipsa, licèt non triduanam, sepulturam tamen Domini & cum morte resurrectionem, nec non Divinæ Majestatis unitatem ac Trinitatem omninò repræsentari: *Ne fortè cuiquam sit dubium hujus simpli mysterium Sacramenti, videat in eo mortem & resurrectionem Christi significari. Nam in aquis mersio est quasi ad infernum descensio, & rursus ab aquis emersio, resurrectio est. Item videat in eo unitatem Divinitatis, & Trinitatem personarum ostendi. Unitatem, dum semel mergimus: Trinitatem, dum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizamus*. Quod ipsum confirmat aliis argumentis. Et suæ constitutionis adjungit causam: *Quia de utroque Sacramento*, videlicet trina & unica mersione, *quod fit in sancto baptismo, à tanto viro*, Magno Gregorio, *reddita est ratio, quod utrumque rectum, utrumque irreprehensibile in sancta Dei Ecclesia habeatur; propter vitandum autem schismatis scandalum, vel Hæretici dogmatis usum, simplam teneamus baptismi mersionem, ne videantur apud nos, qui tertio mergunt, Hæreticorum approbare assertionem, dum sequuntur & morem*. Sancti Leandri, cui trina mersio ob subintrusam Arianæ blasphemiæ significationem visa fuerat scandalosa, & proscribenda, judicium confirmat. Et ex hinc cœpit omnis Hispania unicam mersionem concorditer frequentare.

Verùm hæc omnia non placuerunt Beato Alcuino Flacco. Scribit enim ad Clerum Lugdunensis Ecclesiæ: *Novas Hispanici erroris Sectas tota vobis cavete intentione. Sanctorum PP. in finem sequimini vestigia, & universali Ecclesiæ sanctissima vos adjungite unanimitate*. Affirmat olim tyrannorum, tunc Hæreticorum procreatricem esse Hispaniam, enumerat ejus errores, & adjungit: *Tertia nobis de Hispania contra universalem sanctæ Dei Ecclesiæ consuetudinem de baptismo quæstio delata est. Affirmant quidam sub invocatione sanctæ Trinitatis unam esse mersionem agendam*. Affirmat hunc morem non tantùm sanctis Ecclesiæ Patribus, sed & ipsis adversari Apostolis: Quoniam triduana Epist. 69.

triduana Domini sepultura debeat in baptismo repræsentari. Demonstrat hoc varia Patrum auctoritate, variaque ratione, & pergit in sequenti epistola: *Nemo Catholicus contra Ecclesiæ auctoritatem, nemo sobrius contra rationalem consuetudinem, nemo fidelis contra pietatis intelligentiam certare audeat. Et ne schismaticus inveniatur, & non Catholicus, sequatur probatissimam Romanæ Ecclesiæ auctoritatem: Ut undè Catholicæ fidei initia accepimus, indè exemplaria salutis nostræ semper habeamus. Ne membra à capite separentur suo, ne Claviger regni cœlestis abjiciat, quos à suis deviasse intelligit doctrinis. Epistolam verò, quam à Beato Gregorio de simpla mersione dicunt esse conscriptam, in epistolari suo libro, qui de Roma nobis allatus est, non invenimus. Alias vero omnes perspeximus in eo libro, quem ad Occidentalium partium Ecclesias, Pontifices, vel Reges scripserat. Ideò dubii sumus, an illius sit, an ab aliquo hujus Sectæ auctore sub ejus nomine scripta sit.* Et in litteris ad Paulinum Aquilejæ Patriarcham: *Nunc iterum antiquus serpens de dumis Hispanici juris, & de speluncis venenatæ perfidiæ contritum, non Herculea, sed Evangelica clava, caput relevare conatur, & prioribus nequitiæ poculis nova maledictionis toxica immiscere. Sed & frigidissimus Aquilo ventus alio de latere, solidum Ecclesiæ impellens parietem, sacri baptismatis Catholicæ consuetudinis regulam immutare nitens, & sub invocatione sanctæ Trinitatis unam asserentes mersionem fieri debere, triduanamque nostri Salvatoris sepulturam in baptismo imitari negligentes, cum Apostolus dicat*: Consepulti estis cum Christo in baptismo. *Alii verò trinam volentes facere mersionem, & sub unaquaque mersione invocationem sanctæ Trinitatis, ac per hoc totas tres personas ter nominare studentes, dum ipsa veritas præcipiat*: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Quid opus est tertiò replicare, quod semel dictum sufficit?* Prior periodus notat de Christi Domini adoptione & servitute hæresim, inductam à Felice Urgelitano Episcopo, ac Elipando Primate Toletano.

Epist. 70.

Epist. 81.

Quòd trina mersione utentes Hispani sacrosanctam Trinitatem etiam tertiò nominarint, & ad singulas mersiones invocarint, nemo affirmat antiquus testis. Attamen Beati Alcuini fidem nolo devocare in dubium. Est ab antiquo etiam Romano ordine damnatus abusus: *Presbyteri baptizent sub trina mersione, sanctam Trinitatem tantùm semel invocantes.* Et jure meritò. Etenim ad primam sub tali invocatione mersionem completus est baptismus, ideoque secunda istiusmodi & tertia mersio, licèt baptizantis personam & actum exprimentia verba prætermittantur, non longè absunt à rebaptismo. Etenim verba hæc ad formæ essentiam non requiri censuerunt olim gravissimi Doctores. Et iste, si quidem tunc fuerit, Gothorum abusus omnino sufficit, ut Sanctus Leander unicam mersionem induceret. Verùm nulla illius est tam vetusta memoria. Interim Beatus etiam Alcuinus, dum Magni Gregorii ad istum litteras devocat in spuriæ suppositionis suspicionem, graviter excedit. Ipsas enim laudat, non solùm quarta Toletana Synodus, sed etiam in illustrium virorum Catalogo oculatus ipsarum testis Sanctus Isidorus: *Gregorius Papa scripsit quasdam epistolas ad Leandrum Episcopum, è quibus una eloquitur de mersione baptismatis.* Et adducit ipsius capitalia verba. Plura ejusdem, quem excellentissimum Doctorem vocat, Pontificis scripta laudat in suo etiam Catalogo Sanctus Hildephonsus Toletanus Archiepiscopus, & addit: *Exceptis opusculis, de quibus Isidorus mentionem facit.* Et in publicata per Lucam Dacherium epistola ad ipsum Magnum Gregorium scribit suprà laudatus Carthaginis Episcopus Licinianus: *Scripsisti Leandro Episcopo de trina tinctione.* Quocircà de legitimis istius epistolæ natalibus non est dubitandum. Nihilominus trinam mersionem profiteor esse Institutum ac mandatum Apostolicum. Addo etiam Apostolicas Leges posse ab Ecclesia non solùm dispensari ex causis, sed etiam vel in totum vel pro parte abrogari. Etenim Apostolicus canon mandat omnem Sacerdotio aut Diaconatui applicandum esse sine crimine, seu sine externo mortali peccato. Rigor hic apud omnem sub cœlo Ecclesiam est jam pridem circumductus. Apostolicus canon mandat Episcopum coram Clero & populo eligi ab Episcopis: Omnis sub cœlo Ecclesia jam dudum aliter eligit. Apostolicus Canon omne Illyricum Romano, omnem Orientem subjecit Antiocheno Patriarchæ: Posterior Ecclesia hæc omnia mutavit. Plura sunt istiusmodi exempla. Nam & Constantinopolitanus Patriarchatus repugnat Apostolicis Canonibus. Hinc ergo Ecclesia etiam trinam mersionem potuit mutare in unicam. Attamen hoc factum est pro sola Hispania ex dictis rationibus.

Fol. 81.

De qua re longè meliùs & temperatius loquitur Walafridus Strabo. Magni Gregorii litteras agnoscit esse legitimas, factæ mutationis adducit rationes, & pergit: *Quæ singularis mersio quamvis tunc ita Hispanis complacuit, dicentibus trinam mersionem ideo vitandam, quia Heretici quidam dissimiles in Trinitate substantias dogmatizare fiat ausi, tamen antiquus usus prævaluit, & ratio supradicta.* Utique significatio triduanæ Dominicæ sepulturæ. *Si enim omnia deserimus, quæ Heretici in suam perversitatem traxerunt, nihil nobis restabit: Cum illi in ipso Deo errantes, omnia quæ ad ejus cultum pertinere visa sunt suis erroribus quasi propria applicarunt.* Walafridus sequitur hanc Sancti Augustini in libris de sermone Domini in monte regulam: *Oves non debent pelles suas deponere, si aliquando eis lupi se contegant.* Etiam Orthodoxum ritum, licèt illi suum virus subintrusissent Ariani, censet ab Hispanis non fuisse deferendum. Addit ipsum ab illis jam esse resumptum. Alcuinus enim Flaccus Hispanos arguit de quatuor excessibus: De Feliciana hæresi, de Eucharistici panis sale aut fermento, de facto ad Constantinopolitanum symbolum additamento, ac de unica mersione. Et quòd tria hæc posteriora solius disciplinæ vitia isti hæresi adjungerentur, omnia quatuor appellavit hæresim. Hæresim plenè exstinxit Francofordiensis Synodus. Nam quidquid sit de frequenter relapso Felice, certè Elipandus Archiepiscopus rediit ad integram pœnitentiam & sanitatem. Eucharistici panis Cap. 26.

fulem item deposuit Hispania, ac etiam redivit ad trinam mersionem. Et jure meritò. Etenim post plenè exstinctos Arianos cessavit factæ mutationis causa, ideoque Apostolicam Institutionem decuit resumptam. An ob Alcuini murmnra, an ob Francofordiensem Synodum resumpserit, ignoro. At verò Symboli additamentum adeò non deposuit, ut ipsum adsumpserit etiam Gallia, & pertinaciter contra Leonis tertii Pontificis Interdicta defenderit. Ita Schismaticis posteà Græcis ansam præbuit durissimæ & longevæ in nos Latinos calumniæ.

Istam mersionis mutationem adeò non admiserunt aliæ Ecclesiæ, ut illam nobis improperanti Marco Ephesiorum Episcopo responderit Gregorius, qui posteà Patriarcha fuit, Proto-Syncellus: *Esse necessariam trinam immersionem, patet. Nam & à Sanctis hoc traditum est. Nempè ad significandam triduanam Domini sepulturam. Ità sanè traditum est. Et Ritualia Latinorum ità observandum docent.* Privatos, quorum reprehendendorum possit undecumque arripi quæpiam ansa, unius Provinciæ aut Diœcesis ritus Hæretici passim devolvunt calumniosè in omnem Ecclesiam. Ita ex solius, quæ à mari remota pisces non habet, ideoque in Quadragesima caseum & butyrum comedit, Germaniæ antiqua libertate Photius debacchatus est in omnes Latinos. Eadem via hic ambulat Michael Cerularius. Solius Hispaniæ dispensatorium, à Romana tunc probatum Ecclesia, jam dudum abdicatum morem vult esse Apostolici Canonis prævaricationem, & imponit omnibus Latinis. Quòd ejus tempore omnis Latina Ecclesia non dumtaxat trinam usitaret mersionem, sed etiam baptizandos plenè nndaret, est suprà abundè demonstratum. Et in litteris ad Adeodatum confirmat Sanctus Carnutensium Episcopus, qui circà hæc tempora floruit, Fulbertus: *Christus memoriam suæ mortis* Epist. 1. *& sepulturæ atque etiam resurrectionis insculpens, ineffabilia baptismi contulit munera, per quæ superveniente primæ originis fine, et commortui, & intra sacrum gurgitem consepulti, demersi resurgeremus, vita emergente criminibus.* Quòd suo tempore etiam infantes mergerentur in fonte, testatur Presbyter Auxilius in præfatione secundi libri de validitate ordinum datorum à Pontifice Formoso. Et Miebueli Cerulario coætaneus Sanctus Lib. 6. Petrus Damiani scribit ad suæ Congregationis Ep. 35. Monachos: *In baptismi sacramento ad imitationem Christi & morimur & resurgimus. Morimur, dum in aquam mergimur; resurgimus, dum levamur.* Et de Casselensi, celebrata sub Alexandri tertii Pontificatu, apud Hibernos synodo scribit Rogerus Hovedensis: *In concilio illo statutum est, ut pueri deferrentur ad Ecclesiam, & ibi baptizarentur in aqua munda, sub trina mersione.* Etiam sub Clementis quinti Pontificatu celebrata apud Ravennam secunda Synodus statuit fieri *trinam adspersionem vel immersionem.* Quod nempè quædam Ecclesiæ tunc adspergerent dumtaxat, quædam adhuc immergerent. Undè circà istud tempus cœperunt mersio & nuditas fortiter declinare. Interim trina seu aspersio seu infusio constantissimè apud nos etiamnum hodiè perseverat.

Et hinc oritur per Marcum Ephesi Episcopum mota in nos quæstio, An sola adspersione vel infusione datum baptisma sit validum ac ratum? Est antiquissima quæstio, de qua ad Magnum rescripsit Sanctus Cyprianus: *Quæsisti, fili charissime, quid mihi de illis videatur, qui in infirmitate* Epist 76. *& languore gratiam Dei consequuntur, an habendi sint legitimi Christiani, eo quod aqua salubri non loti sint, sed persusi.* Et infrà: *Nec quemquam movere debet, quòd adspergi vel perfundi videntur ægri, dum gratiam Dominicam consequuntur.* Et iterum: *Si aliquis existimat eos nihil consecutos, eo quod aqua salutari tantùm persusi sunt.* Quæstio videtur nata ex suprà laudatis S. Cornelii & Romanæ sub ipso synodi verbis de Novatiano Clinico: *Si quidem hujusmodi illuctionem baptismum vocare licet.* Sunt verba ambigua, ideoque istiusmodi baptismum aliqui videntur censuisse irritum penitus, aliqui dixerunt validum, sed minoris effectus. Nec carere se putabant fundamento. *Movebantur, quòd quidam de iis, qui ægri baptizabantur, spiritibus adhuc immundis tentarentur.* Energumeni olim per baptismum, non solum in anima, sed etiam in corpore liberabantur à malo spiritu: Quæ gratia videtur tunc quibusdam Clinicis non advenisse. Hinc ergo ipsorum baptisma erat suspectum.

At fuisse validum ac effectu plenum Sanctus Cyprianus constanter affirmat: *Non sic in Sacramento salutari delictorum contagia, ut in lavacro carnali & sæculari sordes cutis & corporis abluuntur, ut aphronitris & cæteris quoque adjumentis & solio & piscina opus sit, quibus ablui & mundari corpusculum possit. Aliter pectus credentis abluitur, aliter mens hominis per fidei merita mundatur. In Sacramentis salutaribus, necessitate cogente, & Deo indulgentiam suam largiente, totum credentibus conferunt divina compendia.* Quid sit antiquum balnei solium, ostendit Svetonius Tranquillus, scribens de Cæsare Augusto: *Quoties nervorum* Cap. 82. *causa, marinis, albulisque calidis utendum esset, contentus hoc erat, ut insidens ligneo solio, quod ipse Hispanico verbo Durretam vocabat, manus ad pedes alterius jactaret.* Solium ergò erat sedes composita ad commodè balneandum. Lignea fuisse contentus laudatur Augustus. Aliqui, teste Plinio, argentea utebantur. Et hinc vides, cur Eunomius ipsam etiam ad baptismale adhibuerit balneum: Quòd nempè sine illa non posset hominem capite deorsum in pedes erigere. Sanctus Cyprianus affirmat baptismum potiùs mentis per fidem, quàm corporis per aquam esse lavacrum, esse solum invisibilis lotionis visibile symbolum, ideoque sola adspersione posse compleri. Probat ex Ezechiele Propheta: *Adsper-* Cap. 36. *gam super vos aquam mundam*; & variis libri Numerorum locis, ubi legalis mundationis aquam Spiritus Sanctus vocat adspersionis aquam, istamque mundationem mandat adspersione compleri. Hanc aquam Cyprianus affirmat fuisse nostri baptismi prænuntiam ac promissivam figuram, atque adjungit: *Undè apparet adspersionem quoque aquæ instar salutaris lavacri obtinere.* Addit & aliud irrefragabile argumentum: *Ne decipiantur*, utique Clinici, *ut si incommodum languoris evaserint,*

evaserint, baptizentur. Seriò hortatur, ne quis ipsos sanatos rebaptizare attentet: Quod datus io Ecclesia beptismus sine gravissimo sacrilegio noo possit exsufflari. Nam & Clinicum Novatianum Romana Ecclesie promovit in Clernm, nec unquàm ullus illum postulavit ad rebeptisma. Etiam effectu plenum esse tale baptisma demonstrat vxriè laudatus Cyprianus, & illis, qui ipso iniciatos per ironiam titulabant, non Christianos, sed Clinicos, graviter indignatur. Notande sunt ejus superiora verba: *Cogente necessitate*. Affirmat trinam mersionem requiri ex mandato Apostolico, & illos solos infirmos, quos morbi gravitas cogit esse Clinicos, ac vetat deportori od Baptisterium, posse adpersione aur persusione baptizari, & tandem concludit: *Rescripsi ad litteras tuas, quantum parva nostra Mediocritas valuit, & ostendi quid nos, quantum in nobis est, sentiamus, nemini præscribentes, quo minùs statuat, quod putat, quisque Sacerdos, actus sui rationem Domino redditurus*. Qia humili clousule usus etiam fuit in suis de repetendo hæreticorum Baptismate Decretis ac Rescriptis; Quod nempè damnare noo præsumeret adversa Romanæ Ecclesiæ Sensa, nec sibi etiam subditos Episcopos ad sua alligare.

Et hoc ejus Decretum laudat in libris de Baptismo adversùm Donetistes Sanctue Augustinus:
Lib. 6. *Cyprianas in epistola, quam scripsit ad Magnum,*
Cap. 7. *cum de Baptismo tinctorum & perfusorum quæreretur, utrum aliquid interesset*, Quo io parte, *inquit*, nemini verecundia & modestia nostra præjudicat, quòd minùs unusqoisqua quod putaverit sentiat, & quod senserit faciat. *Quibus ejus sermonibus satis apparet illo tempore ab eis illa esse tractata, quod nondum declarata sine ambagine hauriebantur, & adhuc clausa magno molimine quærebantur*. Adducta per Augustinum verba non reperiuntur in laudeta Sancti Cypriani epistola: Quocircà aur duas eadem de re ad Magnum litteras scripsit bic, out ille non verbe bnjus eddu-xir, sed sensum. Lucidè interim affirmet dorum sola tinctione aut persusione Beptismum fuisse soo tempore certum ac securum, & de ejus validitate neminem ampliùs dubitesse. Er hinc Clinicorum seu Grebatariorum Beptisma disertè probant Synodus Antisiodorensis, secunda Matisconensis, sexte Perisiensis; & plures antiqui

Cap.18,

Cap. 3.
Lib. 1. per hanc adducti Canones. Nam & ipsum diù
Cap. 78. antè Augustini tempora probavit Synodus Neo-
Con. 12, Cæsoreensis. Et ad hocce Francorum Episcoporum dubium, *Si licèt per necessitatem cum concha, aut cum manibus infanti in infirmitate posito aquam super caput fundere, & sic baptizare*, respondit Stephenus secundus: *Hoc Baptisma, si in nomine sanctæ Trinitatis peractum fuerit, firmiter permanebit. Præsertim cum & necessitas exposcit, ut ille, qui ægritudine detentus est, hoc modo renatus efficiatur particeps regni Dei*. Estar Rescriptum in Gallicenis Synodis Jecobi Sirmondi. Et ex ipso scribit Walafridus Strobo: *Notandum, non solùm mergendo, verùm etiam desuper fundendo multos fuisse baptizatos, & adbuc posse ita baptizari, si necessitas sit. Sic in passione B. Laurentii quemdam*
Cop. 26. *urceo allato legimus baptizatum. Hoc etiam solet evenire, cum provectorum granditas corporum minoribus vasis hominem tingi non patitur*. Er quos clanculo in Pagenorum carceribus olim beptizarunt nostri Mejores, haud dubiè aliquando fuerunt edspersi dumtexet aut persusi. Interim soli oecessitori istud permisit antiquites.

Attomen non soli nos Latini, sed etiam Græci entiquum morem jam pridem mutarunt. Lucet ex Gregorii Proro Syncelli ad Mercum Ephesium Responso: *Sed & nos baudquaquam immergimus infantes usque ad summum verticem. Nec enim possamus illis præcipere, ut respirationem ac exspirationem per nares cobibeant: Ne etiam per aures satra permeet aqua. Sed neque os infantis obturare possumus: Verùm eos in sacrum immittimus fontem, ut nequid valdè necessarium ex traditione prætermittamus, quasi uteri imaginem referente lavacro, & regenerationem per boc indicante. Et ne caput, in quo est sedes omnium sensuum & vebiculum animæ, sacri Baptismatis fiat expers, cava manu aquam è satro fonte haurientes, illud profundimus, Divinum invocantes nomen, & proprietatem singularum bypostaseon. Nam & Sancto Apollonio, cum objectum illi esset à tyranno ut probrum, quod Baptismo non ablutus, proindè non esset Christianus, fusis ab eo precibus satisfecit Deus, deprecationem ejus benignè audiens: Demissa enim nube caput ejus rore perfudit. Si igitur Baptismus non perficitur perfusione capitis, non ita, sed alio modo res gesta esset*. Sole persusione perfici Baptismum Divine Bonitas isto miroculo confirmevit. Consonar in sua vernecule Synopsi Neophytus Rhodinus: *Ter aquam super eum, qui baptizatur, infundimus, ut S. Trinitatem, in cujus nomine baptizamur, declaremus. Et ut insuper tribus illis immersionibus mortem, sepulturam, & resurrectionem Christi profiteamur*. Insusionem antiquo vocabulo appellat immersionem: Quod nempe in hujus locum ob adductas à Gregorio Proto-Syncello rationes successerit. Hodiernam Græcorum praxim exponit in suis ad Euchologion Noris Joannes Goar. Er sic lucet etiam Marci Ephesii calumniem esse frivolem & vanam.

Quæstio est, An orthodoxa olim Orientelis Ecclesie de dati per adspersionem out persusionem Baptismi valore dubitarit? Respondeo non dubitasse. Lucer ex duodecimo Canone Neo-Cæsareensis Concilii: *Si quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem Presbyterii non potest promoveri, quod non ex proposito fides ejus, sed ex necessitate descendat. Nisi fortè propter sequens studium, atque hominum raritatem talis possit admitti*. Sancti Papæ Cornelii & Romanæ Ecclesiæ de Novatiani & omnium Clinicorum Baptismo sententia est elucidande. Cornelius scribir Novatianum io Catechumenotu fuisse Energumenum, liberatum per Ecclesiæ Exorcistas, Clinicum baptizetum in lecto, eque dumtaxat circumfusum, & edjungit: *Si modo talem hominem Baptismum suscepisse dicendum est. Verùm morbo tandem elapsus, neque cætera, quibus post Baptisma secundùm Ecclesiæ Canonem imbui oportuerat, acquisivit. Neque Domini Sigillo ab Episcopo obsignatus fuit. Quo quidem neutiquam potitus, quomodò, quæso, Spiritum Sanctum adeptus est?* Addit Novatianum

tandem

tandem fuisse donatum Presbyteratu, ac pergit: *Minimè licebat quemquam propter morbum in lecto baptizatum, sicut huic contigerat, in Clerum adsumi*. Adfirmat id factum ex Episcopi in hominem singulari adfectu, & adjungit: *Qui quidem Episcopus non modò ab universo Clero, sed etiam à multis Laicis vetitus, magnoperè postulabat sibi potestatem dari, huic soli in sortem Presbyterii manus imponendi*.

Habemus hinc varia. Primò, Romana Ecclesia Novatiani Clinici Baptisma censuit plenè validum: Etenim sanitati redditum hominem non rebaptizavit. Secundò, Novatianus sine consuetis cæremoniis, & sine adjuncto Christianæ Confirmationis, adeoque & sine Eucharistiæ Sacramento Baptismum accepit: Quod nempè tunc Clinicis soleret ita succurri. Quod solus ac nudus Baptismus illis consuesset dari in necessarium Viaticum. Tertiò, Romana Ecclesia non ob istius Baptismi infirmitatem, sed ob Confirmationis absentiam judicavit Clinicos non esse plenè donatos Spiritu Sancto, nec plenè Christianos. Quartò, Clinicos censuit irregulares: Inhabiles ad quemvis in Clero gradum. Quintò, faciebat dispensationi locum: etiam præviæ. Sextò, sine Cleri & populi assensu Romanus etiam Pontifex tunc non dispensabat. Et hæc omnia videntur quidam non plenè percepisse, ideoque censuisse quod sola adspersione datum Clinicis Baptisma esset quidem validum, attamen infirmum, nec pleni effectus impartitivum. Et hunc præsertim errorem impugnat Sanctus Cyprianus in Epistola ad Magnum. Improbat & istam irregularitatem. Per hæc verba: *Rebus ipsis experimur, ut necessitate cogente in ægritudine baptizati, & gratiam consecuti, careant immundo Spiritu, quo antea movebantur, & laudabiles ac probabiles in Ecclesia vivant, plusque per dies singulos in augmentum cælestis gratiæ per fidei incrementa proficiant. Et è contrà sæpè nonnulli de illis, qui sani baptizantur, si postmodum peccare cœperint, Spiritu immundo redeunte quatiuntur*. Verba omnino adludunt ad Novatianum. Hic enim ante Baptismum fuerat Energumenus. Affirmant cunctos Baptizatos esse pares, & irregularitatem non ex suscepti Baptismi modo, sed ex varia post ipsum vita debere desumi. Attamen propter Romanæ Ecclesiæ reverentiam Cyprianus addidit: *Rescripsi & ostendi quid nos sentiamus, nemini præscribentes, quo minùs statuat quod putat unusquisque Præpositus, actus sui rationem Domino redditurus*.

Eadem sententiarum varietas fuit tunc in Orientali etiam Ecclesia. Nata forsan ex Sancti Cornelii litteris ad Fabium Antiochiæ Patriarcham. Fuit varietas non circà istius Baptismi validitatem, sed circà contractam ex ipso irregularitatem. Si enim nulla istic fuerit quæstio, quid fuit opus Synodali examine, & novo Canone? Quæstionem ergò discussit Pontica apud Neo-Cæsaream Synodus, & statuit varia. Primò, Baptisma esse validum, ratum, formatum. Id supposuit potiùs, quàm statuit: Quod nempè de isto articulo nemo dubitasset umquam, aut dubitaret. Secundò, fatetur istum Baptismum ac professam in ipso fidem non tam ex proposito, quam ex necessitate proficisci, ideoque non semper plenum in ipso dari effectum; non ob Sacramenti, sed ob infirmitatem præparationis & ipsi cooperantis fidei. Tertiò, ejusmodi baptizatos sancit esse irregulares: non ad omnem Cleri gradum, sed ad solum Presbyteratum. Quartò, addidit esse locum dispensationi: ob singulares Clinici virtutes, vel etiam ob Clericorum raritatem. Clarum est omnia esse, attamen cum aliquo temperamento, statuta ob reverentiam & sententiam Romanæ Ecclesiæ.

Lucet Schismaticos hodiè Græcos ex livido nos Latinos calumniandi zelo hallucinari miserabiliter, & à suorum Patrum dogmatibus deviare. Miserandam hallucinationem & calumniam continent hæc verba anonymi & schismatici Scriptoris de separatione veteris Romæ à Græcis: *Ex* Franciæ *locis Carolum* Magnum *secuti fuerunt quidam Arii & Apollinarii hæresi infecti, qui Romam ingressi populum Dei subvertere cœperunt, adferentes Spiritus processionem ex filio, in Azymo offerendum, & in Baptismate eos, qui baptizantur, non esse lavacro immergendos, secundùm Apostolicam & Ecclesiæ traditionem, sed super caput tantummodò aquam fundendam, absque oleo*. Quod ipsum scribit Athanasius Cydonius in opusculo de separatione Romanæ Ecclesiæ à quatuor aliis Patriarchis, addens Erronibus ac erroribus fuisse à Carolo data fomenta. Auctor libri de hæresis apud Latinos exordio adjungit hæc omnia synodaliter damnata fuisse à Patriarcha Photio, Papale nomen propter ipsa rasum è sacris tabulis, & schisma consummatum. Sunt horrendæ fabulæ. Quod enim Magnus Carolus immersionem mutari in adspersionem aut persusionem non permiserit, jam altissimè nobis dixit ejus Magister Alcuinus. Et quod Photius nullam Azymi aut fermenti mentionem fecerit adversùm Latinos, est omnibus notum. In dialectica oratione de Græcorum mystico & Latinorum Azymo pane Hilarion Monachus adfirmat Azymum à Sancto Papa Agathone ac Sancto Agrigentinorum Episcopo Gregorio non fuisse damnatum, vel abolitum in sexta Synodo, addit Apostolicos Legatos illic solemniter in Azymo celebrasse, & pergit: *Ab eo tempore, quo Latini sacrificium in Azymo conficere cœperunt, numquam ab eo destiterunt*. Latina enim Ecclesia in tantis rebus non admittit novitates. Azymum apud nos esse antiquissimum, suo loco est abundè demonstratum.

CALUMNIA XIII.

Latini sale eorum, qui baptizantur, ora implent.

AD Catechumenos in libris de symbolo declamat Sanctus Augustinus: *Nondum quidem per sacrum baptismum renati estis, sed per* Lib. 2.
Crucis signum in utero S. Matris Ecclesiæ jam concepti Cap. 10.

pti estis. Agat itaque hæc mater congruis alimentis pascere quos portat, ut post partum lætetur tales se suscepisse, quos spiritaliter nutriat. Hocce alimentum sunt non solæ solemnes orationes, sed & varii per Ecclesiam instituti ritus, quos suo etiam verbo ac elemento constantes idem Augustinus passim appellat *Sacramenta Cathecumenorum.* Esse Apostolicum Institutum lucidè affirmat in libro de Corona Militis Tertullianus. Etenim inter antiquissimos Ecclesiæ mores adducit &
Cap 3. hunc: *Indè*, utique ex sacro fonte, *suscepti, lactis & mellis concordiam degustamus.* Et in primo adversùs Marcionem libro laudat *lactis &*
Cap. 14 *mellis societatem, qua Deus suos infantat.* Utrumque locum mutuò accipit & copulat in libro contra Luciferianos Sanctus Hieronymus, inter antiquas Ecclesiæ traditiones adducens & hanc:
Cap. 4. *Egressos*, de sacro fonte, *lactis & mellis prægustare concordiam, ad infantiæ significationem.* Et hæc Prophetæ Isaiæ verba, *Emite absque ulla*
Cap. 55. *commutatione vinum & lac*, commentatur: *Mos ac typus in Occidentis Ecclesiis hodie usque servatur, ut renatis in Christo vinum & lac tribuatur.* Quod quædam etiam Belgarum Ecclesiæ suis olim Neophytis præter lac & mel propinarint & dulce vinum, testatur in Panoplia Guilielmus Lindanus Episcopus Rutemondensis. Eundem ritum laudant S. Agnetis ad tyrannum verba: *Lac & mel ex ejus ore suscepi.* Cuncta enim illa sanctissimæ Virginis de variis à Sponso acceptis donis & ornamentis ænigmatica prosopopeja lucidè prædicat tria Sacramenta, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, consueta simul dari, & varia ipsorum Ritualia vestimenta. Et in Afri-
Cap. 40. cano Codice habemus hunc Canonem: *Primitiæ, sive lac, sive mel, offerantur uno die consueto, ad infantium mysterium.* Theodorus Balsamon statui existimat de frugum primitiis, ac pro infantibus quoad ætatem. Nempè Latinos ritus non intelligit. Canon manifestè agit de primitivo & sacro Neophytorum, quos Latina Ecclesia consuevit titulare infantes, lacte & melle, vetans illa consecrari extrà consuetum diem, utique Paschalem. Eadem videtur laudare Sanctus Petrus Apostolus: *Sicut modò geniti infantes, rationabile sine dolo lac concupiscite.* Quidquid sit, ex isto loco suum ritum Latina Ecclesia desumpsit.

In antiquis observationibus scribit Gabriel Al-
Lib. 1. c. 36. baspinæus, Aurelianensis Episcopus: *lactis & mellis Sacramentum non satis constat an in Catechumenatu præberetur. Nam ad id confirmandum præter conjecturas nihil adferri potest. Quarum hæ præcipuæ videntur. Principio omnes cæremoniæ, ut docet Josephus Vice-Comes, earum rerum diligentissimus Scriptor, quæ in Catechumenatu celebrabantur, inter quas cum mellis & lactis Sacramenta commemorentur, vero simile est lac & mel, alio etiam quam Baptismi tempore, Catechumenorum cibum & alimentum fuisse. Altera conjectura ex Canone Carthaginensi depromitur. Cùm enim dicat diebus Festis Sacramenta mutari Catechumenis, atque alia quam salis præberi posse, nihil aliud fingere possumus aut adsignare, ex quo Sacramenta illa, quæ mutarentur, fierent, quam lac & mel.* Laudat quintum tertii Carthaginensis Concilii Canonem: *Placuit ut etiam per solemnissimos Paschales dies Sacramentum Catechumenis non detur, nisi solitum sal. Quia si fideles per illos dies Sacramentum non mutant, nec Catechumenis oportet mutari.* Canon non mandat, nec indulget, sed vetat Catechumenis in Paschali die dari aliud Sacramentum præter consuetum salem. Proscribit novellæ mutationis abusum. An verò hic lac & mel tunc dederit Catechumenis, ignoro. Quidquid sit, illa solis Neophytis statim ad fontis egressum dari permittit laudata per Tertullianum & Sanctum Hieronymum Apostolica traditio. Hinc item ipsa in solo Paschali die consecrari jussit alius Africanus Canon. Quod nempè solo isto die baptizaretur. Et dabantur ad significationem spiritualis in Christo infantiæ. At verò Catechumeni sunt adhuc in utero, necdum geniti infantes, ideoque adhuc alieni ab alimento lactis & mellis. Si quis Afer Canon illa Catechumenis dederit, fuit apertus abusus.

De Catechumenorum ergò Sacramentis scribit in secundo libro de peccatorum meritis ac remissione Sanctus Augustinus: *Non unius modi est* Cap. 27.
sanctificatio. Nam & Catechumenos secundùm quendam modum suum per signum Christi & orationem manus impositionis puto sanctificari. Et quod accipiunt, quamvis non sit Corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius cibis, quibus alimur, quoniam Sacramentum est. Dominicæ Crucis signum, & illi adjuncta Sacerdotalium manuum impositio sunt Sacramentum, quo fiunt, ac intrà matris Ecclesiæ uterum concipiuntur Catechumeni, sanctificati Panis Eulogia est unum è Sacramentis ipsius in isto utero alimentantibus, & præparantibus ad partum; etiam varia manus impositio. Nam plures hæc habet species & classes. Aliud bujusmodi Sacramentum fuit sanctificatus, & jam per Carthaginensem Synodum laudatus sal, quem in confessionum libris laudat etiam Sanctus Augustinus: *Audieram ego adhuc* Lib. 1.
puer de vita æterna, nobis promissa per humilita- Cap. 11.
tem Domini Dei nostri, descendentis ad superbiam nostram, & signabar jam signo Crucis ejus, & condiebar ejus sale, jam indè ab utero matris meæ. Quod à prima statim infantia fuerit Catechume- Cap. 4.
nus, testatur in tertio libro, & sexto. Quod Cap. 4. 11.
sacer sal non semel dumtaxat, sed frequenter fuerit sibi datus, lucidè asserit. Æquiparat eum Crucis signo, quod Catechumenis frequenter imprimebatur. Quod ipsum lucidè affirmat adductus Carthaginensis Canon. Rationem dat apud Sanctum Hieronymum epistola ad Rusticum Narbonensem Archiepiscopum: *Sal propterea Catechumenis datur in mysterio, ut nos esse sal terræ, id est, Dei sapientiam noscamus*; ut pedetentim nos ad percipiendam in Baptismo Divinam sapientiam formari admoneamur, atque adjuvemur. Ista enim per Ecclesiam benedicta elementa nequaquam sunt vacua aut egena.

Quæstio est, An etiam hic sanctificatus sal sit Apostolica traditio? Rationem dubitandi facit Tertulliani ac Sancti Hieronymi, qui lactis & mellis usum & sanctificationem laudant,

altum

ctum de illo silentium. Primus de ipso mentionem videtur fecisse in sexta super Sancti Ezechielis Prophetiam homilia Origines. Laudat Prophetæ verba ad Hierusalem, *Non es aqua lota in salutem, nec sale salita, nec involuta pannis*, & commentatur: *Oportet animam, quæ renascitur, rationabile & sincerum lac desiderare, & priusquàm sine dolo rationabile lac desideret, debet sale saliri, & pannorum involucro colligari, ne dicatur ad eam, Sale non es salita, neque pannis involuta*. Hunc locum laudat in opere de Baptismi ritibus Josephus Vice-Comes, & adjungit: *Si considerare volumus, quando salis usus primo invectus sit, intelligemus circa tempora Origenis incœpisse. Nam nec quisquam ætate major Origene meminisse est visus*. Respondeo esse infirmum fundamentum. Lib. 2. Cap. 42. Quod enim vinum & lac, adeoque & mel, sint solius Occidentalis Ecclesiæ ritus, nobis supra dixit Sanctus Hieronymus. Et hinc adducta homilia lucidè non est Origenis, sed hominis Latini. Etiam sanctificatum Catechumenorum salem nullus Græcorum antiquus Pater laudat: Esse solorum Latinorum ritum evincit præsens Michaelis Cerularii calumnia. Et esse antiquissimum demonstrant adductus Sancti Augustini locus, & laudata Carthaginensis Synodus. Illum laudant uti vulgatam & vetustam consuetudinem. Nec obest Tertulliani silentium. Non enim ille cunctorum nostrorum rituum texit istic catalogum, sed ad demonstrandum, quòd plura nobis sint sine scripto tradita & imperata, adducit quosdam, professus se à Baptismo, prima Christianitatis janua, ducere exordium. Hinc adduxit lac & mel, prima Neophytorum Sacramenta. Catechumenorum salem, uti antiquum laudant etiam Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus, antiquus Romanorum Ordo, Amalarius Fortunatus, Walafridus Strabo, Alcuinus Flaccus, & alii Latinorum rituum antiqui Expositores. Et nullus unquàm Græcæ Ecclesiæ Pater illum arguit. Est enim sanctissima, & firmis sacrarum significationum anchoris nixa cæremonia. Et ipse Michael Cerularius, quòd Eucharistico pani non misceamus salem, nos blaterat insulsos. Hinc insulsa est præsens ejus calumnia. Præsertim hæc verba: *Ora implent*, eructantur à corde pleno maledicentiæ.

CALUMNIA XIV.

Latini malè Apostolicum illud accipientes, quòd ait Modicum fermentum totam massam fermentare, ita scriptum habent: Modicum fermentum totam massam corrumpit. *Contendunt hac modica hujus verbi occasione tollere Fermentum, quod Panem sublevat & attollit.*

AD ista Apostoli verba, *Totam massam corrumpit*, olim sub junioris Theodosii imperio scripsit etiam Latinus homo, Cœlius Sedulius: *In Græco, Fermentat*. Proindè antiquissima & universalissima est ista Latina translatio. Ea enim usi sunt Tertullianus, Sanctus Cyprianus, Hilarus Romanorum Diaconus, Sanctus Ambrosius, Sanctus Hieronymus, S. Augustinus: Latini semper & ubique omnes. Tertullianus tamen in primo adversùs Marcionem libro scribit: *Marcion modico fermenta totam fidei massam hæretico acore discepit*. Cap. 2. Undè quibusdam videtur legisse: *Modicum fermentum totam massam decepit*. Et redit in idem. Nemo tunc litigabat de sacrificii Fermento aut Azymo: Undè non ad dolosam & malignam fermenti circumscriptionem, sed ad alium longè finem facta fuit à nescio quo primo auctore, & ab omnibus firmata ac probata ista translatio. Canonicæ litteræ multa explicant per parabolam ac similitudinem: & ex eadem re nunc bonam ducunt, nunc pravam parabolam. Etenim de Christo Domino dicitur: *Vicit Leo de tribu Juda*. Et de diabolo: *Tamquàm Leo rugiens circuit quærens quem devoret*. Nempè alias & alias qualitates habet Leo, à quarum una ad Christi Domini virtutem, ab altera ad aliquam Diaboli iniquitatem cognoscendam manu dicimur & paramur. Et talia habemus plurima in laudatis litteris. Et tale quid est etiam fermentum. Etenim ex ipso ad Divinam & admirabilem cœlestis Regni, seu Evangelicæ prædicationis virtutem Dominus, Apostolus autem ad negligenter ab Episcopo dissimulatam publici incœstus iniquitatem, & manantis ab ipsa scandali contagionem significandam duxit parabolam. Et hinc Latinus interpres Evangelistæ locum vertit: *Simile est regnum Cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum*. Præsentem verò Apostoli locum transtulit: *Totam massam*, seu conspersionem, *corrumpit*. Quòd nempè non boni communionem, sed mali contagium docere illic intendat per fermenti parabolam Apostolus. Proindè & hæc Michaelis Cerularii calumnia est frivola, ac sine fundamentis.

CALU-

CALUMNIA XV.

Latinorum nonnulli Sanctorum Reliquias non venerantur, nec sanctas etiam Imagines.

Lib. 2. Cap. 3. EAndem calumniam nobis imponit in Isaacio Angelo Nicetas Choniates: *Armenii & Alemanni commercia inter se agitant, & in plerisque Religionis dogmatibus consentiunt. Quippè apud Alemannos & Armenios sacrarum Imaginum adoratio æquè interdicta est, & azymo in Sacris utrique utuntur, & alia quædam Christianis dogmatibus improbata opinionis errore pro legitimis observant.*. Et nescio quem Italum Philosophum, qui sacras Imagines damnans corruperit etiam Patriarcham Eustratium Garidam & multos nobiles, fuisse grassatum Constantinopoli, ideòque à patre
Lib. 5. suo Imperatore Alexio damnatum refert Anna Comnena. Addit & posteà correctum. Verùm hæc sunt Michaele Cerulario posteriora. Etiam Waldenses, Albigenses, Amalricus, & alii Iconoclastiæ Latini Resumptores. Quare possit maledicus Michael respexisse antiquas Francorum adversùs septimam Synodum contradictiones. Et quia hanc damnavit Francofordiensis Synodus, malum hoc non sine fundamento adscribitur Alemannis. De Leone Chalcedonensi Episcopo, qui sacram Ecclesiarum supellectilem mutuò ad publicas Reipublicæ necessitates postulanti eidem Principi constantissimè restitit, scribit eadem Anna: *Porrò hac occasione cùm de sacris ædibus, signisque & imaginibus multa, ut fit, disputarentur, hic Antistes in eam sententiam disseruit, ut contenderet sacras imagines absoluto à nobis, & in ipsis inhærente cultu affici, non autem tantum respectivo*. Addit hoc in errore Leonem fuisse pertinacem, ideoque damnatum Synodaliter ac relegatum. Petrus Possinus Annæ verba transtulit in hodiernam Scholasticorum phrasin. Affirmat illa, quòd Leo sacras imagines vellet coli latreuticè, id est, non dumtaxat salutari juxta Decretum septimæ Synodi, sed adorari. Ignotus passim hic est cum suo dogmate Erro, quòd non habuerit sectatores. Michaelis Cerularii tempore possit quis similis tenebrio blaterasse apud Latinos, & hujus stultitiam ille in omnes Latinos iterùm derivasse. Armenii sacras imagines omnino damnarunt: Horum nobiscum sacri belli tempore firma amicitia videtur nos apud Græcos reddidisse suspectos.

Quidquid sit, ad Nicolaum Diaconum, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Castrensium, rectè scripsit Theophylactus Archiepiscopus Bulgariæ: *Sanè non admittamus Satanicam illam calumniam, ut Latinis non admittenda sit imaginum veneratio*. Quod ejus Rescriptum laudat in Responsis ad Constantini Cabasilæ Metropolitæ Dyrrachiensis Consulta Demetrius Chomatenus Bulgarorum item Archiepiscopus, & ad hanc ejusdem Constantini quæstionem, *An Græcus Episcopus possit invitatus intrare Latinorum Ecclesias, & illic adorare*, respondit affirmativè, & dedit causam: *Et Latini sanctarum imaginum sunt cultores, & in suis templis ea erigunt*. An Græci in Latinis, & Latini in Græcis Ecclesiis possint sepeliri, & an utriusque gentis Clerus possit pro defuncto divina cantare officia, idem Dyrrachiensis Metropolita postulavit à Joanne-Citri Episcopo, & hic item respondit affirmativè, ac dedit causam: *Divina templa, venerationesque pretiosæ Crucis & sanctarum imaginum, Latini sunt nobiscum communia*. Et infrà: *Etiam Latinis est pretiosæ Crucis & divarum effigierum erectio & veneratio*. De Imperatore Manuele Palæologo, ad habenda adversùm Turcas Latina auxilia profecto in Italiam, scribit politica, quam ad Martinum Crusium misit Theodosius Zygomalas, Constantinopolitana historia: *Auxilium non fuit præstitum. Causa prætexebatur, Manuelem die quodam festo venerationem imaginis Christi Crucifixi, intextæ in dextro Epimanicio Chorepiscopi, recusasse. Undè causa Pontifex arrepta, omnibus Italis scripsit: Quicumque Imperatori Græco, qui noluisset imaginem Christi adorare, auxilium ferret, eum à Sacrorum communione sinè venia exclusum iri*. Historia errat id factum in Chorepiscopo. Italia enim tunc non habuit Chorepiscopos. Immo quod umquam habuerit, est difficilè ostensu. Cujusmodi Pontificale ornamentum sit Epimanicion, discere possis à Theodori Balsamonis opusculo de juribus Patriarcharum. Interim Schismaticus Imperator non quasvis, sed solas Latinas aversabatur imagines. Nam & quidam ad Florentinam Synodum venientes Græcorum Episcopi noluerunt ipsas venerari. Hunc ipsum talionem possint nescio qui Latini reddidisse Græcis: Hinc nasci potuit his opinio, quòd sacras imagines non veneraremur.

Ejusdem farinæ est hæc postrema Michaelis Cerularii in nos calumnia: *Latini sanctos illos & magnos Patres nostros Basilium & Chrysostomum cum reliquis sanctis non connumerant, nec illorum doctrinam omninò recipiunt*. Est refutatu indignum mendacium. Superiorem item calumniam nobis imponit repertus apud Patres Prædicatores Tractatus: *Latini historias sanctorum præter Passionem Christi in Ecclesiis suis non designant. Et sacras imagines renuunt osculari*. Est mitior calumnia, ast æquè falsa. Quæ enim apud nos orthodoxa gens solas patientis Domini imagines figit in suis Basilicis? Et quasvis sanctorum imagines omninò osculamur. Verùm nobis in more non sunt Græcorum ritus, de quibus idem Tractatus: *Sanctæ Dei Genitricis imaginem, ut filios parturiat, Græci compellant, eaque mediante ipsam Domini matrem, ut commater fiat, accersunt. Hoc modo imagini Syndonem connectunt, ut baptizatum puerum de manu Sacerdotis ipsa ut commater accipiat. Quam superstitionem à se fieri, sermone profitentur*. Etiam Sanctos sibi eligunt in confratres hoc ritu. *Ære conducunt Sacerdotem, cum in Ecclesia cantatur Missa, funduntur pro fraternitate preces. Cerei ad minùs accenduntur duo & perungitur oleo fictus frater, & sanctam amplectitur imaginem, quam ausus est dicere fratrem*. Audi & alium ritum: *Græci singuli papyris oleo lam-*

padarum ardentium coram imaginibus Sanctorum intinctis frontes suas perungunt, & aqua se adspergunt, à Reliquiis Sanctorum contacta. An hæc omnia superstitionem contineant, non facilè dixerim: Nos interim Latini ob ipsis meritò abstinemus. Verùm exindè sine fundamento censemur sacras imagines non osculati. Hæc porrò sunt capita, ob quæ Michael nos censet, & à Petro Antiochiæ Patriarcha censeri vult indignos consortio Christiani nominis.

CAPUT XVI.

Exponuntur crimina, quæ Michaeli Cerulario ac ejus factioni imponit Cardinalis Humbertus.

Lib. 6. Cap. 4. De nobis Latinis queritur in Florentini Concilii Historia Sylvester Sguropulus: *Latini infamiam de nobis sparserunt, quòd Hæreses non minùs quinquaginta quatuor profiteamur. Nec verbis id modo asseruerunt, sed Scriptis propalavere in militum stationibus fori præsidio excubantium, & programmata de his in foro venumdanda publicaverunt*. Ad hos plurium Episcoporum, qui proindè nullam eum Latinis unionem sperandam affirmabant, coram Josepho Patriarcha querimonias reposuerunt Bis-Consules *ea finita programmata esse scurrarum ac morionum ingenia: Nec enim quisquam è toto collegio aut gente Pontificiorum, aut inter Latinos alius vir bonæ frugis, linguam contra nos acuit, sed è contra omnes reverentur & collaudant. Quæ igitur audivistis in triviis objectari ab hominibus imperitis, non ita debent nostros sensus affligere, ut propterea maximarum rerum jacta* Cap. 6 *fundamenta convellere conemur*. Hæresim esse inveteratum Schisma rectè scribit in secundo adversùs Cresconium Donatistam libro Sanctus Epist. 160. Augustinus. Et in litteris ad Emeritum Donatistarum Cæsareensium Episcopum dat causam: *Schismatis crimen malè perseverando etiam hæresim fecistis*. Quod ipsum evenit Græcis: Longum Schisma ipsos præcipitavit in plures errores. Aliqui interim Latini quædam in illis non culpanda culparunt. Aliqui per imperitiam, aliqui per nimium pro Latinis ritibus zelum. Ita illos offenderunt graviter, & à fraterna nobiscum unione diverterunt. Etiam Michaelem Cerularium ac ejus Gregales de variis erroribus culpavit in latæ adversùs illos excommunicationis diplomate Cardinalis Humbertus. Qui omnes an firmè subsistant, est disquirendum.

CRIMEN I.

Græci, sicut Simoniani, Dei donum vendunt.

Eodem de crimine Græcos notat repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus: *In sorte Simonis Magi de jure ponendi sunt Græcorum Pontifices, qui nullis Ecclesias sine pecunia largiuntur. Quos verè tangit illud Apostolicum*: Pecunia tua tecum sit in perditionem. *Sacros ordines, qui gratis debent dari, nisi manus eorum ære graventur, non tribuunt. Sepulturas in cæmeteriis non faciunt, nisi accepta pecunia*. Quòd apud Græcos sacrorum Ordinum, aliorum Sacramentorum, nec non Ecclesiasticorum officiorum ac beneficiorum Simonia sit admodum antiqua, frequenterque grassata & damnata, est suo loco abundè demonstratum. Et Enthronistica ac Insinuativa, quæ à noviter consecratis Episcopis & Clericis exigi permisit, & pendi jussit Justinianus, ab ista lepra non facilè expurgaveris. Certè ipsa in variis ad sibi subditos Orientalis Illyrici Episcopos litteris impetere videtur Magnus Gregorius. Hi enim Constantinopolitanæ potiùs quàm Romanæ Ecclesiæ moribus semper adhæserunt. Et septima Synodus non tam Latinorum, quàm Græcorum damnavit Simoniam. Patriarchale Palatium inter alios Officiales olim habuit Ostiarium, qui cunctis porrigebat Patriarchales de quovis expedito negotio litteras, exigebat pro illis, & cauponabatur. Ex antiqua consuetudine. Ipsam de Simonia damnavit, qui sub Leonis sapientis Imperio sedit, Nicolaus Mysticus Patriarcha, & ut plenè eradicaret, istud Palatinum Officium exstinxit.

Magnus Episcopus fuit iste Nicolaus, ideoque quamvis etiam aliam Simoniam existimo ab illo exstinctam. Quidquid sit, revixit illa sub Successoribus, etiam quoad sacros Ordines. Etenim in suis ad Photii Nomocanonem Commentariis scribit Theodorus Balsamon: *De Cœnario Tributo, & consuetudinibus, quæ pro ordinatione dantur, huc usque in Republica vim habet aurea bulla celebris illius Imperatoris Isaacii Comneni*. Hæc sunt bullæ verba: *Majestas mea sanxit, ut in ordinatione Sacerdotum nihil ampliùs capiat Episcopus, qui Sacerdotem ordinat, præter septem aureos nummos præstantioris monetæ Majestatis meæ. Videlicet unum, quando eum simplicem Papam, sive Lectorem facit. Tres, quando Diaconum ordinat. Et alios tres, quando Presbyterum facit*. Confirmat Patriarchæ, qui Michaelem Cerularium proximè præcessit, Alexii Studitæ Synodale Decretum, de quo Synodus Patriarchæ Nicolai Grammatici: *Existimant nonnulli per Provinciam Religiosissimi Episcopi se non parùm ex Synodali Præcepto, quod olim de Canonici præstatione sub beatæ memoriæ Patriarcha Domino Alexio fuit expositum, damni percipere, veluti quod factis deinceps Sacris & Imperatoriis ad orbis*

orbis universi civitates Sanctionibus, per aureas bullas munitis, adversari videretur, quatenus illud Decretum Synodale statuat solummodo exigendum à quolibet eorum qui ordinantur, si Lector sit, nummum aureum unum; si Diaconus, nummos aureos tres similes; Si Presbyter, alios tres nummos consimiles sumendos alimenti nomine dumtaxat ab eo qui ordinat. Quandoquidem si maximè mercedem, non tamen & vivendi sumptus excludit Evangelium. Aureæ verò bullæ à piis Principibus promulgatæ appendicem quandam deinceps invexerunt ad ea quæ ab ordinandis præstantur. Ex quibus verbis habemus varia. Primò, quòd exorbitantem priorum exactionum consuetudinem Patriarcha Alexius sit moderatus. Secundò, quòd ejus Synodale Decretum plures Imperatores aureis suis bullis confirmaverint. Et inter ipsos haud dubiè fuit etiam Constantinus Monomachus. Ita non obscurè colligitur ex aurea bulla Imperatoris Alexii Comneni, confirmante simile Decretum Patriarchæ Nicolai Grammatici. Hodiè tamen habemus solam auream bullam Isaacii Comneni, emissam haud dubiè ad preces Michaelis Cerularii. Tertiò habemus, quòd Episcopi istas exactiones constanter defenderent. Asserebant solam mercedem seu nundinationem, non Episcopalia alimenta seu stipendia esse Simoniaca, ac damnata ab Evangelio. Alexianum Decretum asserebant ab aureis bullis non confirmatum dumtaxat, sed & ampliatum, ideoque à Patriarcha Nicolao postularunt non juxta illud, sed secundùm has deinceps vivere. Et Nicolaus tam has quàm illud discussit Synodaliter, invenit convenire per omnia, atque istis postulatis imposuit silentium. Nihilominus Alexii Patriarchæ Decretum confirmavit & purgavit: *Quod stipendiis propriis juxta Divinum Apostolum nemo militet.* Adjunxit alios expurgationis fucos, & conclusit: *Nec his amplius aliquid nomine alimentorum illius, qui ordinat, ab Ordinando expendatur.* Et hoc Synodale Decretum, nec non & dictam Isaacii bullam confirmavit Imperator Alexius Comnenus. Et Episcopi videntur obedivisse, ast non ipsi Patriarchæ, aut certè ipsorum Chartophylax, & alii Clerici. Omnium Ordinandorum examen spectabat ad Chartophylacem, ipseque pergebat illos adeò vexare exactionibus, ut paucissimi ad Patriarchæ manus, plerique ad alios accederent Episcopos, atque ita plures promoverentur indigni, & Apostolicus, quemque Clericum à suo Episcopo consecrari mandans, Canon abiret in contemptum & dissuetudinem. Quarè hosce excessus proscripsit Patriarcha Michael Anchialus, & adjunxit: *Ne sit prætextus, isque satis elegans, iis qui nolunt ordinari, ad Religiosum nostrum Chartophylacem accedentibus, quòd majorem fortè habeant innovationem, quàm olim dari fuerit consuetudo, et quoque rei à nostra Mediocritate est hodie provisum. Cautum est enim, ne antiqua in iis consuetudo transiliatur, sed illa solùm dentur Episcopi Ministris & Religiosissimo hujus temporis Chartophylaci, quæ ab iis, qui ordinantur, jam olim dari consueverunt.*

De aliis item Sacramentis Alexandriæ Patriarcha Mareus proposuit hanc quæstionem: *Pontifices, qui Diaconos vel Sacerdotes ordinant, item qui per Divinum Lavacrum pueros Orthodoxorum, aut aliquos Hæreticos sanctificant, pariter qui aliquibus ministrant Divinas Sanctificationes, si in laboris præmium nummarias aliquas summas ab iis exigunt, rectè ne faciant, an non?* Et Theodorus Balsamon respondit: *Milites propriis stipendiis non aluntur. Et per Moysen dixit Deus:* Non alligabis os bovi trituranti. *Si igitur per mediocrem dationem aliquam, & arbitrio ordinati, vel aliter sanctificati, solatium accipere quærunt Sacerdotes & Pontifices, qui ordinant vel baptizant, nihil mali faciunt. Nam per consuetudinem solemne est Ordinantes accipere solatium. Quod si hujusmodi solitas munificentias non requirant, sed majora dona, & quæ Ordinati facultates coangustent, non tantùm non exaudientur, sed & depositioni subjicientur.* Utique tamquam Simoniaci, per secundum à Theodoro isthic laudatum Calcedonensem Canonem. Et pro modica exactione nihil novit adducere, nisi consuetudinem. Et certè aliquot aureorum exactio non est quid modicum: Præsertim in opulentis Episcopis, quales passim in Græcia fuisse testantur in litteris ad Constantinopolim euntes Francorum Legatos Italiæ Clerus, & Facundus Episcopus Hermianensis. Constantinopolitanæ Ecclesiæ Chartophylax, & posteà Thessalonicensis Episcopus Nicetas respondit rectiùs ad eandem quæstionem, omnem in quovis Sacramento exactionem damnans de Simonia, atque adjungens: *Si quis autem Ministro spontè offerat, in solatium fortè paupertatis, vel honoris causa, vel in modum liberalitatis, accipere & pro offerente vota facere non prohibetur.* Permittit solam spontaneam oblationem. Eisdem sordibus Græci maculant Sacrosanctum Pœnitentiæ Sacramentum. Etenim repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus scribit: *Prælatio Sacerdotii apud Græcos tantùm inter Monachos esse videtur. Soli enim Monachi potestatem solvendi atque ligandi exercent, quæ Petro & Petri successoribus principaliter est tradita. Qua de causa studium singulare pecuniæ Sacerdotes in Monastico habitu constitutos complectitur, multaque inde facinora profluunt, ut evanescant in cogitationibus suis.*

Quæst. 28.

Michaelis Cerularii tempore Græci Sacerdotes eodem modo tractarunt Sacramentum Matrimonii. Etenim aurea, quæ à Patriarcha Nicolao Grammatico probatum Coronarium aurum firmavit, Imperatoris Alexii Comneni bulla prosequitur: *Præterea secundùm Sanctionem Imperatoris Monomachi Majestas mea statuit, ut cùm aliqui subjecti territorio cujuscumque regionis Episcoporum, conjugii ritu legitimis uxoribus junguntur, accipiat Episcopus à Sponso quidem nummum aureum unum, à Sponsa verò linteum ulnarum duodecim, quemadmodum sancitum est.* Et in Martini Crusii Turco-Græcia Dionysius Nauplii & Argorum Episcopus scribit ad Theodosium Zygomalam Constantinopolitanæ Ecclesiæ Proto-Notarium: *Accipio de primo Matrimonio duodecim Aspra, de secundo viginti quatuor, de tertio sexaginta. Quorum dimidium occultè Presbyteri retinent, & multa mendacia prætexunt. Ergò si omne jus*

Lib. 4. Epist. 34.

tuum integrum, nec diminutum obtinere cupis, mitte Regium mandatum, quo nominatim perscriptum sit, tantum de nuptiis exigendum esse, quantum tributi penditur Patriarchæ, per Exarchum exigenti. Exactio tunc dividebatur in tres portiones: Prima Episcopo, secunda Parochiali Presbytero, tertia Patriarchæ cedebat, ad pendendum Turcicum Charatzion. Nauplium tunc spectabat ad Venetorum Rempublicam. Hinc ejus Episcopus fuit suspectus & accusatus, quòd in isto portando onere nollet Patriarcham adjuvare. Et ille culpam transcripsit in Parochiales Presbyteros. Et de proximo Michaelis Cerularii Antecessores Alexio, necnon de Imperatrice Zoe, quæ cum adultero Michaele Paphlagone Augustum suum Maritum Romanum trucidaverat, scribit Michael Glycas: *Zoe Imperatrix in aureo triclinio sedens, Michaelem producit, & Patriarcham adigit, ut eum sibi Maritum sacris precibus jungeret. Patriarcha rei novitate perculsus, Sacrasne preces illas eis impartiretur, non abs re dubitabat. Quapropter Joannes*, Michaelis frater, *& Zoe quinquaginta auri libris Patriarchæ, totidemque Clero donatis, persuaserunt homini, ut ipsorum Matrimonium consecraret.* Verùm malè parta malè dilabuntur. Quòd enim pingues, ex ejusmodi nundinis forsan, acquisitos, defuncti Alexii thesauros Imperator Monomachus invaserit, multis refert Georgius Cedrenus.

Etiam pro Defunctorum sepultura graves exactiones tum fecit Græcorum Clerus. Hinc enim in Constantinopolitanis originibus scribit Georgius Codinus: *Cæmeterium S. Lucæ condidit Irene Augusta, ut ibi gratis sepelirentur pauperes.* Quod nempè anteà etiam illi debuissent solvere jura sepulturæ. Et de defuncta Imperatrice Andronici primi Palæologi uxore Anna, ejusque exequias celebrante Patriarcha Joanne Vecco
Lib. 6. Cap. 28. scribit Georgius Pachymeres: *Perfunctus cæremonia funebri Patriarcha sibi olim familiares ac necessarios multis aureis, quos illo funere lucratus fuerat plurimos, liberaliter elargiendis demeruit.* Et
Fol. 487. in Turco Græcia scribit Martinus Crusius: *Græcorum Presbyteri ex eleemosynis & redditibus, quos ex certis Sacris accipiunt, vivunt. Exequias enim mortuorum, quæ illis frequentes & multiplices sunt, alii ab eis redimere coguntur.* Quòd per Turcicam servitutem expilatus Græcorum Clerus vivat ex similibus oblationibus, nullo modo est culpandum. Verùm oblatio debet esse spontanea, & compelli non potest populus ad ipsam redimendam. Et mirandum est, quod & à Latina & à Græca Ecclesia constantissimè semper frequentatas defunctorum exequias esse Apostolicum ac Evangelicum dogma non crediderit Crusius, circumscriptus ac seductus à Martino Luthero. In schismaticis Græcis præsertim dilexit ipsum detestabile schisma, & odium Papæ.

Et omnes has exactiones Græcorum etiam meliores Episcopi improbarunt semper, immo & damnarunt. Nicetæ Thessalonicensis Archiepiscopi judicium jam audivimus. In suo ad secundum Chalcedonensem Canonem Scholio Constantinus Harmenopulus laudat famosas, quæ omnem in sacris ordinationibus exactionem damnant de Simonia, Sancti Tharasii Episcopi Constantinopolitani ad Adrianum primum Pontificem litteras, & adjungit: *Aurea verò Bulla Imperatoris Isaacii Comneni, quam ratam esse jussit & Synodica sententia Patriarchæ Michaelis, hæc verba continet.* Adducit verba, & pergit: *Hæc confirmavit & aliud monimentum Synodicum Patriarchæ Nicolai.* Hæc Decreta laudatis Tharasii litteris manifestè opponit. Et antiqua, quam consecratis à se Episcopis olim dabat quisque Patriarcha, variarum instructionum formula ipsos rigidissimè jubet abstinere ab omni Simonia, atque adjungit: *Ne consuetudinibus quidem, quas vocant, aditus & fenestra est patefacienda. Etenim hæ, quæ dicuntur consuetudines, uti cum avaritiæ morbo irrepserunt, ita non minus quam Simonia, siquidem non etiam magis, ad condemnationem Pontifices, qui harum participes facti deprehenduntur, pertrahunt: Quandoquidem sub honesta larva Simonis Hæresis exercetur. Famosum namque facinus, licet honesto vocabulo veletur, omnimodo vitandum est & aversandum, adeoque magis etiam quàm id, quod apertè scelus ipsum præ se fert. Latentia nimirum ulcera difficilius sanari solent, & absurda facinora, quibus inest subdola quædam nequitia, longè se faciliùs in vulgus insinuant, quàm quæ manifesta sunt.* Enumerat hujusmodi consuetudines, ponitque & hanc: *Nec item propter Hegumeni, Archimandritæ, vel Exarchi præfectionem, immo nequidem propter institutionem Œconomi vel Majoris; quod horribilius denique, non propter ordinationem Diaconi, vel Presbyteri, vel Episcopi, quidquam prorsus ullo modo, nec antè nec post ordinationem sumere convenit. Hoc enim quam absurdum sit, ut equidem arbitror, etiam sacrorum Canonum imperitis est manifestum.* Lucidè respicit secundùm Chalcedonensem Canonem, qui inter alia damnabat etiam hunc Ibæ Edesseni Episcopi excessum: *De ordinationibus accipit.* Noviter consecrati Episcopi solebant suos Consecratores & ipsorum Clericos munusculo impartiri, pergitque etiam de ipso instructio: *Statuimus ut Enthronismus, quem vocant, non ei qui ordinat Episcopum, absit ut hoc fiat, sed pauperioribus Clericis, vel alio quopiam Ecclesiastico munere fungentibus, Ecclesiasticarum facultatum ratione habita, detur. Quippe si locuples sit Episcopatus, nequaquam prohibemus, quo minùs in eos, qui Ministeriis Ecclesiasticis inserviunt, & inopem vitam traducunt, vel ex beneficentia, munuscula quædam conferantur.* Etiam hæc munuscula vult esse non exacta, sed spontè oblata. Exstant hæc omnia in jure Græco-Romano.

Et confirmat Turco-Græcia. Etenim de Constantinopolitana, quæ sub Turcico Solimanni secundi Imperio Patriarcham Josephum quartum degradavit ob variam Simoniam, Synodo habet per Emmanuelem Malaxum descripta Patriarchalis historia: *Tunc una eademque mente & voce* Fol. 175. *Decretum ibi ab Episcopis factum est, quo Simonis subtilissimum & impietatis plenum vitium exscindebatur, videlicet ne ullam caperent in manus impositione pecuniam, sed Divinorum & sacrorum Canonum sententiam inviolatam retinerent. Quod si Præ-*

sulum

fulum ullus hos transiret, jam tunc per se sui muneris functione esse dejectum. Nihilominùs tamen Embaticion, dont nescio quid initio dabatur, accipi permiserunt. O indulgentiam pœnis dignam! Malæ arboris discusserunt folia & ramos exciderunt; atque ipsam adeò arborem, sed radicem reliquerunt. Quod dico, hoc est: Nundinationem quidem Simoniacam Ordinationum amputarunt, sed radicem, nempè munus, quod initio dabatur, reliquerunt. Ut scilicet ne deesset causa rursus germinandi & crescendi, punitionis apud inferos arbori. Huic Josepho affirmat successisse Metrophanem tertium, & prosequitur: *Sub hujus Patriarchatu fuerunt quidem Pontifices, qui ob Sacerdotes creandos non accipiebant pecuniam, sed tantùm Embaticion aliquis capiebat, quando Sacerdotem aliquem faceret, dante id Ecclesia. Atque cognoscite, quæso, quodnam Embaticion quidam eorum acceperint. Cùm in ipsa ordinatione nullos caperent nummos, ne sanctionem sacrarum legum & Antistitum transirent, nec eodem cum Simone Mago crimine condemnarentur, capiebant duplex Embaticion. Ita è tali nundinatione nihil eis decidebat, sed ad idem satiandæ suæ avaritiæ principium redibant. Væ, væ illis. Non patitur se irrideri Deus.* Hoc Embaticion damnavit de Simonia etiam Patriarcha Hieremias secundus, & concludit dicta Historia: *Ita, Divinæ gratiæ beneficio, evulsa & eradicata est Simoniaca nundinatio, & Embaticion, quod & ipsum erat Simonia maximè impia, sicut à nobis scriptum supra exstat.* Ostendit ipsum per sanctorum Apostolorum, Magni Basilii, & aliorum Patrum antiquos Canones de Simonia damnari. Turcica Græcorum captivitas, & indè nata paupertas Coronarium aurum transmutavit in Embaticion. Notanda sunt hæc historiæ verba: *Dante id Ecclesia.* Videtur Ordinator Episcopus Embaticion non ab ipso Ordinando aut Ordinato, sed ab Ecclesiæ, ad cujus ministerium ordinabatur, fidelibus collectum & collatum exegisse & accepisse. Omnes has exactiones sub Michaele Cerulario grassantes, & à nono nostro Leone damnatas durissimè, etiam Cardinalis Humbertus rectè de Simonia damnavit.

CRIMEN II.

Græci, sicut Valesii, hospites suos castrant, & non solùm ad Clericatum, sed insuper ad Episcopatum promovent.

DE Valesiis hæreticis scribit in hæreticorum catalogo Sanctus Augustinus: *Valesii & seipsos castrant & suos hospites, hoc modo existimantes Deo se servire debere.* Quod ipsum tradunt & latiùs exponunt Sanctus Philastrius, & Sanctus Epiphanius: Rectè addens castrationem esse rem barbaram, à barbaris Regibus introductam in mundum. Interim ad instar aliarum mutilationum purgari potest, & fieri ex causis. Etenim Imperatorem Justinianum, quod Esaiam Rhodi, & Andream Diospolis in Thracia Episcopos-Sodomitas absciderit, & abscissos jusserit circumduci in spectaculum, quidquid dicat in arcana historia Procopius, laudant Sanctus Theophanes, Georgius Cedrenus, & alii Græci. Et antiquæ Gothorum in Hispania leges ista mutilationis specie puniunt quædam crimina. Quod fecerunt & aliæ gentes. Præsertim, quoniam in posteros traduci solet, crimen perduellionis. Et hinc Græci suos Augustos Principes aut alios Proceres, dum degradarent & vita non spoliandos censerent, cum omni mascula prole frequenter evirabant. Sic ab arida radice nihil metuebant amplius. Et hosce aridos promovebant etiam ad Episcopatum. Etenim de Constantino quarto Imperatore scribit Sanctus Teophanes: *Constantinus Justinianum Patricium*, quod ad patris sui Constantis cædem fuisset in Sicilia cooperatus, *Germani, qui deinde Patriarchæ dignitatem sustinuit, patrem occidit, ipsum verò Germanum ferociùs se gerentem virilibus rejectis castigavit.* Hic est ille sanctissimus Germanus, qui posteà Cyzici fuit Archiepiscopus, ac tandem Constantinopolitanus Patriarcha, Catholicam Fidem strenuè defendit, & multa tolerantia confirmavit adversùs Iconoclastiam Imperatoris Leonis Isauri. Nempe ista vexatio petulanti juveni dederat intellectum: Et de Leone Armenio, Augustum Michaelem Rangabem ejiciente, scribit incognitus Sancti Theophanis continuator: *Ejecto Michaele, Leo tyrannicè sumpsit Imperium, & tonsa Procopia Augusta Michaelis Conjuge, filios ejus pariter per Insulas detonsos virilibus orbavit.* Hosce inter fuit Nicetas, qui ex sanctissimo Monacho factus fuit sanctior Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcha Ignatius, à Photio, simili item Eunucho expulsus, passus horrenda, & tandem per octavam Synodum restitutus.

Similium Episcoporum plurima sunt apud Græcos exempla. Nec semper malè. Etenim non quosvis, sed solos à semetipsis castratos Nicæna Synodus extrusit à Clero: A Barbarorum, Dominorum, Tyrannorum, aut quorumvis aliorum injuria, vel etiam à necessaria medicorum ope excisos permittit permanere in Clero, imò etiam ad ipsum assumi, si tamen fuerint clari virtutibus, & insigniter digni. Quocircà aliud non culpat Cardinalis Humbertus, quam quod anteà in suis ad Michaelem Patriarcham litteris ipse Sanctus Papa Leo: *Absit ut velimus, quod publica fama non dubitat asserere, Constantinopolitanæ Ecclesiæ contigisse, ut Eunuchos contrà primum sancti Nicæni Concilii Capitulum passim promovendo, fœminam in sede Pontificum suorum sublimasset aliquando. Hoc tam abominabile scelus & detestabile facinus, & si enormitas ipsius vel horror, fraternaque benevolentia non permittat nos credere, considerata tamen incuria vestra ergà SS. Censuram Canonum, quia Eunuchos, & aliqua parte corporis imminutos, non solum ad Clericatum, sed ad Pontificatum etiam indifferenter & solemniter adhuc promovetis, fieri potuisse pensamus.* Quod Constantinopolitani fœminam ali- Epist. 1. Cap. 23

quando

quando in Patriarcham promoverint, nullo nititur fundamento aut testimonio, ideoquè Sanctus Pontifex meritò non credidit. Erat popularis in novum tunc Græcorum schisma sarcasmus. Hinc interim lucet etiam Papissam Joannam esse manifestam fabulam. Nam si quid veri subesset, quomodo Pontifex non timuisset talionem? Quomodo Michael Patriarcha, Nicetas Pectoratus, aut quis alius Græcus illum non reddidisset? In Latinos Græci horrendas & varias finxerunt calumnias: Hanc ne vel somniarunt. Nullum novi hujus fabulæ memoratorem Græcum, nisi solum noviorem scriptorem Laoni-
Lib. 6. cum Chalcondylam: *Constat mulierem quandam fuisse subvectam in Pontificatum, quia sexus ignorabatur. Nam Italiæ Occidentales penè omnes barbas radunt.* Videtur fabulam admittere, ut Latinam Sacerdotalis barbæ rasuram reddat odiosiorem. Eam adeò oderunt Græci, ut de Patriarcha Josepho tertio, qui ad Mahometis Bassæ preces admittere noluerat cujusdam Christiani Ducis illegitimum matrimonium, scribat descripta per Emmanuelem Malaxum Patriarchalis Hi-
Fol. 122. storia: *Bassa apud Sultanum*, Mahometem secundum, *obtinuit ut Patriarchæ barba præcideretur*. Nec enim major illi poterat inferri contumelia. Et hinc in ipsius laudem concludit eadem historia: *Josephus, cui barbam præcidi Sultanus jussit*. Sine fundamento addit Laonicus, *Constat*. Fabulam enim abundè revincit ex Græcis scriptoribus Leo Allatius. Quod ipsum fecit ex aliis fundamentis Joannes Gerardus Vossius, homo Calvinista. Cardinalis Humbertus duo damnavit in Græcis. Primò, quod Valesiano more non suos hospites, sed suos Innoxios & Augustos cum omni ipsorum mascula prole Principes tyrannicè exscinderent, & ipsorum exscissores tyrannos admitterent, adorarent, coronarent solemniter, & mysticè ungerent in Imperatores. Est enim, licet in privatum patretur, capitale crimen, non tantùm per Christianos, sed etiam per Gentiles Romanorum Principes severissimè damnatum. Et gravissimè sibi displicere Divina bonitas demonstravit in Constantino, Imperatoris Leonis Armenii, per Michaelem Amoriensem ejecti & trucidati, castrato filio: Quod violenta exsectio illum etiam voce privaverit, hanc reddiderit Sancti Gregorii Nazianzeni salutata imago, atque ita juvenem ab Iconoclastica parentis hæresi ad rectum dogma duxerit, pluribus refert Georgius Cedrenus.

Secundum ab Humberto in Græcis damnatum crimen est nimia in evehendis Eunuchis facilitas, & prævaricatio Nicæni Canonis. Hic enim factos à Barbaris aut Medicis Eunuchos quidem permittit manere in Clero, at in ipsum promoveri vetat, nisi sint clari virtutibus, quibus consueta Excisorum vitia expungant & compen-
Epist. 87. sent. Et jure merito. Nam quale sit pessimum istud hominum genus, abundè nos docere possit unicus in variis locis Magnus Basilius. Vide epistolam ad Simpliciam hæreticam. At verò de Constantinopolitano Patriarcha Eustratio Gari-
Fol. 332. da scribit Michael Glycas: *In Cosmæ Patriarchæ locum suffectus est Eustratius, Spado, simplici vir ingenio, & dignus qui in angulo degeret. Verùm & ille post triennium administrati Pontificatus, contra voluntatem suam, propter ignotam quandam causam deturbatur.* Occultam causam prodit Anna Comnena, affirmans Italum Philosophum, quem de undecim accusat hæresibus, erudiendum fuisse traditum Eustratio, & non illum ab hoc correctum, sed hunc ab illo fuisse corruptum & seductum, ideoque & degradatum. Plures ejusmodi Episcopos Græci habuerunt. Et ad quartum Trullanum Canonem scribit Theodorus Balsamon: *Olim Cantorum ordo non ex Eunuchis solùm, ut fit hodiè, constituebatur, sed ex iis, qui non erant hujusmodi*. Videntur Græci gratiosa voce donatos adolescentulos exscidisse, & hosce solos promovisse in Ecclesiasticos Cantores. Et hæc omnia meritò damnavit Cardinalis Humbertus.

CRIMEN III.

Græci, ut Ariani, rebaptizant in nomine sanctæ Trinitatis baptizatos, & maximè Latinos.

PRimi, qui in Catholica Ecclesia baptizatos præsumpserunt rebaptizare, videntur fuisse Novatianenses. Anteriores istius facinoris attentatores ignoro. Ipsos rebaptizasse testatur in litteris ad Jubajanum Episcopum Sanctus Cypria-
nus: *Nec nos movet Novatianenses rebaptizare* Epist. 73.
eos, quos à nobis solicitant, quando ad nos omninò non pertineat, quod hostes Ecclesiæ faciunt, dummodò teneamus ipsi potestatis nostræ honorem, & rationis ac unitatis firmitatem. Affirmat non solos Novatianenses, sed ipsum etiam Novatianum rebaptizare, ac edicit causam: *Novatianus, Simiarum more, quæ cum homines non sint, homines tamen imitantur, vult Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem sibi & unitatem vendicare, quando in Ecclesia non sit, immo adhuc insuper contra Ecclesiam rebellis & hostis exstiterit. Sciens etenim unum esse baptisma, hoc unum sibi vindicat, ut apud se esse Ecclesiam dicat, & nos Hæreticos faciat*. Quod Pontica Ecclesia datum ab Hæreticis aut Schismaticis baptismum semper ex Apostolica traditione exsufflaverit atque iterarit, constanter affirmat in litteris ad Sanctum Cyprianum Sanctus Firmilianus Cæsareensis Archiepiscopus. Verùm ex impetu in Sanctum Stephanum Pontificem scripsit, ideoque ira viri justitiam & veritatem Dei videtur non fuisse operata. Quidquid sit, Apostolicam in Africa adversam consuetudinem immutare, & ab Hæreticis baptizatos rebaptizare cœpit Carthaginensium Archiepiscopus cum suo Presbytero Tertulliano Agrippinus, istamque consuetudinem innovavit ac stabilivit Sanctus Cyprianus, ac pacificè traduxit usque ad Pontificatum & potentem contradictionem laudati Stephani. Pseudo-Papatum, quem adversus Sanctum Cornelium cœperat, isto adhuc tempore agebat Novatianus, & à Novato nescio

cujus

cujus in Africa Sedis Apostata Episcopo instructus censuit rebaptismum profuturum suæ factioni, cunctos Romanæ Ecclesiæ, quæ lapsos ad pacem admittere jam cœperat sub memorato Cornelio, communicatores edixit Hæreticos, ideoque à se, ad cujus communionem jam contracta esset Christi Ecclesia, rebaptizandos. Quocircà non nisi sub Stephani Papatu hæc attentavit. Hac via etiam Cyprianum & Firmilianum, summos ac Stephano adversos Episcopos, speravit sibi adjungendos. Et hæc omnia altè perpendens Jubajanus, vidit esse pessimam radicem, ex qua non soli Catholici Hæreticos, sed etiam Hæretici Catholicos, & sese mutuo rebaptizarent, atque ità rebaptismis impleretur Ecclesia, & contra Evangelicam veritatem tot nascerentur Baptismata, quot capita Sectarum. Hæc retulit ad suum Primatem Sanctum Cyprianum, sperans ita à perperam inducta per Agrippinum consuetudine revocandum. Verùm hora necdum
Lib. 3. Cap. 11. venerat. Cypriani Responsum jam audivimus. Ipsum in Libris de Baptismo contra Donatistas rectè laudat Sanctus Augustinus; nihilominus rem pessimam Agrippinus exorsus est, & Sanctus Cyprianus prosecutus. Dederunt ansam audaciæ, quam forsan sol numquam vidisset. Hanc interim in Catholicos primus attentavit Novatianus, de quo scribit in Libris de pœnitentia etiam Sanctus Ambrosius: *Domine* JESU-CHRI-
Lib. 1. Cap. 6. STE, *Novatianus servos tuos iterati Baptismatis labe inquinavit*. Ad Ecclesiam venientes Novatianenses sola manus impositione admittendos scribit ad Sanctum Victricium Rothomagensem
Cap. 8. Episcopum Sanctus Pontifex Innocentius primus, ac adjungit: *Præter eos, qui fortè à nobis ad illos transeuntes sunt rebaptizati*. Hi resipiscentes *sub longa pœnitentiæ satisfactione admittendi sunt*. Horum pœnitentiam sanxit, non à Substratione, sed à Fletu inchoandam. Lucidè supponit Novatianenses etiam tunc rebaptizasse. Videtur tamen crimen toti factioni non fuisse commune. Uti circà Paschale festum, ita circa hoc facinus fuere discordes.

Ibid. Donatistis fuit universale, & adeò famosum, ut de ipsis dicat prima Arelatensis Synodus: *Afri propria sua lege utuntur, ut rebaptizent*. Fuit inter palmaria factionis fundamenta. Attamen ab ipso factionis exordio non plenè viguit. Ita testatur in litteris ad Vincentium Rogatistarum Cartennensem in Mauritania Episcopum Sanctus
Epist. 48. Augustinus: *Tichonius, homo vestræ Communionis, scribit à ducentis & septuaginta Episcopis vestris Concilium Carthagine celebratum, in quo per septuaginta & quinque dies, postpositis omnibus præteritis, limatam esse sententiam atque decretum, ut Traditoribus, immensi criminis reis, si baptizari nollent, pro integris communicaretur. Deuterium etiam Marionensem Episcopum communionis vestræ dicit Traditorum plebem congregatam Ecclesiæ miscuisse, & secundùm Statuta Concilii, à ducentis & septuaginta Episcopis vestris facti, fecisse cum Traditoribus unitatem. Nec solùm huic Deuterio, sed etiam universis Maurorum Episcopis per quadraginta annos, quos ducit usque ad persecutionem per Macarium factam, Traditoribus sine baptismo communicasse*. Et in populari contra Donati partem Psalmo Romanorum Papæ Melchiadis Judicium, & Donatistarum ab ipso appellationem exponit, ac pergit: *Donatus ubique victus cœpit Christianos ubique rebaptizare*. Carthaginensem adversùs Cæcilianum à Secundo Tigisitano Episcopo factam Synodum memorat Auctor Libri adversus Fulgentium Donatistam, & adducit bocce Martiani isthic Episcopi Suffragium: *Sicut palmites infructuosi amputati projiciuntur, ita Thurificati, Traditores, & qui in schismate à Traditoribus ordinantur, manere in Ecclesia Dei non possunt, nisi cognito ululatu suo per pœnitentiam reconcilientur*. Et addit hunc commentarium: *Per pœnitentiam, non per tinctionem*. Affirmat schismatis Auctores non rebaptizasse, ideoque à posteris imitandos. Donatus magnus, proximus Majorini, primi in schismate contra Cæcilianum Episcopi, Successor scripsit epistolam, in qua agit ut nonnisi *in ejus communione baptisma Christi esse credatur*. Ipsam refutavit Sanctus Augustinus, ac in ipsius, Lib. 1.
quod latet aut periit, operis retractatione scribit: Cap. 21.
Sane non Donatus Carthaginensis, ut Christiani rebaptizarentur, instituit, quod ego eum instituisse credideram, quando ejus epistolæ respondebam. Audaciæ Auctorem asserit fuisse Donatum in Casis nigris Episcopum, qui primus Carthaginensem laceravit Ecclesiam, & Altare erexit contra Altare. Nam & hunc, non Donatum Magnum de rebaptismo damnavit Melchiades. Hic ergò est primus audaciæ fons, quam in omnem Africam traducere conatus fuit Magnus Donatus, sed cunctis suæ turbulentiæ adjutoribus non potuit statim persuadere. A Macario, Imperatoris Constantis Legato, offensa factio illi tandem acquievit. Et tunc existimo prodiisse ejus memoratam, non doctrinalem, sed Primatialem epistolam, qua tanquam totius Africæ Exarchus edixit validum baptisma esse in sola sua parte. Nam & hinc ad Sanctum Augustinum Fortunius Tuburficensis Donatistarum Episcopus dixit, *tamdiu transmarinarum partium Ecclesias mansisse innocentes, donec consensissent in eorum sanguinem, quos Macarianam persecutionem pertulisse dicebat*. Eodem Macariano tempore existimo Epist. 163.
prodiisse Synodale Decretum, de quo perrexit idem Fortunius: *Jam forma facta est, ut quisquis ad nos fidelium de vobis venerit, baptizetur*. Et Augustinus addit: *Quod eum invitum & cum dolore dicere, quantum poterat, apparebat*. Etiam plurimis Laicis displicuisse rebaptismum affirmat in quinquagesimi quarti Psalmi commentario, & laudat has ipsorum querulas voces: *Verè, malè fit, utinam posset non fieri. Sed quid facimus de Statutis nostrorum Majorum*? Paulum & Macarium ad pacandos Donatistarum animos, & exstinguendum schisma, cum magnis donis & Augustæ benevolentiæ signis legavit Imperator Constans: at finè effectu. Sanctum Principis opus adeò infamavit Donati factio, ut non erubesceret in plebem spargere: *Quod qui gustaret aut acciperet de Sacrificio adventantis, de sacro*, utique Idolorum, *sumere videretur*. Etiam ipsum Principem ac ejus præcipuos Magistratus horrendè blasphemarunt. Et quò Christianæ paci omnem

neri spem præciderent, ac inter se & Ecclesiam firmarent perpetuum & immensum chaos, rebaptismum generali Canone stabilierunt. Et tunc Gratus, Catholicus Carthaginensium Episcopus, contra istum Canonem egit illa omnia, quæ laudantur in prima Carthaginensi Synodo. Ab exordio itaque schismatis solus cum paucis turbulentis sociis Donatus Casensis rebaptizare cœpit solos Cæciliano communicantes Afros, facinus propagare studuit Donatus Magnus, & tandem post Constantis Augusti & Macarii Legati in reparanda unitate studium sanxit omnes totius Mundi fideles esse rebaptizandos.

Quod rameo Fortunius Episcopus de facinore erubuerit, jam nobis dixit Sanctus Augustinus. Et Maximinum nescio cujus alterius civitatis Donatistam Episcopum laudat in aliis litteris, quod passim crederetur noo rebaptizare. Epist. 163. Et haud dubiè fuerint plures similes Episcopi. Nam & omnes Primianistæ datum extra suam communionem à Maximianistis, quos ad Dathan & Abyron proscripserant teterrimis elogiis, Baptisma probarunt & admiserunt, & de hoc ipsorum in sua paterna Decreta obvio opere pergit Augustinus in Libris de Baptismo: Lib. 2. Cap. 11. *Sentiunt quam sceleratè jam faciant, recepto Baptismo Maximianensium, violare Baptismum orbis terrarum. Sed timent rebaptizatos suos, ne fortè non eis parcant, si & ipsi pepercerint cæteris, ne de illis exigant animas suas, si animas aliorum trucidare cessaverint.* Demonstrat Donatistis tunc fuisse apertos oculos, & de sua sacrilega audacia exindè palam erubuisse. Et hinc pœnales, quas post Carthaginensem Collationem emiserunt in ipsam Romani Augusti, Leges fecerunt fructus amplissimos. Habes illos in sexto decimo libro Codicis Theodosiani. Nec solùm à nobis datum baptisma, sed etiam Confirmationem, Eucharistiam, Ordinem, & quævis exsufflarunt Sacramenta. Eucharistiam conculcarunt pedibus uti profanam, & suis canibus projeeerunt. Et adversùs Leontium ipsorum Rusticianensem Episcopum dixit ad Carthaginensem Collationem noster nescio cujus civitatis Episcopus Terentius: *Iste rebaptizabat post partem Donati, rebaptizatus est posteà, & sic est ordinatus.* Existimo Leontium primò fuisse Urbanistam, Rogatistam, aut Maximianistam, ac tandem ad Primianistas, utique cardinales Dooatistas, quorum exsufflabat baptisma, per oovum baptismum transiisse. Ex rebaprismo nascuntur tales tragœdiæ. Quarè Imperator Arcadius in scripta ad Adriannm Prætorio Præfectum lege rectè edixit Donatistas esse non tantùm Schismaticos, sed veros Hæreticos.

Eandem sacrilegam rebaptizandi audaciam adsumpserunt Ariani. Testatur hoe in Libro de Lib. 16. tit. 6. leg. 4. Hæresibus Sanctus Augustious: *Ab Arianis rebaptizari Catholicos novimus, utrùm & non Catholicos, nescio.* Epist. 70. Quod sacras etiam Virgines rebaptizarint in Africa, lamentarur in Epistola ad Comitem Bonifacium. Er in libris de Symbolo declamat in Arianos: Lib. 2. *Serpens inique, Christum exsufflas, Catholicum rebaptizas.* Et in sermone Cap. 13. de tempore barbarico. *Quem Christus per Baptismum vivificavit, quarè eum Arianus rebaptizando occidit?* Et à oescio quo vetusto & authentico Doctore scriptum fidei Breviarium: Cap. 8. Fol. 131. *Ariani, si quos de nobis seducere possint, inconsideranter rebaptizant.* Et in sermone adversùs Valentiniani secundi de tradendis Basilicis Edictum Sanctos Ambrosius: *Cur rebaptizandos Auxentius*, in Mediolanensem Ecclesiam intrusus Arianorum Episcopus, *fideles populos putat, baptizatos in nomine Trinitatis?* Et in Liberii Ponrificis vita habet Liber Pontificalis: *Ursacius & Valens*, Ariani Episcopi, *rogavernnt Constantium Augustum, ut revocaret Liberium de exilio, & nna tantùm communione participaret extra secundum Baptismum.* Liberium, dummodò ipsorum communionem admitteret, spoponderunt dispensatoriè non rebaptizare. Quod si verùm sit, lucet etiam Episcopos ab ipsis fuisse rebaptizatos. Et pergit idem Liber de Felice secundo: *Hic declaravit Constantium* Imperatorem *hæreticum, & secundò rebaptizatum ab Eusebio Nicomediensi.* Quod Wandalorum in Africa Reges Ariani cunctos ibi Orthodoxos, etiam Episcopos, ad Rebaptismum coegerint, & ex hae causa plurimos crearint Martyres, demonstrat in ipsorum Gestis Victor Episcopus Uticensis. Audiamus unnm ejus locum: Lib. 3. *Wandalorum Episcopi atque Presbyteri cum armatorum manu nocturnis temporibus vicos & oppida circuibant, & sic despicatibus Januarum, aquam gladiumque portantes, animarum prædones intrabant. Et quos domi repererunt, alios fortè in lectulis soporatos imbre igneo atque fulmineo respergentes, Dæmoniaca vociferatione Christianos suos ipsi pariter vocitabant, ut ludum prorsus suæ hæresios, magis quàm aliquam religionem ostenderent. In quo minùs capaces & ignavi impletum in se pollutionis sacrilegium putabant, prudentiores verò nihil sibi, quod nolentibus atque dormientibus ingestum est, obesse gaudebant. Nam & multi eadem hora cinerem capitibus suis injecerunt, alii sese, vel quia factum est, cilicio lugubri texerunt, nonnulli cœno fœtido linearunt, & linteamina illa violenter imposita per fila conscinderunt, atque in latrinis & fœtidis locis manu fidei projecerunt. Tali violentia, nobis videntibus, Carthagine filius cujusdam nobilis, annorum circiter septem, jussu Cyrillæ*, Ariani Episcopi, *à parentibus separatus est, matre sine verecundia matronali solutis crinibus, post raptores tota urbe currente, infantulo clamante, ut poterat:* Christianus sum, Christianus sum, Christianus sum. *Cui & os obturantes, infantem in suum gurgitem demerserunt.* Plures ejusmodi tragedias istic habes. Ista linteamina erant baptizatorum Sabana. Quod enim solos nudos, juxta solennem tunc Ecclesiæ morem, baptizare vellent, & vigilantem hominem denudare Ariani non facilè possent, nocturna in quiete domos irrumpebant, & dormientes Afros rebaprizabant in lecto. Hinc & istum verè Christianum puerum demerserunt in suum gurgitem. Hinc item intelliges lepidam facti speciem, quam de nobili Hispana puella & Wandalorum Rege Trazamundo refert in Francorum Historia Sanctus Gregorius Turonum Episcopus: Lib. 2. Cap. 2. *Cùm puella Regiis fuisset oblata conspectibus, cœpit eam primò ad rebaptizandum blandis sermonibus illicere. Et cùm*

frangi

frangi non posset, ad rebaptizandum invita deducitur. Cumque in illud cænosum lavacrum ut cogeretur immergi, ac proclamaret, Patrem cum Filio ac Spiritum Sanctum unius credo esse substantiæ, *digno aquas unguine cunctas infecit, id est, fluxu ventris adspersit*. Addit ob istud Hispanicæ veraciter fidei facinus fuisse subjectam horrendis tormentis, & tandem capite plexam. Simile Constantini Caballini & Imperatori Wenceslai in sacrum fontem infantile opus demonstrat istis adhuc temporibus baptizandos infantes fuisse naturaliter nudos. Laudatus Gregorius ibidem adducit insignem ac verè pastoralem Epistolam, qua Sanctus Carthaginensium Primas Eugenius suum populum ad firmam in tantis persecutionibus fidem adhortatur, atque adjungit: *Servate unici Baptismatis gratiam, custodientes Chrismatis unctionem. Nemo post aquam revertatur ad aquam, renatus ex aqua*. Tanta interim istic facta est strages, tantusque Rebaptizatorum numerus, ut ad Orthodoxos ubique Episcopos scripserit

Epist. 7.

Felix tertius Pontifex: *Qualiter in Africanis regionibus astutia Diaboli sævierit in Populum Christianum, ut non modò vulgus incautum, sed ipsos quoque in mortis profunda demerserit Sacerdotes, nullus non orbis gemuit, nulla terra nescivit*. Utique per iteratum Baptisma. Hinc varias præscribit Regulas, juxta quas rebaptizati Afri deberent admitti in Pœnitentiam & Communionem.

Etiam in Gallia grassatum est malum. Lucet ex Sancti Aviti Viennensis Episcopi ad Victorium Gratianopolitanum Antistitem, qui à nobis factas Basilicarum dedicationes ab Arianis Burgundis exsufflati & iterari questus fuerat, Rescri-

Epist. 6. Cap. 31.

pto: *Non mirum est, si dedicationes geminare audeant, qui Baptismata confrequentant*. Consonat tertia Aurelianensis Synodus: *Judex civitatis vel loci, si Hæreticum vel Bonosiacum vel cujuslibet alterius hæresis Sacerdotem, quamcumque personam de Catholicis rebaptizasse cognoverit, quia Reges nos constat habere Catholicos, non statim rebaptizantes adstrinxerit, & ad Regis Fidem atque Justitiam propterea distringendos adduxerit, annali excommunicationi subdatur*. Nempè Burgundionum aut Gothorum Ariani Sacerdotes quandoque adventabant in Franciam, & istud facinus illic attentabant. Notanda sunt verba: *Quia Reges habemus Catholicos*. Edicunt licentiam, quæ sub gentilibus Francorum Regibus fuerat isti facinori, jam esse proscriptam atque ablatam. Nam quod antea Ariani per Galliam liberè grassarentur, docet Sancti Remigii cum illis disputatio.

Facinus cum Arianis Gothis & Wandalis transivit quoque in Hispanias. Etenim sub Theodorici tertii Regno celebrata Ilerdensis Synodus statuit: *De his, qui in prævaricatione rebaptizati sine aliqua necessitate vel tormento delapsi sunt, placuit ut circa eos illa Nicænæ Synodi Statuta serventur, quæ de prævaricatoribus censita esse noscuntur*. Uti in Africa, ita & in Hispania Barbari Ariani non solùm verbis, sed etiam tormentis ad rebaptismum compellebant. Nam omne hoc malum ex Hispania transivit in Africam. Omnium acerbissimus fuit Rex Levigildus, de quo scribit in Gothorum Chronico Sanctus Isidorus: *Ausus est etiam inter cætera hæresis suæ contagia rebaptizare Catholicos, & non solùm ex plebe, sed etiam ex Sacerdotalis Ordinis dignitate. Sicut Vincentium Cæsar Augustanum, quem de Episcopo Apostatam fecit, & tamquam è Cælo in inferna projecit*. Leovigildus rebaptismum non instituit, sed sopitum aut dormiturientem solummodò resuscitavit. Etenim de Justiniano, qui sub Theudis Regno circa sexti sæculi medium rexit Valensem Ecclesiam, habet in Ecclesiasticorum Scriptorum catalogo laudatus Isidorus: *Justinianus Episcopus scripsit librum responsionum ad quemdam Rusticum de quæstionibus interrogatis. Quarum tertia responsio est de Baptismo Christi, quod iterare non licet: Quarta responsio est de distinctione Baptismi Joannis & Christi*. Nempè Ariani, Donatistas imitati, Sanctorum Apostolorum, qui post Joannem rebaptizarunt, exemplo conabantur facinus purgare. Alios tres germanos fratres Episcopos habuit Justinianus: Hæc sancta quadriga sacrilegam audaciam insigniter contrivit. Et hæc per Leovigildum reparata invenit etiam potentes adversarios. Lucet ex Chronico venerabilis Joannis Abbatis Biclarensis: *Leovigildus Rex in urbem Toletanam Synodum Episcoporum Arianæ Sectæ congregat, & antiquam hæresim novello errore emendat, dicens de Romana religione ad nostram Catholicam fidem venientes non debere baptizari, sed cantummodò per manus impositionem & communionis perceptionem pollui, & gloriam Patri per Filium in Spiritu Sancto dari. Per hanc ergò seductionem plurimi nostrorum cupiditate potiùs impulsi in Arianum dogma declinant*. Reparatum rebaptismum, quod videret Arianismo obesse potiùs quàm prodesse, ipse desperatus circumscripsit & abolevit. Ejus novellus error fuit, quod nostros Apostatas compulerit glorificare in Arianam formulam: *Gloria Patri per Filium in Spiritu Sancto*. Attamen ista abolitio non plenè obtinuit. Ariani Episcopi & Clerici inveteratum facinus noluerunt deserere. Lucet ex tertia Toletana Synodo, in qua Gothorum Episcopi & Proceres cum Rege Richaredo susceperunt Romanam fidem, fecerunt solennem ipsius professionem, & in ipsa posuerunt hunc etiam articulum: *Quicumque rebaptizandi sacrilegum opus esse bonum credit aut crediderit, agit aut egerit, Anathema sit*.

Omnium Arianorum audacissimus in hoc sacrilego facinore fuit Eunomius Cyzicenus Episcopus, cujus natales, mores, studia, progressum insigniter depingit Sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus, atque adjungit: *Qualia quidem Eunomiani in occulto doceant, & quænam evulgent, & qualia ipsis à gravi scilicet mysteriorum Antistite tradantur, modumque & ritum Baptismalem, si quis accuratè nosse velit, ipsos interroget, quibus nulla est religio turpia ac indecora proloqui. Nos tacebimus. Neque enim æquum est etiam accusatores horum meminisse, cum norint verbis quoque honorare puritatem, neque prætextato sermone libros commaculare. Quamvis à veritate alienum non esset id, quod diceretur*. Castus Gregorii calamus erubuit obscæna mysteria enuntiare. Ipsa

tamen edixit in Panario Sanctus Epiphanius: *Eunomius, qui ad hæc tempora superest, eos qui baptizati jam fuerunt, iterum baptizat, non modo qui à Catholicis, aut ab aliis hæresibus, sed etiam qui ab ipsismet Arianis deficiunt*. Ab Eusebiana factione correctum & mitigatum Arium in suas blasphemias plenè reparavit Ætium Diaconum sectatus Eunomius, atque ita non solos nos Orthodoxos, & aliarum Sectarum sequaces, sed etiam suos mitigatos Arianos censuit Hæreticos, & rebaptizandos. Rebaptismi fundamentum subjungit Sanctus Epiphanius: *Repetiti porrò illius Baptismi ea formula est, In nomine Dei increati, & in nomine filii creati, & in nomine Spiritus sanctificantis & à creato Filio procreati*. Alii asserunt, quòd in Domini mortem baptizarit. Nempè factio fuit variè lacerata. Quidquid sit, uniformem trium personarum invocationem censuit non esse legitimum verbum, ideoque in ipso non donari validum Sacramentum. Etiam trinam mersionem garrivit non esse legitimum elementum. Hinc nostrum Baptisma calumniatus est de duplici substantiali vitio. Rem illustrat
Lib. 2. Cap. 26. Hermias Zozomenus: *Quidam memorant istum Eunomium primum ausum esse adserere Divinum Baptismatis lavacrum unica immersione debere peragi, sicque traditionem ab Apostolorum temporibus ad hoc usque tempus observatam violasse*. Et infrà: *At verius, credo, uti etiam aliis videtur, dicunt hi, qui traduunt Theofronium Cappadocem, & Eutychium, istius Sectæ fautores, cum temporibus Imperatoris, qui proximè successerat, se ab Eunomio divisissent, nonnulla cum in aliis Eunomii Decretis, tum in sacro Baptismate novare cœpisse, non in Trinitatem, sed in mortem Christi baptizandum esse adserentes, Eunomium autem nihil hac in re novasse, sed de ea idem ab initio, quæ Arius, sensisse, & in illa sententia permansisse*. Et iterùm: *Quin etiam testes ipsi sunt, quòd quoscumque ad suam opinionem traduxerint, etiam rebaptizant, etiamsi antea secundùm Catholicæ Ecclesiæ traditionem eodem fuissent initiati mysterio. Quæ certè res Ecclesiam non mediocriter conturbavit*. Lucidè affirmat Evangelicum Baptismi verbum ac elemenmentum fuisse ab Eunomio, aut ejus Discipulis Theofronio ac Eutychio proscriptum ac mutatum, & rebaptizandi audaciam ab ipsis processisse. Audaciam esse ab ipso Eunomio, suprà audivimus ab irrefragabilibus testibus, vulgari Apostolorum Canone, Canone septimo Constantinopolitanæ Synodi, Sancto Epiphanio, ac Theodoreto. Et hinc Imperatoris Gratiani ad Hesperium Prætorio Præfectum scripta adversum Rebaptizantes severa lex est omninò adversùs Eunomium & Eunomianos. Lucet ex hac Honorii & junioris Theodosii ad Aurelianum Prætorio Præfectum Lege: *Domus Eunomianorum propriæ Clericorum, quæ apud inclytam urbem habentur, Fisci juribus addicantur, in quibus nefarios conventus habitos, vel iteratum Baptisma claruerit, quod in modum semel nati hominis semel à Deo conceditur*. Contra Eunomianos prodiit etiam hæc Arcadii ad Eutychianum Prætorio Præfectum lex: *Si in qualibet post publicatam solemniter jussionem urbe deprehensi, aut aliquam celebrandæ superstitionis gratia ingressi domum probabuntur, & ipsi ademptis bonis ultima animadversione plectantur, & domus, in quam ingressi, nec statim à Domino expulsi aut proditi fuerint, Fisco sine dilatione societur*. Publicis Ecclesiis per Gratianum exclusi ad alienas privatorum ædes, & his per Arcadii gladium ejecti Eunomiani proprias sibi ad Rebaptismum compararunt, atque ipsas fisco suo addicunt Honorius & Theodosius. Durissimis legibus eos vexavit etiam magnus Theodosius, haud dubiè ob Rebaptismum. Etiam pleræque sub titulo, *Ne Sanctum Baptisma iteretur*, Leges sunt adversùm Eunomianos. Sub hæretico Valentis Imperio grassatus est Eunomius, ideoque sub successore Magno Theodosio facta Constantinopolitana Synodus statim damnavit istam audaciam: Et omnes laudatæ Leges septimum illius Canonem firmant ac exequuntur. Omnes loquuntur de solo Eunomio, nulla de Eutychio aut Theofronio, ideoque constat illum esse audaciæ fontem. Et hinc nec apud Magnum Athanasium, nec apud Sanctum Hilarium Pictaviensem, nec apud Luciferum Calaritanum, qui Arianorum facinora abundè edicunt, ulla est Rebaptismi memoria. Nempè scripserunt sub Constantii aut Juliani Imperio ante Eunomium. Eadem de causa Magnus Basilius, ac Faustinus & Marcellinus, Romanæ Ecclesiæ, verùm Luciferianæ factionis, Presbyteri, Eustatium Sebastensem, Georgium Alexandrinum, aliosque Arianos Episcopos durè & meritò damnant de exsufflatis ac repetitis Catholicæ Ecclesiæ ordinationibus, at penitus tacent de Rebaptismo. Hinc item Liber Pontificalis, qui Liberium Pontificem affirmat ab Ursacio & Valente fuisse de singulari gratia admissum sine Rebaptismo, omninò fallitur. Etiam dum affirmat Imperatorem Constantium ab Eusebio Nicomediensi Episcopo rebaptizatum. Etenim longè aliter scribit in libro de Ariminensi ac Seleuciensi Synodo Magnus Athanasius: *Constantius hæreticus fuit, qui ad finem usque permanens in impietate, ac deindè moriens voluit, non à piis viris, sed ab Euzojo, non semel, sed sæpiùs ob Arianam hæresim, & cùm Diaconus esset, & cùm Antiochiæ resideret, deposito & rejecto, baptizari*. Apud Mopsocrenas in spectante ad Antiochenum Patriarchatum Cilicia defunctus est Constantius, ideoque non à Constantinopolitano, tunc dudum defuncto, Eusebio, sed ab Antiocheno Episcopo Euzojo videtur baptizatus. Mediolanensium Pseudo-Episcopus Auxentius fuit homo Cappadox, atque ita rebaptizandi facinus possit accepisse ab Theofronio, deportasse in Italiam, & traduxisse per Occidentem. Quidquid sit, licet nec Eunomii profanum verbum, nec sacrilegum elementum admiserint alii Ariani, admiserunt tamen rebaptismum: quò se à nobis longius alienarent.

Sub dicti Constantii Imperio celebrata Ariminensis Synodus dedit occasionem Luciferiano schismati. Lucifer Calaritanus Sardorum Metropolita fuit immaculatæ Communionis & Catholicæ disciplinæ semper tenacissimus, adeò ut de ipso scribat in Eusebiani Chronici supplemen- Anno 1371.

to San-

to Sanctus Hieronymus: *Lucifer Calaritanus Episcopus moritur, qui numquàm se Arianæ miscuit pravitati.* Lapsos in dicta Synodo, & Ariana, non hæresi, sed sola Communione pollutos Episcopos est adeò aversatus, ut lacerare Ecclesiam maluerit, quàm ipsis uti Episcopis communicare. Antiquum avitæ disciplinæ Canonem, qui in hæresim aut schisma lapsum Episcopum aut Clericum proscripsit ad Laicus, censuit indispensabilem, ideoque lapsis istis factam à Romana Ecclesia dispensationem edixit prævaricatricem confusionem, atque ita omnem Christianitatem contractam ad solam mastrucam Sardorum. Edixit Arianos, & omnes illis communicantes esse Gentilibus similes, ideoque non referre, si aut ex ipsis aut ex Gentili Capitolio accipiantur aut recipiantur Sacerdotes. Attamen datum, non solùm à nobis, sed etiam ab Arianis Baptisma habuit ratum, & vetuit iterari. Ita testatur in Dialogo adversùm Luciferianos Sanctus Hieronymus. Orthodoxo illic roganti, *Si Ariani, ut dicis, Gentiles sunt, & Arianorum conventicula sunt castra Diaboli, quo modo in castris Diaboli baptizatum recipis?* respondet Luciferianus: *Recipio, sed Pœnitentem.* Large hæc exponit & pergit: *Recipimus Laicos, quoniam nemo converteretur, si se sciret rebaptizandum.* Et in libro de Christiano Agone scribit Sanctus Augustinus:
Cap. 30. *Luciferiani neminem rebaptizant.* Et meritò addit: *Rectè faciunt.* Hoc schisma pertinacissimè foverunt Romani Presbyteri Faustinus & Marcellinus, & pro ipso apud Magnum Imperatorem Theodosium expanderunt omnes suæ eruditionis ac eloquentiæ nervos: Quosdam Arianorum Episcopos de attentatis reordinationibus accusant, uti de horrendo facinore, ideoque certum est ipsos ab illo, & longè magis à rebaptismo fuisse alienissimos.

In idem schisma lapsus fuit Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, qui non dumtaxat Arianorum Episcopos aut Clericos in gradum, sed nec ipsorum baptizatos voluit sine novo Baptismate in communionem admittere, & de quo scribit in Luciferiano Dialogo Sanctus Hierony-
Cap. 8. mus: *Hilarus cùm Diaconus de Ecclesia recesserit, solusque, ut putat, turba sit mundi, neque Eucharistiam conficere potest, Episcopos & Presbyteros non habens, neque Baptisma sine Eucharistia tradere, & cùm jam homo mortuus sit, cum homine pariter interiit & Secta. Quia post se nullum Clericum Diaconus potuit ordinare. Ecclesia autem non est, quæ non habet Sacerdotes.* Ecclesia enim, teste Sancto Ignatio Martyre, est Populus sub Episcopo adunatus. Hilarus fundabat se in damnato Sancti Cypriani facto, ideoque pergit in
Cap. 9. ipsum Sanctus Hieronymus: *Antequàm Ariminensis Synodus fieret, antequàm Lucifer exularet, Hilarus Romanæ Ecclesiæ Diaconus ab Hæreticis venientes in eo, quod prius acceperant, Baptismate suscipiebat. Nisi fortè tantùm Ariani hæretici sunt, & ab his solis baptizatum recipere non licet, ab aliis licet.* Ebionitas, Manichæos, Cherinthianos, aliosque similes esse Arianis fœdiores, & tamen anteà sine novo Baptismo fuisse ab Hilaro admissos, & Sancti Cypriani temeritatem illi tunc displicuisse affirmat, ideoque admiratur & ridet hujus in ipsum novi luminis delapsum. Præsertim post toties, etiam à Nicæna Synodo, damnatam Sancti Cypriani sententiam. E Luciferiano igitur schismate solus Hilarus rebaptizare præsumpsit. Unicus Diaconus totum mundum. Hinc lepidè & rectè Sanctus Hieronymus ipsum titulat *Orbis Deucalionem*. Quantus Ecclesiæ Doctor ac Pugil fuerit ante lapsum Lucifer, docent epistolæ Liberii Pontificis, & in epistola ad suos Monachos Magnus Athanasius. Proindè qui stat, videat ne cadat. Apollinaristæ, Pelagiani, Nestoriani, ac primi Eutychianistæ nullibi leguntur rebaptizasse. Attamen ex fœdo Eutychetis spermate tandem prodierunt Severus Antiochensis, Anthymus ex Trapezuntino Episcopo Patriarcha Constantinopolitanus, Petrus in secunda Syria Apamæensis Metropolita, atque id genus alii, adversùs quorum clandestina in privatis ædibus aut schismaticis Baptisteriis Anabaptismata accusatorios libellos & Agapeto Pontifici, & Imperatori Justiniano, & Constantinopolitanæ per Mennam ac Epiphanium Patriarchas continuatæ Synodo obtulerunt plures Orientales Episcopi, Archi-Mandritæ, Clerici, & Monachi. Et quos dictus Pontifex, Imperator, & Synodus damnarunt. Et omninò adversùm ipsos in Justinianeo etiam codice habemus titulum: *Ne sanctum Baptisma iteretur.* Scio nullam illic esse propriam Justiniani legem, sed sola antiquarum ex Theodosiano codice mutuata legum fragmenta: Quòd nempe hæc adversùm novos istos Anabaptistas plenè sufficerent. Et ex istis scabiosis fontibus prodiit primùm Monophysitica, deindè Monothelitica Armeniorum hæresis, adversùs quam in prima Invectiva declamat Patriarcha Isaac: *Horreat cœlum, & universa terra contremiscat super audacia Dei & Christi adversariorum, impiorumque Armeniorum. Quis enim audiens non horreat, lugeatque, ut hi qui Christum media parte negant, Romanos qui perfectum Christum confitentur, decipientes, tamquàm impios iteratò baptizent?* Per Romanos intelligit Græcos, quos Armenii plusquàm Latinos semper oderunt. Ex eodem errore Rostuanus, Cardeliensis apud Colchos Provinciæ Princeps, dum è sua ad Mahometem Apostasia rediret ad Christum Dominum, jussit se rebaptizari. Putabat Baptismum nec dari posse extra Ecclesiam, Cap. 12.
nec retineri. Ita habes apud Clementem Gala- Q. 47.
num. Quod etiam sola cum Judæa aut Agarena scortatio Christianum exueret Baptismate, ac rebaptizandum juberet, censuerunt quidam Græci. Ita habes in quæstionibus, quas Theodoro Balsamoni proposuit Marcus Patriarcha Alexandrinus.

Nec tantùm Armenii Græcos, sed etiam Græci Armenios rebaptizarunt. Etenim illorum errores & graves excessus exponit in prima Invectiva præfatus Isaac, affirmat esse nequissimos Dei hostes, & vasa Diaboli, ac prosequitur: *Quomodò eorum Baptisma erit acceptabile, & non potiùs execrandum ac repudiandum, atque immundum? Quomodò ipsi alios sanctificare possunt, qui sunt alieni à gratia Spiritus Sancti?* Affirmat esse

ab omni Ecclesia damnatos anathemate, & diris devotos, ideoque remotissimos ab omni potestate baptizandi. Et infrà addit: *Nonnè quos ipsi baptizarint, prorsus Ethnici sunt, nec baptizati?* Clamat nec benedictionem ab Anathemate, nec precationem à maledictione, nec Christi mysterium posse procreari à Diabolo; & concluCap. 14 dit: *Quod errantes & impii Baptisma conficiunt, non est acceptabile.* Asseverat esse *perspicuè reprobum ac irritum*, uti & *Sacra ipsorum omnia*. Et iterum: *Qui eorum Baptisma ratum habeatur? Obtûreatur stultorum immunda ora, quæ eos verè Christianos frustrà nominant, eorumque dicunt ratum Baptisma.* Et infrà: *Quòd eorum Baptisma alienum sit, nec Spiritus Sancti gratiæ particeps ob eorum hæresim, nec Sathanas per eorum Baptisma ex eis exturbetur ac pellatur, nec Spiritus Sanctus domicilio inducatur, ex eo liquet, quod nedum eorum Laici & Idiotæ, verùm etiam eorum eximii Episcopi & Sacerdotes, seu potiùs tenebris obscurati ac profani homines, ut mox Manichæi adierint, aut eos lustraverint, statim relicto ac prorsùs abnegato falso Christianismo, ad Manichæorum perfidiam, ac execrandam pristinæ vitæ rationem revertuntur. Si enim Spiritus Sancti gratia per eorum Baptisma induceretur, ac inhabitaret, non sic facilè ad absolutam Christi negationem verterentur, manente & tutante quæ in eis gratia habitaret.* Per Manichæos intelligit Saracenos, aut certè Paulicianos. Et frivola sunt hæc omnia argumenta. Nempè Isaac vixit post Michaelis Cerularii tempora, vixisse videtur sub Manuelis Comneni Imperio, ac esse iste qui nominatur in disputatione Theoriani cum Niersese Patriarcha Armeniorum. Non ab Armeniis ad Latinos, sed ad Græcos transiit, atque ita de Calcaria in Carbonariam. Videtur utroque pede claudicasse: partim adhæsisse Latinis, partim Græcis. Et quia suos Armenios nobis Latinis, quorum tamen Baptisma & Sacramenta omnia exsufflabat dicti Michaelis factio, videbat adhærere, blateravit ipsos longè potiori jure rebaptizandos.

Ejus porrò adversùs Græcorum rebaptizatores Armenios exclamatio non caret fundamentis. Etenim quod rebaptizare sit ipsi *Deo maledicere*, rectè adfirmat Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus: Et declamat in Donatistas. *Quid iniquius,*
Fol. 1. *quam exorcizare Spiritum Sanctum?* Et in sequen-
Lib. 2. ti libro affirmat in illis compleri Regis David Prophetiam: *Si videbas furem, currebas cum eo.* Affirmat ipsos currere & operari, non cum visibili aliquo terrenæ substantiæ, sed cum nostrarum animarum fure diabolo, & exponit: *Possessio Dei est turba fidelium, in qua quotidiè diabolus cupit aliquid involare. Talem furem cum videtis contrà nos vim facere, vestris operibus adjuvatis. Nam neminem fugit, quod omnis homo, qui nascitur, quamvis de parentibus Christianis nascatur, sine spiritu immundo esse non possit, quem necesse sit antè salutare lavacrum ab homine excludi & separari. Hoc exorcismus operatur, per quem spiritus immundus depellitur, & in loca deserta fugatur, fit domus vacua in corde credentis, fit domus munda. Intrat Deus, & habitat, dicente Apostolo:* Vos estis Templum Dei, & in vobis Deus habitat. *Et cum Deo unusquisque plenus sit, de quo fur diabolus aliquid involare contendit, vos rebaptizando exorcizatis hominem fidelem, & dicitis Deo habitanti: Maledicte exi foras. Audit ergò Deus injurias non sibi debitas, & hujusmodi habitaculum deserit. Et homo, qui Deo plenus in Ecclesiam intraverat, egreditur vas inane.* Aliam adhuc, quæ ipsi Deo per rebaptismum fit, injuriam exponit in tertio libro: *Jam illud quale est, quod hominibus Christianis, etiam Clericis, dicitis, Estote Christiani? Et cum admiraculo quodam unicuique dicere, Cai, Sei, Caja, Seja, adhuc Paganus es, aut Pagana. Eum, qui ad Deum se conversum esse professus est, Paganum vocas?* Hanc injuriam exponit & exaggerat in trigesimi noni Psalmi commentario Sanctus Augustinns. Affirmat diabolum gentilium Tyrannorum tempore Leonem egisse, in rebaptizantium hæreticorum grassatione agere Draconem. Tunc enim per tormenta cogebat, nunc per dolosa dogmata circumscribit Fideles, ut se negent Christianos. Quod ipsum repetit in secunda Concione super Psalmum trigesimum sextum, ac in sexto & nndecimo tractatu super Sancti Joannis Evangelium. Et de Sancto Petro Martyre & Patriarcha Alexandrino scribit ejusdem Ecclesiæ Chronicon: *Hic est, cui Antiochena mulier adduxit suos filios, ut eos baptizaret, & concrevit aqua, at minimè illos Patriarcha baptizare potuerit.* Nempè anteà ob mortis à tempestate periculum fuerant à Matre in marina aquà baptizati. Et de Judæo, qui ab Attico Constantinopolitano Episcopo baptizatus, iterum baptizari petiit lucri causa, & impetravit à circumvento Paulo Novatianensium Episcopo, scribit Socra- Lib. 7.
tes: *Cùm vestem splendidam pro illo emisset, & al-* Cap. 17.
veum baptisterii aqua impleri jussisset Paulus, Judæum eò deduxit, ut eis baptismum impertiret. Verùm aqua universa, divina quadam virtute, subitò exhausta est. Fontis foramina, per quæ aquam delapsam opinabatur, firmiter obturari, & illum dennò impleri jussit Paulus: & iterùm vidit ac admiratus est subitò evacuatum. Nempè nec Sanctum Petrum, nec istum hæreticum Paulum, licet ignorantes, divina Bonitas passa est rebaptismo maculari. Criminis atrocitatem miraculis demonstravit. Apud Sanctum Philastrium Brixiensem Episcopum prima hæresis est eorum, qui scriptam ad Hæbreos Epistolam Sancto Paulo abjudicant, & affirmant esse Sancti Barnabæ, Clementis Romani, aut Lucæ Evangelistæ. Nec deerant illi argumenta. Unum erat, quod pœnitentiæ fructum epistola videatur proscribere, & sentire cum Montanistis aut Novatianensibus. Verùm laudatus Doctor respondet: *Pœnitudinem epistola non excludit docendo, sed diversum gradum dignitatis ostendit inter hunc qui se integrum custodivit, & illum qui peccavit. Dignitatis est igitur detrimentum in eo qui peccavit, non damnum salutis. Nam si fortiter quis pugnaverit per martyrium, recipiet pristinam dignitatem, aut si condignè in hoc sæculo vixerit, impetrat quod desiderat adipisci. Nam ipsa epistola rebaptizatores excludit, non baptismum pœnitentiæ.* Largiùs exponit in primo libro de sacrarum imaginum cultu Jonas Aurelianensis Episcopus. Apostolicæ epistolæ

ftolæ locum, *Qui rursus crucifigitis Filium Dei, & ostentui habetis*. Claudianistæ Iconomachi detorquebant adversus Matrem Catholicam, *quæ crucifixi Christi imaginem ob Dominicæ passionis memoriam in auro aut argento exprimit, aut cerâ in tabulis depingit*. Hæreticam interpretationem Jonas variè refutat, & prosequitur: *Apostolus his, qui per gratiam baptizati semel fuerant, & Sancti Spiritus dona consecuti, hæc loquitur. Hi namque, qui peccata, quæ post baptismum admiserint, non nisi baptismatis iteratione dilui posse putabant, meritò ab eodem Apostolo arguuntur, eo quod rursus sibimet ipsis crucifigerent Filium Dei, & ostentui haberent, quod omninò impossibile affirmat. Ille enim qui secundò se posse baptizari putat, rursus Christum, uti à Patribus traditum accepimus, sibimet ipsi crucifigit, & ostentui habet*. Et amplè hoc demonstrat. Rectè addit: *Sicut à Patribus traditum accepimus*. Authentici enim & antiquissimi Patres laudatum Apostoli locum intelligunt de rebaptismo. Et hinc Sanctus Firmilianus, dum Apostolos & cunctos ipsorum in Pontica Diœcesi successores Episcopos scripsit semper rebaptizasse post hæreticos, manifestè est hallucinatus. Ita viri non est operata justitiam. Nam ad Ponticam Diœcesim semper spectavit Galatia, in qua certum est Sanctum Paulum docuisse istud ipsum, quod scripsit ad Hebræos. Etiam verbum, quo Sanctus Augustinus dixit hanc quæstionem non fuisse decisam ab Apostolis, non plenè subsistit. Ex his interim vides rebaptismum esse horrendum facinus Arianorum, ideoque Michaelis Cerularii factionem meritò ob ipsum fuisse damnatam à Cardinali Humberto.

CRIMEN IV.

Græci, sicut Donatistæ, affirmant excepta Græcorum Ecclesia Ecclesiam Christi, & verum Sacrificium atque Baptismum ex toto mundo periisse.

FOrtunius Tubursicensis Episcopus Donatista in sua cum Sancto Augustino ac Sancto Alypio disputatione professus fuit *tam diu transmarinarum partium Ecclesias mansisse innocentes, donec consensissent in eorum sanguinem, quos Macharianam persecutionem pertulisse dicebat*. Impera-
Epist. 163. tor Diocletianus nova persecutionis specie vexavit Christianitatem. Omnes Ecclesiarum bibliothecas & archiva spoliavit, & cunctos ipsarum Episcopos & Clericos tormentis compulit ad occultatorum codicum, instrumentorum, sacrorumque vasorum & vestimentorum traditionem: Exustis libris & chartis speravit Christianitatem per se ruituram. Et verè fuit diabolica machina. Ex ipsa factum est ut de primævis Apostolorum ac aliorum Patrum nostrorum Gestis habeamus modicam notitiam. Et qui ex tormentorum metu obedierunt Principi, appellati fuerunt traditores: Thurificatis aut libellatis in crimine æquales. Et hæc persecutio pessimè fœdavit Africam. Etenim Secundi, Tigisitani Episcopi & tunc per Numidiam Primatis, ex isto & alio vario lapsu leprosa, cujus signifer fuit Donatus apud Casas nigras Episcopus, factio novellam Cæciliani in Carthaginensem defuncti Mensurii Primatialem Cathedram promotionem noluit ex causis admittere, dixit illum esse aut traditorem, aut à traditoribus ordinatum. Timuit ab illo convinci de isto ipso crimine, ac damnari. Et istud singulariter crimen dixit esse contagiosam scabiem, quæ non solùm Ordinato ab Ordinante, aut cuivis Initiato à quovis Initiante, sed etiam cuivis communicanti affricetur. Omne crimen dixerunt esse hujusmodi scabiem. Quòd tamen traditioni singularem maculandi vim adscripserint, affirmat in libro de unico Baptismate Sanctus Augustinus. Et revera pleræque ipsorum declamationes sunt in solos traditores. Hinc Cæcilianum & omnem ejus communionem sunt hostilissimè aversati, discreverunt se ab hac, illius ordinationem censuerunt irritam & vacuam, erexerunt novum altare, & in Primatialem Africæ thronum intruserunt Majorinum. Omnes cum Cæciliano perseverantes duxerunt Apostatas, & minimè Christianos: Utpotè qui ex traditoris communione polluti Christianitatem excussissent. Et omnes ab ejus Episcopis aut Clericis baptizatos censuerunt baptizatos extra Ecclesiam, & rebaptizarunt. Interim agnoverunt transmarinam Ecclesiam: & Græcam & Latinam, Romanam præsertim, suam Patriarchalem. Nam & Melchiadem Pontificem agnoverunt in suæ causæ Judicem, & à Magno Constantino impetrarunt illi adjungi aliquot Gallicanos Episcopos, quòd illic sub imperante ejus Patre Constantio nulla fuisset persecutio grassata, ideoque nulla etiam esset macula aut contagio traditionis. Et ita res vario successu ambulavit usque ad Legatos in Africam ab Augusto Constante Macarium & Paulum. Tunc Majorini successor Donatus exercuit suæ superbiæ turbulentias, omnes transmarinas Ecclesias blateravit consensisse isti legationi & factis per ipsam persecutionibus, ideoque ab hac contagiosa lepra sordidatas omnes, & exutas Christianitate. Christianitatem tunc dixit periisse de toto terrarum orbe, & remansisse apud solos suæ partis Afros. Verùm Christo Domino promissa à Deo Patre hæreditas est à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Nihil altiori voce clamat utrumque Dei testamentum, quàm universalem omnium gentium vocationem durare usque ad consummationem sæculi, & Christi Ecclesiam esse perpetuò Catholicam. Et hinc Donatistæ in varia phantasmata se contorserunt. Primò, & Romanis & Hispanis, & aliis gentibus miserunt novos Episcopos, sperantes ubique Christum eradicare, & plantare Donatum. Verùm quòd machina

non succederet & ubique abiret in risum, censuerunt omnes extra Africam Ecclesias damnandas. Hierosolymitana Ecclesia ipsum Dominum babuit Doctorem, est Evangelicæ prædicationis prima Mater, Donati litibus nunquam se immiscuerat, nec ipsas forsan audierat, & nemo inscius maculari potest alieno crimine. Maculamur enim per solum consensum. Interim Donatistæ rogati, cur ipsi non communicarent, reposuerunt: *Non communicamus illi civitati, ubi occisus est Rex noster & Dominus*.. Ita scribit Sanctus Augustinus in secundo tractato super Sancti Joannis epistolam. Eminens Christianarum gentium festivitas est Domini Epipbania. In ipsa enim gaudemus de nostra universali vocatione, de ipsius usque nunc continuatione agimus gratias, & supplicamus usque ad sæculi finem permanere. Hinc de Donatistis scribit in sermonibus de tempore Sanctus Augustinus: *Meritò ipsum diem nunquam nobiscum hæretici Donatistæ celebrare voluerunt. Quia nec unitatem amant, nec Orientali Ecclesiæ, ubi apparuit illa stella, communicant. Nos autem manifestationem Domini, quia primitias gentium delibavit, in unitate gentium celebramus.* Ad seductam plebem in errore firmandam factio nescivit aliud, quam se esse solos Christianos, solos Sanctos, & ex Domini verbo, *Multi sunt vocati, pauci electi*, de paucitate gloriari.

Serm. 32. Cap. 2.

Est antiqua vox omnium hæreticorum. Non sola antè sui dissectionem plena factio, nec soli posteà Primianistæ, sed etiam Maximianistæ, Rogatistæ, Claudianistæ, ac Urbanistæ, licèt in modico alicujus Africanæ Provinciæ angulo latitarent apud alios ignoti, jactitarunt se solos Christianos, & omnem alibi mundum apostatasse. Etiam modicum Luciferi schisma blateravit omnem orbem apostatasse ad diabolum, Ecclesiam esse demutatam in lupanar, & Christum Dominum jam babitare in sola Mastruca Sardorum. Quin immò unicus sine quovis Episcopo aut Presbytero Diaconus Hilarus præsumpsit à se rebaptizandam omnem Christianitatem, & se esse totius mundi Christianum Deucalionem. Ad Montanum delapsus Tertullianus *gloriosissimam Psychicorum multitudinem* derisit insuper, clamans Ecclesiam non esse Episcoporum numerum, sed solorum spiritalium paucitatem, ac etiam in tribus posse consistere. Tertullianus est omnium rebaptizantium primus fons & auctor. Planè existimo ipsum Agrippini Carthaginensis Episcopi Presbyterum, & illum ad rebaptizandos hæreticos fuisse ab eo seductum aut circumscriptum. Quòd hæreticorum rebaptisma adhuc Catholicus docuerit, lucet ex ejus libro de baptismo. Ipsius Tertullianistæ fuerunt vile & modicum, non è Catholica vite, sed è Montani labrusca præcisum sarmentum. Quin etiam rebaptizarint, licèt demonstrare non possim, autumo non dubitandum.

Omnes Anabaptistæ non solam Ecclesiam & Sanctorum Communionem, sed etiam ratum baptisma censuerunt perditum à Catholica Matre, & migrasse ad suam synagogam. Et revera baptismus est horti conclusi fons signatus, quorum claves & signacula, per Canonicos Sacerdotes administranda, Dominus Deus credidit soli Matri Catholicæ. Et ista cum clavibus sigilla Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus rectè numerat inter dotes Ecclesiæ, affirmans omnem hæresim & schisma esse ab illis remotissima. Exponit in prima ad Sanctum Amphilochium Canonica epistola Magnus Basilius: *Separationis principium per schisma. Qui autem se ab Ecclesia sejunxerunt, non babent amplius gratiam Spiritus. Defecit enim traditio, quod discissa sit consequentia. Qui enim primi recesserunt, ordinationem à Patribus babebant, & per manuum impositionem babebant spiritalem gratiam. Qui autem abrepti sunt, Laici effecti, nec baptizandi nec ordinandi babent potestatem, ut qui non possint amplius Sancti Spiritus gratiam, à qua ipsi exciderunt aliis præbere. Quare eos, qui ab ipsis baptizati erant, tamquam à Laicis baptizatos, Cyprianus & Firmilianus jusserunt ad Ecclesiam venientes vero Ecclesiæ baptismo expurgari.* Et in litteris ad Alexandrum Antiochiæ Patriarcham Sanctus Papa Innocentius primus scribit Arianorum ac aliorum Hæreticorum ad Ecclesiam venientes Laicos in suo baptismo, Clericos autem nullo modo admittendos in suo gradu, & adjungit causam: *Solum baptisma illis ratum esse permittimus, nec SpiritumSanctum eos babere ex illo baptismate, illisque mysteriis arbitramur, quoniam cum à Catholica fide eorum auctores descisceret, perfectionem Spiritus Sancti, quam acceperant, amiserunt. Nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maximè in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam amiserunt.* Et in libris de baptismo adversum Donatistas Sanctus Augustinus cum Sancto Cypriano affirmat Ecclesiasticum Primatum, seu Sacramentorum administrandorum legitimam potestatem esse in solis Catholicis, imo in solis justis ac integris Sacerdotibus, & concludit de quibuscumque iniquis: *Eos Primatum in Divinis babere quis dicat, nisi qui nibil Divinum sapit?* Lapsos in hæresim aut schisma Episcopos & Clericos in Laicam communionem seu degradationem abjecit, & citrà reparationis spem immobiliter in ipsa fixit antiqua disciplina: ipsum sacræ ordinationis characterem & substantiam ab ipsis perdi, censuisse videtur Magnus Basilius. Quidquid sit, quod ab illis attentatas ordinationes censuerit substantialiter nullas, est alibi demonstratum. Verùm sibi ipsi non constitit. Quod enim Zoin & Saturninum, in Encratitarum bæresi ordinatos Episcopos, in suo gradu admiserit, profitetur in ista ipsa jam laudata Canonica epistola. Et cunctas olim tam intrà quàm extrà Ecclesiam reordinationes & rebaptizationes lucidè videmus stetisse & fabricasse in arena, ideoque ad varium ventum variè fluctuasse. Eodem modo Magnus Basilius cespitavit circà rebaptismum. A degradatis, quod jam Laici essent aut Laicis æquati per omnia, Sacerdotibus datum baptisma nunc dixit vacuum & nullum, nunc per dispensatricem œconomiam aut regionis consuetudinem posse sustineri. Quod extrà necessitatem à Laico datum baptisma non teneret, plures olim docuerunt.

Cap. 1.

Epist. 18. Cap. 3.

Lib. 5. Cap. 16.

Magni

Magni Basilii de datæ per hæreticos ordinationis substantiali nullitate errorem secutus est item Eustatius, Sebastenus Episcopus, primæ Armeniæ Metropolita, de quo ad Theodotum Epi-
Epist. 196. scopum scribit ipse Basilius: *Quod jam recenter ausus est Eustatius, cui non horrorem incuteret? Qui sicuti audio, modò verus sit rumor, & non figmentum delationis gratia compositum, etiam manum quibusdam denuò imponere præsumpsit. Quod nemo unquam ex hæreticis fecisse videtur*. Non arguit Eustatium quod simpliciter reordinarit, sed quod reordinarit Episcopos in Catholica Ecclesia legitimè ordinatos. Hunc Basilii locum laudat in Sancti Ignatii Constantinopolitani Patriarchæ vita Nicetas Paphlago, & adversùs Photium, consecrata ab eodem suo Antecessore altaria resacrare ausum, adjungit: *Et tu, audita Magni Basilii sententia, nihil reformidas, cum de quopiam admirabundus dixit nullum ex omnibus totius mundi hæresiarchis, qui fuere quàm plures, ausum fuisse resacrare, præter Eustatium Ancyro-Galatam, cujus nefarium scelus Synodus Gangrensis exponit*. Verùm Nicetas non satis attendit hæc Basilii verba: *Nemo fecisse videtur*. Nempè Basilius ab aliquo factum non audiverat. Quod tamen statim post Seleuciensem ac Ariminensem Synodos fuerit factum ab Arianis, testantur in exhibitis magnos Imperatori Theodosio precibus Romani Presbyteri Faustinus & Marcellinus: *Exetrabiles Ariani in partibus Orientis, & maximè in Ægypto, non fuerunt hoc solo contenti, ut Episcopi, damnata fide integra, in eorum impiam sententiam declinarent, sed hos ipsos, qui primum fuerant per Catholicos Episcopos ordinati, ubi pro eorum desideriis subscripserunt, in Laicorum numerum redigebant, & posteà iterum eos eidem hæretici Episcopos ordinabant. Ut non solùm fidem Catholicam damnare viderentur, sed & ordinationem factam per Episcopos Catholicos*. Affirmant nescio quos miserabiles & ambitiosos Episcopos, ne Episcopatum perderent, istud in se facinus tolerasse. Mali author etiam antè istas Synodos videtur fuisse Georgius Cappadox, ab Antiochena Encæniorum Synodo in Alexandrinam Sancti Athanasii Cathedram intrusus, de quo pergunt memorati Presbyteri: *Oxyrinchi civitas vidit Episcopum Theodorum in impiam prævaricationem fuisse collapsum, ita ut non solùm fidem integram condemnarent, sed & Laicum se fieri ab impio Georgio pateretur, & denuò ab ipso hæretico Episcopum ordinari*. Hoc ipsum infrà repetunt, & de Theodori in Apollonium Episcopum violentiis adjungunt: *Theodorus hinc se vult Catholicum videri, quod & ipse nunc quosdam Presbyteros & Diaconos Apollonii facit Laicos, & eos iterum ordinat, ut videatur turpissimæ istius ordinationis vicem referre, quam passus est*. Ipsum lepidè appellant bis Episcopum. Hi cuncti solos se Orthodoxos, omnes sibi adversa sentientes censebant hæreticos, ideoque & reordinabant. Sequebantur sententiam, ex qua postmodò etiam Constantiensium scholarum Rector Bernardus, à Bertholdo ejusdem Ecclesiæ Presbytero reprehensus meritò, docuit nullum Sacramentum validè dari extrà Ecclesiam, nisi solùm baptisma. Quod tamen dati extrà Ecclesiam Ordines sint rati & validi, videtur in litteris ad Sanctum Stephanum Pontificem docere Sanctus Cyprianus. Quidquid sit, ex eodem isto fonte etiam nuper scripsit in opere de Sacramentis Joannes Maldonatus: *Quòd ea Confirmatio, quæ ab Episcopis Catholicis data fuit, non debet repeti, semper fuit certum, & de ea intelliguntur omnes Canones Conciliorum, qui agunt de hac re. Tamen an Confirmatio data ab hæreticis Episcopis repeti deberet, in Ecclesia Catholica non ita fuit certum. Immò existimo in tota veteri Ecclesia fuisse repetitam: Quia non existimabatur fuisse vera Confirmatio*. Scribit cum Constantino Harmenopulo, ad quadragesimum septimum, qui datum in hæresi baptismum mandat exsufflari, Apostolicum Canonem addente hoc scholion: *Baptizatum rebaptizare prohibitum quidem est, sed unguento inungere nequaquam, licet hoc sacri baptismatis pars esse videatur*. Est horrendum & ab omnibus damnandum dogma. Ejus caduca fundamenta sunt alibi exsufflanda.

Magni Basilii de ordinationibus errorem sequi- Cap. 13.
tur etiam in priori adversus suam gentem Invectiva Isaac Primas Armeniorum: *Quod Armenii neque ordinationem habeant, sed ab omni Sacerdotio sint alieni, liquet. Nam Sanctus Gregorius, qui Armeniorum fuit Episcopus, ac beatissimus Cæsareæ Cappadociæ Archiepiscopus Leontius, qui eumdem Gregorium ordinavit, securitatis pactum inter se inierunt, ut qui pro tempore Armeniorum Episcopus præficeretur, ab Ecclesia ac Pontifice Cæsareensi ordinationem acciperet, ex qua ipse à principio Gregorius Sacerdotium accepisset. Illi verò in innumeras prolapsi hæreses, & extranei facti ab Ecclesia Catholica, cum non accipiant ordinationem ab Ecclesia Cæsareensi, nonnè omninò profani sunt, & Laici? Et quos ipsi baptizaverint, etiamnunc prorsus, ne baptizati?* Quòd Cæsareensis Exarchi sacras manus contempserint, illis subtraxerint suos Metropolitas, & sibi Autocephalum Primarem creaverint, fuit pessima prævaricatio: attamen acceptæ ordinationis substantiam non potuit evacuare. Interim Isaaci errorem sequitur Constantinopolitana Pachomii Patriarchæ sub Turcico Bajazetis secundi Imperio celebrata Synodus. Monembasia tunc spectabat ad serenissimam Venetorum Rempublicam. Hinc Græcum & schismaticum Episcopum ejici jussit Alexander sextus Pontifex, & eò misit Arsenium Diaconum, jussum consecrari ab Elei Episcopo & duobus Presbyteris: quòd alii Catholici Episcopi non essent ad manum. Hinc ergò Arsenium durissimè damnavit dicta Synodus, & omnes ab ipso ordinatos jussit reordinandos. Et pro palmari causa adjunxit, quòd non à Patriarcha Constantinopolitano, nec per ejus mandatum à Metropolita, sed à Provinciali Episcopo esset consecratus. Censuit Metropolitam non posse à suffraganeo Episcopo validè consecrari. Exstat Synodus apud Martinum Crusium in Turco-Græcia. Videtur Isaac similem tueri errorem. Quidquid sit, rectè urget quòd istam à Cæsariensis Ecclesiæ throno secessionem Armenii fecerint propter hæresim, quòd per eandem reddiderint se alienos à quatuor Apostolicis thronis, atque

ita

ita amiserint potestatem eanonicè ordinaodi.
In secunda Invectiva profitetur se natnm,
educatum, & consecratum Episcopum ab Arme-
niis, ac etiam ob transitum ad Græcos fuisse
degradatum cum hoc elngio: *Nullam prorsus*
Sacris operandi potestatem habes, eò quòd ab Arme-
niorum religione te separaveris. Et addit se repo-
suisse: *Nedum Sacerdotium, quod non habui, re-*
pudio, verùm etiam Episcopos ac religionem ve-
stram detestor ac devoveo. Idcircò ad inculpatam
ac veram fidem confugi, & ad sanctissimam Metro-
polim recurri. Utique Cæsaræensem. Profite-
tur ioipressos sibi ab Armeniis ordines fuisse
irritos, ideoque sibi postulaoti iteratos à Prima-
te Cæsariensi.

In prima Invectiva profitetur omnia Armenio-
rum mysteria esse irrita & nulla. Quem errorem
sequitur Theodorus Balsamon. Etenim ad Mar-
ci Alexandrini Patriarchæ, qui aliquos hæreti-
cos esse, aliquos non esse rebaptizandos rectè
scripserat ex septimo Constaotinopolitano Ca-
Q. 30. none, hanc quæstionem: *Si hæreticus Sacerdos*
vel Diaconus dignus habitus Divino & sancto Ba-
ptismate, vel per sanctam Unctionem sit sanctifica-
tus, licebit-ne ei Sacra facere cum priori ordinatio-
ne, an verò si Sacra ministrare velit, iterabitur
ejus ordinatio? Ad hanc, inquam, quæstionem
Theodorus respondet omnem in hæresi acceptam
ordinationem esse babendam pro sacrilegio, &
pro non facta, ideoque iterandam. Respondit
ex vulgari, quem suo codici inseruit etiam Coo-
Can. 67. stantinus Harmenopulus, Apostolorum Cano-
ne: *Si quis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus*
secundam ordinationem babet, deponatur & ipse,
& qui ordinavit, nisi utique constiterit, quòd ab hæ-
reticis ordinationem babeat. Qui enim ab eis ordina-
ti sunt, ut Clerici fiat, fieri non potest. Quæ omnia
exstant in jure Græco-Romano. Ibidem nescio
quis Constantinopolitanus Episcopus Antioche-
no Patriarchæ Martyrio respondet hæreticos jux-
tà septimum Constantinopolitanum Canonem
esse admittendos in Ecclesiam, & de Arianis ac
cunctis aliis, quorum Baptisma admittimus, ad-
jungit: *Secundùm hæc tanquam egregii Laici ad*
eum gradum ordinantur, in quo priùs apud suos
erant.

Præfatus Isaac Armeniorum præsertim sacri-
ficium censuit irritum & oullum. *Errant Ar-*
menii in Missa, nec habent sacrificium mysticum.
Non tantummodò ob panem azymum ac legi-
timi elementi defectum, sed etiam ob excus-
sam illis ab hæresi potestatem. Quem errorem
plures olim & intrà & extrà Ecclesiam docue-
runt. Etenim ad Januarium Lambesitanum Epi-
scopum, Numidiæ Primatem, scribit cum suæ
Proconsularis Provinciæ Synodo Sanctus Cy-
Epist. 70. prianus: *Ungi quoque necesse est eum, qui bapti-*
zatus sit, ut accepto chrismate, id est, unctione,
unctus Dei esse, & habere in se gratiam Christi pos-
sit. Porrò autem Eucharistia, & undè baptizati
unguntur, oleum in altari sanctificatur. Sanctificare
autem olei creaturam non potuit, qui nec altare ha-
buit nec Ecclesiam. Undè nec unctio spiritalis apud
hæreticos potest esse, quando constet oleum sanctifica-
ri, & Eucharistiam fieri apud illos omninò non pos-
se. Qnod ipsum de degradatis ob crimen Episco- Epist. 74.
pis affirmare videtur io litteris ad Epictetum As-
suritanum Episcopum, & in litteris ad Legionen-
sem Ecclesiam ac Asturicensem. Eandem senten- Epist. 78.
tiam constantissimè tutati sunt Donatistæ, & ex
ipsa coosecratam à oostris Sacerdotibus Euchari-
stiam projecerunt suis canibus. Ita testatur San-
ctus Optatus Milevitanus Episcopus, addens
canes statim in rabiem ac proprios Dominos fuis-
se cooversos. Et adversùs Lucium Adrianopolita- Lib. 2.
num Episcopum scribit Philippopolitaous Eu-
sebianæ factionis Conveotus: *Lucius sacrificium*
à sanctis & integris Sacerdotibus confectum, si fas
est dicere, canibus projiciendum jubebat. Lucius
erat Episcopus insigoiter Orthodoxus, & ita
tractaverat Eucharistiam Arianorum. Er inter
famosa Sancto Athanasio per dictam factionem
imposita crimina fuit Ischyræ Presbyteri cele-
brantis fractus Calix, & dejectum omne sacrifi-
cium. Volebat factio Catholicum sacrificium sic
non potuisse tractari. Et de Turbine, Eutychii
Eleutheropolitani Episcopi seditioso & Ariano
Diacono, atque ipsius in istic exulantem Luci-
ferum Calaritanum Episcopum violentiis scri-
bunt ad Magnum Imperatorem Theodosium Ro-
mani Presbyteri Faustinus & Marcellinus: *Ja-*
nuam clausam securibus effregerunt, & irruentes in
Luciferum, clandestinè illic celebrantem, *Divi-*
na quoque Sacramenta everterunt. Affirmant à
Turbinis satellitio rapta omoia Luciferi sacra
vasa, & ipsa etiamnum ab Eleutheropolitana
Ecclesia possideri. Plurima sunt hujusmodi
exempla, quibus Catholici hæreticorum, &
hæretici Catholicorum Eucharistiam pessimè tra-
ctarunt. Nempè alteri alteros censebaot hæreti-
cos, ideoque attentata ab illis sacrificia crede-
bant esse profanum panem, non sacrosanctam
Eucharistiam. Per Jacobum Gretserum publi-
catus Anastasius Sinaita refert insignem Alexan-
driæ habitam Orthodoxi cum Gaianita hæretico
disputationem, in qua uterque Eucharisticam
veritatem & transelementationem insigniter pro-
fitetur, & tunc Orthodoxus pergit ad hæreti-
cum: *Agedum adfer nobis aliquid ex communione* C. 23.
vestræ Ecclesiæ, tanquam suprà omnes alias Ortho-
doxa, & in vase cum omni honore & reverentia re-
ponemus hoc sanctum Christi Corpus & Sanguinem,
& si intrà paucos dies non corrumpatur, aut immu-
tetur, aut alteretur, planum fiet vos rectè asserere
corpus Christi penitùs ab ipso Incarnationis exordio
esse corruptionis expers; si verò corrumpatur aut im-
mutetur, necessarium erit ut è duobus unum fateami-
ni. Aut id quod sumitis non esse verum Corpus Chri-
sti, sed solam figuram, & quasi Vicarium quiddam,
aut propter perversam vestram fidem Spiritum San-
ctum in illud non descendere. Palam adfirmat in
hæreticorum elementa non descendere sanctifican-
tem Spiritum, ideoque ipsa in Eucharistiam non
consecrari. Etiam posterioribus sæculis scripsit
in suis sententiarum libris Robertus Cardinalis
Pullus: *Indigni Eucharistiam, licet damno sua,* Parte 7.
attamen conficiunt. Et quidem ita mihi videtur. C. 6.
Quæ verba rectè commentatur Hugo Matthoud:
Modestè Pullus veritati suffragium præbet, non ne-
sciens quosdam sui sæculi, Catholicos inter & scien-
tiæ

ita fama reverendos, contrarium docuisse. Etenim quòd non solùm hæretici, sed etiam quivis excommunicati Eucharistiam validè non conficerent, constanter docent Petrus Lombardus, ac Petrus Pictaviensis. Et in sexto suæ Summæ tractatu scribit Hugo de Sancto Victore: *Aliis videtur, quòd nec manifesti hæretici conficiant. Cum alia Sacramenta extrà Ecclesiam possint fieri, hoc nunquam extra. Et istis magis videtur assentiendum*. Hosce errores secutus fuit etiam Michael Cerularius: Et hinc apud nos Latinos, quos hæreticos & anathemate damnatos volebat, censuit defecisse Ecclesiam, legitimum Sacerdotium, & cum Baptismo verum Sacrificium.

An hos errores Cardinalis Humbertus damnaverit, non plenè constat. Et certè si damnasset, quomodo illos posteà Petrus Lombardus, Petrus Pictaviensis, Hugo Victorinus, & similes latinæ Ecclesiæ Doctores perseverassent tradere? Et quòd Humberti tempore cunctos Simoniacos aliqui censuerint hæreticos, ideoque datos ab illis ordines iteraverint, est suo loco demonstratum. Et quòd Florentini Monachi à suo simoniaco, ideoque & hæretico Episcopo palam clamaverint nec Chrisma posse confici, nec Eucharistiam celebrari, nec dedicari Ecclesias, nec Clericos consecrari, ibidem audivimus à Sancto Petro Damiani. Et de fidelibus tunc passim populis, qui conjugatorum Sacerdotum sacrificia & Sacramenta aversabantur ex Decretis
An. 1074. Gregorii septimi, scribit Sigibertus Gemblacensis: *Laici corpus Domini à Sacerdotibus conjugalis consecratum sæpè pedibus conculcarunt, & Sanguinem Domini voluntariè effuderunt*. Nempè Presbyteros illos habebant ut damnatos ab Ecclesia, ideoque privatos aut certè à potestate validè consecrandi suspensos apud Di[illegible]am etiam Majestatem. Attamen veritas nunq[illegible]m caruit suis patronis. Et inter hos generosis eminuit Sanctus Petrus Damiani. Et in suis ad Constantinum Cabasilam Dyrrachiensem Metropolitam Responsis scripsit etiam Demetrius Chomatenus Archiepiscopus Bulgariæ: *Hæreticorum quoque ordinationes ab Orthodoxis recipiuntur juxtà Patrum traditionem, si Orthodoxi fiut vel fiant, qui ab aliis ordinantur*. Et ejusmodi plures Doctores habuit tunc utraque Ecclesia. Interim plena in suo sensu abundandi licentia permansit usque ad Angelicum Doctorem, qui cunctis tandem persuasit quævis, pr[illegible]t Reconciliationem, extrà Ecclesiam dara Sacramenta esse valida & rata. Et hoc est unum ex ejus multis in Ecclesiam beneficiis. Porrò Michael Cerularius non solùm cum Sacerdotio Sacrificium, sed etiam Baptisma blateravit apud nos defecisse: Imitatus damnatos ab omni Ecclesia Donatistas. Item omnes nos asseveravit hæreticos. Hæc ejus duo facinora præsertim damnavit Cardinalis Humbertus.

CRIMEN V.

Græci, ut Nicolaitæ, carnales nuptias concedunt, & defendunt sacri altaris Ministris.

De schismaticis Pseudo-Patriarchæ Photii in nos Latinos calumniis scripsit ad Hincmarum Remensem & alios Galliæ Episcopos Sanctus Pontifex Nicolaus primus: *Photiani dicunt nos abominari nuptias, quia Presbyteris fortiri conjuges prohibemus*. Eandem calumniam resumpsit Michael Cerularius. Licet ejus nec in litteris ad Joannem Tranensem Episcopum, nec in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham meminerit, ex ejus tamen mente & ore omnino scripsit Nicetas Pectoratus: *Quis ille est qui vobis tradidit prohibere & abscindere nuptias Sacerdotum*? Legitimas nuptias ob supervenientem sacrum Ordinem affirmat à nobis solvi: Infringi à Sancto Clemente Romano laudatos Apostolicos, à Sancto Papa Agathone probatos Trullanos, & alios plures Canones, ideoque nos esse proximos Anti-Christi præcursores, à quibus prohibendas nuptias prædixit Apostolus. Et hæc impetita maledicentia Cardinalem Humbertum graviter & meritò offendit. Noverat Græcum Clerum jam pridem vivere secundum præscriptam à vulgaribus Apostolorum canonibus & novellis Justiniani legibus continentiam, verùm insuper noverat Sanctum Leonem nonum acerrimè tunc pugnare adversùs Latini Cleri incontinentiam & grassantes nuptias: Ejus Decreta censuit, non dumtaxat in Latinum, sed etiam in Græcum dirigenda Clerum, ideoque eis recalcitrantes Græcorum Episcopos dixit Nicolaitas. Sic enim incontinentes Clericos appellare solet latina Ecclesia.

Et certè iniquissima est ista Græcorum calumnia, nec sibi ipsi cohæret. Etenim ut nos Latini cunctos majores Clericos, ita ipsi suos Episcopos & à contrahendis arcent nuptiis, & ab anteà contractis compellunt abstinere. Ita mandant ipsorum Apostolici Canones, leges Justiniani, Trullana Synodus, Leges Leonis sapientis, & perpetua consuetudo. Non solvunt aut dirimunt matrimonium, sed perpetuò dumtaxat suspendunt. Hinc præfatæ Synodi quadragesimus octavus Canon promoti in Episcopum mariti uxorem mandat claudi ac velari in monasterio, aut certè consecrari in Diaconissam; ad securam tutelam ab adulterio. Et quia conjuges sunt una caro, ideoque unus non possit converti sine altero. Sub Isaaci Angeli Imperio quædam Episcoporum uxores nec intrabant monasteria, nec Diaconalem profitebantur castitatem, sed mundanum retinebant habitum, manebantque in propriis ædibus. Rem ad memoratum Principem, & ipsi assidentem

 trium

ttium Patriarcharum & multorum Episcoporum Synodum retulit Metropolita Cyzicenus, & obtinuit hoc Edictum: *Mea Majestas definit, cohortantibus ad id sanctissimis Patriarchis, uxores creatis Pontificibus antè ordinationem conjunctas, in muliebria monasteria procul sita ab habitatione Pontificum sinè dilatione induci, tonderique eas, & canonicè apud Monachas degere, in quo monasterio comam deposuerint. Aut si ipsæ tonsuram recusent, qui eis antè ordinationem juncti erant matrimonio, Pontificali solio & dignitate priventur, ac in eorum locum alii sufficiantur. Imposterum autem, qui antè creationem habebit legitimam uxorem, non aliter ordinari, quam si communi conjugum scripto consensu & placito à se invicem separentur, & mulier monasticam vitam sit amplexa. Sic enim creatio sine offendiculo & damno juxtà sacros & Divinos Canones procedet, semota ab omni Sacerdotalis ordinis reprehensione*. Et hoc Edictum laudat plurimùm in opere de quæstionibus & causis matrimonialibus Matthæus Monachus. Est unicus casus, in quo Episcopi uxor possit apud Græcos manere in sæculo. Est casus per Constantinum Cabasilam Dyrrhachii Metropolitam propositus: *Si uxorem habens Sacerdos, vel Diaconus, vel Lector tondeatur, maneat autem ejus uxor in mundo, an qui tonsus est possit ad Episcopatum promoveri, licet uxor tonsuram non admittat?* Et Joannes Citri Episcopus respondet ad omnia affirmativè. Græci enim per alterius conjugis monasticam professionem censent solvi conjugale vinculum, ac proindè Monachum professi Clerici uxor, non est amplius uxor, atque ita licet ille fiat Episcopus, hæc potest ad alias nuptias adspirare. Quæ omnia habes in jure Græco-Romano.

Etiam licentia, quæ majoribus Clericis permisit prioris uxoris usum, apud Græcos semper fuit odiosa, & ad strictissimam ligata interpretationem. Lucet ex quæstione, quam Nicetæ, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ tunc Chartophylaci ac posteà Thessalonicensium Archiepiscopo, proposuit nescio quis Episcopus: *Clericus uxorem ducens, precatione tantum sponsaliorum suscepta, cum ea congressus est, deinde creatus est Sacerdos, credens sponsaliorum preces ad nuptias sufficere, cum Antistes ignoraret perfectas nuptias non fuisse contractas. Posteà etiam nuptiarum precationem accepit. Quæro, An debeat Sacra celebrare, aut à celebratione desistere, aut temporalibus pœnis coerceri?* Græci & sponsalia & matrimonium solemniter celebrant in Ecclesia, utrique impendunt Sacerdotalem benedictionem, & in hac omninò fundant essentiam conjugalis Sacramenti. Quidam porrò sponsus imperitè ignorans harum benedictionum & contractuum discrimen, est consecratus in Presbyterum, voluitque istam sponsam retinere in uxorem. Et quo nihil deesset, jam Presbyter nuptialem benedictionem accepit. Respondit verò dictus Nicetas: *Clericus, qui cum sua sponsa antè nuptiarum consecrationem congressus est, licèt non censeatur clandestinas contraxisse nuptias, quia sufficere existimat sponsaliorum conjunctionem ad sponsæ copulam, quia tamen omninò ignoravit ea quæ ipsum ignorare non oportuit, ob eam causam præjudicium patitur, etsi post ordinationem susceperit benedictionem nuptialem. Duo enim ignoravit: Et solam sponsaliorum precationem non sufficere ad copulam, & post ordinationem benedictione conjugali non initiari quemquam. Dicam & tertium: Neminem, qui cum sponsa antè nuptias congressus sit, ordinatione dignum haberi*. Quod nempè neminem vel unica fornicatione maculatum Apostolicus Canon admittat ad Clerum. Affirmat non desponsæ, sed solius anteà ductæ uxoris usum majoribus Clericis permitti.

Ex eodem principio grassantem suo tempore, quæ Presbyteris ac aliis majoribus Clericis etiam biennio post acceptam consecrationem permittebat inire nuptias, consuetudinem sustulit novella ad suum fratrem Stephanum Patriarcham Constantinopolitanum Lega Imperator Leo sapiens, & adjunxit causam: *Dignum non est, ut qui spirituali adsensu supra corporis abjectionem & sordes evecti sunt, hi rursus ad carnis sordes delabantur, sed è converso ut Divinum Ministerium ex corporis sordibus tamquam in altum aliquem gradum conscendat, convenientius fuerit*. Eadem prava consuetudo in Diaconos ac Subdiaconos revixerat tempore Marci Patriarchæ Alexandrini. Hinc enim Theodoro Balsamoni Antiocheno Patriarchæ proposuit hanc quæstionem: *An Subdiaconus & Diaconus legitimè possint cum muliere copulari?* Et Theodorus rigidissimè reposuit non licere, firmans & ex antiquis Canonibus, & ex laudata lege. Quod ipsum scribit in præfato de Matrimonialibus causis opere ad titulum de concessis & prohibitis Clericorum nuptiis Matthæus Monachus, addens etiam Ancyranum, qui ordinatis cum facta adversus castitatis professionem protestatione Diaconis indulget novas nuptias, Canonem esse jam pridem abolitum & circumductum. Et adjungit de tales ordinantibus Episcopis: *Qui Diacono permittit, ut post ordinationem ducat uxorem, Episcopatu expellitor*. Quæ omnia exstant etiam in jure Græco-Romano. Et altè clamant non minus à Græcis, quàm à Latinis proscribi Episcoporum conjugia: Est istorum Clericis permissum prioris matrimonii usum esse merè dispensatoriam indulgentiam, semper coercitam intrà limites strictissimæ interpretationis. Et non nisi ex Latinorum odio Græci illam cœperunt contrà propriam conscientiam prædicare. Quod pleræque ipsorum Ecclesiæ Latinam continentiam suo Clero olim imposuerint, & non nisi per Episcoporum desidiam devenerint in præsentem licentiam, est suo loco abundè demonstratum.

Leg. 3.

CRIMEN

CRIMEN VI.

Græci, ficut Severiani, maledictam dicunt legem Moyfis.

ANtiochiæ fœdus Patriarcha & Eutychianæ factionis vehemens turbo à fuo nomine reliquit Severianos. Verùm nec ille, nec hi veteris teftamenti inftrumentum damnarunt, aut profcripferunt ad apocrypha. Fecit hoc alius Severus, duplicis Divinitatis fabulo, cujus & alias impias nugas exponunt Sanctus Epiphanius & Sanctus Auguftinus. Et ipfum nec Photius in aliquo fecurus eft, nec etiam Michael Cerularius. Hic tamen, quò noftrum Sacrificii azymum exponeret publico odio, de omni Moyfis lege videtur locutus non cum plena reverentia: Hinc ipfum Cardinalis Humbertus dixit declinare ad Severum.

CRIMEN VII.

Græcì, ficut Pneumatomachi, vel ficut Theomachi, abfcindunt à Symbolo Spiritus Sancti proceffionem à filio.

GRæci Spiritum Sanctum à Patre per Filium, nos Latini à Patre & Filio credimus & docemus procedere. Difcrepamus folis verbis, non fenfu. Et Conftantinopolitana Synodus in fuis ad Nicænum Symbolum additamentis omninò pofuit de Spiritu Sancto: *Qui à Patre procedit*. Et ut nihil penitùs adderetur deinceps, fub duro anathemate interdixit Synodus Ephefina. Et hinc vocem, *Deipara*, illi adversùs Neftorium inferere noluit Synodus Chalcedonenfis. Vocem, *Filioque*, primi addiderunt Hifpani. Et ipfos dudum & acriter improbavit atque impugnavit Gallicana Ecclefia. Sub Caroli Magni Imperio & hæc admifit: Et graviter obftitit ac duriffimè tulit Romana Ecclefia. Quod & ipfa tandem admiferit, palam hic affirmat Cardinalis Humbertus. Formofus Pontifex paffim creditur admififfe. Proindè Græci voces iftas fymbolo non abftulerunt, fed nos Latini addidimus. Nam hinc ab illis invidiofiffimè clamamur effe prævaricati Ephefinam Synodum, & amififfe veram Chriftianitatem. Quæ omnia funt alibi largiùs elucidanda. Hic eft fequens articulus: *Græci, ficut Manichæi, inter alia quodlibet fermentatum fatentur effe animatum*. Eft fuprà abundè expofitus.

CRIMEN VIII.

Græci, ficut Nazareni, carnalem Judæorum munditiam adeò fervant, ut parvulos morientes antè octavum à nativitate diem baptizari contradicant, & mulieres menftruo vel partu periclitantes communicare, vel fi paganæ fuerint, baptizari prohibeant.

AN infantuli antè octavam nativitatis diem valeant baptizari, eft antiquiffima quæftio, de qua ad Fidum Epifcopum refcripfit cum fexaginta fex Collegarum Synodo Sanctus Epift. 59.
Cyprianus: *Quantum ad caufam infantium pertinet, quos dixifti intrà fecundum vel tertium diem, quo nati funt, conftitutos baptizari non oportere, & confiderandam effe legem Circumcifionis antiquæ, ut intrà octavam diem eum qui natus eft baptizandum & fanctificandum non putares, longè aliud in Concilio noftro omnibus vifum eft. In hoc enim, quod tu putabas effe faciendum, nemo confenfit, fed univerfi potius judicavimus nulli hominum nato mifericordiam Dei & gratiam denegandam*. Fidus nefcio cujus in Africa civitatis Epifcopus Baptifmum, quoniam Circumcifioni fucceflerat, cenfuit antè octavum diem prodeffe non poffe aut conferri. Aliud ejus fundamentum edicit laudatus Cyprianus: *Nam quòd veftigium infantis in primis partus fui diebus conftituti mundum non effe dixifti, quòd unufquifque noftrum adhuc horreat exofculari, nec hoc putamus ad cœleftem gratiam dandam impedimento effe oportere. Scriptum eft enim: Omnia munda mundis. Nec aliquis noftrum id debet horrere, quod Deus dignatus eft facere. Nam etfi adhuc infans à partu novus eft, non ita eft tamen, ut quifquam illum in gratia danda atque in pace facienda horrere debeat ofculari: Quando in ofculo infantis unufquifque noftrum pro fua religione ipfas adhuc recentes Dei manus debeat cogitare, quas in homine modò forma, & recens nato quodammodo exofculamur, quandò id quod Deus fecit amplectimur*. Ex quo vides Ecclefiafticum ritum, quo baptizator baptizatum ofculari confuevit, effe antiquiffimum, & omnino Apoftolicum. Nec illi defunt firmæ rationes.

Pergit martyr Cyprianus: *Quòd in Judaica circumcifione carnali dies octavus obfervabatur, Sacramentum eft in umbra atque imagine antè præmiffum, fed veniente Chrifto veritate completum. Nam quia dies octavus, id eft, poft fabbathum primus, futurus erat, quo Dominus refurgeret & nos vivificaret, & circumcifionem nobis fpiritualem daret, hic dies octavus, id eft, poft fabbathum primus, & Dominicus præceffit in imagine, quæ imago ceffavit fuperveniente poftmodum veritate, & data nobis fpirituali circumcifione. Propter quod neminem putamus à gratia confequenda impediendum effe ea lege,*

quæ jam statuta est, nec spiritalem circumcisionem impediri carnali circumcisione debere, sed omnem omninò hominem admittendum esse ad gratiam Christi. Multifariè hæc confirmat, solvit singula Fidi fundamenta, demonstrat & in adultis & in parvulis esse eandem *Divinis muneris æqualitatem*. Atqui ita posterioribus sæculis exortam quarumdam scholarum, quæ parvulis sine intrinsecorum donorum infusione remitti originale peccatum sunt opinatæ, sententiam insigniter præfocat, & concludit: *Idcircò hæc fuit in Concilio nostra sententia, à baptismo atque à gratia Dei, qui omnibus misericors & pius est, neminem debere prohiberi. Quod cum circà universos observandum sit atque retinendum, tum magis circà infantes ipsos & recens natos observandum putamus, qui hoc ipso de ope nostra, ac de Divina misericordia plus merentur, quòd in primo statim nativitatis suæ ortus plorantes & flentes nihil aliud*
Epist. 23. *faciunt, quam deprecantur*. Et hoc Sancti Cypriani Synodale decretum laudat ac probat Sanctus Augustinus in epistola ad Bonifacium Episcopum, ac aliis in locis.

Iterim errorem hunc in Latina Ecclesia neuter plenè exstinxit. Lucet ex quinto Canone Gerundensis Synodi: *De parvulis, qui nuperè materno utero sunt editi, placuit constitui, ut si infirmi, ut assolet, fuerint, & lac maternum non appetunt, etiam eadem die, qua nati sunt, si oblati fuerint, baptizentur*. Et Sanctus Anglorum Apostolus Augustinus ad Magnum Gregorium retulit hanc quæstionem: *Si prægnans mulier debeat baptizari, aut postquam genuerit, post quantum tempus possit Ecclesiam intrare? Aut etiam ne morte præoccupetur quod genuerit, post quot dies hoc liceat sacri Baptismatis Sacramenta percipere?* Et ad utramque quæstionem Gregorius respondit: *Ba-*
Q. 10. *ptizari vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit, sine mora, si mortis periculo urgetur, vel ipsa hora eadem, qua gignit, vel hoc quod gignitur, eadem qua natum est, nullo modo prohibetur. Quia sicut sancti mysterii gratia viventibus atque discernentibus cum magna discretione est providenda, ita his, quibus mors imminet, sine ulla dilatione offerenda est, ne dum adhuc tempus ad præbendum redemptionis mysterium quæritur, interveniente paululum morte, inveniri non valeat qui redimatur*. Quæ omnia altè clamant de infantilis intrà primos nativitatis dies dati baptismatis valore tunc aliquos cespitasse. Verùm sine fundamento. Quin immò quòd etiam intrà uterum fœtus validè baptizetur, magni Doctores affirmant. Hæc est alia quæstio. In sexti Ancyrani Canonis commentario Theodorus Balsamon sequitur partem negativam.

Fidi Episcopi error grassatus olim fuit etiam apud Græcos. Etenim in scripta ad Stephanum fratrem suum & Constantinopolitanum Patriarcham novella lege habet Imperator Leo sapiens: *De infantibus constituimus, ut si non in-*
Lege 17. *quietentur, inimicosque naturæ casus superent, antequam gratiæ splendore illustrentur, quadragesimus dies expectetur. Consentaneum namque est, ut quemadmodum fœtus quadraginta diebus in naturæ materno receptaculo planè informantur, sic etiam in æquali dierum numero in Divinæ gloriæ donum procedant. Si tamen & octavo à partu die baptizare aliquis volet, neque id absurdum fuerit. Dominus enim noster Christus octavo die circumcisus, imposito circumcisione fine, pro hoc vivifico Baptismo initiari concessit. Verum hæc obtineant, si nulla necessitas, quæ mortem minetur, existat. At si periculum aliquod emergens vim vitæ inferatur, omni diligentia omnibusque viribus etiam intrà octavum diem peragi sacram lotionem oportebit, ne non illuminatus, neque sacri lavacri, atque adeò summi boni expers partus decedat*. Palam affirmat & damnat etiam periclitantes de vita infantes à quibusdam non fuisse intrà octavum diem baptizatos.

Erroris radicem aperit hic, quem suæ epitomæ inseruit Constantinus Harmenopulus, Canon Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani: *Si mulier peperit, & infans in periculo est à tribus aut quatuor diebus, puer quidem per baptismum illuminator, sed alia mulier, baptizata & munda, lactabit eum. Mater autem cubiculum ipsius non ingreditor, in quo puer jacet, usque ad quadragesimum diem, dum purgata scilicet integrè fuerit, & preces à Sacerdote impetrarit. Nec omninò puerum continget*. E rationibus, ob quas aliqui nec moribundos infantulos censebant baptizandos, una fuit matris, quæ illos & lactare & fovere debebat, immunditia: Tantum Sacramentum censebant illi non credendum aut commiscendum. Et ad hæc incommoda evitanda Sanctus Nicephorus ex mortis metu baptizatum infantulum sanxit separandum ab immunda matre, & ab alia baptizata ac munda lactandum atque fovendum. Ita & puero & sacramento credidit undequaque provisum. Hanc tamen disciplinam posteriores Græci aboleverunt. Etenim in Jure Græco-Romano exstat hoc Responsum Petri Diaconi Constantinopolitani & Chartophylacis: *Si baptizatus sit infans, an lactari à matre sua debet adhuc immunda? Respondeo, omninò lactabit infantem, ne pereat*. Alienum enim lac recentes ab utero parvuli solent aversari. Et Sanctus Nicephorus addidit hunc Canonem: *Infantes non baptizatos absente Sacerdote baptizet is, qui repertus fuerit. Quod si pater ipsemet, vel quivis homo Christianus eos baptizaverit, nullum in eo peccatum admittitur*. Et Constantinus Harmenopulus addit hoc scholion: *Infantem, qui ægrotat, confestim baptizari permissum est, rectè valentem post quadragesimum à nativitate diem. Beatus autem Joannes sic ait: Puerum morbo detentum, jamque morti proximum, si trina duntaxat immersione, ne præripiatur metuens, perfecerit, non opus est ut deinceps preces, quas omisit & aphorismos integrè suppleat*. Hic est Joannes quartus Patriarcha Constantinopolitanus, cognomento Jejunator. Hic sine consuetis sacrorum rituum vestimentis, Sanctus Nicephorus etiam à proprio patre citrà contrahendi matrimonialis impedimenti periculum mandat ægrotos infantes quovis tempore baptizari: Uterque noverat Sacramenti necessitatem. Sub Iconoclastico & turbido Leonis Armenii Imperio floruit, & ob Orthodoxam Fidem deportatus fuit Sanctus Nicephorus, ideoque ejus Decreto non fuit

integrè

integrè obeditum. Hinc causam resumpsit, & auctoritati suæ non confisus Patriarcha Stephanus retulit ad fratrem suum Leonem.

Et difficultatem etiam sapiens Princeps agnovit, novellam suam Legem præfatus: *Quod Beatitudo tua postulat, à vobis procedere quàm à nobis* Lib. 1. Cap. 13. *originem sumere & proficisci, æquius fuerat. De re enim sacra Sanctitatem tuam sancire oportebat.* Suos infantulos non statim baptizare, sed ad majusculam, quæ Sacramenti ritum ac effectum utcumque possit capere, ætatem Græci solent differre. Hinc enim desemet ipso scribit Petrus Arcudius: *Ego, quando lustratus fui, ejusmodi ætatis eram, ut planè meminerim.* Ipsorum tamen Euchologion habet hunc titulum: *Oratio ad Cruce signandum puerum, suscipientem nomen octava die.* Octava nativitatis die consueverunt infantulos suos facere catechumenos, & ipsis nomen imponere. Et laudatus titulus habet hanc subnotationem: *Observandum, quòd si natus puer graviter infirmatus lac non sugat, & ad interitum vergat, nulla mora trahenda est juxtà eos, qui in sextam aut octavam diem baptismum reponendum asserunt, sed ea qua natus est hora, si modo ablutus, est continuò baptizandus, ne non illuminatus decedat.* Eos qui nec ex tanta necessitate antè octavum aut sextum diem censebant baptizandum, improbat, atque ita insinuat istum errorem tunc adhuc in Græcia viguisse. Nempè Leonis sapientis novellas leges non admisit Orientalis Ecclesia, atque ita etiam post ipsas quidam in suo errore atque abusu pertinaces constiterunt. A nobis tamen adductam legem laudat, & omninò servandam asseverat in suo ad secundum Sancti Dionysii Patriarchæ Alexandrini Canonem commentario Theodorus Balsamon. Quod faciunt & alii Græcorum Episcopi & Doctores in suis Canonicis Responsis aut Decretis apud jus Græco-Romanum. Quia abusus necdum erat exstinctus. Et hunc suo adhoc tempore apud Græcorum quosdam grassantem meritò damnat & ad hæreses proscribit Cardinalis Humbertus.

Cap. 6. Gravidas mulieres non baptizare est etiam antiquus Græcorum abusus, in quem statuit Neo-Cæsariensis Synodus: *Gravidam oportet baptizari, quando voluerit. Nihil enim in hoc, quæ parit, nascenti communicat, propterea quod uniuscujusque propositum in confessione declaretur.* Exponit Theodorus Balsamon: *Quidam dicebant non debere baptizari gravidas, sed exspectare fœtus exitum in lucem. Ne dum ea baptizatur, videatur quoque una baptizari fœtus, quem in utero gerit, ut qui sit ei omninò unitus. Quo fit, ut postquam natus fuerit, vel non illuminatus relinquatur, vel si baptizetur, rebaptizari putetur. Patres itaque hac contradictione non admissa, statuerunt ut sine ullo præjudicio baptizentur prægnantes mulieres, quando voluerint, eò quòd nihil habeat commune puerpera cum fœtu, qui paritur, quod ad illuminationis rationem attinet. Maximè, inquiunt, cum sit unicuique sua in Baptismate necessaria promissio. Fœtus autem, qui est in utero, cum sit affectione destitutus, non potest, quæ in Baptismate requiruntur, professione & vota facere. Adjectum est autem Canoni*, Quando voluerit, *propter eos, qui dicunt, antequam fœtus formetur in hominem, posse mulierem prægnantem sine periculo baptizari, non autem rectè baptizari posteà, eò quòd id quod habetur in utero, in ea est constitutione, in qua infantes qui modò nati sunt, qui polliceri non possunt. Et ideo dixerunt Patres esse in mulieris gravidæ potestate baptizari, quando velit. Quomodo enim se habeant fœtus in utero, nemo potest perquirere, vel eos suscipere. Infantes autem per eos, qui ipsos suscipiunt, affirmant, & actus illuminati Divina illustratione digni censentur.* Quidam toto qualiscumque, quidam solo animatæ gestationis tempore affirmabant gravidas non baptizandas: Quòd antè animationem fœtus sit Baptismi incapax, ideoque ille sine ullo periculo aut incommodo matri tunc impartiatur. Opinionis fundamentum fuerunt Romanæ leges, quæ clausum utero fœtum affirmant esse matris partem, ideoque datum huic baptismum non posse illi non communicari. Quam difficultatem evasurus in Nomo-Canone Photius demonstrat leges hac in re ob variam factorum speciem esse diversas atque adversas, & adjungit: *Alia* Tit. 4. *etiam hac de re diversa jura in libro meo de iis speciem* Cap. 10. *contrariis singulari collegi.* Et etiam hic Theodorus Balsamon commentatur: *Dubium aliquando fuit, an prægnantem baptizari oporteret. Fuerunt enim qui dicerent, quoniam fœtus in maternis visceribus absconditis, matri tamquam omninò pars ipsius connitus est, non posse ipsum cum illa illuminari, ideò quòd nondum in lucem prodierit, neque ad assentiendum sacrosancto baptismati voluntatem habeat; nec ipsam prægnantem debere baptizari, sed exspectare oportere fœtus editionem in lucem, ut ne aliud ipsius membrum baptizetur, aliud non illuminatum maneat. Et quod si fœtus unà cum prægnante baptizatus, postquam in lucem prodierit, baptizetur, inveniatur bis esse baptizatus: Quod est insolens. Idirco Neo-Cæsariense Concilium solvit ambiguitatem.* Eundem errorem insigniter refellit in sexto adversus Julianum Pelagianistam libro Sanctus Augustinus: *Matris corpus ut esset templum Dei, gratiæ beneficium est, non naturæ. Quæ gratia non conceptione, sed regeneratione confertur. Nam si ad matris corpus id, quod in ea concipitur, pertineret, ita ut ejus pars deputaretur, non baptizaretur infans, cujus mater baptizata est aliquo mortis urgente periculo, cum eum gestaret in utero. Nunc verò cum etiam ipse baptizetur, non utique bis baptizatus habebitur.* An quis aliquando Latinus istum errorem dogmatizaverit, ignoro. Rectè tamen Augustinus dicit: *Aliquo mortis urgente periculo.* Tunc enim extrà canonica tempora nemo nisi ob mortis periculum solebat baptizari.

Isti per Neo-Cæsariensem Synodum damnati Græcorum Errones omnem deviæ mentis impetum verterunt in puerperas, fulti hoc, per Constantinum Hermenopulum laudato, Magni Dionysii Patriarchæ Alexandrini Canone: *Catechumena, si fluxum habuerit, ne baptizetur, antequam purgata fuerit.* Consonat in Canonicis Responsis Magni Dionysii successor Timotheus: *Si mulier*

cate-

catechumena dedit nomen suum ut illuminaretur, & die baptismatis illi accidit quod solet mulieribus, debetnè eo die baptizari, an differri, & quantum differri? Respondeo, debet differri, donec purgata fuerit. Eòusque censetur immunda, & indigna baptismo. Adversam sententiam fortissimè sequitur Apostolicarum Constitutionum sub Romani Clementis nomine Auctor: *Si qui sunt qui Judaicos ritu observant, ut fluxus seminis, per somnium maculationes, conjunctiones corporum secundum legem, respondeant nobis, An caveant diebus & horis, quibus hæc eis accidunt, ne precationes faciant, aut librum tangant? Quòd si assentiantur, liquet eos Spiritu Sancto, qui semper adest fidelibus, vacuos esse. Etenim si tu mulier existimas diebus septem menstruæ fluxionis te esse Spiritu Sancto vacuam, ergo si repentè è vita excedas, excedes sine Spiritu Sancto, nulla in Deum spe confisa, cum habeas alioquin Spiritum Sanctum prorsus à te non separatum? Opùs verò tibi est precatione, & adventu Spiritus Sancti, cum nihil in hoc peccaveris. Neque enim legitimus concubitus, neque partus, neque sanguinis fluxio, neque genitalis seminis per somnium excretio naturam hominis fœdare possunt, aut Spiritum Sanctum separare, præterquam sola impietas, & actio à lege interdicta.* Acriter hæc exaggerat, & concludit: *Evitate hæc, & fugite hujusmodi observationes. Ad Gentiles enim ista pertinent.* Qui solemni sanguine fluentem mulierem censuerunt fieri immundam, & deseri à Spiritu Sancto, ideoque nec orare, nec pia legere potuisse, forsan crediderunt nec potuisse baptizari. Nam quem Spiritus Sanctus deserit, quomodò possit intrare? Est revera gentilis error, & ipsius nimia aversatio istum Scriptorem abripuit ad damnandas omnes istiusmodi observantias. Ex quo lucet laudatas ab illo constitutiones non esse Apostolicas. Hanc enim damnationem nec Oriens admisit quoad omnia, nec Occidens. Et damnatio errorem non exstinxit.

Lib. 7. Cap. 26.

Quòd existentes in puerperio mulieres quidam Græcorum Doctores suo adhuc tempore censuerint nec ob vitæ periculum baptizandas, in adducta lege palam affirmat laudatus Imperator Leo. Divinæ in nos misericordiæ magnitudinem extollit, ac prosequitur: *Valdè, mea quidem sententia, à salutifera ipsius providentia diversè sentiunt, quotquot eam, quæ recenti puerperio decumbit, & morte præ foribus consistente, nec diem, quem ipsi exspectandum numerant, quadragesimum nempè post partum, exspectante, tituſque obtorto velut collo protrahente corripitur, illuminatione indigaam esse opinantur, & ut ob corporis immunditiam reverà illa è vita immunda excedat, quippè quæ Sacris non instituatur, nec sacri lavacri lustrationis, regenerationisque particeps fiat, efficiunt.* Crudelem hanc & impiam quorumdam sapientiam circumscribit ac damnat, mandatque sanas quidem post quadragesimum dumtaxat diem, infirmas autem ac de vita periclitantes puerperas baptizari quovis tempore. Quòd sine isto Sacramento intrare non possint in vitam æternam. Easdem sacrosancta etiam Eucharistia donari mandat, quòd sine hac Baptismus non compleretur. Et neque hic Canon exstinxit errorem. Usque ad Cardinalis Humberti legationem perdurasse ostendit apud Patres Prædicatores repertus Constantinopoli tractatus. Partim ex magni Dionysii, partim ex successoris Timothei sensu potiùs quàm verbis conflat hanc regulam: *Quòd mulieres menstruatæ non debent accedere ad Ecclesiam, etiam pro baptismo recipiendo, sed debent abstinere ab ingressu Ecclesiæ, & differre baptismum, quousque purificentur.* Et concludit: *Hæc quomodo serventur in Latinorum Ecclesia, omnis qui habet oculos videre potest.* Timothei Decretum Photius in Nomo-Canone non malè commentatur: *Non convenit mulierem tempore purgationis suæ baptizari.* Utique nisi sit mortis periculum. Et hanc Græcorum disciplinam Romana Ecclesia nunquam notavit. Præfatus schismaticus scriptor videtur istum etiam extremæ necessitatis articulum comprehendisse. Nec mireris. Quosdam enim etiam Latinos sic olim errasse ostendit Sancti Augustini Anglorum Apostoli relatio ad Magnum Gregorium. Et ex hujus Rescripto abusum Humbertus rectè damnavit.

Tit. 4. Cap. 16.

Quòd in mensis vel puerperii purgatione existentes fideles mulieres Græci nunquam admiserint ad Eucharistiam, est omninò verum. Hinc enim ipsas proximè antè partum consuesse ac debuisse communicari, est suprà ostensum. Dico, *fideles mulieres*: Quòd enim paganas aut catechumenas, quibus de vita periclitantibus donabant Baptismum, etiam Eucharistia impertirent, statim nobis dixit sapiens Imperator Leo. Nostrum de fidelibus assertum firmat in canonico ad Basilidem Episcopum Rescripto Magnus Alexandriæ Patriarcha Dionysius: *De mulieribus, quæ sunt in abscessu, an eas sic affectas oporteat domum Dei ingredi, supervacaneum vel interrogare existimo. Neque enim eas existimo, si sint piæ & fideles, sic affectas ausuras vel ad sanctam mensam accedere, vel Corpus & Sanguinem Domini attingere. Neque enim quæ duodecim annorum fluxum habebat, ipsum ad medicinam tetigit, sed solam ejus fimbriam. Orare enim, quomodocumque se habeat aliquis, & utcumque sit affectus, Domini meminisse, & auxilium implorare, non est reprehendendum. Ad Sancta autem Sanctorum, qui non anima & corpore purus est, accedere prohibebitur.* Basilides varia interrogaverat. An immundæ mulieres possent intrare Ecclesiam, ac præsertim sacros cancellos usque ad altare? An possent Eucharistiam percipere? An domi possent orare, libros pios legere, ac Divinum auxilium implorare? Ab Apostolicarum constitutionum Compilatore damnatus error etiam tunc fuit omnino grassatus. Et ad primam ac secundam negativè, ad tertiam quæstionem Dionysius affirmativè respondit. At non plenè exstinxit errorem. Quidam pertexerunt errare immundas mulieres deseri à Spiritu Sancto, ideòque nec posse pia legere, nec Deum precari. Et hinc memoratus constitutionum Author transiit ad aliud extremum, omnemque istam disciplinam proscripsit ad Judaicas aut Gentiles superstitiones. Et Dionysii Rescri-

ptum

ptum firmat in canonicis Responsis successor Timotheus. Immundam mulierem respondet non baptizandam, & pergit de fideli: *Si mulier sibi accidisse viderit quod solet mulieribus, debetne ad sancta Mysteria accedere, an non? Respondeo non debere.* Et de puerpera, cujus proles ob vitæ periculum antè quadragesimum diem baptizari debuit, rescripsit Sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus: *Alia mulier munda & baptizata lactabit puerum, mater autem ipsius cubiculum non ingreditur, in quo puer jacet, usque ad quadragesimum diem, dum purgata integrè fuerit, & preces à Sacerdote impetrarit. Nec omninò puerum attinget.* Qui proscripsit à baptizati filii cubiculo, longè minùs permisit ingressum Ecclesiæ. Quæ omnia in novella ad fratrem suum & Patriarcham Stephanum lege confirmavit sapiens Imperator Leo. Porrò menstruam immunditiem durare ad solos septem dies, rectè observat in commentario ad laudatum magni Dionysii Canonem Theodorus Balsamon.

Et pergit: *Hæc cum Antistes definierit, videmus hodiè, & maximè in mulierum monasteriis, mulieres securè stare in templorum vestibulis, quæ sanctè omnis generis imaginibus exornata, & ad Dei laudem deputata sunt. Et cum interrogamus, Quomodo hoc fiat, audimus eas non esse in Ecclesia. Quod nobis non ita videtur. Vestibula enim non sunt communia, ut Ecclesiarum atria, sed sunt pars ipsarum, mulieribus attributa, quæ in Ecclesia versari non prohibentur. Quod quidem vestibulum est locus pœnitentiæ, qui dicitur Audientium, & in ipso ne viris quidem stare permittimus, quibus imposita est pœna, ne in Ecclesia versentur, sed extrà ipsum desflere. Oportet ergo ejusmodi loca, in quibus stabunt immundæ mulieres, Ecclesiarum loco directo non implere, vel etiam cum Episcopali permissione ejusmodi loca separare, ut immundæ mulieres in eis sine præjudicio stare possint. Ego autem vidi etiam ejusmodi mulierem in vestibulo stantem, & arrhæ orationem ab Antistite accipientem, quod quidem sum admiratus.* Est locus mendosus. Pro voce, *loco*, videtur legendum, *honore*. Immundas mulieres vult non solùm ab Ecclesiis, sed etiam arcendas ab ipsarum vestibulis, & admittendas ad sola profana loca, in quibus non sint sacræ imagines, nec alia Ecclesiastica ornamenta. Et maximè indignatur tali mulieri arrhalem, seu sponsalitiam benedictionem fuisse impensam. Vult hæc omnia reformata. Et ad hanc Marci Alexandrini Patriarchæ quæstionem, *Divini Canones Diaconissarum meminerunt, quærimus, quale sit ipsarum officium*, in jure Græco-Romano respondet: *Olim* Lege 5.
aliquando ordines Diaconissarum Canonibus cogniti fuerunt, habebantque ipsæ gradum ad altare. Menstruorum autem inquinatio ministerium earum à Divino & sancto altari expulit. In sanctissima autem Constantinopolitanæ sedis Ecclesia Diaconissæ ordinantur, sed nullam communicationem habent ad altare. Mulieres autem plerumque inducunt in Ecclesiam, earumque conventum dirigunt & gubernant. Quod ipsum insinuat in scholio quinti decimi Canonis Chalcedonensis. Et ad nescio quem in eodem Græco-Romano Jure rescribit Petrus Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconus & Chartophylax: *Si mulier partum ediderit, & quidam in ejus domum ingressi fuerint, quamdiu per censuram à participatione debent arceri? Respondeo, Ablati postridie non arcebuntur à Sacramentis.* Nempè non sola puerpera, sed etiam obstetrix, & omnes puerperio cooperatæ aut præsentes mulieres erant quasi ex contagio immundæ, de quibus addit Matthæus Blastaris: *Sed & tales in præsenti non solùm ab altari, in quod olim fas erat eis accedere, sed & à templo eliminantur penitùs.* Et hinc Græcorum Euchologion habet hosce titulos: *Oratio in mulierem puerperam, primo die partus dicenda. Altera pro mulieribus adstantibus dicenda.* Et in hac Sacerdos precatur Dominum Deum: *Benedic & sanctifica præsentes tuas ancillas, partui ancillæ assistentes, ut inculpatæ sanctam tuam Ecclesiam intrent, & sanctis tuis & immaculatis mysteriis participent.* Proximo die poterant sic expurgari. Quam omnem disciplinam etiamnum hodie apud Græcos vigere affirmat in Euchologii scholiis Joannes Goar: *Corporum munditiem tamen requirunt Græci in Ecclesiis, ut à partu needum purgatas mulieres ab illarum ingressu arceant, & menstruis fluentibus inquinatæ, rubore contempto, conscientia urgente, seipsas hodie elimineat, panem pro oblatione pinsere detrectent, sed & Sacra quævis tangere, reliquiasque deosculari vereantur. Illis satis est juxta limina foris sub dio oculis transeuntium expositas stare.*

Eadem disciplina olim viguit in quibusdam Latinis Ecclesiis. Lucet ex quæstione, quam Magno Gregorio retulit Sanctus Augustinus Anglorum Episcopus: *Mulier, postquam genuerit, post quantum tempus possit Ecclesiam intrare? Aut si menstrua consuetudine tenetur, An Ecclesiam ei intrare liceat, aut sacræ Communionis Sacramentum percipere?* Et laudatus Pontifex respondit: *Cum enixa fuerit mulier, post quot dies debeat Ecclesiam intrare, testamenti veteris præceptione didicisti, ut pro masculo triginta tribus, pro fœmina verò sexaginta sex diebus debeat abstinere. Quod tamen sciendum est, quia in mysterio accipitur. Nam si eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat Ecclesiam, nullo peccati pondere gravatur. Voluptas enim carnis, non dolor est in culpa. In carnis autem commistione voluptas est, in prolis verò partus dolor & gemitus. Si itaque enixam mulierem prohibemus Ecclesiam intrare; ipsam ei pœnam suam in culpam deputamus.* Et infrà: *Mulier dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi Ecclesiam intrare non debet, quia ei naturæ superfluitas in culpam non debet imputari. Et per hoc, quod invita patitur, justum non est ut ingressu Ecclesiæ privetur. Novimus namque quod mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur, post tergum Domini veniens vestimenti ejus fimbriam tetigit, atque statim ab ea infirmitas sua discessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit Domini vestimentum tangere, cur quæ menstruum sanguinis patitur, ei non liceat Domini Ecclesiam intrare?* Multis demonstrat istam mulierum passionem esse meram ex originali culpa pœnalem ægritudinem, atque prosequitur: *Sanctæ Communionis mysterium in iisdem diebus percipe-*

re

re non debet mulier probiberi. Si enim ex veneratione magna percipere non præsumit, laudanda est; sed si perceperit, non judicanda. Bonarum quippe mentium est, etiam ibi aliquo modo culpas suas agnoscere, ubi culpa non est. Et hanc libertatem multis confirmat.

A se in transitu visam Gallicanæ Ecclesiæ disciplinam Augustinus retulit, & ipsam neque probavit, neque damnavit Gregorius, sed unamquamque fidelem mulierem permisit in suo sensu abundare. Ejus tamen sententiam plures Gallicanæ Ecclesiæ videntur aut servasse anteà, aut tunc admisisse. Etenim ipsius Rescriptum suo Capitulari inseruit Isaac Lingonensis Episcopus.
Tit. 10. cap. 187 Cap. 60. Et Turonensium Archiepiscopus Erardus suo Capitulari inseruit ejusdem sensum: *Mulier post partum, statim ac voluerit, nisi fortè sit adultera, intret Ecclesiam, ac Deo referat gratias.* Excipit adulteram, quòd illa cogi deberet ad publicam pœnitentiam, adeoque & ab Ecclesia excludi. Et in suo Decreto Sanctus Ivo habet hunc Cano-
Lib. 2. Cap. 60. nem: *Mulier enixa, si voluerit, Communionem accipiat.* Et affirmat esse Carthaginensem. Quòd tamen per Sanctum Augustinum Magno Gregorio relata disciplina perseveraverit in pluribus Galliæ Ecclesiis, ostendit in animæ Gemma Ho-
Lib. 1. C. 146. norius Augustodunensis: *Mulieres post partum non intrant Ecclesiam, quia immundos à cœlesti templo excludi designant. Alioquin si præ infirmitate valerent eadem die, qua pariunt, intrare Ecclesias, eis liceret, ut Deo agerent gratias. Propter hanc significationem in multis locis menstruæ viris commixtæ foris Ecclesiam stare solent.* Et in alio ejusdem
Lib. 3. Cap. 24. operis libro: *Mulieres in hoc Sanctam Mariam imitantur, quòd post partum transactis quadraginta diebus Ecclesiam ingrediuntur, quia cœleste Templum intrare non merentur, quæ in præsenti vita, quæ per quadraginta dies accipitur, beatam Virginem non imitantur.* Affirmat esse non Præcepti, sed solius decori ac honesti consuetudinem. Et ita servatur usque hodie in omni fermè Gallia: etiam nostra Belgica. Quidam tamen censebant esse Præceptum, & quidem adeò rigidum, ut
Lib. 1. C. 170 de ipsis pergat laudatus Honorius: *Interfecti ideò in Ecclesiam non portantur, ne sanguine pavimentum maculetur. Ob hanc enim causam putant quidam mulieres in partu defunctas non esse in Ecclesiam deferendas. Quod tamen licet fieri.* Censebant non tantum à vivis, sed etiam à defunctis istiusmodi mulieribus Ecclesiam quasi profanari. Mitiorem sententiam continet in Sancti Ivonis De-
Lib. 15. C. 150. creto hic Canon. *Mulieres menstruo tempore non offerant. Nec Sanctimoniales, nec laicæ. Si præsumpserint, tres hebdomadas pœniteant.* Ipsas admittit ad Ecclesiam, verùm sine oblatione, adeòque & sine Eucharistia. Antiqua enim disciplina, quos offerre vetuit, vetuit & communicare.

Quin immò & laudatus Honorius & Magnus Gregorius, ideoque & Italica & Gallicana Ecclesia videntur non discordasse. Etenim Gregorius tertius suo Pœnitentiali libro inseruit hunc arti-
Cap. 30. culum: *Si qua mulier antè mundum sanguinem intraverit Ecclesiam, quia nec in usu habetur, quadra-*
ginta dies pœniteat. Item hunc: *Mulieres menstruo* Cap. 25.
tempore in Ecclesiam non intrent. Quod si præsumpserint, tres hebdomadas pœniteant. Homo Græcus fuit iste Gregorius, ideoque hosce pœnitentiales Canones videtur à Græcis mutuatus. Et hinc ipsos statim mitigat, subnectit à nobis jam laudata Magni Gregorii verba, & concludit: *Nonnulli Patres ità definierunt.* Et videtur suos Canones soli honesto, non rigido Præcepto adscribere. Et ita etiamnum hodiè servat Italia. Etenim Romanum Pastorale habet hunc titulum: *Ordo ad introducendam mulierem in Ecclesiam post partum.* Et hæc est Sacerdotis super mulierem oratio: *Deus, qui per Moysen famulum tuum Israeliticæ plebi mandasti, ut mulier, quæ filium peperisset, ab ingressu templi sequestraretur, quæsumus ut hanc famulam tuam ab omni inquinamento peccati mundare digneris, quatenus mente & corpore mundata sinum Matris Ecclesiæ valeat penetrare, & tibi pro suis delictis acceptabile munus offerre.* Orat ipsam non à sanguinis, sed à peccati inquinamento mundari: A solis namque peccatis & inquinantur Christiani, & mundantur. Laudatos Canones suo Decreto in- Lib. 15.
seruit Sanctus Ivo, ipsosque non tertio Gregorio C. 151.
adscribit, sed Theodoro Archiepiscopo Cantuariensi. Etiam hic fuit vir Græcus, verùm apud Apostolicam Sedem solemniter professus Anglis tradere non Græcam disciplinam, sed Latinam. Hinc possis primùm laudasse suæ gentis Canones, & statim per Magni Gregorii ad Anglos Rescriptum mitigasse. Quidquid sit, etiam Magnus Alexandriæ Patriarcha Dionysius hæc omnia spectare credidit ad solam morum honestatem, non ad rigidam legem. Lucet ex novissimis epistolæ verbis: *Ego autem, non ut Doctor, sed ut cum omni simplicitate convenit nos invicem disserere, meam sententiam in commune edidi, quam cum tu examinaveris, fili sapientissime, quod tibi justum & melius apparuerit, vel an si etiam de his habere existimas, rescribe.* Permittit unumquemque Episcopum abundare in suo sensu, atque ita altè clamat hanc disciplinam non esse legem. Cardinalis Humbertus dumtaxat arguit, quod Græci ipsam etiam in vitæ periculo censerent non laxandam. Menstruatæ mulieres jam passim apud nos intrant Ecclesiam: Omninò tamen convenit ut abstineant ab Eucharistia. Hoc enim judicavit etiam Magnus Gregorius.

Et hæc disciplina & Latinis & Græcis peperit puerperarum mulierum solemnem purificationem, de qua scribit Matthæus Parisiensis: *Rex Anglo-*
rum Gulielmus in Normandia moram faciens, ali- Anno
quantisper se continuit à bello, quod in Francorum 1087.
Regem cogitabat. Rex autem Francorum Philippus, abutens ipsius patientia, opprobriose fertur dixisse: Rex Anglorum jacet Rothomagi, cubile fovens instar parturientium fœminarum. Sed cum post partum se purificaturus exiverit, centum millia candelarum cum eò veniam oblaturus in Ecclesia. Quibusdam enim in locis purificanda mulier cum multo sociarum comitatu procedit ad Ecclesiam: & singulæ gestant ac offerunt candelam. Pergit Matthæus de Stephano Cantuariensi Archiepiscopo: *Exivit Decretum ab Archiepiscopo in hunc modum.*

Con-

Concubinæ sacerdotum & sacrorum Clericorum, si pepererint, non purificentur, nisi priùs sufficientem cautionem præstiterint Archidiacono. Stephanus decrevit adversum tunc adhuc prætensas Clericorum uxores, ipsasque tractari voluit uti fornicarias. Quæ enim ex fornicatione concipiunt, solemni Ecclesiasticæ purificationis cæremonia censentur indignæ. Et Odo Parisiensis Episcopus in suo
Tit. 9. Capitulari habet hunc articulum: *Præcipitur*
Cap. 50. *Presbyteris, ut quando mulieres post puerperium veniunt ad purificationem, dent eis tantummodo panem benedictum, & Domini Corpus eis nullo modo propinent, nisi expressè petant, & priùs confessæ fuerint.* Et in litteris, quæ inter Antipolitanum Episcopum & Lerinensem Abbatem circà Grassensem Sancti Honorati Ecclesiam Pacta firmant, scribit Innocentius tertius: *Monachi in purificatione parientium Missas non cantent, nec Orationes exsolvant.* Quæ omnia ostendunt hanc cæremoniam esse apud Latinos antiquam. Eandem uti talem laudat adductis jam Scriptoribus senior Honorius Augustodunensis.

Græci puerperis ac earum fœtibus adhibent varias purificationes. Euchologion habet hos titulos: *Orationes in mulierem puerperam die primo nati pueri. Oratio ad cruce signandum puerum, suscipientem nomen octava die nativitatis. Oratio in mulierem puerperam post viginti vel quindecim dies. Oratio in mulierem puerperam post quadraginta dies.* Et ad hunc titulum subjicitur: *Quadragesimo die rursum templo præsentatur puer, ut Ecclesiæ aggregetur, id est, ut in Ecclesiam induci sumat principium. A matre verò, jam plenè mundata & lota, adstante etiam qui Susceptoris munus in Baptismate obiturus est, offertur.* Et de prima oratione quærit in libro de Sacramentis Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: *Quare in pueri nativitate à Sacerdote fit oratio?* Et respondet: *Quandoquidem carne natos, ad Spiritus regenerationem hac via deduci nos convenit, Ecclesia Christi, ut immaculata & in Christo sanctificata, inter Deo devotos peccatricem nostram & ex carne generationem statim emundare aggreditur. Et à matre devota fœtu edito, advenit Sacerdos, Deoque laudem agit, quia natus est homo in mundum, signoque Crucis puerum benedicit, & vivum permanere, ac Baptismum & Chrisma suscipere postulat, & matri precatur quæ ad salutem conducunt. Tum illi, & aliis cum ipsa mulieribus gratiæ & sanctificationis donum impertit & propria sibi opera semper exequendi licentiam concedit & nusquam impediri ab illis aggrediendis, aut immundas se putare, aut anxias esse propter invidi inimici dubia sibi in mente præsentata, eò quod peccati & voluptatis partui ministrarint.* Eas à contracta immunditia expurgat. Nam pro primo partus die Euchologion habet & hunc titulum. *Altera pro adstantibus mulieribus oratio.*

Etiam secundæ orationis ritum exponit idem Simeon: *Octavo die à quibusdam puer adducitur in templum, & præ foribus stantem, necdum enim Baptismate est expiatus, Sacerdos signat in fronte, ore, & pectore, & per orationem imponit ei nomen, quodcumque parentes voluerint, cum quo deinde baptizatur, prout Christo Domino die nativitatis suæ octavo contigit, cum JESUS est appellatus.* Hic ergo ritus non fit in domo, sed ante Ecclesiam, ideoque de postremæ orationis ritu dicit Euchologion: *Puer templo rursum præsentatur.* Sacerdos puerum tunc facit Catechumenum. Nam quòd etiam Latina Ecclesia per fronti impressum crucis signum faciat Catechumenum, tradit in secundo libro de Symbolo ad ipsos Sanctus Augustinus: *Nondum per sacrum Baptismum renati estis, sed per Crucis signum in utero sanctæ Matris* Cap. 1.
Ecclesiæ jam estis concepti. Quod ipsum testatur in aliis locis. Et quòd in Phrygia exulans Sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus nescio quam Florentiam per Crucis signum fecerit Catechume- Lib. 1.
nam, scribit in ejus vita Presbyter Fortunatus. Et de conversis per Sancti Anscharii Hamburgensis Archiepiscopi prædicationem Danis scribit in ejus vita successor Rombertus: *Signaculum Crucis* Lib. 5.
recipiebant, ut Catechumeni fierent. Et istum Cap 8.
Græcorum ritum respicit in Manuele Comneno Nicetas Choniates: *Nato filio, Deo gratiæ agebantur, omnesque subditi plaudebant & lætabantur. Ipse verò Imperator, ut diem natalem redderet celebriorem, cives honoratiores, ut moris erat, ramos gestantes convivolis excepit, & puerum Alexium nominavit.* Cum tanta solemnitate Græci suos filios creabant Catechumenos.

Postremæ etiam purificationis ritum exponit idem Archiepiscopus: *Quadragesimo die rursus in templum puer à matre adducitur, illumque velut donum offert Deo. Stans namque Sacerdos præ templi foribus, neque enim oratione nondum facta fas est inducere, matremque cum fœtu cruce signans, & precibus illos expians, matri quidem quadragesimum diem, in quo fœtus in ipsa perfectus fuit & exsilire incœpit, adimplenti, à voluptuosa & immunda nativitate purgationem largitur, & in templum permittit ingressum, cum illuc usque neque aditu neque mundissimi mysterii participatione fuerit digna. Puerum autem in manus suscipiens, Simeonem repræsentat qui puerum Dominum est ulnis complexus, & decantans, Nunc dimittis servum tuum Domine, puerum à peccato solvi, & Christum lucem adspicere rogat. Et si quidem puer baptizatus fuerit, ad sanctum usque altare inducit, & in circuitu quasi adorantem, & donum Deo oblatum, factoremque suum summo cultu venerantem deportat. Sin minùs fuerit Baptismo lustratus, ad cellos usque defert infantem, adorationis cultu demissum. Et matri tandem restituit, ac dimissionem facit. Eaindè Catechumenis adnumeratur puer, expurgataque mater templum ingrediendi, & mysteriis participandi facultatem accipit.* Et Simeon hic & alii hodiè Græci censent infantem per octavæ diei preces dumtaxat præparari ad catechumenatum donandum die quadragesimo.

CRIMEN NONUM.

Græci capillos capitis & barbam nutrientes, eos qui comas tondent, & secundum institutionem Romanæ Ecclesiæ barbas radunt, in communionem non recipiunt.

DE Christiani capitis cæsarie habemus Apostolicum in priori ad Corinthios epistola Canonem: *Vir, si comam nutriat, ignominia est illi, mulier verò, si comam nutriat, gloria est illi. Quoniam capilli pro velamine illi dati sunt.* Expo-
Præf. l. 1. nit in Apostolicæ ad Galatas epistolæ commentariis Sanctus Hieronymus: *Apostolus Corinthios notat quòd eorum mulieres intecto capite sint, & viri comam nutriant. Hæc ex parte usque hodie permanere non potest dubitare, qui Achajam viderit.* Et in sua ad laudatam epistolam præfatione Sanctus Joannes Chrysostomus inter varia Corinthiorum vitia enumerat & hoc: *Multi inter Corinthios circumibant & vagabantur comati, quos Apostolus jubet tonderi.* Et in vigesima sexta Homilia: *Viri comam alebant, ut qui versarentur in Philosophia. Et caput operiebant orantes & prophetantes. Quod quidem utrumque erat legis Græcorum.* Demonstrat non solis viris, sed etiam mulieribus fuisse tunc prophetiæ gratiam, & pergit: *Apostolus virum non semper cogit esse aperto capite, sed solum quando orat. Mulierem autem semper jubet esse non nudo & aperto capite. Ostendit quòd non solum tempore orationis, sed perpetuò eam oportet habere caput opertum. In viro autem non de capitis tegumento, sed de coma tractat oratio. Nam tunc solum jubet caput aperire, quando orat, comam autem alere semper prohibet.* Varias, ex quibus procera Cæsaries virum dedeceat, adducit rationes, & concludit: *Etiamsi tunc contendebant Corinthii, nunc universus terræ orbis hanc admisit legem, & custodit.* Utique legem de virilis capitis tonsura. *Tanta est potentia Crucifixi.* Duo igitur in Corinthiis culpavit Apostolus. Primò, quòd viri gentilem in morem orarent velato capite. Deindè, quòd gentilium Philosophorum affectarent & sapientiam & habitum, atque ita alerent proceram cæsariem. Quod enim gentiles Philosophi *Pallio albo, & capitis capillitio Philosophiam metirentur*, in prima oratione de Divina Providentia testatur Theodoretus.

De antiqua Judæorum Laicorum tonsura habet lex in libro Levitici: *Neque in rotundum attondebitis comam.* Rationem dat Sanctus Prophe-
Cap. 18. ta Hieremias, dicens de Saracenis & aliis vici-
Cap. 9. nis Judæorum gentibus: *Attonsi sunt in comam.* Suum populum etiam comæ forma discerni ab illis Dominus voluit. Quæstio est, quid sit attonderi in comam? In laudati Prophetæ commentario Theodoretus non de cæsarie, sed de barba videtur intelligere, scribens de Ismaelitis, & Cethuræ posteris: *Propheta hos vocat circumtonsos facie, quia pilos genarum vellere consueverant.* Respondeo lucidè exponi à Theodoro Mopsuestiæ Episcopo: *Comam ad occipitium promittentes Saraceni, partem solummodò tondent, quæ fronti imminet. Hos hodiè Gentiles appellamus.* Et de antiqua Venetorum apud Græcos factione scribit
in Arcana historia Procopius Cæsariensis: *Fa-* Cap. 7.
ctiosi comere cæsariem, ac novo quodam & Romanis alieno cultu recidere. Nam mento & alis intonsis, quæ Persarum morem prolixè jubebat promittere, sinciput capillitio ad tempora usque nudarunt, coma ad occipitium promissa, ut Messagetæ solent, nulla lege diffluere. Et hunc habitum Hunnicum appellavere. Et de Imperatore Justiniano scribit Georgius Cedrenus: *Erat capite ad comæ pulchritudinem nonnihil detonso.* Ita fuisse ex ejus apud Ravennam antiqua effigie ostendit in arcanæ historiæ commentariis Nicolaus Alemannus, & adjungit: *Venetorum, quibus favebat Justinianus,*
his erat habitus. Et iterum: *Non Hunnorum, non* Cap. 14.
Messagetarum, sed Saracenorum proprium fuisse
hunc habitum, alii narrant. Hæc ergo est non in Cap. 7.
totius capitis, sed in solius faciei rotundum attonsio, quam suo populo Deus olim interdixit. Et sic Theodoretus nec à sacro textu dissentit, nec à Mopsuestiensi Theodoro. Porrò Saraceni vellebant, Hunni barba vestiebant genas: hinc Venetorum habitum Procopius rectè appellat Hunnicum.

Et ad hæc Sancti Ezechielis de Judaicis Sacerdotibus verba, *Capus suum non radent, neque comam nutrient, sed tondentes attondebunt capita*
sua, scribit Sanctus Hieronymus: *Perspicuè demon-* Cap. 14.
stratur, nec rasis capitibus, sicut Sacerdotes cultoresque Isidis atque Serapidis, nos esse debere, nec rursum comam dimittere, quod propriè luxuriosorum est, barbarorumque & militantium, sed ut honestus habitus Sacerdotum facie demonstretur. Septuaginta Interpretes sic habent: *Capita sua non radent, & comas suas ad pressum non tondebant, sed operientes operient capita sua.* Et laudatus Hieronymus commentatur: *Juxtà quod dicimus, nec calvitium esse novacula faciendum, nec ita ad pressum tondendum caput, ut rasorum similes esse videantur, sed in tantum capillos dimittendos, ut operta sit cutis.* An non soli Sacerdotes & Levitæ, sed omnis Hebræorum populus fuerit ad talem tonsuram obligatus, est alia quæstio. Legem fuisse universalem affirmat in opere adversum Acephalos, publicatus per Jacobum Gretzerum, Anastasius Sinaita. Affirmat Domino nostro etiam capillos
fuisse suo tempore detonsos, & adjungit: *Ju-* Fol. 167.
dæis enim capillos tondere præceptum erat, non nutrire. Excipe tamen Nazaræos, quorum singularis & votiva cæsaries erat congruum istius temporis Sacramentum. Quidquid sit de Judæis, omnis fidelis Christianus per Baptisma consecratur in Sacerdotem & mores Sacerdotales, ideoque istam tonsuram Apostoli introduxerunt in Ecclesiam, & nobis omnibus sunt conati imponere.

Et istius Canonis, licet antiquum abusum apud quosdam Corinthios suo tempore adhuc durasse testetur Sanctus Hieronymus, Orientalis Ecclesia fuit olim observantissima. Et in Christiano Pædagogo scribit Clemens Alexandrinus:

Lib. 3. Cap. 12. xandrinus : *De pilis autem ita videtur . Virorum quidem caput ne sit hirsutum, nisi fortè pilos crispos habeat. Intorti autem capilli ne à capite nimium demittantur, in comam muliebrem delabentes.* Plures istius tonsuræ utilitates enumerat, & addit de capillatura mulierum: *Alienorum capillorum appositiones sunt omninò rejiciendæ, & externas comas capiti adhibere est maximè impium, quæ mortuis pilis cranium induunt. Cui enim manum imponit Presbyter? Cui benedicit? Non mulieri quæ ornata est, sed alienis capillis, & per illos alieno capiti.* Alienos capillos damnat in solis fœminis, quod istam nostri sæculi fœditatem tunc in Ægypto viri penitus ignorarint. Et de variis monachorum moribus scribit in Catholicæ fidei expositio- Cap. 13. ne Sanctus Epiphanius: *Quidam prolixiore coma palam & in omnium oculis procedunt.* Et infrà: *Nonnullis prolixior coma placuit, sanctioris videli-* Cap. 23. *cet Instituti causa. Id quod suapè voluntate, sine Evangelii Præcepto aut Apostolorum approbatione faciunt. Nam Apostolus Paulus formam ejusmodi atque cultum abdicavit.* Ex isto grege erant illi Monachi, qui ex Oriente in Africam advenæ novellum isthic Monachismum inquietabant, & de quibus scribit in libro de Monachorum opere Sanctus Augustinus: *Illi venalem circumferentes hypocrisim,* Cap. 32. *timent ne vilior habeatur tonsa sanctitas, quàm comata, ut videlicet qui eos videt, antiquos istos quos legimus cogitet, Samuelem & cæteros qui non tondebantur.* Utique Nazaræos. Pergit Lib. 80. in Panario Sanctus Epiphanius : *Est & alia* Cap. 6. *vivendi forma ac disciplina, qua venerandi fratres nostri utuntur, qui in Mesopotamia domicilium fixerunt. Qui & comas muliebrem in modum promittunt.* Affirmat istam formam esse ab Ecclesiæ Catholicæ & Apostolorum doctrina prorsus alie- Cap. 7. nam, atque adjungit: *In Apostolorum constitutionibus Divino sermone & dogmate præscribitur, ne meretricius cultus & ornatus usurpetur, ac per arrogantiam & fastum affectata quædam justitiæ species in congressu & consuetudine præferatur. Illud enim Nazaræis dumtaxat ob figuram congruebat.* Sanctum & devotum Nazaræorum caput significabat mundi votum & venturum caput Christum Dominum: Istius per capillos coopertio repræsentabat hujus absconditum sæculo, & antiquæ legis multis schematibus tectum mysterium. Hoc jam toti mundo prædicatum & revelatum est, ideoque nemo amplius possit caput pilis velare. Hinc & Nazaræi suo tempore deponebant votivam cæsariem: Ita à novo Testamento faciendam Christiani mysterii revelationem prænuntiabant. Mosaicum istorum capillorum Sacramentum eodem modo exponunt Sanctus Isidorus Hispalensis Episcopus, & alii Latini. Porrò solos istos Monachos, nullos Laicos de nutritis capillis arguit Sanctus Epiphanius: Quòd nempè Orientalis, ubi ille docuit, diœceseos populus istam petulantiam ignorarit. Et in hoc cardine pendet alia per Sanctum Augustinum adducta isto- Cap. 33. rum Monachorum ineptia : *Jam illud, si dici potest, quàm ridiculum est, quod rursus inveniunt ad defensionem crinium suorum. Virum, inquiunt, prohibuit Apostolus habere comam. Qui autem seipsos castraverunt propter regnum Cœlorum, jam non sunt viri.* Quod per abolitum Nazaræorum Sacramentum viderent se non posse defendi, blaterarunt se non esse viros, ideoque ad se non extendi Apostolicam legem, à cunctis tunc viris constanter observatam. Et hinc in illos rectè exclamat Sanctus Augustinus: *O dementiam singularem.*

Porrò hodiernæ Romani Clementis Apostolicæ Constitutiones hæc habent: *Pulchritudinem à Deo tributam ne insuper ornes, quin potiùs tempera eam modestè apud homines, non capillum nutriens, imò conscindens & concerpens, ne pexus & comatus, aut unguentis delibutus, eas mulieres ad te pellicias, quæ sic capi, aut capere solent.* Et infrà: *Tibi, qui fidelis es & homo Dei, non licet nutrire comam, & in unum colligere. Hæc enim luxuria est, & mollities. Neque effusam gestare, neque discriminatam, neque facere ut tumescat. Neque eam carpendo & crispando formare. Neque flavam reddere.* Proceram viri comam dumtaxat de vanitate, non de affectata aut ostentata justitia arguit, idenque hæc à laudatis per Epiphanium Constitutionibus sunt aut alteræ, aut alteratæ. Et in suo tempore grassantia adolescentiæ vitia concionatur, in quinquagesima super Sanctum Matthæum Homilia Sanctus Joannes Chrysostomus: *Ego arbitror numquam fuisse Romanorum Imperatorem, qui se propter trophæa sua jactaret, quantum luxu perditi adolescentes ob calceorum ornatum, ob vestes scitè constructas, ob cæsariem in modum pilæ tonsoris opere circumductam.* Et in octogesima septima Homilia declamat adversus Monachorum vitia: *Aliqui religionem esse putant non parvam, capillos capiti nutrire, quod ex prohibitis est, & non parvum dedecus adfert.* Et in tertio sermone de Sancto Propheta Job scribit: *Nunc inter flentes multi nutriunt comam, ille autem abscidit. Quare? Id nimirum est propositum ei qui flet, ut contrariam in formam constituat habitum. Ubi honoratur coma, signum est fletus tonderi. Ubi verò tondetur, signum fletus est non tonderi. Ubique enim à flentibus contraria sumitur figura.* Sanctus Job fuit Idumæus, & in prosperitate occipitii cæsariem aluit, atque attonsionem. Pro Levitici verbis, *In rotundum non attondebitis comam,* Theodoretus legit, *Non facietis Sisoen ex coma capitis vestri,* atque interpretatur: *Sisoen quidam interpretati sunt capillos de industria crispos factos. Ego verò existimo lege aliud interdici. Nam moris est apud Græcos capita puerorum non attondere, sed sinere capillos promitti, & hos posteà dæmonibus dedicare.* Affirmat esse morem gentilem: Quòd nempè veri Christiani etiam parvulos suos tonderent juxtà mandatum Apostoli. Laxata tamen disciplina postmodò permisit parvulis longos cincinnos, & ipsorum primam tonsuram, tanquam primitias, alicui sancto dedicabat.

Etiam in Abbatis Apollinis laudem scribit in Lausiaca historia Palladius Helenopolitanus Episcopus: *Apollo multum reprehendebat eos, qui comam nutriebant.* Cap. 52. Et in nescio quem imbellem & comatum militem Joannem scribit ad suum fratrem Sanctus Synesius Ptolomaidis in Pentapoli Episcopus: *Nullus capillum, quin Cynedus sit, fovet.* Ep. 104. Hunc versum affirmat esse non prover-

bium, sed oraculum. Et nescio quem Theanum, quòd intortos crines gereret, gravissimè arguit [Lib. 1. Ep. 461.] Isidorus Pelusiota, affirmans adversari nostræ professioni, qua baptizandi renuntiamus Diabolo ac mundo, & omnibus ipsorum pompis. [Cap. 42.] Vagos & comatos Eremitas graviter arguit, & tonderi mandat etiam Trullana Synodus. Et de lapsam disciplinam reparante Imperatore Theophilo scribit Georgius Cedrenus: *Theophilus, quia à natura paucos capitis capillos habebat, & erat re calvaster, ideò edito Edicto jussit crines ab omnibus tonderi, neque ab ullo Romano ultrà collum demissos gestari. Et auxit Edictum gravi flagrorum supplicio, priscorum Romanorum virtutem revocare studens.* Verùm reformatio aut non obtinuit, aut non permansit. Etenim in Responso adversus quintam Photii calumniam scribit Æneas Parisiensis Episcopus: *Græcorum Laici, fœminarum more, contrà interdictum tonantis Apostoli comas nutriunt.* Affirmat esse fœmineum cultum, damnari ab Apostolo, ideoque à Lasinis non admitti. Et Constantinopoli apud Patres Prædicatores repertus tractaius: *Græci nequaquam venerantur præceptum Apostolicum*, Vir si comam nutriat, ignominia est illi. *Omnes enim maximo studio incrementis operam præstant. Hujus lapsus Clerici maxime sunt rei. Et etiam, quos nullo modo decet, Monachi. Etenim in coronæ modum, sicut regula præcipit, tonsuram capillorum non faciunt, sed penè ut mulieres in fronte dividendo discriminant, servatis undique capillis, ut colli nuda & aurium cartilagines protegant.* Et adjungit: *Mulieres deserto naturali cultu capillorum, densissimis mortuorum comis subornantur.* Hanc fœditatem notat in solis fœminis, adeoque profitetur à Græcorum viris etiam tunc fuisse adhuc ignoratam. Et istum vitiorum excessum meritò notat Cardinalis Humbertus.

Etenim Apostolicum Canonem Latina olim Ecclesia religiosissimè custodivit. Lucet ex Ter- [Cap. 7.] tulliani libro de velandis virginibus: *Sæculum Dei æmulum virgini cæsum capillum decori mentitur, quemadmodum & puero permissum.* Utrumque affirmat adversari Apostolo, qui omnem fœminam suis etiam capillis velari jussit, omnem virum tonderi. Adversum abusum notat in solis gentilibus: Quòd Christiani Apostolo passim obedirent. Et in prima super trigesimum secundum Psalmum concione declamat Sanctus Augustinus: *Non benè tonsus es, dicit vir gravis lascivo adolescenti, non te decet cum talibus cincinnis incedere. Novit autem ille capillos suos placere nescio cui. Odit te reprehendentem vero judicio, & servat in se quod placet pravo consilio. Inimicum te putat, quia turpitudinem demis. Fugit oculos tuos, & omninò non curat, qua justitiæ regula reprehendatur.* Lucidè affirmat istam fœditatem grassari in solis lascivis adolescentibus. Et in sermone de tempore concionatur: [Ser. 247] *Habitus impudicus corporis est nuncius adulterini cordis. Impudicus autem habitus in viris est inordinata capillatura.* Et ad Eustochium virginem scribit de hypocritis monachis [Epist. 2.] Sanctus Hieronymus: *Viros fuge, quos videris catenatos, quibus fœminei contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, nudi in frigoris patientia pedes: Hæc omnia argumenta sunt Diaboli.* Et in litteris ad Maram Celedensis Ecclesiæ [Epist. 77.] Presbyterum: *Catenæ, sordes, & comæ non sunt diadematis signa, sed fletus.* Ex quo lucet nec ipsum Augustum Principem tunc fuisse comatum. Raræ Latinorum Patrum in istum luxum invectivæ evincunt olim non fuisse grassatum.

Hieronymus suprà dixit istum luxum esse proprium lascivis, militibus & Barbaris. Quòd nempè præter milites & lascivos juvenes nemo Romanus Apostolicum Canonem tunc prævaricaretur. Porrò inter varia Barbarorum ornamenta [Cap. 10.] etiam Tertullianus in libro de velandis Virginibus numerat *Cirros Germanorum*. Et de iisdem passim intelligimus hunc Eliberinum Canonem: [Cap. 67.] *Ne qua fidelis vel Catechumena comatos aut viros cinerarios habeat.* Est desumptus ex eodem Tertulliano, qui in libro de fœminarum cultu declamat ad omnes Christianas: *Frustra laboratis ornatæ videri, frustra peritissimos quosque structores* [Cap. 7.] *capillaturæ adhibetis.* Et hosce structores in secundo ad uxorem libro vocat *peregrinæ*, utique Germanæ, *proceritatis cinerarios*. Germani tunc non tantum comati erant, sed & peritissimi ciniflones, qui calefactis intra cineres calamistris nossent polire crines, & in cirros ac annulos crispare. Hinc & Martialis scribit: *Crinibus in nodum tortis venere Sicambri.* Hanc artem lucri causa circumferebant per omne Romanum Imperium, apud delicatos ac delicatas erant grati, admittebantur inter opulentarum familiarum officia, ideòque ipsos uti morum corruptores à fidelium, & catechumenarum mulierum famulitio laudata Synodus proscripsit. Proscripsit à solis fœminis. Quòd fideles viros ista vanitas passim non occuparit. Et ad quinquagesimum sexti sæculi annum scribit Martyr Theophanes: *Sub idem tempus gens prorsus insolens atque incognita Abares et nomen, Constantinopolim advenit, & ad ejus spectaculum, quod nusquam visi fuissent hujus formæ homines, cuncta urbs est effusa. Comas siquidem à tergo longas admodum, tæniis revinctas & implexas gestabant.* Quem capillaturæ nutritum & ornatum etiam in antiquis Cynedis notat Christianus Clementis Alexandrini Pædagogus, [L. 3. c. 3.] & prosequitur: *Ex gentibus quidem Galli & Scythæ comam nutriunt, sed non immodicè colunt. Et terribile quidem quid præ se fert densum Barbari capillitium, & flavus ille color bellum minatur, ut qui videatur cognationem habere cum sanguine.* Et hinc *devictorum Gallorum comam in servitutis signum fuisse detonsam à Francis* victoribus scribit Humbaldus. Attamen Schytæ non aluere comam. Etenim de nescio quo Hunno, qui sunt omninò Schytica gens, scribit Rhetor & Sophista Priscus: *Erat bene & eleganter vestitus, capite in rotundum raso.* Et addit de nescio quo Francorum Rege: *Vidimus eum Romæ, flava coma, & capillis propter densitatem & magnitudinem super humeros effusis.* Et de occiso per Burgundiones Francorum Rege Clodomiro scribit Agatias Scholasticus: [Lib. 1.] *Clodomiro humi jacente, Burgundiones promissam ipsius & laxam comam, & ad scapulas usque pertingentem conspicati, confestim intellexerunt se ducem hostium interfecisse.* Edicit intelle-

ctus

ctus causam: *Solemne enim est Francorum Regibus nunquam tonderi, sed à pueris intonsi manent. Cæsaries tota eis decenter in humeros propendet. Anterior coma à fronte discriminata in utrumque latus deflexa. Neque verò quemadmodum Turcis & Barbaris impexa iis & squallida, sordidaque est coma, vel complicatione indecenter cirrata, sed smigmata varia ipsi sibi adhibent, diligenterque curant, idque velut insigne quoddam & eximia honoris prærogativa Regio generi apud eos tribuitur. Subditi enim orbiculatim tondentur, neque eis prolixiorem comam alere, facilè permittitur.* Consonat ipsorum Salica lex: *Si quis puerum infra duodecim annos, sive crinitum,* Tit. 16. Cap. 1. 2. *sive incrinitum, occiderit, culpabilis judicetur. Si quis puerum crinitum sine voluntate parentum totonderit, culpabilis judicetur.* Per crinitum puerum intelligitur puer Regii sanguinis. Hi omnes Barbari Pagani quinto Christi Domini sæculo lacerarunt Romanum Occidentis imperium, quisque ipsorum Dux invasit ejus partem, multa sanctorum tunc Episcoporum patientia, & doctrina eos fecit Christianos. Et quia dilecta ab ipsis cæsaries non spectabat ad fundamentales Evangelii articulos, illam eis dispensatoriè isti permiserunt. Fecerunt quod circa imperfectos quosdam Neo-Cæsariensium ritus fuisse à Thaumaturgo Gregorio factum scribit in libro de Spiritu Sancto magnus Basilius: Speraverunt à suis Successoribus opportunè corrigendos.

Et hinc Christiani Franci promissam capillaturam soli Regio generi constanter & dudum permiserunt. Etenim Pragmaticum Childeberti Regis Edictum habet: *Nullus de crinosis incæstum usum sibi societ conjugio.* Et apud Sanctum Gregorium Turonensem idem Childebertus de suis ex fratre Clodomiro nepotibus dixit ad fratrem Clotarium: *Mater nostra filios fratris nostri secum reti-* L. 3. c. 18. *net, & vult eos regno donari. Debes velociter adesse Parisiis, & habito communi consilio pertractare oportet, quid de his fieri debeat. Utrum incisa cæsarie ut reliqua plebs habeantur, an certè his interfectis regnum Germani nostri inter nosmetipsos æqualitate habita dividatur.* Nempè incisa cæsaries Regios pueros non tantum æquabat plebi, sed etiam tanquam servilis nota reddebat regno indignos. Et hinc Arcadio carnifici venienti cum forcipibus & gladio, ac roganti: *An Nepotes incisis crinibus vivere mallet, an utrumque jugulari?* Avia Clotildis respondit: *Satiùs mihi est, si ad regnum non evehuntur, mortuos videre quam tonsos.* Pergit Gregorius de Gundebaldo ejusdem Clotarii verò L. 6. c. 24. aut supposito filio: *Hic natus est in Galliis, & diligenti cura nutritus, ut Regum illorum mos est, crinium flagellis post terga demissis.* Verùm Clotarius illum oderat, ideoque ad se adducto *comam tonderi jussit*, dicens, *Hunc ego non generavi.* Tonsura fecit ex Regio plebeium. Et de Chilperici Regis filio Clodoveo, quem trucidatum ac in Ma- L. 8. c. 9. trona flumine submersum nescio quis piscatus, dixit ad Regem Guntramnum: *A cæsarie prolixa cognovi esse Clodoveum.* Plurima sunt hujusmodi testimonia & exempla. Quæ disciplina adhuc viguit sub genere Magni Caroli. Etenim Græcos, quòd fœminarum more alerent cæsariem contrà mandatum Apostoli, in opere adversum Photii calumnias arguit Æneas Parisiensis Episcopus, & pergit: *Latini comas nutrire indignum ducunt, ut non muliebri cultui assentiant*; & ut Apostolo non repugnent. Nam & ejus Canonem strenuè urget Æneas, palamque affirmat apud suos citrà prævaricationem vigere. Et de Boadmundo Siculorum Principe scribit in tertiodecimo Alexiados libro Anna Comnena: *Capilli subflavi, catenùs promissi ut aures tegerent, non etiam more gentis humeros flagellarent. Neque enim insaniebat istam insaniam comæ studentium.* Per gentem intelligit Francos, atque ita innuit promissam cæsariem tunc apud illos fuisse permissam omnibus. Nempè post exstinctam cum magni Caroli genere variam disciplinam hæc etiam licentia intraverat. Quòd tamen non omnes Franci sectarentur istam insaniam, memorata Anna profitetur.

Verùm errat Boadmundum fuisse Francum. Fuit enim Nortmannus. Et hæc gens, saltem ex quo Christiana, semper fuit tonsa in orbem. Hinc enim de Guilielmi Siculorum Regis exercitu, captam Thessalonicam deprædante, scribit in Andronico Comneno Nicetas Choniates: *Mi-* L. 1. c. 8. *lites obviorum civium capillos ambabus manibus comprehendebant, ac illis opus esse dicebant, ut ipsorum more in orbem tonderentur.* Et Imperatoris Isaaci Angeli filio Alexio, Latinum simulante, & ad Latinos ob postulanda Patri auxilia fugiente, pergit: *Coma in orbe tonsa, & latina veste induta, perductus est in Siciliam.* Licet Nortmannorum virile genus exstinctum esset in Sicilia, & illic tunc Svevi dominarentur, Nortmandica tamen tonsura mansit, ideoque & ipsam assumpsit Alexius. Volebat esse similis Regi, suo sororio. Et de Guilielmo Anglici Regni conquæstore scribit in Frederici ad Sanctum Albanum Abbatis vita Matthæus Parisiensis. *Angli jugum servitutis nescientes, more Nortmannorum cincinnos tondere cogebantur.* Et hinc lucet Anglos anteà comatos, & Nortmannos semper fuisse attonsos. Verùm Guilielmi genus non tanta, quanta Guiscardorum in Sicilia posteri, constantia hanc modestiam tenuit. Etenim de vastata per ejus filium & successorem Guilielmum disciplina scribit Guilielmus Malmesberiensis: *Tunc fluxus crinium, tunc luxus vestium, tunc usus calceorum cum arcuatis aculeis est inventus.* Et ad vigesimum nonum fratris & successoris Henrici annum pergit in primo novellæ historiæ: *Accidit in Anglia, quod mirum videatur crinitis nostris, qui obliti quid nati sint, in muliebris sexus habitum capillorum longitudine se ipsos transformant. Quidam provincialium militum magno crinium luxu superbiens, conscientiaque stimulante perterritus, visus est sibi videre in somnis, quasi aliquis eum capillorum suorum crinitulis suffocaret. Quare somno excussus, quidquid superfluebat comarum citò abscidit. Exemplum cucurrit per Angliam, & sicut recens pœna mentem movere solet, omnes penè milites ad justum modum crines suos rescindi æquanimiter tulerunt. Sed non diu stetit hæc sanctitas. Vix enim anno elapso, cuncti qui sibi curiales esse videbantur, in pejus vitium reciderunt: Longitudine capillorum cum fœminis certabant, & ubi*

crines

crines deficerent, involucra quædam innodabant, obliti vel potiùs ignari Apostolicæ sententiæ, Vir si comam nutriat, ignominia est illi.

Fictorum capillorum fœditatem damnari jam suprà audivimus etiam à Clemente Alexandrino, ac ab Orthodoxo adversùm Græcos Scriptore, reperto Constantinopoli apud Patres Prædicatores. Eandem damnat in libro de mulierum cultu Tertullianus. Mulieres, quæ in collyridarum aut spuctorum formam effigiabant suos capillos, arguit, atque prosequitur: *Si non pudeat enormitatis, pudeat inquinamenti, ne exuvias alieni capitis, forsan immundi, forsan nocentis & gehennæ destinaci, sancto & Christiano capiti suppareris.* Spucta enim & collyridæ, quòd notandæ essent altitudinis, sine alienis capillis vix strui poterant. Et adversùm vanas, ac de sua veneranda ætate erubescentes vetulas scribit ad nobilem Marcellam Sanctus Hieronymus: *Nec numerus annorum potest dicere quòd vetulæ sint, quæ capillis alienis verticem struunt.* Hi omnes Doctores agunt in solas fœminas, atque ita certum est istam fœditatem tunc omnibus ubique viris fuisse ignotam: Eam igitur sub Henrici primi, aut certè sub secundi Guilielmi regno peperit nobis Anglia. Et quòd monstrum diu non fuerit egressum ista insula, suadet Everardi Archiepiscopi sub Martini quinti Papatu celebrata Salisburgensis Synodus: *Quædam mulieres faciunt suis peplis, crinibus aliis, atque capitis ornamentis, ac si antè & post facies habeant monstrosas.* Alienos crines etiam ipse culpat in solis fœminis. Quidquid sit, adversùm Anglicanos abusus sanxit in sua Londinensi Synodo Sanctus Anselmus: *Ut criniti sic tondeantur, ut pars aurium appareat, & oculi non tegantur.* Reparavit antiquam Nortmannorum tonsuram. Exstat Synodus apud Guilielmum Malmesberiensem. Quòd ista disciplina adhuc passim apud Italus vigeret noni Leonis tempore, evincit præsens Diploma Cardinalis Humberti. Adeò apud nos vigebat in hujus sæculi exordio, ut paucis hinc indè nobilitatis titulo comatis adolescentibus cincinnos humaniorum litterarum Professor deformiter in schola adscinderet, imò & virgis castigater. Avitam modestiam adversùs nasciturientem abusum ita firmabat.

CAPUT XVI.

Exponitur principale crimen Michaelis Cerularii.

DUm Constantinopolitanæ urbi à Carolo Andegavensi Siculorum Rege Imperator Michael Paleologus timeret gravissimè, post defunctum ejus fratrem Sanctum Ludovicum Francorum Regem vidit sibi nullam superesse auxilii spem, nisi à Romano Pontifice, cujus inflectendi unicus modus est unio & pax Ecclesiarum. Hinc ad Josephum primum Patriarcham, Primates Episcopos, & magnæ Ecclesiæ Clerum est multa concionatus de extinguendo schismate, & omnes sunt ejus sermonibus adstipulati. Verùm solo ore: veriti offendere tantæ auctoritatis Principem. Rationem edicit Georgius Pachymeres: *Utrumque illis certum erat perstare deinceps quoque in semel adita possessione auctoritatis independentis, qua Ecclesiam, ut prius, ab omni absolutam alieni Primatus subjectione se fixum habebant tuituros, ne cauponum & illiberalis sortis homuncionum subjici umquam ipsos, quod abominabantur, judicio contingeret.* Addit ipsos à nostris moribus ac ritibus fuisse alienissimos, *præsertim tamen à spirituali imperio, & auctoritate in rebus Ecclesiasticis superiori agnoscenda Latinorum.* Ob Regii pueri Joannis Ducæ barbaram excæcationem excommunicatus idem Princeps, quòd ad sibi pœnitenti reddendam communionem inducere nullis rationibus valeret Arsenium Patriarcham, passim in populum spargebat: *Quoniam Patriarcha palam contemneret sacros Canones, dari pacem lapsis jubentes, tempus esse recurrendi ad Papam Romæ sedentem, & ab eo suppliciter petendi salutare peccati remedium.* L. 5. c. 10. Lib. 3.

Noverat enim ab Arsenio nihil magis horreri, quàm vel solum cogitatum de recipiendo Primatu Romani Pontificis. Græci cunctos nos Latinos pro barbaris habent & abjectis homuncionibus, ideoque & nostrum Pontificem censent indignum, cui capita submittant. Est ramus diabolicæ superbiæ, qua cum asseclis Lucifer nec Divinæ Majestati voluit subjici, sed independens esse sui juris.

Et hæc superbia est capitale crimen etiam Michaelis Cerularii, ipsumque seduxit. Uti suæ gentis Augustis Principibus, ita Romanorum Episcopis noluit subesse. Quin & cum Photio esse voluit novus Papa, novus totius Christianitatis Œcumenicus Episcopus, Princeps Episcoporum omnium, ac Patriarcha omnium Patriarcharum. Hinc enim, quod Photius numquam præsumpserat, assumpsit purpureos compagos. Nec propter superiùs enumerata, quæ nobis impegit, crimina credidit degradatum aut exstinctum Papatum, sed ad habendum superbiæ fucum finxit ista mendacia. Non igitur Eusebianæ, quæ Christianitatis Hierarchiam esse inter tres æquales Patriarchas Aristocraticam dixit, factionis schisma, sed Photii, qui unà cum Imperialibus Papalia privilegia blateravit translata Constantinopolim, f. ctum tentavit resumere & firmare. Lucet ex nostri noni Leonis ad ipsum litteris: *Nova ambitione Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiquis suæ dignitatis privilegiis privare contendens, contrà omne fas & jus tuo dominio subjugare conaris.* Epist. 6. Et ex litteris ad Imperatorem Constantinum: *Michael Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiqua sua dignitate privare contendens, contra fas & jus sibi subjicere nova ambitione contendit.* Et ad Petrum novellum Antiochiæ Patriarcham, qui suam promotionem confirmari postulaverat, multa de Michaelis in suam Ecclesiam violentia conquestus, Pontifex rescripsit: *Pro sancti Petri excellentia tertiam à Romana Ecclesia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere summoperè mo-*

monemus, non tuæ gloriæ causa, sed pro Sedis, cui ad tempus præsides, antiqua honorificentia. Nec revoceris ab hac intentione cujuslibet pompa vel arrogantia, quin constanter defendas honorem, quem Antiochenæ Ecclesiæ reliquerunt omnia Sanctorum Patrum Concilia. Ad quod utique, si oportuerit, maxima Mater, Romana scilicet atque prima Sedes, tam dilectæ sibi filiæ, imò consociæ, nusquam & nunquam deerit. Quod ideo dicimus, quia quosdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochenæ Ecclesiæ audivimus. Michael illis se non dumtaxat anteponere, sed ipsos suo dominio subjugare conabatur, ideoque eo sensu, quo magna Chalcedonensis Synodus Sanctum Papam Leonem, se scribebat & titulabat Episcopum universalem. Eidem dominio subjugare Romanum Pontificem erat impossibile: Quod enim omnis Occidens jam dudum excussisset Orientis Imperium, vana erat sine viribus ira. Hinc omnes cum suo Papa Latinos blateravit esse jam pridem degradatos ac anathematizatos hæreticos, ideoque & ab insordescentia exstinctum Papatum.

Hinc processit & illa intolerabilis audacia, ad quam rescripsit noster nonus Leo: *Discat Fraternitas tua, saltem admonita, cautè & humiliter loqui, ne aliquando Dominus dicat & tibi*, Ex abundantia cordis os loquitur. *Scripsisti siquidem nobis, quoniam si unica Romana Ecclesia per nos haberet nomen tuum, omnes Ecclesiæ in toto orbe terrarum haberent nomen nostrum. Quid hoc monstri est, Frater charissime? Romana Ecclesia, caput & mater Ecclesiarum, membra & filios non habet?* Noni Leonis nomen Michael rasit è sacris Ecclesiæ tabulis, spondens reponere, & recitare ut Patriarchale, dummodò & Romæ recitaretur suum, utique tanquàm supremum atque Papale. Et hinc meritò rescripsit Leo: *Quid hoc monstri?* Ex eodem spiritu sua ad Leonem Scripta jactat Michael in litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham, & adjungit causam: *Id ea de causa fecimus, quoniam ipsum lucrari volebamus.* Et pergit de ipsius ad se Legatis: *Cum ad nostram Humilitatem venissent, quis dicere possit, quanta superbia & arrogantia usi fuat? Cum nec triviali salutatione nos salutassent, neque sua capita vel modicum quid inclinassent, & consuetam nobis venerationem exhibere dignati fuissent, neque à tergo Metropolitarum nobiscum in secreto congregatorum sedere ullo pacto voluissent, sed quasi pro ipsorum contumelia id factum putassent.* Apostolicæ Sedis Legatos, licet Archiepiscopos, sedere voluit post dorsum suorum Metropolitarum: Quod nempè Romanum Episcopum jam non amplius totius Christianitatis Primatem duceret, sed simplicem ac sibi subjectum Patriarcham. Quo in facinore excessit & ipsam Dioscori Patriarchæ Alexandrini in Ephesino latrocinio insolentiam. Hic enim magni Leonis Legatis secundum saltem obtulit locum. Et revera antiquissimus Canon & perpetua consuetudo omnes Patriarchas semper honorarunt in suis Legatis, & his illorum locum etiam in plena totius Ecclesiæ Synodo tribuerunt. Undè Michaelis hoc facinus fuit usque tunc inaudita contumelia.

Ex eodem principio Michael pergit ad Petrum Antiochiæ Patriarcham: *Jam verò quiddam ad nostras aures pervenit, quod tua Beatitudo Papam in sacris referat Dypthicis, nec non & idem faciat Alexandriæ & Hierosolymorum Patriarcha. Nec adduci possum, ut credam tanta vos ignorantia detineri, præcipuè tuam incomparabilem virtutem.* Et Petrus reposuit: *Quomodò debebam ego hucusque in sacris Dypticbis Papam referre, cum sanctissima tua Ecclesia ipsum non referat? Cum ego sim ipsius Ecclesiæ alumnus & æmulus, ut quivis alius, & verbis ejus privilegia semper magnifaciens & venerans.* Et infrà: *Et hac in re ego testis fidus sum, & alii multi Ecclesiæ Proceres, quod tempore beatæ memoriæ Patriarchæ Domini Joannis Romanus Papa, Joannes etiam nuncupatus, in sacris Dypticbis habebatur. Et cum Constantinopolim quadraginta quinque abhinc annis venissem, inveni tempore beatæ memoriæ Patriarchæ Domini Sergii in sacra Missa unà cum aliis Sanctissimis Patriarchis relatum. Quomodò verò deindè eadem relatio & commemoratio è medio sublata sit, & quanam de causa, ignoro.* Joannes ille non Constantinopolitanus, sed Antiochenus fuit Patriarcha, secundo Constantinopolitano Sergio, ac Romanis Pontificibus septimo decimo & decimo octavo Joanni coætaneus. Petrus ergò affirmat Papalis nominis recitationem in omnibus Patriarchalibus Ecclesiis esse antiquam, & jam recenter apud Constantinopolim factæ rasionis causas ignorari à se, ac de ipsis optare instrui. Et tamen citra instructionem obedivit Michaelis novitatibus, ac istud nomen etiam ipse rasit. Et hinc ad ejus litteras rectè commentatur Dominus Cardinalis Baronius: *Memorare Lector, quæ scripserit superiori anno idem Petrus ad Leonem Romanum Pontificem, & plenè senties ipsum esse bilinguem in iis, quæ de Constantinopolitana Ecclesia prædicat, de qua valdè conquestus erat, quod ipsius Patriarcha subjicere sibi studeret reliquos Patriarchas.* Periit aut latet Petri Epistola: Fuisse acribus contrà Michaelem querimoniis dentatam demonstrat suprà laudatum Leonis Responsum. Etiam Romanæ Ecclesiæ supremum Primatum fuerat insigniter professus. Et jam Vertumnus recantat omnia. Radit Papæ nomen, ejus obedientiam excutit, & semetipsum atque Antiochenam Ecclesiam contrà omnes Canones non tantum postponit, sed etiam subjicit Cathedræ Constantinopolitanæ. Quod ipsum forsan fecerint Alexandrinus ac Hierosolymitanus. Hi enim gemebant sub Saracenis, adeoque in pluribus indigebant auxilio Regiæ civitatis. Est incertum.

At Romanum Pontificem sibi subdere erat opus & labor. Audi frivolam rationem & intolerabilem imperitiam Michaelis: *Nosti quod à sexta Œcumenica Synodo hucusque à sacris Dypticbis dempta est Papæ commemoratio à nostra sanctissima Ecclesia, cum Vigilius Papa, qui tunc Romanæ præerat Ecclesiæ, ad Synodum non venisset, neque anathemate damnasset ea, quæ à Theodoreto adversùs rectam fidem & duodecim Sancti Cyrilli Capitula fuat scripta. Epistolam præterea Ibæ. Et ex eo tempore usque ad nostra tempora Papam à nostra sanctissima Ecclesia esse segregatum.* Et hinc de Patriarcha Petro, qui

Papæ

Papæ nomen recitabat, concludit: *Qua de causa incredibile omninò nobis visum fuit, non adeò pro illis*, utique Alexandrino & Hierosolymitano Patriarchis, *quam pro tua magna sapientia, & singulari prudentia*. Petrus verò respondit: *Pudore nescio quo pacto confusus sum, præcipuè verò tua causa, præsertim si eo pacto, quo ad nos scripsisti, eadem ad alios scripseris beatissimos Patriarchas, eum absque diligenti inquisitione & exacta rerum cognitione, quæ non gesta sunt, ac si gesta essent, vano rumore impulsus protuleris*. Adducta enim Michaelis verba continent plures errores, quàm periodos. Et hinc Petrus prosequitur: *Quod de Vigilio Papa perperam dicitur, cum res non ita se habeat, id quantum ignaviæ tribuat venerabilissimo Chartophylaci tuo, tute ipse videris*. Ostendit sextam Synodum non sub Vigilii, sed sub Sancti Agathonis Papatu fuisse celebratam, ac in ipsa non de tribus Chalcedonensis Synodi capitulis fuisse actum, sed adversùs hæresim Monotheliticam: Istorum Capitulorum damnationem esse opus quintæ Synodi, & ad ipsam noluisse Vigilium comparere. Et hos fœdissimos errores, ut Michaelem videatur excusare, transcribit in Chartophylacem, cujus erat quascumque Patriarchales litteras scribere & sigillare. Erat enim os & manus Patriarchæ. Verùm addit Petrus: *Tute videris*. Etenim Theodorus Balsamon, dum Patriarchæ Theodosii ageret Chartophylacem, nescio quod erroneum de quapiam matrimoniali quæstione Decretum scripserat ac signaverat, & posteà ipsum impugnavit. Hinc aliqui ipsum arguerunt de versatili ingenio, & ille his reposuit: *Respondemus Chartophylacem, qui os Patriarchæ dicitur, ea tum scribere, tum dicere, quæ capitis ipsi vertex instar nubis & aquæ suppeditat. Ideoque nec culpandos nec laudandos nos putabit quispiam, qui vel rectè præsentem causam, vel è contrariò malè litteris complexi sumus*. Affirmat Chartophylacem Patriarchæ esse istud ipsum quod Baruch fuit Hieremiæ Prophetæ, ideoque omnem Diplomatum errorem aut laudem esse non Chartophylacis, sed ipsius Patriarchæ. Habes hoc in opusculo de ducendis successivè duabus ab eodem sobrinis.

Eadem principia respicit Petrus, & per circuitum affirmat Michaelem esse penitùs imperitum Historiæ Ecclesiasticæ. Etiam demonstrat Papale nomen adhuc sub Patriarcha Sergio secundo fuisse recitatum in omni ubique Patriarchali Ecclesia, ideoque à Vigilii tempore non fuisse rasum. Hunc è Petri Epistola locum laudat ad præsentem Christi Domini annum Dominus Henricus Spondanus, & ex ipso rectè affirmat Alexandrinam, & cum Antiochena Hierosolymitanam Ecclesiam usque tunc mansisse in Romana communione, ac Papale nomen solemniter recitasse. Displicet hoc Anglicani schismatis fautori, qui à Sylvestro Sguropulo scriptam Florentini Concilii Historiam multo fœdavit infidæ translationis mendacio, Roberto Creyghtono, atque in istius operis præfatione scribit: *Hoc falsissimum comprobatur ex Coriolani Summa, ut unum Summulistam ab alio submoveam, qui ad vigesimum nonum Canonem Œcumenicæ quartæ Synodi adnotat, non modò Alexandrinos, sed universam Ægyptum à Dioscoro usque ad Clementis octavi tempora, & annum millesimum quingentesimum nonagesimum quartum Apostolicæ sedis communionem numquam expetiisse. Si Romanæ Ecclesiæ firmitatem fortioribus argumentis non stabiliunt Latini, aut Constantinopolitanæ levitatem diluunt, ut loquitur ille, vitem turpiter fefellit Ridica, ut est in proverbio*. Pauca verba tot habent errores, quot Epistola Michaelis Cerularii. Quod enim Ægypti Ecclesia à Dioscoro usque ad octavum Clementem fuerit aversata Romanæ sedis communionem & obedientiam, est fabula cantanda apud pueros. Et Ambrosius Coriolanus, licet apud nos sit parvi ponderis, tales ineptias nec somniavit. Et ubi Robertus didicit Michaelem Cerularium appellari Marcum? Sic assiduè appellat. Quocirca si ipse Anglicani schismatis firmitatem fortioribus argumentis nesciat stabilire, profectò Ridica vitem fefellit. Porrò Antiochenus Petrus deformes adeò errores apertis oculis secutus, fefellit ac præcipitavit semetipsum.

Aliud suæ superbiæ fundamentum Michael Cerularius desumpsit à Photio: Augustæ sedis & imperialium privilegiorum translationem è vetere Roma ad novam. Ab Othone primo Occidentis Imperatore ad Constantinopolitanum Imperatorem Nicephorum Phocam Legatus Luitprandus Ticinensis Episcopus secum detulit Papales litteras, quibus Joannes duodecimus hunc titulabat Imperatorem Græcorum. Græcis omnibus adeò id displicuit, ut Nicephorus Patricius dixerit ad Luitprandum: *Papa fatuus, insulsus, ignorat Constantinum Sanctum Imperialia sceptra huc transtulisse, Senatum omnem, cunctamque Romanam militiam; Romæ verò vilia mancipia, piscatores scilicet, cupedarios, aucupes, nothos, plebejos, servos tantummodo dimisisse*. Nicephorus scribi ac titulari volebat *Imperator Romanorum*. Et quia tunc cum Romana Ecclesia communionem fovebat Græcia, de Ecclesiastico Primatu nulla est facta quæstio. Hanc resumpsit Michael, & sequuta est ejus factio. Etenim in Jure Græco-Romano exstans Byzantinorum Episcoporum catalogus dicit de Metrophane: *Hic regnante Constantino Magno factus est ab eodem Imperatore Patriarcha Constantinopolis*. Et in Meditato de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon affirmat Sanctum Sylvestrum ab eodem Principe fuisse donatum Papæ titulo, & de erecto in Constantinopolim Byzantio pergit: *Cum Imperii sceptra ex veteri Roma, Divina & ineffabili providentia, tamquam ex oleastro in olivam, huc translata fuissent, qui tunc Pontificia cum auctoritate throno hujus Ecclesiæ præerat, sanctus ille Metrophanes ex Episcopo, nomine mutato, vocatus fuit Archiepiscopus. Etenim idcircò prima Sancta Synodus universalis mentione hujus throni Constantinopolitani facta, Romæ veteris illi honoraria jura tribuit propterea, quod esset, ut ipsius verbis utar, nova Roma. Quemadmodum hæc secundo & tertio ejusdem Synodi Canone declarantur*. Per primam Synodum non intelligit Nicænam, sed primam Constantinopolitanam. Et in ejus subsidium advocavit etiam vigesimum octavum Chalcedonensem

&

& trigesimum sextum Canonem Trullanum. Ad eandem translationem probandam Anna Comnena Constantinopolitanum omittit, & utitor solo Canone Chalcedonensi. Verùm ab omni Latina Ecclesia proscripti, quod sacrosanctis Nicenis adversentur, & damnati sunt isti Canones, & nequaquam Romanæ, sed Alexandrinæ dumtaxat ac Antiochenæ, nec non & trium Autocephalarum. Diœceseon Cathedris intulerunt injuriam: Romanum Primatum firmant, Constantinopolitanum Episcopum illi nullatenùs æquant, sed solummodò dant secundum in Ecclesia locum. Nulla umquam Synodus, uti hæc, Romanum Primatum exaltavit. Et Trullana, quod abesset Romanus Episcopus, & sine ipso nosset se nihil posse, in ipso Episcopalium subscriptionum capite posuit: *Locus sanctissimi Papæ Romani*. Et immediatè post Patriarchas adjunxit: *Locus Episcopi Thessalonicensis*. Quod hic in Illyrico ageret vices Romanas. Papalia privilegia pendere ab Imperialibus, & cum illis esse translata, ideoque universalem totius Christianitatis Præfecturam migrasse Constantinopolim, primus somniavit Photius: & jam dudum sepultas nugas Michael Cerularius resumpsit.

Aliud pro fabula argumentum adducit in eodem de Patriarcharum juribus Meditato idem Theodorus Balsamon: *Nonnulli dicunt non esse permissum Alexandrino vel Antiocheno, verbi gratia, ut cum lampade vel face Patriarchali faciat iter ad urbem Imperatoriam, vel in aliam Diœcesim, exceptis illis provinciis, quæ per Canones sunt illis attributæ*. Enumerat Patriarcharum privilegia, & in his affirmat pari loco habendum *& pauperem & opulentum*. Et prosequitur: *Tacere non possum, quin iis respondeam, qui audacter prædicant à dignitate Patriarchali removendos Antiochenum & Hierosolymitanum. Quippe Canonibus statutum est, inquiunt, nequidem recensendos esse inter Pontifices, qui non vel extremo cum periculo se conferant ad suos Thronos à Barbaris occupatos, nec martyrii coronam præripiant*. Hoc argumentum manifestè non est Michaelis Cerularii. Ejus quippè tempore sola Alexandria ac Hierosolyma, non autem Antiochena civitas erat in potestate Saracenorum. Uti nos Latini, ita etiam Græci captis & possessis per Saracenos aut alios Barbaros civitatibus dederunt & consecrarunt Episcopos, & multis dispensatoriis gratiis exornarunt. Et dum illi suas incolere ac regere Ecclesias non permittebantur ab Infidelibus Tyrannis, passim habitabant apud Constantinopolim, modici & pauperes. Et uti nostri Archiepiscopi crucis vexillum, ita Græcorum Patriarchæ accensam sibi prælatam facem habent inter sua privilegia. Splendorem istum ambo usurpare nequeunt extrà suas Diœceses. Hinc quidam dixerunt exules Patriarchas illo non posse uti in Regia præsertim civitate, ipsos esse miserabiles solo nomine Antistites, ad residentiam obligari etiam cum martyrii periculo, aut fanè esse indignos nomine & re Patriarchalis dignitatis. Dixerunt solum Constantinopolitanum esse verum Patriarcham, ad illum jam transiisse omnis Christianitatis præfecturam, & istud requiri ad Ecclesiæ unitatem. Et addiderunt rationem: *Cum Divini & sacri Canones velut arvipendio quodam Patriarchis quatuor orbis partes distribuerint, qui fit ut ipse semel statuta transgrediens, velis, eas instar unius haberi Provinciæ, quæque divisa sunt rectè, malè confundere*. Laudant dumtaxat quatuor Patriarchas: Quod Romanus, ob superbiam amisso universalis Episcopi titulo, crederetur à Patriarcharum cœtu avulsus, ideoque & animo laceratus Theodorus Balsamon ipsius conversionem quotidiè exspectaret. Isti, inquam, arguerunt hunc Theodorum, quod semel statutum Constantinopolitanæ Cathedræ supremum Primatum convelleret, & Ecclesiæ Hierarchiam juxta Eusebianæ factionis principia divideret in quatuor Patriarcharum Aristocratiam. Hanc ille firmat toto conatu istius opusculi, & adversa argumenta refutat.

Quocircà supremum illum Primatum nec Photius, nec Michael Cerularius potuerunt stabilire. Aut ipsimet, aut ipsorum successores amiserunt. Etenim in commentariis ad Photii Nomo-Canonem præfatus Theodorus prædicat Romano Pontifici donata à Magno Constantino Regia ornamenta, atque adjungit: *Quia secunda Synodus dedit Archiepiscopo Constantinopolitano omnia Papæ Romani privilegia, conati sunt nonnulli Patriarchæ, ut ille Cerular & Dominus Michael, & alii eadem sibi privilegia arrogare, sed eis non rectè cessit*. Et in memorato de Patriarcharum juribus opusculo scribit: *Video Constantinopolitanum Archiepiscopum nulla Papæ privilegio semet ornantem, quippe nec Regni coronatur fascia, secundum id quod Sancti Constantini statutum esse putatur, nec cum coccineis calceis, ut ibidem sancitur, velut in spectaculo semet exhibet, nec aliud denique Romæ veteris Papæ privilegium usurpat*. Uti Græcorum Patriarchæ, ita & ipsorum Augusti Principes insolentem Michaelis ambitum & superbam alienæ potestatis rapinam non tulerunt, atque ita hi purpureos compagos & alia Imperialia ornamenta, illi supremum totius Ecclesiæ primatum nescio cui ejus successori excusserunt. Et hinc confictam ab Eusebiana factione Aristocratiam defendit constantissimè dictus Theodorus, & prosequitur: *Primus Patriarcha adversùs secundum sese non effert, neque secundus adversùs tertium, sed cum instar quinque sensuum capitis unius apud populum Christianum habeantur, dignitate nihilominùs pares sunt in omnibus. Et cum capita sanctarum per universum orbem Ecclesiarum jure dicantur, locum in eis discrimen ab hominibus statutum habere non potest*. Cum Eusebiana factione affirmat omnes quinque Patriarchas esse divino jure pares per omnia, & sola loci, nulla potestatis prærogativa unum præponi alteri, ideoque nullo humano Canone aut Commento hæc posse immutari. Hoc docet non dumtaxat contrà Romanum, sed etiam contra Constantinopolitanum. Et quidem Romanum ubique profitetur esse primum: Adeò non favit Michaeli Cerulario. Istam itęm Aristocratiam existimat non obesse unitati Ecclesiæ. Quinque enim Patriarchas, tamquam quinque Chri-

stiani corporis sensus, affirmat uniri in Christo capite, ideoque in illo esse unum: Unum Vicarium Caput Ecclesiarum. Addit Augusto Principi esse plenam & temporalium & spiritualium potestatem, illi subesse Patriarchas, atque ita etiam visibile Ecclesiæ caput esse persona unum. Ex eodem principio de Imperatore Manuele Palæologo scribit Laonicus Chalcondylas: *Diademate caput filii cingens Manuel, eum Regem & Pontificem Græcorum esse jussit.* Ex eodem fonte prodiit Anglicani schismatis somnium de suprema potestate Regis in Ecclesiam. Videre id possis in profano opusculo Stephani Gardineri Episcopi Vintoniensis, qui tamen posteà rediit ad sanam mentem. Lib. 4.

Eandem sententiam in opere de Papæ Primatu constanter defendit Nilus Cabasilas Archiepiscopus Thessalonicensis, scribens de causa schismatis: *Neque verò illud in causa est, quod Latini affirmant, nos nobis Primatum arrogare velle, & in secundis post Romanum Principatum nolle consistere, simulque idcircò pacem detractare. Neque enim unquam cum Romana Ecclesia de Primatu contendimus, neque de secundo loco nunc agitur. Sed neque vetus consuetudo, neque Patrum Decreta nos latent, quibus Romana Ecclesia antiquissima omnium Ecclesiarum declaratur. Alioquin neque æquum fuerit, ut id quod inficiamur, nobis objiciatur.* Et infrà: *Primatus, quem Romanus Episcopus obtinet in alios universales Episcopos*, seu Patriarchas, *non est æqualis ei, quem obtinet Episcopus unius gentis in subditos. Illic enim Primatus ordinis tantum est, & in verbis magis quam in rebus positus, cum in plurimis æqualitas spectetur. At verò in iis, qui Primatum obtinent alicujus gentis, non item: Sed æqualitas quidem in verbis, Primatus verò in rebus.* Et in sequenti libro: *At verò dicere eandem esse rationem Papæ ad Constantinopolitanum, quæ est ipsius Constantinopolitani ad Cæsariensem, vel ad alium quemvis Episcoporum qui sub ipso sunt, quo pacto non omninò durum sit? Romanus enim Episcopus respectu Constantinopolitani primus dicitur, veluti hoc secundum ordinem obtinente. Nequaquam verò Constantinopolitanus respectu Cæsariensis ita primus, tanquam illo secundas partes obtinente, sed Constantinopolitanus ita est primus eorum, qui sub ipso sunt, tamquam solus, & tamquam aliis non coordinatus. Cæsariensis verò ne ipse quidem secundus vocatur, sed etiam ipse primus eo excepto, quod sit aliis coordinatus, & secundum post se habens, atque etiam tertium.* Papam esse coordinatum, & ejus respectu Constantinopolitanum dici secundum, probat ex secundo Constantinopolitano, vigesimo octavo Chalcedonensi, & trigesimo sexto Trullano Canone, atque tunc Romanum Pontificem alloquitur; *Si quia primus es in numeratione, idcircò Dominatum arripis, concede hoc ipsum etiam Constantinopolitano. Nam & hic præponitur Alexandrino. Alexandrinus verò eadem ratione sub se habeat Antiochenum: Hic verò rursum Hierosolymitanæ sedi præscribat. At quid hæc nisi tumultum adferant? At si Constantinopolitanus Cæsariensem, quique eum sequuntur, ordinat, Romanus autem neque Constantinopolitanum, neque alium aliquem ex generalibus Patriarchis, quomodò conferri possint veraces, qui dicunt eadem ratione Romanum esse primum respectu Constantinopolitani, qua hic ipse respectu Antistitum, qui sub ipsô sunt?* Romanum Episcopum profitetur esse omnium Patriarcharum primum, sed non Primatem aut Præfectum. Alium inter Romanum Episcopum & alios Patriarchas, alium inter quemvis Patriarcham & spectantes ad ejus diœcesim Episcopos affirmat esse ordinem: Hic superioritatis ac subjectionis, illic autem ordinem solius loci & consessus. Et hunc ipsum supponit esse inter Constantinopolitanum & alios Patriarchas. Quæ omnia in isto opere pluribus confirmat. Eadem multis docuit, dum noster adhuc esset Apostata, in opusculo de Papæ Principatu monachus Barlaamus. Et hinc claret Michaelis Cerularii ambitum semper displicuisse, ac etiamnum displicere Græcis schismaticis, ipsis autem placere ab Eusebianæ factionis Philippopolitano conventu confictam Aristocratiam.

Et ex hoc pessimo principio præcipitati tandem sunt in Acephaliam, quam illis in prima epistola improperat idem Barlaamus jam Orthodoxus Gyracensium Episcopus. Christianam Hierarchiam ex Christi Domini Instituto esse monarchicam, & ita observari in Romana communione demonstrat, pergitque de Græcis: *Non singularitas principii, sed pluralitas principiorum, & principii carentia est apud Græcos honorata. Quinque enim existentibus Patriarchis, Bulgarensi connumerato, & adhuc Triballensi Archiepiscopo, sub quibus penè omnes hujus partis sunt, nullus horum seu vel de jure vel de facto talis est, ut reliqui quinque ipsum ut suum caput habere velint, & ab ipso & ejus Synodo corrigi & retractari patiantur, & ad omnia ejus jussa sint ita obedientes, ut tamquàm divinas voces recipiant illius mandata, & periculum salutis credant illum resistendo offendere.* Quod primæ Justinianæ apud Bulgaros Archiepiscopus esse per omnia Autocephalus, & nec ipsi Constantinopolitano Patriarchæ, sed soli Deo subesse prætendat, suprà ostendi ex superbis facinoribus Demetrii Chomateni, & successoris Jacobi. Illum non subesse Constantinopolitano profitetur etiam Nicephorus Gregoras. Etiam in opusculo de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon, addens ipsi esse Patriarchale jus, quo jubeat sibi præferri accensam lampadem, seu facem. Et extendit ad Archiepiscopum quoque Cypriorum. Lib. 6.

Et istam superbiam atque Autocephaliam Bulgarus pertinacissimè tenet etiam sub Turcarum Imperio. Etenim de Procboro, qui sub Solimanni Imperio ac Hieremiæ primi Patriarchatu rexit Acridensem Ecclesiam, scribit Turco-Græca Constantinopolitanorum Patriarcharum historia: *Venit Archiepiscopus Acridarum, olim primæ Justinianæ, nomine Procborus, huc Constantinopolim. Cum in Senatum accessisset, protulit aurei sigilli diplomata Imperatoria, quibus affirmabatur & declarabatur ad ejus Archiepiscopatum pertinere Berrhæa, qui est Episcopatus Metropoleos Thessalonicæ.* Ipsam non à Thessalonicensis Episcopi Metropolitica, sed à Hieremiæ Patriarchali potestate volebat exemptam, ac sibi soli post Deum subesse.

Et

Et ut evinceret, Charatzio spopondit addere centum aureos. Ast Berrhæensem Ecclesiam jam à trecentis annis Constantinopolitanæ Cathedræ subjacuisse demonstravit Hieremias, & pergit dicta historia: *Quo audito, Bassæ Episcopatum Hieremiæ adjudicarunt, sub conditione tamen ut additioni centum aureorum, quam Prochorus fecisset, acquiesceret. Quod hic, cum retractare non posset, fecit. Hoc modo aureum magnæ hujus Ecclesiæ tributum ad quatuor mille & centum Ducatos pervenit.* Quale tributum sit istud Charatzium, suo loco exponetur. Et Constantinopolitana, quæ Josephum quartum Patriarcham degradavit, Synodus habet hanc subscriptionem: *Josephus Metropolita Castoriæ, & Proto-thronus totius Bulgariæ.* Castoriensis Ecclesia olim fuit Larissenæ Thessalorum Metropoli suffraganea. Quis eam erexerit in Metropolim, ignoro. Interim habere Metropolitam Proto-Thronum est lucidus character magnæ & potentis Autocephaliæ. Talem igitur se etiam tunc ostentabat Archiepiscopus Bulgarorum. Habes hæc in præfata historia, quam Emmanuel Malaxus descripsit, & ad Martinum Crusium, Philippi Melanthonis discipulum, transmittit Theodosius Zygomalas, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Proto-Notarius. Qui Malaxum credunt istius historiæ authorem, errant plurimùm. Malaxi enim qualitates audi à Crusio: *Malaxus est admodum senex, pueros & adolescentulos Græcos in Patriarcheio in parvula & misera casa docet, pisces siccatos in ea suspensos habet, quibus vescitur ipse coquens. Libros pretio describit. Quidquid lucratur, vino insumit. Pinguis & robustus est.*

Et de Triboni apud Triballos Archiepiscopo, qui intér sui Regis Asanis filiam & Imperatoris Joannis Ducæ filium Legatus conciliaverat nuptias & inter ipsorum parentes pacem, scribit Georgius Acropolitanus: *Tunc Triboni Præsul,* Cap. 33. *Constantinopolitano obnoxius, Imperatorio ac Synodico Decreto, ut Asano Bulgarorum Principi affinitatis & amicitiæ causa gratificarentur, suo jure vivere, & Patriarchæ nomine condecorari obtinuit.* Et de Imperatore Andronico secundo Palæologo & Triballorum Rege, pacem stipulantibus, scribit Imperator Joannes Cantacuzenus: *Cæterum* L. 3. c. 45 *& Triballorum Archiepiscopum adesse oportebat, in cujus præsentia juraretur. Is à Crale evocatus mox adfuit. Cui ad medium atrii procedens obviam Crales frænum equi, quo vehebatur, apprehendit, & ad locum, quo descendere solebat, perduxit.* Rex Episcopo exhibuit stratoris officium, quod illum veneraretur, ut independentem Patriarcham. Et hinc antiqua notitia formularum, quibus Patriarcha Constantinopolitanus scribere consuevit ad alios Episcopos, habet hunc titulum: *Quomodo Patriarcha scripsit ad Patriarcham Trinobi.* Et hanc formulam: *Sanctissime Patriarcha Trinobi & totius Bulgariæ in Sancto Spiritu dilecte frater nostræ Mediocritatis, & Comminister.* Formula consonat privilegio Innocentii tertii, qui Romanæ Ecclesiæ obedientiam amplectenti Basilio Trinobi Episcopo dedit Primatum totius Blachiæ atque Bulgariæ. Exstant Acta in laudata Pontificis vita. Etiam Pescii in Servia Episcopus, Exarchus Iberiæ & Armeniorum Catholicus apud schismaticos Græcos fuerunt Autocephali, & ab omni humana potestate exempti. Et hinc Josephus Patriarcha Constantinopolitanus, ob simoniam degradatus à sua Synodo, & ad generale appellans Concilium, rogavit congregari tres alios Patriarchas, Archiepiscopum Acridensem, Archiepiscopum Pesciensem, nec non & omnes Metropolitas ac Archiepiscopos sedis Constantinopolitanæ. Uti Acridensem, ita & Pesciensem æquavit Patriarchis, & à Constantinopolitani Metropolitis & Archiepiscopis discrevit. Quod nempè nemini, nisi Deo ac generali Synodo putarentur subesse. L. 4. Ep. 6. Ejus epistola exstat in Turco-Græcia. Porrò Ecclesiæ aut cujuscumque Reipublicæ unitas stare nequit sine unitate capitis: Hinc meritò improperavit Barlaamus Græcis, quod prævaricentur hunc Constantinopolitani Symboli articulum, *Unam Ecclesiam.*

Et adjungit de subjectis istorum supremorum capitum Episcopis: *Et quid dico de aliis, sed neque quicumque sub quolibet sunt horum sex, ita devotè se habent ad suum caput, ut metu non corporalis damni, sed animæ perditionis, illius mandata velint implere.* Inobedientiæ radicem detegit in Meditato de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon: *Quidam perhibent nihil esse impedimento, quò minùs ubivis constituti Pontifices eodem cum Patriarchis honore & amplitudine fruantur, cum & ipsi docendi dignitatem sint nacti, & ad exemplum Moysis & Aaronis in Sanctis Sanctorum consistant, incruentamque victimam offerant.* Dixerunt cunctos Episcopos divino jure esse pares, & supremos in sua Ecclesia, ideoque Metropoliticam aut etiam Patriarchalem eminentiam esse nudum titulum & prioris loci dignitatem, nullam jurisdictionis Præfecturam: Hinc suis etiam Patriarchis nullam aut modicam exhibebant obedientiam. Et ex ista fæce videtur fuisse ipse item Monachus Barlaamus. Docuit enim omnes etiam Apostolos fuisse pares, & Sancto Petro nihil competisse præaliis, nisi priores loquendi vices, & priorem in considendo locum. Et prosequitur: *Omnes igitur omninò Sermonis discipuli, Doctores Pastoresque orbis terrarum exstitere, particulares autem Pastores, quos Episcopos appellavere, alium alius civitatis constituerunt aut regionis Verbi gratia, Athenarum Dionysius, Timotheus Ephesi, Titus Cretæ, alius alius loci Pastor ab Apostolis constitutus est. Similiter S. Clemens Episcopus Romæ est à Petro ordinatus, qui soli Sacrosanctæ Dei Ecclesiæ, quæ erat Romæ, præesset, eandemque moderaretur. Verùm enim verò posteà, cum Dei providentia Imperii ius ad nostros pervenisset, piissimorum Regum & sanctissimorum Patrum nostrorum Decretis, ut Romana Sedes esset prima, ideo sancitum est, quod urbs illa rerum potiretur, Ecclesiasque orbis terrarum Imperio unius subjici videretur consentaneum, cum anteà Romanus Episcopus, ut nec cæterorum quisquam, nec primus esset, nec postremus.* Omnes Episcopos affirmat Divino Jure æquales per omnia atque pares, quorum nullus alteri teneatur ad rationes, sed omnes soli Domino Deo. Affirmat à Divino jure nullum esse Papam, nullos Patriarchas,

Primates, aut Metropolitas: Hos omnes procreatos à magno Constantino & Nicæna Synodo, ideoque Papalia privilegia per posteriores Principes ac Synodos potuisse contrahi, ampliari, transferri, exstingui, & jam Romæ per hæresim esse penitus exstincta. Et hæc sunt, licet hinc indè varient, hodierna schismaticorum somnia. Ex his Provinciales Episcopi suis Metropolitis, aut etiam Patriarchis vix dignantur obedire. Ita error semper præcipitat in errorem, & miserandam omnium rerum confusionem. Et ex hisce deviis principiis præcipitatus etiam fuit Marcus Antonius de Dominis, Archiepiscopus Spalatensis.

Ex eodem fonte secundus occupatæ à Francis Antiochiæ Latinus Patriarcha Radulphus bibit istud venenum, de quo scribit in sacri belli Hi-
Lib. 14. storia Guilielmus Metropolita Tyriorum: *Radul-*
Cap. 10. *phus*, non ab Episcopis, sed à solo populo electus, *Ecclesiam & Palatium occupans, statim sine mora Pallium de altari beati Petri, nulla ad Ecclesiam Romanam habita reverentia, sibi adsumpsit*. Erat audacissimum facinus. Etenim de Sancti Petri corpore aut altari sumere, ac sibi ipsi pallium imponere, est supremæ majestatis character, proprius soli Romano Pontifici. Hinc Romam evocatus fuit Radulphus à Paschali secundo Pa-
Lib. 15. pa, pergitque laudatus Metropolita Guilielmus:
Cap. 12. *Radulphus Romam perveniens, prima facie difficiles habuit ad Dominum Papam introitus, tamquam Romanæ Ecclesiæ persecutor, & qui singularem sedis Apostolicæ Primatum comminuere & infringere voluerit, sedem æmulam contrà Romanam erigens & parificans Ecclesiam, tanquam læsæ Majestatis reus ab ingressu sacri arcetur Palatii, & à Domini Papæ colloquio suspenditur. Porrò tàm Dominus Papa, quàm universa Ecclesia erant procliviores ad hoc, ut Dominum Patriarcham sumpta qualibet honesta occasione gravarent, ejusque adversariis plurimum exhibebant favorem. Suspectus enim eis habebatur admodum, eò quod vir dives esset & magnificus, & sedem cui præerat, Antiochenam videlicet, Romanæ subjacere dedignabatur, sed ei eandem in omnibus parificare contendebat, dicens utramque esse Petri Cathedram, eamque quasi Primogenitæ insignem prærogativa*. Haud dubiè hæc à Schismaticis Græcis doctus aut suasus fuerat Radulphus, qui cunctos Patriarchas affirmant pares, & nullum alteri præesse aut subesse. Et hinc de illo ad meliora converso pergit Guilielmus: *Radulphus resignato Pallio, quod de altari Antiochenæ Ecclesiæ sua sibi sumpserat auctoritate, in injuriam, ut dicebatur, Apostolicæ sedis, & Cardinalibus tradito, aliud ei, sumptum de corpore beati Petri, more solemni per Priorem Diaconorum traditur*.

Devia principia in tractatu adversus Acacii Constantinopolitani Episcopi audaciam insigniter præfocavit Sanctus Papa Gelasius. Alexandrinæ Ecclesiæ intrusum invasorem Petrum Mogum, quem sub pœnitentiæ fuco reconciliatum in throno stabilire tentaverat Acacius, multis ostendit non nisi à Romana Ecclesia potuisse vel damnari vel absolvi, & dat rationem: *Secundæ sedis Antistitem nec expellere quispiam, nec revocare sine primæ sedis assensu vel potuit vel debuit, nisi fortè confuso jam ordine rerum atque turbato, nec prima, nec secunda, nec tertia Sedes debeat observari, vel suscipi secundùm antiqua Statuta Majorum, & sublato capite, ut videmus, omnia membra vario inter se compugnent certamine, fiatque illud, quod de populo scriptum est Israel;* In illo tempore non erat Dux in Israel, unusquisque quod placitum erat in oculis suis faciebat. *Qua enim ratione vel consequentia aliis sedibus defendendum est, si primæ Beatissimi Petri Sedi antiqua & vetusta reverentia non defertur, per quam omnium Sacerdotum dignitas semper est roborata atque firmata, trecentorumque decem & octo Patrum invicto & singulari judicio vetustissimus judicatus est honor?* Affirmat Alexandriæ & Antiochiæ Patriarchales cathedras Romanæ omninò coordinari, nequaquam solo præcessus, sed etiam Præfecturæ ac subjectionis ordine, ideoque plenè subjici ac subordinari. Demonstrat hoc ex antiquissima, quam & Apostoli, & Patres, & ipsa etiam Nicæna Synodus firmavit, consuetudine, quæ Alexandrinum secundæ sedis Antistitem non nisi à Romano Pontifice, aut ex ejus ad factam Relationem Rescripto semper permisit judicari. Quod ipsum Gelasius constanter incul- Epist. 2.
cat in litteris ad Dardaniæ Episcopos, ac in litteris ad omnes Orientales, exstantibus apud Jacobum Sirmondum post appendicem codicis Theodosiani. Et adversus istius consuetudinis prævaricatorem Acacium pergit: *An duæ sunt Ecclesiæ, & duo Pastores? Absit: Unus est enim qui fecit utraque unum, tollens de medio inimicitiarum parietem in corpore suo.* Et hic non solummodò se supremum, sed & suum Vicarium Pastorem sanxit esse unum. Hinc singularia Sancto Petro per Evangelium facta promissa enumerat idem Pontifex, atque prosequitur: *Quare ad Petrum tam frequens Domini sermo dirigitur? Nunquidnam reliqui Sancti ac beati Apostoli non erant simili virtute succincti? Quis hoc audeat affirmare? Sed ut capite constituto, schismatis tolleretur occasio, & una monstraretur compago corporis Christi, quæ ad unum caput gloriosissima dilectionis societate concurreret, ut una esset Ecclesia, cui fideliter crederetur, unaque Domus unius Domini, & unius Redemptoris, in qua de uno Pane & de uno Calice nutriremur.* Sine uno Episcopali capite non posse esse unam Ecclesiam, & in istam dignitatem Sancto Petro Apostolo semper successisse & successuros Romanos Episcopos, pluribus illic ostendit Gelasius. Et istam fuisse perpetuam atque immobilem omnium olim Græcorum Patrum fidem, suo loco demonstrabitur. Quapropter Eusebiana factio, quæ Christianorum Hierarchiam secuit in trium Patriarcharum Aristocratiam, & illius sectatores hodierni Græcorum schismatici, qui ipsam in quinque Patriarcharum & aliquot Primatum Exarchorum æqualem ac ultrò citroque independentem Autocephaliam dividunt, Ecclesiæ unitatem manifestè lacerant, inducunt Acephaliam, & Constantinopolitanum prævaricantur symbolum, in quo profitemur *unam Ecclesiam*.

Constantinopolitanus tamen Patriarcha dudum habuit aliquos universalis super alios Græcorum

eorum Patriarchaa, ac ipsorum Diœceses potestatis characteres, quos Photius & Michael Cerularius plurimùm firmaverunt. Primum characterem, utique ipsum titulum *universalis Episcopus*, adducit in opusculo de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon. Romano & Alexandrino Papæ seu Avi, Constantinopolitano & Hierosolymitano Archiepiscopi, soli Antiocheno affirmat propriè attribui titulum Patriarchæ. Mediorum sæculorum Græci distinguunt Archiepiscopos & Metropolitas. Archiepiscopi apud illos sunt solo honore & titulo Metropolitæ, qui sine potestate nomen habeant, & nullum sibi subditum suffraganeum: Qui passim nomen istud adepti sint sectione Provinciæ. Nihil rei dabat titulus nisi exemptionem à vero provinciæ Metropolita. Porrò Constantinopolitanus ab Heracleensi, Hierosolymitanus fuit ita exemptus à Metropolita Cæsareensi. Hinc in Patriarchas evecti titulum retinuerunt. Uterque nullum unquàm habuit suffraganeum, nisi posterior sub Latinis Regibus. Pergit Balsamon: *Volebam dicere, quamobrem Papa Romanus appelletur universalis Papa, similiterque Constantinopolis Archiepiscopus, universalis Patriarcha, cum reliqui Patriarchæ, licet ejusdem sint ordinis, appellationis, & honoris, ita proclamari non soleant. Sed quando Papam Romanum malus ille ambitionis genius à reliquorum sanctissimorum Patriarcharum cœtu avulsit, & in Occidentem dumtaxat coarctavit, cum interim videam Constantinopolitanum nullo se Papæ privilegio ornantem, ideoque stant pedes ejus in rectitudine. Ne subscriptiones quidem suas magnificas facit tanquàm Pater universalis, licet à nobis ita vocetur & celebretur.* Affirmat olim solos Romanum & Constantinopolitanum fuisse titulatos universales Episcopos ac Patriarchas, nunc autem illum excidisse ob schisma & hæresim, ideoque titulum mansisse soli Constantinopolitano. Aliis Patriarchis nunquam competisse. Hinc etiam in opere de matrimonialibus quæstionibus scribit Matthæus Monachus: *Hac de re tractatum fuit tempore Imperii Isaaci Angeli, tribus Patriarchis in Concilio præsentibus, Universali, Antiocheno, & Hierosolymitano.* Per antonomasticè positum universalem intelligit Constantinopolitanum. Et in formularum, quibus Constantinopolitanus solet ad alios Patriarchas aut Episcopos scribere, notitia ille semper solus titulatur universalis. Et reverà soli, quibus Joannes secundus dedit exordium, Regiæ civitatis Patriarchæ pro isto superbiæ titulo cum Romana Ecclesia litigarunt. Et de profecto Hierosolymam, ac alios tres Patriarchas ibidem reperiente Hieremia habet descripta per Emmanuelem Malaxum Historia: *In unum collecti quatuor Patriarchæ liturgiam celebrarunt. Deindè diebus aliquot apud Œcumenicum Patriarcham Hieremiam consumptis, singuli thronos suos repetiverunt.* Solum Hieremiam appellat Œcumenicum. Exstat in Turco-Græcia. Ibidem habes Joachimi Alexandrini, Joachimi Antiocheni, & Germani Hierosolymitani Patriarchæ litteras, qui omnes sibi figunt altos titulos, at nullus aut seipsum aut suum collegam, nisi solum Constantinopolitanum, titulat Œcumenicum. Attamen Alexandrinus Joachimus in datis Alberto Comiti Leuvvenstenio testimonialibus litteris se titulat Judicem orbis terræ. Et in memorato opusculo Nilus Thessalonicensis Episcopus omnes generatim Patriarchas assiduè vocat Episcopos universales. Nempè per suas diœceses. Et hoc dumtaxat sensu Joannes secundus assumpsit, Joannes quartus resumpsit titulum, & ipsorum successores continuarunt; usque ad Photium. Et iterum à proximo hujus successore Stephano, usque ad Michaelem Cerularium. Hi duo esse prætenderunt totius Christianitatis universales Episcopi. Et licet rem apud suos etiam schismaticos amiserint, titulum tamen successores pertinaciter retinuerunt. Porrò dum ab ipsis titulum istum non quæri affirmat Theodorus Balsamon, insigniter imponit. Multa ipsorum pro isto titulo adversùs Romanam Ecclesiam contumacia longè aliud altissimè clamat.

Alterum memoratæ potestatis characterem adducit idem Theodorus in opusculo de Chartophylace & magno Defensore Constantinopolitanæ Ecclesiæ: *Chartophylax describit & dat Patriarchalia Stauropegia per universum propè terrarum orbem, ac multarum urbium Ecclesiastica capita transfert in primi capitis Regiam.* Et in compendiario Legum delectu Imperator Leo sapiens: *Omnium Metropoleon, Episcopatuum, Monasteriorum & Ecclesiarum cura & judicium ad proprium Patriarcham spectat, Constantinopolitano autem licet etiam in aliarum sedium territoriis, in quibus hæc prærogativa non est, crucium fixiones in templis concedere.* Stauropegia seu crucium in Ecclesiis aut Monasteriis fixiones sunt sigilla exemptionis, quam apud Græcos facere possunt soli Patriarchæ. Lucet ex lite, quam adversùs Naupacti Metropolitam, ausum in suffraganeis Parochiis cruces figere, movit Artensis Episcopus. Etenim à Germano secundo Patriarcha obtinuit hanc sententiam: *Stauropegiorum, quæ sunt per diœcesim, soli Patriarchali Amplitudini relictum est privilegium, Metropolitanorum autem nemini.* Exstat in Jure Græco-Romano. Et quia istud Patriarchæ privilegium laudatur à Leone Philosopho, certum est non dumtaxat Michaele Cerulario, sed etiam Photio esse antiquius, ideoque vetustissimam consuetudinem, non schismaticam usurpationem. Est avitæ Monasticæ libertatis superstes vestigium. Quod enim olim Monachi ad suum Diœcesanum non adstringerentur, sed possent quemvis sibi eligere Episcopum, suo loco ostendetur. Ita fuit usque ad Chalcedonensem Synodum. Hæc ad impediendas, quas tunc ab Eutychianistis Monachis passi fuerant Syrorum Episcopi, barbaras violentias sanxit omnia deinceps Monasteria suo diœcesano Episcopo in omnibus subesse. Constantinopolitanus Patriarchatus insigniter ibidem est firmatus & augmentatus, atque ita videtur ejus Patriarcha sese excepisse ab observantia istius Canonis, & perrexisse in Episcopum eligi à quibuscumque per Orientem Monasteriis. Et quia semper phylacteria sua ampliare studuit, tandem cœpit semetipsum illis etiam obtrudere atque præficere. Et à Monasteriis perrexit ad Ecclesias.

Præ-

Præsertim quod omnia hæc exempta loca Patriarchæ penderent Canonica, seu annuas pensione. Et hinc Episcopi frequenter ac potenter intercesserunt adversum has exemptiones, adeo ut præfatus Patriarcha Germanus tandem emiserit hoc Edictum : *Mediocritas nostra Regionum*
Fol. 236. *Antistitibus cultum jure cedit*. Omnia, præter peregrinorum, exempta monasteria reddidit Episcopis. Habes Edictum in tertio libro juris Græco-Romani. Et de Ephesiorum Archiepiscopo, Imperatoris Michaelis Palæologi Confessario, & magno Patriarchæ Joanni Vecci ad-
Lib. 6. versario Isaac scribit Georgius Pachymeres: *Isaac*
Cap. 10. *studuit suo juri subjugare loca jurisdictioni Patriarchæ reservata in cunctis per Orientem Diœcesibus, ita ut ea tantum sacra loca, quæ intrà unam urbem Constantinopolim sita essent, ordinariæ potestati Patriarchæ subjecta remanerent, quæ extrà urbem essent, subjacerent auctoritati illorum Præsulum, qui Diœceses, ubi erant illa posita, Episcopali auctoritate gubernarint*. Et pergit: *Prodiit Imperatoria Novella, qua decernebatur, ut quæ ubicumque vel cujusque modi loca vel monasteria Patriarchæ uni subjecta eatenus censebantur, ea deinceps Episcopis, quorum illæ propriæ Diœceses essent, jure ordinario subjacerent. Addebatur Decreti ratio: Per abusum videri, & contra sacrorum Canonum auctoritatem attentatum id, quod ex longo hactenus tempore factitatum fuerat, ut nempè Patriarchæ Constantinopolitano ultrà fines Diœcesis propriæ ius competeret*. Exemptio est revera supremus potestatis actus, qui proindè extrà territorium non valet exerceri. Et omninò adversatur Chalcedonensi Canoni. Isaac sola urbica Monasteria volebat manere Patriarchæ. Etenim Constantinopolitana, uti & Romana, Parochia concluditur civitatis muro: Foris nullam habet Parochialem Ecclesiam, sed sola quædam vicina Cæmeteria aut Monasteria. Isaac volebat etiam intra Patriarchalem Diœcesim nulla esse exempta Monasteria. Et est omninò consecutus. Quod verò ex proprii quæstus cupiditate hæc ille moverit, disertè scribit Pachymeres, & pergit: *Quod qui dicebat, non intelligebat eripere se Patriarchæ titulum Œcumenici, quippè quem concluderet urbe Constantinopoli, nec saltem ei concederet Diœcesim, quanta & qualis cuivis etiam vulgari tribuitur Episcopo*. Quod nempè vulgares passim Episcopi præter civitatem habeant forense territorium. *Verùm id tum quidem nihil pensi habens Isaac, & in lucri parte numerans oblatam occasionem gratificandi quomodocumque amicis suis Episcopis, quos multos offendebant istæ in propriis Diœcesibus exceptiones locorum subtractorum propriæ ipsorum potestati, ac Patriarchæ auctoritati subjectorum, & passim concludebant non plus juris Constantinopolitano in alienas Diœceses, quàm cuique ipsorum esse in Constantinopolitanam*. Cum collegis Episcopis Isaac sectabatur supra memoratam à Theodoro Balsamone sententiam, quæ omnes Episcopos affirmat esse jure Divino pares per omnia ac supremos, ideoque nullum subesse alteri; at verò Georgius Pachymeres, utpotè magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Cruciger & magnus Defensor, vidit ab isto errore pessimo induci Acephaliam, & cum omni Hierarchia everti cunctam dignitatem sui Patriarchæ, qui sine aliqua saltem per omnes Orientis Ecclesias potestate nullatenùs possit dici Œcumenicus seu universalis. Ita per schisma in fratres Cadmæos demutati Græci sese mutuo roserunt, momorderunt, ac tandem absumpserunt.

Tertiam universalem Constantinopolitani Episcopi potestatem adducit in laudato Legum compendio Leo Philosophus: *Sedes Constantinopolitana, quam Regia exornat, Synodorum suffragiis Prærogativam obtinet, quibus divinæ Leges suffragantes, controversias in aliis sedibus motas ad hujus notionem referri præcipiunt*. Laudat ejus circa Stauropegia universalem potestatem, & adjungit: *Neque hoc solùm, sed & controversias in aliis sedibus exortas dirimere ac dijudicare potest*. Videtur loqui ex nono & decimo septimo Chalcedonensibus Canonibus, qui cunctas Clericalium apud Episcopum, cunctas Episcopalium causarum primas instantias mandant agi apud Metropolitæ Synodum, atque adjungunt: *Quod si adversùs Provinciæ Metropolitam Episcopus vel Clericus habet querelam, petat aut Primatem Diœceseos, aut Sedem Regiæ urbis Constantinopolitanæ, & apud ipsam judicetur*. Nicolaus primus Papa per Diœceseos Primatem intellexit Romanum Pontificem, atque ita ab istis Canonibus stabiliri credidit Romanas appellationes. Alii intelligunt quemvis Orientalem Exarchum aut Patriarcham: Censent cunctis Orientalibus Episcopis & Clericis permitti alternativam, qua vel ad suum Exarchum aut Patriarcham, vel certè ad Episcopum Constantinopolitanum possint appellare. Verùm hæc opinio caret fundamento. Quòd enim Alexandrini aut Antiocheni Patriarchatus Clericos aut Episcopos ad Constantinopolitanum Patriarcham provocare permiserit Antiquitas, nulla ostendit consuetudo, nullus Canon, nullum exemplum. Proindè per Diœceseos Primatem intelliguntur tres Autocephali Primates, quibus omnem avitam auctoritatem circumscribere, & Constantinopolitani Episcopi plenum jugum injicere nolens Synodus introduxit istam appellandi alternativam.

A suo Episcopo Clericum, aut à sua Synodo degradatum Episcopum duodecimus Antiochiæ Canon mandat non esse molestum Augusto Principi, sed refugere ad majorem Synodum. Sui prævaricatorem immobiliter firmat in inflicta degradatione, & præscribit ab omni audientia. Sextus Constantinopolitani Concilii Canon rigorem est moderatus. A Provinciæ Synodo damnatum Episcopum mandat non ad Principem, nec ad Generalem totius Christianitatis, sed ad sui Patriarchæ aut Exarchi Synodum appellare: Ab hac damnatis permittit recurri ad Principem, & generalem ab ipso Synodum postulari. Nempè pro iniquæ damnationis auxilio confugientes ad se quoscumque Episcopos solebat admittere Princeps, & ipsorum causas Regiæ civitatis Antistiti ac per ipsum ex advenis Episcopis collectæ Synodo delegare. Indignum & Ecclesiasticæ Hierarchiæ adversum judicarunt hoc laudatæ Synodi. Reverà enim

indi-

indignum erat omnium non dumtaxat Provincialium, sed etiam Patriarchalium Synodorum de gravioribus causis judicia submitti uni Constantinopolitano Episcopo, per ipsum ac variarum gentium paucos illi assidentes Episcopos retractari, & quandoque etiam reformari. Hinc damnatum à sui Patriarchæ aut Exarchi Synodo Episcopum Constantinopolitani Patres permiserunt quidem recurrere ad Principem, attamen non ut Constantinopolitani, licet insigniter exaltassent, Antistitis, sed generalis Synodi imploraret Judicium. Verùm hanc clausulam non obtinuerunt. Etenim Augusti Principes perrexarunt damnatorum Episcoporum admittere querelas, & Regiæ civitatis Episcopo ac ejus ex advenis Collegis Synodo delegare. Ita Gabadii & Agapii, de Bostrensi apud Arabes Metropolitano Episcopatu contendentium, causam Arcadius Augustus delegavit Nectario, qui laudatæ Synodo adfuerat, Constantinopolitano Episcopo, & hic ipsam, haud dubiè judicatam anteà à Flaviano Antiochiæ Patriarcha, retractavit. Et licet non tantùm hic Flavianus, sed etiam Alexandrinorum Patriarcha Theophilus adesset, Synodo præsedit. Quòd Photii Tyrii & Eustatii Berytensis Episcopi, de Metropolitica per primam Phœnicism potestate contendentium, causam Imperator Theodosius delegarit Anatolio Constantinopolitano Antistiti, & hic cum modica ex advenis Episcopis Synodo retractarit, demonstrat quarta actio Chalcedonensis. Nullo Canone fulciebantur, & à variis Metropolitis, præsertim Patriarchis, improbabantur istiusmodi Synodi, ideoque ab his moti gloriosissimi Judices quæsierunt: *An Synodum appellare oporteat Conventum Episcoporum, qui in Regia civitate diversantur?* Et post varia variorum Episcoporum Responsa Anatolius novit hoc unum adducere: *Tenuit consuetudo*. Et hæc adeò permansit, ut de simili, in qua profanum universalis Episcopi titulum sibi assumpserat Joannes Jejunator, Synodo ad Eusebium Thessalonicensem ac alios Illyrici Episcopos scripserit magnus Gregorius: *Pelagius*
Lib. 7. Ind. 2, Epist. 60. *Decessor noster omnia Gesta istius Synodi, præter illa quæ illic de causa Gregorii Episcopi Antiocheni sunt habita, validâ omninò districtione cassavit*. Criminalem istius Gregorii causam latiùs exponit Evagrius Epiphaniensis. Datum de ipsa à tali Joannis Constantinopolitani Synodo Judicium magnus Gregorius affirmat à Pelagio secundo fuisse probatum. Quare ipsos etiam Patriarchas permisit Pelagius per istas Synodos judicari. Et de damnatis à Romana Ecclesia, ac ad Imperatorem Theodosium provocantibus Pelagianis scribit ad Nestorium Constantinopolitanum Episcopum Sanctus Pontifex Celestinus: *Atticus tuus Antecessor eos ita persecutus est pro Rege communi, ut eis nec standi quidem illic copia tribueretur*. Quod ipsum addit factum ab Attici successore Sisinnio. Exponit in tertio adversùs Julianum Pelagianistam libro Sanctus Augustinus: *Christi exercitus*
Cpa. 1. *debellavit Celestium apud Constantinopolim, tam longè à regionibus Africanis*. Et in carmine de Ingratis Sanctus Prosper: *Quid loquar & curam, magna quam gessit in urbe Constantinopoli docto bonus ore Sacerdos Atticus, antiqua Legatos hæreticorum confutgado fide? De qua tunc impia corda, quamvis se obductæ tegerent velamine formæ, Judicii & tacitæ tulerant tormenta repulsæ*. A Romanis Pontificibus damnatæ, Italia ejectæ, & generalem Synodum postulantis factionis causam ex Principis delegatione retractavit in sua Synodo Atticus, firmavit Romanum Judicium, & ab omni ulterioris audientiæ spe ad perpetuam pœnitentiam proscripsit. Ex quo lucet, quòd non solas Orientalium Patriarcharum, sed etiam Romani Pontificis sententias Constantinopolitanus Episcopus retractaret.

Verùm sacris Canonibus adeò adversabatur hæc consuetudo, ut de delegata sibi per Imperatorem Arcadium causa Alexandrini Patriarchæ Theophili scripserit ad Sanctum Innocentium Pontificem Sanctus Joannes Chrysostomus: *Nos scientes Leges Patrum, & Theophilo honorem habentes, etiam super hac re ejus litteras, oportere in quibusque Provinciis sua negotia tractari, transmontanosque ad nostra judicia non trahendos fortiter detrectavimus, ne causam susciperemus judicandam*. Et ipse & Theophilus protestati sunt similes delegationes adversari Nicænis Canonibus. Interim Principum violentia firmavit morem: Et ipsum in suo Legum compendio laudat Leo Philosophus. Non ipsum, sed ipsius dumtaxat fidelem usum in Attico & Sysinnio probarunt Sanctus Celestinus Pontifex, Prosper & Augustinus. Ipsum Romana Ecclesia dissimulanter ac dispensatoriè toleravit. Et ex ipso non probari aut firmari universalem Constantinopolitani Patriarchæ super alios Patriarchas potestatem, rectè affirmat, & non penitùs malè demonstrat Nilus Cabasilas Archiepiscopus Thessalonicensis.

CAPUT XVI.

Exponitur Apostolica Legatio Cardinalis Humberti.

De hac Legatione scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Fredericus, frater Godefridi* An. 1053. *Lotharingiæ Ducis, Romanæ Ecclesiæ Archidiaconus, Constantinopolim Apostolica functus Legatione abiit. Indicta Synodo cum Imperatorem Constantinopolitanum & Patriarcham evocasset, & illi Primatus sui Majestatem vindicantes, dicto obtemperare dedignarentur, egressus urbe, sandalia sua more Apostolorum publicè super eos excussit. Quo facto tantum terrorem omnibus Constantinopolitanis incussit, ut Imperator & Patriarcha tum Clero & populo sequenti die, sacco & cinere obvoluti, ad eum procederent, & Apostolicam auctoritatem in eo proni in terram adorarent*. Et Sigebertus Gemblacensis: *Leo Papa per Epistolam ad Imperatorem Constantinum scriptam animum ejus sibi concilians, Apocrisarios suos Humber-* An. 1054. *tum videlicet, Cardinalem Episcopum Sylvæ candidæ, Petrum Amalphitanorum Archiepiscopum, Fredericum*

dericum quoque septimum Levitam & Cancellarium, dirigit Constantinopolim ad confutandas Græcorum hæreses. Enumerat Michaelis Cerularii errores, ac inter ipsum ponit & hunc: *Romanam Ecclesiam in filiis suis anathematizabat, eique Ecclesiam Constantinopolitanam præponebat*. Quod nempè cum Photio Michael garriret simul cum Imperialibus Papalia privilegia migrasse Roma Constantinopolim, ideoque se jam esse Œcumenicum caput & Episcopum totius Christianitatis. Et hinc de illo, quòd Primatus sui majestatem vindicans nollet obedire Romanis Legatis, affirmat laudatus Lambertus. Pergit Sigebertus: *Ab Imperatore benignè habiti Legati, Nicetam Monachum ante eum vicerunt, adeò ut librum, quem contra Romanos scripserat, anathematizarit & incenderit. Michaele Patriarcha nolente eis colloqui, Charta excommunicationis coram Clero & populo super altare Sanctæ Sophiæ posita recedunt. Michael chartam ipsam corrumpens, populoque legens, illos ab Imperatore revocatos ad Synodum absente Imperatore convocavit ut à populo lapidarentur. Quod Imperatore prohibente, Michael commovit populum contra eum. Sed convictus chartam excommunicationis falsasse Michael, omnesque sui ab Imperatoris gratia remoti sunt. Humbertus verò Episcopus Sylvæ Candidæ hæc descripsit, & Scripta Nicetæ Monachi, & Leonis Acridani Bulgarorum Archiepiscopi confutavit. Quæ de Latino in Græcum translata jussu Imperatoris Constantini à Græcis recepta sunt.*

Consonat in Cassinensis Monasterii Chronico
L. 2. c. 89. Leo Ostiensis Episcopus: *Eodem anno*, utique quinquagesimo quarto post millesimum, *gratia concordandi Romanam & Constantinopolitanam Ecclesiam Leo Papa viros prudentissimos ad Imperatorem Constantinum, cognomento Monomachum, Apocrisarios misit, Fredericum scilicet Cancellarium suum, & Humbertum Episcopum Sylvæ Candidæ, & Petrum Archiepiscopum Amalphitanum. Qui ad Cassinense Monasterium primitus advenientes, ac se fratribus devotè commendantes, ita demum viam suam profecti sunt. Eos Imperator honorificè susceptos aliquamdiu secum in Palatio tenuit. Quo tempore plerasque Græcorum hæreses corrigere studentes, Patriarcham tandem Michaelem, & Leonem Acridanum Episcopum, omnesque illorum complices auctoritate Apostolica damnarunt. Sed cùm intra hos dies defuncto jam Papa redire disponerent, Regiis illos donis secutus Imperator, beato quoque Petro munera per eos haud parva transmisit. Illorum insuper precibus binas auri libras huic Monasterio ex redditibus regiis dari singulis annis instituit*. Nempè plures tunc per utramque Siciliam Regiones adhuc parebant Græcis, & varias Cassinensis Monasterii possessiones invaserant Nortmanni, atque ita ipsum depauperaverant: Hinc istam illi eleemosynam à Constantino Apostolici Legati impetrarunt. Magnificentissimam enim Constantini liberalitatem prædicant omnes passim Græci Scriptores, vereque scribit Constantinus Manasses: *Munificas Constantini manus expertæ sunt Nationes integræ, templa, pauperes. Erat enim fluvius ubique se effundens, & munera copiosissimè distribuebat in ærumnosos, tamquàm in tubulos & canales haud perfossos*. Erat & plenè Orthodoxus.

Hosce Legatos in Litteris ad Petrum Antiochiæ Patriarcham describit Patriarcha Michael: *Unus est, qui ut audivimus, Amalphitanorum Ecclesiæ aliquando præfuit, deindè verò ab eadem Ecclesia ejectus rationabilibus de causis, peregrinus vagatur. Alter verò nomine tantùm Archiepiscopus, re autem omninò alienus, cùm nulli Metropoli præfuisse unquàm reperiatur. Tertio personam, quæ illi placuerit, Papa tribuens, Cancellarii videlicet, idque coram Romana dignitate, pro insigni quadam versutia, ut talem se diceret, abduxit. Ut posset per eum quæ machinabatur, obtinere, illo quasi quodam forti clypeo usus*. Est calumniosissima descriptio. Petro Amalphitano Archiepiscopo impactam calumniam elucidat in litteris ad Imperatorem Constantinum noster nonus & Sanctus Leo: *Ex Amalphitano Episcopo nulla tibi suboriatur suspicio, quia Romanus est omninò, & ab Amalphitanis discedens, familiariter nobiscum vivit jam penè anno integro*. Per Romanum Pontifex intelligit addictum & fidelem Imperio Græco, quod erat reverà Romanum. Luitprandus Cremonensis Episcopus, ac Joannis duodecimi Pontificis ad Imperatorem Nicephorum Phocam Legatus, durè fuit exceptus Constantinopoli, & nullum fecit fructum: Quòd Papales litteræ dictum Principem titularint Imperatorem, non Romanorum, sed Græcorum. *Et* omnes Græcorum historici sese semper titulant Romanos. Græcos à nobis titulari est illis durissima contumelia: Videre id possis etiam in quarto libro Joannis Cinnami de Gestis Imperatoris Manuelis Comneni. Hinc suam Legationem ab hisce quisquiliis lædi aut impediri nolens noster Leo, usus est phrasi græca. Ad Constantinopolitanum, uti Imperium, ita & Patriarchatum ex Imperatoris Leonis Isauri violentia spectabat tunc Amalphis, ideoque ejus Episcopum Laurentium fuisse & Græcè & Latinè peritum scribit in Sancti Odilonis Abbatis vita Sanctus Petrus Damiani. Addit fuisse insigniter Sanctum, coruscasse miraculis, & Romæ defunctum. Quod nempè se nosset per Apostolicos Canones pertinere non ad Constantinopolitanum Patriarchatum, sed ad Romanum. Ejusdem mentis credo fuisse Petrum. Hinc dum Michael Cerularius cœpit sui schismatis violentas nugas, quòd plures Calabrorum & Apulorum Episcopi ipsis circumscripti adhærerent, illum abiisse in spontaneum exilium, & apud Sanctum Petrum Apostolum quæsiisse asylum, ac invenisse: Quòd calumniosas suas adversùs Romanam & omnem Latinam Ecclesiam litteras Michael Apuliæ & Calabriæ Episcopis inscripserit, disertè testatur in suo ad illum Rescripto noster Sanctus Leo. Et Constantinopoli apud Patres Prædicatores repertus schismaticus Scriptor habet: *Romanus Pontifex, & omnes Occidentalium partium Christiani, Sacerdotes & Laici, præter Calabros ante multa tempora extra Ecclesiam Catholicam pervagantur*. Eos affirmat impios in Deum apostatas, & adjungit de Calabris: *Apostolicæ & nostræ Ecclesiæ alumni sunt, ejus moribus informati*. Et qualis fuerit Joannes Tranensis Episcopus est suprà ostensum. A Calabriæ, Apuliæ, ac Siciliæ

Epi-

Episcopis Patriarchales àpud Constantinopolim Synodos fuisse & antè & post Michaelis Cerularii schisma frequentatas docent subscriptiones ad editos à Sisinnio secundo, secundo Sergio, ac Eustatio Patriarchis Canones, exstantes in Jure Græco-Romano. Horum contagiosam communionem & Michaelis insolentias metnens Petrus fugerat Romam, atque ita Constantinopoli erat plurimum suspectus. Hine illum expurgat noster Sanctus Leo apud Principem, & asseverat esse verè Romanum. Utpotè qui non Rempublicam, sed schismaticam Ecclesiam fugisset.

Rectè addidit Leo: *Familiariter nobiscum vivit*. Etenim belligerantem adversùs Nortmannos in Apulia Pontificem comitatus fuit Petrus, & illic cum ipso decidit motas inter Luitfridum ad Vulturni fontes Abbatem, & Albertum Monachum, qui Sanctæ Mariæ de Castineto Cellam invaserat, & illic se ostentabat Abbatem, quæstiones, de quibus istius Monasteril Chronicon: *Assistentibns pluribus Præsulibus, à Papa Leone causa est judicata Abbati Sancti Vincentii. Qui interfuerunt, hi sunt: Humbertus Sylvæ Candidæ Episcopus, Petrns Amalphitanus Archiepiscopus*. Ex quo vides Cardinales Episcopos ex tunc fuisse Archiepiscopis digniores. Factum hoc fuit anno istius sæculi quinquagesimo tertio. De Petro nostro scribit ad Desiderium Cassinensem
L.2.Ep.15 Abbatem etiam Sanctus Petrus Damiani: *Vester ille finitimus piæ recordationis Amalphitanus Episcopus, nomen nescio, Stephano Romano Pontifici, me præsente, sub jurejnrando sæpè testatus est, quia cùm aliquando mensam Domini sacrificaturus accederet, sed super Sacramento Dominici Corporis incredulus hæsitaret, in ipsa confractione salutaris Hostię rubra prorsns ac perfecta caro in ejus manus apparuit ita ut etiam digitos illius cruentaret, sicque Sacerdoti omnem scrupulum dubietatis auferret: Ubi notandum, quàm sit immane periculum, indignis manibus attrectare tam terribile Sacramentum*. Grassabatur tunc Berengariana hæresis, ejus fundamenta Petrus in Vercellensi Synodo forsan audierat, atque ita passus fuerat à Berengarii fautoribus, quod in Pręscriptionum libro habet Tertullianus: *Hæretici* Cap. 15. *scripturas obtendunt, & hac sua audacia statim quosdam movent, in ipso verò congressu firmos fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt*, Petrus tunc erat ex mediis, ac ipsum Divina gratia isto miraculo perfecit in firmum. Quavis adversùs Eucharistiam grassante hæresi, Divina semper in nos bonitas arcanam sacrosancti Mysterii veritatem, & cespitantes de ipso mentes vario miraculo erexit ac stabilivit. Etiam Latinè & Græcè eruditus fuit iste Petrus, habuitque doctum Clerum. Etenim Paschalis secundi Legatus, qui inter Boadmundum Antiochiæ Principem Latinum & Græcorum Imperatorem Alexium Comnenum composuit pacem, fuit ex ejus discipulis Maurus Archiepiscopus Amalphitanus. Ita in tertio decimo suo libro scribit Anna Comnena. Quare illum non sine fundamentis legavit noster Leo.

Michael etiam Cerularius, dum Cardinalem Humbertum dixit fuisse Archiepiscopum sine sede, habuit aliquid fundamenti. Exponit in libro de Domini corpore adversùs Berengarium, qui Humbertum variè calumniatus dixerat Borgundum, Sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis: *Humbertum virum fuisse religiosum, fide Christiana & sanctissimis operibus perseverantissimè decoratum, scientia Divinarum & sæcularium litterarum apprimè eruditum testantur omnes, qui vel propria experientia eum noverunt, vel ab aliis, qui ipsum experti sunt, ejus cognitionem acceperunt. Hunc non de Burgundia, sed de Lotharingia Sanctus Leo Romam traduxit, ad prædicandum Siculis verbum Dei Archiepiscopum ordinavit, posteà verò Sancta Romana Ecclesia Præsulem sibi Cardinalem constituit. Quo in loco positus taliter vixit, taliter docuit, ut de fide vel doctrina ipsius nec saltem sinistræ suspicionis fama aliquando enorta sit. Hujus rei testis est tota ferè Latinitas, quæ pro excellentia Apostolicæ Sedis, cujus Conciliis & Consiliis semper aderat ac præerat, eum ignorare non potuit*. Quod ad certam civitatem, ut mariti ad vxores, alligentur, & absolutè consecrari non possint Episcopi, est omnino Apostolicus Canon, immò Evangelicus atque Divinus. Quis enim nesciat Apostolum Petrum Romanæ urbi fuisse ab ipso Domino datum & alligatum? Et de omnibus generatim Episcopis dixit gentium Doctor Apostolus: *Attendite gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Attamen paganarum aut aliàs deviarum Provinciarum Apostolatum tanti semper fecit Romana Ecclesia, ut ipsum censuerit legitimum Episcopalis etiam ordinationis titulum, & omni sæculo ad ipsum consecrarit. Etenim de Caio Romanæ Ecclesiæ Presbytero scribit in Bibliotheca Photius: *Hunc Caium fuisse affirmant sub Zephyrino & Victore Pontificibus, ordinatumque gentium Episcopum*. Et ad Lib. 48.
Decentium Eugubinum Episcopum scribit Sanctus Innocentius Primus Pontifex: *Manifestum est, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, Siciliam, Insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus Successores constituerint Sacerdotes*. Uti Titus à Sancto Paulo ad Cretam, ita hi à variis Pontificibus ad varias gentes fuere consecrati Episcopi: non ad sibi jungendas, sed ad fundandas Ecclesias & Cathedras. Ita de Sancto Cœlestino primo, quod ordinato Scotis seu Hibernis Episcopo Palladio Barbaram Insulam fecerit Christianam, testatur in libro contra Collatorem Sanctus Prosper. Quod Sanctum Monachum Augustinum, non ad aliquam civitatem, sed ad omnem Anglicanam gentem consecrari ab Ætherio Arelatensi Metropolita jusserit magnus Gregorius, est omnibus notum. Et idem scribit ad Constantinam Imperatricem: *Dum in Sardinia Insula multos esse gentilium* L.4.Ep.33
cognovissem, eosque adhuc pravæ gentilitatis more idolorum sacrificiis deservire, & ejusdem Insulæ Sacerdotes ad prædicandum Redemptorem nostrum torpentes existerent, unum illuc ex Italiæ Episcopis misi, qui multos gentilium ad fidem Domino cooperante convertit. Ad istud opus potuisset novum Episcopum consecrare. Et de Sancto, quem Sanctus Autbertus Cameracensis Episcopus

An. 651. ex latrone fecit Christianum, Landelino scribit
Sigibertus Gemblacensis: *A beato Papa Martino
ad prædicandum ordinatur*. Videtur tamen fuis-
se dumtaxat Presbyter. Pergit Sigibertus de San-
cto Herbipolensium Apostolo Kyliano: *Ad præ-*
An. 746. *dicandum ibi à Papa Conone Episcopus ordinatus
fuerat*. Et ad Imperatorem Constantinum quar-
tum scribit de mittendis ad sextam Synodum E-
piscopis Sanctus Agatho Pontifex: *Quidam in lon-*
Actione 4. *gè positis provinciis verbum Christianæ fidei ab Apo-
stolicis Exiguitatis meæ Prædecessoribus missi prædi-
cant*. Et de Sergio primo Pontifice Regino Ab-
An. 612. bas Prumiensis. *Venerabilis vir Willibrordus,
cognomento Clemens, de Britannia gentis Anglorum
ob Evangelii gratiam in Gallias transiens, à Sergio
Papa Episcopus Frisonum consecratur, atque in eam
gentem ad prædicandum dirigitur*. Pontifex in con-
secratione fecit ex Willibrordo Clementem. Ad-
dit in opere de Germaniæ Monasteriis Gaspar
Brusselius: *Est Epternaci liber auro & argento in
Punicei coloris membrana scriptus continens vitam
Sancti Willibrordi Trajectensis Archiepiscopi*. Anti-
qui Scriptores illum passim titulant Archiepisco-
pum Frisiorum. Et de Sancto Francorum Apo-
stolo & Archiepiscopo Bonifacio scribit ad omnes
Galliæ Antistites Hincmarus Metropolita Re-
mensis: *Per annos viginti quinque in prædicatione*
Ep. 44. *sine Cardinali sede laboravit*. Quia nempè non ad
cap. 20. aliquam sedem, sed ad generalem prædicationem
fuerat missus & ordinatus. Et ad deformatis per
Saracenos Hispaniis prædicandum ordinari Egi-
lam Episcopum permisit Adrianus primus Wul-
gario Galliarum Archiepiscopo, & addidit hanc
conditionem: *Ut nullam alienam sedem ambiret*
Ep. 97. *vel usurparet, sed solummodò animarum lucra Deo
offerret*. Ita habent laudati Pontificis Epistolæ,
publicatæ per Jacobum Gretzerum. Etiam Ebbo-
nem, qui posteà Remensem obtinuit Cathedram,
ad Danis prædicandum fuisse à Paschali primo
ordinatum Episcopum testantur Francorum An-
nales. Et Sanctum Methodium paganis Mo-
ravis fuisse ab Adriano secundo consecratum
Apostolum & Archiepiscopum, habet Joan-
Ep. 194. nes octavus in litteris ad Tuentarum de Mo-
ravia. Et de Sancto Monacho Bonifacio,
19. Jun. quem Sancti Romualdi Abbatis discipulum ac
Russiæ Apostolum laudat Romanum Martyro-
logium, scribit in laudati Abbatis vita Sanctus
Petrus Damiani: *Ab Apostolica sede consecratio-
nem Archiepiscopus accepit*. Addit de ejusdem
Cap. 27. Romualdi discipulo Engelberto: *Posteà Archie-*
Cap. 33. *piscopus in gentibus factus est*. Et de alio ejusdem
Cap. 36. professionis Monacho Gregorio: *Archiepiscopus
in gentibus postmodò consecratus est*. Plurima sunt
istiusmodi exempla, ideoque Laurentius &
cum Mellito Justus, ad Anglis & Britonibus
prædicandum Evangelium ac Romanam discipli-
nam à Magno Gregorio creati Episcopi, dum
Scotorum seu Hibernorum Episcopis atque Ab-
batibus insinuant suam missionem, fuerunt præ-
fati: *Apostolica sedes nos ex more, sicut in univer-
so orbe terrarum, in his Occiduis partibus ad prædi-
candum gentibus paganis direxit*. Notanda sunt
verba: *Ex more*. Et verba: *Sicut in universo
orbe terrarum*. Edicunt morem hunc esse & anti-

quissimum, & universalem. Eodem usi sunt & alii Patriarchæ: verùm per suas Diœceses, ac ipsarum vicinias. Romanus Episcopus per universum orbem terrarum. Et hinc evidenter convincuntur schismatica Græculorum somnia, qui ut Romano Primatui incommodent, garriunt & Papatum & quemvis Patriarchatum non fuisse sub gentilibus Romanorum Imperatoribus, sed cœpisse sub Constantino, immo & ab ipso esse institutos. Cur istos ad missionem consecratos Episcopos nostri mediorum sæculorum Majores titularint Archiepiscopos, non plenè scio. Forsan ex phrasi Græca. Etenim nulli Metropolitæ subjectos Episcopos Græci jam pridem titulant Archiepiscopos. Et isti Missionarii nullum habebant Metropolitam. Quidquid sit, & per Saracenos & per Michaelis Cerularii turbas multum deformata fuit nostri Leonis tempore utraque Sicilia: Hinc ad isthic prædicandum ac reformandum noster Humbertus fuit in similem Archiepiscopum consecratus.

Cur Michael Cerularius blateret Cardinalem Fredericum non verè fuisse, sed se finxisse Romanæ Ecclesiæ Cancellarium, exponit ejus præfata ad Petrum Antiochiæ Patriarcham Epistola, de Argyro Italiæ Duce ac ejus machinis prosequens: *Mearum litterarum dempto sigillo, & quæ in illis habebantur cùm legisset, & alia quædam ad nos quasi Papæ nomine missa componens, & pro hujusmodi litteris offerendis prædictas destinavit, miseris illis suadens, ò seductionem magnam & illorum stultitiam, ut ad Regiam urbem venirent, & has litteras nobis darent*. In Saracenos, Nortmannos, & Græcos erat tunc divisa superior Italia, & Græcorum ibi Dux erat Argyrus. Fuisse insigniter Orthodoxum demonstrant hæc Michaelis verba: *Argyrus Megalopolim*, id est, Constantinopolim, *cùm venisset, frequenter nostræ insusurrabat Humilitati, præcipuè de infermentato. Quapropter non semel, sed bis, & tertiò, & sæpius à nobis ejectus fuit à sacra communione*. Azymum Latinorum Sacrificium damnanti, & Ecclesias laceranti Michaeli obstiterat Argyrus, & à suo Patriarcha excommunicari maluerat, quàm ejus erroribus ac violentiis consentire. Notanda sunt & hæc Michaelis verba: *Novimus de nobilitate & scientia Papæ urbis Romæ*. Nonus enim Leo fuit reverà non tantum sanctissimus, sed etiam nobilissimus atque doctissimus. Quapropter suæ maledicentiæ tubas adversùs tantum virum inflare erubescens Michael, toti Orienti suadere studuit Legationem hanc non ab ipso venisse, sed esse dolosas inimici sui Argyri machinas: Hosce esse ejus Emissarios. Addidit suas ad Papam litteras fuisse ab Argyro reseratas, ab ipso confictum quasi ex Papæ nomine Responsum, ideoque & inter Emissarios fuisse confictum Cancellarium, qui fictas istas litteras subscriberet & sigillaret. Hoc enim est Apostolici Cancellarii officium. Hæc sunt fundamenta hujus infelicissimi Schismatis.

Porrò Fredericum fuisse Romanæ Ecclesiæ Cancellarium affirmat etiam latæ in Michaelem excommunicationis diploma. Etenim in ejus

titulo

titulo post Humbertum & Petrum Episcopos sequitur Fredericus *Diaconus & Cancellarius*. Eodem modo illum appellat Humbertus in succincta commemoratione suorum Actorum. Decreto autem, quod pro Luitfredo Abbate adversùs Albertum Monachum dedit Sanctus Leo, est subscriptum: *Fredericus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cancellarius & Bibliothecarius*. An etiam aliquando, quod Leo Ostiensis asserit, fuerit totius Romani Cleri Archidiaconus, ignoro. Quidquid sit, Sigibertus Gemblacensis nequaquam asserit Romanæ Ecclesiæ tunc solos septem fuisse Cardinales Diaconos. Etenim authenticus dignitatum & officiorum, quæ isto
Anno 1057. tempore habuit Romana Ecclesia, catalogus exstat apud Dominum Cardinalem Cæsarem Baronium, & post enumerata Cardinalium Presbyterorum officia ac titulos pergit: *Sunt præter titulos Diaconiæ, eisque Præfecti Cardinales, dicti Regionarii, iique duodecim, Diaconiis Regionariis Præfecti. Item Diaconi Palatini sex*. Quid sint Palatini, quid Regionarii Diaconi, & præ ipsorum origo atque officium, non spectat ad præ-
Cap. 3. sentem locum. Interim vide Onufrium Panuinum in libro de principalibus Romanæ urbis Basilicis. Constantinopolitana Mennæ Patriarchæ Synodus laudat *Episcopos de Italia, & Archidia-*
Actione 1. *conos Sedis Apostolicæ*. Quod ipsum in exhibitis eidem Synodo precibus faciunt omnes totius Orientis Archimandritæ. Nempè omnis urbica Regio plures olim habebat Diaconos, ipsorumque Præfectus dicebatur Archidiaconus, seu Diaconus Cardinalis. Et hoc sensu videtur locutus, antiquitatis peritus, Leo Ostiensis. Sigibertus Fredericum, quód esset septimus ordinationis ætate, vocat septimum Levitam. Locutus est cum Sancto Gregorio Turonensi, scribente de magno Papa Gregorio: *Septimus Levita*
Lib. 10. Cap. 1. *in Papæ adjutorium adscissitur*. Verùm septimus tunc erat ultimus.

Porrò Cancellarii officium diu Romæ mansit. Etenim Robertus Cardinalis Pullus ad ipsum assumptus fuit à Lucio secundo Pontifice. Et Bullatis Eugenii tertii litteris, Sancti Germani Parisiensis privilegia confirmantibus, subscriptum est ad duodecimi sæculi annum quadragesimum quintum: *Datum Laterani, per manum Roberti, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis & Cancellarii*. Addit in libro de Parisiensi Academia Claudius Hemeræus: *In Monasteriis Cluniacensi, Floriacensi, Sancti Remigii Remensis, & in Chartulariis majoris monasterii prope Turones, Bea-*
Ep. 282. *tæ Mariæ rotundæ foris muros Antissiodorenses, & Bituricensi, similes legimus subscriptiones à Roberto factas. Sed omnes intra annos sedis Eugenii tertii*. Et hinc eundem Eugenium, ut aptum Cancellarium eligat, hortatur Sanctus Bernardus, affirmans ab ipso pendere dignitatem Romanæ Ecclesiæ. Nempè statim post Roberti, quem Parisiensis scholæ Theologum adhuc Doctorem prædicarat plurimùm in litteris ad Roffensem Episcopum, & libertinis ibi quorumdam ingeniis frænandis necessarium judicaverat, mortem scripta est hæc Epistola. Et plures Innocentii tertii Epistolæ habent hanc subscriptionem: *Per manum Joan-*

nis, Sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconi Cardinalis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cancellarii. Hic Joannes erat aut frater Innocentii, aut affinis. Etenim Leonardus erat utriusque nepos. Defunctus est anno sexto decimo istius Pontificis. Et fuit Lib. 4.
ultimus Cancellarius. Etenim subsequentes Ep. 70.
Innocentii litteræ passim habent hanc subscriptionem: *Per manum Raynaldi, Acolythi & Capellani Domini Innocentii tertii Papæ*. Et per quartum Innocentium celebratæ Lugdunensis Synodi Acta laudant *Magistrum Martinum Neapolitanum, Diaconum Cardinalem, & Vice-Cancellarium*. Nempè Cancellarium exstinxit tertius Innocentius, & mutavit in Vice-Cancellarium. Cancellarii potestatem transtulit in Apostolicam sedem. Rationem edicit in eruditis ad Roberti Pulli sententias Commentariis Hugo Mathoud: *Cùm jam in eam excrevisset auctoritatem, quæ ti-* Fol. 191.
meri potuisset, dignitas illa, suppresso Cancellarii officio, creati sunt Vice-Cancellarii.

Legationis hujus occasionem manifestat Patriarcha Michael in adductis ad Petrum Antiochenum litteris: *Ante aliquod tempus cùm novissemus aliquos, qui de vetere Roma ad nos venirent, de nobilitate & scientia Papæ nuper defuncti, Leonis scilicet, nec non quòd simul nobiscum sentiret, & conveniret propter scandala, quæ de ipsis feruntur circa Orthodoxam Fidem, non pauca illi scripsimus nostris litteris, multa videlicet humilitate, ut tu rectè vales cognoscere ex eisdem litteris. Idque ea de causa fecimus, quoniam ipsum lucrari volebamus, nec non ut benevolum & familiarem nobis redderemus, quo per eum Francorum auxilium nobis procuraremus. Quas litteras illi tradidimus, qui ad Papam unà cum Imperatoris litteris esset illas allaturus, & responsiones accepturus, & nobis redditurus*. Exponit in litteris, quas suis Legatis dedit perferendas ac porrigendas, ad Imperatorem Constantinum Sanctus noster Leo. Constantinum laudat à variis, de ejus felici Principatu agit Deo gratias, ac pergit: *Tu post nimium longas & perniciosas discordias primus pacis & concordiæ monitor, petitor, & exoptatus exactor effceris*. Prædicat hoc ejus studium, & prosequitur de Romana Ecclesia: *Velut Religiosa & egregiæ indolis proles gemitus Matris tuæ non oblivisceris, nec contemnendam, quia senuit, sed potius reverendam arbitraris, atque plenis charitate visceribus ad eam redire meditaris*. Et infrà: *Præterea confrater noster Archiepiscopus Michael exhortatorias ad concordiam & unitatem nobis direxit litteras, quem ad tam optabile & necessarium bonum præmonentem tantò necesse est nos devotiùs & alacriùs suscipere, quantò perspicaciùs consideramus non posse computari inter discipulos Christi aliquem, qui fraternæ paci dedignetur acquiescere*. Pacis necessitatem exaggerat, atque prosequitur: *Sed noverit tua Charitas super præsumptionibus ejus multa & intolerabilia jam dudum pervenisse ad aures nostras, qualiter etiam aperta persecutione in Latinam Ecclesiam exardescens, anathematizare non timuit omnes, qui Sacramenta attrectant in azymis, & quod Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiqua dignitate privare contendens, contra fas & jus sibi subdere nova ambitione appetit, & pleraque, quæ usurpare dicitur, sicut à nostris Nuntiis diligenter cognoscere poteris*. Et in

litteris ad ipsum Patriarcham Michaelem: *Scripta tuæ honorandæ Fraternitatis tandem ad nos pervenerunt, in quibus ad maximè necessarium, omnibusque Christi fidelibus amplectendum concordiæ & unitatis bonum exhortari studes, quatenus post nimiùm longas & perniciosas discordias filia ex propriæ matris reconciliatione exultet.* Et Ecclesiasticæ unitatis necessitatem & fructus exaltat, atque prosequitur: *Plurima de tua Fraternitate intolerabilia rumor jam dudum pertulit ad aures nostras, quæ nos partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas talia inquirendi concedebatur, indiscussa hucusque reliquimus. Hinc nova ambitione Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiqua sua dignitate privare contendens, contra fas & jus tuo dominio subjugare conaris.* Superbum *Universalis Episcopi* nomen acerimè insectatur, ac pergit: *Illud quis non stupeat, quod post tot sanctos & Orthodoxos Patres per mille & viginti à passione Salvatoris annos, novus calumniator Ecclesiæ Latinorum emersisti, anathematizans omnes, & publicam persecutionem excitans, quicumque Sacramentorum participarentur in azymis? Quam præsumptionem tuam & fama nobis obtulit, & litterarum sub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifestavit.*

Nec Sisinnium secundum, nec secundum Sergium, nec alium Michaelis Antecessorem, sed ipsum dumtaxat Michaelem Leo arguit de hisce novitatibus, atque ita firmiter suadeor ipsum esse istarum præsumptionum & fundati in ipsis schismatis auctorem. Notanda sunt tamen verba: *Post nimiùm longas & perniciosas discordias.* Et verba: *Rumor diu pertulit ad aures nostras.* Affirmant Michaelem statim à Patriarchatus exordio insaniisse, concepisse iniquitatem, ac etiam parturiisse. Nam & in Remensi sua Synodo noster Pontifex damnavit nomen *Universalis Episcopi*: Utique in Michaele, etiam tunc ex Photii principiis tentante sibi subjugare Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, ac esse Episcopus totius Christianitatis. Quo tempore Romanam Ecclesiam ac ejus disciplinam & dogma damnare & blasphemare cœperit, ignoro. Quòd hac omnia etiam cœperit à sui Patriarchatus exordio, suadet Dux Argyrus, ob defensum latinum azymum frequenter ab ipso excommunicatus. Quinquagesimo tertio istius sæculi anno cœpit tamquam supremum Ecclesiæ caput Encyclicas spargere de his litteras, ideoque & schismatis exordium isti anno passim adscribimus. Et quoniam Orthodoxi & potentis Principis metus ejus furori imposuit aliquid fræni, Sanctum Leonem garrivit secum sentire à se damnatos Latinorum excessus damnari etiam ab ipso, ideoque ab eodem, tamquam excessus istos reformaturo, postulavit iniri concordiam, & Ecclesiasticæ communionis reparari unitatem. Pontificem lucrari voluit. Ex quo zelo scribit in Meditato de Patriarcharum Juribus etiam Theodorus Balsamon: *Concordiæ Papæ Romani quasi mordicus inhæreo, & ob separationem illius animo lateror, atque quotidiè conversionem illius egregiam exspecto.* Quòd tales cæcæ mentis nugas suis litteris Michael inseruerit, lucet ex Pontificis Responso: *Scripsisti nobis, quoniam si una Ecclesia Romana per nos haberet nomen tuum, omnes Ecclesiæ in toto orbe terrarum haberent per te nomen nostrum.* Eo utique pacto, ut Papa reformaret fictos per Michaelem abusus, & in ipsum ac ipsius sedem transferret Papatum. Verba ista insinuant etiam Michaelis nomen fuisse rasum è Romanis Dypticihis: Cujus tamen oppositum suadet nostri Pontificis Rescriptum ad Petrum Patriarcham Antiochenum.

Pergit Michael de Pontifice: *Quo per eum Francorum auxilium procuraremus.* Exponit in Rescripto ad Imperatorem Constantinum Pontifex, Nortmannorum in Sicilia ac superiori Italia Barbariem, sua in ipsos bella, & acceptam nuper cladem referens, ac pergens: *De victoria sua potiùs tristantur, quàm lætantur. Sicut enim tua Pietas scribere curavit ad nostram consolationem, pro ista sua præsumptione majorem in proximo exspectant sibi superventuram indignationem, post illam, quam experti sunt, suæ catervæ diminutionem. Nos quoque Divinum adjutorium nobis adfore, & humanum non defore credentes, ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus nostris, nisi eum requie Sanctæ Ecclesiæ periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam habemus maximum ex Divina pietate solatium & præsidium, carissimum filium nostrum Imperatorem Henricum, cujus de die in diem exspectamus promissum & proximum adventum, utpotè cum procinctu & expeditione ad nostrum auxilium.* Cum sua militia Robertus Guiscardus erat tunc recens in Sicilia & citeriori Italia: & quo suum istic firmaret Principatum, non solùm Saracenos invadebat, sed & Græcos, ipsumque etiam Romanæ Ecclesiæ patrimonium. Pontificis in illos impetum norat Imperator Monomachus: hine & suas & Papales, ac Latini Imperatoris vires rogavit jungi, penitùs eradicari Nortmannos, & istis in terris reddi cuique suum. Et hanc societatem Pontifex gratam habuit, & amplissimè addixit. Quocirca per Francos Patriarcha Michael intellexit Germanos. Græci enim & Gallos & Germanos, nec sine fundamento, jam pridem appellarunt Francos. Et hinc Michaelis intentio non fuit casta, nec fundata supra petram. Etenim ob temporales fines Ecclesiasticam unitatem quærere est Deo ob visibilia servire more Judaico, spectare ad vetus testamentum, & instabilem domum ædificare in arena. Eodem ex fine Imperator Theodorus Lascaris à Gregorio nono petivit, Michael Palęologus à Lugdunensi Gregorii decimi, ac Joannes secundus Palęologus à Florentina Eugenii quarti Synodo obtinuerunt unionem & pacem. Verùm neutra fuit firma, quòd nempè neutra staret in solida casti finis petra.

Quin tamen Imperatoris Constantini intentio fuerit castissima, non est dubitandum. Lucet ex hoc Apostolicorum Legatorum de ipso ac ejus Proceribus Elogio: *Quantum ad columnas Imperii, & ejus Honoratos atque Sapientes, Christianissima atque Orthodoxa est Civitas Constantinopolitana.* Hinc preces admisit Pontifex, & jam laudatos misit Legatos, instructos litteris ac man-

mandatis variis, quorum hoc erat palmare circa Michaelis excessus. *Si Michael in his, quod absit,* Epist. 1. *pertinax fuerit, pacem nostram retinere nullatenus poterit, quia procul dubio ad nos reverteretur, si ipse noluerit esse filius pacis.* Adjunxit & has ad Principem preces: *Quia abundante iniquitate, Sancta Romana Ecclesia & Apostolica sedes nimiùm diu obsessa fuit Mercenariis, & non Pastoribus, à quibus suæ, non quæ* JESU-CHRISTI *quærentibus, devastata jacebat miserabiliter hactenus, Divinum consilium voluit meam Humilitatem suscipere tantæ Cathedræ pondus. Quo licet plurimùm mei imbecilles prægravgentur ac deprimantur humeri, non parum mihi subest sanctæ spei, quandoquidem ex utroque latere tales adsient filii, religione & potestate præclarissimi.* Videlicet Henricus tertius Occidentis, & Orientis Imperator Monomachus Constantinus. *Quapropter, devotissime Fili, & serenissime Imperator, collaborare mihi dignare ad relevationem tuæ matris sanctæ Ecclesiæ, & privilegia dignitatis atque reverentiæ ejus, nec non patrimonia recuperanda in tuæ ditionis partibus, sicut manifestè cognoscere poteris ex venerabilium nostrorum, seu tuorum Prædecessorum Scriptis & Gestis.* Adversùm sacras imagines belligerans, & ob sibi excussam ab Italica militia obedientiam indignatus Imperator Leo Isaurus, hæc omnia Gregorio secundo Pontifici retulit accepta, ideoque talionem reddens, omnem Illyricianæ diæceios, nec non Siciliæ & citerioris Italiæ Ecclesiam abstulit Romanæ Cathedræ, & violenter transcripsit in Patriarchicam potestatem Episcopi Constantinopolitani. Omnia item Romanæ Ecclesiæ in suis ditionibus patrimonia redegit in fiscum. Adrianus primus, Nicolaus primus, Adrianus secundus, Joannes octavus, & alii Pontifices, dum in septimam & octavam Synodos, aut alias Ecclesiarum uniones consenserunt, eadem constanter repetivere, numquam fuerunt consecuti. Post exstinctum magni Caroli genus in Occidentis Imperio, & patrata in Formosum Pontificem scandala plures intrusos Pontifices, & summas ab ipsis calamitates passa est Romana Ecclesia, & redacta in miserandam paupertatem. Reparare cœperunt Gregorius sextus, Clemens secundus, & secundus Damasus; verùm modico fructu. Rem strenuè promovit noster Sanctus Leo, & Imperator Henricus tertius addidit Augusti brachii auxilium. Sancto Petro sua per Occidentem reddidit patrimonia. Quare præsentis Legationis occasionem, & liberalem Orientis Imperatorem nactus Pontifex, etiam illic reparare Apostolicæ sedis jura studuit. Acridensem præsertim Ecclesiam, ac turbidum ejus Antistitem Leonem conatus est Autocephalia exuere, redigere sub avitum Romani Patriarchatus jugum, atque ita hujus Successores liberare à periculo deinceps rebellandi.

De Legatorum in Regiam urbem ingressu scribit Patriarcha Michael ad Petrum Antiochiæ Patriarcham: *Legati urbem Regiam ingressi, potenti primum & sancto Imperatori se conspiciendos exhibuerunt, gravi quidem & superbo habitu, & gressu & supercilio.* Et infrà: *Nec ipsi Imperatoris conspectui & Majestati se omninò inclinaverunt, sed potiùs seipsos magnoperè extollentes, & quæ eos non decebat cogitantes, cum Cruce & Sceptris Regium ingrediuntur Palatium:* Per sceptra intellige baculos Pastorales. Etenim hos gestantes in manibus, & cum solenniter ante se deportato Sacro-sanctæ Crucis vexillo procedere in publicum, semper consueverunt Legati Romani; præsertim Constantinopoli, & in processione ad Principem. Etenim sic ad hunc ingredi consuevit & Patriarcha. Attamen non sancta Crux, sed accensa fax ante ipsum fertur. Rationes & modum exponit in Meditato de Patriarcharum juribus Theodorus Balsamon. Quòd Augustæ Majestati se non inclinarint Legati, est mendax calumnia, & à Romanæ Ecclesiæ moribus alienissima. Chrysopegi, seu aurei fontis palatium suprà exposui: Quod illic à Principe hospitium acceperint, insinuant ipsi Legati in commemoratione suorum in hac Legatione Gestorum. Nec tacent rationem: *Michael nobis præsentiam suam & colloquium denegavit, & Ecclesias ad Missas agendum interdixit. Sicut & priùs Latinorum Ecclesias clauserat.* Blachernensis Ecclesia & adjunctum ipsi palatium sunt consuetum Apostolicæ Legationis hospitium. Hæc singulariter clausit Michael, ideoque Princeps illos excepit ad fontem aureum. Quod hæc Ecclesia sub Joanniciii Patriarchatu, & Turcico Selymi imperio adhuc fuerit integra, testatur Patriarchalis historia, descripta per Emmanuelem Malaxum.

Pergit Michael Cerularius de Legatis: *Deindè cum ad nostram Humilitatem venissent, quis dicere possit, quanta superbia & arrogantia usi sint? Cum nec triviali salutatione nos salutassent, nec sua capita vel modicum inclinassent, & consuetam nobis venerationem exhibere dignati fuissent, neque à tergo Metropolitarum nobiscum in Secreto congregatorum sedere ullo pacto voluissent, sed quasi pro ipsorum contumelia id factum putassent.* Et infrà: *Nihil igitur bonum, ut par erat, cum fecissent, epistolam nobis sigillatam dederunt, & quàm primùm recesserant. Quam cum Humilitas nostra accepisset, & sigillum aperire adgressus essem, & diligenter ipsum sigillum inspexissem, inveni illud depravatum, & literas doli & malæ mentis plenas.* Nempè illos non Sancti Papæ Leonis Legatos, sed esse dolosos Argyri Ducis Emissarios persuadere & Patriarchæ Petro & Regiæ civitatis populo conatus est, atque ita errores suos atque excessus purgare aut fucare. Rei veritatem jam statim audivimus ab ipsis Legatis: Audivimus quòd ipsis Michael præsentiam suam & colloquium denegarit, & clauserit Ecclesias ad agendum Missas. Et certè post Metropolitas sedere non poterant, nec talem Patriarcham admittere ad colloquium.

Hinc pergunt in laudata commemoratione: *Ad Monasterium Studii intra urbem Constantinopolitanam Nicetas Monachus, qui & Pectoratus, antè præsentiam Imperatoris & Procerum ejus, insistentibus Nuntiis Romanis, anathematizavit quoddam Scriptum sub suo nomine contra Sedem Apostolicam & omnem Latinam Ecclesiam editum; & prætitulatum de Azymo, de Sabbatho, & de nuptiis Sacerdotum.*

Inju-

Insuper anathematizavit cunctos, qui ipsam Sanctam Romanam Ecclesiam negarent primam omnium Ecclesiarum esse, & qui illius fidem semper orthodoxam præsumerent in aliquo reprehendere. Post hæc statim in conspectu omnium ad suggestionem eorumdem Nunciorum Romanorum jussit idem Orthodoxus Imperator præfatum incendi librum: Sicque discessum est. Facta hæc sunt istius sæculi anno quinquagesimo quarto, in festo S. Joanois Baptistæ: *Sequenti autem die præfatus Nicetas urbe egressus ultrò adiit ipsos Legatos intra Palatium Pegi, à quibus accipiens perfectam suarum propositionum solutionem, iterum sponte anathematizavit omnia dicta, & facta, vel tentata adversùs primam & Apostolicam Sedem. Sic ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus.* Ex quibus lucet, quod Michael non dumtaxat Alexandrinam & Antiochenam, sed ipsam quoque Romanam Ecclesiam, utique ob translata Papalia privilegia, tentarit subjugare.

Pergit commemoratio: *Tandem Michaele Legatorum præsentiam & colloquium devitante, atque perseverante in sua stultitia, præfati Nuncii decimo septimo Kalendas Augusti adierunt Ecclesiam Sanctæ Sophiæ, & super illius obstinatione conquesti, Clero ex more ad Missas præparato, jam hora tertia, die Sabbathi chartam excommunicationis super principale Altare posuerunt sub oculis præsentis Cleri & populi. Indè mox egressi, etiam pulverem pedum suorum excusserunt in testimonium illis juxta dictum Evangelii, proclamantes: Videat Deus & judicet.* Exstat ibidem excommunicationis Diploma. Exponit omnes à nobis supra explanatos Michaelis errores & excessus, addit illum solo humano metu factum Monachum, abusivum ac Neophyrum Patriarcham, diffamatum de pessimis criminibus, & concludit: *Atque eum Leo Acridanus Episcopus dictus, & Sacellarius ipse Michaelis Constantinus, qui Latinum Sacrificium profanis conculcavit pedibus, & omnes sequaces eorum in præfatis erroribus & præsumptionibus, erunt Anathema Maranatha cum omnibus hæreticis, immò cum diabolis & Angelis ejus, nisi fortè resipuerint. Amen. Amen. Amen.*

De antiqua Ecclesiastici Judicii forma rectè scribit in opere de Sacerdotii ac Imperii concor-
L. 4. c. 20 dia Dominus Petrus de Marca: *De ordine Judiciorum nihil ferè constitutum legitur ab antiquis Conciliis, quia legitimum ordinem in judicando Episcopi sequebantur.* Et hinc ad Eustatium Sebastenum primæ Armeniæ Metropolitam Episcopum scripsit magnus Basilius: *Si qui rerum in hoc mundo potiun-*
Epist. 79. *tur, quando facinorosum aliquem morti sunt adjudicaturi, velamenta obducunt, & expertissimos quosque ad causæ tractationem advocant, multumque temporis insumunt, nunc Legis rigorem contuentes, nunc naturæ communionem reveriti, multumque ingemiscentes, ac judicandi necessitatem deplorantes, nemini non manifestum faciunt, quod non ex propria libidine, sed ex necessario legis ministerio inferant condemnationis sententiam; quantò oportebat majori diligentia, cura, pluriumque consultatione dignum judicari, si qui se à fratrum amicitia avellere conetur?* Romanam capitalis Judicii formam laudat, adfirmatque ipsam etiam ab Ecclesiasticis Judicibus in damnationis seu excommunicationis processu servandam. Quod ipsum scribit apud Romanum Clementem Auctor Apostolicarum
Constitutionum: *Maleficus, etiam confessus,* L. 2. c. 52.
non statim mittitur ad supplicium, immò pluribus diebus cum multa deliberatione, & consultatione, & interjecto velo, inquiritur in eum. Postremò qui suffragium de capite contra eum laturus est, sublatis manibus solem testatur, innocentem se esse, ac mundum à sanguine hominis illius. Hinc & Pontius Pilatus intra vela, & cum simili protestatione, Christum Dominum damnavit ad mortem. Utique ex Romano more, quem istarum constitutionum auctor mandat etiam ab excommunicantibus Episcopis servari. Pronunciandæ sententiæ modum exponit in suis ad sextum Esaiæ caput Commentariis Sanctus Joanoes Chrysostomus: *Mos obtinuit apud judices, ut de quavis controversia pronunciaturi, non faciant hæc clam, sed pro sublimi & elevato tribunali considentes, adstantibus universis, & cortinis undequaque contractis judicia exerceant* Hoc modo etiam Pilatus pronunciavit in Christum Dominum. Eadem forma adhuc vigebat nostri Leonis tempore: Hinc ejus etiam Legatio Michaelis Cerularii intra cortinas conceptam & formatam damnationem pronunciavit in ipsa Sanctæ Sophiæ Basilica, coram toto populo & Clero, & in die Sabbathi. Nam & tunc Græci celebrant solennes synaxes, & plenas coram Divina Majestate apparitoras.

Romanam item legem, quæ in absentem formari aut decerni vetat criminalem sententiam, semper servavit Ecclesia. Ex ipsa quartum Carthaginense Concilium emisit hunc Canonem: *Conveniit Judices Ecclesiæ, ne absente reo, cujus causa ventilabatur, sententiam proferant, quia irrita erit. Immò & causam profectò in Synodo dabunt.* Quod ipsum in litteris ad Joannem Defen-
sorem scribit magnus Gregorius. Et inter capita, Lib. 11.
ex quibus suam damnationem fuisse irritam adse- Epist. 52.
ruit apud Innocentium Pontificem Sanctus Joaones Chrysostomus, fuit & hoc: *Licèt absentes essemus.* Et adjunxit: *Cum contestaremur paratos nos esse ad diluendum crimina coram centum vel mille Episcopis.* Demonstrat se non fuisse contumacem. Etenim ex contumacia absentem damnari semper permiserunt & Leges & Canones. Hinc de Ephesinæ Synodi in contumacem Nestorium sententia ad Joannem Antiochiæ Patriarcham Comes Candidianus: *Publicos Præcones forum obeuntes, Sanctissimi Episcopi Nestorii depositionem solenni pompa ebuccinantes audio.* Synodi Præses Sanctus Cyrillus in hominem, qui sui non faciebat copiam, ita jussit pronunciari Synodale Judicium, & ad ejus notitiam pervenire. Laudatum Cyrillum, ac Memnonem Ephesiorum Episcopum duxit contumaces, & uti tales damnavit etiam Joannis Antiocheni factio, & de hujus sententiæ pronunciatione scripsit Synodus ad Sanctum Cœlestinum Pontificem: *Hæc scripto publico mandata proposuerunt legenda quibuslibet, theatri parietibus adfigentes.* Theatrum quippè erat locus maximè publicus, per adfixas sibi chartas clamans ad omnem civitatem. Simili modo in contumacem Michaelem Cerularium egerunt Legati Apostolici. Ejus, & complicis factionis excommunicationem solenni die posuerunt in Cathedralis Eccle-

siæ

sæ Altari, quo Divina peracturus ille debebat statim accedere.

Pergit laudata commemoratio: *Hinc ordinatis Latinorum Ecclesiis intra ipsam Constantinopolim, anathemate dicta cunctis, qui deinceps communicarent de manu Græci, Romanum Sacrificium vituperantis, in osculo pacis, acceptâ orthodoxi Imperatoris licentia, donisque Imperialibus Sanctæ Petro, & sibi, alacres cœperunt reverti, quarto decimo Kalendas Augusti.* Aliam insuper excommunicationem adjunxerunt viva voce: *Quicumque fidei Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, ejusque sacrificio pertinaciter contradixerit, sit Anathema Maranatha, nec habeatur Christianus Catholicus, sed Prozymita hæreticus. Fiat, fiat, fiat.* Judiciales, ut valeant, sententias scripto fieri mandant & Leges & Canones. Hæc non fuit hujusmodi. Fuit generale, quod Canonicas hæresis & schismatis edicebat & cunctis minabatur pœnas, Decretum. Hinc viva voce potuit fieri. De Imperialibus in Legatos muneribus scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Fredericus Archi-Diaconus, Constantinopoli regressus, dona quæ ab Imperatore Constantinopolitano permagnifica deferebat, Ecclesiæ Romanæ consignavit.* Romanam Ecclesiam, cui reddere Diœceses & patrimonia non poterat, orthodoxus Princeps Augustis saltem muneribus voluit honoratam.

Hæc omnia terruerunt Michaelem Patriarcham, ideoque pergit laudata commemoratio: *Nimia instantia precum Michaelis spondentis tunc demùm se conflicturum cum Legatis, Imperator compulsus à Selybria litteris suis eos revocavit tertio decimo kalendas Augusti. Quo etiam die festinantes regressi diverterunt ad Palatium Pegi. Quos præfatus Michael Hæresiarcha comperiens rediisse, quasi ad Concilium conabatur adducere in Ecclesiam Sanctæ Sophiæ sequenti die, ut ostensa charta illorum, quam omnino corruperat transferendo, obruerentur ibidem à populo. Quod prudens Imperator præcavens noluit haberi aliquod Concilium, nisi & ipse adesset præsens. Cumque in hoc et omnimodis Michael contradiceret, jussit Augustus ipsos Nuntios confestim arripere iter. Quod & factum est. Porrò vesanus Michael dolens suas non procedere insidias, concitavit Imperatori seditionem vulgi maximam, velut nuntiis cooperata fuerit ejus voluntas. Undè Imperator coactus interpretes Latinorum, Paulum videlicèt, ac filium ejus Smaragdum, cæsos & detentos Michaeli tradidit, sicque tumultus ille conquievit. Verùm Imperator post Nuntios Romanos directis suis, exemplar excommunicationis veracissimum à civitate Russorum sibi remissum accepit, civibusque, ac tandem Michaelem falsasse chartam Legatorum comperit, atque convicit. Itaque commotus, amicos & adfines ipsius honoribus privatos à Palatio eliminavit, contraque ipsum usque nunc graves iras retinuit.* Quod Apostolicas litteras falsare sit antiqua omnium hæreticorum, Græcorum præsertim, ars & dolus, ostendi possit plurimis exemplis. Perrexit Michael sordere in sua adversùs Romanam Cathedram superbia & contumacia, ipsas traduxit in Successores, atque ita omnem Orientalem Ecclesiam præcipitavit in Turcicam captivitatem, & usqe hodiè sanguineis lachrymis deplorandas miserias.

Omnia hæc compendio descripta habes etiam in famoso apud Constantinopolitanum Patrum Prædicatorum Conventum reperto Tractatu. Cardinalem Fredericum fuisse Romanæ Ecclesiæ Cancellarium, Legatos honorificentissimè susceptos ab Imperatore Monomacho, de Azymo quater disputasse cum Michaele Patriarcha, & tunc ab ipso fuisse devitatos adfirmat, atque prosequitur: *Legati mox S. Sophiæ Basilicam ingredientes, super Altare paginulam* excommunicationis *posuerunt. Exeuntes autem ab Ecclesia, sublatis pedum sandaliis, pavimentorum marmora percutientes, in mare pulverem projecerunt. Præterea ipsis è civitate discedentibus, stupendum valdè miraculum actum est. Liminare marmoreum ejusdem Ecclesiæ, miræ magnitudinis, dissolvitur, statimque talis clades est subsecuta, ut diebus paucis Græcorum sexaginta millia morerentur, nec ullus alienæ gentis. Interim & per triduum inæstimabiles coruscationes, & tonitrua, & imbrium & grandinum multitudines extiterunt.* Ita suum de Michaele judicium Divina Bonitas declaravit. Et de horum veritate non est dubitandum. Etenim subditur: *Hæc gesta sunt anno ab Incarnatione Domini* 1055. *indictione octava. Quod ego Pantaleon, cum essem ibi Constantinopoli, ubi hoc actum est, hoc idcircò memorabile feci, quo legentibus pateat Latinæ serenitatis institutio, & nemo audeat talia præsumere.*

FINIS.

IN-

INDEX PRIMUS,

Qui quidquid in Canonibus ac Decretis Leonis noni continetur, comprehendit.

A

ACta Sancti Leonis noni adversùs schisma Michaelis Cerularii Episcopi C. P. 302 & seqq.
Arma militaria ne Clerici gestent, aut mundanæ militiæ deserviant. 171

C

CAlumniæ Michaelis Cerularii Episcopi adversùs Latinam Ecclesiam. 350 & seqq.
Clerici non nisi quatuor temporum jejuniis, ab Episcopis jejunis ordinentur. 293. 2
Clericus aut Monachus à suo gradu ne apostatet. 18.
Connubia incæstuosa ne quis contrahat. 187

E

ECclesias vel Ecclesiasticam substantiam, vel Decimas, ne quis Laicorum sibi detineat. 166.
Electione Cleri & populi opus est, ut quis ad regimen Ecclesiasticum provehatur. 166
pro Eucharistiæ administratione, Baptismo, sepultura, visitatione infirmorum nihil exigatur. 170

F

FOEminæ Romanæ Presbyteria prostitutæ Lateranensi Palatio sint ancillæ. 228. 1

H

HÆretici novi in Gallia excommunicantur, uti & qui illis impendunt patrocinium. 196.

I

JEjuniis quatuor temporum à jejunis Episcopis Clerici ordinentur. 293. 2
Judicia in atriis Ecclesiæ ne quis sæcularium exerceat. 169

M

MOnachi aut Clerici ne à suo gradu apostarent. 181
Monachus nemo fiat nisi legitima ætate & spontanea voluntate. 270. 2

O

ORdinatis iter agentibus ne quis violentiam inferat. 180
Ordines sacros, officia Ecclesiastica, aut Parochiales Ecclesias, ne quis divendat. 166

P

PAuperes rapinis vel captionibus, ne quis vexet. 186

S

SOdomitæ excommunicati. 197
Pro Sepultura, vel Baptismo, vel Eucharistia, vel pro visitatione infirmorum nihil exigatur. 170

V

USuras, nec Clerici nec Laici exerceant. 179.
Uxore legitima derelicta, ne quis aliam ducat. 189

INDEX SECUNDUS,

Qui res atque doctrinas memorabiles in Notis ac Scholiis hoc Tomo pertractatas comprehendit.

A

Abbatum in Conciliis Prærogativs. 223. 2. Hodie abrogata. 224. 1
Absolutio, impleta satisfactione, adductis per Parochos pœnitentibus, ab Episcopo impendebatur. 75. 1. Absolutio & dispensatio gratis impertienda. 73. 1
Accidentia Eucharistica sine subjecto subsistunt. Petrus Abaelardus asseruit omnia non posse poni extra subjectum. Item Joannes Wicleff & Calvinus. 246. 1
Accidentia, juxta quosdam, videntur tantum corrumpi, divina tamen protectione incorrupta permanere. 246. 1. 2. Græci accidentis in Eucharistia non negarunt. 250. 1. 2
Agapes dandæ consuetudo laudabilis: Sed inde enatus abusus. 83. 2. Ex eo more reliquum est, ut in divitum funeribus panes pauperibus erogentur. ibid.
Albertus Lovaniensis Romæ Episcopus Leodiensis consecratus, pro libertate ecclesiastica occubuit. 135. 2
Altaria sunt ex instituto Apostolico. Lapidea jussit esse S. Silvester. Altaria portatilia sunt antiquissima. 345. 2. Quamvis loco moveantur, denuo non consecrantur. Variis datum privilegium utendi altari portatili. 346. 1. Quævis Ecclesia unicum dumtaxat habuit olim altare. 346. 1. 2. Altare ligneum exstat unicum, in quo solus Pontifex & Episcopi Cardinales Missam faciunt. 205. 2
Amortizationis lex tempore Ludovici Pii ignota. 95. 1
Amphilochio adscripta Oratio de Pœnitentia, est alterius longè recentioris. 239. 2
Anabaptistæ sentiunt verum baptisma ad suam solam Synagogam commigrasse. 414. 1
Anglia circa Simoniam reliquis Europæis purior. 223. 1. Quod Eduardo Regi, qui miraculis coruscat, debetur. 223. 2
Animam animalis esse sanguinem nonnulli cum Epicuro autumant. 353. 2. Idem de anima rationali statuit Empedocles. 354. 1. Sacra Scriptura significat animas brutorum esse corporeas. 354. 2. Anima qui dicatur sanguis, exponit Tertullianus. ibid.
Annuli ab Episcopis gestantur: 384. 1. Idque in signum spiritualis Ecclesiam inter & Episcopum conjugii. 384. 2. Est titus antiquissimus. 385. 1. Annulus gestatorius differt à signatorio. ibid. Ornamenta Episcoporum Latinorum nec Græci, nec Maronitæ aversantur. 385. 2
Antimensia sunt altaria portatilia. Eorum antiqua est memoria. 344. 1. Antimensiis opus non est, si constet altare esse confectatum. 345. 1. Sunt verò Antimensia Corporali nostro non absimilia. Quotidie non consecrabantur: Nec lavabantur. 345. 2. Differunt Antimensia & Antimensales. 346. 2
Antitypa, id est, figuræ seu signa: Quo nomine compellantur consecrata panis ac vini in Eucharistiam elementa. 251. 1
Apostasia à Religione grave est crimen. 270. 2. Etiam legi divinæ adversatur. 272. 2. Varios tamen habuit patronos. 271. 1. & seqq. Episcopi quidam Apostatas in Clerum assumpserunt: Quod Canonibus improbatum. 272. 1
Monachi Apostatæ irregulares. 272. 2. Apostasia à Leone IX. sæpius damnata. 278. 1. 2
Apostatandi libertas, ex duplici capite. 181. 2
Sub medium sæculi X. cœpta, ad centum facilè annos perduravit, ac per Canonem nonum Concilii Remensis compressa. ibid.
Aquilejensis Patriarcha in Synodo Romana IV. Leonis IX. obtinuit totius Histriæ ac Venetiæ Primatum. Varia hac de re enarrantur, 268. 2. & seqq.
Archontici fuerunt Sacramentarii hæretici. 239. 2
Armenii azymis in consecratione utuntur. 334. 1. 2. Quondam fuere Monothelitæ. 335. 1. 2. Ritu latino Episcopos consecrant, pati-

pariter ac Clericos. 335. 2. Armeniorum mysteria esse nulla, quidam existimant. 416. 1. Sacrificium esse irritum. 416. 2

Atrium Ecclesiæ est circumcingens Basilicam area. Dicitur etiam Proaulion, aula Narthecis, & à Latinis Paradisus. 169. 1. In atrio erant balnea, piscinæ, & fontes. 169. 2. Paradisus ab atrio interdum distinguitur. Atrium cum nostris cœmeteriis convenit. 170. 1. in atriis Ecclesiarum non licuit Placita sæcularia exerceri. ibid. Nec licet in Ecclesiis aut cœmeteriis criminales causas agitare. 170. 2

S. Augustinus cum baptismo Monachatum suscepit. 80. 2. Augustini locus difficilis ex libro de S. Viduitate adducitur 33. 2. Et explicatur, 34. 1. Item de S. Virginitate. 33. 1

Aayma non esse panem Græci schismatici censuerunt. 312. 1. 315. 1. Christum non esse usum azymo in ultima cœna. Pascha celebrasse Luna 13. Festum Paschæ incidisse in sabbatum. 312. 2. Pascha à Christo anticipatum. ibid. Plerique existimant Christum tempus Paschale prævenisse. 313. 1. Ecclesia latina semper docuit Christum in aaymo consecrasse. ibid. Pascha Christus celebravit conformiter ad legem. 313. 2. Atque tres cœnas. ibid. Lotio pedum facta ante cœnam Eucharisticam. 314. 1. Has cœnas feria quinta fecit: Feria sexta passus. ibid. Judæi celebrarunt Pascha feria sexta. 314. 2. Michaelis Cerularii adversùs aayma rationes exponuntur. 315. 1. & seqq. Panis azymus est verè panis. 318. 1. Quamvis in eo Christus consecrarit, in fermento tamen consecratio à Latinis non damnatur. 318. 2. Sacrificium nostrum in azymo non Judaizat. ibid. Duplici de causa utimur azymo. 319. 1. Sirmondus sentit Ecclesiam latinam panem fermentatum olim consecrasse. 319. 2. Fallitur, quòd Leo IX. aut Humbertus numquam nisi fuerint ista perpetui moris præscriptione. 319. 2. 320. 1. Alcuinus Flaccus, Photiano schismate anterior, fermentum ab Ecclesia Latina removet 321. 1. Uti & Rabanus Maurus. ibid. SS. Cyprianus & Augustinus panem aaymum requirunt. 321. 2. Nonnulli sentiunt Ecclesiam latinam propter Ebionitas usam fuisse fermento. 322. 1. Res non caret omni fundamento: Usus tamen azymi apud Latinos est antiquissimus. 322. 2. Argumenta, quibus Sirmondus nititur usum fermentati panis in Ecclesia latina probare, solvuntur. 324. 1. & seqq. Ante Michaelem Cerularium fuit azyma oppugnatum. 323. 1. S. Gregorii tempore non fuit in fermentato consecratum. 323. 2. Hispani olim in pane sale confecto consecrabant. 325. 1. Adversùs aayma solvitur objectio ex S. Chrysostomo. 331. 2. Item ex S. Augustino, aliisque. 332. 2.

Azymo non soli Latini utuntur, sed etiam Ecclesia Hierosolymitana. 333. 1. Item Maronitæ, & Armenii. 333. 2. Origò Aaymi apud Armenios ægrè invenitur. 335. 2. Objectionibus fit satis. 336. 1. Panis fermentatus miraculo in azymo commutatus. 336. 2

B

Balsamon refutatur. 117. 2. 118. 1. A Græco Imperatore nominatus Episcopus Antiochenus. Christianitati adversarius. 119. 2

Baptisma hæreticorum ratum est, secus ordinatio, quo sensu? 106. 1.

Baptismus sub unica demersione, ut invalidus à Græcis damnatur. 387. 1. Optatus Milevitanus demersionem & emersionem exigit. Ibid. Apostoli ubique locorum indiscriminatim baptizarunt. 387. 2. Omnis Ecclesia instituendo Baptisterio dedit operam: Quod etiam Gentilibus fuit venerationi. Varia obtinuit nomina. Erant instar balnei & piscinæ ibid. Hoc balneum omnes intrabant nudi. 388. 1. Etiam apud Latinos. 389. 1. Nuditas servata in Baptismo privato. 390. 2. Baptizandi in fonte stabant erecti. S. Petrus tria millia Baptizans, usus est ablutione. 391. 1. Mersio & emersio est ex traditione Apostolica. 391. 2. Trina immersio, uti & emersio, est antiquissima ibid. In unam demersionem baptizare cœpit Eunomius Arianus. 392. 1. Cujus in baptizando varius fuit excessus. Ejusque baptisma fuit nullum. 392. 2. Baptisma in nomine solius Christi collatum non subsistit. 393. 1. Ariani aliqui ritè baptizabant. ibid. Hispani unicam induxerunt immersionem. ibid. Ad quam S. Leander eos perduxit. 393. 2. At contradictione non caruit. 394. 1. A S. Gregorio confirmatus prævaluit. 394. 2. Unica mersio Alcuino Flacco displicuit. ibid. Sub trina mersione SS. Trinitas semel tamùm pronuntianda. 395. 1. Trinam mersionem Hispania resumpsit. 396. 1. Mersionis mutationem aliæ Ecclesiæ non admiserunt. Pueri etiam in fonte demersi. ibid. Baptisma fit vel adspersione vel perfusione ibid. Quod est validum & effectu plenum. 396. 2. Baptisma Clinicorum erat validum. ibid. Etiam Græci sola perfusione baptizant. De quo Ecclesia Orientalis non dubitavit. ibid. Baptisma Clinicorum elucidatur. ibid. & 397. 1. 2.

Baptizari ante octavum diem possunt parvuli. 420. 1. Enixa mulier quoque baptizari potest. ibid. Error contrarius à Cardinale Humberto meritò culpatur. 421. 1. Gravidæ mulieres à Græcis non baptizatæ. 421. 2. Abusus reprehenditur. ibid. Græci puerperis aliqui baptismum recusarunt. 422. 1. Quæ sententia damnata. ibid.

Barbæ apud Latinos, & verticis rasura apud Græcos sunt adiaphora. 357. 1. Barbæ rasura apud Latinos usitata, à Græcis notatur. ibid. Græci barbas alunt. 357. 2. Id tamen non fuit universale. 358. 1. Pili primùm rasi Deo olim oblati: Uti & puerorum cirri. 358. 2. Apud Anglos non omnes Barba rasi 359. 1. Nec apud Gallos, nec apud Alemannos 359. 2. Barbæ forma apud Latinos varia. Evulsio ac rasura damnata. 360. 1. Monachi criniti litem de barba instituerunt. 360. 2. Pœnitentes tonderi non poterant. ibid. Detonsio Barbæ

aut conservatio legi nil adversatur. ibid.

Basileensis Synodus, generalis Synodi nomine indigna. 81. 1

Basilicæ Patriarchales sunt Romæ quinque; quarum præcipua est Lateranensis. 204 2

Beatificatio differt à Canonizatione. Hodie Sedi Apostolicæ reservatur. 265. 2

Belgium Romanis olim una Provincia; cujus metropolis erant Treviri. Facta postmodo divisio in primam & secundam Belgicam. Primæ Metropolis, Treviri; secundæ, Remi. 202. 2.

Belli Duces olim fuere Episcopi. 171. 1. Ac Sacerdotes ad bellum pugnaturi processerunt. ibid. Pontifex Romanus diu milite caruit, nec usus gladio. 171. 2. Gregorius VII. militem conscripsit. 172. 1. Uti & Leo nonus 172 2. Institutor Papalis militiæ videtur fuisse Gregorius sextus. ibid. Quod posteriores sunt imitati. 173. 1. In publico per urbem processu armata militia stipari cœpit Bonifacius nonus. ibid. Leo nonus armatum duxit exercitum. In Gallia ac Germania non pauci Cataphracti Episcopi ad militiam sunt profecti. 173. 2. Militia Cathedralium & Abbatialium Ecclesiarum à Carolo Magno introducta. 174 1. Aut certe ampliata. 174 2. Antiqua est Clericorum per proprias manus in bello pugna. 175. 1. In Gallia. ibid. In Hispania. 175. 2 Et apud Longobardos. 176. 1. Cœpit in Belgio ac Francia damnari. 176. 1. 2. Non est tamen sublatus abusus. 177. 1. Iterum damnatus. ibid. Non cessavit. 177. 2 Militia à Leone nono jam correcto clericis interdicitur. 178. 1. Nec tamen finis. ibid. Abusus non tantùm in Gallia, sed etiam grassatus in Italia & Anglia. ibid. Bellum defensivum Clericis permulti licitum censent. 178. 2. Præstat nihilominus eos numquam propria manu pugnare. 179 2

Bellum indicere solius supremi Principis est, frequenter tamen à privatis indictum, in Germania, in Africa, in Ponto, &c. 182. 1 Privata bella in Italia ac Hispania rigidissimè damnantur. ibid. Hanc barbariem ne vel Clerici in Francia deposuerunt. 182. 2. A Conciliis damnata est; quæ etiam viguit in Anglia. ibid. Ante Carolum Magnum Episcopi, Abbates, & Clerici promiscuè privata bella gerebant. 183. 1. Quod non potuit ipse nec ejus filius impedire. Nec duo in eum finem coacta Concilia. ibid. Verùm barbariem illam proscripsit Conrardus Salicus. 183. 2. Cujus Decretum refutavit Gerardus Episcopus Cameracensis. 184. 1. Quod Burgundi receperunt, immo jure jurando firmarunt. ibid.

Benedictini à S. Gregorio in Anglia Ecclesiis Cathedralibus impositi, aliique alibi Monachi. 28. 1

Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferenda. Nec Collatori licet fructus nondum perceptos sibi expetere. 81. 2

Berengarius non indoctus. 248. 2. Ex lectione Scoti infectus. ibid. Fuit primus illius hæreseos resuscitator. Natus Turone, postea Archidiaconus Andegavensis. Fuit Nigromanticus, ac petulantis ingenii. 251. 2. Ecclesiam Romanam calumniis est adortus. 252. 1 Quod Sacramentariis hæreticis est proprium. 252. 2. Superbia ac invidia fuit ei erroris initium. 253. 1. Anno 1051. cœpit palam insanire. Præcipuus error circa Eucharistiam fuit. 253. 2. Qui exponitur. 254 1. & seqq. Varii Berengarii variis temporibus errores. 255. 1 In Concilio Romano à communione suspensus, ad alteram Synodum responsurus vocatus. 256. 2. Ducem Normandiæ appellavit: Qui Leonis noni judicium fecit synodaliter confirmari. 257. 2. Damnatus in Synodo Vercellensi. 258. 1. Et Parisiensi. 259. 1. Ubi Regiam protectionem postulat, impetratque. 259. 2. Ad hanc Synodum venire detrectat. 260. 1. Eique pœna hæresios decernitur. 260. 2. Berengarius fidem catholicam dolosè professus. ibid. Dein Pontificem & Ecclesiam Romanam blasphemavit. 261. 1. Quod Hæreticis est familiare. 261. 2

Bogomili Eucharistiæ veritatem negarunt. Precum suarum vires jactabant. Spiritum Sanctum exspectabant. 240. 1

Bona Ecclesiarum vacantium erant ac sunt sub Regum custodia. 160. 1. Bona Ecclesiastica à Carolo Martello direpta, quamobrem à non paucis damnatus existimatur. 167. 1. Frequens Regum in bona Ecclesiastica invasio. 167. 2. 168. 1. Principes nonnulli non tantum possessiones, sed ipsas Ecclesias, Episcoporum Palatia, ac Monasteria invaserunt. 168. 2.

Bona Ecclesiastica olim indivisa: In quatuor postea portiones divisa. Quarta cedebat Episcopo. 97. 1

Brunoni ansa instituendi Carthusiensem Ordinem fuit pessima Manassis Episcopi vita; non autem Doctoris Parisiensis damnatio. 286. 1

C

CAlicis usus Regi Galliæ & Monasteriis quibusdam à Concilio Tridentino non est ademptus. 9. 1

Cancellarii officium diu Romæ mansit. 443. 1 Ab Innocentio tertio exstinctum. 443. 2. Fredericus Legatus Apostolicus fuit verus Romanæ Ecclesiæ Cancellarius. 443. 1. Ejus Apostolica Legatio exponitur. 439. 2. & seqq.

Canones dicti Apostolorum, vetusti sunt, non tamen omnes Apostolici. 352. 1. Vigesimus nonus quoad sensum continet traditionem Apostolicam. 116. 1. Canon sexagesimus octavus putatur esse S. Firmiliani, qui cum S. Cypriano, eodem fuit in errore. 105. 2. Canon trigesimus est Synodo Chalcedonensi posterior. 110. 2. 111. 2

Canones quidam Gallicani repudium adulterii causa, ac secundas nuptias permittentes. 192. 2. Exigui sunt ponderis, atque à posterioribus Synodis exsufflati. 195. 1

Canonizatio perantiqua est. Exemplum habet ab Apostolo. Ejus meminit Optatus Milevitanus.

nus. 263. 1. 2. Canonizavit S. Cyprianus, aliique. 264. 1. Canonizatio à quovis olim peracta Epiſcopo. ibid. Verùm cum populus in cultu Sanctorum non raró excefferit. 264. 2. Atque etiam ipſi Epiſcopi. 265. 1. Canonizatio ab Alexandro tertio ſoli Pontifici Romano eſt reſervata. ibid. In Africa ſoli Carthaginenſium Epiſcopo reſervata erat. 265. 2. Canonizationi ab Eccleſia Romana Synodale judicium impenditur. 266. 1. Eugenius tertius eſt primus qui ſine Concilio canonizavit: Quod alii ſunt imitati. Solet tamen ampla Epiſcoporum Synodus in Canonizatione congregari. ibid. Opus eſt per oculatos teſtes probatis miraculis. Sancta vita, ingens miraculum, ad Canonizationem ſufficit. 266. 2. Requiritur eminens miraculis illuſtrata juſtitia. 267. 1. Canonizati beatitudine potiuntur. De Severino allatum teſtimonium eſt apocryphum. 267. 2. Hæretici vetuſti Canonizationem non impugnarunt: Eam Joannes Wicleff exploſit. ibid. In Canonizatione Pontifex Romanus numquam erravit. 268. 1. Reſpondetur ad exempla in oppoſitum allata. ibid.

Canon nonus Ancyranus exponitur. 32. 2

Canon primus Neocæſareenſis exponitur. 32. 2

Capharnaitæ Judæi primi fuere Euchariſtiæ adverſarii. Eorum error exponitur. Ab his tranſiit ad Paganos. 235. 1

Capitula ac Monaſteria, quæ Decimas percipiunt, tenentur Parochos ſuſtentare. 67. 1

Cardinales Epiſcopi, etiam Diaconi, Epiſcopos in Conciliis antecedunt. Eorum eminentia eſt antiquiſſima. 203. 1. Sunt Patriarchis Græcorum inferiores. ibid. Cardinales, etiam Diaconi, generalibus Synodis præſederunt. 204. 1. Septem Epiſcopi Cardinales varium aliquando habuerunt locum. Semper fuerunt ſeptem Epiſcopi Cardinales. 204. 2. Hic numerus hodie evanuit. 206. 2. Cardinales officium in Eccleſiis facere jam pridem conſueverunt. 205. 1. Inter Epiſcopos Cardinales ſemper ſervatus titulorum, non conſecrationis ordo. 206. 2. Nec obſtat varius conſeſſus, de quo. 204. 2. Cardinales hodie ſedium ſuarum ſervant ordinem. 206. 2. Cardinales, etiam Diaconi, poſt nonnullas contentiones, Epiſcopis & Archiepiſcopis dignitate præponuntur. 207. 1

Carnium eſus poſt diluvium dumtaxat permiſſus. 354. 2. Uti & piſcium. ibid. Hujus mutationis cauſa eſt varia. 355. 1. Deus carnium eſum permittens, ſanguinem & ſuffocatum excipit. 356. 1. Vide *Monachi olim carnibus*.

Caſtitas Clericorum. Vide *Continentia*.

Caſtratio Waleſiis hæreticis familiaris. Crimina quædam caſtratione punita. 405. 1. Caſtrati ad Epiſcopatum promoti. 405. 2. Caſtrati ab aliis, à clero non excluduntur. ibid. Crimen eſt, quòd Græci Auguſtos Principes caſtrarent. Et quòd nimia in evehendis eunuchis eſſet facilitas. 406. 1

Cathedræ Eccleſiaſticæ à Regibus non poſſunt inſtitui. 218. 2

Cathedræ Patriarchales Romanæ ſubordinantur. 436. 2

Cathedraticum Epiſcopo debetur. 97. 1. 2. Monaſteria in Hiſpania ab eo onere exēpta. 97. 2

Celeſtinus quintus ante ſe habuit Papatus renuntiatorem Joannem XVIII. 48. 1

Cenſuræ ad extorquendam pecuniam in Eccleſia Græca latæ: Ac iiſdem relaxatæ. Idem vitium Eccleſiam latinam infecit: Per Canones graviter reprehenſum. 73. 2

Chriſma à Baptiſmo removere, illicitum. 25. 1

Clemens III. purgari poteſt, aliique, à libertinis ſcriptoribus Simoniæ inſimulati. 76. 2. 77. 1. 2.

Clericalis antiquæ caſtimoniæ apud Latinos vulnera exponuntur. 14. 1. & ſeqq. Jovinianus primus Eccleſiam Latinam ſua libidine fœdavit. 15. 2. Monachus fuit, dein Clericus. 14. 1. 2. Docuit virginitatem pudicitiæ conjugali non præſtare. ibid. Voluptatem prædicavit, jejunium exiſtimavit ſuperfluum. 15. 1. Hic cum Vigilantio Hiſpaniam, Galliam, ac Italiam Monachis Apoſtatis, ac Clericis conjugatis infecit. ibid. Sunt Lutheri ac Calvini præcurſores. 15. 2. Ariani incontinentes. Undè? 15. 2

Clericalis caſtitatis in Gallia lapſus exponitur. 16. 1. & ſeqq. Tempore Martini I. cœperunt in Gallia & Belgio ſacrilega ſacerdotum connubia. 16. 2. Tempore Zachariæ Papæ clerus Gallicanus libidini vacabat. ibid. Cauſa illius mali refertur. 17. 1. S. Rigobertus Clerum cœpit reſtaurare: Ac variæ Synodi. 17. 2. S. Bonifacius cœlibatum pedetentim reſtituit, tandemque ſuo ſanguine ſigillavit. ibid. S. Rigobertus per clauſtrum & communem Canonicorum vitam clericos ad caſtitatem reduxit. 18. 1

Clericalis dignitas ſtatum Monachalem olim deſtruxit. 13. 1. Votum tamen non exſtinxit. 13. 1. Nec obſtat Synodus Toletana II. cujus Canon tertius caſtigatur & explicatur. 13. 2

Clerici Evangelicum verbi ac Sacramenti miniſterium non raró Monachis inviderunt. 220. 2. In clauſtro juxta Eccleſiam conſtituti. 228. 1

Clerici ex eo quòd juxta Canones viverent, dicti Canonici. 18. 2. Vide *Regula*.

Clerici incontinentes ab Eccleſia latina ſolent Nicolaitæ appellari. 417. 1. Clerici majores apud Latinos à nuptiis arcentur, apud Græcos, Epiſcopi. ibid. Licentia, quæ Clericis majoribus permiſit uxoris uſum, ſemper fuit odioſa. 417. 2. Diaconis uxores ducere apud Græcos abolitum. 418. 1

Clerici Mediolanenſes jurare compulſi, ſe ſe pro ordinatione nihil dediſſe: Secus Monachi quippe qui à labe Simoniæ erant immunes. 79. 1

Clerici quondam & ſe & bona ſua tradebant Eccleſiæ. 79. 2. 80. 1. 2. Oblatio illa ante eorum electionem facta Simoniam ſapit, ſecus facta poſt electionem. 80. 2

Clericis familiare eſt Monaſteriorum jura involare. 51. 1

Clericis minoribus licuit plerumque uxores ducere. 13. 1. Alicubi non licuit Exorciſtis, Lectoribus,

ribus, & Pfalmiftis. ibid. Lectores in Africa compellebantur aut uxorem ducere, aut continentiam profiteri. ibid.
Clericorum communis in clauftro vita in tota Gallia præcepta. Carolus Magnus Pippinum patrem hac in re imitatus: 18. 1. Clauftrum illud Ecclefiæ utiliffimum. 18. 2.
Clericorum matrimonia. Vide *Matrimonia*.
Codices Chriftianorum fibi tradi juffit Diocletianus: Qui tradebant, Traditores appellati. 412. 2.
Cœmeteria quid? 328. 1. In his agebantur Sacrificii & Verbi fynaxes: Ac fidelium cadavera fepeliebantur. 328. 2. Extra pagos & oppida electa. ibid. primum cœmiterium intra civitatem, tempore Juftiniani Imperatoris fuit. 329. 1
Cœna Chrifti. Vide *Azyma*.
Communio Epifcopi aut Presbyteri ex dubio crimine non poteft declinari. 24. 1
Communio populi quotidiana, numquam præcepta. 382. 1
Compoftellanæ Ecclefiæ origo. 217. 1. 2. Facta eft metropolitica. 218. 2
Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis feftum in Concilio Moguntino inftitutum. 232. 2. Apud Græcos ac Armenios eft antiquiffimum. 233. 1. Quo tempore apud Latinos cœperit celebrari, non plenè conftat. ibid. Apud Anglos & Germanos antiqnum eft. 233. 2 S. Bernardus illi obftitit. ibid. Quo tempore nondum ab Ecclefia Romana erat receptum. A Concilio Bafileenfi ad omnes Ecclefias extenfum. A Sixto IV. ampliùs exaltatum, ampliùfque ab Alexandro VII. 234. 1
Confenfus Regius in Canonicas electiones eft antiquiffimus. Ab Ecclefia toleratus. 136. 1. Eundem ufurpavit Carolus Magnus, ejufque Succeffores. 136. 2. Quam poteftatem Ecclefia Regibus Francorum indulfit. 137. 1. In quibufdam Ecclefiis Reges Longobardorum in electiones confenferunt. 137. 2. Confenfus Regius in electiones etiam viguit in Hifpania, in Anglia, &c. 138. 1. Confenfus ille Regius etiam dictus eft conceffio & donatio Epifcopatus. 138. 2. Poterat ex caufis Rex præfentatam electionem refutare. 139. 1. 2. Electionibus à Sede Apoftolica approbaris non folebat Regius confenfus exfpectari. 139. 2. Vide *Nominationes*. *Electiones*.
Conftitutiones Apoftolicæ fub nomine Clementis, nec Clementis funt, nec Apoftolicæ. 5. 2.
Continentia antiqua latinorum Epifcoporum & Clericorum exponitur. 2. 1. & feqq. Apoftoli, excepto S. Petro, fuere continentes: Hic tamen vocatus, uxoris ufui renuntiavit. ibid. Apoftoli non præceperunt Epifcopis ac Clericis continentiam univerfim. ibid. Epifcopis ac Diaconis laiti jam conjugii ufum permiferunt. 3. 2. Hæc libertas viguit in Illyrico, in Patriarchatu Antiochenο. 4. 1. In Pontica Diœcefi Presbyteris non licuit uxores ducere: Secus Diaconis, qui in ordinatione dixerant fe velle conjugio copulari. ibid. S. Petrus majoris Cleri caftitatem in Ecclefiam Romanam invexit. 5. 1. Cœlibes inviti, olim ad clericatum frequenter rapti ac confecrati. Hujufmodi Diaconis, non Presbyteris, unius matrimonii licentiam fecit Synodus Ancyrana. 4. 2
Continentia Clericalis à variis Pontificibus præcepta. 21. 2. In Clericos Romanos incontinentes animadvertitur. 22. 2. Mediolanenfes plebem ad feditionem adversùs S. Petrum Damiani concitarunt. ibid.
Continentia Clericalis per totam Europam extincta. 18. 2. Diaconi, Presbyteri ac Epifcopi matrimonia attentarunt. 19. 1. Presbyteri incontinentes à Deo acriter puniti. 19. 1. 2. In Gallia, Anglia, ac Hybernia erat filiis Presbyterorum hæreditaria præbendarum fucceffio. 19. 2. Quam Eudgarus Rex Angliæ nequiit exftinguere. 20. 1. Urbanus II. filios Presbyterorum ad Ecclefiæ gradus reddidit inhabiles. ibid.
Continentia Clericorum in Synodo Nicæna ftatuta exponitur. 5. 1. & feqq. Legem continentiæ in dicta Synodo Legati Romani conabantur introducere: At obftitit Paphnutius. 5. 1. 2. Cujus interceffio eft authentica. ibid. Poft hanc Synodum Ecclefia latina clericalem caftitatem fervavit. 6. 1. Atque S. Sylvefter & Siricius firmarunt. ibid. Quæ lex per S. Leonem reftaurata. 6. 2. Ægyptum etiam penetravit, nec non Ecclefiam Alexandrinam. 7. 1. Patriarchatus Antiochenus Latinam Cleri caftitatem admifit. 7. 2. Uti & Alexander Alexandrinus. 8. 1. Epifcopi videntur Nicææ pro fe Romanam caftitatem admififfe, non pro Clericis. 8. 1. Uti & Pontica Diœcefis. ibid. Omnis tandem Ecclefia Orientalis Epifcopis caftitatem in legem admifit. 8. 2. Data ab Ancyrana Synodo facultas Diaconis de impoffibili caftitatis cuftodia proteftantibus, non eft à Nicæna Synodo caffata. 9. 1.
Continentia Subdiaconorum Latinorum exponitur. 10. 1. & feqq. Horum plena apud Latinos caftitas eft ex S. Petri Inftituto. ibid. Ecclefia Romana cum aliis Subdiaconos ad plenam compulit continentiam: Secus Africana. ibid. In Ecclefia Hifpana, uti & Gallicana, quoad continentiam fuit varietas. 10. 1. & feqq. In Siciliam Subdiaconorum continentiam Pelagius II. invexit. 12. 2. In Calabriam S. Gregorius. 13. 1. Integram tandem recepit omnis Latina Chriftianitas, ac Decretis firmarunt Leo IX. Gregorius VII. aliique. 13. 1
Convivium in introitu novi Canonici aut Religiofi poteft inftrui, fed oblatum fine exactione. 83. 1
Crucem Græci à læva in dexteram formant: Secus Armenii cum Latinis. 324. 1
Cypriano adfcripti fermones de operibus Cardinalibus funt ab auctore, qui vixit ante finem VI. fæculi. 321. 1
S. Cypriani de S. Virginum nuptiis locus dilucidatur. 33. 1. Cui confonant SS. Gelafius & Auguftinus. 33. 1

D

DEcretalia Urbani I. Epistola est apocrypha. 28 1
Decretum Pontificis subinde scriptura appellatur 44. 1
Decretum S. Leonis IX. Presbyteris continentiam præcipit. 21. 1. Nicolaus II. Diaconis & Subdiaconis. 21. 1. 2. Idem præstitit post Stephanum X. Alexander II. 21. 2. Decretum hoc ad omnem Ecclesiam extendit Gregorius VII. 22 2. Quod multis conjugatis Presbyteris fuit contemptui. 23. 1. Adversarii hujus decreti recensentur. 23. 2
Deruense Monasterium peranriquum. 211. 2 Hæc Abbatia ad jus Archiepiscopi Remensis pertinet. 214. 2
Dispensationis facilitas in impedimento cognationis olim non fuit. 188. 1. Sed plerique conjuges hujusmodi separari. Ferè primus dispensavit Innocentius III. 188. 2. Alii Pontifices sunt subsecuti. 189. 1. Fuit tamen antè dispensatum. ibid. Primùm in matrimonio jam contracto, dein in contrahendo. 189 2. Dispensatio prævia ab Alexandro III. incboata. ibid.
Dispensatus ad unum Episcopatum est dispensatus ad omnem. 39 1. Bastardus tamen de beneficio ad beneficium sine nova venia nequit transferri. 39. 1
Donatistæ Christianitatem toto orbe credebant exulasse. 913. 1. Se solos jactabant Christianos & sanctos: Qnod & aliis hæreticis est commune. 913. 2

E

ELeemosyna Deo non placet, quæ de illicitis & iniquitate congeritur. 44. 1
Eleemosynæ passim dantur, ut pauperes pro donatoribus Deum exorent. Contrà sentiunt Wicleff, ejusque sectatores. 83 1. 2. Pium est pauperes per hæreditarias donationes ad preces obligare. ibid. Res est antiquissima. Adversus Lutheranos ac Calvinistas. 84. 1
Electiones Antistitum à Barbaris Regibus violenter impetitæ. 122. 2. & seqq. Summa in has fuit violentia in Africa sub Hunnerico Rege ibid. Mitior nonnihil in Italia. ibid. Quæ duravit usque ad Constantinum IV. 123. 1. Sed acrior in Italia sub Longobardis. 123. 1. 2. Hæc violentia etiam intravit Hispanias. 123. 2. Summa fuit in Merovingiis Francorum Regibus. 124. 1. & seqq. Eadem violentia in Anglia grassata. Cui obstitit S. Thomas Cantuatiensis. 125. 2. Vide *Nominatio. Nominandi*.
Eligendi facultatem in Imperio Orientali Clerus Principem rogavit. Etiam Carolum Magnum, ejusque Successores. 140. 1. 2. Eadem usi potestate Reges Capetini. 141. 1. & Reges Angliæ. 141. 2. Uni electioni unus Regis sufficiebat consensus. 142. 1. Abusus in danda eligendi licentia fuit designatio personæ. 143. 1. 2. Ejusmodi electionem vetat Innocentius III. Immo declarat esse irritam. 144. 1 Ab aliis quoque improbatur. 144. 2. Principes se in electiones insinuarunt per preces, sed armatas. ibid. Quæ libertati eligendi repugnant, quamvis ab Ecclesia dissimuletur. 145. 1. Eligendi licentia à Regibus postulanda Canonibus & Ecclesiæ libertati adversatur. 145. 2. Jugum hoc ab Ecclesia excussum. 146. 1. 2. Eligendi licentia, factæque electionis confirmatio ad jura Regalia pertinet, adeoque solis convenit supremis Principibus. 147. 1. 2. Id tamen etiam fecere Duces & Comites. 148. 1. Licentiam illam existimarunt Reges ad coronam suam pertinere. 148. 2
Episcopæ, Presbyteræ, &c. id est, relictæ ab Episcopo, Presbytero, &c. uxores, invalidè nova matrimonia contraxissent. 36. 1. Idem etiamnum in Græcia servatur. ibid.
Episcopi Britanniæ sunt suffraganei Episcopi Turonensis. 212. & seqq.
Episcopi Cardinales sunt Archiepiscopis digniores 441. 1. Episcopi subinde non ad civitatem, sed ad totam gentem consecrati. Ita Willebrordus. 442. 1. Humbertus, aliique. 442. 2
Episcopi castitas aliam pariat, necesse est. 19. 1
Episcopi in Conciliis ob locum frequenter litigarunt. 202. 1. *Episcopus* Magdeburgensis in Germania Primatum habet. In Gallia Coloniensis. Moguntinus ac Trevirensis Cardinalibus Episcopis æquiparantur. Ex quo capite Cardinalatum recusarunt. Appellantur etiam Eminentissimi. 203. 1. Oblatum Cardinalatum perperam non admiserunt. 207. 2.
Episcopi Latini propriis in bello manibus pugnavere. 386. 1. Ejusmodi Episcopis & Clericis Græci non caruerunt. ibid. Quod hodie cessat. 386. 2
Episcopi, qui Regularium litteris in approbatione ad Confessiones vel Conciones ultra Ecclesiæ seu Pontificum Decreta limitationem apponunt, Simoniaca labe contaminantur. Uti & Regulares qui acceptant. 51. 1. 2
Episcopus Ostiensis Pontificem Romanum consecrat. Et Pallio utitur. 205. 2. Episcopos, immo Archiepiscopos consecrat. 206. 1. Fuit Romanæ Provinciæ Protothronus. 192. 2
Epistola apud S. Hieronymum de septem gradibus ad Rusticum Narbonensem non est S. Hieronymi. 388. 1
Epistola S. Gregorii ad Januarium existimatur fictitia. 262. 1
Epistolæ quædam cœlitus allatæ: 184. 1. 2. Etiam una ex inferno. 185. 1.
Eucharistia amissam per esum pomi vitam cùm fœnore restaurat. 235. 1. Christus in ultima cœna carnem præbuit passibilem. In triduo mortis fieri potuit Consecratio. Quæstiones curiosæ silentio potius, quàm disputatione honorandæ. 236. 2. Ephesina Synodus Sacrum Calicem fidelibus non substraxit. 238. 1. Qui ab eo abstinabant, S. Leoni de Manichæismo suspecti. 238. 2. Patres

VIII.

VIII. Synodi ajunt semper creditum fuisse verum Corpus Christi in Eucharistia. 242. 2. Elementorum sanctificatio duplex. Transsubstantiatio re ipsa à Sanctis Patribus Græcis asserta, ab Adriano I. firmata. ibid. S. Paschasius Ratbertus de accidentibus in Eucharistia haud rectè sensisse videtur. 243. 1. Se tamen de Eucharistia rectè sentientem exposuit: Atque à S. Lanfranco purgatur. 244. 1. Corpus Christi in Eucharistia est incorruptibile. 244. 2. Contra sentiens à Catholicis confutatus. 245. 1. Veritas Eucharistiæ est immobile fidei dogma. 250. 1. Græci transelementationem constanter affirmant. Corpus Christi esse in Eucharistia modo spirituali, unanimis est Sanctorum Patrum consensus. 251. 1. Errores circa Eucharistiam. Vide *Berengarius*. *Joannes Erigena*. *Stercoristæ*.

Eucharistia Virgini-Matri à Domino transmissa. 327. 1. Domestica laicorum Communio fuit sub sola specie panis. ibid. Eucharistia olim dicebatur propriè *Sanctum*. 329. 1. 2. Item *Bonum*. ibid.. Etiam *Fermentum*. 331. 1 Presbyter Parochialis missam ab Episcopo Eucharistiam omni dominica sumere debebat. At tempus & modus ignorantur 331. 2. Eucharistiæ sumptionem quidam existimabant jejunium solvere. 383. 1. 2

Eulogiæ dicebantur fermentum. 325. 2. Mittebantur in signum adunationis populi cum Episcopo. 325. 1. Missio hujus fermenti est S. Melchiade vetustior. 326. 2. Ab ipso innovata. 327. 1. 2. Ante acceptum fermentum non licuit Parochiali Presbytero concionari. 327. 2. Fermentum illud vera fuit Eucharistia. 329. 1. Objectiones solvuntur. 330. 1. Non fuit fermentatus panis. Eucharistia rectè dicitur fermentum. 331. 1

Exactio & oblatio pro Concionibus, Exorcismis, & aliis id genus exponitur. 89. 2 & seqq. Christus ex prædicatione victui necessaria accepit. 90. 1. Potest Evangelii Prædicator vitæ necessaria oblata accipere, non exigere. 90. 2. Evangelium ad corradendas opes non est prædicandum. ibid. Apostolus quibusdam in locis gratuitum exercuit ministerium 90. 1. 2. Non tamen ubique. 91. 1. 2 Gratis prædicare & ex mendicato vivere, Apostolica est perfectio. 92. 1. Non licet prædicare, Sacramenta administrare, aut statum clericalem assumere ex amore ne vel necessarii victus. 92. 2. Qui ex amore lucri prædicat, ministrat, aut ministerium accipit, peccat. ibid. Pro exorcismis aliquid exigere est Simoniacum. Pro miraculis ac precibus licitè victus accipitur, non tamen munera. 93. 2

Exactio & oblatio pro donatione Ecclesiastici beneficii exponitur. 79. 2. & seqq. Exactio pro confirmatione Electorum ac pro Pallio, Simoniæ damnatur. 81. 1. Joannes XXIII. exigendo excessit. ibid. Nihil ratione examinis ab Ordinandis potest exigi, immo nec oblatum accipi. 82. 1. Nihil licet exigere pro inthronizatione, investitura, installatione: Quippe quod Simoniacum est. ibid. Insinuativa in Ecclesia C P. à Justiniano sublata. 82. 2. Etiam in Ecclesia latina fuere. 83. 1

Exactio & oblatio pro exequiis ac sepultura exponitur. 86. 2. & seqq. Ecclesiæ C P. ab Imperatoribus constitutus reditus, ut exequiæ gratis fierent. ibid. Singulis ea in re occupatis inde assignata portio; ac unicuique cadaveri certa adscripta solemnitas. 87. 1. Apud Græcos pro sepultura Clero semper aliquid oblatum, usque ad Constantini tempora. ibid. Non licet Clericis opulentis pro exequiis aut ministerio Ecclesiastico quidquam exigere. 87. 2. Pro officio exequiarum olim in Ecclesia Latina aliquid oblatum & exactum. ibid. Exactionem S. Gregorius graviter improbat. ibid. Eandem vetant Concilia ac Pontifices. 88. 1. Occasione extorquendæ pecuniæ corpora mortuorum super terram non detinenda 88. 2. Exactio illa Simoniæ damnatur. ibid. Barbarum est defunctis ob debita sepulturam denegare. 89. 1. Cadavera sine persolutione pecuniæ juxta jus commune per alienum territorium possunt transferri. ibid. Possunt moneri fideles ut laudabilem pro sepultura aliquid offerendi observent consuetudinem. ibid.

Exactio & oblatio pro Missis & orationibus exponitur. 83. 1. & seqq. Denarius olim spontè oblatus, tandem cœpit exigi, quod Concilio Tridentino probatur. 86. 1. Utinam nihil pro missis exigeretur. 86. 2. Vide *Missæ denarius*.

Exactio & oblatio pro sacris ordinibus exponitur 74. 1. & seqq. Exactiones à consecratis Episcopis in Ecclesia Græca sunt antiquæ, à variis prohibitæ. 74. 2. Episcopis aliunde advenientibus ad peragendam novi Episcopi consecrationem permittitur oblatum honorarium accipere. ibid. Exactio illa etiam viguit in Ecclesia latina: A S. Gregorio improbata. 75. 1. A Zacharia Papa damnata; spontanea tamen xenii oblatio admissa. 75. 2. Ad exactiones præ inopia rediit Romana Ecclesia. 76. 1. Malum per Leonem IX. ejusque Successores sublatum. 76. 2. Exactiones quamvis privatim factæ, in publicis tamen Ecclesiæ Romanæ tribunalibus vetitæ ac punitæ. ibid. Exactiones ex summa quorumdam Pontificum paupertate exortæ. 77. 1

Exactio in benedictione Abbatum & Abbatissarum, & in consecratione Virginum, ab Ecclesia rectè vetatur. 77. 2. Item in consecratione Ecclesiarum. ibid. Et altarium 78. 1. Debentur tamen procurationes, id est, illius diei alimenta. ibid. Exactio in ordinatione Presbyterorum ac Clericorum apud Græcos antiquitus usitata. ibid. Hanc Theodorus Balsamon à Simonia excusat, sed S. Gregorius damnat. 78. 2. Variique Canones inhibent. ibid. 79. 1. Hodie in ordinationibus nihil licet exigere nec accipere. 79. 2

Exactio pro baptismo Simoniaca est, per multos Pontifices reprobata. 66. 1. Alibi exactum aliquid, alibi verò nihil. 65. 1. & seqq. Prima Eccle-

Ecclesiæ disciplina vetabat exigi & accipi. Secunda exigi, tertia exigi ante baptismum 66. 1. Exactio post baptisma fit titulo sustentationis: Caretque Simoniæ labe. 67. 1. Exactio pro chrismate aut oleo sancto semper ab Ecclesia Romana Simoniæ damnata. 68. 2. Exactio pro chrismate viguit in Anglia: Quam S. Augustinus Anglorum Apostolus Simoniæ insimulavit. 67. 2. Pro chrismate Latini nunquam à Græcis nummos exegerunt. 68. 1. In Confirmatione nonnulli exegerunt Episcopi. 68. 2. Exactio pro administratione Eucharistiæ, ut Simoniaca damnatur. 69. 1. Pro extrema unctione nihil licuit exigere. ibid. Gratis tamen oblatum licuit accipere. 69. 2. Post datam benedictionem nuptialem juxta consuetudinem exigi potest, & accipi. ibid.

Exactio quondam in confessione fieri solita erat xenium ministri. 71. 1. A pluribus interdicta. 71. 2. Fuit origo abusuum. Spontanea pœnitentium oblatio permissa. 72. 1. Hanc minister non ut mercedem accipit, sed quia operarius dignus est cibo suo. 72. 2. Multis in locis abrogata. ibid.

Exactio Regia pro ordinatione Pontificis duravit usque ad tempora Agathonis P. 60. 1. Imperatores C. P. exactionem traduxerunt ad omnes Patriarchales Ecclesias. 60. 2. Arabes ac Turcæ itidem ex Patriarchæ creatione nummos extorquent. ibid. In Turco-Græcia duplex exactio. Mahometes Episcopos ab omni exactione solvit: At non duravit. ibid.

Exactio varia Episcoporum exponitur. 96. 2. & seqq. Illa quidem licitè ab Episcopo, Clero ac populo indicitur. ibid. Sed frequens commissus excessus. ibid.

Exactio varia ministrorum Episcopalium exponitur. 93. 2. & seqq. Chartophylax C. P. aliique ministri ab ordinatis Clericis olim aliquid exigebant. ibid. Oppositum statuit S. Gregorius, aliique Pontifices. 94 1. Exactio pro litteris, bullis, sigillo Simoniæ damnata à Concilio Basileensi. 94. 2. Pro dimissoriis ac testimonialibus illicitè accipitur. Notariis id tamen permittitur. ibid. Chor-Episcopi, Archipresbyteri, ac Archidiaconi inferiorem Clerum exactionibus non parum vexarunt. ibid. Archidiaconi, quibus pinguis est Præbenda, à Parochis nil possunt exigere. 95. 2. Archidiaconorum exactiones aliquot recensentur. 96. 1

Excommunicatus non nisi post sententiam judicis vitari debet. 113. 2

F

Faustus Rejensis Episcopus, quamvis circa initium gratiæ malè senserit, ipsa tamen gratia non fuit destitutus. 373. 1

Fœminæ Presbyteris prostitutæ Lateranensi Palatio adjudicatæ ancillæ. 228. 1

Fictio in Baptismo reddebat hominem perpetuo irregularem. 108. 1

Fornicatio cum aliena sponsa est crimen adulterio affine. 262. 2 Apud nonnullos inter illos attentatum matrimonium est irritum. 263. 1

Freda, Weregeldum, quid? 170. 2

G

Gervini Abbatis encomion. 219 2. Invidia impetitus, Romam accersitur. Pontifici pergratus fuit. 220. 1. Facultas prædicandi verbum Dei, & audiendi fidelium confessiones, cum honore illi concessa. 220. 2

Goffredus Abbas laicam investituram sensit esse hæresim. 162. 1. Ac Simoniacam. 162. 2. Ejus sententia paradoxa. 164 1

Græci & Latini invicem locum sacrificandi & concionandi aliquando obtulerunt. 347. 1. Græcis in Missa duplex est introitus. 348. 1. Hodiernum Græcorum odium in Latinos ritus à Michaele Cerulario inductum. 348. 2. Ab odio in Græcorum ritus semper aliena fuit Romana Ecclesia: Quin potius eorum ritus probavit. ibid. Immo ab uno ritu ad alium transiri facilè permisit. 349. 1. Ubi Latini cum Græcis junguntur, quem debeant ritum servare. 349. 2 Græci Latinos arguunt, quòd Spiritum sanctum credant ex Patre Filioque procedere. Item quòd hoc Symbolo C P. sit adjectum. 376. 1. 2. Insuper quòd verba quædam in Missa Catechumenorum alta dicantur voce. 378. 1. De lege Moysaica non satis reverenter locuti 419. 1. Quoad professionem Spiritus Sancti Latini à Græcis verbis dumtaxat dissident. ibid. Vocem, *Filioque*, Symbolo addiderunt Hispani. ibid. Clerus Græcus à moribus & ritibus Latinis alienissimus. 4 0. 2 Maximè à recipiendo Primatu Romani Pontificis. ibid. Omnes Apostolos, omnesque Episcopos pares statuunt. 435. 2.

Græci Schismatici. Vide *Azyma*.

Græcorum Schismaticæ in Latinos injuriæ exponuntur. 336. 2. & seqq. Tres Schismatis adducuntur causæ. ibid. & seqq. Græci Latinos ut canes reputabant. Legatum Apostolicum occiderunt. 339. 1. 2. Communionem cum Latinis vehementer detestati. 339. 2. 340. 1. 2. Latinos ut paternorum rituum habent immutatores. 336. 2. 337. 1. 2. Objiciunt dogmatum contrarietatem. 338. 1. Censebant Eucharistiam à Latinis non confici. 339. 1. In Basilica S. Sophiæ Græci Schismatici à Turcis crudelissime oppressi ac capti. 340. 1. Græci maluerunt Saracenis & Turcis Meskitam, quam Latinis Ecclesiam permittere. 341. 2. Nullam in Ecclesiis latinis adorabant imaginem. 343. 1. Mahumetanos credebant verum Deum colere, Catholicos falsum Christum. 343. 2. Noluerunt in altari Latinorum, sed in suis antimensiis consecrare. ibid.

Gregorii VII. Decretum de continentia Clericorum. 22. 2. Est antiquis canonibus conforme. 23. 1. Exponuntur contradictiones. ibid. & seqq. Etiamnum vim obtinet. 24. 1. Ex ejus Decreti occasione Ecclesia mirum in modum turbata: Quam ob rem ab eodem Pontifice permissa mitigatio. ibid. In Anglia & Gallia facta Decreti executio, secus in Germania. In Flandria per zelosos Monachos divulgatum. 24 2. Dein à variis Pontificibus confirmatum. 25. 2

Gregorius VI. iniquè simoniæ insimulatus, ac per falsos testes convictus. Quod etiam aliis accidit. 48. 1

Gre-

Gregorius VI. fuit legitimus Pontifex, injustè sede pulsus. 47. 2. 48. 1. 2
Guido Archiepiscopus Remensis Simoniæ accusatus, ad juramentum coactus, inducias impetravit. 211. 2. Ac Romę restitutus in integrum. ibid.

H

HEnricus I. Angliæ Rex in jura Episcoporum involavit. Pro focariis fœminis redimendis nummos accepit, uti & Episcopi quidam, ac Archidiaconi. Quod S. Anselmus rigidè interdixit. 25. 1
Hæreticorum libri legi meritò ab Ecclesia vetantur. 248. 2
Hugo Abbas, primus fuit ex Cisterciensibus Episcopus. 141. 2
Hugo Cluniacensis laudatur. 208. 2
Hugo Lingonensis per Simoniacam nominationem in Episcopatum intrusus. 215. 1. In Synodo Remensi depositus. Post pœnitentiam restitutus, laudabiliter vixit in Monachatu. Scripsit adversùs Berengarium. 215. 2
Hugo Nivernensis Simoniam à parentibus in se commissam professus, Episcopale pedum deposuit, per aliud à Leone IX. revestitus. 214. 2
Hugo Vesontionensis accusatus, convictus aufugit. 214. 1
Humbertus Cardinalis laudatur. 441. 1. Ejus Apostolica legatio exponitur. 439. 2. & seqq. Ad totam gentem consecratus Episcopus. 442. 2
Hymnus, *Gloria in Excelsis*, ab aliis S. Hilario tribuitur. 377. 2. Ab aliis S. Telesphoro, ab aliis S. Sylvestro. 378. 1

I

IEjunant Græci in vigilia Paschæ, nullo autem alio Sabbato, nec etiam Alexandrina Ecclesia. 300. 1
Imagines Sacras & Latini & Græci venerantur. 401. 1. Quas & Latini exosculantur. 401. 2
Immunda in lege nova sunt animalia ex natura, non ex lege. 361. 1. Uti & apud Gentiles. 361. 2. Omne animal, quod corpori noxium non est, licitè comeditur. 363. 1
Impedimenta matrimonii dirimentia olim à Principibus statuta, deinde ab Ecclesia. 28. 2.
Incontinens presbyter subitò exstinctus. 228. 2.
Indulgentiæ quæstuariæ in Ecclesia viguerunt: Abusus ille per Concilium Tridentinum sublatus. 73. 1. 2
Intentio recta & casta multis Christianis plerumque deest. 93. 2
Investitura, quid? 153. 1. Non semper fuit nominationi adjuncta. ibid. Est perantiqua. 153. 2. Quomodo investiti Episcopi, Abbates. 154. 1. Canonici, ac ipse Romanus Pontifex. 154. 2. Verisimilius est investituram esse privilegium ab Adriano I. Carolo Magno concessum. 155. 1. 2. Investitura est Regia consuetudo immemorialis. 157. 2. Ante Gregorium VII. damnata. ibid. Invasit imperium Occidentis & Orientis. 158. 1. Potest per dispensationem in Pagano tolerari. 158. 2. Numquam fuit in Hispania, nec in Italia, præsertim in provinciis Pontifici subjectis. 159. 1. Rex investiens utebatur certa verborum formula, ibid. Investitura sine Simonia vendi non potest. ibid. Laicæ investituræ effectus, est jus administrandi Ecclesiæ facultates. 159. 2. In Gallia Episcopi consecrati tantùm investiti. 160. 1. Abbates verò electi. 160. 2. Hodie fit post acceptam ab Ecclesiastico Prælato confirmationem. 161. 1. Fuit passim Regiæ Majestatis actus. ibid. Ad Duces tamen & Comites etiam pertinuit. 162. 2. Investitura nec Hæresis est nec Simonia. ibid. & seqq. Ejus incommoda. 165. 1. Hanc, uti & Regiam nominationem, rectè proscripsit Gregorius VII. ibid.
Inviti cœlibes ad Clericatum olim frequenter capti & consecrati. 4. 2
Joannes Erigena Scotus inter Latinos Eucharistiam impugnavit. Opera ejus recensentur. 241. 1. Carolo Calvo familiaris fuit. Ejus opera à Catholicis impugnata. 241. 2. Error ejus exponitur. Tamquam hæreticus ad Sedem Apostolicam delatus. 242. 1. Erat error vulgò notus. 241. 2. Librum edidit, quo pro hæresi Sacramentaria concludit. 248. 2. Hic sub nomine Bertramni emanavit 249. 1. Sanctorum Patrum truncata adduxit testimonia. ibid. Verùm à multis damnatus, & à Carolo Calvo desertus. In Anglia nonnullos reliquit discipulos. 250. 1. In Concilio Romano damnatus. 256. 2. Item in Vercellensi. 258. 1. & Parisiensi. 258. 2
Jovinianus. Vide *Clericalis antiqua*, &c.
Irregularitatem illegitimorum Ecclesia diu ignoravit. 36. 2. Nec Urbanus II. nec Gregorius VII. sunt primi irregularitatis illius auctores. 37. 2. Bonifacius Martyr creditur primus Anglos bastardos ab ordinationibus proscripsisse: Primi tamen Canonis non est auctor. 38. 1. Irregularitas primitus inducta bastardis in ordine ad Episcopatum: Dein ad omnes Episcopo inferiores extensa. ibid. Quam varii canones confirmant. 38. 2. Hæc irregularitas inter varias contradictiones invaluit ibid. Etiam extensa ad minores Ordines & Tonsuram. 39. 1. In Regularibus bastardis possunt eorum Prælati dispensare ibid. Extensio ad sacros ordines facta ab Urbano II. 40. 2. Opposita argumenta solvuntur. A quo facta fit ad Ordines minores & Tonsuram, ignoratur. 40. 2
Judas adfuit cõsecrationi Panis, non vini. Buccellam accepit, non comedit. 317. 1. Christum de mysterio accusavit, non de usu fermenti. 317. 2
Judicii forma à Legatis Leonis IX. adversùs Michaelem Cerularium, in excommunicatione, servata. 446. 1. In absentem ferri nequit criminalis sententia. 446. 2
Ivo Carnutensis investituram judicavit tolerandam. 164. 1. Ejus scribendi libertas Ecclesiam graviter offendit. ibid. A Pontifice increpatus, faniùs locutus. 164. 2.

L

LAicis non licet de Ecclesiasticis facultatibus disponere, 167. 1. Nec licet Ecclesias parochiales detinere. 169. 1. 2
Legatis Apostolicis ubique jus est faciendæ Synodi, etiam in Gallia. 202. 1
Leo IX. Comitis Habspurgensis filius. Natus in Lotharingia anno 1002. Appellatus Bruno.

Anno verò 1026. ex Benedictino factus Tullensis Episcopus. 199. 1. Anno 1048 Creatus Pontifex, anno sequenti coronatus: Quo eodem anno coegit Synodos. 199. 2 In Galliam venit, Synodum ibidem celebraturus. 201. 2. In festo S. Remigii indixit. ibid. Atque Remis in ejusdem Sancti Basilica perfecit. 202. 1. Leonis IX. Decretum de continentia clericorum. 21. 1. 2 Contradictiones exponuntur. 23. 1. & seqq.
Locustæ, quas S. Joannes Baptista comedit, verisimiliter herba fuit. 362. 2

M

Mallum, Placitum, quid? 170. 1
Mansiones & Paratæ, quid? 170. 2
Maronitæ, qui sint. 333. 2. in azymis conficiunt. ibid.
Martyrologium à tempore Tertulliani ac S. Cypriani inchoatum. 263. 2 Errores in Martyrologio aut in Breviario, non arguunt in Pontifice potentiam errandi. 268. 2
Matrimonia Clerici per Italiam, Galliam ac Germaniam attentarunt. 19. 1. Pro his adferuntur argumenta, quæ solvuntur. 20. 1. & seqq. Hæc matrimonia Innocentius II. declarat irrita. 25. 2. Uti & Eugenius III. ibid. Sacerdotum connubia in Suecia ex abusu dumtaxat nata. 26. 1 Malum hòc sub Honorio III. ope Religiosorum Mendicantium penitus exstinctum. ibid.
Matrimonia incœstuosa plurimi Canones detestantur. 187. 1. Atque castigant. 187. 2 Inter Magnates hoc malum potissimùm grassatur. 188. 1. Leo IX. tum contracta tum contrahenda matrimonia inter consanguineos rigidissimè interdixit. 190. 1
Matrimonia Monachorum ac Sanctimonialium attentata, numquam fuerunt valida 28. 2 & seqq. Uti & similiter per Episcopos ac majores Clericos. Etiam in Ecclesia orientali. 31. 1 & seqq. Id Innocentius II. declaravit? Non tamen primus irritavit. 32. 1. Argumenta quæ hæc attentata connubia tuentur valida, dissolvuntur. 32. 2. & seqq.
Matrimonia, quibus duo fratres duas ducant sorores, Græci nullatenus permittunt: Nullus tamen id vetat Ecclesiæ canon. 378. 2. & seqq.
Matrimoniis Clericorum varium adhibetur remedium. 26. 1. & seqq.
Matrimonii vinculum per adulterium non solvi, multis auctoritatibus comprobatur. 193. 2. Pontifices qui repudium permiserunt, indulgentiam dederunt, non legem. 194 1. Unde hæc fuit constans Ecclesiæ Romanæ sententia, quam S. Augustinus cum Africana Synodo acerrimè defendit. ibid. S. Chrysostomus ait repudium legi divinæ ac naturali adversari. 194. 2 ibid. Quod idem Theodoretus sentit, aliique. ibid. Scrupuli ex S. Joanne Chrysostomo adducti eximuntur: Atque S. Matthæus de dimittenda adultera exponitur. 195. 1. 2
Matrimonium consummatum posse adulterii causa dirimi, nonnulli sensisse videntur. 190. 1. Sed S. Augustinus refragatur. 190. 2. Atque ex illo Synodus Carthaginensis IV. ibid. Nonnulli contrarium opinati. ibid. Etiam Imperatores legum-latores. 191. 1. Pontifices Romani repudium adulteræ permiserunt, Reges Galliæ flagitarunt, aliique. 192. 1. Hæc licentia in Gallia & in Anglia grassata. 192. 2. Matrimonium solvi à supervenienti impedimento dirimente censuit Synodus Triburiensis, & S. Fulbertus. 193. 1. Scoti non tantum uxores dimittere, sed & vendere solebant. 193. 2. Repudium Leo IX. per canonem duodecimum Concilii Remensis sublatum cupit. ibid.
Mel agreste instar sacari est. 362. 2. Aliud est ex sylvestribus apibus: Quod à S. Joanne Baptista usurpatum. 363. 1
Mel & lac olim Neophytis tribuebatur, etiam vinum. 399. 1. Et sal. ibid.
Metanea, id est, genuflexio. 70. 1
Michael Cerularius in monasterium detrusus, non propria voluntate professus. 304. 2 In Patriarcham promotus anno 1143. cœpit in Latioam Ecclesiam infanire anno 1053. 305. 1. Perduelli in Superiores fuit spiritu. ibid. Purpurei compagi ab eo immeritò assumpti. 305. 2. Ab Isaacio Comneno in exilium pelli jubetur: Interea tranquillè exstinguitur. 306. 1. Ejusque dextra tamquam populo benedictionem impertientis firma permansit. ibid. Quæ res veris miraculis non est accensenda. 306. 2.
Michael Cerularius Photianum schisma resumpsit, anno 1053. 310. 2. Socium habuit Leonem Acridanum. ibid. Uterque se à Romano Pontifice existimavit independentem. 311. 1. Accesserunt duo alii Episcopi. ibid. Uti & Joannes Tranensis à Nicolao II. degradatus anno 1053. 311. 2. & Nicetas Pectoratus, qui deserto schismate ad Catholicam veritatem rediit. 312. 1
Michael Cerularius voluit novus esse Papa: Patriarchas alios sibi subjugare. 430. 2. Uti & Pontificem Romanum. 431. 1. Ejusque nomen è dyptichis erasit. 431. 2. Privilegia veteris Romæ ad novam dixit esse translata. 432. 2. Supremum Primatum nequiit stabilire. 433. 2. Balsamon Patriarchas omnes statuit pares: Augustoque Principi subjectos. ibid. Idem sensit Nilus Cabasilas. 434. 1. Ex qua affectata Aristocratia nata est Acephalia. 434. 2. Qui Aristocratiam invehunt, Ecclesiæ unitatem lacerant. 436. 2. Michael Cerularius à Legatis Apostolicis damnatus. 440. 1. Ipse Latinos excommunicavit. 443. 2. Exordium schismatis anno 1053. 444. 1. Latinorum claudit Ecclesias. Negavit Legatos à Papa missos. 445. 2 Per Legatos excommunicatus cum sequacibus. 446. 1. Apostolicas litteras, hæreticorum ritu, falsificavit. 447. 2. Mansit contumax, ac Orientalem Ecclesiam in Turcicam captivitatem præcipitavit. ibid. Deus per miracula, Cerularii schisma detestatus. ibid.
Michaelis Cerularii injuriæ Latinis illatæ. 340. 2 & seqq. Baptismum Latinorum asseruit esse irritum. ibid. Basilicas Latinorum jussit occludi. 341. 1. Eisdem Missas interdixit. 341. 1. Oblato à Latinis sacrificio, altaria ut inquinata voluit lavari. 342. 2
Miraculum à B. Remigio patratum. 215. 1. Item per reliquias Sancti rum. 223. 1.
Miraculum nullum edidere hæretici. 308. 1. 2. Id tamen

tamen passim ambiunt. 306. 2. Ad objectiones 307. 2. Respondetur. 309. 2. Virtus miraculorum proprius est legitimi Apostolatus character. 309. 1. S. Augustinus docet hæreticos ad consequendas sanitates exaudiri: Minimè tamen ad hæreseon confirmationem. 310. 1. Virtus miraculorum à nemine expetenda. 310. 1. 2. Panis fermentatus miraculo in azyma commutatus. Item calix ligneus in argenteum. 336. 2

Missæ denarius est antiquissimus. Sponte oblatus olim fuit acceptatus, sed pauperibus erogatus. 84. 2. Potest Sacerdos de altari vivere. 85. 1. Non potest exigere, sed accipere sustentationem. ibid. Farina olim à fidelibus oblata, etiam panis & vinum. 85. 2. Oblati denarii prius in pauperes erogati, dein sacerdotibus appropriati. Tandem pro sola Missa pro defunctis oblati. ibid. Denarium illum hæretici nonnulli perperam infectantur. Quoad remest ex Instituto Apostolico. 86. 1. Ob Missas privatas ad alicujus postulationem celebratas oblatus fuit denarius. Quam devotionem laicorum avaritia penè exstinxerat: Quapropter Episcopi denarium Missæ taxare compulsi. ibid. Missarum reductio permissa. 86. 2. Adversùm abusus circa Sacerdotum stipendia exstant Pontificum diplomata. 86. 2

Missam Simoniacorum Pontifices aliqui audiri prohibuerunt. 113. 2. Quod hodie in dissuetudinem abiisse videtur. ibid.

Moguntinum Concilium sub Leone IX. anno 1049. coactum: Cui adfuit Imperator & quadraginta duo Episcopi. 229. 1. Hujus Concilii acta referuntur. 229. 2. In illo festum Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis institutum. 232. 2. Vide *Conceptionis*.

Monachi antiqui non caruere novitiatu. 289. 2. Leo IX. Decrevit ut nemo, nisi legitima ætate & propria voluntate, fieret monachus. 285. 1. Quod tamen ubique non fuit receptum. 285. 2. Celestinus III. Decretum illud innovavit. 285. 2. 286. 1.

Monachi bona sunt monasterii. 98. 2

Monachi mille in cœnobio Studii fuere: Dein septingenti. Tandem numerus ad trecentos decrevit. 312. 1

Monachi olim carnibus abstinnere: In Oriente etiam vino. 363. 2. Solis herbis victitabant. ibid. Aves minutæ illis permissæ, etiam in Quadragesima. 364. 1. Carnibus caruere etiam extra monasterium: Etiam ad Episcopatum evecti. 364. 2. Certis casibus carnes & vinum Monachis permissa. 365. 2. 366. 1. 2. Antiqui latini Monachi carnibus & vino abstinebant. 366. 2. S. Benedictus consensit, ut vinum parciùs biberetur. ibid. Permisit alites non quadrupedes. 367. 1. E Monachis assumpti Episcopi carnium & vini abstinentiam observabant. 368. 1. Hæc abstinentia rigidè interdum observata, interdum neglecta. 369. 1. Cistertiensium cibus. 369. 2. Benedictinis esus carnium, qui irrepserat, sæpius interdictus. ib. SS. Norbertus & Dominicus suis carnes interdixerunt. S. verò Benedictus vinum permisit, & S. Fráciscus carnes. 370. 1

Monachi soli apud Græcos excipiunt confessiones. 339. 1

Monachi soli in Oriente ad Episcopat: assúpti 8. 2.

Monachum Episcopum usque ad Henricum II. semper habuit Ecclesia Cantuariensis. 141. 2

Monachus Venantius uxorem duxit: Cum quo tamen S. Gregorius in votis minimè dispensavit. 34. 2. Eumque ob dubiam professionem toleravit; Reditum tamen ad cœnobium constanter suasit. 35. 2

Monasteria non raro dicuntur Ecclesiæ ac habitacula segregata. 28. 1

Monasteria ob homicidium Antistitis translata, ac Ordines exstincti. 215. 1

Monasterium, ubi lex viget amortisationis, potest pro exstinctione juris ad sui Monachi hæreditatem, aliquid exigere. 98. 2. Qui intuitu ampli patrimonii ad monasteria admittuntur & admittunt, de Simonia damnantur. 99. 1

Monastica professio culpas & pœnas exstinguit. 273. 1. Est quasi alterum Baptisma, aut Baptismatis complementum. 274. 1. Æquivalet satisfactioni. 273. 2. Plenaria confertur in professione indulgentia. ibid.

Monastica vestis appellatur Angelicus habitus. Magni & parvi habitus discrimen. 274. 2. Novitii subinde in habitu Angelico probavere. 275. 1. Parvus habitus erat laicus. ibid. Angelicus habitus à Principibus in lecto mortis frequenter assumptus: Atque emissa professio. 275. 2. Etiam apud Larinos. 276. 1. 2

Morini Placita quædam refutuntur. 104. 2. 105. 1. 2. 106. 2.

N

Nestorii error circa Eucharistiam exponitur. 237. 1. & seqq. Docuit in Eucharistia sumi tantùm carnem filii hominis, non Dei. Non fuit primus qui hac in re erravit. ibid. Transelementationem admisit: Sensitque elementa in purum hominem converti. 239. 1. Errorem Nestorii secutus Eugenius, Hildephonsus, ac Julianus. ibid.

Nicetas Pectoratus correctus, in communionem admissus. 446. 1

Nominandi occasio varia refertur. 129. 2. & seqq. Causa generalis est avaritia. 131. 2

Nominandi privilegium datum Pippino à Zacharia Papa: 148. 2. Fuit personale. 149. 2. Idem Ludovico II. Imperatori concessum ab Adriano II. ibid. Postea apud Francos siluit. ibid. Accepit illud Franciscus I. à Leone X. 150. 1. In Hispaniis Gothorum regibus datum, duravit usque ad Rodericum fatalem. ibid. Id Carolo V. Indulsit Adrianus VI. 150. 2. Pro Belgio ac Burgundia Leo X. ac Philippo II. Xistus V. Verùm ad vitam Regis duntaxat. ibid. Jus tamen nominandi Episcopos, Cameracensi excepto, est perpetuum, ex Indulto Pauli IV. ibid. Rex Hispaniarum omnes in Sicilia nominat Episcopos: Aliquos in Regno Neapolitano. Nominat item in Ducatu Mediolanensi: Ac pleno jure in Indiis. 151. 2. Nominandi privilegium Anglia numquam habuit: Sed Regia violentia in electiones ibidem est grassata. ibid. Reges Scotorum, connivente Ecclesia, nominarunt. ibid. Reges Poloniæ, Bohemiæ, Hungariæ, Daniæ jus nominandi obtinuerunt. ibid.

Nominationis abusus per Leonem IX. exstinctus. 132. 2. Per alios Pontifices impugnatus. 133. 1. Henricus I. cœpit iterum nominare. Calistus II. Canonicas electiones restituit. 133. 2. Successores Henrici I. nominationes resumpserunt. 134. 1. 2. Henrici V. successores discordis electionis discrimen prætenderunt. 134. 2. Eugenius III. constanter obstitit. 135. 1. Henricus vi idem usorpavit. 135. 2. In Concilio Remensi interdicitur. 166. 1. Vide *Electiones. Consensus Regius.*

Nominatio Regia perantiqua. 115. 1. & seqq. Gentiles Romani Imperii Augusti nunquam Episcopos nominarunt. ibid. Primus Imperatorum nominavit Episcopos Constantius. 116. 1. Valentinianus nominare recusavit, secus Theodosios, aliique. Justinianus semel dumtaxat nominavit. 116. 2. Excessit Justinus II. 117. 1. Non Phocas. Heraclius violenter nominavit. ibid. Uti & ejusdem aliquot successores. 117. 2. Synodus VII. Regiam nominationem damnavit: Nec caruit effectu ibid. Leo Armenius cum Iconoclastia Regiam nominationem resuscitavit: Quam Synodus VIII iterum damnavit. 118. 1. Basilius Macedo hunc Canonem observavit, alii posteriores sunt prævaricati. ibid. Nominati Episcopi per Principes ad aliam Ecclesiam sunt translati. 118. 2. Item Episcopi in Palatii ministros evecti nominabant. Quod utrumque improbatur. 119. 1. Joannes Tzymiscas nominavit, aliique non pauci successores. 119. 1 2. Variæ apud Græcos sæculo XI. & XII. Regiæ nominationes. 120. 1. Item sæculo XIV. Saracenorum ac Turcarum Principes fuerunt Græcorum Imperatoribus in Ecclesiasticam libertatem benigniores. ibid. Tres aliquando à Clero ad Episcopatum electi, atque unus è tribus à Principe assumptus: Quòd Latinis displicuit. 121. 1. Circa eligendum Episcopum C P. Imperatori Ecclesia latina semper aliquid indulsit: Immo circa eligendos omnes Patriarchas. 121. 2. A qua servitute Ecclesia Romana diutissimè fuit immunis. ibid. Canones permittunt non tres, sed unicum à Clero electum Episcopum Principi offerri. 122. 1. Reges Hispaniarum primò per violentiam, dein ex Ecclesiæ indulto nominarunt Episcopos, non Abbates. 124. 1. Merovingii Reges etiam nominarunt Abbates. 125. 1. Cur Reges nominarint. 125. 2

Nominavit Pippinus, ex Indulto Zachariæ Pontificis. 125. 2. Carolo Magno à Pontificibus concessa investiendi facultas, non autem nominandi. 126. 1. Ludovicus Pius non passim, interdum tamen nominavit. 127. 1. Argumenta pro Caroli Magni nominatione adducta. 126. 1. Solvuntur. 127. 2. Carolus Martellus Abbatias, etiam Laicis, dedit in Commendam. ibid. Lotharius, Ludovicus & Carolus, fratres Francorum Reges, Canonicas electiones invaserunt. Lotharius II. Canonicam electionem permisit. 128. 1. Ludovicus Germaniæ Rex nominavit. Nominando excessit Carolus Calvus. 128. 2. Eadem violentia usus Ludovicus II. Imperator Lotharii filius. ibid. Cui favit Adrianus II. 129. 1. Permittitur à Valentina Synodo Lothario A. Clericos Palatinos nominare. 131. 2. Nominationem in Monasterio Corbejensi Lothario A. Ludovico Germaniæ & Carolo Calvo Franciæ Regibus Benedictus III. interdicit. ibid. Episcopi & populus nominationibus sese objecerunt. 132. 1. Violentia nominandi grassata apud Germanos A A. & apud Italiæ Reges, usque ad tempora Calixti II. ibid.

Novitiatus, seu tempus probationis, olim triennalis; & in parvo habitu. 290. 1. Item biennalis. 290. 2. Novitiatus triennalis apud Græcos perseveravit. Annua probatio ab Ecclesia Latina jam recepta. 291. 2. Quæ sub Innocentio III. ad substantiam professionis non pertinuit. 292. 1. Immo nec sub Bonifacio VIII. sed per Synodum Tridentinam dumtaxat. 293. 1. 2

O

OEconomus Ecclesiæ, Clericus sit oportet. 167. 1.

Ordinationes ab hæreticis, schismaticis, degradatis aut excommunicatis factas, nonnulli Pontifices senserunt esse irritas. 99. 1. 2. Ordinati Simoniacè, reordinati. 99. 2. Nonnulli Pontifices per Simoniam ordinatis pœnam infligunt. 100. 2. De ordinatione tamen vacillanr. 101. 1. Nonnulli Pontifices Simoniacos Episcopos non reordinarunt. ibid. Qui tamen de valore hæsitarunt. 101. 2. Existimarunt aliqui omnia Sacramenta per Simoniacos collata, esse irrita. 102. 1. 2. Sanctus Petrus Damiani constanter asseruit dictas ordinationes subsistere. 102. 2. Quod tamen omnibus non persuasit. ibid. Non enim unus posteà Pontifex reordinavit. 103. 1. Quod aliis probatum, secus aliis. 103. 2. Ordo non rarò dicitur irritus quoad executionem dumtaxat. 103. 2: 104. 2. Reordinationibus vetusti Scholastici favent. Verùm Ecclesiam ab hac dubitatione Sanctus Thomas liberavit. 104. 1. Hincmarus reordinationes ob Simoniam nec exercuit, nec probavit. 104. 2. Photius atque ab ipso ordinati, non sunt reordinati, nec debebant. 105. 1. Ordinatio facta ab hæretico, est valida. 105. 2. Maximi Cynici & activa & passiva fuit valida: Quo sensu dicatur irrita, nulla &c. ibid. Innocentius I. non favit reordinationi eorum, qui ab hæreticis erant ordinati. 106. 1. & seqq. Ordinati à Bonoso ante hæresim, in Ecclesia recepti, secus post. 106. 2. Bonosiaci rebaptizari & reordinari debebant. 107. 1. 108. 1. 2. Ordinati ab hæreticis olim perpetuò irregulares. 107. 2. Non omnes hæreticorum ordinationes substantialiter nullæ sunt: 108. 1 Cæcilianus à Fælice validè ordinatus: 108. 2 Anastasius Bibliothecarius sensit à Meletio non esse validè ordinatos. Quod idem de ordinatis ab hæreticis sensit S. Basilius. 109. 1. Nullus à Meletio ordinatus, fuit reordinatus. 109. 2. Collnthus non fuit Episcopus, ideoque irrito conatu tentavit ordinare. 110. 1

Ordinationis per hæreticos collatæ nullitatem qui-

quidam profitentur. 415. 1. Verùm subsistit: Aliaque Sacramenta. 417. 1

Ordinatos per Simoniacos Episcopos, videtur Leo IX. reordinasse. 227. 1. Res illa tunc perplexa fuit. ibid. Ordinatio dicitur æquivocè irrita, nulla, &c. Permissa fuit in Simoniacè ordinatis reordinatio. Ordinatio à Simoniaco non Simoniacè facta olim non est cassata. 227. 2. Reordinationes esse sacrilegas S. Petrus Damiani existimavit. 228. 1

Ordines majores quatuor anni temporibus conferendi. 298. 2. Quod tamen non est antiquissimum. 295. 1. Græci ad hæc tempora sunt adstricti. 293. 1. 2. Episcopatus ac ordines minores extra hæc tempora conferuntur. 295. 1. Ordines sacri olim in Dominica collati. 295. 2. Dein Sabbatho post solis occasum. ibid. Ac noctu inter Sabbathum & Dominicam. 296. 1. Hodie in Sabbathis ante meridiem. ibid. Ecclesia Latina in omnibus dominicis olim consecravit Episcopos: Quod etiamnum servatur. 297. 1. Etiam consecrat in natalibus Apostolorum, vel alio festo, si Papa id indulserit. 297. 2. Quatuor ordinationum tempora non sunt à Sancto Leone instituta. Olim ordinatum in Decembri: Dein in Februario. Hæc quatuor tempora Sancto Gelasio adscribuntur. 298. 1. Pontifices non solùm in Decembri ordinarunt. ibid. Subdiaconi, & Clerici minores olim quovis die ordinabantur. 298. 2. Illi hodie in quatuor temporibus: Hi feria sexta ante sabbathum quatuor temporum. ibid. Nonnumquam ordines sacri extra quatuor tempora collati. ibid. Sed vel prævaricatoriè vel dispensatoriè. 299. 1. Ordinationem fieri ante Dominicam Lætare statuit Gelasius, sed eam in sabbathum ante Dominicam passionis Alexander III. transtulit. 299. 2. Gelasius etiam permisit sabbatho sancto. ibid. Decretum Gelasii à Leone IX. innovatum. 300. 1. Nec potest Episcopus, nec Metropolita circa hoc Decretum dispensare. Extra tempus ordinari, ipso facto olim suspensi. 300. 2. Clemens VI. extra quatuor tempora ordinavit: Pontifices enim Ecclesiæ canonibus prævalent. ibid.

Ordines Sacri apud Armenios à Diaconatu incipiunt. 39. 1

Osculum Latini in Missa circa Communionem sibi invicem præbent: Græci post offertorium. 380. 1. & seqq. Idem factum in Ecclesiis Latinis. 381. 1. Quod Innocentio I. improbatur. ibid. In Parasceve non dabatur pacis osculum: Nec hodie in missis defunctorum. 381. 2. Latini pacis osculum dabant post Consecrationem. ibid. Confitentes in Missa carebant jure osculi. 382. 1. Privatim jejunantes Afri à pacis osculo abstinebant. 383. 2. In Parasceve omnia Ecclesia abstinuit ab osculo. ibid. Osculum baptizato infigi est antiquissimum. 419. 1

P

PAgani mysterium venerabilis Eucharistiæ curiosiùs investigarunt. Arbitrati Christianos Bacchum vel Venerem colere. 235. 2

Papiense Concilium sub Leone IX. coactum: Adversùs Simoniam, Clericorum incontinentism, Mediolanensium contumaciam. 228. 1. 2. At Synodus parum profecit. 229. 1

Parisiense Concilium ab Henrico Rege indictum. Ejus Acta. 259. 1. & seqq.

Parochis, ne conviviis adsint nuptialibus rigidè vetatur. Inde missa ad ipsos fercula, quæ in oblationem pecuniarum commutata. 69. 2

Patriarcha CP. præ reliquis Prærogativas habuit. Vocatur *Episcopus Universalis*. 437. 1. Potest in Monasteriis Crucem figere. 437. 2. Appellationes admisit: Quales? 438. 2. At contra Canones. 439. 2

Pauliciani fabulantur Christum in Eucharistia sola fide sumi. Placent Luthero ac Calvino. 243. 1. Id nominis adepti à Paulo Samosateni. Synodum VII. turbarunt, ideoque Constantinopoli Nicæam translata. Cum Iconoclastis conspirarunt. 240. 2. Duces & auctores Lutheranorum ac Calvinistarum. 241. 1

Paulus Samosatensis primus fuit adversùs Eucharistiam Error: Sensitque Christum esse purum corruptibilis carnis & sanguinis hominem, ac consequenter Christum in Eucharistia esse purum hominem. 236. 1. Alii in Eucharistia negarunt Christo veram carnem. 236. 2

Pauperes sub speciali Regû sunt protectione. 186. 1

Percussor Clerici quondam excommunicatus excommunicatione ferendæ sententiæ. 222. 1. Hodie latæ sententiæ. 222. 2

S. Petrus Damiani ad expurgandam Ecclesiam Mediolanensem ab Alexandro II. mittitur. 22. 1. Incontinentes Clerici Mediolani plebem adversùs dictum S. Petrum ad seditionem concitarunt. ibid.

Petrus de Marca confutatur. 138. 1

Philomarianitæ Deiparæ sacrificabant. 238. 2

Photius, auctor Schismatis, nunquã resipuit. 209. 1

Photius schismaticus à Leone Basilii filio ejectus. 302. 1. Modus enarratur. 303. 1. A novem Pontificibus anathematizatus. In anathemate creditur obiisse. ibid. Objectio quædam dissolvitur. 304. 1. De morte Photii nihil Historiographi commemorant. 303. 1. 2. Stephanus Patriarcha Photio adversarius: Atque ita Schisma exstinctum. ibid.

Pitacium est translationis codicillus. 154. 1

Placitum Regium invexit Ludovicus pius. 138. 1

Pontifex Romanus in coronatione cœpit pauperibus nummos spargere, aliaque xenia erogare. 58. 2. Nomen illud *Summus Pontifex* est antiquissimum. 59. 1

Pontifex Romanus solus est universalis Ecclesiæ Primas & Apostolicus. Cui Schismatici Græci dumtaxat contradicebant. 208. 2. Orientalis Ecclesia Photium detestata Apostolicum Romanæ Sedis thronum est venerata. 209. 2

Privatorum ædes à Principe ipsis invitis, taxari ante cripi non possunt. 222. 1

Professio Monachi in lecto mortis non rarò emissa. 275. 1. 2. Hanc nonnulli censuerunt invalidam 276. 2. Quod est erroneum. 277. 1. Annua probatio ad professionem hodie est substantialis. 277. 2. Professio alterius persuasione, non est irrita. 278. 1. 2. Omnia Professi bona ad monasterium unà cum illo devoluta. ibid. Pueri,

Pro-

Proceres, immò Reges ad solemnem professionem coacti. 279. 2. De valore professionis ab invitis factæ, ingens fuit sententiarum varietas. 280. 1. & seqq.
Professioni olim sufficiebat usus rationis. 287. 1 De ætate ad professionem requisita variæ apud Latinos fuerunt regulæ. 288. 1. Hodie à Concilio Tridentino exigitur annus decimus-sextus completus. ibid.
Propositio vera subinde proscribitur: Et actio bona subinde vetatur. 393. 2
Puerorum per parentes in monasteriis oblatio est antiquissima. An esset valida, non una omnium fuit sententia. 282. 2. & seqq. Ritus offerendi pueros. 285. 1. Cælestinus III. decrevit, ut paternæ oblationes non assent ratæ, nisi per oblatos in adulta ætate firmarentur. 286. 1. Puerorum oblatio ab utroque parente fieri poterit. 288. 2. Opus erat Abbatis acceptatione. 289. 2.
Puerperæ apud Græcos ad Eucharistiam non admissæ. 422. 2. Immundæ mulieres ab ingressu Ecclesiæ arcebantur. ibid. Etiam apud Latinos, idque ex consuetudine. 423. 2. Puerperæ purificatio apud Latinos antiqua. 424. 1. 2. Et varia apud Græcos. 425. 1
Purgatio olim per Eucharistiam facta. 230. 1. Item per conjuratum panem. 230. 2. Adducuntur aliæ per Eucharistiã factæ purgationes. 231. 1. 2
Purgatorium S. Patritii ab Abbate, non ab Apostolo Hiberniæ appellatur. 27. 1

Q

QUadragesimalium hebdomadarum non unus fuit numerus. 370. 2. & seqq. Ecclesia Latina quadraginta diebus ad exemplo Christi jejunavit. 371. 1. Feriia quintia olim non jejunatum ibid. Jejunium iis diebus à Gregorio II. invectū 372. 2. Omnes Christiani Dominicas, Latini quintas ferias, Græci sabbata à jejunio eximerunt. 372. 1. Quatuor adjecti dies ante Gregorii Magni tempora. ibid. Duo videntur dies à S. Gregorio Quadragesimæ detracti. 373. 1. Quatuor dierum auctor S. Gregorius existimatur; sunt interim in Ecclesia Latina antiqui 373 2. Græci carnibus abstinent à Sexagesima. Usque ad Quinquagesimam caseo ac lacticiniis vescuntur. 374. 1. Qua ratione Armenii Quadragesimam observent. 374. 2. & seqq. Latini non sunt hæretici ob non servatam Sexagesimæ Tyrophagiam ac carnisprivium. 376. 2

R

RAbanus Maurus, Heriboldus & Amalarius, de Eucharistia perperam nil senserunt. 244 1
Rebaptizantes primi in Ecclesia fuere Novatianensa. 406. 2. Donatistæ Catholicos rebaptizarunt. 407. 2. & seqq. Eunomius etiam mitigatos Arianos rebaptizavit. 410. 1. Lucifer Calaritanus Arianorum baptisma recepit. 411. 1. Hilarus sine novo baptismate Arianos recusavit in communionem recipere. ibid. Alii rebaptizantes recensentur. 411. 2. Per rebaptismum Deo irrogatur injuria. 412. 1. Rebaptismus per miracula improbatus. 412. 2. In Michaele Cerulario à Cardinale Humberto meritò reprehēditur. ib. Circa hunc S. Basilius cespitavit. 414 2
Rebelles à Leone IX. Sacris interdicti. 231. 2 Reges ab Ecclesia possunt exauctorari. ibid.
Reges facinorosi ab Episcopia in Clericos, Monachos aut pœnitentes detondebantur. 232. 1
Regula Aquisgranensis proprietatem Canonicis permisit; quam S. Petrus Damiani juxta S. Augustini Regulam exstirpavit. 26. 2
Regula Clericorum ex SS. Hieronymi & Augustini Scriptis potissimùm excerpta. Servata usque ad tempora Petri Damiani. Dein recepta est S. Augustini Regula. 18. 2
Religiosi mendicantes sub Honorio III. Clericorum connubia penitus exstinxerunt. 26. 1
Religiosum statum assumpturi solent de futura requie & commoditate esse solliciti. 91. 1
Remensis Synodus à Leone IX. coacta anno 1049 199. 2. fuit celeberrima. 200. 1. Episcopi, Abbates, &c. qui adfuerunt. 202. 2. In festum S. Remigii indicta. 201. 2. Atque in Basilica ejusdem Sancti, spretis Henrici Galliæ Regis obstaculis, est perfecta. 202. 1. Hujus Synodi consensus exponitur. ibid. & seqq. Ejusque Acta. 208. 1. & seqq. Scopus Synodi refertur. ibid. Alii tres hujus Synodi sessiones statuunt, alii sex: Qui in concordiam vocantur. 224. 1. Auctoritas hujus Synodi summa est: Etiam miraculo comprobata. ibid. Canones hic allati sunt mutili. ibid. Leo IX. post hanc, nullam aliam Synodum in Gallia coegit. 225. 2. Nonnulli festum S. Remigii hic institutum existimant. 224. 2. Est tamen longè antiquius. ibid.
Reordinationes ac rebaptizationes à Concillis quibusdam ac Patribus damnantur. 99. 2. Vide *Ordinationes ab hæreticis*.
Romana Synodus sub Adriano I. est fictitia. 156 1. Secus Synodus Leonis VIII. 157. 1
Romanum Concilium I. sub Leone IX. anno 1049. Hebdomade post Dominicam in Albis coactum. 226. 1. Adversùs Simoniam. ibid. 2
Romanum Concilium IV. sub Leone IX. anno 1052. coactum, in quo canonizatus S. Gerardus, Tullensis Episcopus. 263. 1
Romanum Concilium II. sub Leone IX. anno 1050. Dominica in albis coactum. In quo Concilia antecedentia confirmata. 234. 1. Doctrina S. Lanfranci de venerabili Eucharistia omnibus placuit, displicuit verò Berengario. ibid. 2. Acta Concilii. 255. 2
Romanum Concilium III. sub Leone IX. anno 1051. post Pascha coactum. In quo Gregorius Vercellensis Episcopus ob adulterium degradatus, qui post satisfactionem restitutus. 262. 1

S

SAcramenta, quamvis à malis ministrata non polluantur, ritè tamen præcipi potest, ne ab iis accipiantur. 23. 2
Sacramentarii hæretici primi fuerunt Heribertus, Lysoius, & Stephanus. 196. 1. In Synodo Aurelianensi damnati, degradati, ac vivi exusti. 197. 1. Cum modernis hæreticis privatæ revelationis spiritui confidebant. ibid.
Sacramenta tria, juxta S. Augustinum, characterem imprimunt: Adeoque ab hæreticis collata sunt valida. 99. 1

Sal

Sal sanctificatus Catechumenis ex ritu latino datus. 399 1. 2

Satisfactio per eleemosynas efficacissima. Olim pecunia aut flagellatione redempta. 70. 1. Redemptio illa antiquis Canonibus incognita. 70. 2. Est equidem vetusta: Ejus auctor ignoratur. 71. 1. Fieri non poterat creditio. 70. 2. In eam moderni hæretici acriter invehuntur. 72. 2

Schisma est mater hæresios. 402. 1

Schisma Photianum non est à Sisinnio restauratum. 210. 1. Nec à Sergio C P. 210. 2. Sed ab Eustatio vel Alexio, qui titulum *Universalis Episcopi* sibi arrogarunt. 211. 2

Schisma precibus potiùs quàm armis exstinguendum. 73. 1

Sedes solius S. Petri est Apostolica. 218. 2

Simeon Thessalonicensis, quo tempore vixerit. 118. 2. 121. 2.

Simonia à Concilio Remensi exstirpatur. Non licet sacros Ordines divendere, nec Ecclesiastica officia, ut Thesaurarii, Œconomi, &c. Neque parochiales Ecclesias. 166. 1. 2. Pro sepultura, baptismo, &c. nihil potest exigi, sed oblatum accipi. 170. 2

Simonia aliquorum in Europa Regum exponitur. 61. 1. & seqq. Per Galliam grassata in Regibus Merovingiis. ibid. Exstirpata. 61. 2. Revixit. ibid. Hugo Italiæ Rex fuit simoniacus. 62. 1 S. Henricus Rex vovit se simoniam eradicaturum, ideoque miraculosè victoria potitus. ibid. Inter Successores non pauci simoniaci. 62. 2. 63. 1 Simonia etiam Angliam fœdavit. 63. 2. 64. 1 Ac Galliam sub Philippo I. 64. 2. Serpsit insuper ad inferiores Patronos. ibid. Precationes ac xenia data Patronis pro obtinendo beneficio sunt simoniaca. 65. 1. 2. Vide *Exactio*.

Simonia apud Græcos grassata. 402. 2. Exstincta, dein revixit. ibid. Exactio facta ab Ordinandis. 403. 1. Et à nubentibus: Et pro defunctorum sepultura. 403. 2. Quas exactiones meliores Episcopi improbarunt. 404. 1. Et Humbertus rectè simoniæ damnavit. 405. 1

Simoniaci non pauci divinitus puniti. Per simoniam regna periclitantur ac evertuntur. 99. 1

Simoniacorum pœnæ antiquæ exponuntur. 110. 1 & seqq. Primitus inflicta est degradatio. 111. 1 Quæ pœna sæpius innovata. ib. 2. Fuitq; latæ sententiæ, atque etiamnum est hodie. 112. 1 Consuetudine depositio est mitigata in suspensionem. 112. 2. Pœna simoniæ est Sedi Apostolicæ reservata. ibid. Ordinati à simoniacis occultis misericorditer sustinentur. 113. 1. Simoniacè ordinatus, ipso facto erat degradatus: Verisimiliter & Ordinans. Hodie suspenditur. 113. 2. Eadem iis inflicta pœna, qui in beneficiis simoniam commiserunt. ibid. Ecclesia Romana numquam ingressum simoniacum purgat, si simonia fuerit realis. 114. 1

Simoniacus quo sensu dicatur hæreticus. 54. 1 Simonia circa ignorantem patrata, conscientiam hujus non maculat, sed promotionem annullat. 55. 1. Non facit tamen irregularem. ibid. Simoniacè ordinatus, qui simoniacus non est, eget dispensatione, estque hæc constitutio Lucio III. antiquior. 55. 2

Simonia in invito ab amicis commissa, non nocet. 215. 2

Simonia per triplex munus committitur. 48. 2 & seqq. Quod à S. Gregorio exponitur. ibid. Et à S. Petro Damiani. 49. 2. Etiam precibus simonia committitur. Quæ tamen possunt absque simonia adhiberi. 49. 1. 2. Munus ab obsequio aliis est longè deterius. 49. 2. Exempli Professio facta ad impetrandam Episcopi benedictionem simoniaca est. 51. 1. Dubii aut difficilis debiti solutio pro re sacra, munus est: 51. 2. Beneficium postulare munus à lingua est. ibid. Alterum beneficium, immo Sacramentum potest alterius esse pretium. 52. 1 Promittere alteri suffragium pro suffragio in electione ad spirituale munus, simoniacum est: Longissimè à comitiis Regularium amandandum. ibid Simonia ob muneris exiguitatem nequit decrescere in peccatum veniale. 54. 1. 2. Argumentum oppositum. ibid. Solvitur. 54. 1. 2

Simoniæ crimen exponitur. 41. 1. & seqq. id nominis à Simone Mago mutuatum. Estque crimen gravissimum. 41. 1. 2. Degradatione punitur. 41. 2. Atque æterna damnatione. 42. 1 A Simoniacis Spiritus Sanctus detrectat nominari. 41. 2. Existimabant nonnulli posse Episcopatum, non consecrationem, emi: Item posse præbendam vendi, non tamen ordinem aut beneficium. 43. 1. Quos S. Petrus Damiani insectatur: Atque oppositum censent Alexander II. & VII. 43. 1. Venditores beneficiorum per columbarum in templo venditores; emptores per nummolarios designantur. ibid. Simonia à variis Pontificibus damnata. 43. 2

Simoniæ materia non tantùm Sacramentum aut Sacramentale est, sed etiam officium Dispensatoris, Mansionatii, &c. 52. 2. Patronatus laicus olim non fuit, sed modò est materia simoniæ. Uti & sententia Judicis Ecclesiastici. Ac exactio, ut Monachus alteri monasterio præficiatur. ibid. Secùs venditio vasis sacri, vestimenti, &c. ibid. Non licet ab Officialibus sportulas accipere. ibid. Beneficiorum nundinatio etiam jure Divino damnatur. 53. 1 Jus percipiendi fructus nihil magis vendi potest, atque ipsum officium. ibid.

Simoniæ origo & decursus exponitur. 55. 2. & seqq. Giezi & Simon auctores sunt simoniæ. Ille vendendo, hic emere volendo. ibid. Esau & Jacob non fuere simoniaci in venditione & emptione Primogenituræ. ibid. Simon Magus diu caruit sectatore. 56. 1. Atius legitur primus simoniam pecuniariam commisisse: Atque in suos sequaces derivasse. 56. 2. Dein Catholici pedetentim infecti. ibid. Simonia (non obstante multiplici prohibitione) grassata per Galliam, Germaniam, &c. 57. 2. Simoniaca Neophytorum hæresis Augustos Romani Imperii Principes invasit. 58. 1. Atque Imperio per Reges barbaros lacerato virus latissimè serpsit. ibid Reges Gothorum in Romano Pontifice simoniam perpetrarunt. Clerici cœperunt Pontificatum mercari. 59. 1. Vigilius contra Canones electus Pontificis Conditor. ibid. Athalaricus Rex Arianus R[illegible]

ex..ctio-

exactionem diminuit, non exstinxit. 59.1. Regia exactio à Justiniano A. & à Successoribus perperam continuata. 60. 1. Quam S. Gregorius acriter insectatur: Et tamen persolvit, ut vexam redimeret. ibid.

Simoniæ palliandæ gratia variæ inventæ technæ. 43.2. & seqq. De his sancti Patres graviter queruntur. ibid. Hę technę deteguntur 44 1 & seqq. Procurantes apud Principes promotionem Prę-latorum, simoniam committunt: Uti & Principes qui à nominatis *Prælatis* quidquam exigunt. 44.2. Non licet pecuniam post ordinationem accipere: Nisi *forte* sponte offeratur, quod tamen olet avaritiam. ibid. Justo beneficii possessori licet nummis injustas vexationes redimere 46. 1. Argumenta in oppositum adferuntur. ibid. Et solvuntur. 46 2 Non possunt Episcopi per simoniā promotos cōsecrare. Licet Pontifici pecuniā simoniacè oblatam in pœnam acceptare. 48. 1. 2.

Sodomiæ crimen à Deo graviter punitum. Ne vel ipse Dæmon illius audire vult incentor. 197. 1. Est planè detestabile. 197. 2 Extremo supplicio vindicatur. De eo in Belgio parciùs loquendum. 198. 1.

Sponsalia cum Sacerdotis benedictione censebantur matrimonium ratum. Differunt à matrimonio rato. 263. 1

Spurii in Ecclesiasticam dignitatem evecti recensentur. 37 1. Duces & Comites suos ex ancillis spurios olim in Ecclesiasticas dignitates intrudebant. ibid. Facti sunt irregulares. 38. 1. & seqq. Fieri nequeunt Cardinales. 38. 2. Ad monasteria olim non admissi: Quod tamen Gregorius XIV. mitigavit. ibid.

Stercoranistæ sunt duplices. 103. 2. Fuerunt hæretici. 245. 1. Accidentia in secessum emitti docuit Rabanus, quod eum pœnituit. ibid. 2. S. Paschasius docuit in secessum non emitti. ibid. Algerus etiam sustinuit accidentia Eucharistiæ esse incorruptibilia. 247. 2. Contra sentientes notati, ut hæretici stercoranistæ. ibid. Accidentia Eucharistica corrumpi, in ventrem descendere, ac in secessum, jam passim admittitur, quamvis ab ea locutione temperandum. 248. 1.

Subdiaconi latini sine manuum impositione ordinati. 10. 2. Adjuncta dein benedictionis formula. 11. 1. Subdiaconatum statuit Urbanus II. ordinem majorem & sacrum. 13 1. Subdiaconorum castitas. Vide *Continentia Subdiaconorum*.

Suffocatum Græci non comedunt. 350. 1. Eo abstinuerunt etiam Latini. ibid. 2. Everso Judaico templo cœperunt Christiani sanguine & suffocato vesci. 352. 1. Grandia suffocata tempore Leonis IX. nondum edebantur. ibid. 2. Morticinum differt à suffocato. 353. 1. A morticino & Latini & Græci tempore Leonis IX. abstinuere. ibid. 2. Cur Apostolica constitutio sanguinem & suffocatum excipiat. 356. 1. Tempore Michaelis Cerularii, tum Latini, tum Græci à suffocatis grādibus animalibus abstinebāt: Adeoq; Cerularii de suffocato objectio est mera calumnia. ib. 2.

Synodaticum debetur Episcopo. 97. 2. Non rarus in eo excessus. 98. 1.

T

Theophylactus compēdiator S. Chrysostomi. 314. 1.

Toletana Ecclesia obtinet Primatum. 219. 1.

Tonsura viros decet. Ab Apostolo est præcepta. 426. 1. Antiqua Judæorum tonsura. ibid. Nazaræi intonsi. 426. 2. Uti & quidam Monachi. 427. 1. Græci comam nutrientes reprehenduntur. ibid. 2. Canonem Apostolicum de tonsura Ecclesia Latina observavit. 428. 1. Milites, barbari, lascivi juvenes cæsariem aluerunt. Item Germani comati. ibid. 2. Secus Schytæ. Francorum Reges aliqui intonsi. ibid. Promissa capillatura soli Regio sanguini in Gallia permissa; Dein omnibus. 429. 1. Nortmanni attonsi. ibid. Angli comati. 429. 2. Fictum capillitium damnatur. 430. 1. Ex Anglia huc allatum. Tonsura in Italia viguit tempore Leonis IX. Ac nuper in Belgio. ibid.

V

Vercellense Concilium anno 1050. mense Septembri habitum. Huc vocatus Berengarius, non venit. 258. 1. Joannis Scoti liber damnatus. Legati Berengarii deficientes, capti sunt, ac Berengarii doctrina damnata. ibid. 2.

Vita in communi pro reparanda Clericali castitate juxta Ecclesias Cathedrales in provincia Romana denuo instituta. 26. 1. Juxta Ecclesiam Lateranensem vixerunt sub Regula S. Augustini. 26. 1. 2. Clerus in *Italia sub* Carolo Magno vitā communem in claustro egit: Quæ à S. Petro Damiani restituta, à Leone IX. confirmata, item à Nicolao II. ab Alexandro II. & à Gregorio VII. 26. 2. Varia Clericis erecta claustra. ibid. & seqq. Hic Clericorum convictus in Europa est ex S. Rigoberti Instituto: In Africa ex S. August. 27. 2

Unctio Regia à Græcis quasi Sacramentum exaltatur. 121. 1.

Unctio sacra usque ad S. Petri Damiani ævum, nemine contradicente, in Ecclesia floruit. 25. 1.

Voti solemnitas est lex Ecclesiastica. 36. 1. An quævis vota solemnia matrimonium dirimerent, S. Bernardus, aliiq; cespitarunt. 35. 2. Voti solemnitas ad sacros Ordines & in approbata religione professionem sub Innocētio III. est contracta. ib. Votum simplex matrimonium non dirimit. 36. 2.

Votum religionis, mortis aliusve mali evadendi ergò emissum, obligat. 181. 1. Nec potest per Episcopum commutari. 181. 2.

Usura crimen est antiquissimum, semper damnatum, semperque grassatum. 179. & 180. 1. 2. Usura centesima singulis mensibus solvi solita: Fœnus trientarium, singulis trimestribus. 180. 1. Quidquid supra sortem accipitur, usura est. ibid. Ingens fœneratorum copia olim Principi vectigal pendebat. 180. 2. Usura aliqua quondam à Principibus permissa: Per Canones tamen rigidè interdicta. Ac Clerici usurarii per eosdem puniti. 181. 1.

Utlagium seu utlagatio, *id* est, extra Regiam protectionem ejectio. 186. 2.

Uxores tres successivè duci Ecclesia Græca non permisit. 159. 2.

FINIS.